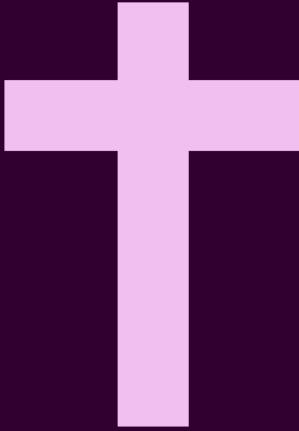

NMÎ MÎ U KÓPU
DYUU

The New Testament in the Rossel Language, also called the
Yele Language, of Papua New Guinea

NMÎ MÎ U KÓPU DYUU
The New Testament in the Rossel Language, also called the
Yele Language, of Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Yele Rossel long Niugini

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

© 2011-2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Yele Rossel (Yele)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2009-11-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 13 Dec 2023
f23d3065-5277-5598-adb2-6416a21ad128

Contents

Nmî mî u kópu dyuu	1
Mátiyu	3
Mak	82
Luukî	128
Njon	208
Dpodo	261
Lóma	331
1 Kódin	363
2 Kódin	395
Nkalásiya	417
Epeso	429
Pilipay	440
Kílosa	448
1 Tesalonika	456
2 Tesalonika	463
1 Timoti	467
2 Timoti	477
Taitas	484
Pilimon	488
Hipílu	490
Njems	515
1 Pita	525
2 Pita	535
1 Njon	540
2 Njon	548
3 Njon	550
Njuda	552
Tpyuu	555
Bible reading	589

Nmî mî u kópu dyuu

The New Testament in the Yele (Rossel) language of Papua New Guinea

Nupela Testamen long tokples Yele long Niugini

Nmî mî u kópu dyuu

The New Testament in the Yele (Rossel) language of Papua New Guinea

Translation by Wycliffe Bible Translators

© 1987, reprinted 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Print publication, 1997, Bible League International

Web version

© 2015, Wycliffe Bible Translators, Inc.

www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons license (Attribution-Noncommercial-No Derivative Works).
<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0>

Your are free to share – to copy, distribute and transmit the text under the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute the work to *Wycliffe Bible Translators* (but not in any way that suggests that they endorse you or your use of the work).
- **Noncommercial.** You may not use this work for commercial purposes.
- **No Derivative Works.** You may not alter, transform, or build upon this work.
- **In addition,** you have permission to port the text to different file formats, as long as you don't change any of the text or punctuation of the Bible.

Notice – For any reuse or distribution, you must make clear to others the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim tok orait na lo bilong Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivative Works license. Em i tok olsem **yu ken givim kopi long narepela manmeri.** Yu ken wokim kopi na givim long husat i laikim. Tasol, yu mas tok klia dispela samting i kam long <http://tokplesbaibel.org>. Yu no ken kisim mani na salim dispela. **Yu mas givim nating.** Na tu, **yu no ken nisemis Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na narapela buk i stap long dispela sait i gat tok orait long usim wantaim dispela samting tasol. Sapos yu laik narapela tok orait, yu mas askim husat i papa bilong copyright long dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no orait long dispela tok orait, stretim tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok bilong God long nupela tok ples, yu ken **askim mipela**.

Olgeta tok orait na lo long tok ples English i stap long *<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode>*.

Sapos yu gat askim long dispela, **plis askim mipela**.

Table of Contents

MÁTIYU

Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o, pi ngmê u pi Mátiyu. Yesu u kuwó, pi yili Mátiyu p:uu dnye ndiye. Yoo woni alanté a nuw:o nyédi, dpo, Yi yéli yi vy:o pini ngmê ngê ala puku dmi yinê d:êê ngê. Woni yoo alanté a nuw:o nyédi, dpo, Mátiyu ngê chóó d:êê ngê.

*Yesu Kédisu u tii
Luukí 3:23-38*

¹ Yesu Kédisu King Dépidi u tii nédê pini ngmê, ala u tii. Myenté yi Dépidi Epílaham u tii nédê pini.

² Epílaham tp:oo Yisak, Yisak tp:oo Njakóp.

Njakóp tp:oo yoo, Njuda mbwémi knî, yélini Yichip dnyen:aa ya.

³ Njuda tp:oo dê Pedes mbwémi Seda. Yi pye u pi Tema.

Pedes tp:oo Hesídon, Hesídon tp:oo Lamí.

⁴ Lamí tp:oo Aminatap, Aminatap tp:oo Nason.

Nason tp:oo Salímon.

⁵ Salímon u tii nédê pi ngmê chópu, u pi Mbówas, u pye Lahap.

Mbówas tp:oo Opédi, u pye u pi Luti.

Opédi tp:oo Njési,

⁶ Njési tp:oo King Dépidi.

Dépidi tp:oo Solomon, u pye pyópuni Dépidi ngê Yudaiya kwulo a pwââ.

⁷ Solomon tp:oo Lehopówam, Lehopówam tp:oo Apaicha.

Apaicha tp:oo Asa.

⁸ Asa tp:oo Njehosípat.

Njehosípat tp:oo Njódam, Njódam tp:oo Yusaiya.

⁹ Yusaiya tp:oo Njótam, Njótam tp:oo Ehas.

Ehas tp:oo Hesíkaiya.

¹⁰ Hesíkaiya tp:oo Manasa.

Manasa tp:oo Amon, Amon tp:oo Njósaiya.

¹¹ Njósaiya tp:oo yoo, Njekínaiya mbwémi knî. Yi dini ghi ngê Mbápilem tpémi y:oo Njedusalem a pw:oo ngópu, Yisíléli tpémi Mbápilem núw:o tumo.

¹² U kuwó dini ghi ngê Njekínaiya tp:oo Siyaltiyéli mî pyodo.

Siyaltiyéli tp:oo Sedapapel. Sedapapel u dye ghi ngê, Yisíléli tpémi Njedusalem mê diyé dnye, p:aa mêmí l:âmo ngópu.

¹³ Sedapapel tp:oo Apiyuda.

Apiyuda tp:oo Elayakim, Elayakim tp:oo Asó.

¹⁴ Asó tp:oo Sadóki, Sadóki tp:oo Akim.

Akim tp:oo Eliyuda.

¹⁵ Eliyuda tp:oo Eliyesa.

Eliyesa tp:oo Matan, Matan tp:oo Njakóp.

¹⁶ Njakóp tp:oo Njósép, pini n:ií Méli u moo.

Yi Méli Yesu u pye, pini n:ií Chóó Lémi ngê a ngmíni ngê, nmí kada pini ngê a pyódu ngê.

¹⁷ Pi dyêédí y:a mê páádi mî loo, kn:ââ Epílaham, nkoo Dépidi. Pi dyêédí mê y:a mê páádi mî loo, kn:ââ Dépidi, nkoo Mbápilem tpémi y:oo Yisíléli tpémi Mbápilem u ngwo núw:o tumo. Pi dyêédí mê y:a mê páádi mî loo, yed:oo Yesu Kédisu mî ta.

*Yesu Kédisu u ngwo pyodo**Luukí 2:1-7*

¹⁸ Yesu Kédisu alanté ta. U pye Méli, Njósép u yémí p:uu yidoo kwo. Ghèli daangê yéé knopwo, u lama yaa wo, apê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê tp:ee a mênê ngmêdê kââ. *

¹⁹ U moo Njósép, pi mb:aa. U yi u ngwo dêpwo kwo, Méli u pi yoo vy:o ní dyênê, u yi u ngwo doo kwo, Méli tumutumu ní kpîpi.

²⁰ Yi kópu p:uu dpodombiy:e doo nuw:o, ngídí ngmê ngê nmî Lémi u enjel ngma a wádívyíngo, kwo, Njósép, Dépídi u tii nêdê pini. Kwo, Kópuni Méli ngê pyodo, p:uu kidimê nuw:o. Kwo, Méli dpí nya ngi, ngmâm ngê dpí pyódu ngi. Kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê tp:ee u mênê yinê dê kââ.

²¹ Kwo, Tpémíni wa tpyé, u pi dpí ntaa ngi, Yesu, mu kópu u díy:o u yoo yinê wa ngee té, yi yikí dmi u pwo wa ghay. (Yesu u nt:u kópu, yoo yi Mbwámê.) *

²² Kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê ngê a d:êê ngê, Chóó Lémi ngê yinté a ntiye ngê. Yi kópu ala,

²³ Kwodo ngmê mbwili ngê wa ghê,
tp:ee ngmêwa tpyé, u pi Imanuwel.

(Imanuwel u nt:u kópu, Chóó Lémi nmî p:uu a t:a.) *

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Njósép nyaa wo, kópuni enjel ngê u wóó k:oo u kwo mínê vyyu, yi kópu d:uu ngê, Méli nyââ, u kpâm ngê pyódu ngê,

²⁵ ngmênê kópu nongo daangmê mdo ngópu, u dí mí tpmê wo. Njósép ngê tp:ee u pi nt:ango, Yesu.

2*Mâawe ndîi knî y:oo Yesu u ngwo mí m:uu ngópu*

¹ Yesu p:aani n:ii ta, u pi Petílem, Njuda Wee u kwo p:aani ngmê. Yi dini ghi ngê Helodi king ngê doo ya. Kâádí kwéli dpo kee, mâawe ndîi knî ngmê y:i a ndê dniye, Njedusalem mí taa dniye. Pudu knî yi kakê mê chámêchámê yi tpóknî yi lama mb:aamb:aa ngê doo ya.

² Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, Nju tpémi yi kada pini knî ye póó dniye, yepê, Tpémíni nmyi king ngê wa pyódu, ló y:i ta? Yepê, Dini ghi n:ii ngê a ta, u pudu nmî p:o kínmo módu. Yepê, Yi tpómu yidun:aa châpu, u l:êê díy:o nmo lee dniye.

³ King Helodi ngê dini ghi n:ii ngê yi kópu nyongo, ghê u mênê ghipé wo, u nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo. Njedusalem tpémi yi nuw:onuw:o u kópu ngê nye pyodo.

⁴ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo a danê too, dêêpí pyu yoo myedê danê too, ye póó wo, yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, dini ghi n:ii ngê wa t:aa, ló p:aani wa t:aa?

⁵ Kwo, Petílem wa t:aa, Njuda Wee u kwo. Kwo, Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê alanté a kwo,

⁶ Njuda Wee u kwo p:aani n:ii u pi tédê, Petílem,
díyo u pi ndîi ngê wa pyódu,
mu kópu u díy:o díyo yi p:aani pi ngmêwa t:aa,
pini n:ii ngê a yoo Yisíléli tpémi adí y:enê dé.

⁷ Wod:oo Helodi ngê yi mâawe yoo tumutumu a danê too, yepê, Ló wéni ngê yi pudu mwiyé nmyinê m:uu ngópu? Dini ghi n:i ngê u kakêmê u kwo chámê ngópu,

⁸ wod:oo Petílem dy:ââ too, yepê, Yi tpémi mb:aamb:aa ngê dpímo pyw:ee yó. Yepê, Dmyinên:aa pyw:ee knomomê, amêma a ka modo vyi yó, u nkwo waní lè, an:uu châpu.

⁹⁻¹⁰ Wod:oo kada a y:ee ngópu. Puduni yi p:o a m:uu ngópu, maa p:uu yi pudu mê m:uu ngópu, dnye yâmuyâmu. Yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo. Tpómu kwéli doo a ya, yi pudu y:i mî ghê wo, yi tpémi u ngwo a pyw:ee ngópu.

¹¹ Ngomo k:oo yi kee dniye, apê, U pye vyââ mu tóó. Yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo ghê dniye, u ngwo châpu ngópu. Yi péé dmi kpémí ngópu, tpíle mb:aa kní u kwo ngmê y:ee ngópu, nkól ngmê, pidánkinsens myomo, mêê pyolo. Yi tpíle kní yi pywuu dmi pââ ndî dé.

¹² Dini ghi n:i ngê yi p:o mêdnye diyédiyé, Chóó Lémi ngê wóó k:oo yepê, Helodi ka máádi nangê kwolo. Wod:oo kn:aa máádi m:uu kalé ngópu.

Njósép mupwoknî Yichip u ngwo lee dniye

¹³ Mâawe yoo yi lee dniye, Njósép ngê nmî Lémi u enjel wóó k:oo ngmê módu, kwo, A piidi. Kwo, Méli ghee yi k:i mbêpê dmyeno, Yichip núw:o dé, y:i dmyinên:aa ya, u dí nga am:aa vyi. Kwo, Helodi ngê ye tpémi u nmy:uu kn:ââ daa kêmakêma a chapí. Kwo, Wa a pyw:ee knomomê, wa vy:a.

¹⁴ Wod:oo yi ngídí vy:o Njósép a pii wo, Méli ghee yi k:i kada a y:ee ngópu, Yichip díyo mî taa dniye.

¹⁵ Y:i dnyen:aa ya, u dí Helodi mî pwene. Nmî Lémi ngê chóó u kópu u ngwo a ntiye ngê, kópuni puku yedê alanté a tóó,

A tp:ee Yichip doon:aa ya, y:i u kwo nîmo mbwolo, u ngwo a loo.

Helodi ngê tp:ee yilí u ngwo vyâ

¹⁶ Helodi ghêlî daangê pwene, dini ghi n:i ngê a w:ee ngê, apê, Wu pini kní y:oo até dê dóó nê, yi p:o maa diyé dmi, wod:oo d:ud:umbiy:e nod:e wo. Wéni n:i mwiyé u kwo kéma ngópu, nuw:o kwólu, apê, Yi tpémi ngê m:ââ miyó doongê ndîi. U lede kní ye yepê, Petílem dmyinê lèplî, tpémini kamí dê taa dmi, n:i kní y:oo m:ââ miyó doongê ma ngópu, dp:uu vya tóó. Wod:oo lee dniye, yinté mî d:uu ngópu, Petílem Wee u kwo tp:ee mââ kamí yintómu vya tumo.

¹⁷ Kópuni Njedímaiya ngê yi wee p:uu wunê a d:êê ngê, yi lede kní y:oo yi ngwo ntiye ngópu. Yí kópu ala,

¹⁸ Laama Wee u kwo mbê ndîi ngê dê pyódu.

Lechel u too pee yoo yi tp:ee yoo yi l:êê díy:o ka mbê té.

Ka mbê té. Doo u ntââ pi ngê yi nuw:o dmi daawa l:âmo, mu kópu u díy:o yi tp:ee yoo yi ghê dmi daa pyede.

Njósép mupwoknî Yisîléli u ngwo mê diyé dniye

¹⁹ Dini ghi n:i ngê Helodi pwene, Njósép mupwoknî Yichip dnye ya. Njósép ngê u wóó k:oo nmî Lémi u enjel ngmê módu,

²⁰ kwo, A piidi, Méli ghee yi k:i nmyi wee u kwo mê diyé dmyeno, Yisîléli. Kwo, N:i ngê u yi doo kwo, Ye tpémi nî vy:a, kêdê pw:onu.

²¹ Wod:oo Njósép a pii wo, Méli ghee yi k:i kada a y:ee ngópu, yi wee u kwo mê diyé dniye.

²² Dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Helodi tp:oo Akeleyas Helodi ngê u mî u d:aa kêdê kâádî, Njuda tpémi yi king ngê dê pyódu, Njósép nkíngê mbê wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Y:i nmîn:aa ya. U wóo k:oo nmî Lémi u enjel mê módu, kwo, Nkálili Wee u kwo dpî lee dmyeno, y:i dmyinên:aa ya.

²³ Wod:oo Nkálili Wee u kwo lee dniye, p:aa ngmê y:i dnyen:aa ya, u pi Nasalet. Kópuni Chóo Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê wunê a d:êê ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala,

Pi knî y:oo u pi wa ntaa ngmê, Nasalet pi.

3

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó
Mak 1:1-8; Luuki 3:1-18; Njon 1:19-28

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu mâawe ngê pyodo, Nasalet doo ya. Yi ngwo Njon Baptist ngê u dpodo kn:ââ chópu. Njuda Wee u kwo w:amî mbêmê pi knî ye dpîmon:aa dêêpî.

² Yipu, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóo Lémi ngê chóo u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yipu, Nmyi dono yilî kée tóo, Chóo Lémi ka diyé dmyeno.

³ Kópuni Yisaya ngê u puku yedê wunê a d:êê ngê, Njon ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

W:amî mbêmê pi ngma adî kââ, yewo,
Nmî Lémi u maa a yé yó,
maa mb:aa yidó yé yó. *

⁴ Chóo Lémi u komo kapî pyu Ilacha ngê kpídî gh:aagh:aa ntee dpîmo a t:emî, Njon ngê yinté kpídî myedpîmo t:emî, kámêl gh:aa kpídî. Pudumakó too pee u mbalêti ngê pyódu ngê, u paa vyílo yidpîmo t:emî. Mty:aa ndápu kpele numo u ch:ee dpîmo kuwo dê, mu kópu u díy:o nté y:i dêpwo ya.

⁵ Njedusalem pi yilî Njon ka loo, Njuda Wee u kwo p:aa woni knî yi k:oo yoo a ndê dniye, Njon ka lee dniye, mbwaa ndîi Njódan u nkígh:ê p:aani n:ii a pyede, yi p:aani tpémi Njon ka mye lee dniye, dnyen:aa ng:aang:aa.

⁶ Yi dono yilî yi yuu dmi Njon ka dnyimon:aa a y:emî dé, wod:oo mbwaa ndîi paa Njódan yinê dpîmo kmênêkmênê dé, mbápitísím ye dpîmo yém, yi dono yilî u ngwo dpîmo ghêêghêê dé.

⁷ Njon ngê yoo kwéli dpîmo mbápitísím kígha, yi kéli ghê Pádisi yoo, Sadyusi yoo yilî u kwo mye loo, u yi y:ee doo kwo, Nye mbápitísím kalê nmîne. Njon ngê yi gha dmi módu, yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Lukwe díy:o nmyinê nmye, Mbápitísím mbêmê Chóo Lémi ngê daawa kpada nmo. Yepê, Nmyi dono yilî mwiyé kée tóo.

⁸ Yepê, Dono kópu n:aamungî d:uu, kópu mb:aa yilî dmyinên:aa d:uud:uu, u ngwo anê w:ee, nê, Yi nuw:o dmi ndêndê ngê dê ngmêê t:oo. *

⁹ Yepê, Ala kópu namê tpapê, Epílaham nmî kn:ââ, Chóo Lémi ngê daawa kée nmo, p:ee nmo ada a vuuwo. Yepê, Yi kópu ló dini mwo a vuu, ngmênê nmyi dono yilî yi l:êê díy:o ntênê wa kée nmyo. Yepê, Chóo Lémi u wêdêwêdê ndîi, u ntââ, ala chêêpî dyuu wa a ngî, pi ngê wa pyódu té, nmyi d:aa dmi y:oo wa a kâádî ngmê. Yepê, Vyílo yi yéli ye ada a vuuwo. *

10 Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi maadî kîyedê kwo, u myângo wumê mumu. Yepê, Yi myângo vy:o yini n:ii nt:u mb:aamb:aa ngê daa kelekele, wa kpono, pââ ndiya wa kée.

11 Yepê, N:ii ngê u dono yilî wa kée té, yi pini mbwaa ngê wanî mbápitîsîm kwolo, ngmênê pini n:ii a kuwó wunê kwo, yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbápitîsîm kalê nmyo, ndyuw:e ngê wamyê mbápitîsîm kalê nmyo. Yepê, Pini n:ii a kuwó wunê kwo, u pi ndîi. Yepê, Nê tédê. Yepê, D:oo u ntââ, u nkîgh:ê daanî ní. Yepê, Nê tp:ee. *

12 Yepê, Pini n:ii wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa. Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nmyo yintómu daawa ngee nmyo, wa chámê nmyo. Yepê, N:ii yoo mb:aamb:aa dé, wa a ngî té, n:ii yoo dono dé, wa kée té, ndê ngê wa ma té, yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu.

Njon ngê Yesu u ngwo mbápitîsîm kwólu

Mak 1:9-11; Luukî 3:21-22

13 Yi dini ghi ngê Yesu ngê Nkálili Wee a kuwo ngê, Njódan mbwááni a núwo, Njon ka u ngwo loo, kwo, Mbápitîsîm kalê nédi.

14 Ngmênê Njon ngê kwo, P:ee wuchi mbápitîsîm kalê nê. Kwo, Lukwe díy:o mápítîsîm kîgha u pi a ka nye tpaépê.

15 Yesu ngê kwó, Ala ngwo yenté mwiyé mbápitîsîm kalê nédi. Kwo, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi ngê nye a vyi too, doo u ntââ yi wépi dmi daanyi puwâ. Wod:oo Njon ngê mbápitîsîm kwólu.

16 Yesu mbwaa lêe u mênê yedê pii wo, apê, Mbóó mêtê kpêmî. Myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:émê kii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo.

17 Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kí a tp:ee njini, u nuu ghi a nódo a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. *

4

Setan ngê Yesu u ngwo doo dóó

Mak 1:12-13; Luukî 4:1-13

1 Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu w:amî mbêmê núwo, apê, Setan ngê yi pèdên:aa tókó ngê. *

2 Y:i doon:aa ya, wu podoy:a wo podoy:a nté dêpwo pîpî, dómu ndîi u ngwo yi kele.

3 Wod:oo Setan u kwo loo, kwo, Mumdoon yi Chóó Lémi Tp:oo, ye kí chéêpî knî ngma a ngini, nté ngê pyódu té, ma té.

4 Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,
Nté u mo doo u ntââ, pi u ngwo daa ya yédi.
Nté daa nté njini,

Chóó Lémi u kópu dyuu, yi nté njini.

5 U kuwó dini ghi ngê Yesu ka ngmênê u kwo, Setan ngê Njedusalem dê núw:o nê, M:aa u ngomo pw:ono y:i d:uu kaa nê.

6 Setan ngê kwo, Mumdoon yi Chóó Lémi Tp:oo, mumdoon mî ngê amyedê ngee ngi, ye ala ngomo pw:ono a mbêka, mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi ngê u enjel yoo wunê dyede té, a ngéêpî ngi.

Kwo, Ala kópu puku yedê mye tóó,

* 3:11: Njon 1:33; Dpodo 1:5

* 3:17: Mát 12:18; 17:5; Luukî 9:35

* 4:1: Hipîlu 2:18; 4:15

Enjel yoo yi kêê yedê anyi kwo,
nyi dé chéêpí u ménê daanyinê dêê dê.

⁷ Yesu ngê kwo, Doo u ntââ M:aa yintê daanê tókó, mu kópu u ñy:oo puku yedê ala kópu mye tóó,

Chóó Lémi nmí Yâpwo njini kidima a tókótókó.

⁸ U kuwó ñini ghi ngê Setan ngê mbu mbêmê kmungo, dyámê pee yintómu yi u kwo mîné kêma too, yi kópu mb:aa yilí yi u kwo myemínê kêma too.

⁹ Setan ngê kwo, A ñnye nye nyêmi knomomê, ñyi mbodo dê y:e k:ame a ka nyinê wowo knomomê, ye kí tpile yintómu nga waní kê.

¹⁰ Yesu ngê kwo, Setan. Kwo, A nkîgh:ê a yumwe. Kwo, Puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi nmí Yâpwo njini chi cháâcháâ,
kn:aa pini u ñnye nangmê ny:oo.

¹¹ Setan ngê Yesu yedê kuwo ngê, wod:oo enjel yoo a lee ñniye, Yesu mî ngee ngópu.*

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu

Mak 1:14-15; Luukî 4:14-15

¹² U kuwó ñini ghi ngê Njon ngê king Antipas Helodi ka u dono kópu yilí dpîmo kwódukwódu dé. Yi kwódu yé u l:êê ñy:oo Helodi ngê Njon mbwa k:oo kmungo. ñini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu nyongo, Njuda Wee a kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo loo.

¹³ Nasalet myedê kuwo ngê, Kípêênnyê doon:aa ya. Yi p:aani Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê a tóó. Yi p:aani Sepulun mbwémi Napítali yi yoo dê yi wee u kwo a tóó.

¹⁴ Kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê yi ngwo ntiye ngê, yi wee u kwo doon:aa ya. Yi kópu ala.

¹⁵ Sepulun mbwémi Napítali yi yoo dê yi p:uu n:aa mbumu.

Ntii kêpa máádi u nkîgh:ê yi yoo dê yi wee a tóó,

Njódan mbwááni ntii yi kélí ghê.

Yi wee u pi mye Nkálili,

yélini daa Nju tpémi yilí yi a tóó.

¹⁶ Yélini yi a pyede, mgídí vy:oo a wee,

ngmênê ñyo nmí Mbwámê u wuu ndíi wa m:uu ngmê.

Yi yéli pwopwo u wee ñnyimo a pyede,

ñyo u wuu ndíi yi pwo wa kéé.

¹⁷ Nyââ, yi ñini ghi ngê Yesu ngê u dpodo kn:ââ yi mî chópu, pi kní ye yipu, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapí. Yipu, Nmyi dono yilí kéé tóó, Chóó Lémi ka diyé ñnyeno.

Yesu ngê u mwiyémwiyé p:uu ñniye pyu yoo u ngwo ngmidi too

Mak 1:16-20; Luukî 5:1-11; Njon 1:35-51

¹⁸ ñini ghi n:ii ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doo m:ii, te yâmuyâmu pyu miyó módu, Saimon mbwémi Andru, apê, Mu vuywó mo. (Yi Saimon u pi mye Pita.)

¹⁹ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, A ngm:êê nódó. Yepê, Te u vuywó ntee dpí lama a tóó, pi vuywó yintê dpí lama n:aa kîgha. Yepê, Pi yilí Chóó Lémi ka wanmo ñuw:oo.

²⁰ Yi ngwo ñini ghi ngê yi pwo a kuwo ngópu, Yesu ngm:êê ngópu.

* **4:11:** Hipílu 1:6,14

²¹ Até yidnye lêpî, mwada y:i myenté Yesu ngê pi mbwémi mē miyó até yi m:uu doo, Njems mbwémi Njon, Sepédi tp:oo dē. Yi mî Sepédi u k:ii dinki k:oo dnye kwo, yi pwoo dnye l:âmol:âmo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu doo, yepê, A pwiyé cho. Yepê, A p:uu anyi kaa cho.

²² Wod:oo yi mî dinki k:oo a kuwo ngópu, Yesu u kuwó ghê knopwo.

Yesu p:aani p:aani u ngwo dpîmon:aa dêêpî, myedpîmon:aa pi pyipyi

Mak 1:39; 3:7-12; Luukî 6:17-19

²³ Yesu p:uu Nkálili Wee u kwo p:aani lee dniye, yoo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimon:aa koko. Yesu y:i ye dpîmon:aa dêêpî, kópu mb:aa p:uu ye dpîmon:aa mbumu, yipu, Chóó Lémi ngê chóó u yoo yi y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Pwopwokopwe yilî mye pyi ngê. Mbii dyêêdî daa ngmidi yi p:uu doo ya, ngmênê Yesu ngê pyi too.

²⁴ Sidiya u wee yintómu knî yi kwo p:aani p:aani yi kópu yi ny:ee ngópu, wod:oo pi knî y:oo pwopwokopwe yilî u kwo a núw:o ngópu, mbii dyêêdî daa ngmidi yedoo ya. N:ii knî y:oo kópu dyêêdî daa ngmidi dnnya a vyîmî, u kwo myedê núwo tumo, n:ii knî y:e yi kmêna dnye kwo, n:ii knî y:e nyuno pwopwo dpîmo kekekele, n:ii knî yi kpâlî dmi ntóó dé, u kwo myedê núw:o tumo, yi yéli yintómu Yesu ngê pyi ngê.

²⁵ Pi yintómu knî y:oo Yesu dnye yâmuyâmu, Nkálili Wee u kwo tpémi, P:aa Y:a knî yi Wee u kwo tpémi, Njedusalem tpémi, Njuda Wee u kwo tpémi, Pédiya Wee u kwo tpémi. Yi yéli daa wee ngmidi yi kwo a ndê dniye, u ngwo dnye yâmuyâmu.

5

Yesu mbu mbêmê u ngwo doo dêêpî

Luukî 6:20-23

¹ Yesu ngê yoo yi módu, wod:oo mbu mbêmê kee wo, y:i mbwódo mî yaa wo. P:uu ndiye pyu knî y:oo a yina ngópu,

² wod:oo doo ndiye kígha dé.

³ Yepê, Pinté knî y:oo u yi ntee a kwo,

Pi knî y:oo dny:oo ngêêpî nmo,

n:ii knî y:oo u yi yinté mye kwo,

Chóó Lémi ngê choo a ngêêpî nmo,

yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele,

Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa té.

⁴ Yepê, N:ii knî y:oo yi dono knî yi l:êê díy:o tpéé kópu dpî vyi ngmê,

myé mbê nyédi,

yi gha dmi dny:oo pywelepywele,

Chóó Lémi ngê yi dono yilî u kuwó wa kée té,

yi nuw:o dmi amê l:âmo té. *

⁵ Yepê, Yélini daa kadakada nyédi,

yi gha dmi dny:oo pywelepywele,

Chóó Lémi ngê kópuni u pi wunê a vyu, y:e wa d:uu,

kóó k:oo wa kaa té.

⁶ Yepê, N:ii knî ye kópu mb:aa d:uud:uu yi nté njini ngê a ya yédi,

yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele,

Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu té,

yi ntini ngê wa pile dmi.

* 5:4 Tpyuu 7:17

⁷ Yepê, N:ii knî ye yoo dpî ch:anê dmi,
yi gha dmi dny:oo pywelepywele,

Chóó Lémi ka u nkwo wa ch:anê dmi. *

⁸ Yepê, N:ii knî y:oo yi nuw:o k:oo nuw:o ghi dono daa kîgha tumo,
yi yéli yi gha dmi dny:oo pywelepywele,

Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa té,

nîpi adnyin:aa ya kmaapî. *

⁹ Yepê, N:ii knî y:oo yoo wunê kâádîkâádî tumo,
yi gha dmi dny:oo pywelepywele,

mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê ye wa vyi,

yewo, Nmyo a tp:ee dmâádîma.

Yewo, Nê pi kâádîkâádî pyu, a nt:anê dmyi yaa dmi.

¹⁰ Yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u l:êê díy:o kópu mb:aa adnyi d:uud:uu dé,
k:omo tpile mgîdí u yoo knî y:oo adnyi kpkakakpaka dé,

amyednyi vyee dé,

ngmênê yi gha dmi dny:oo pywelepywele,

Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa té. *

¹¹ Yepê, A l:êê díy:o pi knî ye wanmyi diya dmi, k:omodanê mbêmê kópu
dono yílí nmyi p:uu adnyin:aa tpapê, amyednyi vyee nmyo. *

¹² Yepê, Yi dono vy:o nmyi gha dmi dpî pywáíí dnyiye, dono ngê kîngî pyaa
dmi, mu kópu u díy:o yi mgîní vyímí u pywuu mb:aa wanmyimo ngee ngmê,

mbóó p:uu. Yepê, Yi kópu daa nmyi mo nmye wa pyódu. Yepê, Yinté kópu
knî yi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:e wunê kîmyedê d:uu

tumo. Yepê, Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu yoo yi dpodo ntee wa pwila,
yinté wamye pwila nmyo.

Ntii lam yi mgongo danêmbum

Mak 4:21-23; 9:50; Luuki 14:34-35

¹³ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Ntii
mb:aamb:aa. Yepê, Nté tpyópu u mênê ntii daanyi yé knomomê, ye u n:uu

daadí ya, pwópwo ngê wa pyódu, nanê wa ma. Yepê, Wo yéli knî ye ntii ntee
tpile ngê dmyinên:aa ya. Yepê, Ntii vy:émí tédê nmyi tp:ee ngmanmyi dy:ââ

knomomê, pye nkwo do ntii wa vy:êê knomomê, yini pwópwo, u n:uu daadí
ya, ye lónté mb:aamb:aa ngê wa pyódu? Yepê, Doo u ntââ. Yepê, U dpodo

daadí ya, wanmyi pii ngmê. Yepê, Ntii n:ii nmyi mênê a tóó, chedê ngê kîngê
pyódu.

¹⁴ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Nmyo yoo wo yéli yi pywápê ntee
tpile dé. Yepê, P:aani n:ii mbu mbêmê anyi gh:ii knomomê, doo u ntââ pi

daawa ngmo. *

¹⁵ Yepê, Lam myenté. Yepê, Dini ghi n:ii ngê mgîdí dpo ghay, n:ii ngê lam
dpo vyyuwó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, mu kópu u díy:o lukwe

ngê mgîdí wa chaa? Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwo do dpî kââ, yoo
u ngwo dpî nmyo m:uu.

¹⁶ Yepê, Nmyo nmye ntee dé. Yepê, Nmyo yoo yi lam dé, mb:aamb:aa ngê
dmyinê dnyednye, kópu ngmê ngê kîngê dyênê nmyo. Yepê, Kópu mb:aa n:ii

anmyin:aa d:uud:uu dé, pi knî y:oo dny:oo mumu dé, yi kópu knî yi l:êê díy:o
nmyi Mí dny:oo chaa kîgha, pini n:ii mbóó p:uu wunê tóó. *

* 5:7: Njems 2:13 * 5:8: 1 Njon 3:2-3 * 5:10: 1 Pita 3:14 * 5:11: 1 Pita 4:14; Njems 1:2 * 5:14:

Njon 8:12 * 5:16: Epeso 5:8-9; 1 Pita 2:12

Yesu ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu p:uu kópuni vyyu

17 Yesu ngê yepê, Alanté namê nuw:o, Nê ngê Mósisi u dêêpî kópu dyuu, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo yi kópu dé yiné a chedêchedê té. Yepê, Kêle. Yepê, Daa yi chedêchedê u l:êê díy:o nê loo, ngmênê yi kópu dyuu yi ntiyentiye u l:êê díy:o nê loo. *

18 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaapê, yepê, mbóó dyámê ntee chedê ngê ghêli k:ii daawa pyaa knî, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu ndêndê yinté chedê ngê myedaawa pyódu, mu ngmidi l:âmo myedaawa a ngêpa, u dí kópu yili yintómu wamí pyaa dmi. *

19 Yepê, N:ii ngê dêêpî kópu dyuu adí chââchââ dé, u pyipe knî ye amyedín:aa tpaapê dé, Chóó Lémi kóó k:oo yi pini u pi ndîf ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê n:ii ngê dêêpî kópu ngmê daadí chââchââ, u pyipe yoo u nt:anê wa yé té, k:omo tpile yi dêêpî kópu daa ndîi, ngmênê Chóó Lémi kóó k:oo yi pini u pi tédê ngê wa a pyódu. *

20 Yepê, Ndê kópu nmye m:uu n:aa tpaapê. Yepê, Dêêpî pyu yoo Pádisi yoo dêêpî kópu dyuu yi too pee mbêmê a chââchââ tumo. Yepê, Dêêpî kópu dyuu ntênê daanmyi chââchââ dé, ye Chóó Lémi kóó k:oo daanmyi ghê dmi. *

Yesu u kópu, pi ka nod:enod:e p:uu

21 Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmí kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vyyu, yepê, Pi nangmê vy:a, n:ii ngê pi ngmêdê vya knomomê, dpî kóté kalê yó, u nkwo dpî vya yó.

22 Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaapê, N:ii u mbwó ka dê nod:e knomomê, ye dono kópu ayi d:uu, kóté tédê dpî lee we. Yepê, N:ii ngê u mbwó ka dê vyi knomomê, Modo podo, ye dono kópu ndîf ayi d:uu, kóté ndîf tédê dpî lee we. Yepê, N:ii ngê u mbwó p:uu wa vyi, Wu pini dono, Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê, yepê, yi pini Chóó Lémi ngê kóó k:oo p:ee daawa kââ, ndiya wa kée. Yepê, Noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. *

23 Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ka tpile ngmanyi y:oo, kópu ngmanyi nuw:o kwolo, kópuni u l:êê díy:o n̄wó nga a nod:enod:e yédi, *

24 ye yi tpile y:i dpó kuwo ngi, n̄wó ka dpî lili, yi kópu dp:uu l:âmo nyoo, mb:aamb:aa noko moon:aa y:ee nyoo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê modo dini, Chóó Lémi ka yi tpile moon:aa y:eni.

25 Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngmanmyi kn:aadi ngmê, n:ii ngê u yi adí kwo, Ní kóté kalê nmyo, dini ghi n:ii ngê kóté tédê adí ñeñe nmyo, yi kópu maa p:uu d:ââ dpî l:âmo yó, yed:oo kóté y:enê pyu u ngíma mēdaanmy:uu ghê dmi, mbwa k:oo mēdaamí km:êê nmyo.

26 Yepê, Mbwa k:oo wa km:êê nmyomomê, ye y:i anmyin:aa ya, u dí nmyi dono ntênê wanmyi pwila t:oo.

Pi u kuwó pyuwúpyuwú

27 Yesu ngê yepê, Ala kópu nmyi lama ka tóó, wunê Mósisi ngê nmí kn:ââ knî ye mwo a vyyu, yepê, Pi u kuwó nangmê pwiyé.

28 Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaapê, N:ii ngê pyââ angmê m:uu, u nuw:o k:oo awo, Kí pyópu u maadí n:aa wowo, yepê, yi pini ngê yi pyópu dpî d:uu, pyââ ti u kópu u nuw:o k:oo yu d:uu.

* 5:17: Lóma 3:31 * 5:18: Luukí 21:33 * 5:19: Njems 2:10 * 5:20: Mát 23:3; 2 Tim 3:5 * 5:22: Njems 3:6; 1 Njon 3:15 * 5:23: Mak 11:25

29 Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, u kuwó dini ghi ngê wanmyi d:uu ngmê, mu dini ghi ngê ndiya u nkwo anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi nuw:odono u kwee limîlimî ngê anmyi châpwo ngmê, yed:oo yi dono daanmyi d:uu ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê yi l:êê dîy:o ndiya daanmy:uu ghêpê dmi.

30 Yepê, Kópuni ngmanmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê dîy:o dono wanmyi d:uu ngmê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê châpwo ngmê, yed:oo yi dono daanmyi d:uu ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê yi l:êê dîy:o ndiya daanmy:uu ghêpê dmi.

Kpîpî te u danêmbum

Mátiyu 19:9; Mak 10:11-12; Luukî 16:18

31 Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vyu, yepê, Mââ ngê u kpâm dí kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê.

32 Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaépê, Pyópu ni u tumu mââ daadí ya, u moo ngê kíngî kpîpî. Yepê, Yi pyópu u moo ngê módó wa kpîpî knomomê, kn:aa pini ngê wa nya knomomê, ye yi pini yi pyópu y:oo daa yéyéé u kópu ayi d:uu ngmê, pyââ ti mââ ti u kópu ayi d:uu ngmê.

Yesu ngê kópuni vyu, ndê danê p:uu

Mátiyu 23:22; Njems 5:12

33 Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vyu, yepê, Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u pi ngê anmyi kpaá, yi kópu ntênê dmyinê d:uud:uu, u pi ngê módó myekidingê kpaá.

34 Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaépê, Dmyinê ndê danê, kpaá ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Chóó Lémi u pi ngê nangê kp:aa, mbóó dyámê yi pi ngê myenangê kp:aa.*

35 Yepê, Mbóó u pi ngê nangê kp:aa, mu kópu u dîy:o doo u ntââ mbóó p:uu kópu daangmanmyi d:uu ngmê, Chóó Lémi ngê yinê a y:enê. Yepê, Dyámê myenté, u pi ngê myenangê kp:aa, mu kópu u dîy:o doo u ntââ dyámê daanmyi ngmêê ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê yinê l:âmo ngê, yinê a y:enê. Yepê, Njedusalem u pi ngê myenangê kp:aa, mu kópu u dîy:o daa nmyi chóó nmyi p:aa, king ndêndê ngê yinê a y:enê.

36 Yepê, Nmyi mbodo dmi ngê myenangmê kp:aa, mu kópu u dîy:o doo u ntââ nmyi chóó nmyi mbodo gh:aa dmi daanmyi ngmêê t:oo, n:i kpêdêkpêdê dé, mbéedi ngê daanmyi pyódu t:oo, n:i mbédimbédi dé, kpêdêkpêdê ngê daanmyi pyódu t:oo.

37 Yepê, Dmyinê ndêdanê. Yepê, Kópuni p:uu nmye adnyi póó, nyââ knomomê, yipid:o, Nyââ. Yepê, Kêle knomomê, yipid:o, Kêle. Yepê, Anmyi kpaá knomomê, ye Setan u komo ayinmyi kapî.

Yesu ntââ vyîmî p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukî 6:29-30

38 Yesu ngê yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu wunê mwo a vyu, yepê, Pi miyó adpi l:êê, ngmê ngê woni ngwolo wa dyênê, ye yini ngwolo u

* 5:34: Mát 23:22; Njems 5:12; Is 66:1; Dpodo 7:49

nkwo dpî dyênê yó, myenté ngmê ngê woni nyóó ntémwi wa pwââ, yi pini nyóó yi ntémwi u nkwo dpî pwaa yó.

³⁹ Yepê, Mósisi ngê yi kópu ye a vyu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, N:ii knî y:oo dono kópu nmye angmê d:uu ngmê, ntââ ye nangmê vy:u. Yepê, Pini n:ii ngê nmyi teknâpwo dê dêê knomomê, wopee u kwo my:oo y:ee yó, yi myedo dêê ngê. *

⁴⁰ Yepê, Pi ngmê ngê u yi adî kwo, Mu pini u kpîdí u l:êê díy:o nî kóté kwolo, yi pini ngê u nkuwo kpîdí u kwo myoo y:ee ngê. *

⁴¹ Yepê, Lóma lede knî y:oo nmye dê vyi knomomê, Nmî tpile dnyinê tóó, wu p:aani nyinê kuwo nmédi, ye yi p:aani dp:uu lee dmyeno, u kada p:aani dpîmo kuwo tóó.

⁴² Yepê, N:ii ngê tpileni nmye dê dmy:ee knomomê, u kwo dpî y:ee yó. Yepê, Nmye wa vyi knomomê, A ngópu mwiyé adín:aa ya, ye u kwo dpî y:ee yó, u kwo nangé w:ono.

Yesu u kópu, pi ka vyuwo p:uu

Luučí 6:27-28,32-36

⁴³ Yesu ngê yepê, N:ii knî y:oo a ndiye kígha nmyoo, ala kópu a tpaê ngópu, nmyedpo, Nmyi yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, ngmênê n:ii yoo nmyi p:uu a d:uu nyédi, yi p:uu u nkwo dmyinê d:uu, nmye myedny:oo diya.

⁴⁴ Yepê, Yi kópu a tpaê ngópu, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpaê, Yélini nmyi p:uu a d:uu nyédi, yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, n:ii knî y:oo kópu dono nmyi p:uu a d:uud:uu tumo, yi díy:o mēdmyinê ngépê. *

⁴⁵ Yepê, Yinté kópu anmyi d:uud:uu dé, ye nmyi Mî Chóó Lémi nt:anê wanmyi yaa dmi, pini n:ii mbóó p:uu wunê tóó. Yepê, Yoo d:uudpî chámê, yoo mb:aa yoo dono yi pwo tpii nipi wunê gh:aygh:ay ngê, kââdí wunê pil:apila ngê. *

⁴⁶ Yepê, Yélini yi nódo nmyi nuu ghi dmi a tóó, yi yéli yi mo yi nuu ghi dmi nmyi nódo adî ya knomomê, nmyinê nmye kópu ndîi ayinmyi d:uud:uu? Yepê, Lukwe, nmyinê nmye Chóó Lémi ngê yi kópu mb:aamb:aa ngê nmye wa pwila? Yepê, Kêle, Tákisi ngêêpî pyu dono knî y:oo yi kópu dpî d:uu ngmê. Yepê, Ngmênê pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya.

⁴⁷ Yepê, Kn:aa yéli knî ye daanmyi vyuwo knomomê, nmyi yoo knî ye yi mo anmyi vyuwo, ye yi kópu Chóó Lémi ka daa ndîi kópu. Yepê, Mgídí u yoo knî y:oo vyílo yi kópu ye d:uud:uu ngópu, yi chóó numo ka a vyuwo nyédi.

⁴⁸ Yepê, Ala kópu ndîi dmyinê d:uud:uu, nmyi Mî Chóó Lémi ntee pini ngê pyaa dmyeno. Yepê, Pi yintómu knî ye ntee wunê vyuwo, pi yintómu knî ye yinté myedmyinê vyuwo. *

6

Yesu yoo yi chaa kígha p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹ Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, N:ii ngê kópu mb:aa yoo yi ngîma dpî d:uu, dpo, Pi knî y:oo chaa kalé nêne, yi pini ngê k:omodané kópu yu d:uu, Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa kwolo. Yepê, Nmyi chaa kígha u l:êê díy:o yinté kópu nangmê d:uu. *

* 5:39: Lóma 12:19 * 5:40: 1 Kódin 6:7 * 5:44: Dpodo 7:60; Lóma 12:14,20 * 5:45: Epeso 5:1

* 5:48: 1 Pita 1:16 * 6:1: Mát 23:5

² Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngópuch:anê ngmanmyi yeede yeede, pi knî yi ngópu yinté kópu nangmê d:uu, tumu dpî yeede yó. Yepê, K:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, K:omodanê pyu yoo tumutumu daa yeede nyédi, ngêpê ngomo k:oo a yeede nyédi, naa tédê yoo vy:o mye yeede nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo m:uu nmîne, nmî pi dmi ndîi ngê pyódu téne. Yepê, Pi knî y:oo dpî chaa kalê t:oo, ngmênê Chóó Lémi ngê d:uudpi chaa kalê té, yi yeede yeede u l:êê díy:o kópu mb:aa y:e daangmêwa a d:uu.

³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngópuch:anê yoo ngmanmyi ngêêpî, tumutumu dmyinê yeede yeede dé. Yepê, Nmyi pyipe knî y:oo yi tuu kâa pee tp:oo kíngmê ny:ee ngmê. *

⁴ Yepê, Nmyi Mî u lama tumu kópu yilí yintómu u lama a pyede, yinê wa a chaa kalê nmyo, kópu mb:aa yilí nmye u ngwo wa d:uu. *

Yesu nmî Mî ka ngêpê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luuki 11:2-4

⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, k:omodanê pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, Dye ghi yintómu ngêpê ngomo k:oo a ghodoghodo nyédi, a ngêpê nyédi, yi ngêpê daadîi ngê dpî pyódu t:oo, u yi y:e a kwo yédi, Pi knî y:oo pídný:oo chaa kígha nmo. Yepê, Yi chaa kígha u l:êê díy:o kuwa myewumê ngêpê nyédi, yoo vy:o. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, pi knî y:oo a chaa kígha tumo, ngmênê Chóó Lémi ngê daawa chaa kalê té. *

⁶ Yepê, Yi nt:anê nangmê yââ. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo dmyinê koko, keñe dmyina a kuwokuwo dé, tumutumu nmyi Mî ka y:i dmyinên:aa ngêpê. Yepê, Nmyi Mî u lama tumu kópu yilí yintómu a pyede, nmyi ngêpê u l:êê díy:o kópu mb:aa yilí nmye wa d:uu.

⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyimo ngêpê knomomê, nmyi ngêpê daadîi ngê nangmê pyódu. Yepê, N:ii knî y:oo yâpwo ndéndê daa cháâcháâ ngópu, módó kópu yilí a tpaépê ngópu, yi kópu yilí daa ng:êéntómu dpî vyi t:oo, yi ngêpê daadîi ngê u ngwo dpî pyódu t:oo, yinê ye yi yâpwo ngê yi ngêpê daadîi dpo ny:ee té.

⁸ Yepê, Yi yéli yi nt:anê nangmê yââ, nmyi ngêpê daadîi ngê nangmê pyódu, mu kópu u díy:o kópuni knî yi l:êê díy:o u ntââ mbêmê dp:ee pyede, ghêlí k:ii u kwo dmy:ongê dmy:ee tumo, nmyi Mî u lama wunê kíyedê pyede. *

⁹ Yepê, Ala ngêpê yidmyina a ng:êêní, apii Munmíkó M:aa, nmî pwo nye tóó.

Pi knî y:oo ntênê dny:oo cháâcháâ ngi.

¹⁰ Nmî y:enê kn:ââ límí k:ii a chépi, ngíma yéli y:oo nuu u kópu ntee wunê d:uud:uu t:oo, dyámê mbêmê tpémi y:oo yinté myedny:oo d:uud:uu dé.

¹¹ Wonêwodiýédiyê u ntââ ntini nmo cha a kuwo.

¹² Pi knî yi dono kópu ntee nmî kuwó nmî kée too, nmî dono kópu yinté nguwo myoo kée té, mêdaanyi nuw:onuwo dé. *

¹³ Nmî tókótókó ndîi tédê nangê úuw:o nmo,

* 6:3: Mát 25:37-40

* 6:4: Kílosa 3:23-24

* 6:5: Mát 23:5; Luuki 18:9-14

* 6:8: Mát 6:32

* 6:12: Mát 18:21-35

ngmênê Dono u Kn:ââ kwulo dpî dyé nmédi. *

14 Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo nmye a d:uud:uu tumo, nmyi kuwó wanmyi kéeé t:oo, ye nmyi Mî ngê nmyi dono kópu dé u kuwó u nkwo wa kéeé té, mēdaawa a ngî té. *

15 Yepê, Ngmênê dono kópuni pi knî y:oo nmye a d:uud:uu tumo, nmyi nuw:o nédê adnyi ya, nmyi kuwó daanmyi kéeé t:oo, ye kópu n:ii dono nmyi d:uu tumo, Chóó Lémi ngê mbodo kn:ââ vuuwo daawa kéeé té, yi l:êê dîy:o ntââ nmye wa vy:u.

Yesu nté kpîpîkpîpî p:uu u ngwo ye doo danêmbum

16 Yesu ngê yepê, Wéni n:ii knî yi k:oo dpodombiy:e nmye ngêpê nyédi, u l:êê dîy:o nté nmye kpîpîkpîpî ngópu, yepê, k:omodané pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ, ch:anêch:anê u pi ngê kîdmyengê ya. Yepê, K:omodané pyu yoo yi ngîma ndídî dpî kaalî, mu kópu u dîy:o dpo, Yoo yi lama ala kópu paa yaa we, Kî tpókni y:oo nté kédê kpîpî ngmê, u ngwo paa chaa kalê nmîne. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, pi knî y:oo dpî chaa kalê t:oo, ngmênê Chóó Lémi ngê d:uudpî chaa kalê té.

17 Yepê, Dini ghi n:ii ngê nté nmyimo kpîpîkpîpî knomomê, ndídî nmyi ngîma kîngî kekekele. Yepê, Nmyi kwódo ng:oo dmi dmyina a pyw:êmi dé, nmyi mbodo dmyinê dyimêdyimê dé,

18 mu kópu u dîy:o pi knî y:oo daapêdê w:ee y:e, awo, Kî tpókni y:oo nté dé kpîpî ngmê. Yepê, Nmyi Mî mu ngmîdi u lama yi kópu wa yââ. Yepê, Nmyi Mî u lama tumu kópu yilî yintómu a pyede, nmyi ngêpê u l:êê dîy:o kópu mb:aa yilî nmye wa d:uu.

Daa tpile ndapî yi p:uu nuw:o u danêmbum

Luukî 12:33-34; 11:34-36; 16:13

19 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dyámê mbêmê tpile yilî nmyi ngópu kîngmê ya. Yepê, Dyámê mbêmê tpile knî yi p:uu nmyi nuw:o dmi myekîngê kwo. Yepê, Yi tpile yilî kwétikwéti ngê dpî pyaa dmi, tpile we knî y:oo woni dpî ma t:oo, kpáápi knî y:oo myoo t:âmo t:oo. *

20-21 Yepê, Nmyi tpile yilî kwéli a pyede, dye ghi yintómu nmyi nuw:o dmi y:i adî kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi dyámê mbêmê kîngî kwo, ngmênê mbóó p:uu choo kwo. Yepê, Ngópuch:anê yoo dmyinê yeedeyeede dé, Chóó Lémi ngê mbóó p:uu ya mb:aa ngê nmye amîmê wumo. Yepê, Doo u ntââ yi yáni mb:aa kpáápi knî y:oo daawa t:âmo ngmê, tpile we knî y:oo myedaawa dyênê ngmê, kwétikwéti ngê myedaawa pyódu. *

22 Yepê, Nmyi ngwolo dmi lam ntee tpile dé. Yepê, Mgídi vy:o lam u wo maa p:uu ntee anyi m:ii, nmyi ngwolo dmi mye yinté dé. Yepê, N:ii ngwolo dé mb:aamb:aa dé, maa d:uudpî kn:aadi, ngmênê n:ii ngwolo dé dono dé, maa dpî kn:aadi.

23 Yepê, Dyámê mbêmê tpile knî yi p:uu nmyi ngwolo dmi adnyi kwo knomomê, ngópuch:anê yoo daanmyi yeedeyeede dé, ye Chóó Lémi ka máádi wanmyi kn:aadi ngmê, mgídi vy:o anmyin:aa kwo.

24 Yepê, Doo u ntââ pi ngmîdi lémi miyó yi p:uu daadi dpodo. Yepê, Woni u kwo adî diya, woni u nuu u pi ngê adî ya, woni ka dnyinté adî ng:aa, woni u dnye mb:aamb:aa ngê adî nyémi. Yepê, Doo u ntââ ndapî Chóó Lémi yi p:uu

* 6:13: Luukî 22:40; Njon 17:15; 2 Tes 3:3; 2 Tim 4:18

* 6:14: Mak 11:25-26

* 6:19: Njems 5:1-6;

1 Tim 6:9-10 * 6:20-21: Luukî 18:22; Kîlosa 3:1-2

kwodonkwodo daanyi dpodo. Yepê, Chóó Lémi chââchââ ndîi kópu ngê nmye choo ya, ndapî kmênêkmênê tédê kópu ngê nmye choo ya.

Tpile p:uu nuw:o u danêmbum
Luukí 12:22-31

²⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Ntini n:ii nmye pípi ngmê, mbwááni n:ii nmye ndaní ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngí pyaa knî, kpîdîni nmye t:emî ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekîngí pyódu. Yepê, Nté kpîdí daa ndîi kópu dé, nmyi ghê dmi yi ndîi kópu.*

²⁶ Yepê, Nîmê knî yi p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Nté woo d:uudpî kaa ngmê, nté nt:u d:uudpî t:ee ngmê, p:o d:uuwodê úuw:o ngmê, ngomo k:oo d:uuwumê yé ngmê. Yepê, Kêle, nmyi Mî ngê yinê dpo mbono té, pini n:ii mbóo p:uu wunê tóo. Yepê, Dp:ee nîmê ntee tpile dé, nmyi Mî ngê mb:aamb:aa ngê wamyedê mbono nmyo.*

²⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê anmya a pwopwo, k:omo tpile nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê adî pyodopyodo, ngmênê doo u ntââ nmyi ya daadîi ngê daanmya a pyépi.

²⁸ Yepê, Lukwe díy:o kpîdí knî yi p:uu nmye nuw:o nyédi. Yepê, Yinênê knî yi p:uu ngî nuw:o mbê dmyeno. Yepê, Yi kpîdí p:uu daa dpodo nyédi, myedaa kpile nyédi.

²⁹ Yepê, K:omo tpile Solomon u ndapî ndîi, u kpîdí mb:aa dé, ngmênê yinênê knî y:oo Solomon u kpîdí mêtê ch:ii tumo.

³⁰ Yepê, K:omo tpile chii mênê yi awêde a kwo, mää m:ii ndê ngê dpî ma, ngmênê Chóó Lémi ngê nêné yi nkwo do dpî kââ, kpile ye yinê wunê yémî. Yepê, Dp:ee yi ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamyé kpilê nmyo. Yepê, Lukwe díy:o dnyinté u kwo nmye kêlîmî té.

³¹ Yepê, Nté mbwaa kpîdí knî yi pyw:émî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngí ya.

³² Yepê, Yélini Chóó Lémi ka daa kêlîmî nyédi, vyílo yi kópu knî yi p:uu yi nuw:o dmi a mbêpê té. Yepê, Nmyi Mî u lama ka tóo, yi tpile daadnyi ya knomomê, ye nmyi ya dono ngê wa pyódu.

³³ Yepê, Chóó Lémi kóo k:oo wowo ndîi kópu ngê nmye choo ya, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé, ye yi tpile dé nmye u ngwo wa a kê té.*

³⁴ Yepê, Kópuni yi yi dmi mää m:ii nmye adî kwo, awêdewêde ngê yi kópu ngê nmyi nuw:o dmi kîngí dyênê. Yepê, Yi wéni knî yi k:oo nmyi Mî ngê adî ngêépi nmyo. Yepê, Lukwe, awêde u nuw:onuw:o u kópu dé nmyinê nmye doo u ntââ dé? Yepê, Mumdo u yi nmye a kwo, nmyemo, Mää m:ii yi kópu knî y:oo awêde mye dyênê nmîne? Yepê, Yinté nuw:o ngê kêê nangê t:oo.

7

Pi u pi dyede
Luukí 6:37-38,41-42

¹ Yesu ngê yepê, Pi u pi módó nangmê dyênê, nmyi pi dmi u nkwo daawa dyênê t:oo.

* 6:25: Pilipay 4:6; 1 Tim 6:6-8; Hipilu 13:5; 1 Pita 5:7

* 6:26: Luukí 12:6-7

* 6:33: Luukí 18:29-30

² Yepê, Pi u pi dyede ngê ntoo wili wanmyi yé ngmê, Chóó Lémi ngê yintoo wili nmye u nkwo amí yé. Yepê, Yoo límílímí ngê wanmyi kée ngmê, ye Chóó Lémi ngê límílímí ngê u nkwo wa kée nmyo.

³ Yi kópu p:uu mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Kn:aa pini ngíma tpile kmono pee ngmadi ya knomomé, lukwe díy:o ndíi kópu ngê nmye wa pyódu? Yepê, Nmyi lama daadi ya tpile kmono pee ndíi nmyi ngíma nmye pyede.

⁴ Yepê, Lukwe díy:o yi pini ka wanyi vyi ngmê, Tpile kmono pee ngíma nmo wupí. Yepê, Lukwe díy:o nmyi lama daa tóó nmyi chóó nmyi ngíma tpile kmono pee ndíi nmye pyede.

⁵ Yepê, Nmyo k:omodané pyu yoo. Yepê, Tpile kmono pee ndíi nmyi ngíma mwiyé dpo ngí tóó, u kuwó dini ghi ngê yélí mb:aamb:aa ngê am:ii m:uu ngmê, nmyi mbwó ngíma tpile kmono pee u ngwo dpí wêê yó. Yepê, Nmyi chóó nmyi dyáápe mwiyé daanmyi pwaa t:oo, ye kn:aa yéli yi dyáápe nangê pwaa té.

⁶ Yesu ngê yepê, Ala kópu wunê kínmyedí vyi, Yoo límílímí ngê ghêlí k:ii nangê kée té, ngmênê amê pee ngê nuw:o mbêmê a p:uu dmyinê dpodo, yoo mwiyé dmyinê myeme dé, a p:uu u nkwo ye dmyinê:aa danê. Yepê, N:ii kní y:oo yi ngópu dmi nmye wa kpêmí t:oo, a kópu dyuu ye dpí vyi yó, ngmênê n:ii kní y:oo yi ngópu dmi nmye wa nkoko t:oo, a kópu dyuu ye nangê vyi. Yepê, Myenté, n:ii kní nmyi p:uu adnyi d:uu, kópu ye namungê vyi, mu kópu u díy:o wadnyi kpakakpaka nmyo.

Chóó Lémi ka tpile dmyinê u danêbum

Luukí 11:9-13

⁷ Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Kópuni u l:êê díy:o anmyi ngêpê, yi kópu p:uu nmyi Mí ka dyaa dmyinê chedêchedê. Yepê, Kópuni u kwo anmyi dmyinê, nmye wa a kê, kópuni anmyi nmy:uu, anmyinê pyw:ee ngmê, keñeni p:uu anmyin:aa depedepe, nmye wa kpêmí. *

⁸ Yepê, Pini n:ii ngê u kwo wa dmyinê, yi pini ka wa y:oo, pini n:ii ngê adí nmy:uu, wa a pyw:oo, pini n:ii adí depedepe, keñe u kwo wa kpêmí. *

⁹ Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo ngê nté pee u kwo wa dmyinê, ye chêêpí u kwo daawa y:oo, doo u ntââ daawa ma.

¹⁰ Yepê, Myenté, tp:oo ngê te mbyuu u kwo wa dmyinê, tpile pê u kwo daawa y:oo.

¹¹ Yepê, K:omo tpile dono nmyi mênê a tóó, ngmênê nmyi tp:ee dmââdíma ye tpile mb:aa vy:ee yémí tumo. Yepê, Pi ka vyyuwo tédê nmyi Mí ngê a t:ee kígha nmyoo. Yepê, Mbóó p:uu wunê tóó, dono u mênê daa tóó. Yepê, N:ii ngê kópu mb:aa dé u kwo wa dmy:ee té, daawa dóó, ndêndê ngê u kwo wa a y:ee té. *

Dêêpí kópu yílí yi nt:u kópu

Luukí 6:31

¹² Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Kópuni yílí Mósisi ngê a d:êê too, Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo myedê d:êê tumo, ala yi nt:u kópu, ngí ny:ee yó. Yepê, Kópuni u yi nmye adnyi kwo, Pi kní y:oo nmo dny:oo d:uud:uu dé, yi kópu y:e mwiyé dmyinê d:uud:uu dé. *

* 7:7: Mak 11:24; Njon 14:13-14

* 7:8: Njems 1:5; Njon 5:14-15

* 7:11: Njems 1:17

* 7:12:

Luukí 6:31; Lóma 13:8-10

*Yesu maa miyó dé yi p:uu u ngwo ye doo danêmbum**Luukí 13:24*

¹³⁻¹⁴ Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Máádini kwólu puu têdê a pyw:ee yó, yi máádi dpí kalê yó, ghê ndêndê u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê. Yepê, Yi máádi a pyw:emí dpodo ndíi, u kîgha mye dpodo ndíi, pi yilí kní y:oo yi máádi daa kîgha ngópu. Yepê, Máádini kwólu puu ndíi, yi máádi p:uu pi yilí dpí ghê, u kîgha daa dpodo ndíi, ngmênê u dí ndiya.

*K:omodanê pyu yoo yi p:uu danêmbum**Luukí 6:43-44; 3:9; 13:25-27*

¹⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Yélini y:oo yi chóó yi nuw:o mbêmê Chóó Lémi u komo a kapí ngópu, yi yéli y:oo kîngê dóó nmyo. Yepê, Yi too pee mbêmê nmyinê nmye sipi ntee yéli ngê ayidnyin:aa ya, ngmênê yi gha dono dé, yi nuw:o dmi chíi w:ââ u nuw:o dé. *

¹⁶⁻¹⁸ Yepê, Kópuni adnyi d:uud:uu dé, yi kópu kní yi mbêmê u ngwo anmyi mya t:oo. Yepê, K:omo tpile mb:aamb:aa ngê nmye adnyi danêmbum, ngmênê yi l:êê ghi dono ngê adnyi ya. Yepê, Ntê kîgha u mgongo nmye ngmên:aa kîgha. Yepê, Chikini n:ii nkwo do kîgha nj:iinj:ii yu kaa dmi, pwópwó yi yini nkwo do d:uudpí kaalí, myenté pwópwó n:ii nkwo do dpí kaa dmi, kîgha nj:iinj:ii nkwo do mêt:uudpí kaalí. Yepê, Chikini n:ii chóó dpí pyidu, lama daadí ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpí dââ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyinê w:ee, anye, Kí chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Myenté, L:êê yini nkwo do kéme kîgha daanyinê ngee, dpumo nkwo do t:aa kîgha myedaanyinê ngee. *

¹⁹ Yepê, Yini n:ii nkwo do nt:u mb:aa d:uudpí kaa knomomê, anyi kpono, pââ ndiya anyi kéé. *

²⁰ Yepê, K:omodanê pyu kní y:oo kópuni adnyi d:uud:uu dé, y:e anmyinê w:ee t:oo.

²¹ Yepê, Pi yilí kní y:oo a ka adnyi tpaépê, a ka wo, A Lémi, yepê, ngmênê Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê dmi. Yepê, N:ii kní y:oo M:aa u nuu u kópu dé ye d:uud:uu tumo, vyílo yi yéli kóó k:oo wa ghê dmi. *

²² Yepê, Kuwókuwó wéni ngê pi yilí kní y:oo a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nmí Lémi, mî mbêmê ngópu dyuu pi kní ye kínmee a tpaépê, mî mbêmê pi kní y:e yi kmêna yilí nmí ngm:ii kwólu, mî mbêmê kópu ndíi yilí my:oo d:uu ngê.

²³ Yepê, Ala kópu u nkwo ye waní vyi, yenê, A nkígh:ê a y:ee dmyeno, a lama dp:ee pyede. Yenê, K:omo tpile kópu mb:aa yilí nmyee a tpaépê, ngmênê kópu dono yilí nmyee a d:uud:uu. *

*Ngomo wuwó pyu dé yi mgongo danêmbum**Luukí 6:47-49*

²⁴ Yesu ngê pi kní ye mgongo ngmê kwólu, yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpí ny:ee té, a d:uud:uu too, yi pini gha pi, u ngomo nuw:o mbêmê ngmêdpí wó, k:ââ u mgí mb:aamb:aa ngê dpo tpênê té, k:ââ kn:ââ mb:aamb:aa ngê dpí wiye té, ngomo wêdêwêdê kpetekpete yu wó.

²⁵ Yepê, K:omo tpile ló yópu ndíi ngmêdo pwópu, ngmênê yi ngomo d:uudpí tpaá.

* **7:15:** Dpodo 20:29; 2 Pita 2:1   * **7:16-18:** Njems 3:12   * **7:19:** Njon 15:6   * **7:21:** Luukí 6:46; Njems 1:22,25   * **7:23:** 2 Tim 2:19

²⁶ Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:oo, daa châachâa too, yi pini ngê u ngomo daa nuw:o mbêmê ngmêdpî wó, k:ââ u mgî dnyinté dpî ché té, k:ââ kn:ââ dnyinté dpî wiye té.

²⁷ Yepê, Yópu ndîi dini ghi n:ii ngê dpo pwópu, u ngomo limî k:ii dpî tpaá, dpî tpikimbiy:e.

Yesu u kópu p:uu yoo u ngwo dnye nyepê

Mak 1:22; Luukí 4:32

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u danêmbum pi knî ye a kêli ngê, kópuni ye vyi too, yi nyepênyepê u kópu ngê pyaa dniye,

²⁹ mu kópu u díy:o dêêpî pyu yoo ntee dnyimo dêêpî, daa yinté dpîmo dêêpî. Kópuni Yesu ngê ye dpîmo tpaapê dé, daa ndiye pyu ndîi yoo yi pi dmi mbêmê dpîmo tpaapê dé, chóo u pi mbêmê dpîmo tpaapê dé. Noko yipu, U kópu yilí yintómu ndê kópu dé.

8

Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee mbii leprísi u ngwo doo ya

Mak 1:40-45; Luukí 5:12-16

¹ Yesu p:uu mbu mbêmê yedê ghêpê dniye, pi yilí tp:oo témi tap knî y:oo dnye yâmuyâmu.

² Pi ngmê Yesu ka loo, too pee mbii leprísi u ngwo doo ya, yu mbodo dé y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, A Lémi. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye u ntââ kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê.

³ Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Nupwó dí chedê. Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê.

⁴ Yesu ngê yi pini ka kwo, Kópuni nga dí d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Njedusalem dpî lili, kpêê yiyé pyu ngê amí m:uu ngí. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngí, nímê miyó dp:uu nuw:o ngí, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamí nk:êê dê, kópuni nga dí d:uu u ngwo pèdê w:ee y:e. *

Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini u dpodo pyu u ngwo pyi ngê

Luukí 7:1-10

⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Kípêenyê mî taa dniye, Lóma lede yoo yi kada pini ngmê Yesu ka a loo, u kwo nkêpê mbê wo,

⁶ kwo, A lémi. Kwo, A dpodo pyu a p:aa pee ngmêkiyedê mbii, daa kêmakêma a pwpowwo, u dinê daa ghîdí.

⁷ Yesu u kwo póo wo, kwo, Mumdoo ngomo k:oo anê lê, nmodo pyu an:uu pyi?

⁸ Yi pini ngê kwo, D:aa u ntââ. Kwo, doo u ntââ a ngomo k:oo daanyinê ní. Kwo, Ngmêné kópu yi vyi, a dpodo pyu u ngwo wumê pyiyépyiyé.

⁹ Kwo, Kópuni nye tpaapê, ndêndê ngê a pyodopyodo. Kwo, Kópuni a kada pini ngê a ka dpo vyi, dpî d:uu. Kwo, Kópuni a lede knî ye dpî vyi, dpî d:uu ngmê. Kwo, Kópuni a dpodo pyu ka dpî vyi, ntênê dpî d:uu. Kwo, A dpodo pyu u l:êê díy:o pyiyépyiyé u pi vyi ngí, yed:oo u ngwo wumê pyiyépyiyé.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu dyuu yi nyango, u nyepênyepê u kópu ngê u kwo pyaa dniye. Pini n:ii knî y:oo dnye yâmuyâmu, ye diyé wo, yepê, Yísiléli tpémi yi vy:o kintoo kélímî pyu d:ongmê módu. *

* 8:4: Mát 9:30; Mak 7:36; Luukí 17:14 * 8:10: Mát 15:28

11 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, kn:aa dyámê kn:aa dyámê tpémi Chóó Lémi kóó k:oo wa ghê dmi, Epílaham mupwo káámi yi k:ii nipi adnyin:aa yakmaapî,*

12 ngmênê yélini yi kn:ââ Epílaham, Chóó Lémi kóó k:oo p:ee paan:aa ghê dmi, ngmênê Chóó Lémi ngê yi yéli kuwa wa kéeé té, mgîdí vy:oo adnyin:aa kwo, yi ngwo tpéeé kópu amí vyi ngmê, adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kelekele adnyin:aa paa.*

13 Wod:oo Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini ka kwo, Ngomo k:oo mé dini. Kwo, Ngélimi u l:êê díy:oo, kópuni u mdoo a ka cha núw:oo, yi kópu n:aa d:uud:uu. Yi kópu yi vvyu, yi ngwo yi dpodo pyu u mbii chedê ngê mé pyodo.

Yesu ngê Pita u mbywé pyââ u ngwo pyi ngê

Mak 1:29-34; Luukî 4:38-41

14 Yesu Pita u p:aa pee loo, u ngomo k:oo yi kee wo. Pita u mbywé pyââ mbii tédê módu, apê, Ngmítédmino mu dpî.*

15 Yesu ngê kóó p:uu kêê yi yó, wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu mé ghêédí wo, Yesu ka nté mé y:ángo.

16 Dini ghi n:ii ngê ntumokwodo dini ghi yi yó, pi kní y:oo Yesu ka mbii pyu yilí núw:oo ngópu, n:ii dé y:e yi kmêna dnye kwo, u kwo mye núw:oo tumo. Yesu yi kmêna kní ye mbwolo, u ngwo ngm:ii kalê too, mbii pyu yintómu mye pyi too.

17 Kópuni Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

Chóóchóó nmî mbii yilí amí chedê té.*

Pi ngê komo ngê kîngî vyi Yesu aní yâmuyâmu

Luukî 9:57-62

18 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo yi módu, apê, Yilí ngê a ka até dè pyódu, p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, kpé lèê mwada pee lee kmêle.

19 Kada ghêlí dèpangê y:ee ngópu, dèêpî pyu ngmê u kwo até yi loo, kwo, Mââwe. Kwo, Kwéli wanyi lê, ana a yâmuyâmu ngi.

20 Yesu ngê kwo, Mumdoos anya a yâmuyâmu nê? Kwo, Chii w:ââ w:uu yi dpî tédê dmi a pyede, y:i a dpî nyédi, nmê kní yi ny:uu a pyede, y:i a dpî nyédi, ngmênê a ngomo daa kwo, a dpî tédê daa tóó, a ghê vyími tédê myedaa tóó. Kwo, Mumdoos nyi u ntââ, anya a yâmuyâmu nê?*

21 Pi m:uu, Yesu p:uu ndiye pyu ngmê, Yesu ka kwo, M:aa a ngópu mwiyé paa pw:oo we, an:uu kmênê, u ngwo ana a yâmuyâmu ngi.

22 Yesu ngê ngongo u kwo ngmê kwólu, kwo, N:ii yi ghê daa pyede, yinté kópu p:uu dny:oo nuw:oo.

Yesu ngê yópu ndii u ngwo chedê ngê

Mak 4:35-41; Luukî 8:22-25

23 Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii, dinki k:oo yi wo dnyie, kada yedê y:ee ngópu.

24 Yópu ndii ngma a pwaa wo, vyuwó dinki k:oo dnyen:aa kn:êê, daa kêmakêma dinki pí vy:êê wo, ngmênê Yesu doo dpî.

25 P:uu ndiye pyu kní y:oo u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Nmî Lémi, ngee nmédi. Kwo, Awêde nmo pwopwo té.

* 8:11: Luukî 13:28-29 * 8:12: Mát 25:30 * 8:14: 1 Kódin 9:5 * 8:17: Is 53:4 * 8:20: 2 Kódin 8:9

²⁶ Yesu yedê pii wo, yepê, Lukwe dîy:o nmye nkîngê té. Yepê, Nmyi kêlimi lukwe ngê tédê ngê dê pyódu. Wod:oo ghêêmi ghê wo, vuyuwó yópu ye yepê, Munto. Yi ngwo vuyuwó yópu chedê ngê pyaa knopwo, dye ndîi mê kââ.

²⁷ P:uu ndiye pyu yoo ngwéti dniye, noko yepê, Kî lónté pini, vuyuwó yópu y:oo u dnye kédê ny:ee ngmê, kîmyaa châpu ngmê.

Nkedîsa pi dé yi danêmbum

Mak 5:1-20; Luukî 8:26-39

²⁸ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimi tee dniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya. Pi miyó dê y:oo maadí a pyódu tumo. Yi tpódu y:e yi kména dnye kwo, kpomo u ménê pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé, y:i a ndê knopwo. L:êê pyu ndîi ngê dpîmo ya, pi knî y:oo yi máádi dèdnyimo kígha, apu, Angmê vya nmo.

²⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu m:uu ngópu, wod:oo dpodombiy:e u kwo mbwóó knopwo, kwo, Yâpwo ndîi tp:oo. Kwo, Lukwe nye ngmanyi md:o? Kwo, Nangé kpada nyo. Kwo, Kpadakpada u wo doongé dyimê wo. *

³⁰ Mbwémê w:uu ndîi yi nkîgh:ê ngmêdoo kwo, y:i dnye kmaapí.

³¹ Yi kména yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, Nye ngm:ii kígha nmo, ye u ntââ kí mbwémê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo.

³² Yesu ngê yepê, Dmyinê lêpi. Wod:oo yi kména knî y:oo yi pini dé a kuwo dumo, mbwémê knî yi p:uu mî kaa dniye. Yi mbwémê w:uu yintómu paa ghi p:uu ghîpîla dniye, kpé lêê u kwo mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

³³ Pini n:ii yoo mbwémê w:uu ka dnye vuywo, yi yéli mye mbêpê dniye, yi p:o lee dniye, pi knî ye mdoo núw:o ngópu, kópuni yi pini dé y:e pyodo, pi knî ye myemînê nté tumo.

³⁴ Wod:oo yi p:aani tpémi yintómu Yesu ka lee dniye. Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, u kwo nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ ala wee anyiné kuwo.

9

Yesu ngê u knéyómu ya pyu u ngwo pyi ngê

Mak 2:1-12; Luukî 5:17-26

¹ Yesu p:uu dinki k:oo mê wo dniye, kpé lêê mê ngmêê ngópu, yi p:o Kîpêenyem mîmê tee dniye,

² u knéyómu ya pyu yi u kwo ngmê núw:o ngópu, u ngmítédmi mbêê doo dpí. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii knî y:oo kí pini a ka da núw:o ngmê, ndéndê ngê a ka wunê kêlimi té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A tp:ee, mēdaanyi chanêch:anê, nono yilî yintómu dî chedê, Chóó Lémi ngê mēdaawa kpada ngi. *

³ Dêépî pyu n:ii yoo y:i doo kwo, noko yepê, Kî pini ngmênê u kwo n:uu, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kââdí.

⁴ Kópuni tumo dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe dîy:o yenté nmye nuw:o dono té?

⁵⁻⁶ Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndéndê, u ntââ ngê yinê a pyódu noo, u ntââ dyámê mbêê pi ka wanî vyi, Nono yilî dî chedê, Chóó Lémi ngê nono yilî u kuwó dê kéé té, mēdaawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kêlimi mbê dmi, ngmênê kópuni kí kpálî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka

* 8:29: Mak 1:24; Luukî 4:34,41; Kilosa 2:15

* 9:2: Luukî 7:48-49

u ngwo nmye kêlîmî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóó ka kwo, Gh:êêdé, ngmîtédmî a ngini, p:o lili. *

⁷ Wod:oo yi pini a pii wo, u p:o loo.

⁸ Pi knî y:oo yi m:uu ngópu, nkîngê mbê dniye, Chóó Lémi chaa kalê ngópu. Yinê ye Yesu pi ntee pini, ngmênê Chóó Lémi u pi mbêmê mbwudu ndîi ngmêê chaa.

Yesu ngê Mátiyu u ngwo ngmîdi ngê

Mak 2:13-17; Luukî 5:27-32

⁹ Yesu p:uu maa p:uu até yidnye lêpî, mwada y:i tákisi ngêêpî pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Mátiyu. Yi pini ndapî ngêêpî ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. Wod:oo ghêêdî wo, Yesu u kuwó ghê wo.

¹⁰ U kuwó dini ghi ngê u ngomo k:oo kee dniye, Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, tákisi ngêêpî pyu yoo, kn:aadi te pyu yoo mye yi k:ii. Yi ngomo k:oo nîpi dnye kmaapî.

¹¹ Pádisi yoo daa yi nuu u kópu ngê pyodo, Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe díy:o nmyi kada pini tákisi ngêêpî pyu yoo kn:aadi te pyu yoo yi k:ii a kmaapî té. *

¹² Yesu ngê yi kópu yi nyongo, yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpî nî. Yepê, Kpeede mbii pyu knî ye dpî lê.

¹³ Yepê, Chóó Lémi ngê wunê kópuni a vyu, u nt:u kópu dmyinên:aa a pyw:êmi. Yepê, Ala kópu a vyu,

Tpile tp:oo nk:êênî a ka daa ndîi kópu,

pi ka vyuwo yi ndîi kópu.

Yesu ngê yepê, Yélini yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi díy:o al:ii nê loo, yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi díy:o nê loo. *

Nté kpîpîkpîpî u danêmbum

Mak 2:18-22; Luukî 5:33-39

¹⁴ Yi dini ghi ngê Njon Baptist p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka lee dniye, kwo, Wiki yintómu wo miyó knî yi k:oo nté nmo kpîpîkpîpî ngê, Chóó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo nmo ngêpê nyédi. Kwo, Pádisi knî y:oo yinté mye d:uud:uu ngópu. Kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nté d:uudpî kpîpî ngmê, dye ghi yintómu a kmaapî nyédi? *

¹⁵ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dpî yéé knî, pi ngê nté pi ka d:uudpî kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntââ nté ye daanî kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dpî pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpî pyódu, dye ghi knî ngmê ngê nté dpî kpîpî ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o mēdaanî kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kpîpî ngmê. *

¹⁶ Yepê, Kópu kamî ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamî yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii u kpídî mbwee dpo chópu, doo u ntââ kpídî pee kamî daawa pwila, kpídî mbwee p:uu daawa t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê ayi ghodo, kpídî pee kamî dêêkwédi ngê wa a pyódu, kpídî mbwee d:ud:umbiy:e wa a chópu. Yepê, Kpídî pee kamî, kpídî pee mbwee daa numo yi pee dé, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamî daa numo yi pee dé. *

* 9:5-6: Njon 5:8; 17:2 * 9:11: Luukî 15:2; 19:7 * 9:13: Mát 12:7; 1 Tim 1:15 * 9:14: Luukî

18:12 * 9:15: Njon 3:29 * 9:16: 1 Kódin 10:21; 2 Kódin 6:16

17 Yepê, Wain kamî nmye ngmêda núw:o, doo u ntââ u yiyé têdê mbwee knî yi k:oo daanî yé, wa dyênê té, mbwódo amî d:ii. Yepê, U ntââ kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té. Yepê, Nmyi l:êê ghi mbwee dmi yi dye ghi machedê. Yepê, Nté kpîkpîkpî mêdaa ndîi kópu. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o a p:uu ndiye pyu knî ye nté daanî kwódu.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mêtê pyidu ngê

Mak 5:21-43; Luuki 8:40-56

18 Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye doo danêmbum, kada pini ngmê u kwo loo, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, A tp:ee módó ala ngwo kêtê pw:onu. Kwo, U ntââ wanyinê lê, ngêê dê u pwo any:uu yé dê, yed:oo ghê mê kelekele.

19 Wod:oo Yesu ghêêdí wo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi pini u kuwó ghê dniye.

20-21 Kada yedê y:ee ngópu, maa p:uu pyââ ngmê yi p:uu kele, doo yâmuyâmu dé. Yi pyópu kmene muwó, dye ghi yintómu yinté dpîmo ya, m:ââ y:a mê miyó ndîi, wêê p:uu dépê vyâ. Alanté doo nuw:o, apê, Pi yilî yi l:êê díy:o doo u ntââ ngê a ka dê pyódu, Yesu u kada daan:uu ghê knomomê, ye daawa pyi nê. Apê, Ngmênê u nkîgh:ê nîmo wowo, u kpîdí p:uu kêê n:aa yiyé, yed:oo u ngwo n:aa pyiyépyiyé. Wod:oo Yesu u kuwó chono mí ghê wo, u kpîdí kwódo p:uu kêê yó.*

22 Wod:oo Yesu u kwo diyé wo, yi módu, kwo, A ch:am. Kwo, Nga mb:aamb:aa ngê mê pyaa we. Kwo, A ka che kélîmî mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Wod:oo yi pyópu yi ngwo mê pyiyé wo.*

23 Dini ghi n:ii ngê kada pini u p:aa pee taa dniye, Yesu ngê apê, Yoo mu mbê té, yi dmââdí u l:êê díy:o nkéli mbywuu pââ mu wupî t:oo, wod:oo Yesu yi ngomo k:oo kee wo, mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Munto mbê.

24 Yepê, Ye dmââdí doo pwene, ngmênê a dpî. Yepê, Kuwa pwii dmyeno. Yesu dnye yumuyumu, ngmênê kuwa pw:ii too.*

25 Yi dmââdí u ngomo ghi k:oo mí kee wo, kwulo kele, mêtê pyidu ngê.

26 Yi wee u kwo p:aani p:aani pi yintómu knî yi nuwo yi kópu yaa wo.

Yesu ngê ngwolo kopwe miyó u ngwo pyi doo

27 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi p:aani pee yedê kuwo ngê, pi miyó u kuwó ghê wo. Yi pini dê yi ngwolo páádi knî kopwe dé. Yesu dpîmo yâmuyâmu, u kwo dpîmo a kââ, kópu, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, Dépîdi ntee pini, u ntââ nga wanyi ch:anê knî?

28 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngomo k:oo mí kee wo, yi ngwolo kopwe dê yi myemî kee knopwo. Yesu ye póo wo, yepê, Mumdoó dpî kélîmî mbêmê, dpîné dpo nê u ntââ, n:aa pyipyi dp:o? Kwo, Nyââ, nmî Lémi.

29 Wod:oo Yesu ngê yi ngwolo páádi knî yi p:uu kêê yó, yepê, Kópuni ka dpo kélîmî mo, yi kópu pyaa we,*

30 wod:oo yi ngwo yélî mê m:uu ngópu. Yesu ngê yepê, Kópuni dpo dí d:uu, pi knî yi ngêêdí nangên:aa nt:o. Yi kópu dnyinté ye daa kwódu ngê,

31 ngmênê u dnye daa ny:ee ngópu, p:aani p:aani lee knopwo, pi knî ye yuu mîné y:ee ngópu.

Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê, dnye dépwo kîgha

* 9:20-21: Mát 14:36 * 9:22: Mak 10:52; Luuki 17:19 * 9:24: Njon 11:11 * 9:29: Mát 8:13; 15:28

³² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kuwa pwii dniye, pi knî y:oo pi ngmê u kwo ñuw:o ngópu, u kmêna u ngwo ngmédoo kwo. Yi kmêna ngê yi pini u dnye l:âmo wunê a ngópu. *

³³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi pini ngê u kmêna ngm:ii kwólu, wod:oo yi pini modoo danêmbum. Yélini yilí yi ngópu yi kópu pyodo, ghê yi mênê ghipé wo, yi nyepênepê u kópu ngê mye pyodo, noko yepê, Yisíléli Wee u kwo kinté kópu pi doongmê módu. ³⁴ Ngmênê Pádisi knî y:oo noko yepê, Setan ntee pini nmye yila, n:ii kmêna knî yi kada pini. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yiné a ngm:ii kígha too. *

Yesu ka yoo u ngwo ch:anê dniye

³⁵ Yesu p:uu p:aani p:aani lee dniye, yoo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimon:aa koko. Yesu y:i ye dpîmon:aa dêêpî, yipu, Chóó Lémi ngê chóó u yoo yi y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Pwopwokopwe yilí mye pyi ngê. Mbii dyêêdí daa ngmídi yi p:uu doo ya, ngmênê Yesu ngê pyi too.

³⁶ Dini ghi n:ii ngê yoo ndîí módu, u kwo ch:anê dniye, mu kópu u díy:o apê, Na a ka sipi w:uu n:ii yi y:ey:ee pyu daa tóó, pi ye daa vuyuwu. Apê, Chii w:ââ knî ye a nkíngê té, yi ngêêpî pyu daa tóó. *

³⁷ Wod:oo p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Chóó Lémi u yâpwo têdê nté al:ii daa ghêdê, ngmênê nté mgîpî pyu mdoo daa tóó. *

³⁸ Yepê, Yâpwo têdê chóó ka dmyinê ngêpê, nté mgîpî u l:êê díy:o pi knî nmye mupêdê kê ngê.

10

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó u ngwo ngmídi too

Mak 3:13-19; Luukí 6:12-16

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mê miyó nipi a danê ngê, yepê, A pi ngê n:aa dyede nmyo, u ntââ ngê myinê pyépi nmyo, n:ii knî y:e yi kmêna a wee, yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kígha dé, n:ii knî y:e mbii dyêêdí daa ngmídi a t:a, anmyin:aa pyipyi dé. *

² Yesu u dyépi y:a mê miyó yi pi dmi ala, Saimon ngmê, pini n:ii u pi mye Pita. Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Sepédi tp:oo dê.

³ Pilipi Mbatolomyu limo wono, Tomas pii, Mátiyu wolo, pini n:ii dpîmo a tákisi ngêêpî. Njems tówo, Alípayas tp:oo, Tádiyas yono.

⁴ Saimon mê ngmê, pini n:ii yoo woni knî yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té, mu kópu u díy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma tpémi y:oo dny:oo y:enê nmo. Njudas Kédiyót pi mê myomo, pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too

Mak 6:7-13; Luukí 9:1-6

⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani doo dyede dé, yi dpodo u dy:oo ye mwiyê a châpwo, yepê, Samédiya tpémi yi p:o p:o nangmê lê, kn:aa yéli ye myenangmê lê,

⁶ ngmênê Yisíléli tpémi ye p:aani p:aani dpî lee dmyeno. Yepê, Sipi w:uu woni knî y:oo yi y:enê pyu ntee dpó kuwo ngmê, u dnye daa nyêmi ngópu,

* 9:32: Mát 12:22 * 9:34: Mát 12:24; Mak 3:22; Luukí 11:15 * 9:36: Mát 14:14; Mak 6:34 * 9:37:

Luukí 10:2; Njon 4:35 * 10:1: Mak 6:7; Luukí 9:1

kn:aa kn:aa dpí lee dmi, Yisíléli tpémi mye yinté dé, yi kada pini ndêndê kêdê kuwo ngmê. Yepê, Yi yéli ye dmyinê lêpî. *

⁷ Yepê, Ye dmyinên:aa dêêpî, yipi, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dîni ghi daa kêmakêma a dyimêdyimê.

⁸ Yepê, Mbii pyu dpí pyi tóó, pini n:ii dê pw:oo knomomê, ghó moo t:ee yó, yélini yi p:uu too pee mbii leprîsi a t:a, dpí pyi tóó, n:ii kní y:e yi kmêna a wee, yi kmêna dpí ngm:ii kalê tóó. Yepê, Wêdêwêdêni nmye d:a kê, yi wêdêwêdê a ka dmy:oo pwila ngópu. Yepê, Kópuni anmyin:aa d:uud:uu dé, pi kní y:oo nmye kîngîn:aa pwila t:oo.

⁹ Yepê, Nmyi tpile nangmê núw:o, ndapí myenangmê núw:o.

¹⁰ Yepê, Nmyi péé nangmê núw:o, nmyi kiyé nangmê núw:o, nmyi nkuwo kpídî myomoni nangmê núw:o, nmyi yi dópo dmi myomoni myenangmê núw:o. Yepê, Nté ndapí yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yélini anmyin:aa ngêêpî dé, u nkwo adnyin:aa mbonombono nmyo, nmye adnyin:aa vyyuwo. Yepê, Pi módó daa dpodo yédi, u dpodo u pywuu dpo ngee. *

¹¹ Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpí lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dê d:uu taa knomomê, gha pi y:i ngmêdo pyw:ee y:e, p:uu dny:oo ya, u dí yi p:aani mîdny:oo a kuwokuwo.

¹² Pini n:ii dê n:ii u ngomo k:oo dpîmo koko knomomê, yi ngomo chóó ka ala kópu dny:oo tpapê, Mw:ââkó, Chóó Lémi ngê nyoo kní yi k:ii a ngee nmyine.

¹³ Yepê, Yi ngomo chóó ngê yi pini dê yi wépi dê adí pwapí dê, ye kópuni mwiyé u kwo adpí tpapê, yi kópu ye modo diyé we. Yepê, Yi ngomo chóó ngê u yi adí kwo, Chóó Lémi ngê a ngee nmîne, ye wa ngee té.

¹⁴ Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, n:ii mupwokní ye amyedpîn:aa taataa, yi yéli y:oo yi yi dê y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dê daachoo nyémî knomomê, ye yi pini dê y:oo yi yéli dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u têtê yi yi yodo p:uu dny:oo vyyavya. Yepê, Yi yéli y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. *

¹⁵ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom p:aani dê Kîmoda a pw:oo doo, dnyinté a kpada too. Yepê, P:aani n:ii tpémi y:oo adnya a mb:iimb:ii nmyo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada té. *

Yesu u dyépi kní ye u ngwo doo danêmbum, yi kpadakpada p:uu

Mak 13:9-13; Luuki 21:12-17

¹⁶ Yesu ngê u dyépi kní ye yepê, Dpodo têtê n:aa dyede nmyo. Yepê, Y:ee tímêlyu yi vy:o kêmkêm tp:oo w:uu ntee tpile ngê anmyi pyaa dmi. Yepê, Nuw:o mbêmê dmyinên:aa dpodo, yoo mb:aa ngê dmyinên:aa kwo. Yepê, Pi kní y:oo nmyi kpadakpada u nt:u kópu nmyi p:uu kîdangmê pyw:ee ngmê. *

¹⁷ Yepê, Mb:aamb:aa ngê nmye dmyina a vyyuwo. Yepê, Dye ghi kní ngmê ngê pi dono kní y:oo u yi y:e adí kwo, Nê u yoo nmî chedê. Yepê, Yi ngwo dono a l:êê diy:oo nmye adnyin:aa d:uud:uu. Yepê, Ngêpê ngomo kní yi y:enê pyu kní y:oo adnyin:aa mgîmîmgîmî nmyo, adnyin:aa kóté kîgha nmyo, u nkwo adnyin:aa kpakakpaka nmyo.

* 10:6: Mát 15:24 * 10:10: 1 Kódin 9:14; 1 Tim 5:18 * 10:14: Dpodo 13:51; 18:6 * 10:15: Gen 18:20-19:28; 2 Pita 2:6; Njuda 1:7 * 10:16: Njon 10:12; Dpodo 20:29

¹⁸ Yepê, A l:êê díy:o king kní y:oo, kada pini kní y:oo amyidnyin:aa kóté kîgha nmyo. Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê, yélini daa Nju tpémi, a p:uu ye amyenmyin:aa danê. *

¹⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa mgímímgímí nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpaê dé, yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpaê dé, yi ngwo anmyin:aa a pyw:êmí dé.

²⁰ Yepê, Daa nmyi chóó nmyi kópu ayinmyin:aa tpaê dé, ngmênê nmyi Mí u Ghê Dmi u komo ayinmyin:aa kapí. *

²¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a yoo adnyi vyeé dé, pi kní y:oo yi chóó yi mbwó yoo wa ch:ee t:oo, mââ kní y:oo yinté yi tp:ee yoo amye ch:ee t:oo, pi kní y:oo yinté yi chóó yi pye mí yoo amye ch:ee t:oo, kada pini kní y:oo wamyé vya t:oo.

²² Yepê, A l:êê díy:o pi yintómu kní ye wanmy:uu diya dmi, ngmênê yi dono vyímí tédê daanmyinê mb:ii nê, ye mu dini ghi ngê waní ngee nmyo, a kêê k:oo anmy:uu ghê dmi. *

²³ Yepê, P:aani n:ii adnyi vyeé nmyo, yi p:aani dmyina a kuwokuwo, kn:aa p:aani mēdmýinê mbêpêmbêpê. Yepê, Ndé kópu nmye ngmên:aa tpaê, Yísiléli tpémi yi vy:o p:aani p:aani nmyi dpodo ghêlí k:ii daanmyinê kéli ngmê, u ngwo nmye amênê diyé.

²⁴ Yepê, Ndiye pyu u pi ndíí, yélini p:uu a ndiye nyédi, yi pi dmi tédê, myenté kada pini u pi ndíí, u dpodo pyu yoo yi pi dmi tédê. *

²⁵ Yepê, N:ii yoo yi kada pini u nt:anê dpí yaa dmi, yi yéli yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Yepê, Setan u pi a pyimo t:ee ngópu, nmyi pi dmi dnyinté daawa dyênê ngmê.

Yesu pi ka nkíngê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Luukí 12:2-9

²⁶ Yesu ngê yepê, Pi kní ye nkíngê ngê kêê nangên:aa t:oo. Yepê, Ala ndéndê kópu nmyi lama ka tóó, tumu kópu yintómu díyo wa a pywáí dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedo pywáí dmi. *

²⁷ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o tumu kópuni mgídí vy:o nmye n:aa tpaê té, díyo pi kní ye w:êêní dp:uu vyi tóó. Yepê, Tumu kópuni kwayi ngê nmye n:aa tpaê too, díyo naa tédê tââ dp:uu vyi tóó.

²⁸ Yepê, Pi kní ye namê nkíngê. Yepê, A l:êê díy:o wa vya nmyomomê, am:ii pw:oo dmi, ye ló kópu nmye m:uu wa d:uu ngmê. Yepê, Doo u ntáâ, nmyi ghê ndéndê daawa vya ngmê. Yepê, Ye anmyi nkíngê knomomê, a wépi u ngwo anmyi pwaa ngmê, ye Chóó Lémi ngê nmyi wépi dmi u nkwo wa puwá, ndiya wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi p:ee vyílo, u kwo yidmyinê nkíngê. *

²⁹ Yepê, Mtyímwe daa ndíí nméni tp:oo, kní ngmédê pw:oo knomomê, nmyinê nmye k:omo tpile, ngmênê Chóó Lémi ye wunê vyuwo yédi, doo u lama daangmêwa pw:onu.

³⁰⁻³¹ Yepê, Nmye myewunê vyuwo yédi, dp:ee mtyímwe ntee yéli, dnyinté nmye dédê vyuwo. Yepê, Nmyo yintómu u lama nmye pyede, nmyi mbêmê mbêmê mbodo gh:aa ntémwi a kwo, u lama mye tóó, doo u lama daangmêwa a ghay. Yepê, D:ud:umbiy:e pi ka namê nkíngê. *

* **10:18:** Dpodo 25:23 * **10:20:** Njon 14:26 * **10:22:** Mát 24:9,13; Njon 15:18-21 * **10:24:** Njon 13:16 * **10:26:** Mak 4:22 * **10:28:** Njems 4:12 * **10:30-31:** Mát 6:26

³² Yepê, Pini n:ii ngê pi knî ye daawa a wópu nê, yewo, Nyââ, ye pini p:uu n:aa dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê M:aa ngîma yi pini u nkwo daanîmo wópu, a kêê k:oo wan:uu kââ.

³³ Yepê, N:ii ngê pi knî yi ngîma wa a wópu nê, yewo, Ye pini p:uu dîné dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê M:aa ngîma yi pini u nkwo wanîmo wópu, a kêê k:oo daan:uu kââ. *

Yesu yoo chámêchámê p:uu u ngwo doo danêmbum

Luukî 12:51-53; 14:26-27

³⁴ Yesu ye póo wo, yepê, Nmyinê nmye yoo kââdikââdí u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nê loo, apii? Yepê, Ngmênê kêle, daa yoo kââdikââdí u l:êê dîy:o nê loo, nê, Yoo n:uu chámê.

³⁵ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o yoo woni a yoo vy:o wa ghê dmi, woni knî y:oo a wépi wa pwaa ngmê. Yepê, Yi ngwo mââ u mí k:ii dnyinté noko adpî ya, pyââ u pye k:ii dnyinté noko adpî ya, u n:ââ k:ii dnyinté noko amyidu ya.

³⁶ Yepê, Daa kn:aa yéli yi mo ye wanmy:uu diya dmi, ngmênê nmyi chóo nmyi yoo knî ye wanmy:uu diya dmi.

³⁷ Yepê, N:ii nódo u pye mí yi nuu ghi dê d:ud:umbiy:e nódo adpî ya, a nuu ghi nódo pee tp:oo adí ya, yi pini amí dípî, a kêê k:oo daamí ghê. Yepê, N:ii nódo tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi ndéndê ngê nódo adí ya, a nuu ghi pee tp:oo nódo adí ya, yi pini amyé dípî, a kêê k:oo daamí ghê.

³⁸ Yepê, N:ii ngê a l:êê dîy:o dono daawa a vy:u, a l:êê dîy:o myedaawa pw:onu, yepê, yi pini wa dípî, a kêê k:oo daamí ghê. *

³⁹ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adí nuw:o, awo, Kíngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndéndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amí ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê dîy:o wa pw:onu, yi pini amédê pyidu, ghê kamí u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adîn:aa ya.

Yesu u yoo knî ye vuyuwu p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Mak 9:37,41; Luukî 9:48; Njon 13:20

⁴⁰ Yesu ngê yepê, N:ii nmye ada a vuyuwu, ye a ka amyeda a vuyuwu, amyedê cháâcháâ nê, n:ii ngê a dy:ââ noo amyedê cháâcháâ. *

⁴¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê M:aa ngê u komo kapí pyu knî ye yi pywuu dmi wa y:oo, yi ngwo n:ii yoo yi yéli ye mwiyé dnyimo a vuyuwu, yi pywuu dmi yinté amyedê ngee ngmê. Yepê, Myenté, dini ghi n:ii ngê M:aa ngê a yoo mb:aa knî ye yi dpodo u pywuu dmi ye wa y:oo, yi ngwo n:ii yoo ye mwiyé adnya a vuyuwu, yi pywuu dmi yinté amyedê ngee ngmê.

⁴² Yepê, Komo tpile nmyi pi dmi daa ndîi dé, ngmênê n:ii ngê a l:êê dîy:o wa ngee nmyo, kópu mb:aa yi pini ngê ngmaní d:uu. Yepê, Mbwaan knî nmye angma a kê, k:omo tpile daa tpile ndîi nmye ayedê kê, ngmênê kópu mb:aa ndéndê ngê yi pini ngê ngmaní d:uu. *

11

Njon Baptist ngê pi miyó Yesu ka u ngwo dy:ââ doo

Luukî 7:18-35

* **10:33:** Mak 8:38; 2 Tim 2:12   * **10:38:** Mát 16:24-25; Mak 8:34-35; Luukî 9:23-24; 17:33; Njon 12:25

* **10:40:** Mak 9:37; Luukî 10:16; Njon 13:20; Nkal 4:14   * **10:42:** Mát 25:40

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó knî ye u dy:oo a kêli ngê, wod:oo p:aani p:aani dy:ââ too. Yi kuwó kada myedê y:ângo, p:aani p:aani pi knî ye myedoon:aa dêêpî.

² Yi ngwo Njon Baptist mbwa k:oo doo kwo, kópuni Yesu Kédisu ngê doo d:uud:uu dé, yi pi dmi y:i nyongo, wod:oo p:uu ndiye pyu miyó dé ye mbwolo, nmî Lémi ka dy:ââ doo,

³ yepê, U kwo dpî póo cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoo nyi vyílo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ? Yi pini dé Yesu ka yi lee knopwo, yi kópu p:uu u kwo póo knopwo. *

⁴ Yesu ngê yepê, Kópuni dpî m:uu t:oo, kópuni dpî ny:ee t:oo, yi kópu yilí Njon ka dpumo nté tóo. Yepê, U kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Kópuni yilí Yisaya ngê wunê a d:êê too, nê ngê ka ntiyentiye té.

⁵ Kwipi, Yélini dèdnyimo yvuwo, yéli mêka y:enê ngmê. Kwipi, Yélini dèdnyimo m:ii, mêka paa té. Kwipi, Yélini yi p:uu too pee mbii doo ya, kímaa pyi té. Kwipi, Yélini ngwene pwââ dé, dnye mêka nyêmi ngmê. Kwipi, Yélini pw:oo dniye, mékíyedê pyidupyidu té. Kwipi, Ngópuch:anê knî y:oo Kópu Mb:aa a nyêmi ngmê. *

⁶ Kwipi, Pini n:ii ngê a wépi daawa a puwâ, mb:aamb:aa wa a pyw:oo.

⁷ Dini ghi n:ii ngê Njon ka mê diyé knopwo, Yesu pi knî ye Njon p:uu doo danêmbum, yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon w:amî mbêmê modoo a dpodo, lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Mumdoo u yi nmye doo kwo, Nmîn:aa yópu u dnye nyêmi? Yepê, Kêle.

⁸ Yepê, Lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Pini n:ii u kpídí mb:aa dé u pyinê nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Kêle. Yepê, Pini n:ii u kpídí mb:aa dé, w:amî mbêmê daa dpodo yédi, yi pini king p:uu a ya yédi, ngomo mb:aa k:oo a kwo yédi.

⁹ Yepê, A ka vyi yó. Yepê, Lónté pini u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, apii? Yepê, Nyââ, yi pini yi vyílo, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu yintómu mêtê kuwo too, yi pwo pini ngê mêté tóo.

¹⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê ala kópu a ka a vyu, u komo kapî pyu ngmê ngê yi ngwo a d:êê ngê, apê,

A kópu y:ey:ee pyu ngada wani kââ,

maa yinê amînê yé. *

¹¹ Yesu ngê yepê, Njon ngê a maa a yó, yoo mbwee yi pwo pini ngê u ngwo pyodo, ngmênê n:ii yoo a yoo kamî vy:oo wa ghê dmi, Njon amêdê kuwo ngmê, u pwo pini ngê amê pyaa dmi.

¹² Yepê, Dêêpî kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d:êê tumo, dye ghi daadîi nmyi kada pini knî y:oo yi kópu dyuu nmye dnya a tpapê dé, nmye myednya a tpiye dé. Yepê, Yi chóó yi dêêpî kópu dyuu nmye myednye tpapê dé, ngmênê yi dêêpî kópu dyuu yi cháâcháâ nmye doo u nt:ââ ngê dpîmo pyodopyodo, u nkwo dnyimo kéké nmyo, nmyi yoo kuwa dnyimo kapî nmyo. Yepê, Ngmênê Njon Baptist ngê kópu kamî kn:ââ ngmê chópu. Yepê, Ala ngwo nmyenîmo, Nmyi dono a kuwo tóo, Chóó Lémi kóo k:oo ghê dmyeno. Yepê, Pi knî y:oo yi dono u nkwo wunê kuwokuwo tumo, a kadakada nyédi, apu, Chóó Lémi kóo k:oo nmî kee dmi.

¹³ Yepê, Chóó Lémi u puku yedê ghi yintómu nmî dye ghi p:uu kópu ka pyede. Yepê, Njon Baptist ngê yi kópu yilí yi ntiyentiye kn:ââ yinê a chópu.

14-15 Yepê, Nmyinê nmye n:ii ngê Chóó Lémi u komo ló dini dpîmo a kapî, Ilacha, yi pini mwiyé wa a diyé, kópu ndîi angmê d:uu, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u maa yinê wa yé, yed:oo u ngwo wa t:aa. Yepê, Dp:ee ngópu dé, ala kópu ny:ee yó, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Njon Ilacha ntee pini ngê kêdê pyódu, a maa wunê kêdê yé. *

16 Yepê, Lukwe díy:o nmyi kada pini knî y:oo Njon u wépi pwaa ngópu, a wépi myaa pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo. Yepê, Yi p:uu n:aa mgongo. Yepê, Tp:ee ngmê ngê u mbwó knî ye wa vyi,

17 yewo, Tpile we a nté koo, u kwo wa nganê mbê dmi. Yepê, Ala kópu u nkwo ye wa vyi, yewo, Pi ntóó kmênêkmênê a nté koo, yi kópu u wépi u kwo amye pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo.

18 Yepê, Nmyi kada pini yoo mye yinté yéli, nganê pyu yoo. Yepê, K:omo tpile Njon Baptist ngê nté dpîmo kpîpîkpîpî, wain myedêdpîmo ndanî, Chóó Lémi u kópu dyuu ye dpîmo tpapê, ngmênê u wépi pwaa ngópu, ala kópu p:uu vyi ngópu, apê, Kmêna u ngwo ngma kwo, kêdê ghéti. *

19 Yepê, K:omo tpile nté dîni kpîpîkpîpî ngê, wain n:aa ndanî ngê, ngmênê a wépi myaa pwaa ngmê, ala kópu a p:uu dpî vyi ngmê, dpo, Nkéli nûknwe nmye yila, mye nkéli mbwaa ndanî pyu ndîi. Dpo, Tákisi ngêêpî pyu yoo pi dono yoo yi piyipe. Yepê, Njon u wépi kêdê pwaa ngmê, a wépi kîmyaa pwaa ngmê. Yepê, Ló kópu u yi y:e m:uu a kwo. Yepê, Ngmênê n:ii Chóó Lémi u nuw:o mbêmê a dpodo yédi, u dpodo nt:u dpî kaalî, pi knî y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi pini Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê. *

Yesu wépi dnyangê pyu yoo yi kpadakpada p:uu u ngwo doo danêmbum

Luukî 10:13-15

20 N:ii knî y:oo Yesu u wépi pwaa ngópu, yi ngwo Yesu yi p:uu doo danê, mu kópu u díy:o k:omo tpile mbwudu yi ngópu yilî dpîmo chap, ngmênê u wépi pwaa ngópu, yi dono yilî daa kée tumo.

21 Yesu ngê pi knî ye yepê, Kódasin tpémi dny:oo nkîngê, Mbetísaida tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, K:omo tpile mbwudu yi ngópu yilî ní chópu, ngmênê yi dono doongê kée tumo. Yepê, Taiya p:aani dé Saidon tpémi yi ngópu yintoo mbwudu w:aangmê chópu, ye k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi dono yilî lîmîlîmî ngê pí kée tumo, yi mbodo dmi pêdê ny:ii ngópu, tpéé kópu myepî vyi ngópu.

22 Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté wa kpada té, ngmênê Kódasin p:aani dé Mbetísaida tpémi dnyinté daawa kpada té.

23 Yepê, Kîpêênnyêm tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, Yi chóo yi pi dmi mbóo p:uu a knîmî t:oo, ngmênê yi kpadakpada tédê wa lee dmi. Yepê, Kópu ndîi n:ii Kîpêênnyêm tpémi yi ngópu ní d:uu too, Sodom tpémi yi ngópu w:aangmê d:uu ngê, ye yi dono yilî lîmîlîmî ngê pí kée tumo, Chóó Lémi ngê yi p:aa daapêdê pw:oo ngê, awêde pê tóó. *

24 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom a pw:oo ngê, dnyinté a kpada too. Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Kîpêênnyêm tpémi dnyinté daawa kpada té. *

Yesu ngê u Mî u ngwo doo chaa kîgha

Luukî 10:21-22

* 11:14-15: Mát 17:10-13; Mal 4:5 * 11:18: Mát 3:4 * 11:19: Mát 9:14; Luukî 15:1-2 * 11:23: Gen 19:24-28; Njuda 1:7 * 11:24: Mát 10:15; Luukî 10:12

²⁵ Yi dini ghi ngê Yesu ngê u Mî ka kwo, M:aa. Kwo, Nyi mbóó dyámê yi kada pini ndéndê. Kwo, Nínê chaa kígha ngi, mu kópu u díy:o kópuni dyuu a ka nyinê kpo, nyi ngmo too. Kwo, Ndiye pyu ndîi knî y:o:oo dèpê w:ee tumo, ngmênê yélini yi pi dmi daa ndîi, y:ooda w:ee t:oo. *

²⁶ Kwo, Nýóó nuw:o u pono nye vyápê.

²⁷ Yesu ngê pi knî ye yepê, Kópu yilî n:ii n:aa tpaépê too, M:aa ngê yinê a ka dpo vyi té. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, Nê lónté pini, M:aa u lama u mo a tóó. Yepê, Pi ngmê u lama daa tóó, M:aa lónté pini, a mo a lama a tóó. Yepê, N:ii ka M:aa mb:aamb:aa ngê anê kêma, yi pini u lama M:aa ndéndê ngê adî ya. *

²⁸ Yepê, Dêêpî kópu yilî yi cháâcháâ dpodo ndîi ngê nmye dê pyaa knomomê, ye a yoo vy:o ghê dmyeno, vyilêvyilê ngê n:aa pyépi nmyo.

²⁹ Yepê, A yoo vy:o ghê dmyeno, a p:uu dmyinê ndiye, a dnye ny:ee yó, mu kópu u díy:o nê pi ka vyyuwo pyu, d:aa lémilémi pyu. Yepê, Ya mb:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê.

³⁰ Yepê, A kópu dyuu nyêmi dpodo ndîi ngê nmye daawa pyódu, a p:uu dpodo vyilêvyilê ngê nmye adî ya. *

12

Yesu ngê líme wo p:uu kópuni vyyu

Mat 2:23-28; Luuki 6:1-5

¹ Yi wiki knî yi k:oo líme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo tédê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî ye dómu kele, wod:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêépî dé, yi kêê yedé dnye vyyuw:avyuw:a dé, too dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódó, ngmênê Pádisi knî y:o:oo yi m:uu tumo, noko yepê, Lukwe díy:o nmî líme wo ngê a dpodo té. *

² Pádisi knî y:o:oo Yesu ka kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu yoo nmî líme wo ngê a dpodo té?

³ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angénté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? *

⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi ngê Sóól a kuwo ngê, u yoo knî yi k:ii mbêpê dnye, nté daa nuw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pî ngee too, wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbidédi knî ngma a ngêédí, u lede knî yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbidédi kpêê yiyé pyu knî y:o:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too. Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê dèpê t:ângo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aanté, yepê, Chóó Lémi ngê myedé ngmídi noo, nê u Pi Ndéndê. Yepê, U:l:éê díy:o nê u ntââ, líme wo u dèêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaépê.

⁵ Yepê, Myenté, Chóó Lémi u ngomo u dèêpî kópu ndîi, líme wo u dèêpî kópu tédê. Yepê, Nmyi lama ka tóó, líme wo ngê kpêê yiyé pyu yoo Chóó Lémi u ngomo k:oo a dpodo nyédi. *

⁶ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Pini n:ii nmyi vy:o a kwo, u pi ndîi, Chóó Lémi u ngomo u pi tédê.

* **11:25:** 1 Kódin 1:26-29 * **11:27:** Mát 28:18; Njon 1:18; 3:35 * **11:30:** 1 Njon 5:3 * **12:1:** Deut 23:25 * **12:3:** 1 Sam 21:1-6 * **12:5:** Num 28:9-10

7 Yepê, Chóó Lémi u kópu n:ii puku yedê a tóó, p:uu dmyinê nuw:o,
Tpile tp:oo nk:êênî a ka daa ndîî kópu,
pi ka vyyuwo yi ndîî kópu.

Yepê, Yi kópu wonmyinê w:ee ngópu, ye yoo módó daap:ee kéké tumo.

8 Yepê, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê dîy:o nê u ntââ, lîme wo u dêêpi kópu dyuu nmye n:aa tpaépê.

Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê

Mak 3:1-6; Luukî 6:6-11; 14:1-6

9 Yesu p:uu y:oo yi kéli ghi a kuwo ngópu, mwada y:i ngêpê ngomo ngmê k:oo mî kee dniye.

10 Yi ngomo k:oo pi ngmêdoo kwo, kóó ntóó. Pádisi yoo y:i myednye kwo, u yi y:e doo kwo, Yesu ngê kn:aadi te kópu nmî ngópu ngmê d:uu ngê, ye u ngwo p:oo ndyíko. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu ka póó dniye, kwo, Nmî dêêpi kópu dyuu angêntê a kwo? Kwo, Lîme wo ngê pi ngmanyi pyi, ó doo u ntââ?

11 Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê u sipi lîme wo ngê mgî pââ ndîî k:oo wa a ghîi knomomê, doo u ntââ chóó mêdaawa a kee, yepê, lukwe, lîme wo u l:êê dîy:o yi pini ngê yi sipi yi mgini k:oo wa a kuwo? Yepê, Kêle, daawa a kuwo, lîmîlîmî ngê amêdê pêêdî.

12 Yepê, Kî kóó ntóó daa sipi ye kwo, pi ye kwo. Yepê, Nmî dêêpi kópu dyuu alantê ka kwo, u ntââ lîme wo ngê pi wanyi ngee.

13 Wod:oo Yesu ngê yi pini ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Wod:oo yi pini ngê kóó kpêd:e ngê, yed:oo mb:aamb:aa ngê mê pyodo, woni ntee doo kwo, yinté mê pyodo.

14 Wod:oo Pádisi yoo pwii dniye, Yesu u vye u dy:oo noko mîné châpwo ngópu.

Yesu Chóó Lémi u dpodo pyu mb:aa

15 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u vye u pi nyongo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, kn:aa mê lee dniye. Pi yilî knî y:oo myednye yâmuyâmu. Yesu ka mbii pyu yilî n:ii núw:o tumo, yintómu pyi too.

16 Yi yéli ye kwódu ngê, yepê, Kópuni nmye dí d:uu, pi knî ye yuu nangên:aa y:oo.

17 Yi kópu ye kwódu ngê, Chóó Lémi u kópu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

18 Ala a dpodo pyu mb:aa,

pini n:ii nê ngmidi ngê.

U nuu ghi a nódo ka tóó,

a gha mb:aamb:aa ngê yinê a pyépi.

A ghê dmi u mênê wanî yé,

yélini a yoo vy:o daa wee,

yewo, Mb:aamb:aa ngê n:aa pyépi nmyo,

yoo mb:aa yi vy:o wanî kaa nmyo. *

19 Kwopwepe pyu ngê daadîn:aa ya,

yoo vy:o myedaadîn:aa kââkââ. *

20 Yoo kwolo ngmê dé daawa chedê té,

ngmênê wa wáti té,

n:ii dé yi kéli mî têtê dé,

amí kaa té,
u dí, u yoo yintómu kamí ngé amí pyódu té.

²¹ Pi dyéédí yintómu kní y:oo
yi nuw:o dmi p:uu wa kaa ngmê.

Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu

Mak 3:20-30; Luukí 11:14-23

²² Pi kní y:oo Yesu ka pi ngmê núw:o ngópu. Yi pini ngé u kmêna ngmêdoo kwo, u l:êé díy:o dnye dêpwo kîgha, yélí myedêpwo y:enê. Yesu ngé yi kmêna ngm:ii kwólu, yi pini ngé dnye u ngwo mê kwólu, yélí mê módu. *

²³ Yélini y:i doo kwo yi nyepênypê u kópu ngé pyodo, noko yepê, Pini n:i Chóó Lémi ngé a ngmídi ngé, Dépidi ntee pini, apê kí vyílo. *

²⁴ Dini ghi n:i ngé Pádisi kní y:oo ny:ee ngópu, pi kní ye yepê, Daa Dépidi ntee pini nmye yila, Setan ntee pini nmye yila, n:i kmêna kní yi kada pini. Yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too.

²⁵ Kópuni dnye nuw:onuw:o dé, yi kópu yílí Yesu ngé yi gha vy:o m:uu too, mgongo ye u ngwo ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmídi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êé knomomê, ye yi chóochóó yi wee wa dyênê ngmê. Yepê, Myenté, p:aa ngmê ó mupwokni ngmê, numo p:uu adnyi l:êé knomomê, ye yi chóochóó yi pi dmi wamye dyênê ngmê.

²⁶ Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êé knomomê, ye angénté adnyi ya. Yepê, Dnye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too.

²⁷ Yepê, Nmye ngíni póó. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo n:uu u wêdêwêdê mbêmê kmêna a ngm:ii kîgha tumo? Yepê, Ala kópu nmye tpaépê ngmê, N:i ngé kmêna a ngm:ii kîgha too, yi pini ngé yi kada pini Setan u wêdêwêdê mbêmê a ngm:ii kîgha too. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo yi kópu nmye wa wópu ngmê, nmyewo, K:omodanê kópu yila. Nmyewo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kmêna nmo ngm:ii kîgha too.

²⁸ Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê kmêna ntênê n:aa ngm:ii kîgha too. Yepê, Yi kópu u l:êé díy:o ala kópu nmyi lama choo ya, Chóó Lémi ngé u yoo daa kêmakéma chóó adí y:enê. Yepê, U yoo luwa kîngí kaa nmyo.

²⁹ Yesu ngé mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Tpileni l:ámo dy:ââ ngé dpí t:ámo té, u ngomo k:oo dpí km:êé té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mēdaanyimo ngí té. Yepê, Ngmênê n:i u wêdêwêdê ndíí, yi pini u ntââ, yi l:ámo dy:ââ dpí mgímí, kóó yu dpí kudu té, u ngomo k:oo dpí kee, tpileni mwiyé a t:ámo too, tpile chóó kní ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:ámo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndíí. Yepê, Ala yéli yinê mgímí ngé, n:i kní y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê Setan kóó yu dí kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpí pyi té, yi kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. *

³⁰ Yepê, N:i daa a pee pini, a p:uu a d:uu yédi. Yepê, A p:uu ndiye pyu kní yi k:i nmo vyyuwó té. Yepê, N:i ngé daa ngéépí nmo, te nmo dpí ngm:ii kalé té.

³¹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, k:omo tpile pi kní y:oo ló dono kópu yílí a d:uud:uu t:oo, ló kópu dono Chóó Lémi p:uu ngmêdpí yí ngmê, ngmênê Chóó Lémi ka yi yéli wa diyé dmi, ye Chóó Lémi ngé yi dono kópu yílí u kuwó wa kée té, ntââ ye mēdaawa a vy:u. Yepê, Ngmênê n:i Chóó Lémi

* 12:22: Tpyuu 20:2 * 12:23: Njon 7:31 * 12:29: 1 Njon 4:4

u Ghê Dmi u dpodo p:uu adí peede tpaépê, Chóó Lémi ka yi pini daawa diyé, Chóó Lémi ngê ntâa u kwo wa a vy:u. *

³² Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, n:i ngê daawa mya nê, a p:uu adí peede tpaépê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê yi dono kópu u kuwó amê kée knomomê, u ntâa Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée, mēdaawa a ngí, ngmênê n:i Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo p:uu adí peede tpaépê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilí u kuwó daawa kée té.

Nté kígha u mgongo danêmbum

Luukí 6:43-45

³³ Yesu ngê Pádisi kní ye yepê, Chikini n:i chóó dpí pyidu, lama daadí ya, mb:aamb:aa ó dono, n:i:inj:i ó pwópwo. Yepê, Dini ghi n:i ngê dpí dâa, kígha anyi d:uu, u ngwo anyiné w:ee, anye, Kí chikini mb:aamb:aa, kígha n:i:inj:i dé. Yepê, Ngmênê kígha pwópwo ngê adnyi ya knomomê, anye, Kí chikini dono, kígha pwópwo dé.

³⁴ Yepê, Nmyo yoo dono, kópu mb:aa nmyi mênê daa tóó, doo u ntâa kópu mb:aa daangmanmyi vyi ngmê. Yepê, Kópuni ngê pi u gha dpo nt:ono, yi kópu vyílo ye tpaépê ngê.

³⁵ Yepê, N:i mb:aamb:aa, kópu mb:aa kní y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu mb:aa ye tpaépê too. Yepê, N:i dono, kópu dono kní y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu dono ye tpaépê too.

³⁶ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, N:i kní y:oo kópu dono daa yi nuw:o mbêmê a tpaépê tumo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê vyílo yi kópu kní yi l:êê díy:o wa kóté kalé té, yi l:êê díy:o ye adí póó.

³⁷ Yepê, Kópuni yilí nmye tpaépê tumo, Chóó Lémi ngê yi l:êê díy:o wa kóté kalé nmyo. Yepê, Yi l:êê díy:o woni wa kpada té, woni daawa kpada té.

Pádisi kní y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó

Mak 8:11-12; Luukí 11:24-32

³⁸ Pádisi yoo dēépí pyu yoo yélini yi doo kwo, u yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:i nmo t:âat:âa kí pini wo vyílo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê díy:o kópu ndíi ngmêpaa d:uu. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ka kwo, Máawe, u yi nmo a kwo, Mbwudu nmí ngópu ngmê chépi. *

³⁹ Yesu ngê yepê, Nmyo yoo dono, Chóó Lémi dnyinté nmyi lama a tóó. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmaní d:uu, ngmênê díyo kópu ndíi mu ngmídi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu Njóna ngê a pyodo, yinté kópu díyo a nga ngmêwa pyódu.

⁴⁰ Yepê, Njóna ngê té ndíi u mênê wo pyile ntee chedê ngê, pini n:i Chóó Lémi u Pi Ndêndê, yinté wo pyile tēpê u mênê wamye chedê. *

⁴¹ Yepê, Kuwókuwó wéni ngê, dini ghi n:i ngê pi yintómu wa a pii dmi, Ninipe tpémi y:oo wa m:uu nmyo, nmyi pi dmi wa dyênê ngmê, wamye ndyíko nmyo, mu kópu u díy:o dini ghi n:i ngê Njóna u kópu dyuu ny:ee tumo, yi dono kópu yintómu yi kuwó kée tumo. Yepê, K:omo tpile Njóna dyámê mbêmê pi, ngmênê Ninipe tpémi y:oo u dnye ny:ee ngópu. Yepê, Nê Njóna u pwo pini, lukwe díy:o a dnye dp:ee nyêmi ngmê. *

⁴² Yepê, Myenté, yepê, kuwókuwó wéni ngê Sipa tpémi yi kwín ngê wamye ndyíko nmyo, mu kópu u díy:o kuughê a ndê wo, Solomon u gha kópu dyuu

* 12:31: Hipílu 6:4-6

* 12:38: Njon 6:30; 1 Kódin 1:22

* 12:40: Njóna 1:17

* 12:41: Njóna 3:5

doon:aa ng:aang:aa dé. Yepê, K:omo tpile Solomon dyámê mbêmê pi, ngmênê Sipa tpémi yi kwín ngê châpu ngê. Yepê, Nê Solomon u pwo pini. Yepê, Lukwe díy:o dp:ee châachââ nê.

⁴³ Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vyo:yéli y:oo pi ka u kmêna dpî ngm:ii kalê ngmê, yepê, yi kmêna wee dono u kwo wumê paambwi yédi, u yââyââ tédê ka wumê vwuwo yédi, dpo, Yi n:uu yââ. Yepê, U yââyââ tédê d:uwwodê pyw:ee knomomé,

⁴⁴ ye u nuw:o k:oo dpo, Kwéli nê ndê wo, y:i mênê diyédiyé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo diyé, dpo, Ngomoni k:oo nê pwii wo, kamî ngê aténgê maa pyódu, tpile dono k:oo daa tóó, u y:enê pyu daa tóó.

⁴⁵ Yepê, Wod:oo dpî lê, u pyipe mê pyudu dpî nya, n:ii knî yi l:êê ghi dmi d:ud:umbiy:e dono. Yepê, Yi kmêna wááli knî yi ngomo k:oo a kwo nyédi. Yepê, Yi pini u ya d:ud:umbiy:e dono ngê dpî pyódu, wunê ntee dpîmo a ya, mēdaa yinté. Yepê, Nmyo mye yinté dé. Yepê, Mbwudu nmyi ngópu ngmanî chaa knomomé, ye nmyi too pee mbêmê nmyi l:êê ghi dmi wanmyi ngmêê t:oo, ngmênê nmyi gha dmi daanmyi ngmêê t:oo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê, dononi nmyi mênê a tóó, d:ud:umbiy:e ndîi ngê wa pyódu. *

Yesu u pye ghee knî y:oo Yesu u ngwo dnye nmy:uu

Mak 3:31-35; Luukî 8:19-21

⁴⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu pi knî ye ngomo k:oo doo danêmbum, u pye ghee knî yi ngwo taa dniye. Pi yilî ngê ye pyodo, doo u ntââ yi ngomo k:oo daapî kee dniye. Kuwa dnya a kwo, pi knî ye yepê, U kwo vyi yó, U yi nmo a kwo, U kwo nmo danêmbum té.

⁴⁷ Wod:oo pi ngmê ngê kwo, M̄ye ghee knî kuwa ka wee, nga danêmbum u yi y:e a kwo.

⁴⁸ Yesu ngê kwo, N:uu ngmê a pye? Kwo, N:uu dé ye a mbwó yoo?

⁴⁹ Wod:oo p:uu ndiye pyu yoo yi p:uu kóopyââ kââ, yepê, K:omo tpile niye ghee knî kuwa a wee, ngmênê a yoo njini ala ngomo k:oo a kwo.

⁵⁰ Yepê, N:ii knî y:oo M:aa u nuu u kópu knî ye d:uud:uu tumo, yi yéli yi niye ghee knî.

13

Witi nt:ene u mgongo danêmbum

Mak 4:1-9; Luukî 8:4-8

¹ Yi wéni ngê Yesu ngomo k:oo a pwii wo, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doon:aa ya.

² Pi dêpwo a ya, Yesu ka lee dniye. Yesu ka pi yilî ngê pyodo, apê, A pwo wa wó, wod:oo dinki k:oo wo wo, k:oo doon:aa ya, y:i doon:aa ndiye kîgha dé. Pi yilî yi kpéni lêê u nkîgh:ê dnyen:aa kwo, Yesu y:i dnyen:aa ng:aang:aa.

³ Ye doo mgongo danêmbum, kópu yilî yi nuwo y:i doon:aa kîgha.

Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê,

⁴ Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, têpê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mí dyimê dniye, n̄mê knî y:oo mí ma tumo.

⁵ Yepê, Witi w:uu woni dé t:aanî mbêmê mí dyimê dniye, têpê mdoo kwéli dêpwo ya. Yepê, Yi witi w:uu dé límílmí ngê pii dniye,

⁶ ngmênê dini ghi n:ii ngê kââdí ndîi yi kee wo, wod:oo pw:oo dniye, mu kópu u díy:o yi km:êê dmi têpê mênê yimi daa ghêpê dniye.

* 12:45: 2 Pita 2:20

⁷ Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, tpyé ngê ma too.

⁸ Yepê, Witi w:uu woni dé têpê ghi mb:aa mbêmê mî dyimê dniye, y:i mî pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yepê, knî ngmê yi nkwodo w:uu yonoy:a kele, yepê, knî mu yi nkwodo wonoy:a kele, yepê, knî m:uu yi nkwodo pyoloy:a kele.

⁹ Yepê, Kópuni nmye dí vyi, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

Kópuni u díy:o Yesu ye doo mgongo

Mak 4:10-12; Luukî 8:9-10

¹⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka lee dniye, u kwo póo dniye, kwo, Dini ghi n:i ngê pi knî ye nye danêmbum, lukwe díy:o ye nye mgongo?

¹¹ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóo k:oo wowo, tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilí nmye waní tpaépê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a dêêdêê, ye aní mgongo. *

¹² Yepê, N:i ngê ngópu dé dpî kpêmî dé, Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dpî ny:oo, yi pini ngê Chóó Lémi u kópu knî m:uu dpo w:ee. Yepê, N:i ngê ngópu dé d:uudpî kpêmî dé, yi pini u ménê Chóó Lémi u kópu dyuu d:uudpî kee dmi, yi pini ngê l:âmo dpo ngee té.

¹³ Yepê, Ye n:aa mgongo yédi, mu kópu u díy:o k:omo tpile dpî m:uu ngmê, d:uudpî mya ngmê, dpî ny:ee ngmê, myed:uudwôê w:ee ngmê.

¹⁴ Yepê, Chóó Lémi u kópu n:i Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, wu yéli y:oo ala ngwo ka ntiyentiye ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê Yisaya ka kwo, Pi knî ye ala kópu dpî vyi ngi, yipi,

U nyêmî ngê anmyi nyêmî,

mêdaanmya a wopwe,

U mumu ngê anmyi mumu,

mêdaanmyi y:enê.

¹⁵ Kwo, Yi kópu kî yéli ye dpî vyi ngi, mu kópu u díy:o,

yi ngwolo dmi my:oo a tóó,

nkê kpeme a pyede,

yi mbodo podo dé.

Wo daa yinté,

u mumu ngê pê mumu ngmê,

u nyêmî ngê pê nyêmî ngmê,

u wopwe ngê pêdê wopwe ngmê,

a ka pêdê diyé dmi,

pídî pyi té.

¹⁶ Yepê, Ngmênê dp:ee wunté yéli. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi ngwolo dmi a pywálí too, ntênê dmyi mya nè. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi ngópu dmi a kpêmî too, a kópu dyuu u ngwo nmye nyêmî tumo.

¹⁷ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, yoo mb:aa mye yi kii, u yi y:e doo kwo, Nê u kópu yilí nmî ny:ee té, my:oo m:uu té, ngmênê daa m:uu tumo, myedaa ny:ee tumo, wunê a pw:oo dniye. *

Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu

Mak 4:13-25; Luukî 8:11-15

18 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Witi nt:ene u mgongo danêmbum n:ii dí kwolo, u nt:u kópu alanté.

19 Yepê, Witi w:uu woni knî maa p:uu ntee dpî dyimê dmi, ímê knî y:oo ntee dpî ma t:oo, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu dyuu dpî ny:ee t:oo, d:uuwodê w:ee t:oo, yi gha vy:o d:uudpî yé t:oo, pi dono ngê yi kópu dpî t:âmo té.

20-21 Yepê, Witi w:uu woni knî t:aaní mbêmê ntee dpî dyimê dmi, w:uu dpî pii dmi, límí k:ii ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni knî yinté dé, dini ghi n:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadîi yi gha vy:o a ya yédi. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kn:aa yéli y:oo a kópu dyuu u l:êê díy:o a yoo adnyi kpakakpaka dé, yepê, yi yéli y:oo límí k:ii wa kpípí nè. *

22 Yepê, Witi woo woni knî tpyé ngê ntee dpî ma té, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile knî y:oo a kópu dyuu yinté dpî ma ngmê. Yepê, Yi yéli nté ndapí, tpile yilí yi p:uu a nuw:o nyédi, a p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o a kópu dyuu nt:u d:uudpí kaalí. *

23 Yepê, Witi woo woni knî têpê mb:aa mbêmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpî kaalí, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu ngê yi gha dmi dpî ntówo té, yi gha vy:o nt:u yinté mb:aamb:aa ngê dpî kaalí, woni knî yi mênê yonoy:a dé, woni knî yi mênê wonoy:a dé, woni knî yi mênê pyoloy:a dé.

Witi yâpwo tédê u dyede u mgongo danêmbum

24 Yesu ngê pi knî ye yepê, Chóó Lémi u yoo ndéndê ntee adí kaakaa, yi kópu p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Pi ngmê ngê u witi yâpwo tédê ngmê yó, têpê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé.

25 Yepê, Mgídi vy:o dini ghi n:ii ngê pi yintómu doo dpí, pi dono ngma a loo, yi witi yâpwo tédê kn:aa yini w:uu mé yilí dyíngo, wod:oo p:o mē díyē wo.

26 Yepê, Yi yini witi nipi pii dniye, nipi mye kaa dniye, yi nt:u dmi kwodonkwodo mē kele.

27 Yepê, Dpodo pyu knî y:oo yâpwo tédê chóo ka kwo, Mâawe. Kwo, Nyâpwo tédê witi u mo nyi ntówo. Kwo, Kí yini w:uu anyedê pwiyé dmi?

28 Yepê, Pi dono ngmê ngê yinê ntówo too. Yepê, U yi u ngwo a kwo, Nê ka dpodo ndíi ngê paa pyaa we. U kwo póo dniye, Kwo, U yi nga a kwo wu yini wannímo y:ee té?

29 Yepê, Kêle, nangê y:ee té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wu yini woo nmyinê paapaa t:oo, witi woo yi p:uu wa kaa dmi, amyenmyinê péedí t:oo.

30 Yepê, Mudny:oo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê witi kpê wa kyopwo, a dpodo pyu knî ye wani vyi, yenê, Wu yini woo mwiyé dpo châpwo tóo, dmi dpí ké tóo, ndiya dpí kéé tóo. Yenê, Witi woo kuwó dpo châpwo tóo, w:uu péé a ngomo k:oo dpo núw:o tóo. *

Kwee u mgongo danêmbum

Mak 4:30-32; Luukí 13:18-19

31-32 Yesu ngê pi knî ye mgongo m:uu kwólu, yepê, Kwee ntee dpí k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilí ngê amí pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndíi ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:ii ngê yi nkwo dpo kwee, dpí típítípí mb:anê, pywápê ye ya yédi.

* 13:20-21: Kílosa 2:7 * 13:22: Luukí 12:16-21; 1 Tim 6:9-10,17 * 13:30: Mát 3:12; Tpyuu 14:14-20

*Yis u mgongo danêmbum**Luuikí 13:20-21*

³³ Yesu ngê pi kní ye mgongo m:uu kwólu, yepê, Mbídedí nk:êêní tédê pyââ ngê yis kní tp:oo dpo ngí, k:omo tpile kpo ndíi u mênê dpí yé, ngmênê u kuwó dini ghi ngê kpo yintómu dpí mbó.

*Yesu pi kní ye u ngwo dpímo mgongo, yi kópu u kn:ââ**Mak 4:33-34*

³⁴ Yi kópu kní yi p:uu Yesu pi kní ye doo mgongo. Kópu módó ye daangmê vvu. Dye ghi yintómu ye dpímo mgongo.

³⁵ Kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê u ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

Pi kní ye aní mgongo.

Kópuni ye aní vyi té, ngmee u kópu dé,

Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii ngê dyámê pê mwo a l:âmo ngê,

yi ngwo a ngmo too.

Yâpwo tédê dyede u mgongo u kakêmé chámêchámê

³⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, ngomo k:oo mê kee wo. P:uu ndiye pyu yoo u kuwó ghê dniye, kwo, Yâpwo tédê dyede p:uu mgongoni ye chí kwolo, u nt:u lukwe?

³⁷ Yesu ngê yepê, A chóó nê yâpwo tédê chóó,

³⁸ a yâpwo tédê u nt:u kópu, dyámê pê. Yepê, Witi woo dé yi nt:u kópu, yélini a yoo vy:o a wee, wu yini woo dé yi nt:u kópu, mgdí u yoo. *

³⁹ Yepê, Pi dono, n:ii ngê wu yini w:uu mí ntówo too, u pi Setan. Yepê, Wéni n:ii ngê witi kpê dpí kyopwo, u nt:u kópu kuwókuwó wéni. Yepê, Dpodo pyu yoo yi nt:u kópu enjel yoo.

⁴⁰ Dpodo pyu kní y:oo wu yini woo dmi ndiya ntee dpí kée t:oo, kuwókuwó wéni ngê yinté kópu angmê pyódu. *

⁴¹ Yepê, A enjel yoo dyámê wope wope yinté wanê dy:ââ té, yoo dono wa a ngí t:oo, ndiya wa kée t:oo. Yepê, N:ii kní y:oo u yi adí kwo, Nê u yoo nmí dyênê, yi yéli amyedê ngí t:oo, ndiya amyé kée t:oo.

⁴² Y:i adnyin:aa mbê, yi kpéngi tí dmi kelekele adnyin:aa paa.

⁴³ Yepê, Yi ngwo a yoo M:aa kóó k:oo waní kââ. Yepê, Kâádi ntee a pil:apil:a yéí, mgdí u mênê daa ya yédi, a yoo mye yinté, dyââpe yi p:uu daadîn:aa ya. *

Kópu mb:aa u pyw:êmi u mgongo danêmbum dé

⁴⁴ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo, yi kópu ndíi kópu. Yepê, Dyámê mbêmê kópu yilí yintómu tédê kópu dé. Yepê, Yi kópu p:uu n:aa mgongo. Yepê, Pi ngmê, kn:aa pini u têpê ghi mbêmê doon:aa dpodo, nkól y:i ngmêminê pyw:ângo. Yepê, U lama doo ya, nkól u pywuu pââ ndíi, yi têpê ghi u mênê kní m:uu ka kwo. Yepê, U gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, A tpile yilí yintómu mwo p:aa dé, pi kní ye y:ee too, u kwo pwila tumo, yi ndapí ngê yi têpê ghi u ngwo mî pwila ngê, nkól mê yilí y:i a pyw:ângo, u ndapí ndíi ngê u ngwo pyodo.

⁴⁵ Yepê, Yinté kópu m:uu ala. Yepê, Pi ngmê, moodo krapê pi kní ye dpímon:aa pywupwi dé, ndáápi kní y:oo u nkwo u kwo dnyimo pywupwi dé.

* 13:38: Mát 25:31-46; 1 Kódin 3:9

* 13:40: Tpyuu 14:17-20

* 13:43: Tpyuu 14:14-16

⁴⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê moodo kpapê pââ ndîi ngma a pyw:ângo, u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, A tpile yilî yintómu mwo p:aa dé, pi knî ye y:ee too, u kwo pwila tumo, yi ndapî ngê yi moodo kpapê pââ ndîi u ngwo pwila ngê.

Pwoo u dyimê pywuu

⁴⁷ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Vyuwó tédê pwoo k:oo te dyêêdí daa ngmîdi dpo ghîi.

⁴⁸ Yepê, Pi knî y:oo te mb:aa a myeme tumo, n:ii mb:aamb:aa dé nee k:oo dpî ché t:oo, n:ii dono dé dpî kée t:oo.

⁴⁹ Yepê, Kuwókuwó wéni ngê nye yinté kópu ayi pyódu, enjel knî y:oo yoo yinté amî mya ngmê, n:ii mb:aamb:aa dé Chóó Lémi kóó k:oo wa kaa t:oo,

⁵⁰ n:ii dono dé ndiya wa kée t:oo. Yepê, Yi adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kelekele adnyin:aa paa.

Yesu ngê kópu mbwee kópu kamî yi p:uu kópuni vyu

⁵¹ Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó wo, yepê, Yi kópu yilî dmyinê w:ee t:oo? Kwo, Nyââ.

⁵² Yepê, N:ii u lama Chóó Lémi u kópu dyuu mbwee mb:aamb:aa ngê a kwo, a yoo vy:oo myoo ghê, a p:uu a ndiye yédi, yi pini u ndiye tédê miyó. Yepê, Yoo yi wátíwátí tédê kópu mbwee dpo ngî té, pi knî ye dpî vyi té, kópu kamî myedo ngî té, pi knî ye myoo vyi té. Yepê, Kópu dyuu mb:aa yila, tpileni u pywuu ndîi, nye yinté kópu dyuu.

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet

Mak 6:1-6; Luukî 4:16-30

⁵³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye mgongo a kêlí ngê, yi p:aani a kuwo ngê,

⁵⁴ p:aani n:ii a kaa wo y:i mê diyé wo, Nasalet. Yi pi knî ye ngêpê ngomo k:oo doon:aa dêêpî. Dêêpî kópuni ye vyi too, yi nyepényepê u kópu ngê pyaa dneiye, noko yepê, Kí kópu yilî anyi wunê ng:êênî té? Noko yepê, Mumdo mbwudu yilî mye chapî ngê?

⁵⁵ Noko yepê, Kí daa pi ngmê. Noko yepê, Ngomo wuwó pyu tp:oo, u pye u pi Méli, Njems Njósép Saimon Njudas yi mbwó.

⁵⁶ Noko yepê, U tidê yoo yintómu al:ii ka pyede. Noko yepê, Yi kópu yilî anyi m:iiwunê ng:êênî?

⁵⁷ Yi kópu u l:êê díy:oo Yesu mb:ii ngópu. Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu kn:aa p:aani dp:uu châpu ngmê, ngmêné u p:oo tpémi y:oo d:uudpî châpu ngmê, ngmênéni knî y:oo myed:uudpî châpu ngmê.

⁵⁸ Yesu ngê mbwudu yilî yi daa chópu, mu kópu u díy:oo u kwo dêdnye kêlími.

14

Antipas Helodi ngê Njon Baptist u ngwo vyá

Mak 6:14-29; Luukî 9:7-9

¹ Yi dini ghi ngê Nkálili tpémi yi king ngê Yesu u pi yi nyongo. Yi king u pi Antipas Helodi.

² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kópu dyuu yi nyongo, u dpodo pyu knî ye yepê, Na a ka Njon Baptist mêyedê pyidu. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:oo mbwudu yilî a chapî ngê. Yi kópu ye vyi, mu kópu u díy:oo Njon Baptist mbwámê mwiyé a chapwo, u nuw:onuw:oo u kópu ngê u ngwo pyodo. Yi danêmbum ala.

3-4 Mwiyé mwiyé, Antipas Helodi ngê u mbwó Pilipi u kpâm t:âmo ngê, yi pyópu u pi Helodiyas. Yi kópu Njon ngê Antipas ka dpîmo kwódukwódu. Yi kwódu yé u l:êê díy:o Antipas ngê Njon mbwa k:oo kmungo.

5 U yi u ngwo doo kwo, Njon ní vy:a, ngmênê ghéli daa vyâ. Apê, Waní vya knomomé, ye Nju tpémi y:oo u nkwo wa vya nê. Apê, Yinê ye pi mb:aa, Chóó Lémi u komo kápí pyu ngmê.

6 Antipas Helodi u taataa u wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, chóó u l:êê díy:o naa ndíi ngmê kpo, mââwe ndíi yoo a danê ngê. Yi nááli tédê Helodiyas tp:oo módó yi ngópu doo ndens. Yi dmââdí kwodo mb:aa, mââwe yoo a pwaa too,

7 wod:oo Antipas u kwo kpaawo, kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Kwo, Ntémwi u pi a ka nye tpapê, yi ntémwi nga nínê kuwo.

8 Yi dmââdí u pye ngê yi dmââdí ka kópuni vyu, Antipas ka u nkwo vyu, kwo, Njon Baptist mbodo ala ngwo nmoko yedê a ka a kî.

9 Wod:oo king u gha dono ngê pyodo, ngmênê doo u ntââ wépi daapi puwâ, mu kópu u díy:o yi kópu pi yíli yi ngîma vyu, mye kpaawo.

10 Yi kópu u l:êê díy:o lede ngmê dy:ââ ngê, kwo, Njon Baptist mbwámê nyinê chepwe, mbodo dpo núw:e. Wod:oo yi lede mbwa k:oo loo, Njon Baptist mbwámê mîné chápwo,

11 mbodo nmoko yedê a kââ, núwo, yi kwodo ka mî y:ângo, wod:oo yi kwodo ngê u pye ka u nkwo mî y:ângo.

12 Njon p:uu ndiye pyu yoo lee dniye, Njon ntóó mîné ngî ngópu, mî kmênê ngópu, u kuwó dini ghi ngê Yesu ka mdoo u nkwo núw:o ngópu.

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mak 6:30-44; Luukî 9:10-17; Njon 6:1-14

13 Antipas Helodi ngê Yesu p:uu kópuni vyu, yi kópu Yesu ngê dini ghi n:ii ngê nyongo, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii yi p:aani a kuwo ngópu, dinki k:oo wo dniye, pi kwéli dépwo a ya, yi mo y:i mî tee dniye. Dini ghi n:ii ngê pi kní y:oo ny:ee ngópu, apê, Yesu p:uu y:oo kada kédê y:ee ngmê, wod:oo pi yíli y:oo yi p:aa a kuwo tumo, kada a y:ee ngópu, yéli maa kalé ngópu, Yesu u kada mwiyé mî taa dniye.

14 Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo a ghaywo, yoo ndíi yi módu, u kwo ch:anê dniye, pwopwopwe n:ii yi vy:o dnye kwo, pyi too.

15 Kââdí dini ghi n:ii ngê daa kêmakêma doo wupwo, p:uu ndiye pyu yoo u kwo lee dniye, kwo, Kââdí daa kêmakêma a wupwo, daa p:o nmo pyede. Kwo, Kí yéli dy:ââ té, p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwí.

16 Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o waní dy:ââ té. Yepê, Nmyi chóó nté pee kní ye ngmê y:ee yó.

17 Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yi ntoo ntini nmî ngópu daa tóó. Kwo, Mbídédi tp:oo limi, te miyó nmî ngópu ka pyede, mê ntini daamo a tóó.

18 Yesu ngê yepê, A ka a núw:o tóó.

19 Pi kní ye yepê, Mbiye mbêmê mbwódo yaa dmyeno, wod:oo mbwódo yaa dniye. Yesu ngê mbídédi limi kní a ngí too, te dê myedê ngí doo, mbóó p:uu vyo wo, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, mbídédi pwaa too, te dê mye pwaa doo, p:uu ndiye pyu kní ye y:ee too, pi kní ye u nkwo y:ee tumo.

20 Pi yintómu doo kmaapí, yi ghê dmi a kee wo. Ntê kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu kní y:oo péé y:a mê miyó mê ntówo ngópu.

21 Yélini y:i doo kmaapí yintómu limo yono yono y:a. Máâ yoo yedê kp:aa tumo, ngmênê pyââ yoo, tp:ee dmââdíma yi k:ii, dépê kp:aa tumo.

Yesu kpé lêê u kwo u ngwo doo paa

Mak 6:45-52; Njon 6:15-21

²² Kmaapî u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, mwada kpéni pee a kada dmyinê kwo.

²³ Yi kuwó yoo yi p:o p:o dy:ââ too, u mo doo ya, mbu mbêmê kee wo, y:i doon:aa ngêpê. Mgídi y:i u ngwo a ghay wo.

²⁴ Yi ngwo dinki kpé lêê ñukníñukní u kwo doon:aa mbêpê. Yópu yi kêpa doo a wupe, vyyuwó vy:o dnya a vyile.

²⁵ Mw:aamw:aa Yesu ngê yi kélî ghi a kuwo ngê, kpé mbêmê paa kn:ââ chópu, p:uu ndiye pyu knî ye doo lêpî.

²⁶ Dini ghi n:i ngê p:uu ndiye pyu knî y:oo m:uu ngópu, apê, Kpé mbêmê lukwe kíyedê pwiyé knî? Apê, Kmêna? Apê, Mbwee? Ghê yi mênê ghipé wo, nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye.

²⁷ Yesu ngê yepê, Namê nkíngê, Ala nê.

²⁸ Pita ngê kwo, Mumdoo nyi nmî Lémi knomomê, ye u ntââ nga wani lê?

²⁹ Yesu ngê kwo, A pwiyé. Wod:oo Pita dinki k:oo ghay wo, u yi u ngwo doo kwo, Kpé mbêmê ní paa, Yesu ka u ngwo ní lê.

³⁰ Ngmênê dini ghi n:i ngê vyyuwó ndíi yi m:uu too, nkíngê mbê wo, kpé lêê u mênê doo a wupwo, Yesu ka ka wo, kwo, A Lémi, anyi ngee nédi.

³¹ Yi ngwo Yesu kwulo kele, dpodombiy:e ngmî ngê, kwo, Ngêlímî tédê. Kwo, Lukwe díy:o dnyinté a ka nyinê kélímî.

³² Wod:oo dinki k:oo mê wo knopwo, yópu machedê ngê mê pyodo.

³³ Yélini dinki k:oo dnye kwo Yesu ka yi yi mbodo dmi ngê k:ame ghê dniye, kwo, Nyi Chóó Lémi Tp:oo, ndêndê ngê nmî pwo nye tóó.

Yesu ngê pwoywokopwe u ngwo doo pyipyi dé, Nkenesadet

Mak 6:53-56

³⁴ Dini ghi n:i ngê kpé lêê ngmêê ngópu, Nkenesadet mí tee dniye, dinki lyoko a kuwo ngópu,

³⁵ wod:oo pi knî y:oo Yesu yi mya ngópu, pi knî ngmê p:aani p:aani dy:ââ tumo, yepê, Mbii pyu yintómu Yesu ka a pwiyé dniye. Wod:oo mbii pyu yilí Yesu ka dnya a ñeñe dé,

³⁶ Yesu ka dnye nkêpê, kópu, K:omo tpile mbii pyu woni knî yi pwo ngêê dé daanyi yé dé, ngmênê u ntââ ngmídi kwódo p:uu kêê a yiyé ngmê, yed:oo a pyiyépyiyé té. N:i knî y:oo Yesu u kpídi kwódo p:uu kêê a tee ngópu, yintómu pyiyé dniye.

15

Nju tpémi yi chóó yi déêpî kópu dyuu

Mak 7:1-13

¹ Pádisi knî ngmê, déêpî pyu ngmê knî yi k:i Njedusalem a ndê dniye, Nkálili Wee u kwo Yesu ka lee dniye,

² kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu knî y:oo nmî kn:ââ yoo yi déêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo. Kwo, Dini ghi n:i ngê kmaapî tédê dpî yaa dmi, yi kêê dmi mwiyé d:uudpî ghêê t:oo.

³ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ngê yi déêpî kópu dêpê vyyu, pi knî y:oo yi chóó y:oo néti ngópu. Yepê, Kópu u nkwo nmye ngmêngínî póó. Yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi u déêpî kópu dyuu woni nmyi kée tumo, nmyi chóó nmyi déêpî kópu dyuu nmyinê ngí tumo.

⁴ Yepê, Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu alanté a d:êê ngê, apê, Nmyi pye mí dmyinê chááchâá dé. Yepê, Ala kópu mye d:êê ngê, apê, N:ii ngê kópu dono u pye mí yi p:uu dê vyi knomomê, yi pini dpî vya yó.

⁵ Yepê, Mósisi ngê yi kópu d:êê ngê, ngmênê nmyi kópu u mo. Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Yepê, Pi ngmê u pye mí ye wa a tpêpwo knomomê, mbodo l:ámo límî k:ii wa ngêpa, yewo, Tpileni dpo pid:a kê, Chóó Lémi ka wanî y:oo, yewo, yi tpile dpo médaani kê. Yepê, K:omo tpile yi pini u nuw:o díyo mb:aamb:aa ngê moo pyódu, u yi u ngwo adî kwo, Niye M:aa ye yi tpile ní y:oo, yepê, ngmênê yi pini ka yi kópu nmye kwódukwódu ngópu, u kwo nmye tpapê ngópu, kwonmyimo, Ye tpile mye mí ye daanyi y:oo, mu kópu u díyo ñyóó nyi vyu, Chóó Lémi u nêni. Yepê, Pi knî ye yi pye mí chááchâá, tédê kópu ngê nmyi pyódu ngópu.

⁶ Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu yinté nmyi kée ngópu, nmyi chóó nmyi kópu dyuu nmyinê ngî ngópu.

⁷ Yepê, Nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi módó nmye chaa kîgha ngópu, ngmênê nmyi nuw:o dmi dono dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Yisaya wunê nmyi p:uu doo a d:êê, ndêndê ngê dépê kn:aadi ngê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a d:êê ngê, apê,

⁸ Kî yéli y:oo yi komo ngê wunê chaa kîgha noo, ngmênê yi gha dmi kuughê a ka wunê pyede.

⁹ Apê, Daa ndêndê ngê wunê chaa kîgha noo, mu kópu u díyo yi chóó yi nuw:o ngê

pi knî ye a komo dpî kaa ngmê,

yi chóó yi dêêpî kópu ngê

pi knî ye a dêêpî nyédi.

Kópuni u l:êê díyo Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpî pyódu

Mak 7:14-23

¹⁰ Yesu ngê yoo a danê ngê, yepê, Kópu nmye ngmên:aa tpapê, dpî ny:ee yó, myedo w:ee yó.

¹¹ Yepê, Tpileni pi u mênê dpî ghîi, doo u ntââ yi tpile ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Yepê, Kêle. Yepê, Kópuni pi u kwo dpo pwii, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yinê dpî pyódu. *

¹² Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, p:uu ndiye pyu yoo u kwo lee dniye, kwo, Lama daa tóó, kópuni pi knî ye chi vyi, Pádisi knî ye daa yi nuu u kópu ngê dê pyódu.

¹³ Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, M:aa u myángo vy:yo yini n:ii M:aa ngê daa ntówo, díyo wa kp:anê té.

¹⁴ Yepê, Pádisi yoo yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, K:omo kada pini yoo, my:oo a pyede. Yepê, Ngwolokopwe kwulo pini n:ii a ya yédi, yi pini ngwolokopwe ngê adî ya knomomê, ye maa wa kn:aadi ngmê, dnyinté ghê amî dyimê knî. *

¹⁵ Pita ngê kwo, Mgongoni pi knî ye chi kwolo, u kakê mê nmo chámê ngi.

¹⁶ Yesu ngê yepê, Nmyo wu yéli yi pénta dé?

¹⁷ Yepê, Mumdoo yi kópu myedmy:oo w:ee ngópu? Yepê, Ntini n:ii pi u mênê dpî ghîi, doo u ntââ yi ntini ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu, yepê, mu kópu u díyo doo u nuw:o mênê dpî lê, ngmênê km:oo mênê dpî lê, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi ntini moon:aa yé.

* 15:11: Mát 12:34 * 15:14: Mát 23:16,24; Luuki 6:39; Lóma 2:19

18 Yepê, Kópuni pi u kwo wunê pyuwópyuwó yédi, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yiné dpí pyódu,

19 yepê, mu kópu u díy:o pini n:ií u nuw:o u mênê nuw:o ghi dono a pyuwópyuwó nyédi, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê kópu dono yilí dpí d:uu, yepê, pi dpí vy:a, pi u kuwó dpí pwiyé, a pyââ ti yédi, a kpaá yédi, k:omodanê mbêmê pi u pi a dyede too, kóté tédê módó myoo ndyíko té. *

20 Yepê, Yi kópu kní y:oo Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê yiné dpí pyódu ngmê, ngmênê n:ií ngê Pádisi yoo yi kópu dyuu daa cháachâá ngê, kóó dè mwiyé d:uudpí ghêê dè, kmaapí tédê u ngwo dpí yâá, yi kópu ngê Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê d:uudpí pyódu.

Pyââ ngmê u danêmbum, Yesu ka ndêndê ngê dpímo kêlîmí
Mak 7:24-30

21 Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi kii, Nju tpémi yi dyámê pee a kuwo ngópu, Ntii Pââ Ndíí u kêténi mî lee dniye, Taiya p:aani dè Saidon yi wee dè yi kwo mî taa dniye.

22 Kenan pyââ ngmê ye a loo. Yi pyópu daa Nju pyââ, ngmênê Yesu ka kwo, A lémi, Dépídi ntee pini, u ntââ nga waní ch:anê. Kwo, A tp:ee módó ngê u kmêna ngma a kwo, u dono yilí wunê vyímí ngê.

23 Ngmênê Yesu ngê kópu u kwo daa vvu. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu kní y:oo kwo, Mwada y:i dy:ââ ngí. Kwo, Mb:uu kiyedê yámuyâmu nmo.

24 Yesu ngê yepê, Yisílélí tpémi y:oo yi Lémi ndêndê u maa kédê kn:aadi ngmê. Yepê, Yi diyédiyé kígha u l:êê díy:o M:aa ngê al:ií a dy:ââ noo, daa kn:aa yéli y:l:êê díy:o nê loo.

25 Wod:oo yi pyópu Yesu ka yu mbodo dè y:e k:ame u kwo ghê wo, kwo, A lémi, ngee nédi.

26 Yesu ngê kwo, Tp:ee u nté n:êê ntee daanyiné ngí, w:ââ ka daanyi y:oo, kwo, yinté kn:aa yéli daangmaní ngee, kwo, Nju tpémi mwiyé n:aa ngêêpi té.

27 Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, a lémi. Kwo, Ndé kópu. Kwo, Ngmênê kmaapí tédê w:ââ kní y:oo nté kmono ntee a pîpí tumo, kwo, kópuni u pi nga dí vyi, nye yinté, kwo, yi kópu nga daa ndíí kópu, nga myedaa dpodo ndíí.

28 Wod:oo Yesu ngê yi pyópu ka kwo, Ntênê a ka cha kêlîmí mb:anê. Kwo, Kópuni u yi nga a kwo, yinté pyaa we. Vyílo yi dini ghi ngê tp:oo módó u mbii machedê ngê a pyodo.

Yesu ngê pi yilí u ngwo pyi ngê
Mak 7:31-37

29 U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi kii, yi p:aani mêtê kuwo ngópu, P:aa Y:a Kní yi wee kní yi kwo máádi mî kalé ngópu, Nkálili Kpéni Lêê u nkígh:é mî taa dniye. Mbu ngmê mbêmê kee dniye, y:i mbwódo mî yaa dniye.

30 Pi yilí tp:oo témi tap y:i ye a loo. Ngópuch:anê yilí Yesu ka núw:o tumo, kní ngmê yi yu kwolo ngmê dé, kní ngmê yi kêê kwolo ngmê dé, kní ngmê yi ngwolo kopwe dé, kní ngmê kní y:oo dnye dèdnye kígha. Mbii pyu mê yilí u kwo myedê núw:o tumo. Yi ngópuch:anê yoo yintómu Yesu u kéma ngmêngmênté dnyen:aa kapí dé, yintómu pyi too.

31 Yélini y:oo yi ngópuch:anê yoo núw:o tumo, yi nyepényepé u kópu ngê pyodo, apê, Yélini dèdnyimo danêmbum, mêka danêmbum té, apê, yélini yi kêê kwolo ngmê dé, kédê wátí té, apê, yélini dèdnyimo m:ii, mêka m:ii té, apê, yélini

* 15:19: Nkal 5:19-21

dédnyimo vuyuwu, yéli mēka y:enê ngmê. Noko yepê, Yisiléli tpémi yi yâpwo ngê mbwudu yilî kédê chaa. Wod:oo dnye chaa kígha.

*Yesu ngê pi podo yono yono y:a u ngwo mbono ngê
Mak 8:1-10*

³² U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, Kí yéli a ka atédê ch:anê dmi, mu kópu u díy:o wo pyile a p:uu kédê chedê ngmê, yi nté kîmyaa chedê ngmê. Yepê, U ya a nga daa kwo, Dómudómu nî dy:ââ té, mu kópu u díy:o maa p:uu yi gha l:âmo dmi awêde wunê ngêpangépa.

³³ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Daa p:o nmo pyede. Kwo, Yintoo yéli yi ntââ ntini ló yi anmo pyw:oo?

³⁴ Yesu ngê yepê, Mbídédi nmyi ngópu yémi a kwo? Kwo, Pyudu. Kwo, Te tp:oo knî myooka tóó.

³⁵ Yesu ngê yi yéli ye yepê, Mbwódo yaa dmyeno, wod:oo mbwódo yaa dniye.

³⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê mbídédi pyudu knî a ngí too, te tp:oo knî myedê ngí too, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo.

³⁷ Pi yintómu doo kmaapí, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:iî mí kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé pyudu mê ntówo ngópu.

³⁸ Yélini y:i doo kmaapí, yintómu podo yono yono y:a. Mââ yoo yedê kp:aa tumo, ngmênê pyââ yoo, tp:ee dmââdíma yi k:iî, dêpê kp:aa tumo.

³⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê yi yéli yi p:o yi p:o mê dy:ââ too, p:uu ndiye pyu knî yi k:iî dinki k:oo wo dniye, Makadan Wee u kwo mí tee dniye.

16

*Kada pini knî y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó
Mak 8:11-13; Luukí 12:54-56; 11:29-32*

¹ Wo ngmê ngê Pádisi yoo Sadyusi yoo Yesu ka knî ngma a loo. U yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:iî nmo t:âât:ââ kí pini wo vyílo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê díy:o mbwudu ngmêpaa chaa. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ka kwo, Mââwe, u yi nmo a kwo, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi.
*

² Yesu ngê yepê, Káâdí dini ghi n:iî ngê dpí ghîi, ala kópu nmye tpapê ngópu, nye, Mbu vuyuwu kpém kédê d:iî, mââ káâdí y:ay:a wa pwiyé.

³ Yepê, Dini ghi n:iî ngê nkalí nmye mumu ngópu, ala kópu nmye tpapê ngópu, nye, Nkalí ngmêka kwo, daa kêmakéma tpii wunê ghayghay. Yepê, Lukwe díy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Kópuni mbóó p:uu nmye mumu tumo, mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe tumo, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, lukwe díy:o dênmyinê wopwe t:oo. Yepê, Lukwe díy:o dp:ee myeme nê.

⁴ Yepê, Nmyo yoo dono, Chóó Lémi dnyinté nmyi lama a tóó. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmaní d:uu, ngmênê díyo kópu ndíi mu ngmidí wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Njóna ngê a pyodo, yinté kópu díyo a nga ngmêwa pyódu. Wod:oo yi yéli a kuwo ngê.
*

*Yesu yis p:uu u ngwo doo mgongo
Mak 8:14-21*

⁵ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, dinki k:oo wo dniye, kpé lêê mwada pee dnye lêpí. Dini ghi n:ii ngé mí tee dniye, Yesu p:uu ndiye pyu kní y:oo mbídedí yimí nuw:o kalé ngópu, noko yepê, Mbídedí pí doo ñuwo.

⁶ Yesu ngé yepê, Nmye dmyina a vyyuwo. Yepê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi yis ngé kíngí dyéné nmyo.

⁷ Wod:oo yi kópu p:uu noko dnye danê, noko yepê, Wu kópu kédê vyi, mu kópu u díy:o mbídedí nmí ngópu daa kwo.

⁸ Kópuni dnye tpaépê dé, Yesu ngé a w:ee too, yepê, Lukwe díy:o ala kópu nmye tpaépê ngmê, Mbídedí nmí ngópu daa kwo. Yepê, Lukwe díy:o dnyinté a ka nmye kélímí té.

⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngé pi yilí ní mbono ngé, yepê, mumdoó yi kópu dmyongé w:ee ngópu? Yepê, Dini ghi n:ii ngé mbídedí limi kní muní pwaa too, pi limo yono yono y:a u ngwo muní mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu?

¹⁰ Yepê, Dini ghi n:ii ngé mbídedí pyudu kní mummy:aa pwaa too, pi podo yono yono y:a u ngwo muy:aa mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu?

¹¹ Yepê, Lukwe díy:o dmyongé w:ee ngópu. Yepê, Dómu ngé daawa ngee nmo. Yepê, Daa mbídedí p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Nmye dmyina a vyyuwo. Yepê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi yis ngé kíngí dyéné nmyo.

¹² Yi ngwo p:uu ndiye pyu kní y:oo yi mgongo mîné w:ee ngópu, apê, Daa mbídedí nk:éêní u yis p:uu nmo a mgongo. Apê, Pádisi yoo Sadyusi yoo yi kópu dyuu p:uu nmo a mgongo.

Pita ngé Yesu p:uu kópuni vyyu

Mak 8:27-30; Luukí 9:18-21

¹³ Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii, kada a y:ee ngópu, Sisadiya Pilipay wee u kwo lee dniye, wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu kní ye póó wo, yepê, Pi kní ye yinê ye nê n:uu?

¹⁴ Kwo, Ngmê kní y:oo alanté a tpaépê ngmê, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê kní y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê kní y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, Nyi Njedímaiya. Kwo, Ngmê kní y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, N:ii kní y:oo Chóó Lémi u komo wuné dnyimo a kapí, ngmékéda pyidu, nyi vyílo.

¹⁵ Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu?

¹⁶ Pita ngé kwo, Chóó Lémi ngé pini n:ii a ngmídi ngé, nmí Mbwámê ngé a pyódu ngé, nyi vyílo. Kwo, Yápwni ghê a t:a, nyi Tp:oo.

¹⁷ Yesu ngé kwo, Saimon, Njóna tp:oo. Kwo, M:aa ngé ndéndé ngé da ngee ngi. Kwo, Yi kópu daa ñyóó nyinê w:ee ngé, daa pi ngé nga yinê mye vyyu, kwo, M:aa ngé yinê nga da vyi.

¹⁸ Kwo, Kópu nga ngmên:aa tpaépê. Kwo, Chêépí kpiyé páâ ndíi ntee a kwo, nyi yinté tpíle. Kwo, T:ââ ngé d:uuwodê y:oo, myed:uudpí ghédê kwolo. Kwo, Yinté a yoo kamí yi kn:ââ ngé dí pyódu ngi. Kwo, Kópuni u l:éê díy:o waní dy:ââ nmyo, yi kópu anmyin:aa d:uud:uu. Kwo, Setan u yoo kní y:oo nmyi maa dmi daawa nkoko ngmê, wa dêê dmi, yi pwo wanmyi lee dmi. *

¹⁹ Kwo, A yoo yi tpii kââ dmi ngéê yedé waní yé, a ngomo u kii tîpí ngéê yedé amy:aa yé. Kwo, M:aa u pono mb:aamb:aa ngé anyin:aa vyápê. Kwo, Kópuni dyámé mbémé pi kní ye anyinê kwódu, M:aa ngé ye amyedé kwódu.

* 16:18: Njon 1:42; 1 Kódin 3:11; Nkal 2:6-9; Epeso 2:20

Kwo, Kópuni dyámê mbêmê pi knî ye daanyi kwódu, M:aa ngê ye myedaawa a kwódu.

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi knî ye nangê vyi, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, yi pini wunê kî ta.

Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mak 8:30-9:1; Luukí 9:22-27

²¹ Yi ngwo dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu danê u kn:ââ chópu. Yepê, Dpodoni M:aa ngê a ka a kpo, doo u ntââ u wépi daani puwâ. Yepê, Díyo Njedusalem wanmî lee dmi, y:i nmî kada pini knî y:oo wamî mb:ii nê. Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, dêêpi pyu knî y:oo wamyé mb:ii nê. Yepê, Dono kópu yilí a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu.

²² Wod:oo Pita ngê Yesu u mo kuwa núwo, kwo, A Lémi. Kwo, Ye kópu kidimê tpaê. Kwo, Chóó Lémi ka wanyinê ch:anê. Kwo, Yinté nga daawa pyódu.

²³ Ngmênê Yesu yi diyé wo, Pita ka kwo, A nkígh:ê a yumwe. Kwo, Nyi Setan ntee pini. Kwo, Kn:aa máádi p:uu anyi kapí nê. Kwo, Daa Chóó Lémi u komo y:ee kapí, ye pi knî yi komo y:ee kapí.

²⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Nê u yoo vy:o ní ghê, yi pini ngê choo a yâmuyâmu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo kê ngê, chóó u kópu knî yi p:uu mêtíngí nuw:o, k:omo tpile a l:êê díy:o dê pw:oo knomomê, ngmênê dpo ngm:êê nêne. *

²⁵ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adí nuw:o, awo, Kíngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndéndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amí ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê díy:o wa pw:onu, yi pini amédê pyidu, ghê kamí u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adín:aa ya.

²⁶ Yepê, Pini n:ii chóó u tpile knî yi p:uu adí nuw:o, u l:êê díy:o Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adí ya knomomê, ngmênê doo u ntââ ghê kamí u ngwo daawa pwila, dono wa a pyw:oo.

²⁷ Yepê, A kuwó a l:êê díy:o adnyi kpadakpada nmyo, ngmênê mu dini ghi ngê a enjel knî yi k:ii anmo diyé dmi. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndíi ngê adí ya, M:aa u pi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu. Yepê, Yoo yi ngwo an:uu chámê. Yepê, A yoo mb:aa a kêê k:oo waní kaa té, yoo dono waní kpada té. *

²⁸ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, yepê, Pi knî nmyi vy:oo ngma a kwo, ghêlí daawa pw:oo dmi, noko yewo, Chóó Lémi u Pi Ndéndê u pi ndíi ngê kédê pyódu, u yoo y:enê kn:ââ wunê kédê chaa.

17

Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u nâmo u ngwo mîné ghê wo

Mak 9:2-13; Luukí 9:28-36

¹ Wo wéni mí loo, u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon.

² U dyépi pyile knî yi ngópu, Yesu u mo u nâmo ye mîné ghê wo, kââdí ntee a pil:apil:a yédi, kwódo ng:oo dmi yinté ye a pyodo. U kpídí d:ud:umbiy:e kpaapíkpaapí ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. *

* 16:24: Luukí 14:27

* 16:27: Lóma 2:6; Tpyuu 22:12

* 17:2: 2 Pita 1:16-18

³ Yi dini ghi ngê yi pini pyile knî y:oo Ilacha pini dê Mósisi Yesu u k:i danêmbum tédê m:uu tumo.

⁴ Pita ngê Yesu ka kwo, A lémi. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye ngomo pee pyile nîné t:emî, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê.

⁵ Pita ngê danêmbum ghêlí dèpê kéli ngê, wod:oo nkali too pee kpaapikpaapi yi pwo ngmê yó. Yi nkali too pee u mênê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê. Kí a tp:ee njini, u nuu ghi a nódo a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too. Yepê, U kwo ntênê dmyinê ng:aa.

⁶ Dini ghi n:i ngê u dyépi pyile knî y:oo yi dnyeni yi ny:ee ngópu, nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dnye, kwódokwódombiy:e tépê mbémê dyimê dnye.

⁷ Wod:oo Yesu ye a loo, kèê yi p:uu yó, yepê, Namê nkíngê, a pii dmyeno.

⁸ Yi vyu dniye, apê, Pi u chii daa kwo. Apê, Yesu u mo mu kwo.

⁹ Mbu paa dini ghi n:i ngê dnya a wupwo, Yesu ngê yepê, Kópuni dmyi m:uu ngmê, pi ka ghêlí nangê vyi. Yepê, Kpêênî mwiyé anê pyidu, pi knî ye u ngwo dpî vyi yó.

¹⁰ Wod:oo yi tpókni Yesu ka póó dniye, kwo, Lukwe díy:o dêêpî pyu knî y:oo ala kópu a tpapê ngmê, apu, Ilacha mwiyé wa t:aa, pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi pini díyo kuwó ada a kwo? *

¹¹ Yesu ngê yepê, Nyââ. Yepê, Ilacha u taataa mwiyé, tpile yintómu yi l:âmol:âmo u l:êê díy:o.

¹² Yepê, Ngmênê ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha ntee pini wunê kí ta, a maa yinê a yó, ngmênê kada pini knî y:oo daa mya ngópu, kópuni dono yi nuw:o ngê ye vyu, yi kópu u ngwo d:uu ngópu. Yepê, Myenté, yinté kópu a nga amyeyi d:uu ngmê. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê daa myeme noo. *

¹³ Ilacha p:uu kópuni ye mwiyé a vyu, yi ngwo mîné w:ee ngópu, apê, Kí Njon Baptist p:uu nmo danêmbum. *

Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê, nyuno pwopwo u ngwo doo ya.

Mak 9:14-29; Luukí 9:37-43a

¹⁴ Yesu, u dyépi pyile knî yi k:i, dini ghi n:i ngê yoo vy:o mède diyé dniye, pi ngmê Yesu ka a loo, yu mbodo dê y:e k:ame u kwo ghê wo,

¹⁵ kwo, A lémi. Kwo, U ntâa a tp:ee nga wa ch:anê? Kwo, Nyuno pwopwo u ngwo a t:a, a ngíni vyimî ndíi yédi. Kwo, Dye ghi knî ngmê ngê ndiya dpî d:i, dye ghi knî ngmê ngê mbwaa paa dpî d:i.

¹⁶ Kwo, M:uu ndiye pyu knî ye kíd:a núw:o, ngmênê a ka doo pyi ngópu.

¹⁷ Yesu ngê yepê, Nmyo yoo dono, lukwe díy:o Chóó Lémi ka dp:ee kélímî té? Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o aní kwo, u dí Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kélímî? Yepê, Yi tpémi a ka a núw:o yó.

¹⁸ Yi tpémi ngê kmênani dpîmo kwo, Yesu ngê ngm:ii kwólu, yi tpémi yi ngwo mê pyiyé wo.

¹⁹ Dini ghi n:i ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:i yi mo dnyen:aa ya, u kwo póó dniye, kwo, Lukwe díy:o dp:oo u ntâa dé, yi kmêna dp:oo ngm:ii kwólu? *

²⁰ Yesu ngê yepê, Mu kópu u díy:o nmyi kélímî tédê. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, Chipa w:uu u mênê w:uu n:i a kwo, yi tpile daa ndíi tp:oo, apii? Yepê, Nmyi kélímî wo yintoo, ye kí mbwini ka pidmyi vyi ngmê,

Kada a yéni, mwada yi nyi ghé, yepê, yi kópu ntênê paa d:uu, mwada yi paan:aa ghê. Yepê, Kópu ngmê doo u ntâa ngê nmye daapê tóó. *

²¹ (-)

Yesu p:uu ndiye pyu kní ye u pwoowo p:uu u ngwo ye modoo danê

Mak 9:30-32; Luukí 9:43b-45

²² Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii, Nkálili Wee u kwo mê diyé dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê too, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo wani ghê.

²³ Yepê, Yi yéli y:oo wa vya nê, ngmênê wo pyoloni ngê amênê pyidu. Yi ngwo p:uu ndiye pyu yoo yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo.

Chóó Lémi u ngomo u l:êê díy:o tákisi pywupwi

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii, Kípêenyê mî taa dniye, n:ii kní y:oo Chóó Lémi u ngomo u l:êê díy:o tákisi dnyimo a ngêêpi, yi yéli Pita ka kní ngmê loo, u kwo póó dniye, kwo, Nmyi kada pini ngê Chóó Lémi u ngomo u l:êê díy:o tákisi a pywupwi ngê, apii?

²⁵ Pita ngê yepê, Nyââ. Wod:oo Pita ngomo k:oo mî kee wo. U yi u ngwo doo kwo, Yesu ka n:uu póó, ngmênê ghêli u kwo daa póó wo, Yesu u kwo mwiyé póó wo, kwo, Saimon. Kwo, Nuwo lónté a tóó? Kwo, Dyámê mbêmê king kní ye tákisi ló yéli y:oo a pywupwi ngópu? Kwo, Yi tp:ee kní y:oo, ó kn:aa yéli y:oo?

²⁶ Pita ngê kwo, Kn:aa yéli y:oo y:oo a pywupwi ngópu. Yesu ngê kwo, Ndê kópu. Kwo, Yi chóó yi tp:ee kní y:oo tákisi ye daa pywupwi ngópu. Kwo, Nê king ndêndê tp:oo, u l:êê díy:o u ngomo tákisi daaní pwila. Kwo, A yoo kamí mye yi king ndêndê tp:oo yoo, u l:êê díy:o tákisi myedaawa pwila ngmê.

²⁷ Kwo, Ngmênê u ya a nga daa kwo, Wu tákisi ngêêpi pyu kní y:oo mb:ii nmíne. Kwo, Chi lèpi, kpé lèu u nkígh:ê chin:aa kpípi. Kwo, Mwiyé mwiyé téní n:ii che dóó knomomê, ndapí u kwo ngmênnyinê pyw:êmi, kwo, nyi tákisi u ntâa ndapí. Kwo, Nyi tákisi u ngwo dp:uu pwila ngi.

18

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mak 9:33-37; Luukí 9:46-48

¹ Yi dini ghi ngê Yesu ka p:uu ndiye pyu yoo a lee dniye, u kwo póó dniye, kwo, Nyoo kamí yi vy:oo, n:uu kada pini ngê angmê pyódu? *

² Yesu tp:ee ngmê ka mbwolo, yi ngíma kââ,

³ yepê, Ala tpémi u lama lémi lémi daa tóó. Yepê, Lukwe díy:o nmyo ngmêngmênté nmyi nuw:o dmi alanté a tóó, nmyimo, Yoo yi kada nmí ghê dmi. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Nmyi nuw:o dmi daanmyi ngmê knomomê, ala tpémi u ntanê daanmyi yaa knomomê, ye M:aa kóó k:oo daanmy:uu ghê dmi. *

⁴ Yepê, N:ii ngê lémi lémi ngê kêê d:uuwodê t:oo, ala tpémi ntee tpémi ngê adí ya, yepê, yi pini kada pini ngê vyílo ayi pyódu. *

⁵ Yepê, Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê díy:o adí vyyuwo, daa yi tpémi ka u mo adí vyyuwo, ngmênê a ka amyeda a vyyuwo, amyedí châachââ nê. *

Pi ngê Yesu kîngí kée, u danêmbum

Mak 9:42-48; Luukí 17:1-2

* 17:20: Mát 21:21; Mak 11:23; 1 Kódin 13:2 * 18:1: Luukí 22:24 * 18:3: Mát 19:14 * 18:4:

⁶ Yesu ngê yepê, Tpémi dmââdîni yoo a ka wunê kêlîmî té, pi ngmê ngê yi kêlîmî l:âmo kîdangmê ngee. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi pini dnyinté daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwiyé wo mgîmî ngópu, chêêpî pââ ndîi nódo ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalê ngópu, ye yi dono ndîi daapî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e daapaa kpada.

⁷ Yepê, Kópuni knî yi l:êê díy:o pi knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, yi kópu dyuu maa nkîgh:ê adnyi kwo, ngmênê n:i ngê yinté kópu a maa u nkîgh:ê ngmada a ñeñe, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê.

⁸ Yepê, Máádini p:uu anmyi ghê dmi, ó kópuni anmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê díy:o wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu. Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê chápwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ghê kamî anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, K:omo tpile maa woni knî nmti lama daadnyi ya, kópu woni knî daanmyi d:uu t:oo, ngmênê ghê kamî wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo.

⁹ Yepê, Tpileni nmyi ngwolo knî y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, yed:oo wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Yi nuw:odono u kwee límîlîmî ngê anmyi chápwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê nmye adî:n:aa a vyyuwo.

Sipi tp:oo l:âmo ngêêpî u mgongo danêmbum

Luukî 15:3-7

¹⁰ Yesu ngê yepê, Yélini yi pi dmi daa ndîi, ye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyyuwo. Yepê, K:omo tpile ngê nmye wa pyaa knomomê, ye Chóó Lémi ngê u nkwo wa kpada nmyo. Yepê, Yi yéli yi enjel yoo yi l:êê díy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi.

¹¹ (-)

¹² Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi ngmê, u sipi yonoy:a adî kwo. Yepê, W:amî mbêémê wa ñuw:o té, y:i adnyin:aa kmaapî. Yepê, Ntumokwodo dini ghi ngê, awo, P:o m:aa ñuw:o té. Yepê, Dini ghi n:i ngê wa a kp:aa té, yonoy:a daawa m:uu knomomê, tonoy:a mê chu ayi m:uu knomomê, lukwe, ye ala kópu wa vyi, awo, Yonoy:ani mwo a p:aa, monyi pw:oo we? Yepê, Doo u ntââ, yi kópu daawa vyi. Yepê, Tonoy:a mê chu kmaapî têdê wa a kuwo té, yonoy:ani adî:n:aa nmy:uu.

¹³ Yepê, Ayimênê pyw:ee knomomê, u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu, woni knî yi p:uu daadi nuw:o.

¹⁴ Yepê, Myenté, nmyi Mî ngê u yi daa kwo, Yélini yi pi dmi têdê yi l:âmo ngmênê ngee.

Kópu l:âmol:âmo u danêmbum

Luukî 17:3

¹⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Nmyi mbwó ngmê ngê dono kópu nmyi vy:o pini ngmê ngê angmê d:uu knomomê, ye yi pini u mbwó ka tumu dpî lee we, yi kópu u kwo dp:uu vyi ngê, yi pini dê y:oo yi kópu yi mo moo chedê y:e. Yepê, U mbwó u kwo wa ng:aa mbê knomomê, ye nipi modo kâádi y:e. *

¹⁶ Yepê, U kwo daawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini ngê u mbwó ngmidi ó miyó dpî nya ngê, yi mbwó ka dpî lee dnyiye, yi kópu dp:uu l:âmo y:e. Yepê,

* 18:15: Luukî 17:3; Nkal 6:1

Yi pini ye myedaawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini pyile knî y:oo kópu mu ngmidi pi knî ye dp:uu vyi y:e. *

¹⁷ Yepê, Yélini yi p:aani a yoo vy:o adnyi kwo, dpó danê teñe, yi ngópu nmyi mbwó dpí kóté kalê yó. Yepê, Yi pini a yoo yintómu knî ye daawa ng:aa mbê knomomê, ye yi pini a yoo kuwa dpí kaa y:e, pi tupwótupwó ngê ye dpí pyaa we, tákisi ngêépí pyu ntee pini ngê ye myoo pyaa we.

Chóó Lémi u pono vyápê

Mátiyu 16:19

¹⁸ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, M:aa u pono mb:aamb:aa ngê anmyin:aa vyápê. Yepê, M:aa ngê kópuni a yoo knî yi l:êê díy:o mbóó p:uu wa a kwódu, yi kópu wanmyinê w:ee ngmê, a yoo knî ye dyámê mbêmê anmy:uu kwódu ngmê. Yepê, Kópuni M:aa ngê yi l:êê díy:o mbóó p:uu daawa a kwódu, dyámê mbêmê ye daanmy:uu kwódu ngmê. *

¹⁹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Kópuni u l:êê díy:o nmyi vy:o pini miyó dê y:oo yi nuw:o ngmidi ngê wa pyódu ngmê, dyámê mbêmê u l:êê díy:o adpo a ngêpê, M:aa ngê yi kópu ndêndê ngê yi l:êê díy:o wa a d:uu, mbóó p:uu, *

²⁰ mu kópu u díy:o a yoo vy:o pi miyó pyile nipi adnya a ngêpê, daa yi mo adnyi ya, yi vy:o amy:aa kwo.

Nódo kelekele u mgongo danêmbum

²¹ Yi ngwo dini ghi ngê Pita Yesu ka póó wo, kwo, A Lémi, a mbwó ngê dono kópu a nga ngmêwa d:uu knomomê, ye a kuwó waní kéeé, mēdaané ngí. Kwo, Ngmênê yi pini ngê yi dono kópu a nga amêdê d:uud:uu, kwo, mumdoó pyud:o yi kópu a nga amê d:uu, ntââ myedaané vy:u?

²² Yesu ngê kwo, Pyud:o doo u ntââ. Kwo, Ye têtê. Kwo, Pyud:oy:a mye têtê. Kwo, Dye ghi yintómu yi dono nguwo chi kéké, ntââ nangê vy:u, yi dono nódo myekingê kaali.

²³ Kwo, M:aa ngê u yoo ntee wunê y:enê, yi kópu p:uu dyimê pywuu nga ngmêninê kuwo. Kwo, Ala danêmbum p:uu chi nuw:o. Kwo, King ngmê, u dpodo pyu yilí doo ya. Kwo, Woni knî y:oo ndapí knî u kwo ngmê dmy:ee ngópu, ghêlí k:i:i u kwo daa wumo tumo. Kwo, Wó ngmê ngê yi king ngê u yi doo kwo, A dpodo pyu knî y:oo yi tp:uu dmi a piy:e yi chóó wumo teñe.

²⁴ Kwo, Woni knî y:oo yi tp:uu yilí chedê tumo, ngmênê pi ngmê doo u ntââ ngê doo ya, u tp:uu mo daa mo tp:oo komo.

²⁵ Kwo, Doo u ntââ yi pini ngê u tp:uu daapêdê kéli ngê, wod:oo yi king ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Kí pini mgímí yó, u tpile yilí yintómu dpí nya tóó, a ka dpí nuw:o tóó. Yepê, Kn:aa yélí y:oo a ka wa pwila t:oo. Yepê, Kn:aa pini ngmê ngê kí pini mupwokní a ka wa pwila té, wop p:uu adnyin:aa dpodo.

²⁶ Kwo, Yi pini yu mbodo dê y:e king ka k:ame ghê wo, kwo, Ye kópu a nga kidingê d:uu, mwiyé chi t:ââ, a tp:uu yilí díyo wanê wumo.

²⁷ Yesu ngê kwo, Yi pini king ka ch:ané wo, wod:oo yi king ngê yi pini u tp:uu yilí chóó mêtê kéli ngê, yi pini mê kwólu.

²⁸ Kwo, Dini ghi n:i:i ngê yi pini kuwa pwii wo, dpodo pyu ngmê módu, pini n:i:i u tp:uu têtê. Kwo, Dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, A piy:e chi wumwe.

²⁹ Yi pini yu mbodo dê y:e kame u kwo ghê wo, kwo, Mwiyé chi t:ââ, a tp:uu díyo waní wumo.

* 18:16: Njon 8:17 * 18:18: Mát 16:19; Njon 20:23 * 18:19: Mak 11:24; Njon 15:7

³⁰ Yesu ngê kwo, Ngmênê yi pini u kwo daa ch:anê wo, mgîmî ngê, mbwa k:oo kmungo, kwo, Dini ghi n:ii ngê a ndapî any:uu wumo, kuwa u ngwo any:uu pwii.

³¹ Yesu ngê kwo, Dini ghi n:ii ngê king u dpodo pyu knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, nod:e dniye, king ka yuu mîné y:ee ngópu.

³² Kwo, Wod:oo king ngê yi pini ka u lede yoo dy:ââ too, yepê, Yi pini a ka a ñuw:o yó. Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kwo ñuw:o ngópu, kwo, D:ii gha pi. Kwo, A piy:e ñm:uu pââ ndîi ngmêdoo kwo, a chóo m:aa chedê ngê.

³³ Kwo, Wu pini u tp:uu miy:e daa ndîi ye kwo, lukwe dîy:o nga doo ch:anê wo. Kwo, Kópuni nga dî d:uu, lukwe dîy:o wu pini ngê choo d:uu ngê.

³⁴ Yesu ngê kwo, Yi king yi pini ka d:ud:umbiy:e nod:e wo, mbwa k:oo kmungo, kwo, Ñm:uu yilî a piy:e any:uu wumo, mbwa u mênê u ngwo any:uu pwii.

³⁵ Yesu ngê yepê, Dono kópuni nmyi mbwó knî y:oo nmye wa d:uu t:oo, nmyi kuwó daanmyi kée t:oo, ye M:aa ngê yinté kópu nmye ayimî d:uu, nmyi dono u kuwó daawa kée té. Yepê, Myenté, yepê, yoo yi dono kópu nmyi nódo kíngmê ya. *

19

Kpîpi te u danêmbum

Mak 10:1-12

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi danêmbum a kélî ngê, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo mî lee dniye, Njódan mbwááni mê ngmêê ngópu, Pédiya Wee u kwo mî taa dniye.

² Pi yilî tp:oo témi tap knî y:oo dnye yâmuyâmu dé. Pwopwokopwe yoo n:ii u kwo ñuw:o tumo, Yesu ngê pyi too.

³ Pádisi yoo u kwo ngmê loo, u yi y:e doo kwo, Yesu danêmbum têtê nmî dóo, kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ mâa ngê kópu yilî yintómu yi l:êê dîy:o u kpâm wa kpîpî?

⁴ Yesu ngê yepê, Kópuni puku yedê a tóo dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Mwiyémwiyé dini ghi ngê, Chóo Lémi ngê pyââ mââ l:âmo doo, yepê, Noko mb:aamb:aa ngê choo ya. *

⁵ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o mâa u pye mî yi kêlê dpo pwii, u kpâm k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa knî. *

⁶ Yepê, Wod:oo yéé yepe daa miyó a tóo, ngmênê mu ngmîdi. Yepê, Cha cha n:ii Chóo Lémi ngê dpo káadi dé, pi ngê d:uudpî chámé dé.

⁷ Pádisi knî y:oo Yesu ka kwo, Lukwe dîy:o Mósisi ngê ala dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, apê, Mâa ngê u kpâm dí kpîpî knomomé, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê.

⁸ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê yi kópu nmye mu d:êê ngê, mu kópu u dîy:o nmyi kpâm knî ye vuyuo dnyinté nmyi lama a tóo, Chóo Lémi u dnye dnyinté my:ee nyêmi ngópu. Yepê, Ngmênê mwiyékmíntoo Chóo Lémi ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Mâa ngê u kpâm choo kpîpîkpîpî.

⁹ Yepê, Ala kópu nmye n:aa tpapê, pini n:ii u kpâm u tumu mâa daadi ya, yi pini ngê u kpâm kíngî kpîpî, kn:aa pyópu kímungê nya. Yepê, Wa kpîpî

* **18:35:** Mát 6:15; Mak 11:25; Epeso 4:32; Kílosa 3:13   * **19:4:** Gen 1:27   * **19:5:** Gen 2:24; Epeso 5:31

knomomê, kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yééyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu.

¹⁰ Yesu p:uu ndiye pyu kní y:oo Yesu ka kwo, Mumdoos cha cha yi kópu dyuu yinté a kwo knomomê, ye pi ngê pyââ kímungê nya. *

¹¹ Yesu ngê yepê, M:aa u kópu wunê nmye kídí vyi, nmyedê, Mââ u pye mí yi kélê dpo pwii, u kpâm k:ii ngmídi ngê dpí pyaa kní.

¹² Yepê, Ngmênê pi woni kní y:e yi kópu doo u ntââ, d:uudpí yéé dmi. Yepê, Kní ngmê yinté a taa dniye, kní ngmê pi kní y:oo doo u ntââ ngê dpí pyódu t:oo, kní ngmê a p:uu dpodo u l:êê díy:o d:uudpí yéé dmi. Yepê, N:ii ka yi kópu u ntââ, yi pini ngê choo d:uud:uu.

Pi kní y:oo yi tp:ee dmââdíma Yesu ka u ngwo ñuw:o tumo

Mak 10:13-16; Luukí 18:15-17

¹³ Pi kní y:oo Yesu ka yi tp:ee dmââdíma ñuw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, yi l:êê díy:o myechoo ngêpê. Yesu p:uu ndiye pyu kní y:oo yi kópu ye kwódu ngópu,

¹⁴ ngmênê Yesu ngê yepê, A ka a ñuw:o teíe, ye namê kwódu yé, mu kópu u díy:o tp:ee dmââdíma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adí y:enê dé.

¹⁵ Wod:oo Yesu ngê kêê yi mbêmê doo yiyé, yi l:êê díy:o myedoo ngêpê. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu yoo yi kii kada a y:ee ngópu.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mak 10:17-31; Luukí 18:18-30

¹⁶ Pi ngmê Yesu ka loo, u kwo póo wo, kwo, Mââwe. Kwo, Ló kópu mb:aa ngmaní d:uu, ghê kamí u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu?

¹⁷ Yesu ngê kwo, Lukwe díy:o kópu mb:aa p:uu a ka chi póo. Kwo, Pi chóo mb:aamb:aa ngê daawa pyódu, Chóó Lémi mu ngmídi yi mb:aamb:aa. Kwo, Ghê kamí u pyw:émí u yi nga choo kwo knomomê, ye Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu chi cháâcháâ.

¹⁸ Yi pini ngê kwo, Ló dêêpí kópu kní yi p:uu a ka nye mbumu? Yesu ngê kwo, Pi nangmê vy:a, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, pi nangmê dóo, *

¹⁹ mye mí chi cháâcháâ dé. Kwo, Ñyóó ñuu ghi nódo ntee a tóo, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya.

²⁰ Yi pini ngê kwo, Yi kópu dyuu n:aa cháâcháâ too, ló kópu ngmê ngê doo u ntââ ngê n:aa tóo?

²¹ Yesu ngê kwo, U yi nga a kwo, nyimo, D:ud:umbiy:e u ntââ mbêmê ní yââ, kwo, ye chi lèpí, kwo, tpile yilíni ngópu a tóo, ngópuch:anê kní ye nyi yéépi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóo p:uu u ngwo anyimo pyw:oo.

²² Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, apê, A tpile yilí angénté aní yêê, wod:oo Yesu a kuwo ngê, mu kópu u díy:o ndáápi ndíi, u tpile yilí.

²³ Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, N:ii ndáápi ndíi, a maa p:uu paa dpodo ndíi ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóo k:oo angénté amí ghê.

²⁴ Yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Mbwêmê ndíi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myente Chóó Lémi kóo k:oo ndáápi d:uudpí ghê.

* 19:10: 1 Kódin 7:1-2,7-9 * 19:18: Ex 20:12-16; Deut 5:16-20; Lev 19:18; Lóma 13:9

²⁵ P:uu ndiye pyu kní y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ghê yi mênê ghípê wo, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóó Lémi kóo k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntââ y:i amí ghê?

²⁶ Yesu ngê doo y:enê dé, yepê, Doo u ntââ Chóó Lémi kóo k:oo pi chóó daangmêmi ghê, ngmênê Chóó Lémi chóo u ntââ, pi chóó kóo k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yili yintómu Chóó Lémi u ntââ.

²⁷ Pita ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Tpile yili yintómu nmo kuwo ngê, anmînê yâmuyâmu ngi. Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o ló kópu ngmanmo pyw:oo?

²⁸ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê tpile yili yintómu kamí ngê aní pyódu té, yi ngwo a pi ndíi ngê wa pyódu, pi yintómu yi kada pini ngê anê pyódu, mu kópu u díy:o nê Chóó Lémi u Pi Ndéndê. Yepê, Yi ngwo Yisiléli tpeémi yi yoo dyêédí y:a mē miyó wanmyi y:enê dé, mu kópu u díy:o nmyinê yâmuyâmu nê. *

²⁹ Yepê, Pini n:ii ngê a l:êê díy:o u p:aa dpo kuwo, u tidê mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mí dpo kuwo dé, u tp:ee dmââdíma dpo kuwo té, u yâpwo tédê dmi myedo kuwo té, yepê, yi pini ngê yinté tpile mé yili amédê pyw:oo. Yepê, Pini n:ii ngê a kópu dyuu u l:êê díy:o tpile ngmídi wa a kuwo, yepê, yi pini ngê yinté tpile mé yono y:a amédê pyw:oo. Yepê, Mu dini ghi ngê yi pini ngê ghê kamí amînê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

³⁰ Yepê, Kada yéli mē kuwó, kuwó yéli mē kada. Yepê, Ala ngwo ndáápi yoo kada a wee, ngmênê díyo kuwó amédê ghê dmi.

20

Kuwó pini pini dē kada pini yi mgongo danēmbum

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye mgongo ngmê kwólu, yepê, M:aa ngê u yoo ndéndê alanté adí y:enê. Yepê, Wain kpê chóó ngmê ngê u yi u ngwo doo kwo, Pi kní ngmê a wain kpê u mênê dny:oon:aa dpodo. Yepê, Mw:aandiye pi kní ngma a pyw:ângo,

² yepê, A wain kpê u mênê dmyinên:aa dpodo, awêde nmye mîní pywupwi, pi ngmê ndapí ngmê.

³ Yesu ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê kââdí liy:aa pyile mí loo, pi kní m:uu a pyw:ângo, apê, Módó mu wee, daa dpodo té.

⁴ Yepê, A wain kpê u mênê dmyinên:aa dpodo, yi dpodo ntênê nmye n:aa pywupwi, daaní dóo nmyo.

⁵ Yesu ngê yepê, Wod:oo lee dniye. Yepê, Kââdí máâ kéli pi kní m:uu a pyw:ângo, yi kópu yinté ye mye vyu, dpodo tédê dy:ââ too. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kââdí t:ono mí ghê wo, pi kní m:uu a pyw:ângo, yi kópu yinté ye mye vyu, dpodo tédê dy:ââ too.

⁶ Yepê, Dini ghi n:ii ngê apê, Kââdí liy:aa mu ngmídi ngee tóó, apê, kââdí u ngwo a wupwo, yepê, yi ngwo pi kní m:uu a pyw:ângo, yepê, Lukwe díy:o wo módó dmyi chedê ngmê?

⁷ Kwo, Pi ngê doo dpodo kalê nmoo. Yepê, A wain kpê u mênê dmyinê lèpí, y:i dmyinên:aa dpodo.

⁸ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê ntumokwodo dini ghi yi yó, wain kpê chóó ngê dpodo u y:enê pyu ka kwo, Dpodo pyu yoo a piwiyé dniye. Kwo, Yi dpodo u pywuu ye yéni. Kwo, Yélini dpodo tédê kuwó dé lee dmi, yi pywuu ye mwiyé yéni. Kwo, Yélini mwiyé dé lee dmi, yi pywuu kuwó ye dpí yéni.

* 19:28: Tpyuu 4:4

⁹ Yesu ngé yepê, Yélini dpodo tédê kuwó lee dniye, wo d:umu u dpodo u pywuu ngmêngmênté a ngee ngópu, pi ngmê ndapí ngmê.

¹⁰ Yepê, Yélini mw:aandiye dpodo tédê mwiyé lee dniye, alanté dnye nuw:o, apê ngmênê, Ndapí ndîi yinminê ngêêpí, ngmênê vyílo yintoo ndapí myeyedé ngee ngópu, pi ngmê ndapí ngmê.

¹¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngé yi ndapí a ngee ngópu, wain kpê chóó ka nod:e dniye,

¹² kwo, Kí yéli kââdí liy:aa mu ngmídi chi dpodo kalê té, ngmênê mw:aandiye dpo yaa dmi, kââdí ndîi vy:o nmí dpodo té. Kwo, Lukwe díy:o ngmídi mbêmê chi pwila nmo.

¹³ Yepê, Wain kpê chóó ngé ngmê ka kwo, Kí pini. Kwo, D:oo dóó nyoo. Kwo, Kópuni nga dí vyi, ntênê kídí d:uu, ndapí nga ngmêkíd:a kê.

¹⁴ Kwo, Napí ngêê yedé choo ya, p:o chi lêpí. Kwo, U ya a nga a kwo, Kuwó pini kada pini mu ngmídi mbêmê ní pwila dé.

¹⁵ Kwo, A chóó a ndapí ngé dí pwila nmyo. Kwo, Nýóó nuw:o u pono daaní vyápê mb:anê. Kwo, D:aa mtíko pyu, módó dí yeede té. Kwo, Lukwe díy:o n:ee ye chi kââ?

¹⁶ Wod:oo Yesu ngé p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada. Yepê, A yoo vy:o mwiyé nmyi ghê dniye, kuwó yéli ye n:ee nangé kââ.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo dané

Mak 10:32-34; Luukí 18:31-34

¹⁷ Dini ghi n:ii ngé Yesu p:uu Njedusalem dnye lêpí, Yesu ngé p:uu ndiye pyu y:a mê miyó yoo vy:o a pw:ii too, maa p:uu yepê,

¹⁸ Ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpíle né Chóó Lémi u Pi Ndéndê, ngmênê dini ghi n:ii ngé Njedusalem anm:uu taa dmi, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpí pyu yoo yi k:ii, a vyeé u dy:oo wa a chápwo ngmê, wa ngímí né, wa kóté kalé né, wamye ch:ee né, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa né.

¹⁹ Yepê, Yi tpókní y:oo wadnyi nkwitinkwiti né, wadnyi kpakakpaka né, kídosi nédé wa t:ee né, yinté wa vya né, yepê, ngmênê wo pyoloni ngé wamêní pyidu.

Njems mbwémi Njon yi pye ngé Yesu ka kópuni doo dmyiné

Mak 10:35-45

²⁰ U kuwó dini ghi ngé Sepédi kpâm ghee kní Yesu ka lee dniye, yi pye yu mbodo dé y:e kame u kwo ghê wo, yi pye ngé kópu ngmê u pyiné u kwo ngwódu.

²¹ Yesu ngé kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Yi pyópu ngé kwo, Dini ghi n:ii ngé mî ndîi ngé wa pyódu, Chóó Lémi u yoo anyi y:enê, kwo, a tp:ee dé nyoo yi kada pini ngé dpí pyódu dé.

²² Yesu ngé kwo, Kópuni a ka chi dmyiné, daa lama chi mbwólu. Tp:oo dé ye yepê, Dpí u ntââ dé, pi kní y:oo kópuni a nga wa d:uu ngmê, u ntââ dpo amye d:uu ngmê? Kwo, Nyo u ntââ dé.

²³ Yesu ngé yepê, Kópuni pi kní y:oo a nga wa d:uu ngmê, ndéndê ngé dpo amye d:uu ngmê, ngmênê doo u ntââ a che p:ââ pee a chóó daaní ngmídi. Yepê, M:aa ngé yi kópu yiné wa a vyi. Yepê, Pini n:ii kada adí kwo, yi pini wuné ka a ngmídi ngé.

²⁴ Yesu p:uu ndiye pyu yoo wo y:a kní y:oo dini ghi n:ii ngé ny:ee ngópu, Njems mbwémi Njon ye nod:e dniye.

²⁵ Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê ngê, yepê, Nmyi lama a tóó, Yélini daa Nju tpémi, yi vy:o pini n:i kada pini ngê dpí pyódu, a lémilémi yédi, yoo yiné a y:enê ngê, yiné a dpodo kígha too. *

²⁶⁻²⁷ Yepê, Ngmênê nmyi vy:o yinté daadí ya. Yepê, Nmyi vy:o pini n:i ngê u yi adí kwo, Kada pini ngê ní pyódu, yi pini ngê choo ngêépí nmyo, nmyi p:uu choo dpodo.

²⁸ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê a ngmídi noo, nê u Pi Ndêndê, ngmênê daa lémilémi u l:êê díy:o nê loo, yoo p:ee n:aa ngêépí too, yi l:êê díy:o waní pw:onu, pi yilí yi pywuu ngê amy:aa pyódu. *

Yesu ngê ngwolo kopwe miyó u ngwo pyi doo, Njédikó

Mak 10:46-52; Luukí 18:35-43

²⁹ Dini ghi n:i ngê Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:i, Njédikó kada dnya a yém, pi yilí kní y:oo dnye yámuyâmu dé.

³⁰ Ngwolo kopwe miyó maa nkígh:ê dpímo ya. Dini ghi n:i ngê ny:ee ngópu, apê, Yesu kíyedê pwiyé kní, wod:oo u kwo dpímo kââ, kópu, N:i Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, Dépídi ntee pini, u ntââ nga wanyi ch:anê kní?

³¹ K:omo tpile pi yilí yintómu ye a tpépwo dniye, yepê, Tumu choo ya, ngmênê yi dnye dmi daa ny:ee ngópu, dpodombiy:e médpímo kââ, kópu, Nmí Lémi, Dépídi ntee pini. Kópu, U ntââ nga wanyi ch:anê kní?

³² Wod:oo Yesu ngê paa u dí puwâ, yepê, Yi tpódu a ka a pwiyé dniye. Pi kní y:oo u kwo yi núw:o dumo, wod:oo Yesu ye póó wo, yepê, Lukwe dpo ngmaní mdo?

³³ Kwo, Nyi Lémi. Kwo, U yi nye a kwo, Yélí m:i m:uu.

³⁴ Yesu ka ch:anê knopwo, wod:oo yi ngwolo páádi kní yi p:uu kêê yó. Yi ngwo yélí mê m:uu ngópu, Yesu u kuwó mye ghê knopwo.

21

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

Mak 11:1-11; Luukí 19:28-40; Njon 12:12-19

¹ Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:i, Njedusalem ghêlí daa ní dniye, yi kada p:aa ngmê doo ya, u pi Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u díy:o nté kn:ââ kpê yi mbwini mbêâmê ngmêdoo ya, yi yini yi pi dmi mye olipi. Dini ghi n:i ngê yi mbwini mbêâmê kee dniye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kada miyó kââ,

² yepê, Mu p:aani nmí kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:i ngê y:i dpo taataa mo, ndonki ghee dpo mumu d:oo, yedê nédê a t:a mo. Yepê, Dpo pywáí dóó, a ka dpo núw:o dóó.

³ Yepê, Pini n:i ngê kópu dpo ngmêdê vyi knomomê, ye ala kópu u kwo dpí vyi nyoo, kwipi, Nmí lémi ngê yi yi dê u ngwo wunê kwo mo. Yepê, Yi ngwo dpo wunê kuwo dê.

⁴ Chóó Lémi u kópu n:i pi ngmê ngê wunê a d:êê ngê, Yesu ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala,

⁵ Njedusalem tpémi,

nmyi king wunê pwiyé kní,

ndonki pyipwo wunê tóó.

Daa l:êê pyu ndíí, daa hósi pyipwo wunê tóó,

ndonki tp:oo pyipwo wunê tóó. *

⁶ Yesu ngê yi tpódu ye kópuni vyu, yinté mî d:uu ngópu,

⁷ ndonki ghee Yesu ka a núw:o dumo, yi nkuwo kpídí dé yi mbwo a ngee dumo, ndonki ghee yi pyipwo talé dumo, Yesu ndonki pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lèpí, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dnyinédnyinê.

⁸ King ntee dnyimo cháâchââ, Yesu yinté mye châpu ngópu, woni knî y:oo yi nkuwo kpídí a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talé tumo, woni knî y:oo yi knî ngmê vy:êê ngópu, nkoo vyi u kadakada yidi ngópu, ndonki ghee yi mbêmê dpumo paa, Yesu ndonki pyipwo doo ya. *

⁹ Yoo u kada ngmêdoo kwo, yoo u kuwó mudoo kwo, Yesu yi kèlê ghê doo paa, Njedusalem nipi dnye lèpí, u nkwo dnye kâákââ, kópu, Munmikó Nmí Lémi, Dépídi ntee pini. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Chóó Lémi chaa kígáa koo.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dnyie, yélini y:i doo kwo yintómu ngwéti dnyie, noko dnye póó, yipu, Pi knî y:oo ló king yi châpu ngmê?

¹¹ Yoo woni knî y:oo yepê, Yesu, pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê. Yepê, Nasalet pí, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó.

Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê Mak 11:15-19; Luukí 19:45-48; Njon 2:13-22

¹² Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mî kee dnyie, apê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê díy:o. Apê, Kn:aa dyámé ndapí nmí ndapí ngê mu ngmêêpí t:oo. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó too, yi ndapí mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yi yéli a pw:oo ngê, kuwa pw:ii too, ndapí ngmêêpí tédê yi tépíl ye a pii too, ndapí tpíi yi kpópu, nmê tp:oo pywupwi tédê yi p:o a ngí too, yi ya tédê dnyi mye dy:ee too.

¹³ Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi kópu ye vyu, yepê, Puku yedé ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo,

ngépê tédê ngê choo ya,

yepê, ngmênê kpaá tédê ngê dmye pyódu ngmê.

¹⁴ Yélini yi yi dmi kwolo ngmê dé, yi ngwolo kopwe dé, Yesu ka y:i núw:o tumo, yintómu pyi too.

¹⁵ Ngmênê yi kópu u l:êê díy:o dêêpí pyu yoo Yesu ka nod:e dnyie, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo u kwo mye nod:e dnyie. Noko yepê, Tp:ee dmâádíma y:oo Chóó Lémi u ngomo chedê lukwe díy:o a chaa kígáa ngmê. Noko yepê, Lukwe díy:o dpodombiy:e a kâá té, apu, Dépídi ntee pini chaa kígáa koo.

¹⁶ Wod:oo Yesu ka póó dnyie, kwo, Kí kópu ka tpapê ngmê, nyi nyêmi? Kwo, Lukwe díy:o a chaa kígáa ngí. Yesu ngê yepê, Nyáâ, aní nyêmi. Yepê, Kópuni tp:ee dmâádíma y:oo a d:uud:uu ngmê, mumdoó yi kópu puku yedé dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Yi kópu alanté a tóó, Dépídi ngê Chóó Lémi ka kwo,

U yi nga a kwo,

Tp:ee dmâádíma y:oo dny:oo chaa kígáa ngí.

¹⁷ Wod:oo Yesu ngê a kuwo too, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Petani lee dnyie, Njedusalem u nkígh:ê p:aani n:ii tp:oo a tóó. Y:i mî dpí dnyie.

Yesu ngê yi ngmê nt:ââ ngê, Yisíléli tpémi yi p:uu mgongo u ngwo ngmê kwólu Mak 11:12-14,20-24

* 21:8: 2 Kings 9:13; Psalm 118:25-26

18 Womumo mw:aandiyé Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii, Njedusalem mē diyé dniye. Maa p:uu Yesu ngé dómu kele.

19 Maa nkígh:ê kuwe kn:ââ ngmê módu, apê ngmênê, Kígha p:uu ngma a kwo. Yesu yi yini km:ee yi loo, apê, K:omo tpile yââ yilí nkwoodo mu kwo, ngmênê kígha p:uu daangma a kwo. Wod:oo Yesu ngé p:uu ndiye pyu yoo yi ngópu mgongo ntee kópu ngmê d:uu ngé, yi yini ka kwo, Nté kígha m:uu daamuwa ghê. Yi ngwo yi yini pwene.

20 Dini ghi n:ii ngé p:uu ndiye pyu kní y:oo yi kópu m:uu ngópu, ngwéti dniye. Noko yepê, Kí yini lukwe díy:o límílmí ngé da yââ? Yi mgongo dnyinté a w:ee ngópu.

21 Yesu ngé yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, A ka dpodombiy:e anmya a kélímí knomomê, nmyi nuw:o dmi ngmídi ngé adnyi ya knomomê, ye kópuni wanmyi vyi t:oo, wa pyaa dmi. Yepê, Mgongo ntee kópu n:ii wu yini ngé nmyi ngópu dí d:uu, u nt:u kópu ntênê wanmyi d:uu ngmê. Yepê, Myenté, kí mbwini ka wanmyi vyi ngmê, kwonye, A yumwe, nt:ee nyi ghé, yepê, yi kópu wa d:uu. *

22 Yepê, A ka ntênê anmya a kélímí knomomê, ye kópuni M:aa ka anmyinê dmy:ee ngmê, yi kópu nmyi l:êê díy:o ntênê wa a d:uu. *

Yesu pini n:ii u pi mbêmê doo dpodo

Mak 11:27-33; Luukí 20:1-8

23 Dini ghi n:ii ngé Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo kee dniye, Yesu ngé yoo y:i doo ndiye kígha dé. Kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, Yesu ka a lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo nmí chóó nmo y:enê. Kwo, Kópuni nye d:uud:uu too, n:uu ngé nga vvu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilí nye d:uud:uu ngé?

24 Yesu ngé yepê, Kópu nmye mwiyé ngmên:aa poopoo. Yepê, Yi kópu nmyinê vyeé ngmê, ye pini n:ii ngé a dy:ââ noo, u pi nmye u ngwo n:aa tpaê.

25 Yepê, N:uu u pi mbêmê Njon ngé pi mbwaa lêê u mênê dpímo kmênêkmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê? Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmí vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpaê, Lukwe díy:o Njon ka dpíp:e kélímí mbê dniye.

26 Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi kní y:oo ló kópu nmo angmê d:uu ngmê, mu kópu u díy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê.

27 Yi kópu u l:êê díy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Nmí lama daa tóó. Myenté, Yesu ngé yepê, pini n:ii u pi mbêmê kópu yilí n:aa d:uud:uu ngé, nmye myedaaní vyi.

Pi mbwémi miyó yi mgongo danêmbum

28 Yesu ngé kada pini kní ye yepê, Danêmbum ngmê ngí ny:ee yó, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi ngmê, tp:oo miyó doo ya. Yepê, Yi pini ngé tp:oo kaa ka kwo, A tp:ee, wain kpê u mênê chin:aa dpodo.

29 Yepê, Tp:oo ngé u mí ka kwo, U p:o, ngmênê daa n:ee.

30 Yepê, U kuwó dini ghi ngé yi pini tp:oo tpuu ka u nkwo adí lê, kópu mu ngmídi u kwo mye vvu. Yepê, Yi tpémi ngé kwo, Daaní ní, ngmênê u kuwó dini ghi ngé yi tpémi ngé u nuw:o mé ngmópu, dpodo tédê mē loo.

* 21:21: Luukí 17:6; 1 Kódin 13:2; Njon 14:12

* 21:22: Mát 7:7-11; 18:19; Njon 14:13-14

31 Yesu ye póo wo, yepê, Yi tpémi dê yi mî ka n:uu ngmê ng:aa mbê wo? Kada pini knî y:oo kwo, Tp:ee tpuu ni. Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Tákisi ngêêpî pyu yoo, téli pyââ yoo, pi dono yilî mye yi k:iî, yi nuw:o dmi ka ngmêêpî t:oo, Chóó Lémi kóó k:oo ka wowo té. Yepê, Vyílo yi yéli u kwo ye ng:aa té. Yepê, K:omo tpile nmyi komo knî y:oo Chóó Lémi nmye cháâcháâ ngópu, ngmênê u nuu u kópu dp:ee d:uud:uu tumo. Yepê, Doo u ntââ, kóó k:oo daangmanmyi ghê.

32 Yepê, Njon Baptist ngê maa mb:aa nmye mênê kêma ngê, ngmênê u kwo dpîp:e kélîmî mbê dniye, u wépi nmyi pwaa ngópu. Yepê, Tákisi ngêêpî pyu yoo, téli pyââ yoo, yoo dono mye yi k:iî, vyílo dé u kwo yi kélîmî mbê dniye. Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi u wépi mwiyé a pwaa ngópu, ngmênê kuwó yi nuw:o dmi mé ngmêê ngópu, u kwo ntênê ng:aa mbê dniye. Yepê, K:omo tpile yi kópu nmyi m:uu ngópu, ngmênê lukwe diy:o nmyi nuw:o dmi dpîp:e ngmêê ngópu, Njon ka myedpîp:e kélîmî mbê dniye.

*Yesu Nju tpémi yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo
Mak 12:1-12; Luukí 20:9-19*

33 Yesu ngê kada pini knî ye yepê, Danêmbum m:uu ala, mye ny:ee yó. Yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, mbwa ngê a yina ngê, wain kîgha u vyilêvyilê tédê ngmê l:âmo ngê. Yepê, Ghi my:oo l:âmo ngê, yi wain kpê y:enê pyu u ya tédê. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vyyuwo, dini ghi n:iî ngê nt:u dé kaa knomomé, kîgha dmyina a ngêêpî dé, dmyinê vyilêvyilê dé, wain u ngwo dmyinê l:âmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede, woní nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi y:i doon:aa ya.

34 Yepê, Wain kpê dini ghi n:iî ngê kyopwo wo, wain kpê chóó ngê pi knî ngmê dy:ââ ngê, yepê, A wain kpê u mênê dmyinê lèpî, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nmye ngmêdo kê y:e, a ka dpo núw:o yó.

35 Yepê, Dini ghi n:iî ngê y:i mî taa dniye, wain kpê y:enê pyu knî y:oo mgîmî tumo, ngmê kpaka ngópu, ngmê taa ngê vya ngópu, ngmê chêêpî ngê vya ngópu.

36 Yepê, Myombó wain kpê chóó ngê pi mé yilî ye dy:ââ ngê, ngmênê kópu mu ngmîdi y:e myemînê d:uu ngópu.

37 Yepê, U kuwó dini ghi ngê tp:oo ye u nkwo dy:ââ ngê, apê, A tp:ee amínê chápu ngmê, daawa a vya ngmê.

38 Yepê, Ngmênê yi wain kpê y:enê pyu knî y:oo daa chápu ngópu. Noko yepê, Kî wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay.

39 Yepê, Wod:oo mgîmî ngópu, vya ngópu, ntóó chii mênê mî kée ngópu. *

40 Yesu ye póo wo, yepê, Dini ghi n:iî ngê yi wain kpê chóó wa a lê, yi tpókni y:é ló kópu angmê d:uu?

41 Kada pini knî y:oo kwo, Wa a lê, pi dono yoo wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kâádî ngmê. Kwo, Yi yéli y:oo mgî daadnyi pwapî, lîmîlîmî ngê nt:u knî u kwo angmêdnyi dyede.

42 Wod:oo Yesu ngê yepê, Kópuni puku yedê a tóó, a w:ee yó. Yepê, Yi kópu ala, yepê,

Yi páâni ngomo wuwó pyu knî y:oo kée ngópu,
yi yini páâ pw:eni ngê vyílo mèyi pyodo.

* 21:39: Hipîlu 13:12

Nmî Lémi ngê yi kópu yinté d:uu ngê,

nyepênyepê u kópu yi d:uu ngê. *

⁴³ Yesu ngê yepê, Pw:eni ndêndê nmyi kée ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo wa kée nmyo, u wain kpê mēdaanmyi y:enê, kn:aa yéli y:oo nmyi d:aa dmi wa a káádî ngmê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu yi yéli yi mēnê nt:u mb:aamb:aa ngê wa kaalí.

⁴⁴ Yepê, Nê chēêpî kpiyé ntee tpile. Yepê, N:ii yi chēêpî kpiyé p:uu wa a lvêêdî, mbodo wa pwââ. Yepê, N:ii mbēmê yi chēêpî kpiyé wa a ghay, koo dyuu ngê wa pyódu.

⁴⁵ Pádisi yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, yi ngwo a w:ee ngópu, apê, Kí nmî p:uu a mgongo.

⁴⁶ U yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, ngmênê kêê u ngwo dépê t:ee ngópu, mu kópu u díy:o pi knî ye nkîngê mbê dniye, yinê ye Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê.

22

Yéyéé kmaapî ndîi u mgongo danêmbum Luukî 14:15-24

¹ Yesu pi knî ye modoo mgongo.

² Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo alanté. Yepê, King ngmê, tp:oo daa kēmakēma doo yéyéé, u l:êê díy:o kmaapî ndîi ngma a puwâ. Yepê, Yi kmaapî u wao mwiyé a ngmidî ngê, u lémi ch:ama mîné dóó kwólu, yepê, A tp:ee u kmaapî tēdê dp:uu taa dmyeno.

³ Yesu ngê yepê, Yi wéni dini ghi n:ii ngê dyimê wo, u dpodo pyu knî ngmê dy:ââ ngê, yepê, Yoo a pwiyé we, ngmênê u yi y:e dépwo kwo.

⁴ Yepê, Wod:oo dpodo pyu knî m:uu dy:ââ ngê, yepê, Yélini nê dóó kwólu, ye dp:uu vyi yó, yipi, Ala ngwo kmaapî. Yipi, Nê ngê ala kmaapî u l:êê díy:o tpile tp:oo n:ii kaa too, wunê kēdê vya t:oo, tpile yilí yintómu u ntââ mbēmê ka pyede. Yipi, A pwiyé dmyeno.

⁵ Yesu ngê yepê, Ngmênê yi yéli ye daa ng:aa mbê dniye, yinê ye tēdê kópu, yi chóó yi dpodo tēdê dpodo tēdê lee dniye. Yepê, Woni yâpwo tēdê lee dniye, woni tpile pywupwi tēdê lee dniye.

⁶ Yepê, Yoo ngmê ngê king u dpodo pyu yoo mgîmî tumo, dnye nkwitinkwiti dé, u nkwo vya tumo.

⁷ Yepê, King yi yéli ye d:ud:umbiy:e nod:e wo, wod:oo u lede knî ngmê dy:ââ ngê, yi ntââ dmi mîné vy:ee ngópu, yi yéli u nkwo vya tumo, yi p:aa myemîné vyuwó ngópu.

⁸ Yepê, U kuwó dini ghi ngê u dpodo pyu yoo a danê ngê, yepê, Kmaapî u tpile yilí u ntââ mbēmê ka pyede, ngmênê yélini nê dóó kwólu, yoo dono, doo u ntââ ala ntini daawa ma ngmê.

⁹ Yepê, P:aani p:aani dmyinê lêpî, pi yimi nmyinê pyw:émî ngmê, dpo núw:o tóó.

¹⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo yi dpodo pyu yoo p:aani p:aani lee dniye, pi yilí mîné pyw:ee ngópu, dono mb:aamb:aa myedê núw:o tumo. Yepê, Ngomoni k:oo dnye kmaapî, yi ngomo pi ngê a nt:ee ngê.

* **21:42:** Dpodo 4:11; Lóma 9:33; 1 Pita 2:6-8

11 Yesu ngê yééyéé kmaapî u mgongo ye m:uu kwólu, yepê, King kmaapî tédê yi yaa wo, yoo yi k:i:i dnye yakmaapî, ngmênê pi yi vy:o ngmê módu, yi pini ngê u yééyéé kpídî u mbwo daangmê t:àngo.

12 Yepê, Yi king u kwo póó wo, kwo, Kî pini. Kwo, Al:i:i lónté cha kee, yééyéé u kpídî mwó daa t:a. Yepê, Yi pini ngê kópu u kwo daangmê v:uu.

13 Yepê, King ngê u dpodo pyu knî ye yepê, Mgîmî yó, kóó yu kudu tóó, kuwa d:i:i yó. Yepê, Mgîdí vy:o choon:aa mbê, kpéngi ti dmi kelekele mudny:oon:aa paa.

14 Yesu ngê yepê, Pi yintómu knî ye n:aa tpa:pê ngê, yenîmo, A pwiyé dmyeno, ngmênê Chóó Lémi ngê yilí daawa a ngmídi.

Tákisi pywupwi u danêmbum

Mak 12:13-17; Luukí 20:20-26

15 U kuwó dini ghi ngê Pádisi yoo kuwa pwii dnye, kn:aa p:aani pee mê lee dnye, Yesu u dódó u l:êê díy:o nipi y:i dnyen:aa danêmbum.

16 Yi lama doo ya, Lóma tpémi ye tákisi pywupwi Nju tpémi ye daa yi nuu u kópu ngê a tóó, wod:oo yi p:uu ndiye pyu knî ngmê ngmídi ngópu, king Helodi u kwo téní pee yéli yi k:i:i Yesu ka dy:áá tumo, kwo, Mááwe, kwo, nmî lama ka tóó, Ndéndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi knî ye d:ee nkíngê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye ndéndê ngê nye tpa:pê ngê.

17 Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêépî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntáá Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi, ó daanmî pywupwi?

18 Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Ngee k:omodanê té. Yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo, lukwe díy:o nmye dódó nê.

19 Yepê, Tákisi ndapî a ngópu ngmê tpyé yó, ngmênî m:uu. U kwo yi n:uw:o ngópu,

20 ye póó wo, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kâa ye tóó, n:uu u pi myeye tóó?

21 Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kâa u pi ye tóó mo. Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndîi ngmênêni, u kwo mēdmýinē yēmī. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênêni, Chóó Lémi ka mēdmýinē yēmī.*

22 Yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, wod:oo Yesu a kuwo ngópu.

Pyidepyide u danêmbum

Mak 12:18-27; Luukí 20:27-40

23 Yi wéni ngê yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mēd:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê díy:o Yesu alanté dnye dódó.

24 Yesu ka kwo, Mósisi ngê ala dêépî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adí ya knomomê, yi tp:ee daadí ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê díy:o tp:ee angmê tpyé ngmê.

25 Kwo, Pi mbwémi pyudu nmî vy:o doo kwo, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene.

26 Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mê ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêêdí, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene. Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmídi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dnye, tp:ee yi pyópu ngê dêpēngmē ngī ngópu.

27 Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pyópu mye pwene.

* 22:21: Lóma 13:7; 1 Pita 2:17

28 Kwo, Lukwe díy:o pyidepyide u pi nye tpaépê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê amí pyódu? Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u díy:o yi mbwémi pyudu kní yi pyópu mu ngmídi p:uu yéé dniye.

29 Yesu ngê yepê, Dmye kn:aadi ngmê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kópu dyuu nmyi lama daa kwo, u wêdêwêdê nmyi lama myedaa tóó.

30 Yepê, Enjel yoo ntee d:uudpí yéé dmi, dini ghi n:ii ngê yoo wa a pii dmi, yintê adnyi ya, pyââ mââ numo p:uu mēdaawa yéé kní.

31 Yepê, Yoo yi pyidepyide p:uu nmye n:aa danê. Yepê, Yi kópu p:uu kópuni Mósisi ngê wunê a d:êê ngê, lukwe, dmyongê kp:aa ngópu? Yepê, Yi puku pee yedê alantê a tóó, Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo,

32 Nê, ng:ââ Epílaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. Yepê, Chóó Lémi yi tpókni yi yâpwo, yi kópu u l:êê díy:o, k:omo tpíle a pw:oo dniye, ngmênê yi ghê a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó kní yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyílo yi yéli yi yâpwo.

33 Pi kní y:oo yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nyepênypê u kópu ngê ye pyodo.

Dêêpí kópu n:ii kada a tóó

Mak 12:28-34; Luukí 10:25-28

34 Dini ghi n:ii ngê Pádisi kní y:oo ny:ee ngópu, apê, Yesu ngê Sadyusi yoo kédê chàpwo té, wod:oo u kwo lee dniye.

35 Yi vy:o pini ngmê ngê u yi doo kwo, Danêmbum tédê Yesu ní dóó. Yi pini ngê dêêpí kópu dyuu pi kní ye dpímo tpiyé dé.

36 Yesu ka póó wo, kwo, Mââwe. Kwo, Dêêpí kópu dyuu yi vy:o, lóni kada ngma a tóó?

37-38 Yesu ngê kwo, Ala dêêpí kópu kada a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé. *

39 Kwo, Yi dêêpí kópu u kuwó alani a tóó, kwo, Nyóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yintê myechoo ya. *

40 Kwo, Yi kópu dé yi mbêmê, dêêpí kópu yilí yintómu a pyede. Kwo, Kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapi pyu kní y:oo myedê d:êê tumo, yintómu yi kn:ââ yi kópu dé yi mbêmê a kwo.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, n:uu ntee pini ngê adí ya?

Mak 12:35-37; Luukí 20:41-44

41 Yesu Pádisi kní ye póó wo,

42 yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, nmyinê nmye n:uu u tii ínedê pini? Kwo, Dépídi u tii ínedê pini ngmê.

43 Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o Dépídi ngê chóó u pi a ghípí ngê, yi pini u pi kmungo? Yepê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépídi u kuwó a tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépídi yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

44 Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mí ndíi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpí yey,

pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, díyo aní vya té,

nyí yodo u maknopwo waní yé té.

* 22:37-38: Deut 6:5 * 22:39: Lev 19:18; Lóma 13:9-10; Nkal 5:14

⁴⁵ Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, Dépidi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, yi pini daa Dépidi ntee pini, ngmênê pi kní yi pwo pini ntee pini.

⁴⁶ Yesu u kópu dyuu pi ngmê ngê daa vyâ. U kuwó dini ghi ngê Yesu ka kópu daamu poo ngópu.

23

Yesu pi kní ye dêêpî pyu yoo yi p:uu u ngwo doo danê

Mak 12:38-40; Luukí 11:37-54; 20:45-46

¹ Yesu p:uu ndiye pyu kní ye doo danêmbum, pi kní ye myedoo danêmbum,

² yepê, Chóó Lémi ngê dêêpî pyu yoo, Pádisi yoo nmyi kada kaa too, Mósisi u dêêpî kópu dyuu nmye y:oo a tpiyé tumo.

³ Yepê, Yi dnye dmi dmyinê nyêmi dé, kópuni nmye dny:oo tpaépê dé, dmyinê d:uud:uu dé. Yepê, Ngmênê kópuni a d:uud:uu tumo, yi kópu yi kêlê nangmê ngee, mu kópu u díy:o kópuni nmye a tpaépê tumo, yi chóó daa d:uud:uu tumo.

⁴ Yepê, Mósisi ngê yoo u ntââ dêêpî kópu dyuu yi d:êê ngê, ngmênê dêêpî pyu kní y:oo yi chóó yilí ngê pyódu tumo, pi kní ye dpodo ndíi ngê u nkwo pyodo, ngmênê yi dpodo têdê yoo daa ngêêpî tumo.

⁵ Yepê, Kópu yilí yintómu n:ii a d:uud:uu tumo, yi chaa kígha u l:êê díy:o a d:uud:uu tumo, dpo, Pi kní y:oo dny:oo chaa kígha nmo. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o dêêpî kópu dyuu pweepwee pee yedê dpí d:êê t:oo, yi kêpa dpí t:ee t:oo. Yepê, Myenté, yedê ghi tp:oo n:ii yi kpídí kwódo kní yi p:uu dpí t:ee t:oo, daadíi ngê dpí pyódu t:oo, dpo, Pi kní y:oo ala kópu nmí p:uu pídný:oo tpaépê, Dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ t:oo.

⁶ Yepê, Ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa têdê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi.

⁷ Yepê, U yi y:e a kwo yédi, Pi kní y:oo naa têdê mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâcháâ nmo, ala kópu nmí p:uu pídný:oo tpaépê, Nmí ndiye kígha pyu ndíi dé.

⁸ Yesu ngê yepê, Pi kní y:oo nmyi p:uu kíngí vyi ngmê, Nmí ndiye kígha pyu yoo, mu kópu u díy:o nmyo numo tídê mbwó yoo, nmyi ndiye kígha pyu mu ngmidi.

⁹ Yepê, Dyámê mbêmê pi ngmê ka nangê vyi, M:aa, mu kópu u díy:o nmyi Mí mu ngmidi, mbóó p:uu wunê tóó.

¹⁰ Yepê, Myenté, pi kní y:oo Kada Pini u pi nmyi pyimo kíngê t:ee ngmê, mu kópu u díy:o nmyi kada pini mu ngmidi, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmyi kada kââ.

¹¹ Yepê, Pini n:ii nmyi kada pini ngê adí ya, yi pini nmyi p:uu choo dpodo.

¹² Yepê, N:ii ngê u pi chóó a kmímí ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi têdê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóó u pi wunê ghípíghípí ngê, Chóó Lémi ngê yini u pi ndíi ngê wa pyódu.

Yesu ngê Pádisi yoo dêêpî pyu yoo yi pi dmi u ngwo dyênê ngê

Mak 12:40; Luukí 11:39-42,44,52; 20:47

¹³ Yesu ngê kada pini kní ye yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkíngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi chóó nmyi dêêpî kópu yilí nmyi d:êê ngópu, pi kní ye Chóó Lémi kóó k:oo wowo dpodo ndíi ngê u ngwo nmyi pyódu ngópu. Yepê, Nmyi chóó y:i dp:ee koko nyédi, lukwe díy:o yoo yi maa nmyi nkoko ngópu.

¹⁴ (-)

15 Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Kn:aa dyámê kn:aa dyámê nmye lêpî nyédi, nyimo, Ndiye pyu knî m:uu nmîmo pyw:oo, nmî yoo vy:o paa ghê dniye. Yepê, Yi dpodo p:uu dpodombiy:e nmye dpodo nyédi. Yepê, Pini n:iî nmyi yoo vy:o dpî ghê, nmyi nt:anê dpî yââ. Yepê, Yi pini ngê nmyi dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngê, ngmênê pi ka vyyuwo u lama daa ya yédi. Yepê, Yinté pini ngê nmyi maa p:uu dpo kp:anê nmyo, ngmênê yi máadi u dí ndiya.

16 Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, U yi nmye a kwo, Pi knî ye maa nmo kéma, ngmênê nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Pi knî ye ala kópu nmye tpaê ngópu, yenmyimo, Pi ngmê, kópu ngmê u l:êê díy:o Chóó Lémi u ngomo u pi ngê wa kp:aa, ye yi kópu daa ndîi kópu, ngmênê yi ngomo k:oo nkól n:iî a tóó, yi pini yi nkól ngê wa kp:aa, ye kópuni u l:êê díy:o dpî kp:aa, ntênê dpî d:uu ngê.

17 Yepê, Nmyi mbodo dmi podo dé, nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Nkól daa yâpwo. Yepê, Dini ghi n:iî ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kee wo, yâpwo ngê u ngwo pyodo.

18 Yepê, Myenté, ala kópu ye my:ee tpaê ngópu, yenmyimo, Pi ngmê, kópu ngmê u l:êê díy:o kpêê yiyé tédê u pi ngê wa kp:aa, ye yi kópu daa ndîi kópu. Yenmyimo, Yi pini ngê yi kópu daawa d:uu knomomê, ye u kópu daa tóó. Yenmyimo, Ngmênê tpile tp:oo n:iî kpêê ngê dpî yé ngmê, yi pini yi tpile tp:oo u pi ngê wa kp:aa, ye ndîi kópu yu d:uu, kópuni u l:êê díy:o dpî kp:aa, ntênê dpî d:uu ngê.

19 Yepê, Nmyi ngwolo dmi kopwe dé. Yepê, Tpile tp:oo daa yâpwo. Yepê, Kpêê yiyé tédê yi yâpwo. Yepê, Dini ghi n:iî ngê tpile tp:oo kpêê ngê dpî yé ngmê, yâpwo ngê u ngwo dpî pyódu.

20 Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o n:iî kpêê yiyé tédê u pi ngê dpî kp:aa, tpile tp:oo n:iî kpêê ngê dpî yé ngmê, u ngwo myoo kp:aa.

21 Yepê, N:iî Chóó Lémi u ngomo ngê dpî kp:aa, ye Chóó Lémi ngê dpî kp:aa, mu kópu u díy:o Chóó Lémi y:i a tóó.

22 Yepê, N:iî mbóó u pi ngê dpî kp:aa, Chóó Lémi ngê dpî kp:aa, mu kópu u díy:o Chóó Lémi y:i wunê tóó, y:i wunê y:enê nmo.

23 Yepê, Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo, dmyinê nkîngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Lukwe díy:o pi knî ye dp:ee vyyuwo nyédi, ngópuch:anê knî ye myedp:ee vyyuwo nyédi, lukwe díy:o yoo nmye dódó tumo. Yepê, Dmyinê nkîngê. Yepê, Tédê kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu tumo, ndîi kópu tédê kópu ngê nmyi pyódu tumo. Yepê, Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye ala kópu a vyyu, yepê, Ntini n:iî pi ngê yâpwo tédê dpo núw:o, dyuu y:a dpo pyidu ngê, yononi dyuu Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye dpî y:ee ngê. Yepê, Yi kópu dnyinté dp:ee cháâcháâ ngmê. Yepê, K:omo tpile nkêpe w:uu y:a, ó kpono w:uu y:a nmyinê pyw:êmî ngópu, ngmênê myenmyinê kpââ ngópu, Chóó Lémi u dpodo pyu knî ye yononi ntênê nmye yémî ngópu. Yepê, Yi kópu ndîi kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu, lukwe díy:o tédê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Tédê kópu dmyinê d:uud:uu dé, kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu dé, myedmyinê d:uud:uu dé.

24 Yepê, Nmyi ngwolo kopwe dé, yoo dnyinté ghíghê anmyi néne t:oo. Yepê, Kpitimw:ee ngê dpî kiye nmyo, ye límílimí ngê nmye vyee tumo, lukwe díy:o

kulu yilí nmyi p:uu a kiye nyédi, dp:ee vyeé tumo. Yepê, Têdê kópu ntênê nmye cháâcháâ tumo, lukwe díy:o ndíi kópu dnyinté nmye cháâcháâ tumo.

²⁵ Yepê, Pádisi yoo, dêêpí pyu yoo, dmyinê nkíngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi d:ââ píléti yi kpadama yinmye ghêêghêê tumo, lukwe díy:o yi kó dp:ee ghêêghêê t:oo. Yepê, Nmyi too pee yinmye ghêêghêê tumo, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Nmyo ndapí u mb:aami yoo, nmyi gha dmi dono dé.

²⁶ Yepê, Pádisi yoo, lukwe díy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyódu tóó, kópu mb:aa yilí u ngwo anmyi d:uu t:oo.

²⁷ Yepê, Pádisi yoo, dêêpí pyu yoo, dmyinê nkíngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Poki n:ií u mênê pí ntóó dpí yé ngmê, nmyo yinté tpilé dé. Yepê, Kuwa mb:aamb:aa, k:oo dono. Yepê, Nmyi gha dmi nkípwi dé.

²⁸ Yepê, Nmyi too pee mbêmê pí kní ye yinê ye nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé, yoo nmye dódó tumo.

Yesu ngê Pádisi yoo dêêpí pyu yoo yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo

Luukí 11:47-51

²⁹ Yepê, Pádisi yoo, dêêpí pyu yoo, dmyinê nkíngê. Yepê, Nmyi too pee mbêmê nmyo mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dmi dono dé. Yepê, Nmyi kn:ââ kní y:oo Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo wunê kwéli a kmênê tumo, ngomo mb:aa yi pwo nmyi wuwó tumo, yi mti ngê a pyede. Yepê, Chóó Lémi u nuu u pí yoo yi kpí dmi mb:aamb:aa ngê my:ee kpílêkpílê tumo.

³⁰ Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Nmí kn:ââ yoo yi dye ghi ngê wonmee a ya, ye yi vy:o daap:oo ghê dniye, Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo nmí k:ii daap:oo vya too.

³¹ Yepê, Yi kópu mbêmê nmyi chóó nmyi komo kní y:oo ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo a vya tumo, nmo yi tp:ee yoo. Nmyimo, Nmí kn:ââ kní y:oo kópuni kn:ââ a chaa ngópu, nmo chedêchedê. *

³² Yepê, Nmyi kn:ââ yoo máádini p:uu a ghê dniye, yi máádi p:uu my:ee wee. Yepê, Lukwe díy:o u yi nmye a kwo, nmyimo, Yi máádi p:uu nmí t:ee kalé té. Yepê, Lukwe díy:o a vyeé u yi nmye a kwo.

³³ Yepê, K:omodané pyu yoo, nkwépi ntee yéli. Yepê, Chóó Lémi ngê ntââ nmye amínê vy:u, daamí kede, ndiya amí kéé nmyo. *

³⁴ Yepê, Pi mb:aa kní a chóó nmye u nkwo angmanê dy:ââ, woni kní y:oo a komo adnyin:aa kapí, woni yoo nuw:o ndíi mbêmê nmye adnyin:aa danê, woni yoo a p:uu nmye adnyin:aa dêêpí. Yepê, Ngmênê yi wépi dmi wanmyi p:aa ngmê, wanmyi mgímí t:oo, woni yoo taa ngê wanmyi vya t:oo, woni yoo kídosi ñedê wanmyi tee t:oo. Yepê, Woni yoo ngêpê ngomo y:enê pyu kní y:oo wa kóté kalé t:oo, wa kpaka t:oo, woni yoo p:aani p:aani wa ngm:ií kalé t:oo. *

³⁵ Yepê, Dye ghi yintómu nmyi kn:ââ kní y:oo pí mb:aa yoo yidnya a vyeé dé, kn:ââ Kéén ngê Epel mwo a vyâ, nkoo nmo, a vyeé u yi nmye mye kwo. Yepê, Kêlí ghê, king Njehu u dye ghi ngê, dini ghi n:ií ngê Mbadakaiya tp:oo Sekídaiya Chóó Lémi u ngomo chedê vya ngópu, Chóó Lémi ngê dnyinté a

kpada too, Sidiya tpémi dy:ââ too, Njedusalem tpémi yi ndapî mî t:âmo tumo, yi tpile yilî mye t:âmo tumo, ngmênê yi p:aa dêpê pw:oo ngópu. *

³⁶ Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ndêndê nmye da dy:ââ, dmy:oo mya ngópu. Yepê, Wanmyi vya knomomê, Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo daawa kpada nmyo, nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a pw:ono. Yepê, Nmyi kn:ââ yoo yi yikî dmi nmyi pwo wa ghay.

Yesu ngê Njedusalem tpémi yi ng:aa dmi u ngwo t:ângo

Luukî 13:34-35

³⁷ Yesu ngê Njedusalem tpémi ye yepê, Ee Njedusalem tpémi, nmye vwuwo pyu lukwe díy:o dmyongê mya ngópu. Yepê, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo nmye dnyimo a kapî, nmyimo a kpadakpada dé, woni yoo chêêpî ngê nmyi vya tumo. Yepê, Kêmkêmgê ngê tp:oo w:uu níupee dê yi maknopwo ntee dpî w:êê té, daa ng:êêntómu nê, Yinté ní w:êê nmyo, ngmênê a wépi nmyi pwaa ngópu.

³⁸ Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a kuwo, amyiné kuwo, mēdaamunmyi m:uu nê,

³⁹ u dí wéni n:ii ngê ala kópu anmyi vyi ngmê, anye, Pini n:ii Chóó Lémi u pi mbêmê a m:ii, Chóó Lémi ngê ntênê choo a ngêêpî.

24

Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê

Mak 13:1-2; Luukî 21:5-6

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo doo a kuwokuwo, p:uu ndiye pyu knî y:oo ngomo u kwo dnya a kêmakêma dé.

² Yepê, Ala ngwo mb:aamb:aa ngê yimi ngî m:uu tóó, mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyaa dmi. Yepê, Chêêpî pywápê ngmê n:ii ngê kí ngomo a wuwó tumo, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadî ya. Yepê, Kn:aa lede knî y:oo kí ngomo pé d:ud:umbiy:e wa pwaa t:oo. *

Kópu dono yilî yi danêmbum

Mak 13:3-13; Luukî 21:7-19

³ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi kii, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwaa tp:oo ngmê ngmêê ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê mí kee dniye, y:i dnyen:aa ya. Yi ngwo p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka yi mo lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo ngî mwini. Kwo, Ló dini ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yââ, nê, Nyi daa kêmakêma wunê diyédiyé, dyámê pé machedê ngê a pyodopyodo?

⁴ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dnyina a vwuwo, pi ngmê ngê kîngî dóo nmyo.

⁵ Yepê, Pi yilî wa a lê, u yi y:e adî kwo, Nê u d:aa nmo kââdî, nmyewo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdî ngê, ala nê vyîlo. Yepê, Pi yilî yinté wa dóó t:oo.

⁶ Yepê, L:êê pââ ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, nmyi nkîghê amyidnyi l:êê, ngmênê nkîngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Yi kópu daawa tēda dmi, ngmênê nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi.

⁷ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yi p:uu adnyi l:êê, yepê, daa ng:êêntómu m:uu wa ghîdî, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo, yepê, dyámê pee knî ngmê wadî ghêdê, pi yilî wa pw:oo dmi.

* 23:35: Gen 4:8; Hipîlu 11:4 * 24:2: Luukî 19:43-44

⁸ Yepê, K:omo tpile yinté kópu yilí yi pi dmi wanmyi ny:ee ngmê, ngmêné nangé vyi, Ala d:o dyámê pê dpí chedê. Yepê, Yi kópu yilí tédê dé, ngmêné dono kópu ndíí dé díyo kuwó wa pyaa dmi.

⁹ Yepê, Yi dini ghi ngê pi dono kní y:oo u yi y:e adí kwo, Nê u yoo nmí chedê, yepê, u l:êê díy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Adnyin:aa ngímíngímí nmyo, nmyi vy:o woni yoo adnyin:aa kpadakpada dé, woni yoo wa vya t:oo. Yepê, A l:êê díy:o pi yintómu kní ye wanmy:uu diya dmi.

¹⁰ Yepê, Yi ngwo pi yilí kní y:oo wa kée nê, yoo dono kní ye a yoo wa kêma t:oo, ye anmyi diya dmi.

¹¹ Yepê, Yi ngwo pi daa ngmídi kní y:oo Chóó Lémi u komo k:omodanê mbêmê adnyin:aa kapí, pi yilí u ngwo wa dóo t:oo.

¹² Yepê, Yi ngwo yoo yi dono ndíí ngê wa pyódu, yi nuu ghi dmi numo nódo dnyinté adin:aa ya.

¹³ Yepê, Ngmêné n:ií kní y:oo yi kópu dono adnya a vyímí dé, myedaawa mb:ií nê, mu dini ghi ngê M:aa kóo k:oo wan:uu kaa té.

¹⁴ Yepê, Dyámê pee yintómu kní yi mbêmê Chóó Lémi kóo k:oo wowo u pi pi kní y:oo mwiyé wa ny:ee ngmê, u kuwó dini ghi ngê dyámê pê machedê ngê u ngwo wa pyódu.

Lóma lede kní y:oo Njedusalem ghêlí dépê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêbum

Mak 13:14-23; Luukí 21:20-24

¹⁵ Yesu ngê yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, tpile dyede u tpile dono yâpwo ghê angmê m:uu ngmê. Yepê, Yi tpile p:uu Dániyéí ngê Chóó Lémi u komo wunê a kââ. (Pini n:ií ngê ala puku choo a kpââ, yi kópu mb:aamb:aa ngê choo a wopwe.) *

¹⁶ Yepê, Yi tpile dono dini ghi n:ií ngê wa t:aa, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpí mbêpê dniye, mbu kní yi vvyuwo dp:uu mbwolo dniye.

¹⁷ Yepê, Pini n:ií u ngomo maknopwo adí ya, límílimí ngê dpí mbêpê we, u ngomo k:oo mêkíngí kee, u tpile kí dangmên:aa ngí.

¹⁸ Yepê, Pini n:ií yâpwo tédê adin:aa dpodo, u p:o mêkíngí diyé, u tpile kíngmê nya, límílimí ngê dpí mbêpê we, mbu mbêmê dp:uu mbwolo we.

¹⁹ Yepê, Dini ghi n:ií ngê yi kópu wa pyódu, mbwili kní y:oo dpodo ndíí wa a pyw:ee ngmê, p:aa kní y:oo dpodo ndíí amyedê pyw:ee ngmê.

²⁰ Yepê, Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, Tpii yópu yi dye ghi ngê daapí dny:oo mbêpê, líme wo ngê yi kópu daapaa pyaa we. Yepê, Kí p:aani u mbwa keñe kuwo ngmê ngê adí ya, ye angênté wa mbêpê dmi.

²¹ Yepê, Yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo dono ndíí wa a pyw:ee ngmê. Yepê, Dono kópuni pi kní y:oo wunê a pyw:ee tumo, yini tédê dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwo a l:ámo ngê, u dí ala ngwo. Yepê, Yi dono ndíí u kuwó dini ghi ngê, yintoo dono daamuwa a pyw:ee ngmê.

²² Yepê, Chóó Lémi ngê yinê a vyu, apê, Yélini nê ngmídi ngê yi l:êê díy:o, yi yéli yi pw:oopw:oo u dye ghi dêêkwédi ngê waní pyódu. Yepê, Wodaa vyu, ye pi yintómu pí pw:oo dniye.

²³ Yepê, Yi dini ghi ngê, pini n:ií ngê nmye wa vyi, nmyewo, Chóó Lémi ngê n:ií a ngmídi ngê vyílo ka kwo, yepê, yi pini ka kí dmyongé kélímí mbê dmi.

²⁴ Yepê, Pi yilí kní y:oo kêémí wa kaa t:oo, pi kní ye wadnyi k:omodanê, yewo, Chóó Lémi ngê a ngmídi noo. Yepê, Pi kní y:oo yoo wamye dóo ngmê,

* 24:15: Dan 9:27; 11:31; 12:11

Chóó Lémi u komo k:omodanê ngê wa kaa ngmê. Yepê, Yi pini knî y:oo mbwudu yilî wa chaa ngmê, mu kópu u díy:oo u yi y:e adî kwo, Chóó Lémi ngê yélini a ngmîdi ngê, nmî dóó té. *

²⁵ Yepê, Yi k:omodanê pyu knî y:oo kíngî dóó nmyo. Yepê, Kópuni wa pyaa dmi, yi kópu knî yi p:uu nmyi ng:aa dmi yidî t:oo.

²⁶ Yepê, Pi knî y:oo nmye wa vyi ngmê, Nê chii mênê kíyedê tóó, ye y:i nangmê ní. Yepê, Nmye wa vyi ngmê, Ngomo k:oo kédê mbwolî, ye ng:aa ngê kêê nangê t:oo.

²⁷ Yepê, Daa p:aa ngmîdi tpémi y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa m:uu ngmê, ngmênê pi yintómu knî y:oo wa m:uu ngmê. Yepê, Límî ntee dpî pywáí, pi yintómu knî y:oo ntee dpî m:uu ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê yintê amyè m:uu ngmê.

²⁸ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chaapyu w:uu nt:ee ngmanmyi m:uu ngmê, anmyinê w:ee ngmê, anye, Mgomo k:ii a kwo. Yepê, Doo u ntââ yi kópu daanmyi kn:aadi ngmê.

Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyé

Mak 13:24-27; Luukî 21:25-28

²⁹ Yesu ngê yepê, Yi dye ghi dono u kuwó dini ghi ngê, d:ââ kââdî wa a mgêdê knî, mēdaadpî pil-apil-a, pudu yilî yintómu wa a ghay dmi, Chóó Lémi ngê mbóó p:uu tpilê dé yi dînê dmi wa ghêê té. *

³⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê dyámê mbêmê pi dyêédî yintómu knî y:oo ayi m:uu nê, tpéé kópu amî vyi ngmê, adnyi nkingê, amyednyi mbê. Yi ngwo wa m:uu nê, wamyè mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kíyedê pwiyé knî, u pi ndîi ngê dē pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê myaa pyódu, nkali too pee dmi mbêmê ka kwo. *

³¹ Yepê, Pi knî y:oo nkéli dpuwo u dnye ndîi angmê ny:ee ngmê, enjel yoo wanê dy:ââ té, dyámê mbêmê ghi yintómu y:i wa lee dmi, Chóó Lémi ngê yélini a ngmîdi ngê wa a danê t:oo, y:i ye anîn:aa vuyuu. *

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo mgongo

Mak 13:28-31; Luukî 21:29-33

³² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpî ghê, nmyi lama u ngwo dpî yââ, nmyimo, Daa kēmakēma nt:eemi wunê mbumu.

³³ Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpî vyi, Daa kēmakēma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye ní danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo, yintê nmyi lama u ngwo wa yââ, anye, Yi kópu daa kēmakēma a pyodopyodo.

³⁴ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlî daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dî vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu.

³⁵ Yepê, Mbóó dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Pi ngmê u lama daa tóó Yesu ló wéni ngê wa a diyé

Mak 13:32-37; Luukî 17:26-30,34-36

* **24:24:** 2 Tes 2:9; Tpyuu 13:13-14   * **24:29:** 2 Pita 3:10; Tpyuu 6:12-13   * **24:30:** Tpyuu 1:7

* **24:31:** 1 Kódin 15:52; 1 Tes 4:16

³⁶ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê dyámê mbêmê amênê diyé, yi wéni pi u lama daa tóó. Yepê, Enjel yoo yi lama myedaa tóó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi tp:oo, a lama myedaa tóó. Yepê, Ngmênê M:aa mu ngmídi u lama wunê tóó.

³⁷ Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo ntee doo a kwo, wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, yoo yinté amyaa kwo. *

³⁸ Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo dédnyimo a nkíngê, dnya a kmaapí, dnya a mbwaa ndaní, dnyimo a yéyééé, u dí wéni n:ii ngê Nówa p:uu nkéli k:oo wo dniye,

³⁹ wo yéli vyi ngê vyâ, daa yi lama pw:oo dniye. Yepê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê wéni n:ii ngê wa a diyé, yinté wa t:aa. *

⁴⁰ Yepê, Yi diní ghi ngê pi miyó yâpwo tédê adpí dpodo, enjel kní y:oo woni wa ngí ngmê, woni wa a kuwo ngmê.

⁴¹ Yepê, Pyââ miyó adpí ghee, enjel kní y:oo woni wa ngí ngmê, woni wa a kuwo ngmê.

⁴² Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê t:ââ, mu kópu u díy:o wéni n:ii ngê nmyi Lémi wa a diyé, nmyi lama daa tóó.

⁴³ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi lama daa tóó wéni n:ii ngê kpáápi ngê nmyi ngomo wa pwââ. Yepê, Yi wéni nmyi lama adí ya knomomê, wanmyi t:ââ ngmê, am:ii ngm:ii kalê ngmê. *

⁴⁴ Yepê, Yinté myedmyinê t:âât:ââ nê, mu kópu u díy:o diní ghi n:ii ngê nmyinê nmye Chóó Lémi u Pi Ndêndê daawa t:aa, yepê, vyílo yi diní ghi ngê wanê t:aa.

⁴⁵ Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Lémi ngmê ngê pi ngmê wa ngmídi, u dpodo pyu yoo yi kada pini ngê wa pyódu, u kwo wa vyi, kwowo, Dy:oo ye cha a chápwo, yi nté ndapí ye chi yémí dê. Yepê, Yi lémi kuughê wa lê, dye ghi daadíi y:i adín:aa ya. Yepê, Pini n:ii wa ngmídi, dpodo pyu yoo yi kada wa kââ, yepê, yi pini u nuw:o ndíi ngê adí ya knomomê, u l:êê ghi mb:aamb:aa ngê a myaa ya, ye yi pini lónté adí dpodo?

⁴⁶ Yepê, Diní ghi n:ii ngê yi lémi u p:o amêdê diyé, tpile yilí yintómu mb:aamb:aa ngê wa m:uu té, ye u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu,

⁴⁷ dpodo pyu yoo yi kada pini wa chaa kwolo, u tpile yilí yintómu u kwo wa y:ee té, yi kada pini ngê wa pyódu.

⁴⁸ Yepê, Ngmênê yi lémi ghêlí daawa taa knomomê, dpodo pyu kní yi kada pini alanté adí nuw:o, awo, Nmí lémi kéma amêdê diyé, yepê, yi pini pi dono ngê wa pyódu,

⁴⁹ adí núknweńuknwe, mbwaa ndaní pyu kní yi vy:o adín:aa mbwaa ndaní, dpodo pyu dpodo módó yoo adí kpakakpaka dé,

⁵⁰ ye dpodo pyu yoo yi kada pini doo u lama, yi lémi ayi t:aa.

⁵¹ Yepê, Yi kópu diní ghi n:ii ngê wa ny:ee té, d:ud:umbiy:e yi pini ka wa nod:e, dnyinté daawa kpada, k:omodanê pyu yoo yi vy:o wa kââ, y:i adnyin:aa mbê, yi kpéngi ti dmi kelekele adnyin:aa paa.

25

Kwodo y:a kní yi mgongo danêmbum

* 24:36: Dpodo 1:7; 1 Tes 5:1-2 * 24:37: Gen 6:5-8 * 24:39: Gen 6:13-7:24; 2 Pita 3:6 * 24:43: Tpyuu 3:3

¹ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo alanté. Yepê, Pi ngmê, daa kêmakéma doo yéyéé. Yepê, Yéyéé u wo ngmídi ngópu, yi wéni ntumokwodo dmââdi u yoo kní y:oo yi pini dnye t:âât:ââ. Yepê, Yi dmââdi u yoo vy:oo kwodo y:a doo kwo, apê, Nmî mbwó u pyipe dini ghi n:ii ngê a taataa, nmî mbwó nmo ng:uu, yéyéé kmaapî tédê nipi nmîmo taataa té. Yepê, Yi kwodo y:a kní y:oo yi lam núw:oo tumo, naa chóó p:aa ngmê dnyen:aa t:âât:ââ. *

² Yepê, Dmââdi limi nuw:oo mbêmê dnye paa, mê limi daa nuw:oo mbêmê dnye paa.

³⁻⁴ Yepê, Dmââdini yoo nuw:oo mbêmê dnye paa, yi lam núw:oo tumo, yi kedîsin pód:a mye núw:oo tumo, wo limi kní y:oo yi lam núw:oo tumo, ngmênê yi kedîsin pód:a daa núw:oo tumo.

⁵ Yepê, Naa chóó ngê mgí a puwâ, wod:oo yi dmââdi yoo dnye dpîdpîi, u kuwó dini ghi ngê dpí dnyiye.

⁶ Yepê, Mgídi núknínúkní p:uu pi ngmê ngê yepê, A pii dmyeno, naa chóó maadi kíyedê kwo.

⁷ Yepê, Wod:oo yi dmââdi y:a kní a pii dnyiye, n:ii yoo nuw:oo mbêmê dnye paa, yi lam kní yi k:oo kedîsin yé ngópu.

⁸ Yepê, N:ii yoo daa nuw:oo mbêmê dnye paa, yi pyipe kní ye yepê, Nmî lam ka pwpowo té, kedîsin kní nmo ngma a kê yó.

⁹ Yepê, Yini kní y:oo yepê, Doo u ntââ, kedîsin kudu chedê. Yepê, P:oo dmyinê lêpí, nmyi chóó pi kní ye kní ngmênmyi dmy:ee yó.

¹⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ee ngópu, kedîsin mgípi tédê lee dnyiye. Yepê, Yi kuwó naa chóó p:uu taa dnyiye, dmââdini limi kní y:oo dnye t:âât:ââ p:uu kaa dnyiye, yéyéé u kmaapî tédê lee dnyiye. Yepê, Yi taa dnyiye, ngomo k:oo kee dnyiye, keñe a kuwo ngópu.

¹¹ Yepê, U kuwó dini ghi ngê dmââdini limi kní kedîsin mgípi tédê lee dnyiye, yedê diyé dnyiye, keñe p:uu dnye depedepe, naa chóó ka kwo, Keñe nmo a kpêmí ngi. *

¹² Yepê, Ngmênê yi nááli chóó ngê keñe ye daa kpêmí ngê, yepê, Dp:ee a lama yéli.

¹³ Wod:oo Yesu ngê yepê, Nuw:oo mbêmê dmyinê paa, u ngwo dmyinê t:âât:ââ nê. Yepê, Wéni n:ii ngê amênê diyé, yi wéni nmyi lama daa tóó. *

Dpodo pyu pyile yi mgongo danêbum

Luukí 19:11-27

¹⁴ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, A yoo vy:oo ya alanté. Yepê, Lémi ngmê, kn:aa dyámê pee p:uu doo lêpí. Yepê, Ghélí daa n:ee, u dpodo pyu pyile kní a danê too, u ndapí yi kêê yedê yó, yepê, A ndapí ka mb:aamb:aa ngê a kuwó dmyinê vyyuwo.

¹⁵ Yesu ngê yepê, N:ii u nuw:oo ndîi, yi pini ka ndapí ndîi y:ângo, n:ii u nuw:oo tédê, ndapí tédê u kwo y:ângo. Yepê, N:ii u nuw:oo ndîi, yi pini ka ndapí limo yono yono y:a (5,000) y:ângo, pi m:uu ka my:oo yono yono y:a (2,000) y:ângo, pyoloni ka yono yono y:a (1,000) y:ângo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi lémi ngê a kuwo too, kn:aa dyámê pee p:uu loo. *

* 25:1: Luukí 12:35 * 25:11: Luukí 13:25-27 * 25:13: Luukí 12:40 * 25:15: Lóma 12:6-8; 1 Kódin 12:4-11

16 Yepê, Dpodo pyu n:ii ka limo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê nkéli tp:oo u ngwo ngmê pwila ngê. Yepê, Yi pini ngê yi nkéli mb:aamb:aa ngê doo mbêpê kîgha, ndapî mê limo yono yono y:a u ngwo kmênê ngê.

17 Yepê, Myenté, pini n:ii ka my:oo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê stówa ngmê pyidu ngê. Yepê, Yi stówa mb:aamb:aa ngê doo mbêpê kîgha, ndapî mê my:oo yono yono y:a u ngwo kmênê ngê.

18 Yepê, Ngmênê n:ii ka yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê mgî ngmêmi chó, u lémi u ndapî y:i mî ngmo ngê.

19 Yesu ngê yepê, Dye ghi daadîi yi lémi kn:aa dyámê pee p:uu doon:aa ya, u kuwó dini ghi ngê mêtê diyé wo, yi dpodo pyu pyile knî a danê too, yepê, Ndapîni nmye nê kê too, mê wumo tóo.

20 Yepê, N:ii ka limo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, Limo yono yono y:a n:ii a ka nyinê kpo, mê limo yono yono y:a u ngwo m:aa kmênê ngê. Kwo, Yi ndapî ala, wod:oo u kwo y:ângo.

21 Yepê, Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, d:ii pi dódó pyu. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dóó, dpodo yilî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. Kwo, Ng:ii mb:aamb:aa ngê nyi yakmaapî knî. *

22 Pini n:ii ka my:oo yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, My:oo yono yono y:a n:ii a ka nyinê kpo, mê my:oo yono yono y:a u ngwo m:aa kmênê ngê. Kwo, Yi ndapî ala, wod:oo u kwo y:ângo.

23 Yepê, Yi lémi ngê kwo, Y:ay:a chi pwiyé, d:ii pi dódó pyu. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yinî kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyi dóó, dpodo yilî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. Kwo, Ng:ii mb:aamb:aa ngê nyi yakmaapî kmêle.

24 Yepê, Pini n:ii ka yono yono y:a y:ângo, yi pini ngê u lémi ka kwo, A lémi. Kwo, A lama ka tóo, Nyi nkéli kmungo pyu. Kwo, Pi knî ye ntoo ndapî n:ii nye yémî ngê, daa yintoo ndapî mēyinyinê pwapî ngê, pââ ndîi yinyinê pwapî ngê, ntini woo n:ii d:ii kapî ngê, vyîlo y:ee pîpî ngê.

25 Kwo, Nga nî nkîngê mbê wo, nê, Ndapî l:âmo wanî ngee, nê, angênté a ka wa t:aa. Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o napî mgî k:oo nî ngmo ngê. Kwo, Nyóó napî mê ala.

26 Yesu ngê yepê, Yi lémi ngê kwo, D:ii dpodo pyu mb:aa, nyi pweekaa pyu. Kwo, Nyóó ngópu knî yi l:êê díy:o n:aa kpadakpada ngi. Kwo, Lama modoo ya, Pi knî ye têtê yinî yémî ngê, pââ ndîi mēyininê pwapî ngê, ntini woo n:ii dínî kapî ngê, vyîlo yinî pîpî ngê.

27 Kwo, Lukwe díy:o a ndapî, ndapî u ngomo k:oo dipi yó, ndapî knî m:uu pînê puwâ.

28 Yesu ngê yepê, Yélini yoo y:i dnye kwo, yi lémi ngê yepê, A ndapî kwulo a ngee yó, pini n:ii u ngópu yono yono yono y:a a tóo, u kwo y:ee yó.

29 Yepê, N:ii u ngópu tpile yilî a tóo, mu dini ghi ngê mê yilî wa a pyw:oo, n:ii u ngópu tpile pyile njini a tóo, yi tpile knî yi l:âmo wa a ngee té. *

30 Yepê, Kî dpodo pyu mgee kuwa d:ii yó, mgídî vy:o choon:aa ya. Yepê, Yi choon:aa mbê, u kpéngi ti dmi kelekele choon:aa paa.

Pi ka vuyuwu mbêmé yoo chámêchámê u danêmbum

31 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê a pi ndîi ngê wa pyódu, enjel knî yi k:ii nipi anmo diyé dmi, a yoo y:enê têtê wan:uu yââ, *

* 25:21: Luukí 16:10

* 25:29: Mak 4:25

* 25:31: Mát 16:27; Tpyuu 20:11-13

³² dyámê mbêmê pi yintómu anê danê té, a ngîma adnyin:aa kwo. Yepê, Tpile tp:oo y:ey:ee pyu ngê sipi nunukwéti ntee dpî chámê té,

³³ yoo yintómu yinté waní chámê té. Yepê, Yoo mb:aa, sipi ntee yéli, a wéni pee waní kaa té, wo yéli nunukwéti ntee yéli, a t:anê pee waní kaa té.

³⁴ Yepê, A wéni pee yéli ye ala kópu waní vii, yenê, M:aa ngê a ngmidi nmyoo, myedê ngee nmyoo. Yenê, Dyámê pê ghêlî dêpwo a kwo, M:aa ngê apê, A nuu u yoo a kêê k:oo wa ghê dmi. Yenê, Ala u dye ghi, kóó k:oo anyi ghê dmyeno.

³⁵ Mu kópu u dîy:o, yenê, Dómu a nga mudoo a ya, nmyi mbono noo. Yenê, Mbwaa a nga mudoo a ya, a ka nmyinê kê ngópu. Yenê, Kn:aa p:aani munê ndê wo, nmyi p:o munê ta, a ka nmyee a vuuwo.

³⁶ Yenê, Kn:ââ mbwii munoo a kwo, kpídî a ka nmyinê kê ngópu. Yenê, Munoo a mbii, mb:aamb:aa ngê a ka nmyee a vuuwo. Yenê, Mbwa k:oo munoo a kwo, a gha nmyeen:aa wêdêwêdê kîgha.

³⁷ Yepê, Yi ngwo yoo mb:aa knî y:oo a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Nmî Lémi. A ka wo, Ló dini ghi ngê dómudómu tédê nmî m:uu nyoo, u ngwo nmî mbono nyoo? A ka wo, Ló dini ghi ngê mbwaambwaa tédê nmî m:uu nyoo, mbwaa nga u ngwo nmo kpo?

³⁸ A ka wo, Ló dini ghi ngê nmî p:o ny:uu ta, nga u ngwo nmee a vuuwo? A ka wo, Ló dini ghi ngê kn:ââ mbwii nmî m:uu nyoo, kpídî nga u ngwo nmo a kpo?

³⁹ A ka wo, Ló dini ghi ngê mbii tédê ó mbwa k:oo nmî m:uu nyoo, nga u ngwo nm:uu wêdêwêdê kwólu?

⁴⁰ Yi yéli ye yenê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yenê, A yoo vy:o pini ngmê, k:omo tpile u pi daa ndîi, ngmênê yi pini yinté nmyi ngee ngópu, yenê, daa yi pini vy:ii ngee ngópu, nê vy:ii ngee noo. *

⁴¹ Yepê, Yi ngwo yélini a t:anê pee adnyi kwo, yenê, Nmyo Chóó Lémi u vyída yoo, a nkîgh:hê a y:ee dmyeno. Yenê, Ndê ngê a pîpî nmyo. Yenê, Yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu. Yenê, Yi ndyuw:e M:aa ngê Setan u dpodo pyu knî yi k:ii yi l:êê dîy:o kpó, adî pîpî dé, amyaa pîpî nmyo. *

⁴² Mu kópu u dîy:o, yenê, munoo a dómudómu, dpîp:e mbono noo. Yenê, Mbwaa a nga mudoo a ya, a ka dpîp:e kê ngópu.

⁴³ Yenê, Kn:aa p:aani munê ndê wo, nmyi p:o munê ta, a ka dênmyee a vuuwo. Yenê, Kn:ââ mbwii munoo a kwo, kpídî a ka dpîp:e kê ngópu. Yenê, Mbwa k:oo munoo a kwo, mummyeno a mbii, ngmênê a ka dênmyee a vuuwo.

⁴⁴ Yi ngwo yi yéli y:oo a ka wo, Nmî Lémi, ló dini ghi ngê dómudómu tédê nmî m:uu nyoo, mbwaambwaa tédê nmî m:uu nyoo, nmî p:o ny:uu ta, kn:ââ mbwii nmî m:uu nyoo, mbii tédê ó mbwa k:oo nmî m:uu nyoo, ngmênê yi ngwo y:i dpîpî ngee nyoo?

⁴⁵ Yi yéli ye yenê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yenê, Pini n:ii u pi daa ndîi yinté p:ee ngee ngópu, yenê, daa yi pini yip:ee ngee ngópu, nê yip:ee ngee noo.

⁴⁶ Yepê, Yi kpadakpada tédê waní dy:ââ té, y:i adnyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yoo mb:aa knî y:oo ghê kamí wa a pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

* 25:40: Hipîlu 6:10 * 25:41: Mát 7:23; Tpyuu 20:10

26

Kada pini kní y:oo Yesu u pwele u ngwo a chápwo ngópu
Mak 14:1-2; Luukí 22:1-2; Njon 11:45-53

1 Yesu ngé u danêmbum dini ghi n:ii ngé pi kní ye a kêlí ngé, p:uu ndiye pyu kní ye yepê,

2 Nmyi lama ka tóó, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u naa m:ii wanmî kê. Yepê, Yi ngwo kada pini kní y:oo Lóma lede yoo yi kêê k:oo wa kaa nê, kídosi ñédé u nkwo wamí t:ee nê.

3 Yi ngwo kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndíi u ngomo k:oo míné wó. Yi pini u pi Kayapas.

4 Yi kada pini kní y:oo Yesu u pwele yi ngwo a chápwo ngópu.

5 Noko yepê, Naa ndíi m:ii. Noko yepê, Yi kópu naa kpo nakí d:uu. Noko yepê, Pi yilí kédê t:aa, wa gheteghete mbê dmi.

Tpileni tuu mb:aamb:aa pyââ ngmê ngé Yesu u pwo u ngwo a pii ngé
Mak 14:3-9; Njon 12:1-8

6 Yesu Petani doon:aa ya, Saimon u ngomo k:oo doon:aa kmaapí. Yi pini p:uu too pee mbii leprísi mwiyé doo ya.

7 Yi kmaapí tédê pyââ ngmê ngé pód:a ngma a núwo, tuu mb:aamb:aa, Yesu mbêémê d:ud:umbiy:e a pii ngé. Yi tpile u pywuu ndíi.

8 Yesu p:uu ndiye pyu kní y:oo yi kópu yi m:uu ngópu, yi pyópu ka nod:è dnyiye, noko yepê, Lukwe díy:o dê dyênê.

9 Noko yepê, Kí pyópu ngé nmo woda kê, ye ndapí ndíi pudu kmênê, yi ndapí ndíi pinté kní ye pudu y:oo.

10 Kópuni tumu dnye nyepênyepê, Yesu ngé a w:ee ngé, yepê, Lukwe díy:o dnye mywenemywene kalê ngmê. Yepê, A nuu u kópu a nga yi d:uu.

11 Yepê, Dye ghi yintómu u ntáâ pinté yoo anmya a pyw:émí dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngé u yi nmye adí kwo, Nmí ngee té, yepê, u ngwo dmyinê ngéêpí dé. Yepê, Mu dini ghi ngé nmyi vy:o mēdaani kwo.

12 Yepê, Tpileni tuu mb:aamb:aa pi ntóó p:uu ntee anyi d:ii, u ngwo any:uu kmênê, yepê, kí pyópu ngé yinté kópu a pwoopwo u l:êê díy:o myeyi d:uu.

13 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaapê. Yepê, Pi kní y:oo a kópu mb:aa dyámê ghi kní yi mbêémê kwéli adnyin:aa nyêm, kí pyópu ngé kópuni a nga dê d:uu, amyimí ny:ee ngmê. Yepê, Kópuni a nga dê d:uu, u mgamê ngé adín:aa ya.

Njudas ngé kada pini kní ye u ngwo vyu, yepê, Yesu kwódo ngé aní ghê
Mak 14:10-11; Luukí 22:3-6

14 Yesu p:uu ndiye pyu y:a mē miyó kní yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Njudas, Kédiyót pí. Yi ngwo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní ye loo,

15 yepê, Yesu u kwódo ngé aní ghê knomomê, ye lukwe a ka ngmanmyinê kê ngmê? Wod:oo ndapí pyoloy:a u kwo y:ee ngópu.

16 Yi ngwo Njudas ngé dye ghi doo y:enê, apê, Yesu kwódo ngé wu dini ghi ngé aní ghê.

Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté lâmol:âmo
Mak 14:12-16; Luukí 22:7-13

17 Wéni n:ii ngé Mbídédi Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo myednyimo lâmol:âmo. Yi wéni ngé Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póó dnyiye, kwo, Máâwe. Kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté ló y:i nmímo lâmol:âmo?

18 Yesu ngê pi miyó pi ngmê ka dy:ââ doo, Njedusalem. Yepê, Ala kópu u kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Nyi máâwe ngê nga atédê dy:ââ nyo. Kwipi, U dye ghi machedê, u p:uu ndiye pyu kní yi k:ii naa u nté ngomo k:oo nmímo pípi.

19 Wod:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vyu, yinté mí d:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo mí l:âmo ngópu.

Yesu u k:ii kuwókuwó kmaapí u ngwo dóo ngópu

Mak 14:17-26; Luukí 22:14-23; Njon 13:21-30; 1 Kódin 11:23-25

20 Kâádi dini ghi n:ii ngê gho, Yesu, p:uu ndiye pyu y:a mê miyó kní yi k:ii, yi kmaapí tédê yaa dniye.

21 Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapí, Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaPê, yepê, nmyi vy:oo pini ngmê a kwódo ngê a wowo.

22 P:uu ndiye pyu kní yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, ngmêngmênté u kwo doo póo, kópu, Nê kuu, apii?

23 Yesu ngê yepê, K:omo tpile d:ââ mu ngmídi k:oo mbídédí n:êê nmo kmênêkmênê té, ngmênê nmyi vy:oo pini ngmê a kwódo ngê a wowo.

24 Yepê, Ala kópu puku yedê ló dini mwo a d:êê ngópu, apê, Chóó Lémi u Pi Ndéndê u kwódo ngê pi angmê ghê, pi kní y:oo wa mgímí ngmê, wa kpaka ngmê, wa vya ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê yi kópu a ntiyentiye, a kwódo ngê a wowo, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkingê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada. Yepê, Yi pini ngê u kpadakpada tédê ala kópu wamí vyi, awo, L:omo m:aa ta, yi dono daap:aa d:uu ngê.

25 Pini n:ii Yesu u kwódo ngê doo wowo, Njudas, yi pini ngê kwo, Nê kuu, apii? Yesu ngê kwo, Nyóo kíchi vyi.

26 Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapí, Yesu ngê mbídédí a ngêédí, Chóó Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu kní ye y:ângo, yepê, Ala a chóochóo, nê.

27 U kuwó dini ghi ngê kapí a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóó Lémi kwuno ngê, p:uu ndiye pyu kní ye mye y:ângo, yepê, Nmyo yintómu nda yó. *

28 Yepê, Ala a wêê. Yepê, Pi yilí yi dono chedêchedê u l:êê díy:o, wêê a p:uu wa pwii. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilí wa a kâádi.

29 Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Wain daamuní nda, u dí wéni n:ii ngê a pi ndíi ngê amí pyódu, pi yintómu anín:aa y:enê, M:aa kóo k:oo kmaapí ndíi u ngwo anm:uu dóo, wain kamí u ngwo anm:uu nda.

30 U kuwó dini ghi ngê wéti ngma a ngí ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, mbu mbêmê mí kee dniye, mbwini n:ii u pi Olipi.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vyu

Mak 14:27-31; Luukí 22:31-34; Njon 13:36-38

31 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê pi kní y:oo awêde mgídí vy:oo a mgímímgímí nê, nmyinê kuwokuwo nê, nmye mbêpêmbêpê té. Yepê, Puku yedê alanté a tóo, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sípi y:enê pyu wa vy:a, sípi w:uu wa mbêpê dmi.

32 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê amêní pyidu, nmyi kada aní ghê, Nkálili aní lè.

33 Pita ngê kwo, K:omo tpile kí tpókni y:oo wunê kuwokuwo ngi, ngmênê nê mu ngmídi daanê kuwo ngi.

* 26:27: Ex 24:8; Jer 31:31-34; 1 Kódin 10:16; Hipílu 9:20

³⁴ Yesu ngê Pita ka kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaépê. Kwo, Mgídí vy:o kêmkêm ghêlí k:ii daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi kní ye ala kópu nye tpaépê, yenye, D:aa p:uu dniye pyu ngmê.

³⁵ Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yí kópu daaní d:uu. Kwo, K:omo tpile l:êê díy:o wamye vya nê, myedaanê wópu ngi. Yesu p:uu ndiye pyu kní y:oo Yesu ka yinté mye vyi ngópu.

Yesu Nketsemane u ngwo doon:aa ngêpê

Mak 14:32-42; Luuki 22:39-46

³⁶ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii, ghi ngmê lee dniye, u pi Nketsemane. Yesu ngê yepê, Al:ii dmyinê ya, mwi nîmo ngêpê.

³⁷ Yesu ngê pi pyile kyedekyede mu mwada y:i núw:o too, Pita Sepédi tp:oo dê. Yesu u gha dono ngê pyodo, u ghê myedê kee wo.

³⁸ Yí pini pyile kní ye yepê, A nuw:o dono ngê ayi chedêchedê nê. Yepê, Al:ii dmyinê ya, dpí ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dmyinê t:âât:ââ nê, a l:êê díy:o myedmyinê ngêpê.*

³⁹ Yesu ngê a kuwo too, pee tp:oo mwada y:i loo, têpê mbêmê kwódokwódombiy:e mí dymê wo, u mí ka doo ngêpê, kwo, M:aa. Kwo, Tpile yilí yintómu nga u ntââ. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daaní nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daaní puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpí d:uu ngi, mu kópu u díy:o a kada nye tóó.*

⁴⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu yedê diyé wo, apê, A p:uu ndiye pyu yoo mu dpí té. Pita ka kwo, Lukwe díy:o doo u ntââ, dye ghi dêêkwédi ntênê daanmyi ya? Kwo, Lukwe díy:o a l:êê díy:o dp:ee ngêpê té.

⁴¹ Yesu ngê yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vyyuwo, dpodombiy:e dmyinê ngêpê, pi ngê dpodombiy:e kédangê tókó nmyo, dono nmye daapêdê ní we. Yepê, K:omo tpile kópu mb:aa nmye tpaépê tumo, ngmênê nmyi tókótókó têdê wanmyi dêê dmi.*

⁴² Myombó Yesu ngêpê têdê mê loo, u mí ka kwo, M:aa. Kwo, Kíd:a w:ee. Kwo, Dono mbwaa daaní nda knomomê, ye yoo angênté waní ngee. Kwo, Yí dono mbwaa u wépi daaní puwâ, úyóó núw:o u pono n:aa vyápê.

⁴³ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu pyile kní ye mê diyé wo, apê, Mu dpí té. Dpí vyílê ngê dyaa ye chedê ngê.

⁴⁴ Pyolombó Yesu modoon:aa ngêpê. Mwiyémwiyé ntee doo ngêpê, yinté modoon:aa ngêpê.*

⁴⁵ U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu kní ye yedê diyé wo, yepê, Mwo anmyi dpí té? Yepê, Angênté, dmyongê nyaa dniye? Yepê, Munto. Yepê, Ala u dye ghi. Yepê, Pi dono kní y:oo ala ngwo a mgímímgímí nê.

⁴⁶ Yepê, A pii dmyeno. Yepê, Paa ala. Yepê, Óó! Yepê, A kwódo ngê pini n:ii dê ghê, yepê, ka pwiyé kní.

Yesu u ngwo mgîmî ngópu

Mak 14:43-50; Luuki 22:47-53; Njon 18:1-11

⁴⁷ Yesu ngê danêmbum ghêlí daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó kní yi vy:o pwii wo, Yesu yinê dóó. Yi lede kní y:oo kaa taa núw:o tumo. Yi yéli Nju tpémi yi kada pini kní y:oo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyinê mgîmî yó.

* 26:38: Njon 12:27 * 26:39: Hipílu 5:7-8 * 26:41: Hipílu 4:15 * 26:44: 2 Kódin 12:8

48 Maa p:uu Njudas ngê yepê, Pini n:iî nîné chipéchipé, yepê, yi pini yi vyîlo. Yepê, Dpî mgîmî yó.

49 Dini ghi n:iî ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, kwo, Mw:ââkó Mâawe. Njudas ngê Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, r:uu Yesu kpâa pee p:uu dyîngo.

50 Yesu ngê kwo, Kópuni u pyinê cha ngmêê, d:uu ngi. Wod:oo lede knî y:oo Yesu dpodombiy:e mgîmî ngópu.

51 Yesu p:uu ndiye pyu ngmê ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêêdî, lede ngmê mbwámê pèdê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, ngwene ngmê ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê.

52 Wod:oo Yesu ngê kwo, Nnaa u dópo mênê mê kédî. Kwo, N:iî ngê taa ngê l:êê dpî dóó, yi l:êê tédê dpî pw:onu.

53 Kwo, Lama daa tóó M:aa ka wodî vyi, ye enjel yilî tp:oo témi tap a ka pèdê dy:ââ, paan:aa ngee nmo.

54 Kwo, Yi enjel yoo wodî dmy:ee té, ye ala yéli y:oo angênté paa mgîmî nê, kópuni puku yedê a tóó angênté myepaa ntiye ngmê.

55 Yesu ngê yi lede knî ye yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe dîy:o kaa taa kèlê a ka dmyinê lee dmi. Yepê, Wo yilî yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmyi vy:o kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe dîy:o y:i dpîp:e mgîmî noo.

56 Yepê, Ngmênê alanté dmye mgîmî nê, mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, doo u ntââ daapîdmye kn:aadi ngmê.

Yi ngwo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mbêpê dniye.

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u ngwo kóté kalê ngópu

Mak 14:53-65; Luukî 22:54-55,63-71; Njon 18:13-14,19-24

57 N:iî knî y:oo Yesu mgîmî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi Kayapas u ngomo k:oo húw:o ngópu. Yi ngomo k:oo kada pini yoo, dêêpî pyu yoo yi k:iî, mwiye nipi a wó.

58 Pita ngê Yesu doo yâmuyâmu, tumutumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa. Dini ghi n:iî ngê Yesu ngomo k:oo mí kee wo, Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo myimî kee wo, lede knî yi vy:o mí yaa wo, apê, Yesu ngê kópuni a d:uud:uu ngmê, a ngópu paa d:uu y:e.

59 Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu dnyen:aa kóté kígha. U yi y:e doo kwo, Yesu kn:ââ nmî ché, u ngwo nmî vy:a. Pi yilî knî y:oo yi chóó yi yipe tee kópu Yesu p:uu yilî t:ee ngópu,

60 ngmênê pí miyó dè y:oo yi kópu ngmîdi ngê daa pyódu ngópu, yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi ye doo u ntââ ngê pyodo, Yesu daapî ndyîko ngópu. U kuwó dini ghi ngê pí miyó dè y:oo kópu mu ngmîdi ngmê vyi ngópu,

61 kada pini knî ye yepê, Kî pini ngê ala kópu nmo a vyu, nmopê, Nê u ntââ, Chóó Lémi u ngomo anê pw:ono, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó. *

62 Wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi ghêêdî wo, Yesu ka póó wo, kwo, Kópuni m:uu dé vyi ngmê, daanyinê vy:a?

63 Ngmênê Yesu tumu doo ya. Myombó Yesu ka kwo, Yâpwoni ghê a t:a, yi yâpwo ngê a y:enê ngi. Kwo, Nmo kidimê k:omodanê. Kwo, Pini n:iî Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, Tp:oo n:iî nmo t:âât:ââ, kwo, mumdoo nyi vyîlo? *

* 26:61: Njon 2:19-21 * 26:63: Mát 27:12; Is 53:7

⁶⁴ Yesu ngê kwo, Ñyóó kichi vyi. Kwo, Mu dini ghi ngê wanmyi m:uu nê, wanmyi vyi ngmê, anye, Kí Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Anye, U pi ndîi ngê dê pyódu, Chóó Lémi u che p:ââ pee ngê dê pyódu, nkalí too pee dmi mbêmê muyedê pwiyé knî. *

⁶⁵ Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê u kwo vyu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê chóó u mbwo kpídí a chópu, yi mââwe knî ye yepê, Kí pini u chápwo pyu u yi nmo daamu a kwo. Yepê, Chóochóó kêdê ndyíko. Yepê, Ala kópu nmo dê vyi, Chóó Lémi u d:aa anê kâádí.

⁶⁶ Yepê, Nmyi nuw:o dmi angênté a tóó? Kada pini yintómu knî y:oo kwo, Chóó u pye dê yé. Kwo, Vya koo, pw:oo we, daadí ya. *

⁶⁷ U kuwó dini ghi ngê kêpa dnye tpyîpwi, kilí myednye kpakakpaka, *

⁶⁸ dnye nkwitinkwiti, kpídí pee ngê ngwolo dê wópu dumo, u nkwo dnye vye, kópu, N:aa dê vya ngí? Kópu, Chî dípí. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, ye pini n:ii ngê dê vya ngí, u pi nmo píchi vyi. Kwo, Lukwe díy:o nangê Chóó Lémi ngê a ngmidi nyoo.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

Mak 14:66-72; Luukí 22:56-62; Njon 18:15-18,25-27

⁶⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu dnye kóté kígha, yi ngwo Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo doo ya. Dpodo módó ngmê u kwo a loo, kwo, Nyi ngmê, Yesu Nkálili pi p:uu nye ya yédi.

⁷⁰ Ngmêntê Pita ngê yoo yi ngíma u kwo a wópu ngê, kwo, Ye kópu d:oo w:ee ngê.

⁷¹ Wod:oo Pita pyuwópyuwó tédê u nkígh:ê doon:aa kwo. Dpodo módó m:uu ngê y:i mye módu, pi knî ye yepê, Kí pini Yesu Nasalet pi p:uu kídoó ya.

⁷² Myombó Pita ngê mêtê wópu ngê, ye kpaá wo, yepê, Ye pini daa a lama pini.

⁷³ Daa ndîi dye ghi yimí loo, yi yéli Pita ka knî m:uu loo, kwo, Nye k:omodanê. Kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu ngmê. Kwo, Nye kínga dpí mya. Kwo, Dpí wee mu ngmidi, Nkálili Wee.

⁷⁴ Wod:oo Pita ye mêtê kpaá wo, yepê, Ye pini daa a lama pini. Vyílo yi dini ghi ngê kêmkêm ngmê ka wo,

⁷⁵ wod:oo Pita ngê Yesu u kópu mí nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka moda vyi, Kêmkêm ghêlí k:ii daawa kââ, pyolo nyiné wópuwópu nê. Wod:oo Pita u gha d:ud:umbiy:e dyênê wo, kuwa pwii wo, y:i doon:aa mbê.

27

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mak 15:1; Luukí 23:1-2; Njon 18:28-32

¹ Mw:aa mgídí vy:o Nju tpémi yi kada pini yoo nipi dnyen:aa danêmbum, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii. Yi danêmbum tédê Yesu u vye u dy:oo a chápwo ngópu.

² U kuwó dini ghi ngê Yesu kóó dê kudu dumo, Lóma lede yoo yi mââwe ndîi Paléti ka núw:o ngópu.

Njudas ngê chóochóó u ngwo a nâkâ ngê

Dpodo 1:18-19

* 26:64: Mát 24:30; Dan 7:13

* 26:66: Lev 24:16; Njon 19:7

* 26:67: Is 53:5

³ Pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, dini ghi n:ii ngê u lama yaa wo, apê, Yesu kédê ndyíko ngmê, daa kêmakêma mye vyeê ngmê, u nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo, apê, Dono kópu ngma atédí d:uu. Wod:oo Yesu kwódo ngê wowo u l:êê díy:o ye ndapîni u kwo y:ee ngópu, yi ndapî pyolo y:a kada pini kní ye mêmí y:àngo.

⁴ Yepê, Dono ndîi ngmêdí d:uu. Yepê, Pini n:ii u dono daa tóo mo daa tóo, u kwódo ngê kídí ghê, daa kêmakêma nmye vyeê ngmê. Njudas ka kwo, Nmo mêmikidimên:aa mbumu. Kwo, Ye kópu ñyóó nyi l:âmo ngi.

⁵ Wod:oo Njudas Chóó Lémi u ngomo k:oo kee wo, yi ndapî dyuu y:i mí dy:ee too, wod:oo kuwa pwii wo, chóochóó mínê nâkâ ngê, yed:oo pwene.

⁶ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo yi ndapî mêtê ngî tumo, noko yepê, Ala ndapî Chóó Lémi u ngomo k:oo daadî ya, mu kópu u díy:o wu pini ngê pi vyeê u l:êê díy:o kmênê ngê.

⁷ Yi ndapî p:uu noko dnye danêmbum, yed:oo têtê ghi u ngwo ngmê pwila ngópu, noko yepê, Pi my:oo n:ii Njedusalem adín:aa pwpow, y:i paan:aa kmênêkmênê koo. Yi têtê ghi d:ââ l:âmol:âmo pyu ka pwila ngópu.

⁸ Pi kní y:oo yi têtê ghi u pi ntaa ngópu, apê, Wêê u têtê ghi. Awêde u pi yinté mwo tóo.

⁹ Chóó Lémi u komo kapî pyu Njedîmaiya ngê kópuni wunê a d:êê ngê, yi ngwo ntiye ngópu. Yi kópu ala,

Ndapîni u pi Yisiléli tpémi y:oo yi pini u l:êê díy:o vyi ngópu,
yi ndapî pyolo y:a a ngî ngópu,

¹⁰ d:ââ l:âmol:âmo pyu ka u têtê ghi u ngwo pwila ngópu.

Nmî Lémi ngê yinté a ka a vyu.

Paléti ngê Yesu u ngwo doo póópó

Mak 15:2-5; Luukí 23:3-5; Njon 18:33-38

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu Lóma lede yoo yi kada pini Paléti ka ñuw:o ngópu, yi ngwo u pwpow u nt:u kópu u kwo mye vyi ngópu. Wod:oo Paléti u kwo póó wo, kwo, Mumdoó nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Ñyóó kîchi vyi.

¹² Kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, Yesu p:uu yipe tee kópu yilí t:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê kópu daangmê vyu.

¹³ Paléti ngê kwo, Kêêmí m:uu yilí ngee kapî ngmê. Kwo, Yi kópu yilí nye nyémí té. Kwo, Lukwe díy:o tumo nye kwo.

¹⁴ Ngmênê Yesu tumo doo kwo, kópu daa vyu, wod:oo Paléti ngê apê, Kí lónté pini? Apê, Lukwe díy:o kópu daa tpaépê?

Paléti ngê Yesu u vyeê têtê u ngwo dy:ââ ngê

Mak 15:6-15; Luukí 23:13-25; Njon 18:39-19:16

¹⁵ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi kní y:oo u kwo dnyimo tpaépê, yini yidpîmo pw:iipw:ii.

¹⁶ Yi m:aani ngê mbwa u mênê pi ngmêdoo kwo, u pi Mbadapas. Pi yintómu yi lama yi pini u pi doo ya.

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê yoo kwodonkwodo a wó, Paléti ye póó wo, yepê, Ló pini u yi nmye ngma a kwo, nî pw:ii? Yepê, Mbadapas ay:aa pw:ii ó Yesu ay:aa pw:ii, pini n:ii p:uu ala kópu a tpaépê ngópu, apu, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, wu vyló.

18 Paléti ngê yi kópu ye poo ngê, mu kópu u díy:o u lama doo ya, Nju tpémi yi kada pini kní y:oo Yesu ka ní:ee dé kaa ngmê, a kêê k:oo u l:êê díy:o dé kaa ngmê.

19 Yi ngwo Paléti kóté tédê doo ya, u kpâm ngê pi u kwo ngmê dy:ââ ngê, Paléti ka kwo, A Lémi. Kwo, Ngmâm ngê nga até da dy:ââ nê, a ka dé, Nyi ngê ye pini ngê kópu kíngmê d:uu. A ka dé, Pi mb:aa yila. A ka dé, Mgídí vy:o a wóo k:oo kídí m:uu, u ngwo dí nkíngê mb:anê.

20 Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yi tpókni y:oo yoo yi mbodo dmi vuywo ngópu, yepê, Paléti ngê Mbadapas dpo pw:ii ngê, Yesu dpí vya ngê.

21 Wod:oo Paléti ye póo wo, yepê, Ló pini nmyi l:êê díy:o ngmaní pw:ii? Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi.

22 Yepê, Yesu ngê ló kópu ngmaní md:o, pini n:ii p:uu ala kópu a tpaépê ngópu, apu, Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê. Kwo, Kídosi nédê tee ngi.

23 Paléti ngê yepê, Doo u ntââ. Yepê, Dono kópu ndíi daangmê d:uu ngê. Ngmênê pi yilí yintómu Paléti ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Vya ngi. Kwo, Kídosi nédê t:ee ngi.

24 Wod:oo Paléti ngê a w:ee ngê, apê, Doo u ntââ yi nuw:o dmi daaní ngmêê. Apê, Ye daaní ng:aa mbê knomomê, ye wa gheteghete mbê dmi. Apê, Ala pini u vyeê tédê módó n:aa dyede, ngmênê yi dono a p:uu kíngí kaalí. Wod:oo u dpodo pyu ngmê ka kwo, Mbwaá d:ââ a ka ngma a níuw:e. U kwo yedê níuw, Paléti ngê kóo dé pi yintómu yi ngópu ghêê doo, yepê, Ala pini u vyeê tédê módó nmye dyede ngmê. Yepê, Yi dono nmyi p:uu choo ya. Yepê, Nê kuu, a pi daa t:a, a kêê dé dí ghêê dé.

25 Pi yintómu kní y:oo kwo, Pi dono yila, pw:oo we. Kwo, Chóó Lémi ngê u ntââ daawa a vy:u. Kwo, Mu dini ghi ngê u ntââ wa vy:ee a knomomê, ye nmí p:uu dpo vy:ee ngê, nmí tp:ee dmâádíma yi p:uu myedo vy:ee ngê.

26 Wod:oo Paléti ngê Mbadapas mbwa k:oo pw:ii ngê, lede kní ye yepê, Yesu kpaka yó. Wod:oo yedê kpê dmi ngê kpaka ngópu. U kuwó dini ghi ngê Paléti ngê yepê, Níuw:o yó, kídosi nédê nyi t:ee yó.

Lóma lede kní y:oo Yesu u ngwo dnye nkwitinkwiti

Mak 15:16-20; Njon 19:2-3

27 Lóma lede kní y:oo Yesu Paléti u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo níuw:o ngópu, ledeni yoo dnyen:aa líme, nipi a danê tumo.

28 Yesu u mbwo kpídíni doo ya, a ngee ngópu, kpídí pee king kní y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emí dé, yinté kpídí u mbwo ngmê t:ee ngópu.

29 Noko yepê, King kní yi mbêmê kídón ntee a kwo nyédi, kí pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóo diidíi a ngí tumo, a kmongo tumo, kídón ntee tpile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. Noko yepê, King kní y:oo kiyé ntee a tpyé tumo, kí pini ka yinté tpile my:oo y:ee koo, wod:oo yimbwi ngma a ngí ngópu, u kwo y:ee ngópu, kwo, Chi tpyé, nmí kada pini ngê chi ya. U kuwó dini ghi ngê dnye yumuyumu, k:omodané ngê dnya a chipéchipé, kópu, Munmíkó nmí Mââwe ndíi, Nju tpémi yi king.

30 P:uu dnye tpyípwí, yimbwi n:ii doo tpyé, u kuwó dini ghi ngê kwulo mêmê ngee ngópu, mbêmê dnye kpêêpi.

31 U nkwitinkwiti dini ghi n:ii ngê yé ngópu, kpídí mb:aa n:ii u mbwo t:ee ngópu, mêmê ngee ngópu, chóó u kpídí u mbwo mê t:ee ngópu, wod:oo níuw:o ngópu, apê, Kídosi nédê nm:uu t:oo.

Yesu kídosi ñedê u ngwo t:ee ngópu

Mak 15:21-32; Luukí 23:26-43; Njon 19:17-27

³² Dini ghi n:ii ngê Lóma lede kní y:oo Yesu u vyeê têdê dnye ñeñe, maa p:uu Sadéni pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon. Lede kní y:oo yi pini ka dpodobmiy:e kwo, Kí pini u kídosi dnyinê ngi.

³³ Kwéli lee dnye, yi ghi u pi Mbodo Dîñê, Nju tpémi yi dnye ngê, Nkolkota.

³⁴ U yi y:e doo kwo, Yesu ka wiwi ndíi ngê daapaa pyaa we, wod:oo yi komo ngmê wain d:ââ k:oo a vyilê ngópu, Yesu ka y:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê dini ghi n:ii ngê d:uu ngê, wépi ye puwâ.

³⁵ Yesu u mbwo kpídí a ngee tumo, kídosi ñedê u ngwo t:ee ngópu. Wod:oo u kpídí yêê tumo, yi kpídí kní yi l:êê díy:o dnye ng:oo, noko yepê, Alani nanê wa a ngí, woni nanê wa a ngí.

³⁶ U kuwó dini ghi ngê mbwódo yaa dnye, dnye y:enê, apê, Pi ngê wa a ngee.

³⁷ U pwopwo u nt:u kópu kídosi ñedê u pwo t:ee ngópu, apê, Yesu, Nju tpémi yi king.

³⁸ Pi miyó yi wéni ngê Yesu u nkígh:ê kídosi ñedê mye t:ee dumo. Woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u tanê pee t:ee ngópu. Yi tpódu y:oo pi mwiyé dpímo a vyeê dé, yi tpile myedpímo a t:âmot:âmo dé.

³⁹ Yélini maa p:uu dnye paa, dini ghi n:ii ngê Yesu kídosi ñedê a m:uu ngópu, dnye nkwitinkwiti,

⁴⁰ kópu, Nyi lónté pini? Kópu, U yi nga doo kwo, Chóó Lémi u ngomo nê pw:ono, wo pyile amí lê, u ngwo am:aa wó. Kópu, Mumdoo nyi Chóó Lémi Tp:oo, ye ñyóó kídosi ñedê a ghidi, ñyóochóó mê ngee ngi.

⁴¹ Kada pini yoo, dêêpí pyu yoo, kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, yinté myednye nkwitinkwiti.

⁴² Noko yipu, Kn:aa pini yoo yídoó ngêêpí dé, ngmênê doo u ntââ chóochóó daawa ngee. Noko yipu, Mumdoo Chóó Lémi ngê nmí kada pini ngê a pyódu ngê, kídosi ñedê chóó wunê wupwo knomomê, ye u ngwo u kwo nmo kélímí té.

⁴³ Noko yipu, U nuw:o Chóó Lémi p:uu a kwo, apu, Nê tp:oo. Noko yipu, U nuu ghi Chóó Lémi nódo wo tóó, ye pêdê ngee.

⁴⁴ Kpaa pyu n:ii dê Yesu u nkígh:ê kídosi ñedê t:ee dumo, Yesu yinté myedpímo nkwitinkwiti.

Yesu kídosi ñedê u ngwo pwene

Mak 15:33-41; Luukí 23:44-49; Njon 19:28-30

⁴⁵ Kââdí mââ kélê dini ghi ngê, yi dyámê pee mbêmê mgídí a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kââdí ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mê wa wo.

⁴⁶ Yi dini ghi ngê Yesu dpodobmiy:e ka wo, apê, Ilay, Ilay, lama saptání. Yi kópu u nt:u kópu, A Yâpwo éé. A Yâpwo éé. Lukwe díy:o a mo cha kuwo nê? Lukwe díy:o nga d:oo ch:anê wo? *

⁴⁷ Yélini y:i doo kwo, Yesu u dnye yi ny:ee ngópu. Yi yéli woni kní y:oo noko yepê, Ilacha ka ka kââ.

⁴⁸ Pi mbêpêmbêpê ngmê loo, tpênê n:êê ngmê núwo, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi ñedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê, apê, Nda ngê.

⁴⁹ Ngmênê pi woni kní y:oo kwo, Ngí t:ââ kmêle. Kwo, Ilacha wunê pwiyé kní, ó daawa ní. Kwo, Ilacha ngê kí pini kídosi ñedê yinê wunê ngêêpí?

* 27:46: Psalm 22:1

50 Myombó Yesu dpodombiy:e mēyi ka wo, yed:oo pwene.

51 Yi dini ghi ngé Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídí ndíi n:i doo ya, yi kpídí ngé yoo yi maa dpímo nkokonkoko, apé, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa ní dniye. Yesu kídosi ñedé dini ghi n:i ngé pwene, wod:oo yi kpídí chóó míné chaa wo, châpwochâpwo ngé nkwoodo a yaa wo, knâpwo dí. Yi ngwo yi dyámé pee mye ghêdé mbê wo, t:aaní chaa dniye, *

52 pi ntóó kpomo n:i kní yi mêné a kmêné tumo, mye kweñe dniye. Chóó Lémi u nuu u yoo, yélini wuné a pw:oo dniye, yi ngwo a pii dniye.

53 Yesu dini ghi n:i ngé a pii wo, yi yéli yi kpí k:oo a pwii dniye, Njedusalem lee dniye, pi yilí kní y:oo mî m:uu tumo.

54 Lede n:i kní y:oo Yesu kídosi ñedé t:ee ngópu, yi mââwe ndíi u k:i kídosi u nkigh:é dnyen:aa kwo, Yesu dnye y:ené. Dini ghi n:i ngé dyámé pee ghêdé mbê wo, yi kópu yilí yi ngópu mye pyaa dniye, nkíngé mbê dniye, noko yepé, Kí ndéndé ngé Yâpwo ndíi tp:oo.

55 Pyââ y:i yilí doo kwo, daa chono dnya a kwo, yi dnya a vuuwo. Yi pyópu kní y:oo Yesu Nkálili Wee u doo dnyimo a yâmuyâmu, myednyimo a ngéêpí. *

56 Yi vy:o pyââ pyile doo kwo, Méli Makídala pyââ ngmê, Méli myomo, Njems mbwémi Njósép yi pye, Sepédi u kpâm pyolo, Njems mbwémi Njon yi pye.

Yesu ntóó u ngwo kmêné ngópu

Mak 15:42-47; Luukí 23:50-56; Njon 19:38-42

57 Daa kêmakêma kââdí doo wupwo, Adamátiya pi ngmê ta, u pi Njósép. Yi pini ndáápi ngmê, myenté Yesu p:uu ndiye pyu ngmê.

58 Paléti ka loo, Yesu ntóó u kwo míné ch:ee ngé, wod:oo Paléti ngé u lede kní ye yepé, Wu pini ntóó ala pini ka nyi y:ee yó.

59 Wod:oo Njósép adí lè, kpídí mb:aa ngmê pwila ngé, Yesu ntóó kídosi ñedé a ngópu, yi kpídí ngé a kmongo ngé.

60 Ntóó núwo, chóó u kpomo u mêné mî yó, chéêpí ndíi yi kpomo t:âmo ngmê tpiyé wupu kwólu, u ngwo nkoko ngé, wod:oo p:o loo. Yi kpomo pi kní y:oo t:aaní paa mwiyé a ché ngópu, yi Njósép mupwokní yi ntóó kmênékmêné u l:êê díy:o.

61 Méli Makídala pyââ, u pénta Méli k:i, kpomo chedé dpímo ya, Njósép ngé Yesu ntóó yi ngópu kmêné ngé.

Kada pini kní y:oo lede kní ngmê kpomo chedé u ngwo míné kuwo tumo

62 Womumo mw:aandiye, Sátidé ngé, kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini yoo, Pádisi yoo yi k:i, Paléti ka lee dniye,

63 kwo, Nmí lémi, k:omodané pyu n:i ma nmyi vya ngmê, u kópu dyuu ngma até dp:o nuw:o kwolo. Kwo, Pi kní ye ala kópu dpímo t:apê, yipu, Wa vya nê, wo pyile amí lè, u ngwo amêné pyidu. *

64 Kwo, P:uu ndiye pyu kní y:oo ntóó wa t:âmo knomomê, pi kní ye wa vyi ngmê, yewo, Kimêdé pyidu, ye yi k:omodané kópu mbêmé u pi ndíi ngé wa pyódu. Kwo, U ntââ lede kní ngmanyi dy:ââ, ntóó kwéli kmêné ngmê, awêde mââ y:i dny:oon:aa t:ââ, yed:oo p:uu ndiye pyu kní y:oo ntóó daawa t:âmo ngmê.

* 27:51: Ex 26:31-33; Hipílu 6:19; 10:19-20 * 27:55: Luukí 8:2-3 * 27:63: Mát 12:40; 16:21; Njon 2:19-21

⁶⁵ Paléti ngê yepê, U ntââ. Yepê, Lede knî ngmê ñuw:o yó, yi kópu mb:aamb:aa ngê dp:uu l:âmo yó.

⁶⁶ Wod:oo Paléti ngê lede knî yi p:uu ngmê t:ângo, kpomo chedê nipi lee dniye. Chêêpîni kpomo t:âmo doo kwo, yi châa u lii p:uu t:ee ngópu, noko yepê, Pi ngmê ngê wa kpêmî knomomê, u ngwo anmo w:ee. Yed:oo yi lede yoo a kuwo tumo, yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vuyuwu, kî kpomo u mênê pi kîngmê kee.

28

Yesu u ngwo a pii wo

Mak 16:1-10; Luukî 24:1-12; Njon 20:1-10

¹ Sandé mw:aa ngídî vy:o, Méli Makídala pyââ, u pénta Méli k:i, kpomo chedê lee knopwo, Yesu kwéli kmênê ngópu.

² Yi taa knopwo, têpê dpodomby:e doo ghêdê, nmî Lémi u enjel ngmê mbóo p:uu a ndê wo, chêêpîni kpomo t:âmo doo kwo, tpiyé wupu kwólu, mbêmê yaa wo.

³ U pââ doo a wuu mbele, límî u wuu ntoo, mye yintoo. U kpídî dmi d:ud:umbiy:e kpaapîkpaapî. *

⁴ Lede n:i knî y:oo kpomo dnye y:enê, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, mbwee ntóo k:i pyaa dniye.

⁵ Enjel ngê yi pyópu dê ye yepê, Namê nkîngê. Yepê, A lama ka tóo, Yesu ka dpo vuyuwu mo, pini n:i kídosi ñedê t:ee ngópu.

⁶ Yepê, Al:i daa tóo. Yepê, Kêda pyidu. Yepê, A pwiyé cho, ntóo kwéli yé ngópu, yi ghi anyi m:uu nyoo.

⁷ Yi ghi yi m:uu ngópu, enjel ngê yepê, Límílímî ngê lee cho, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo ñuw:o nyoo, yipi, Yesu kêda pyidu, nmyi kada a kwo, Nkálili. Yipi, Y:i anmy:uu m:uu ngmê. Enjel ngê yepê, Yi kópu dpo yidín:aa vyi. *

⁸ Wod:oo yi pyópu dê y:oo límílímî ngê kpomo a kuwo ngópu. Dpîmo nkîngê, ngmênê w:aa myedê pyw:ee ngópu. Mbêpê a pwaa ngópu, apê, P:uu ndiye pyu knî ye mdoo nyi ñuw:o.

⁹ Maa p:uu Yesu a pyódu ngópu, yepê, Mw:ââkó dp:o. U kwo lee knopwo, yu km:ee dyimê knopwo, yu dê dpîmo tpyé dê.

¹⁰ Yesu ngê yepê, Namê nkîngê. Yepê, A mbwó knî ye mdoo ñuw:o nyoo, yipi, Nkálili Wee u kwo dmyinê lêpî, yipi, Nê y:i anmy:uu m:uu ngmê. *

Lede knî y:oo kada pini knî ye mdoo u ngwo ñuw:o ngópu

¹¹ Dini ghi n:i ngê yi pyópu dê maadí dpîmon:aa kwo, lede knî ngmê Njedusalem lee dniye, kópuni yi ngópu pyaa dniye, yi kópu yilí yi yuu dmi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye mínê y:ee tumo.

¹² Kada pini yoo yintómu nipi a wó, yi nuw:o dmi ngmídi ngê pyódu ngópu, lede knî ye ndapî yilí y:ee ngópu,

¹³ yepê, Kópuni dê pyódu, pi ka nangê vyi. Yepê, Pi knî ye ala kópu dmyinê tpaê, yipi, Dini ghi n:i ngê nmî dpî té, p:uu ndiye pyu knî y:oo daa nmî lama ntóo kédê t:âmo ngmê.

¹⁴ Yepê, Paléti ngê yi kópu a nyêmi knomomê, nmyi kpadakpada u pi a tpaê knomomê, ye u nuw:o nmo l:âmol:âmo, kópu nmye daangmêwa d:uu.

* 28:3: Mát 17:2 * 28:7: Mát 26:32 * 28:10: Hipilu 2:11

¹⁵ Wod:oo yi lede knî y:oo yi ndapî yi kêlê a ngee ngópu, kópuni ye vyi ngópu, yi kópu pi knî ye ntênê dnyen:aa tpaépê. Nju tpémi y:oo yi k-omodanê kópu awêde mu nyepényepê ngmê.

*Yesu ngê chóochóó p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo a kêma ngê
Mak 16:14-18; Luukî 24:36-49; Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8*

¹⁶ Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê ngmê Nkálili Wee u kwo lee dniye. Yesu ngê mbwini n:ii u pi ye vyu, yi mbwini mbêmê lee dniye.

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo ghê dniye, ngmênê knî ngmê yi nuw:o miyó ngê dnye ya, yiné ye daa vyílo.

¹⁸ Yesu yi nkígh:é a loo, nipi dnye danêmbum, yepê, M:aa ngê mbóó p:uu kópu yilí yintómu yi kada pini ngê dê pyódu nê, dyámê mbêmê kópu yilí yintómu yi kada pini ngê myaa pyódu nê. *

¹⁹ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o dyámê mbêmê ghi yintómu dpí lee dmyeno, pi yilí a p:uu ndiye pyu ngê dp:uu pyódu tóó. Yepê, Dmyinên:aa mbápitisiím kígha dé. Yepê, M:aa u Ghê Dmi, myenté M:aa u k:ii, nmî kêê k:oo dmyinên:aa kapí dé. *

²⁰ Yepê, Dêêpî kópu n:ii nmye ní vyi too, yi nuwo dp:uu kalé tóó, mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâcháâ dé. Yepê, Nkíngê ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dye ghi yintómu nmyi p:uu aní ya, u dí, kuwókuwó wéni amí d:ii.

Wu u dí. *

---

* 28:18: Epeso 1:20-22   * 28:19: Dpodo 1:8   * 28:20: Njon 14:23; 15:17; Hipílu 13:8

MAK

Yesu Kédisu dyámé mbémé dini ghi ngé doo paa, p:uu ndiye pyu yoo doo ndiye kigha dé. U kuwó dini ghi ngé pwene, mēda pii wo, u mī ka mē kee wo, u kuwó dini ghi ngé Pita pi knī ye Yesu p:uu dpimon:aa danēmbum, Mak ngé Pita dpīmo yāmuyāmu. Pita ngé kópuni dpīmo tpapê dé, Mak ngé Kídiki dnye ngé ye mēdpīmo tpiye dé. M:ââ pyolo y:a mē limi mī loo, yed:oo Pita pwene, Mak ngé yi danēmbum Kídiki dnye ngé u ngwo d:êê ngé. Ala yi danēmbum.

Njon Baptist ngé Yesu u maa u ngwo a yó

Mátiyu 3:1-12; Luukí 3:1-18; Njon 1:19-28

¹ Ala Yesu Kédisu u kópu mb:aa, pini n:ii Chóó Lémi Tp:oo.

² Chóó Lémi ngé kópuni u kwo a vyu, u komo kapí pyu Yisaya ngé wuné a d:êê ngé, apê,

A kópu y:ey:ee pyu ngada waní kââ,

māa yinê amínê yé.

Yisaya ngé ala kópu mye d:êê ngé, *

³ W:amí mbémé pi ngma adí kââ, yewo,

Nmí Lémi u maa a yé yó,

maa mb:aa yidó yé yó.

*

⁴ M:ââ yilí mī loo, Njon ngé Yisaya u kópu u ngwo ntiye ngé. Yesu ngé u dpodo kn:ââ ghéli daangé chópu, Njon ngé Chóó Lémi u kópu pi knī ye doo tpapê, yi nuw:o dmi doo ngmēépí dé, Yesu u maa u ngwo doo a yiyé. Njon w:amí mbémé dpīmo ya, yélini u kwo dpīmo lēpí, ye dpīmo danēmbum. Yipu, Nmyo ndéndé ngé Nju tpémi, ngmēnê Chóó Lémi u chââchââ nmyi lama daa tóó, kn:aa dyámé tpémi ntee dé, nmyo yinté dé. Yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, mbwaa ngé n:aa mbáptisím kigha nmyo, Chóó Lémi ngé nmyi dono yilí u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngí té, Chóó Lémi u yoo njini ngé u ngwo wanmyi pyaa dmi.

⁵ Njuda tpémi Njon ka yilí loo, Njedusalem tpémi yilí mye loo, dnyen:aa ng:aang:aa. Yi dono yilí yi yuu dmi Njon ka dnyimon:aa a yémí, wod:oo mbwaa ndíi paa Njódan dpīmo kmēnēkmēnê dé, mbáptisím ye dpīmo yém, yi dono yilí u ngwo dpīmo ghēghēê dé.

⁶ Chóó Lémi u komo kapí pyu Ilacha ngé kpídí gh:aagh:aa ntee dpīmo t:emí, Njon ngé yinté kpídí myedpīmo t:emí, kámél gh:aa kpídí. Pudumakó too pee u mbaléti ngé pyódu ngé, u paa vyílo yidpīmo t:emí. Mty:aa ndápu kpele numo ch:ee dpīmo kuwo dē, mu kópu u díy:o nté y:i dēpwo ya. *

⁷ Pi knī ye yepê, Pini n:ii a kuwó wuné kwo, u pi ndíi. Yepê, Nê tédê. Yepê, D:oo u ntáâ, u nkígh:ê daaní nî. Yepê, Nê tp:ee.

⁸ Yepê, Mbwaa ngé muní mbáptisím kigha nmyo, ngmēnê yi pini ngé Chóó Lémi u Ghê Dmi ngé wa mbáptisím kalé nmyo.

Njon ngé Yesu u ngwo mbáptisím kwólu

Mátiyu 3:13-17; Luukí 3:21-22

⁹ Yi dini ghi ngé Yesu Nkálili doo ya, p:aa u pi Nasalet. Yi p:aani a kuwo ngé, Nkálili Wee myedé kuwo ngé, Njódan mbwááni a núwo, Njon ka u ngwo loo,

kwo, Mbápitisiím kalê nédi, yed:oo Njon ngê mbwaa lêê u mênê Yesu kmênê ngê.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu mbwaa lêê u mênê a pii wo, apê, Mbóó mêtê kpêmî. Myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:êmê k:ii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo.

¹¹ Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, kwo, Nyi a tp:ee njini, nuu ghi a nódo ka tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu nye d:uud:uu too.

Setan ngê Yesu u ngwo doo dódo

Mátíyu 4:1-11; Luukî 4:1-13

¹² Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu w:amî mbêmê dy:ââ ngê.

¹³ Y:i doon:aa ya, wo podo y:a, Setan ngê y:i doon:aa tókótókó. Chii tpile tp:oo y:i myednyen:aa kwo, enjel yoo a lee dniye, Yesu mê ngee ngópu.

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu

Mátíyu 4:12-17; Luukî 4:14-15

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Njon ngê King Helodi ka u dono kópu yilí dpímo kwódukwódu dé. Yi kwódu yé u l:êê díy:o Helodi ngê Njon mbwa k:oo kmungo, Yesu Nkálili u ngwo loo, pi kní ye dpímon:aa danêmbum, Chóó Lémi u kópu mb:aa p:uu ye dpímon:aa danêmbum.

¹⁵ Yipu, Dye ghi mbwee machedê. Yipu, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ daa kêmakêma a chap. Yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, yipu, Chóó Lémi ka diyé dmyeno, u kópu mb:aa ka kélímî mbê dmyeno.

Yesu ngê u mwiyé mwiyé p:uu ndiye pyu yoo u ngwo ngmidi too

Mátíyu 4:18-22; Luukî 5:1-11; Njon 1:35-51

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkígh:ê doo m:ii, te yâmuyâmu pyu miyó módu, Saimon mbwémi Andru, apê, Mu vyuwó mo.

¹⁷ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, A ngm:êê nódo. Yepê, Te u vyuwó ntee dpí lama a tóó, pi vyuwó yinté dpí lama n:aa kígha. Yepê, Pi yilí Chóó Lémi ka wanmo núw:o.

¹⁸ Yi ngwo dini ghi ngê yi pwoo a kuwo ngópu, Yesu ngm:êê ngópu.

¹⁹ Até yidnye lêpî, mwada y:i myenté Yesu ngê pi mbwémi mê miyó até yi m:uu doo, Njems mbwémi Njon, Sepédi tp:oo dé. Yi mí k:ii dinki k:oo dnye kwo, yi pwoo dnye l:âmol:âmo.

²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu doo, yepê, A pwiyé cho. Yepê, A p:uu anyi kaa cho. Wod:oo yi mí Sepédi, u dpodo pyu yoo yi k:ii, dinki k:oo a kuwo tumo, wod:oo Yesu u kuwó ghê knopwo.

Yesu ngê kmêna ngmê u ngwo ngm:ii kwólu

Luukî 4:31-37

²¹ P:aa ndii ngmê u pi Kípêênnyém, Nkálili Kpéni Lêê u nkígh:ê p:aani ngmê. Yi pini páádi kní Yesu u k:ii Kípêênnyém lee dniye, y:i dnyen:aa ya. U kuwó dini ghi ngê, líme wo ngê, ngêpê ngomo k:oo kee dniye, Yesu ye doon:aa dêêpî.

²² Kópuni ye vyi too, yi nyepényepê u kópu ngê pyaa dniye, mu kópu u díy:o dêêpî pyu yoo ntee dnyimo dêêpî, daa yinté dpímo dêêpî. Kópuni Yesu ngê ye dpímo tpapê dé, daa ndiye pyu ndii yoo yi pi dmi mbêmê dpímo tpapê dé, chóó u pi mbêmê dpímo tpapê dé. Noko yipu, U kópu yilí yintómu ndê kópu dé. *

* 1:22: Mát 7:28-29

²³ Pi ngmaté yi ta, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Ngêpê ngomo k:oo adî kee, yi kmêna u komo kââ, Yesu ka dpodombiy:e adî mbwôlu, kwo, Yesu Nasalet pi.

²⁴ Kwo, Lukwe nmo ngmanyi md:o? Kwo, Wanyi dyênê nmo? Kwo, A lama nye tóó, Chóó Lémi ngé a ngmídi nyoo, nyi u nuu u pi.

²⁵ Yesu ngé yi kmêna ka kwo, Tumu chi ya. Kwo, Ye pini a kuwo ngi.

²⁶ Yi kmêna ngé yi pini ka nyuno pwopwo adî y:oo, dpodombiy:e adî kââ, wod:oo yi kmêna ngé yi pini a kuwo ngé.

²⁷ Pi yintómu ngwéti dniye, noko dnye póó, noko yepê, Kí lónté kópu? Ndiye tédê kamí. Noko yepê, Yesu kmêna yoo yi pwo a tóó, u dnye a nyêmi ngmê.

²⁸ U kuwó dini ghi ngé yi kópu u mdoo yedê núw:o ngópu, Nkálili wee límílimí ngé a ngéêdí.

Yesu ngé Saimon u mbywé pyââ u ngwo pyi ngé

Mátíyu 8:14-17; Luukí 4:38-41

²⁹ Ngêpê ngomo k:oo dini ghi n:ii ngé a pwii dniye, Yesu p:uu ndiye pyu páádi kní yi k:ii Saimon mbwémi Andru yi p:aa pee lee dniye.

³⁰ Saimon u mbywé pyââ ngmítédmi mbêmê doo dpî, mbii ndíu u ngwo ngmêdoo ya. Dini ghi n:ii ngé taa dniye, Yesu ka yi pyópu yuu adê y:ee ngmê.

³¹ Yesu loo, yi pyópu kwulo kele, a pyidu ngé, wod:oo yi mbii ngé a kuwo ngé, yi pyópu ngé nté ye mè y:ángo.

³² Káádí dini ghi n:ii ngé gho, yi ngwo Nju tpémi yi líme wo machedê ngé pyodo. U kuwó dini ghi ngé mbii pyu yintómu Yesu ka núw:o tumo, n:ii dé y:e yi kmêna dnye kwo, u kwo nye núw:o tumo.

³³ Yi ngomo t:ámo ghi a nt:ee wo, pi dèpwo a ya.

³⁴ Yesu ngé pwopwokopwe yilí pyi ngé, mbii dyêêdí daa ngmídi yedoo ya. N:ii kní y:e yi kmêna dnye kwo, yi kmêna yilí Yesu ngé ngm:ii kalé too. Yesu ngé kmêna kní ye danêbum kwódu ngé, mu kópu u díy:o yi lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngé a ngmídi ngé, kí yi pini. Yesu ngé u yi dèpwo kwo, Pi yintómu yi lama yi kópu yaa we.

Yesu ngé Kípêniyém u ngwo a kuwo ngé

Luukí 4:42-44

³⁵ Mw:aamw:aa ghêlí daa wa wo, Yesu ngé p:aa u ngwo a kuwo ngé, pi kwéli dèpwo a paa, y:i doon:aa ngêpê, u mí ka.

³⁶ Saimon mbwémi mbwémi ma adî lee dmi, Yesu dnyen:aa nmy:uu.

³⁷ Dini ghi n:ii ngé a pyw:ee ngópu, kwo, Pi yilí kní y:oo ka nmy:uu ngi.

³⁸ Ngmênê Yesu ngé yepê, Kn:aa p:aani lee kmêle, yepê, kópu mb:aa y:i ye ngmênimo tpaépê. Yepê, Yí kópu u díy:o até d:a lê.

³⁹ Wod:oo lee dniye, Nkálili wope wope yi ngêpê ngomo kní yi k:oo dnyimon:aa koko, Yesu y:i ye dímon:aa dèêpí. N:ii kní y:e yi kmêna dnyimo kwo, Yesu ngé yi kmêna dpímo ngm:ii kígha dé.

Yesu ngé pi ngmê pyi ngé, too pee mbii leprísi u ngwo doo ya

Mátíyu 8:1-4; Luukí 5:12-16

⁴⁰ Pi ngmê Yesu ka loo, too pee mbii leprísi u ngwo doo ya, yu mbodo dé y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, A lémi. Kwo, U yi nga choo kwo knomomé, ye u ntâá kópuni ngé tupwótupwó ngé pyódu noo, wanyi chedê.

⁴¹ Yi pini Yesu ka ch:anê wo, wod:oo Yesu ngé kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, Njupwó dí chedê.

42 Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê, mb:aamb:aa ngê mê pyodo.

43-44 Yesu ngê kwo, Kî pini. Kwo, Ala kópu ny:ee ngi. Kwo, Kópuni nga dî d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Ala ngwo Njedusalem chi lêpî, kpêê ziyé pyu ngê amî m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, nmê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê ziyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamî nk:êê dê, kópuni nga dî d:uu, u ngwo pèdê w:ee y:e.

45 Ngmênê yi pini ngê Yesu u dnye daa nyongo, p:aani p:aani loo, p:êê mî chaa ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o, dini ghi n:ii ngê Yesu p:aa ndîi n:ii dpîmo lêpî, pi yilî yintómu u kwo dnyimo lêpî, u nkîgh:ê dnyimon:aa wowo, pyiyépyiyé u kwo dnyimo dmyinê. Pi dèdpîmo a ya, Yesu ka doo u ntââ ngê u kwo dpîmo pyodopyodo. Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi ngmê ngê yintoo p:aani k:oo daam:uu n:ee. Pi kwéli dèdpîmo a paa, y:i dpîmo a ya, pi yilî yintómu y:i u kwo dnyimo a lêpî, daa p:aa ngmidi dnyimo a ndiyendiye.

2

Yesu ngê u knêyómu ya pyu u ngwo pyi ngê *Mátiyu 9:1-8; Luukí 5:17-26*

1 Wo miyó pyile mî loo, Yesu p:uu Kîpêênnyem u ngwo mêtê diyé dniye. Pi knî yi lama yi yaa wo, apê, Yesu p:o a tóó.

2 Pi yintómu u kwo a lee dniye, ngomo a nt:ee ngópu, pi kuwa mî ghay wo. Yesu ngê chóó u p:êê kópu dyuu ye doo tpaépé dé.

3 Yesu ka mbii pyu ngma a núw:o ngópu, kpâlî dè ntóó dê. Ngmítédmi mbêmê a yé ngópu, pi páádi knî y:oo dnyinê ngópu.

4 Doo u ntââ yi pini Yesu ka daapê núw:o ngópu, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo maa nkoko ngópu. Yi pini páádi knî y:oo yi ngomo pywápé ngmê pw:ono adî núw:o ngmê, Yesu kwéli doo a ya, ngomo pw:ono puu y:i ngmêmînê t:ee ngópu. Ngomo pw:ono têpê a wéli ngópu, puu y:i ngmêmînê t:ee ngópu, yi pini yedê ngê y:i ghîpî ngópu, u ngmítédmi mbêmê doo ya.

5 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii knî y:oo kî pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kélímî té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A tp:ee. Kwo, Nono yilî yintómu dî chedê, Chóó Lémi ngê mēdaawa kpada ngi.

*

6-7 Nju tpémi yi dèépî pyu yoo y:i ngmédoo kwo, yi kópu yi ny:ee ngópu, yi gha vy:o a vyi ngópu, apê, Kî pini ngê lukwe dîy:o yi kópu dê vyi? Apê, U yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kâádî. Apê, Chóó Lémi mu ngmidi ngê yinê wa vyi, awo, Nono yilî dî chedê. Apê, Doo u ntââ, pi ngmê ngê yinté kópu d:uudpî vyi. *

8 Kópuni tumu dnye nuw:onuw:o dé, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe dîy:o yenté nmye nuu mbumu té?

9-11 Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, u ntââ ngê yinê a pyódu noo, u ntââ dyámê mbêmê pi ka wanî vyi, Nono yilî dî chedê, Chóó Lémi ngê nono yilî u kuwó dê kée té, mēdaawa a ngî té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kélímî mbê dmi, ngmênê kópuni kî kpâlî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka u ngwo nmye kélímî té. Wod:oo Yesu ngê yi kpâlî ntóó ka kwo, Gh:éédé, ngmítédmi a ngini, p:o lili.

* 2:5: Luukí 7:48 * 2:6-7: Is 43:25; 1 Njon 1:9

12 Wod:oo yi pini ghêêdi wo, u ngmîtedmi a ngêêdi, pi yintómu yi ngópu mí pwii wo. Pi yintómu ngwéti dneiye, Chóó Lémi chaa kalé ngópu, noko yepê, Kínté kópu pi doongmê módu. *

Yesu ngê Lipi u ngwo ngmídi ngê
Mátiyu 9:9-13; Luukí 5:27-32

13 Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê u nkígh:ê mē diyé dneiye. Pi yilí yintómu u kwo a lee dneiye, y:i doon:aa ndiye kígha dé.

14 Dini ghi n:ii ngê kada a y:ee ngópu, maa p:uu tákisi ngêêpí pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Lipi, Alípayas tp:oo. Yi pini ndapí ngêêpí ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngê kwo, A ngm:êê nédi. Wod:oo ghêêdi wo, Yesu u kuwó ghê wo.

15 U kuwó dini ghi ngê u ngomo k:oo kee dneiye, Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, tákisi ngêêpí pyu yoo, kn:aadi te pyu yoo mye yi k:ii. Yinté pini mē yilí Yesu p:uu dneiye ya. Nipi dneiye kmaapí, yi ngomo k:oo.

16 Dêêpí pyu yoo n:ii dé Pádisi yoo yi vy:o dneiye kwo, y:i kní ngmê ta. Apê, Yesu kn:aadi te pyu yoo yi k:ii mu kmaapí té. Yi tpókni Yesu p:uu ndiye pyu kní ye póo dneiye, yepê, Lukwe díy:o nmyi kada pini kn:aadi te pyu yoo tákisi ngêêpí pyu yoo yi k:ii a kmaapí té? *

17 Yesu ngê yi kópu yi nyongo, yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpí ní. Yepê, Kpeede mbii pyu kní ye dpí lê. Yepê, Yélini yiné ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi díy:o al:ii nê loo, yepê, ngmêné kn:aadi te pyu yoo yi díy:o nê loo. *

Nté kpípkpípi u danêmbum
Mátiyu 9:14-17; Luukí 5:33-39

18 Wo ngmê kní yi k:oo Pádisi kní y:o nté dnyimo kpípkpípi. Chóó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo dnyimo ngêpê. Yi wéni kní ngmê ngê, Njon p:uu ndiye pyu kní y:oo yi kópu myednyimo d:uud:uu, nté myednyimo kpípkpípi. Yi wéni ngmê ngê pi kní Yesu ka ngma a loo, u kwo póo dneiye, kwo, Lukwe díy:o Pádisi kní y:oo nté dē kpípi ngmê, kwo, Njon p:uu ndiye pyu kní y:oo nté mya kpípi ngmê, kwo, ngmêné m:uu ndiye pyu kní ye nté chuu kwódu ngê?

19 Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê pi cha dpí yéé kní, pi ngê nté pi ka d:uudpí kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmí gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyede, doo u ntâá nté ye daani kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngê pi dpí pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngê dpí pyódu, dye ghi kní ngmê ngê nté dpí kpípi ngmê.

20 Yepê, Dini ghi n:ii ngê a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o mēdaani kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngê wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngê yi chóó nté wa kpípi ngmê.

21 Yepê, Kópu kamí ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamí yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii u kpídí mbwee dpo chópu, doo u ntâá kpídí pee kamí daawa pwila, kpídí mbwee p:uu daawa t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê ayi ghodo, kpídí pee kamí dēékwédi ngê wa a pyódu, kpídí mbwee d:ud:umbiy:e wa a chópu. Yepê, Kpídí pee kamí, kpídí pee mbwee daa numo yi pee dé, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamí daa numo yi pee dé. *

22 Yepê, Wain kamí nmye ngmêd:a núw:o, doo u ntâá u yiyé tédê mbwee kní yi k:oo daani yé, wa dyêné té, mbwódo amí d:ii. Yepê, U ntâá kamíni kní yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyêné té. Yepê, Nmyi l:êê ghi mbwee dmi yi dye ghi

* 2:12: Mát 9:33 * 2:16: Mát 11:19; Luukí 15:1-2 * 2:17: Luukí 19:10; 1 Tim 1:15 * 2:21: 1 Kódin 10:21; 2 Kódin 6:16

machedê. Yepê, Ntê kpîpîkpîpî mēdaa ndîi kópu. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o a p:uu ndiye pyu knî ye ntê daanî kwódu.

*Yesu ngê líme wo p:uu kópuni vyu
Mátíyú 12:1-8; Luukí 6:1-5*

²³ Líme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo tédê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî y:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêpi dé, yi kêê yedê dnye vyuw:avyuw:a dé, too pee dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódó, ngmênê Pádisi knî ye yinê ye dnye dpodo, *

²⁴ Yesu ka kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu yoo nmî líme wo ngê a dpodo té?

²⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómudómu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angénté, yi kópu dp:eengé kp:aa ngópu? Yepê, Dini ghi n:ii ngê Apiyata kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini ngê doo a ya, Dépidi ngê Sóól u ngwo a kuwo ngê, u yoo knî yi k:ii mbêpê dniye, ntê daa núw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pí ngee too, *

²⁶ wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbidédi knî ngma a ngêédi, u lede knî yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbidédi kpêê ziyé pyu knî y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too.

²⁷⁻²⁸ Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê dépê t:ângo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aa nté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngmídi noo, nê u Pi Ndêndê. Yepê, U l:êê díy:o nê u ntââ, líme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaépê. Yepê, Pádisi yoo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi alanté, Líme wo kada a tóó, yoo kuwó a kwo. Yepê, Yinté daa tóó. Yepê, Chóó Lémi ngê líme wo yó, pi knî yi ghê vyímî u l:êê díy:o, daa líme wo u l:êê díy:o yoo l:âmo ngê. *

3

*Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê
Mátíyú 12:9-14; Luukí 6:6-11*

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ngêpê ngomo k:oo mē kee dniye. Yi ngomo k:oo pi ngmêdo kwo, kóó ntóó.

² Yi ngomo k:oo Pádisi yoo myednye kwo. Yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dépê y:ee tumo, apê, Nmî líme wo ngê pi ngma a pyipyi knomomê, u ngwo nmo ndyíkondyíko.

³ Yesu ngê yi pini kóó ntóó ka kwo, A pwiyé. Kwo, Pi knî yi ngíma a nkígh:ê anyinê ghê.

⁴ Wod:oo pi knî ye póó wo, yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté? Yepê, Líme wo ngê kópu mb:aa ngmanyi d:uu, ó dono kópu ay:ii d:uu? Yepê, Pi ngmanyi ngee, ó anyi vy:a? Ngmênê pi knî y:oo kópu u kwo daangmê vyi ngópu.

⁵ Yesu ye nod:e wo, kwódo ng:oo dmi l:âmo a ngêpa wo. U gha vy:o vvu, apê, Lukwe díy:o kí pini kóó ntóó ye doo ch:anê wo? Apê, Lukwe díy:o yi dêêpî kópu ngmídi p:uu a nuw:o té? Wod:oo yi pini ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Wod:oo yi pini ngê kóó kpêd:e ngê, yed:oo mb:aamb:aa ngê mē pyodo.

⁶ Yi ngwo Pádisi yoo pwii dniye, King Helodi u kwo téni pee yéli yi k:ii dnyen:aa danêmbum, yi danêmbum tédê Yesu u yvee u dy:oo mínê chápwo ngópu.

* 2:23: Deut 23:25 * 2:25: 1 Sam 21:1-6 * 2:27-28: Deut 5:14

Yesu u ngwo dpîmo dêêpî myedpîmo pi pyipyi

Mátiyu 4:23-25; Luukî 6:17-19

7-8 Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi k:i Nkálili Kpéni Lêê ndî u nkîgh:ê lee dniye. Pi yilî yintómu knî y:oo Yesu myednye yâmuyâmu. Pi yilî tp:oo témi tap. Nkálili tpémi, Njuda tpémi, Njedusalem tpémi, Yidumiya tpémi, Pédiya tpémi, Taiya tpémi, Saidon tpémi, daa wee ngmidi tpémi Yesu ka yedê loo, mu kópu u díy:o Yesu ngê kópuni yilî doo d:uud:uu, yi kópu yilî yi pi dmi a ny:ee tumo.

9-10 Yesu ngê mbii pyu yilî dpîmo pyipyi, yed:oo mbii pyu knî y:oo pi dpodombiy:e dnye papí dé, Yesu ka u ngwo dnye lêpî, u yi y:e doo kwo, Yesu p:uu kêê nm:uu yé, yed:oo nmî mbii machedê ngê u ngwo a pyodopyodo. U l:êê díy:o Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo vvu, yepê, Dinki a ñuw:o yó, yepê, yoo a pwo wa a wó.

11 N:i knî y:e yi kmêna dnye kwo, dini ghi n:i ngê Yesu m:uu ngópu, yu km:ee dyimê dnye, dpodombiy:e u kwo mbwóó dniye, kwo, Nyi Chóó Lémi tp:oo.

12 Yesu ngê kmêna knî ye yepê, Yi kópu daamunmyi vyi ngmê, nê n:uu. Yi kópu ye kwódu ngê.

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó u ngwo ngmidi too

Mátiyu 10:1-4; Luukî 6:12-16

13 U kuwó dini ghi ngê Yesu mbu paa loo, u yoo chóó mî myââ, yélini u yi dmi u ngwo doo kwo, yepê, A pwiyé dmyeno.

14 Yi yélini yi vy:o, pi y:a mê miyó ngmidi ngê, u dyépi yoo, u aposêl yoo. Yepê, Dí ngmidi nmyo, a p:uu dmyinê ya. Yepê, Díyo a dpodo tédê waní dy:ââ nmyo, pi knî ye a kópu dyuu anmyin:aa tpapê.

15 Yepê, U ntââ ngê waní pyódu nmyo, pi knî y:e yi kmêna anmyin:aa ngm:i kîgha dé.

16 Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó ngmidi ngê, ala yi pi dmi. Saimon ngmê, pini n:i Yesu ngê u pi nt:ângo, apê, Pita.

17 Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Sepédi tp:oo dé. Yesu ngê Njems mbwémi Njon yi pi dê ntaa doo, apê, Komo pwááti dé, yi chóó yi dnye ngê, Mbówanêênjís.

18 Pilipi Mbatolomyu limo wono, Mátiyu Tomas pii wolo, Njems tówo, Alipayas tp:oo. Tádiyas yono, Saimon mê ngmê, pini n:i yoo woni knî yi kii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:i kalé té, mu kópu u díy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma tpémi y:o dny:oo y:enê nmo.

19 Njudas Kédíyót pi mê myomo, pini n:i Yesu u kwódo ngê ghê wo.

Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 12:22-32; Luukî 11:14-23; 12:10

20 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu p:o mê lee dniye. Wunê ntee u ngwo dpîmo pyodopyodo, yinté u ngwo mîmî pyodo, pi yilî u kwo loo, yi kópu u l:êê díy:o u pi knî yi k:i yi kmaapî u dye ghi dêpwo ya.

21 Dini ghi n:i ngê u pye ghee knî y:oo yi kópu a ny:ee ngópu, wod:oo lee dniye, apê, Nmî nya. Mu kópu u díy:o pi knî y:oo noko yepê, Kêdê ghéti. Yinté dnye tpapê.

22 Dêêpî pyu n:i yoo Njedusalem a ndê dniye, noko yepê, Kmêna yoo yi kada pini Setan ngê wu pini yiné a mbêpê kîgha. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yiné a ngm:i kîgha too.

²³ Wod:oo Yesu ngê yi yéli a danê ngê, yepê, Setan ngê pi knî y:e kmêna daawa ngm:ii kalê té. Yepê, Daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê n:aa ngm:ii kîgha too.

²⁴ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmidi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi wee wa dyênê ngmê.

²⁵ Yepê, Myenté, mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi pi dmi wamye dyênê ngmê.

²⁶ Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angénté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too.

²⁷ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mêdaanyimo ngî té. Yepê, Ngmênê n:ii u wêdêwêdê ndîi, yi pini u ntââ, yi l:âmo dy:ââ dpî mgîmî, kóó yu dpî kudu té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni mwiyé a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Yepê, Ala yéli yinê mgîmî ngê, n:ii dé y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê Setan kóó yu dí kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. *

²⁸⁻²⁹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, K:omo tpile pi knî y:oo ló dono kópu yilí a d:uud:uu t:oo, ló kópu dono Chóó Lémi p:uu ngmêdpî vyi ngmê, ngmênê Chóó Lémi ka yi yéli wa diyé dmi, ye Chóó Lémi ngê yi dono kópu yilí u kuwó wa kée té, ntââ y:e mēdaangmēwa a vy:u. Yepê, Ngmênê pini n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu adí peede tpapê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilí u kuwó daawa kée té. *

³⁰ Yesu ngê yi kópu ye vvyu, mu kópu u díy:o pi knî y:oo noko yepê, Yesu ngê kmêna ngma a kwo.

Yesu u pye ghee knî y:oo Yesu u ngwo dnye nmy:uu

Mátiyu 12:46-50; Luukî 8:19-21

³¹ Yi dîni ghi ngê Yesu u pye ghee knî taa dniye. Doo u ntââ Yesu ka daapi ní dniye, mu kópu u díy:o pi yilí, ngomo a nt:ee wo. Wod:oo kuwa dnya a kwo, kópu u kwo dy:ââ ngópu.

³² Yi yéli y:oo Yesu ka y:oo vyi ngópu, kwo, M_ye ghee knî kuwa ka wee, kwo, ka poopoo ngi.

³³ Yesu ngê yepê, N:uu ngmê a pye? Yepê, N:uu dé ye a mbwó yoo?

³⁴ Yélini yi vy:o doo kwo, doo y:enê dé, yepê, K:omo tpile niye ghee knî kuwa a wee, ngmênê a yoo njini ala ngomo k:oo a kwo.

³⁵ Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu tumo, yi yéli yi niye ghee knî.

4

Witi nt:ene u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:1-9; Luukî 8:4-8

¹ Wo ngmê ngê Yesu Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê doon:aa ya, pi yilí yintómu yi doon:aa ndiye kîgha dé. Pi dépwo a ya, Yesu ka lee dniye. Yesu ka pi yilí

ngê pyodo, apê, A pwo wa a wó, wod:oo dinki k:oo wo wo, k:oo doon:aa ya, y:i doon:aa ndiye kîgha dé. Pi yilí yi kpéni lèê u nkîgh:ê dnyen:aa kwo, Yesu y:i dnyen:aa ng:aang:aa.

² Ye doo mgongo danêmbum, kópu yilí yi nuwo y:i doon:aa kîgha.

³ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê witi w:uu nt:ene tédê loo, têpê mwiye chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé.

⁴ Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mí dyimê dniye, ímê kní y:oo mí ma tumo.

⁵ Yepê, Witi w:uu woni dé t:aaní mbêmê mí dyimê dniye, têpê mdoo kwéli dêpwo ya.

⁶ Yepê, Yi witi w:uu dé límílmí ngê pii dniye, ngmênê dini ghi n:i ngê kâádí ndíi yi kee wo, wod:oo pw:oo dniye, mu kópu u díy:o yi km:êê dmi têpê mênê yimi daa ghêpê dniye.

⁷ Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mí dyimê dniye, y:i mí pii dniye, tpyé ngê ma too, yi nt:u dmi daa kaa dniye.

⁸ Yepê, Witi w:uu woni dé têpê ghi mb:aa mbêmê mí dyimê dniye, y:i mí pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yepê, kní ngmê yi nkwo doo w:uu pyoloy:a kele, yepê, kní m:uu yi nkwo doo wonoy:a kele, yepê, kní m:uu yi nkwo doo yonoy:a kele.

⁹ Yepê, Kópuni nmye dí vyi, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

Kópuni u díy:o Yesu ye doo mgongo

Mátiyu 13:10-17; Luukí 8:9-10

¹⁰ Dini ghi n:i ngê yoo ndíi yi p:o p:o mē loo, Yesu p:uu ndiye pyu yoo, u dyépi y:a mē miyó kní yi k:i:i, yi mgongo danêmbum kní yi díy:o u kwo póo dniye.

¹¹⁻¹² Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilí nmye waní tpaépê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a déêdêê, ye aní mgongo, mu kópu u díy:o kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê ngê a d:êê ngê, yi yéli y:oo yi kópu paa ntiye y:e. Yi kópu ala,

U mumu ngê a mumu ngmê,

u nyêmí ngê a nyêmí ngmê,

u wopwe ngê mēdēdē wopwe ngmê.

Wa a w:ee ngmê, ye Chóó Lémi ka wa diyé dmi,

yi dono yilí u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngí té. *

Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu

Mátiyu 13:18-23; Luukí 8:11-18

¹³ Yesu ngê yepê, Angênté? Yepê, Yi mgongo danêmbum dmyongê w:ee ngópu? Yepê, Ló mgongo ngmanmyinê w:ee ngmê?

¹⁴ Yepê, Witi w:uu pi ngê ntee a dimi too, yepê, Chóó Lémi u kópu pi kní yi ngíma yinté a yiyé tumo. Yepê, Yi kópu pi woni kní yi mênê nt:u dpí kaalí, woni kní yi mênê nt:u d:uudpí kaalí.

¹⁵ Yepê, Witi w:uu woni kní maa p:uu ntee dpí dyimê dmi, ímê kní y:oo ntee dpí ma t:oo, yepê, pi woni kní yinté wēdēwēdē dé, yi ngópu dpí kuwo t:oo, kópu yi gha vy:o d:uudpí kee, yi nt:u dmi d:uudpí kaalí, mu kópu u díy:o Setan ngê yi kópu dpí t:âmo té.

¹⁶⁻¹⁷ Yepê, Witi w:uu woni kní t:aaní mbêmê ntee dpí dyimê dmi, w:uu dpí pii dmi, límí k:i:i ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni kní yinté dé, dini ghi

* 4:11-12: Is 6:9-10; Njon 12:40; Dpodo 28:26-27; 1 Kódin 2:10

n:ii ngê a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadîi yi gha vy:o a ya yédi. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kn:aa yéli y:oo a kópu dyuu u l:éé díy:o a yoo adnyi kpakakpaka dé, yepê, yi yéli y:oo límí k:ii wa kpîpî nê. *

¹⁸ Yepê, Witi woo woni knî tpyé ngê ntee dpî ma té, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile knî y:oo a kópu dyuu yinté dpî ma ngmê. *

¹⁹ Yepê, Yi yéli nté ndapî, tpile yilí yi p:uu a nuw:o nyédi, a p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o a kópu dyuu nt:u d:uudpî kaalí.

²⁰ Yepê, Witi woo woni knî tēpê mb:aa mbēmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpî kaalí, yepê, pi woni knî yinté dé, a kópu ngê yi gha dmi dpî ntówo té, yi gha vy:o nt:u yinté mb:aamb:aa ngê dpî kaalí, woni knî yi mēnē pyoloy:a dé, woni knî yi mēnē wonoy:a dé, woni knî yi mēnē yonoy:a dé.

²¹ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídí dpo ghay, n:ii ngê lam dpo vuyuwó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, mu kópu u díy:o lukwe ngê mgídí wa chaa? Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpî kââ, yoo u ngwo dpî numo m:uu.

²² Yesu ngê yepê, Tumu kópu yintómu díyo wa a pywáli dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedê pywáli dmi.

²³ Yepê, Yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

²⁴ Yesu ngê yepê, A ka ntēnē dmyina a ng:aa, a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dmyina a wopwe,

²⁵ mu kópu u díy:o n:ii ngê a kópu dyuu wa a w:ee, díyo knî m:uu u kwo waní y:oo. Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu daawa a w:ee, tēdēni kópu ayedê w:ee, yi kópu l:âmo wa a ngee, u nuwo wa a kuwo.

Nté woo u pyidepyide u danêmbum

(Yi dini ghi ngê Nju tpémi yi nuw:o ghi dmi alanté doo ya. Noko yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmídi, yi pini nmí kada adí kwo, Chóó Lémi ngê l:éé tēdē wa ngee nmo, nmí mbodo dmi mudu y:i wa yââ, kn:aa dyámé tpémi yintómu nmí maknopwo adnyi ya. Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê chóó ada a y:enē nmo.)

²⁶ Yesu Nju tpémi ye doo mgongo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo yi y:enē kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu alanté wa pyódu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pi ngê u nté woo a nt:ene ngê, u nté woo dpî ntówo, mo dpo kuwo, yi ntini woo chóó a pyidepyide yédi.

²⁷ Yepê, Yi pini p:o dpî lê, kn:aa dpodo p:uu mēwumê dpodo yédi, mgídí vy:o a dpî yédi, dye ghi yintómu yi ntini woo chóó a pyidepyide yédi. Yepê, Yi pini u lama daa ya yédi, nté woo lónté dpî pyidu.

²⁸ Yepê, Tēpê ngê chóó dpî pyidepyide kwolo, pii mwiyé dpî chópu, u kuwó dini ghi ngê nté woo ndââ dpî chaa, u kuwó dini ghi ngê nt:u dpî kaalí, yed:oo dpî mdo.

²⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê u nté dpî mdo, yed:oo dpî ché.

Kwee u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:31-32,34; Luukí 13:18-19

³⁰ Yesu ye póo wo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enē kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu p:uu lónté aní mgongo?

* 4:16-17: Kílosa 2:7 * 4:18: Mát 19:23-24; 1 Tim 6:9-11

31-32 Yepê, Kwee ntee dpî k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilí ngê amî pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndîi ngê wuné kwo yédi, ngmêné dini ghi n:ii ngê yi nkwodo dpî kee, dpî tîpítîpî mb:anê, pywápê ye ya yédi.

33 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u kópu dyuu pi knî ye doo tpapê, yinté mgongo yilí ye kwólu, u dí doo u ntââ pi knî y:oo yi mgongo daapêdê w:ee tumo.

34 Dini ghi n:ii ngê pi yilí knî ye dpîmo danêmbum, dye ghi yintómu ye dpîmo mgongo. U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu knî ye yi mgongo u kakémê mēdpîmo chámêchámê.

Yesu ngê yópu ndîi u ngwo chedê ngê

Mátíyu 8:23-27; Luukî 8:22-25

35 Yi wéni ntumokwodo, Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, kpé lêê mwada pee lee kmêle.

36 Wod:oo dinki k:oo wo dniye, yoo a kuwo ngópu. Dinki knî m:uu loo, Yesu mye ngm:êê ngópu.

37 Yópu ndîi ngma a pwaa wo, vyuwó dinki k:oo dnyen:aa kn:êê, daa kēmakēma dinki pi vy:êê wo.

38 Yesu dinki kn:ââ ghê doo dpî, u piló mbodo knâpwo doo a ya. P:uu ndiye pyu knî y:oo u dpî ny:ââ ngópu, kwo, Mââwe. Kwo, Lama daa tóó nga anmî pwopwo té?

39 Yesu a pii wo, yópu ka kwo, Munto. Vyuwó knî ye yepê, Dmyinê nd:omo. Wod:oo yópu a ngópu, dye ndîi mē kââ.

40 Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o nmye nkíngê té? Yepê, Lukwe díy:o a ka dp:ee kēlîmî té?

41 Nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, noko yepê, Kí lónté pini? Noko yepê, Vyuwó yópu y:oo u dnye kédê ny:ee ngmê, kîmyaa châpu ngmê.

5

Nkedîsa pi ngmê u danêmbum

Mátíyu 8:28-34; Luukî 8:26-39

1 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimî tee diniye, Nkedîsa tpémi kwéli dnya a ya.

2 Yesu dinki k:oo a ghay wo, pi ngmê até u kwo yi loo, u kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi pini kpomo mênê a pwii wo, pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé.

3 Yi: i dpîmo ya, dye ghi yintómu. Doo u ntââ pi ngê puwóma ti ngê daapî kudu ngê.

4 Daa ng:êêntómu puwóma ti ngê kóó yu kudu tumo, ngmêné dpîmo pwapî dé, mu kópu u díy:o l:âmo dy:ââ. Dêê dniye, daa kudu ngópu.

5 Dye ghi yintómu mbu knî yi mbêmé dpîmo lêpî, kpomo knî yi mênê myedpîmo lêpî, dpîmon:aa kââkââ, chóó chêêpî ngê myedpîmo châpu.

6 Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê Yesu kuughê a módu, mbêpê a puwâ, Yesu ka loo, yu mbodo dé y:e Yesu ka k:ame ghê wo.

7-8 Dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, Yesu. Kwo, Yâpwo ndîi tp:oo. Kwo, Lukwe a nga ngmanyi md:o? Yesu ngê kwo, Kmêna. Kwo, Ye pini a kuwo ngî. Yi pini ngê Yesu ka kwo, Yâpwo ndîi u pi mbêmé nga da mbwólu, nangê kpada nê.

9 Yesu u kwo póó wo, kwo, Mî n:uu? Yi pini ngê kwo, Nmî pi dídyênî, mu kópu u díy:o nmo yilí.

10 Yesu ka doo dmyinê, kwo, Kn:aa dyámê pee p:uu nangê dy:ââ nmo.

11 Mbwêmê w:uu ndîi yi nkîgh:ê ngmêdoo kwo, w:amî mbêmê dnye kmaapî.

12 Yi Kmêna knî yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ kî mbwêmê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo.

13 Yesu ngê yepê, U ntââ. Wod:oo yi kmêna knî y:oo yi pini a kuwo ngópu, mbwêmê w:uu yi p:uu mî kaa dniye. Yi mbwêmê yintómu my:oo yono yono y:a mbêpê dniye, paa ghi p:uu ghîpîla dniye, kpé lêê u kwo mî dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

14 Pini n:ii yoo mbwêmê w:uu ka dnye vuywo, yi yéli mye mbêpê wo, yi p:oo lee dniye, pi knî ye mdoo ñuw:o ngópu, ghi yintómu mye lee dniye, pi knî ye mdoo mye ñuw:o ngópu. N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, yi kópu nm:uu m:uu, wod:oo Yesu ka lee dniye.

15 Apê, Pini n:ii kmêna knî y:oo mwo a dyênê ngópu, ka tóó. Apê, Nmo ntee pini ngê mēka tóó, mēdaa ghétighéti, kpídí u paa ngmēka t:a. Nkíngê ngê y:ay:a u ngwo pwiyé dniye.

16 Yélini yi ngópu yi kópu ghéti ngê pyodo, wo yéli ye yi kópu a nté ngópu, kópuni mbwêmê knî y:e pyodo, ye myedé nté ngópu.

17 U l:êê díy:o Nkedísa tpémi Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ ala wee anyiné kuwo. Wod:oo Yesu p:uu dinki k:oo wo dniye, apê, Kada nmo y:oo.

18 Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo doo wowo, pini n:ii ngê u kmêna u ngwo dnye kwo, yi pini ngê Yesu ka kwo, U ntââ wanî ngm:êê ngi?

19 Ngmêné Yesu ngê kwo, Kêlé. Kwo, Daanyi nî. Kwo, Chóó Lémi ka chi ch:anê, awêde mb:aamb:aa ngê da ngee ngi. Kwo, Po mē dini, yi kópu nyoo knî ye dpímo nté ngi.

20 Wod:oo yi pini adí lê, P:aa Y:a Knî yi k:oo doon:aa m:ii. Kópuni Yesu ngê u ngwo d:uu ngê, pi knî ye doon:aa a nj:ii. N:ii knî y:oo ny:ee ngópu, ngwéti dniye, noko yepê, Vyuw! Yepê, Kópu kamí.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mēdê pyidu ngê

Mátíyu 9:18-26; Luukí 8:40-56

21 Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:oo Nkálili Kpéni Lêê ngmêê ngópu, Nkálili Wee u kwo mî tee dniye, pi yilí knî y:oo a yina ngópu, kpé lêê u nkîgh:ê dnye ya. Pi dépwo a ya.

22 Pi ngmê u pi Njayidus, ngêpê ngomo u y:enê pyu ngmê, yi ngwo y:i mye ta. Dini ghi n:ii ngê Yesu módó, yu km:ee mî dyimê wo, u kwo nkêpê mbê wo,

23 kwo, A tp:ee módó kíyedê mbii, kwo, Y:ay:a dê pwiyé. Kwo, U ntââ wanyiné lê, ngêê dé u pwo any:uu yé dé, any:uu pyi, yed:oo mēdaawa pw:onu.

24 Wod:oo Yesu yi pini u kuwó ghê wo. Pi mē yilí yi k:ii lee dniye, maa p:uu dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, U nkîgh:ê nm:uu ghê dmi.

25 Pyââ yi vy:o ngmêdoo kwo, kmene muwó. Dye ghi yintómu yinté dpímo ya, m:ââ y:a mē miyó ndîi, wêê p:uu dépê vyâ.

26 Yi pyópu p:uu kpeede yilí dpímo dpodo, yimi mēdnyimo mgíní vyímí kígħa, nk:ââ ye dpímo ngêêpí dé, u ndapí yinté chedê ngê, ngmêné dēdnyimo pyípyi, dono ngê p:ee mēdnyimo pyépi.

27 Yi pyópu ngê Yesu u pi dini ghi n:ii ngê nyongo, wod:oo Yesu u kuwó mî ghê wo.

28 Apê, Yesu u kpídí kwódo p:uu a kêê n:aa yé, yed:oo wêê wunê vye.

29 Dini ghi n:ii ngê Yesu u kpídí kwódo p:uu kêê yó, wod:oo wêê a vyâ, yi pyópu ngê a w:ee ngê, apê, A mbii machedê ngê dé pyódu.

³⁰ Yesu u lama até yi yaa wo, apê, Ala a wââ pi ngmê p:uu dê kee, wod:oo u kuwó até yi diyé wo, yepê, A kpídí p:uu kêê n:aa dê yé?

³¹ P:uu ndiye pyu kní y:oo kwo, Lukwe díy:o nye póó? Kwo, Lukwe díy:o chi vii, A kpídí p:uu kêê n:aa dê yé? Kwo, Pi kínga dídyêní.

³² Yesu doo yeda vuywo, yoo doo y:enê, apê, Ala kópu n:aa dê d:uu?

³³ Yi pyópu ngê a w:ee ngê, kópuni u ngwo pyodo, wod:oo nkíngê mbê wo, Yesu ka adí lê, yu km:ee kame ad:uu ghê, u mbii u danêmbum yintómu u kwo adê nt:o.

³⁴ Yesu ngê kwo, A ch:am. Kwo, A ka che kêlímí mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Kwo, Chi lèpí, mii chedê ngê dê pyódu, u nuw:onuw:o ngê kêê kídangê t:oo. Kwo, P:o mé dini.

³⁵ Yesu ngê u danêmbum ghêlî dèpê kèlî ngê, Njayidus u ngomo k:oo pi kní ngma a ndê wo, Njayidus ka kwo, Ñm:ee módó ngê pi nga da dy:ââ. Kwo, Doo u ntââ kí mââwe ngê mēdaawa ngee ngi. Kwo, Ngomo k:oo mēkidingê ñuw:o.

³⁶ Kópuni dnye tpapê dé, Yesu ngê kêê yi kèlê dèpê ngópu, ngmênê Njayidus ka kwo, Namê nkíngê. Kwo, Chi kèlímí.

³⁷ Pi daangmê ñuwo, ngmênê Pita, Njems mbwémi Njon vyílo dé yi ñuw:o too.

³⁸ Njayidus u p:o dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu ngê yoo yi módu, apê, Mu mbê té, mu kââkââ té.

³⁹ Yesu ngomo k:oo adí kee, mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ala lukwe u dnyengi ayi kwo? Yepê, Lukwe díy:o nmye mbê té? Yepê, Ye dmââdí doo pwene, ngmênê a dpí.

⁴⁰ Yesu dnye yumuyumu, ngmênê kuwa pw:ii too, yi dmââdí u pye mí, p:uu ndiye pyu pyile kní yi k:ii, ngomo ghi k:oo adí kee dmi, yi dmââdí ntóó kwéli doo ya.

⁴¹ Yesu yi dmââdí kwulo kele, yi dnye ngê kwo, Tálita kum, u nt:u kópu, Kí dmââdí, a piidi.

⁴² Wod:oo a pii wo, modoo paambwi. Yi dmââdí u m:ââ y:a mē miyó ngê doo ya. Dini ghi n:ii ngê yi dmââdí Yesu ngê a pyidu ngê, ngwéti dniye, apê, Yesu ngê ló kópu adí d:uu?

⁴³ Yesu ngê yepê, Ala kópu nmyi mênê dpo ghêpê we, pi ka nangê vii. Yepê, Nté pee u kwo ngmê y:ee nyoo.

6

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet

Mátíyu 13:53-58; Luukí 4:16-30

¹ Yesu kwéli doo ya, yi ghi a kuwo ngê, p:aani n:ii a kaa wo y:i mē diyé wo, Nasalet, p:uu ndiye pyu kní yi k:ii.

² Lime wo ngê ngêpê ngomo k:oo kee dniye, Yesu ngê doo ndiye kígha dé. Pi y:i mē yilí doo ya. Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilí ny:ee ngópu, ngwéti dniye. Noko yepê, Ala kópu yilí anyi wunê ng:éêní? Noko yepê, Nuw:o ghi ndíi nanê u kwo a yémí té? Noko yepê, Mbwudu yilí angénté dpí chaa?

³ Noko yepê, Kí daa pi ngmê. Noko yepê, Ngomo wuwó pyu. Noko yepê, Kí Méli tp:oo, Njems Njósés Njudas Saimon yi mbwó. Noko yepê, U tídé yoo al:ii myeka kwo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu mb:ii ngópu.

⁴ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu kn:aa p:aani dp:uu châpu ngmê, ngmênê u p:o tpémi y:oo d:uudpí châpu ngmê, ngmênêni kní y:oo myed:uudpí châpu ngmê.

⁵ Doo u ntââ Yesu ngê mbwudu yilî y:i daapî chópu, ngmênê pwoopwokopwe knî ngmê yi mbêmê kêê yó, u ngwo pyi too.

⁶ Yesu ngê u gha vy:o apê, Lukwe díy:o kí yéli a ka dèdê kèlîmî té?

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too
Mátíyu 10:5-15; Luukí 9:1-6

Yesu ngê Nasalet a kuwo ngê, u nkígh:ê p:aani n:ii dnye ya, yi wee u kwo loo, Chóó Lémi u kópu p:uu doon:aa ndiye kígha dé.

⁷ Wo ngmê ngê p:uu ndiye pyu yintómu y:a mê miyó a danê ngê, p:aani p:aani miyó miyó doo dyede. Yepê, U ntââ ngê n:aa pyépi nmyo, pi knî y:e yi kmêna anmyin:aa ngm:ii kígha dé.

⁸ Yepê, U ntââ nmyi kiyé avy:ee núw:o t:oo, ngmênê tpile n:aamu núw:o. Yepê, Nté n:aa ngmê núw:o, nmyi tpile péé myen:aangmê núw:o, ndapí nmyi ménê myekíngmê kwo.

⁹ Yepê, Nmyi yi dópo dmi nmyi yiye yi t:ee yó, ngmênê nmyi mbwo kpídí myomoni n:aangmê t:oo.

¹⁰ Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpí lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dé d:uu taa knomomê, ngomoni k:oo adpí koko, y:i dny:oo ya, u dí yi p:aani mēdny:oo a kuwokuwo.

¹¹ Yepê, Pini n:ii dé p:aani n:ii adpín:aa taataa, yi p:aani tpémi y:oo yi yi dé y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dé daadnyimo nyémí knomomê, ye yi pini dé y:oo yi p:aani dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u tēpê yi yi yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi p:aani tpémi y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. *

¹² Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó p:aani p:aani lee dnye, ala kópu pi knî ye dnyen:aa tpaépê, yipu, Nmyi dono kópu yilî yintómu kéeé tóó.

¹³ Pi yilî knî y:e yi kmêna mî ngm:ii kalê tumo, yápwo wulu mbii pyu yilî yi mbêmê dnyen:aa a pipi, u ngwo dnye pyipyi dé. *

Antipas Helodi ngê Njon Baptist u ngwo vyâ
Mátíyu 14:1-12; Luukí 9:7-9

¹⁴ Yesu ngê kópuni doo d:uud:uu dé, King Antipas Helodi ngê yi kópu yilî nyongo, mu kópu u díy:o Yesu u pi pi yilî yintómu yi lama doo ya, ngmênê Helodi ngê Yesu daangê módu. Pi knî ngmê y:oo Yesu p:uu apê, Njon Baptist kímédê pyidu, wu vyílo. Apê, Yi kópu u l:êê díy:o mbwudu yilî a chapí ngê.

¹⁵ Ngmê knî y:oo apê, Ilacha kímaa t:aa, wu vyílo. Ngmê knî y:oo apê, Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, apê, wunê Chóó Lémi u komo ntee dnyimo a kapí, yinté pini ngmê kímédê pyidu, wu vyílo.

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê King Helodi ngê Yesu u pi nyongo, apê, Njon Baptist. Apê, Mbwámê kínî chapwo, apê, kímédê pyidu, wu vyílo. Ala Njon Baptist u vye u danêmbum.

¹⁷⁻¹⁹ Mwiyémwiyé, Antipas Helodi ngê u mbwó Pilipi u kpâm t:ámo ngê, yi pyópu u pi Helodiyas. Yi kópu Njon ngê Antipas ka dpímo kwódukwódu. Yi kwódu yé u l:êê díy:o yi pyópu ka Njon u ngwo diya wo, yed:oo Antipas ka u ngwo vyu, kwo, Njon vya ngi. Antipas ngê Njon mbwa k:oo adí knî, ngmênê ghêli daa vyâ.

²⁰ Antipas Njon ka dpímo nkíngê, mu kópu u díy:o u lama dpímo ya, Njon pi mb:aa, ndèndê ngê Chóó Lémi u nuu u pi. Yi kópu u l:êê díy:o, pi knî ye kwódu

* 6:11: Dpodo 13:51; 18:6 * 6:13: Njems 5:14

ngê, yepê, Njon nangê vy:a. Wo knî ngmê ngê u lede knî ye dpîmo tpaê, yipu, Njon nga a pwiyé we, u kópu dyuu ngmên:aa nyêm. K:omo tpile Njon u kópu knî yi l:êê díy:o Antipas u gha lâmo dpîmo a ngêpw:angêpw:a, ngmênê u yi u ngwo dpîmo kwo, Njon a ka choon:aa dêêpî.

²¹ Antipas Helodi u taataa u wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, chóo u l:êê díy:o naa ndîi ngmê kpo, mâawe ndîi yoo a danê ngê, mâawe ndîi dêpwo a ya, Nkálili.

²² Yi nááli tédê Helodiyas tp:oo módó doo ndens, kwodo mb:aa. Yi kwodo ngê yi nááli tédê mâawe yoo a pwaá too, wod:oo Antipas ngê kwo, Lukwe u yi nga ngma a kwo? Kwo, K:omo tpile lukwe u pi ngmênnye tpaê, u ntâa nga nîné kuwo. Kwo, Ntémwi u pi a ka nye tpaê, yi ntémwi nga nîné kuwo.

²³ Kwo, Daanî dóo ngi, mu kópu u díy:o Chóo Lémi ngê wunê y:enê nê.

²⁴ Wod:oo yi kwodo adí lê, u pye ka ad:uu póo, kwo, King ka lukwe ngmanî dmyinê? U pye ngê kwo, Njon mbodo yu dmy:ee ngi.

²⁵ Wod:oo yi kwodo mbêpêmbêpê ngê mê diyé wo, king ka kwo, Njon mbodo ala ngwo nmoko yedê a ka a ki.

²⁶ Wod:oo king u gha dono ngê pyodo, ngmênê doo u ntâa wépi daapî puwá, mu kópu u díy:o yi kópu pi yilí yi ngíma vyu, mye kpaá wo.

²⁷ Wod:oo lede ngmê dy:ââ ngê, kwo, Njon mbwámê nyinê chepwe, kwo, mbodo dpo núw:e. Wod:oo yi lede mbwa mí k:oo kee wo, Njon mbwámê mîné chápwo,

²⁸ mbodo nmoko yedê a kââ, ada núw:o, yi kwodo ka mí y:ângo, wod:oo yi kwodo ngê u pye ka u nkwo mí y:ângo. Helodiyas u gha u ngwo mí pyodo.

²⁹ Njon p:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, lee dniye, Njon ntóo mîné ngí ngópu, kpomo u mênê mí kmênê ngópu.

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mátíyu 14:13-21; Luukí 9:10-17; Njon 6:1-14

³⁰ Yesu u dyépi yoo Yesu ka mê diyé dniye, kópuni mí d:uu tumo u kwo mîné nté tumo. Pi knî yi lama kópuni dnyen:aa kígha dé, u kwo myedê nté tumo.

³¹ Yi dini ghi ngê Yesu u nkígh:ê pi dêpwo ghêdê, a yina ngópu, doo u ntâa kmaapî u dye ghi dêpwo ya, mu kópu u díy:o yoo mudoo a líwe, Yesu u pyinê dnya a ng:uu, yi pyipyi u l:êê díy:o. Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ghi mb:aa ngmênnyinê pyw:ee koo, pi kwéli daa m:ii, ghê yi nye vy:êê koo.

³² Wod:oo dinki k:oo wo dniye, kada a y:ee ngópu, pi kwéli dêpwo a m:ii, yi lee dniye.

³³ Ngmênê pi yilí y:oo m:uu tumo, mya tumo, yi p:aá a kuwo tumo, yéli maa kalé ngópu, dinki kwéli doon:aa koko, yoo y:i mwiyé mí ta.

³⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu dinki k:oo a ghay wo, yoo ndîi yi módu, u kwo ch:anê dniye, mu kópu u díy:o apê, Na a ka sipi w:uu n:ii yi y:ee:ee pyu daa tóo, pi ye daa vwuwo. Yi kópu u l:êê díy:o daa kópu ngmídi yi lama doo kígha.

³⁵⁻³⁶ Dini ghi n:ii ngê kââdí doo wupwo, p:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Wunê kââdí kínga dé ghîi, kwo, p:aa al:ii daa tóo, kwo, kí yéli dy:ââ té, ala wee u kwo p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi.

³⁷ Yesu ngê yepê, Nmyi chóo nté pee knî ye ngmê y:ee yó. Kwo, Doo u ntâa. Kwo, Yi ntóo ndapî nmî ngópu daa tóo.

³⁸ Yesu ngê yepê, Mbídédi yémi nmyi ngópu a kwo? Yepê, Lee dmyeno, nyinê kp:aa yó. Dini ghi n:ii ngê mênê kp:aa ngópu, kwo, Mbídédi limi, te miyó.

39 Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi yêê yó, yoo yoo a pyódu yó, mbiye mbêmê mbwódo yaa dniye.

40 Wod:oo yoo chámê ngópu, yoo yoo a pyidu ngópu, yoo ngmê limoy:a, yoo ngmê yonoy:a, yinté mbwódo yaa dniye.

41 Yesu ngê Mbídédi limi knî a ngî too, te dê myedê ngî doo, mbóó p:uu vyyu wo, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, mbídédi pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo. Te dê mye pwaa doo, mbídédi u ch:êê kê dumo.

42 Pi yintómu doo kmaapî, yi ghê dmi a kee wo.

43 Nté kmono n:ii mî kê wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mê miyó mê ntówo ngópu.

44 Yélini doo kmaapî yintómu limo yono yono y:a. Máâ yoo yi mo yedê kp:aa tumo.

Yesu kpé mbêmê u ngwo doo paa

Mátiyu 14:22-33; Njon 6:15-21

45 Kmaapî u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Dinki k:oo wo dmyeno, yepê, Mbetísaida mwada kpéni lêê pee a kada dmyiné kwo. Yepê, Yoo yi p:o p:o n:aa dyede té.

46 Yi kuwó yoo yi p:o yi p:o dy:ââ too, mbu mbêmê kee wo, y:i doon:aa ngépê.

47 Dini ghi n:ii ngê mgídí doo a ghayghay, dinki kpé lêê núnknúnknî u kwo doon:aa mbêpê, Yesu yélí p:uu u mo doo a ya.

48 Yi vyyu wo, apê, Dinki ngê dono mínê pyw:émî, mu kópu u díy:o kêpa yópu ngê ye a ghê wo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê mw:aamw:aa yi kéli ghi a kuwo ngê, kpé mbêmê paa kn:ââ chópu, p:uu ndiye pyu knî ye doo lêpî.

49 Yi kêma chono mî m:uu ngópu, apê, Kpé mbêmê lukwe kíyedê pwiyé knî? Apê, Kmêna? Apê, Mbwee? Ghê yi mênê ghîpé wo, nkíngê ngê y:y:a pwiyé dniye.

50 Yintómu yi m:uu ngópu. Yesu ngê yepê, Namê nkíngê. Yepê, Ala nê.

51 Wod:oo dinki k:oo ye wo wo, yi ngwo yópu mêtê ngópu. Yi kópu p:uu ndiye pyu yoo yi nyepênyepê u kópu ngê pyodo.

52 K:omo tpile yoo ndíí, nté têtê, Yesu ngê yoo u ngwo mbono ngê, ngmênê p:uu ndiye pyu knî y:oo myedêpê w:ee ngópu, pini n:ii ngê tpile yintómu l:âmo ngê, yi pini yi vy:o doo kwo. Doo u ntââ, daa pêtê w:ee ngópu.

Yesu ngê pwopwokopwe u ngwo doo pyipyi dé, Nkenesadet

Mátiyu 14:34-36

53-54 Dini ghi n:ii ngê kpé lêê ngmêê ngópu, Nkenesadet mî tee dniye, dinki lyoko a kuwo ngópu, wod:oo pi knî y:oo Yesu adí mya ngmê.

55-56 Dini ghi n:ii ngê Yesu mya ngópu, mbêpê dmi a pwaa ngópu, p:aani p:aani lee dniye, mdoo núw:o ngópu, wod:oo pwopwokopwe Yesu ka a núw:o tumo. Yesu p:o p:o kwéli dpîmo lêpî, yi pwopwokopwe dnyimo dnyinédnyinê dé, Yesu ka dnyimo ñéne dé, yi ngmítédmi mbémê kââ puu ghê dnyimon:aa yiyé dé. Yesu ka dnye nképê, kópu, K:omo tpile mbii pyu woni knî yi pwo ngêê dé daanyi yé dê, ngmênê u ntââ ngmídí kwódo p:uu kêê a yiyé ngmê, yed:oo a pyiyépyiyé té. N:ii knî y:oo Yesu u kpídí kwódo p:uu kêê a t:ee ngópu, yintómu pyiyé dniye.

7

Nju tpémi yi chóó yi dêêpí kópu dyuu
Mátíyu 15:1-9

¹ Dêêpí pyu ngmê kní y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, Nkálili lee dniye, Pádisi ngmê kní yi kii Yesu ka lee dniye.

² Yi yéli y:oo noko yepê, Lukwe díy:o Yesu p:uu ndiye pyu yoo kinté a kmaapí té, yi kêê tupwótupwó dé? Noko yepê, Chóó Lémi ka yoo dono ngê wa pyaa dmi. Noko yepê, Lukwe díy:o nmí kn:ââ yoo yi l:êê ghi kpîpî tumo? Noko yepê, Lukwe díy:o yi kêê daa ghêêghêê tumo?

³⁻⁴ Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u díy:o Nju tpémi yintómu kní y:oo yi kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi yedê ngee ngópu, ngmênê Pádisi kní y:oo yi lémi ghi dmi ndéndê ngê a ngee ngópu, yi kêê mwiyé dpí ghêê t:oo, nté kuwó dpí ma ngmê, nté mwiyé dpí ghêê ngmê, kuwó moo ma ngmê. Yi kn:ââ yoo yi tpile ghêêghêê yedê ngee ngópu, yi d:ââ ghêêghêê myeyedê ngee ngópu. Ala kópu a tpapê ngmê, Nju tpémi y:oo yi tpile mb:aamb:aa ngê daawa ghêê t:oo, ye Chóó Lémi ka yoo dono ngê wa pyaa dmi.

⁵ Yi kópu u l:êê díy:o Pádisi yoo dêêpí pyu yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu kní y:oo nmí w:êê tpémi yi l:êê ghi dmi kpîpî tumo, kwo, lukwe díy:o kêê tupwótupwó ngê a kmaapí té?

⁶ Yesu ngê yepê, Nmyi komo kní y:oo Chóó Lémi módó nmye chaa kígha ngópu, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Yisaya wunê nmyi p:uu doo a d:êê, ndéndê ngê dípê kn:aadi ngê. Yepê, Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a d:êê ngê, apê,

Kí yéli y:oo yi komo ngê wunê chaa kígha noo,
 ngmênê yi gha dmi kuughê a ka wunê pyede.

⁷ Apê, Daa ndéndê ngê wunê chaa kígha noo,
 mu kópu u díy:o yi chóó yi nuw:o ngê
 pi kní ye a komo dpí kaa ngmê,
 yi chóó yi dêêpí kópu ngê
 pi kní ye a dêêpí nyédi.

⁸ Yesu ngê yepê, Yoo yi dêêpí kópu dyuu nmye nyêmi ngópu, ngmênê Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu dp:ee nyêmi ngópu.

⁹ Yesu Pádisi kní ye doo danêmbum, Dêêpí pyu kní ye myedoo danêmbum, yepê, Nmyinê nmye mb:aamb:aa ngê nmye nuw:o té, ngmênê dnyinté nmye nuw:o té. Yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu woni nmyi kée tumo, nmyi chóó nmyi dêêpí kópu dyuu nmyinê ngí tumo?

¹⁰ Yepê, Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu alanté a d:êê ngê, apê, Nmyi pye mí dmyinê cháachââ dé. Yepê, Ala kópu mye d:êê ngê, apê, N:ii ngê kópu dono u pye mí yi p:uu dé vyi knomomé, yi pini dpí vya yó.

¹¹ Yepê, Mósisi ngê yi kópu d:êê ngê, ngmênê nmyi kópu u mo. Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Yepê, Pi ngmê u pye mí ye wa a tpépwo knomomé, mbodo l:âmo límí k:ii wa ngêpa, yewo, Tpileni dpo pí:d a kê, Chóó Lémi ka waní y:oo, yewo, yi tpile dpo mēdaaní kê.

¹² Yepê, K:omo tpile yi pini u nuw:o díyo mb:aamb:aa ngê moo pyódu, u yi u ngwo adí kwo, Niye M:aa ye yi tpile ní y:oo, ngmênê yi pini ka yi kópu nmye kwódukwódu ngópu, u kwo nmye tpapê ngópu, kwonmyimo, Ye tpile nmye mí ye daanyi y:oo, mu kópu u díy:o ñyóó nyi vyu, Chóó Lémi u nêni. Yepê, Pi kní ye yi pye mí cháachââ tēdê ngê nmyi pyódu ngópu.

13 Yepê, Yoo yi lama kîgha têtê Chóó Lémi u kópu dyuu yinté nmyi kéé ngópu. Yepê, Dye ghi yintómu yinté kópu nmye d:uud:uu tumo.

Kópuni u l:êê díy:o Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpî pyódu
Mátíyu 15:10-20

14 Yesu ngê yoo mêtê danê ngê, yepê, A ka dmyina a ng:aa, nmyo yintómu. Yepê, Ala kópu dpo w:ee tóó.

15 Yepê, Tpileni pi u mênê dpî ghîi, doo u ntââ yi tpile ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Yepê, Kêle. Yepê, Kópuni pi u kwo dpo pwii, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yiné dpî pyódu.

16 Yepê, Yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

17 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yoo a kuwo ngê, ngomo k:oo mî kee wo, p:uu ndiye pyu yoo yi mgongo danêmbum p:uu u kwo póó dniye.

18-19 Yesu ngê yepê, Nmyo kî yéli yi pénta dé? Yepê, Myedmyongê w:ee ngópu? Yepê, Ntini n:ii pi u mênê dpî ghîi, doo u ntââ yi ntini ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu, yepê, mu kópu u díy:o doo u nuw:o mênê dpî lê, ngmênê km:oo mênê dpî lê, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi ntini moo n:aa yé. (Mósis ngê ntini n:ii yilí Nju tpémi ye a kwódu ngê, Yesu ngê yi kwódu yé yinté chedê ngê pyódu ngê.)

20-22 Yesu ngê yepê, Kópuni pi u kwo wunê pyuwópyuwó yédi, yi kópu ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê yiné dpî pyódu, yepê, mu kópu u díy:o pini n:ii u nuw:o u mênê nuw:o ghi dono a pyuwópyuwó nyédi, yepê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê kópu dono yilí dpî d:uu, yepê, a pyââ ti yédi, a kpaa yédi, pi dpî vy:a, pi u kuwó dpî pwiyé, a mîkó yédi, yepê, daa dono kópu ngmídi dpî d:uu. Yepê, Pi dpî dóó, pyââ p:uu a nuw:o yédi, chóó a ya yédi, k:omodanê mbêmê pi u pi a dyede too, a chaa yédi, dêêpî u mênê daa ya yédi.
 *

23 Yepê, Yi dono kópu yintómu yi pini u gha mênê dpo pwii dmi, Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê u ngwo dpî pyódu.

Pyââ ngmê u danêmbum, Yesu ka ndéndê ngê dpîmo kélîmî
Mátíyu 15:21-28

24 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê Nju tpémi yi dyámê pee a kuwo ngê, Ntii Pââ Ndîi u kêténi mî loo, p:aa ndîi ngmê u nkîgh:ê loo, u pi Taiya. Ngomo k:oo mî kee wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Pi a ka ngma a kee we, ngmênê yi kópu daa pyodo.

25 Pyââ ngmê, tp:oo módó ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi pyópu ngê dini ghi n:ii ngê Yesu u pi yi nyongo, tp:oo módó p:o a kuwo ngê, Yesu ka loo, yu km:ee dyimê wo.

26 Yi pyópu daa Nju pyââ, Taiya wee u kwo pyââ. Yesu ka kwo, Mw:ââkó a Lémi. Kwo, A tp:ee módó ngê kmêna ngmêka kwo. Kwo, U ntââ wanyi ngm:ii kwolo.

27 Yesu ngê kwo, A yoo Nju tpémi mwiyé n:aa ngêêpî té. Kwo, Kn:aa yéli mwiyé daangmaní ngee, kwo, mu kópu u díy:o tp:ee u nté n:êê ntee daanyiné ngí, w:ââ ka daanyi y:oo, kwo, yinté kn:aa yéli mwiyé daangmaní ngee, kwo, Nju tpémi mwiyé n:aa ngêêpî té.

28 Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, a lémi. Kwo, Ndé kópu. Kwo, Ngmênê kmaapí têtê w:ââ kní y:oo nté kmono ntee a pîpî tumo, kwo, kópuni u pi nga dí vyi, mye yinté, kwo, yi kópu nga daa ndîi kópu, nga myedaa dpodo ndîi.

* 7:20-22: Lóma 1:29-31; Nkal 5:19-21

²⁹ Yesu ngê ala kópu a w:ee ngê, apê, Kí pyópu mb:aamb:aa ngê a ka wunê kélîmî, wod:oo yi pyópu ka kwo, Mb:aamb:aa ngê kichi vyi. Kwo, P:o mē dini. Kwo, Kmēna ngê ñm:ee módó ala ngwo kēda kuwo.

³⁰ Wod:oo yi pyópu p:o mē diyé wo, tp:oo módó dpî tēdē mî módu, apê, Ndē kópu, kmēna ngê atēda kuwo.

Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê, yi pini ngópu, dnye dnyinté doo kîgha

³¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê Taiya wee a kuwo ngê, Saidon máádi mî kwólu, P:aa Y:a Knî yi kwo mî loo, Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê mî ta.

³² Yesu ka pi ngmê ñu:wo ngópu, yi pini ngê dnye dêpwo nyêm, dnye dnyinté myedoo kîgha. Yesu ka kwo, U ntâa ala pini mbēmê ngêê wanyi yé?

³³ Yesu ngê pi knî yi vy:o a pw:ii ngê, kóó pyââ dê ngópu mēnē kaa doo, kóó tpyîpwi ngê, dóó yedé yó.

³⁴ Yed:oo Yesu mbóó p:uu vyu wo, yi pini ka kwo, Kweñe. (Yi dnye ngê, Etpata.)

³⁵ Yesu ka dpodo ndiî ngê pyodo, yi pini ngê dnye u ngwo nyongo, dnye mb:aamb:aa ngê u ngwo mye kwólu.

³⁶ Yesu ngê yepê, Kópuni dí d:uu, yepê, pi knî ye mēnangēn:aa vyi. K:omo tpile Yesu ngê ye kwódu ngê, ngmēnē u dnye daa ny:ee ngópu, pi knî ye mēmīnē nté ngópu.

³⁷ Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Vyuw! Apê, Mââwa! Apê, Angênté dê pyi. Apê, Kópu yilî mb:aamb:aa ngê u lama a tóó. Apê, K:omo tpile ngópu dé, dnye daa kîgha ngmê, apê, ngmēnē Yesu u ntâa, wa pyi té.

8

Yesu ngê pi podo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mátiyu 15:32-39

¹⁻² Yi dini ghi ngê pi dêpwo ghêdê, Yesu kwéli ye doo danêmbum. Yi nté yi chedê ngópu, wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kí yéli a ka atédê ch:anê dmi, mu kópu u díy:o wo pyile a p:uu kédê chedê ngmê, yi nté kîmya chedê ngmê.

³ Yepê, Yi p:o yi p:o módó n:aa dyede té, ye maa p:uu yi gha l:âmo dmi wunê ngêpangêpa. Yepê, Woni knî kuughê a ndé dniye.

⁴ P:uu ndiye pyu knî y:oo kwo, Nté al:ii daa tóó, kwo, yâpwo tédê myedaa tóó, kwo, yi ntoo ntini ló yi: anmo pyw:oo, yoo u ngwo anmî mbono?

⁵ Yepê, Mbîdédi nmyi ngópu yémi a kwo? Kwo, Pyudu.

⁶ Yesu ngê pi knî ye yepê, Mbwódo ya dmyeno. Wod:oo mbîdédi pyudu knî a ngî too, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, pi knî ye u nkwo y:ee tumo.

⁷ Te tp:oo pyile njini myedê ngî too, Chóó Lémi yi l:êê díy:o mye kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ee too, yoo u ngwo mbono ngópu.

⁸⁻⁹ Pi yintómu podo yono yono y:a doo kmaapí, yi ghê dmi a kee wo. Ntini n:ii mî kē wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo a wó ngópu, péé pyudu mē ntówo ngópu, wod:oo Yesu ngê yoo yi p:o yi p:o mē dy:ââ too.

¹⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii dinki k:oo wo dniye, Dalímanuta wee u kwo lee dniye.

Pádisi knî y:oo Yesu u ngwo dnya a tókótókó

Mátiyu 16:1-4

11 Pádisi knî ngma a loo, Yesu ka dnyen:aa kwopwepe. U yi y:e doo kwo, Yesu nmo tókó. Alanté dnye nuw:o, apê, Pini n:i:i nmo t:âât:ââ, kí pini wo vyílo, ye Chóó Lémi ngê u l:êê díy:o mbwudu ngmêpaá chaa. Yi kópu u l:êê díy:o, Yesu ka kwo, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi.

12 Wod:oo Yesu u gha dono ngê pyodo, yepê, Lukwe díy:o a ka nmye tpapê ngmê, Mbwudu nmî ngópu ngmê chépi. Yepê, Yi kópu daaní d:uu. Yepê, Kópu yilí wunê kídí d:uu. Yepê, Yi kópu dmi yi p:uu dmyinê nuw:o.

13 Wod:oo a kuwo too, p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, dinki k:oo wo dniye, kada a y:ee ngópu, kpé lêê ndíi mwada pee mí tee dniye.

Yesu yis p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 16:5-12

14 Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo mbídedí mu ngmídi dinki k:oo a núw:o ngópu, yi nuwo a kuwo wo, kní daam:uu núw:o ngópu.

15 Dini ghi n:i:i ngê Nkálili Kpéni Lêê dnye ngmêêpí, Yesu ngê yepê, Nmye dmyina a vuywo. Yepê, Pádisi yoo yi yis ngê kíngí dyênê nmyo, yepê, King Helodi u yis ngê myekíngí dyênê nmyo.

16 Yi kópu p:uu yi chóó noko dnye danê, noko yepê, Wu kópu kêdê vyi, mu kópu u díy:o mbídedí dp:oom:uu núwo.

17 Kópuni p:uu dnye danê, Yesu u lama yaa wo, wod:oo ye adí póó, yepê, Lukwe díy:o nmye danê té, nmyimo, Mbídedí nmî ngópu daamu a kwo. Yepê, Mumdoó? Yepê, Nmyi lama daa tóó? Yepê, Lukwe díy:o dmyongê w:ee ngópu?

18 Yepê, K:omo tpile nmyi ngwolo dmi a kwo, ngmênê mēdp:ee mumu ngmê, yepê, nmyi ngópu a pyede, myedp:ee nyêmî ngmê.

19 Yepê, Lukwe? Nmyi nuwo da kuwo, dini ghi n:i:i ngê mbídedí limi kní munê pwaa too, pi limo yono yono y:a u ngwo munê mbono too, yepê, nté kmono péé yémi nmyi ntówo ngópu? Kwo, Y:a mē miyó.

20 Yepê, Dini ghi n:i:i ngê mbídedí pyudu kní mummy:aa pwaa too, pi podo yono yono y:a u ngwo mummy:aa mbono too, yepê, nté kmono péé yémi my:ee ntówo ngópu? Kwo, Pyudu.

21 Yepê, Mudmyongê w:ee ngópu? Yepê, Dómu ngê daawa ngee nmo. Yepê, Daa mbídedí p:uu nmye n:aa mgongo. Yepê, Pádisi yoo yi l:êê ghi dé kídmyongê d:uu t:oo, Helodi u l:êê ghi myekídmyongê d:uu ngmê.

Yesu ngê Mbetísaida ngwolo kopwe u ngwo pyi ngê

22 Mbetísaida yi tee dniye, Yesu ka ngwolo kopwe ngmê núw:o ngópu, kwo, U ntââ ngêê p:uu wanyi yé.

23 Yesu ngwolo kopwe kwolo kele, yi p:aani kuwa núwo, y:i p:uu doon:aa dpodo, tpí ngíma pywé ngê, kóó dé ngíma yé doo, kwo, Yélí nye y:enê?

24 Yi pini ngê kwo, Nyââ. Kwo, Yoo aní y:enê, ngmênê na a ka yi kn:ââ ye m:i:i té.

25 Myombó Yesu ngê kóó dé ngíma mē yé doo, wod:oo yi pini ngê ngwolo dé dpodombiy:e vuywo kalê doo, tpile yintómu mb:aamb:aa ngê mē módu.

26 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê yi pini p:o mē dy:ââ ngê, kwo, Ala ngwo kí p:aani mēkidingê diyé.

Pita ngê Yesu p:uu kópuni vuy

Mátiyu 16:13-20; Luukí 9:18-21

²⁷ Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii kada a y:ee ngópu, p:aani n:ii u pi Sisadiya Pilipay, u wee u kwo lee dniye. Maa p:uu ye póó wo, yepê, Pi knî ye yinê ye nê n:uu?

²⁸ Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê knî y:oo alanté a tpaépê ngmê, apu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmê kêda pyidu, nyi vyílo.

²⁹ Yesu u nkwo ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu? Pita ngê kwo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê, nyi vyílo.

³⁰ Yepê, Yi kópu pi knî ye nangê vyi.

*Yesu p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu u ngwo ye doo dané
Mátíyu 16:21-28; Luukí 9:22-27*

³¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye u pwopwo p:uu dané u kn:ââ chópu. Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndéndê, yinê a ngmídi noo, ngmênê nmî kada pini knî y:oo wa mb:ii nê. Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo wa mb:ii nê, dêépî pyu knî y:oo wamye mb:ii nê. Yepê, Dono kópu yilí a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu.

³² Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yi kópu dêpê wópu ngê, mb:aamb:aa ngê ye vyu, wod:oo Pita ngê Yesu u mo kuwa núwo, kwo, A Lémi. Kwo, Ye kópu kidimê tpaépê. Kwo, Yinté nga daawa pyódu.

³³ Ngmênê Yesu yi diyé wo, p:uu ndiye pyu knî yi ngópu Pita ka kwo, A nkíghê a yumwe. Kwo, Nyi Setan ntee pini. Kwo, Daa Chóó Lémi u komo y:ee kapî, ye pi knî yi komo y:ee kapî.

³⁴ Yesu ngê yoo a dané ngê, p:uu ndiye pyu yoo mye yi k:ii, yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Nê u yoo vy:ó ní ghê, yi pini ngê choo a yámuyámu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo kê ngê, chóó u kópu knî yi p:uu mêkingê nuw:o, k:omo tpile a l:êê díy:o dé pw:oo knomomê, ngmênê dpo ngm:êê nêne.

³⁵ Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adí nuw:o, awo, Kíngê vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:ó daawa ghê, yepê, yi pini ndéndê ngê wa pw:onu, ndé ngê amí ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê díy:o wa pw:onu, yi pini amêdé pyidu, ghê kamí u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adín:aa ya.

³⁶⁻³⁷ Yepê, Pini n:ii chóó u tpile knî yi p:uu adí nuw:o, u l:êê díy:o Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adí ya knomomê, ngmênê doo u ntáâ ghê kamí u ngwo daawa pwíla, dono wa a pyw:oo.

³⁸ Yepê, Mgídi u yoo yi l:êê ghi dmi dono dé, Chóó Lémi yi lama daa tóó. Yepê, Dye ghi knî ngmê ngê a yoo knî yi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Yi dini ghi n:ii ngê pini n:ii ngê wa mb:ii nê, yewo, Nê kuu, nangê kpada nê, yepê, yi pini u nkwo waní mb:ii, dini ghi n:ii ngê ané diyé, enjel knî yi k:ii. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndíi ngê wa pyódu, M:aa u pi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu.

9

¹ Yepê, Ndé kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Pi knî nmyi vy:ó ngma a kwo, ghêlí daawa pw:oo dmi, Chóó Lémi ngê chóó nmyi y:enê kn:ââ u wêdêwêdê mbêmê mwiyé wa chaa.

*Yesu u dyépi pyile knî ye u mo u nâmo u ngwo mîné ghê wo
Mátíyu 17:1-13; Luukí 9:28-36*

² Wo wéni mî loo, u kuwó dini ghi ngê Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon. U dyépi pyile knî yi ngópu, Yesu u mo u nâmo mínê ghê wo,

³ u kpídí d:ud:umbiy:e kpaapíkpaapí ngê pyodo, myedoo a wuu mbele. Doo u ntâá dyámê mbêmê pi ngê yinté kpídí kpaapíkpaapí ntee kpídí daawa ghodo.

⁴ Yi dini ghi ngê yi pini pyile knî y:oo Ilacha pini dê Mósisi Yesu k:ii danêmbum tédê m:uu tumo.

⁵ Pita ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, Ngomo pee pyile nmínê t:emî, kwo, ñèni ngmê, Mósisi u ñèni ngmê, Ilacha u ñèni ngmê.

⁶ Yi kópu u kwo vvu, mu kópu u díy:o u pyipe dê yi k:ii nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye. Yi kópu Pita ka d:ud:umbiy:e ndíi ngê pyodo, apê, Ló kópu ngmaní vyi.

⁷ Nkalí too pee yi pwo ngmê yó, yi nkalí too pee u ménê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kí a tp:ee njini, u nuu ghi a nódo a tóó. Yepê, U kwo ntênê dmyinê ng:aa.*

⁸ Yi vvu dniye, apê, Pi u chii daa kwo. Apê, Yesu u mo mu kwo.

⁹ Mbu paa dini ghi n:ii ngê dnya a wupwo, Yesu ngê yepê, Kópuni dmye m:uu ngmê, pi ka ghêlí nangê vyi. Yepê, Kpêêní mwiyé anê pyidu, pi knî ye u ngwo dpí vyi yó.

¹⁰ Yi wéni ngê kópuni pyodo, pi ka ghêlí daa vyi ngópu, ngmênê yi chóó yi kópu p:uu dnyimo danêmbum. Noko yepê, Lukwe díy:o Yesu ngê u pyidepyide u pi nmo dê vyi?

¹¹ Wod:oo Yesu ka póó dniye, kwo, Lukwe díy:o déêpí pyu knî y:oo a tpapê ngmê, apu, Ilacha mwiyé wa t:aa, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidí ngê, yi pini díyo kuwó ada a kwo?

¹² Yesu ngê yepê, Nyâá. Yepê, Ilacha u taataa mwiyé, tpile yintómu yi l:âmol:âmo u l:êê díy:o. Yepê, Lukwe díy:o puku yedê alanté a tóó, Pi knî y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa mb:ii ngmê, dono yilí u ngwo wa d:uu ngmê?*

¹³ Yepê, Ngmênê ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha ntee pini wunê kí ta, a maa yinê a yó, ngmênê kada pini knî y:oo dono u ngwo d:uu ngópu, kópuni dono yi nuw:o ngê ye vvu, yi kópu u ngwo d:uu ngópu. Yepê, Yi kópu puku yedê yinté a tóó.

Yesu ngê tp:ee ngmê pyi ngê, nyuno pwopwo u ngwo doo ya.

Mátíyu 17:14-20; Luukí 9:37-43a

¹⁴ Yesu, u dyépi pyile knî yi k:ii, dini ghi n:ii ngê mbu mbêmê a ndê dniye, mbu vvuwo yedê ghêpê dniye, pi yilí m:uu ngópu, Yesu p:uu ndiye pyu woni knî yi k:ii. Déêpí pyu yoo Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi kwo dnye kwopwepe.

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo Yesu m:uu ngópu, ngwéti dniye, wod:oo mbêpê dmi a pwaa ngópu, u kwo lee dniye, mínê chipé ngópu.

¹⁶ Yesu p:uu ndiye pyu knî ye póó wo, yepê, Lukwe p:uu noko nmye kwopwepe té?

¹⁷ Pi ngmê yoo vy:o doo kwo, yi pini ngê kwo, Mââwe. Kwo, A tp:ee nga atéd:a núw:o, kwo, mu kópu u díy:o u kména u ngwo ngma a kwo, yi kópu u l:êê díy:o daa danêmbum, nyuno pwopwo u ngwo mye t:a.

¹⁸ Kwo, Dini ghi n:ii ngê u kména ngê dpí vy:a, ntóó têpê mbêmê dpí d:ii, tpí ch:aa pee dê u kwo dpí pwii kní, kpéngi ti dê numo kêpa dpí ghê kní. Kwo,

* 9:7: 2 Pita 1:17-18 * 9:12: Mal 4:5; Is 53:3

A dídmidídmí yédi. Kwo, M:uu ndiye pyu kní ye kídí vyi, yed:ê, A tp:ee ka u kmêna ngm:ii kalé yó, ngmênê kédê déé dmi.

¹⁹ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi ka dp:ee kélímí té? Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o aní kwo, u dí Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê anmyin:aa kélímí? Yepê, Yí tpémi a ka a núw:o yó.

²⁰ Wod:oo yi tpémi u kwo adí núw:o ngmê. Dini ghi n:ii ngê u kmêna ngê Yesu módu, yi tpémi y:i vyâ, nyuno pwopwo u kwo y:ângo, wod:oo yi tpémi têtê mbêmê dyimê wo, doo a kpêpî, tpî ch:aa pee dé u kwo pwii knopwo.

²¹ Yesu yi tpémi u mí ka adí póó, kwo, M:ââ yémi mí loo, ala kópu u ngwo u kwo a pyodo? Yi pini ngê kwo, Tp:ee tédê ngê doo a ya, u ngwo u kwo a pyodo.

²² Kwo, Daa ng:êéntómu u kmêna ngê dpo, Ní vy:a, ndiye ní kée, mbwaa paa ní kée, d:ud:umbiy:e pw:oo we. Kwo, U ntââ nga anmí ch:anê dmi, nyi u ntââ knomomê, wanyi ngee nmo.

²³ Yesu ngê kwo, Lukwe díy:o a ka chi vyi, Nyi u ntââ knomomê? Kwo, N:ii Chóó Lémi ka a kélímí yédi, yi pini ka kópu yintómu u ntââ ngê a ya nyédi.

²⁴ Wod:oo yi pini Yesu ka adí mbwólu, kwo, Chóó Lémi ka aní kélímí, ngmênê daa d:ud:umbiy:e. Kwo, Ngee nédi.

²⁵ Pi yilí Yesu ka loo, wod:oo Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Kí kmêna. Kwo, Lukwe díy:o ye tpémi ngópu ngê nyi pyódu ngê, dnye lukwe díy:o u ménê nyi chedê ngê? Kwo, Ye tpémi a kuwo ngi, u ngwo mékidingê ghê.

²⁶ Wod:oo yi kmêna ngê yi tpémi adí vy:a, yi tpémi dpodombiy:e ka wo, nyuno pwopwo u ngwo y:aya pwiyé wo, wod:oo kmêna ngê yi tpémi a kuwo ngê. Dini ghi n:ii ngê kmêna ngê yi tpémi a kuwo ngê, yi tpémi mêtêpwo a kpêpî, ntóó têtê mbêmê doo ya, wod:oo pi kní y:oo apê, E! Kédê pw:onu.

²⁷ Ngmênê daa pwene. Yesu ngê kóó ngê mgímí ngê, a pyidu ngê, ghêêmí kââ.

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi yilí a kuwo ngê, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii ngomo k:oo kee dniye, u kwo póó dniye, kwo, Lukwe díy:o dp:oo u ntââ dé, yi kmêna dp:oo ngm:ii kwólu?

²⁹ Yesu ngê yepê, Ngêpê ngê u ntââ. Yepê, Alanté kmêna u ngm:ii kígha daa m:uu a tóó.

Yesu p:uu ndiye pyu kní ye u pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê

Mátíyu 17:22-23; Luukí 9:43b-45

³⁰⁻³¹ Yesu p:uu ndiye pyu kní yi k:ii ye kélê ghi a kuwo ngópu, Nkálili Wee dnyen:aa chii. Yesu ngê u yi u ngwo dêpwo kwo, Pi kní y:oo a pyw:ee nmíne, mu kópu u díy:o p:uu ndiye pyu yoo u pwopwo p:uu doon:aa ndiye kígha dé. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndéndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo waní ghê, yi yéli y:oo wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê amênê pyidu.

³² P:uu ndiye pyu yoo alanté dnye nuw:o, apê, Lukwe díy:o kinté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidí ngê, u pi ndíí ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yi kópu dêpê w:ee ngópu, u kwo myedaa póó dniye, mu kópu u díy:o nkíngê mbê dniye.

Yoo yi kada wowo u danêbum

Mátíyu 18:1-5; Luukí 9:46-48

³³ Dini ghi n:ii ngê Kípêniyê m taa dniye, ngomo k:oo kee dniye, Yesu p:uu ndiye pyu kní ye póó wo, yepê, Maa p:uu ló kópu p:uu noko nmye kwopwepe té?

³⁴ Mywenemywene mbê dniye, kópu u kwo daa vyi ngópu, mu kópu u díy:o maa p:uu noko kwopwepe n:ii a kalé ngópu, apê, Yesu u che p:ââ pee ngê n:uu angmê yââ.

³⁵ Wod:oo Yesu mbwódo yaa wo, p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Yoo yi kada pini ngê ní ya, yepê, yi pini pi yintómu yi kuwó choo kwo, dye ghi yintómu pi kní yi p:uu choo dpodo.

³⁶ Yesu ngê tp:ee ngma a ngêédí, p:uu ndiye pyu yoo yi ngópu kââ, yi tpémi kóó dé yi kélê kââ, yepê,

³⁷ Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê díy:o adí vyuwo, daa yi tpémi ka u mo adí vyuwo, ngmênê a ka amyeda a vyuwo, amyedí chââchââ nê. Yepê, Myenté, yepê, pini n:ii ngê adí cââchââ nê, daa a mo adí chââchââ nê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, amyedí chââchââ.

Yesu ngê u ngwo ye vyu, yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu, nmî pee pini Luuki 9:49-50

³⁸ Njon ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Pi ngmêkudu m:uu, kwo, mî ngê pi kní yi kmêna kí ngm:ii kígha té. Kwo, Yi kópu u kwo kudu kwódu, mu kópu u díy:o daa nmî yoo vy:o pini ngmê.

³⁹ Yesu ngê yepê, U kwo nangê kwódu. Yepê, Pini n:ii ngê a pi wa vyi, mbwudu u ngwo angmê chaa, doo u ntââ yi pini ngê u kuwó dini ghi ngê kópu dono a p:uu daawa vyi.

⁴⁰ Yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu yédi, nmî pee pini.

⁴¹ Yepê, Pini n:ii ngê a l:êê díy:o wa ngee nmyo, kópu mb:aa yi pini ngê ngmaní d:uu. Yepê, Mbwaâ kní nmye angma a kê, k:omo tpile daa tpile ndíi nmye ayedé kê, ngmênê kópu mb:aa ndéndé ngê yi pini ngê ngmaní d:uu.

Pi ngê Yesu kíngí kée, u danêbum Mátiyu 18:6-9; Luuki 17:1-2

⁴² Yesu ngê yepê, Tpémi dmââdini yoo a ka wunê kélímí té, pi ngmê ngê yi kélímí l:âmo kí dangmê ngee. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi pini dnyinté daawa kpada. Yepê, Pi kní y:oo yi pini mwiyé wo mgímí ngópu, chéépí pââ ndíi nódo ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalé ngópu, ye yi dono ndíi daapí d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e daapaa kpada.

⁴³⁻⁴⁴ Yepê, Kópuni ngmanmyi d:uud:uu, yi kópu u l:êê díy:o wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu. Yepê, Yi kópu u kwee mwiyé anmyinê châpwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ghê kamí anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, Dono kópuni pi kní ye mb:aamb:aa dé, k:omo tpile yi p:eeni kópu daanmyi d:uu t:oo, ngmênê ghê kamí wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo.

⁴⁵⁻⁴⁶ Yepê, Máâdini p:uu anmyi ghê dmi, nmyi nuu u maa ngmanmyi kalé ngmê, u l:êê díy:o wanmyi mb:ii nê, yi máádi dono u maa, u dí ndiya, yi anmy:uu ghêpê dmi. Yepê, Nmyi chóó nmyi maa daanmyi kalé ngmê, a maa anmyinê kalé ngmê, ghê kamí wanmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo. Yepê, K:omo tpile maa woni kní nmyi lama daadnyi ya, ngmênê ghê kamí anmyimo pyw:ee ngmê, a kêê k:oo anmyin:aa kwo.

⁴⁷⁻⁴⁹ Yepê, Tpileni nmyi ngwolo kní y:oo wa m:uu ngmê, yi p:uu anmyi nuw:odono, yed:oo wanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê ndiya anmy:uu ghêpê dmi, yi ndyuw:e daawa pw:onu, yimbile kní y:oo wamye ma nmyo, chedé ngê daawa pyódu. Yepê, Yi kélê ghê ndê ngê adí pipí nmyo. Yepê, Yi nuw:odono u

kwee límîlîmî ngê anmyi châpwo ngmê, yed:oo daanmyi mb:ii nê, mu dini ghi ngê Chóó Lémi kóó k:oo anmy:uu ghê dmi.

⁵⁰ Yepê, Ntii mb:aamb:aa. Yepê, Nté tpyópu u mênê nti daanyi yé knomomê, ye u n:uu daadí ya, pwópwó ngê wa pyódu. Yepê, Ntii nté tpyópu u mênê ntee anyi yé, yepê, a kópu dyuu yinté nmyi mênê choo kwo, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. *

10

Kpîpî te u danêmbum

Mátiyu 19:1-12; Luukî 16:18

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi kii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njuda Wee u kwo lee dniye, Njódan mbwááni ndîi mî ngmêê ngópu, Pédiya Wee u kwo lee dniye. Nkálili wee u kwo Yesu ngê pi yilî ntee dpîmo ndiye kîgha dé, y:i yinté myedoo ndiye kîgha dé.

² Pádisi yoo u kwo ngmê loo, u yi y:e doo kwo, Yesu danêmbum tédê nmî dóó, kwo, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ mââ ngê u kpâm wa kpîpî?

³ Yesu ngê yepê, Kópuni Mósisi ngê a d:êê ngê, yi kópu a ka vyi yó.

⁴ Kwo, Mósisi ngê ala kópu nmo kí ch:ee ngê, apê, Mââ ngê u kpâm dî kpîpî knomomê, u kópu dyuu dpî d:êê ngê, u kwo dpî y:ee ngê, u ngwo dpî dy:ââ ngê.

⁵ Yesu ngê yepê, Mósisi ngê yi kópu nmye mu d:êê ngê, mu kópu u díy:o nmyi kpâm knî ye vuywo dnyinté nmyi lama a too, Chóó Lémi u dnye dnyinté my:ee nyêmi ngópu.

⁶ Yepê, Mwiyémwiyé dini ghi ngê, Chóó Lémi ngê pyââ mââ l:âmo doo, yepê, Noko mb:aamb:aa ngê choo ya. *

⁷ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o mââ u pye mî yi kêlê dpo pwii, u kpâm kii ngmîdi ngê dpî pyaa knî. *

⁸ Yepê, Wod:oo yéé yepe daa miyó a too, ngmêê mu ngmîdi.

⁹ Yepê, Cha cha n:ii Chóó Lémi ngê dpo kââdî dê, pi ngê d:uudpî chámê dê.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê ngomo k:oo mê diyé dniye, Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi kópu p:uu u kwo póo dniye.

¹¹ Yesu ngê yepê, Pini n:ii ngê u kpâm dpî kpîpî, yi pini ngê kn:aa pyópu kîmungê nya. Yepê, Yi pini ngê kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yéyéyé u kópu ayi d:uu, ngmêê pyââ ti u kópu ayi d:uu. *

¹² Yepê, Myenté, pyópu n:ii ngê u moo wa kpîpî, kn:aa pini p:uu amí yéé, yepê, daa yéyéyé u kópu ayi d:uu, ngmêê mââ ti u kópu ayi d:uu.

Pi knî y:oo yi tp:ee dmââdîma Yesu ka u ngwo núw:o tumo

Mátiyu 19:13-15; Luukî 18:15-17

¹³ Pi knî y:oo Yesu ka yi tp:ee dmââdîma núw:o tumo, apê, Kóó yi mbêê nni yé ngê, ngmêê Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo ye kwódu ngópu.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, p:uu ndiye pyu knî ye nod:e wo, yepê, Ye namê kwódu yé, a ka a núw:o teñe, mu kópu u díy:o tp:ee dmââdîma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adí y:enê dé.

* **9:50:** Mát 5:13; Luukî 14:34; Kílosa 4:6; 1 Tes 5:13   * **10:6:** Gen 1:27   * **10:7:** Gen 2:24; Epeso 5:31

* **10:11:** 1 Kódin 7:10-11

15 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Tpe:ee ngê u mî u dnye ntee a nyêmi ngê, n:ii ngê Chóó Lémi u dnye yinté daadí nyêm, Chóó Lémi ngê yi pini wa mb:ii, kóó k:oo daawa kââ.

16 Wod:oo Yesu ngê tpe:ee dmâádima doo a ng:êêní dé, u pa doo t:emí dé, kêê yi mbêmê doo yiyé, doo kpaapíkpaapí dé, yipu, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê nmye choo a vuywo.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mátiyu 19:16-30; Luukí 18:18-30

17 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê kada doo a yém, pi ngmê mbêpêmbêpê ngê u kwo loo, yu mbodo dé y:e k:ame u kwo ghê wo, u kwo póó wo, kwo, Nmí ndiye pyu mb:aa. Kwo, Ló kópu ngmaní d:uu, ghê kamí u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu?

18 Yesu ngê kwo, Lukwe díy:o mb:aamb:aa u pi a pyimo chi t:oo? Kwo, Pi mb:aamb:aa daangma a tóó, Chóó Lémi mu ngmídi yi mb:aamb:aa.

19 Kwo, Dêépí kópu dyuu lama a kwo, kwo, Pi nangmê vy:a, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, pi nangmê dóó, mye mî chi chááchââ dé.

20 Yi pini ngê kwo, Mââwe, kwo, tpe:ee tédê noo a ya, yi kópu dyuu noo a chááchââ, ala ngwo myeni chááchââ té.

21 Yesu ngê até doo y:enê, u gha vy:o apê, Kí pini a nuu u pi. Yi pini ka kwo, Kópu mu ngmídi chuungé d:uu ngê, kwo, Chi lèpi, kwo, tpile yilini ngópu a tóó, ngópuch:anê kní ye nyi yéepi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmuyâmu né, kwo, ya mb:aa mbóó p:uu u ngwo anyimo pyw:oo.

22 Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, apê, A tpile yilí angénté aní yêê, wod:oo Yesu a kuwo ngê, mu kópu u díy:o ndáápi ndíi, u tpile yilí.

23 Yesu yi diyé wo, p:uu ndiye pyu kní ye yepê, N:ii ndáápi ndíi, a maa p:uu paa dpodo ndíi ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóó k:oo angénté amí ghê.

24 Yesu p:uu ndiye pyu yoo ngwéti dniye, apê, E! Apê, Kí lónté kópu? Yesu ngê yepê, Kí tpe:ema. Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo dpodo ndíi.

25 Yepê, Mbwêmê ndíi, tee kn:ââ puu u mênê daawa kee, yepê, myenté Chóó Lémi kóó k:oo ndáápi d:uudpi ghê.

26 P:uu ndiye pyu kní y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ghê yi mênê ghipé wo, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóó Lémi kóó k:oo daangmêwa ghê knomomê, ye n:uu ngmê u ntââ y:i amí ghê?

27 Yesu ngê doo y:enê dé, yepê, Doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo pi chóó daangmêmi ghê, ngmênê Chóó Lémi chóó u ntââ, pi chíó kóó k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yilí yintómu Chóó Lémi u ntââ.

28 Pita ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Tpile yilí yintómu nmo kuwo ngê, anmîné yâmuyâmu ngi.

29-30 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Pini n:ii ngê a l:êê díy:o u p:aa dpo kuwo, u tíde mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mí dpo kuwo dé, u tpe:ee dmâádima dpo kuwo té, u yâpwo tédê dmi myedo kuwo té, yepê, ala dini ghi ngê yi pini ngê yinté tpile yilí amêdê pyw:oo. Yepê, Pini n:ii ngê a kópu dyuu u l:êê díy:o tpile ngmídi wa a kuwo, yepê, yi pini ngê yinté tpile mé yonoy:a amêdê pyw:oo, yepê, ngomo dé, u tíde mbwó yoo, u pye mí yoo, u tpe:ee dmâádima, u yâpwo tédê dmi. Yepê, Nyââ, yepê, ala dini ghi ngê yi pini ngê u tpile yilí yinté amêdê pyw:ee té, yepê, dye ghi kní ngmê ngê pi kní y:oo

a l-êê dîy:o yi pini wamye kpaka ngmê. Yepê, Mu dini ghi ngê yi pini ngê ghê kamî amîné pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

³¹ Yepê, Kada yélini mê kuwó, kuwó yélini mê kada. Yepê, Ala ngwo ndáápi yoo kada a wee, ngmênê dîy:o kuwó amêdê ghê dmi.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátíyu 20:17-19; Luukí 18:31-34

³² Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu maa p:uu dnye m:ii, Njedusalem dnye lêpí, Yesu yi kada doo kwo. Yi kópu u dyépi yoo yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, yélini y:oo dnye yâmuyámu dé, mye nkingê mbê dniye. Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo kn:aa núw:o too, u pwopwo p:uu yi mo ye doon:aa danê.

³³ Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê dini ghi n:ii ngê Njedusalem anm:uu taa dmi, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpí pyu yoo yi k:ii, a vye u dy:oo wa a chápwo ngmê, wa ngímí nê, wa kóté kalé nê, wamye ch:ee nê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê.

³⁴ Yepê, Yi tpókni y:oo wadnyi nkwitinkwiti nê, a p:uu wadnyi tpyípi, wadnyi kpakakpaka nê, wa vya nê, yepê, ngmênê wo pyoloni ngê wamêní pyidu.

Njems mbwémi Njon y:oo Yesu ka kópuni dpímo dmyinê

Mátíyu 20:20-28

³⁵ U kuwó dini ghi ngê Sepédi tp:oo dé Yesu ka lee knopwo, Njems mbwémi Njon. Yesu ka kwo, Mâáwe. Kwo, U yi nye a kwo, Kópu nye ngmê d:uu ngi.

³⁶ Yesu ngê yepê, Ló kópu dp:o ngmaní d:uu?

³⁷ Kwo, Dini ghi n:ii ngê mî ndíi ngê wa pyódu, Chóó Lémi u yoo anyi y:enê, u yi nye a kwo, Yoo yi kada dpí kaa nyédi.

³⁸ Yesu ngê yepê, Kópuni a ka dpo dmyinê ngmê, daa dpí lama dpo mbumu mo. Yepê, Dpí u ntââ dé, pi kní y:oo kópuni a nga wa d:uu ngmê, u ntââ dpo amye d:uu ngmê?

³⁹ Kwo, Nyo u ntââ dé. Yesu ngê yepê, Kópuni pi kní y:oo a nga wa d:uu ngmê, ndêndê ngê dpo amye d:uu ngmê. *

⁴⁰ Yepê, Ngmênê doo u ntââ a che p:ââ pee a chóó daanî ngmídi. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu yinê wa a vyi. Yepê, Pini n:ii kada adí kwo, yi pini wunê ka a ngmídi ngê.

⁴¹ Yesu p:uu ndiye pyu yoo wo y:a kní y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Njems mbwémi Njon ye nod:e dniye.

⁴² Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo nipi a danê ngê, yepê, Nmyi lama a tóó, yélini daa Nju tpémi, yi vy:oo pini n:ii kada pini ngê dpí pyódu, yoo yinê a y:enê ngê, yinê a dpodo kîgha too.

⁴³⁻⁴⁴ Yepê, Ngmênê nmyi vy:o yinté daadí ya. Yepê, Nmyi vy:oo pini n:ii ngê u yi adí kwo, Kada pini ngê ní pyódu, yi pini ngê choo ngêêpi nmyo, nmyi p:uu choo dpodo.

⁴⁵ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê a ngmídi noo, nê u Pi Ndêndê, ngmênê daa lémilémi u l-êê dîy:o nê loo, yoo p:ee n:aa ngêêpi too, yi l-êê dîy:o waní pw:onu, pi yili yi pywuu ngê amy:aa pyódu. *

Yesu ngê ngwolo kopwe u ngwo pyi ngê, Njédikó

Mátíyu 20:29-34; Luukí 18:35-43

* **10:39:** Dpodo 12:2; Tpyuu 1:9   * **10:45:** 1 Tim 2:5-6

⁴⁶ Njédikó taa dniye, y:i dnye ya, dini ghi n:ii ngé Njédikó dnya a kuwokuwo, pi yilí yi k:ii, pi ngmê maa nkígh:é doo ya, u pi Mbatímeyas, Tímeyas tp:oo. Yi pini ngwolo dê kopwe dê, daa dpodo u ntââ, maa nkígh:é dpîmo ya, pi kní ye ndapí dpîmo dmyinê.

⁴⁷ Yi pini ngé dini ghi n:ii ngé nyongo, apê, Yesu Nasalet pi kíyedé pwiyé kní, wod:oo dpodobiy:e ka wo, kwo, Yesu. Kwo, N:ii Chóó Lémi ngé a ngmídi ngé, Dépidi ntee pini, u ntââ nga wanê ch:anê?

⁴⁸ K:omo tpile pi yilí yintómu u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Tumu chi ya, ngmênê yi dnye dmi daa nyongo, dpodobiy:e modoo kââ, kwo, Dépidi ntee pini. Kwo, U ntââ nga wanê ch:anê?

⁴⁹ Wod:oo Yesu ngé paa u dí puwâ, yepê, Kí pini a ka a pwiyé we. U kwo até yi mbwóó dniye, kwo, Nga mb:aamb:aa ngé pyaa we, gh:êédé. Kwo, Yesu ngé apu, A ka a pwiyé we.

⁵⁰ Ngwolo kopwe ngé u nkuwo kpídí a pywálí ngé, m:ii kéé ngé, mbêka wo, Yesu ka loo.

⁵¹ Yesu u kwo póó wo, kwo, Lukwe nga ngmaní mdo? Yi ngwolo kopwe ngé kwo, Mââwe. Kwo, U ya a nga a kwo, Yéli m:aa m:uu.

⁵² Yesu ngé kwo, U ntââ, kwo, méchi lêpí. Kwo, Ngêlímí mbêmê chi pyiyé. Wod:oo yi ngwo yélf mé módu, Yesu u kuwó maa p:uu mye ghê wo.

11

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

Mátíyu 21:1-11; Luukí 19:28-40; Njon 12:12-19

¹ Yesu p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii Njedusalem ghéli daa ní dniye, yi kada p:aa miyó doo ya, Petani p:aani dê Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u díy:o nté kn:ââ kpê yi mbwini mbêmê ngmêdoo ya, yi yini yi pi dmi mye olipi. Dini ghi n:ii ngé yi mbwini mbêmê kee dniye, Yesu ngé p:uu ndiye pyu kada miyó kââ,

² yepê, Mu p:aani nmí kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngé y:i dpo taataa mo, ndonki tp:oo dpo mumu ngmê, yedê nedê a t:a. Yepê, Yi ndonki tp:oo pyipwo pi doongmê yaa wo. Yepê, Dpo pywálí nyoo, a ka dpo núw:o nyoo.

³ Yepê, Pini n:ii ngé dpo dê vyi knomomê, Ndonki tp:oo lukwe díy:o dpo ñeñe ngmê, yepê, ye ala kópu u kwo dpí vyi nyoo, kwipi, Nmí lémi ngé u yi u ngwo wunê kwo. Mgí daawa a puwâ, díyo mēwunê diyédiyé kígha.

⁴ Wod:oo adí lee kní, yi p:aani ad:uu taa kní, apê, Ndonki tp:oo yedê nedê mu t:a, ngomo t:âmo.

⁵ Dini ghi n:ii ngé dpîmo a pywálípywálí, pi ngmê kní y:oo yepê, Lukwe díy:o ye ndonki tp:oo dpo pywálípywálí ngmê?

⁶ Kópuni Yesu ngé ye a vyu, yi tpódu y:oo yi p:aani tpémi ye yinté vyi ngópu, wod:oo yi p:aani tpémi y:oo kópu médaa vyi ngópu, Ka, yepê, d:ââ núw:o nyoo.

⁷ Wod:oo yi ndonki Yesu ka núw:o ngópu, yi nkuwo kpídí dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki pyipwo talê dumo, Yesu pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpí, maa p:uu ndonki ngé Yesu doo dnyinêdnyinê.

⁸ King ntee dnyimo cháachââ, Yesu yinté mye châpu ngópu, woni kní y:oo yi nkuwo kpídí a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talé tumo, woni kní y:oo yi kní ngmê vy:êê ngópu, nkoo vyi u kadakada yidi ngópu, ndonki yi mbêmê doo paa, Yesu pyipwo doo ya.

⁹ Yoo u kada ngmêdoo kwo, yoo u kuwó mudoo kwo, Yesu yi kêlê ghê doo paa, Njedusalem nipi dnye lêpî, u nkwo dnye kââkââ, kópu, Munmikó Nmî Lémi. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo.

¹⁰ Kópu, Dépidi ntee pini. Kópu, Límî k:ii yoo yi kada pini ngê paa pyédi. Kópu, Chóó Lémi chaa kîgha koo.

¹¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu yi p:aani ndîi mî ta, Njedusalem, Chóó Lémi u ngomo k:oo mî kee wo, tpile yilî y:i mî módu, wod:oo Njedusalem mêda kuwo ngópu, Petani mê diyé dniye, mu kópu u díy:o yi dini ghi ngê kââdí doo wupwo.

Yesu ngê yi ngmê nt:ââ ngê Yisîlêli tpémi yi p:uu mgongo u ngwo ngmê kwólu Mátiyu 21:18-19

¹² Womumo mw:aandiye Petani a kuwo ngópu, Njedusalem dnye lêpî. Maa p:uu Yesu ngê dómu kele.

¹³ Maa nkîgh:ê kuwe ngmê m:uu ngópu, yââ vyi ndîi. Yesu yi yini km:ee adî lê, apê ngmênê, Kî yini p:uu kîgha ngma a kwo. Y:i n:ee, apê, Kîgha p:uu daa kwo, mu kópu u díy:o doo u kyopwo kyopwo u dye ghi ngê módu.

¹⁴ Yesu ngê yi yini ka kwo, Pî ngê ngîgha daamuwa ma. Yi yini ka kópuni vyu, p:uu ndiye pyu knî y:oo ny:ee ngópu.

Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê Mátiyu 21:12-17; Luukî 19:45-48; Njon 2:13-22

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo mî kee dniye, apê, Pî knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêé yiyé u l:êê díy:o. Apê, Kn:aa dyámê ndapî nmî ndapî ngê mu ngmêépî t:oo. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapî mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yi yéli a pw:oo ngê, kuwa pw:ii too, ndapî ngmêépî tédê yi tépîl ye a pii too, ndapî tpîi yi kpópu, nmê tp:oo pywupwi tédê yi p:o a ngî too, yi ya tédê dnyî mye dy:ee too.

¹⁶ Yélini Njedusalem dnyimo dpodo, tpile dnyimo dnyinêdnyinê dé, u yi y:e dèdpîmo kwo, Chóó Lémi u ngomo kuwa máádi nmîmo kwolo, mu kópu u díy:o kuughê, u yi y:e dpîmo kwo, Kêlî nmî pwii dmi, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo máádi nmî kwolo, chono nmî pwii dmi, Yesu ngê yi kópu yi yéli ye kwódu ngê.

¹⁷ Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi kópu ye vyu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo,

dyámê pè yintómu pi knî yi ngêpê tédê ngê choo ya,

yepê, ngmênê kpaá tédê ngê dnye pyódu ngmê.

¹⁸ Kópuni Yesu ngê d:uu ngê, Kpêé yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dèépî pyu yoo yi k:ii, dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî vy:a. Yesu ka nkîngê mbê dniye, mu kópu u díy:o pi yilî yintómu y:oo u dèépî dnyimon:aa nyêm.

¹⁹ Yi ntumokwodo Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii Njedusalem a kuwo ngópu.

Yini n:ii Yesu ngê nt:ââ ngê, u pwopwo

Mátiyu 21:20-22

²⁰ Womumo mw:aandiye, dini ghi n:ii ngê Njedusalem dnye diyédiyé, yini n:ii Yesu ngê nt:ââ ngê, yi yini maa nkîgh:ê yi m:uu ngópu, Apê, Atédê pw:onu, d:ud:umbiy:e.

²¹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê Pita ngê nuw:o kwólu, Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Yini n:ii nyi nt:ââ, ntóó ngí mwini.

²²⁻²³ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, A ka dpodom-biy:e anmya a kélímí knomomê, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê adnyi ya knomomê, ye kópuni wanmyi vyi t:oo, wa pyaa dmi. Yepê, Kí mbwini ka wanmyi vyi ngmê, kwonye, A yumwe, nt:ee nyi ghé, yepê, yi kópu wa d:uu.

²⁴ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o nmye n:aa tpaépê, Dini ghi n:ii ngê ngêpê tédê Chóó Lémi ka tpile ngmanmyi dmyinê, nmyi gha vy:o wanmyi vyi ngmê, anye, Ndéndê ngê Chóó Lémi ngê nmo wunê kuwo, yepê, yi kópu anmyinê pyw:ee ngmê.

²⁵⁻²⁶ Yepê, Dono kópuni pi kní y:oo nmye a d:uud:uu tumo, nmyi nuw:o ñedê adnyi ya, nmyi kuwó daanmyi kée t:oo, yepê, k:omo tpile Chóó Lémi ka anmyi ngêpê, ngmênê kópu dononi nmyi d:uu tumo, Chóó Lémi ngê mbodo kn:ââ vvyuo daawa kée té, yi l:êê díy:o ntââ nmye wa vy:u. Yepê, Pi kní yi dono nmyi kuwó mwiye dpí kée tóó, yed:oo Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó u nkwo wa kée té, mēdaadi nuw:onuw:o dé.

Yesu pini n:ii u pi mbêmê doo dpodo

Mátíyu 21:23-27; Luukí 20:1-8

²⁷⁻²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Njedusalem mē taa dniye, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mē kee dniye, wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpí pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii Yesu ka lee dniye, kwo, Chóó Lémi u ngomo nmí chóó nmo y:enê. Kwo, Kópuni nye d:uud:uu too, n:uu ngê nga vvyu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilí nye d:uud:uu ngê?

²⁹ Yesu ngê yepê, Kópu nmye mwiye ngmên:aa poopoo. Yepê, Yi kópu nmyinê vye ngmê, ye pini n:ii ngê a dy:ââ noo, u pi nmye u ngwo n:aa tpaépê.

³⁰ Yepê, N:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa lêê u mênê dpímo kmênékmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê?

³¹ Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmí vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaépê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpaépê, Lukwe díy:o Njon ka dpíp:e kélímí mbê dniye.

³² Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaépê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi kní y:oo ló kópu nmo angmê d:uu ngmê. Pi kní ye nkíngê mbê dniye, mu kópu u díy:o yinê ye Njon Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê.

³³ Yi kópu u l:êê díy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Nmí lama daa tóó. Myenté, Yesu ngê yepê, Pini n:ii u pi mbêmê kópu yilí n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaani vyi.

12

Yesu Nju tpémi yi kada pini kní yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátíyu 21:33-46; Luukí 20:9-19

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu pi yilí kní ye doo mgongo. Yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, mbwa ngê a yina ngê, wain kígha u vvilévyilê tédê ngmê l:âmo ngê. Yepê, Ghi my:oo l:âmo ngê, yi wain kpê y:enê pyu u ya tédê. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi ngmê kní ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vvyuo, dini ghi n:ii ngê nt:u dé kaa knomomê, kígha dmyina a ngêêpí dé, dmyinê vvilévyilê dé, wain u ngwo dmyinê l:âmol:âmo, kní a ka ngmêdmyina a dyede,

woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aani loo, dye ghi daadîi y:i doon:aa ya.

² Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyopwo wo, wain kpê chóó ngê u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, A wain kpê mênê chi lêpi, u y:enê pyu knî y:oo a wain knî nga ngmêdo kê y:e, a ka dpo ñuw:o ngi.

³ Yepê, Ngmênê yi pini dini ghi n:ii ngê wain kpê mênê mî ta, u y:enê pyu knî y:oo wain knî u kwo daa y:ee ngópu, yi pini mgîmî ngópu, kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mê dy:ââ ngópu.

⁴ Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó ngê u dpodo pyu myomoni dy:ââ ngê, yinté kópu mu ngmîdi u ngwo myedê d:uu ngópu, dpodombiy:e kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mye dy:ââ ngópu.

⁵ Yepê, Myenté, wain kpê chóó ngê kn:aa pini m:uu dy:ââ ngê, yi pini vya ngópu, daa pyiyé wo. Yepê, Wain kpê chóó ngê pi yilî ye dy:ââ ngê, woni kpaka tumo, woni vya tumo, wain u kwo daa dy:ââ ngópu.

⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê tp:oo ye u nkwo dy:ââ ngê, apê, A tp:ee amînê châpu ngmê, daawa a vya ngmê.

⁷ Yepê, Ngmênê yi wain kpê y:enê pyu knî y:oo daa châpu ngópu. Noko yepê, Kí wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay.

⁸ Yepê, Wod:oo mgîmî ngópu, vya ngópu, ntóó chii mênê mî kéé ngópu. *

⁹ Yesu ye póo wo, yepê, Yi wain kpê chóó ngê ló kópu y:e angmê d:uu? Yepê, Wa a lê, pi dono yoo wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kââdi ngmê.

¹⁰ Yepê, Ala kópu puku yedê nmyinê kp:aa ngópu, apii, yepê,

Yi páâni ngomo wuwó pyu knî y:oo kéé ngópu,

yi yini páâ pw:eni ngê vyîlo méyi pyodo. *

¹¹ Nmî Lémi ngê yi kópu yinté d:uu ngê,

nyepênepê u kópu yi d:uu ngê.

¹² Nju tpémi yi kada pini knî y:oo u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, mu kópu u ñiy:o a w:ee ngópu, apê, Kí nmî p:uu a mgongo. Ngmênê pi yilî knî ye nkîngê mbê dniye, wod:oo Yesu mēdaa mgîmî ngópu, a kuwo ngópu, wod:oo lee dniye.

Tákisi pywupwi u danêbum

Mátiyu 22:15-22; Luukî 20:20-26

¹³ Pádisi yoo, Helodi u kwo ténî pee yéli yi k:ii Yesu ka lee dniye, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî dóó. *

¹⁴ Yi lama doo ya, Lóma tpémi ye tákisi pywupwi Nju tpémi ye daa yi nuu u kópu ngê doo ya, wod:oo yi p:uu ndiye pyu knî ngmê ngmîdi ngópu, king Helodi u kwo ténî pee yéli yi k:ii Yesu ka dy:ââ tumo, kwo, Mââwe, kwo, nmî lama ka tóo, Ndêndê ngê nye danêbum. Kwo, Pi knî ye d:ee nkîngê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye ndêndê ngê nye tpapê ngê. Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmî dêêpi kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndîi ka tákisi wanmî pywupwi? Kwo, Wanmî pwila, ó daanmî pwila?

¹⁵ Yesu ngê yi kópu a w:ee ngê, apê, Ngee k:omodanê té. Yepê, Lukwe ñiy:o nmye dódo né? Yepê, Tákisi ndapî a ka ngma a ñuw:o yó, ngmênî m:uu.

¹⁶ U kwo yi ñuw:o ngópu, yepê, Ala ndapî p:uu n:uu u kâa ye tóó, n:uu u pi myeye tóó? Kwo, Lóma tpémi yi king ndîi u kâa u pi ye tóó mo.

* 12:8: Hipîlu 13:12

* 12:10: Psalm 118:22-23; Dpodo 4:11; 1 Pita 2:6-8

* 12:13: 3:6

17 Wod:oo Yesu ngê yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndî ngmênêni, u kwo mēdmýinê yémî. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênêni, Chóó Lémi ka mēdmýinê yémî. Yi kópu yi ny:ee ngópu, yi nuw:onuwo: u kópu ngê pyodo, wod:oo Yesu a kuwo ngópu. *

Pyidepyide u danêmbum

Mátíyu 22:23-33; Luukí 20:27-40

18 Yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpî pw:onu, mēd:uuwodê pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmî dyênê, u l:êê díy:o Yesu alanté dnye dódó. *

19 Yesu ka kwo, Mósisi ngê ala dêêpî kópu a d:êê ngê, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adî ya knomomê, yi tp:ee daadî ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngê yi kuknwe moo ndê ngê, u mbwó u l:êê díy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. *

20 Kwo, Pi mbwémi pyudu doo ya, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene.

21 Kwo, Kaapeeni ngê yi kuknwe mē ndê ngê, yi pyópu ngê tp:ee myedêpê ngêêdî, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene.

22 Kwo, Yi mbwémi knî yintómu yi pyópu mu ngmídi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngê dêpangmê ngí ngópu. Kwo, U kuwó díní ghí ngê yi pyópu mye pwene.

23 Kwo, Lukwe díy:o pyidepyide u pi nye tpaépê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngê lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngê amí pyódu. Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u díy:o yi mbwémi pyudu knî yi pyópu mu ngmídi p:uu yéé dniye.

24 Yesu ngê yepê, Dmye kn:aadi ngmê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kópu dyuu nmyi lama daa kwo, u wêdêwêdê nmyi lama myedaa tóó.

25 Yepê, Enjel yoo ntee d:uudpî yéé dmi, díní ghí n:ii ngê yoo wa a pii dmi, yinté adnyi ya, pyââ mââ numo p:uu mēdaawa yéé knî.

26 Yepê, Yoo yi pyidepyide p:uu nmye n:aa danê. Yepê, Mósisi u puku pee dp:eengê w:ee ngópu, ndê ngê yi tp:oo kwéli doo pîpî. Yepê, Yi puku pee yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo, Nê, ng:ââ Epilaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. *

27 Yepê, Chóó Lémi yi tpókni yi yâpwo, yi kópu u l:êê díy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê yi ghê a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó knî yi yâpwo, ngmênê n:ii dé yi ghê a pyede, vyílo yi yéli yi yâpwo. Yepê, Ndêndê ngê dmye kn:aadi ngmê.

Dêêpî kópu n:ii kada a tóó

Mátíyu 22:34-40; Luukí 10:25-28

28 Dêêpî pyu ngmê y:i doo ya, Yesu u danêmbum doo ng:aang:aa. Yi pini ngê apê, Yesu ngê Sadyusi yoo yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dé vy:a, wod:oo Yesu ka póó wo, kwo, Dêêpî kópu dyuu yi vy:o, lóni kada ngma a tóó?

29 Yesu ngê kwo, Ala dêêpî kópu kada ye tóó, kwo, Yisíléli tpémi. Kwo, Ala kópu ny:ee yó. Kwo, Chóó Lémi nmî yâpwo njini, nmî kada pini. Kwo, Daa m:uu a tóó. *

* 12:17: Lóma 13:7 * 12:18: Dpodo 23:8 * 12:19: Deut 25:5 * 12:26: Ex 3:2-6 * 12:29: Deut 6:4-5

³⁰ Kwo, U nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé.

³¹ Kwo, Yi dêêpî kópu u kuwó alani a tóó, kwo, Nýóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. Kwo, Yi dêêpî kópu dê kada a tóó mo. *

³² Yi dêêpî pyu ngê Yesu ka kwo, Mãâwe. Kwo, Ndêndê ngê kîchi vyi, Chóó Lémi mu ngmídi yi yâpwo, yâpwo kn:aa daa m:uu a tóó.

³³ Kwo, Pi nódo Chóó Lémi u nuu ghi mb:aamb:aa ngê choo ya, Chóó Lémi u gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu choo nuw:o, u dpodo p:uu myechoo dpodo. Kwo, Pi nódo chóó u nuu ghi ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi yi pini nódo yinté myechoo ya. Kwo, Yi dêêpî kópu dê ndîi dê, kwo, Chóó Lémi ka kpêê yiyé ngmênê u kwo têdê. *

³⁴ Yesu ngê apê, Kí pini ngê gha kópu ngmêkêdê vyi, yi pini ka kwo, Daa kêmakêma Chóó Lémi kóó k:oo nye wowo. U kuwó dini ghi ngê Yesu ka kópu daam:uu poo ngópu.

Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, n:uu ntee pini ngê adî ya?

Mátíyu 22:41-46; Luukí 20:41-44

³⁵ Yesu dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo doon:aa dêêpî, pi kní ye póó wo, yepê, Lónté? Yepê, Dêêpî pyu kní y:oo lukwe díy:o ala kópu a tpaépê ngmê, apu, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, king Dépídi u tíi nêdê pini ngmê?

³⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o Dépídi ngê chóó u pi a ghîpî ngê, yi pini u pi kmungo? Yepê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépídi u kuwó a tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépídi yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mí ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, díyo aní vya té,

nyi yodo u maknopwo waní yé té.

³⁷ Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, Dépídi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, yi pini daa Dépídi ntee pini, ngmênê pi kní yi pwo pini ntee pini.

Yélini dnye lémilémi, Yesu ngê yi pi dmi yinté a ghîpî ngê, yoo yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê u ngwo pyodo.

Yesu pi kní ye Dêêpî pyu yoo yi p:uu u ngwo doo danê

Mátíyu 23:1-36; Luukí 20:45-47

³⁸ Dêêpî têdê Yesu ngê yepê, Dêêpî pyu yoo yi nj:ii ngê kêê nangmê t:oo, n:ii kní y:e u yi a kwo, Nmî pi dmi ndîi ngê pyaa we, nmî kpídí dmi mb:aa kêlê nmî m:ii, pi kní y:oo mb:aamb:aa ngê pídný:oo cháâchââ nmo.

³⁹ Yepê, Yinté yélini ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa têdê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi.

⁴⁰ Yepê, K:omo tpile kuknwe dpî dóó t:oo, yi tpile dpî t:âmo t:oo, ngmênê pi kní yi ngíma Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, ngêpê daadîi ngê dpî pyódu t:oo. Yepê, K:omodanê pyu yoo. Yepê, Chóó Lémi ngê yinté yélini dpodombiy:e wa kpada té.

* **12:31:** Lev 19:18; Nkal 5:14; Lóma 13:9; Njems 2:8   * **12:33:** 1 Sam 15:22; Hos 6:6

Kuknwe ngmê ngê Chóó Lémi ka tpileni y:ângo

Luukî 21:1-4

⁴¹⁻⁴² Wo ngmê ngê Yesu Chóó Lémi u ngomo k:oo doo ya, yoo doo y:enê, Chóó Lémi ka ndapî kwéli dnye yém. Ndáápi yilí kní y:oo ndapî ndîi yilí kée ngópu, ngmênê kuknwe ngma a loo, ndapî kmono miyó njini kée ngê. *

⁴³⁻⁴⁴ Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo a danê ngê, yepê, Ndêndê ngê kî kuknwe ngê ndapî ndîi yí kée, ndáápi kní y:oo tédê yí kée ngmê, mu kópu u díy:o yí yéli yí ngópu ndapî ndîi ye tóó, tédê yí kée ngmê, yepê, kî kuknwe u ngópu ndapî n:ií kmono dê tóó mo, vyílo dê yí kée dê, u ngópu mêtédêdêmu tóó. *

13

Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátiyu 24:1-2; Luukî 21:5-6

¹ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yí k:ií, Chóó Lémi u ngomo dini ghi n:ií ngê dnya a kuwokuwo, ngmê ngê kwo, Máâwe. Kwo, Kí lóntoo chêêpí dé, kí ngomo u ngwo kî wó tumo.

² Yesu ngê kwo, Kí ngomo pââ ndîi chi m:uu té? Kwo, Mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyaa dmi. Kwo, Chêêpí pywápê ngmê n:ií ngê kî ngomo a wuwó tumo, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadí ya. Kwo, Kn:aa lede kní y:oo kí ngomo pê yintómu wa pwaa t:oo. *

Kópu dono yilí yí danêmbum

Mátiyu 24:3-14; Luukî 21:7-19

³ Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yí k:ií, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwaa tp:oo ngmê ngmêê ngópu, mbwini n:ií u pi Olipi, yí mbwini mbêmê mí kee dniye, yí dnyen:aa ya. Yesu ka p:uu ndiye pyu páádi loo, yí pi dmi Pita mbwémi Andru, Njems mbwémi Njon.

⁴ Yesu ka kwo, Máâwe. Kwo, Chóó Lémi u ngomo ngí mwini. Kwo, Ló dini ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmí ny:oo, nmí lama u ngwo wa yââ, nê, Yí kópu daa kêmakêma a pyodopyodo?

⁵ Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vuyuwu, pi ngmê ngê kíngí dóó nmyo.

⁶ Yepê, Pi yilí wa a lê, u yí y:e adí kwo, Nê u d:aa nmo kââdí, nmyewo, Ala nê vyílo. Yepê, Pi yilí yinté wa dóó t:oo. *

⁷ Yepê, Dini ghi n:ií ngê l:êê pââ ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, ó nmyi nkígh:ê amyidnyi l:êê, yepê, nkíngê ngê kée nangê t:oo. Yepê, Yí kópu daawa tédá dmi, ngmênê nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi.

⁸ Yepê, Kn:aa dyámê tpémi kn:aa dyámê tpémi yí p:uu adnyi l:êê, yepê, dyámê pee kní ngmê wadí ghêdê, pi yilí wa pw:oo dmi, daa ng:éêntómu m:uu wa ghídi, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo. Yepê, K:omo tpile yinté kópu yilí yí pi dmi wanmyi ny:ee ngmê, ngmênê nangê vyi, Ala d:o dyámê pê dpí chedê. Yepê, Yí kópu yilí tédê dé, ngmênê dono kópu ndîi dé díyo kuwó wa pyaa dmi.

⁹ Yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vuyuwu. Yepê, Dye ghi kní ngmê ngê pi dono kní y:oo u yí y:e adí kwo, Nê u yoo nmí chedê. Yepê, Yí ngwo a l:êê díy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Ngêpê ngomo kní yí y:enê pyu kní y:oo adnyin:aa mgímímgímí nmyo, adnyin:aa kóté kígha nmyo, u nkwo

* 12:41-42: 2 Kings 12:9

* 12:43-44: 2 Kódin 8:12

* 13:2: Luukî 19:43-44

* 13:6: 13:21-22; 1

adnyin:aa kpakakpaka nmyo. Yepê, A l-êê dîy:o king knî y:oo, kada pini knî y:oo amyidnyin:a kóté kígha nmyo. Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê.

¹⁰ Yepê, A kópu mb:aa pi yilí yintómu knî y:oo mwiyé dpî ny:ee y:e, u kuwó dini ghi ngê dyámê pé chedê ngê wa pyódu. *

¹¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa ngîmîngîmî nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpapê dé, yi kópu knî yi p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê adnyin:aa kóté kígha nmyo, kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmye choo tpapê, yi kópu kada pini knî ye dmyinê tpapê. Yepê, Daa nmyi chóó nmyi kópu ayinmyin:aa tpapê dé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi u kópu ayinmyin:aa tpapê dé.

¹² Yepê, Dini ghi n:ii ngê a yoo adnyi vyeé dé, pi knî y:oo yi chóó yi mbwó yoo wa ch:ee t:oo, mââ knî y:oo yinté yi tp:ee yoo amye ch:ee t:oo, pi knî y:oo yinté yi chóó yi pye mî yoo amye ch:ee t:oo, kada pini knî y:oo wamyé vya t:oo.

¹³ Yepê, A l-êê dîy:o pi yintómu knî ye wanmyi diya dmi, ngmênê n:ii knî y:oo myedaawa mb:ii nê, mu dini ghi ngê M:aa kóó k:oo wan:uu kaa té. *

Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dêpê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mátíyu 24:15-28; Luukí 21:20-24

¹⁴ Yesu ngê yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, tpile dyede u tpile dono doo u kwo tédê angmê m:uu ngmê. (Pini n:ii ngê ala puku choo a kpââ, yi kópu mb:aamb:aa ngê choo a wopwe.) Yepê, Yi tpile dono dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vuywo dp:uu mbwolo dniye.

¹⁵ Pini n:ii u ngomo maknopwo adí ya, límílimí ngê dpî mbêpê we, u ngomo k:oo mékíngí kee, u tpile kí dangmên:aa ngí.

¹⁶ Yepê, Pini n:ii yâpwo tédê adín:aa dpodo, u p:o mékíngí diyé, u tpile kíngmê nya, límílimí ngê dpî mbêpê we, mbu mbêmê dp:uu mbwolo we.

¹⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili knî y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa knî y:oo dpodo ndîi amyedé pyw:ee ngmê.

¹⁸ Yepê, Chóó Lémi ka dny:oo ngêpê, Tpii yópu yi dye ghi ngê daapídný:oo mbêpê.

¹⁹ Yepê, Yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo dono ndîi wa a pyw:ee ngmê. Yepê, Dono kópuni pi knî y:oo wunê a pyw:ee tumo, yini tédê dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pé mwo a l:âmo ngê, u dí ala ngwo. Yepê, Yi dono ndîi u kuwó dini ghi ngê, yintoo dono daamuwa a pyw:ee ngmê.

²⁰ Yepê, Chóó Lémi ngê yinê a vyu, apê, Yélini nê ngmídi ngê yi l-êê dîy:o, yi yéli yi pw:oopw:oo u dye ghi déêkwédi ngê waní pyódu. Yepê, Wodaa vyu, ye pi yintómu pí pw:oo dniye.

²¹ Yepê, Yi dini ghi ngê, yepê, pini n:ii ngê nmye wa vyi, nmyewo, Chóó Lémi ngê n:ii a ngmídi ngê vyílo ka kwo, yepê, yi pini ka kídmýongé kélímí mbê dmi.

²² Yepê, Pi yilí knî y:oo kêémí wa kaa t:oo, pi knî ye wadnyi k:omodané, yewo, Chóó Lémi ngê a ngmídi noo. Yepê, Pi knî y:oo yoo wamyé dóó ngmê, Chóó Lémi u komo k:omodané ngê wa kaa ngmê. Yepê, Yi pini knî y:oo mbwudu yilí wa chaa ngmê, mu kópu u dîy:o u yi y:e adí kwo, Chóó Lémi ngê yélini a ngmídi ngê, nmí dóó té. *

* **13:10:** Mát 28:19   * **13:13:** Njon 15:18-21   * **13:22:** Deut 13:1-3; 2 Tes 2:9; Tpyuu 13:13

²³ Yepê, Yi k:omodanê pyu knî y:oo kîngî dóo nmyo. Yepê, Kópuni wa pyaa dmi, ala yi kópu knî yi p:uu nmyi ng:aa dmi yidî t:oo.

Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyê

Mátíyu 24:29-31; Luukî 21:25-28

²⁴⁻²⁵ Yesu ngê yepê, Yi dye ghi dono u kuwó dini ghi ngê, d:ââ kââdí wa mgêdê knî, médaadpî pil:apil:a, pudu yilî yintómu wa a ghay dmi, Chóó Lémi ngê mbóo p:uu tpilê dé yi dîné dmi wa ghêê té. *

²⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê pi knî y:oo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kiyedê pwiyé knî, u pi ndîi ngê dê pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê myaa pyódu, nkali too pee dmi mbêmê ka kwo. *

²⁷ Yepê, Enjel yoo wanê dy:ââ té, dyámê mbêmê ghi yintómu y:i wa lee dmi, Chóó Lémi ngê yélini a ngmídi ngê wa danê t:oo, y:i ye anîn:aa vuywo. *

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo mgongo

Mátíyu 24:32-35; Luukî 21:29-33

²⁸ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpí ghê, nmyi lama u ngwo dpí yââ, nmyimo, Daa kêmakêma nteemi wunê mbumu.

²⁹ Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpí vyi, Daa kêmakêma nteemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye nî danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo, yinté nmyi lama u ngwo wa yââ, anye, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo.

³⁰ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlí daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dí vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu.

³¹ Yepê, Mbóo dyámê chedê ngê wa pyaa knî, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Pi ngmê u lama daa tóo Yesu ló wéni ngê wa a diyê

Mátíyu 24:36-44

³² Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê dyámê mbêmê amênê diyê, yi wéni pi u lama daa tóo. Yepê, Enjel yoo yi lama myedaa tóo. Yepê, K:omo tpilê nê Chóó Lémi tp:oo, a lama myedaa tóo. Yepê, Ngmênê M:aa mu ngmídi u lama a tóo.

³³ Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê t:ââ, mu kópu u díy:o wéni n:ii ngê yi kópu wa pyódu, nmyi lama daa tóo.

³⁴ Yepê, Alanté adí ya. Yepê, Máâwe ndîi kn:aa p:aani angmê lê, u dpodo pyu yoo wa a kuwo té, yi dpodo ñedê dpodo ñedê wa kaa té, ngomo y:enê pyu ka wa vyi, kwowo, Chi t:âât:ââ nê.

³⁵ Yepê, Dmyinê t:ââ, mu kópu u díy:o nmyi mââwe ndîi wéni n:ii ngê wa t:aa, nmyi lama daadí ya. Yepê, Apê ntumokwodo wa t:aa, apê ngídí vy:o wa t:aa, apê mw:aamw:aa wa t:aa, apê mw:aandiye wa t:aa.

³⁶ Yepê, Tumutumumu wa a lê, dpí tédê kîngmê m:uu nmyo.

³⁷ Yepê, Kópuni nmye dí vyi, pi yilî yintómu yi l:êê díy:o n:aa tpaépê, yepê, dmyinê t:ââ.

* 13:24-25: 2 Pita 3:10; Tpyuu 6:12-14

* 13:26: Tpyuu 1:7

* 13:27: 1 Tes 4:16-17

14

Kada pini knî y:oo Yesu u pwele u ngwo a châpwo ngópu
Mátiyu 26:1-5; Luukí 22:1-2; Njon 11:45-53

¹ Nju tpémi y:oo yi naa ndîi dè daa kêmakêma dnye kuwo dè. Yi nááli dè yi pi dè Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, Mbîdédi Pywápé Ngmê u Naa. Dêêpî pyu knî ngmê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii Yesu u pwele yi ngwo a châpwo ngópu.

² Noko yepê, Naa ndîi m:ii. Noko yepê, Yi kópu naa kpo nakí d:uu. Noko yepê, Pi yilí kèdê t:aa, wa gheteghete mbê dmi.

Tpileni tuu mb:aamb:aa pyââ ngmê ngê Yesu u pwo u ngwo a pii ngê
Mátiyu 26:6-13; Njon 12:1-8

³ Yesu Petani doon:aa ya, Saimon u ngomo k:oo doon:aa kmaapî. Yi pini p:uu too pee mbii leprîsi mwiyé doo ya. Yi kmaapî tédê pyââ ngmê ngê pód:a ngma a ñuwo, tuu mb:aamb:aa. Yi tpile u pywuu ndîi, u pi naadí, tód:o ntee tpile, tuu mb:aamb:aa. Yi pyópu ngê yi pód:a komo puwâ, naadí Yesu mbêmé d:ud:umbiy:e a chedê ngê.

⁴ Yélini y:oo yi kópu m:uu ngópu, woni yoo nod:e dniye, noko yepê, Kí pyópu ngê lukwe díy:o kí kópu dè d:uu? Apê, Naadí lukwe díy:o dè dyênê?

⁵ Apê, Kí pyópu ngê nmo woda kê, ye ndapî pyolo yono y:a pudu kmênê, yi ndapî ndîi pinté knî ye pudu y:oo. Wod:oo yi yéli yi pyópu ka a tpêpwo dniye.

⁶ Yesu ngê yepê, U kwo namé mbumu. Yepê, Lukwe díy:o dmye mywene-mywene kalé ngmê. Yepê, A nuu u kópu a nga yi d:uu.

⁷ Yepê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmya a pyw:êmî dé. Yepê, Dini ghi n:ii ngê u yi nmye adí kwo, Nmî ngee té, yepê, u ngwo dmyinê ngêêpî dé. Yepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o mēdaani kwo.

⁸ Yepê, Kí pyópu ngê u ntââ kópu a nga yi d:uu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê aní pw:onu, wa kmênê nê. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, tpileni pi ntóó p:uu anyi d:ii, kí pyópu ngê a p:uu vyílo yii d:ii.

⁹ Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Pi knî y:oo a kópu mb:aa dyámé ghi knî yi mbêmé kwéli adnyin:aa nyêm, kí pyópu ngê kópuni a nga dè d:uu, amyimí ny:ee ngmê. Yepê, Kópuni a nga dè d:uu, u mgamê ngê adîn:aa ya.

Njudas ngê kada pini knî ye u ngwo vyu, yepê, Yesu kwódo ngê aní ghê
Mátiyu 26:14-16; Luukí 22:3-6

¹⁰ Yesu u dyépi y:a mē miyó knî yi vy:o pi ngmédoo kwo, u pi Njudas, Kédíyót pi. Yi Njudas kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî ye loo, yepê, Yesu u vyee u yi nmye a kwo. Yepê, Kwódo ngê aní ghê.

¹¹ Kada pini knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, Njudas ka kwo, Wanmí yi, u ye ndapí nga anmo kê. Wod:oo Njudas ngê dye ghi doo y:enê, apê, Yesu kwódo ngê wu dini ghi ngê aní ghê.

Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté l:âmol:âmo
Mátiyu 26:17-19; Luukí 22:7-13

¹² Wéni n:ii ngê Mbîdédi Pywápé Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Nju tpémi y:oo sipi tp:oo u ngwo dnyimo vyee dé, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo dnyimo l:âmol:âmo. Yi wéni ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póó dniye, kwo, Mâawe. Kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté ló y:i nmímo l:âmol:âmo?

13 Yesu ngê pi miyó dy:ââ ngê, yepê, Njedusalem choo lèpî, pi ngmê ngê maa p:uu wunê pyépi dp:o, yi pini nkono mbwaa d:umu ngmêdpo mumu ngmê.

14 Yepê, U ngomo k:oo dpî ngm:êê nyoo, ngomo chóó ka dp:uu póó cho, kwipi, Nyi máawe ngê atédê dy:ââ nyo, ada, Naa u nté ló ngomo ghi k:oo wanm:uu ma, a p:uu ndiye pyu knî yi kii?

15 Yepê, Yi ngomo chóó ngê podo ngomo ghi ndîi dpo ngmêwunê kêmakêma, yepê, nmî ntââ tpile yilî yintómu yi a tóó. Yepê, Nmî naa nté y:i dp:uu l:âmo nyoo.

16 Wod:oo p:uu ndiye pyu dê y:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vvu, yi tpile yilî mî m:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo adî l:âmo ngmê.

Yesu u kii u kuwókuwó kmaapî u ngwo dóó ngópu

Mátiyu 26:20-30; Luukí 22:14-23; Njon 13:21-30; 1 Kódin 11:23-25

17 Kââdí dini ghi n:ii ngê gho, Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi kii yi ngomo ghi k:oo mî kee dniye, nté kwéli a l:âmo ngópu.

18 Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, yepê, k:omo tpile nipi nmo kmaapî té, ngmêné nmyi vy:o pini ngmê daa kêmakêma a kwódo ngê a wowo.

19 P:uu ndiye pyu yoo yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, ngmêngmênté u kwo doo póó, kópu, Nê kuu, apii?

20 Yesu ngê yepê, Ye y:a mê miyó anmyi tóó, yepê, k:omo tpile d:ââ mu ngmídi k:oo mbídédí n:êê nmo kmênêkmênê té, ngmêné nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo.

21 Yepê, Ala kópu puku yedê ló dini mwo a d:êê ngópu, apê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u kwódo ngê pi angmê ghê, pi knî y:oo wa ngímî ngmê, wa kpaka ngmê, wa vya ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê yi kópu a ntiyentiye, a kwódo ngê a wowo, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkíngé, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada. Yepê, Yi pini ngê u kpadakpada tédê ala kópu wamî vyí, awo, L:omo m:aa ta, yi dono daap:aa d:uu ngê.

22 Dini ghi n:ii ngê dnye kmaapî, Yesu ngê mbídédí a ngêêdí, Chóó Lémi kwuno ngê, puwá, p:uu ndiye pyu knî ye y:ângo, yepê, Ala a chóóchóó, nê.

23 U kuwó dini ghi ngê kapî a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóó Lémi kwuno ngê, p:uu ndiye pyu knî ye mye y:ângo, yintómu nda ngópu.

24 Yesu ngê yepê, Ala a wêê. Yepê, Pi yilî yi l:êê díy:o wêê a p:uu wa pwíi. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilî wa a kââdí. *

25 Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Wain daamunî nda, u dí wéni n:ii ngê a pi ndîi ngê amî pyódu, pi yintómu anî y:enê, Chóó Lémi kóó k:oo kmaapî ndîi u ngwo anm:uu dóó, wain kamî u ngwo anm:uu nda.

26 U kuwó dini ghi ngê wéti ngma a ngí ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, mbu mbêmé mî kee dniye, mbwini n:ii u pi Olipi.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vvu

Mátiyu 26:31-35; Luukí 22:31-34; Njon 13:36-38

27 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo a mgímímgímí nê, nmyiné kuwokuwo nê, nmye mbêpêmbêpê té. Yepê, Puku yedê alanté a tóó, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê sipi y:enê pyu wa vy:a, sipi w:uu wa mbêpê dmi.

* 14:24: Ex 24:8; Jer 31:31-34; 1 Kódin 10:16; Hipílu 9:20

28 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê amênî pyidu, nmyi kada anî ghê, Nkálili anî lê.

29 Pita ngê kwo, K:omo tpile kí tpókni y:oo wunê kuwokuwo ngi, kwo, nê mu ngmidi daanê kuwo ngi.

30 Yesu ngê Pita ka kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaápê. Kwo, Mgídí vy:oo kêmkêm ghêlí k:ii my:oo daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi kní ye ala kópu nye tpaápê, yenye, D:aa p:uu dniye pyu ngmê.

31 Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu daanî d:uu. Kwo, K:omo tpile l:êê díy:oo amyè vya nê, myedaanê wópu ngi. Yesu p:uu ndiye pyu kní y:oo Yesu ka yinté myè vyí ngópu.

Yesu Nketsemane u ngwo doon:aa ngêpê

Mátiyu 26:36-46; Luukí 22:39-46

32 Kwéli lee dniye, yi kélê ghi u pi Nketsemane. Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Al:ii dmyinê ya, nîmo ngêpê.

33 Yesu ngê pi pyile ngmidi ngê, Pita ngmê, Njems myomo, Njon pyolo, yi k:ii lee dniye. Yesu nkíngê mbê wo, u ghê a kee wo.

34 Yi pini pyile kní ye yepê, A nuw:oo dono ngê ayi chedêchedê nê. Yepê, Al:ii dmyinê ya, dpí ngê kêê nangê t:oo, dmyinê t:âât:ââ nê, a l:êê díy:oo myedmyinê ngêpê.*

35 Yesu ngê a kuwo too, pee tp:oo mwada y:i loo, têpê mbêmê mî diyimê wo, u mî ka doo ngêpê, kwo, M:aa. Kwo, U ntââ ala dono kópu daanê pyw:oo?

36 Kwo, Tpile yilí yintómu nga u ntââ. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpí d:uu ngi, mu kópu u díy:oo a kada nye too.

37 U kuwó dini ghi ngê Yesu yedê diyé wo, apê, A p:uu ndiye pyu yoo mu dpí té. Yesu ngê Pita ka kwo, Saimon. Kwo, Lukwe díy:oo nye dpí? Kwo, D:ee ngêpê. Kwo, Lukwe díy:oo doo u ntââ, dye ghi déêkwédi ntênê daanyi ya?

38 Yesu ngê yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê vwuwo, dpodombiy:e dmyinê ngêpê, pi ngê dpodombiy:e kédangê tókó nmyo, dono nmye daapêdê ní we. Yepê, K:omo tpile kópu mb:aa wanmyi vyi t:oo, ngmênê nmyi tókótókó tédê wanmyi déê dmi.

39 Myombó Yesu ngêpê tédê mê loo, mwiyémwiyé ntee doon:aa ngêpê, yinté modon:aa ngêpê.

40 U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu pyile kní ye mê diyé wo, apê, Mu dpí té. Dpí vyilê ngê dyaa ye chedê ngê. Yesu dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, mywene ye ghê wo, kópu u kwo daa vyi ngópu.

41 Pyolombó Yesu modon:aa ngêpê, p:uu ndiye pyu kní ye yedê diyé wo, yepê, Mwo anmyi dpí té? Yepê, Angênté, dmyongê nyaa dniye? Yepê, Munto. Yepê, Ala u dye ghi. Yepê, Pi dono kní y:oo ala ngwo a mgímímgímí nê.

42 Yepê, A pii dmyeno. Yepê, Paa ala. Yepê, Óó! Yepê, A kwódo ngê pini n:ii dé ghê, yepê, ka pwiyé kní.

Yesu u ngwo mgímí ngópu

Mátiyu 26:47-56; Luukí 22:47-53; Njon 18:1-11

43 Yesu ngê danêbum ghêlí daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó kní yi vy:oo

* 14:34: Njon 12:27; Hipílu 5:7-8

pwii wo, Yesu yinê dóó. Yi lede knî y:oo kaa taa núw:o tumo. Yi yéli Nju tpémi yi kada pini knî y:oo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyinê mgîmî yó.

44 Maa p:uu Njudas ngê yepê, Pini n:ii nîñê chipéchipé, yepê, yi pini yi vyîlo. Yepê, Dpî mgîmî yó, nmî kada pini knî ye dpî núw:o yó.

45 Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, kwo, Mââwe. Njudas ngê Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, n:uu Yesu kpââ pee p:uu dyîngo.

46 Wod:oo lede knî y:oo Yesu dpodombiy:e mgîmî ngópu.

47 Yesu p:uu ndiye pyu ngmê ngê u yi doo kwo, Lede yoo nî vya té, wod:oo u taa a ngêêdî, lede ngmê mbwámê pèdê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, ngwene ngmê ngópu. Yi lede kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê.

48 Yesu ngê yi lede knî ye yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe díy:o kaa taa kélê a ka dmyinê lee dmi.

49 Yepê, Wo yilí yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmyi vy:oo kînoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe díy:o y:i dpîp:e mgîmî noo. Yepê, Kópuni puku yedê a tóó, awêde até dmye ntiye ngmê.

50 Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, mbêpê dniye.

51 U kuwó dini ghi ngê pi ngémî ngmê ngê Yesu u yâmuyâmu kn:ââ chópu. Lede knî y:oo apê, My:oo mgîmî.

52 Yi pini u kpídî ngê kaa dniye, mbêpê dini ghi n:ii ngê a puwâ, u kpídî yi kêê yedê a kuwo ngê, wod:oo kn:ââ mbwii mbêpê wo.

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u ngwo kótê kalê ngópu

Mátíyu 26:57-68; Luukí 22:54-55,63-71; Njon 18:13-14,19-24

53 Yesu dini ghi n:ii ngê mgîmî ngópu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi u ngomo k:oo núw:o ngópu. Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini yoo nipi lee dniye, dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:i.

54 Pita ngê Yesu doo yâmuyâmu, tumutumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngomo k:oo mî kee wo, Pita yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo myimî kee wo, ndoo chedê yaa wo, lede knî yi k:i dnye ndê vyîlí.

55-56 Yi ngomo k:oo Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu dnyen:aa kótê kígha. U yi y:e doo kwo, Yesu kn:ââ nmî ché, u ngwo nmî vy:a. Pi yilí knî y:oo yi chóó yi yipe tee kópu Yesu p:uu yilí t:ee ngópu, ngmênê pi miyó dê y:oo yi kópu ngmídi ngê daa pyódu ngópu, yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi ye doo u ntââ ngê pyodo, Yesu daapí ndyíko ngópu.

57-58 U kuwó dini ghi ngê pi knî ngmê ghêêdî wo, k:omo ngê yepê, Kí pini ngê ala kópu mwo a vyu, nmopê, Chóó Lémi u ngomo anê pw:ono, pi knî y:oo n:ii wó ngópu, wo pyile amí lé, kamîni m:uu aní wó, daa pi ngê kílí wa wó.

59 Daa ngmídi mbêmê dnye danê, yi kópu u mo u mo dé, wod:oo kada pini knî y:oo noko yepê, Ka k:omodanê té.

60 U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi ghêêdî wo, Yesu ka póó wo, kwo, Kópuni m:uu dé vyi ngmê, daanyinê vy:a?

61 Ngmênê Yesu tumu doo ya, kópu myedaa vyu. Yi pini myombó u kwo mê póó wo, kwo, Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê a ngmídi nyoo? Kwo, Mumdoó nyi Tp:oo?

62 Yesu ngê kwo, Nyââ. Kwo, Mu dini ghi ngê wanmyi m:uu nê, wanmyi vyi ngmê, anye, Kí Chóó Lémi u Pi Ndêndê. Anye, U pi ndîi ngê dê pyódu, Chóó

Lémi u che p:ââ pee ngê dê pyódu, nkálí too pee dmi mbêmê muyedê pwiyé kní.

⁶³ Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê u kwo vyu, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê chóó u mbwo kpídí a chópu, yi máâwe kní ye yepê, Kí pini u chápwo pyu u yi nmo daamu a kwo. Yepê, Chóóchóó kédê ndyíko.

⁶⁴ Yepê, Ala kópu nmo dê vyi, Chóó Lémi u d:aa anê kââdí. Yepê, Nmyi nuw:o dmi angénté a tóó? Kada pini yintómu kní y:oo kwo, Chóó u pye dê yé. Kwo, Vya koo, pw:oo we, daadí ya.

⁶⁵ Kní ngmê Yesu p:uu dnye tpyîpwi. U kuwó dini ghi ngê Yesu ngwolo dê kpídí pee ngê wópu dumo, u nkwo dnye vye, kópu, N:aa dê vya ngí? Kópu, Chi dípí. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, pini n:ii ngê dê vya ngí, u pi nmo píchi vyi. U kuwó dini ghi ngê lede kní ye Yesu y:ee ngópu, wod:oo dnye kpakakpaka.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

Mátíyu 26:69-75; Luukí 22:56-62; Njon 18:15-18,25-27

⁶⁶ Dini ghi n:ii ngê Yesu dnye kóté kígha, yi dini ghi ngê Pita yi ngomo mbwa kalé ngmê k:oo doo ya. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndíi u dpodo módó ngma a loo.

⁶⁷ Pita dini ghi n:ii ngê ndê vyíli tédê módu, doo myeme, kwo, Nyi ngmê, Yesu Nasalet pí p:uu nye ya yédi, apii?

⁶⁸ Ngmênê Pita ngê u kwo a wópu ngê, kwo, Ye kópu a lama daa tóó, myed:oongê w:ee ngê. Wod:oo Pita pywuwópywuwó tédê u nkígh:ê doon:aa kwo, kêmkêm u ngwo ka wo.

⁶⁹ Yélini yi doo kwo, yi pyópu ngê yepê, Kí pini Yesu p:uu ndiye pyu ngmê.

⁷⁰ Pita ngê mэдê wópu ngê. Daa ndíi dye ghi yimí loo, yi yéli y:oo Pita ka kwo, Nye k:omodanê. Kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu ngmê. Kwo, Dpí wee mu ngmidi, Nkálili Wee.

⁷¹ Wod:oo Pita ye kpaá wo, yepê, Pini n:ii u pi a ka nmye tpaépê ngmê, yepê, yi pini daa a lama pini.

⁷² Vyílo yi dini ghi ngê kêmkêm my:oo ka wo, wod:oo Pita ngê Yesu u kópu mí nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka moda vyi, Kêmkêm ghêli k:ii my:oo daawa kâá, pyolo nyiné wópuwópu nê. Wod:oo Pita ngê mbê a puwâ.

15

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mátíyu 27:1-2,11-16; Luukí 23:1-5,13-25; Njon 18:28-19:16

¹ Mw:aa ngídí vy:o Nju tpémi yi kada pini yoo nipi dnyen:aa danêmbum, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, déêpí pyu yoo mye yi k:ii. Yi danêmbum tédê Yesu u vye u dy:oo a chápwo ngópu. U kuwó dini ghi ngê Yesu kóó dê kudu dumo, Lóma lede yoo yi máâwe ndíi Paléti ka núw:o ngópu.

² Paléti u kwo póó wo, kwo, Mumdoo nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngê kwo, Nyóó kíchi vyi.

³⁻⁴ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo Yesu p:uu yipe tee kópu yilí t:ee ngópu, wod:oo Paléti u kwo mê póó wo, kwo, Angénté, yi kópu yilí daanyiné vy:a? Kwo, Kéêmí m:uu yilí kínga dé kaa ngmê.

⁵ Ngmênê Yesu ngê kópu daa vyu, Paléti ngê apê, Kí lónté pini? Apê, Lukwe díy:o kópu daawa vyi?

⁶ M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi knî y:oo u kwo dnyimo tpaépê, yini yidpîmo pw:iipw:ii.

⁷ Yi m:aani ngê mbwa u mênê pi ngmêdoo kwo, u pi Mbadapas. Yi pini ngê u yi doo a kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té. U yoo yi kada mwiyé a ghê wo, Lóma lede woni a vya tumo, u l:êê díy:o u yoo knî yi k:ii mbwa k:oo u ngwo kee dniye.

⁸ Dini ghi n:ii ngê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Wo dyimê wo, pi yilî Paléti ka lee dniye, kwo, Kópuni nye d:uud:uu ngê, ala ngwo yinté mê d:uu ngi, kwo, mbwa k:oo pi ngmê pw:ii ngi.

⁹ Wod:oo Paléti ye póo wo, yepê, Nju tpémi. Yepê, U yi nmye a kwo, nmyi king anî pw:ii?

¹⁰ Paléti ngê yi kópu ye poo ngê, mu kópu u díy:o u lama doo ya, apê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo Yesu ka n:ee dé kaa ngmê, a kêê k:oo u l:êê díy:o dé kaa ngmê.

¹¹ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo yoo yi mbodo dmi vyuwo ngópu, yepê, Paléti ngê yi pini kíngê pw:ii, ngmênê Mbadapas yu pw:ii ngê.

¹² Paléti pi knî ye mê póo wo, yepê, Nju tpémi. Yepê, Pini n:ii u pi nmye tpaépê ngmê, Nmî king, yepê, lukwe u ngwo ngmanî md:o?

¹³ U kwo mbwó dniye, kwo, Kídosi nédê t:ee ngi.

¹⁴ Paléti ngê yepê, Doo u ntââ. Yepê, Dono kópu ndîi daangmê d:uu ngê. Ngmênê pi yilî yintómu Paléti ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Vya ngi. Kwo, Kídosi nédê t:ee ngi.

¹⁵ Paléti ngê u yi doo kwo, Yoo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê nî pyódu, wod:oo Mbadapas mbwa k:oo pw:ii ngê, lede knî ye yepê, Yesu kpaka yó. Wod:oo yedê kpê dmi ngê kpaka ngópu. U kuwó dini ghi ngê Paléti ngê yepê, Núw:o yó, kídosi nédê nyi t:ee yó.

Lóma lede knî y:oo Yesu u ngwo dnye nkwitinkwiti

Mátiyu 27:27-31; Njon 19:2-3

¹⁶ Lóma lede knî y:oo Yesu Paléti u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo núw:o ngópu. Ledeni yoo dnyen:aa líme, nipi a danê tumo.

¹⁷ Kpidî pee king knî y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:emî dé, yinté kpidî u mbwo my:oo t:ee ngópu. Noko yepê, King knî yi mbêmê kidon ntee a kwo nyédi, kí pini mbêmê yinté tpile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóo diidii a ngi tumo, a kmongo tumo, kidon ntee tpile u ngwo ngmê l:ámo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu.

¹⁸ U kuwó dini ghi ngê k:omodanê ngê dnya a chipéchipé, kópu, Mw:ââkó nmî mââwe, Nju tpémi yi king.

¹⁹ Yimbwi mbêmê dnye kpêêpî, p:uu dnye tpyîpwi, yi mbodo ngê k:ame u kwo dnye wowo, yinté dnye nkwitinkwiti.

²⁰ U nkwitinkwiti dini ghi n:ii ngê yé ngópu, kpidî mb:aa n:ii u mbwo t:ee ngópu, mêê ngee ngópu, chóo u kpidî u mbwo mê t:ee ngópu, wod:oo núw:o ngópu, apê, Kídosi nédê nm:uu t:oo.

Yesu kídosi nédê u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 27:32-44; Luukî 23:26-43; Njon 19:17-27

21 Maa p:uu pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon, Njedusalem doo lêpî. Lede knî y:oo yi pini ka dpodombiy:e kwo, Kî pini u kîdosi dnyiné ngi. (Yi pini Saimon, Sadéni pi, Aleksándê mbwémi Lupas yi mí.)

22 Yesu ghi ngmê núw:o ngópu, yi ghi u pi Mbodo Dînê, Nju tpémi yi dnye ngê, Nkolkota.

23 U yi y:e doo kwo, Yesu ka wiwi ndîi ngê daapaa pyaa we, wod:oo yi komo ngmê wain d:ââ k:oo a vylê ngópu, Yesu ka y:ee ngópu, ngmênê Yesu ngê wépi ye puwâ.

24 Yesu u mbwo kpídî a ngee tumo, kîdosi ñedê u ngwo t:ee ngópu, wod:oo u kpídî yêê tumo, yi kpídî knî yi l:êê díy:o dnye ng:oo, Noko yepê, Alani nanê wa a ngî, woni nanê wa a ngî?

25 Yesu mw:aandiye u kéténi pee kîdosi ñedê t:ee ngópu.

26 U pwopwo u nt:u kópu kîdosi ñedê u pwo mye t:ee ngópu, apê, Nju tpémi yi king.

27 Pi miyó yi wéni ngê Yesu u nkîgh:ê kîdosi ñedê mye t:ee dumo. Woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u tanê pee t:ee ngópu. Yi tpódu y:oo pi mwiyé dpîmo a vye dé, yi tpile myedpîmo a t:âmot:âmo dé.

28 (-)

29 Yélini maa p:uu dnye paa, dini ghi n:ii ngê Yesu kîdosi ñedê a m:uu ngópu, dnye nkwitinkwiti, kópu, Nyi lónté pini? Kópu, U yi nga doo kwo, Chóó Lémi u ngomo nê pw:ono, wo pyile amî lê, u ngwo am:aa wó.

30 Kópu, Nyóó kîdosi ñedê a ghidi, ñyóóchóó mê ngee ngi.

31 Dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:i, yinté myednye nkwitinkwiti. Noko yipu, Kn:aa pini yoo yidoo ngêêpî dé, ngmênê doo u ntââ chóochóó daawa ngee.

32 Noko yipu, Mumdoó Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmî kada pini ngê a pyódu ngê, kîdosi ñedê chóó wunê wupwo knomomê, ye u ngwo u kwo nmo kélîmî té. N:ii dê Yesu u nkîgh:ê kîdosi ñedê t:ee dumo, Yesu myedpîmo nkwitinkwiti.

Yesu kîdosi ñedê u ngwo pwene

Mátíyu 27:45-56; Luuki 23:44-49; Njon 19:28-30

33 Kââdí mââ kélé dini ghi ngê, yi dyámê pee mbêmê ngídî a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kââdí ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mê wa wo.

34 Yi dini ghi ngê Yesu dpodombiy:e ka wo, apê, Ilay, Ilay, lama sapaktáni. Yi kópu u nt:u kópu, A Yâpwo éé. A Yâpwo éé. Lukwe díy:o a mo cha kuwo nê? Lukwe díy:o nga d:oo ch:anê wo?

35 Yélini y:i doo kwo, Yesu u dnye yi ny:ee ngópu. Yi yéli woni knî y:oo noko yepê, Ilacha ka ka kââ.

36 Pi mbêpêmbêpê ngmê loo, tpênê n:êê ngmê núwo, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi ñedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê, apê, Nda ngê. Yi pini ngê yepê, Ngî t:ââ kmêle. Yepê, Ilacha wunê pwiyé knî, ó daawa ní. Yepê, Ilacha ngê kî pini kîdosi ñedê yiné wunê ngêêpî?

37 Yesu dpodombiy:e yi ka wo, yed:oo pwene.

38 Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídî ndîi n:ii doo ya, yi kpídî ngê yoo yi maa dpîmo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa ní dniye. Yesu kîdosi ñedê dini ghi n:ii ngê pwene, wod:oo yi kpídî chóó mínê chaa wo, châpwochâpwo ngê nkwo doo a yaa wo, knâpwo dí. *

* 15:38: Ex 26:31-33; Hipîlu 9:3-4; 10:19-20

³⁹ Lede n:ii knî y:oo Yesu kîdosi ñedê t:ee ngópu, yi mââwe ndîi kîdosi u nkîgh:ê doon:aa kwo. Dini ghi n:ii ngê Yesu u ngópu ka wo, u ngópu pwene, apê, E! Apê, Kî ndêndê ngê Yâpwo ndîi Tp:oo.

⁴⁰ Pyââ knî y:i ngmêdoo kwo, daa chono dnya a kwo, y:i dnya a vuywo. Yi pyópu knî yi vy:o pyââ pyile doo kwo, yi pi dmi Salóme ngmê, Méli Makídala pyââ myomo, Méli pyolo, Njems mbwémi Njósés yi pye.

⁴¹ Yi pyópu knî y:oo Yesu dnyimo a yâmuyâmu, myednyimo a ngêêpi, dini ghi n:ii ngê Nkálili Wee u kwo dpîmo a paa. Pyââ mê yilî Yesu u pwopwo têdê y:i dnye kwo, n:ii dé Nkálili a ndê dniye, Yesu k:ii Njedusalem lee dniye.

Yesu ntóo u ngwo kmênê ngópu

Mátiyu 27:57-61; Luukí 23:50-56; Njon 19:38-42

⁴² Daa kêmakêma kââdí doo wupwo, Adamátiya pi ngmê ta, u pi Njósép. U yi u ngwo doo kwo, Yesu ntóo n:uu kmênê.

⁴³ Yi pini Nju tpémi y:oo dnyimo cháâcháâ, yi kada pini knî yi vy:o dpîmo kwo. Yi pini ngê apu, Chóó Lémi ngê nmî y:enê kn:ââ límî k:ii ngê paa chaa ngê. U gha vy:o apê, Awêde Pídade, mââ nmî líme wo. Apê, Yi kópu u l:êê díy:o kââdí ghêlí kíngí ghîi, Yesu ntóo mwiyé ní kmênê. Wod:oo u nkíngê kuwa a kuwo ngê, Paléti ka loo, Yesu ntóo u kwo mínê ch:ee ngê.

⁴⁴ Paléti ngê apê, Mumdoó? Apê, Ye pini lukwe díy:o límîlímî ngê dê pw:onu? Ledeni knî y:oo Yesu kîdosi ñedê t:ee ngópu, yi mââwe ndîi ka Paléti u kwo póo wo, kwo, Ye pini ló dini ghi ngê dê pw:onu?

⁴⁵ Yi pini ngê Paléti ka kwo, Wunê modê pw:onu. Wod:oo Paléti ngê Njósép ka kwo, Chi lèpi, nyi kmênê ngi.

⁴⁶ Wod:oo Njósép adí lè, kpídí mb:aa ngmê pwila ngê, Yesu ntóo kîdosi ñedê a ngópu, yi kpídí ngê a kmongo ngê, ntóo ñuwo, kpomo u mênê mí yó, chêêpi ndîi yi kpomo t:âmo ngmê tpiyé wupu kwólu, u ngwo nkoko ngê. Yi kpomo pi knî y:oo t:aanî paa mwiyé ché ngópu, pi ntóo kmênêkmênê u l:êê díy:o.

⁴⁷ Méli Makídala pyââ, Méli Njósés u pye, yi pyópu dê yi ngópu, Njósép ngê Yesu ntóo kmênê ngê.

16

Yesu u ngwo a pii wo

Mátiyu 28:1-8; Luukí 24:1-12; Njon 20:1-10

¹ Sádêdé ngê kââdí dini ghi n:ii ngê gho, Nju tpémi yi líme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê pyópuni yoo yi ngópu Yesu pwene, yi pyópu pyile knî y:oo kponî mtyímî ntee tpile knî ngmê pwila ngópu, apê, Yesu ntóo p:uu nm:uu t:ee té. Yi pyópu yoo yi pi dmi Salóme ngmê, Méli Makídala pyââ myomo, Méli Njems u pye pyolo.

² Sandé mw:aa mgídí vy:o kpomo chedê lee dniye.

³ Maa p:uu dnye lèpi, noko yepê, Chêêpi kpomo t:âmo nanê nmo wa tpiyé wupu kwolo?

⁴ Mu kópu u díy:o chêêpi pââ ndîi, doo u ntââ, yi chóó daapi tpiyé wupu kalé ngópu. Yi taa dniye, apê, Chêêpi lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo?

⁵ Kpomo mênê adí kee dmi, pi mgêmî ngmê m:uu ngópu, u kpídí dmi kpaapíkpaapi, apê, Wéni pee u kéténi mu tóo. Ngwéti dniye.

⁶ Yepê, Nuku ngwéti. Yepê, A lama ka tóo, Yesu ka nmye vuywo té, Nasalet pi, pini n:ii kîdosi ñedê t:ee ngópu. Yepê, Al:ii daa tóo. Yepê, Kêda pyidu. Yepê, A pwiyé dmyeno, ntóo kwéli yé ngópu, yi ghi anyi m:uu yó.

⁷ Yepê, Lee dmyeno, yepê, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo ñuw:o yó, Pita ka mdoo mye ñuw:o yó. Yepê, Ye dp:uu vyi yó, yipi, Yesu nmyi kada a kwo, Nkálili. Yipi, Yi anmy:uu m:uu ngmê, wunê ntee nmye a vyu.

⁸ Wod:oo pyâa yoo pwii wo, kpomo u mênê, mbêpê dmi a pwaa ngópu, kpomo a kuwo ngópu, mu kópu u díy:o nkîngê ngê y:aya pwiyé dniye. Yi nkîngê u l:êê díy:o pi ka kópu ghêlî daa vyi ngópu.

Kópuni Mak ngê d:êê ngê, wu u dí. U kuwó dini ghi ngê kópu daamu d:êê ngê. Ala danêmbum pi knî yi lama doo ya, Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, p:uu ndiye pyu knî y:oo m:uu ngópu. Yi danêmbum u kuwó dini ghi ngê d:êê ngópu, kópuni Mak ngê d:êê ngê, yi danêmbum dê nipi a kââdí dumo. Kópuni pi knî y:oo u kuwó dini ghi ngê d:êê ngópu, ala yi danêmbum.

Yesu ngê Méli Makídala pyâa ka chóochóo u ngwo a kêma ngê
Mátiyu 28:9-10; Njon 20:11-18

⁹ Sandé mw:aa ngídí vy:o, Yesu dini ghi n:ii ngê a pii wo, Méli Makídala pyâa ka chóochóo mwiyé a kêma ngê. Wunê yi pyópu u kmêna Yesu ngê pyudu a ngm:ii kwólu.

¹⁰ Yi pyópu ngê Yesu dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo loo, p:uu ndiye pyu knî ye mdoo ñuwó, yepê, Yesu kêda pyidu.

¹¹ Dnye yii, dnye mbê. Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi pyópu ka daa kélímí mbê dniye.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu miyó dê ye chóochóo u ngwo a kêma ngê
Luukí 24:13-35

¹² U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu miyó dê y:oo Yesu u nkwo m:uu ngópu, dini ghi n:ii ngê Njedusalem a kuwo ngópu, p:aa tp:oo ngmê y:i dpímo lèpí. Yesu u mo u nâmo ye a ghê wo, chóochóo ye a kêma ngê.

¹³ Yi pini dê dini ghi n:ii ngê Njedusalem a diyé knopwo, yi pyipe knî ye mí vyi ngópu, yepê, Yesu kídnye m:uu. Yi pyipe yoo ye daa kélímí mbê dniye.

Yesu ngê chóochóo p:uu ndiye pyu knî ye u ngwo a kêma ngê
Mátiyu 28:16-20; Luukí 24:36-49; Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê ngmê knî y:oo kmaapi tédê Yesu u nkwo m:uu ngópu, chóochóo ye a kêma ngê. Ye nod:e wo, mu kópu u díy:o k:omo tpile u pyidepyide p:uu daa ng:êêntómu ye doo a danêmbum, ngmêndê dèdnye kélímí, pini n:ii knî y:oo Yesu m:uu ngópu, apê, Kêda pyidu, yi yéli ye myedaa kélímí mbê dniye.

¹⁵ Yesu ngê yepê, Dyámê pee yintómu knî yi mbêmê dmyinê lèpí, pi knî ye a kópu dyuu dmyinê:aa tpaépê.

¹⁶ Yepê, N:ii dé a ka wunê kélímí té, a pi ngê mbwaa paa am:ii kmênê t:oo, yini yoo waní ngee té, a kêê k:oo waní kaa té. Yepê, N:ii dé a ka daadnya a kélímí, yi yéli yi dono machedê ngê daawa pyaa dmi, dono wa a pyw:ee ngmê.

¹⁷ Yepê, N:ii dé a ka wadnya a kélímí, u ntâa ngê adnyi ya, mbwudu yilí adnyi chap. Yepê, A pi ngê kmêna adnyi ngm:ii kígha dé, daa dyámê ngmídi dnye ngê adnyi mbumu.

¹⁸ Yepê, K:omo tpile pèlè ngê wa kiye té, ó ló wa nda ngmê, myedaawa pw:oo dmi. Yepê, N:ii dé a ka wadnya a kélímí, yi yéli y:oo pwopwokopwe knî yi mbêmê kêê adnyi yiyé dé, yed:oo yinté adnyi pyipyi dé. *

* 16:18: Luukí 10:19

*Yesu u Mî ka u ngwo kee wo
Luuki 24:50-53; Dpodo 1:9-11*

¹⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu u Mî ka kee wo, u che p:ââ pee ngê pyodo. *

²⁰ P:uu ndiye pyu yoo dyámê mbêmê dyámê mbêmê lee dniye, Yesu u kópu mb:aa pi knî ye dnyen:aa tpaê. Pi yilî ye kêlîmî mbê wo, mu kópu u díy:o daa yi mo dnyen:aa dpodo, nmî Lémi ngê modoo a ngêêpî dé, mbwudu yilî u ngwo dnyimo chap. *

Wu u dí.

---

* 16:19: Dpodo 2:33-34; Epeso 1:20; 1 Pita 3:22

* 16:20: Dpodo 14:3; Hipîlu 2:3-4

LUUKÎ

Ala puku pini n:ii ngê d:êê ngê, u pi Luukî, daa Nju pi, ngmênê Antiyóka pi, Kídiki dnye ngê dpîmo mbumu. Ndiye pyu ngmê, kpeede ngê doo ya, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. Puku dmi miyó d:êê ngê, ngmê ala puku dmi, myomoni u pi Yesu u dyépi yoo yi dpodo.

Yesu dini ghi n:ii ngê mwo a pwene, m:ââ pyoloy:a mê pyile mî loo, Luukî ngê u puku dê u ngwo a d:êê doo. U kuwó dini ghi ngê m:ââ mê limi mî loo, Lóma lede knî y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu.

¹ Mw:ââkó nmî lémi, Tiyopilas,

Yesu u danêmbum nyi nyongo, u kwo nyi kélîmî mbê wo. Kópuni yilí Yesu ngê dyámê mbémê d:uu too, pi yilí knî y:oo yi kópu ka d:êêd:êê t:oo.

² Yélini y:oo yi kópu knî yi chóó yi ngwolo ngê m:uu tumo, pi knî ye u nkwo a tpaê tumo, u ngwo nmî ny:ee too.

³ Yi kópu yilí yi p:uu mb:aamb:aa ngê noo ndiye, yi kn:ââ dmi ní chó, u mâlo ní yé too, l:êê díy:o yi danêmbum n:aa d:êêd:êê.

⁴ A lémi, Yesu p:uu kópuni nyi ndê too, u ya a nga a kwo ndê kópu ngê nga dny:oo ya.

Enjel ngê Sekídaiya ka kópuni vyu

⁵ Dini ghi n:ii ngê Helodi Njuda tpémi yi king ngê doo ya, kpêê yiyé pyu ngmê, u pi Sekídaiya, Apaicha u yoo vy:o pini ngmê. U kpâm u pi Elisípet, kpêê yiyé pyu tp:oo módó ngmê.

⁶ Chóó Lémi u nuu u pi cha, u nuu u kópu yidpîmo d:uud:uu dé, u dêêpî kópu yintómu myedpîmo cháâcháâ dé.

⁷ K:omo tpile pi cha mb:aa dê, ngmênê tp:ee daa tpyé ngópu. U yi y:e doo kwo, Nyi tpaê knî, ngmênê Elisípet daa tpete u ntââ ngê doo ya, u dí cha miyó dê mî vy:ene knopwo.

⁸ Wiki n:ii ngê Apaicha u yoo Chóó Lémi ka dnyen:aa kpêê yiyé, Sekídaiya yi vy:o doo kwo.

⁹ Yi l:êê ghi alanté dpîmo ya, mtyímî nk:êênî pyu ng:oo ngê dnyimo a pyw:émî. Sekídaiya yinté a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u ngomo k:oo yâpwo ghê dy:ââ ngópu, yi doon:aa mtyímî nk:êênî.

¹⁰ Yi ngomo k:oo dini ghi n:ii ngê mtyímî doo nk:êênî, yoo kuwa doo a kwo, dnya a ngêpê.

¹¹⁻¹² Yi dini ghi ngê Sekídaiya ngê Chóó Lémi u enjel ngmê módu, Sekídaiya ngwéti wo, nkíngê mbê wo, apê, Mtyímî nk:êênî tédê u wéni pee, apê, enjel ngmê kwo.

¹³ Enjel ngê kwo, Sekídaiya, kwo, namê nkíngê. Kwo, Chóó Lémi ngê ngêpê kèda ny:oo, kwo, ngmâm Elisípet wa a ngee, tp:ee angmê tpyé, Njon u pyimo dpî téní, mu kópu u díy:o yi tpémi Chóó Lémi u módó yeedeyeede.

¹⁴ Kwo, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, nga mb:aamb:aa ngê wa pyódu, w:aa anyiné pyw:oo. Kwo, Pi yilí knî y:oo w:aa amyedé pyw:ee ngmê,

¹⁵ Mú kópu u díy:o Chóó Lémi u komo kapí pyu ndíi ngê wa pyódu. Kwo, Ghéli daawa t:aa, Chóó Lémi u Ghê Dmi u ménê wa yââ, d:ud:umbiy:e wa a nt:ono. Kwo, Wain kíngmê nda, yinté mbwááni myekíngmê nda. Kwo, Pi knî y:oo u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kí Chóó Lémi u momu pini.

16 Kwo, Yisíléli tpémi yilí Chóó Lémi ka amêdê diyédiyé kalê té, pini n:ii yi yâpwo ndêndê.

17 Kwo, Yi tpémi nmî Lémi u kada wa ghê, u maa yinê amênê yé. Kwo, Ilacha ntee pini ngê wadî ya, pi mupwo mupwoknî, n:ii noko kpeme a pyede, amêdê kââdí té, n:ii knî y:oo dnye daa nyêmi ngmê, yi nuw:o dmi wa ngmêê té, yoo mb:aa ngê amîmi pyódu té, nmî Lémi u yoo ndêndê ngê u ngwo wa pyódu té. *

18 Sekîdaiya ngê enjel ka kwo, Ye kópu ndê kópu ngê a nga angênté wa pyódu? Kwo, Nê pi vy:ee, a kpâm mye pyââ vy:ee.

19 Enjel ngê kwo, Lama daa tóo kí pini, nê Nkepîlel, Chóó Lémi u nkîgh:ê n:aa kwo, yinê nga da dy:ââ nê, ala kópu mb:aa nga yedên:aa vyi. *

20 Kwo, K:omo tpile a ka chuu kêlîmî mbê wo, ngmênê kópuni nga dí vyi, díyo ndêndê ngê wa pyódu. Kwo, Dnye u kígha doo u ntââ ngê dí pyódu ngi, kwo, kópu daamunyi vyi, u dí wéni n:ii ngê yi kópu wa pyódu. Kwo, Dnye mênê dí chedê, kópu daamunyi vyi, mu kópu u díy:o a ka chuu kêlîmî mbê wo.

21 Yélini kuwa doo kwo, yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, apê, Sekîdaiya ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo lukwe díy:o mgî dímo puwâ.

22 Dini ghi n:ii ngê a pwii wo, doo u ntââ kópu ye daapî vyu, kóopyââ ngê ye doo danêmbum, u ngwo a w:ee ngópu, apê, Kí pini ngê tpile ngmêdê m:uu, kí ngomo k:oo.

23 Apaicha u yoo knî y:oo dini ghi n:ii ngê yi dpodo u wiki a kêlî ngópu, Chóó Lémi p:uu dpodo têdê, yi p:o p:o mê diyé dnye, Sekîdaiya u p:o mye loo.

24 U kuwó dini ghi ngê u kpâm Elisîpet mbwili ngê pyodo, yi gha dê mb:aamb:aa ngê pyaa knopwo,

25 Elisîpet ngê apê, Chóó Lémi ngê dê ngee nê, kópuni u l:êê díy:o yoo a p:uu dnye danê, yinê dê chedê, a p:uu mēdaadnyi danê. Ngmênê yoo vy:o dēdpîmo paa, apê, Pi knî y:oo wadnyi yumuyumu nê, a ka daawa a kêlîmî mbê dmi. Yi kópu u l:êê díy:o d:ââ limi ngomo k:oo doo kwo.

Enjel ngê Méli ka kópuni vyu

26-27 Elisîpet d:ââ wéni u mbwili ngê doo kwo, Chóó Lémi ngê u enjel Nkepîlel kwodo ngmê ka u ngwo dy:ââ ngê, u pi Méli. Pini n:ii u yémî p:uu yidoo kwo, u pi Njósép, king Dépîdi u tii nedê pini ngmê. Nasalet dpîmo ya, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóo. *

28 Yi enjel Méli ka loo, kwo, Mw:ââkó Méli. Kwo, Nmî Lémi ngê da ngmidi ngi, nga myewunê vyuwo.

29 Méli ngê yi kópu dēpê w:ee ngê, u nuw:onuw:o kópu ngê pyodo.

30 Enjel ngê kwo, Namê nkîngê. Kwo, Chóó Lémi ngê da ngmidi ngi.

31 Kwo, Mbwili ngê wanyi pyódu, tp:ee mââ ngmanyi tpyé, u pi dpî nténi, Yesu. *

32 Kwo, U pi d:ud:umbiy:e ndîi ngê wa pyódu, nmî yâpwo njini ngê u kwo wa a vyi, kwo wo, Nyi a tp:ee njini. Kwo, Nmî Lémi ngê yi tpémi king ngê wa pyódu, u kn:ââ Dépîdi u daa yinê wa a kââdí.

33 Kwo, Njakóp u yoo yintómu yi king ngê adî ya, chedê ngê daawa pyódu.

34 Méli ngê enjel ka kwo, Ye kópu a nga angênté wa pyódu? Kwo, Nê kwodo, d:ongê yéé wo.

* 1:17: Mát 17:11-13; Mal 3:1; 4:5-6 * 1:19: Hipîlu 1:14 * 1:26-27: Mát 1:16,18; Luukí 2:5 * 1:31: Is 7:14; Mát 1:21-23

³⁵ Enjel ngê kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa nt:ee ngi, u wêdêwêdê mbêmê yi kópu nga wa pyódu. Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o yi tpémi yâpwo ndîi tp:oo, u momu pini ngê adí ya.

³⁶ Kwo, Elisîpet p:uu nuw:o ngî kwéli, pyópuni u k:ii dpî p:uu ngmidi. Kwo, K:omo tpile daa tpete módó, mye pyââ vy:ee, ngmênê ala ngwo d:ââ wéni u mbwili.

³⁷ Kwo, Chóó Lémi ngê kópuni dpî vyi, yi kópu ndêndê ngê dpî d:uu, daawa kn:aadi.

³⁸ Méli ngê kwo, Nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê n:aa dpodo yédi, u ntââ ye kópu a nga dpî pyaa we. Wod:oo enjel ngê Méli a kuwo ngê.

Méli Elisîpet ka u ngwo loo

³⁹ Daa dye ghi daadii yimî loo, Méli u yoo knî yi k:ii kada a y:ee ngópu, Njuda Wee u kwo lee dniye, mbu kwéli a wee.

⁴⁰ Sekídaya u p:o dini ghi n:ii ngê taa dniye, u ngomo k:oo kee dniye, Méli Elisîpet ka mbwolo.

⁴¹ Dini ghi n:ii ngê Elisîpet ngê Méli u dnye nyongo, tp:ee u mênê paa mbê wo. Yi ngwo dini ghi ngê Elisîpet Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a nt:ee ngê,

⁴² Méli ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Pyââ yintómu knî yi vy:o mî ndîi ngê dê pyódu, ñm:ee u pi ndîi ngê amye pyódu.

⁴³ Kwo, A pi tédê, nyi nmî Lémi u pye, kwo, lukwe díy:o chin:aa m:uu nê?

⁴⁴ Kwo, Dini ghi n:ii ngê nye dí ny:oo, a tp:ee u gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, a mênê dê mbêka.

⁴⁵ Kwo, Nga mb:aamb:aa ngê dê pyódu, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kópu ka chi kélímî mb:anê. Kwo, Kópuni nga vyu, ndêndê ngê wa pyódu.

Méli ngê Chóó Lémi u ngwo chaa kwólu

⁴⁶ Méli ngê apê,

Chóó Lémi n:aa chaa kígha,

⁴⁷ a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu,

mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê wa ngee nê,

⁴⁸⁻⁴⁹ k:omo tpile a pi tédê, ngmênê da ngmidi nê,

kópu ndîi a nga ngmêdê d:uu.

Mu dini ghi ngê pi yintómu yi lama yi kópu wadí ya,

yi nuwo daawa a kuwo.

Chóó Lémi nmî yâpwo ndêndê, u kópu yilî yintómu mb:aamb:aa dé,

⁵⁰ yélini y:oo ntênê a cháâcháâ ngmê,

yi yélini yi nuu ghi dmi nódo a tóó,

daawa kée té, anyi dí angêw:êê.

⁵¹ U wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilî a d:uud:uu,

mbodo ndîi mbodo ndîi u yoo daa kêmakêma a ngm:ii kígha té.

⁵² King ndîi yilî yi lémilémi a chedêchedê,

yélini yi pi dmi tédê, yi pi dmi ndîi ngê a pyépi.

⁵³ Ngópuch:anê knî ye kópu mb:aa yilî a yém,

ngmênê ndáápi knî ye kópu mb:aa daawa y:oo.

⁵⁴ Nmî kn:ââ knî ye ndê kópuni a vyu,

atédê ntiye, u nuwo dépê kuwo wo.

U yoo Yisiléli tpémi, yinêwa ngee té.

⁵⁵ Chóó Lémi nódo Epílaham u nuu ghi a tóó,

u yoo u nuu ghi dmi nódo mye tóó,

chedê ngê daawa pyódu.

⁵⁶ Méli Elisîpet p:uu doon:aa ya, d:ââ pyile, u kuwó dini ghi ngê u p:o mê diyé wo.

Njon Baptist u ngwo pyodo

⁵⁷ Elisîpet ngê pwoopwo kele, ghêpê wo, tp:ee máâ ngmê tpyó.

⁵⁸ Elisîpet u yoo, p:aa tpémi yi kii, yi kópu yi ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Nmî Lémi ngê kópu ndîi u ngwo ngmêdê d:uu.

⁵⁹ Wo woloni ngê Chóó Lémi u l:ii yi tpémi p:uu t:ee ngópu. U yi y:e doo kwo, U mí Sekídaiya u pi u pyimo nmî t:oo,

⁶⁰ ngmênê u pye ngê yepê, Kêle. Yepê, U pi Njon.

⁶¹ Kwo, Nnoo pee vy:o pi ngmê u pyimo Njon daa t:a.

⁶² Sekídaiya ka yi kêêpyââ ngê póo dniye, kwo, U pi n:uu?

⁶³ Sekídaiya ngê kóopyââ ngê d:êê têdê u tpile ye ngmê dmy:ee ngê, tp:oo u pi yi d:êê ngê, apê, U pi Njon. Ngwéti dniye.

⁶⁴ Yi ngwo dini ghi ngê Sekídaiya ngê dnye mê pw:ii ngê, wod:oo Chóó Lémi doo chaa kîgha.

⁶⁵ Yi p:aani tpémi ngwéti dniye, mye nkîngê mbê dniye. Yi kópu yilí Njuda Wee u kwo p:aani p:aani ny:ee ngópu.

⁶⁶ Pi yintómu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, dnye nuw:onuw:o, apê, Lónté pini ngê wa pyódu, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u kwo wunê vyyuwo.

Sekídaiya u wéti

⁶⁷ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Njon u mí Sekídaiya a nt:ee ngê, Sekídaiya ngê Chóó Lémi Tp:oo p:uu kópu u ngwo a w:ee ngê, ala kópu dyuu u ngwo vyyu, apê,

⁶⁸ Yisiléli tpémi, nmî Lémi chaa kîgha koo,

pini n:ii nmî yâpwo njini,

mu kópu u díy:o chóó u yoo knî ye a lêpí,

yinê wa ngee té.

⁶⁹ Nmî Mbwámê ndêndê nmo wunê dyede,

u dpodo pyu Dépidi u tii nêdê pini ngmê.

⁷⁰ Yi kópu chóó u komo kapí pyu knî y:oo ló dini a vyi ngópu,

ala ngwo atêdê ntiye.

⁷¹ N:ii knî ye nmî diya dniye,

yi kêlê yinê wa dyé nmo.

⁷²⁻⁷³ Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ka tóó,

mu kópu u díy:o Epîlaham ka ndêndê kópu n:ii mwiyé a vyyu, kwo,

Nyoo knî ye ana a vyyuwo,

yi kópu daa kn:aadi ngê, nmî kn:ââ knî ye doo a vyyuwo. *

⁷⁴ Epîlaham ka ala ndêndê kópu mye vyyu,

kwo, Yélini nyoo knî yi p:uu adnyi l:êê,

yi kêlê waní dyé té,

mu kópu u l:êê díy:o daapîdny:oo nkîngê,

a p:uu u ngwo pídnny:oo dpodo,

⁷⁵ a yoo mb:aa, u momu yéli ngê pídnny:oo kwo,

chedê ngê daawa pyódu.

⁷⁶ Sekídaiya ngê tp:oo Njon ka kwo, A tp:ee.

Kwo, Chóó Lémi ngê da ngmídi ngi,

* 1:72-73: Gen 17:7; Gen 22:16-17

u komo kapî pyu ndîî ngê wanyi pyódu,
nmî Lémi u kada wanyi ghê,
u maa anyimo yé. *

⁷⁷ Kwo, Ala kópu u yoo knî ye any:uu vyi,
yenyé, Nmyi dono kée tóó,
nmî Lémi ngê u ngwo wa ngee nmyo.

⁷⁸ Sekídaya ngê yepê,
Chóó Lémi ka dpî ch:anê dmi.
Yepê, Kââdí ngê mgídí ntee dpî chaa,
nmî Mbwámê yinté nmo wa t:a. *

⁷⁹ Yepê, K:omo tpile mgídí vy:o nmo pyede,
pwopwo ka nmo nkíngê té,
ngmênê yi mgídí yinê wa chaa,

Chóó Lémi ka maa nmo yinê wa a kêma. *

⁸⁰ Dini ghi n:iî ngê Njon kaa wo, mââwe ngê pyodo, Chóó Lémi u kópu yilí a
w:ee too. Daa yoo vy:o doo kwo, u dye ghi doo t:âât:ââ, Yisiléli tpémi ye Chóó
Lémi u kópu dyuu u tpaê kn:ââ ghêlí daa chópu. *

2

Yesu Kédisu u ngwo pyodo

Mátiyu 1:18-25

¹ Dini ghi n:iî ngê Njon pyodo, Lóma tpémi yi king ndîî Okastas ngê u yi doo
kwo, Kada pini knî y:oo yoo a kp:aa y:e. Lóma tpémi y:oo Nju tpémi dépéngê
kp:aa tumo, ala yi mwíyémwiyé.

² Yi dini ghi ngê Kwídníyê Sidiya tpémi yi kada pini ngê doo ya.

³ Pi kpââ u l:êê díy:o pi yintómu yi p:o p:o loo.

⁴⁻⁵ Njósép ka kwo, Nyi Dépidi u tíî nédê pini ngmê, Dépidi kwéli a pyodo,
Petílem, mî y:i dp:uu yé. U yémî p:uu Méli kii Nasalet a kuwo ngópu, Njuda
Wee u kwo lee knopwo, Petílem mî taa knopwo. Pi kpââ tédê p:aa a nt:ee wo.

⁶⁻⁷ K:omo tpile Méli mbwili pââ ndîî, ngmênê dpî ngomo knî yi k:oo yi p:aa
dêpwo ya, hósi ndonki knî yi ngomo k:oo mî kee knopwo. Yi ghêpê wo, tp:oo
kaa y:i tpyó, kpídî pee ngê kwédi kê ngê, hósi knî yi kmaapí tédê y:i yó.

Sipi y:ey:ee pyu knî y:oo Yesu u ngwo mî m:uu ngópu

⁸ Yi dyámê pee p:uu sipi w:uu y:enê pyu yoo ngmêdoo kwo, mgídí vy:o w:amí
mbémê sipi w:uu dnye y:enê dé.

⁹ Nmî Lémi u enjel ye ngmê ta, nmî Lémi u wuu yi pwo mî kée ngê.
D:ud:umbiy:e nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye.

¹⁰ Enjel ngê yepê, Namê nkíngê. Yepê, Kópu mb:aa nmye yed:a núw:o, u l:êê
díy:o pi yintómu knî y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê.

¹¹ Yepê, Pini n:iî Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, ala mgídí vy:o Dépidi u p:o
kêda t:aa. Yepê, Yi pini nmî Lémi ndéndê, mye nmyi Mbwámê.

¹² Yepê, Alanté nmye myeme ngmê, tp:ee kamí nmyinê pyw:êmî ngmê,
kpídî ngê kwédi kê ngmê, hósi knî yi kmaapí tédê a dpí.

¹³ Dini ghi ngê enjel ngê u danêmbum ye a kêlí ngê, Chóó Lémi u enjel mê
yilí m:uu ngópu, dnye wéti, Chóó Lémi dnye chaa kígha, apu,

* **1:76:** Is 40:3; Mal 3:1; Mát 3:3; 11:10
3:1-6; Njon 8:12

* **1:78:** Is 60:1-2

* **1:79:** Is 9:2; Mát 4:16

* **1:80:** Mát

14 Chóó Lémi nmî pwo a tóó,
nmo chaa kígha.

Nmyi Mbwámé dyámé mbêmé da dy:ââ,
mu kópu u díy:o u kwo nmyi ch:anê dniye.

15 Dini ghi n:ii ngê enjel knî y:oo sipi w:uu y:enê pyu yoo a kuwo tumo, Chóó Lémi ka mê diyé dniye, yi tpókni y:oo noko yepê, Petílem lee kmêle, nmî Lémi ngê kópuni u pi nmo dé vyi, nye m:uu koo.

16 Wod:oo kada a y:ee ngópu, Petílem límlímí ngê mî taa dniye, Méli ghee a pyw:ee dumo, Njósép u k:ii dnye ya, apê, Tpómu kamî hósí knî yi kmaapî tédê mu dpî.

17 Yi m:uu ngópu, apê, Kí vyílo. Kópuni enjel ngê yi tpémi p:uu ye vyi too, pi knî yi ngêédí a nté tumo.

18 N:ii knî y:oo yi kópu dyuu ny:ee tumo, ngwéti dniye.

19 Méli ngê yi kópu yílí u gha vy:o yé too, doo nuw:onuw:o dé.

20 U kuwó dini ghi ngê sipi w:uu y:enê pyu yoo mê diyé dniye, maa p:uu dnye wéti, kópuni ny:ee tumo, kópuni m:uu tumo, yi kópu knî yi l:êê díy:o Chóó Lémi dnye chaa kígha. Enjel ngê kópuni ye mî vyi too, yi tpémi yinté mínê pyw:ee ngópu.

Yesu u pi u ngwo ntaa ngópu

21 Wo pyudu mî loo, woloni ngê Chóó Lémi u l:ii Yesu p:uu t:ee ngópu, u pi ntaa ngópu, apê, Yesu, enjel ngê n:ii u pi Méli ka vvu, ghêlí k:ii mbwili ngê daa pyodo.

Tpómu Chóó Lémi ka u ngwo núw:o ngópu

22-24 Mósisi ngê u dêêpí kópu dyuu vy:o kópu ngma a d:êê ngê, apê, Pyópuni dè tpamé knomomê, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê a ya yédi, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo kíngí nî. Apê, Wo podoy:a choo t:ââ, vy:émé miyó Chóó Lémi ka choo néne dé, kpêê yiyé pyu ngê adí nk:êêní dè, u tupwó machédé ngê u ngwo adí pyodopyodo. Yi kópu u ntiyentiye u l:êê díy:o Njósép mupwokni Njedusalem lee dniye. Mósisi ngê kópu m:uu a d:êê ngê, mye ntiye ngópu. Yi kópu ala. Tp:ee mâa kaani yintómu Chóó Lémi u nêni dé, yi pye mî knî y:oo Chóó Lémi ka dny:oo pywupwi dé. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo núw:o ngópu.

25 Pi vy:ee ngmêdoo ya, Njedusalem, u pi Simiyón, k:uuchêm u pi, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dpímo cháâchââ, alanté dpímo nuw:o, apu, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, pini n:ii nmî Mbwámé ngê wa pyódu, límlímí ngê taa we. Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu doo ya,

26 ala kópu u kwo a vvu, kwo, Ghêlí daanyi pw:onu, ngmênê nmyi Mbwámé mwiyé wa taa.

27 Dini ghi n:ii ngê Yesu u pye mî y:oo Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo núw:o ngópu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Simiyón y:i mye dy:ââ ngê.

28 Simiyón ngê tpómu yi kélé a ngópu, u kede paa t:ângo, wod:oo Chóó Lémi doo chaa kígha, kwo,

29 Mw:ââkó a Lémi, dpodoni a ka nyiné kpo, mo kalé nédi.

Kwo, Ngêê k:oo kaa nédi.

Kwo, Kópuni a ka nyiné vvu,
awéde chi ntiye.

30 Kwo, Pini n:ii nyiné ngmídi ngê, nmî Mbwámé,

a chóo a ngwolo dê y:oo atédí m:uu. *

³¹ Kwo, Pi dyêédí yintómu yi ngópu nye tpyuu.

³² Kwo, Yélini daa Nju tpémi yi pywápé ngé wa pyódu, ala tpémi u l:êê díy:o nyoo Yisiléli tpémi yi pi dmi ndíi ngé wa pyódu.

³³ Simiyón ngé kópuni vyi too, Yesu p:uu, Njósép cha yi ngwétingwéti u kópu ngé pyaa dniye.

³⁴⁻³⁵ Simiyón yi l:êê díy:o doo ngépê, u kuwó dini ghi ngé Yesu u pye Méli ka kwo, Chóo Lémi ngé ala tpémi a ngmídi ngé, Yisiléli tpémi yinê wa chámê té. Kwo, Yi chóo yi gha dmi yi l:êê díy:o wa numo chámê té, woni yoo ala tpémi ngé wa ngee té, woni kní y:oo u wépi wa pwaa ngmê, yi chóo wa dyênê dmi. Kwo, Nmí ng:aa t:emí u l:êê díy:o Chóo Lémi ngé da dy:ââ, ngmênê pi yilí u kwo adnyi kwopwepe, yinê ye k:omodanê pyu ngé adín:aa ya. Kwo, Mu dini ghi ngé anyin:aa nyepê, mbê ngé y:ay:a wanyi pwiyé. *

³⁶⁻³⁸ Pyââ ngmê yi dini ghi ngé myedê loo, u pi Ana, u mí u pi Panuwel, Asé u tii nédê pyópu ngmê. Pyââ vy:ee, u m:ââ woly:a mē páadi, u moo k:ii m:ââ pyudu ma ngópu, yed:oo u moo pwene. Yi kuknwe dye ghi yintómu Chóo Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo dpímo ya, yi kéli ghi dépê kuwo ngé, w:êêní mgídi vy:o Chóo Lémi ka dpímo ngépê, u ngépê wêdêwêdê kigha u l:êê díy:o, dye ghi kní ngmê ngé nté dēdpímo pîpî. Dini ghi n:ii ngé Njósép mupwoknî m:uu too, Chóo Lémi kwuno ngé. U kuwó dini ghi ngé Njedusalem tpémi yi vy:o, n:ii kní y:oo nmí Mbwámê dnye t:âât:ââ, yi yéli ye yi tpémi p:uu dpímo danêmbum. *

Njósép mupwoknî Nasalet u ngwo mē diyé dniye

³⁹ Mósisi ngé tpómu kamí kní yi p:uu kópuni a d:êê too, Njósép cha y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngé d:uu tumo, yi p:o mē diyé dniye, Nasalet, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó.

⁴⁰ Yi tp:ee yi kaa wo, wêdêwêdê u mênê yaa wo, Chóo Lémi u kwo dpímo a vyyuwo, u nuw:o myedê népwi ngé.

Yesu ngé chóo u maa u ngwo a yó

⁴¹ M:ââ yintómu yi k:oo Njósép mupwoknî Njedusalem dnyimo lêpí, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa tédê. *

⁴² Dini ghi n:ii ngé Yesu u m:ââ y:a mē miyó ngé doo ya, yi náali tédê mye lee dniye.

⁴³ Dini ghi n:ii ngé yi náali machedê ngé pyodo, yoo mē nyalê wo, yi p:o p:o mē diyé dniye, ngmênê Yesu daa loo, Njedusalem a yaa wo. U pye mí yi lama dépwo ya, Dpo kuwo ngmê.

⁴⁴ Yinê ye, Nyi yoo kní yi k:ii kada dê ghê dmi. Yi wéni a kéli ngópu, dēdpímo nuw:onuw:o. Maa p:uu p:aani n:ii dpí dniye, yi p:aani dini ghi n:ii ngé taa dniye, wod:oo yi tp:ee dpímo nmy:uu, yi yoo kní ye yi pyipe kní ye dpímo póó, yipu, Nyi tp:ee angênê?

⁴⁵ Dépê pyw:ee ngópu, wod:oo womumo mw:aandiye Njedusalem mē diyé knopwo, ntumokwodo mí taa knopwo, y:i dpí knopwo.

⁴⁶ Womumo mw:aandiye Chóo Lémi u ngomo chedê mênê pyw:ee ngópu, apê, Ndiye pyu ndíi kní yi k:ii mu pyede, apê, mu ng:aang:aa té, apê, ye myeka póó.

* 2:30: Taitas 2:11 * 2:34-35: Is 8:14-15; 1 Kódin 1:23; 1 Pita 2:6-8 * 2:36-38: 1 Tim 5:5 * 2:41: Ex 12:1-14,24-27

⁴⁷ Yélini y:oo dnye ng:aang:aa dé, yi nyepênypê u kópu ngê pyodo, noko yipu, Kí tpémi u nuw:o ndîi, mâawe knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê ka danêmbum té.

⁴⁸ U pye mî y:oo dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, ngwéti knopwo, u pye ngê kwo, Kí tpémi. Kwo, Lukwe díy:o ye kópu nye chi d:uu. Kwo, Mî k:ii kîny:oo nmy:uu ngî, nuw:onuw:o u wo my:ee chedê.

⁴⁹ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o dpo nmy:uu nê? Yepê, Angênté, dpî lama daa tóo M:aa ngê u dpodo tédê dé kaa nê?

⁵⁰ Kópuni ye vyu, Njósép cha y:oo dèpê w:ee ngópu.

⁵¹ Nasalet kwéli a ndê dniye, Yesu u k:ii y:i mê diyê dniye, Yesu ngê yi dnye dé mb:aamb:aa ngê doo nyémî dê. U pye ngê yi kópu yilî u gha vy:o doo yiyê dé.

⁵² Dini ghi n:ii ngê Yesu kaa wo, nuw:o ndîi u mênê yi yaa wo, pi knî ye pi mb:aa ngê doo ya, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê myedoo ya.

3

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó

Mátiyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Njon 1:19-28

¹ Lóma tpémi yi king Okastas dini ghi n:ii ngê pwene, u wo tp:ee Taipidiyas ngê u d:aa a kââdî ngê. M:ââ y:a mê limi mî loo, Sekídaya tp:oo Njon ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu. Yi dini ghi ngê Lóma lede knî y:oo Nju tpémi dnye y:enê dé, yi kada pini u pi Pontiyas Paléti. Antipas Helodi ngê Nkálili tpémi doo y:enê dé, mu kópu u díy:o Lóma tpémi y:oo yi kada pini ngê y:oo pyódu ngópu. U mbwó Pilipi ngê Itudiya tpémi Tidakonaitis tpémi yinê doo y:enê dé, Laisaniyas ngê Apílini tpémi yinê doo y:enê dé.

² Yi dini ghi ngê Nju tpémi yi kpêê yiyê pyu ndîi miyó doo ya, Anas pini dê Kayapas. Yi yéli doo kwo, Sekídaya tp:oo Njon w:amî mbêmê doon:aa ya, daa yoo vy:o. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu y:i mîné nyongo, u dpodo kn:ââ u ngwo chópu.

³ Njon mbwaa ndîi Njódan wope wope p:aani p:aani dpîmo lêpî, pi knî ye dpîmon:aa déépî, yipu, Nmyi dono yilî yi l:êê díy:o Chóó Lémi u yoo kuwa nmyi chóo nmyi ghê dniye. Yipu, Nmyi dono yilî kée tóo, n:aa mbápitísím kîgha nmyo, Chóó Lémi ngê nmyi dono yilî u kuwó u ngwo wa kée té, mēdaawa a ngî té, Chóó Lémi u yoo njini ngê u ngwo wanmyi pyaa dmi.

⁴ Kópuni Yisaya ngê u puku yedê wuné a d:êê ngê, Njon ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala.

W:amî mbêmê pi ngma adî kââ, yewo,

Nmî Lémi u maa a yé yó,

maa mb:aa yidó yé yó. *

⁵ Ghi nkîlînkîlî a nmy:ee tóo,

paa ghi dpî ché tóo,

mbu mbodo myoo ché tóo,

maa kwolo ngmê dé ntênê dpo yé tóo,

nmî Lémi u maa p:uu duu kîngmê kwo.

⁶ U kuwó dini ghi ngê nmî Mbwámê ngê yi máádi wa a kwolo,

pi yintómu knî y:oo yi pini u ngwo wa m:uu ngmê.

⁷ Njon ngê yoo kwéli dpîmo mbápitísím kîgha, y:i pi yilî u kwo loo, u yi y:ee doo kwo, Nye mbápitísím kalé nmîne. Njon ngê yi gha dmi módó, yepê, Nmyo

* 3:4: Is 40:3-5

k:omodanê pyu yoo. Yepê, Lukwe dîy:o nmyinê nmye, Mbâpitisîm mbêmê Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo.

⁸ Yepê, Nmyi dono yilî mwiyé kéé tóó. Yepê, Dono kópu n:aamungî d:uu, kópu mb:aa yilî dmyinên:aa d:uud:uu, u ngwo anê w:ee, nê, Yi nuw:o dmi ndêndê ngê dê ngmêê t:oo. Yepê, Ala kópu namê tpaépê, Epîlaham nmî kn:ââ, Chóó Lémi ngê daawa kéé nmo, p:ee nmo ada a vuywo. Yepê, Yi kópu lô dini mw o a vyu, ngmênê nmyi dono yilî yi l:êê dîy:o ntênê wa kéé nmyo. Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîî, u ntââ, ala chêêpî dyuu wa a ngî, pi ngê wa pyódu té, nmyi d:aa dmi y:oo wa a kââdî ngmê. Yepê, Vyîlo yi yéli ye ada a vuywo. *

⁹ Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi maadí kiyedê kwo, u myângo wumê mumu. Yepê, Yi myângo vy:o yini n:iî nt:u mb:aamb:aa ngê daa kekekele, wa kpono, pâa ndiya wa kéé.

¹⁰ Pi knî y:oo kwo, Lô kópu ngmanmî d:uu?

¹¹ Yepê, N:iî u mb:êê pee ndîî, pinté yoo míchoo a wopwe dé. Yepê, Nté myenté, n:iî u ngópu nté a tóó, choo yêêpî.

¹² Tákisi ngêêpî pyu yoo myedê lee dniye, apê, Njon ngê nye mbâpitisîm kalé nmîne. Njon ka póó dniye, kwo, Mââwe, lô kópu ngmanmî d:uu? *

¹³ Yepê, Tákisi ndapî u ntââ mbêmê dmyina a ngêêpî. Yepê, Yoo namê dódó, nmyi chóó nmyi ndapî ndîî nama a ngêêpî.

¹⁴ Helodi u lede ngmê knî y:oo kwo, Nmo angênté dé? Kwo, Lô kópu ngmanmî d:uu? Yepê, Pi u tpîle módó nangmê ngî, pi p:uu kêêmî nangmê kââ. Yepê, Nmyi dpodo u pywuu p:uu namê danê, u ntââ ngê nmye choo ya.

¹⁵ Pi yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Pini n:iî Chóó Lémi ngê a ngmîdî ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê, ndoo apê wu Njon vyîlo. Apê, Nmî kada wa ghê, Lôma tpémi wanmî ngm:iî kalé té, yed:oo nmî chóó anmî ya.

¹⁶ Njon ngê pi yintómu knî ye yepê, Nê kuu. Yepê, A kada pini kiyedê pwiyé knî, pini n:iî u pi ndîî. Yepê, Nê tédê, d:oo u ntââ, u nkîgh:ê daanî nî. Yepê, Nê tp:ee. Yepê, Mbwaa ngê munî mbâpitisîm kîgha nmyo, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wa mbâpitisîm kalé nmyo, ndyuw:e ngê wamye mbâpitisîm kalé nmyo.

¹⁷ Yepê, Pini n:iî wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa. Yepê, Dini ghi n:iî ngê wa t:aa, nmyo yintómu daawa ngee nmyo, wa chámê nmyo. Yepê, N:iî yoo mb:aamb:aa dé, wa a ngî té, n:iî yoo dono dé, wa kéé té, ndê ngê wa ma té, yi ndyuw:e chedê ngê daawa pyódu.

¹⁸ Yesu u kópu mb:aa p:uu Njon ngê yoo daa kópu ngmîdî p:uu doo ndiye kîgha dé.

¹⁹ Ngmênê Njon Antipas Helodi p:uu myedpîmo danê, mu kópu u l:êê dîy:o Antipas Helodi ngê u kpâm kpîpî ngê, u mbwó kpâm Helodiyas t:âmo ngê, kópu dono mê yilî dpîmo d:uud:uu. *

²⁰ U kuwó dini ghi ngê Antipas Helodi ngê kópu dono ndîî ngmê d:uu ngê, Njon mbwa k:oo kmungo.

Njon ngê Yesu u ngwo mbâpitisîm kwólu

Mátiyu 3:13-17; Mak 1:9-11

²¹ Antipas Helodi ngê Njon mbwa k:oo ghêlî daa kmungo, Yesu Njon ka loo. Dini ghi n:iî ngê Njon ngê pi yintómu mbwaa paa kmênê too, Yesu mbwaa paa

* 3:8: Dpodo 26:20 * 3:12: Luukî 7:29 * 3:19: Mát 14:3-4; Mak 6:17-18

mye kmênê ngê. U kuwó dini ghi ngê Yesu doo ngêpê, u mî ka, mbóó u ngwo u kwo a kpêmi ngê,

²² Chóó Lémi u Ghê Dmi vy:êmê kii ntee tpile ngê u pwo a ghêpê wo. Mbóó p:uu dnye ngmê ny:ee ngópu, kwo, Nyi a tp:ee njini, nuu ghi a nódo ka tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu nye d:uud:uu too.

Yesu Kédisu u tii

Mátiyu 1:1-17

²³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dpodo kn:ââ chópu, yi ngwo u m:ââ pyoloy:a ngê doo ya. Yoo alanté dnye nuw:o, apê ngmênê, Yesu Njósép tp:oo, Eli u kee.

²⁴ Eli u mî Matati. Matati u mî Lipi.

Lipi u mî Meliki. Meliki u mî Njanay.

Njanay u mî Njósép.

²⁵ Njósép u mî Matataiyas.

Matataiyas u mî Emos. Emos u mî Nahum.

Nahum u mî Esili. Esili u mî Nankay.

²⁶ Nankay u mî Maati. Maati u mî Matataiyas.

Matataiyas u mî Seméni. Seméni u mî Njóséki.

Njóséki u mî Njóda.

²⁷ Njóda u mî Njówanan.

Njówanan u mî Lésa. Lésa u mî Sedapapel.

Sedapapel u mî Siyaltiyéli. Siyaltiyéli u mî Nédi.

²⁸ Nédi u mî Meliki. Meliki u mî Adi.

Adi u mî Kósam. Kósam u mî Elímadam.

Elímadam u mî Edi.

²⁹ Edi u mî Njósuwa.

Njósuwa u mî Eliyesa. Eliyesa u mî Njódim.

Njódim u mî Matati. Matati u mî Lipi.

³⁰ Lipi u mî Simiyón. Simiyón u mî Njuda.

Njuda u mî Njósép. Njósép u mî Njónam.

Njónam u mî Elayakim.

³¹ Elayakim u mî Méliya.

Méliya u mî Mena. Mena u mî Matata.

Matata u mî Natan. Natan u mî Dépidi.

³² Dépidi u mî Njési. Njési u mî Opédi.

Opédi u mî Mbówas. Mbówas u mî Salímon.

Salímon u mî Nason.

³³ Nason u mî Aminatap.

Aminatap u mî Adímin. Adímin u mî Ani.

Ani u mî Hesídon. Hesídon u mî Pedes.

Pedes u mî Njuda.

³⁴ Njuda u mî Njakóp.

Njakóp u mî Yisak. Yisak u mî Epílaham.

Epílaham u mî Tela. Tela u mî Nahó.

³⁵ Nahó u mî Seduki. Seduki u mî Leyu.

Leyu u mî Peléki. Peléki u mî Epédi.

Epédi u mî Sila.

³⁶ Sila u mî Kainan.

Kainan u mî Apakísadi. Apakísadi u mî Sem.

Sem u mî Nówa. Nówa u mî Laméki.

³⁷ Laméki u mî Mîtusîla. Mîtusîla u mî Inóki.
Inóki u mî Njadédi. Njadédi u mî Mahalalil.
Mahalalil u mî Kainan.

³⁸ Kainan u mî Inos.
Inos u mî Sėti. Sėti u mî Adam.
Adam u mî Chóó Lémi.

4

Setan ngê Yesu u ngwo doo dódó *Mátiyu 4:1-11; Mak 1:12-13*

¹ Dini ghi n:ii ngê Njon ngê Yesu mbwaa paa kmênê ngê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu d:ud:umbiy:e a nt:ee ngê. Yesu ngê Njódan mbwááni a kuwo ngê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê w:amí mbêmê núwo.

² Setan ngê y:i doon:aa dódó, u yi u ngwo doo kwo, Dpodoni Chóó Lémi ngê u kwo a y:ângo, apê, yi dpodo pêdê kuwo ngê.
Wo podoy:a Yesu ngê nté dêpwo pîpî.

³ Dini ghi n:ii ngê dómu u ngwo kele, Setan ngê kwo, Mumdoon nyi Chóó Lémi Tp:oo, kí chêêpî ngma a ngini, nté ngê pyódu ngi, ma ngi.

⁴ Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,
Nté u mo doo u ntââ, pi u ngwo daa ya yédi.
Nté daa nté njini,

Chóó Lémi u kópu dyuu, yi nté njini. *

⁵ U kuwó dini ghi ngê Setan ngê Yesu mbu mbêmê kmungo, dyámê pee yintómu límílmí ngê y:i u kwo mênê kéma too. *

⁶ Setan ngê kwo, Ala tpile yilí nga waní kê té, yoo yintómu yi kada waní kaa ngi, wanyi y:enê dé. Kwo, Yi tpile yintómu a chóó a nêni dé, a chóó n:aa y:enê té. Kwo, Pini n:ii aní ngmídi, u ntââ adí y:enê dé.

⁷ Kwo, A dnye nye nyêmí knomomê, ye ala tpile yintómu yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi.

⁸ Yesu ngê kwo, Puku yedê alanté a tóó,
Chóó Lémi nmí Yâpwo njini chi cháâcháâ,
kn:aa pini u dnye nangmê ny:oo. *

⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ka ngmênê u kwo, Setan ngê Njedusalem dê núw:o nê, M:aa u ngomo pw:ono y:i d:uu kaa nê. Setan ngê kwo, Mumdoon nyi Chóó Lémi tp:oo, mumdoon mî ngê amyedê ngee ngi, ye ala ngomo pw:ono a mbêka,

¹⁰ mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,
Chóó Lémi ngê u enjel yoo wunê dyede té, a ngêêpî ngi.

¹¹ Kwo, Ala kópu puku yedê mye tóó,
Enjel yoo yi kêê yedê anyi kwo,
nyí dé chêêpî u mênê daanyinê dêê dé.

¹² Yesu ngê kwo, Doo u ntââ M:aa yinté daanê tókó, mu kópu u díy:o puku yedê ala kópu a tóó,

Chóó Lémi nmí Yâpwo njini kidima a tókótókó. *

¹³ Setan ngê Yesu doo dódó, u kópu yintómu chedê ngê, ngmênê dêê wo, wod:oo Yesu mwiyé mêtê kuwo ngê. *

* 4:4: Deut 8:3 * 4:5: Njon 12:31; 14:30 * 4:8: Deut 6:13-14 * 4:12: Deut 6:16; 1 Kódin 10:9

* 4:13: Hipîlu 2:18; 4:15

Yesu ngê u dpodo kn:ââ u ngwo chópu

Mátiyu 4:12-17; Mak 1:14-15

14-15 Yesu Nkálili Wee u kwo mê diyé wo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê y:i dpímon:aa dpodo, p:aa ni p:aa ni yi ngêpê ngomo kní yi k:oo líme wo ngê myedpímon:aa dêêpí. Yi wee u kwo pi yintómu kní y:oo u pi yi ny:ee ngópu, dnyimo chaa kígha.

Yesu u ngwo mb:ii ngópu, Nasalet

Mátiyu 13:53-58; Mak 6:1-6

16 Yesu Nasalet kwéli kaa wo, y:i mê diyé wo. Líme wo dini ghi n:ii ngê dyimé wo, yoo yi k:ii ngêpê ngomo k:oo kee dniye. Dnye ngêpê, u kuwó dini ghi ngê kópu yilí n:ii Mósisi ngê a d:êê too, pi ngmê ngê kní ngma a kp:aa ngê, Yesu u nkwo ghêêdí wo, puku kpââ u l:êê díy:o yi kada minê ghê wo.

17 Chóó Lémi u kópu dyuu n:ii Yisaya ngê wunê a d:êê ngê, yi ngomo t:âât:ââ pyu ngê yi puku Yesu ka a ñuwo. Yi puku até yi pywálí ngê, ala kópu dyuu yi a pyw:àngo, pi kní yi ngêêdí a kp:aa ngê, yepê,

18 Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a mbêpê kígha nê.

Yinê a ngmídi noo, a ka pê,

Ngópuch:anê kní ye a kópu mb:aa chin:aa tpaépê dé.

A ka pê, Mbwa k:oo yélini a wee, ala kópu ye dp:uu vyi,

Chóó Lémi ngê a pw:iipw:ii nmyo.

A ka pê, Yélini my:oo a pyede, ala kópu ye dp:uu vyi,

Chóó Lémi ngê nmyi ngwolo dmi a pywálipwáwálí té.

A ka pê, Yélini pi dono kwulo a pyede, kwulo dp:uu dyé té. *

19 A ka pê, Pi kní ye dp:uu vyi ngi,

Daa kêmakêma nmí Lémi ngê u yoo a ngêêpí.

20 Yesu ngê puku dmi mê kuwo ngê, ngomo t:âât:ââ pyu ka mê y:àngo. Chóó u ya tédê mēdaa diyé wo, yi kada minê yaa wo, u ngwo a w:ee ngópu, apê, Ala ngwo a dêêpí. Ngêpê ngomo k:oo pi yintómu kní y:oo dnye y:enê.

21 Wod:oo dêêpí kn:ââ ye chópu, yepê, Kópuni nmye d:a kp:aa, awêde a chóó dí ntiye.

22 Kópu mb:aa ye yilí vyu, yi nuu u kópu ngê pyaa dniye. Noko yepê, Kí kópu mb:aa lónté a tpaépê té, daa ndiye pyu ndíi, Njósép tp:oo.

23 Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê yepê, Ala ngongo kópu a ka wanmyinê vyi ngmê, a ka nye, Mumdoon yi kpeede, ye ñyóóchóó mē pyi ngi. Yepê, Ala kópu a ka am:ii vyi ngmê, Pi kní y:oo ala kópu nmo a vyi ngópu, Nê ngê kópu ndíi yilí Kípêenyém a d:uud:uu ngê, a ka nye, ala ngwo yinté kópu kní nmí ngópu ngmê d:uu ngi, ye u ngwo nga wanmo kélímí mbê dmi.

24 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapí ngê, chóó u p:aa tpémi y:oo d:uudpí châpu ngmê.

25 Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ilacha u dye ghi ngê Yisiléli tpémi Chóó Lémi ka dēdn̄ya a kélímí. Yepê, Chóó Lémi kée ngópu, u komo kapí pyu Ilacha ka dēdn̄ya a ng:aa. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê tpii dēpê gh:ay ngê, m:ââ pyile d:ââ wéni. Yepê, Yi ngwo m:uu ghê wo, nté chedé ngópu, dnye dómudómu. *

26 Yepê, Yisiléli tpémi yi vyo kuknwe yilí doo dómudómu, ngmênê Chóó Lémi ngê Ilacha ngmê ka daa dy:ââ ngê, Ilacha ngê daangmê ngópu. Yepê, Chóó Lémi ngê Yisiléli tpémi u ngwo mb:ii too, Ilacha kn:aa dyámê pee p:uu dy:ââ

* 4:18: Is 61:1-2 * 4:25: 1 Kings 17:1,7; 18:1; Njems 5:17

ngê, Sadezata pyââ y:i ngmêmi ngópu, yi m:uu u dye ghi ngê yi pyópu daa pwene. *

²⁷ Yepê, Yinté kópu mu ala, Ilasa u dye ghi ngê, k:omo tpile Yisiléli tpémi yi vy:o pi yili yi p:uu too pee mbii leprísi doo ya, ngmêné Ilasa ngê daangmé ngópu. Yepê, Pi mu ngmídi pyi ngê, daa Yisiléli pi, u pi Naaman, Sidiya pi. *

²⁸ Yi ngêpê ngomo k:oo pi yintómu kní y:oo dini ghi n:i ngê yi kópu ny:ee tumo, a w:ee ngópu, apê, Kí pini nmí p:uu a mgongo.

²⁹ D:ud:umbiy:e u kwo nod:e dniye, ghêêdi dniye, Yesu mgími ngópu, kuwa núw:o ngópu. Yi p:aani u maknopwo paa ghi ngmêdoo ya. Yesu yi núw:o ngópu, apê, Y:i nm:uu d:ii, apê, pw:oo we.

³⁰ Ngmêné yi kêlé a pwii wo, yi vy:o mí loo.

Yesu ngê kmêna ngmê u ngwo ngm:ii kwólu

Mak 1:21-28

³¹ Yesu Kípêniyêm loo, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. Líme wo kní yi k:oo yoo dpímo ndiye kígha dé.

³² Kópuni ye vyi too, yi nyepényepê u kópu ngê pyaa dniye, mu kópu u díy:o kópuni ye dpímo tpaépê dé, daa ndiye pyu ndii yoo yi pi dmi mbêmi dpímo tpaépê dé, chóó u pi mbêmi dpímo tpaépê dé. Noko yipu, U kópu yili yintómu ndê kópu dé.

³³ Líme wo ngmê ngê ngêpê ngomo k:oo pi ngmêdoo ya, kmêna u ngwo ngmêdoo kwo. Yi pini ngê yi kmêna u komo kââ, Yesu ka dpodombiy:e mbwolo,

³⁴ kwo, Yesu Nasalet pi. Kwo, Lukwe nmo ngmanyi md:o? Kwo, Wanyi dyênê nmo? Kwo, A lama nye tóó, Chóó Lémi ngê a ngmídi nyoo, nyi u nuu u pi.

³⁵ Yesu ngê yi kmêna ka kwo, Tumu chi ya. Kwo, Ye pini a kuwo ngi. Yi kmêna ngê yi pini yi ngópu mbwódo danê ngê, dyââpe u ngwo daa t:ango, wod:oo yi pini a kuwo ngê.

³⁶ Pi yintómu ngwéti dniye, noko yepê, Kí lónté kópu. Noko yepê, U wêdêwêdê ndii, u pi mye ndii, kmêna kní y:oo u dnye dpi ny:ee ngmê, u ngwo dpi ngm:ii kalé té.

³⁷ Yi kópu dini ghi n:i ngê m:uu ngópu, Yesu u pi ngê yi wee a ngêêdi.

Yesu ngê Saimon u mbywé pyââ u ngwo pyi ngê

Mátíyu 8:14-17; Mak 1:29-34

³⁸ Ngêpê ngomo k:oo dini ghi n:i ngê a pwii dniye, Yesu Saimon u p:aa pee loo, u ngomo k:oo kee wo. Saimon u mbywé pyââ doo mbii, Yesu ka yuu até yedê y:ee ngópu, kwo, U ntââ wany:uu pyi?

³⁹ Yesu u kwo loo, u nkígh:ê mí ghê wo, yi mbii ka kwo, Ye pyópu a kuwo ngi. Wod:oo yi mbii ngê a kuwo ngê, yi pyópu mê ghêêdi wo, nté ye mê y:ango.

⁴⁰ Kââdi dini ghi n:i ngê gho, yi ngwo Nju tpémi yi líme wo machedê ngê pyodo. U kuwó dini ghi ngê yélini yi yoo dnye mbii, yi yélini y:oo yi pwopwokopwe yoo Yesu ka a núw:o tumo. K:omo tpile daa mbii ngmídi ye doo ya, ngmêné Yesu ngê kêê yi mbêmi ngmêngmênté doo yiyé, doo pyipyi dé.

⁴¹ Mbii pyu yoo yi vy:o n:ii kní y:e yi kmêna dnye kwo, yi kmêna yoo yi komo y:oo dnye kapí, dnye kââ, Yesu ka kópu, Nyi Chóó Lémi Tp:oo. Yesu ngê danêmbum ye doo kwódukwódu, mu kópu u díy:o ala kópu yi lama doo ya, Pini

n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, kî vyílo. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi kópu pi yintómu yi lama ghêlí k:ii yaa we. Yesu ngê yi kmêna yintómu ngm:ii kalé too.

Yesu ngê Kípêênnyêm u ngwo a kuwo ngê

Mak 1:35-39

⁴² Womumo mw:aa mgîdí vy:o, Yesu ngê kada a y:ângo, pi kwéli dêpwo a ya, y:i loo. Pi knî y:oo dnye nmy:uu. Dini ghi n:ii ngê a pyw:ee ngópu, kwo, Ng:ii mwiyé mî ya kmêle.

⁴³ Yepê, Doo u ntââ ala p:aani u mo daaní ya. Yepê, P:aani p:aani kópu mb:aa ye myenín:aa tpaépê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye nîmo danêmbum. Yepê, Yi dpodo nédê Chóó Lémi ngê a kaa noo.

⁴⁴ Yi dyámê pee p:uu p:aani p:aani dpîmo lêpî, yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dpîmon:aa dêêpî.

5

Yesu ngê u mwiyé mwiyé p:uu ndiye pyu yoo u ngwo ngmidi too

Mátíyu 4:18-22; Mak 1:16-20; Njon 1:35-51

¹ Dye ghi ngmê ngê Yesu Nkenesadet Kpé Lêê u nkîgh:ê atédoo kwo, Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye doo tpaépê. Pi yilí ngê pyodo, dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, Yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nmî ny:oo.

² Yesu ngê tii pââ p:uu dinki miyó até yi módu, woni Saimon mbwémi Andru yi dinki, woni Njems mbwémi Njon yi dinki. Yi yéli nipi dnyimo dpodo. Yesu ngê apê, Yi dinki dê atédê pêédî d:oo, apê, yi peede u pwoó dê mu ghêêghê d:oo.

³ Yesu ngê Saimon ka kwo, Saimon. Kwo, Njinki gh:ay yó, k:oo n:aa wowo, kyedekyede mu mwada y:i núw:o nédi, pi knî ye y:i nîmo dêêpî. Saimon p:uu y:oo yi kópu d:uu ngópu, dinki mwada kêténi núw:o ngópu, Yesu k:oo doo a ya, yoo u ngwo doon:aa ndiye kîgha dé.

⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi knî ye u danêmbum a kêlí ngê, Saimon ka kwo, Dinki kpé u kwo núw:o koo, pwoó y:i anyi kée yó. *

⁵ Saimon ngê kwo, Mââwe. Kwo, Ala mgîdí dp:o vy:u, pwoó k:oo te doo gho. Kwo, Ngmênê kópuni a ka chi vyi u l:êê díy:o, pwoó kpé u kwo nmono kéké.

⁶ Dini ghi n:ii ngê pwoó kée ngópu, te yilí a gho, daa kêmakêma te knî y:oo pwoó pí chaa ngópu,

⁷ wod:oo yi pyipe knî ye dnye kpede, yepê, Nmyi dinki al:ii a núw:o yó, anyi ngee nmédi. Wod:oo yi pyipe yoo y:i loo, mî ngee tumo, dinki dê yi k:oo te yilí ché ngópu, daa kêmakêma pí vy:êê knopwo.

⁸ Dini ghi n:ii ngê Saimon Pita ngê yi kópu yi módu, Yesu yu km:ee dyimé wo, yu mbodo dê y:e k:ame ghê wo, Yesu ka kwo, A Lémi, kwo, nyi nmí pwo pini ndêndê. Kwo, A nkîgh:ê a yumwe, mu kópu u díy:o nê pi dono. Kwo, Doo u ntââ a nkîgh:ê daanyi kwo.

⁹ Saimon u yoo knî yi k:ii yi ngwétingwéti u kópu ngê pyodo,

¹⁰ Sepédi tp:oo dê Njems mbwémi Njon yi ngwétingwéti u kópu ngê mye pyodo. Yesu ngê Saimon ka kwo, Namé nkíngê. Kwo, Ntee nye te vyuwó yédi, mu dini ghi ngê yinté anyin:aa pi vyuwó. *

¹¹ Wod:oo yi dinki dê tii pââ p:uu a pêédî dumo, yi tpile yilí yintómu y:i a kuwo tumo, Yesu u kuwó ghê dnyiye.

* 5:4: Njon 21:3-7 * 5:10: Luukí 11:23

Yesu ngê pi ngmê pyi ngê, too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya
Mátiyu 8:1-4; Mak 1:40-45

12 Yesu p:aa ngmê doo ya, y:i pi ngmê u kwo a loo. Yi pini p:uu too pee mbii leprîsi u ngwo doo ya. Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee dyimê wo, kwodokwodombiy:e k:ame ghê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, Mââwe. Kwo, U yi nga choo kwo knomomê, ye u ntââ kópuni ngê tupwótupwó ngê pyódu noo, wanyi chedê.

13 Yesu ngê kêê p:uu yó, kwo, U ya a nga ka kwo. Kwo, N̄upwó dî chedê. Yi ngwo yi mbii ngê yi pini a kuwo ngê.

14 Yesu ngê yi pini ka kwo, Kópuni nga dî d:uu, pi ngmê ka kidingê vyi. Kwo, Njedusalem dpi lili, kpêê yiyé pyu ngê amí m:uu ngi. Kwo, Mósisi ngê kópuni a d:êê ngê, yi kópu dp:uu d:uu ngi, nmê miyó dp:uu núw:o ngi, kpêê yiyé pyu ka dp:uu y:ee dé, wamí nk:êê dê, kópuni nga dî d:uu u ngwo pêdê w:ee y:e. *

15 Ngmênê yi pini ngê Yesu u dnye daa nyongo, p:êê mí chaa ngê, pi yintómu kní y:oo Yesu u pi mí ny:ee ngópu. U kuwó dini ghi ngê pi dêpwo a ya, Yesu dnye yâmuyâmu, woni kní y:oo u yi doo kwo, U kópu dyuu nm:uu ny:oo, woni kní y:oo u yi doo kwo, Nyi pyi nmîne.

16 Yesu ngê dpîmo a kuwokuwo dé, pi kwéli dêdpîmo a ya, y:i dpîmo lêpî, u Mí ka y:i dpîmon:aa ngêpê. *

Yesu ngê u knêyómu ya pyu u ngwo pyi ngê
Mátiyu 9:1-8; Mak 2:1-12

17 Wo ngmê ngê Yesu ngomo ngmê k:oo doo kwo, yoo doo ndiye kîgha dé. Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo y:i myednye kwo. Yi yéli daa p:aa ngmídi a ndê dniye, woni yoo Nkálili Wee u kwo a ndê dniye, woni yoo Njedusalem a ndê dniye. Pi pyipyi u l:êê díy:o, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê Yesu u ntââ ngê doo ya.

18 Pi ngmê kní y:oo ngmítédmi mbêmê pi ngma a dnyiné ngópu, Yesu kwéli doo ya, yi p:aani pee a núw:o ngópu. Yi pini kpâlî dê ntóó dê. U yi y:e doo kwo, Nmí pyipe Yesu u ngópu nm:uu tpyé, nyi pyi ngê.

19 Ngmênê maa dêpwo ya, pi yilí ngê pyodo, ngomo a nt:ee ngópu, pi kuwa mí ghay wo. Wod:oo yi pini ngomo pw:ono km:êê ngópu, ngomo pw:ono puu ngmémínê t:ee ngópu, yi pini u ngmítédmi mbêmê yedê ngê y:i a ghípî ngópu, Yesu u ngíma mí yé ngópu.

20 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê m:uu too, a w:ee ngê, apê, N:ii kní y:oo kí pini a ka da núw:o ngmê, ndêndê ngê a ka wunê kélímí té. Yesu ngê yi pini ka kwo, A mbwó, nono yilí yintómu dî chedê, Chóó Lémi ngê mēdaawa kpada ngi.

21 Pádisi yoo, dêêpî pyu yoo noko dnye danêmbum, noko yepê, Kí pini ngmênê u kwo n:uu, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u d:aa nê kââdî. Noko yepê, Chóó Lémi mu ngmídi ngê yinê wa vyi, awo, Nono yilí dî chedê. Noko yepê, Doo u ntââ pi ngê yinté kópu d:uudpî vyi.

22 Kópuni tumu vyi tumo, Yesu ngê a w:ee too, yepê, Lukwe díy:o yenté nnye nuu mbumu té.

23-24 Yepê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, u ntââ ngê yinê a pyódu noo, u ntââ dyámê mbêmê pi ka wani vyi, Nono yilí dî chedê, Chóó Lémi ngê nono yilí u kuwó dê kéé té, mēdaawa a ngi té. Yepê, K:omo tpile a kópu ka módó daanmyi kélímí mbê dmi, ngmênê kópuni kí kpâlî ntóó ngê n:aa d:uud:uu, a kópu ka

* 5:14: Lev 14:1-32; Luukí 17:12-14 * 5:16: Mak 1:35

u ngwo nmye kélímí té. Wod:oo Yesu ngé yi kpáli ntóó ka kwo, Gh:êédé, ngmítédmi a ngini, p:o lili.

²⁵ Yi ngwo yi pini yi vy:o ghêédí wo, ngmítédmi n:ii mbêmé doo dpí a ngêédí, Chóó Lémi u chaa kígha kn:ââ y:i a chópu, u p:o dí.

²⁶ Pi yintómu ngwéti dniye, mye nkíngé mbê dniye, apê, Nmí pwo pini nmí vy:o ayi kwo. Chóó Lémi chaa kalé ngópu, apê, Nyepényepê u kópu kní awêde ngmudu m:uu.

Yesu ngé Lipi u ngwo ngmídi ngé

Mátiyu 9:9-13; Mak 2:13-17

²⁷ U kuwó dini ghi ngé Yesu p:uu ndiye pyu kní yi k:ii kada a y:ee ngópu, maa p:uu tákisi ngêépí pyu ngmê m:uu ngópu, u pi Lipi. Yi pini ndapí ngêépí u ngomo ghi k:oo doo ya. Yesu ngé kwo, A ngm:êê nédi.

²⁸ Wod:oo ghêédí wo, u tpile yintómu a kuwo ngé, Yesu u kuwó ghê wo.

²⁹ U kuwó dini ghi ngé Lipi ngé Yesu u l:êê díy:o kmaapí ndíi ngma a pwââ, u ngomo k:oo. Yi kmaapí tédê tákisi ngêépí pyu yilí mî ta, pi yilí mye ta, nipi dnye kmaapí.

³⁰ Pádisi yoo dêépí pyu yoo daa yi nuu u kópu ngé pyodo, Yesu p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Lukwe díy:o tákisi ngêépí pyu yoo kn:aadi te pyu yoo yi k:ii nmye kmaapí té, nmye mbwaa ndaní té.

³¹ Yesu ngé yepê, N:ii mb:aamb:aa dé, yi yéli ye kpeede d:uudpí ní. Yepê, Kpeede mbii pyu kní ye dpí lê.

³² Yepê, Yélini yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, daa yi yéli yi díy:o al:ii nê loo, yepê, ngmênê kn:aadi te pyu yoo yi díy:o nê loo, yenipi, Nmyí dono kéé tóó, Chóó Lémi ka mē diyé dmyeno.

Nté kpípkpípi u danêmbum

Mátiyu 9:14-17; Mak 2:18-22

³³ Yesu ka kwo, Njon p:uu ndiye pyu kní y:oo wiki yintómu wo miyó kní yi k:oo nté dpí kpípi ngmê, Chóó Lémi ka dpodombiy:e u ngwo a ngêpê nyédi. Kwo, Pádisi yoo yi p:uu ndiye pyu kní y:oo yinté mye d:uud:uu ngópu. Kwo, Lukwe díy:o m:uu ndiye pyu kní y:oo nté d:uudpí kpípi ngé, dye ghi yintómu a kmaapí nyédi, a mbwaa ndaní nyédi. Kwo, Yinté myedny:oo d:uud:uu, nté myedny:oo kpípkpípi.

³⁴ Yesu ngé yepê, Wéni n:ii ngé pi cha dpí yéé kní, pi ngé nté pi ka d:uudpí kwódu. Yepê, A p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii nmí gha dmi mb:aamb:aa ngé a pyede, doo u ntââ nté ye daaní kwódu. Yepê, Wéni n:ii ngé pi dpí pw:onu, u yoo yi gha dmi dono ngé dpí pyódu, dye ghi kní ngmê ngé nté dpí kpípi ngmê.

³⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngé a p:uu ndiye pyu yoo yi vy:o médaaní kwo, yi ngwo yi gha dmi yinté dono ngé wa pyódu. Yepê, Yi wéni ngé yi chóó nté wa kpípi ngmê.

³⁶ Yesu ngé yepê, Kópu kamí ngma atéd:a núw:o, nmyi l:êê ghi mbwee dmi daa kópu kamí yi pee dé. Mgongo ye ngmê kwólu, yepê, N:ii ngé kpídí kamí dpí pwíla, daawa chaa, kpídí mbwee p:uu puu u ngwo daawa a kââdí. Yepê, Yí kópu wa d:uu knomomê, u kpídí kamí wa dyênê, kpídí pee kamí daa kpídí mbwee u pee, miyó dé dono ngé wa pyaa kní. Yepê, Kpídí pee kamí, kpídí pee mbwee daa numo yi pee dé, myenté l:êê ghi mbwee a kópu kamí daa numo yi pee dé.

³⁷ Yepê, Wain kamí nmye ngmêd:a núw:o, doo u ntââ u yiyé tédê mbwee kní yi k:oo daaní yé, wa dyênê té, mbwódo amí d:ii.

³⁸ Yepê, U ntââ kamîni knî yi k:oo n:aa yiyé, daawa dyênê té.

³⁹ Yepê, Wain mbwee n:ii nmye ndani ngmê, u nt:u kópu nmyi l:êê ghi mbwee dé. Yepê, N:ii ngê wain mbwee dpî nda, kamîni dini ghi n:ii ngê dpî d:uu, dpî mb:ii, dpô, Wain mbwee yi mb:aamb:aa. Yepê, N:ii ngê u l:êê ghi mbwee daawa kéé té, a kópu kamî u mênê daawa yââ.

6

Yesu ngê lîme wo p:uu kópuni vyu
Mátíyu 12:1-8; Mak 2:23-28

¹ Lîme wo ngmê ngê Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii witi yâpwo tédê dnyen:aa paa. P:uu ndiye pyu knî y:oo witi w:uu mtyé dnya a ngêêpî dé, yi kêê yedê dnye vyyuw:avyuw:a dé, too pee dnye wupî dé, w:uu u nkwo dnye pîpî dé. Daa dpodo ndîi yidnye dódó, ngmênê Pádisi knî ye yinê ye dnye dpodo, *

² Yesu p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Lukwe díy:o nmî lîme wo ngê nmye dpodo té? *

³ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi u yoo knî yi k:ii mudnya a dómódumu, kópuni yi ngwo a d:uu ngópu, angênté, yi kópu dp:eengê kp:aa ngópu? *

⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Dépidi ngê Sóól a kuwo ngê, u yoo knî yi k:ii mbêpê dniye, nté daa núw:o ngópu. Yepê, Dómu ngê pî ngee too, wod:oo Dépidi Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo kee wo, yâpwo mbîdédi knî ngma a ngêêdí, u lede knî yi k:ii ma tumo. Yepê, Yinté mbîdédi kpêê yiyé pyu knî y:oo y:oo dnyimo pîpî dé, doo u ntââ kn:aa pini ngê daapî ma too.

⁵ Yepê, Ngmênê Dépidi ka pi ngê yey ngê kêê dépê t:àngo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, king ngê a pyódu ngê. Yepê, My:aanté, yepê, Chóó Lémi ngê myedê ngmîdi noo, nê u Pi Ndéndê. Yepê, U l:êê díy:o nê u ntââ, lîme wo u dêêpî kópu dyuu nmye n:aa tpaép.

Yesu ngê kóó ntóó u ngwo pyi ngê
Mátíyu 12:9-14; Mak 3:1-6

⁶ Lîme wo m:uu ngê Yesu p:uu ngêpê ngomo k:oo kee dniye, yoo doo ndiye kígha dé. Pi yi vy:o ngmêdoo kwo, u wéni pee kóó ntóó.

⁷ Dêêpî pyu yoo Pádisi yoo y:i myednye kwo. Yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dépê y:ee tumo, apê, Nmî lîme wo ngê pi ngma a pyipyi knomomê, u ngwo nmo ndyíkondyíko. *

⁸ Kópuni dnye nuw:onuwo dé, Yesu ngê a w:ee too, kóó ntóó ka kwo, A gh:êêdé, pi knî yi ngîma a nkígh:ê anyinê ghé. Wod:oo yi pini ghêêdí wo, Yesu ka loo, yoo yi ngîma mínê ghê wo.

⁹ Yesu ye póó wo, yepê, Nmî dêêpî kópu dyuu lónté? Yepê, Lîme wo ngê kópu mb:aa ngmanyi d:uu, ó dono kópu ay:ii d:uu? Yepê, Pi ngmanyi ngee, ó anyi vy:a? *

¹⁰ Doo y:enê dé, kóó ntóó ka kwo, Ngêê kpêd:e ngi. Yinté d:uu ngê, kóó mb:aamb:aa ngê mé pyodo.

¹¹ Yi kópu kada pini yoo yi nódo dnyinté daa kele, d:ud:umbiy:e u kwo nod:e dniye, noko yepê, Ló kópu u ngwo ngmanmî d:uu. *

* **6:1:** Deut 23:25   * **6:2:** Ex 20:10   * **6:3:** 1 Sam 21:1-6   * **6:7:** Luukí 13:14; 14:1-5   * **6:9:** Njon 7:21-23   * **6:11:** Luukí 11:53-54

Yesu ngê u dyépi y:a mé miyó u ngwo ngmídi too

Mátiyu 10:1-4; Mak 3:13-19

12 U kuwó dini ghi ngê Yesu mbu ngmê mbêmê loo, Chóó Lémi ka doon:aa ngêpê, mgídi mé wâa kwólu.

13 Dini ghi n:ii ngê wa wo, p:uu ndiye pyu kní ye ka wo, yepê, Al:ii a pwiyé dmyeno. Pi y:a mé miyó ngmídi ngê, u dyépi ngê pyódu too.

14 Yi pi dmi Saimon ngmê, pini n:ii Yesu ngê u pi nt:ângo, apê, Pita. Saimon u mbwó Andru myomo, Njems mbwémi Njon pyolo podo, Pilipi Mbatolomyu limo wono,

15 Mátiyu Tomas pii wolo, Njems tówo, Alípayas tp:oo. Saimon yono, pini n:ii yoo woni kní yi k:ii u yi y:e doo kwo, Lóma lede yoo nmí ngm:ii kalé té, mu kópu u díy:o u yi y:e dêpwo kwo, Lóma lede kní y:oo dny:oo y:enê nmo.

16 Njudas mé ngmê, Njems tp:oo. Njudas Kédíyót pi mé myomo, pini n:ii Yesu u kwódo ngê ghê wo.

Yesu u ngwo dpímo dêêpí, myedpímo pi pyipyi

Mátiyu 4:23-25

17 Mbu mbêmê dini ghi n:ii ngê mêtê ghêpê dniye, mbu vyyuwo kuwó ndíi ngmê mbêmê taa dniye. Yi pi dêpwo ghêdê, Yesu u paa u dí pwaa ngópu. Yi yéli yi vy:o p:uu ndiye pyu yilí doo kwo. Yélini Yesu ka lee dniye, daa p:aa ngmídi a ndê dniye, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani a ndê dniye, Njedusalem tpémi myedê lee dniye. Nji chedê yoo myedê loo, Taiya p:aani dê Saidon a ndê dniye. Yi yéli daa Nju tpémi.

18 Woni kní y:e u yi doo kwo, Yesu u dêêpí kópu dyuu nm:uu ny:oo, woni kní y:e u yi doo kwo, Nyi pyi nmíne. Wod:oo Yesu ngê pyi too. Yélini kmêna kní y:oo dyênê tumo, mye pyi too.

19 N:ii kní y:oo kêê p:uu dnyimo yiyé, u wêdêwêdê mbêmê dnyimo pyiyépyiyé. Yi kópu u l:êê díy:o yoo dnye kadakada.

Yesu mbu paa u ngwo doo dêêpí

Mátiyu 5:1-12

20 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu yoo doo y:enê dé, yepê, K:omo tpile nmyo pinté yoo,

ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê yinê a ngmídi nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo.

21 Yepê, K:omo tpile ala ngwo nmye dómudómu té, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u díy:o díyo wanmy:uu pile dmi.

Yepê, K:omo tpile ala ngwo nmye mbê té, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u díy:o díyo anmyin:aa yumu. *

22 Yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndéndê, ngmênê a l:êê díy:o pi kní ye wanmyi diya dmi, wa mb:ii nmyo, amye kée nmyo. *

23 Yepê, Yi dono vy:o nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpí pyaa dniye, myoo pywálí dniye, dono ngê kíngí pyaa dmi, mu kópu u díy:o yi ngíní vyímí u pywuu mb:aa wanmyimo ngee ngmê, mbóó p:uu. Yepê, Yi kópu daa nmyi

* 6:21: Tpyuu 7:16-17 * 6:22: Njon 16:1-2; 1 Pita 4:14

mo nmye wa pyódu. Yepê, Yinté kópu kní yi kn:ââ kní y:oo Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:e wunê kímýedê d:uu tumo.

²⁴ Yepê, N:ii dé ndáápi yoo, dmyinê nkíngê.

Yepê, Komo tpile nmyi ndapí ndíí dé,
mb:aamb:aa ngê nmye pyede,
ngmênê díyo yi kópu machedê ngê wa pyaa dmi,
dono anmyinê pyw:ee ngmê. *

²⁵ Yepê, N:ii dé u ntââ mbêmê nmye pyede,
dmyinê nkíngê, díyo anmyin:aa dómudómu.

Yepê, N:ii dé a yumu té,
dmyinê nkíngê, díyo anmyin:aa mbê.

²⁶ Yepê, Pi yintómu kní y:oo adnyi chaa kígha nmyomomê, ye dmyinê nkíngê. Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo ndêndê ngê dnyimo a kapí, pi kní y:oo dêdnyimo a cháâcháâ dé. Yepê, Yélini y:oo yi chóó yi kópu dyuu dnyimo a tpapê dé, pi kní y:oo vyílo yidnyimo chaa kígha dé.

Yesu u dêêpí kópu dyuu
Mátíyu 5:38-48; 7:12

²⁷ Yesu ngê yepê, Yélini a ka nmyinê ng:aa té, ala kópu ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile pi kní y:oo dono nmye adnyi d:uud:uu, ngmênê ntââ ye nangê vy:u. Yepê, Yélini ye anmyi diya dmi, yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, kópu mb:aa y:e dmyinê d:uud:uu dé. *

²⁸ Yepê, N:ii ngê dono nmye wa d:uu, u l:êê díy:o dmyinê ngêpê. Yepê, N:ii ngê nmyi mgapí u yi adí kwo, u mb:aamb:aa Chóó Lémi ka moo dmy:ee yó. *

²⁹ Yepê, Pini n:ii ngê nmyi teknâpwo dê dêê knomomê, wopee u kwo my:oo y:ee yó, yi myedo dêê ngê. Yepê, Pi ngê nmyi nkuwo kpídí dê t:âmo knomomê, nmyi mbwo kpídí myoo t:âmo ngê, u kwo nangê kwódu.

³⁰ Yepê, N:ii ngê tpileni nmye dê dmy:ee knomomê, u kwo dpí y:ee yó. Yepê, Pini n:ii ngê nmyi tpile ngmêdê ngí knomomê, u kwo nangê vyi, A ka mêtê ki.

³¹ Yepê, Kópuni u yi nmye adnyi kwo, Pi kní y:oo nmo dny:oo d:uud:uu dé, yi kópu y:e mwyé dmyinê d:uud:uu dé.

³² Yepê, Yélini yi nódo nmyi nuu ghi dmi a tóó, yi yéli yi mo yi nuu ghi dmi nmyi nódo adí ya knomomê, nmyinê nmye kópu ndíí ayinmyi d:uud:uu? Yepê, Lukwe, nmyinê nmye Chóó Lémi ngê yi kópu mb:aamb:aa ngê nmye wa pwíla? Yepê, Kêle, Pi dono kní y:oo yi kópu dpí d:uu ngmê. Yepê, Ngmênê pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya.

³³ Yepê, Nmyi yoo kní yi k:ii anmyi numo ngêêpí knomomê, yi kópu Chóó Lémi ka daa ndíí kópu. Yepê, Yoo dono nye yinté dé, a numo ngêêpí nyédi. Yepê, N:ii dé doo u ntââ dé, daawa ngee nmyo, wanmyi ngee t:oo, ye Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmye ngmêwa d:uu.

³⁴ Yepê, Pi ka ndapí anyi y:oo, u kuwó dini ghi ngê amoo wumo knomomê, Chóó Lémi ka yi kópu daa ndíí kópu. Yepê, Yoo dono y:oo yi kópu nye d:uud:uu ngópu, noko ndapí a yémí ngópu, numo piy:e mé wumwe nyédi. Yepê, Ngópuch:anê kní ye ndapí ngmanmyi y:ee ngmê, wumwe u pi ye daanmyi vyi ngmê, ye Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmye ngmêwa d:uu.

* 6:24: Njems 5:1-6   * 6:27: Lóma 12:20; 1 Pita 3:9   * 6:28: Lóma 12:14

³⁵ Yepê, Ala kópu kamî dmyinê d:uud:uu. Yepê, Yélini y:oo dono nmye a d:uud:uu ngópu, ye mêmmyinê mb:aamb:aa. Yepê, Ngópuch:anê knî ye ndapî dmyinê yémî, wumwe u pi ye mênangê vyi. Yepê, Yinté anmyi d:uud:uu, ye u Dîghê Lémi ntee a tóó, yinté anmyi ya. Yepê, K:omo tpile yoo dono dé, Chóó Lémi daa kwunokwuno ngópu, ngmênê kópu mb:aa ye yilí wunê d:uud:uu ngê.

³⁶ Yepê, Nmyi Mí ka yoo ntee dpî ch:anê dmi, yinté yoo nmye myedny:oo ch:anêch:anê. *

Pi u pi dyede

Mátíyu 7:1-5

³⁷ Yesu ngê yepê, Pi u pi módó nangmê dyênê, nmyi pi dmi u nkwo daawa dyênê t:oo. Yepê, Pi knî yi kn:aadi te kópu ndîi ngê nangmê pyódu, nmyi kn:aadi te kópu ndîi ngê u nkwo daawa pyódu t:oo. Yepê, Pi knî yi dono kópu nmyi kuwó dpî kée tóó, nmyi dono kópu yinté yi kuwó u nkwo wa kée t:oo. *

³⁸ Yepê, Ngópuch:anê yoo dmyinê yeedeyeede dé, Chóó Lémi ngê u nkwo ada a yeedeyeede nmyo, mtíkó ngê kêê nmye daawa a t:oo, mb:aamb:aa ngê wa a nt:ââ. Yepê, Pi knî ye angêntoo yeedeyeede ayinmyi kîgha, Chóó Lémi ngê yintoo yeedeyeede nmye amyedê kwolo. *

³⁹ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ngwolokopwe kwulo pini n:ii a ya yédi, yi pini ngwolo dê dono ngê myekíngí pyaa knî. Yepê, Miyó dê ngwolo kopwe dê, ye lónté adpí paa? Yepê, Maa wa kn:aadi ngmê, dnyinté ghê amí dyimê knî. Yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Pi knî ye maa mb:aa nê kêma, yi pini u lama maa mb:aamb:aa ngê choo ya, yi máádi kíngí kn:aadi.

⁴⁰ Yepê, Pwoo lâmol:âmo n:ii ngê nmyi nuw:o adí kîgha, doo u ntââ yi pini u kada daanmyimo y:aa dmi. Yepê, Kópuni yilí u mênê adnyi ya, anmyi ndê t:oo, doo u ntââ kn:aa kópu daamunmyi ndê ngmê. Yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Yoo yi l:êê ghi dmi ní wátí té, yi pini u dono kópu kíngmê ya, mu kópu u díy:o yi kópu dmi p:uu amye ndê ngmê.

⁴¹ Yepê, Kn:aa pini ngíma tpile kmono pee ngmadí ya knomomê, lukwe díy:o ndîi kópu ngê nmye wa pyódu? Yepê, Nmyi lama daadí ya tpile kmono pee ndîi nmyi ngíma mye pyede.

⁴² Yepê, Lukwe díy:o yi pini ka wanmyi vyi ngmê, Nmî mbwó, tpile kmono pee ngíma nmo wupí. Yepê, Lukwe díy:o nmyi lama daa tóó nmyi chóó nmyi ngíma tpile kmono pee ndîi mye pyede. Yepê, Nmyo k:omodanê pyu yoo. Yepê, Tpile kmono pee ndîi nmyi ngíma mwiyé dpo ngí tóó, u kuwó dini ghi ngê yélí mb:aamb:aa ngê am:ii m:uu ngmê, nmyi mbwó ngíma tpile kmono pee u ngwo dpí wêê yó. Yepê, Nmyi chóó nmyi dyââpe mwiyé daanmyi pwaa t:oo, ye kn:aa yéli yi dyââpe nangê pwaa té.

Nté kîgha u mgongo danêmbum

Mátíyu 7:16-20; 12:33-35

⁴³ Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Chikini n:ii nkwodo kîgha nj:iinj:ii yu kaa dmi, pwópwó yi yini nkwodo d:uudpí kaalí, myenté pwópwó n:ii nkwodo dpí kaa dmi, kîgha nj:iinj:ii nkwodo mêt:uudpí kaalí.

⁴⁴ Yepê, Chikini n:ii chóó dpí pyidu, lama daadí ya, mb:aamb:aa ó dono, nj:iinj:ii ó pwópwó. Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpí dââ, kîgha anyi d:uu, u ngwo anyinê w:ee, anye, Kí chikini mb:aamb:aa, kîgha nj:iinj:ii dé. Yepê, Myenté,

L:êê yini nkwodo kême kîgha daanyinê ngee, dpumo nkwodo t:aa kîgha myedaanyinê ngee.

⁴⁵ Yepê, Yoo myenté. Yepê, Kópuni ngê pi u gha dpo nt:ono, yi kópu vyílo ye tpaê ngê. Yepê, N:ii mb:aamb:aa, kópu mb:aa kní y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu mb:aa ye tpaê too. Yepê, N:ii dono, kópu dono kní y:oo u gha dpo nt:ee ngmê, kópu dono ye tpaê too. *

Ngomo wuwó pyu dê yi mgongo danêmbum

Mátiyu 7:24-27

⁴⁶ Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o a pi ndîi ngê nmye pyépi ngmê, a ka nmyimo, Nmí Lémi. Yepê, A dnye daa nmyi ng:aa. *

⁴⁷ Yepê, Pini n:ii a ka wunê lêpi yédi, a kópu dyuu wumê ng:aang:aa ngê, myewumê cháachâa too, yi pini p:uu mgongo nmye ngmên:aa kîgha. *

⁴⁸ Yepê, Ngomo dini ghi ngê dpí wó, k:ââ u mgí mb:aamb:aa ngê dpo tpênê té, k:ââ kn:ââ mb:aamb:aa ngê dpí wiye té, ngomo wêdêwêdê kpetekpete yu wó. Yepê, K:omo tpile ló yópu ndîi ngmêdo pwópu, ngmênê yi ngomo d:uudpi tpaá.

⁴⁹ Yepê, N:ii ngê a kópu dyuu dpí ny:oo, daa cháachâa too, yi pini p:uu mgongo nmye my:oon:aa kîgha. Yepê, Yi pini ngê u ngomo dnyinté dpí wó, k:ââ u mgí dnyinté dpí ché té, k:ââ kn:ââ dnyinté dpí wiye té. Yepê, Yópu ndîi dini ghi n:ii ngê dpo pwópu, u ngomo límí k:ii dpí tpaá, dpí tpikimbiy:e.

7

Yesu ngê Lóma lede yoo yi kada pini u dpodo pyu u ngwo pyi ngê

Mátiyu 8:5-13

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi kní ye u danêmbum a kêli ngê, yed:oo Kîpêênnyêm loo.

² Lóma lede yoo yi kada pini ngmê y:i doo ya. Yi pini u dpodo pyu yoo yi vy:oo u dpodo pyu ngmê, u nuu u pi, doo mbii, daa kêmakêma doo pwopwo.

³ Dini ghi n:ii ngê kada pini ngê Yesu u pi nyongo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo u kada pini kní u kwo ngmê dy:ââ ngê, yepê, Ala kópu u kwo nyi vyi yó, U ntââ wa a lê, a dpodo pyu amí pyi.

⁴ Yesu ka a lee dnyie, yi kópu u kwo mí vyi ngópu, kwo, K:omo tpile daa Nju pi, Lóma pi, ngmênê pi mb:aa. Kwo, U ntââ u dpodo pyu wany:uu pyi.

⁵ Kwo, Nmí yoo Nju tpémi yi k:ii nmí nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê u nódo a too, chóo u ndapí ndîi kée ngê, nmí ngêpê ngomo u ngwo nmí wó.

⁶ Wod:oo Yesu ngê ngm:êê too. Kada pini u ngomo chedê daa kêmakêma dnye taataa, kada pini ngê u pyipe yoo Yesu ka m:uu dy:ââ ngê, kwo, Kada pini ngê atéda dy:ââ nmo, nmodê, Nyi a ngomo k:oo kîdangê ní, mu kópu u díy:o daa u ntââ, nmodê, doo u ntââ a ngomo k:oo daawa a kee.

⁷ Nmodê, Yi kópu u l:êê díy:o u kwo d:oo n:ee. Nmodê, Nyi muchoo a ya, ngmênê kópu ngma a vyi ngê, a dpodo pyu u ngwo a pyiyépyiyé.

⁸ Nmodê, Kópuni nyi ngê wunê tpaê, ndêndê ngê a pyodopyodo. Nmodê, Kópuni a kada pini ngê a ka dpo vyi, dpí d:uu. Nmodê, Kópuni a lede kní ye dpí vyi, dpí d:uu ngmê. Nmodê, Kópuni a dpodo pyu ka dpí vyi, ntênê dpí d:uu. Nmodê, Nyi ngê a dpodo pyu u l:êê díy:o pyiyépyiyé u pi a vyi ngê, yed:oo u ngwo wumê pyiyépyiyé.

* 6:45: Njems 3:10-12

* 6:46: Mát 7:21

* 6:47: Njems 1:22

⁹ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu dyuu yi nyongo, u nyepênyepê u kópu ngê u kwo pyaa dniye. Pini n:ii knî y:oo dnye yâmuyâmu ye diyé wo, yepê, Yisiléli tpémi yi vy:o wuntoo kêlîmî pyu d:oo ngmê módu.

¹⁰ Kada pini ngê yélini Yesu ka dy:ââ too, dini ghi n:ii ngê u ngomo k:oo diyé dniye, apê, Kada pini u dpodo pyu kîmaa pyiyé.

Yesu ngê kuknwe tp:oo u ngwo mêtê pyidu ngê

¹¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu yoo, pi mê yilî yi k:ii p:aa ngmê lee dniye, u pi Néení.

¹² Dini ghi n:ii ngê yi p:aani chêêpî mbwa chedê taa dniye, yi p:aani tpémi y:oo pi ntóo kuwa ngma a pw:ii ngópu, u kmênêkmênê têtê dnye íeíe. Pini n:ii ntóo dnye dnyinêdnyinê, yi pini kuknwe ngmê tp:oo, u tîdê mbwó dêpwomu ya, d:oo mu ngmîdi. Yi p:aani pi yilî yi kuknwe u k:ii dnye ya.

¹³ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê yi kuknwe módu, u kwo ch:anê wo, kwo, Namê mbê. *

¹⁴ Wod:oo ntóo u pyinê ngwódu, ngmîtédmî p:uu kêê yó. N:ii knî y:oo dnye dnyinêdnyinê yi paa u dí dmi puwâ, wod:oo Yesu ngê yi pini ntóo ka kwo, Kí pini, a dnye nyeni, a pyidu, ntênê yey.

¹⁵ Wod:oo yi pini a pii wo, ntênê yaa wo, danêmbum kn:ââ mê chópu, Yesu ngê u pye ka mê y:ângo. *

¹⁶ Pi yintómu nkîngê mbê dniye, Chóó Lémi dnye chaa kîgha, noko yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ndîi nmî vy:o ngmatêdê t:aa. Noko yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ da chaa.

¹⁷ Kópuni Yesu ngê d:uu ngê yi wee u kwo p:aani p:aani yi nuwo yaa wo, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani yi nuwo mye yaa wo.

Njon Baptist ngê pi miyó Yesu ka u ngwo dy:ââ doo

Mátíyu 11:2-19

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Njon Baptist mbwa k:oo doo kwo, chóó p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu ngê kópuni yilî doo d:uud:uu, u kwo a nté tumo, wod:oo Njon p:uu ndiye pyu miyó ye mbwolo,

¹⁹ nmî Lémi ka dy:ââ doo, yepê, U kwo dpî póo cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoon yi vyílo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ?

²⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ka lee knopwo, kwo, Njon Baptist ngê nga atédê dy:ââ nyo, nyedê, U kwo dpî póo cho, kwipi, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, mumdoon yi vyílo ó kn:aa pini yuno t:âât:ââ?

²¹ Yi ngwo dini ghi ngê, yi tpódu yi ngópu Yesu ngê mbii pyu daa ngmîdi pyi ngê, woni yi mbii u mo u mo dé, ngwolo kopwe daa ngmîdi mye pyi ngê. Yélini y:e yi kména dnyimo kwo, yi kména ye ngm:ii kalé too.

²² Njon p:uu ndiye pyu dé ye yepê, Kópuni dpî m:uu t:oo, kópuni dpî ny:ee t:oo, yi kópu yilî Njon ka dpumo nté too. Yepê, U kwo dp:uu vyi nyoo, kwipi, Kópuni yilî Yisaya ngê wunê a d:êê too, nê ngê ka ntiyentiye té. Kwipi, Yélini dèdnyimo vyyuwo, yélini mēka y:enê ngmê. Kwipi, Yélini dèdnyimo m:ii, mēka paa té. Kwipi, Yélini yi p:uu too pee mbii doo ya, kîmaa pyi té. Kwipi, Yélini ngwene pwââ dé, dnye mēka nyēmī ngmê. Kwipi, Yélini pw:oo dniye, mēkíyedê pyidupyidu té. Kwipi, Ngópuch:anê knî y:oo Kópu Mb:aa a nyēmī ngmê. *

* **7:13:** Luukí 8:41-42,49-55

* **7:15:** 1 Kings 17:21-24; 2 Kings 4:36

* **7:22:** Is 35:5-6; 61:1; Mát

15:30-31; Mak 7:32-37; Luukí 4:18; 5:12-13; 7:12-16

²³ Kwipi, Pini n:ii ngê a wépi daawa a puwâ, mb:aamb:aa wa a pyw:oo.

²⁴ Dini ghi n:ii ngê Njon p:uu ndiye pyu dé y:oo kada a y:ee ngópu, Njon ka mê diyé knopwo, Yesu pi kní ye Njon p:uu doo danêmbum, yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon w:amí mbêmê modoo a dpodo, lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Mumdo u yi nmye doo kwo, Nmîn:aa yópu u dnye nyêmi? Yepê, Kêle.

²⁵ Yepê, Lukwe u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Pini n:ii u kpídí mb:aa dé u pyinê nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Kêle. Yepê, Pini n:ii u kpídí mb:aa dé, u nté ndapí yilí, w:amí mbêmê daa dpodo yédi, yi pini king p:uu a ya yédi, ngomo mb:aa k:oo a kwo yédi.

²⁶ Yepê, A ka vyi yó. Yepê, Lónté pini u pyinê y:i nmyi ngm:êê ngópu? Yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, apii? Yepê, Nyââ, yi pini yi vyílo, ngmênê Chóó Lémi u komo kapí pyu yintómu mêdê kuwo too, yi pwo pini ngê mê tóó.

²⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê ala kópu a ka a vyu, u komo kapí pyu ngmê ngê yi ngwo a d:êê ngê, apê,

A kópu y:ee y:ee pyu ngada waní kââ,
m̄aa yinê amînê yé.

²⁸ Yesu ngê yepê, Njon ngê a maa a yó, yoo mbwee yi pwo pini ngê u ngwo pyodo, ngmênê n:ii yoo a yoo kamí vy:o wa ghê dmi, Njon amêdê kuwo ngmê, u pwo pini ngê amé pyaa dmi.

²⁹ Yepê, Tákisi ngêêpí pyu yoo, pi yilí mye yi k:ii, Njon u kópu dyuu ny:ee ngópu, apê, Ndê kópu, apê, Chóó Lémi u maa mb:aa kímí kn:aadi ngê. Yepê, Yi yéli yintómu Njon ngê mbápitisím kalê too,

³⁰ ngmênê Pádisi yoo, dêêpí pyu yoo yi k:ii Chóó Lémi u maa kn:aadi ngópu, Njon u wépi pwaa ngópu. *

³¹ Yepê, Yi yéli lónté yéli. Yepê, Lukwe díy:o Njon u wépi pwaa ngópu, a wépi myaa pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo.

³² Yepê, Yi p:uu n:aa mgongo. Yepê, Tp:ee ngmê ngê u mbwó kní ye wa vyi, yewo, Tpile we a nté koo, u kwo wa nganê mbê dmi. Yepê, Ala kópu u nkwo ye wa vyi, yewo, Pi ntóó kmênêkmênê a nté koo, yi kópu u wépi u kwo amye pwaa ngmê. Yepê, Nganê pyu yoo.

³³ Yepê, Pádisi yoo, dêêpí pyu yoo mye yinté yéli, nganê pyu yoo. Yepê, K:omo tpile Njon Baptist ngê nté dpímo kpípíkpípí, wain myedêdpímo ndaní, Chóó Lémi u kópu dyuu ye dpímo tpaépê, ngmênê u wépi pwaa ngópu, ala kópu p:uu vyi ngópu, apê, Kmêna u ngwo ngma kwo, kédê ghéti.

³⁴ Yepê, K:omo tpile nté díní kpípíkpípí ngê, wain n:aa ndaní ngê, ngmênê a wépi myaa pwaa ngmê, ala kópu a p:uu dpí vyi ngmê, dpo, Nkéli núknwe nmye yila, mye nkéli mbwaa ndaní pyu ndíí. Dpo, Tákisi ngêêpí pyu yoo pi dono yoo yi pyipe. Yepê, Njon u wépi kédê pwaa ngmê, a wépi kímíyaa pwaa ngmê. Yepê, Ló kópu u yi y:e m:uu a kwo. *

³⁵ Yepê, Ngmênê n:ii Chóó Lémi u nuw:o mbêmê a dpodo yédi, u dpodo nt:u dpí kaalí, pi kní y:oo u ngwo pèdê w:ee y:e, yi pini Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê.

Yesu ngê pyópuni u dono yilí chedê ngê

³⁶ Pádisi ngmê, u pi Saimon, Yesu ka kwo, A p:aa pee nté dp:uu ndii, wod:oo yi pini u ngomo k:oo kee dniye, kmaapí tédê dnye ya.

* 7:30: Mát 21:32 * 7:34: Luukí 5:30; 15:2

³⁷ Yi p:aani pyââ ngmêdoo ya, mââ ti módó. Yi pyópu ngê yi nyongo, apê, Yesu Saimon u ngomo k:oo ka tóó, u k:ii ka kmaapí té. Yi pyópu ngê pód:a ngma a ñuwo, tuu mb:aamb:aa.

³⁸ Saimon u ngomo k:oo kee wo, Yesu u nkígh:ê mí ghê wo, yu km:ee dyimê wo, yi doo mbê, Yesu yu kpâpu dê ngimi ngê a ndê doo. Dini ghi n:ii ngê mbê a kéli ngê, mbodo gh:aa dmi pywálí ngê, Yesu yu dê u ngwo mē pyi doo, mye nt:uu kalê doo, tpileni d:ââ a ñuwo, yu kpâpu dê yi mbêmê a pii ngê.

³⁹ Yi Pádisi ngê dini ghi n:ii ngê módu, u gha vy:o apê, Kí pini ngê Chóó Lémi u komo ndêndê ngê wo kapí, ye pyópu n:ii ngê a vyêpívyêpí, pêdê w:ee, pêdê, Kí pyópu ngê pyââ dono, u wépi paa puwâ.

⁴⁰ Yesu ngê Pádisi ka kwo, Saimon. Kwo, Kópu nga ngmên:aa tpaépê. Saimon ngê kwo, Mâawe. Kwo, Vyi ngi.

⁴¹ Yesu ngê kwo, Pi miyó dê y:oo ndáápi ngmê ka ndapí kní ngmê dmy:ee ngópu, kwo, Díyo am:ii wumo té. Yesu ngê kwo, Woni ngê limoy:a dmy:ee ngê, woni ngê limo yono y:a dmy:ee ngê.

⁴² Kwo, Yi pini dê y:e wumwe doo u ntââ ngê pyodo, wod:oo yi ndáápi ngê yi tpódu yi tp:uu dê chóó mēdê kéli doo. Kwo, Saimon. Kwo, Nga n:aa póó. Kwo, Ló pini nódo yi ndáápi u nuu ghi ntênê wa yââ?

⁴³ Saimon ngê kwo, Ndoó. Kwo, N:ii u tp:uu ndíi yedê kéli ngê. Yesu ngê kwo, Ndê kópu yichi vyi.

⁴⁴ Yi pyópu ka diyé wo, Saimon ka kwo, Ala pyópu p:uu chi nuw:o. Kwo, Dini ghi n:ii ngê ngomo k:oo d:a kee, mbwaa a ka choo kpo, a yi dê u ngwo pídi ghêê dê, ngmênê ala pyópu ngê mbê n:ii dê kwolo, u ngimi ngê a yi dê u ngwo dê ghêê dê, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê maa pyi dê.

⁴⁵ Kwo, Dnyinté che chipé nê, ñ:uu a kpââ pee p:uu choo dyíngo, ngmênê yidí t:aa ala pyópu ngê a yi dê yi p:uu muka nt:uu, doongê yó.

⁴⁶ Kwo, Dnyinté che chipé nê, olipi wulu a mbêmê choo yó, ngmênê ala pyópu ngê tpileni d:ââ da ñuw:o, tuu mb:aa, a yi dê yi mbêmê da pii.

⁴⁷ Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaépê. Kwo, Ala pyópu ngê kópu mb:aa n:ii yilí a nga dê d:uu, u ngwo d:a w:ee, d:ê, Ala pyópu nódo a nuu ghi dnyinté daa tóó, mu kópu u díy:o u tp:uu ndíi kí:d:a kéli, u dono yilí dí chedê té. Kwo, N:ii u tp:uu daa ndíi yed:a kéli, a nuu ghi nódo dnyinté a tóó.

⁴⁸ Yesu ngê yi pyópu ka kwo, Nono yilí dí chedê té.

⁴⁹ Yélini yi kmaapí tédê dnye ya, noko yepê, Kí pini ngmênê u kwo n:uu? Noko yepê, Mumdoó dono dpí chedê té?

⁵⁰ Ngmênê Yesu ngê yi pyópu ka kwo, A ka che kélímí mb:anê, nono yilí u ngwo dí chedê té. Kwo, Nono yilí mēnangê nuw:onuw:o dé, chi lēpí, mb:aamb:aa ngê mēchin:aa ya.

8

Pyópuni yoo Yesu p:uu dnye ya

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu y:a mē miyó kní yi k:ii p:aani p:aani lee dnyiye, Chóó Lémi kóó k:oo wowo dp:uu kópu mb:aa pi kní ye dpímon:aa tpaépê. *

² Pyââ ngmê kní y:oo Yesu mye ngm:êê ngópu. Yi pyópu yoo woni kní Yesu ngê wunê a pyi too, woni kní y:e yi kmêna mye ngm:ii kalê too. Yi pyópu kní yi

* 8:1. Mát 27:55-56; Mak 15:40-41; Luuki 23:49; 24:10

vy:o pyââ pyile doo kwo, yi pi dmi Méli Makídala pyââ ngmê, Yesu ngê pyópuni u kmêna pyudu knî wunê a ngm:ii kalê too.

³ Pyââ myomoni u pi Njówana, u moo u pi Chusa, King Helodi p:uu dpodo pyu yoo yi kada pini. Pyââ pyoloni u pi Susana. Yi pyópu knî y:oo yi chóó yi ndapî dnyimo kéké, Yesu p:uu ndiye pyu knî yi k:ii u ngwo dnyimo mbonombono dé.

Witi nt:ene u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:1-9; Mak 4:1-9

⁴ Pi yilí tp:oo témi tap Yesu ka loo, daa p:aa ngmídi a ndê dniye. Dini ghi n:ii ngê nipi a wó, Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê,

⁵ Pi ngmê witi w:uu nt:ene têdê loo, têpê mwiyé chó, witi w:uu y:i u nkwo doo dimi dé. Yepê, Witi w:uu woni dé maa p:uu mí dyimê dniye, yoo yi pwo doo m:ii, nímê knî y:oo ma tumo.

⁶ Yepê, Witi w:uu woni dé t:aaní mbêmê mí dyimê dniye, têpê mdoo kwéli dèpwo ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pii dniye, kâádí ngê nt:ââ too, mu kópu u díy:o têpê daa nt:umunt:umu, nkumu u mênê dèpwo ya.

⁷ Yepê, Witi w:uu woni dé tpyé vy:o mí dyimê dniye, y:i mí pii dniye, tpyé ngê ma too.

⁸ Yepê, Witi w:uu woni dé têpê ghi mb:aa mbêmê mí dyimê dniye, y:i mí pii dniye, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê kaa dniye, yintómu yi nkwo doo yonoy:a yonoy:a kele. Dini ghi n:ii ngê mgongo ye a kéli ngê, dpodombiy:e ye mbwolo, yepê, Kópuni nmye dí vyi, yi kópu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o.

Kópuni u díy:o Yesu ye doo mgongo

Mátiyu 13:10-17; Mak 4:10-12

⁹ Yesu p:uu ndiye pyu yoo Yesu ka póó dniye, kwo, Mgongoni chi kwolo, u nt:u kópu lukwe?

¹⁰ Yesu ngê yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo, tumu kópu ngê doo ya. Yepê, Yi tumu kópu yilí nmye waní tpapê dé, ngmênê kn:aa yéli ye nt:u p:uu daana a dèdèdè, ye aní mgongo, mu kópu u díy:o k:omo tpile dpí m:uu ngmê, d:uudpí mya ngmê, dpí ny:ee ngmê, myed:uudwòdê w:ee ngmê.

Witi nt:ene u mgongo u nt:u kópu

Mátiyu 13:18-23; Mak 4:13-25

¹¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Mgongoni dí kwolo, ala u nt:u kópu. Yepê, Witi w:uu pi ngê ntee a dimi too, pi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye yinté a tpapê too. Yepê, Yi kópu pi woni knî yi mênê nt:u dpí kaalí, woni knî yi mênê nt:u d:uudpí kaalí.*

¹² Yepê, Witi w:uu woni knî maa p:uu ntee dpí dyimê dmi, nímê knî y:oo ntee dpí ma t:oo, yepê, pi woni knî yinté wédèwédè dé, yi ngópu dmi dpí kuwo t:oo, kópu yi gha vy:o d:uudpí kee, yi nt:u dmi d:uudpí kaalí, mu kópu u díy:o Setan ngê yi kópu dpí t:ámo té.

¹³ Yepê, Witi w:uu woni knî t:aaní mbêmê ntee dpí dyimê dmi, w:uu dpí pii dmi, límí k:ii ngê moo pw:oo dmi, yepê, pi woni knî yinté dé, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u kópu dpí ny:ee ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpí pyódu, ngmênê yi kópu daa dye ghi daadíi yi gha vy:o a ya yédi. Yepê, Yi tókótókó tédê límí k:ii ngê dpo ghay dmi, u ngwo dpí kpípí nê.

* 8:11: 1 Pita 1:23

14 Yepê, Witi woo woni knî tpyé ngê ntee dpî ma té, yepê, pi woni knî yinté dé, Chóó Lémi u kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ngmênê dyámê u tpile knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu yinté dpî ma ngmê. Yepê, Yi yéli nté ndapí, tpile yilí yi p:uu a nuw:o nyédi, Chóó Lémi p:uu daa nuw:o nyédi, yi gha vy:o u kópu dyuu nt:u d:uudpí kaalí. *

15 Yepê, Witi woo woni knî tēpê mb:aa mbēmê yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê ntee dpî kaalí, yepê, pi woni knî yinté dé, yoo mb:aa, Chóó Lémi u dnye y:oo a nyēmí ngmê, Chóó Lémi d:uudpí kpîpí ngmê, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dpí kaalí. *

16 Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:i ngê mgídi dpo ghay, n:i ngê lam dpo vyuwó, doo u ntáa tpilê u pwo k:ame daawa kâa, mu kópu u díy:o lukwe ngê mgídi wa chaa. Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpí kâa. Yepê, Yéli ni u kwo dpí lee dmi, tpilê yilí u ngwo dpí m:uu ngmê.

17 Yepê, Tumu kópu yintómu díyo wa a pywáli dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedé pywáli dmi.

18 Yepê, A ka ntênê dmyina a ng:aa, a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dmyina a wopwe, mu kópu u díy:o n:i ngê a kópu dyuu wa a w:ee, díyo kní m:uu u kwo wani y:oo. Yepê, N:i ngê a kópu dyuu daawa a w:ee, tédēni kópu ayedé w:ee, yi kópu l:âmo wa ngee, u nuwo wa a kuwo.

Yesu u pye ghee knî y:oo Yesu u ngwo dnye nmy:uu

Mátíyu 12:46-50; Mak 3:31-35

19 Yesu kwéli doo dêépí, u pye ghee knî yi taa dniye. U yi y:e doo kwo, Nm:uu m:uu. Doo u ntáa ngê ye pyodo, mu kópu u díy:o Yesu yoo vy:o a gho.

20 Pi ngmê ngê Yesu ka kwo, Mye ghee kní kuwa ka wee, ka poopoo ngi.

21 Ngmênê Yesu ngê yepê, N:i kní y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a nyēmí ngmê, yini yoo yi niye ghee kní. *

Yesu ngê yópu ndíi u ngwo chedé ngê

Mátíyu 8:23-27; Mak 4:35-41

22 Wo ngmê ngê Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:i, dinki k:oo até yi wo dniye. Yesu ngê yepê, Kpé lêê mwada pee lee kmêlé. Wod:oo kada a y:ee ngópu.

23 Dini ghi n:i ngê kédi ngópu, wod:oo Yesu dpí wo. U kuwó dini ghi ngê yópu ndíi ngma a pwaa wo, vyuwó ndíi ngê pyaa dniye, daa kêmakêma dinki pí vy:êê wo, pwopwo yidnye nuw:onuw:o.

24 Wod:oo Yesu u dpí ny:âa ngópu, kwo, Mâawe, Mâawe. Kwo, Awêde nmo pwopwo té. Yesu yedé pii wo, vyuwó yópu ye yepê, Munto. Yi ngwo vyuwó yópu chedé ngê pyaa knopwo, dye ndíi mē kâa.

25 P:uu ndiye pyu kní ye yepê, Lukwe díy:o a ka dp:ee kélímí té. Ngwéti dniye, nkingé ngê y:ay:a mye pwiyé dniye, noko yepê, Kí lónté pini? Noko yepê, Vyuwó yópu y:oo u dnye kédé ny:ee ngmê, kím:ya châpu ngmê.

Nkedísa pi ngmê u danêmbum

Mátíyu 8:28-34; Mak 5:1-20

26 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu Nkálili Kpéni Lêê mwada pee yimí tee dniye, Nkedísa tpémi kwéli dn:ya a ya.

27 Yesu lyoko yi ghay wo, yi p:ani pí u kwo ngma a loo, kmêna yilí u ngwo doo kwo. Yi pini ngê u p:aa ló dini a kuwo ngê, kn:âa mbwii dpímo m:i.

* 8:14: Luukí 18:18-27

* 8:15: Njems 1:22

* 8:21: Luukí 11:27-28; Njon 1:11-13

Kpomo u mênê, pi ntóó kwéli dnyimo yiyé dé, yi kpomo kní yi mênê dpímo kwo.

²⁸ Dini ghi n:ii ngê Yesu módu, yu km:ee dyimê wo, dpodombiy:e u kwo mbwolo, kwo, Yesu. Kwo, Yâpwo Ndíi Tp:oo. Kwo, Lukwe a nga ngmanyi md:o? Kwo, Nga atédê nkêpê mb:anê, nangê kpada nê.

²⁹ Yi kópu u kwo vyu, mu kópu u díy:o Yesu ngê kmêna ka mwiyé vyu, kwo, Ye pini a kuwo ngi. Daa ng:êéntómu yi kmêna ngê yi pini dpímo mbêpê kígha. K:omo tpile yi p:aani tpémi y:oo yi pini dnyimo mgímímgímí, kóó yu puwóma ti ngê dnyimo kudukudu dé, ngmênê mēdpímo pwapí dé, pi kwéli dēdpímo a ya, yi kmêna ngê y:i dpímo hēñe.

³⁰ Yesu u kwo póo wo, kwo, Mí n:uu? Yi pini ngê kwo, Nmí pi dídyêní. Yi kópu vyu, mu kópu u díy:o kmêna yilí u ngwo doo kwo.

³¹ Yi kmêna kní y:oo Yesu ka kwo, Munmíkó, nmí kpadakpada tédê nangê dy:ââ nmo.

³² Mbwémê w:uu ndíi yi nkígh:ê ngmédoo kwo, w:amí mbémê dnye kmaapí. Yi kmêna yoo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ kí mbwémê w:uu vy:o wanyi dy:ââ nmo. Yesu ngê yepê, U ntââ.

³³ Wod:oo yi kmêna kní y:oo yi pini a kuwo ngópu, mbwémê kní yi p:uu mí kaa dniye. Yi mbwémê w:uu yintómu paa ghi p:uu ghípila dniye, kpé lêê u kwo mí dyimê dniye, wod:oo vy:êê dniye.

³⁴ Pini n:ii yoo mbwémê w:uu ka dnye vyuwo, dini ghi n:ii ngê yi kópu m:uu ngópu, mbêpê dniye, yi p:o lee dniye, pi kní ye mdoo núw:o ngópu, ghi yintómu mye lee dniye, pi kní ye mdoo mye núw:o ngópu.

³⁵ N:ii kní y:oo yi kópu ny:ee ngópu, u yi y:e doo kwo, Yi kópu nm:uu m:uu, wod:oo Yesu ka lee dniye. Pini n:ii u kmêna ngm:ii kalê too, Yesu yu km:ee doo ya, apê, Nmo ntee pini ngê mēka tóó, mēdaa ghétighéti, kpídí u paa mēka ta. Nkíngê ngê y:ay:a u ngwo pwiyé dniye.

³⁶ Yélini yi ngópu Yesu ngê yi pini u kmêna ngm:ii kalê too, wo yéli ye yi kópu a nté ngópu.

³⁷ Nkedísa Wee u kwo tpémi d:ud:umbiy:e nkíngê ngê y:ay:a pwiyé dniye, wod:oo Yesu ka nkêpê mbê dniye, kwo, U ntââ anyiné kuwo nmo. Wod:oo Yesu p:uu dinki k:oo wo dniye, apê, Kada nmo y:oo.

³⁸ Pini n:ii u kmêna yoo Yesu ngê ngm:ii kalê too, yi pini ngê Yesu ka kwo, U ntââ waní ngm:êê ngi? Ngmênê Yesu ngê kwo, Kêlé, chi ya.

³⁹ Kwo, P:o mē dini, Chóó Lémi ngê kópu ndíi n:ii nga dé d:uu, pi kní ye chin:aa tpaépê. Wod:oo kada a y:ee ngópu. U kuwó dini ghi ngê yi pini yi wee u kwo p:aani p:aani loo, Yesu ngê kópuni u ngwo d:uu ngê, pi kní ye doon:aa a nj:ii.

Yesu ngê Njayidus tp:oo módó u ngwo mēdê pyidu ngê

Mátiyu 9:18-26; Mak 5:21-43

⁴⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu y:oo Nkálili Kpéni Lêê ngmêê ngópu, Nkálili Wee u kwo mí tee dniye, pi yilí m:uu ngópu. Yi yéli y:oo Yesu dnye t:âât:ââ, mínê tipé ngópu.

⁴¹ Pi ngmê u pi Njayidus, ngêpê ngomo u y:enê pyu ngmê, yi ngwo y:i mye ta. Yesu yu km:ee mí dyimê wo, u kwo nkêpê mbê wo, kwo, U ntââ a p:o ng:ii mwiyé am:ii lee kní.

⁴² Yi kópu Yesu ka dmy:ee ngê, mu kópu u díy:o tp:oo módó doo a mbii, daa kēmakēma doo pwopwo. Yi dmāādí u tídê mbwó dēpwomu ya, u m:ââ y:a mē

miyó ngê doo ya. Wod:oo Yesu yi pini u kuwó ghê wo. Pi mê yilí yi kii lee dniye, maa p:uu dnye kadakada, u yi y:e doo kwo, U nkígh:ê nm:uu ghê dmi.

⁴³ Pyââ yi vy:o ngmêdoo kwo, kmene muwó. Dye ghi yintómu yinté dpímo ya, m:ââ y:a mê miyó ndíi, wêê p:uu dépê vyâ. K:omo tpile kpeede yilí p:uu dnyimo dpodo, ngmênê dèdnyimo pyipyi.

⁴⁴ Yi pyópu Yesu u kuwó a ta, u kpídí p:uu kêê a yó, wod:oo wêê a vyâ.

⁴⁵ Yesu ngê yepê, Kêê a p:uu n:aa dê yé? Pi yintómu kní y:oo a wópu ngópu. Pita ngê kwo, Mââwe, mèkidimé póó. Kwo, Pi kínga dídyèni.

⁴⁶ Ngmênê Yesu ngê kwo, Daa ye kópu p:uu n:aa danê. Kwo, Pi ngmê ngê kêê a p:uu kédê yé, u l:êê díy:o a wââ u ngwo dê kee.

⁴⁷ Yi pyópu ngê apê, Até ngê da pywálí nê, wod:oo nkíngê mbê wo, Yesu yu km:ee mí dyimê wo. Kópuni u l:êê díy:o Yesu p:uu kêê yó, u ngwo pyiyé wo, pi yintómu yi ngéêdí Yesu ka a nté ngê.

⁴⁸ Yesu ngê kwo, A ch:am, a ka che kélímí mb:anê, u ngwo chi pyiyé. Kwo, Yi kópu machedê, u nuw:onuwo ngê kêê kídangê t:oo. Kwo, P:o mê dini.

⁴⁹ Yesu ngê u danêmbum ghêlí dépê kéli ngê, Njayidus u ngomo k:oo pi ngma a ndê wo, Njayidus ka kwo, Nm:ee módó ngê pi nga da dy:ââ. Kwo, Doo u ntââ kí mââwe ngê mēdaawa ngee ngi. Kwo, Ngomo k:oo mēkidingê núw:o.

⁵⁰ Yesu ngê yi kópu yi nyongo, ngmênê Njayidus ka kwo, Namê nkíngê. Kwo, Chi kélímí, mē pyiyépyiyé.

⁵¹ Dini ghi n:ii ngê ngomo chedê taa dniye, Yesu ngê ngomo k:oo pi daa kmungo, ngmênê Pita, Njems mbwémi Njon, yi dmââdí u pye mí yi kii vyílo dé yi km:êê too.

⁵² Pi yintómu kní y:oo yi dmââdí ntóo dnye mbumu, u l:êê díy:o myednye mbê. Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Munto mbê. Yepê, Ye dmââdí doo pwene, ngmênê a dpí.

⁵³ Yesu dnye yumuyumu, mu kópu u díy:o yi lama doo ya, apê, Kédê pw:onu.

⁵⁴ Ngmênê Yesu yi dmââdí kwulo kele, kwo, Kí dmââdí, a pyidu.

⁵⁵ Wod:oo u ghê dmi u kwo mēdê diyé wo, yi ngwo mēdê pii wo. Yesu ngê u pye mí ye yepê, Nté pee u kwo ngmê y:ee nyoo.

⁵⁶ U pye mí yi nyepênepê u kópu ngê pyodo, ngmênê Yesu ngê ye kwódu ngê, yepê, Kópuni dí d:uu, pi kní ye nangé vyi.

9

Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó p:aani p:aani u ngwo dy:ââ too
Mátíyu 10:5-15; Mak 6:7-13

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu y:a mê miyó nipi a danê ngê, yepê, A pi ngê n:aa dyede nmyo, u ntââ ngê myinê pyépi nmyo, anmyin:aa pi pyipyi, n:ii kní y:e yi kména a wee, yi kména anmyin:aa ngm:ii kígha dé.

² Yepê, Pi kní ye n:aa dyede nmyo, ala kópu ye dmyinên:aa tpaê, yipi, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê chóó u ngwo ada a y:enê nmo, yi dini ghi daa kēmakēma a dyimēdyimē. Yepê, Myedmyinên:aa pi pyipyi.

³ Yepê, Nmyi tpile nangmê núw:o. Yepê, Nmyi kiyé nangmê núw:o, nmyi tpile péé nangmê núw:o, nté nangmê núw:o, ndapí nangmê núw:o, nmyi nkuwo kpídí myomoni myenangmê núw:o. *

* 9:3: Luukí 10:4-11

⁴ Yepê, P:aani p:aani pi miyó miyó dpî lee we. Yepê, P:aani n:ii pini n:ii dé d:uu taa knomomê, ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo ya, u dí yi p:aani mēdny:oo a kuwokuwo.

⁵ Yepê, Pini n:ii dé p:aani n:ii adpîn:aa taataa, yi p:aani tpémi y:oo yi yi dé y:e daachoo kwo knomomê, yepê, yi dnye dé daadnyimo nyēmî knomomê, ye yi pini dé y:oo yi p:aani dny:oo a kuwokuwo, yi p:aani u tēpê yi yi yodo p:uu dny:oo vyavya. Yepê, Yi p:aani tpémi y:oo ala kópu u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yinê ye dp:oo Nju tpémi, dp:oo Chóó Lémi u yoo. *

⁶ Wod:oo Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo Yesu a kuwo ngópu, p:aani p:aani lee dnyiye, Yesu p:uu kópu mb:aa pi knî ye dnyen:aa tpaépê, myednyen:aa pi piyipi.

Antipas Helodi Yesu p:uu u ngwo doo nuw:o
Mátiyu 14:1-12; Mak 6:14-29

⁷ Dini ghi n:ii ngê yi kópu dnyimo pyodopyodo, Antipas Helodi Nkálili tpémi yi king ngê doo ya. Yi kópu knî yi pi dmi yi nyongo, u nuw:o yilí ngê u ngwo u kwo pyodo, mu kópu u díy:o pi ngmê knî y:oo kópu, Njon Baptist kímêdé pyidu.

⁸ Woni knî y:oo kópu, Ilacha kímaa t:aa, woni knî y:oo kópu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, ngmê kēda pyidu.

⁹ Helodi ngê u gha vyi:oo apê, Njon Baptist mbwámê kínî chápwo. Apê, Pini n:ii u kópu dyuu n:aa nyēmî té, apê, wu n:uu? Apê, Yi pini a chóó u nkwo ngp:aa m:uu.

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê
Mátiyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Njon 6:1-15

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Yesu ka u dyépi yoo mēdé diyé dnyiye, kópuni mî d:uu tumo, u kwo mîné nté tumo. Yesu ngê yi mo núw:o too, p:aa ngmê mî tee dnyiye, u pi Mbetísaida.

¹¹ Yoo yi nt:anê kada a y:ee ngópu. Kwéli mî tee dnyiye, yoo ndîi y:i mye loo. Yesu ngê a chipé too, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye doo danêmbum, n:ii dé dnye ngíní vyímí mye pyi too.

¹² Dini ghi n:ii ngê kâádí t:ono ghê wo, p:uu ndiye pyu y:a mē miyó knî u kwo lee dnyiye, kwo, Kí yéli mē dy:ââ té, p:aani p:aani dny:oon:aa nté pywupwi, yi chóó yi dpî tēdé dmi ngmēnyinê pyw:ee y:e, mu kópu u díy:o daa p:o nmo pyede.

¹³ Ngmêné Yesu ngê yepê, Nmyi chóó nté pee knî ye ngmê y:ee yó. Kwo, Doo u ntââ. Kwo, Yintoo ntini nmî ngópu daa tóó. Kwo, Mbídédi tp:oo limi, te miyó nmî ngópu ka pyede, mē ntini daamo a tóó. Kwo, U yi nga a kwo, Kí yéli yi ntââ ntini anm:uu pwila?

¹⁴ (Mââ limo yono yono y:a y:i doo ya.) Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Pi yêé yó, yoo ngmê limoy:a, yoo ngmê limoy:a a pyódu yó, mbwódo yaa dnyiye.

¹⁵ Yinté d:uu ngópu, mbwódo yaa kalé tumo.

¹⁶ Yesu ngê mbidédi limi knî a ngí too, te dé myedê ngí doo, mbóó p:uu vyyo wo, Chóó Lémi yi l:êé díy:o kwuno ngê, pwaa too, p:uu ndiye pyu knî ye y:ee too, apê, Pi knî ye yee tēe.

¹⁷ Pi yintómu doo kmaapí, yi ghê dmi a kee wo. Nté kmono n:ii mî kē wo, Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo péé y:a mē miyó mē ntówo ngópu.

* 9:5: Luukí 10:11; Dpodo 13:51

*Pita ngê Yesu p:uu kópuni vyu
Mátiyu 16:13-19; Mak 8:27-29*

18 Wo ngmê ngê Yesu u mo até yidoo ngêpê, p:uu ndiye pyu yoo u kwo yedê lee dniye, ye póo wo, yepê, Pi kní ye yinê ye nê n:uu?

19 Kwo, Ngmê kní y:oo alanté a tpaê ngmê, apu, Nyi Njon Baptist. Kwo, Ngmê kní y:oo alanté a tpaê ngmê, apu, Nyi Ilacha. Kwo, Ngmê kní y:oo alanté a tpaê ngmê, apu, N:ii kní y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapí, ngmêkêda pyidu, nyi vyílo.

20 Yesu u nkwo ye póo wo, yepê, Nmyinê nmye nê n:uu? Pita ngê kwo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, nmí Mbwámê ngê a pyódu ngê, nyi vyílo.

21 Yesu ngê yi kópu dpodombiy:e ye kwódu ngê, yepê, Pi ka nangê vyi.

*Yesu p:uu ndiye pyu kní ye u pwo pwo p:uu u ngwo ye doo danê
Mátiyu 16:20-28; Mak 8:30-9:1*

22 Yesu p:uu ndiye pyu kní ye chóo p:uu ye modoo danêmbum, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, yinê a ngmídi noo, ngmênê kada pini kní y:oo wa mb:ii nê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo wa mb:ii nê, dêêpí pyu kní y:oo wamye mb:ii nê. Yepê, Yi yéli y:oo dono kópu yilí a nga wa d:uu ngmê, wa vya nê, wo pyoloni ngê amênê pyidu.

23 Yesu ngê pi yintómu kní ye yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Nê u yoo vy:o ní ghê, yi pini ngê choo a yámuyámu nê, u gha d:ud:umbiy:e a ka dpo ké ngê, chóo u kópu kní yi p:uu mêkingê nuw:o, k:omo tpile a l:êê díy:o adí wélíli mgíni vyími, ngmênê dpo ngm:êê nêne. *

24 Yepê, Pini n:ii u ghê p:uu adí nuw:o, awo, Kíngí vya nê, u ngwo wa kede, a yoo vy:o daawa ghê, yepê, yi pini ndêndê ngê wa pw:onu, ndê ngê amí ma. Yepê, Pini n:ii a l:êê díy:o wa pw:onu, yi pini amêdê pyidu, ghê kamí u ngwo wa a pyw:oo, mb:aamb:aa ngê adín:aa ya. *

25 Yepê, Pini n:ii chóo u tpile kní yi p:uu adí nuw:o, u l:êê díy:o Chóó Lémi wa mb:ii, yi pini dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, yed:oo dono wa a pyw:oo. Yepê, K:omo tpile dyámê u tpile yintómu yi pini u ngópu adí ya knomomê, ngmênê doo u ntáâ ghê kamí u ngwo daawa pwila, dono wa a pyw:oo.

26 Yepê, Dini ghi n:ii ngê a l:êê díy:o nmyi p:uu adnyí d:uu, n:ii ngê wa mb:ii nê, yewo, Nê kuu, nangê kpada nê, yepê, yi pini u nkwo waní mb:ii, dini ghi n:ii ngê anê diyé. Yepê, Yi dini ghi ngê a pi ndíi ngê wa pyódu, M:aa, u enjel kní yi kii yi pi dmi ntoo, a pi yintoo ngê wa pyódu. *

27 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Yepê, Pi kní nmyi vy:o ngma a kwo, ghêli daawa pw:oo dmi, Chóó Lémi ngê chóo nmyi y:enê kn:âa mwiye wa chaa.

*Yesu u dyépi pyile kní ye u mo u nâmo u ngwo minê ghê wo
Mátiyu 17:1-8; Mak 9:2-8*

28 Wiki ngmê mí loo, Yesu ngê u dyépi pyile njini mbu mbêmê núwo, yi dnyen:aa ngêpê. Yi pini pyile kní yi pi dmi Pita, Njems mbwémi Njon.

29 Dini ghi n:ii ngê Yesu doo ngêpê, kwódo ng:oo dmi tpaê wo, u kpídí d:ud:umbiy:e kpaapíkpaapí ngê pyodo, myedoo a wuu mbele.

30 Yi ngwo pi miyó Yesu u k:ii dnye danêmbum, yi pi dê Mósisi pini dê Ilacha.

* 9:23: Mát 10:38-39

* 9:24: Njon 12:25

* 9:26: Luukí 12:9; 2 Tim 2:12

³¹ Yi tpódu myedpímo a wuu mbele. Mósisi ngé Nju tpémi dono vy:o Yichip u ménê ntee a pw:ii too, Yesu u lama doo ya, Daa kêmakêma yinté kópu Njedusalem ngmênimo d:uud:uu. Yi kópu p:uu dnye danêmbum.

³² Yi dini ghi ngé Pita u pyipe dê yi k:ii dnye dpí. Yi nyaa dniye, Yesu u wuu yi pwo yimí kée ngé, Yesu u nkígh:ê Mósisi pini dê Ilacha m:uu dumo. *

³³ Dini ghi n:ii ngé yi tpódu y:oo Yesu dpímo a kuwokuwo, Pita ngé Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, U p:o chi yé, cha núw:o nmo. Kwo, Ngomo pee pyile nmínê t:emí, kwo, nêni ngmê, Mósisi u nêni ngmê, Ilacha u nêni ngmê. Ngmênê doo u lama doo mbumu.

³⁴ Pita ngé danêmbum ghêlí dêpê kéli ngé, wod:oo nkálí too pee yi pwo ngmê yó, nkíngé ngé y:ay:a pwiyé dniye.

³⁵ Yi nkálí too pee u ménê dnye ngmê ny:ee ngópu, yepê, Kí a Tp:ee, a chóó nê ngmídi ngé, u kwo ntênê dmyinê ng:aa. *

³⁶ Yi dnyeni machedê ngé yi pyodo, apê, Yesu u mo mu kwo. Kópuni yi ngópu pyodo, pi ka ghêlí daa vyi ngópu. Yi kópu tumu yi ménê doo ya.

Yesu ngé tp:ee ngmê pyi ngé nyuno pwopwo u ngwo doo ya

Mátíyu 17:14-18; Mak 9:14-27

³⁷ Womumo mw:aandiye, dini ghi n:ii ngé Yesu u dyépi pyile kní yi k:ii mbu vyyuwo a ghêpê dniye, pi yilí Yesu ka loo.

³⁸ Yi yéli yi vy:o Yesu ka pi ngma a ka wo, kwo, Mââwe. Kwo, U ntâa a tp:ee mu ngmídi wany:uu m:uu? Kwo, Nga daawa ch:anê?

³⁹ Kwo, Dini ghi n:ii ngé u kmêna ngé dpí vy:a, a kâa yédi, ntóó têtê mbêmê dpí dii, tpi ch:aa pee dê u kwo dpi pwii kní. Kwo, Dye ghi yintómu yi kmêna ngé a tp:ee dpodombiy:e a kpakakpaka ngé.

⁴⁰ Kwo, M:uu ndiye pyu kní ye kídí nkêpê mb:anê, yed:ê, U ntâa wu kmêna anmyi ngm:ii kalê ngmê? Kwo, Ngmênê doo u ntâa ngé y:e dê pyódu.

⁴¹ Yesu ngé yepê, Nmyo lónté yéli. Yepê, Nmyo yoo dono, lukwe díy:o Chóó Lémi ka dp:ee kélímí té. Yepê, M:ââ yémi nmyi vy:o aní kwo, u dí Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngé anmyin:aa kélímí. Yi pini ka kwo, Nm:ee al:ii a núw:e.

⁴² Dini ghi n:ii ngé yi tpémi Yesu u kéténi doo lépí, u kmêna ngé dpodombiy:e vyâ, têtê mbêmê danê ngé. Yesu ngé yi kmêna ngm:ii kwólu, yi tpémi pyi ngé, u mí ka mé y:ângo.

⁴³ Pi kní y:oo dini ghi n:ii ngé yi kópu m:uu ngópu, ngwéti dniye, Chóó Lémi u pi ndíi ngé u ngwo pyódu ngópu.

Yesu p:uu ndiye pyu kní ye u pwopwo p:uu u ngwo ye modoo danê

Mátíyu 17:22-23; Mak 9:30-32

Yesu ngé pi kní yi ngópu kópuni doo d:uud:uu dé, pi kní y:oo yi kópu dnyimo nyepênypê dé, ngmênê Yesu ngé p:uu ndiye pyu kní ye yepê,

⁴⁴ Ala kópu nmyi nuwo kidangé kuwo, yepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, ngmênê yoo dono yi kêê k:oo waní ghê.

⁴⁵ P:uu ndiye pyu yoo alanté dnye nuw:o, apê, Lukwe díy:o kinté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi ngé pini n:ii a ngmídi ngé, u pi ndíi ngé wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yiné ye ngmee u kópu ye yi vyyu, dêpê w:ee ngópu, u kwo myedaa póó dniye, mu kópu u díy:o nkíngé mbê dniye.

Yoo yi kada wowo u danêmbum

Mátíyu 18:1-5; Mak 9:33-37

* 9:32: Njon 1:14; 2 Pita 1:16-18 * 9:35: Luukí 3:22

46 Yesu p:uu ndiye pyu yoo noko dnye kwopwepe. Yi vy:o pini n:ii u pi ndîî ngê doo ya, yi kópu p:uu dnye kwopwepe. *

47 Tumu kópuni dnye tpapê dé, Yesu ngê a w:ee too, wod:oo tp:ee ngma a ngêêdí, u nkígh:é kââ, yepê,

48 Pini n:ii alanté tpémi ka a l:êê díy:o adî vuywo, daa yi tpémi ka u mo adî vuywo, ngmênê a ka amyeda a vuywo, amyedí chââchââ nê. Yepê, Myenté, Pini n:ii ngê adî chââchââ nê, daa a mo adî chââchââ nê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, amyedí chââchââ. Yepê, Nmyi vy:o pini n:ii u pi daa ndîî, vyílo yi pini yidmyinê chââchââ. *

Yesu ngê u ngwo ye vyyu, yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu, nmî pee pini Mak 9:38-40

49 Njon ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Pi ngmêkudu m:uu, kwo, mî ngê pi knî yi kmêna kí ngm:ii kígha té. Kwo, Yi kópu u kwo kudu kwódu, mu kópu u díy:o daa nmî yoo vy:o pini ngmê.

50 Yesu ngê yepê, U kwo nangê kwódu. Yepê, N:ii nmî p:uu daa d:uu yédi, nmî pee pini.

Samédiya tpémi y:oo Yesu u wépi u ngwo pwaa ngópu

51 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Daa kêmakêma a dye ghi dyámê mbêmê machedê ngê a pyodopyodo, pi knî y:oo Njedusalem wa vya nê, ye daa kede wo, p:uu ndiye pyu knî yi k:ii paa u nuw:o Njedusalem mê yé ngópu.

52 Maa p:uu p:aa ngmê u nkígh:ê taa dniye, Samédiya tpémi yi p:aa ngmê. Yesu ngê u yi doo kwo, Y:i nm:uu dpî dmi, wod:oo pi kada miyó kââ, apê, Tpile yilí nmî kada paan:aa l:âmo y:e.

53 Ngmênê yi p:aani tpémi y:oo u wépi pwaa ngópu, mu kópu u díy:o Njedusalem dnye lèpí. Apê, Yinê ye nmo yoo dono. Apê, Lukwe díy:o ala p:aani wa dpî dmi. *

54 Dini ghi n:ii ngê Njems mbwémi Njon y:oo yi kópu ny:ee ngópu, nod:e knopwo, Yesu ka kwo, Nmî Lémi, Chóó Lémi ka ala kópu vyi koo, Mbóó p:uu ndyuu:e ngma a ghêpê we, wu p:aani tpémi ndê ngê paa ma téne. *

55 Ngmênê Yesu ye diyé wo, yi kópu ye kwódu ngê,

56 wod:oo kn:aa p:aani mê lee dniye.

Pi ngê komo ngê kíngí vyi Yesu aní yâmuyâmu

Mátíyu 8:19-22

57 Dini ghi n:ii ngê maa p:uu dnye paa, pi ngmê ngê Yesu ka kwo, Kwéli anyi lè, ana a yâmuyâmu ngi.

58 Yesu ngê kwo, Mumdoo anya a yâmuyâmu nê? Kwo, Chii w:ââ w:uu yi dpî tédê dmi a pyede, y:i a dpî nyédi, nmê knî yi ny:uu a pyede, y:i a dpî nyédi, ngmênê a ngomo daa kwo, a dpî tédê daa tóó, a ghê vyími tédê myedaa tóó. Kwo, Mumdoo nyi u ntââ, anya a yâmuyâmu nê?

59 Pi m:uu ka kwo, Cha a yâmuyâmu nê. Ngmênê yi pini ngê kwo, M:aa a ngópu mwiyé paa pw:oo we, an:uu kmênê, u ngwo ana a yâmuyâmu ngi. *

60 Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, N:ii yi ghê daa pyede, yinté kópu p:uu dny:oo nuw:o, ngmênê nyi, a ngm:êê nédi, yoo Chóó Lémi u yoo vy:o a chin:aa kapí dé.

* 9:46: Luukí 14:11; 22:24-27

* 9:48: Luukí 10:16; Njon 13:20

* 9:53: Luukí 10:33; Njon 4:9

* 9:54: 2 Kings 1:9-16

* 9:59: Luukí 14:26,33

61 Pi m:uu ngê Yesu ka kwo, A Lémi, ana a yâmuyâmu ngi, ngmênê a yoo knî ye nd:uu mwiyé nîmo tpaépê.

62 Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Nee k:oo tpiipi kn:aa ada a vyuwo, nee wo mbêmê wa knî. Kwo, N:ii kn:aa adî nuw:o, Chóó Lémi p:uu angêntê adîn:aa dpodo. *

10

Yesu ngê pi pyud:oy:a mê miyó yi dpodo tédê dpodo tédê u ngwo dy:ââ too

1 U kuwó dini ghi ngê nmî Lémi ngê pi mê pyud:oy:a mê miyó ngmídi ngê, yepê, P:aani p:aani a kada miyó miyó choo kwo.

2 Yepê, Chóó Lémi u yâpwo tédê y:i nté dédê ghêdê, ngmênê nté mgîpî pyu mdoo daa too. Yepê, Yâpwo tédê chóó ka dmyinê ngêpê, nté mgîpî u l:êê dîy:o pi knî nmye mupêdê kê ngê.

3 Yepê, Dpî lee dmyeno. Yepê, Y:ee tímêlyu yi vy:o kémkém tp:oo w:uu ntee tpile ngê anmyi pyaa dmi.

4 Yepê, Ndapî nangmê núw:o, ndapî yiyé tédê u tpile nangmê núw:o, nmyi yi dópo kn:aani nangmê núw:o. Yepê, Gha pi yoo nmye adnyin:aa a vyuwo. Yepê, Maa p:uu danêmbum ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Lîmîlîmî ngê dmyinên:aa dpodo, mgî kîdmyengê pwaa ngmê.

5 Yepê, P:aani p:aani a kada miyó miyó choo kwo. Yepê, Pini n:ii dê ngomoni k:oo dpîmo koko knomomê, yi ngomo chóó ka ala kópu dny:oo tpaépê, Mw:ââkó, Chóó Lémi ngê nyoo knî yi k:ii a ngee nmyine.

6 Yepê, Yi ngomo chóó ngê yi pini dê yi wépi dê adî pwapî dê, ye kópuni mwiyé u kwo adpî tpaépê, yi kópu ye amêda a diyédiyé. Yepê, Yi ngomo chóó ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ngê a ngee nmîne, ye wa ngee té.

7 Yepê, Pini n:ii dê ngomoni k:oo adpî koko, y:i dny:oo kwo, kn:aa mêmkingê lee knî. Yepê, Yi tpódu yi ngomo k:oo dny:oo kwo, y:i dny:oo kmaapî, mu kópu u dîy:o pi módó daa dpodo yédi, u dpodo u pywuu dpo ngee. *

8 Pini n:ii dê p:aani n:ii dpîmo taataa knomomê, yi p:aani tpémi y:oo yi tpódu yi dnye dê dpîmo nyêmî knomomê, ntini n:ii yi l:êê dîy:o adnyi l:âmol:âmo, dny:oo pîpî,

9 yi p:aani u pwopwokopwe dpî pyi téne, ala kópu ye dny:oo tpaépê, Dini ghi n:ii nmo t:âât:ââ, Chóó Lémi ngê u yoo chóó u ngwo ada a y:enê, yi dini ghi daa kémakêma a dyimêdyimê.

10 Yepê, Pini n:ii dê p:aani n:ii adpîn:aa taataa, pi knî y:oo yi wépi dê adnya a pwapî dê, ye yi ngópu kââ puu ghê dny:oo a wowo, ala kópu tââ ye dny:oo tpaépê,

11 Nmyi p:aa u têpê nyi yi yodo p:uu nye vyavya, ala kópu u ngwo dpo w:ee yó, Ala dp:oo Chóó Lémi u yoo. Yepê, Ala kópu ye myedny:oo tpaépê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê u yoo chóó ada a y:enê, yi dini ghi daa kémakêma a dyimêdyimê, ngmênê Chóó Lémi ngê daada a y:enê nmyo, wa mb:ii nmyo, mu kópu u dîy:o dmyi mb:ii nyo. *

12 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Ndé kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê Sodom a pw:oo ngê, dnyinté a kpada too. Yepê, P:aani n:ii tpémi y:oo adnya a mb:iimb:ii nmyo, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada té.

* 9:62: Pilipay 3:13

* 10:7: 1 Kódin 9:6-14; 1 Tim 5:18

* 10:11: Dpodo 13:50-51; 18:6

13 Yepê, Kódasin tpémi dny:oo nkîngê, Mbetísaida tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, K:omo tpile mbwudu yi ngópu yilí nî chópu, ngmênê yi dono doongê kée tumo. Yepê, Taiya p:aani dê Saidon tpémi yi ngópu yinté kópu ndîi w:aangmê d:uu ngê, ye k:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi dono yilí lîmîlîmî ngê pí kée tumo, yi mbodo dmi pèdê ny:ii ngópu, tpée kópu myepî vyi ngópu.

14 Yepê, Kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê dnyinté wa kpada té, ngmênê Kódasin p:aani dê Mbetísaida tpémi dnyinté daawa kpada té.

15 Yepê, Kîpêênnyem tpémi myedny:oo nkîngê. Yepê, Yi chóó yi pi dmi mbóó p:uu a kmîmî t:oo, ngmênê yi kpadakpada tédê wa lee dmi.

16 Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Pini n:ii ngê nmyi dnye dmi a nyêmi ngê, daa nmyi mo nmyi dnye dmi ye nyêmi ngê, a dnye myeye nyêmi ngê. Yepê, N:ii ngê dpî mb:ii nmyo, daa nmyi mo dpî mb:ii nmyo, myoo mb:ii nê, daa a mo dpî mb:ii nê, n:ii ngê a dy:ââ noo, myoo mb:ii.

Yesu ka u dpodo pyu pyud:oy:a mê miyó u ngwo mêdê diyé dniye

17 Dini ghi n:ii ngê Yesu ka u dpodo pyu pyud:oy:a mê miyó mêdê diyé dniye, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Dpodo tédê w:aa nm:uu pyw:ângo. Kwo, Mî mbêmê daa mbii pyu yoo yi mo nmeen:aa pyipyi dé, n:ii kní y:e yi kmêna dnye kwo, my:oo pyi too, yi kmêna y:e nmî ngm:ii kalê too.

18 Yesu ngê yepê, Nyââ, Lîmî u wuu ndîi ngê ntee a too, ngmênê mêdaa ya yédi, yinté tpile ngmênî módu. Yepê, K:omo tpile dyámê mbêmê tpémi yi pwo Setan u pi ndîi ngê doo ya, ngmênê ala ngwo da ghay, mbwódo d:uu d:ii. *

19 Yepê, U ntââ ngê dí pyódu nmyo, k:omo tpile mg:ee tpile pê yi vy:o anmyin:aa m:ii, ngmênê kópu nmye daangmêwa pyódu. Yepê, Setan ngê ló kópu nmye ngmadí d:uud:uu, wa dpî. *

20 Yepê, Ala kópu nangê vyi, W:aa dpo pyw:oo, pi kní y:e yi kmêna nmî ngm:ii kalê too, ngmênê ala kópu dpî vyi yó, W:aa dpo pyw:oo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u yoo kamí vy:o dê kaa nmo. *

Yesu ngê u Mî u ngwo doo chaa kîgha

Mátíyu 11:25-27; 13:16-17

21 Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu a ntee ngê, w:aa a pyw:ângo, u Mî ka kwo, M:aa. Kwo, Nyi mbóó dyámê yi kada pini ndêndê. Kwo, Nîné chaa kîgha ngi, mu kópu u díy:o kópuni dyuu a ka nyinê kpo, nyi ngmo too. Kwo, Ndiye pyu ndîi kní y:oo dépê w:ee tumo, ngmênê yélini yi pi dmi daa ndîi, y:ooda w:ee t:oo. Kwo, Nyóó nuw:o u pono nye vyápê. *

22 Yesu ngê pi kní ye yepê, Kópu yilí n:ii n:aa tpaépê too, M:aa ngê yinê a ka dpo vyi té. Yepê, Pi ngmê u lama daa too, Nê lónté pini, M:aa u lama u mo a too. Yepê, Pi ngmê u lama daa too, M:aa lónté pini, a mo a lama a too. Yepê, N:ii ka M:aa mb:aamb:aa ngê anê kêma, yi pini u lama M:aa ndêndê ngê adí ya. *

23 Yesu p:uu ndiye pyu kní ye yi diyé wo, yi mo ye yepê, Kópuni nmye mumu t:oo yi l:éê díy:o, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya.

24 Yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u komo wunê dnyimo a kapî, king yoo yi k:ii, u yi y:e doo kwo, Nê u kópu yilí nmî ny:ee té, my:oo m:uu té, ngmênê daa m:uu tumo, myedaa ny:ee tumo, wunê a pw:oo dniye. *

* 10:18: Njon 12:31; Tpyuu 12:8-9 * 10:19: Mak 16:18 * 10:20: Pilipay 4:3; Tpyuu 3:5; 20:12

* 10:21: 1 Kódin 1:26-28 * 10:22: Njon 3:35; 10:15 * 10:24: 1 Pita 1:10

Yesu pi ka vuyuwu p:uu pi kní ye u ngwo doo mgongo

²⁵ Yélini y:oo Yesu dnye ng:aang:aa, yi vy:o dêêpí pyu ngmêdoo kwo. U yi u ngwo doo kwo, Yesu ní dóó, wod:oo ghêêdí wo, Yesu ka kwo, Máâwe. Kwo, Ló kópu ngmaní d:uu, ghê kamí u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ií chedê ngê daawa pyódu?

²⁶ Yesu ngê kwo, Nangê lónté? Kwo, Puku yedê angênté a tóó?

²⁷ Yi pini ngê Yesu ka kwo, Ala dêêpí kópu kada a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo mb:aamb:aa ngê choo ya. Kwo, Chóó Lémi nmyi gha vy:o choo ya, dye ghi yintómu p:uu dmyinê nuw:o, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé. Kwo, Yi dêêpí kópu u kuwó alani a tóó, kwo, Nýóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya. *

²⁸ Yesu ngê kwo, Ndê kópu yichi vyi. Kwo, Yi kópu dê anyi d:uud:uu dé, ye ghê kamí u ngwo anyinê pyw:oo. *

²⁹ Pi yilí yi nuu ghi dmi yi dêêpí pyu nódo dêpwo ya, wod:oo u yi u ngwo doo kwo, Yesu ngê ala kópu a ka vyi ngê, Daa pi yintómu yi nuu ghi dmi nódo yichoo ya. Yi kópu u L:êê díy:o Yesu ka póó wo, kwo, Ló yéli yi nuu ghi dmi a nódo ngmadí ya?

³⁰ Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Nju pi ngmê, Njedusalem a ndê wo, Njédikó doo lêpí. Maa p:uu kpáápi kní y:oo ngími ngópu, dnye vye, u ndapí t:âmo ngópu, u kpídí mye t:âmo tumo, ntóó kée ngópu, maa p:uu a kuwo ngópu, ngmênê ghê tp:oo doo ya.

³¹ U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu ngmê ngê yi máádi a kwólu. Dini ghi n:ií ngê yi pini módu, daa ngópu, u kwo mí loo.

³² Kwo, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dpodo pyu ngmê ngê yi máádi myedê kwólu. Kwo, Dini ghi n:ií ngê yi pini ntóó módu, myedaa ngópu, u kwo myimi loo.

³³ Kwo, U kuwó dini ghi ngê Samédiya pi ngmê ngê yi máádi até myeyedê kwólu. Kwo, K:omo tpile Samédiya tpémi nmyinê nmye yoo dono dé, ngmênê yi Nju pi Samédiya pi ka ch:anê wo.

³⁴ Kwo, U kwo loo, yimo kní yi p:uu wain a pii ngê, olipi wulu myedê pii ngê, yimo kwéli dnye ya, kpídí pee ngê kwédi kê too, apê, Mb:aamb:aa ngê mè paa pyaa we. Kwo, U kuwó dini ghi ngê yi pini ntóó chóó u ndonki pyipwo yó, p:aa ngmê núwo. Kwo, Yi p:aani ngomo ngmêdoo kwo, maa p:uu n:ií kní ye mgídí dpímo a ghayghay, yi dnyimo dpí. Kwo, Yi ngomo k:oo kee knopwo, Samédiya pi Nju pi ka yi doo vuyuwu.

³⁵ Kwo, Womumo mw:aandiyé Samédiya pi ngê yi ngomo chóó ka ndapí miyó y:ângo, kwo, Ala pini ka chi vuyuwu. Ndapí ntémwi p:uu anyi dyênê, amêma amênê wumo té.

³⁶ Yesu yi dêêpí pyu ka póó wo, kwo, Kpaa pyu kní y:oo pini n:ií vya ngópu, u nuu ghi wu pini pyile kní yi vy:o n:uu nódo yó?

³⁷ Dêêpí pyu ngê kwo, Pini n:ií ka ch:anê wo. Yesu ngê kwo, Yinté kópu vyílo yichin:aa d:uud:uu.

Mata mbwémi Méli yi danêmbum

³⁸ Dini ghi n:ií ngê Yesu p:uu ndiye pyu kní yi k:ií p:aani p:aani dnye lêpí, p:aa ngmê taa dniye. Yi p:aani pyáá mbwémi miyó doo ya, yi pi dé Mata mbwémi Méli. Dini ghi n:ií ngê Yesu p:uu y:i taa dniye, Mata ngê mênê dóó kalé too, yepê, Díyo a ngomo k:oo nté dp:uu ma yó.

* 10:27: Deut 6:5; Lev 19:18 * 10:28: Lóma 10:5; Nkal 3:12

³⁹ Y:i taa dniye, mbwódo yi yaa dniye, Yesu ngê yoo doo ndiye kîgha dé. Méli a loo, yu km:ee mî yaa wo, Yesu doon:aa ng:aang:aa. *

⁴⁰ Mata u nuw:o dono ngê pyodo, apê, Kí mââwe yi t:aa, lukwe dîy:o nté dyêêdí ngmídi dnye chono, wod:oo Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Nga d:oo ch:anê wo, a mo anî nté ch:eech:ee? Kwo, Méli daanyinê dy:ââ, daamî ngee nê?

⁴¹ Yesu ngê kwo, Mata. Kwo, Kidimê nod:enod:e. Kwo, Kópu yilî kidimê nuw:onuwo.

⁴² Kwo, Kópu mu ngmídi u ntââ. Kwo, Méli u nuw:o kópuni p:uu a kwo, yi kópu yi mb:aamb:aa. Kwo, Yi kópu u kwo daanî kwódu. *

11

Yesu ngê kópuni vyu, nmî Mî ka ngêpê p:uu

Mátiyu 6:9-13; 7:7-11

¹ Wo ngmê ngê Yesu ghi ngmê até yedoo ngêpê. Dini ghi n:ii ngê u ngêpê a kêli ngê, p:uu ndiye pyu ngmê ngê kwo, Nmî Lémi, Njon Baptist ngê p:uu ndiye pyu yoo yi nuwo ngêpê ntee kwólu, kwo, yinté nmî nuwo my:oo kwéli. *

² Yesu ngê yepê, Ala ngêpê yidmyina a ng:êênî, apii Munmîkó M:aa, pí knî y:oo ntênê dny:oo cháâcháâ ngi. Nmî y:enê kn:ââ lîmî k:ii a chépi.

³ Wonêwodiyédiyé u ntââ ntini nmo cha a kuwo.

⁴ Pi knî yi dono kópu ntee nmî kuwó nmî kée too, nmî dono kópu yinté nguwo myoo kée té, mēdaanyi nuw:onuwo: o dé.

Nmî tókótókó ndîi tēdē nangē ūuw:o nmo.

⁵ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, mgídi űuknîűuknî p:uu u mbwó ka wa lê, awo, A mbwó, nté pee a ka ngma a kî.

⁶ Kwowo, A pyipe ala ngwo ngmêdê t:aa, nté a ngópu daa tóó, ló ntini u kwo ngmanî y:oo.

⁷ Yepê, Yi pini ngê u mbwó ka ala kópu wa vyi, awo, Ala dpî dye ghi, nté a ka mēkidimên:aa dmyinê. Kwowo, Keñe kînga dp:o kuwo, nmî mupwoknî aténgê dpî dpî dmi. Kwowo, Daanê pyidu, myedaanî ngee ngi. Kwowo, W:êênî wochi t:aa.

⁸ Yepê, K:omo tpile yi pini daawa pyidu, u mbwó ka nté daawa y:ee knomomê, ngmênê u mbwó ngê dyaa u kwo wa chedê, mywene u ngwo myedaadî kwo, ye wa pyidu, u mbwó ngê tpileni u yi adî kwo, u kwo wa y:oo. *

⁹ Yepê, Kópuni u lêê dîy:o anmyi ngêpê, yi kópu p:uu nmyi Mî ka dyaa dmyinê chedêchedê. Yepê, Kópuni u kwo anmyi dmyinê, nmye wa a kē, kópuni anmyi nmy:uu, anmyinê pyw:ee ngmê, keñeni p:uu anmyin:aa depedepe, nmye wa kpêmi. *

¹⁰ Yepê, Pini n:ii ngê u kwo wa dmyinê, yi pini ka wa y:oo, pini n:ii ngê adî nmy:uu, wa a pyw:oo, pini n:ii adî depedepe, keñe u kwo wa kpêmi.

* **10:39:** Njon 11:1-2; 12:2-3   * **10:42:** Mát 6:33; Njon 6:27   * **11:1:** Luuki 5:33   * **11:8:** Luuki 18:5   * **11:9:** Njon 14:13-16

11 Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo ngê te mbyuu u kwo wa dmyinê, ye mt:enge mbyuu u kwo daawa y:oo, awêde wa pw:onu.

12 Yepê, Myenté, tp:oo ngê kpée w:uu u kwo wa dmyinê, pêla ngê mg:ee daawa ngî, u kwo daawa y:oo, awêde wa kiye.

13 Yepê, K:omo tpile dono nmyi mênê a tóó, ngmênê nmyi tp:ee dmââdîma ye tpile mb:aa vy:ee yémî tumo. Yepê, Pi ka vyyuwo têdê nmyi Mî ngê a t:ee kîgha nmyoo. Yepê, Mbóó p:uu wunê tóó, dono u mênê daa tóó. Yepê, N:ii ngê u Ghê Dmi u kwo wa dmyinê, daawa dóó, ndêndê ngê u kwo wa a y:oo.

Yesu u pyimo Setan u pi u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 12:22-30; Mak 3:20-27

14 Wo ngmê ngê Yesu ngê pi ngmê pyi ngê. Yi pini ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi pini ló dini a dyênê ngê, dnye dêpwo kîgha. Dini ghi n:ii ngê kmêna ngê a kuwo ngê, wod:oo yi pini modoo danêmbum. Pi knî yi mênê ghê ghípé wo, yi nyepényepê u kópu ngê mye pyodo.

15 Ngmênê woni knî y:oo noko yepê, Setan ntee pini nmye yila, n:ii kmêna knî yi kada pini. Noko yepê, Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna yoo yinê a ngm:ii kîgha too.

16 Woni knî y:oo Yesu dnya a tókótókó, kwo, Mumdoó Chóó Lémi p:uu nye dpodo, ye mbwudu nmî ngópu ngmê chépi.

17 Kópuni dnye nuw:onuwo dé, yi kópu yilí Yesu ngê yi gha vy:o m:uu too, mgongo ye u ngwo ngmê kwólu, yepê, Yélini wee ngmidi u kwo a pyede, yoo wa chaa knomomê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi wee wa dyênê ngmê. Yepê, Myenté, mupwoknî ngmê, numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye yi chóóchóó yi pi dmi wamyé dyênê ngmê.

18 Yepê, Setan u yoo mye yinté. Yepê, Numo p:uu adnyi l:êê knomomê, ye angénté adnyi ya. Yepê, Dmye kn:aadi ngmê, daa Setan u wêdêwêdê mbêmê kmêna n:aa ngm:ii kîgha too.

19 Yepê, Nmye ngênî póó. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo n:uu u wêdêwêdê mbêmê kmêna a ngm:ii kîgha tumo? Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngmê, N:ii ngê kmêna a ngm:ii kîgha too, yi pini ngê yi kada pini Setan u wêdêwêdê mbêmê a ngm:ii kîgha too. Yepê, Nmyi vy:o yéli y:oo yi kópu nmye wa wópu ngmê, nmyewo, K:omodanê kópu yila. Nmyewo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kmêna nmo ngm:ii kîgha too.

20 Yepê, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kmêna ntênê n:aa ngm:ii kîgha too. Yepê, Yi kópu u l:êê diy:ola ala kópu nmyi lama choo ya, Chóó Lémi ngê u yoo daa kêmakéma chóó adî y:enê. Yepê, U yoo kuwa kîngî kaa nmyo.

21 Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Tpileni l:âmo dy:ââ ngê dpî t:âmo té, u ngomo k:oo dpî km:êê té, doo u ntââ u ngomo k:oo daanyi kee, mēdaanyimo ngî té, awêde u kaa taa ngê wa vya ngi.

22 Yepê, Ngmênê n:ii u wêdêwêdê ndîi, yi pini u ntââ, yi l:âmo dy:ââ dpî mgîmî, u kaa taa dpo ngî té, u ngomo k:oo dpî kee, tpileni mwyiâ a t:âmo too, tpile chóó knî ye yi tpile moo y:ee té. Yepê, Setan l:âmo dy:ââ ntee pini, u wêdêwêdê ndîi. Yepê, Ala yéli yinê mgîmî ngê, n:ii knî y:e yi kmêna a wee. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi a mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê Setan kóó yu dî kudu té, yélini y:e yi kmêna a wee, dpî pyi té, yi kmêna n:aa ngm:ii kîgha too. *

* 11:22: Tpyuu 20:2

²³ Yepê, N:ii daa a pee pini, a p:uu a d:uu yédi. Yepê, A p:uu ndiye pyu kní yi k:ii nmo vuyuwó té. Yepê, N:ii ngê daa ngêêpí nmo, te nmo dpí ngm:ii kalé té.
*

Pi ka u kmêna u ngwo modo diyé

Mátíyu 12:43-45

²⁴ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o yéli y:oo pi ka u kmêna dpí ngm:ii kalé ngmê, yepê, yi kmêna wee dono u kwo wumê paambwi yédi, u yââyââ tédê ka wumê vuyuwó yédi, dpo, Y:i n:uu yââ. Yepê, U yââyââ tédê d:uuwodê pyw:ee knomomê, ye u nuw:o k:oo dpo, Kwéli nê ndê wo, y:i mínê diyédiyé.

²⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo diyé, dpo, Ngomoni k:oo nê pwii wo, kamí ngê aténgê maa pyódu, tpile dono k:oo daa too, u y:enê pyu daa too.

²⁶ Yepê, Wod:oo dpí lê, u pyipe mê pyudu dpí nya, n:ii kní yi l:êê ghi dmi d:ud:umbiy:e dono. Yepê, Yí kmêna wááli kní yi ngomo k:oo a kwo nyédi. Yepê, Yi pini u ya d:ud:umbiy:e dono ngê dpí pyódu, wunê ntee dpímo a ya, mēdaa yinté.*

Pyââ ngmê ngê Yesu ka kópuni vuy, u pye p:uu

²⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu pi kní ye doo danêmbum, yi yéli yi vy:o pyââ ngmê Yesu ka dpodombiy:e a mbwolo, kwo, Pyópuni ngê tpyé nyoo, u ngmo ngê myedê mbono nyoo, u gha mb:aamb:aa ngê choo ya.

²⁸ Ngmêné Yesu ngê kwo, N:ii kní y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu adnyi nyêmi dé, amyidnyi chââchââ dé, vyílo yi yéli Chóó Lémi ngê wa ngee té, yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê u ngwo wa pyaa dmi.

Yesu Njóna p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Mátíyu 12:38-42

²⁹ Dini ghi n:ii ngê pi yilí Yesu ka lee dniye, yepê, Lukwe díy:o dnyinté a ka nmyinê kélímí té. Yepê, Nmyo yoo dono. Yepê, Lukwe díy:o a ka dmye vyi ngmê, Mumdoó Chóó Lémi p:uu nye dpodo, ye mbwudu nmí ngópu ngmê chépi. Yepê, Yinté kópu nmyi ngópu daangmaní d:uu, ngmêné díyo kópu ndíi mu ngmídi wanmyi m:uu ngmê. Yepê, Kópuni Njóna ngê a pyodo, yinté kópu díyo a nga ngmêwa pyódu.

³⁰ Yepê, Ninipe tpémi y:oo ntee a w:ee ngópu, apê, Yâpwo Ndêndê ngê kí Njóna nmo yinê a dy:ââ ngê, yepê, yélini ala ngwo a pyede, ala kópu yinté myepêdê w:ee y:e, awo, Wu Chóó Lémi ngê u Pi Ndêndê nmo yinê a dy:ââ ngê.
*

³¹⁻³² Yepê, Kuwókuwó wéni ngê, dini ghi n:ii ngê pi yintómu wa a pii dmi, Ninipe tpémi y:oo wa m:uu nmyo, nmyi pi dmi wa dyênê ngmê, wamye ndyíko nmyo, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê Njóna u kópu dyuu ny:ee tumo, yi dono kópu yintómu yi kuwó kéé tumo. Yepê, K:omo tpile Njóna dyámê mbêmê pi, ngmêné Ninipe tpémi y:oo u dnye ny:ee ngópu. Yepê, Nê Njóna u pwo pini, lukwe díy:o a dnye dp:ee nyêmi ngmê. Yepê, Myenté, yepê, kuwókuwó wéni ngê Sipa tpémi yi kwín ngê wamye ndyíko nmyo, mu kópu u díy:o kuughê a ndê wo, Solomon u gha kópu dyuu doon:aa ng:aang:aa dé. Yepê, K:omo tpile Solomon dyámê mbêmê pi, ngmêné Sipa tpémi yi kwín ngê châpu ngê. Yepê, Nê Solomon u pwo pini. Yepê, Lukwe díy:o dp:ee chââchââ nê.

*Lam ndêndê u danêmbum**Mátiyu 5:15; 6:22-23*

³³ Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídi dpo ghay, n:ii ngê lam dpo vuywó, doo u ntââ tpile u pwo k:ame daawa kââ, myedaawa a mgiye, mu kópu u díy:o lukwe ngê mgídi wa chaa. Yepê, Yi pini ngê lam dpo y:oo, ya nkwodo dpi kââ. Yepê, Yélini u kwo dpí lee dmi, tpile yilí u ngwo dpi m:uu ngmê.

³⁴ Yepê, Nmyi ngwolo dmi lam ntee tpile dé. Yepê, N:ii ngê u ngwolo dê dê kuwo dê, doo mya noo, yi pini ngê u lam da mgiye, u kópu yilí yintómu mgídimgídi dé. Yepê, N:ii ngê u ngwolo dê dê pywálí dé, dê mya nê, yi pini u lam ya nkwodo a kwo, u kópu yilí yintómu lam wo a pyede.

³⁵ Yepê, Nmyi ngwolo dmi pywálí tóó, nmyi lam kídmyinêngê mgiye t:oo.

³⁶ Yepê, N:ii ngê u lam d:uuwodê mgiye, u kópu mgídi vy:o d:uungmêdpi ngmo, mu dini ghi ngê yi pini ngê Chóó Lémi u lam wo kópu yilí yintómu wa m:uu té.

*Yesu ngê Pádisi yoo dêêpí pyu yoo yi pi dmi u ngwo a ghípi ngê**Mátiyu 23:1-36; Mak 12:38-40*

³⁷ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê pi kní ye danêmbum a kéli ngê, Pádisi ngmê ngê u ngomo k:oo kmaapí tédê núwo.

³⁸ Yesu ngê kóó dê mwiyé daa ghêê doo, kmaapí tédê u ngwo yaa wo. Pádisi ngê dini ghi n:ii ngê módu, gha u mênê ghipe wo, apê, Kí pini ngê lukwe díy:o nmí dêêpí kópu doo chápu ngê, kmaapí tédê módó dê yââ, kóó dê doo ghêê doo. *

³⁹ Ngmênê nmí Lémi ngê kwo, Nmyo Pádisi yoo nmyi d:ââ píléti yi kpadama yinmye ghêêghêê tumo, lukwe díy:o yi kó dp:ee ghêêghêê t:oo. Yepê, Nmyi too pee yinmye ghêêghêê tumo, ngmênê nmyi gha dmi tupwótupwó dé. Yepê, Nmyo ndapí u mb:aami yoo, nmyi gha dmi dono dé.

⁴⁰ Yepê, Nuw:o nmyi mênê daa tóó. Yepê, N:ii ngê nmyi too pee l:âmo too, nmyi gha dmi yinê mye l:âmo too. Yepê, Lukwe díy:o too pee u kópu dé nmyinê nmye ndíi kópu dé, gha u kópu dé nmyinê nmye tédê kópu dé.

⁴¹ Yepê, Nmyi kêe yedê tpileni a pyede, ngópuch:anê kní ye dmyinê yémí dé, yed:oo nmyi gha k:oo tupwó mēdaadi ya, nmyi too pee p:uu tupwó myedaadi ya.

⁴² Yepê, Mósisi ngê nmí kn:ââ kní ye ala kópu a vuy, yepê, Ntini n:ii pi ngê yâpwo tédê dpo núw:o, dyuu y:a dpo pyidu ngê, yononi dyuu Chóó Lémi u dpodo pyu kní ye dpí y:ee ngê. Yepê, Yi kópu dnyinté dp:ee cháachââ ngmê. Yepê, K:omo tpile nkêpe w:uu y:a, ó kpono w:uu y:a nmyinê pyw:émí ngópu, ngmênê myenmyinê kpââ ngópu, Chóó Lémi u dpodo pyu kní ye yononi ntênê nmye yémí ngópu. Yepê, Yi kópu ndíi kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Kópuni Chóó Lémi ka ndíi kópu, lukwe díy:o tédê kópu ngê nmyi pyódu ngópu. Yepê, Lukwe díy:o pi kní ye dp:ee vuywo nyédi, ngópuch:anê kní ye myedp:ee vuywo nyédi, lukwe díy:o nmyi nódo Chóó Lémi u nuu ghi daa tóó. Yepê, Dmyinê nkíngê. Yepê, Tédê kópu ndíi kópu ngê nmyi pyódu tumo, ndíi kópu tédê kópu ngê nmyi pyódu tumo. Yepê, Tédê kópu dmyinê d:uud:uu dé, kópuni Chóó Lémi ka ndíi kópu dé, myedmyinê d:uud:uu dé.

⁴³ Yepê, Pádisi yoo, dmyinê nkíngê. Yepê, Ngêpê ngomo k:oo nmyi chóó kada nmyimo yââyââ nyédi, u yi nmye a kwo yédi, Pi kní y:oo naa tédê mb:aamb:aa ngê dny:oo cháachââ nmo.

* 11:38: Mát 15:2

⁴⁴ Yepê, Dmyinê nkíngê. Yepê, Kwodombê mbwee maa p:uu ngma ya yédi, n:ii u lama daa ya yédi, kpí kní yi pwo a m:ii yédi. Yepê, Yi kpí ntee dé, nmyo yinté yéli, pi kní yi lama daa ya yédi, tupwó ndîi nmyi gha vy:ô a tóó.

⁴⁵ Dêêpí pyu ngmê ngê Yesu ka kwo, Ye kópu kíchi vyí té, nmî pi dmi myeche ghîpî.

⁴⁶ Yesu ngê kwo, Dêêpí pyu yoo, myedmyinê nkíngê. Yepê, Mósisi ngê yoo u ntââ dêêpí kópu dyuu yi d:êê ngê, ngmênê nmyi chóó yilí ngê nmyi pyódu ngópu, pi kní ye dpodo ndîi ngê nmyi pyódu tumo, yi dpodo tédê d:ud:umbiy:e dp:ee ngêêpí tumo.

⁴⁷ Yepê, Dmyinê nkíngê. Yepê, Nmyi kn:ââ kní y:oo Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo wunê kwéli a kmênê tumo, ngomo mb:aa yi pwo nmyi wó tumo, yi mti ngê a pyede. Yepê, Ngmênê nmyi chóó nmyi kn:ââ kní y:oo y:oo a vya tumo.

⁴⁸ Yepê, Nmyi kn:ââ kní y:oo Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo mwâ a vya tumo, nmyinê nmye gha kópu yi d:uu ngópu, mu kópu u díy:ô y:oo a vya tumo, yi pwopwo u mti dmi u nkwo nmyi t:ee tumo.

⁴⁹ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:ô Chóó Lémi ngê ala gha kópu a vya, apê, Ala yéli ye a komo kapí pyu yoo a dyépi yoo wanê dy:ââ té, ngmênê ala yéli y:oo wa mb:ii t:oo, woni wa kpaka t:oo, woni amye vya t:oo.

⁵⁰⁻⁵¹ Yepê, Dye ghi yintómu nmyi kn:ââ kní y:oo Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo dnya a vyeé dé, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwâ a l:âmo ngê, Kéén ngê Epel mwâ a vyâ, nkoo nmo, a vyeé u yi nmye mye kwo. Yepê, Nmyi kn:ââ kní y:oo Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo dnyinté a mya tumo, Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo kpada too. Yepê, Kêli ghê, king Njehu u dye ghi ngê, dini ghi n:ii ngê Sekí daiya Chóó Lémi u ngomo chedê vya ngópu, Chóó Lémi ngê dnyinté a kpada too, Sidiya tpémi dy:ââ too, Njedusalem tpémi yi ndapí mí t:âmo tumo, yi tpile yilí mye t:âmo tumo, ngmênê yi p:aa dépê pw:oo ngópu. Yepê, Ala ngwo Chóó Lémi ngê u komo kapí pyu ndêndê nmye da dy:ââ, dmy:oo mya ngópu. Yepê, Wanmyi vya knomomê, ye Chóó Lémi ngê dnyinté u nkwo daawa kpada nmyo, nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a pw:ono. Yepê, Nmyi kn:ââ yoo yi yikí dmi nmyi pwo wa ghay. *

⁵² Yepê, Dêêpí pyu yoo, dmyinê nkíngê. Yepê, N:ii u lama puku kpââ a tóó, yi pini ngê u ntââ Chóó Lémi puku yedê wa a pyw:oo. Yepê, Yi puku dmi ngomo ntee tpile, u kii nmyi ngópu a tóó, ngmênê pi kní ye yi ngomo dp:ee kpêmîkpêmî ngmê. Yepê, Nmyi chóó yi ngomo k:oo dp:ee koko nyédi, n:ii ngê u yi a kwo, dpo, Yi ngomo u mênê ní kee, u maa u kwo nmye nkokonkoko ngópu.

⁵³ Pádisi yoo, dêêpí pyu yoo yi k:ii, Yesu ka d:ud:umbiy:e nod:e dniye, Yesu ngê yi p:aani pee u ngwo a kuwo ngê. U kuwó dini ghi ngê dpodombiy:e dnya a tókótókó, kópu yilí yi p:uu u kwo dnye póó.

⁵⁴ U yi y:e doo kwo, Yesu nmí dóó, kn:aadi te kópu ngmê vyí ngê, u ngwo p:oo ndyíko.

12

Yesu pi dóó p:uu u ngwo doo danêmbum

Mátiyu 10:26-27

¹ Pi yilí tp:oo témi tap Yesu ka lee dniye, u kwo dnye kadakada. Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Pádisi yoo yi nj:ii ngê kêê nangê t:oo. Yepê, Pi

* 11:50-51: Gen 4:8; 2 Chr 24:20-21

dódó pyu yoo, kópuni a tpaépê tumo, daa d:uud:uu tumo. Yepê, K:omo tpile pi dódó daa ndîi nmyi vy:o adî ya, ngmêné d:ud:umbiy:e wa dyênê nmyo.

² Yepê, Tumu kópu yintómu díyo wa a pywálf dmi, ngmee u kópu dyuu wamyedê pywálf dmi.

³ Yepê, Tumu kópuni mgîdí vy:o anmyi vyi t:oo, w:êênî wa ny:ee t:oo. Yepê, Tumu kópuni d:omo yu kn:ââ u mênê kwayi ngê anmyi vyi t:oo, díyo naa tédê tâa wa kaa dmi.

Yesu pi ka nkîngê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

Mátiyu 10:28-33; 12:32; 10:19-20

⁴ Yesu ngê yepê, A pyipe yoo, pi knî ye namê nkîngê. Yepê, A l:êê díyo wa vya nmyomomê, am:ii pw:oo dmi, ye ló kópu nmye m:uu wa d:uu ngmê. Yepê, Doo u ntââ, kópu nmye daamuwa d:uu ngmê.

⁵ Yepê, Ye anmyi nkîngê knomomê, a wépi u ngwo anmyi pwaa ngmê, ye Chóó Lémi ngê nmyi wépi dmi u nkwo wa puwâ, ndiya wa kée nmyo. Yepê, Chóó Lémi p:ee vyílo, u kwo yidmyinê nkîngê.

⁶ Yepê, Kópuni dí vyi, nmye mênî tpaépê, Pi knî ye namê nkîngê. Yepê, Mtyímwe daa ndîi nméni tp:oo, knî ngmêdé pw:oo knomomê, nmyinê nmye k:omo tpile, ngmêné Chóó Lémi ye wunê vvyuwo yédi.

⁷ Yepê, Nmye myewunê vvyuwo yédi, dp:ee mtyímwe ntee yéli, dnyinté nmye dédê vvyuwo. Yepê, Nmyo yintómu u lama nmye pyede, nmyi mbémê mbémê mbodo gh:aa ntémwi a kwo, u lama mye tóó, doo u lama daangmêwa a ghay. Yepê, D:ud:umbiy:e pi ka namê nkîngê.

⁸ Yepê, Pini n:ii ngê pi knî ye daawa a wópu nê, yewo, Nyââ, Chóó Lémi u Pi Ndéndê p:uu n:aa dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi u enjel knî yi ngîma yi pini u nkwo daanîmo wópu, a kêê k:oo wan:uu kââ.

⁹ Yepê, N:ii ngê pi knî yi ngîma wa a wópu nê, yewo, Ye pini daa Chóó Lémi u Pi Ndéndê, p:uu dînê dpodo, ye kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi u enjel knî yi ngîma yi pini u nkwo wanîmo wópu, a kêê k:oo daan:uu kââ.

¹⁰ Yepê, Pini n:ii ngê daawa mya nê, a p:uu adî peede tpaépê, u kuwó dini ghi ngê yi pini ngê yi dono kópu u kuwó amê kée knomomê, u ntââ Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée, mēdaawa a ngî, ngmêné n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo p:uu adî peede tpaépê, yi pini Chóó Lémi ka daawa diyé, Chóó Lémi ngê u dono yilî u kuwó daawa kée té.

¹¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kada pini knî y:oo ó king knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, kópuni ye anmyin:aa tpaépê dé, yi kópu knî ye nuw:o ngê kêê nangê t:oo.

¹² Yepê, Kópuni ye anmyin:aa tpaépê dé, yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o nédê mwiyé ada a t:emî dé.

Yesu kmungo pyu yoo yi p:uu u ngwo doo mgongo

¹³ Yesu yélini ye doo danêmbum, yi vy:o pi ngmê ngê kwo, Mâawe. Kwo, M:aa dini ghi n:ii ngê pwene, a mbwó ngê tpile yintómu u mo a ngî too. Kwo, U kwo vyi ngi, Knî a ka ngma a kê ngê.

¹⁴ Yesu ngê kwo, Kî pini. Kwo, N:uu ngê nmyi kóté kîgha pyu ngê pyódu noo.

¹⁵ Pi knî ye yepê, Kmungo pyu yoo yi nj:ii ngê kêê u ngwo nangê t:oo, mu kópu u díyo pi u ghê ndéndê daa tpile knî yi p:uu a tóó. *

* 12:15: 1 Tim 6:9-10

16 Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Ndáápi ngmê, ndapí u ngópu dêpwo ghêdê, tpile u ngópu myedêpwo ghêdê. *

17 Yepê, Chóó u nuw:o k:oo apê, Pudumakó w:uu ngmên:aa kaakaa, ndapí ndíi u ngwo waní kmênê.

18 Apê, A stówa my:oon:aa pyidupyidu, a ndapí d:ud:umbiy:e ndíi ngê u ngwo wa pyódu.

19 Apê, U kuwó dini ghi ngê a gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, anê, Nê pi ngmê, tpile ka mêtínê nuw:o, m:ââ yilí yi k:oo aní líme, aní kmaapi, daani dpodo, d:ud:umbiy:e aní gha vyílê. *

20 Yesu ngê yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê kwowo, Modo podo. Nyi mtíkó pyu ndíi. Awêde mgídí vy:o nye pwopwo, ñmile yintómu n:uu ngê wa ghay dmi.

21 Yesu ngê yepê, N:ii ndapí mu ngmídi p:uu adí nuw:o, Chóó Lémi p:uu daadí nuw:o, yi pini yinté pini ngê wa pyódu, mbodo podo.

Tpile p:uu nuw:o u danêmbum

Mátíyú 6:25-34

22 Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, Ntini n:ii nmye pípi ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kíngí pyódu, kpídíni nmye t:emí ngmê, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekíngí pyódu.

23 Yepê, Nté kpídí daa ndíi kópu dé, nmyi ghê dmi yi ndíi kópu.

24 Yepê, Nímê kní yi p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Nté woo d:uudpi kaa ngmê, nté nt:u d:uudpi t:ee ngmê, p:o d:uuwodê ñuw:o ngmê, ngomo k:oo d:uuwumê yé ngmê. Yepê, Kéle, Chóó Lémi ngê yinê dpo mbono té. Yepê, Dp:ee ñímê ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamyedê mbono nmyo. *

25 Yepê, Dini ghi n:ii ngê anmya a pwopwo, k:omo tpile nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê adí pyodopyodo, ngmênê doo u ntáâ nmyi ya daadí ngê daanmya a pyépi.

26 Yepê, Yi kópu nmye doo u ntáâ, lukwe díy:o kn:aa kópu kní nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê a pyede.

27 Yepê, Yinênê kní yi p:uu ngí nuw:o mbê dmyeno. Yepê, Yi kpídí p:uu daa dpodo nyédi, myedaa kpíle nyédi. Yepê, K:omo tpile Solomon u ndapí ndíi, u kpídí mb:aa dé, ngmênê yinênê kní y:oo Solomon u kpídí mêtê chíi tumo. *

28 Yepê, K:omo tpile chíi mênê yi awêde a kwo, máâ m:ii ndê ngê dpí ma, ngmênê Chóó Lémi ngê nênê yi nkwodo dpí káâ, kpíle ye yinê wuné yémí. Yepê, Dp:ee yi ntee tpile dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wamyé kpílê nmyo. Yepê, Lukwe díy:o dnyinté u kwo nmye kélímí té.

29 Yepê, Nté mbwaa yi pyw:émí nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kíngí ya.

30 Yepê, Yélini Chóó Lémi ka daa kélímí nyédi, vyílo yi kópu kní yi p:uu yi nuw:o dmi a mbêpê té. Yepê, Nmyi Mí u lama ka tóó, yi tpile daadnyí ya knomomê, ye nmyi ya dono ngê wa pyódu.

31 Yepê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo ndíi kópu ngê nmye choo ya, yi tpile dé nmye u ngwo wa a kêté.

32 Yepê, K:omo tpile dp:ee yoo ndíi, ngmênê pi kní ye nkíngê ngê kêtê kídmynênêgê t:ee ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi Mí ngê u yoo chóó adí y:enê, yi yéli yi kada pini kní y:oo wa pyódu nmyo. *

* 12:16: 1 Tim 6:17 * 12:19: Njems 4:13-15 * 12:24: Psalm 147:9; Luukí 12:7 * 12:27: 1 Kings 10:23-25 * 12:32: Luukí 22:29-30

*Daa tpile ndapî yi p:uu nuw:o u danêmbum**Mátiyu 6:19-21*

33-34 Yesu ngê yepê, Pini n:ii u ngópu ndapî a tóó, dyámê mbêmê, wonêwodiyédiyê a nuw:onuw:o ngê, dpo, L:âmo mokîdangê ngee ó pi ngê kîngî t:âmo. Yepê, U kpîdí mb:aa knî yi p:uu mye nuw:o yédi, dpo, Tpile we ngê kîngî dyênê té. Yepê, Nmyi tpile yilí nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê nmye kîngî pyaa dmi, nmyi ndapî nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê myekîngî pyódu. Yepê, Nmyi tpile yilí kwéli a pyede, dye ghi yintómu nmyi nuw:o dmi y:i adí kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi dyámê mbêmê kîngî kwo, ngmênê mbóó p:uu choo kwo. Yepê, Nmyi tpile yilí pi knî ye dpî y:ee tóó, nmye wa pwila t:oo, yi ndapî dpo ngî yó, ngópuch:anê knî ye dpî y:ee yó. Yepê, Yi ndapî Chóó Lémi ngê mbóó p:uu ya mb:aa ngê nmye amímê wumo. Yepê, Doo u ntââ yi yáni mb:aa kpáápi knî y:oo daawa t:âmo ngmê, tpile we knî y:oo myedaawa dyênê ngmê.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye kópuni vyu, u t:âât:ââ p:uu

35 Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, A kuwó mgídi wa a ghay, ngmênê dpî ngê kêê kídmyenêngê t:ee ngmê, nmyi dpodo u kpîdí dmi nmyi mbwo kídmyenêngê ngee t:oo, nmyi lam dmi kîngî pw:oo dmi, dny:oo pîpî.*

36 Yepê, Lémi knî y:oo yi dpodo pyu yoo wunê kuwokuwo tumo, yedpo, Dmyinê t:âât:ââ nmo, kíd:oonngê dpî dmi. Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi lémi yoo dpo diyé dmi, keñe p:uu wunê depedepe nyédi, yi dpodo pyu knî y:oo keñe ye dpî kpémî t:oo, yi lémi yoo yi nté dpo têédî ngmê.

37-38 Yepê, Yi lémi ngmê ngê ngí wa a pwaa knomomê, mgídi nûknîruknî p:uu wamî t:aa, u dpodo pyu knî yi p:uu ada a nuw:o, awo, A dpî té, ó a t:âât:ââ nê? Yepê, N:ii u dpodo pyu yoo daadnyi dpî, yi kada pini adnyi t:âât:ââ, yi pini u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Yepê, K:omo tpile u dpodo pyu yoo, ngmênê chóó u nté wa a têédî, ye wa y:oo. Yepê, Wamye chaa kalé té, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê wamye pyaa dmi.

39 Yi kópu p:uu Yesu ye myedoo mgongo, yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi lama daa tóó wéni n:ii ngê kpáápi ngê nmyi ngomo wa pwáâ. Yepê, Yi wéni nmyi lama adí ya knomomê, wanmyi t:ââ ngmê, am:ii ngm:ii kalé ngmê.*

40 Yepê, Yinté myedmyinê t:âât:ââ nê, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê nmyinê nmye Chóó Lémi u Pi Ndêndê daawa t:aa, yepê, vyílo yi dini ghi ngê wanê t:aa.

*Yesu chóó u yoo yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo**Mátiyu 24:45-51*

41 Pita Yesu ka póó wo, kwo, Nmî Lémi. Kwo, Ye mgongo nmî mo nmo chi kwolo, ó pi yintómu knî yi k:ii?

42 Nmî Lémi ngê yepê, A yoo yi kada pini ngê wanmyi pyaa dmi. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Lémi ngmê ngê pi ngmê wa ngmídi, u dpodo pyu yoo yi kada pini ngê wa pyódu, u kwo wa vyí, kwowo, Dy:oo ye cha a châpwo, yi nté ndapî ye chi yémí dé. Yepê, Yi lémi kuughê wa lê, dye ghi daadîi y:i adín:aa ya. Yepê, Pini n:ii wa ngmídi, dpodo pyu yoo yi kada wa kââ, yepê, yi pini u nuw:ondí ngê adí ya knomomê, u l:éé ghi mb:aamb:aa ngê a myaa ya, ye yi pini lónté adí dpodo?

* 12:35: Mát 25:1-13; 1 Pita 1:13; Mak 13:32-37

* 12:39: Mát 24:43-44; 1 Tes 5:2

⁴³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi lémi u p:o amêdê diyé, tpile yilí yintómu mb:aamb:aa ngê wa m:uu té, ye u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu,

⁴⁴ dpodo pyu yoo yi kada pini wa chaa kwolo, u tpile yilí yintómu u kwo wa y:ee té, yi kada pini ngê wa pyódu. *

⁴⁵ Yepê, Ngmênê yi lémi ghêlí daawa taa knomomê, dpodo pyu knî yi kada pini alanté adí nuw:o, awo, Nmí lémi kêma amêdê diyé, yepê, yi pini pi dono ngê wa pyódu, adí ñuknweñuknwe, mbwaa adí ndanî, u ngwo adí ghétighéti, dpodo pyu dpodo módó yoo adí kpakakpaka dé,

⁴⁶ ye dpodo pyu yoo yi kada pini doo u lama, yi lémi ayi t:aa. Yepê, Yi kópu dini ghi n:ii ngê wa ny:ee té, d:ud:umbiy:e yi pini ka wa nod:e, dnyinté daawa kpada, kuwa yéli yi vy:o wa kâa.

⁴⁷ Yesu ngê yepê, Dpodo pyu n:ii u lama u lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo yédi, ngmênê a mgeemgee yédi, u dpodo daawa dóó knomomê, ye u lémi ngê yi pini dpodombiy:e wa kpada. *

⁴⁸ Yepê, Ngmênê n:ii u lama dnyinté a ya yédi, ngmêdpí kn:aadi, u lémi ngê dpodombiy:e d:uudpí kpada. Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu dnyinté a kwo, dnyinté adí cháâcháâ. Yepê, N:ii u lama a kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê choo cháâcháâ.

Yesu yoo chámêchámê p:uu u ngwo doo danêmbum

Mátíyu 10:34-36

⁴⁹ Yesu ngê yepê, M:aa u yâpwo têdê cháâ ntee tpile ngê dê pyódu, nté woo kapí yi: doo u ntââ. Yepê, Ala kópu u l:êê díy:o nê loo, nê, Yi chéli nîmo vyuwó. Yepê, U ya a nga a kwo, Yi chéli d:ââ nîmo vyuwó.

⁵⁰ Yepê, Daa kêmakêma dono u mênê anínê wupwo, yi dono p:uu nuw:o ngê dê dyênê nê, u dí yi p:eeni kópu a nga wa pyódu.

⁵¹ Yesu ye póó wo, yepê, Nmyinê nmye yoo kââdikââdí u l:êê díy:o dyámê mbêmê nê loo, apií? Yepê, Ngmênê kêle, daa yoo kââdikââdí u l:êê díy:o nê loo, nê, Yoo n:uu chámê.

⁵² Yepê, Yoo chámêchámê kn:ââ wunê kídí chaa, dye ghi yintómu a l:êê díy:o yoo adnyi numo chámêchámê. Yepê Pi mupwoknî limi knî kwéli adnyi ya, a l:êê díy:o wanîmo chámê té, pyile miyó dê yi p:uu adí d:uu, miyó myenté pyile knî yi p:uu adí d:uu.

⁵³ Yepê, Yi pini mupwo noko dnyinté adpí ya, u kpâm tp:oo módó k:ii noko dnyinté adpí ya, u n:ââ k:ii noko dnyinté amyidu ya.

Yesu ngê pi knî ye u ngwo vyu, yepê, Lukwe díy:o dp:ee myeme nê

Mátíyu 16:2-3

⁵⁴ Yesu ngê Nju tpémi ye yepê, Dini ghi n:ii ngê nkalí nmye mumu ngópu, nye, Daa kêmakêma tpii wunê ghayghay, yepê, yed:oo tpii dpo ghay.

⁵⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê mgídí vy:o pudu yilí a kwo yédi, nye, Mââ kââdí y:ay:a wa pwiyé, yepê, yed:oo womumo kââdí y:ay:a dpí pwiyé.

⁵⁶ Yepê, Lukwe díy:o my:oo nmye pyede. Yepê, Kópuni mbóó p:uu nmye mumu tumo, mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe tumo, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, lukwe díy:o dénmyinê wopwe t:oo. Yepê, Lukwe díy:o dp:ee myeme nê.

Yesu yoo yi kóté kígha p:uu u ngwo doo danê

Mátíyu 5:25-26

⁵⁷ Yesu ngê yepê, Lukwe dîy:o nmyi nuw:o kwolo ngmê dé.

⁵⁸ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngmanmyi kn:aadi ngmê, n:ii ngê u yi adî kwo, Nî kóté kalê nmyo, dinî ghi n:ii ngê kóté tédê adî ñeñe nmyo, yi kópu maa p:uu d:ââ dpî l:âmo yó, yed:oo kóté y:enê pyu u ngîma mēdaanmy:uu ghê dmi, mbwa k:oo mēdaamî km:êê nmyo.

⁵⁹ Yepê, Mbwa k:oo wa km:êê nmyomomê, y:i anmyin:aa ya, u dî nmyi dono ntênê wanmyi pwila t:oo. Yepê, Daa kēmakēma kóté tédê n:aa ñeñe nmyo, nmyi kópu dmi d:ââ l:âmo tóó.

13

Dono kuwokuwo u danêmbum

¹ Yi dini ghi ngê pi knî ngmê ta, Yesu ka mdoo a ñuwo ngópu, kwo, Nkálili pi knî ngmê y:oo Chóó Lémi ka kpêê dnye yiyé, kwo, Lóma lede knî y:oo kî vya tumo.

² Yesu ye póo wo, yepê, Lukwe dîy:o yinté pw:oo dnye? Yepê, Yélini pw:oo dnye, nmyinê nmye yi dono ndîi, wo yéli yi dono daa ndîi, apii?

³ Yepê, Kêle, yinté daa tóó. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Nmyi dono daanmyinê kuwo t:oo, ye yi yéli ntee pw:oo dnye, yinté am:ii pw:oo dmi.

⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê ngomo daadîi pwaa wo, Sailówam, pi y:a mé wááli vyâ, yepê, lukwe, yi yéli yi dono ndîi, wo yéli yi dono daa ndîi?

⁵ Yepê, Kêle. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, nmyi dono yilî daanmyinê kuwo knomomê, ye yi yéli yi nt:anê wanmyi yaa dmi, wam:ii pw:oo dmi.

Yesu Nju tpémi yi p:uu u ngwo doo mgongo

⁶ Yesu ngê Nju tpémi ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Lémi ngmê, u kuwe kn:ââ ngmēdoo kwo. Yepê, U yi u ngwo doo kwo, Kuwe kígha ngmênî ma, ngmênê dêpê pyw:àngo,*

⁷ wod:oo u dpodo pyu ka kwo, M:ââ pyile kí yini kígha d:oongmê ndîi, kwo, kp:anê ngi, daadî kwo.*

⁸ Yepê, Ngmênê yi dpodo pyu ngê kwo, A lémi, ghêlî nangê kpono, m:ââ mu ngmidi u kwo yéni. Kwo, Tépê ngê mênî wuwó, tpile tp:oo knî yi kn:êê u mênê n:aa yiyé.*

⁹ Kwo, Kî m:aani ngê nt:u nkwodo daawa kaa knomomê, ye u ngwo dpî kp:anê ngi.

Yesu ngê duwoduwo módó u ngwo pyi ngê

¹⁰ Líme wo ngmê ngê Yesu ngêpê ngomo k:oo doo dêépî.*

¹¹ Pyââ y:i ngmēdoo ya, kmēna u ngwo ngmēdoo kwo, yi pyópu duwoduwo kwólu, m:ââ y:a mé wááli yinté doo m:ii, ntênê paa doo u ntââ ngê u kwo dpîmo ya.

¹² Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê módú, kwo, A pwiyé, wod:oo Yesu ka loo. Kwo, A ch:am. Kwo, Kópuni ngê dyênê nyoo, dí chedé.

¹³ Wod:oo Yesu ngê kóó dê kpadama yé doo, kwo, Mbwó a pyidu ngi. Yi ngwo yi pyópu ngê mbwó yedê pyidu ngê, Chóó Lémi doo chaa kígha.

* **13:6:** Mát 21:19; Mak 11:13   * **13:7:** Luukî 3:9   * **13:8:** 2 Pita 3:9,15   * **13:10:** Luukî 6:1-11; Njon 5:16; Ex 20:9-10

14 Yi ngêpê ngomo u kada pini nod:e wo, mu kópu u díy:o Yesu ngê líme wo ngê yi pyópu pyi ngê, wod:oo pi kní ye yepê, Wo wéni dpodo u wo, yi wéni kní y:oo nmyi pyipyi u l:êê díy:o dmyina a lêpí, ngmênê daa líme wo ngê.

15-16 Yesu ngê yi pini ka kwo, Nmyo k:omodanê pyu yoo, kópuni nmye tpapê tumo, yi kópu dp:ee d:uud:uu tumo. Kwo, Setan ngê ala pyópu ló dini a kudu ngê, m:ââ y:a mê wáali doo duwoduwo. Kwo, Líme wo ngê yi yedê dí pywáli, nmyinê nmye dono kópu yidí d:uu, ngmênê yinté kópu kímy:ee d:uud:uu tumo. Kwo, Líme wo ngê nmyi hósi ndonki kní yi yedê kínmye pywálipywáli tumo, mbwaa paa nmye ñeñe tumo, mbwaa y:i dp:uu nda ngmê. Kwo, Daa hósi ntee tpile yidí pywáli, ala líme wo ngê. Kwo, Epilaham u tii ñedê pyópu ngmê yidí pywáli. *

17 Yélini Yesu p:uu dnye d:uu, yi kópu u mywene ye ghê wo, wo yéli yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Nmí nuu u kópu ye d:uud:uu too. Yi kópu kní yi l:êê díy:o dnye chaa kígha.

Kwee u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:31-32; Mak 4:30-32

18 Yesu ye póo wo, yepê, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ lónté wa chaa? Yepê, Yi kópu p:uu lónté aní mgongo?

19 Yepê, Kwee ntee dpí k:aa, Chóó Lémi u yoo yinté yilí ngê amí pyódu. Yepê, K:omo tpile kwee pii tp:oo daa ndíi ngê wunê kwo yédi, ngmênê dini ghi n:i ngê yi nkwoodo dpí kee, dpí típítípí mb:anê, pywápê ye ya yédi.

Yis u mgongo danêmbum

Mátiyu 13:33

20 Myombó Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u yoo kaakaa p:uu lónté aní mgongo.

21 Yepê, Alanté. Yepê, Mbídedi nk:êêní têdê pyââ ngê yis kní tp:oo dpo ngí, k:omo tpile kpo ndíi u mênê dpí yé, ngmênê u kuwó dini ghi ngê kpo yintómu dpí mbó.

Keñe kwólu puu têdê u danêmbum

Mátiyu 7:13-14,21-23

22 U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu kní yi k:i Njedusalem dnye lêpí, maa p:uu p:aani p:aani yoo doo ndiye kígha dé.

23 Pi ngmê Yesu ka póo wo, kwo, Nmí lémi, pi yilí Chóó Lémi kóo k:oo wa ghê, ó daa yilí?

24 Yesu ngê yepê, Chóó Lémi keñeni t:âmo wunê tóo, yi keñe kwólu puu daa ndíi. Yepê, Yi keñe t:âmo koko, ndíi kópu ngê nmye choo ya, dpodombiy:e ghê dmyeno, yi keñe t:âmo paa kee dmyeno. Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, pi yilí y:oo u yi y:e wadí kwo, awo, Yi keñe t:âmo nm:uu kee dmi, ngmênê wa dêê dmi. *

25 Yepê, Ngomo chóo wa gh:êêdê, keñe nmye wa a kuwo. Yepê, Kuwa anmya a kwo, keñe p:uu anmya a depedepe, kwonye, Nmí Lémi, keñe nmo a kpémí ngi. Nmyewo, Dp:ee a lama yéli, kwéli dmyinê ndê dmi, a lama myedaa tóo.

26 Kwonye, Ng:i kínmee a yakmaapí, nmí p:o kínyoo a ndiye kígha nmo.

27 Nmyewo, Dp:ee a lama yéli, kwéli dmyinê ndê dmi a lama myedaa tóo. Nmyewo, A nkígh:ê a y:ee dmyeno, nmyi l:êê ghi dmi dono dé.

* 13:15-16: Luuki 14:1-6 * 13:24: Pilipay 3:12-14

²⁸ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Epîlaham mupwo káámi, Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo yi k:ii Chóó Lémi kóó k:oo wanmyi m:uu t:oo, ngmênê kuwa anmyi kwo, yi ngwo tpéé kópu wanmyi vyi ngmê, anmyi mbê, anmyi nod:enod:e, nmyi kpéngi ti dmi kelekele adnyi paa. *

²⁹ Yepê, Kn:aa dyámê kn:aa dyámê tpémi Chóó Lémi kóó k:oo am:ii m:uu t:oo, anye, Nipi ka yakmaapí té. *

³⁰ Yepê, Yi ngwo kada yéli mê kuwó, kuwó yéli mê kada.

Pádisi kní y:oo k:omo ngê Yesu ka mbwó u ngwo yé ngópu

Mátíyu 23:37-39

³¹ Yi dini ghi ngê Yesu Nkálili Wee u kwo modoo ya, ghêlí dèpê kuwo ngê, Pádisi kní u kwo ngmê loo, kwo, Kn:aa chi lèpí, king Antipas Helodi u wee a kuwo ngí, u yi u ngwo a kwo, Nyi ní vy:a.

³² Yesu ngê yepê, Ye pini chíi w:ââ ntee pini, ala kópu u kwo nyi vyi yó, kwipi, Nê ngê yoo yi kmêna ka ngm:ii kígha té, myeka pi pyipyi, máâ m:ii kèlê u dpodo wa chedê, kada u ngwo wa a y:oo.

³³ Yepê, Doo u ntââ al:ii daaní ya. Yepê, Máâ m:ii kèlê Nkálili Wee anê kuwo, Njedusalem aní lè. Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê Njedusalem a ngmídi ngê, u nuu u p:aa ngê pyódu ngê, ngmênê yi p:aani tpémi y:oo u komo kapí pyu yoo y:oodnyimo a vyee dé. Yepê, Chóó Lémi u komo wodíní kapí, ye al:ii pídmí vya nê.

³⁴ Yi Pádisi kní ye yepê, Ee Njedusalem tpémi, nmye vuywo pyu lukwe díy:o dmyongê mya ngópu. Yepê, N:ii kní y:oo Chóó Lémi u komo nmye dnyimo a kapí, nmyimo a kpadakpada dé, woni yoo chéêpí ngê nmyi vya tumo. Yepê, Kémkêm ngê tp:oo w:uu ntupee dé yi maknopwo ntee dpí w:êê té, daa ng:éentómu nê, Yinté ní w:êê nmyo, ngmênê a wépi nmyi pwaa ngópu.

³⁵ Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê nmyi p:aa d:ud:umbiy:e wa a kuwo, amyiné kuwo, mēdaamunmyi m:uu nê, u dí wéni n:ii ngê anmyi vyi ngmê, anye, Pini n:ii Chóó Lémi u pi mbêmê a m:ii, Chóó Lémi ngê ntênê choo a ngêêpí.

14

Yesu mgí k:oo ghayghay p:uu u ngwo ye doo danê

¹ Líme wo ngmê ngê Pádisi yoo yi kada pini ngmê u ngomo k:oo Yesu doon:aa kmaapí. Yélini y:i dnye ya yi ngwolo dmi Yesu p:uu doo kwo, dèpê y:ee tumo.

² Pi ngmê, kóó kpáli mbó ngmê dé, Yesu ka loo,

³ wod:oo Yesu dèêpí pyu kní ye Pádisi kní ye póó wo, yepê, Nmî dèêpí kópu dyuu angénté a kwo? Yepê, Líme wo ngê pi ngmanyi pyi, ó doo u ntââ?

⁴ Ngmênê u póó u kwo daa vya ngópu, kópu u kwo myedaa vyi ngópu. Wod:oo Yesu ngê yi pini pyi ngê, p:o mé dy:ââ ngê.

⁵ Wod:oo ye mé póó wo, yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, tp:oo líme wo ngê mgí k:oo wa ghíi knomomê, doo u ntââ chóó mēdaawa a kee, yepê, lukwe, líme wo u l:êê díy:o u mí ngê yi tpémi yi mgini k:oo wa a kuwo? Yepê, Kêle, daawa a kuwo, límílimí ngê amédê péêdí. Yepê, K:omo tpile daa tp:oo yedê ghíi, ngmênê u pudumakó ayedê ghíi, k:omo tpile líme wo, wamyedê péêdí. Yepê, Daa pudumakó ntee tpile yidí pyi, ngmênê pi yidí pyi.

* 13:28: Mát 8:11-12 * 13:29: Luukí 14:15

6 Yesu ka u kópu daangmê vya ngópu, dêê dniye.

Yesu kada yââyââ p:uu u ngwo ye doo mgongo

7 Dini ghi n:ii ngê kmaapî têtê dnye koko, kada pini yoo yââyââ têtê mb:aa mí yaa dniye. Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, *

8 Dini ghi n:ii ngê pi ngmê ngê kmaapî têtê amênê dóó kalé nmyo, yââyââ têtê mb:aa ghêlí k:ii kada nangmên:aa yââ. Yepê, Nmyi lama daadí ya, yi pini ngê kada pini ndîi ngmêdumu dóó kwolo.

9 Yepê, Yi pini ngê ala kópu nmye wa vyi, nmyewo, Ghêlí k:ii kada pini u ya têtê dmyen:aa yaa dmi, nmyewo, mwada y:i nyinê yaa dmyeno, kada pini yoo al:ii a yââyââ té. Yepê, Mywene nmye wa ghê, pi kamí yoo yi vy:oo anmy:uu yaa dmi.

10 Yepê, Yélini yi pi dmi têtê, yi vy:o p:ee dmyina a yââyââ, naa chóo ngê ala kópu chóo nmye choo a tpapê, A léma, a pwiyé dmyeno, léma yi vy:o myanyi yaa dmyeno. Yepê, Pi kní yi ngíma nmyi pi dmi ndîi ngê u ngwo wa pyódu.

11 Yepê, N:ii ngê u pi chóo a kmímí ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi têtê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóo u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóó Lémi ngê yini u pi ndîi ngê wa pyódu.

*

12 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê ngomo chóo ka kwo, Dini ghi n:ii ngê nté nyimo l:âmol:âmo knomomê, nyipe yoo, n̄wó yoo, n̄n̄ni yoo, ndáápi ndîi yoo nama a dóó kígha dé, mu kópu u díy:o díyo yi kmaapî têtê kmaapî têtê u nkwo adnya a dóó kígha ngi, yi ntini u ngwo moo ngomontaa ngmê. *

13 Kwo, Ngópuch:anê yoo, kóó kpêê dé, kpáí kpêê dé, ngwolo kopwe dé p:ee yicha a dóó kígha dé.

14 Kwo, K:omo tpile doo u ntââ dé, yi ntini daawa ngomontaa ngmê, ngmênê Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii ngê yoo mb:aa kpêêní wa a pyidu té, wanyedê pyidu ngi, ya mb:aa u ngwo wanyimu pyw:oo.

Yesu Chóó Lémi kóó k:oo kmaapî ndîi p:uu u ngwo ye doo mgongo

Mátiyu 22:1-10

15 Yélini y:i dnye kmaapí, yi vy:o pi ngmê ngê Yesu ka kwo, Dyámê mbêmé nipi kmaapí daa ndîi kópu. Kwo, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kmaapí têtê kóó k:oo wa a dóó kalé nmo, yi ngwo w:aa d:ud:umbiy:e wanmîmo pyw:oo, apii. *

16 Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Lémi ngmê ngê kmaapí ndîi u l:êê díy:o wo ngmê ngmídi ngê, pi yilí mínê dóó kwólu, yepê, a kmaapí têtê dp:uu taa dmyeno.

17 Yesu ngê yepê, Yi wéni dini ghi n:ii ngê dyimê wo, u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, Yoo a pwiyé we, ala kópu ye nyi vyi, Tpíle yilí yintómu machedê, kmaapí ala.

18 Yepê, Wod:oo yi pini ye loo, u lémi u kópu ye doon:aa tpapê, ngmênê u kwo nganê mbê dniye. Yepê, Pi ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daaní nî. Ngada pini ka dpí vyi ngi, A yâpwo têtê kamí kwéli adí ya, yi ghi nîmo mumu.

19 Yepê, Ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daaní nî. Ngada pini ka dpí vyi ngi, Pudumakó y:a dí pwíla, p:o nînê ñeñe té.

* 14:7: Mát 23:2-3,6   * 14:11: Luuki 18:9-14   * 14:12: Luuki 6:32-35   * 14:15: Luuki 13:29; Tpyuu 19:9

20 Yepê, Ngmê ngê kwo, Doo u ntââ daanî nî. Ngada pini ka dpî vyi ngi, Ala ngwo até dî yéé. *

21 Yepê, Yi dpodo pyu u lémi ka mê diyé wo, yi kópu yilí u kwo mîné nté ngê, wod:oo yi lémi d:ud:umbiy:e nod:e wo, apê, A wépi lukwe díy:o da pwaa ngmê. Yepê, U dpodo pyu ka kwo, P:aani pee p:aani pee chi lêpî, ngópuch:anê yoo, kóó kpêé dé, kpâlî kpêé dé, ngwolokopwe dé a ñuw:o té.

22 Yepê, Wod:oo loo, yi ngópuch:anê yoo a ñuw:o too, u lémi u ngomo k:oo km:êé too, u kuwó dini ghi ngê u lémi ka kwo, Pi knî m:uu yi p:aa dmi ka tóó.

23 Yepê, Wod:oo yi lémi ngê kwo, Kn:aa p:aani tpémi al:i: myedé ñuw:o té, a ngomo pêdé nt:ee y:e.

24 Kwo, Yélini mwiyé nê dóó kalê too, a nté pee tp:oo daangmêwa ma ngmê.

Mwiyé nuw:o u dyimê pywuu dé

Mátiyu 10:37-38

25 U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê kada a y:ángo, doo paa, maa p:uu pi yilí knî y:oo dnye yámuyâmu, wod:oo ye diyé wo, *

26 yepê, N:ii ngê a p:uu dpodo u l:êé díy:o, u pye mî, u kpâm ghee knî, u tídé mbwó yoo u mbodo kn:ââ vyuwó daawa yé té, doo u ntââ a p:uu daawa kaalí. Yepê, Myenté, n:ii ngê chóó u nuu u kópu dé u mbodo kn:ââ vyuwó daawa yé té, doo u ntââ a p:uu myedaawa kaalí.

27 Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Mu dini ghi ngê pi dono knî y:oo a yoo vy:o yéli adnyin:aa kpakakpaka dé, woni amyimí vya t:oo. Yepê, N:ii ngê a l:êé díy:o dono daawa a vy:u, a l:êé díy:o myedaawa pw:onu, yepê, yi pini wa dípî, a kêé k:oo daamí ghê. *

28 Yepê, A yámuyâmu ngê ghêlí k:ii kêé nangé t:oo, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o, anmya a yámuyâmu nê, ó daanmya a yámuyâmu nê. Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, Nkéli ndíi ngmênî pwila, lémi ngê u ngwo nî pyódu, yepê, yi pini ngê chóó u ndapí mb:aamb:aa ngê mwiyé dpo kp:aa ngê, mu kópu u díy:o nkéli ñukní a tóó.

29 Yepê, Chóó u ndapí mwiyé dnyinté wa a kp:aa knomomê, u ndapí doo u ntââ ngê wa pyódu, u nêni knî ye amêdin:aa nkêpê. Yepê, Wa dêé knomomê, nkéli daawa pwila knomomê, ye pi knî y:oo wa yumu ngmê, wamye nkwiti ngmê.

30 Yepê, Yi pini p:uu adnyi danê, noko yewo, U yi u ngwo doo kwo, Kópu ndíi ngmênî d:uu, ngmênê kêdé dípî. Yepê, A yámuyâmu ngê ghêlí k:ii kêé nangé t:oo, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o.

31 Yepê, Myenté, dyimê pywuu nmye munínê kuwo. Yepê, Lede yoo yi kada pini ngmê, dini ghi n:ii ngê ala kópu wa ny:oo, awo, Kn:aa lede yoo yilí kiyedé pwiyé dniye, nmî lede yoo daa yilí, yepê, yi pini mbwódo wa yâá, mb:aamb:aa ngê adí nuw:o.

32 Yepê, U yoo doo u ntââ ngê adí ya knomomê, ye yi pini ngê u pi knî angmê dy:ââ, wo lede yoo yi kada pini ka kwowo, L:êé u yi nmo daa kwo, mb:aamb:aa u yi nmo ye kwo, kópu mb:aamb:aa ngê mēpaa l:âmo koo. Yepê, Mwiyé daadí nuw:o knomomê, u lede yoo l:êé tédê wa dy:ââ tumomê, wo yéli y:oo wa vya t:oo, kada pini wamye pw:onu.

* 14:20: 1 Kódin 7:33 * 14:25: Luukî 18:28-30 * 14:27: Luukî 9:23

³³ Yepê, Myenté, mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê nuw:o. Yepê, N:ii ngê chóó u kópu dé daawa kéé té, doo u ntâa a p:uu daawa kaalî. *

K:omo ntii u mgongo danêmbum

Mátiyu 5:13; Mak 9:50

³⁴ Yepê, Ntii mb:aamb:aa. Yepê, Nté tpyópu u mênê ntii daanyi yé knomomé, u n:uu daadí ya, pwópwó ngê wa pyódu, nanê wa ma. Yepê, Ntii vy:êmî tédê nmyi tp:ee ngmanmyi dy:ââ knomomé, pye nkwo doo ntii wa vy:êê knomomé, yini pwópwó, u n:uu daadí ya, ye lónté mb:aamb:aa ngê wa pyódu?

³⁵ Yepê, Doo u ntâa. Yepê, U dpodo daadí ya, wanmyi pii ngmê. Yepê, N:ii knî yi ngópu puu a pyede, yi kópu ny:ee y:e, p:uu dny:oo nuw:o. Yepê, N:ii ngê k:omo ngê wunê yámuyâmu nê, mye yinté pini, u dpodo daadí ya, wanî kéé.

15

Sipi tp:oo lâmo ngêêpî u mgongo danêmbum

Mátiyu 18:12-14

¹ Wo ngmê ngê tákisi ngêêpî pyu yilî Yesu ka lee dniye, yélini Pádisi knî y:oo mwiyé kéé tumo, u kwo mye lee dniye, danêmbum tédê dnyen:aa ngaang:aa. *

² Yesu yi vy:o doo kwo, mywene u ngwo myedêpwo kwo, wod:oo Pádisi yoo dêêpî pyu yoo dnye nuu mbumu, noko yepê, Lukwe díy:o kí pini pi dono knî yi k:ii a yakmaapî té.

³ Wod:oo Yesu ngê mgongo ye ngmê kwólu, yepê, Kópu nmye ngmên:aa poopoo.

⁴ Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê, u sipi yonoy:a adî kwo. Yepê, W:amî mbêmé wa núw:o té, yi adnyin:aa kmaapî. Yepê, Ntumokwodo dini ghi ngê, awo, P:o m:aa núw:o té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê wa a kp:aa té, yonoy:a daawa m:uu knomomé, tonoy:a mê chu ayi m:uu knomomé, lukwe, ye ala kópu wa vyi, awo, Yonoy:ani mwo a p:aa, monyi pw:oo we? Yepê, Doo u ntâa, yi kópu daawa vyi. Yepê, Tonoy:a mê chu kmaapî tédê wa a kuwo té, yonoy:ani adín:aa nmy:uu.

⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê amênê pyw:oo, u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, wa dnyinê, u nkono wa yé, p:o wa núw:o.

⁶ Yepê, U kuwó dini ghi ngê u pyipe knî ye, ngmênêni knî mye yi k:ii, ye wa mbwólu, yewo, A da we, a sipi tp:oo n:ii ní nmy:uu, kímêd:a pyw:oo, u kmaapî tp:oo dóo koo. *

⁷ Yepê, N:ii ngê dono u maa dpo kuwo, Chóó Lémi ka dpo diyé, yi pini u l:êê díy:o Chóó Lémi u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Yini sipi yonoy:ani ntee pini. Yepê, N:ii yoo yi nuw:o dmi alanté a tóó, apu, Nmo mb:aamb:aa dé, yepê, yi yéli Chóó Lémi ka daawa diyé dmi. Yepê, Yi l:êê díy:o Chóó Lémi u gha mb:aamb:aa ngê daawa pyódu.

Ndapî lâmo ngêêpî u mgongo danêmbum

⁸ Yepê, Pyââ ngmê u ndapî y:a njini adî ya, yononi lâmo wa a ngee knomomé, lukwe, ala kópu wa vyi, Mwo a p:aa? Yepê, Kêle, yi kópu daawa vyi. Yepê, Wadí nmy:uu, u tpile yintómu wa w:ee té, u ngomo maknopwo ghi wa a gh:ii, u dí amênê pyw:oo.

* 14:33: Mát 5:27-28

* 15:1: Luukí 5:29-30

* 15:6: Luukí 19:10

⁹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê amêdê pyw:oo, u pyipe knî ye, ngmênêni knî mye yi k:ii, yewo, A da we, ndapî l:âmo n:ii nê ngópu, até mêt:a pyw:oo.

¹⁰ Yepê, Myenté, dini ghi n:ii ngê pi ngê u dono yilî dpo kuwo té, Chóó Lémi ka dpo diyé, enjel yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Yélini a ka wunê lêpî nyédi, yi dono wunê kuwokuwo tumo, Chóó Lémi ka mêt:wunê diyédiyé té. Yepê, Yi l:êê diy:o nmyi gha dmi lukwe diy:o mb:aamb:aa ngê daa tóo.

Pini n:ii tp:oo l:âmo a ngêpa wo u mgongo danêbum

¹¹ Yesu ngê Pádisi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê, tp:oo miyó doo ya.

¹² Yepê, Kaapeeni ngê u mî ka kwo, M:aa, ñmile yilî a mbwó k:ii ala ngwo nye yéepi. Yepê, Wod:oo yi mî ngê u tpile yintómu ye yópu.

¹³ Yepê, Wo wéni knî yi k:oo kaapeeni ngê u tpile woni pi knî ye y:ee too, u kwo pwila tumo, wod:oo kada a y:ângo. Yepê, Dyámé pee ngmê mbêmê chono daa loo, y:i doon:aa ya, u ndapî yilî u pyipe knî yi p:uu mî dyênê ngê, nipi dnyen:aa mbwaa ndani.

¹⁴ Yepê, U tpile yilî yintómu l:âmo mîné ngópu, yed:oo yi dyámé pee p:uu m:uu ndîi ngmê ghê wo, nté chedê ngê pyodo, yi pini ngê dómudómu myedê pyw:ângo.

¹⁵ Yepê, Yi p:aa ni pi ngmê p:uu doon:aa dpodo, u mbwêmê w:uu ka dpímon:aa vyuwu, ngmênê u dpodo u pywuu doo u ntâa yidpímo a ngêépi, nté pee tp:oo yidpímo pîpî.

¹⁶ Yepê, Ntini n:ii mbwêmê knî y:oo dnyimo a pyw:émî, u yi u ngwo dpímo kwo, Yi ntini my:aa ma, ngmênê doo u ntâa, yi ntini daapî ndîi.

¹⁷ Yepê, U nuw:o u kwo yimênê diyé wo, apê, Ng:aanî dómudómu. Apê, M:aa p:uu dpodo pyu knî y:oo dye ghi yintómu u ntâa ntini yiwunê pîpî ngmê.

¹⁸ Apê, M:aa ka p:o mênê lêpî, M:aa ka ala kópu an:uu vyi, M:aa, Chóó Lémi ka noo dono, nga myenoo dono.

¹⁹ Doo u ntâa ñm:ee ngê mêt:daani ya, ñmodo pyu ngê pyódu nédi.

²⁰ Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ângo, u mî ka p:o mêt diyé wo.

Yepê, Chono dêpwo a m:ii, u mî ngê y:i a módu. Yepê, Tp:oo u mî ka ch:anê wo, u mî ngê mbêpê a puwâ, maa p:uu mîné pyódu ngê, tp:oo u kede paa t:ângo, dmi ngmidi kpo, ñ:uu kpââ pee p:uu dyíngo.

²¹ Yepê, Tp:oo ngê kwo, M:aa, Chóó Lémi ka noo dono, nga myenoo dono, doo u ntâa ñm:ee ngê mêt:daani ya.

²² Yepê, U mî u kwo daa nod:e wo, u dpodo pyu knî ye yepê, Ngomo k:oo kpídî mb:aa ngmê nya yó, lîmîlîmî ngê u mbwo nyi t:ee yó, yu dópo dê yuwu mye t:ee dóo, pi yintómu yi lama yaa we, Ala a tp:ee njini.

²³ Yepê, Pudumakó tp:oo n:ii p:uu ntênê yilî a t:a, ngmênnyi vya yó, kmaapî ndîi ngma a pwaa koo,

²⁴ mu kópu u diy:o a tp:ee na a ka kî pwene, kímêdê pyidu, na a ka l:âmo a ngêpa wo, ngmênê até maa t:aa. *

²⁵ Yesu ngê yepê, Yi dini ghi ngê tp:oo kaa dpodo tédê doo ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê p:o mêt:do a diyédiyé, maa p:uu apê, M:aa k:ii nyi ngomo k:oo lukwe u dnyengi ka kwo, lukwe diy:o ka yumu té, ka wéti té, ka kââkââ té.

²⁶ Yepê, U mî u dpodo pyu ngmê ka kpede mbê wo, u kwo póo wo, kwo, K:ii lukwe ngma a pyodopyodo, ló mât:we ngmêyi t:aa?

* **15:24:** Epeso 2:1,5; 5:14; Kílosa 2:13

²⁷ Yepê, Yi dpodo pyu ngê kwo, Mwo kîmêdê diyé, mî ngê nté pee u l:êê díy:o ngmêkêdê l:âmo, mu kópu u l:êê díy:o dími pwene, mêkêda diyé, vyílo yi dnyengi ye kwo.

²⁸ Yepê, Tp:oo kaani d:ud:umbiy:e u mî ka nod:e wo, u yi u ngwo dêpwo kwo, Yi ngomo k:oo nî kee. Yepê, Wod:oo u mî kuwa u kwo a pwii wo, kwo, Ngomo k:oo a kee.

²⁹ U mî ka kwo, Kî m:aani yilí kînê vy:ungo, m:uu wâpu noo dpodo. Kwo, Ngópu yilí dipîngmê kn:aadi ngê, ngmênê yenté kópu a nga dipîngmê d:uu ngê, nunukwéti a pyipe kní yi k:ii nmo myedipengmê kpo.

³⁰ Kwo, Nm:ee ngê napí yilí téli pyââ kní yi p:uu mî dyênê ngê. Dini ghi n:ii ngê p:o mêdê diyé, pudumakó u l:êê díy:o lukwe díy:o ngmêchi vy:a.

³¹ U mî ngê kwo, A tp:ee, al:ii dye ghi yintómu ng:ii nye tóo mo, tpile yilíni a ngópu a tóo, nêni dé.

³² Kwo, Doo u ntâa mwó módó daapaa t:aa, mu kópu u díy:o na a ka mîni pwene, kîmêdê pyidu, l:âmo mîné ngêpa wo, kîmêd:a pyw:oo.

Yesu ngê Pádisi kní ye yepê, Nmyo yi pini tp:oo kaa ntee pini dé.

16

Lémi dódo pyu u mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Ndáápi ngmê, u stówa ndíi ngmêdo kwo. Yepê, Pini n:ii ngê yi stówa dpîmo y:enê, ndáápi p:uu dpîmo dpodo, u lémi u ndapí chóo dpîmo pípi. Yepê, Ndáápi ngê yi kópu u tuu kâa pee dini ghi n:ii ngê nyongo,

² stówa y:enê pyu ka pi ngmê dy:ââ ngê, kwo, A pwiyé we. Yepê, Ndáápi ka loo, ndáápi ngê kwo, Ngópu ngmêkídi ny:oo, lukwe díy:o a ndapí nye pípi. A stówa k:oo tpile yilí mb:aamb:aa ngê nyi l:âmo té, n:aa dyede ngi, a p:uu médaanyi dpodo.

³ Yepê, Stówa y:enê pyu ngê ala kópu vyu, apê, A lémi ngê kuwa ka kapí nê, angénté waní pyódu. Apê, Nê pi vy:ee, mêt:aa kíli dpodo u ntâa, myenté doo u ntâa a nêni kní ye daanín:aa ndapí dmyinê, mywene a nga amí ghê.

⁴ Yesu ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê nuw:o ghi ngma a pyw:ângo, apê, Pi yilí a pyipe ngê n:aa pyépi, dini ghi n:ii ngê a lémi ngê kuwa wa kaa nê, yi ngomo k:oo ngomo k:oo u nkwo anín:aa kmaapí.

⁵ Yepê, N:ii dé yi tp:uu yilí yi ndáápi u piy:e dnye kwo, yini kní ye pi dy:ââ ngê, yepê, A pwiyé dnye. Yepê, Ngmêngmênté doo taataa, stówa y:enê pyu k:ii tumutumu dpîmon:aa danêmbum.

⁶ Yepê, Stówa y:enê pyu ngê ngmê ka kwo, Nm:uuni a lémi u piy:e a kwo, yonoy:a. Kwo, N:aa ngêêpi ngi, puku yedê limoy:a módó n:aa vyee, mwo mo u p:aa, mêt limoy:a nyóó modo kéli ngi. Kwo, Kópuni dí d:uu, pi ka nangê vyi.

⁷ Yepê, Myomoni ka kwo, Nm:uu yono yonoy:a a lémi u piy:e a kwo, n:aa ngêêpi ngi, puku yedê my:oo yonoy:a módó n:aa vyee, mwo mo u p:aa, wolo yonoy:a nyóó modo kéli ngi. Kwo, Kópuni dí d:uu, pi ka nangê vyi. Yepê, Stówa y:enê pyu ngê yinté doo kê, pi yilí u pyipe ngê u ngwo pyódu ngê.

⁸ Nmí Lémi ngê yi stówa y:enê pyu dono chaa kwólu, mu kópu u díy:o nuw:o ndíi u kópu yi d:uu ngê. Dyámê mbêmê tpémi nuw:o ndíi mbêmê yi chóo ye wunê vuywo nyédi, ngmênê pywápê u yoo, nuw:o tédê mbêmê yi chóo ye wunê vuywo nyédi.

⁹ Yi kópu u l-êê díy:o Yesu ngê yepê, Chóó Lémi nmyi pyipe ngê pyódu yó. Yepê, Ndapîni nmyi ngópu a tóó, ngópuch:anê yoo u ngwo dmyinê ngêêpî dé, Chóó Lémi ngê u nkwo wa ngee nmyo, ya mb:aa n:ii chedê ngê daawa pyódu, u ngwo anmyimo pyw:ee ngmê. *

¹⁰ Yepê, Tpile pywupwi tédê pi ngmanyi dy:ââ, u l-êê díy:o ndapî u kwo anyi y:oo, n:ii ka ndapî tédê ngmanyi y:oo, daangmêwa mgîpa kwolo, u ntââ yi pini ka ndapî ndîi am:ii y:oo, myedaawa mgîpa kwolo. Yepê, Ngmênê n:ii ka ndapî tédê ngmanyi y:oo, wa dóó ngi, ñapî wa mgîpa kwolo, yi pini ka ndapî ndîi nangmê y:oo, wamye dóó ngi. *

¹¹ Yepê, Chóó Lémi ngê ngópuch:anê knî yi l-êê díy:o ndapîni nmyeda kê, ye daanmyi y:ee knomomê, anmyi mgîpa kalê knomomê, ye tpile mb:aa ndêndê nmye daawa a kê.

¹² Yepê, U ndapî wanmyi mgîpa kalê knomomê, ye tpile mb:aa nmye daamuwa a kê.

¹³ Yepê, Doo u ntââ pi ngmîdi lémi miyó dê yi p:uu daadi dpodo. Yepê, Woni u kwo adî diya, woni u nuu u pi ngê adî ya, woni ka dnyinté adî ng:aa, woni u dnye mb:aamb:aa ngê adî nyêmi. Yepê, Doo u ntââ ndapî Chóó Lémi yi p:uu kwodonkwodo daanyi dpodo. Yepê, Chóó Lémi châachââ ndîi kópu ngê nmye choo ya, ndapî kmênêkmênê tédê kópu ngê nmye choo ya.

¹⁴ Yi danêmbum tédê Pádisi yoo ngmêdoo kwo, Yesu u danêmbum dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, dnye yumuyumu, mu kópu u díy:o ndapî u yi mb:aamb:aa ngê y:e doo kwo.

¹⁵ Wod:oo Yesu ngê Pádisi knî ye yepê, Pi knî yi ngîma nmyi chóó nmyi pi dmi nmye kmîmî tumo, ngmênê Chóó Lémi ngê nmyi gha dmi u lama dé. Yepê, Kópuni nmyi gha vy:o dpo m:uu, ngmênê u kwo dono, mu kópu u díy:o pi knî yi nuu u kópu dé, Chóó Lémi ka ngmênê u kwo doo u nuu u kópu dé.

Yesu ngê Pádisi yoo yi ng:aa dmi u ngwo t:ango.

¹⁶ Yesu ngê yepê, Dêêpî kópuni Mósisi ngê a d-êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo myedê d-êê tumo, dye ghi daadii pi knî ye yi kópu dyuu kînmyee a tpaê dé, myenmyee a tpiye dé. Yepê, Nmyi chóó nmyi dêêpî kópu dyuu pi knî ye myenmyee tpaê dé, nmyi pi dmi u ngwo nmyee a kmîmî, ngmênê yi dêêpî kópu dyuu yi châachââ pi knî ye doo u nt:ââ ngê dpi pyódu, u nkwo nmyimo kéké dé, yi yoo kuwa nmyimo kapî dé. Yepê, Ngmênê Njon Baptist ngê kópu kamî kn:ââ ngmê chópu. Yepê, Ala ngwo pi knî ye yenîmo, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó Lémi kóó k:oo ghê dmyeno. Yepê, Yi dono u nkwo wunê kuwokuwo tumo, a kadakada nyédi, apu, Chóó Lémi kóó k:oo nmî kee dmi.

¹⁷ Yepê, Ngmênê mbóó dyámê ntee chedê ngê ghêlî k:ii daawa pyaa knî, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu ndêndê yinté chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Nmyi dono yilî daanmyinê kuwo knomomê, ye Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dyuu mbêmê wa ndyílko nmyo, wamye kpada nmyo. *

¹⁸ Yepê, Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Yepê, Yééyéé u dêêpî kópu dyuu ndêndê chedê ngê daawa pyódu, doo u ntââ myedaanmyi ngmêê ngmê. Yepê, Pini n:ii ngê u kpâm dpî kpîpî, yi pini ngê kn:aa pyópu kîmungé nya. Yepê, Yi pini ngê kn:aa pyópu muwa nya knomomê, ye daa yééyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê pyââ ti u kópu ayi d:uu. Yepê, Myenté, pyópunu u moo ngê

* 16:9: Luukí 12:33-34; 14:12-14 * 16:10: Luukí 19:17-26 * 16:17: Mát 5:18

mwiyé dpí kpípi, n:ii ngé yi pyópu wa nya, daa yéyéé u kópu ayi d:uu, ngmêné pyââ ti u kópu ayi d:uu. *

Ndáápi pini dê Lasadas yi danêmbum

¹⁹ Yesu ngé Pádisi kní yi p:uu mgongo ngmê kwólu, yepê, P:êê nmye ngmênîné nj:ii, p:uu dmyinê nuw:o. Yepê, Pi miyó, woni ndáápi ndîi, woni pinté. Yepê, Ndáápi u kpídí mb:aa dé, u nté mb:aa, u tpile yilí yintómu mb:aamb:aa dé.

²⁰ Yepê, Pinté u pi Lasadas, ngópuch:anê, u pââ yimo vyi, dye ghi yintómu ndáápi u ngomo nkígh:ê dpímon:aa ya, yi myedpímon:aa dpi.

²¹ Yepê, U yi u ngwo doo kwo, Ndáápi ngé ngee nêne, nté kmononi d:uu kê, a ka a kê ngé, ngmêné yi ndáápi ngé dêdpímo ngêêpi, u kwo myedaa ch:anê wo. Yepê, Doo dômuódumu, mye mg:eme wo, k:omo tpile w:ââ kní y:oo u yimo dnyimon:aa dêêdêê dé, ngmêné doo u ntââ daapodo ngm:ii kígha dé, ndáápi ka myedaa ch:anê wo.

²² Yepê, Dini ghi n:ii ngé pwene, enjel kní y:oo Chóó Lémi kóo k:oo núw:o ngópu, Epílaham u nkígh:ê mí yé ngópu, y:i doon:aa ya. Yepê, U kuwó dini ghi ngé ndáápi mye pwene, ntóó kmêné ngópu, yed:oo ndiya mí gho, wélilí ndîi mínê pyw:ângo.

²³ Yepê, Yi vvyu wo, apê, Lasadas Epílaham u nkígh:ê moda tóó ó!

²⁴ Yepê, Wod:oo Epílaham ka mbwolo, kwo, Kââkââ, nga d:oo ch:anê wo, u ntââ Lasadas anyinê dy:ââ, mbwaa kuu k:oo kóo pyââ a kmênêkmênê, a dêê yedê wumí nkênkê kígha, mu kópu u díy:o mgíni vyími ndîi atéd:a pyw:oo, ndiya.

²⁵ Yepê, Epílaham ngé kwo, A kee, dyámê mbêmê munyoo a ya, y:i nuw:o ngí kwéli. Kwo, Tpile mb:aa ngópu dêpwo a ghêdê, Lasadas u ya dono, tpile u ngópu dêpwo a ya. Kwo, Ala ngwo ya mb:aa até dumu pyw:oo, ngmêné anyinê wélilí mgíni vyími.

²⁶ Myenté, kwo, nmí kéli ghê nkéli weelyunkoo ntee ghi ye tóó, y:i maa daa t.a. Kwo, N:ii ngé u yi adí kwo, Nmye nê lê, doo u ntââ, nmye daawa a lê, myenté n:ii ngé u yi amya a kwo, Al:ii nê lê, myedoo u ntââ, daawa a lê.

²⁷ Yepê, Ndáápi ngé kwo, Kââkââ, u ntââ Lasadas M:aa u p:o wanyi dy:ââ, a mbwó y:i limi kiyedê tóó.

²⁸ Kwo, Ala kópu ye dp:uu vyi ngé, Nmyi mbwó nt:anê nangmê yââ, mínê wélilí mgíni vyími.

²⁹ Yepê, Epílaham ngé kwo, Kópuni Mósisí ngé a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo myedé d:êê tumo puku yedê ka pyede. Kwo, M'wó kní y:oo dny:oo a kpââ dé.

³⁰ Yepê, Ndáápi ngé kwo, Kââkââ, kwo, yenté doo u ntââ, ngmêné pi kpêêní ngmêwa a pyidu, ye wa lê, yed:oo yi dono wa kée t:oo, a nt:anê daawa a yaa dmi.

³¹ Yepê, Epílaham ngé kwo, Kópuni puku yedê a pyede daawa ny:ee t:oo, ye k:omo tpile pi kpêêní ngmêwa pyidu, u kwo myedaawa ng:aa mbê dmi, yi nuw:o dmi myedaawa ngmêê t:oo. *

17

*Yesu ngé kópuni vvyu, dono p:uu
Mátiyu 18:6-7,21-22; Mak 9:42*

* 16:18: Mak 10:11-12; 1 Kódin 7:10-11

* 16:31: Njon 11:44-48

¹ Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye yepê, Kópuni knî yi l:êê dîy:o pi knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, yi kópu dyuu maa nkîgh:ê adnyi kwo, ngmênê n:iî ngê yintê kópu yi máádi nkîgh:ê ngmada a ñeñe, yi pini d:ud:umbiy:e choo nkîngê.

² Yepê, Pini n:iî u l:êê ghi mbêmê pi kamî knî y:oo maa mb:aa wa kn:aadi ngmê, Chóó Lémi ngê yi pini dnyintê daawa kpada. Yepê, Pi knî y:oo yi pini mwyé wo ngîmî ngópu, chêêpi pââ ndîi nódo ngmêwo kudu ngópu, mbéli u kwo wumê kalé ngópu, ye yi dono ndîi daapî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê dpodombiy:e daapaa kpada.

³ Yepê, Nmyi chóó nmye dmyina a vyyuwo.

Yepê, Nmyi mbwó ngê dono kópu angmê d:uu, ye u kwo dpî kwódu yó. Yepê, U dono dpo kuwo knomomê, ye u dono nmyi mbodo kn:ââ vyyuwo dpî kée yó. Yepê, Ntââ u ngwo nangê vyyu. *

⁴ Yepê, K:omo tpile wo ngmidi k:oo yi pini nmyi p:uu pyud:o adî dono knomomê, tpéé kópu pyud:o wa vyi knomomê, nmyewo, Dî kn:aadi, daamunî d:uu, ye u dono nmyi mbodo kn:ââ vyyuwo pyud:o dpî kée yó, mênangê ngî. Yepê, Ntââ u ngwo myenangê vyyu.

Yesu ngê kópuni vyyu, kêlimî p:uu

⁵ Yesu u dyépi knî y:oo nmî Lémi ka kwo, Nmî kêlimî ndîi ngê pyódu ngi. *

⁶ Nmî Lémi ngê yepê, Lukwe dîy:o nmyi kêlimî daa ndîi tp:oo? Yepê, Chipa w:uu u mênê w:uu n:iî a kwo, yi tpile daa ndîi tp:oo, apii? Yepê, Nmyi kêlimî wo yintoo, ye kî nkêpe ka pîdmyi vyi ngmê, Kada yéni, nt:ee nyi ghê, yepê, yi kópu ntênê paa d:uu, nt:ee paan:aa ghê. *

Yesu ngê u yoo yi pi dmi kmîmî u ngwo ye kwódu ngê

⁷ Yesu ngê u yi dèpwo kwo, A yoo knî y:oo yi pi dmi dny:oo kmîmî dé, yi kópu u l:êê dîy:o dyimê pywuu ye ngmê y:àngo, yepê, Pi mupwoknî ngmê yâpwo tédê adnyin:aa dpodo. Yepê, Lukwe, ntumokwodo yi pini ngê u kpâm ka wa vyi, kwowo, Chi lîme, nté n:aa ch:eech:ee?

⁸ Yepê, Kêlé. Yepê, Yi pini ngê u kpâm ghee knî p:o kada wa kaa té, u kpâm ka kwowo, Chin:aa nté ch:eech:ee, kuwó nîné kwo. Yepê, Yi pini p:o dini ghi n:iî ngê wa t:aa, nté tpyópu ndiya wa m:uu, lukwe, u kpâm wa chaa kwolo, kwowo, Y:ay:a chi pwiyé?

⁹ Yepê, Kêlé, u dpodo yi a tóo.

¹⁰ Yepê, Nmyo myenté dé. Yepê, Chóó Lémi u dèêpi kópu dyuu yintómu wanmyi châpu t:oo, ye nmyi chóó nmyi pi dmi nangê knî. Yepê, Ala kópu dpî vyi yó, Dpodoni nmo a kpo, vyîlo yidu dóó, daa chaa kîgha u dpodo yidu dóó.

Yesu ngê pi y:a u ngwo pyi ngê n:iî knî yi p:uu too pee mbii leprîsi doo ya

¹¹ Dini ghi n:iî ngê Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi k:iî, Njedusalem dnye lêpi, Nkálili Wee Samédiya Wee yi kêlî ghê dnye paa.

¹² Daa kêmakêma p:aa ngmê dnye taataa, pi y:a maa p:uu a pyódu ngópu, too pee mbii leprîsi ye doo ya. Yi pini y:a knî y:oo Mósisi u dèêpi kópu dyuu châpu ngópu, Yesu p:uu yi nkîgh:ê daa nî dnye, *

¹³ dpodombiy:e u kwo mbó dnye, kwo, Yesu, nmî lémi, nga dp:oo ch:anê dnye?

14 Yesu ngê yi m:uu too, yepê, Njedusalem lee dmyeno, kpêê ziyé pyu ngê amí m:uu nmyo, wod:oo kada a y:ee ngópu. Maa p:uu too pee mbii yi p:uu machedê ngê pyodo. *

15 Yi vy:o pini ngmê ngê dini ghi n:ii ngê a w:ee ngê, apê, Aténgê dî pyiyé, mêtê diyé wo, Chóó Lémi dpodombiy:e tâa doo chaa kígha.

16 Yesu yu km:ee dyimê wo, doo kwunokwuno. Yi pini daa Nju pi, Samédiya pi. *

17 Yesu ngê pi kní ye yepê, Pi y:a kídí pyi, angênê mê chu.

18 Yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi u yoo vy:o pini chu kní y:oo, Chóó Lémi doon:aa kwuno ngópu, kn:aa p:aani pi ngmê ngê u mo até d:uu kwuno.

19 Wod:oo Yesu ngê kwo, Gh:êêédê, kada a yéni, ngêlímí u l:êê díy:o chi pyiyé.

Chóó Lémi ngê dini ghi n:ii ngê u yoo chóó ada a y:enê

Mátiyu 24:23-28,37-41

20 Pádisi kní ngmê Yesu ka póo dniye, kwo, Chóó Lémi ngê u yoo y:enê kn:ââ chóó anté dini wa chaa? Yesu ngê yepê, Chóó Lémi u yoo y:enê doo u ntââ ngwolo ngê daanmyi m:uu ngmê. *

21 Yepê, Doo u ntââ pi ngê daawa vyi, Al:ii kn:ââ kêtê chaa, ó mwi kn:ââ kêda chaa, mu kópu u díy:o wod:oo yi kópu nmyi vy:o ka tóo.

22 Wod:oo Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Díyo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wanmy:uu tpy:oo ngmê, anmyi t:âât:ââ, ngmênê límílímí ngê daawa t:aa. *

23 Yepê, Dye ghi kní ngmê ngê pi kní y:oo ala kópu nmye wa vyi ngmê, nmyewo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê al:ii ka tóo, ó mu p:aani kíyedê tóo. Yepê, Ye n:uungmê ng:aa mb:anê, yi nangmê ní.

24 Yepê, Daa p:aa ngmídi tpémi y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê wa m:uu ngmê, ngmênê pi yintómu kní y:oo wa m:uu ngmê. Yepê, Límí ntee dpí pywáí, pi yintómu kní y:oo ntee dpí m:uu ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê yinté amye m:uu ngmê.

25 Yepê, Ngmênê ala dini ghi u yoo kní y:oo mwiyé wa mb:ii ngmê, dono u ngwo wa d:uu ngmê.

26 Yepê, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé. Wéni n:ii ngê amêdê diyé, pi lama daadí ya. Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo ntee doo a kwo, wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, yoo yinté amyaa kwo.

27 Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo dèdnyimo a nkíngê, dnya a kmaapí, dnya a mbwaa ndaní, dnyimo a yeéyéé, u dí wéni n:ii ngê Nówa p:uu nkéli k:oo wo dniye, wo yéli vyi ngê vyá.

28 Yepê, Nówa u dye ghi ngê yoo daa yi lama ntee a pw:oo dniye, Loté u dye ghi ngê mye yinté. Yepê, Yoo dnya a kmaapí, dnya a mbwaa ndaní, dnya a tpile pywupwi, dnya a nté woo kapí, dnya a ngomo wuwó.

29 Yepê, Wéni n:ii ngê Loté ngê Sodom a kuwo ngê, ndê mbóo p:uu ngma a ndê wo, yi p:aani d:ud:umbiy:e a vyuwó ngê, pi yintómu ma too.

30 Yepê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê amêdê diyé, mye yinté, yoo dono daa yi lama yi kpadakpada têtê wa lee dmi.

31 Yepê, Yi wéni ngê n:ii u ngomo maknopwo adí ya, límílímí ngê dpí mbêpê we, u ngomo k:oo mêtíngê kee, u tpile kí dangmên:aa ngí. Yepê, Myenté pini

* 17:14: Lev 14:1-4; Luukí 5:14

* 17:16: Njon 4:9

* 17:20: Njon 3:3; 18:36

* 17:22: Luukí

n:ii u yâpwo têdê adîn:aa dpodo, u p:o mêkingê diyé, u tpile kîngmê nya, límîlîmî ngê dpî mbêpê we. *

³² Yepê, Loté u kpâm p:uu nuw:o ngî kalê yó, pyópuni mêdê diyé wo, apê, A p:aa ndê ngê modo pípi, u ngwo pwene.

³³ Yepê, N:ii chóo u ghê p:uu adî nuw:o, u ghê lâmo wa a ngee, n:ii u ghê p:uu daadî nuw:o, ghê ndêndê wa a pyw:oo.

³⁴ Yepê, Yi mgîdí ngê pi miyó ngmîtedmino adpî dpî, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê.

³⁵ Yepê, Pyââ miyó adpî ghee, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê.

³⁶ Yepê, Pi miyó yâpwo têdê adpî dpodo, enjel knî y:oo woni wa ngî ngmê, woni wa a kuwo ngmê.

³⁷ Yesu ka p:uu ndiye pyu yoo u kwo póo dniye, kwo, Nmî Lémi, yi kópu ló y:i wa pyódu? Yesu ngê yi póo ye daa vyâ, ngmênê ala mgongo ye yi kwólu, yepê, Chaapyu w:uu nt:ee ngmanmyi m:uu ngmê, anmyinê w:ee ngmê, anye, mgomo k:ii a kwo. Yepê, Doo u ntââ yi kópu daanmyi kn:aadi ngmê.

18

Kóté y:enê pyu dono u mgongo danêmbum

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, u nt:u kópu, dye ghi yintómu Chóo Lémi ka dny:oo ngêpê, kîngî yé ngmê. *

² Yepê, P:aa ngmê, kóté y:enê pyu ngmêdoo ya, Chóo Lémi dêdpîmo cháâchââ, yoo myedêdpîmo cháâchââ.

³ Yepê, Yi p:aani kuknwe ngmêdoo ya, pi ngmê ngê u tpile knî mwiyé ngma a t:âmo ngê. Yi kuknwe kóté y:enê pyu ka dpîmo lêpî, kópu, Ngee nédi, pini n:ii ngê a tpile t:âmo too, u kwo vyi ngî, a ka mêdê kê tene.

⁴ Yepê, Dye ghi daadîi kóté y:enê pyu ngê yi kuknwe dêdpîmo ngêêpî, u kuwó dini ghi ngê apê, K:omo tpile Chóo Lémi dîni cháâchââ, yoo myedîni cháâchââ,

⁵ ngmênê kí kuknwe ngê dyaa yono a ka dê chedê, a ngîma dê kaalî, ala ngwo n:aa ngêêpî, yi kpáápi n:aa kóté kîgha, kuknwe ka u tpile yintómu u kwo mêwunê diyédiyé kîgha.

⁶ Nmî Lémi ngê yepê, Kópuni yi kóté y:enê pyu dono ngê vvu, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o.

⁷ Ye póo wo, yepê, W:êênî mgîdí vy:o Chóo Lémi ka chóo u yoo adnyi ngêpê knomomê, lukwe, u kwo wa ch:anê dmi, ó daawa ch:anê dmi, límîlîmî ngê wa ngee té, ó daawa ngee té? *

⁸ Yepê, Mgî daawa puwâ, límîlîmî ngê wa ngee té. Yepê, Ngmênê dini ghi n:ii ngê amênê diyé, a yoo vy:o pi yémi adî kwo. Yepê, Kuwa yéli y:oo kîngî chedê nmyo. Yepê, Yi kuknwe dmyina a nj:ii, ngêpê têdê chaa dmyinê chedêchedê, Chóo Lémi ngê u ngwo wa a ngee nmyo, wo yéli wa dêê dmi, daawa chedê nmyo.

Pádisi pini dê tákisi ngêêpî pyu yi mgongo danêmbum

⁹ Yélini y:oo apu, Nmo mb:aamb:aa dé, wo yéli dono dé, yi yéli yi p:uu Yesu ngê mgongo ngmê kwólu,

* **17:31:** Mak 13:15-16 * **18:1:** Lóma 12:12; Kílosa 4:2; 1 Tes 5:17 * **18:7:** Tpyuu 6:9-11

10 yepê, Pi miyó, Chóó Lémi u ngomo k:oo ngêpê têdê lee knopwo, woni Pádisi, woni tákisi ngêêpî pyu.

11 Yepê, Pádisi ghêêdí wo, yoo yi ngíma u mo mínê ghê wo, alanté doo ngêpê, Chóó Lémi ka kwo, Mw:ââkó a Lémi, dye ghi yintómu nyinê ngêêpî noo, u l:êê díy:o a l:êê ghi mb:aamb:aa dé, pi yilí ntee, d:aa yinté, d:aa kmungo pyu, d:aa kêêmi kapí pyu, d:aa pyââ ti pyu, d:aa kî tákisi ngêêpî pyu ntee pini. *

12 Kwo, Wiki yintómu kní yi k:oo wo miyó dê yi k:oo nté díní pípî ngê, nga u ngwo ninê ngêpê yédi. Kwo, Ntini n:ii dpo pyw:oo, díní mgípa kígha ngê, dyuu y:a dp:o pyidu, yononi mbwó nmodo pyu kní ye dpí y:oo. *

13 Yesu ngê yepê, Pádisi yinté doo ngêpê, ngmênê tákisi ngêêpî pyu mwada y:i u mo a ghê wo, u dono kní yi l:êê díy:o kame doo kwo, tpée kópu yilí doo tpapê, mbodo a ny:ii ngê, Chóó Lémi ka kwo, A Lémi, nga d:oo ch:anê wo, a dono yilí nguwo wanyi kée té?

14 Yesu ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Tákisi ngêêpî pyu u dono yilí p:ee chedê ngê pyodo, ngmênê daa Pádisi, mu kópu u díy:o n:ii ngê chóó u pi a kmímí ngê, Chóó Lémi ngê yi pini u pi têdê ngê wa a pyódu, n:ii ngê chóó u pi wunê ghîpîghîpî ngê, Chóó Lémi ngê yini u pi ndíi ngê wa pyódu.

Pi kní y:oo yi tp:ee dmââdíma Yesu ka u ngwo núw:o tumo

Mátíyu 19:13-15; Mak 10:13-16

15 Pi ngmê kní y:oo yi tp:ee mbópó Yesu ka a núw:o tumo, apê, Kóó yi mbêmê nyi yé ngê, ngmênê Yesu p:uu ndiye pyu kní y:oo yi m:uu tumo, ye kwódu ngópu.

16 Ngmênê Yesu ngê yepê, A ka a núw:o teñe, ye namê kwódu yé, mu kópu u díy:o tp:ee dmââdíma ntee yéli Chóó Lémi ngê chóó adí y:enê dé.

17 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, yepê, Tp:ee ngê u mí u dnye ntee a nyémí ngê, n:ii ngê Chóó Lémi u dnye yinté daadí nyémí, Chóó Lémi ngê yi pini wa mb:ii, kóó k:oo daawa kââ.

Ndáápi ngmê u danêmbum

Mátíyu 19:16-30; Mak 10:17-31

18 Kada pini ngmê Yesu ka póó wo, kwo, Nmí ndiye kígha pyu mb:aa. Kwo, Ló kópu ngmaní d:uu, ghê kamí u ngwo anê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu?

19 Yesu ngê kwo, Lukwe díy:o mb:aamb:aa u pi a pyimo chi t:oo? Kwo, Pi mb:aamb:aa daangma a tóó, Chóó Lémi mu ngmídi yi mb:aamb:aa.

20 Kwo, Dêêpî kópu dyuu lama a kwo, kwo, Pi u kuwó nangmê pwiyé, pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo, pi nangmê yipe, nmye mî chi cháâchââ dê. *

21 Yi pini ngê kwo, Tp:ee têdê noo a ya, yi kópu dyuu noo a cháâchââ, ala ngwo myení cháâchââ té.

22 Yesu ngê yi kópu yi nyongo, kwo, Kópu mu ngmídi chuungê d:uu ngê, tpile yilíni ngópu a tóó, ngópuch:anê kní ye nyi yéépi, yed:oo dpo ngm:êê nédi, cha a yâmyâmu nê, kwo, ya mb:aa mbóó p:uu u ngwo anyimo pyw:oo. *

23 Dini ghi n:ii ngê yi pini ngê yi kópu nyongo, u gha dono ngê pyodo, mu kópu u díy:o ndáápi ndíi, u tpile yilí.

* 18:11: Luukí 16:15   * 18:12: Mát 23:23,28   * 18:20: Ex 20:12-16; Deut 5:16-20   * 18:22: Mát 6:20; Luukí 12:33

²⁴ Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Wu pini u tpile yilî yi p:uu a nuw:o, wod:oo pi knî ye yepê, N:ii ndáápi ndîî, a maa p:uu paa dpodo ndîî ngê u kwo wa pyódu, Chóó Lémi kóó k:oo angénté amî ghê.

²⁵ Yepê, Mbwêmê ndîî, tee kn:ââ puu u ménê daawa kee, yepê, myenté Chóó Lémi kóó k:oo ndáápi d:uudpî ghê.

²⁶ N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, noko yepê, Wu lónté kópu? Noko yepê, Ndáápi yoo Chóó Lémi kóó k:oo daangmêwa ghê knomomé, ye n:uu ngmê u ntââ y:i amî ghê?

²⁷ Yesu ngê yepê, Doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo pi chóó daangmêmî ghê, ngmênê Chóó Lémi chóó u ntââ, pi chóó kóó k:oo wa kââ. Yepê, Kópu yilî yintómu Chóó Lémi u ntââ.

²⁸ Pita ngê Yesu ka kwo, Mâawe. Kwo, Nmî p:aa dmi nmo kuwo too, anmînê yámuyâmu ngi.

²⁹ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, pini n:ii ngê a l:êê díy:o u p:aa dpo kuwo, u kpâm ghee knî dpo kuwo té, u tídé mbwó yoo dpo kuwo té, u pye mí dpo kuwo dê,

³⁰ yepê, yi pini ngê yinté tpile mê yilî ala dini ghi ngê amêdê pyw:oo, mu dini ghi ngê ghê kami amyemînê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

Yesu pyolombó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo danê

Mátíyu 20:17-19; Mak 10:32-34

³¹ Yesu ngê u dyépi y:a mê miyó kn:aa núw:o too, yi mo yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ala ngwo Njedusalem nmo lêpî té, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo Chóó Lémi u Pi Ndêndê p:uu kópuni a d:êê tumo, yi kópu yilî y:i wumê ntiyentiye té.

³² Yepê, Lóma tpémi yi kêê k:oo wa kaa nê, wadnyi nkwitinkwiti nê, a p:uu wadnyi peede tpaépê, a p:uu wadnyi tpyîpwi.

³³ Yepê, Wadnyi kpakakpaka nê, wa vya nê, ngmênê wo pyoloni ngê wamênî pyidu.

³⁴ P:uu ndiye pyu knî y:oo yi kópu dyuu d:ud:umbiy:e dêpê w:ee tumo, apê, Lukwe díy:o kînté nmo a mbumu. Apê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndîî ngê wa pyódu, dono daawa a pyw:oo. Yinê ye ngmee u kópu ye yi vyu, dêpê w:ee ngópu.

Yesu ngê ngwolo kopwe ngmê pyi ngê, Njédikó

Mátíyu 20:29-34; Mak 10:46-52

³⁵ Daa kêmakêma Yesu p:uu Njédikó dnye taataa, maa nkîgh:ê pi ngmêdoo ya, ngwolo dê kopwe dê. Daa dpodo u ntââ, dye ghi yintómu maa nkîgh:ê dpîmo ya, pi knî ye ndapî dpîmo dmyinê.

³⁶ Dini ghi n:ii ngê yoo u nkîgh:ê doon:aa lêpî, yi dnye dmi yi ny:ee too, ye póó wo, yepê, Lukwe ngmêdê pyódu?

³⁷ Kwo, Yesu Nasalet pi kîyedê pwiyé knî.

³⁸ Wod:oo dpodombiy:e ka wo, kwo, Yesu. Kwo, N:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, Dépîdi ntee pini, u ntââ nga wanê ch:anê?

³⁹ K:omo tpile yélini u kada dnye kwo, u kwo a tpépwo dniye, kwo, Tumu chi ya, ngmênê yi dnye dmi daa nyongo, dpodombiy:e modoo kââ, kwo, Dépîdi ntee pini. Kwo, U ntââ nga wanê ch:anê?

⁴⁰ Wod:oo Yesu ngê paa u dí puwâ, yepê, Kî pini a ka a núw:o yó. Dini ghi n:ii ngê u kwo a núw:o ngópu, Yesu u kwo póó wo,

⁴¹ kwo, Lukwe nga ngmaní mdo? Yi pini ngê kwo, A Lémi. Kwo, U ya a nga a kwo, Yéli m:aa m:uu.

⁴² Yesu ngê kwo, Yéli mê mwini. Kwo, Ngêlímí mbêmê chi piyiyé.

⁴³ Wod:oo yi ngwo yéli mê módu, Yesu u kuwó mye ghê wo, Chóó Lémi doo chaa kígha. N:ii kní y:oo m:uu ngópu, Chóó Lémi myednye chaa kígha.

19

Síkiyís u danêmbum

¹ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu Njédikó taa dniye, tákisi ngêêpí pyu yoo yi kada pini ngê yi nyongo, apê, Yesu Nasalet pi kédê t:aa.

² Yi pini u pi Síkiyís, ndáápi páâ ndíí.

³ U yi u ngwo doo kwo, Yesu ní m:uu, ngmênê u kwo, angênté pini, ngmênê pi ghi déékweði, pi kní yi vy:o a dêê wo,

⁴ wod:oo mbêpê a puwâ, Yesu u kada maa nkígh:ê yi ngmêmi vy:ungo.

⁵ Dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu yi yini km:ee lee dniye, yi vyu dniye, apê, Síkiyís yi nkwo doo mu kwo. Yesu ngê kwo, Síkiyís, límí k:ii a ghidi, awêde nmyi ngomo k:oo nîmo dpí.

⁶ Wod:oo Síkiyís u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, límí límí ngê a ghêpê wo, Yesu kóó ngímí ngê, kwo, A p:aa pee lee kmêle.

⁷ Njédikó tpémi yélini y:i doo kwo, dnye nuu mbumu, noko yepê, Lukwe díy:o kí pini pi dono u p:aa pee a lêpí.

⁸ Wod:oo Síkiyís mí ghê wo, nmí Lémi ka kwo, Nmí Lémi. Kwo, Tpileni yilí a ngópu a tóó, dyuu miyó ngê waní pyódu, woni dyuu ngópuch:anê kní ye waní y:oo, woni dyuu a ka wa a mbêpê. Kwo, N:ii dé wunê ní dóó too, yi ndapí nê t:âmo too, ntémwi nê t:âmo ngê, yi ntémwi ye mēdaani y:oo, ngmênê páádi páádi ye am:aa y:oo. *

⁹ Yesu ngê kwo, Chóó Lémi ngê awêde da ngee ngi, ñono yilí dí chedê té. Pi kní ye yepê, Nmyi mo dp:ee Epílaham u yoo vy:o yéli, ala pini mye Epílaham u tii nedê pini ngmê.

¹⁰ Yepê, Yélini y:oo maa kn:aadi ngópu, vyílo yi yéli yi l:êê díy:o Chóó Lémi ngê u Pi Ndéndê nmyi vy:o u ngwo a dy:ââ ngê, kwo, Chin:aa nmy:uu dé, a kêê k:oo myechin:aa kapí dé. *

Yesu chóó u yoo y:enê p:uu u ngwo doo mgongo

Mátiyu 25:14-30

¹¹ N:ii kní y:oo yi kópu dyuu ny:ee tumo, yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Daa kêmakéma Njedusalem nmo taataa té, Chóó Lémi ngê Yesu nmí king ngê u ngwo wunê pyépi. Yesu u lama doo ya, daa yi ngwo king ngê aní pyódu, wod:oo yi kópu p:uu mgongo ye ngmê kwólu,

¹² yepê, Lémi ngmê, king ndíí ngê a ngmídi ngê, pi kní ngmê u kwo dy:ââ too, yepê, Yi lémi dpo pwiyé we, chóó u yoo yi king ngê waní pyódu, u kuwó dini ghi ngê amê diyé, chóó u yoo adín:aa y:enê dé.

¹³ Yepê, Kada ghêlí dépê y:ângo, u dpodo pyu y:a kní a danê too, nkól pee ngmêngmênté ye y:ângo, yi nkól pee yi pywuu ndíí dé, d:ââ pyile yi dpodo u pywuu ntoo, nkól pee ngmê u pywuu mye yintoo. Yepê, Yi lémi ngê u dpodo pyu kní ye yepê, Ndapíni nmye d:a kê té, dpí dpodo kalé tóó, a l:êê díy:o kní mu u ngwo dpí kmênê yó, u dí dini ghi n:ii ngê amênê diyé.

* 19:8: Ex 22:1 * 19:10: Njon 3:17; 1 Tim 1:15

14 Yesu ngê yepê, Wod:oo kada a y:ângo, kn:aa dyámê pee p:uu king ndîi ka loo. Yepê, Chóó u dyámê tpémi ye diya wo, wod:oo kópu u kuwó dy:ââ ngópu, king ndîi ka kwo, U yi nmo daa kwo, Yi pini nmî king ngê pyaa we. *

15 Yepê, Ngmênê king ndîi ngê yi kópu daa nyongo, yi pini yi king ngê pyódu ngê. Yepê, U kuwó dini ghi ngê u dyámê pee p:uu médê diyé wo, u dpodo pyu y:a knî até yedê danê too, ye póo wo, yepê, Ndapîni nmye nê kê too, nmyi dpodo kalé tumo, ndapî yémi u ngwo m:ii kmênê ngópu?

16 Yesu ngê yepê, Mwiyémwiyéni u kwo loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mê y:a u ngwo nê kmênê ngê.

17 Yi lémi ngê kwo, Y:aya: a chi pwiyé, nyi dpodo pyu mb:aa. Kwo, Daa ndîi dpodo nga yini kpo, yi dpodo mb:aamb:aa ngê nyí dóó, p:aa y:a knî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi. *

18 Yesu ngê yepê, Myomoni u nkwo u kwo até yedê loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mê limi u ngwo nê kmênê ngê.

19 Yi lémi ngê kwo, P:aa limi knî yi kada pini ngê n:aa pyépi ngi.

20 Yepê, U kwo m:uu até yedê loo, kwo, A lémi, nkól peeni a ka nyinê kpo, mê ala, kînoo ng:uu íneíe.

21 Kwo, Nga ní nkîngê mbê wo, mu kópu u díy:o a lama ka tóó, d:ii dóó u pi, nê, Ndapî l:âmo wanê ngee, nê, angénté a ka wa t:aa. Kwo, Pi knî ye ntooni nye yémî ngê, daa yintoo mēyinyinê pwapî ngê, pââ ndîi yinyinê pwapî ngê, ntini woo n:ii d:ii kapî ngê, vyílo y:ee pípi ngê.

22 Yepê, Yi lémi ngê kwo, Nyi dnyinté dpodo pyu. Kwo, Nyóó ngópu knî yi l:êê díy:o n:aa kpadakpada ngi. Kwo, Lama ngee tóó, d:aa dóó u pi, pi knî ye ntooni n:aa yémî ngê, daa yintoo mēyiniñê pwapî ngê, ntini woo n:ii dîni kapî ngê, vyílo yini pípi ngê.

23 Kwo, Lukwe díy:o a ndapî, ndapî u ngomo k:oo dipi yó, ndapî knî m:uu píni puwâ.

24 Yesu ngê yepê, Yélini yoo y:i dnye kwo, yi lémi ngê yepê, Nkól pee kwulo a ngee yó, píni n:ii u ngópu y:a a tóó, u kwo y:ee yó.

25 Yesu ngê yepê, Yi yéli y:oo yi lémi ka kwo, Nmî lémi lukwe díy:o? Kwo, U ngópu y:a ka tóó.

26 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, N:ii u ngópu tpile yilí a tóó, mu dini ghi ngê knî m:uu wa a pyw:oo, n:ii u ngópu tpile pyile njini a tóó, yi tpile knî yi l:âmo wa a ngee té. *

27 Yepê, N:ii knî y:oo a wépi pwaa ngópu, apê, Nê nmî king ngê kîngî pyódu, yepê, a íuw:o tóó, a ngópu anyi vya tóó.

28 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê danêmbum ye a kêlí ngê, kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lèpî, p:uu ndiye pyu yoo yi kada doo kwo.

Njedusalem u ngwo vy:êê ngópu

Mátiyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Njon 12:12-19

29 Yesu, p:uu ndiye pyu knî yi kii Njedusalem ghêlí daa ní dnye, yi kada p:aa miyó doo ya, Petani p:aani dê Petepake, mbu y:i ngma a kwo, u pi Olipi, mu kópu u díy:o nté kn:ââ kpê yi mbwini mbêmê ngmédoo ya, yi yini yi pi dmi nye olipi. Dini ghi n:ii ngê yi mbwini mbêmê kee dnye, Yesu ngê p:uu ndiye pyu kada miyó kââ,

* 19:14: Njon 1:11 * 19:17: Luukî 16:10-11 * 19:26: Mát 13:12; Luukî 8:18

³⁰ yepê, Mu p:aani nmî kada choo kwo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê y:i dpo taataa mo, ndonki tp:oo dpo mumu ngmê, yedê ñedê a t:a. Yepê, Yi ndonki tp:oo pyipwo pi doongmê yaa wo. Yepê, Dpo pywálí nyoo, a ka dpo ñuw:o nyoo.

³¹ Yepê, Pini n:ii ngê dpo dê vyi knomomê, Ndonki tp:oo lukwe díy:o dpo ñeñe ngmê, yepê, ala kópu u kwo dpí vyi nyoo, kwipi, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo.

³² Pini n:ii dê Yesu ngê dy:ââ doo, yi p:aani lee knopwo, ndonki p:uu kópuni ye vyu, yinté a pyw:ee ngópu.

³³ Yedêni ndonki nódo doo ya, dini ghi n:ii ngê k:ââ ghi p:uu dpîmo a pywálípywálí, yi ndonki chóó kní y:oo yepê, Lukwe díy:o dpo pywálípywálí ngmê.

³⁴ Yi tpódu y:oo yepê, Nmî lémi ngê u yi u ngwo wunê kwo.

³⁵ Wod:oo Yesu ka ñuw:o ngópu, yi nkuwo kpídí dê yi mbwo a ngee dumo, ndonki pyipwo talê dumo, Yesu pyipwo u nkwo yaa wo. Kada a y:ee ngópu, Njedusalem dnye lêpí, maa p:uu ndonki ngê Yesu doo dnyinêdnyinë.

³⁶ King ntee dnyimo cháâcháâ, Yesu yinté mye châpu ngópu, woni kní y:oo yi nkuwo kpídí a ngee tumo, Yesu u kada maa p:uu talê tumo. *

³⁷ Dini ghi n:ii ngê mbu vuywo a ghêpê dniye, Njedusalem u nkígh:ê, yélini yílí u kwo dnye kélímí, yi yélini y:oo Chóó Lémi dpodombiy:e dnye kwunokwuno, myednye chaa kígha, mu kópu u díy:o Yesu ngê kópu ndíi yílí yi ngópu mwiyé a d:uu too.

³⁸ Kópu, Munmíkó Nmî king. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Chóó Lémi ngê nmî Mbwámê ngê a pyódu nyoo, chaa kígha koo. *

³⁹ Wod:oo Pádisi kní ngmê, yélini yoo vy:o dnya a kwo, Yesu ka kwo, Kí pini, m:uu ndiye pyu kní y:oo lukwe díy:o a chaa kígha ngi. Kwo, Ye kwódu ngi. *

⁴⁰ Yesu ngê yepê, Doo u ntââ ala p:aani módó daaní vy:u. Yepê, Tumu wo pyede, ye chêépí kní y:oo y:oopê chaa kígha nê.

Yesu Njedusalem tpémi yi díy:o u ngwo doo mbê

⁴¹ Yesu p:uu Njedusalem modnyen:aa lêpí, Yesu ngê Njedusalem doo y:enê, u nuw:o p:uu doo kwo, u yoo u kwo ch:anê wo, wod:oo yi l:êê díy:o doo mbê, myedoo tpyóókaa yiyiiaa, *

⁴² apê, Ayiii! Njedusalem tpémi ee! Apê, Lukwe díy:o my:oo nmye pyede, daanmyi mya nê. Apê, Kópuni a nga wanmyi d:uu ngmê, M:aa ngê ntââ nmye wa a vy:u. Apê, Awêde wodmyi mya nê, ye pídmíy châpu nê, M:aa ngê a ntââ nmye daapêdé vy:u. *

⁴³ Apê, Mu diní ghi ngê Lóma lede kní y:oo nmyi p:aa téli k:oo wa kaa ngmê, mbwa pw:ono maa ngmê wa a yé ngmê, mbêmê u ngwo wa loó dmi,

⁴⁴ d:ud:umbiy:e wa vya nmyo, nmyi ngomo dé, nmyi p:aa u mbwa dé d:ud:umbiy:e wa dyênê t:oo, wa pwaa t:oo, chêépíni kní y:oo nmyi wó tumo, yi p:uu ngmídi myedaadí ya. Apê, Yi kópu nmye wa pyódu, mu kópu u díy:o nmyi Mbwámê dpíp:e mya ngópu.

Yesu p:uu Chóó Lémi u ngwo mbwa kalê ngmê k:oo u ngwo kee dniye Mátiyu 21:12-17; Mak 11:15-19; Njon 2:13-22

* 19:36: 2 Kings 9:13 * 19:38: Psalm 118:26 * 19:39: Mát 21:14-16 * 19:41: Njon 11:35; Luuki 13:34-35 * 19:42: Mát 13:14; Lóma 11:8

⁴⁵ Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yimî kee dniye, apê, Pi knî y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo, kpêê yiyé u l:êê díy:o. Apê, Yélini al:ii a dpodo nyédi, yoo mu dódó t:oo, yi ndapí mu chedêchedê t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê a pw:oo too,

⁴⁶ Chóó Lémi u kópu Yisaya ngê n:ii a d:êê ngê, yi kópu ye vyu, yepê, Puku yedê ala kópu mu tóó,

A ngomo kwéli a kwo,
ngêpê tédê ngê choo ya,

yepê, ngmênê kpaá tédê ngê dmye pyódu ngmê. *

⁴⁷ U kuwó wéni knî yi k:oo Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo doo ndiye kígha dé. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpí pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii, u yi y:e doo kwo Yesu nmî vy:a, *

⁴⁸ ngmênê doo u ntââ ngê ye pyodo, mu kópu u díy:o pi yintómu u kwo dnye ng:aa, kada pini knî y:oo u mo dêpê pyw:ee ngópu. *

20

Yesu pini n:ii u pi mbêmê doo dpodo

Mátíyu 21:23-27; Mak 11:27-33

¹ Wo ngmê ngê Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo doo kwo, yoo doo ndiye kígha dé, u yi u ngwo doo kwo, Yoo yi nuw:o dmi nî ngmêê, Chóó Lémi kóó k:oo nî kaa té. Yi ngwo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêêpí pyu yoo, yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii kwodonkwodo u kwo lee dniye,

² kwo, Chóó Lémi u ngomo nmî chóó nmo y:enê. Kwo, Kópuni nye d:uud:uu too, n:uu ngê nga vyu, u ngwo nye d:uud:uu too? Kwo, N:uu u pi mbêmê ye kópu yilí nye d:uud:uu ngê?

³ Yesu ngê yepê, Kópu nmye mwiyé ngmên:aa poopoo, yepê, a ka vyi yó,

⁴ n:uu u pi mbêmê Njon ngê pi mbwaa lée u mênê dpímo kmênêkmênê dé? Yepê, Chóó Lémi u pi mbêmê ó chóó u pi mbêmê?

⁵ Noko yepê, Ló kópu u kwo ngmanmî vyi? Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaápê, Chóó Lémi u pi mbêmê, noko yepê, ala kópu nmo a tpaápê, Lukwe díy:o Njon ka dpîp:e kélímí mbê dniye.

⁶ Noko yepê, Ala kópu u kwo nmo tpaápê, Chóó u pi mbêmê, noko yepê, pi knî y:oo chéêpí ngê wa vya nmo, mu kópu u díy:o yiné ye Njon Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê.

⁷ Yi kópu u l:êê díy:o kede dniye, Yesu ka kwo, Pini n:ii u pi ngê a loo, nmî lama daa tóó.

⁸ Myenté, Yesu ngê yepê, Pini n:ii u pi mbêmê kópu yilí n:aa d:uud:uu ngê, nmye myedaaní vyi.

Yesu Nju tpémi yi kada pini knî yi p:uu u ngwo doo mgongo

Mátíyu 21:33-46; Mak 12:1-12

⁹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê pi knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pi ngmê ngê wain kpê ngmê yó, pi ngmê knî ye yepê, A wain kpê ka dmyinê vuyuwu, dini ghi n:ii ngê nt:u dê kaa knomomê, kígha dmyina a ngêêpí dé, dmyinê vyilévylé dé, wain u ngwo dmyinê l:âmol:âmo, knî a ka ngmêdmyina a dyede,

* 19:46: Is 56:7; Jer 7:11 * 19:47: Njon 18:20 * 19:48: Mát 21:46

woni nmyi nêni. Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi pini ngê wain kpê a kuwo ngê, kn:aa p:aaani loo, dye ghi daadîi y:i doon:aa ya.

¹⁰ Yepê, Wain kpê dini ghi n:ii ngê kyoopwo wo, wain kpê chóó ngê u dpodo pyu ngmê dy:ââ ngê, kwo, A wain kpê mênê chi lêpî, u y:enê pyu kní y:oo a wain kní nga ngmêdo kê y:e, a ka dpo núw:o ngi. Yepê, Ngmênê yi pini dini ghi n:ii ngê wain kpê mênê mî ta, u y:enê pyu kní y:oo wain kní u kwo daa y:e ngópu, yi pini ngîmî ngópu, kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mē dy:ââ ngópu.

¹¹ Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó ngê u dpodo pyu myomoni dy:ââ ngê, yinté kópu mu ngmídi u ngwo myedé d:uu ngópu, dpodombiy:e kpaka ngópu, wain kpê chóó ka módó mye dy:ââ ngópu.

¹² Yepê, U kuwó dini ghi ngê pyoloni ye mye dy:ââ ngê, wain kpê y:enê pyu kní y:oo myemînê kpaka ngópu, ngm:ii kalê ngópu.

¹³ Yepê, U kuwó dini ghi ngê wain kpê chóó até yedoo nuw:o, apê, Ló kópu ngmanî d:uu? Apê, A tp:ee njini ye n:aa dyede. Apê, U nuu ghi a nódo ka tóó, doo u ntââ, daaminê mb:ii ngmê.

¹⁴ Yepê, Ngmênê dini ghi n:ii ngê wain kpê y:enê pyu kní y:oo m:uu ngópu, noko yepê, Kí wain kpê chóó tp:oo. Noko yepê, Vya koo, yed:oo wain kpê nmo wa ghay.

¹⁵ Yepê, Wod:oo vya ngópu, ntóó chii mênê mî kée ngópu.

Yesu ye póó wo, yepê, Yi wain kpê chóó ngê ló kópu y:e angmê d:uu?

¹⁶ Yepê, Wa a lê, yi tpókni wa vya té, kn:aa yéli y:oo yi d:aa dmi u nkwo amênê kâadî ngmê. Yi mgongo danêmbum yedê w:ee ngópu, Yesu ka kwo, Doo u ntââ, ye kópu nmo kîngê pyódu.

¹⁷ Wod:oo Yesu ngê doo y:enê dé, ye póó wo, yepê, Yi kópu mumdo nmye daawa pyódu? Yepê, Kópuni puku yedê a tóó, a w:ee yó. Yepê, Yi kópu ala, yepê,

Yi pâani ngomo wuwó pyu kní y:oo kée ngópu,

yi yini pâa pw:eni ngê vyílo mēyi pyodo. *

¹⁸ Yepê, Nê chêêpî kpiyé ntee tpile. Yepê, N:ii yi chêêpî kpiyé p:uu wa a lvêédî, mbodo wa pwââ. Yepê, N:ii mbêmê yi chêêpî kpiyé wa a ghay, koo dyuu ngê wa pyódu. *

¹⁹ Yi ngwo dini ghi ngê dêêpî pyu yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgîmî, mu kópu u díy:o a w:ee ngópu, apê, Kí nmî p:uu a mgongo, ngmênê kêê u ngwo dêpê t:ee ngópu, mu kópu u díy:o pi kní ye nkîngê mbê dniye. *

Tákisi pywupwi u danêmbum

Mátíyu 22:15-22; Mak 12:13-17

²⁰ Doo u ntââ kada pini kní y:oo Yesu yoo vy:o daapî mgîmî ngópu, wod:oo dpodombiy:e dne y:enê, apê, Kn:aadi te kópu nmî ngópu ngma a tpapê knomomê, ye Lóma lede yoo yi kada pini ndîi ka yuu nmînê yémî, u ngwo wa kpada. Tumutumumu pi kní u kwo ngmê dy:ââ ngópu, yepê, Dmyinên:aa dódó.

²¹ Wod:oo Yesu ka yi lee dniye, kwo, Mââwe. Kwo, Nmî lama ka tóó, Ndêndê ngê nye danêmbum. Kwo, Pi kní ye d:ee nkîngê yédi, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu pi kní ye ndêndê ngê nye tpapê ngê.

* 20:17: Psalm 118:22

* 20:18: Is 8:14-15

* 20:19: Luukí 19:47-48

22 Kwo, Nmo vyi ngi, kwo, nmí dêêpí kópu dyuu lónté a kwo, kwo, u ntââ Lóma tpémi yi king ndíi ka tákisi wanmí pywupwi, ó daanmí pywupwi?

23 Ngmênê Yesu ngé yi kópu a w:ee ngé, apê, Kinga a dódó nê.

24 Yepê, Tákiisi ndapí a ngópu ngmê tpyé yó, ngmêní m:uu. U ngópu yi tpyé ngópu, ye póo wo, yepê, Ala ndapí p:uu n:uu u kââ ye tóó, n:uu u pi myeye tóó? Kwo, Lóma tpémi yi king ndíi u kââ u pi ye tóo mo.

25 Wod:oo Yesu ngé yepê, Tpileni Lóma tpémi yi king ndíi ngmênêni, u kwo mêdmyinê yémí. Yepê, Tpileni Chóó Lémi ngmênêni, Chóó Lémi ka mêdmyinê yémí.

26 Yoo yi ngíma u dódó ngé dêê dniye, kn:aadi te kópu daangmê vyyu, wod:oo tumu yaa dniye, yi nyepênyepê u kópu ngé pyodo.

Pyidepyide u danêmbum

Mátíyu 22:23-33; Mak 12:18-27

27 Yoo ngmê Yesu ka loo, yi yéli Sadyusi yoo. Yi nuw:o dmi alanté doo ya, apê, Pi dpí pw:onu, mêd:uuwodé pyidu. U yi y:e doo kwo, Yesu u pi nmí dyênê, u l:êê díy:o Yesu alanté dnye dódó.

28 Yesu ka kwo, Mósisi ngé ala dêêpí kópu a d:êê ngé, apê, Pi angmê pw:onu, u kuknwe adí ya knomomê, yi tp:ee daadí ya knomomê, ye yi pini u mbwó ngé yi kuknwe moo ndê ngé, u mbwó u l:êê díy:o tp:ee angmê tpyé ngmê. *

29 Kwo, Pi mbwémi pyudu doo ya, kaani yéé wo, tp:ee daa tpyó, u ngwo pwene.

30 Kwo, Kaapeeni ngé yi kuknwe mê ndê ngé, yi pyópu ngé tp:ee myedêpê ngêédí, kaapeeni yinté u nkwo mye pwene.

31 Kwo, Yi mbwémi kní yintómu yi pyópu mu ngmídi yinté dnye ny:ee, yintómu pw:oo dniye, tp:ee yi pyópu ngé dêpangmê ngí ngópu.

32 Kwo, U kuwó dini ghi ngé yi pyópu mye pwene.

33 Kwo, Lukwe díy:o pyidepyide u pi nye tpaê. Kwo, Yoo wa a pii knomomê, ye yi pyópu ngé lukwe angmê pyódu, ló pini u kpâm ngé amê pyódu? Kwo, Doo u ntââ, mu kópu u díy:o yi mbwémi pyudu kní yi pyópu mu ngmídi p:uu yéé dniye.

34 Yesu ngé yepê, Ala dini ghi ngé pyââ mââ numo p:uu a yééyêé nyédi,

35 ngmênê Chóó Lémi ngé yélini yi p:uu wa a vyi, awo, Kí a yoo mb:aamb:aa, kpêêní u ngwo wa a pyidu té, kóó k:oo wa kaa té, yi yéli numo p:uu mēdaadnyí yééyêé.

36 Yepê, Mēdaawa pw:oo dmi, mu kópu u díy:o enjel ntee pini ngé adnyi ya. Yepê, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngé adnyi ya, mu kópu u díy:o kpêêní chóó wa a pyidu té. *

37 Yepê, W:êê mââwe n:ií ndêndê ngé nmye chââchââ ngópu, Mósisi, yi pini pyidepyide p:uu myedoo a d:êê. Yepê, U puku yedê, ndê ngé yi tp:oo kwéli doo pípí, Chóó Lémi p:uu ala kópu a d:êê ngé, apê, Chóó Lémi, Epilaham u yâpwo, myenté tp:oo Yisak u yâpwo, myenté Yisak tp:oo Njakóp u yâpwo. *

38 Yepê, Chóó Lémi yi tpókni yi yâpwo, yi kópu u l:êê díy:o, k:omo tpile a pw:oo dniye, ngmênê u kwo yi ghê dmi a pyede. Yepê, Chóó Lémi daa ntóó kní yi yâpwo, ngmênê n:ií dé yi ghê a pyede, vyílo yi yéli yi yâpwo. *

39 Dêêpí pyu ngmê kní y:oo kwo, Mââwe, yi póo ye mb:aamb:aa ngé chi vy:a, doo dódó nyoo.

* 20:28: Deut 25:5 * 20:36: 1 Njon 3:1-2 * 20:37: Ex 3:2-6 * 20:38: Lóma 14:8-9

⁴⁰ Yi ngwo póo u kwo daamu y:ee ngópu.

*Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, n:uu ntee pini ngê adí ya?
Mátiyu 22:41-46; Mak 12:35-37*

⁴¹ Yesu ngê dêêpí pyu kní ye yepê, Lukwe díy:o ala kópu nmye tpaapê ngmê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, King Dépidi u tii ñedê pini ngmê?

⁴² Yepê, Yi pini kada a tóó, Dépidi u kuwó a tóó, mu kópu u díy:o wéti u puku yedê Dépidi ngê ala kópu chóó a d:êê ngê, apê, Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mi ndíi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpí yey, pi yintómu chi y:enê dé. *

⁴³ Yélini m:uu a l:êê té, díyo aní vya té, ñyi yodo u maknopwo waní yé té.

⁴⁴ Yesu ngê yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, Dépidi ngê apê, Yi pini a kada pini. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, yi pini daa Dépidi ntee pini, ngmêné pi kní yi pwo pini ntee pini.

*Yesu pi kní ye dêêpí pyu yoo yi p:uu u ngwo doo dané
Mátiyu 23:1-36; Mak 12:38-40; Luukí 11:37-54*

⁴⁵ Pi yíli yi ngópu Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê,

⁴⁶ Dêêpí pyu yoo yi nj:ii ngê kêê nangê t:oo, n:ii kní y:oo u yi a kwo, Nmí pi dmi ndíi ngê pyaa we, nmí kpídí dmi mb:aa kêlê nmí m:ii, pi kní y:oo mb:aamb:aa ngê pídný:oo cháâcháâ nmo. Yepê, Yinté yéli ngêpê ngomo k:oo yi chóó kada dp:uu yaa dmi, naa tédê yi chóó kada myoon:aa yaa dmi.

⁴⁷ Yepê, K:omo tpile kuknwe dpí dóó t:oo, yi tpile dpí t:âmo t:oo, ngmêné pi kní yi ngíma Chóó Lémi ka a ngêpê nyédi, ngêpê daadí ngê dpí pyódu t:oo. Yepê, K:omodanê pyu yoo. Yepê, Chóó Lémi ngê yinté yéli dpodombiy:e wa kpada té.

21

*Kuknwe ngmê ngê Chóó Lémi ka tpileni y:ângo
Mak 12:41-44*

¹ Yesu p:uu Chóó Lémi u ngomo k:oo dnye ya, pi kní y:oo ndapí Chóó Lémi ka kwéli dnye yémí. Yesu ngê doo y:enê dé, apê, Ndáápi kní y:oo ndapí ndíi yíli mu kéké ngmê.

² Kuknwe my:oo módó, apê, Ndapí kmono miyó njini adí kéeé.

³ Pi kní ye yepê, Ndêndê ngê kí kuknwe ngê ndapí ndíi yi kéeé, ndáápi kní y:oo tédê yi kéeé ngmê, *

⁴ mu kópu u díy:o yi yéli yi ngópu ndapí ndíi ye tóó, tédê yi kéeé ngmê, yepê, kí kuknwe u ngópu ndapí n:ii kmono dê tóó mo, vyílo dê yi kéeé dê, u ngópu mêtêdêmu tóó.

*Yesu Chóó Lémi u ngomo pw:oopw:oo p:uu u ngwo ye doo dané
Mátiyu 24:1-2; Mak 13:1-2*

⁵ Yesu p:uu ndiye pyu kní ngmê Chóó Lémi u ngomo p:uu dnye danêmbum, apê, Kí lóntoo chêêpí ngomo, k:uuchém u tpile p:uu myeka pyede, apê, tpileni pi kní y:oo y:ee tumo, k:ii kí t:ee tumo.

⁶ Yesu ngê yepê, Ngomoni p:uu nmye danêmbum té, mu dini ghi ngê chedê ngê wa pyódu. Yepê, Chêêpí pywápê ngmê n:ii ngê kí ngomo a wuwó ngópu, mu dini ghi ngê numo u pwo u pwo daangmadí ya. Yepê, Kn:aa lede kní y:oo kí ngomo d:ud:umbiy:e wa pwaa ngmê. *

*Kópu dono yilî yi danêmbum
Mátiyu 24:3-14; Mak 13:3-13*

7 Yesu p:uu ndiye pyu knî ngmê Yesu ka póo dniye, kwo, Mâawe. Kwo, Chóo Lémi u ngomo ló dini ghi ngê wa a pw:oo ngmê? Kwo, Ló kópu ngmanmî ny:oo, nmî lama u ngwo wa yâa, nê, Yi kópu daa kêmakêma a pyodopyodo?

8 Yesu ngê yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyyuwo, pi ngmê ngê kîngî dóo nmyo. Yepê, Pi yilî wa a lê, a pi adnyi tpaê, nmyewo, Ala nê vyylo. Nmyewo, Dini ghi n:ii nmo t:âat:âa, ala yi dini ghi. Yepê, Ye ng:aa ngê kêe nangê t:oo.

9 Yepê, Dini ghi n:ii ngê lêê pâa ndîi u pi ngmanmyi ny:ee ngmê, ó yoo yi kada pini knî yi p:uu amyidnyi l:êê, ye nkîngê ngê kêe nangê t:oo, mu kópu u díy:o yintê kópu knî mwiyé angmêdnyi pyodopyodo, daawa têda dmi, yepê, ngmêê nangê vyi, Ala d:o kuwókuwó dini ghi.

10 Yepê, Kn:aa dyámê tpêmi kn:aa dyámê tpêmi yi p:uu adnyi l:êê, yepê,

11 dyámê pee knî ngmê wadî ghêdê, pi yilî wa pw:oo dmi, daa ng:êêntómu m:uu wa ghîdî, yoo adnyi dómudómu, amyidnyi pwopwo, dye ghi knî ngmê ngê mbii ngmê ngê pi yilî adî ñeñe. Yepê, Nkîngê u kópu dé adnyi pyodopyodo, mbóo p:uu kópu ndîi amyidnyi pyodopyodo.

12 Yepê, Yi kópu yilî ghêlî daawa pyódu, pi dono knî y:oo u yi y:e adî kwo, Nê u yoo nmî chedê, yepê, u l:êê díy:o nmyi p:uu adnyi d:uu. Yepê, Adnyin:aa ngímîngímî nmyo, ngêpê ngomo knî yi y:enê pyu knî y:oo adnyin:aa kóté kîgha nmyo, mbwa k:oo u ngwo adnyi kmîmî nmyo. Yepê, A l:êê díy:o king knî y:oo, kada pini knî y:oo amyidnyin:aa kóté kîgha nmyo. *

13 Yepê, A p:uu ye anmyin:aa danê.

14 Yepê, Nmyi kóté kîgha u l:êê díy:o, nmyi kópu dyuu u kadakada mwiyé kîdmyinêngê kapi,

15 mu kópu u díy:o a chóo a komo nmyi kwo ayin:aa kwo. Yepê, Nmyi nuw:o dmi a chóo wana a ñepwiñepwi, yélini nmyi p:uu adnyi d:uu, nmyi kóté kîgha ngê wa dêê dmi, yi pwo anmyin:aa a dimi. *

16 Yepê, Nmyi pye mí knî y:oo, nmyi tídê mbwó knî y:oo, nmyi nêni knî y:oo, nmyi pyipe knî y:oo, y:oo adnyi ndyîkondyîko nmyo, nmyi vy:o woni knî u ngwo adnyi pwopwo.

17 Yepê, A l:êê díy:o pi yintómu knî ye wanmy:uu diya dmi,

18 ngmêê nmyi vy:o pi l:âmo daangmêwa a ngêpa.

19 Yepê, Kîdmyengê kede dmi, myekîdmyengê mb:ii nê, nmyi l:âmo dmi u nkwo daawa ngêpa. *

Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlî dêpê pw:oo ngópu, yi kópu p:uu Yesu u ngwo ye doo danêmbum

Mátiyu 24:15-21; Mak 13:14-19

20 Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê lede yilî knî y:oo Njedusalem wa a yina ngmê, u ngwo dpó w:ee yó, apii, Daa kêmakêma ala p:aani wunê pw:oopw:oo ngmê. *

21 Yepê, Njuda Wee u kwo yélini adnyi ya, dpî mbêpê dniye, mbu knî yi vyyuwo dp:uu mbwolo dniye. Yepê, Yélini Njedusalem adnyi ya, dpî mbêpê dniye, yélini kn:aa adnyin:aa m:ii, Njedusalem mêkîngê diyé dmi.

* 21:12: Luukî 12:11-12 * 21:15: Dpodo 6:10 * 21:19: Hipîlu 10:36 * 21:20: Luukî 19:41-44

22 Yepê, Yi dini ghi ngê a ntââ u ngwo wa a vy:ee ngmê, mu kópu u díy:o kópuni yilí puku yedê a tóó, yi ngwo adnyi ntiyentiye dé. *

23 Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu wa pyódu, mbwili kní y:oo dpodo ndîi wa a pyw:ee ngmê, p:aa kní y:oo dpodo ndîi amyedê pyw:ee ngmê. Yepê, Nju tpémíni ala wee u kwo adnyi ya, dono ndîi wa a pyw:ee ngmê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi yi p:uu adí d:uu. *

24 Yepê, Lede kní y:oo wa vya t:oo, woni kn:aa dyámê pee kní yi p:uu wa núw:o t:oo, yi wop adnyin:aa dpodo. Yepê, Njedusalem d:ud:umbiy:e wa a pw:oo ngmê, yélini daa Nju tpémí dye ghi yintómu Njedusalem y:oo adnyi y:enê, u dí Chóó Lémi ngê wa vyi, awo, Yi yéli yi dye ghi machedê. *

Chóó Lémi u Pi Ndêndê dini ghi n:ii ngê wa a diyê

Mátíyu 24:29-31; Mak 13:24-27

25 Yesu ngê yepê, Pi kní y:oo kópu ndîi d:ââ kââdí, pudu kní yi p:uu adnyi mumu dé, u ngwo wa nkíngê mbê dmi. Yepê, Chaa kwodo chaa kwodo vuyuwó ndîi ngê wa pyaa dmi, yi dnye dmi ndîi ngê wa pyaa dmi, yoo amyidnyi nkíngê. *

26 Yepê, Chóó Lémi ngê mbóó p:uu tpile dé yi dinê dmi wa ghêê té, pi kní y:oo awo, Dyámê mbêmê ló kópu ngma a pyodopyodo, nkíngê ngê y:ay:a wa pwiyé dmi, yed:oo wa a vyóó dmi.

27 Yepê, U kuwó dini ghi ngê pi kní y:oo wa m:uu nê, wamye mya nê, awo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê kíyedê pwiyé kní, u pi ndîi ngê dê pyódu, u wêdêwêdê ndîi ngê myaa pyódu, nkali too pee dmi mbêmê ka kwo. *

28 Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilí yi kn:ââ dmi adí chapí, dpí ghêédí dmyeno, mbóó p:uu dpí vyu dmyeno, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpí pyaa we, apii, Nmí Mbwámê kíyedê pwiyé kní. *

Yesu Njedusalem u pw:oopw:oo p:uu u ngwo doo mgongo

Mátíyu 24:32-35; Mak 13:28-31

29 Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye mgongo ngmê kwólu. Yepê, Kpêdê p:uu ngí nuw:o mbê dmyeno, myenté yi woni kní mye yi k:ii.

30 Yepê, Dini ghi n:ii ngê kpêdê vyi dpí ghê, nmyi lama u ngwo dpí yââ, nmyimo, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu.

31 Yepê, Kpêdê ngê ntee nmye dpí vyi, Daa kêmakêma nt:eemi wunê mbumu, yepê, kópuni p:uu nmye ní danê, dini ghi n:ii ngê yi kópu wanmyi m:uu t:oo, yinté nmyi lama u ngwo wa yââ, anye, Daa kêmakêma Chóó Lémi ngê kóó k:oo a kapí nmo.

32 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê. Yepê, Yélini ala ngwo a pyede, ghêlí daawa pw:oo dmi, Njedusalem p:uu kópuni nmye dí vyi, yi kópu mwiyé wa pyódu.

33 Yepê, Mbóó dyámê chedê ngê wa pyaa kní, ngmênê a kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Kuwókuwó wéni u t:âât:ââ u danêmbum

34 Yesu ngê yepê, Nmyi chóóchóó nmye dmyina a vuyuwu. Yepê, Nté ndapí y:oo nmyi nuw:o dmi kí dangê y:ee ngmê, mbwaa ndaní ngê nmyi nuw:o dmi myekí dangê y:oo. Yepê, Kópuni dyámê mbêmê tpémí y:oo a nuw:onuw:o t:oo,

* 21:22: Luukí 23:27-31 * 21:23: 1 Kódin 7:26 * 21:24: Tpyuu 11:2; Lóma 11:25 * 21:25:

Tpyuu 6:12-13 * 21:27: Tpyuu 1:7 * 21:28: Lóma 13:11

yi kópu kní y:oo nmyi nuw:o dmi kídangê y:ee ngmê. Yepê, Yi kópu kní y:oo nmyi nuw:o dmi wa y:ee knomomê, ye kuwókuwó wéni daa nmyi lama wa d.ii. *

³⁵ Yepê, Chii ngê kpée ntee dpí lvêêdí, yi wéni ngê yinté kíngê lvêêdí nmyo, mu kópu u díy:o pí yilí yintómu dyámê mbêmê yi wéni ye wa d.ii.

³⁶ Yepê, Namê mgeemgee, dye ghi yintómu dmyinê ngêpê, yi kópu kní yi vy:o mb:aamb:aa ngê paan:aa lee dmyeno, Pi Ndêndê u ngíma paan:aa ghê dmyeno.

³⁷ W:êêní Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo dpímon:aa ndiye kígha dé, ntumokwodo diní ghi ngê p:uu ndiye pyu kní yi k:ii Njedusalema dnyimo a kuwokuwo, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê dnyimo lèpí, kâá puu ghê yi dnyimon:aa dpí.

³⁸ Mw:aandíye yintómu pí yilí Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo u kwo mēdnymimo lèpí, yi dnyimon:aa ng:aang:aa.

22

Kada pini kní y:oo Yesu u pwele u ngwo a chápwo ngópu

Mátíyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Njon 11:45-53

¹ Nju tpémi y:oo yi naa ndíi daa kēmakēma dnye kuwo. Yi nááli u pi Mbídedí Pywápê Ngmê u Naa, u pi mye Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa.

² Dêépí pyu kní ngmê, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii Yesu u pwele yi ngwo a chápwo ngópu. U yi y:e dēpwo kwo, Yesu yoo vy:o nmí mgímí, mu kópu u díy:o pí kní ye dnyimo nkíngê.

Njudas ngê kada pini kní ye u ngwo vyu, yepê, Yesu kwódo ngê aní ghê

Mátíyu 26:14-16; Mak 14:1-11

³ Yesu u dyépi y:a mē miyó kní yi vy:o pi ngmēdoo kwo, u pi Njudas, Kédíyót pí. Yi diní ghi ngê Setan yi Njudas u mēnê kee wo,

⁴⁻⁵ wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní ye loo, yepê, Yesu u vyee u yi nmye a kwo. Yepê, Kwódo ngê aní ghê. Kada pini kní y:oo diní ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, Njudas ka kwo, Wanmí yi, u ye ndapí nga anmo kê. U kuwó diní ghi ngê Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo yi kada pini yoo mye yi k:ii nipi dnyen:aa danēmbum, Yesu u mgímímgímí u nuw:o ghi dyuu yidnya a pyw:émí.

⁶ Njudas u nuw:o yi kópu ngmídi mbêmê doo ya, dye ghi doo y:enê, apê, Pi yilí kwéli daadí m:ii, Yesu kwódo ngê yi ngwo aní ghê.

Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u nté l:âmol:âmo

Mátíyu 26:17-19; Mak 14:12-16

⁷ Wéni n:ii ngê Mbídedí Pywápê Ngmê u Naa dnyimo kuwo, Nju tpémi y:oo sipi tp:oo u ngwo dnyimo vyee dé, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté u ngwo dnyimo l:âmol:âmo.

⁸ Yesu ngê Pita pini dê Njon dy:ââ doo, yepê, Choo lèpí, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u nté kwéli nmímo pípi, tpíle yilí y:i nmí kada nyi l:âmo nyoo.

⁹ Yesu ka póo knopwo, kwo, Tpile yilí ló y:i any:uu l:âmo?

¹⁰ Yepê, Njedusalema choo lèpí, pí ngmê ngê maa p:uu wuné pyépi dp:o, yi pini nkono mbwaa d:umu ngmédpo mumu ngmê. Yepê, U ngomo k:oo dpí ngm:êê nyoo,

* **21:34:** Luukí 17:27; Lóma 13:13; Epeso 5:18; 1 Tes 5:3

11 ngomo chóo ka dp:uu póo cho, kwipi, Nyi mâawe ngê atédê dy:âa nyo, ada, Naa u nté ló ngomo ghi k:oo wanm:uu ma, a p:uu ndiye pyu kní yi k:ii?

12 Yepê, Yi ngomo chóo ngê podo ngomo ghi ndîi dpo ngmêwunê kêmakêma, yepê, nmî ntâa tpile yilí yintómu y:i a tóo. Yepê, Nmî naa nté y:i dp:uu l:âmo nyoo.

13 Wod:oo p:uu ndiye pyu dê y:oo kada a y:ee ngópu, Njedusalem lee knopwo, kópuni Yesu ngê ye vyu, yi tpile yilí mî m:uu ngópu, yi nááli u nté yi ngomo k:oo adí l:âmo ngmê.

Yesu u k:ii u kuwókuwó kmaapí u ngwo dóo ngópu

Mátíyu 26:20-30; Mak 14:17-26; Njon 13:21-30; 1 Kódin 11:23-25

14 Kâadî dini ghi n:ii ngê gho, Yesu, u dyépi yoo yi k:ii, yi ngomo ghi k:oo mî kee dniye, kmaapí tédê yi yaa dniye.

15 Yesu ngê yepê, A mgîni vyîmî u dye ghi n:ii noo t:âat:âa, u ya a nga dêpwo kwo, Yi kópu ghêlí k:ii a nga pyaa we. Yepê, Yi ngwo a nga wodê pyodo, ye ala Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté nipi daapudu ma.

16 Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Ala a kuwókuwó nááli, a k:ii mēdaamunmî kê, u dí Chóo Lémi ngê chóo ada a y:enê nmyo. Yepê, Kópuni ala nááli u mgamê ngê a tóo, ala yi kópu, Chóo Lémi ngê nmî kn:âa yoo Yichip tpémi yi kēê k:oo mwo a pw:ii too, apii. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóo Lémi ngê dono kwulo yinté d:ud:umbiy:e wa a pw:ii nmyo.

17 Wod:oo Yesu ngê kapî ngma a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, kumu mbee ngê, Chóo Lémi kwuno ngê, u dyépi kní ye yepê, Ala wain kapí a ngee yó, kníkní nda yó,

18 mu kópu u díy:o wain daamunî nda, u dí wéni n:ii ngê a pi ndîi ngê amí pyódu, pi yintómu aní y:enê, kmaapí ndîi u ngwo anm:uu dóo.

19 U kuwó dini ghi ngê mbîdédi a ngêêdí, Chóo Lémi kwuno ngê, puwâ, p:uu ndiye pyu kní ye y:ângo, yepê, Ala a chóochóo, nê, nmye yed:a kê. Yepê, Kópuni dí d:uu, myedmyinê d:uud:uu, a mgamê ngê choo ya. *

20 Kmaapí u kuwó dini ghi ngê kapí mēdê y:ângo, wain k:oo a pii ngê, ye y:ângo, yepê, Ala a wêê. Yepê, Nmyi l:êê díy:o wêê a p:uu wa pwii, Chóo Lémi ka kâadî te kamí ngê yinê wa a kâadî nmyo. *

21 Yepê, Ngmênê nmyi vy:o pini mu ngmídi kuu. Yepê, K:omo tpile u k:ii nipi nmo kmaapí té, ngmênê daa kêmakêma yi pini a kwódo ngê a wowo. *

22 Yepê, Chóo Lémi ngê kópuni a p:uu ló dini a vyu, yi kópu ndêndê ngê a pyodopyodo, ngmênê pini n:ii a kwódo ngê a wowo, d:ud:umbiy:e choo nkîngê.

23 Wod:oo noko dnye póo, noko yipu, Nmî vy:o pini n:uu ngê kî kópu a d:uud:uu?

Lémilémi u danêmbum

24 U kuwó dini ghi ngê Yesu p:uu ndiye pyu yoo noko dnye kwopwepe, noko yipu, Yesu u kuwó n:uu ngma tóo, nmî kada pini ngê vyílo ayi pyódu.

25 Yesu ngê yepê, Yélini daa Nju tpémi, yi vy:o yélini kada pini ngê dpí pyaa dmi, a lémilémi nyédi, yi chóo yi pi dmi a kmîmî tumo, apu, Nmo yoo yi mbwámê dé.

26 Yepê, Ngmênê yi kópu nmyi vy:o kîngê ya. Yepê, Tp:ee ngê pyâawe mâawe ntee a cháachâa too, nmyi vy:o pini n:ii u pi ndîi ngê dê pyaa knomomê, yi

* 22:19: Luukí 24:30

* 22:20: Jer 31:31-34

* 22:21: Psalm 41:9; Njon 13:21-22

pini ngê u tîdê mbwó yoo yinté myechoo cháâcháâ dé. Yepê, Pini n:ii nmyi kada adí kwo, u tîdê mbwó yoo myechoo ngêêpí dé. *

²⁷ Yepê, Nee k:oo ló pini yi lémi ndíí, n:ii a líme yédi, ó n:ii a mbiye yédi? Yepê, N:ii a líme yédi, yini lémi ndíí, apii, ngmênê nmyi vy:o dênnoo líme, myedênnoo lémilémi. Yepê, Yinté myedmyinê d:uud:uu, lémilémi ngê kêê nangê t:oo. *

²⁸ Yepê, Ngmênê mu dini ghi ngê nmyi pi dmi ndíí ngê wa pyódu. Yepê, K:omo tpile a tókótókó tédê pi kní y:oo a pi tédê ngê a pyódu ngópu, ngmênê dpíp:e kuwo noo, nmyi pi dmi tédê ngê myedê pyódu ngópu.

²⁹⁻³⁰ Yepê, M:aa ngê ntee a ngmídi noo, yoo yi kada pini ngê a pyódu noo, yepê, yinté mu dini ghi ngê Yisíléli tpémi yi yoo dyêêdí y:a mê miyó wanmyi y:enê dé. Yepê, Yi dini ghi ngê a kêê k:oo nipi anmín:aa yakmaapí.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vvyu
Mátiyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Njon 13:36-38

³¹ Yesu ngê Pita ka kwo, Saimon. Kwo, Ala kópu ngí nyeni. Kwo, Setan ngê wunê kêda ch:ee nmyo, u yi u ngwo a kwo, Nê tókó té. *

³² Kwo, Ngmênê l:êê díy:o kín:aa ngêpê yédi, k:omo tpile nyinê wópuwópu nê, ngmênê ngêlímí a ka d:ud:umbiy:e chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Dini ghi n:ii ngê a ka aményinê tpélimbiy:e, m̀wó yoo dpí wédêwédê kalê té, yi kélímí ndíí ngê dpí pyódu ngí. *

³³ Pita ngê kwo, A Lémi, daanê wópu ngí. Kwo, K:omo tpile mbwa k:oo wa km:êê ngí, a k:ii amy:ii kee kní, k:omo tpile l:êê díy:o wa vya nê, myedaanê wópu ngí.

³⁴ Yesu ngê kwo, Pita. Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaapê. Kwo, Kêmkêm ghêlí k:ii daawa káâ, pyolo nyinê wópuwópu nê, pi kní ye ala kópu nye tpaapê, yenye, Ye pini daa a lama pini.

Yesu dye ghi kamí p:uu u ngwo doo danêmbum

³⁵ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê p:aani muni dy:ââ nmyoo, nmyi tpile dpíp:engmê núw:o ngópu, ndapí dpíp:e núw:o ngópu, nmyi yi dópo kn:aani myedpíp:e núw:o ngópu, yepê, lukwe, tpile ngmê u p:aa nmye ngmêmí yó? Kwo, Kêle, u ntáâ mbêmê nmeen:aa ya, yoo mb:aamb:aa ngê nmo dnya a vvyuwo. *

³⁶ Yesu ngê yepê, Ngmênê dye ghi kamí ngma ala, yinté nmye mēdaamudnya a vvyuwo. Yepê, N:ii u ngópu paambwi u tpile n:ii a pyede, dpí núw:o teñe, n:ii u ngópu ndapí a tóó, myoo núw:o ngê. Yepê, N:ii u ngópu l:êê taa daa tóó, u nkwo kpídí pi ngmê ka dpí y:e ngê, u kwo wa pwila, u l:êê taa u ngwo ngmêpaa pwila ngê,

³⁷ mu kópu u díy:o kópuni a p:uu ló dini a d:êê ngópu, pi kní y:oo a ntiyentiye ngmê. Yi kópu ala,

Yi pini p:uu pi kní y:oo wa vyi ngmê, Pi dono yila. *

Yepê, Kópu yilí n:ii a p:uu a d:êê tumo, pi kní y:oo a ntiyentiye t:oo.

³⁸ P:uu ndiye pyu kní y:oo kwo, Nmí Lémi. Kwo, Nmí l:êê taa miyó ala. Yesu ngê yepê, Yinté danêmbum munto.

Yesu Nketsemane u ngwo doon:aa ngêpê
Mátiyu 26:36-46; Mak 14:32-42

* **22:26:** Mát 23:11; Mak 9:35   * **22:27:** Njon 13:12-15   * **22:31:** Njópi 1:6-12; 2:1-6; 2 Kódin 2:11

* **22:32:** Njon 17:9-15; 21:15-17   * **22:35:** Luukí 9:3; 10:4   * **22:37:** Is 53:12; Luukí 22:52; 23:32-33

39 Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi k:ii, mgîdî vy:o ntee dnyimo lêpî, yi mgîdî ngê yinté mye lee dniye, Njedusalem a kuwo ngópu, mbwini n:ii u pi Olipi, yi mbwini mbêmê lee dniye.

40 Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu ngê yepê, Dmyinê ngêpê, nmyi tókótókó ndîi ngê daapaa pyaa we.

41 Wod:oo a kuwo too, ntee daa kuughê loo, yu mbodo dê y:e y:i mí ghê wo, y:i doon:aa ngêpê.

42 U Mî ka kwo, M:aa. Kwo, U ntââ ala dono u mbwaa daanî nda? Kwo, Ngmênê ngwépi daanî puwâ. Kwo, K:omo tpile ala kópu u ya a nga daa kwo, ngmênê a nga dpî d:uu ngi, mu kópu u dîy:o a kada nye tóó.

43 Wod:oo enjel ngmê mbóó p:uu a ndê wo, Yesu yimi mê wêdêwêdê kwólu.

44 U nuw:o dyênê wo, u ghê a kee wo, dpodombiy:e modoo ngêpê, wod:oo kiyé t:ââ u ngwo yedoo ya.

45 U kuwó dini ghi ngê ngêpê yedê kêlî ngê, p:uu ndiye pyu knî ye yi diyé wo, dpî tédê m:uu too, mu kópu u dîy:o yi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo.

46 Wod:oo yepê, Lukwe dîy:o nmye dpî té. Yepê, A pii dmyeno, dmyinê ngêpê, nmyi tókótókó ndîi ngê daapaa pyaa we.

Yesu u ngwo mgîmî ngópu

Mátiyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Njon 18:1-11

47 Yesu ngê danêmbum ghêlî daa chedê ngê, wod:oo lede yoo taa dniye, Njudas yi kada doo kwo, pini n:ii Yesu p:uu ndiye pyu y:a mê miyó knî yi vy:o pwii wo, Yesu yiné dóó. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, Njudas Yesu ka loo, Nju tpémi yi chipéchipé ngê Yesu u ngwo a chipé ngê, n:uu Yesu kpââ pee p:uu dyíngo.

48 Ngmênê Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o chipéchipé mbêmê Chóó Lémi u Pi Ndêndê pi dono knî ye nyiné kêmakêma?

49 Yesu p:uu ndiye pyu knî y:oo dini ghi n:ii ngê a w:ee ngópu, apê, Yesu awêde a mgîmîmgîmî ngmê, wod:oo Yesu ka póó dniye, kwo, Nmî Lémi, yi p:uu l:êê kmêle, apii?

50 Wod:oo ngmê ngê u taa a ngêêdî, apê, Lede yoo nî vya té, apê, ngmê mbwámê nê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, u wéni pee ngwene ngópu. Yi lede kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê.

51 Ngmênê Yesu ngê yepê, Yi p:uu l:êê munto, wod:oo yi lede ngwene mé kââ.

52 Yélini Yesu u mgîmîmgîmî u l:êê dîy:o a lee dniye, kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini yoo, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo, kada pini yoo mye yi k:ii, yi yéli ye Yesu ngê yepê, D:aa l:êê pyu ngmê. Yepê, Lukwe dîy:o kaa taa kélê a ka dmyinê lee dmi.

53 Yepê, Wo yilî yi k:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo nmyi vy:o kínoo a kwo, y:i nîmon:aa dêêpî. Yepê, Lukwe dîy:o y:i w:êênî dpîp:e mgîmî noo. Yepê, Nmyo mgîdî u yoo, Setan ka nmye ng:aa té, mgîdî vy:o dmye mgîmî nê.

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê

Mátiyu 26:57-58,69-75; Mak 14:53-54,66-72

Njon 18:12-18,25-27

54 Dini ghi n:ii ngê Yesu mgîmî ngópu, kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini ndîi u ngomo k:oo nuw:o ngópu, u kóté kígha u l:êê dîy:o. Pita ngê doo yámuyâmu dé,

tumutumu yi kuwó doo a kwo, daa chono doo a paa, wod:oo yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo myimî kee wo.

⁵⁵ Nkuwo u lêê dîy:oo ndyuw:e ndîi y:i ngmê kpê ngópu, Pita u kii ndoo chedê yaa dniye.

⁵⁶ Dpodo módó ngmê ngê ndyuw:e u wo Pita yi módu, doo y:enê, pi knî ye yepê, Pini n:ii dmyinê núw:oo ngmê, kí pini p:uu kídpîmo ya.

⁵⁷ Ngmênê Pita ngê a wópu ngê, kwo, Kí dmââdí, ye pini daa a lama pini.

⁵⁸ U kuwó dini ghi ngê pi ngmê ngê myeyi módu, kwo, Nyi wu pini p:uu ndiye pyu ngmê. Ngmênê Pita ngê kwo, Kí pini, nê kuu.

⁵⁹ Daa ndîi dye ghi yimî loo, pi m:uu ngê u pyipe knî ye yepê, Kí pini nmo ka k:omodanê, u dnye ngî ny:ee yó, Nkálili pi nmye yila, yi dnyeni nmye ka kígha.

⁶⁰ Ngmênê Pita ngê kwo, Kí pini, kópuni p:uu a ka nye danê, a lama daa tóó. Danêmbum ghêlí dèpê kêlí ngê, wod:oo kêmkêm ka wo.

⁶¹ Yesu yi ngwo Pita ka diyê wo, doo y:enê, wod:oo Pita ngê nmî Lémi u kópu mē nuw:oo kwólu, apê, Ala kópu a ka moda vyi, Kêmkêm ghêlí k:ii daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê,

⁶² wod:oo Pita u gha d:ud:umbiy:e dyênê wo, kuwa pwii wo, y:i doon:aa mbê.

Yesu u ngwo dnye nkwitinkwiti

Mátiyu 26:67-68; Mak 14:65

⁶³ Yélini yi kêê k:oo Yesu doo kwo, yi yéli y:oo dnye nkwitinkwiti, myednye kpakapaka.

⁶⁴ Dini ghi n:ii ngê dnye nkwitinkwiti, kpídí pee ngê u ngwolo dê wópu dumo, u nkwo dnye vye, kópu, N:aa dê vya ngî? Kópu, Chi dípî. Kópu, W:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, ye pini n:ii ngê dê vya ngî, u pi nmo píchi vyi.

⁶⁵ U pi dyênê ngópu, daa gha kópu u kwo yilí vyi ngópu.

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Yesu u ngwo kóté kalê ngópu

Mátiyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Njon 18:19-24

⁶⁶ Dini ghi n:ii ngê wa wo, Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dèêpî pyu yoo yi k:ii, nipi a da wo, Yesu u ngwo dnye kóté kígha.

⁶⁷ Kwo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, nyi vyílo y:ii kwo knomomê, ye nmo vyi ngî. Yepê, Nmye n:aa tpaépê knomomê, Ala nê vyílo, ye a ka daanmyinê kèlimí mbê dmi. *

⁶⁸ Yepê, Myenté, nmye n:aa póó knomomê, kópu a ka myedaanmyinê vyi ngmê,

⁶⁹ ngmênê daa kêmakêma Pi Ndêndê Chóó Lémi u nkígh:ê wumê yââyââ, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Kí Chóó Lémi u che p:ââ pee. *

⁷⁰ U kwo póó dniye, kwo, Mundoo nyi Chóó Lémi Tp:oo? Yepê, Nmyi chóó kídmeye vyi ngmê.

⁷¹ Wod:oo noko yepê, Kí pini u châpu pyu u yi nmo daamu a kwo, chóóchóó kédê ndyíko, chóó u kópu dyuu nmí chóó kudu ny:oo, u yi u ngwo a kwo, Chóó Lémi u daa nê kââdí. Noko yepê, Pw:oo we, daadî ya.

* **22:67:** Njon 10:24-26; 3:12; 8:45   * **22:69:** Dpodo 7:56

23

Yesu Paléti ka u ngwo níuw:o ngópu

Mátiyu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-5; Njon 18:28-38

¹ Kada pini yintómu yi ngwo a ghèédí dniye, Lóma lede yoo yi kada pini ndíí Paléti ka Yesu níuw:o ngópu,

² p:uu yipe tee kn:ââ yi ngwo a chaá ngópu, kwo, Ala pini aténgé dp:o ngímí, pi kní ye ala kópu a tpapê ngé, yipu, Kada pini n:ii Lóma wunê tóó, tákisi u kwo namê pywupwí. Kwo, Yi kópu mbêmê pi yilí da pyidu té, u yoo vy:o u ngwo dê kaa té. Kwo, Ala kópu ye mye tpapê ngé, Chóó Lémi ngé a ngmídi noo, nmyi king ngé wunê pyépi nê. *

³ Paléti ngé p:o ngé, kwo, Mumdoó nyi Nju tpémi yi king? Yesu ngé kwo, Nýóó kíchi vyi. *

⁴ Wod:oo Paléti ngé kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, pi yilí yi k:ii, yepê, Ala pini u kpadakpada u kópu d:oo ngmê pyw:ângo.

⁵ Ngmênê Paléti ka dyaa dnye chedêchedê, kópu, Pi yilí wunê pyidupyidu too, dnyinté wunê tpyuu té. Kópu, Nkálili Wee u kwo kn:ââ a chópu, Njuda Wee u kwo p:aani p:aani yoo myemênê pyidu too, u dí ala Njedusalem myimí ta.

Paléti ngé Antipas Helodi ka Yesu u ngwo dy:ââ ngé

⁶ Dini ghi n:ii ngé Paléti ngé yi kópu yi nyongo, pi kní ye póó wo, yepê, Mumdoó ala pini Nkálili pi? Kwo, Nyââ, Nkálili a ndé wo.

⁷ Dini ghi n:ii ngé Paléti ngé a w:ee ngé, apê, Yesu Helodi kóó k:oo pini ngmê, wod:oo Helodi ka dy:ââ ngé, mwada p:aani pee. Yi ngwo Helodi Njedusalem naa tédê myedoo ya. *

⁸ Helodi ngé Yesu yi módu, u gha mb:aamb:aa ngé pyodo, mu kópu u díy:o u pi ló dini a nyongo, dye ghi daadíi u yi u ngwo doo kwo, Ní m:uu, mbwudu a ngópu ngmê chaá ngé. *

⁹ Wod:oo Helodi ngé Yesu doo póópóó, ngmênê Yesu ngé kópu u kwo daangmê vyu.

¹⁰ Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, dêépí pyu yoo mye yi k:ii, dpodom-biy:e ghé dniye, Yesu p:uu yipe tee kópu yilí t:ee ngópu.

¹¹ U kuwó dini ghi ngé Helodi u lede kní yi k:ii, Yesu dnye nkwitinkwiti, d:ud:umbiy:e daa chápu ngópu. Kpídí mb:aa u mbwo ngmê t:ee ngópu, Paléti ka u ngwo mé dy:ââ ngópu.

¹² Yi wéni ngé Paléti pini dê Helodi numo pyipe ngé mé pyaa knopwo, mu kópu u díy:o Paléti ngé Helodi chápu ngé, kóó k:oo pini u kwo ngmê dy:ââ ngé. Mwiyé noko dpímo a diya.

Paléti ngé Yesu u vyee tédê u ngwo dy:ââ ngé

Mátiyu 27:15-26; Mak 15:6-15; Njon 18:39-19:16

¹³ Paléti ngé kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, yoo yi kada pini yoo, pi yilí mye yi k:ii, nipi mêtê danê ngé,

¹⁴ yepê, Ala pini a ka kídmyinê níuw:o ngmê, a ka kídmye vyi ngmê, a ka nyimu, Yoo yilí kíyedê pyidupyidu té, chóó u pee ngé ka kapí té. Yepê, Wunê nmyi ngópu kídí kóté kwolo, pwopwo u kópu p:uu d:oo ngmê pyw:ângo,

* 23:2: Luuki 20:20-26

* 23:3: 1 Tím 6:13

* 23:7: Luuki 3:1

* 23:8: Luuki 9:9

15 Helodi ngê yinté kópu p:uu myedoo pyw:ângo, a ka kîmêda dy:ââ. Yepê, Pwopwo u kópu p:uu daa t:a mo daa t:a.

16 Yepê, A lede knî y:oo a kpakakpaka ngmê, yed:oo n:aa pw:iipw:ii.

17 M:ââ k:oo Nju tpémi yi naa ndîi u dye ghi ngê, yélini mbwa k:oo dnyimo kwo, Paléti ngê ngmêdpîmo pw:iipw:ii, apu, Nju tpémi yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa we. Pini n:ii u pi pi knî y:oo u kwo dnyimo tpaépê, yini yidpîmo pw:iipw:ii.

18 Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, ngmênê pi yintómu dpodombiy:e u kwo mbó dniye, kwo, Daanyi pw:ii. Kwo, Vya ngi. Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi.

19 (Yi Mbadapas ngê u yi doo a kwo, Lóma lede yoo nmî ngm:ii kalê té. U yoo yi kada mwiyé a ghê wo, Lóma lede woni a vya tumo, u l:êê díy:o u yoo knî yi k:ii mbwa k:oo u ngwo kee dniye.)

20 Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu nî pw:ii, wod:oo pi knî ye mbwolo, yepê, Kêle. Yepê, Yesu vyílo yini pw:iipw:ii,

21 ngmênê pi knî y:oo dpodombiy:e kwo, Kídosi ñedê t:ee ngi. Kwo, Pw:oo we, daadí ya.

22 Paléti pyolombó ye mê póó wo, yepê, Ló dono kópu ndîi ngmê d:uu ngê? Yepê, Pwopwo u kópu p:uu d:oongmê pyw:ângo. Yepê, A lede knî y:oo a kpakakpaka ngmê, yed:oo n:aa pw:iipw:ii.

23 Ngmênê Paléti ka dédnye ng:aa, dpodombiy:e u kwo modnye kââ, kópu, Kídosi ñedê t:ee ngi. Yinté dnye kââ ee, u dí yi pono mî vyápê wo,

24 lede knî ye yepê, kídosi ñedê nyi t:ee yó.

25 Paléti yi pono vyápê wo. Pini n:ii l:êê pyu ndîi Mbadapas, pi vyeé u l:êê díy:o mbwa k:oo mwiyé a kee wo, pwopwo y:i doon:aa t:âât:ââ, yi pini pw:ii ngê, ngmênê Yesu u vyeé tédê dy:ââ ngê.

Yesu kídosi ñedê u ngwo t:ee ngópu

Mátiyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Njon 19:17-27

26 Lóma lede knî y:oo Yesu u vyeé tédê núw:o ngópu. Maa p:uu pi ngmê m:uu ngópu, u pi Saimon, Sadéni pi, Njedusalem doo lèpî. Lede knî y:oo yi pini mgímî ngópu, Yesu u kídosi u kîgha yé ngópu, kwo, Kî pini u kídosi dnyinê ngi. Wod:oo Yesu u kuwó doo kwo, u kídosi doo dnyinêdnyinê.

27 Pi yilî yi kuwó doo kwo, dnye yâmuyâmu dé. Pyââ knî yi vy:o my:oodoo kwo, Yesu u l:êê díy:o dnye mbê.

28 Yesu ye mênê diyé wo, yepê, Njedusalem pyââ yoo. Yepê, A l:êê díy:o mbê mu yé yó, nmyi chóó nmyi l:êê díy:o dmyinê mbê, nmyi tp:ee dmââdîma yi l:êê díy:o myedmyinê mbê.

29 Yepê, Dye ghi ngmê kiyedê ppiyé knî, yi ngwo nmyi kpadakpada ndîi wanmyinê pyw:ee ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi tp:ee dmââdîma nmyi ngópu adnyi vyeé dé, ala kópu wanmy:uu vyi ngmê, anye, L:omo m:aa tpaomé wo, a tp:ee l:omo m:aa tpyó.

30 Yepê, Yi ngwo nkîngê ngê y:ay:a wanmyi pwiyé dmi, u yi nmye adî kwo, anye, Mbu nmî pwo a vyuwó dniye, límîlímî ngê u ngwo p:oo pw:oo dmi. *

31 Yepê, Ala lede yoo yi p:uu dénoo d:uu, ngmênê dono a nga a d:uud:uu ngmê. Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi p:uu anmyin:aa d:uu, angéntoo dono u nkwo nmye angmê d:uu ngmê.

32 Pi mê miyó yi vyeé tédê mye núw:o dumo, pi dono dé.

* 23:30: Hos 10:8; Tpyuu 6:16

³³ Kwéli lee dniye, yi ghi u pi Mbodo Dînê. Yesu kídosi ñedê y:i mî t:ee ngópu, pi dono dê kídosi ñedê y:i myimí t:ee dumo, woni u wéni pee t:ee ngópu, woni u t:anê pee t:ee ngópu.

³⁴ Yesu ngê u mî ka kwo, M:aa. Kwo, Kí yéli y:oo kópuni a nga dê d:uu ngmê, daa yi lama dê d:uu ngmê. Kwo, Yi kópu modó kn:ââ yuwo dpî kée ngi, mênangê ngí. Yesu u kpídí yêê tumo, yi kpídí kní yi l:êê díy:o dnye ng:oo, noko yepê, Alani nanê wa a ngí, woni nanê wa a ngí? *

³⁵ Yélini y:i doo kwo, yi yéli y:oo dnye y:enê. Yi ngópu Nju tpémi yi kada pini kní y:oo dnye nkwtinkwiti, noko yipu, Mumdoó Chóó Lémi ngê kî pini a ngmídi ngê, yoo ntee doo ngêêpî dé, ye chóochóó yinté mye ngee ngê. *

³⁶ Lede kní y:oo myednye nkwtinkwiti, k:omo ngê wain u kwo dnye dp:eedp:ee,

³⁷ kópu, Mumdoó nyi Nju tpémi yi king, ñyóóchóó mê ngee ngi.

³⁸ U pwopwo u nt:u kópu kídosi ñedê u pwo t:ee ngópu, apê, Nju tpémi yi king.

³⁹ Pini n:ii dê u nkígh:ê t:ee dumo, ngmê ngê kwo, Chi dípi. Kwo, Nyi lónté kada pini. Kwo, Mumdoó Chóó Lémi ngê a ngmídi nyoo, ye ñyóóchóó mê ngee ngi, mye ngee nyédi.

⁴⁰ Ngmênê woni ngê yi kópu u kwo kwódu ngê, kwo, U kwo kidimê mbumu. Kwo, Lukwe, Chóó Lémi ka d:ii nkíngê? Kwo, U ngmídi ngmê u pi vyílo y:ii nkwtinkwiti. Kwo, Nipi nganmo mgíní vyímí té.

⁴¹ Kwo, Kópuni nyi kn:aadi too, u díy:o nye mgíní vyímí mo, ngmênê kî pini ngê kópu daangmê kn:aadi ngê. Kwo, Lukwe díy:o nye nkwtinkwiti.

⁴² Yesu ka kwo, Yesu, dini ghi n:ii ngê king ngê anyi pyódu, ngêê k:oo dpî kaa nédi.

⁴³ Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaépê, awêde ghi mb:aa nipi nye lépí mo.

Yesu kídosi ñedê u ngwo pwene

Mátíyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Njon 19:28-30

⁴⁴ Yi dini ghi ngê kââdí mbóó ñukníñukní p:uu doo kwo, yi dyámê pee mbêmê mgídí a ghay wo. Dini ghi n:ii ngê kââdí ngê liy:aa pyile a kuwo ngê, mê wa wo. *

⁴⁵ Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpídí ndíi n:ii doo ya, yi kpídí ngê yoo yi maa dpímo nkokonkoko, apê, Chóó Lémi u yâpwo ghi k:oo daapaa ní dniye. Yesu kídosi ñedê dini ghi n:ii ngê pwene, wod:oo yi kpídí chóó mîné chaa wo, châpwochâpwo ngê nkwo do a yaa wo, knâpwo dí. *

⁴⁶ Yesu kídosi ñedê modoo ya, u mî ka dpodombiy:ê ka wo, kwo, M:aa, a ghê dmi nga d:a kê, a ngini. Yi kópu yi vyu, wod:oo pwene ka.

⁴⁷ Lede n:ii kní y:oo Yesu kídosi ñedê t:ee ngópu, yi lede yoo yi máawe ndíi kídosi u nkígh:ê doon:aa kwo. Dini ghi n:ii ngê Yesu u ngópu pwene, Chóó Lémi chaa kwólu, apê, Kí ndéndê ngê pi mb:aa, u kn:aadi te kópu daa tóó.

⁴⁸ Pi yilí, n:ii kní y:oo Yesu u pwopwo tédê dnyen:aa y:enê, dini ghi n:ii ngê yi ngópu pwene, yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, u l:êê díy:o dnye yíi, yi p:aa pee p:aa pee mê díyé dniye.

⁴⁹ Yélini Yesu u lama dnye ya, daa chono dnya a kwo, yi dnya a y:enê. Pyópuni yoo Nkálili Wee u kwo Yesu p:uu mwiyé a kaa dniye, u k:ii Nje-dusalem lee dniye, yi yéli yi vy:o myednye kwo.

* 23:34: Mát 5:44; Psalm 22:18 * 23:35: Psalm 22:7-8 * 23:44: Luukí 18:31; Amos 8:9 * 23:45: Hipílu 9:2-3,6-8

Yesu ntóo u ngwo kmênê ngópu

Mátíyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Njon 19:38-42

⁵⁰⁻⁵¹ Kada pini ngmê, u pi Njósép, Adamátiya pi. Yi p: aani Njuda Wee u kwo a tóó. Yi pini pi mb:aa, apu, Chóó Lémi ngê nmî y:enê kn:ââ límî k:ii ngê paa chaa ngê. K:omo tpile kada pini knî yi vy:o doo kwo, ngmênê Yesu u pwele chápu tédê, u vyee tédê yi vy:o daa ghê wo.

⁵² Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, yi pini Paléti ka loo, Yesu ntóo u kwo mîné ch:ee ngê.

⁵³ Paléti ngê kwo, U ntââ, wod:oo Njósép loo, Yesu ntóo kídosi ñedê a ngópu, kpídî pee ngê a kmongo ngê, ntóó ñuwo, kpomo u mênê mî yó. Yi kpomo pi knî y:oo t:aanî paa mwiyé a ché ngópu, pi ntóó kmênêkmênê u l:êê díy:o.

⁵⁴ Yi wéni Pídade, womumo líme wo.

⁵⁵ Pyópuni knî y:oo Yesu Nkálili Wee u kwo dnya a yâmyâmu, Njedusalem u k:ii myimî taa dniye, yi pyópu knî y:oo Njósép ngm:êê ngópu, Yesu ntóo kpomo u mênê yi ngópu mî kmênê ngê.

⁵⁶ U kuwó dini ghi ngê yi p:aa pee mê diyé dniye, apê, Tpileni tuu mb:aamb:aa dé, knî ngmênmi nya, Yesu ntóo p:uu nm:uu d:ii té, ngmênê yi ngwo kââdí gho, yi líme wo kn:ââ chópu, mēdaa lee dniye. Yi dêêpî kópu dyuu chápu ngópu, líme wo ngê dnye líme.

24

Yesu u ngwo a pii wo

Mátíyu 28:1-10; Mak 16:1-8; Njon 20:1-10

¹ Pyópuni knî y:oo tpileni tuu mb:aa mwiyé a l:âmo tumo, Sandé mw:aa ngídî vy:o ñuw:o tumo, apê, Yesu ntóo p:uu nm:uu d:ii té.

² Kpomo chedê dini ghi n:ii ngê taa dniye, apê, Chêêpî ndîi kpomo t:âmo lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo,

³ wod:oo kpomo u mênê kee dniye, ngmênê nmî Lémi Yesu ntóo daa m:uu ngópu.

⁴ Yi kópu dêpê w:ee ngópu, yi nuw:onuwo u kópu ngê pyodo, wod:oo pi miyó anya a pwiyé knopwo, apê, Mu kwo mo, yi kpídî dmi dé muyedê wuu mbele mo. *

⁵ Nkingê ngê y:ay:a pwiyé dniye, yi tpódu chápu dumo, mbwódo dyimé dniye, k:kame ye ghê dniye. Yi tpódu y:oo yepê, Pini n:ii ghê a t:a, lukwe díy:o kpêênî m:een:aa nmy:uu ngmê.

⁶ Yepê, Al:ii daa tóó, yepê, kēda pyidu. Yepê, Yi kópu dyuu wuné munmya a vuu, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o modoo a kwo, Nkálili Wee u kwo. Yepê, Ala kópu nmye mwo a vuu,

⁷ nmyepê, K:omo tpile nê Chóó Lémi u Pi Ndéndê, ngmênê pi dono knî y:oo wa mgímî nê, kídosi ñedê wa t:ee nê, wo pyoloni k:oo amênê pyidu. *

⁸ Wod:oo yi pyópu knî y:oo yi kópu dyuu yimî nuw:o kalé ngópu,

⁹ kpomo a kuwo ngópu, Yesu u dyépi y:a mē ngmê knî ye mdoo ñuw:o ngópu, Yesu u yoo woni knî ye mdoo mye ñuw:o ngópu.

¹⁰ Yi pyópu knî yi vy:o pyââ pyile doo kwo, yi pi dmi Méli Makídala pyââ ngmê, Njówana myomo, Méli Njems u pye pyolo. K:omo tpile yi pyópu knî y:oo dyépi knî ye yi kópu yilí mênê nté tumo, *

* 24:4: Dpodo 1:10

* 24:7: Luukî 9:22; 18:31-33

* 24:10: Luukî 8:2-3

11 ngmênê dyépi yoo ye daa kêlîmî mbê dniye, yinë ye daa ndê kópu ye tpapê ngmê.

12 Ngmênê Pita ngê mbêpê a puwâ, kpomo chedê loo, yedê tepe mbê wo, Yesu ntóo p:uu kpîdîni t:ee tumo, vyîlo yi m:uu too, tpile daamu módu, wod:oo u p:aa pee mê diyé wo, yi kópu u nuw:onuw:o u ngwo ghê wo.

Pi miyó dê y:oo Yesu u ngwo m:uu ngópu

Mak 16:12-13

13 Yi Sandé ngê Yesu p:uu ndiye pyu miyó dê y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, p:aa tp:oo ngmê yidpîmo lêpî, u pi Emeyîs, ntee daa kuughê dpîmo lêpî. (12 km.)

14 Kópuni yilî Yesu ngê pyaa dniye, maa p:uu yi p:uu dpîmo danêmbum.

15 Yi kópu knî yi p:uu dini ghi n:ii ngê dpîmo danêmbum, Yesu anya a pwiyé wo, yi kuwo doo kwo, dini ghi n:ii ngê a kp:anê doo, u k:ii nipi mídnye paa.

16 Yi m:uu ngópu, ngmênê daa mya ngópu.

17 Yesu ye póo wo, yepê, Maa p:uu ló kópu p:uu dpo danêmbum mo? Wod:oo ghê knopwo, ndîdí yi ngîma kele,

18 u kwo ngmê póo wo, pini n:ii u pi Kliyópas, kwo, Njedusalem kópuni pyaa dniye, pi yintómu yi lama a pyede, mumdooyi kópu knî lama daangma tóo?

19 Yesu ye póo wo, yepê, Ló kópu dé? Kwo, Yesu Nasalet pi ngê kópuni pyaa dniye. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, mye u nuu u pi, mb:aamb:aa ngê dpîmo dêêpî, mbwudu yilî dpîmo chap, pi knî y:oo myednyimo cháâcháâ.

20 Kwo, Ngmênê nmî kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo yi k:ii, kî ngîmî ngópu, u vyeê têdê dy:ââ ngópu, lede knî y:oo kídosi ñedé u nkwo mî t:ee ngópu.

21-22 Kwo, Ngmênê alanté nmee nuw:o, Yisîlêli tpêmi yintómu knî yi k:ii nmî kada vyîlo ayi ghê, Lóma tpêmi u ngwo wanmî ngm:ii kalê té. Kwo, Ala kópu m:uu, k:omo tpile m:ii tuwo a vya ngópu, ngmênê awêde nmî vy:o pyââ ngmê knî y:oo ghê nmî mênê dê ghipé ngmê, mw:aa mgîdí vy:o kpomo chedê kédê lee dmi,*

23 ngmênê yi pini ntóo doo m:uu ngópu. Kwo, Nmo yedê diyé dmi, nmodê, Enjel miyó kudun:aa m:uu, yedê, Yi pini kîmêda pyidu.

24 Kwo, Nmî vy:o pi knî ngmê kpomo chedê myaa lee dmi, yi pyópu knî y:oo ntee nmo dumu nté ngmê, yinté myaan:aa m:uu ngmê, ngmênê yi pini ntóo doo m:uu ngópu.*

25 Wod:oo Yesu ngê yepê, Lukwe díy:o dpî mbodo dê dîngîdîngî dê. Yepê, Kópuni yilî Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, lukwe díy:o yi kópu knî ye dêdpîdê kêlîmî mo.

26 Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, doo u ntââ yi dono u wépi daapî puwâ. Yepê, Yi dono u wépi wo puwâ, u dpodo ndêndê lónté pí dóo, u pi ndîi ngê lónté u nkwo pí pyodo.

27 Wod:oo kópuni puku yedê chóó p:uu ló dini a d:êê tumo, u kakêmé yilî ye chámê ngê, kn:ââ Mósisi ngê kópuni a d:êê too, nkoo Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo kópuni myedê d:êê tumo.

28 P:aaani n:ii tp:oo dpîmo lêpî, y:i yimî taa dniye, yi tpódu ye yinë ye yi pini kn:aa p:aaani doo lêpî,

29 ngmênê yi tpódu y:oo u dí pwaa ngópu, kwo, Nakî nî, kââdí daa kêmakêma a wupwo. Kwo, Ng:ii dpî kmêle, wod:oo ngomo k:oo u k:ii nipi mê kee dniye.

* 24:21-22: Luukí 19:11; Dpodo 1:6 * 24:24: Njon 20:3-10

30 Dini ghi n:ii ngê kmaapí tédê yaa dniye, mbîdédi a ngêêdí, Chóó Lémi kwuno ngé, yi puwâ, ye yi y:ângo.

31 Yi ngwo mb:êê yi ngîma a ngópu, apê, E, kí Yesu, ngmênê yi anyi ye mé pwiyé wo.

32 Noko kwo, Maa p:uu nyi gha dê kêdê pywáíí kní, apii, kópuni puku yedê a pyede u kakêmé yilí nye kêdê chámê.

33 Yi ngwo dini ghi ngé yi tpódu ghêêdí knopwo, Njedusalem d:âmo mé diyé knopwo, Yesu p:uu ndiye pyu y:a mé ngmê, yi pyipe kní yi k:ii, ye yi taa knopwo,

34 yi tpókni y:oo yepê, Nmî Lémi ndêndê ngé kêda pyidu, Saimon ngé kêdê m:uu.

35 Wod:oo yi tpódu y:oo yepê, Kîmyednye m:uu. Yepê, Moma u k:ii kudu lee dmi, dny:oo myââ. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kmaapí tédê dpí yaa dmi, mbîdédi yi pwââ, u ngwo dnye mya.

Yesu ngé chóóchóó p:uu ndiye pyu kní ye u ngwo a kêma ngé

Mátíyu 28:16-20; Mak 16:14-18; Njon 20:19-23; Dpodo 1:6-8

36 Dini ghi n:ii ngé yi kópu p:uu dnye danêmbum, Yesu anya a pwiyé wo, yi vy:o ghê wo, yepê, Mw:ââkó a tidê mbwó yoo, ala nè, namê nkíngê.

37 Ngmênê nkíngê ngé y:ay:a pwiyé dniye, apê ngmênê, Kmêna ye kwo.

38 Yesu ngé yepê, Lukwe diy:o nmye nkíngê té. Yepê, Lukwe diy:o dnyinté nmye kélímí té.

39 Yepê, A kêê yi ngí m:uu tóó, nmyi kêê dmi a p:uu yé yó, yepê, Ala nè vyílo. Yepê, D:aa kmêna, myed:aa mbwee. Yepê, Kmêna mbwee yi mênê dîné daa kwo, yi p:uu mbyuu too daa t:a mo.

40 Yi kópu yi vyyu, wod:oo kóó yu yi ngópu tpyé too.

41 Ngmênê doo u ntââ u kwo myedaapê kélímí mbê dniye, mu kópu u diy:o yi gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngé pyodo, mye ngwéti dniye. Wod:oo ye póó wo, yepê, Nté pee nmyi ngópu ngma tóó, n:aa pîpí.

42 Te mbyuu ch:ee ngmê u kwo ngmê y:ee ngópu,

43 yi kêlê a ngópu, yi ngópu ndîí.

Yesu p:uu kópuni puku yedê a pyede, p:uu ndiye pyu kní y:oo u ngwo a w:ee tumo

44 Yesu u Mí ka ghêlí daa diyé wo, p:uu ndiye pyu yoo modoo ndiye kígha dé, yepê, Dini ghi n:ii ngé nmyi vy:o munoo a kwo, a pwopwo p:uu munmyenîmo a danê. Yepê, Kópuni Mósisi ngé a p:uu a d:êê too, Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo myedê d:êê tumo, n:ii wéti u puku yedê mye pyede, doo u ntââ yi kópu dyuu daap:aa kn:aadi ngé.

45 U kuwó dini ghi ngé yi nuw:o dmi índê mb:êê a ngópu, apê, Puku yedê kópuni a pyede, pêdê w:ee tene.

46 Yi kópu yilí yi nt:u mu ngmídi, yi nt:u dmi alanté, Pini n:ii Chóó Lémi ngé a ngmídi ngé dini ghi n:ii ngé wa t:a, wa ngímí ngmê, wa vya ngmê, wa kmênê ngmê, wo pyoloni ngé amêdê pyidu,

47 u yoo kní y:oo u pi pi kní ye adnyin:aa tpaépê, kn:ââ Njedusalem wa chaa ngmê, nkoo dyámê pé wopee wopee, n:ii kní y:oo u pi wa ny:ee ngmê, u pi mbêwê yi dono yilí wa kée too, Chóó Lémi ngé yi dono yilí mbodo kn:ââ vyyuu u nkwo wa kée té, mêdaawa a ngí té.

48 Yesu ngé yepê, Yi kópu yilí nmyi chóó kînnmyi m:uu tumo. Yepê, Pi kní ye dmyinên:aa tpaépê dé,

⁴⁹ ngmênê n:ii ngê a d:aa amênê kââdí, mwiyé dmyinê t:âât:ââ, nmye anîmo dy:ââ. Yepê, Yi pini M:aa u Ghê Dmi, yinê amî wêdêwêdê kalê nmyo. Yepê, Mwiyé nmye munê vvyu, nmyenê, M:aa ngê nmyi ngêêpî pyu nmye wa a dy:ââ. Yepê, Njedusalem ghêlí k:ii kêdmyinêngê kuwo ngmê, nmyi wêdêwêdê kígha pyu mwiyé dmyinê t:âât:ââ.

Yesu u Mî ka u ngwo kee wo

Mak 16:19-20; Dpodo 1:9-11

⁵⁰ U kuwó dini ghi ngê Yesu, p:uu ndiye pyu yoo yi kada ghê wo, Njedusalem a kuwo ngópu, Petani u nkígh:ê yi taa dniye, wod:oo ghê dniye, kóó dê yi pwo mbee doo, yi l:êê díy:o Chóó Lémi ka doo ngêpê.

⁵¹ Dini ghi n:ii ngê yi l:êê díy:o doo ngêpê, u Mî ngê a y:ângo, mbóó p:uu kmungo.

⁵² Wod:oo p:uu ndiye pyu yoo Njedusalem mê diyé dniye, yi gha dmi maa p:uu d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo,

⁵³ wo yintómu Chóó Lémi u ngomo k:oo dnyimon:aa koko, Chóó Lémi dnyimon:aa chaa kígha.

Wu u dí.

NJON

Pini n:ii ngê ala danêmbum d:êê ngê, u pi Njon, Sepédi tp:oo, Yesu u dyépi ngmê.

¹ Mwiyémiwiyé dini ghi ngê, nmî Kêlí Pini doo ya. Yi pini nmî Mí Tp:oo, nmî Mí nmo yiné a kêma ngê. Nmî Mí k:ii dpîmo ya, yi gha ngmídi ngê doo ya. *

² Dyámê pê ghêlí daangê l:âmo ngê, ngmênê nmî Mí k:ii nipi dpîmo ya.

³ Tpile yíli yintómu nipi l:âmo ngópu, wu tpile Kêlí Pini k:ii daa l:âmo ngópu, daa tóó. *

⁴ Kêlí Pini Ghê Njini u Kn:ââ, kamí ngê yiné dpî pyódu nmo. Yi Ghéni Kn:ââ nmî pywápê ngê vyílo yi pyodo. *

⁵ Yi pywápê ngê mgídí yiné chópu. Mgídí dêê wo, yi pywápê daa nt:ââ ngê. *

⁶⁻⁷ Yi pywápê, nmî Mí Tp:oo. Ghêlí daa ta, u mdoo tpapê pyu ngmê Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, nmo a dy:ââ ngê. Yi pini u pi Njon Baptist. Pi kní ye yi pywápê p:uu doon:aa danêmbum, mu kópu u diy:o apê, Pi yintómu u kwo paa kélímí mbê dniye.

⁸ Chóó vyílo daa pywápê, ngmênê pywápê p:uu pi kní ye doon:aa danêmbum.

⁹ Pywápê njini p:uu ye doon:aa danêmbum. Pi yintómu yi l:êê diy:o yi pywápê dyámê mbêmê doo a lèpi.

¹⁰ Nyââ, nmî pywápê dyámê mbêmê doo ya, dyámêni Chóó Lémi k:ii l:âmo ngópu, ngmênê yi dyámê pémi y:oo daa mya ngópu.

¹¹ Chóó u dyámê pee p:uu a loo, chóó u yoo y:oo u wépi pwaa ngópu.

¹² Ngmênê ngmê kní y:oo daa mb:ii ngópu, u kwo kélímí mbê dniye. Yi yéli Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu too.

¹³ Daa pi ngê yinté pyódu too, daa yi chóó Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye, ngmênê Chóó Lémi ngê chóó tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu too. *

¹⁴ Kêlí Pini pi ngê pyodo, nmî vy:o doo kwo. Ala kópu nmo w:ee ngê, Kí nmî Mí Tp:oo mu ngmídi. Nmî ngêêpí pyu ndíi, u kópu yintómu ndê kópu dé. *

¹⁵ Nmî Kêlí Pini pi ghêlí daa myââ, Njon Baptist yi pini p:uu nmo doo danêmbum. Pi kní yi k:ii dpodombiy:e nmo mbwolo, nmopê, Pini n:ii p:uu nmye noo danêmbum, munmyenê, A kuwó wunê kwo, nmopê, yi pini a kada pini ngê a tóó, mu kópu u diy:o ghêlí dípingê ta, ngmênê yi pini dye ghi yintómu doo a ya.

¹⁶ Nmo yintómu kópu mb:aa yíli Kêlí Pini ngê nmo wunê d:uud:uu. Kópu mb:aa nmo daangmê w:êê ngê.

¹⁷ Mósisi ngê kópu mb:aa ngmê d:uu ngê, Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu nmo a núwo, ngmênê Yesu Kédisu ngê daa yintoo kópu yi d:uu ngê, kópu ndíi yi d:uu ngê. Yesu ngê Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndíi nmo a kpo, u Mí ka maa njini u ngwo a yó.

¹⁸ Pi ngê Chóó Lémi doo u kpêê. Chóó Lémi Tp:oo mu ngmídi, pini n:ii u nuu ghi Chóó Lémi nódo a tóó, Chóó Lémi nmî nuw:o yiné kwólu.

* **1:1:** Njon 17:5; 1 Njon 1:1-2; Tpyuu 19:13 * **1:3:** 1 Kódin 8:6; Kílosa 1:16-17; Hipílu 1:2 * **1:4:** Njon 5:26 * **1:5:** Njon 8:12 * **1:13:** Njon 3:3-6; Njems 1:18; 1 Pita 1:23 * **1:14:** Nkal 4:4; Pilipay 2:7; Hipílu 2:14

Njon Baptist ngê Yesu u maa u ngwo a yó

Mátíyu 3:1-12; Mak 1:1-8; Luukí 3:1-18

19 Diní ghi n-ii ngê Njon Baptist mbwaa ndíi Njódan u nkígh:ê doo dpodo, Nju tpémi yi kada pini yoo yi nuw:o dmi alanté pyodo, apê, Pini n-ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, ndoo apê wu vyílo. Yi kópu u l:éê díy:o Chóó Lémi u ngomo k:oo dpodo pyu kní ngmê u kwo a dy:ââ tumo, yepê, U kwo nye póó dmyeno, kwipi, Nyi n:uu?

20 Njon Baptist ngê yepê, Chóó Lémi ngê pini n-ii a ngmídi ngê, ndêndê ngê d:aa vyílo.

21 Kwo, Chóó Lémi ngê wunê kópuni a vuu, apê, Ilacha díyo dyámê mbêmê amêdê diyé, yi kópu vyílo yichi ntiye? Yepê, D:aa vyílo. Kwo, Mósisi pini n-ii p:uu nmí kn:ââ kní ye doo a danêmbum, yepê, Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmídi, komo yinê adín:aa kapí, kwo, lukwe, nyi vyílo? Yepê, Kêle.

22 Kwo, Pini n-ii kní y:oo a dy:ââ nmoo, módó ye mēdaanmí diyé dmi. Kwo, Ngakêmé ñyóó nmo mē chámé ngi.

23 Njon Baptist ngê yepê, Yisaya ngê ala kópu mwo a d:êê ngê, yepê,

W:amí mbêmê pi ngma adí kââ, yewo,

Nmí Lémi u maa mb:aamb:aa ngê a yé yó.

Njon Baptist ngê yepê, Yi kópu vyílo yini ntiyentiye.

24-25 Yélini Pádisi kní y:oo u kwo a dy:ââ tumo, yi yéli y:oo kwo, D:ii nmí Lémi, d:ii Ilacha, d:ii Chóó Lémi u komo kapí pyu. Kwo, Lukwe díy:o pi yilí mbwaa paa nye kmênêkmênê?

26 Njon Baptist ngê yepê, Yoo mbwaa ngê mun:aa mbápitísím kígha too, ngmênê yi dpodo daa ndíi, tédê. Yepê, Nmí Lémi nmí vy:o ka kwo, ngmênê dmyongé mya ngópu.

27 Yepê, K:omo tpile u kada d:a ghê, ngmênê nê tédê. Yepê, N:ii a kuwó wunê kwo, u pi ndíi. Yepê, Doo u ntââ u nkígh:ê daaní ní.

28 Yi kópu yintómu Petani pyodo, daa Njedusalem u nkígh:ê p:aani n-ii a tóó, ngmênê Njódan mwada mbwáani pee Petani, Njon Baptist ngê mbwaa paa yoo kwéli doo kmênêkmênê dé, yi Petani.

Sipi tp:oo n-ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo

29 Womumo Njon Baptist ngê Yesu yi módu, nmopê, Ó. Kí pini kíyedê pwiyé kní, pini n-ii p:uu nmye noo danê. Nmopê, Sipi tp:oo n-ii Chóó Lémi ngê nmo a kpo, kí vyílo. Nmopê, Pi ngê chóó u dono u l:éê díy:o sipi tp:oo ntee dpí vy:a, kí pini yinté sipi tp:oo ngê wa pyódu, pi kní y:oo wa vya ngmê. Nmopê, Dyámê mbêmê tpémi nmo yintómu nmí yikí dmi u pwo wa ghay. *

30 Nmopê, Pini n-ii p:uu nmye noo danêmbum, vyílo nmye kíyedê pwiyé kní. Nmopê, Munmyenê, A kuwó kíyedê kwo, ngmênê a kada pini ngê a tóó, mu kópu u díy:o ghêlí dípingê ta, ngmênê yi pini dye ghi yintómu doo a ya.

31 Nmopê, Pini n-ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, ghêlí dípí módu, Yisiléli tpémi ye noo danêmbum, mbwaa paa myenoo kmênêkmênê dé, mu kópu u díy:o nê, Yi ngwolo dmi paa pywáí y:e, yi pini paa mya y:e.

32-33 Nmopê, Chóó Lémi ngê a dpodo diní ghi n-ii ngê a ka a kpo, a ka pê, Mu dini ghi ngê a Ghê Dmi wanyi m:uu, pi ngmê u pwo wa ghíi, p:uu adí ya. A ka pê, Yi pini ngê a Ghê Dmi mbêmê yoo yi gha dmi wa ghêê té. Njon Baptist ngê nmopê, Kí pini nmye vyílo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbóó p:uu a ndê wo, vy:êmê k:ii ntee tpile ngê u pwo a gho, mbêmê doo kwo.

* 1:29: Is 53:6-7; 1 Pita 1:18-19

34 Nmopê, Yi kópu ndéndê ngê kîní módu. Nmopê, Ala kópu ny:ee yó, Chóó Lémi ngê pini n:i a ngmidi ngê, kí vyílo.

Yélini Yesu p:uu mwiyé kele

35 Womumo Njon Baptist u k:ii y:i nmee ya, p:uu ndiye pyu ngmê mye u k:ii.

36 Yesu paambwi tédê nmî módu, Njon Baptist ngê nyepê, Sipi tp:oo n:i Chóó Lémi ngê nmo a kpo, kí vyílo. *

37 Dini ghi n:i ngê nyi nyongo, Njon Baptist nyinê kuwo ngê, Yesu nyi ngm:êê ngê.

38 Yesu nye mênê diyé wo, nyepê, Lukwe u pyinê dpo ngmêê ngmê? Kwonyenê, Mâawe. Kwonyenê, Ló y:i nyinê tóó?

39 Nyepê, A pwiyé choo, anye m:uu nyoo. Wod:oo nyi ngm:êê ngê, kwéli doo a ya, yi ghi ny:uu módu. Ntumokwodo nmî lee dniye, wo y:i nm:uu chedê ngê.

40 Pini n:i k:ii Yesu nyi ngm:êê ngê, u pi Andru, Saimon Pita u mbwó.

41 Yi ngwo Andru ngê u mbwó até yedê pyw:ângo, kwo, Kédisu kîdnyinê pyw:oo. (Kédisu u nt:u kópu, Chóó Lémi ngê pini n:i a ngmidi ngê.)

42 Andru ngê u mbwó Saimon Yesu ka adê núw:o. Yesu ngê até doo y:enê, kwo, Nyi Saimon, Njon tp:oo, ngmêê mî dí nt:ââ, Pita. (Pita u nt:u kópu, chêêpî kpiyé.) *

Yesu ngê Pilipi pini dê Nêtányiel u ngwo ngmidi doo

43 Womumo Yesu ngê u yi doo kwo, Nkálili ní lê. Pilipi ada pyw:oo, kwo, A ngm:êê nédi.

44 (Pilipi Mbetísaida pi, Andru mbwémi Pita yi k:ii yi p:aa mu ngmidi.)

45 Pilipi ngê Nêtányiel ada pyw:oo, kwo, Mósisi pini n:i p:uu doo a d:êê, yi pini kîdp:o pyw:oo. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo p:uu myednya a d:êê. Kwo, Yi pini Yesu, Njósép tp:oo, Nasalet pi. *

46 Nêtányiel ngê kwo, Doo u nt:ââ. Kwo, Yintoo pini Nasalet daawa chaa. Pilipi ngê kwo, A pwiyé, ñyóó anyi mwini. Wod:oo Yesu ka adî lee knî. *

47 Yesu ngê Nêtányiel yi módu, nmopê, Daa dnyinté Yisíléli pi ngmêkíyedê pwiyé knî, k:omodanê pee tp:oo p:uu daa t:a.

48 Nêtányiel ngê yi kópu yi nyongo, Yesu ka kwo, Lónté lama n:aa tóó? Yesu ngê kwo, Pilipi ngê ghêlî doon:aa pyw:ee nyoo, dini ghi n:i ngê yi km:ee nyinê ngêpê, a nuw:o k:oo d:a pyw:ee ngi, a lama u ngwo chi yââ.

49 Nêtányiel ngê kwo, A Lémi. Kwo, Nyi Chóó Lémi Tp:oo, Yisíléli tpémi yi k:ii nyi nmî king.

50 Yesu ngê kwo, Kópuni nga dí vyi, yi km:ee ngêpê tédê mudí m:uu ngi, yi kópu u díy:o mumdo a ka che kêlímí mb:anê? Kwo, Yi kópu tédê. Kwo, Díyo ndíi kópu knî wanyi m:uu té.

51 Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Nmopê, Nê Chóó Lémi u Pi Ndéndê. Nmopê, Njakóp ngê máádini a wâdívyîngo, enjel knî y:oo mudnye vy:eevy:ee núw:oñuw:o, yi máádi ntee máádi ngê waní pyódu. Nmopê, Chóó Lémi ka u ngwo wanê káádi nmyo. Nmopê, Yi kópu wanmyinê w:ee ngmê, ndê kópu ngê nmye wa pyódu. *

* 1:36: Njon 1:29 * 1:42: Mát 16:18 * 1:45: Deut 18:18 * 1:46: Njon 7:41,52 * 1:51: Gen 28:12

2

Yesu ngê mbwaa wain ngê u ngwo tpólu

1 Wo miyó mî loo, yéyéé u naa Kéna u ngwo ngmê kê ngópu, p:aani n:i Nkálili Wee u kwo a tóó. Yesu u pye yi nááli tédê mî ta.

2 Pi kní y:oo Yesu u k:i myemínê dóó kalê nmoo, u ngwo nm:uu taa dniye.

3 Yi nááli tédê wain chedê ngópu, Yesu u pye ngê tp:oo ka kwo, Wain u ndani ngê kédê chedê ngmê.

4 Yesu ngê kwo, Mw:ââkó Niye. Kwo, A pi lukwe díy:o yenté chi vyi? Kwo, A wêdêwêdê u mumu u dye ghi doongê yó. *

5 Yesu u pye ngê naa u dpodo pyu kní ye yepê, Kópuni nmye a tpaapê, dpi d:uu yó.

6 Mbwaa d:ââ ndîi y:i wéni doo kwo, pi kní y:oo yi dêêpî kópu dyuu u l:êé díy:o yi kêé dmi kwéli dnyimo ghêêghêé dé. Yi d:âmu ndîi dé chêêpî ngê l:âmo tumo, mu daa mu tp:oo k:omo dé.

7 Yesu ngê naa u dpodo pyu kní ye yepê, Kî d:âmu mbwaa ngê ntówo tóó, wod:oo d:ud:umbiy:e a nt:ee tumo.

8 Yepê, Yi mbwááni kní ngma a vy:êé yó, naa u kada pini ka núw:o yó, amî d:uu.

9 Yi mbwááni tpaalé wo, wain ngê pyodo. Dpodo pyu kní y:oo naa u kada pini ka kní ngmê núw:o ngópu, yi d:uu ngê, apê, Wain mb:aa ala. U lama dêpwo ya, Ala wain anye da pwiyé, ngmênê dpodo pyu n:i kní y:oo a vy:êé ngópu, yi lama doo ya.

10 Naa u kada pini ngê naa chóó ka kwo, A pwiyé. Kwo, Ala wain até dí d:uu, mb:aamb:aa. Kwo, Kópu kamî ngmêchi d:uu. Kwo, Pi ngmudu yéé, u pwiye kní ye wain mb:aa ye mwiyé dpi y:oo, n:i pee tp:oo mb:aamb:aa kuwó ye dpi y:oo, mu kópu u díy:o yi dini ghi ngê d:uuwodê w:ee ngmê, yinê ye lónté wain yuno ndani. Kwo, Ngmênê yinté chuu d:uu ngê. Kwo, Wain n:i d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa kuwó nmo cha kê.

11 Yesu ngê u mwiyémiyé mbwudu yinté chópu, u wêdêwêdê u l:i yinté nmî módu. Yinté nmo w:ee ngê, nê, Kî Chóó Lémi Tp:oo. U ngwo u kwo nmî kêlîmî mbê dniye. Yi kópu Kéna pyodo, p:aani n:i Nkálili Wee u kwo a tóó. *

12 U kuwó dini ghi ngê Yesu u pye ghee kní yi k:i Kîpêniyem nmî lee dniye, wo kní ngmê y:i nmeen:aa ya.

Yesu Ngê Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo yoo u ngwo a pw:oo ngê Mátiyu 21:12-13; Mak 11:15-17; Luuki 19:45-46

13 Nmî naa ndîi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Wo, daa kêmakêma doo dyimêdyimê, wod:oo Yesu u k:i Njedusalem nmî lee dniye.

14 Chóó Lémi u ngomo k:oo nnee koko, yi ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nmî kee dniye. Kwéli nmî kee dniye, yélini daa Nju tpémi, u ntââ Chóó Lémi ka y:i pèdyimo ngêpê. Yi kéli ghê pi yilî nmî módu, nê, Pi kní y:oo tpile tp:oo mu pywupwi t:oo. Nê, Kpêé yiyé u l:êé díy:o pudumakó, sipi, ndêédî mu pywupwi t:oo, nê, kn:aa dyámê ndapî nmî ndapî ngê mye ngmêêpî t:oo. Yesu ngê yi m:uu too, doo u nuu u kópu ngê pyodo.

15 Yesu ngê yedê kpê dmi ngmê l:âmo ngê, tpile tp:oo yintómu u ngwo ngm:i kalê too, pudumakó sipi yintómu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo pw:i too. Yélini kní y:oo ndapî dnye ngmêêpî dé, yi tépil ye tpaap too, yi ndapî tpii yi kpópu.

* 2:4: Njon 7:30; 8:20 * 2:11: Njon 1:14; 4:54

¹⁶ N:ii kní y:oo pywupwi u ímê tp:oo a íuw:oo tumo, Yesu ngê yepê, Ye ímeni tp:oo mye pw:ii too. Yepê, M:aa u ngomo lukwe díy:oo tpile tp:oo u pywupwi u ngomo ngê nmyi pyódu ngópu?

¹⁷ Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê u kópu dyuu n:ii puku yedê a kwo, yi kópu y:i nm:uu nuw:oo kwólu. Ala yi kópu, A Lémi, ngomo a nuu u ngomo.

Pi ngê wa dyênê, ndyuw:e k:ii ntee tpile a gha vy:oo wa dnyapwi. *

¹⁸ Nju tpémi yi kada pini yoo Yesu ka póo dniye, kwo, Ye kópu lukwe díy:oo chi d:uu? Kwo, Lóntoo mbwudu ngmanyi chaa, u ngwo anmo w:ee, Chóó Lémi ngê nyi vyílo yedê ngmidi nyoo?

¹⁹ Yesu ngê yepê, Ala Chóó Lémi u ngomo anmyinê pw:oo ngmê, wo pyile amí lê, u ngwo am:aa wó.

²⁰ Kwo, Nye k:om. Kwo, Wo pyile k:oo mēdaanyi wó. Kwo, Lama daa too nnee wuwó, m:ââ podoy:a mē wēni.

²¹ Kópuni Yesu ngê ye vyu, dēpê w:ee ngópu. Daa ngomo p:uu ye doo danê, chóo p:uu ye doo danê. *

²² Yesu dini ghi n:ii ngê kpêêní a pii wo, u kópu yi ngwo nm:uu nuw:oo kwólu, Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo yi kópu ka nmí kēlímí mbê dniye, Yesu ka my:oo kēlímí mbê dniye. *

²³ Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa dye ghi ngê, Njedusalem dini ghi n:ii ngê nnee ya, Yesu ngê mbwudu yilí chópu, pi yilí u ngwo u kwo kēlímí mbê wo.

²⁴ Ngmêê Yesu ngê p:uu daa t:ee too, mu kópu u díy:oo apê, Kí yéli y:oo a dpodo doongê w:ee ngópu, apê, daa a nuu u maa p:uu wa kaa nê.

²⁵ Yesu u lama pi yintómu yi gha dmi doo ya. K:omo tpile pi ngê Yesu ka yoo yi kakêê dmi daa chámê ngê, ngmêê yi l:êê ghi dmi u lama doo ya.

3

Nikódimês u danêmbum

¹ Nju tpémi yi kada pini ngmê, u pi Nikódimês, mye Pádisi kní yi vy:oo pini ngmê. *

² Mgídi ngmê ngê Yesu ka a loo, kwo, Máâwe. Kwo, Nmí lama ka too Chóó Lémi ngê lama kígha pyu ngê a pyódu nyoo. Kwo, Mbwudu n:ii nye chapí té, yinté kópu pi ngê módó daawa d:uu, ngmêê Chóó Lémi ngê wa a ngee, yinté kópu u ngwo wa d:uu té.

³ Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga ngmê:n:aa tpaê. Kwo, N:ii myombó mēdaawa pyódu, yini Chóó Lémi kóo k:oo daawa ghê. *

⁴ Nikódimês ngê kwo, Pini n:ii dpí k:aa, angénté amê pyódu? Kwo, Doo u ntââ pi u pye u mēê mēdaawa kee, yinté mēdaawa t:aa.

⁵ Yesu ngê kwo, Ndê kópu nga yini tpaê, Chóó Lémi kóo k:oo pi módó daawa ghê. Kwo, Pi cha y:oo tp:ee kamí ntee dpí tpyé ngmê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii kamí ngê yinté dpí pyódu, vyílo yi pini Chóó Lémi kóo k:oo ayi ghê. *

⁶ Kwo, Pyââ ngê pi ntee pini yu tpyé, ngmêê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii moo pyódu, yi pini u nuw:oo dpí ngmêê. *

* **2:17:** Psalm 69:9   * **2:21:** 1 Kódin 6:19   * **2:22:** Luukí 24:6-8; Njon 12:16; 14:26   * **3:1:** Njon 7:50; 19:39   * **3:3:** Mát 18:3; 1 Pita 1:23   * **3:5:** Ezek 36:25-27; Taitas 3:5   * **3:6:** Njon 1:13

⁷ Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o nga dê vyi, ngadê, Moo pyaa dmyeno. Kwo, Yi kópu lukwe dîy:o kópu kamî ngê nga dê pyódu?

⁸ Kwo, Yópu wunê wupe, chóó u nuw:o u pono a vyápê. Kwo, U dnye anyi ny:oo, ngmênê daanyi m:uu. Kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mye yinté. Kwo, Lama daa tóó pi kamî ngê lónté dpî pyódu.

⁹ Nikódimês ngê kwo, Yinté kópu lónté dpî pyódu?

¹⁰ Yesu ngê kwo, Nyi Yisiléli tpêmi yi ndiye kîgha pyu ngmê. Kwo, Lukwe dîy:o choongê w:ee ngê?

¹¹ Kwo, Ndê kópu nga yinî tpaápê, kópuni nmye nmo tpaápê té, ndêndê ngê vyílo nmî lama ye pyede, vyílo myey:uu m:uu too, ngmênê nmî kópu dyuu ka dp:ee kêlîmî té.

¹² Kwo, Dyámê mbêmê kópu knî yi p:uu a ka dp:ee kêlîmî té. Kwo, Chóó Lémi u kópu knî yi p:uu angênté a ka anmyinê kêlîmî mbê dmi?

¹³ Kwo, Pi Chóó Lémi ka doongmê n:ee, myedoongmê diyé wo, kwo, ngmênê pi mu ngmidi u kwo a ndê wo, pini n:ii u Pi Ndêndê.

¹⁴⁻¹⁵ Kwo, Mósisi ngê yoo yi pyipyi u l:êê dîy:o nkéli chêêpî tpile pê tââ ntee a t:ângo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê tââ yinté wamye t:ee ngmê, mu kópu u dîy:o pini n:ii u kwo adê kêlîmî, u nuw:o kamî ngê paa pyaa we, ghê kamî pêdê pyw:ee ngê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.*

¹⁶ Dyámê mbêmê tpêmi yi nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo dnyinté daa tóó, wod:oo chóó Tp:oo mu ngmidi nmo a kpo, mu kópu u dîy:o n:ii u kwo adî kêlîmî, daawa dyênê, u nuw:o kamî ngê wa pyódu, ghê kamî wamyedê pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.*

¹⁷ Chóó Lémi ngê Tp:oo daa nmî kpadakpada u l:êê dîy:o a dy:ââ ngê, ngmênê nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê.*

¹⁸ Pini n:ii u kwo adî kêlîmî, Chóó Lémi ngê daawa kpada. Pini n:ii u kwo daa kêlîmî, yi pini ngê u kpadakpada ye t:âât:ââ, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi Tp:oo mu ngmidi u wépi puwâ, u kwo daa kêlîmî.

¹⁹ Yi kpadakpada yi chóó a pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o dyámê u pywápê u wépi pwaa ngópu. Chóó Lémi ngê nmî pywápê nmo a dy:ââ ngê, nmî vy:o a kwo, ngmênê pi knî y:oo mgîdí u yi y:e mê kwo, mu kópu u dîy:o dono a d:uud:uu ngmê.

²⁰ N:ii ngê dono kópu a d:uud:uu té, pywápê u kwo dpî diy:a, u wo d:uudpî ní, dpo, A dono kópu a p:uu angmê m:uu ngmê.

²¹ N:ii ndê kópu dyuu u pono a vyápê yédi, pywápê u wo dpo lê, dpo, Pi knî y:oo pêdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngê nê wunê ngêêpî, kópu mb:aa u ngwo a d:uud:uu té.

Yesu pini dê Njon Baptist

²² U kuwó dini ghi ngê Yesu u k:ii Njedusalem nmo kuwo ngê, Njuda Wee u kwo nmeen:aa ya, mbwaa paa yoo nmee kmênêkmênê dé.

²³ Njon Baptist Enon doo ya, Sálím u nkîgh:ê, Samédiya Wee u kwo, mbwaa paa myedoo pi kmênêkmênê, mu kópu u dîy:o mbwaa y:i yilí doo ya.

²⁴ Yi ngwo Njon Baptist mbwa k:oo ghêlî daa kee wo.

²⁵ Wo ngmê ngê Nju pi ngmê Njon Baptist p:uu ndiye pyu knî yi k:ii noko dnye kwopwepe. Yi Nju pi ngê yepê, Mbwaa paa pi kmênêkmênê n:ii nmye

* **3:14-15:** Num 21:9; Njon 12:32 * **3:16:** Lóma 5:8; 1 Njon 4:9-10; Njon 3:36; 6:47 * **3:17:** Luuki 19:10; Njon 5:22; 12:47; Dpodo 17:31

kîgha ngmê, yini ngê Chóó Lémi ka pi mb:aamb:aa ngê dnyinté a pyépi. Yepê, Yesu ngê n:ii a d:uud:uu, yini yi mb:aamb:aa.

²⁶ Wod:oo Njon Baptist p:uu ndiye pyu yoo yi kada pini ka lee dniye, kwo, Mââwe. Kwo, Pini n:ii Njódan mwada pee nmo nyinê kêma ngê, mu nmo nye vyu, nye, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, wu vyílo, kwo, Lukwe díy:o yi pini myeka pi kmênêkmênê, pi yintómu u kwo ka lèpî té.

²⁷ Njon Baptist ngê yepê, Pi ngê kópu u mo daawa d:uu, Chóó Lémi ngê yinê dpo ngee, yi kópu u ngwo dpî d:uu. Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini wunê ngêêpî, yoo u kwo a lèpî té.

²⁸ Yepê, Nmyi ngêêdí pi knî ye munê vyu, yenê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, d:aa vyílo. Yepê, U maa yiyé u l:éê díy:o u kada nê ghê wo.

²⁹ Njon Baptist ngê p:uu ndiye pyu knî ye mgongo ngmê kwólu, yepê, Pini n:ii dpî yéé, pyââ u kwo dpî lè, u mbwó ka d:uudpî ní, ngmênê u mbwó u gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. Yepê, Kópuni a ka dmyi vyi ngmê, yi kópu u díy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dè pyódu.

³⁰ Yepê, Yi pini u pi ndîi ngê choo pyodopyodo, a pi tédê ngê choo a pyodopyodo.

Pini n:ii Chóó Lémi ka a ndê wo

³¹ Pini n:ii Chóó Lémi ka a ndê wo, u pi ndîi, nmo tédêtédê dé. Nmo dyámê mbémê tpémi, dyámê mbémê nmî pyaa dniye, dyámê u kópu knî yi p:uu nmo danê té. Chóó Lémi ka pini n:ii a ndê wo, nmo yintómu nmî pwo a tóó.

³² Kópuni a m:uu too, kópuni a ny:ee too, nmo vyílo ye tpapê té, ngmênê pi knî y:oo yi kópu daa nyémî ngmê.

³³ N:ii knî y:oo u kópu a nyémî ngmê, u nuu u kópu dé ye d:uud:uu t:oo, pi knî y:oo u ngwo dpo w:ee ngmê, apu, Chóó Lémi u kópu dyuu p:uu k:omodanê pee tp:oo daa t:a mo daa t:a.

³⁴ Pini n:ii Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê, Chóó Lémi u kópu dyuu yedoon:aa tpapê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi d:ud:umbiy:e u kwo a y:ângo.

³⁵ U Mî nódo Tp:oo nuu ghi a tóó, tpile yintómu u kada pini ngê a pyódu ngê.

³⁶ Yélini Tp:oo ka a kélímî nyédi, yi nuw:o dmi kamî ngê dpî pyódu, ghê kamî dpo pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yélini Tp:oo ka daa kélímî té, u dnye daa nyémî ngmê, yi yéli yi nuw:o dmi kamî ngê daawa pyaa dmi, ngmênê Chóó Lémi ngê adí kpadakpada dé. Yi kpadakpada chedê ngê daawa pyódu.

4

Yesu ngê Samédiya pyââ ka mbwaa u ngwo dmy:ee ngê

¹ Dini ghi n:ii ngê yoo mbwaa paa nmee kmênêkmênê dé, Pádisi knî y:oo ala kópu ny:ee ngópu, apê, Pi yilí Yesu p:uu ka ndiye té, mbwaa paa yinê a kmênêkmênê té, ngmênê Njon ka pi mdoo daa lèpî.

² Pi knî y:oo mdoo dnyinté ye húw:o ngópu. Yesu ngê pi mbwaa paa dèpwo kmênêkmênê dé, ngmênê yélini yi k:ii Yesu p:uu nmee ndiye, nmî chóó nmee kmênêkmênê dé.

³ Yesu u lama dini ghi n:ii ngê yaa wo, apê, Pádisi knî y:oo ala kópu dè ny:ee ngmê, Yesu ka pi yilí a lèpî, wod:oo Njuda Wee nmo kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo m:oo diyé dniye.

⁴ K:omo tpile Nju tpémi Samédiya tpémi noko dnye diya, ngmênê Samédiya máádi nm:uu kwólu.

⁵ Samédiya Wee u kwo, p:aa ngmê u pi Saika. Yi p:aani ghêlî dpîpî nî dniye, têpê ghi ngmê mbêmê nmî taa dniye, têpê ghini nmî kn:ââ Njakóp ngê tp:oo Njósép ka wunê a y:ângo. Kââdî mââ kêlî dini ghi ngê y:i nmî taa dniye. *

⁶ Njakóp ngê mbwaa mgî n:ii chó, y:i nmî módu. Yi mgini k:oo mbwaa p:pââ y:i dpîmo a ya, Samédiya tpémi y:oo mbwaa y:i dnyimo a vy:êmî. Yesu ka paa diya wo, wod:oo yi mgini u nkîgh:ê yaa wo. Yesu y:i nmo kuwo ngê, Saika nté pywupwi tédê nmî lee dniye.

⁷⁻⁸ Nté pywupwi tédê nmeen:aa ya, nmî kuwó Saika pyââ ngmê mbwaa vy:êmî tédê loo. Yesu yi mgini u nkîgh:ê módu, yi pyópu ka kwo, Mbwaa knî a ka ngma a ki.

⁹ Yi pyópu ngê kwo, Nyi Nju pi, nê Samédiya pyââ, mumdoo mbwaa a ka chi dmyinê? Yi kópu u kwo vyu, mu kópu u díy:o Samédiya tpémi y:oo tpileni k:oo mbwaa dpî nda ngmê, Nju tpémi y:oo y:i d:uudpî nda ngmê, mu kópu u díy:o yinê ye tupwótupwó dé. *

¹⁰ Yesu ngê mgongo u kwo ngmê kwólu, kwo, Kópuni Chóó Lémi ngê módó nga wa a kê, yi kópu l:ama waa yââ, wuchimye mya nê, ye yi kópu a ka píchi dmyinê, mbwááni n:ii ghê a t:a, yi mbwááni nga pîd:a kê. *

¹¹ Yi pyópu ngê kwo, Mââwe. Kwo, Mbwaa vy:êmî u tpile ngópu daa tóo, yedê kpê ngópu myedaa tóo. Kwo, Mbwaa chono daa tóo, mgî k:oo p:pââ yi wunê tóo ó! Kwo, Mbwááni n:ii ghê a t:a, yi mbwááni ló y:i anyinê vy:oo?

¹² Kwo, Nmî kn:ââ Njakóp, u dpodo pyu knî yi k:ii ala mbwááni u mgî y:oo a tpênê ngópu. Kwo, Mbwááni n:ii u mênê a pyw:ee ngópu, yi mbwááni chóo ndââ, tp:oo knî y:oo mye ndaa ngópu, u tpile tp:oo knî y:oo mye ndaa ngópu. Kwo, Ala kópu mumdoo a ka chi vyi, Mî ndîi, Njakóp u pi tédê?

¹³ Yesu ngê kwo, Ala mbwaanté mbwaa ala. Kwo, N:ii ngê wa nda, mââ m:ii amaa mbwaambwaa.

¹⁴ Kwo, N:ii ka mbwááni n:ii anî y:oo, wa nda, yi pini mēdaadî mbwaambwaa. Kwo, Yi mbwááni yi pini u gha vy:o ada a kmîmî, yi pini u nuw:o kamî ngê u ngwo wa pyódu, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

¹⁵ Yi pyópu ngê kwo, Mââwe. Kwo, Yi mbwááni knî a ka ngma a ki, daap:aa mbwaambwaa, ala mbwááni mēdaapînên:aa vy:oo.

¹⁶ Yesu ngê kwo, Chi lēpî, moo a pwiyé we.

¹⁷ Yi pyópu ngê kwo, A moo daa tóo. Yesu ngê kwo, Ndê kópu, moo daa tóo.

¹⁸ Kwo, Pi limi yi p:uu nyi yéé wo, ala ngwo n:ii k:ii dpo tóo mo, yini ngê módó a y:eñey:eñe ngi. Kwo, Ndê kópu a ka yichi vyi.

¹⁹ Yi pyópu ngê kwo, Ala kópu kîd:a w:ee, nyi Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê, mu kópu u díy:o a nuw:o kichi m:uu.

²⁰ Kwo, Nmo Samédiya tpémi nmî kn:ââ knî y:oo kî mbwini mbêmê Chóó Lémi ka kpêê dnyimo yiyé, ngmênê nmyo Nju tpémi, nmyinê nmye Nje-dusalem mu ngmîdi Chóó Lémi ka u mo kpêê yiyé tédê.

²¹⁻²² Yesu ngê kwo, Nmyo Samédiya tpémi nmyi lama daa tóo pini n:ii ka nmye kpêê yiyé té, ngmênê nmo Nju tpémi, n:ii ka nmo kpêê yiyé té, nmî lama ka tóo, mu kópu u díy:o nmo Nju tpémi u ngmîdi ngmê u yoo, nmî vy:o Chóó Lémi ngê pi ngma a ngmîdi ngê, daa yoo ngmîdi yi Mbwámê ngê vyílo ayi pyódu. Kwo, A ch:am. Kwo, Ala kópu ka chi kêlîmî. Kwo, Mu dini ghi ngê

* 4:5: Gen 33:19

* 4:9: Luukí 9:52-53

* 4:10: Njon 7:37-38; Tpyuu 21:6

* 4:14: Njon 6:35

pi knî y:oo kî mbwini mbêmê kpêê daamo wa yé ngmê, Njedusalem kpêê myedaamuwa yé ngmê.

²³ Kwo, Mu dini ghi ngê dye ghi kamî ngmêwa d:ii, yi dini ghi kn:ââ wunê kîni chópu. Kwo, Yi dini ghi ngê yélini y:oo Chóó Lémi ndéndê ngê adnyi châachââ, mēdaadnyi kpêê yiyé, yi yéli yi gha vy:o nmî Mî ka ntênê adnyi ngêpê. Kwo, Yinté ngêpê pyu yoo yi yi dmi nmî Mî ngê a kwo.

²⁴ Kwo, Chóó Lémi, Ghê Dmi ye tóó. Kwo, Yélini u kwo a ngêpê té, daa módó adnyi ngêpê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê choo a ngêêpi dé, ndéndê ngê u ngwo u kwo dny:oo ngêpê. *

²⁵ Yi pyópu ngê kwo, Kédisu nmo t:âât:ââ, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê. Kwo, A lama ka tóó, yi pini dini ghi n:ii ngê wa t:aa, kópu yilí nmî nuwo yinê amí kwolo.

²⁶ Yesu ngê kwo, Ala nê vyílo nga yiní danêmbum.

²⁷ Yi dini ghi ngê nmo diyé dniye, nmî ngwéti dniye, noko nmomo, Kí lukwe? Nmomo, Yesu pyââ k:ii ka danêmbum mo. Nmî ngwéti dniye, mu kópu u díy:o pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu p:uu yoo a ndiye kígha too, Nju tpémi y:oo yinté pini knî ye pyââ u k:ii danêmbum ye kwódu ngópu. K:omo tpile nmî ngwéti dniye, ngmênê yi pyópu ka dpîpî vyu, Lukwe ka nye vyuwo? Yesu ka myedpîpî vyu, Lukwe díy:o ye pyópu k:ii dpî danêmbum mo?

²⁸ Wod:oo yi pyópu ngê u mbwaa pwódo y:i a kuwo ngê, yi p:aani mē diyé wo, p:aa tpémi ye yepê, Nga a pwiyé dmyeno.

²⁹ Yepê, Pi ngmê ka tóó, nganyi m:uu yó. Yepê, Kópuni yilí nê d:uu too, chóó kēda w:ee té. Yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê ndoo apê wu vyílo.

³⁰ Wod:oo yi p:aani a kuwo ngópu, Yesu ka a lee dniye.

³¹ Yi pyópu u kwó Yesu ka kwonmo, Nté pee ngmê ma ngi.

³² Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii n:aa pîpî, nmyi lama daa tóó.

³³ Noko nmî póó dniye, nmomo, Pi ngmê ngê nté pee u kwo ngmêda núw:o?

³⁴ Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii p:uu nmye aní danê, ala yi ntini. Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono n:aa vyápê, dpodoni a ka a kpo, yi dpodo n:aa chedêchedê. Nmopê, Yi kópu ye a nté njini. *

³⁵ Yesu ngê witi nt:ene u mgongo nmo ngmê kwólu, nmopê, Ala kópu nmye tpapê ngmê, Nté nt:u kēma wa kaalí, ngmênê ala kópu nmye n:aa tpapê, Yâpwo tēdê n:ii u mēnê nmo pyede, ngí m:uu yó, nt:u wunê kēdê kaalí. *

³⁶ Nmopê, Ala nté mgîpî u dye ghi. Nmopê, Yâpwo tēdê nté ntee nmo ny:ee ngê, ala p:aani pi yilí yinté a núw:o tēme, yi nuw:o dmi kamî ngê u ngwo paa pyaa we, ghê kamî pēdê pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Nmopê, Nté woo kapí pyu, nté mgîpî pyu y:oo wo ngmídi ngê w:aa pēdê pyw:ee y:e.

³⁷ Nmopê, Pi ngê witi dpî ntówo, dpî k:aa, nt:u dini ghi n:ii ngê dpî kaalí, pi knî y:oo dpî ghada ngmê.

³⁸ Nmopê, Nté woo al:ii dpîp:e kaa ngópu, ngmênê al:ii nmye nté mgîpî té. Nmopê, Kn:aa yéli al:ii wunê yedoo dpodo, yi dpodo u nt:u nmye dē kaalí.

³⁹ Samédiya Wee u kwo tpémi yi p:aani yélini doo kwo, Yesu ka kélímí mbê dniye, mu kópu u díy:o yi pyópu ngê yepê, Kópuni yilí nê d:uu too, chóó kēda w:ee té.

* 4:24: Lóma 12:1; Pilipay 3:3 * 4:34: Njon 6:38; 17:4 * 4:35: Luukí 10:2

⁴⁰ Yesu ka dini ghi n:ii ngê a lee dniye, kwo, U ntâa nmî p:o anyinê lê, nmî vy:o anyin:aa kwo. Wod:oo yi p:aani nmî lee dniye, wo miyó y:i nm:uu chedê ngê.

⁴¹⁻⁴² Samédiya pi mê yilí y:oo Yesu u kópu ny:ee tumo, u ngwo u kwo kélímí mbê dniye, yi pyópu ka kwo, Daa ngópu dyuu mu ngmídi u l:êê díy:o kí pini ka dpí kélímí mbê dmi, ngmênê kópuni nmo dé vyi té, yi kópu kní yi l:êê díy:o u kwo dpí kélímí mbê dmi. Kwo, Nmî lama dé yâa, Kí ndéndê ngê dyámê mbêmê tpémi yintómu nmî Mbwámê.

Yesu ngê mâawe ndii tp:oo u ngwo pyi ngê

⁴³⁻⁴⁴ Wo miyó Samédiya Wee u kwo nmee ya, womumo Nkálili nmî lee dniye, mu kópu u díy:o Yesu u nuw:o alanté doo ya, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo a kapí ngê, chóó u p:aa tpémi y:oo d:uudpí châpu ngmê.

⁴⁵ Ngmênê Nkálili dini ghi n:ii ngê nmî taa dniye, yi yéli y:oo Yesu mb:aamb:aa ngê châpu ngópu, mu kópu u díy:o kópu ndii yilí n:ii Njedusalem naa tédê mwiyé mí d:uu too, yi yéli yi ngópu yi kópu yilí mí d:uu too.

⁴⁶ Nkálili Wee u kwo nmee paa, Kéna nm:uu taa dniye, p:aani n:ii Yesu ngê mbwaa wain ngê mwiyé kwéli a tpólu. Mâawe ndii ngmê, Kípêênnyêm doo a ya, tp:oo doo a mbii. *

⁴⁷ Dini ghi n:ii ngê u lama yaa wo, apê, Yesu ngê Njuda Wee ka a kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo ka tóó, wod:oo nmo a loo, Yesu ka kwo, A tp:ee kíyedê mbii, Kípêênnyêm, daa kémakéma ka pwopwo, kwo, u ntâa wany:uu pyi.

⁴⁸ Yesu ngê kwo, Mbwudu nmyi ngópu daangmaní chaa knomomê, ye a ka daanmya a kélímí. *

⁴⁹ Yi pini ngê Yesu ka kwo, A lémi, mwiyé a ngmêê nédi, a tp:ee wa a pw:onu.

⁵⁰ Yesu ngê kwo, Mo mê dini, ñm:ee kédê pyiyé. Yi pini Yesu u kópu ka kélímí mbê wo, wod:oo mê diyé wo.

⁵¹ U dpodo pyu kní y:oo maadí a pyódu ngópu, mdoo u kwo y:oo a ñuw:o ngópu, kwo, Ñm:ee kèda pyiyé.

⁵² Yi pini ye póó wo, yepê, Ló dini ghi ngê dé pyiyé? Kwo, Ma, kââdí mââ kéli u kuwó dini ghi ngê pyiyé.

⁵³ Yi pini ngê mí nuw:o kwólu, apê, Yesu ngê a ka pè, Ñm:ee kèda pyiyé, apê, wu vyílo yi dini ghi. Yi kópu u l:êê díy:o u yoo kní yi k:ii Yesu ka kélímí mbê dniye.

⁵⁴ Mwiyé mwiyé Yesu u k:ii Njuda Wee nmo kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo nmî lee dniye, Kéna Yesu ngê mbwaa wain ngê a tpólu, u ngwo u kwo nmî kélímí mbê dniye. Myombó Njuda Wee mono kuwo ngê, Nkálili Wee u kwo nmî lee dniye, Kéna nnee ya, mâawe ndii tp:oo Yesu ngê u ngwo pyi ngê, yi mâawe u yoo kní yi k:ii u ngwo u kwo kélímí mbê dniye. *

5

Mbwaa lêe u nkígh:ê Njedusalem Yesu ngê pi ngmê u ngwo pyi ngê

¹ Njedusalem naa ndii ngma a pwaa wo, Yesu u k:ii yi nááli tédê nm:uu taa dniye.

² Njedusalem u chéêpí mbwa u keñe kní yi vy:o, ngmê u pi, sipi kní yi koko tédê. Yi keñe u nkígh:ê mbwaa lêe ngma a kwo, u pi Mbetísaida. Yi mbwááni lêe u nkígh:ê chéêpí ngomo tp:oo limí doo kwo.

* 4:46: Njon 2:1-11 * 4:48: Njon 2:18; 1 Kódin 1:22 * 4:54: Njon 2:11,23

³ Yi ngomo kní yi k:oo pwopwokopwe yilí dpímo kwo, ngwolo kopwe dé, yu kwolo ngmê dé, kpâli kpêê dé.

⁴ Yi pèpè dnyimo ya, Chóó Lémi u enjel dnyimo t:âât:ââ, mu kópu u díy:oo dye ghi kní ngmê ngê yi enjel ngê yi mbwááni lêê dpímo ghêêê kîgha. Yi dini ghi ngê yi mbwááni lêê u kwo pini n:ii mwiyé dpímo wupwo, yed:oo dpímo piyépíyíé.

⁵ Pi ngmê y:i doo ya, m:ââ pyoloy:a mé wááli u knêyómu doo ya.

⁶ Yesu ngê yi pini yí módu, a w:ee ngê, apê, Kí pini dye ghi daadîi kî kópu u ngwo u ngwo a pyodo, wod:oo u kwo póó wo, kwo, Piyépíyíé u yi nga a kwo?

⁷ Yi pini ngê kwo, A lémi. Kwo, A ngêêpí pyu daa tóó. Kwo, Mbwaa dini ghi n:ii ngê a ghêêê yédi, a ngêêpí pyu wodoo ya, mbwaa lêê u kwo yiné pi kmênê noo, u ngwo p:aa piyíé wo. Kwo, Mbwaa dini ghi n:ii ngê a ghêêê yédi, pi kní y:oo dpo kuwo nê, nmí vy:oo pini ngmê n:ii kî mbwááni lêê u kwo mwiyé dpí ghîi, u ngwo dpí piyíé.

⁸ Yesu ngê yi pini ka kwo, Gh:êêê. Kwo, Ngmítédmi a ngini, a kmongo ngi, yed:oo chi paa.

⁹ Yi pini até yi piyíé wo, u ngmítédmi a ngêêdi, wod:oo kada a y:ângo.

¹⁰ Wéni n:ii ngê yi kópu pyodo, yi wéni líme wo, wod:oo pini n:ii Yesu ngê pyi ngê, Nju tpémi yi kada pini kní y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi pini ka póó dniye, kwo, Nmí líme wo ngê lukwe díy:oo nye dpodo? Kwo, Ngmítédmi lukwe díy:oo nye dnyinédnyinê? Kwo, Apuu! Kwo, Nmí dêêpí kópu dyuu chuu châpu ngê. *

¹¹ Yi pini ngê yepê, Pini n:ii ngê dê pyi nê, yi pini ngê a ka dê, Ngmítédmi a ngini, a kmongo ngi, yed:oo chi paa.

¹² U kwo póó dniye, kwo, Pini n:ii ngê yi kópu nga dê vyi, u pi n:uu?

¹³ Ngmênê yi pini u lama dêpwo ya, Yesu daa myââ, u chii myedêpwo kwo. Yi kéli ghê pi dêpwo ghêêê, pi ngê Yesu daa módu.

¹⁴ Yesu ngê pini n:ii pyi ngê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo mímí módu, kwo, Kí pini. Kwo, Chi piyíé. Kwo, Dono kópu n:aaungê d:uu. Kwo, Dono u maa p:uu am:ii ghê knomomê, dono ndîi u ngwo m:uu anyiné pyw:oo. *

¹⁵ Wod:oo yi pini Nju tpémi yi kada pini kní ye loo, yepê, Pini n:ii ngê dé pyi nê, u pi Yesu, Nasalet pi.

¹⁶ Yi kópu kn:ââ ngê pyodo. Yesu líme wo ngê dpímo pi piyipi, wod:oo Nju tpémi yi kada pini yoo p:uu u nkwo dnyimo d:uu, u dí mímí vya ngópu.

¹⁷ Yesu ngê yepê, Líme wo ngê M:aa daa líme yédi. Yepê, M:aa dye ghi yintómu ntee a dpodo, yinté myinê dpodo.

¹⁸ Nju tpémi yi kada pini kní ye yi kópu ndîi kópu ngê pyodo, Yesu u vyeé u díy:oo u ngwo a châpwo ngópu. Noko yepê, Ala dono kópu a d:uud:uu, líme wo u dêêpí kópu dyuu daa cháâcháâ, ngmênê ala ngwo dono kópu ndîi ngmêkêê d:uu, nmodê, Nê Chóó Lémi Tp:oo. Noko yepê, Nmí Mí u pi ntoo, chóó u pi yintoo ngê myeka pyépi. *

Chóó Lémi ngê dpodoni Yesu ka a kêma too yi danêmbum

¹⁹ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Komo tpile nê Chóó Lémi Tp:oo, ngmênê a mo a kópu daangmaní d:uu. Yepê, M:aa p:uu

* 5:10: Jer 17:21; Luukí 13:14 * 5:14: Njon 8:11 * 5:18: Njon 10:30,33

kópuni n:aa mumu too, yi kópu yinî d:uud:uu té. Yepê, M:aa ngê kópuni a d:uud:uu too, yi kópu vyílo yinî d:uud:uu té.

²⁰ Yepê, A nuu ghi M:aa nódo a tóó, kópuni chóó a d:uud:uu too, a ka wunê kêmakêma too. Yepê, Kópu ndîi a ka amyedê kêma té, u nkwo anî d:uu té, ghê dmi nmyi mênê u ngwo wa ghipé.

²¹ Yepê, Yélini pw:oo dnyie, M:aa ngê ntee dpo pyidu té, yinté yélini anî ch:i, yi yéli ye ghê kamî anî y:oo, yi nuw:o dmi am:aa ngmêê.

²²⁻²³ Yepê, M:aa ngê chóó pi daawa kóté kwolo, ngmênê pi yilî yintómu yi kóté kígha pyu ngê dê pyódu nê, mu kópu u díy:o pi yintómu knî y:oo M:aa ntee a cháâcháâ ngmê, yinté myedny:oo cháâcháâ nê. Yepê, Pini n:ii ngê daadi cháâcháâ nê, M:aa myedaadi cháâcháâ, n:ii ngê a dy:ââ noo. *

²⁴ Yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaépê, N:ii ngê a dnye adî nyê, M:aa ka amyedê kélímî, yi pini u nuw:o kamî ngê wunê dê pyódu, ghê kamî wunê da pyw:oo, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi pini daani kóté kwolo, myedaani kpada. Yepê, Yi pini pwoowo u yoo vy:oo wunê da pwii, ghê kamî u mênê wunê dê yââ. *

²⁵ Yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaépê, Kópu kamî u dye ghi ngmêkíyedê pwiyé knî. Yepê, N:ii knî y:oo ghê kamî doongê pyw:ee ngópu, a dnye yi ngwo wa ny:ee ngmê, ghê kamî u ngwo ye wa t:aa. Yepê, Yi yéli y:oo wa mya nê, awo, Wu Chóó Lémi Tp:oo nmo yedê mbwólu. Yepê, Ala kópu nmye yinî tpaépê, Yi dini ghi mye ala. *

²⁶ Yepê, M:aa Ghê Kamî u Kn:ââ ngê ntee a tóó, yinté Ghê Kamî u Kn:ââ ngê mye pyódu noo.

²⁷ Yepê, Pi yintómu yi kóté kígha pyu ngê mye pyódu noo, mu kópu u díy:o nê u Pi Ndêndê.

²⁸⁻²⁹ Yepê, Ghê dmi nmyi mênê lukwe díy:o dê ghipé. Yepê, Dye ghi ngmêkíyedê pwiyé knî, dini ghi n:ii ngê kpêênî yéli y:oo a dnye wa ny:ee ngmê, u ngwo wa a pii dmi. Yepê, Yélini y:oo mb:aamb:aa dnyimo d:uud:uu, yi yéli y:oo ghê kamî wa a pyw:ee ngmê, yélini y:oo dono dnyimo d:uud:uu, yi kpadakpada tédê wa lee dmi.

³⁰ Yepê, Doo u ntââ a chóó a kópu daangmanî d:uu. Yepê, Yoo ndêndê ngê anî kóté kwolo, mu kópu u díy:o daa a chóó a pono n:aa vyápê, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono n:aa vyápê.

Kópuni dê y:oo Yesu a kêma ngópu

³¹ Yesu ngê yepê, Ala kópu a ka anmyi vyi knomomê, a ka nye, Kópuni nmo chi vyi, mo nmo chi vyi, ngópu dyuu ndê kópu ngê lónté nmo anyi pyódu.

³² Yepê, Pi ngma tóó, n:ii a p:uu a danê. Yepê, A lama ka tóó, kópuni a p:uu a tpaépê, ndê kópu.

³³ Yepê, Njon ka pi knî ngmênmyi dy:ââ ngópu, kópuni a p:uu ye vyi too, yi kópu ndê kópu dé.

³⁴ Yepê, K:omo tpile pi u kópu a ka daa ndîi kópu, ngmênê yi kópu nmye kídí vyi, mu kópu u díy:o a ka pèdmyina a kélímî, u ngwo p:aa ngee nmyo.

³⁵ Yepê, Njon pywápê k:i ntee tpile yedoo pípi, u wu ngê nmyi mgídî mwiyé mî chópu.

³⁶ Yepê, A ka kélímî kn:ââ miyó. Yepê, Kópuni Njon ngê a p:uu nmye a vyu, wu ngmê. Yepê, Myomoni, kópu ndîi n:ii n:aa d:uud:uu too. Yepê, Yini ndîi.

* 5:22-23: Pilipay 2:10-11 * 5:24: Njon 3:16-18 * 5:25: Epeso 2:5-6

Yepê, M:aa ngê yi dpodo yilî a ka a kpo, yi dpodo knî y:oo nmye yinê wunê kêmakêma noo. *

³⁷ Yepê, M:aa ngê ndêndê ngê a dy:ââ noo, ndê kópu yilî a p:uu yinê a tpaépê. Yepê, U dnye dmy:oongê ny:ee ngópu, myedmy:oongê m:uu ngópu.

³⁸ Yepê, K:omo tpile nmye yinê a dy:ââ noo, ngmênê a ka dp:ee kêlîmî té. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o u kópu dyuu nmyi mênê daa kwo.

³⁹ Yepê, M:aa u kópu dyuu puku yedê nmyinê kpââ ngópu, mu kópu u dîy:o alanté nmye nuw:o nyédi, ghê kamî u ngwo anmo pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

⁴⁰ Yepê, K:omo tpile yi kópu dyuu ngê wunê kêmakêma noo, ngmênê a wépi nmye pwapi ngmê, yi ghéni kamî dênmyinê pyw:êmî ngmê.

⁴¹ Yepê, K:omo tpile anmyi chaa kîgha nê, ó daanmyi chaa kîgha nê, yi kópu a ka daa ndîi kópu.

⁴² Yepê, A lama ka tóó, Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódo daa tóó.

⁴³ Yepê, K:omo tpile M:aa u pi ngê nê loo, ngmênê a wépi nmye pwapi ngmê. Yepê, Pini n:ii chóó u pi ngê dpo lê, u wépi dp:uuw:ee pwaa ngmê.

⁴⁴ Yepê, U yi nmye a kwo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kîgha nmo, ngmênê kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê choo a chaa kîgha nmyo, yinté kópu dmy:oongmê d:uu ngópu. Yepê, Pini n:ii yâpwo ndêndê ngê a tóó daanmyi chââchââ. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o a ka dp:ee kêlîmî té.

⁴⁵ Yepê, Nê kuu, M:aa ka a chóó daanî ndyîko nmyo, ngmênê Mósisi ngê yinê wa ndyîko nmyo, pini n:ii nmyinê nmye nmyi mbwámê.

⁴⁶ Yepê, Mósisi u kópu dyuu ka ndêndê ngê w:ee kêlîmî té, ye a ka myep:ee kêlîmî té, mu kópu u dîy:o a p:uu doo a d:êê. *

⁴⁷ Yepê, U kópu dyuu ka dp:ee kêlîmî té, a ka myedp:ee kêlîmî té. *

6

Yesu ngê pi limo yono yono y:a u ngwo mbono ngê

Mátiyu 14:13-21; Mak 6:30-44; Luukî 9:10-17

¹ U kuwó dîni ghi ngê Yesu u k:ii Nkálili Kpéni Lêê nmî ngmópu. Yi kpéni lêê u pi mye Taipidiyas.

² Pi yilî tp:oo témi tap knî y:oo dnya a yâmuyâmu nmo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê mbwudu yi ngópu yilî dpîmo chap, pwopwokopwe dpîmo pyipyi dé.

³ Yesu u k:ii mbu mbêmê nmî kee dniye, y:i mbwódo nm:uu yaa dniye.

⁴ Nju tpémi yi naa ndîi, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa, daa kêmakêma doo dymêdyimê.

⁵ Yesu ngê ngwolo dê yi kalê doo, apê, Yoo ndîi ngmêyedê pwiyé knî. Pilipi ka póó wo, kwo, Nté knî ló yi ngmanmî pwila, kî yéli ndîi u ngwo wannî mbono té?

⁶ Pilipi doo a tókótókó, yi kópu u ngwo u kwo vvu. Yesu u lama doo ya, Kî yéli yi ngópu mbwudu ngmên:aa chap, u ngwo n:aa mbonombono té.

⁷ Pilipi ngê kwo, Yoo ló mye ntoo. Kwo, Ndapí my:oo yono y:a doo u ntââ. Kwo, Nté pee tp:oo ye pîpî ngmê, awêde daawa pile dmi.

⁸⁻⁹ Yesu p:uu ndiye pyu m:uu, Saimon Pita u mbwó Andru, yi pini ngê Yesu ka kwo, Tp:ee ngmê ala. Kwo, Mbídédi tp:oo limi yi tpyé, te miyó. Kwo, Ngmênê daa yoo u ntââ.

* 5:36: Njon 14:11 * 5:39: Luukî 24:27,44 * 5:46: Dpodo 3:22 * 5:47: Luukî 16:31

¹⁰ Yesu ngê nmopê, Ye vyi yó, Mbiye mbêmê yaa dniye. (Yi kéli ghê mbiye dêpwo ghêdê.) Pi yilí yintómu mbwódo yaa dniye, yintómu limo yono yono y:a (5,000).

¹¹ Yesu ngê yi mbídédi limi kní a ngí too, pwaa too, Chóó Lémi yi l:êê díy:o kwuno ngê, mbídédi n:êê kuu nmo a kpo, yi yéli ye nmí y:ángo, yoo u ngwo nmí mbono ngê. Yi kópu te miyó dê y:e mye d:uu ngê, pi yintómu dnye kmaapí, pile dniye, nté daa chedê ngópu.

¹² Dini ghi n:ii ngê yi ghê dmi a kee wo, Yesu ngê nmopê, Ntini n:ii kmono d:uu kê, mêtê wó yó, nté kmono pi daawa dyênê.

¹³ Wod:oo yi ntini kmono nmo wó, péé y:a mê miyó nmí ntówo.

¹⁴ Yélini y:oo yi ntini ma ngópu noko yepê, Yesu ngê mbwudu nmo ngmêdê chaa. Noko yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu n:ii nmo t:âât:ââ, kí vyílo. *

¹⁵ Yesu ngê a w:ee ngê, apê, Kí yéli y:oo wunê ny:ee nê, lede kní yi kada pini ngê a pyépi nê. Yesu ngê u yi dêpwo kwo, Yinté kada pini ngê pyódu nêne, wod:oo kada a y:ángo, mbu mbêmê u mo mí kee wo. *

Yesu kpé mbêmê u ngwo doo paa

Mátíyu 14:22-33; Mak 6:45-52

¹⁶⁻¹⁷ Ntumokwodo dini ghi yi yó, Yesu p:uu yélini nmee ndiye, dinki k:oo nmí wo dniye, kada nmo y:ángo, Kípêêníyêm nmee lèpí. Mgídí maa p:uu nmo a ghay wo, Yesu nmo dêpêngê loo.

¹⁸ Yópu ndíi nmo ngma a pwaa wo, vyuwó mbêmê kpaapí ghê wo.

¹⁹ Daa kêmakéma Kípêêníyêm nmee todotodo, Yesu ntii mbêmê paa têtê nmí módu, nmí nkíngê mbê dniye, noko nmomo, Lukwe nmí kêténi kíyedê pwiyé kní?

²⁰ Yesu ngê nmopê, Namê nkíngê, ala nê.

²¹ U yi nmo doo kwo, Yesu dinki k:oo nmí ché, ngmênê lyoko yi dini ghi ngê nmí kee dniye.

Pi kní y:oo Yesu u ngwo dnye nmy:uu

²² Womumo mw:aandiye, Yesu ngê yoo kwéli mbono too, yoo y:i nipi a wó, Yesu dnye t:âât:ââ, mu kópu u díy:o alanté dnye nuw:o, Yesu p:uu ndiye pyu kní yi k:ii ma dinki ma ngmídi ngê a lee dmi, p:uu ndiye pyu yoo yi dinki ngê yi mo mê diyé dmi. Noko yepê, Yesu al:ii ló y:i a tóó?

²³⁻²⁴ Dnye nmy:uu, ngmênê dêpê pyw:ee ngópu, noko yepê, Al:ii daa tóó, p:uu ndiye pyu yoo al:ii myedaa pyede. Dinki kní ngmê Taipidiyas a ndê dniye, nmí Lémi ngê Chóó Lémi kwéli kwuno ngê, yoo kwéli mye mbono ngê, y:i mí tee dniye. Yoo yi dinki kní yi k:oo wo dniye, Kípêêníyêm u ngwo a lee dniye, Yesu dnyen:aa nmy:uu.

Yesu u kwo kéli mí p:uu u ngwo ye doo mgongo

²⁵ Pi kní y:oo Yesu dini ghi n:ii ngê Kípêêníyêm a pyw:ee ngópu, kwo, Mááwe. Kwo, Al:ii anté nyi t:aa?

²⁶ Yesu ngê yepê, Ndé kópu nmye ngmên:aa tpaapê. Yepê, Anmye nmy:uu nê, mu kópu u díy:o ma ntini n:ii nmye nê kê, yi ntini ngê nmyi pile dmi. Yepê, Yi ntini p:uu nmye nuw:o té, dpodoni ní dóó, yi kópu p:uu dp:ee nuw:o té.

²⁷ Yepê, Ntini n:ii chedê ngê dpí pyódu, yi ntini p:uu namê dpodo, ngmênê ntini n:ii chedê ngê daawa pyódu, yi ntini p:uu dmyinê dpodo, ghê kamí u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Yi ntini

* 6:14: Deut 18:15; Njon 5:46 * 6:15: Njon 18:36

Chóó Lémi u Pi Ndëndê ngê nmye yinê wa a kê, pini n:ii Chóó Lémi ngê a myââ, nmye myedê kêma ngê.

28 Yesu ka póó dniye, kwo, Ló dpodo ngmê Chóó Lémi u nuu u dpodo vyílo ay:uu dóó, ghê kamí u ngwo anmo pyw:oo?

29 Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ngê ala dpodo u yi ye kwo, Pini n:ii nmye a dy:ââ ngê, u kwo dmyinê kêlîmî.

30 Yesu ka kwo, Lóntoo mbwudu nmî ngópu ngmanyi chaa, u ngwo nga anmo kêlîmî mbê dmi? Kwo, Ló kópu ngmanyi d:uu?

31 Kwo, Nmî kn:ââ knî y:oo nko mênê mana yidnya a pîpî. Kwo, Puku yedê alanté a tóó, Ntini n:ii mbóó p:uu doo a ndiyendiye, vyílo ye yedoo a yém. *

32 Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpapê, Ntini n:ii mbóó p:uu doo a ndiyendiye, daa Mósisi ngê vyílo nmye yedê kpo. Yepê, M:aa ngê nté njini nmye wunê kuwo. Yepê, Chóó Lémi ngê ntini n:ii nmye wunê kuwo, daa nté ntee ntini,

33 ngmênê pini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, ghê kamí nmye yinê wunê kuwo, wu vyílo.

34 Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Dye ghi yintómu yinté ntini nmo yicha a kuwo.

35 Yesu ngê yepê, Nê nmyi nté njini. Yepê, N:ii a yoo vy:o dpî ghê, yini daa dómudómu yédi. Yepê, N:ii a ka ada a kêlîmî, yini myedaadí mbwaambwaa. *

36 Yesu ngê yepê, Ala kópu wunê mu nmye ní vvu, K:omo tpile nmyi m:uu noo, ngmênê a ka dp:ee kêlîmî té.

37 Yepê, M:aa ngê yélini a ka wunê kuwo, yi yéli yintómu a ka wa a lee dmi, yi wépi dmi daanî puwâ, *

38 mu kópu u díy:u daa a chóó a pono vyápê u l:êê díy:o mbóó p:uu nê ndê wo, ngmênê pini n:ii ngê a dy:ââ noo, yi pini u pono vyápê u l:êê díy:o nê loo.

39 Yepê, Yélini a ka a kpo, l:âmo daangmanî gee, ngmênê kuwókuwó wéni ngê anê pyidu té. Yepê, Vyílo yi kópu u l:êê díy:o nê loo. *

40 Yepê, M:aa ngê ala kópu u yi ye kwo, Yélini y:oo a tp:ee wa m:uu ngmê, u kwo amyidnyi kêlîmî, yi yéli yi nuw:o dmi kamí ngê pyaa we, ghê kamí a pyw:ee y:e, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Kuwókuwó wéni ngê yi yéli wanê pyidu té.

41 Kópuni Yesu ngê Nju tpémi ye mwiye vvu, yepê, Ntini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, ala nê vyílo, yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi u ngwo dnye nuu mbumu.

42 Noko yepê, Kí pini Njósép tp:oo, u pye mí nmî lama dê. Noko yepê, Ala kópu lukwe díy:o dê vyi, Mbóó p:uu nê ndê wo.

43 Yesu ngê yepê, Noko namé nuu mbumu.

44 Yepê, Pi módó a yoo vy:o daangmêwa a ghê, ngmênê M:aa ngê a ka yinê wa a núw:o, yi pini a yoo vy:o u ngwo wa ghê, kuwókuwó wéni ngê yi pini anê pyidu.

45 Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, Pi yilí yintómu Chóó Lémi p:uu adnyi ndiye. Yepê, N:ii knî y:oo M:aa u dnye a nyêmi ngmê, p:uu a ndiye té, yi yéli a ka vyílo yiwunê lèpi.

46 Yepê, K:omo tpile u dnye a nyêmi ngmê, ngmênê daa mumu ngmê. Yepê, Nê mu ngmidi M:aa a mo n:uu módu, mu kópu u díy:o nipi nyipu a ya.

* 6:31: Ex 16:14-15   * 6:35: Njon 4:14   * 6:37: Njon 17:6-8   * 6:39: Njon 10:28-29; 17:12

⁴⁷ Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaépê, N:ii a ka ada a kélímî, yi pini u nuw:o anî ngmêê, ghê kamî u ngwo wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

⁴⁸ Yepê, Nê nmyi nté njini.

⁴⁹ Yepê, K:omo tpile nmyi kn:ââ knî y:oo mana nko mênê dnya a pîpî, ngmênê mye pw:oo dniye.

⁵⁰ Yepê, Nté njini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, daa mana ntee ntini. Yepê, Pini n:ii ngê yi ntini ndéndê wa ma, daawa pw:onu.

⁵¹ Yepê, Nê nmyi nté njini, mbóó p:uu nê ndê wo, ghê njini a mênê a tóó. Yepê, N:ii ngê ala ntini wa ma, u ghê chedê ngê daawa pyódu. Yepê, Ntini n:ii u kwo anî y:oo, a chóó a mbyuu u kwo ay:i y:oo, mu kópu u díy:o dyámê mbémê tpémi y:oo ghê kamî pêdê pyw:ee y:e.

⁵² Yesu u kópu dyuu u l:êê díy:o noko kwopwepe mbê dniye, noko yepê, Kî pini ngê chóó u mbyuu pee lónté nmo wa a kê, wanmî ma?

⁵³ Yesu ngê yepê, Ala ndê kópu nmye yinî tpaépê, Chóó Lémi u Pi Ndéndê mbyuu daanmyi ma knomomé, u wêê myedaanmyi nda knomomé, ye ghê kamî nmyi mênê daawa yââ.

⁵⁴ Yepê, N:ii ngê a mbyuu wa ma, a wêê amye nda, yini u mênê ghê kamî wa yââ, kuwókuwó wéni ngê anê pyidu.

⁵⁵ Yepê, Ntee ntee ntini u pîpî daa ndîi kópu, a mbyuu u pîpî yi ndîi kópu. Yepê, Mbwaa ntee mbwááni u ndanî daa ndîi kópu, a wêê u ndanî yi ndîi kópu.

⁵⁶ Yepê, N:ii ngê a mbyuu wa ma, a wêê amye nda, yini k:ii ngmîdi ngê anyi pyaa knî.

⁵⁷ Yepê, M:aa, ghê u kn:ââ. Yepê, Yinê a dy:ââ noo. Yepê, M:aa u ghê a mênê ntee a tóó, pini n:ii ngê wa ma nê, a ghê u mênê yinté adî ya.

⁵⁸ Yepê, Nté njinini mbóó p:uu a ndê wo, ala vyílo yi ntini. Yepê, Daa mana ntee ntini. Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo w:amî mbémê mana dnya a pîpî, myedê pw:oo dniye, ngmênê n:ii ngê ala ntini wa ma, yini daawa pw:onu, adî ya, chedê ngê daawa pyódu.

⁵⁹ Yi kópu dyuu Yesu ngê u dêêpî tédê ye vyyu, dini ghi n:ii ngê Kîpêênnyêem ngêpê ngomo k:oo doo dêêpî.

Yesu p:uu ndiye pyu yilî knî y:oo Yesu u ngwo a kuwo ngópu

⁶⁰ Yesu p:uu ndiye pyu woni knî y:oo yi kópu dyuu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, noko yepê, Wu kópu dyuu u nyêem nmo doo u ntââ. Nanê wa ny:ee té.

⁶¹ Yesu ngê yi kópu chóó a w:ee ngê, apê, A p:uu ndiye pyu yoo ka nuu mbumu té. Yesu ngê yepê, Yi kópu dyuu u l:êê díy:o a wépi wanmyi pwaa ngmê?

⁶² Yepê, Mbóó p:uu kwéli nê ndê wo dini ghi n:ii ngê nmyi ngópu am:aa diyé, ye yi ngwo a ka anmyinê kélímî mbê dmi?

⁶³ Yepê, Kópuni nmyi chóó wanmyi d:uu t:oo, doo u ntââ dé, ghê kamî u ngwo daanmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mu ngmîdi u ntââ, ghê kamî nmye yiné wa a kê. Yepê, A kópu dyuu Chóó Lémi u Ghê Dmi mbémê nmye dí vyi, ghê kamî u ngwo wanmyinê pyw:ee ngmê, ngmênê nmyi vy:o ngmê knî daa kélímî té. *

⁶⁴ Yesu ngê yi kópu vyyu, mu kópu u díy:o yélini u kwo dèdnye kélímî, yi yélini wunê mwiyé a m:uu too, pini n:ii u kwódo ngê ghê wo, wunê myedê módu.

* 6:63: 2 Kódin 3:6

⁶⁵ Yesu ngê yepê, Yi kópu u l'éê díy:o nmyenê, Pi ngmê a yoo vy:o módó daangmêwa ghê. M:aa ngê u ntââ ngê mwiyé wa a pyódu, a yoo vy:o u ngwo wa ghê. *

⁶⁶ Yi kópu dyuu u l'éê díy:o, yélini y:oo Yesu dnye yâmu yâmu, yi yéli yi vy:o pi yilí kní y:oo Yesu a kuwo ngópu, m'édédnye yâmu yâmu.

⁶⁷ Wod:oo nmo y:a m'ê miyó, Yesu ngê nmopê, U yi nmye a kwo, Amy:ee lee dmi?

⁶⁸ Saimon Pita ngê kwo, A Lémi. Kwo, N:uu ka am:oo lee dmi? Kwo, Kópuni dyuu nye tpapê, yi kópu dyuu mbêmê ghê kamí anmo pyw:oo.

⁶⁹ Kwo, Nga dp:o k'élímí mbê dmi. Kwo, Ala kópu nmí lama k'édê yââ, Nyi Chóó Lémi u ngmídi ngmê u pi. *

⁷⁰ Yesu ngê nmopê, K:omo tpile nmyi y:a m'ê miyó a chóó nê ngmídi nmyoo, ngmênê nmyi vy:o Setan u pénta ngma a kwo.

⁷¹ Njudas p:uu nmo doo mbumu, pini n:i Saimon tp:oo, K'édíyót pi. K:omo tpile nmí y:a m'ê myomoni, ngmênê Yesu u lama doo ya, A kwódo ngê vyílo ayi ghê.

7

Yesu u mbwó kní y:oo kópuni Yesu ka vyi ngópu

¹ Yesu ngê Nkálili Wee ghêlí d'êpê kuwo ngê, p:aani p:aani y:i doon:aa dpodo. U yi u ngwo d'êpwo kwo, Njuda Wee u kwo n'í l'ê, mu kópu u díy:o Nju tpémi yi kada pini kní y:oo u yee u yi y:e doo kwo. *

² Nju tpémi yi nté ghada u naa daa k'émakêma doo dyim'edyimê, pi yintómu yi nááli t'édê Njedusalem dnye l'êpí.

³ Yesu u mbwó kní y:oo Yesu ka kwo, Ala p:aani a kuwo ngi, Njuda Wee u kwo chi l'êpí, kópuni nye d:uud:uu té, m:uu ndiye pyu kní y:oo y:i nye m:uu téne.

⁴ Kwo, N:i ngê u yi adí kwo, Yoo yi lama n'í yââ, yi pini m'êdaa mbwolombwolo paa yédi. Kwo, Mumdo u kópu nye d:uud:uu té, ye pi kní yi ngópu dp:uu d:uu té, n'yóochóó ye nyinê k'ema ngi.

⁵ (K:omo tpile u mbwó yoo, u kwo myedédnye k'élímí.) *

⁶ Yesu ngê yepê, Dini ghi n:i n:aa t'âât:ââ, yi dini ghi doongê yó, ngmênê dye ghi yintómu nmyi dye ghi dé.

⁷ Yepê, Doo u ntââ pi kní ye daanmyi diya dmi, ngmênê p:ee ye dí diy:a, mu kópu u díy:o yi kópu dono ye n:aa kwódukwódu too. *

⁸ Yepê, Yi nááli t'édê dmyinê l'êpí, nê d'íní l'êpí, mu kópu u díy:o dini ghi n:i n:aa t'âât:ââ, yi dini ghi doongê dyimê wo.

⁹ Yi kópu ye vyi too, Nkálili ghêlí d'êpê kuwo ngê, y:i doo ya.

Yesu u k:i nté ghada u naa t'édê u ngwo nmí lee dnyiye

¹⁰ Yesu u mbwó yoo nté ghada u naa t'édê dini ghi n:i ngê lee dnyiye, yi kwó my:oo ghê dnyiye, Yesu u k:i naa t'édê my:oo lee dnyiye. Yi nááli t'édê daa pi lama nmí taa dnyiye, ngmênê tumutumumu nmí taa dnyiye.

¹¹ Nju tpémi y:oo yi nááli t'édê Yesu dnye nmy:uu, noko yepê, Angênê yi pini?

¹² Kwayi ngê p:uu dnye danê. Ngmê kní y:oo apê, Pi mb:aa. Ngmê kní y:oo apê, K'êle. Apê, Pi yilí a dódó.

* 6:65: Njon 6:44 * 6:69: Mát 14:33; 16:16 * 7:1: Njon 5:18 * 7:5: Mát 13:55; Dpodo 1:14

* 7:7: Njon 15:18

13 Yesu p:uu tââ dêdnye danê, mu kópu u dîy:o kada pini knî ye dnye nkîngê.

*

14 Yi nááli u wo knî yi ñuknîñuknî p:uu dnye ya, Yesu u k:i Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo nm:uu kee dnye, Yesu ngê dêêpî kn:ââ ye ngmê chópu.

15 Nju tpêmi yi mênê ghê dmi ghipé wo, noko yepê, Kî pini ndiye pyu ndîi p:uu dêpwo ndiye, ngmênê puku yedê kópu dyuu u lama mb:aamb:aa ngê a kwo.

16 Yesu ngê yepê, Ala daa a chóó a kópu dyuu nmye yinî tpaépê, ngmênê n:i ngê a dy:ââ noo, u kópu dyuu nmye yinî tpaépê.

17 Yepê, Pini n:i Chóó Lémi u pono a vyápê, yi pini ngê chóó wa a w:ee, awo, Nê ngê daa chóó u kópu dyuu ye tpaépê, ngmênê Chóó Lémi u kópu dyuu ye tpaépê.

18 Yepê, Pini n:i ngê chóó u kópu dyuu a tpaépê ngê, u yi u ngwo a kwo yédi, A chóó a pi nî knî. Yepê, Ngmênê pini n:i ngê a dy:ââ noo, u ya a nga a kwo, Yi pini u pi nî knî. Yepê, Dîni dódó nmyo, myedîni k:omodanê.

19 Yepê, Ala kópu nmye ndîi kópu, Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu daa kn:aa yéti ye y:ângo, ngmênê nmo a kpo. Yepê, K:omo tpile Mósisi u dêêpî kópu dyuu nmyinê nmye ndîi kópu dyuu, ngmênê dp:ee cháâchââ ngmê. Yepê, Lukwe dîy:o a vyeé módó nmyi mênê a tóó?

20 Pi knî y:oo Yesu ka kwo, Chi ghéti. Kwo, Mÿee u yi n:uu ngê a kwo?

21-23 Yesu ngê yepê, Lîme wo ngê nmyi ngópu pi ngmênî pyi ngê. Yepê, Lukwe dîy:o nmyi nyepênyepê u kópu ngê pyodo? Yepê, Lîme wo ngê kîmy:ee dpodo nyédi. Yepê, Mósisi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, nmyi tp:ee mââ choo taataa, wo woloni ngê Chóó Lémi u l:i p:uu dmyinê t:emî. (Yi kópu kn:ââ daa Mósisi ngê yinê a chópu, ngmênê u kn:ââ knî y:oo y:oo a chaa ngópu.) Yepê, K:omo tpile tp:ee mââ u wo woloni lîme wo ngê dpî d:i, ngmênê yi wéni ngê Chóó Lémi u l:i yi tpêmi u ghi ngmîdi p:uu mye t:emî ngópu, yi ghi mb:aamb:aa ngê u ngwo dpî pyódu. Yepê, Pini n:i lîme wo ngê nî pyi ngê, u nt:u ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nî pyódu too. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o lukwe dîy:o módó nmye nod:enod:e té.*

24 Yepê, Too pee pw:ono kîdmyemê nuw:o, u mênê ntênê dmyinên:aa nuw:o.

*

Chóó Lémi u ngmîdi ngmê u pi p:uu u ngwo dnye danê

25 Njedusalem pi ngmê knî y:oo noko yepê, Nmî kada pini knî y:oo pini n:i u vyeé u yi a kwo, kî vyîlo, apií?

26 Noko yepê, Lukwe dîy:o tumutumu daa m:i, nmî ngópu pi yintómu knî ye mêka danêbum, ngmênê kada pini knî y:oo kópu u kwo myedaa tpaépê ngmê. Noko yepê, Mumdoó nmî kada pini knî ye yinê ye pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, kî vyîlo?

27 Noko yepê, Pini n:i Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, kwéli wa a ndê nmî lama daa tóó, ngmênê kî pini kwéli a ndê wo, nmo yintómu nmî lama ka tóó.

*

28 Yesu ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dini ghi n:i ngê yoo doo ndiye kígha, dpodombiy:e ye mbwolo, yepê, Ye mumdoó nmyi lama n:aa tóó, kwéli nê ndê

wo, yi ghi nmyi lama mye tóó? Yepê, Daa a chóó nê loo, ngmênê pini n:i: ngê a dy:ââ noo, yi pini pi ndêndê. *

²⁹ Yepê, Daa nmyi lama pini, ngmênê a lama pini, mu kópu u díy:o u kwo nê ndê wó, yinê a dy:ââ noo.

³⁰ Wod:oo pi kní y:oo u yi doo kwo, Yesu nmí mgîmî, ngmênê kêê u ngwo dêpê t:ee ngópu, mu kópu u díy:o u vyee u dye ghi daangê yó. *

³¹ Yi yéli yi vy:o pi yilí u kwo kélîmî mbê wo, noko yepê, Kí pini ngê mbwudu yilí dê chaa, doo u ntââ pi ngê daawa t:ee kwolo. Noko yepê, Pini n:i: Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, kí vyílo. *

Yesu u mgîmîmgîmî ngê u ngwo dêê dniye

³² Pi kní y:oo Yesu p:uu kópuni kwayi ngê dnye t:apê dé, Pádisi kní y:oo yi kópu ny:ee tumo, wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní yi k:i: kwodonkwodo a wó, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yepê, Yesu nyinê mgîmî yó, nmo a núw:o yó.

³³ Ghéli daa mgîmî ngópu, Yesu ngê pi kní ye yepê, Daa ndíi la ghi t:apê nmyi vy:o mwiyé mîné kwo, u kuwó dini ghi ngê n:i: ngê a dy:ââ noo, yi pini ka am:aa diyé.

³⁴ Yepê, Wanmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyinê pyw:ee nê, mu kópu u díy:o kwéli aní lê, doo u ntââ y:i daangmanmyinê ní.

³⁵ Nju tpémi y:oo noko yepê, Ló y:i wa lê, doo u ntââ u ngwo daanmo pyw:oo? Noko yepê, Lukwe, kn:aa dyámê pee mbêmê wa lê, Kídiki tpémi y:i adín:aa ndiye kígha dé?

³⁶ Noko yepê, Ala kópu a t:apê, Anmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyinê pyw:ee nê. Kwéli aní lê, doo u ntââ y:i daangmanmyinê ní. Noko yepê, Yi kópu kní yi nt:u kópu lukwe?

Mbwaa yeedeyeede u dyimê pywuu

³⁷ Yi nááli tédê, wéni n:i: Nju tpémi ye ndíi ngê doo ya, yi wéni u kuwókuwó wéni. Yi wéni ngê Yesu ghêédí wo, pi kní ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Pini n:i: a mbwaambwaa, a ka myewunê kélîmî, yi pini a pwiyé we, mbwaa kní ngmanyi nda ngê. *

³⁸ Yepê, Puku yedê alanté a tóó, Mbu ngê mbwaa ntee dpí yeede té, yi pini ngê pi yilí mbwaa njini ngê yinté wa yeede té.

³⁹ Yesu Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu ye doo danê. Yélini yi k:i: u kwo nmee kélîmî, Chóó Lémi ngê yi Ghéni Dmi ghéli nmo dêpêngê kpo, mu kópu u díy:o Yesu ghéli k:i: u Mí ka daangê diyé wo. *

Yoo u ngwo chaa ngópu

⁴⁰ Yesu ngê kópuni vuu, pi kní y:oo yi kópu yi ny:ee ngópu, ngmê kní y:oo apê, Chóó Lémi u komo kapí pyu n:i: nmo t:âât:ââ, ndêndê ngê kí vyílo. *

⁴¹ Ngmê kní y:oo apê, Chóó Lémi ngê pini n:i: a ngmídi ngê, kí vyílo. Ngmênê woni kní y:oo apê, Kêlé. Apê, Pini n:i: Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, daa Nkálili wa t:aa.

⁴² Apê, Puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê pini n:i: a ngmídi ngê, Petílem wa t:aa, Dépidi p:aani n:i: ta, mu kópu u díy:o Dépidi u tii nédê pini ngmê. *

* 7:28: Mát 11:27 * 7:30: Njon 8:20; 13:1 * 7:31: Njon 2:23 * 7:37: Njon 4:10,14 * 7:39: Njon 15:26; Dpodo 2:4 * 7:40: Deut 18:15; Dpodo 3:22 * 7:42: Micah 5:2; Mát 2:4-6

43 Wod:oo pi knî y:oo Yesu u l:êê dîy:o yoo chaa ngópu. *

44 Ngmê knî y:oo u yi doo kwo, Nmî ngîmî, ngmênê kêê p:uu daa yé ngópu.

Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo kada pini knî ye módó u ngwo diyé dniye

45 Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo kada pini knî ye dini ghi n:ii ngé diyé dniye, kada pini knî y:oo yepê, Lukwe dîy:o yi pini dmy:oo núw:o ngópu? *

46 Ngomo t:âât:ââ pyu knî y:oo yepê, Yi pini u momu pini. Yepê, Ntee a mbumu, pi yinté daangma a mbumu. *

47 Pádisi knî y:oo yepê, Aa, ye dê dóó nmyo.

48 Yepê, Kada pini u kwo daangmê kélîmî mbê wo, Pádisi u kwo myedaangmê kélîmî mbê wo. *

49 Yepê, Yélini u kwo dê kélîmî mb:anê, dêêpî kópu dyuu yi lama dnyinté a kwo. Yepê, Chóó Lémi u maa dê kn:aadi ngmê, yinê amê kpada té.

50 Nikódimês Yesu ka wunê pini n:ii loo, yi pini yi yéli yi vy:o doo kwo, yepê, A léma. *

51 Yepê, Dêêpî kópu dyuu mbêmê nmo m:ii té, apii? Yepê, Doo u ntââ yi pini módó daanmî ndyíko. Yepê, U kópu dyuu mwiyé ny:ee koo, ló kópu ngma a d:uud:uu.

52 Nikódimês nkwiti ngópu, kwo, Lukwe dîy:o yi Nkálili pi u pee cha ghê. Kwo, Lukwe, m:ii Nkálili pi? Kwo, Puku mêtê kp:aa té. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu Nkálili daangmêwa a ndé.

53 Pi yintómu p:o p:o lee dniye, ngmênê Yesu mbu Olipi mbêmê mî kee wo.

8

Yepeni u tumu mââ dpîmo ya Yesu ka u ngwo núw:o ngópu

1-2 Womumo mw:aandiyé Yesu Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mêté diyé wo, mbwódo yaa wo. Pi knî y:oo a yina ngópu, wod:oo doo ndiye kígha dé.

3 Dêêpî pyu yoo Pádisi knî yi k:ii pyââ ngma a núw:o ngópu. Yi pyópu u tumu mââ k:ii pi knî y:oo ngídi vy:o a pywálí dumo. Yi pyópu Yesu ka núw:o ngópu, pi knî yi ngíma kaa ngópu.

4 Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, Ala pyópu u tumu mââ k:ii pi knî y:oo da pywálí d:oo.

5 Kwo, Mósisi ngé nmî dêêpî kópu dyuu alanté nmo a kpo, apê, Yinté kópu n:ii ngé choo d:uud:uu knomomê, yini chêêpî ngé dmyinê vyee, ghê dmyina a ng:êênî. Kwo, Yi kópu p:uu ló kópu nmo ngmanyi vyi? *

6 Yesu dnye dóódó, alanté dnye nuw:o, apê, Yesu ngé ala kópu nmo a tpaépê, Kí pyópu vya yó, ye Lóma tpémi ye u nkwo wanmî vyi, Yesu ngé u yi a kwo, Nmyi daa dmi nê kâádi. Ngmênê ala kópu wa vyi knomomê, Nangé vy:a, ye pi knî ye wanmî vyi, Yesu ngé Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa cháâchââ. Yinté dnye nuw:o, ngmênê Yesu ngé kópu ye daa vyu, k:ame ye ghê wo, wod:oo kóópââ ngé têtépê mbêmê doo d:êê.

7 Yi dnye kwo, u kwo mudnye póó, Yesu ngé mbwó ye yedé pyidu ngé, yepê, N:ii ngé dono daangmê d:uu ngé, yini ngé mwiyé mwiyé chêêpî a ngí ngé, ala pyópu ngé d:ee ngé, u ngwo vya ngé.

8 Wod:oo k:ame mêté ghê wo, têtépê mbêmê mêté doo d:êê.

* 7:43: Njon 9:16 * 7:45: Njon 7:32 * 7:46: Mak 1:22 * 7:48: Njon 12:42 * 7:50: Njon 3:1-2

* 8:5: Lev 20:10; Deut 22:22-24

⁹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, ngmêngmênté doo lêpî, vy:ee mwiyé lee dniye. Pi knî y:oo yi pyópu Yesu ka a kuwo ngópu.

¹⁰ Yesu ngê mbwó mède pyidu ngê, yi pyópu ka kwo, Pi anyi dê pwiyé dmi? Kwo, Nyíkondyíko pyu daangma a tóó?

¹¹ Yi pyópu ngê kwo, Mâawe, pi daangma a tóó. Yesu ngê kwo, Myedaanî ndyíko ngi. Kwo, Chi lêpî, dono kidimongê d:uu. *

Yesu chóo pywápê p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu pi knî ye modoo danêmbum, yepê, Ala nê, ala dyámé pê u pywápê. Yepê, N:ii ngê ada a yâmuyâmu nê, mgídí vy:o daadí paa, pywápê u wo adí paa. Yepê, Yi pywápê Ghê Kamî u Kn:ââ.

¹³ Pádisi knî y:oo kwo, Ye kópu mo nmo chi vyi. Kwo, Ló pini m:uu ngê dê ngee ngi? Kwo, Doo u ntââ ye kópu ndê kópu ngê nmo daanyi pyódu.

¹⁴ Yesu ngê yepê, K:omo tpile pi ngê daa ngêêpi nê, ngmênê ndê kópu nmye yinî tpaépê, mu kópu u díy:o kwéli nê ndê wo a lama ka tóó, kwéli am:aa diyé, a lama mye tóó. Yepê, Kwéli nê ndê wo nmyi lama daa tóó, kwéli am:aa diyé nmyi lama myedaa tóó.

¹⁵ Yepê, Lukwe díy:o dyámé u l:êê ghi dmi mbêmê nmye kóté kîgha nê.

¹⁶ Yepê, Pi dínîngmê kóté kîgha. Yepê, Pi wonî kóté kîgha té, ndêndê ngê pínî kóté kîgha té, mu kópu u díy:o daa a mo n:aa tóó. Yepê, N:ii ngê a dy:ââ noo, u k:ii nye tóó mo.

¹⁷ Yepê, Dêêpi kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, Pi miyó dê y:oo kópu mu ngmídi ayi vyi ngmê, yi kópu ndê kópu.

¹⁸ Yepê, Daa a mo a kópu yidí vyi, ngmênê n:ii ngê a dy:ââ noo, u kópu vyílo myeyidê vyi. Yepê, M:aa yi vyílo, myeyinê wunê kêmakéma noo.

¹⁹ Pádisi knî y:oo kwo, Angênê mí? Yesu ngê yepê, Dmyongê mya noo, M:aa nmyi lama myedaa tóó. Yepê, W:ee mya noo, ye M:aa nmyi lama myepí tóó.

²⁰ Yi kópu yilí Yesu ngê ye vyi too, dini ghi n:ii ngê doo ndiye kîgha dé. Chóó Lémi u ngomo k:oo vyi too, pi knî y:oo Chóó Lémi ka ndapí kwéli dnyimo yém. Kada pini knî y:oo u yi y:e doo kwo, Yesu nmî mgímî, ngmênê daa ngímî ngópu, mu kópu u díy:o u vye u dye ghi daangê yó.

Yesu u pwo pwo p:uu u ngwo ye doo mgongo

²¹ Yesu ngê pi knî ye yepê, Dini ghi n:ii ngê aní lê, wanmyi nmy:uu nê, daanmyinê pyw:ee nê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kée té, yinté amy:ee pw:oo dmi. Yepê, Kwéli aní lê, doo u ntââ y:i daangmanmyi nî. *

²² Nju tpémi y:oo noko yepê, Ala kópu ka tpaépê, Kwéli waní lê, doo u ntââ y:i daangmanmyi nî. Noko yepê, Yi kópu u nt:u kópu lukwe, ndoo apê chóóchóó wa vy:a?

²³ Yesu ngê yepê, Nmyo dyámé mbêmê tpémi. Yepê, D:aa dyámé mbêmê pi, ngmênê nmyi pwo nê ndê wo.

²⁴ Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o u ngwo nmye dí vyi, nmyed:é, Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kée té, yinté amy:ee pw:oo dmi. Yepê, A pi, A chóó n:aa tóó. Yepê, Yi kópu ka daanmyi kélímî mbê dmi, ye Chóó Lémi ngê nmyi dono u kuwó daawa kée té, yinté amy:ee pw:oo dmi.

²⁵ Nju tpémi y:oo kwo, Nyi n:uu? Yesu ngê yepê, A pi dye ghi yintómu munmyenoo a tpaépê, ngmênê a ka dp:ee kélímî té.

* 8:11: Njon 5:14 * 8:21: Njon 7:34-36

²⁶ Yepê, Kópu yilí nmyi p:uu aní vyi, u ngwo aní ndyíko nmyo, ngmênê a chóó a kópu dyuu nmye daaní vyi té. Yepê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, k:omodanê pee tp:oo p:uu daa ta. Yepê, Kópuni a ka a vyi too, yi kópu vyílo nmye yiní tpaê too.

²⁷ Nmí Mí p:uu ye doo danê, ngmênê pini n:ii p:uu ye doo danê, yi pini dêpê w:ee ngópu.

²⁸ Dêpê w:ee ngópu, wod:oo Yesu ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndêndê mudu y:i wanmyi km:êê ngmê, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, a pi, A chóó n:aa tóó. Yepê, Ala kópu amyenmyinê w:ee ngmê, A mo kópu daangmaní d:uu, M:aa ngê kópuni a ka a vyi too, vyílo nmye yiní tpaê té, kópu nmye daamoní vyi. *

²⁹ Yepê, N:ii ngê a dy:ââ noo a p:uu a t:a, a mo dêpê kuwo noo, mu kópu u díy:o dye ghi yintómu u nuu u kópu yiní d:uud:uu too. *

³⁰ Yélini y:oo yi kópu ny:ee tumo, yi yéli yi vy:o pi yilí Yesu ka kélímí mbê wo.

Módó dpodo pyu yoo yi danêmbum

³¹⁻³² Nju tpémi yi vy:o yélini Yesu ka kélímí mbê wo, Yesu ngê yepê, Dye ghi yintómu a ka anmya a ng:aa, ye ndêndê ngê a p:uu ndiye pyu ngê anmyi pyaa dmi, Pi Ndêndê nmyi lama wa yââ, dpodoni módó nmye dódó ngmê, yinêwa chedê.

³³ Yesu ka kwo, Nmí kn:ââ mu ngmidi Epílaham, nmo u yoo. Kwo, Pi p:uu módó dênmee dpodo. Kwo, Lukwe díy:o módó dpodo u pi nmo chi vyi?

³⁴ Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye yiní tpaê, pini n:ii ngê dono a d:uud:uu, yini Setan p:uu módó a dpodo, doo u ntââ u módó dpodo u wépi daawa puwâ. *

³⁵⁻³⁶ Yepê, Doo u ntââ yi módó dpodo u mênê daanmyi pwii dmi, ngmênê máâwe ndíi tp:oo u ntââ, yinêwa pw:ii nmyo. *

³⁷ Yepê, K:omo tpile nmyo Epílaham u yoo, ngmênê a vye u yi nmye a kwo, mu kópu u díy:o a kópu dyuu u wépi dmye pwaa ngmê.

³⁸ Yepê, M:aa ngê kópuni a ka kêma too, yi kópu vyílo nmye yiní tpaê té, ngmênê kópuni nmyi mí ngê nmye a vyi too, vyílo vy:ee d:uud:uu t:oo. *

³⁹ Yesu ka kwo, Nmí mí Epílaham, nmo u yoo.

Yesu ngê u ngwo ye vvu, yepê, Nmyi mí Setan

Yesu ngê yepê, Nmyi too pee dmi Epílaham u tii ñedê a pyede, ngmênê na a ka dp:ee u yoo vy:o yéli. Yepê, W:ee Epílaham u yoo ndêndê, ye kópuni doo d:uud:uu dé, yi kópu myep:ee d:uud:uu t:oo.

⁴⁰ Yepê, Chóó Lémi ngê ndê kópu n:ii a ka vyi too, dye ghi yintómu yi ndê kópu vyílo nmye yiní tpaê too, ngmênê a vye nmyi mênê a tóó. Yepê, Epílaham ngê yinté kópu daangmê d:uu ngê.

⁴¹ Yepê, Nmyi mí ngê kópuni a d:uud:uu too, yi kópu vyílo vy:ee d:uud:uu t:oo. Yesu ka kwo, Dp:oo maadí tp:ee dé. Kwo, Nmí Mí mu ngmidi, Chóó Lémi.

⁴² Yesu ngê yepê, Chóó Lémi ndêndê ngê wo nmyi mí, ye a nuu ghi nmyi nódo pê tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê yinê a dy:ââ noo, al:ii u ngwo nê loo. Yepê, Daa a chóó nê loo, ngmênê yinê a dy:ââ noo. *

⁴³ Yepê, Kópuni nmye n:aa tpaê too, lukwe díy:o dênmyinê wopwe t:oo? Yepê, Mu kópu u díy:o a kópu dyuu u yi nmye daa kwo.

* 8:28: Njon 3:14; 5:19 * 8:29: Njon 16:32 * 8:34: Lóma 6:16; 2 Pita 2:19 * 8:35-36: Nkal 5:1

* 8:38: Njon 8:44 * 8:42: Njon 16:28

44 Yepê, Nmyi mî Setan, nmyo u yoo. Yepê, U kópu dyuu vyílo vy:ee yâmuyâmu ngmê. Yepê, Mwiyémwiyé dini ghi ngê pi vyee pyu ngê doo a ya, k:omodanê pyu ndîi, ndê kópu pee tp:oo u mênê daa tóó. Yepê, Dini ghi n:i ngê a k:omodanê yédi, chóó u nuu u kópu ye d:uud:uu too, mu kópu u díy:o k:omodanê pyu, mye k:omodanê u kn:ââ. *

45 Yepê, Ndê kópu nmye yinî tpaê ngê, yi kópu u l:êê díy:o a ka dênmyinê kêlîmî nyédi.

46 Yepê, Nmyi vy:o n:uu ngê dono a p:uu ngmêdê m:uu? Yepê, A dono daa tóó. Yepê, A kópu yintómu ndê kópu dé, lukwe díy:o a ka dp:ee kêlîmî té? *

47 Yepê, Yélini Chóó Lémi u yoo, Chóó Lémi u dnye a nyémî ngmê. Yepê, W:ee Chóó Lémi u yoo, a dnye p:ee nyémî ngmê.

Yesu pini dé Epilaham yi danêmbum

48 Nju tpémi y:oo Yesu ka kwo, Ala kópu ndêndê ngê m:uu nmî vvu, Nyi pi dódó pyu, my:i ghéti. *

49 Yesu ngê yepê, Kêle, d:aa ghéti. Yepê, M:aa u pi n:aa kmîmî, a pi nmyinê ghîpîghîpî ngmê.

50 Yepê, A chóó a pi daanî kmîmî. Yepê, Pi ngmêka tóó, n:i ngê u yi a kwo, Nê u pi ndîi ngê pyaa we, yi pini ngê nmyi kópu dyuu yinêwa vya té.

51 Yepê, Ndê kópu nmye yinî tpaê, N:i ngê a kópu dyuu adî d:uud:uu, yini daawa pw:onu. *

52 Nju tpémi y:oo kwo, Ala ngwo ntênê nmî lama kêdê yââ, Ndêndê ngê chi ghéti. Kwo, K:omo tpaê Epilaham pwene, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo mye pw:oo dniye, ngmênê ala kópu nmo chi vyi, N:i ngê a kópu dyuu adî d:uud:uu, yini daawa pw:onu. Kwo, Chi ghéti.

53 Kwo, Nmî kn:ââ Epilaham pwene. Kwo, Lukwe díy:o Epilaham nye chêêlîchêêlî. Kwo, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo kîmye pw:oo dniye. Kwo, Mî nanê dê knî?

54 Yesu ngê yepê, A chóó a chili wonî dimi ngê, ye a pi k:omodanê ngê pé koko. Yepê, N:i ngê a chili ndêndê ngê a dimi ngê, yi pini M:aa, pini n:i p:uu ala kópu nmye tpaê ngmê, yi pini nmî yâpw.

55 Yepê, Daa nmyi lama pini, ngmênê a lama pini. Yepê, Ala kópu nmye wudî vyi, Daa a lama pini, ye nmye pînê k:omodanê, p:aa nmyo ntee pini. Yepê, Ngmênê a lama pini, u kwo n:aa ng:aa, u pono n:aa vyápê. *

56 Yepê, Nmyi kn:ââ Epilaham u nuw:o mb:aamb:aa ngê a pyodo, mu kópu u díy:o a l:êê díy:o Chóó Lémi ngê wéni n:i a ngmidi ngê, yi wéni u nuw:o k:oo doo a y:enê, u gha mb:aamb:aa ngê u ngwo a pyodo.

57 Nju tpémi y:oo kwo, Kidimê k:omodanê. Kwo, Nyi tp:ee. Kwo, M:ââ daa limoy:a, Epilaham dipi módu.

58 Yesu ngê yepê, Ndê kópu nmye yinî tpaê, Epilaham ghêlî daa ta, ngmênê a pi alanté doo a ya, A chóó n:aa tóó. *

59 Nju tpémi y:oo noko yepê, Lukwe díy:o kî pini ngê Chóó Lémi u pi u pyimo a t:emî. Noko yepê, Vya koo, wod:oo chêêpî knî ngma a ngî ngópu, daa kêmakêma Yesu ngê pí dy:ee tumo, ngmênê p:ee ye y:aa wo, Chóó Lémi u ngomo a kuwo ngê. *

* 8:44: 1 Njon 3:8; Gen 3:4 * 8:46: 2 Kódin 5:21 * 8:48: Njon 7:20 * 8:51: Njon 5:24 * 8:55: Njon 7:28-29 * 8:58: Njon 1:1 * 8:59: Njon 10:31

9

My:oo pini n:ii ta, u danêmbum

¹ Yélini yi k:ii Yesu p:uu nmee ndiye, Yesu u k:ii nipi nmee paa. Yi ngwo pi ngmênmi módu, my:oo doo ya, yinté a ta.

² Nmí vy:o pini ngmê Yesu ka póó wo, kwo, Mââwe. Kwo, Kí pini my:oo ka tóó, n:uu u dono u l:êê dîy:o my:oo ta, chóó u dono u l:êê dîy:o ó u pye mí yi dono u l:êê dîy:o? *

³ Yesu ngê nmopê, Kí pini ngê dono daa d:uu ngê, u pye mí y:oo dono myedaa d:uu ngópu, ngmênê kí pini my:oo a ta, mu kópu u dîy:o pi kní y:oo Chóó Lémi u wêdêwêdê p:uu paa m:uu y:e. *

⁴⁻⁵ Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, doo u ntââ u dpodo u wépi daanmo puwâ, mu kópu u dîy:o ala w:êêní nmo pyede. Nmopê, Nê, ala dyámê u wuu. Nmopê, Dini ghi n:ii ngê wa núw:o nê, yi ngwo ngídí wa a ghay, doo u ntââ dpodo daamunmyi dóó ngmê.

⁶ Yi kópu nmo yi vvu, wod:oo tpí kuwó têtê mbêmê pywé ngê, têtê u ngwo kn:êê kwólu, yi pini ngwolo dê u ngwo tpidi doo, yi pini ka kwo, Chi lèpi, Sailówam mbwááni lèê u kwo nyi kwidi.

⁷ (Yi mbwááni lèê u pi nmînê nmo, Dyede u mbwaa.) Wod:oo yi pini loo, yi mbwááni lèê u kwo mí kpêê wo, yélí mí módu, u ngwo mêtê diyé wo.

⁸ Yélini yi vy:o yi pini dpímo kwo, myenté yélini y:oo ndapí dmyinê têtê dnyimo mumu, yi pini u l:êê dîy:o noko dnye póó, noko yepê, Pini n:ii dpímo ndapí dmyinê, kí vyílo, apii?

⁹ Ngmê kní y:oo apê, Kí vyílo, woni kní y:oo apê, Kêle, daa vyílo, ngmênê yi pini ntee pini. Yi pini ngê chóó yepê, Ala nê vyílo.

¹⁰ U kwo póó dniye, kwo, Ngwolo dê lukwe ngê dê pywáíí dê?

¹¹ Yepê, Pi ngmê u pi Yesu, yi pini ngê têtê dê kn:êê kwolo, a ngíma dê d:ii, a ka dê, Chi lèpi, Sailówam mbwááni lèê u kwo nyi kwidi. Wod:oo dí lè, dín:aa kudu, yélí u ngwo dín:aa m:uu.

¹² Kwo, Angênê yi pini? Yepê, Ndoo, a lama daa tóó.

Pini n:ii my:oo ta, Pádisi kní ye u ngwo núw:o ngópu

¹³ Pini n:ii my:oo ta, Pádisi kní ye núw:o ngópu.

¹⁴ Wéni n:ii ngê Yesu ngê têtê kn:êê kwólu, yi pini ngíma dyîngo, ngwolo dê u ngwo pyi doo, yi wéni líme wo.

¹⁵ Pádisi yoo yi pini ka mye póó dniye, kwo, Ngwolo dê lónté nyi pywáíí dê? Yi pini ngê yepê, Yesu ngê têtê kn:êê kwolo, a ngíma d:ii, ní lè, n:uu kudu, ala ngwo yéli m:aaní y:enê.

¹⁶ Pádisi ngmê kní y:oo apê, Kí kópu pini n:ii ngê d:uu, daa Chóó Lémi ka a ndé wo, yi dpodo líme wo ngê dóó. Woni kní y:oo apê, Kêle. Apê, Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê. Apê, N:ii ngê dono dpí d:uu, yi pini ngê yinté dpodo ndíí d:uudpí dóó. Yi nuw:o miyó ngê pyodo.

¹⁷ Wod:oo yi pini ka mêté póó dniye, kwo, Pini n:ii ngê ngwolo dê pywáíí dê, nangê lónté pini? Yi pini ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê.

¹⁸ Kada pini yoo u kwo daa kélímí mbê dniye, apê, Kí pini nmo ka k:omodané, apê, my:oo dêpwo a ya u ngwo daa ta. Wod:oo yi pini u pye mí ye pi kní ngmê dy:ââ ngópu, yepê, A pwiyé dniye.

¹⁹⁻²¹ Yi taa knopwo, wod:oo ye póó dniye, yepê, Mumdoó kí dpí tp:ee?

* 9:2: Ex 20:5; Ezek 18:20; Luukí 13:2,4

* 9:3: Njon 11:4

Yepê, Nyââ, kî nyi tp:ee.

Yepê, Mumdoos my:oo doo ya, u ngwo a ta?

Yepê, Nyââ, my:oo doo ya, u ngwo a ta.

Yepê, Yéíí lónté maa m:uu?

Yepê, Ndoo, yi kópu nyi lama daa tóó. Yepê, Pini n:ii ngê ngwolo dè pywáíí dè nyi lama myedaa tóó. Yepê, Mââwe yila, nmyi chóó u kwo póó dmyeno.

²² Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u díy:o kada pini knî ye nkíngê mbê knopwo. Kada pini knî y:oo ala kópu wunê mwiyé a vyi ngópu, apê, N:ii ngê wa vyi, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, vyílo yi Yesu, yi pini dpí kée yó, u yoo kuwa dpí kaa yó.

²³ Yi kópu u l:éé díy:o yi pini u pye mî nkíngê mbê knopwo, kada pini knî ye yepê, Mââwe yila, nmyi chóó u kwo póó dmyeno.

²⁴ Pini n:ii my:oo doo ya myombó kwo, Chóó Lémi ngê kp:aani, ndêndê ngê chi danê. Kwo, Nmî lama ka tóó, pini n:ii u pi nmo chi vyi, yi pini dono pyu.

²⁵ Yi pini ngê yepê, A lama daa tóó, dono pyu ó daa dono pyu. Yepê, Kópu mu ngmídi a lama ka tóó, my:oo noo ya, ala ngwo yéíí mêní y:enê.

²⁶ U kwo póó dniye, kwo, Lukwe nga ngmê md:o? Kwo, Ngwolo dè lónté pywáíí dè?

²⁷ Yi pini ngê nkwiiti too, yepê, Wunê nmye kídí vyi, a ka dpí:p ng:aa té. Yepê, Lukwe díy:o yi kópu am:ii ny:ee ngmê? Yepê, U yi nmye a kwo, P:uu ndiye pyu ngê am:ii pyaa dmi?

²⁸ U ngwo u kwo a tpêpwo dniye, kwo, Nyi yi pini p:uu ndiye pyu, nmo Mósisi p:uu ndiye pyu yoo.

²⁹ Kwo, Nmî lama ka tóó Chóó Lémi Mósisi ka doo a danê, ngmênê yi pini kwéli a ndê wo nmî lama daa tóó.

³⁰ Yi pini ngê yepê, Ye lónté kópu? Yepê, K:omo tpile a ngwolo dè kî pywáíí dè, ngmênê kwéli a ndê wo, nmyi lama daa tóó.

³¹ Yepê, Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi dono pyu ka d:uudpí ng:aa mb:anê, ngmênê pini n:ii ngê Chóó Lémi a cháâcháâ ngê, u nuu u kópu ye d:uud:uu too, yi pini ka Chóó Lémi dpí ng:aa mb:anê.

³² Yepê, K:omo tpile my:oo ní ta, ngmênê yi pini ngê a ngwolo dè kî pywáíí dè. Yepê, Yinté kópu pi doongmê nyongo, pi ngmê ngê doongmê d:uu ngê, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pé mwâ a l:âmo ngê, nkoo nmo.

³³ Yepê, Yi pini Chóó Lémi ka wodêpê ndê wo, ye yi kópu ndíí daapí d:uu.

³⁴ Yi pini ka kwo, Nyi pi dono tp:oo, dono vy:o nyi kaa wo. Kwo, Doo u ntââ daanyi ndiye kígha nmo. Wod:oo yi pini u yoo kuwa kaa ngópu.

³⁵ Yesu ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Yi pini u yoo kuwa kédê kaa ngmê, wod:oo yi a pyw:ángo, u kwo póó wo, kwo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê ka nye kélími?

³⁶ Yi pini ngê Yesu ka kwo, Mââwe. Kwo, U pi a ka vyi ngi, u ngwo u kwo aní kélími.

³⁷ Yesu ngê kwo, Awêde chi m:uu. Kwo, Pini n:ii k:ii dpó danêmbum mo, nê vyílo.

³⁸ Yi pini Yesu yu km:ee yu mbodo dè y:e ghê wo, Yesu ka kwo, A Lémi, nga nínê kélími.

³⁹ Yesu ngê kwo, Dyámê mbêmê nê loo, mu kópu u díy:o nê, Yoo n:uu chámê. Nê, Yéíini my:oo a pyede, yi ngwolo an:uu pywáíí té, yéíí amê m:uu ngmê,

nê, yélini yinê ye kópu mb:aamb:aa ngê wunê nuw:onuw:o too, yi nuw:o dmi anîmo mbuknwe, pi my:oo ntee pini ngê wa pyaa dmi.

⁴⁰ Pádisi knî ngmê y:i myednye ya, Yesu ka kwo, Lukwe, ala kópu nye tpapê, My:oo nmyeno pyede?

⁴¹ Yesu ngê yepê, Pini n:ii my:oo a tóó, maa dpî kn:aadi. Yepê, Ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Tpile yintómu mb:aamb:aa ngê nmo y:enê té. Yepê, Lukwe díy:o maa mb:aa nmyi kn:aadi ngópu. Yepê, Lukwe díy:o nmyi chóó my:oo nmyi yaa dniye, maa mb:aa u ngwo nmyi kn:aadi ngópu. Yepê, Nmyi dono yilí chedê ngê daawa pyaa dmi. Yepê, Maa mb:aa u kópu dyuu wodpîp:e ny:ee ngópu, ye daap:ee kn:ââ dé, u ntââ nmyi dono chedê ngê pí pyaa dniye.

10

Sipi w:uu u mgongo danêmbum

¹ Yesu ngê Nju tpémí ye yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê. Yepê, Sipi w:uu mbwa k:oo dini ghi n:ii ngê a wee, n:ii ngê keñe ye d:uuwodê kpêmí, ngmênê mbwa mbêmê dpî lóó, ye yi pini kpáápi.

² Yepê, Pini n:ii ngê keñe dpî kpêmí, mbwa k:oo u ngwo dpî kee, yi pini sipi y:ey:ee pyu.

³ Yepê, Mbwa y:enê pyu ngê keñe yi pini ka dpî kpêmí, k:oo u ngwo dpî kee, ye dpî mbwólu, yi pí dmi ngmêngmênté a tpapê too, yi kada dpî ghê, nté nmy:uu u l:êê díy:o u ngwo dpî pwii dmi.

⁴ Yepê, Dini ghi n:ii ngê dpo pwii dmi, yi kada dpî ghê, a yâmuyâmu ngópu, u dnye yi lama. *

⁵ Yepê, Kn:aa pini p:uu daawa kaa dmi, awêde u kwo wa mbêpê dmi, mu kópu u díy:o u dnye daa yi lama.

⁶ Yi kópu dépê w:ee ngópu, mu kópu u díy:o Yesu ye doo mgongo, *

⁷ wod:oo Yesu ngê mgongo ye m:uu kwólu, yepê, Ala ndê kópu nmye yiní tpapê. Yepê, Nê sipi knî yi keñe t:âmo ndêndê.

⁸ Yepê, Yélini y:oo sipi w:uu a y:enê ngmê, kpáápi páâ ndîi dé, ngmênê sipi knî y:oo yi dnye dmi daa nyêmi ngópu.

⁹ Yepê, Nê keñe t:âmo ndêndê. Yepê, N:ii a pi ngê wa a kee, waní ngee, adí koko, amaa pyuwópyuwó, u nté adîn:aa a pyw:êmi. *

¹⁰ Yepê, Kpáápi u nuw:o mu ngmídi, u yi u ngwo a kwo, Sipi w:uu ní t:âmo té, my:aa vya té. Yepê, Ala kópu u l:êê díy:o nê loo, nê, Yi nuw:o dmi n:uu ngmêê, ghê kamí ye n:uu y:oo, yi ya mb:aamb:aa ngê u ngwo paa pyaa we.

Sipi y:ey:ee pyu mb:aa u danêmbum

¹¹ Yesu ngê yepê, Nê sipi y:ey:ee pyu mb:aa. Yepê, U ntââ a sipi knî yi l:êê díy:o wa vya nê, ye daaní mbêpê. *

¹² Yepê, N:ii daa sipi w:uu chóó, n:ii ngê sipi ka vwuwo tédê ndapí a kmênêkmênê ngê, yi pini daa sipi y:ey:ee pyu mb:aa. Yepê, N:ii ndapí u l:êê díy:o a dpodo yédi, dini ghi n:ii ngê chíi w:ââ w:uu dpo lê, ye sipi w:uu dpo kuwo, dpî mbêpê, dpo, W:ââ ngê wa kiye nê. Yepê, Wod:oo w:ââ knî y:oo sipi woni a vye tumo, woni a ngm:ii kígha tumo.

¹³ Yepê, Yi pini dpî mbêpê, mu kópu u díy:o daa yi sipi w:uu chóó, u kwo d:uudpí ch:anê dmi.

* **10:4:** Njon 10:27 * **10:6:** Njon 16:25 * **10:9:** Njon 14:6 * **10:11:** Psalm 23:1; Njon 15:13; Tpyuu 7:17

14-15 Yepê, Nê sipi w:uu chóó. Yepê, M:aa u lama ntee n:aa tóó, sipi kní yi lama yinté myení tóó. Yepê, M:aa A lama ntee a tóó, sipi w:uu a lama yinté mye kwo. Yepê, U ntââ sipi kní yi l:êê díy:o wa vya nê, ye daanî mbêpê. *

16 Yepê, Sípini kní kuwa a m:ii té, daa ala sipi w:uu vy:o sipi dé, ngmênê yi sipi mya a sipi dé, yintómu anê húw:o té, a dnye amyednyi nyê, ala sipi w:uu vy:o anê kaa té, sipi w:uu mu ngmídi ngê amí pyódu, yi kada pini mu ngmídi ngê yinê adí y:ey:ee dé. *

17 Yepê, A nuu ghi M:aa nódo a tóó, mu kópu u díy:o daanî kede, pwopwo u wépi daanê puwâ. Yepê, A ghê waní y:oo, myombó amênê dy:o. *

18 Yepê, A vyeë ye waní kwódu knomomê, ye doo u ntââ daawa vya nê. Yepê, Ngmênê ye daanî kwódu, a chóó a nuw:o ngê a ghê waní y:oo. Yepê, M:aa u pi ngê a ghê waní y:oo, myombó amênê dy:o. Yepê, M:aa ngê a ka pê, Yi kópu dê dpí d:uu dé. *

19 Yi kópu kní yi l:êê díy:o Nju tpémi yi nuw:o dmi u mo u mo ngê mê pyaa dniye.

20 Woni kní y:oo wo yéli ye yepê, Kí pini nkono kmêna ngma a kwo, u ngwo dê ghéti. Yepê, U kwo kídmyemê ng:aa.

21 Wo yéli y:oo u nkwo yepê, Pini n:ii u kmêna a kwo yédi, yinté daa danê yédi. Yepê, Doo u ntââ kmêna ngê ngwolo kopwe d:uudpí pyi.

Nju tpémi y:oo Yesu u ngwo mb:ii ngópu

22 M:ââ yintómu yi k:oo tpii yópu yi dye ghi ngê, Nju tpémi y:oo naa ngma a kuwo ngópu, Chóó Lémi u ngomo u l:êê díy:o.

23 Yesu u k:ii yi nááli tédê nmí lee dniye, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo nmí kee dniye, ghini n:ii u pi Solomon u ngomo ghi, y:i nmeë paa.

24 Nju tpémi yi kada pini kní y:oo Yesu a yina ngópu, u kwo póó dniye, kwo, Dye ghi nmo mékídímê dówodówo. Kwo, T:ââ nmo dê diy:a. Kwo, Nmo namê k:omodané. Kwo, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, ye nyi vyílo?

25 Yesu ngê yepê, Wunê nmye moní vyu, ngmênê a ka dpî:pê kélímí mbê dniye. Yepê, M:aa u pi ngê kópuni yilí n:aa d:uud:uu ngê, yi kópu kní y:oo nmye yinê wodê kêma noo,

26 ngmênê nmyi ngwolo dmi nmyi kuwo ngópu, yi kópu yilí dpî:pê m:uu ngópu, mu kópu u díy:o dp:ee a sipi w:uu vy:o yéli.

27 Yepê, A sipi kní y:oo a dnye yi ng:aa, a lama ka pyede, wunê yâmuyâmu noo.

28 Yepê, Ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu, ye n:aa yémí ngê, u l:êê díy:o daangmêwa dyênê. Yepê, Pi ngmê ngê a kélé myedaangmêwa a pwââ.

29 Yepê, N:ii ngê u yi adí kwo, awo, Kwulo nê pwaa té, yepê, yi pini wa dpí, mu kópu u díy:o u wédêwédê tédê. Yepê, M:aa ngê a ka yinê a kê too, u wédêwédê pââ ndíi, pi ngê kwulo daawa a pwaa té.

30 Yepê, M:aa ntee, nê mye yinté.

31 Nju tpémi y:oo noko yepê, Lukwe díy:o kí pini ngê Chóó Lémi u d:aa wunê kââdíkáâdí. Noko yepê, Vya koo, wod:oo myombó chêêpí kní ngma a ngí ngópu, apê, Yesu ngê nmí dy:ee té.

32 Yesu ngê yepê, M:aa u pi ngê nmyi ngíma kópu mb:aa yilí nî d:uu ngê. Yepê, Lóni u l:êê díy:o a vyeë u yi nmye a kwo?

³³ Nju tpémi y:oo kwo, Daa kópu mb:aa ngmê u l:êê díy:o nyee u yi nmo a kwo, ngmênê k:omo tpile nyi nmo ntee pini, ngmênê ala kópu nye tpaépê, Chóó Lémi u pi ntoo, a pi yintoo ngê n:aa pyépi.

³⁴⁻³⁶ Yesu ngê yepê, Yélini y:oo Chóó Lémi u kópu wunê a ny:ee ngópu, Chóó Lémi ngê yepê, Nmyo nê ntee yéli. Yepê, Nmyi chóó nmyi puku yedê yi kópu a tóó, doo u ntââ u wépi daanmyi pwaa ngmê. Yepê, Chóó Lémi ngê dyámê mbêmê chóó yinê a dy:ââ noo, u ngwo nmye ní vvu, nmyenoo, Nê Chóó Lémi Tp:oo, yepê, doo u ntââ yi kópu u wépi myedaanmyi pwaa ngmê. *

³⁷ Yepê, M:aa u dpodo wodîni dódó ngê, ye a ka daap:ee ng:aa té.

³⁸ Yepê, Ngmênê M:aa u dpodo dye ghi yintómu ndéndê ngê n:aa dódó ngê. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, k:omo tpile a kópu dyuu daanmyi ny:ee ngmê, ngmênê kópuni n:aa d:uud:uu too, yi l:êê díy:o a ka dmyina a kêlîmî, mu kópu u díy:o ala kópu nmyi lama ndéndê ngê pîchoo ya, M:aa ntee a tóó, nê my:aa vyílo, yinté myinî tóó. *

³⁹ Yi kópu u l:êê díy:o myombó u yi y:e mèdeoo kwo, Nmî mgîmî, ngmênê yi kêlê a pwii wo.

⁴⁰ Yesu u k:ii Njedusalem nmo kuwo ngê, mbwaa ndîi Njódan nmî ngmópu, Njon Baptist ngê yoo mbwaa paa kwéli dpîmo kmênêkmênê dé, y:i nmeen:aa yâ.

⁴¹ Pi yilî nmo a loo, noko yepê, K:omo tpile Njon ngê mbwudu daangmê chópu, ngmênê kópuni yilî Yesu p:uu vvu, yintómu ndê kópu dé, k:omodanê kópu yi p:uu daa t:a.

⁴² Wod:oo pi yilî y:i Yesu ka kêlîmî mbê wo.

11

Lasadas u ngwo pwene

¹⁻² Pi ngmê, u pi Lasadas, u tîdê dé yi k:ii p:aa ngmê dnyimo ya, Petani. U tîdê dé yi pi dê Mata mbwémi Méli. (Pyópuni ngê nmî Lémi yu p:uu mbwáani n:ii tuu mb:aa a pii ngê, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê mē pyi ngê, yi pyópu vyílo yi Méli.) *

³ Yi pyópu dé yi tîdê Lasadas mbila wo, wod:oo Yesu ka kópu dy:ââ ngópu, kwo, Myipe mb:aa kêdê mbil:a, y:ay:a dē pwiyé. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê a nyongo, nmopê, Wu mbii daa pwopwo u mbii, ngmênê u nt:u kópu ala, Chóó Lémi u pi ndîi ngê paa pyaa we, Tp:oo u pi ndîi ngê u ngwo myepaa pyaa we. *

⁵ Yesu nódo Lasadas lémi knî yi nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê doo ya.

⁶ K:omo tpile Lasadas u mbii u pi a nyongo, ngmênê ghêlî u kwo daa n:ee. Kwéli nmee ya, wo mē miyó y:i nmî chedê ngê.

⁷ U kuwó dini ghi ngê nmopê, Njuda Wee u kwo mē diyé kmêle.

⁸ Kwonmo, Mââwe. Kwonmo, Nju tpémi y:oo m:ii tuwo chêépî ngê mupî vya nyoo, lukwe díy:o y:i mono diyédiyé té. *

⁹ Yesu ngê nmopê, Ghêlî daawa vya nê. Nmopê, Kââdí nmo doongê ghêpê wo. Nmopê, N:ii w:êênî a dpodo yédi, ñedê d:uudpî kaalî, mu kópu u díy:o w:êênî a dpodo yédi, tpile yilî a y:enê ngê.

* **10:34-36:** Psalm 82:6; Njon 5:17-20 * **10:38:** Njon 14:10-11 * **11:1-2:** Luukî 10:38-39; Njon 12:3

* **11:3:** Njon 11:36 * **11:4:** Njon 9:3; 11:40 * **11:8:** Njon 8:59; 10:31

¹⁰ Nmopê, Ngmênê kâadi dini ghi n:ii ngê dpî ghîi, n:ii ngê u dpodo d:uudpo kêli, mgîdi vy:o a dpodo yédi, ñedê u ngwo dpî kaali, mu kópu u díy:o wo daa ya yédi.

¹¹ Yi kópu nmo yi vuu, u kuwó dini ghi ngê nmopê, Nmî pyipe Lasadas kîyedê dpî, n:aa lêpî, u dpî nîmo ny:ââny:ââ. *

¹² Kwonmo, Mâawe. Kwonmo, Wunê dpî knomomê, ye chóo mē pyiyépyiyé.

¹³ Nmîné nmo u mbii machedê ngê wunê pyodopyodo, wunê dpî, ngmênê Yesu Lasadas u pwopwo p:uu nmo doo mgongo.

¹⁴ Wod:oo Yesu ngê yimi nmopê, Lasadas kédê pw:onu,

¹⁵ ngmênê nmyi l:êê díy:o a gha mb:aamb:aa ngê dē pyódu. Nmopê, U kwo w:aa loo, ye kópu tédê yip:ee m:uu ngópu, d:ud:umbiy:e a ka daap:ee kélímî mbê dniye. Nmopê, U kwo lee kmêle, nmyi kélímî ndîi ngê paa pyaa we.

¹⁶ Nmî vy:o pini ngmê Tomas, pini n:ii u mbwó k:ii nipi taa knopwo, yi pini ngê nmopê, Nmî mâawe u k:ii nipi lee kmêle, u k:ii nipi paa pw:oo kmêle. *

Yesu nmî pyidepyide u kn:ââ mye nmî ghê u kn:ââ

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Petani nmî taa dniye, nmopê, Lasadas paa tuwo kî kmênê ngópu.

¹⁸⁻¹⁹ Nmopê, Pi yili Njedusalem kêda ndê, Mata mbwémi Méli ye kédê lee dmi, yi nuw:o dē ka l:amol:âmo d:oo, yi tîdê u l:êê díy:o. (Petani Njedusalem u nkîgh:ê a tóo, daa kuughê, 3 km.)

²⁰ Dini ghi n:ii ngê Mata ngê nyongo, apê, Yesu maa p:uu kîyedê pwiyé knî, wod:oo u mbwó Méli ngomo k:oo a kuwo ngê, maa p:uu mênê pyódu nmo.

²¹ Yesu ka kwo, A Lémi. Kwo, Al:ii wonyoo ya, a tîdê daapî pwene, *

²² ngmênê a lama ka tóo Chóo Lémi ka kópuni nye dmyiné, yi kópu vyîlo ye d:uud:uu.

²³ Yesu ngê kwo, Ñidê mēwunê pyidepyide.

²⁴ Mata ngê kwo, A lama ka tóo, kuwókuwó wéni ngê Chóo Lémi ngê pi yintómu wa pyidu té. Kwo, A tîdê u ngwo amêdê pyidu. *

²⁵ Yesu ngê kwo, A chóo nê yoo yi pyidepyide u kn:ââ, mye yi ghê kamî u kn:ââ. Kwo, N:ii a ka ada a kélímî, k:omo tpile wa pw:onu, ghê amaa ya.

²⁶ Kwo, N:ii u ghê a t:a dyámê mbêmê, a ka ada a kélímî, ghê kamî wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Yi kópu ka nye kélímî?

²⁷ Mata ngê kwo, A Lémi. Kwo, Yi kópu ka n:aa kélímî. Kwo, A lama ka tóo, Pini n:ii Chóo Lémi ngê a ngmîdi ngê, n:ii nmo t:âât:ââ, nyi vyîlo, Chóo Lémi Tp:oo. *

Yesu ngê mbê u ngwo a puwâ

²⁸ Mata ngê maa p:uu a kuwo nmo, Petani mē diyé wo, u mbwó Méli ka tumu u kwo mbwolo, kwo, Mâawe kêda t:a, ka poopoo ngi.

²⁹ Dini ghi n:ii ngê Méli ngê nyongo, wod:oo ghêédî wo, Yesu u k:ii nmo a loo.

³⁰ (Ghêli k:ii p:o pi dêmî ta, Mata ngê maa p:uu kwéli a pyódu nmo, y:i nmeey a.)

³¹ Dini ghi n:ii ngê Méli lîmîlîmî ngê ghêédî wo, ngomo k:oo a pwii wo, Nju tpémîni Méli u nuw:o l:amol:âmo u l:êê díy:o yi ngomo k:oo dnye kwo, mye

* 11:11: Luuki 8:52 * 11:16: Mak 14:31 * 11:21: Njon 11:32 * 11:24: Njon 5:29; 6:39-40

* 11:27: Njon 6:68-69

ghêêdî dniye, Méli mye ngmêê ngópu. Apê ngmênê, Kpê chedê dê lê, wumê mbê.

³² Dini ghi n:ii ngê Méli ngê Yesu módu, u kwo a loo, yu km:ee dyimê wo, kwo, A Lémi. Kwo, Al:ii wonyoo ya, ye a tídê daapî pwene.

³³ Yesu ngê Méli yi módu, apê, Mu mbê. Apê, Kí yéli myeka mbê té. U gha dyênê wo, kwodo ng:oo dmi nye tpalê wo.

³⁴ Yepê, Ló y:i nmyi kmênê ngópu? Kwo, Nmî Lémi. Kwo, Lee kmêle, nga anyi mwini.

³⁵ Yesu ngê mbê u ngwo myedê puwá. *

³⁶ Nju tpémi y:oo noko apê, U pyipe mb:aa.

³⁷ Pi ngmê knî y:oo apê, Kí pini ngê ngwolo kopwe angênté pyi ngê, lukwe díy:o Lasadas daa pyi ngê. *

Yesu ngê Lasadas u ngwo mêtê pyidu ngê

³⁸ Myombó Yesu u gha mêt dyênê wo, wod:oo kpê chedê nmî lee dniye. Kpomo u mênê ntóo y:i mî kmênê ngópu, chêêpî ndîi u kpê komo t:âmo ngmê kaa ngópu.

³⁹ Yesu ngê yepê, Chêêpî tpiyé wupu kalé yó. Mata ngê Yesu ka kwo, Tuu wunê yiyé. Kwo, Paa tuwo nmî kmênê ngê.

⁴⁰ Yesu ngê kwo, Ala kópu nga dî vyi, A ka nye kélímî, ye Chóó Lémi u wêdêwêdê ndîi awêde nye mumu. Kwo, Lukwe. Kwo, Yi kópu ka d:ee kélímî?

⁴¹ Wod:oo chêêpî a tpiyé wupu kalé ngópu. Yesu mbóo p:uu vvu wo, u Mí ka kwo, Mw:ââkó M:aa. Kwo, Kópuni nga d:a dmyinê, kicha d:uu.

⁴² Kwo, A lama ka tóó, dye ghi yintómu a ka nyinê ng:aa, ngmênê ala yéli yi l:êê díy:o yi kópu dî vyi, mu kópu u díy:o ala kópu ka paa kélímî mbê dniye, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a dy:ââ ngê, kí vyílo.

⁴³ Yi kópu yi vvu, wod:oo dpodombiy:e mbwolo, apê, Lasadas, a pwii.

⁴⁴ Wod:oo ntóo a ghêêdî wo, kpomo u mênê a pwii wo. Ntee kmênê ngópu, yinté mêtê pii wo, kóó yu yi p:uu kpídî pee n:ii t:ee tumo, yinté p:uu dnye ya, kpídî pee n:ii ngê mbodo a kmongo ngópu, yi kpídî pee mbêmê myedoo ya. Yesu ngê yepê, Kí pini p:uu kpídî pee a ngee tóó. Yepê, Paa wunê yém.

Yesu u vye u dy:oo u ngwo a chápwo ngópu

Mátiyu 26:1-5; Mak 14:1-2; Luuki 22:1-2

⁴⁵ Nju tpémini Méli ka lee dniye, u nuw:o l:âmol:âmo u l:êê díy:o, yi yéli yi ngópu Yesu ngê Lasadas a pyidu ngê.

⁴⁶ Pi yilí u kwo kélímî mbê wo, ngmênê woni knî Njedusalem mêt diyé dniye, Pádisi knî ye yi kópu u yuu ye mênê y:ee ngópu.

⁴⁷ Wod:oo Pádisi yoo, kpêê yiyé pyu yoo, kada pini yintómu nipi a wó, noko yepê, Lukwe ngmanmî md:o, wu pini ngê kópu yilí ka d:uud:uu.

⁴⁸ Noko yepê, Yi kópu adí d:uud:uu dé, pi yintómu u kwo wa kélímî mb:anê, Lóma tpémi y:oo wa ny:ee ngmê, awo, Wu pini ngê u pi lukwe díy:o mudu y:i a kmímî. Noko yepê, U kuwó dini ghi ngê lede yilí ala Njuda Wee u kwo wa a dy:ââ ngmê, wamí vya nmo, Chóó Lémi u ngomo wanye pwaa ngmê.

⁴⁹ Pi ngmê yi vy:o doo kwo, u pi Kayapas, yi m:aani ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya. Yi pini ngê yepê, Nuw:o nmyi mênê daa tóó.

⁵⁰ Yepê, Ala kópu dmyongé w:ee ngópu. Yepê, Pi ngmídî pi yintómu yi l:êê díy:o paa pw:oo we, ye Lóma tpémi y:oo daawa a pw:oo nmo. *

* 11:35: Luuki 19:41 * 11:37: Njon 9:6-7 * 11:50: Njon 18:14

⁵¹ Yi pini doo u lama doo mbumu, ngmênê ndê kópu yedoo tpapê. Yi m-aani ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya, Chóó lémi u komo u ngwo kââ.

⁵² A tidê mbwó yoo, nmí lama ka tóó, Yesu Nju tpémi yi l-êê díy:o pwene, kn:aa yéli yi l-êê díy:o mye pwene, mu kópu u díy:o Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo dyámê mbêmê dyámê mbêmê yélini a kwo, yoo ngmídi ngê u ngwo paa pyaa we. Kayapas u lama yi kópu dêpwo ya, ngmênê yinté kópu ye yi vyu.
*

⁵³ Yi wéni ngê Nju tpémi yi kada pini kní y:oo Yesu u vyee u dy:oo a chápwo ngópu,

⁵⁴ wod:oo Yesu tumutumu doo paa, Njuda Wee nmo kuwo ngê, pi kwéli dêpwo paa, yi nmí lee dniye, p:aa ngmê u pi Epídayim yi nmeen:aa ya. *

⁵⁵ Nju tpémi yi naa ndîi, Tp:ee Kaa W-êêw:êê u Naa, daa kêmakêma doo dyimédyimé, wod:oo pi yilí Njedusalem loo, daa dyámê ghi mu ngmídi tpémi y:i mí taa dniye. Yi nááli ghéli daa kê ngópu, Njedusalem u ngwo lee dniye, Chóó Lémi ka tupwóni yi p:uu doo ya, u ngwo chedê ngópu.

⁵⁶ Yesu dnye nmy:uu, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo noko dnye póó, noko yípu, Naa tédê daawa t:aa, apií?

⁵⁷ Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u díy:o Pádisi yoo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní yi k:i-i, ala kópu pi kní ye mwiyé vyi ngópu, yepê, N:i-i u lama Yesu choo ya, yi pini ngê nmo dpí vyi ngê, yed:oo nmo ngímíngímí.

12

*Tpileni tuu mb:aamb:aa Méli ngê Yesu u pwo u ngwo a pii ngê
Mátíyu 26:6-13; Mak 14:3-9*

¹ Diní ghi n:i-i ngê Tp:ee Kaa W-êêw:êê u Naa ndîi nê wámê, Yesu u k:i-i Petani nmí lee dniye, Lasadas kwéli doo a ya, pini n:i-i Yesu ngê kpêêní a pyidu ngê.
*

² Yesu u l-êê díy:o nté pee ngmê l-âmo ngópu, Lasadas u k:i-i nmee kmaapí. Mata ngê nté doo a teetee, nté kuu dmi nmí kêmê doo kapí dé. *

³ U mbwó Méli ngê mbwááni n:i-i tuu mb:aa pód:a ngma a nuwo, yi mbwááni u pywuu pââ ndîi, u pi naadí. A ngêédí, komo puwâ, Yesu mbêmê kní ngma a pii ngê, yu dé u ngwo mye ghêê doo, chóó u mbodo gh:aa dmi ngê yu dé u ngwo mê pyi doo. Yi tpile tuu mb:aa ngê ngomo kó a ngêédí.

⁴ Nmí vy:o pini ngmê, Njudas Kédíyót pi, pini n:i-i Yesu u kwódo ngê daa kêmakêma doo wowo, yi Njudas ngê nmopê,

⁵ Kí pyópu ngê lukwe díy:o naadí dê dyênê. Nmopê, Nmo woda kê, ndapí ndíi pudu kmênê, yi ndapí pinté kní ye pudu y:oo. *

⁶ Yi kópu vyu, ngmênê daa pinté kní yi p:uu doo nuw:o, chóó p:uu doo nuw:o. Kpáápi ngê doo ya, nmí ndapí péé yinê dpímo y:enê, ngmênê yinê mēdpímo pípi.

⁷ Yesu ngê kwo, U kwo kidimê mbumu. Kwo, A pwopwo u l-êê díy:o wiye ngê.

⁸ Nmopê, Dye ghi yintómu u ntââ pinté yoo anmyinê pyw:ee t:oo. Nmopê, Diní ghi n:i-i ngê u yi nmye adí kwo, Nmí ngee té, nmopê, u ngwo dmyinê ngêépí dé. Nmopê, Mu diní ghi ngê nmyi vy:o mēdaaní kwo.

* **11:52:** Njon 10:16; 17:21; 1 Njon 2:2 * **11:54:** Njon 7:1 * **12:1:** Njon 11:1,43 * **12:2:** Luukí 10:39 * **12:5:** Mát 19:21

Lasadas u vyeë u dý:oo u ngwo a châpwo ngópu

⁹ Nju tpémi yilí y:oo yi ny:ee ngópu, apê, Yesu Petani ka tóó, wod:oo y:i lee dniye. Daa Yesu u mo u l:êê dý:y:oo lee dniye, ngmênê u yi y:e myedoo kwo, Lasadas nm:uu m:uu, pini n:ii Yesu ngê kpêênî a pyidu ngê.

¹⁰ Wod:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo Lasadas u vyeë u dý:oo myedê châpwo ngópu,

¹¹ mu kópu u dý:y:oo Lasadas u l:êê dý:y:oo Nju pi yilí kní y:oo yi chóó yi kada pini dnýa a kuwokuwo dé, Yesu ka dnýe kélímî.

Njedusalem u ngwo nmî vy:ungo

Mátíyu 21:1-11; Mak 11:1-11; Luukí 19:28-40

¹² Womumo pi yilí n:ii Njedusalem naa tédê ta, yi yéli y:oo yi ny:ee ngópu, apê, Yesu awêde al:ii a taataa.

¹³ Wod:oo king ntee dnýimo chââchââ, Yesu yinté mye châpu ngópu, dpumo nkoo dmi kní ngma a núw:o ngópu, maa p:uu a pyódu nmoo, dnýe kââ, kópu, Munmíkó Nmî Lémi. Kópu, Chóó Lémi ngê a ngee nyine. Kópu, U pi ngê nyinê loo. Kópu, Nmo Yisíléli tpémi, nyi nmî king, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî ngi. *

¹⁴ Yesu ngê ndonki ngma a pyw:ângo, pyipwo yaa wo, Njedusalem u ngwo loo. Kópuni puku yedê a tóó, Yesu ngê vyló yi ntiye ngê. Yi kópu ala.

¹⁵ Njedusalem tpémi, namê nkíngê.

Nmyi king wunê pwiyé kní,

ndonki tp:oo pyipwo wunê tóó. *

¹⁶ K:omo tpile p:uu nmee ndiye, ngmênê yi ngwo pi dèpê w:ee ngê. Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, mède pii wo, u Mí ka mê kee wo, u ngwo nmo w:ee ngê, kópuni Yesu p:uu ló dini a d:êê ngópu u ngwo nmî nuw:o kwólu, noko nmîmo, Yesu ngê yi wéni ngê nmî d:uu ngê. *

¹⁷⁻¹⁸ Yi yéli ndíi y:oo Yesu châpu ngópu, mu kópu u dý:y:oo Lasadas u danêmbum mwiyé ny:ee ngópu. Yélini yi ngópu Yesu ngê Lasadas kpêênî a pyidu ngê, yi yéli y:oo pi yintómu kní ye mênê nté ngópu.

¹⁹ Wod:oo Pádisi yoo y:oo noko yepê, Dmyinê w:ee ngmê, dpî dèê dmi. Noko yepê, Pi yintómu u pee kédê ghê. *

Yesu chóó u pwopwo p:uu u ngwo doo mgongo

²⁰ Yélini Njedusalem naa tédê lee dniye, woni kní Kídiki tpémi.

²¹ Pilipi ka lee dniye, pini n:ii Mbetísaida pi, p:aani n:ii Nkálili Wee u kwo a tóó. Kwo, Mâawe, u yi nmo a kwo, Yesu nmo mumu.

²² Yi kópu Pilipi ngê Andru ka mî vyyu, yi tpódu nipi lee knopwo, Yesu ka u nkwo mî vyi ngópu.

²³ Yesu ngê yepê, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi u Pi Ndéndê u pi ndíi ngê wa pyódu, yi wéni daa kêmakêma a dyimédymê, ngmênê u pi tédê ngê mwiyé wunê pyodopyodo. *

²⁴ Mgongo ye ngmê kwólu, ye póó wo, yepê, Witi w:uu ngmanyinê ngí, kíli anyi tpyé, mb:aamb:aa ngê u kwo anyi vyyuwo, lukwe, yilí ngê u ngwo wa pyódu? Yepê, Doo u ntáâ. Yepê, Tépê mbêmê wanyi pw:ono, tépê u mênê wa kee, ye mu dini ghi ngê wa pyidu, nt:u wa kaalí, w:uu yilí ngê u ngwo wa pyódu. *

* 12:13: Psalm 118:25-26 * 12:15: Zech 9:9 * 12:16: Njon 2:22 * 12:19: Njon 11:48 * 12:23:

25-26 Yepê, N:ii ngê a p:uu dpodo u yi adî kwo, ye yini a maa p:uu choo m:ii, choo a yâmuyâmu nê, kwêli anî lê, y:i dpo lee we. Yepê, N:ii a p:uu yinté adî dpodo, yini u pi M:aa ngê ndîi ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê n:ii chóó u ghê p:uu adî nuw:o, u l:êê dîy:o a wépi wa puwâ, yini ngê u ghê kamî l:âmo wa a ngee. Yepê, Dyámê mbêmê n:ii chóó u ghê p:uu daadî nuw:o, a p:uu dpodo tédê daawa kede, yini ngê u ghê kamî l:âmo daawa a ngee, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

27 Yesu ngê nmopê, A ghê da kee. Nmopê, M:aa ka ala kópu n:aa dmyinê, kwonê, A ngee nédi, pi knî y:oo yi dono kópu a nga kîngmê d:uu ngmê. Nmopê, Yi kópu M:aa ka wanê dmyinê? Nmopê, Kêle. Nmopê, Yi kópu u kwo daané dmyinê, mu kópu u dîy:o yi dono kópu u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nê loo.

28 Nmopê, M:aa ka ala kópu n:aa tpaépê, M:aa, mî ndîi ngê pyódu ngi. Yi kópu nmo yi vyyu, u kuwó dini ghi ngê, nê, Mbóó p:uu dnye ngmê wîle, Yesu ka kwo, A pi ndîi ngê wunê nî pyódu ngê, myombó ndîi ngê mênî pyépi.

29 Yélini yi vy:o nmee kwo yi dnyeni mye ny:ee ngópu, ngmênê dnyinté a w:ee ngópu. Ngmê knî y:oo apê ngmênê, Mwini yi mbwólu. Woni knî y:oo apê ngmênê, Enjel u kwo yi mbwólu.

30 Yesu ngê yepê, Wu dnyeni daa a l:êê dîy:o da kwolo, ngmênê nmyi l:êê dîy:o da mbwólu.

31 Yepê, Dyámê mbêmê tpémi yi chámêchámê kn:ââ daa kêmakêma a chapî. Yepê, Ala ngwo Setan ngê dyámê pê yintómu yinê a mbêpê kîgha, ngmênê u ngm:ii kîgha kn:ââ daa kêmakêma n:aa chapî. *

32 Yepê, Dini ghi n:ii ngê tépê mbêmê wa a ngî nê, tââ wa km:êê nê, ye pi yintómu a chóó a kêténi wanê pèédî. *

33 Yi kópu ye vyyu, chóó u pwopwo p:uu u ngwo ye doo mgongo.

34 Pi knî y:oo kwo, Puku yedê alanté kópu ngmêka tóó, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, dini ghi n:ii ngê wa t:a, dyámê pê adî y:enê, chedê ngê daawa pyódu. Kwo, Nýóó m:uu ala kópu nye tpaépê ngê, nyimo, Nê Chóó Lémi u Pi Ndêndê, kwo, ala ngwo ala kópu kichi vyi, Tââ wa km:êê nê. Kwo, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u kakême nmo chámê ngi. *

35 Yesu ngê yepê, Nmyi pywápê daa kêmakêma a pwopwo. Yepê, Pywápê wo dmyinê m:ii, mgî nangê puwâ. Yepê, Mgîdí nmyi pwo kîdangê ghay. Yepê, N:ii mgîdí vy:o a m:ii, maa dpî kn:aadi.

36 Yepê, Nmyi pywápê a pwopwo, lîmilîmî ngê u kwo kêlîmî mbê dmyeno, yed:oo wo u yoo ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. *

Yesu u mb:iimb:ii

Yesu ngê yi kópu yi vyi too, yi yéli a kuwo ngê, yi vy:o mî mbwolo wo.

37 K:omo tpile mbwudu yilî yi ngópu chópu, ngmênê u kwo dèdnye kêlîmî,

38 kópuni Yísaya ngê wunê a d:êê ngê, yi ngwo mî ntiye ngópu. Yi kópu ala, A Lémi, lukwe dîy:o nmî kópu ka daa kêlîmî mbê dniye,

ngwêdêwêdê ndîi lukwe dîy:o daa mya ngópu. *

39 Doo u ntââ daapê kêlîmî mbê dniye, mu kópu u dîy:o Yísaya ngê Chóó Lémi u komo alanté myedê kââ, apê,

40 Yi ngwolo dmi my:oo nî yó,

nê, Yéli daapaa m:uu y:e,

* 12:31: Luukî 10:18; Njon 16:11 * 12:32: Njon 3:14-15 * 12:34: Dan 7:13-14 * 12:36: Epeso

yi nuw:o l:âmo dmi nê ngópu,
nê, Daapêdê w:ee y:e,
a ka daapêdê diyé dniye,
yi pyipyi u l:êê díy:o. *

⁴¹ Yisaya ngê yi kópu a d:êê ngê, mu kópu u l:êê díy:o Yesu u pi ndîi mwiyé a módu, p:uu u ngwo doo a d:êê. *

⁴² K:omo tpile Nju pi yili u kwo dédnye kélímî, ngmênê mê yili u kwo dnye kélímî, kada pini knî ngmê yi vy:o myednye kwo. Yi yéli y:oo kópu daa vyi ngópu, ngmênê tumutumu u kwo dnye kélímî, mu kópu u díy:o Pádisi knî ye dnye nkîngê, apu, Wa kéé nmo, nmî yoo kuwa wa kaa nmo. *

⁴³ Yélini tumutumu dnye kélímî, u yi y:e doo kwo, Pi knî y:oo dny:oo chaa kígha nmo. Yi kópu yiné ye ndîi kópu. K:omo tpile daa Chóó Lémi u nuu u kópu yidnye d:uud:uu, ngmênê yi kópu yiné ye tédê kópu. *

Mgídî u yoo yi ndyíkondyíko

⁴⁴ U kuwó dini ghi ngê Yesu pi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, N:i i ka wunê kélímî, daa a mo a ka wunê kélímî, ngmênê pini n:i i ngê a dy:ââ noo, u kwo mye kélímî.

⁴⁵ Yepê, N:i i ngê dè mya nê, pini n:i i ngê a dy:ââ noo, yi pini myaa mya.

⁴⁶ Yepê, Dyámê pê u pywápê ngê nê loo, nê, N:i i ka ada a kélímî, mgídî vy:o daadî kwo, pywápê u wo adî ya. *

⁴⁷ Yepê, N:i i u lama a kópu dyuu adî kwo, daadî cháâchââ dé, nê kuu, a chóó daanî ndyíko. Yepê, Daa yoo yi ndyíkondyíko u l:êê díy:o nê loo, ngmênê yi ngêêpî u l:êê díy:o nê loo. *

⁴⁸ Yepê, N:i i ngê a wépi wa puwâ, a kópu dyuu u wépi amye puwâ, yini ngê chóóchóó dè ndyíko, kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê wa kpada, *

⁴⁹ mu kópu u díy:o daa a mo a kópu dyuu yini tpapê, M:aa ngê yiné a dy:ââ noo, kópuni a ka doo a tpapê dé, nmye vyílo yinoo tpapê dé.

⁵⁰ Yepê, Kópuni M:aa ngê a ka a vyu, a lama ka too, a ka pê, Ghê kamî pèdê pyw:ee y:e, ghéni n:i i chedê ngê daawa pyódu. Yepê, M:aa ngê kópuni a ka a vyi too, vyílo nmye yini tpapê té. *

13

Yesu ngê nmî yi dmi u ngwo ghêé too

¹ Nê mãâ Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa. Yesu u lama doo ya, apê, Daa kêmakêma dyámê pê nínê kuwokuwo, M:aa ka mîni diyédiyé. Yélini yi k:i i u kwo nmee kélímî, nmî nuu ghi dmi ndéndê ngê nódo doo ya. Yi kópu yi wéni ngê ndéndê ngê nmo w:ee ngê, dini ghi n:i i ngê Yesu ngê ala ndîi kópu nmo d:uu ngê. *

² Yesu u k:i i mgídî vy:o kmaapî tédê nmee ya. Setan ngê Njudas ka Yesu u kwódo ngê wowo u pi wunê mwiyé a vyu. Yi Njudas u mí Saimon, Kédíyót pi.

³ Yesu u lama doo ya, apê, M:aa ngê tpile yintómu a kêê yedê yó, u kwo nê ndê wo, u kwo mîni diyédiyé.

⁴ Wod:oo Yesu kmaapî tédê ghêédî wo, u kpídî mb:aa u mbwo a ngópu, tâáli daadîi u paa ngmê t:ângo,

* 12:40: Is 6:10 * 12:41: Is 6:1 * 12:42: Njon 9:22 * 12:43: Njon 5:44 * 12:46: Njon 1:9;
8:12 * 12:47: Njon 3:17 * 12:48: Hipîlu 4:12 * 12:50: Njon 8:26,28 * 13:1: Pilipay 2:7-8

5 mbwaa kuu nmoko yedê ngmê ntówo, nmî yi dmi ngmêngmênté doo ghêêghêê, tââli ngê doo pyipyi dé.

6 Saimon Pita ka u nkwo yi loo, yu dê daa kêmakêma doo ghêêghêê dê, wod:oo Pita ngê kwo, Mââwe. Kwo, Nyi nmî kada pini, nê tp:ee. Kwo, Doo u ntâa a yi dê daanyi ghêê dê.

7 Yesu ngê kwo, Kópuni n:aa d:uud:uu, choongê w:ee ngê, díyo wanyiné w:ee.

8 Pita ngê kwo, A lémi, nê tp:ee. Kwo, Doo u ntâa mo doo u ntâa, a yi dê daanyi ghêê dê. Yesu ngê kwo, Nyi dê daani ghêê knomomê, a yoo vy:o daamonyi kwo.

9 Saimon Pita ngê kwo, A Lémi, a yi dê yi mo kidingê ghêê dê. Kwo, A kêê dê dpî ghêê dé, a mbodo myoo ghêê ngi.

10 Yesu ngê kwo, Pini n:ii dpî kudu, maa p:uu yu dê tupwótupwó ngê moo pyaa knî, yi pini mêt:uudpî kudu, yu dê mÿyu ghêê dê, yed:oo tupwó p:uu mēdaa ya yédi. Yesu ngê nmopê, Nmyo yintómu tupwó nmyi p:uu daa ta, ngmêné mu ngmidi.

11 Pini n:ii Yesu u kwódo ngê doo wowo, Yesu u lama mwiyé yaa wo. Yi kópu u l:êê díy:o u ngwo nmo vyyu, nmopê, Nmyo yintómu tupwó nmyi p:uu daa ta, ngmêné mu ngmidi tupwótupwó.

12 Nmî yi dmi ghêêghêê dini ghi n:ii ngê chedê ngê, Yesu ngê tââli u paa mēdê ngópu, u kpídî mb:aa u mbwo mē t:àngo, kmaapî tēdê mē yaa wo. Nmo pód wo, nmopê, Kópuni nmye dí d:uu, yi kópu dmyiné w:ee ngmê?

13 Nmopê, A ka nmyiné mbumu nyédi, nyimo, Nmî ndiye kígha pyu, nmî Lémi. Nmopê, U ntâa mbêmé a ka nmyiné mbumu té, mu kópu u díy:o ndēndē ngê nē vyílo.

14 Nmopê, K:omo tpile nê nmyi kada pini, nmyi ndiye kígha pyu, a pi ndîi, ngmêné tp:ee u dpodo ngmêdê dóó, nmyi yi dmi dí ghodo. Nmopê, Lémi lémi ngê kêê nangê t:oo, dmyiné numo ngêêpî. *

15 Nmopê, Yi kópu nmye dí d:uu, mu kópu u díy:o pēdmyina a nj:ii nê. *

16 Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpapê, dpodo pyu u pi tēdê, u kada pini u pi ndîi, dyede pi u pi tēdê, n:ii ngê a dy:ââ ngê u pi ndîi. Nmopê, Nê nmyi kada pini, lémi lémi ngê kêê dēp:a t:àngo, kêê u ngwo myenangê t:oo.

17 Nmopê, Yi ndê kópu dyuu ala ngwo dmyiné w:ee ngmê. Nmopê, Wanmyi d:uud:uu dé, M:aa ngê mb:aamb:aa ngê adí ngêêpî nmyo, noko mb:aamb:aa ngê anmyi ya.

18 Nmopê, Daa nmyo yintómu nmyi p:uu yi kópu dí vyi. Nmopê, Nmyi gha dmi a lama dé, a chóó nê ngmidi nmyoo, ngmêné pi nmyi vy:o ngma kwo, n:ii ngê ala kópu a ntiyentiye, kópuni puku yedê a tóó, apê, A nté pini n:ii ngê doo pîpî, dono a nga dē d:uu.

19 Nmopê, Yi kópu ghêlí doongê pyodo, u ngwo nmye dí vyi, mu kópu u díy:o ala kópu nmyi lama choo ya, a pi, A chóó n:aa tóó.

20 Nmopê, Ala kópu nmye kídî vyi, Namê lémi lémi, ngmêné ndê kópu nmye m:uu n:aa tpapê, Nmyo a dyede pi yoo. N:ii ngê adí cháâcháâ nmyo, amyedí cháâcháâ nê. Nmopê, Ndê kópu m:uu ala, N:ii ngê adí cháâcháâ nê, M:aa amyedí cháâcháâ, pini n:ii ngê a dy:ââ noo.

Yesu ngê Njudas u ngwo nmo a kêma ngê, pini n:ii u kwódo ngê ghê wo Mátiyu 26:20-25; Mak 14:17-21; Luukí 22:21-23

* 13:14: Luukí 22:27 * 13:15: Pilipay 2:5; 1 Pita 2:21

21 U kuwó dini ghi ngê Yesu u ghê a kee wo, nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, nmyi vy:o pini ngmê a kwódo ngê a wowo.

22 Munmye nîmo y:enê, nê, Ala n:uu p:uu a danê?

23 Yesu u nkîgh:ê noo ya, mu kópu u l:êê díy:o nê u nuu u pi. *

24 Saimon Pita ngê u mbodo ngê a ka pê, U kwo ngê péé, N:uu p:uu a danêmbum.

25 Wod:oo Yesu u nkîgh:ê yimi nî loo, tumutumun kwonoo, A Lémi, n:uu p:uu nye danêmbum?

26 A ka pê, Alanté nga nîné kêmakêma, Pini n:ii ka nté n:êê ngmên:aa yém, yi pini yi vyílo. Wod:oo nté n:êê ngma a ngêédí, nté nyii kuu k:oo kmênê ngê, Njudas ka y:àngo, pini n:ii Saimon Kédiyót pi tp:oo.

27 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê nté n:êê u kwo y:àngo, yi ngwo Setan u mênê kee wo. Yesu ngê kwo, Kópuni mênê a tóó, kwo, límílimí ngê d:uu ngi.

28 Kópuni Njudas ka vvu, a mo nê w:ee ngê. A pyipe kní y:oo dépê w:ee ngópu.

29 Woni kní y:oo apê ngmênê, Njudas ngê nmî ndapí yinê a y:enê. Apê ngmênê, Yesu ngê ala kópu u kwo yi vyi, Mâa naa tédê nté pee n:ii u yi nmo adí kwo, kní m:uu nyi pwíla ngi. Alanté mye nuw:o mbê dniye, apê ngmênê, Ala kópu u kwo yi vyi, Pinté kní ye ndapí kní ngmênny y:eni. *

30 Njudas ngê dini ghi n:ii ngê nté n:êê ndíí, wod:oo kuwa pwii wo, mgídí vy:o.

Dêépí kópu kamí

31 Njudas yi loo, Yesu ngê nmopê, Daa kêmakêma pi kní y:oo wunê wopwe ngmê, Chóó Lémi u Pi Ndêndê u pi ndíí ngê dê pyódu, Chóó Lémi u pi ndíí ngê u ngwo amye pyódu ngmê.

32 Nmopê, Yi kópu u l:êê díy:o M:aa ngê u che p:ââ pee ngê wa pyódu nê. Nmopê, Yi kópu daa kêmakêma a d:uud:uu.

33 Nmopê, A mbwo yoo. Nmopê, Daa dye ghi daadíí nmyi vy:o n:aa kwo. Nmopê, Wanmyi nmy:uu nê, ngmênê daanmyinê pyw:ee nê. Nmopê, Kópuni kada pini kní ye nî vvu, nmye myinê tpaépê, kwéli aní lê, doo u ntââ y:i daangmênmyinê lê. *

34 Nmopê, Dêépí kópu kamí nmye ngmên:aa tpaépê. Nmopê, Nmyi nuu ghi dmi nîmo nódo choo ya, mb:aamb:aa ngê noko dmyinê vvuwo. Nmopê, Nmye ntee nîné vvuwo, yinté noko myedmyinê vvuwo. *

35 Nmopê, Noko mb:aamb:aa ngê anmyi vvuwo, ye pi kní yi lama wa yââ, awo, Nmyo a p:uu ndiye pyu yoo.

Yesu ngê Pita ka u wópuwópu u pi u ngwo vvu

Mátíyu 26:31-35; Mak 14:27-31; Luukí 22:31-34

36 Saimon Pita Yesu ka póó wo, kwo, Nmí Lémi. Kwo, Ló y:i nye lèpí? Yesu ngê kwo, Kwéli n:aa lèpí, doo u ntââ ala ngwo daanyinê ngmêê nê, ngmênê díyo yi máádi anyinê kwolo.

37 Pita ngê kwo, A Lémi, lukwe díy:o ala ngwo daaní ngm:êê ngi? Kwo, K:omo tpíle l:êê díy:o amye vya nê, ngmênê myedaanê kuwo ngi.

* 13:23: Njon 21:7,20 * 13:29: Njon 12:6; Psalm 41:9 * 13:33: Njon 7:33-34 * 13:34: Njon 15:12,17; 1 Njon 3:23; 2 Njon 1:5

38 Yesu ngê kwo, Mumdo o l:êê dîy:o wanyi pw:onu? Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaê. Kwo, Kêmkêm ghêlí k:i daawa kââ, pyolo nyinê wópuwópu nê, yenyê, D:aa p:uu ndiyê pyu ngmê.

14

Yesu nmî maa, Nmî Mî ka

1 Yesu ngê nmopê, Nmyi ghê dmi kîdangê kee, nmyi nuw:o dmi myekîngê dyênê. Nmopê, Chóó Lémi ka dmyinê kêlîmî, a ka myedmyina a kêlîmî. *

2 Nmopê, M:aa u p:o ngomo dêdê ghêdê. Nmopê, N:aa lèpî, nmyi p:aa dmi nmyi kada nîmo l:âmol:âmo. Nmopê, Yî kópu wodaa ndê kópu, ye nmye daapídî vyi.

3 Nmopê, Nmyi p:aa dmi l:âmol:âmo u kuwó dini ghi ngê, amênê diyé, a chóó anê nya nmyo, p:o anî núw:o nmyo, kwéli anîn:aa ya, y:i amyenmyin:aa ya.

4 Nmopê, Kwéli n:aa lèpî nê, yî máádi nmyi lama ka t:a.

5 Tomas ngê kwo, Nmî Lémi. Kwo, Máádini nye kîgha, yî máádi nmî lama daa t:a. Kwo, Ló y:i nye lèpî?

6 Yesu ngê kwo, A chóó nê nmyi maa, ndê kópu yintómu knî yî kn:ââ, mye ghê u kn:ââ. Kwo, M:aa ka maa daamo a t:a, nê nmyi maa mu ngmidi. *

7 Nmopê, A kn:ââ nmyi lama ndêndê ngê wodoo ya, ye M:aa nmyi lama myepê tóó. Nmopê, Ala ngwo M:aa ntênê nmyi lama dê yââ, kîmyedmye m:uu ngmê.

8 Pilipi ngê kwo, Nmî Lémi. Kwo, Mî nmo a kêma ngi, ye u ntââ mbêmê nmo yââyââ té.

9 Yesu ngê kwo, Ló dini nmyi vy:o nî ghê wo, lukwe dîy:o choongê mya noo, kî pini. Kwo, Anmye y:enê nê, ye nê vyîlo. Kwo, Lukwe dîy:o a ka chi vyi, M:aa nmo a kêma ngi. *

10 Kwo, Lukwe dîy:o alanté d:ee nuw:o, Nê, myenté M:aa, mu ngmidi. Yesu ngê nmopê, Kópu yîlí n:i nmye nî vyi too, daa a chóó a mo a kópu dé. Nmopê, M:aa k:i ngmidi ngê nye tóó mo, chóó u dpodo yinoo dódó.

11 Nmopê, Ala kópu ka dmyinê kêlîmî, M:aa k:i ngmidi ngê nye tóó mo. Nmopê, Yî kópu ka kêlîmî dpodo ndî ngê nmye dê pyaa knomomé, ye kópuni nî d:uu too, yî kópu knî yî l:êê dîy:o a ka dmyina a kêlîmî.

12 Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê. Pini n:i a ka ada a kêlîmî, kópuni noo d:uud:uu dé, yî pini ngê yî kópu amyedî d:uud:uu dé, kópu ndî knî myowa d:uu, mu kópu u dîy:o M:aa ka n:aa lèpî.

13 Nmopê, A pi ngê kópuni a ka anmyinê dmy:ee ngmê, wanê d:uu, M:aa u pi ndî ngê u ngwo wanî pyódu. *

14 Nmopê, A pi ngê kópuni anmyinê dmy:ee ngmê, wanê d:uu.

Yesu Chóó Lémi u ghê dmi p:uu u ngwo doo danê

15 Yesu ngê nmopê, A nuu ghi nmyi nódo adí ya, ye a dêêpî kópu dyuu anmyi cháâcháâ. *

16 Nmopê, M:aa ka nmyi ngêêpî pyu ngmanê dmyinê, chóó u Ghê Dmi. Nmopê, Nmyi p:uu adí ya, daawa a kuwo nmyo. *

* 14:1: Njon 14:27 * 14:6: Epeo 2:18; Njon 11:25 * 14:9: Kílosa 1:15; Hipílu 1:3 * 14:13: Mát 7:7; Njon 16:23-24; 15:7 * 14:15: 1 Njon 5:3 * 14:16: Njon 14:26; 15:26

17 Nmopê, Mgîdí u yoo yi mênê daawa kee, mu kópu u díy:o daawa m:uu ngmê, myedaawa mya ngmê. Nmopê, Nmyi lama pini, mu kópu u díy:o nmyi vy:o ka kwo, mu dini ghi ngê nmyi mênê amyaa ya. *

18 Nmopê, Nmyi mo daanê kuwo nmyo, ngmênê nmye wamênê diyê.

19 Nmopê, Mâa m:ii mgîdí u yoo knî y:oo mēdaamowa m:uu nê, ngmênê nmyi mo wanmyi mumu nê. Nmopê, A ghê adí ya, yi kópu u l:êê díy:o ghê njini nmyi mênê a myaa ya.

20 Nmopê, Yi wéni ayi d:ii, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, M:aa k:ii nye ngmídi, a k:ii ngmídi ngê amy:oo pyaa dmi.

21 Nmopê, N:ii ngê a déêpí kópu dyuu a nyémí too, wunê ng:êêní too, u mênê a yíi too, a cháâcháâ too, vyilo yi pini nódo a nuu ghi a tóó. Nmopê, Yi pini u nuu ghi M:aa nódo adí ya, a nódo amyaa ya, a chóóchóó u kwo amyenê kēma.

22 Nmí vy:o pini ngmê, Njudas, daa pini n:ii Yesu kwódo ngê ghê wo, yi Njudas Yesu ka póo wo, kwo, Nmí Lémi. Kwo, Lukwe díy:o nmí mo wanmí m:uu ngi, wo yéli y:oo daawa m:uu ngi?

23 Yesu ngê kwo, Mu kópu u díy:o n:ii nódo a nuu ghi adí ya, yi pini ngê a kópu dyuu adí cháâcháâ, M:aa nódo yi pini nuu ghi adí ya, M:aa k:ii u kwo anyinê lee knî, u k:ii anmîn:aa ya. *

24 Kwo, N:ii nódo a nuu ghi daa tóó, a kópu dyuu ka myedaa ng:aa. Kwo, Kópuni dyuu nmye ní vyi too, daa a mo a kópu dyuu, ngmênê M:aa u kópu dyuu, pini n:ii ngê a dy:ââ noo.

25 Nmopê, Ala ngwo nmyi vy:o aní kwo, yi kópu knî u ngwo nmye dí vyi té.

26 Nmopê, A kuwó M:aa ngê chóó u Ghê Dmi a pi ngê nmye wa a dy:ââ, yiné adí ngêêpí nmyo, kópu yílí yintómu yi p:uu adí ndiye kígha nmyo, kópu yintómu n:ii nmye ní vyi too, nmyi nuw:o nédê yimi amé t:ee té. *

27 Nmopê, Nkingê nmyi mênê anê ngí, a chóó a gha ntee, nmyi gha dmi yinté adí ya. Nmopê, Pi knî y:oo yi komo ngê a tpaépé ngópu, apu, Namê nkíngê, ngmênê a chóó nmyi nkíngê machedé ngê n:aa pyépi. Nmopê, Nmyi ghê dmi kídangê kee, myenangmê nkíngê mb:anê. *

28 Nmopê, Ala kópu mwiyé nmye kídí vyi, nmyed:a, Nínê kuwokuwo nmyo, díyo nmye amênê diyê. Nmopê, Nmye waní yipê, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Nmopê, A nuu ghi ndéndé ngê nmyi nódo wo tóó, ye w:aa pēdmyinê pyw:ee ngmê, mu kópu u díy:o M:aa ka diyédiyé a ka mb:aamb:aa. Nmopê, Ala ngwo a pi tédê, yi ngwo a pi ndíi ngê wamí pyódu, M:aa u che p:ââ pee ngê an:uu pyódu.

29 Nmopê, Yi kópu knî ghéli doongé pyaa dniye, u ngwo nmye dí vyi té, mu kópu u díy:o a ka pēdmyina a kélímí.

30 Nmopê, Doo u ntââ dye ghi daadíi noko daanmí danê, mu kópu u díy:o Setan u lede yoo daa kēmakēma wunê pwiyé dniye. *

31 Nmopê, Setan u kópu a p:uu daa t:a, yiné daa y:enê nê, ngmênê kópuni awêde a nga a d:uud:uu, u kwo daaní kwódu. Nmopê, Yi kópu u l:êê díy:o M:aa ngê alii a dy:ââ noo. Nmopê, Pi yintómu yi lama píchoo ya, dye ghi yintómu M:aa u dnye n:aa nyémí ngê. Nmopê, Ghêédí kmêle, kn:aa lee kmêle.

15

Nté kn:ââ u mgongo danêmbum

* 14:17: Lóma 8:26

* 14:23: Tpyuu 3:20

* 14:26: Njon 15:26; 16:7

* 14:27: Pilipay 4:7

* 14:30: Njon 12:31; Epeso 2:2

¹ Yesu ngê mgongo nmo ngmê kwólu, nmopê, M:aa ngê nté kn:ââ ngmê kââ, nê vyílo.

² Nmopê, A kpâlî woni knî yi p:uu nt:u d:uudpî kaalî, M:aa ngê dpo chápwo té, dpî kée té. Nmopê, N:ii knî yi p:uu nt:u dpî kaalî, yini mb:aamb:aa dé. Nmopê, M:aa ngê mb:aamb:aa ngê dpî pyódu té, dyâape n:ii p:uu a ya yédi, dpo chápwo té, dpî kée té, dpo, Nt:u mb:aamb:aa ngê paa kaa we.

³ Nmopê, Kópuni nmye ní vyi too, yi kópu knî y:oo mb:aamb:aa ngê wunê kí pyódu nmyoo.

⁴ Nmopê, Ngmídi ngê ya kmêle. Nmopê, Nangê kée nê, myedaanî kée nmyo. Nmopê, Yi kpâlî ngmanyinê chápwo, dpî pw:onu, nt:u p:uu d:uudpî kaalî. Nmopê, Nmyo myentee dé, anmyinê kuwo nê, nmyi nt:u dmi daawa kaalî.

⁵ Nmopê, Nê nté kn:ââ, nmyo a kpâlî dé. Nmopê, N:ii ngê daawa a kuwo nê, ngmídi ngê u k:ii any:oo ya, yi pini nt:u mb:aamb:aa ngê wa kaalî. *

⁶ Nmopê, Wanmyinê kuwo nê, ye nmyi chóo kópu mb:aa daangmanmyi d:uu ngmê. Nmopê, N:ii ngê wa a kuwo nê, M:aa ngê wa kée. Nmopê, Yi yini kpâlî wa pw:onu, ntóo ngê wa pyódu, ndiya wa kée, ndê ngê wa ma.

⁷ Nmopê, A k:ii ngmídi ngê anmî ya, a kópu dyuu p:uu anmyi nuw:o, ye M:aa ka kópuni anmya a dmyinê, nmyi l:êê díy:o wa a d:uu.

⁸ Nmopê, Dmyina a nj:ii nê, nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dpî kaa we, ye pi knî y:oo Chóo Lémi u pi ndîi ngê u ngwo wa pyódu ngmê. *

⁹ Nmopê, A nuu ghi M:aa nódo ntee a tóo, nmyi nuu ghi dmi yinté a nódo mye tóo. Nmopê, Dye ghi yintómu a nuu u yoo ngê dmyinê kwo.

¹⁰ Nmopê, Kópuni nmye ní vyi too, anmyi d:uud:uu dé, ye a nuu u yoo ngê anmyi kwo. Nmopê, M:aa u nuu u pi ngê n:aa tóo, mu kópu u díy:o kópuni yintómu a ka a vyi too, ní d:uu too. *

¹¹ Nmopê, Yi kópu knî nmye yidí vyi té, mu kópu u díy:o M:aa p:uu w:aa ntee nê pyw:àngo, w:aa d:ud:umbiy:e a p:uu yinté myedmyina a pyw:émî.

¹² Nmopê, Ala a dêêpî kópu, Nmye ntee nínê vwuwo, noko yinté myedmyinê vwuwo. *

¹³ Nmopê, Nmye nínê vwuwo, kópu ndîi amy:aa d:uu, nmyi l:êê díy:o a ghê wanî y:oo, u ngwo anî pw:onu, mu kópu u díy:o nmyi nuu ghi dmi a nódo dnyinté daa tóo. Nmopê, Dmyina a nj:ii nê, nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya. *

¹⁴ Nmopê, A kópu dyuu anmyi d:uud:uu dé, ye nmyo ndêndê ngê a pyipe yoo.

¹⁵ Nmopê, Nmyo a pyipe yoo. Nmye daamonî vyi, A dpodo pyu yoo, mu kópu u díy:o kópuni lémi ndîi ngê a d:uud:uu ngê, u dpodo pyu knî ye daa tpapê ngê, u pyipe knî ye a tpapê ngê. Nmopê, M:aa ngê kópuni yilî a ka a vyi too, wunê nmye kídí vyi té. Nmopê, A pyipe yoo, M:aa k:ii nuw:oni nyi mênê a tóo, nmyi mênê myeka tóo.

¹⁶ Nmopê, Dpîp:e ngmídi noo, a chóo p:ee nê ngmídi nmyoo. Nmopê, Dpodo tédê n:ii ní kaa nmyoo, yi dpodo tédê nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dp:uu kaa we, yi dpodo chedê ngê kíngî pyódu. Nmopê, Yi dpodo tédê M:aa ka a pi ngê kópuni anmyi dmy:ee ngmê, nmye wa a kê.

* 15:5: Njon 15:16; 1 Kódin 12:27; 2 Kódin 3:4-5 * 15:8: Mát 5:16 * 15:10: 1 Njon 2:5 * 15:12: Njon 13:34 * 15:13: Lóma 5:8; 1 Njon 3:16

¹⁷ Nmopê, Ala kópu dmyinê d:uud:uu, numo ka mb:aamb:aa ngê dmyinê vyyuwo.

Yesu u yoo yi diyadiya, mgídi u yoo kni ye

¹⁸ Yesu ngê nmopê, Kópu ngmê p:uu nmyi ng:aa dmi n:aa t:emí. Nmopê, Mgídi u yoo kni ye ntee n:aa diya yédi, yinté ye am:ii diya dmi.

¹⁹ Nmopê, Mgídi u yoo kni yi k:ii ngmídi ngê w:ee pyede, ye yi nuu u yoo ngê p:ee pyede, ngmênê yi yéli yi vy:o nê ngmídi nmyoo, yi vy:o mēdp:ee wee, yi kópu u l:lêe díy:o ye dmyi diya dmi.

²⁰ Nmopê, Ala kópu wunê nmye kídí vyi, Dpodo pyu u pi tédê, u kada pini u pi ndíi. Nmopê, Yi kópu p:uu dmyinê nuw:o, u nt:u kópu m:uu ala, Mgídi u yoo kni y:oo dono a nga a d:uud:uu ngmê, nmye amyednyi d:uud:uu. Nmopê, Wo chááchââ nê, pé chááchââ nmyo, a kópu dyuu wo ny:ee ngópu, ye nmyi kópu dyuu myepaa ny:ee ngmê.

²¹ Nmopê, Yi dono kópu yilí nmye wa d:uu ngmê, mu kópu u díy:o nmyo a yoo, daa mya noo, n:ii ngê a dy:ââ noo, yi lama myedaa tóó.

²² Nmopê, Yi yéli ye danêmbum tédê wodíp:a loo, ye daapí mb:ii noo, yi dono ndíi ngê daapí pyodo, ngmênê dono ndíi ngmê d:uu ngópu, kí mb:ii noo, M:aa ngê dpodombiy:e u ngwo wa kpada té.

²³ Nmopê, Pini n:ii kni ye ní diya wo, yi pini kni ye M:aa mye diya wo.

²⁴ Nmopê, Kópu ndíi n:ii yi vy:o noo d:uud:uu dé, yintoo kópu wunê pi ngê daangmê d:uu ngê. Nmopê, Yi kópu ndíi yi vy:o wodípí d:uu too, ye yi dono ndíi ngê daapí pyodo. Nmopê, K:omo tpilé yi kópu kni m:uu tumo, ngmênê nmye mb:ii noo, ye ní diya wo, M:aa ye mye diya wo.

²⁵ Nmopê, Kópuni puku yedê a tóó ndéndé ngê a ntiyentiye ngmê, doo u ntáâ daawa kn:aadi ngmê. Nmopê, Yi kópu ala, D:ud:umbiy:e módó ye ní diya wo.

²⁶⁻²⁷ Yesu ngê nmopê, Wo yéli ye ní diya wo, ngmênê dini ghi n:ii ngê M:aa u Ghê Dmi nmye wanê dy:ââ, yinê wa ngee nmyo, pi kni ye a p:uu anmyin:aa danê, nmyi kópu dyuu ndê kópu ngê ye yinê wa pyódu té. Nmopê, Kópuni ní vyi too, kópuni ní d:uu too, nmyi lama mb:aamb:aa ngê ka pyede. A dpodo kn:ââ dini ghi n:ii ngê nê chópu, a p:uu u ngwo nmyinê kaa dniye, dye ghi daadí nipi nmee a ya, u dí awêde.

16

¹ Nmopê, Dono kópu n:ii nmye wadnyi d:uud:uu dé, nmyi ng:aa dmi n:aa t:emí,

² mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê nmye wa pyaa dmi, u ya a nga daa kwo, Ala kópu paa vyi yó, Nê ngê lukwe díy:o dóó nmoo, dono vy:o anmí wee, u nkwo nmo kpíkpíkpí. Nmopê, Nju tpémi y:oo kópu dono yilí nmye adnyi d:uud:uu dé, wa kée nmyo, nmyi yoo kuwa wa kaa nmyo, yi ngépê ngomo k:oo koko nmye wa kwódu ngmê. Nmopê, U kuwó dini ghi ngê amyednyi vye nmyo, nmyi vy:o woni yi ghê wa a ngí t:oo, ala kópu u ngwo adnyi tpapê, awo, Ala Chóó Lémi u dpodo yino dóódó.

³ Nmopê, Yi kópu yilí nmye adnyi d:uud:uu, mu kópu u díy:o M:aa k:ii yi lama díi tóó mo.

⁴ Nmopê, Yi kópu kni yi pi dmi nmye kídí vyi té, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê nmye wa pyaa dmi, nmyinê nmye daa kópu kamí ngê adnyi ya, ngmênê u ngwo anmy:uu nuw:o kalé ngmê, anye, Nê ngê yi pi dmi mwiyé nmo mwo a vyyu.

Chóó Lémi u Ghê Dmi u dpodo

Yesu ngê nmopê, Kópuni nmye dí vyi té, wunê nmye dípî vyi too, mu kópu u díy:o dye ghi yintómu nmyi vy:o noo kwo.

⁵ Nmopê, Pini n:ii ngê a dy:ââ noo, ala ngwo u kwo mênê diyédiyê, ngmênê a ka daanmyi vyi ngmê, Ló y:i nye lêpî.

⁶ Nmopê, Kópuni nmye dí vyi té yi l:êê díy:o nmyi gha dmi dono ngê dê pyódu.

⁷ Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Nmyi mb:aamb:aa u l:êê díy:o n:aa lêpî. Nmopê, Daanî ní knomomê, ye nmyi ngêépî pyu daawa a ní, ngmênê dini ghi n:ii ngê anî lê, nmyi ngêépî pyu nmye anîmo dy:ââ. *

⁸⁻¹¹ Nmopê, Pi yoo yi nuw:o dmi ala ngwo alanté a tóó, apu, Nmo Chóó Lémi u yoo mb:aa, dono ndîi dpîpîngmê d:uu ngê. Nmopê, Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yoo woni yi nuw:o dmi yinê wa ngmêê, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmidi ngê, kînmî mb:ii ngê, dono ndîi u ngwo ngmênmî d:uu ngê. Nmopê, Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo wa vya nê, ala kópu wa vyi ngmê, awo, Ndêndê kópu yino d:uud:uu, daa kn:aadi te kópu yino d:uud:uu. Nmopê, Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, yoo woni yi nuw:o dmi yinê wa ngmêê, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kn:aadi te kópu ndîi ngmêkînmî d:uu ngê, pini n:ii nmî vyâ, pi mb:aa, u dono daa tóó, kpêênî daa mgee wo, Chóó Lémi ngê mède pyidu ngê, u kwo mê diyê wo, nmî vy:o mēdaa kwo. Nmopê, Pi yoo yi nuw:o dmi ala ngwo alanté a tóó, Chóó Lémi ngê pi doongmê kóté kwólu, myedaawa kóté kalé nmo. Nmopê, Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê wa t:aa, mgîdí u yoo woni yi nuw:o dmi wa ngmêê té, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Chóó Lémi ngê Setan wunê dê kóté kwolo, ntââ u ngwo wa a vy:u, nmo amyedê vy:u. *

¹² Yesu ngê nmopê, Kópu ndîi yilî a mênê ka tóó. Nmopê, U ya a nga ka kwo, Nmye ní vyi té, ngmênê u nyêmi ngê dp:ee ntââ dé ala ngwo.

¹³⁻¹⁴ Nmopê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi wa t:aa, ndê kópu yintómu knî yi maa komo nmye yinê wa a kêma. Nmopê, Kópuni ghêlí doongê pyaa dniye, nmye u ngwo amî vyi té. Nmopê, Doo u kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaépê, ngmênê a kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaépê, a pi ndîi ngê u ngwo amî pyódu. *

¹⁵ Nmopê, Nmye d:oo vyu, M:aa u kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaépê, ngmênê nmyed:ê, A kópu dyuu nmye ayidên:aa tpaépê, mu kópu u díy:o kópuni M:aa u nêni dé, mya a nêni dé.

Yesu u pwopwo p:uu u ngwo nmo doo danê

¹⁶ Yesu ngê nmopê, Daa ndîi la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daamunmyi m:uu nê. Nmopê, U kuwó dini ghi ngê daa ndîi la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii m:uu nê.

¹⁷ P:uu ndiye pyu knî ngmê noko dnye póó, apu, Lukwe p:uu nmo ka danê? Apu, Ala kópu a tpaépê, Daa ndîi la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o anî kwo, ye daamunmyi m:uu nê. U kuwó dini ghi ngê daa ndîi la ghi tp:oo ayimî lê, u ngwo am:ii m:uu nê. Apu, Ala kópu mye tpaépê, Mu kópu u l:êê díy:o M:aa ka n:aa lêpî.

¹⁸ Apu, Yi daa ndîi la ghi tp:oo u nt:u kópu lukwe? Apu, Kópuni a tpaépê, dp:oongê w:ee ngê.

19 Yesu u lama doo ya, apê, U yi y:e a kwo, Yi kópu u nt:u kópu nê ka nmí poo, wod:oo nmopê, Ala kópu u l:êê díy:o noko nmye póó té, Daa ndíi la ghi tp:oo ala ngwo nmyi vy:o aní kwo, ye daamunmyi m:uu nê, u kuwó dini ghi ngê daa ndíi la ghi tp:oo ayimí lê, u ngwo am:ii m:uu nê. *

20 Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Anmyi mbê, amyenmyi yii, ngmênê mgídi u yoo yi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Nmopê, Nmyi nuw:o dmi dono ngê adí ya, ngmênê u kuwó dini ghi ngê nmyi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê amê pyódu, nmyi gha dmi amye ndê. *

21 Nmopê, Dini ghi n:ii ngê mbwili ngê pwopwo dpí kaalí, mgíni vyími n:ii a kígha ngê, u nuw:o dono ngê dpí pyódu, ngmênê dini ghi n:ii ngê tp:ee dpí t:a, u mgíni vyími anyi dpí yé, mu kópu u díy:o u gha mb:aamb:aa ngê dpí pyódu, dpo, A tp:ee kédê t:a.

22 Nmopê, Nmyo myentee dé, nmyi nuw:o dmi dono ngê dê pyódu, ngmênê am:aa m:uu nmyo, nmyi nuw:o dmi mb:aamb:aa ngê amê pyódu, w:aa amyenmyinê pyw:ee ngmê, doo u ntâa pi ngmê ngê yi w:aa nmyi mênê daawa a ngí.

23 Nmopê, Yi wéni ngê kópu a ka daangmanmyi poo ngmê. Nmopê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaê, Kópuni M:aa ka a pi ngê wanmyi dmy:ee ngmê, nmye wa a kê. *

24 Nmopê, Kópu a pi ngê dmy:oongmê dmy:ee ngópu. Nmopê, A dpodo u l:êê díy:o kópuni u yi nmye adí kwo, M:aa ka dmyinê dmyinê, nmye ada a kuwo, mu kópu u díy:o w:aa ndêê ngê pèdê pyw:ee yó.

25 Yesu ngê nmopê, Kópu yilí yi p:uu nmye nno mgongo, ngmênê mu dini ghi ngê nmye mēdaani mgongo, M:aa p:uu ntēnē nmye anin:aa danē. *

26 Nmopê, Yi dini ghi ngê kópuni u yi nmye adí kwo, M:aa ka a pi ngê dpí dmy:ee yó. Nmopê, Ala kópu díní tpaê, Yi kópu nmyi l:êê díy:o M:aa ka waní dmyinê, mu kópu u díy:o M:aa chóó nmye wunê vyyuwo.

27 Nmopê, Nmyi nuu ghi dmi M:aa nódo a too, mu kópu u díy:o a nuu ghi nmyi nódo a too, mye ala kópu u l:êê díy:o, ala kópu ka nmyi kélímí mbê dniye, Nê M:aa ka a ndê wo. *

28 Nmopê, Nyââ, M:aa ka nê ndê wo, dyámê mbêmê nmye nê loo, ala ngwo dyámê mēnīnē kuwokuwo, M:aa ka mēnē diyédiyé.

29 Yi kópu y:oo nyongo, wod:oo ala kópu u kwo nmí vyyu, kwonmo, Kópu yilí mb:aamb:aa ngê anmīnē wopwe, mēd:ee mgongo.

30 Kwonmo, Ala ngwo nmí lama dê yââ, kópu yintómu lama ka too. Kwonmo, K:omo tpile kópu nga daanmí póó, ngmênê kópuni nmí mēnē a pyede, wunê kichi m:uu té. Kwonmo, Yi kópu u l:êê díy:o ala kópu ka dpí kélímí mbê dmi, Chóó Lémi ka nyinē ndê wo.

31-32 Yesu ngê nmopê, Ala ngwo nmye kélímí té, ngmênê daa kēmakēma nmyi p:o p:o nmye mbēpēmbēpē té, a mo nmyinē kuwokuwo nê. Nmopê, Daa d:ud:umbiy:e a mo nmyinē kuwokuwo nê, ngmênê M:aa a p:uu a t:a. *

33 Nmopê, Yi kópu nmye dí vyi té, mu kópu u díy:o nmyi nuw:o dmi a p:uu daapaa dyēnē we. Nmopê, Mgídi u yoo kní y:oo dono kópu nmyi p:uu yilí wa d:uu ngmê, ngmênê nkíngê ngê kēê nangê t:oo, mu kópu u díy:o a wédēwédē yi pwo dē lē, wa dēê dmi. *

* 16:19: Njon 17:14 * 16:20: Njon 13:16 * 16:23: Luukí 10:16 * 16:25: Psalm 69:4 * 16:27: Njon 14:21,23 * 16:31-32: Mát 26:31,56; Njon 8:29 * 16:33: 2 Tim 3:12; 1 Njon 5:4

17

Yesu nmî l:êê dîy:o u ngwo doo ngêpê

1 Yesu ngê u danêmbum dini ghi n:iî ngê nmo a kêlî ngê, mbóó p:uu vyu wo, Chóó Lémi ka kwo, M:aa. Kwo, Kópuni u l:êê dîy:o dyámê mbêmê nê loo, yi kópu u dye ghi ala. Kwo, Yoo yi ngwolo dmi a pywáí ngi, ala kópu paa vyi y:e, Kí Chóó Lémi Tp:oo. Kwo, Mî ndîî ngê u ngwo wa pyódu.

2 Kwo, Pi yintómu knî yi l:êê dîy:o nyinê dy:ââ noo, mu kópu u dîy:o yélini a ka nyinê kpo, nîmo, Yi nuw:o dmi kamî ngê p:aa pyódu, ghê kamî ye p:aa y:oo, ghéni n:iî chedê ngê daawa pyódu.

3 Kwo, N:iî ngê ala kópu dpí vyi, dpo, Chóó Lémi nmî yâpwo ndêndê, daamo a tóó, dpo, pini n:iî a ngmîdi ngê, wu Yesu Kédisu, kwo, yi pini ngê ghê kamî dpo pyw:oo. *

4 Kwo, M:aa. Kwo, Dpodoni a ka nyinê kê too, kîni chedê too, dyámê mbêmê mî ndîî ngê nî pyódu ngê. *

5 Kwo, Dyámê pê ghêlî dèpwo a kwo, dini ghi n:iî ngê nipi nyipu a ya, a pi ndîî ngê ntee doo a ya, yintoo ngê mêtê pyódu ngi. *

6 Yesu ngê kwo, M:aa, yélini mgîdí u yoo vy:o nyinê y:ee too, a ka nyinê kê too, yi yéli ye ntênê nê kema nyoo. Kwo, Yi yéli nyoo vy:o yéli, a ka nyinê kê too, ngópu dyuu ka mb:aamb:aa ngê ng:aa mbê dniye.

7 Kwo, Yi lama ka tóó, A kópu yintómu daa a mo a kópu dé, ngmênê a ka nyinê kê too.

8 Kwo, Kópuni a ka nyinê vyi too, ye kîni vyi too, kî ny:ee tumo. Kwo, Ala kópu ndêndê ngê yi lama a tóó, Nga nê ndê wo, ala kópu ka nye kélímî mbê dniye, ñyóó nyinê dy:ââ noo. *

9 Yesu ngê kwo, M:aa, Yi kópu knî yi dîy:o ala yéli yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê. Kwo, Daa mgîdí u yoo knî yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê, ngmênê yélini a ka nyinê kpo yi l:êê dîy:o nga nîné ngêpê, mu kópu u dîy:o ñyóó nyoo. *

10 Kwo, Yélini a yoo, myenté nyoo, yélini nyoo, myenté a yoo. Kwo, Yi l:êê dîy:o pi knî y:oo a pi wa km:êê ngmê.

11 Kwo, Daa kêmakêma nga nîné lèpî, mgîdí u yoo vy:o a yoo nîné kuwokuwo. Kwo, M:aa. Kwo, Nyi mu ngmîdi yâpwo ndêndê. Kwo, Mî ngê nê loo, mb:aamb:aa ngê ye nê kema nyoo, ye mb:aamb:aa ngê micha a vyuwo, a yoo vy:o kîngê pwii dmi, mu kópu u dîy:o ngmîdi ngê ntee nye tóó mo, yinté ngmîdi ngê pîdny:oo ya. *

12 Kwo, Dini ghi n:iî ngê yi vy:o noo kwo, mî mbêmê mb:aamb:aa ngê ye noo vyuwo, yi lâmo dèp:èngmê ngópu, ngmênê mu ngmîdi lâmo d:a ngee, pini n:iî ngê doo u ntââ dono u maa d:uuwodê kuwo. Kwo, Puku yedê kópuni a tóó, yi pini ngê yinê a ntiyentiye. *

13 Kwo, Ala ngwo nga anîné lèpî, dyámê pê ghêlî d:oongê kuwo ngê, yi kópu knî u ngwo nga d:a vyi té, mu kópu u dîy:o w:aani a mênê a tóó, nyi yoo yi mênê d:ud:umbiy:e myepíchoo ya. *

14 Kwo, Kópu dyuu n:iî a ka nyinê kpo, yi kópu dyuu ye kîni vyi too, mgîdí u yoo knî ye yi yéli u ngwo wa diya dmi. Kwo, Mgîdí u yoo knî yi nuw:o u mo,

* 17:3: 1 Njon 5:20 * 17:4: Njon 4:34 * 17:5: Njon 17:24 * 17:8: Njon 16:30 * 17:9: Njon 6:37,44 * 17:11: Njon 17:21 * 17:12: Dpodo 1:18 * 17:13: Njon 15:11

a nuw:o u mo. Kwo, Nyi yoo myenté, yi nuw:o u mo, mgídi u yoo yi nuw:o u mo. Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o mgídi u yoo kni ye nmí diya dniye.

15 Kwo, N̄ga dênínê t̄papê, Nyi yoo dyámê mbêmê a ngi té, ngmênê Setan kwulo dpí dyé té. *

16 Kwo, Ala kópu n̄ga mud:a vyi, A nuw:o u mo, mgídi u yoo yi nuw:o u mo, nyi yoo myenté, yi nuw:o u mo, mgídi u yoo yi nuw:o u mo.

17 Kwo, M:aa. Kwo, Yélini yi l:êê díy:o n̄ga nínê ngêpê, nyoo mb:aa ngê a pyódu té. Kwo, Ngópu dyuu ndéndê yi mênê choo kwo. Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o daa yi chóó yi p:uu p̄idny:oo dpodo, ngmênê m:uu dny:oo dpodo.

18 Kwo, Mgídi u yoo vy:o ntee nyinê dy:ââ noo, nyi yoo mgídi u yoo vy:o yinté myidi dy:ââ té.

19 Kwo, A chóochóo n̄ga d:a kê, mu kópu u díy:o nye ntênê n:aa nyêmî, nye ntênê myedny:oo nyêmî. *

20 Kwo, Daa ala yéli yi mo yi l:êê díy:o n̄ga nínê ngêpê, ngmênê ala yéli yi kópu dyuu mbêmê díyo yélini a ka wa a kélímî mbê dmi, yi yéli yi l:êê díy:o n̄ga myenínê ngêpê.

21 Kwo, Yi nuw:o dmi ngmidi ngê dny:oo ya. Kwo, M:aa. Kwo, Ngmidi ngê ntee nye tóó mo, yi yéli yi k:i yinté ngmidi ngê myepaa ya kmêle. Kwo, Ngmidi ngê p̄idny:oo ya, mu kópu u díy:o pi yoo ala kópu ka paa kélímî mbê dniye, N̄yóó nyinê dy:ââ noo. *

22 Kwo, A nuu ghi ntee n̄ódo a tóó, ala yéli yi nuu ghi dmi yinté a n̄ódo my:aa yó, mu kópu u díy:o ngmidi ngê ntee nye tóó mo, yinté ngmidi ngê myedny:oo ya. *

23 Kwo, Nyi nuw:o dê ntee a tóó mo, yi nuw:o dmi yinté myedê pyódu ngi, mu kópu u díy:o d:ud:umbiy:e ngmidi ngê p̄idny:oo ya, yoo yi lama u ngwo paa yaa we, awo, Chóó Lémi ngê nê yinê a dy:ââ ngê, nê ka ntee doo a vyyuwo, nê u yoo kni ye yinté myekiyedê vyyuwo.

24 Yesu ngê kwo, M:aa. Kwo, Ala yéli a ka nyinê kpo, kwéli n:aa lèpî, u ya a nga a kwo y:i myepêdê lee dniye, y:i ntee noo a lémilémi, yi lémilémi paan:aa m:uu y:e. Kwo, Dyámê pê ghêlî dèpwo a kwo, a nuu ghi n̄ódo doo a ya, lémi ngê u ngwo nyinê pyódu noo.

25 Kwo, M:aa. Kwo, Kn:aadi te kópu lama daa tóó. Kwo, Mgídi u yoo yi lama d:i tóó, ngmênê a lama nye tóó, ala yéli yi lama ala kópu mye tóó, n̄yóó nyinê dy:ââ noo.

26 Kwo, Ntênê ye nê kêma nyoo, ngakêmé ye my:aa chámê ngê, ngmênê ye am:aa a t̄papê, mu kópu u díy:o nuu u pi ngê ntee noo a ya, nuu u yoo ngê yinté myepédny:oo a ya, yi k:i nmí nuw:o ngmidi ngê p̄échoo ya.

18

Yesu u ngwo mgími ngópu

Mátiyu 26:47-56; Mak 14:43-50; Luukí 22:47-53

1 Dini ghi n:i ngê Yesu ngê u Mí ka ngêpê chedê ngê, Njedusalem nmo kuwo ngê, mbwaa t̄p:oo ngmênmi ngmópu, u pi Kidílon, myângo ndíi ngmê u mênê nmí ch:iy:e dniye.

2 Pini n:i Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, yi pini u lama yi myângo doo ya, mu kópu u díy:o Yesu ngê Njudas u k:i daa ng:êéntómu y:i nuw:o nmoo.

* 17:15: 2 Tes 3:3 * 17:19: Hipílu 10:10 * 17:21: Nkal 3:28 * 17:22: Dpodo 4:32

³ Wod:oo Njudas ngê yi mgîdí ngê y:i a pyw:ee nmoo. Yoo ngmê yi kada doo kwo. Yi yéli yi vy:o Lóma lede yilí doo kwo, Chóó Lémi u ngomo t:âat:ââ pyu yoo yi vy:o myednye kwo. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini yoo, Pádisi yoo yi k:i:i yi yéli y:oo a dy:ââ tumo. Yi kaa taa a ñuw:o tumo, yi pywápê dmi yi lam dé myedé ñuw:o tumo, nmo u ngwo a lee dniye.

⁴ Yesu u lama yaa wo, apê, Daa kêmakêma kópu yilí yintómu a nga a d:uud:uu ngmê, wod:oo ye loo, yepê, N:uu ka nmye vyyuwo té?

⁵ Kwo, Yesu, pini n:i:i Nasalet pi. Yesu ngê yepê, Ala nê vyílo, a chóó n:aa tóó. Pini n:i:i Yesu u kwódo ngê ghê wo, Njudas, yi vy:o doo kwo.

⁶ Yesu ngê Chóó Lémi u pi dini ghi n:i:i ngê ye vyyu, yepê, A chóó n:aa tóó, u ngwo ngwéti dniye, wod:oo a mbee ngópu, yoo woni têpê mbêmê tpalê dniye.

⁷ Myombó Yesu ye mê póó wo, yepê, N:uu ka nmye vyyuwo té? Kwo, Yesu, pini n:i:i Nasalet pi.

⁸ Yesu ngê yepê, Wunê nmye kídí vyi, Ala nê vyílo, a chóó n:aa tóó. Yepê, Pini n:i:i ka nmye vyyuwo té, kídmyiné pyw:ee ngmê, ngmênê a p:uu ndiye pyu kní yi p:uu kêê nangmê yé, dpí dy:ââ tóó.

⁹ (Yi kópu ye vyyu, mu kópu u díy:o u Mí ka kópuni vyyu, ndê kópu ngê pyaa we, kwo, M:aa, yélini a ka nyiné kpo yi l:âmo dépéngmê ngópu.)

¹⁰ Saimon Pita ngê u yi doo kwo, Lede yoo ní vya té, wod:oo u taa a ngêédí, lede ngmê mbwámê pèdê chápwo, ngmênê kn:aadi ngê, u wéni pee ngwene ngópu. Yi lede u pi Mélika, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u dpodo pyu ngmê.

¹¹ Yesu ngê Pita ka kwo, Ñaa u dópo mênê mê kédi. Kwo, Lukwe, u yi nga a kwo, M:aa ngê dono u mbwaa n:i:i a ka a kpo u wépi ní puwâ? Kwo, Kêle, n:aa ndanî.

Anas u ngîma Yesu u ngwo mí kaa ngópu

¹² Lede yoo yi kada pini ngê yepê, Mgîmí yó, yedê ngê kudu yó, wod:oo lede kní y:oo Nju tpémi yi k:i:i Yesu ngîmí ngópu, kóó dé kudu dumo,

¹³ Anas ka mwiyé ñuw:o ngópu, pini n:i:i tp:oo módó Kayapas ngê nyââ.

¹⁴ Kayapas kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê doo ya, yi m:aaní ngê. Yi Kayapas ngê Nju tpémi yi kada pini kní ye mwiyé a vyyu, yepê, Maa mb:aa ala, pi ngmídi pi yintómu yi l:êê díy:o paa pw:oo we. *

Pita ngê Yesu u ngwo a wópu ngê.

Mátíyu 26:69-70; Mak 14:66-68; Luukí 22:55-57

¹⁵ Dini ghi n:i:i ngê Yesu ngîmí ngópu, Njedusalem ñuw:o ngópu, Saimon Pita k:i:i nyipu yámuyâmu dé. Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u ngomo mbwa kalé ngmê k:oo dini ghi n:i:i ngê Yesu km:êê ngópu, Pita kuwa nê kuwo ngê, a k:i:i nmí kee dniye, mu kópu u díy:o kada pini u lama noo ya.

¹⁶ Myombó mênê diyé wo, keñe dmââdíni ngê doo t:âat:ââ, kwonê, Kí pini a kmíni.

¹⁷ Pita yedê kee wo, yi dmââdí ngê kwo, D:i:i wu pini p:uu ndiye pyu ngmê, apii? Pita ngê kwo, Nyââ, nê kuu.

¹⁸ Yi dini ghi ngê nkuwo ndíí ngê pyodo, wod:oo ndyyuw:e ngmê kpê ngópu, yi ngomo chóó u dpodo pyu yoo, Chóó Lémi u ngomo t:âat:ââ pyu yoo yi k:i:i, ndoo chedê dnye kwo. Pita yi vy:o myimí ghê wo, myedoon:aa ndé vyíli.

Anas ngê Yesu u ngwo doo poopoo

Mátíyu 26:59-66; Mak 14:55-64; Luukí 22:66-71

* 18:14: Njon 11:49-51

19 Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Yesu ka p:uu ndiye pyu knî yi l:êê dîy:o doo póó, kópuni nmo doo tpaépê dé yi l:êê dîy:o u kwo myedoo póó.

20 Yesu ngê kwo, Pi yilí yi ngîma nîmo danêmbum. Kwo, Nju tpémi kwéli wunê wó ngê, Chóó Lémi u ngomo k:oo, ngêpê ngomo knî yi k:oo, yi ye nîmo a danêmbum. Kwo, Tumu kópu d:oo ngmê vyu.

21 Kwo, Lukwe dîy:o nye p:oop:oo nê. Kwo, A kópu dyuu n:ii knî y:oo ny:ee tumo, ye ngî péé, yi kópu yi lama a pyede.

22 Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê yi kópu yi vyu, lede ngmê ngê kopwe u te knâpwo puwâ, kwo, Lukwe dîy:o nmî kada pini u dnye nye vyee.

23 Yesu ngê kwo, Pi knî ye kópu dono w:aangmê vyu, ye ala léma ye yi kópu yuu pícha y:oo. Kwo, Ntênê n:aa mbumu, lukwe dîy:o kopwe a te knâpwo chi puwâ.

24 U kuwó dini ghi ngê Anas ngê Kayapas ka Yesu dy:ââ ngê. Yedê kwulo daa pywâlî ngópu, p:uu modoo ya.

Pita ngê Yesu u ngwo mêdê wópu ngê

Mátiyu 26:71-75; Mak 14:69-72; Luukí 22:58-62

25 Yi dini ghi ngê Pita ndoo chedê modoo kwo. Pi ngmê knî y:oo kwo, D:ii wu pini p:uu ndiye pyu ngmê, apii? Pita ngê a wópu ngê, yepê, Nê kuu.

26 Pita ngê pini n:ii ngwene ngópu, yi pini u mbwó kada pini u dpodo pyu ngmê, ndoo chedê myedoo ya, Pita ka kwo, Ndoo apê nyi vyílo, wu pini p:uu myângo vy:o kídî m:uu ngi.

27 Pita ngê mêdê wópu ngê, wod:oo kêm kêm ka wo.

Yesu Paléti ka u ngwo núw:o ngópu

Mátiyu 27:1-2,11-14; Mak 15:1-20; Luukí 23:1-5,13-25

28 Kââdí dini ghi n:ii ngê a kee wo, Yesu Kayapas u ngomo k:oo a pw:ii ngópu, Lóma lede yoo yi mâawe ndíi Paléti ka núw:o ngópu. Nju tpémi yi kada pini yoo Paléti u ngomo k:oo daa kee ndiye, mu kópu u dîy:o apê, Daa Nju pi u ngomo. Apê, Nmo koko té, ye dono pee nmî p:uu ngma a kelekele, Chóó Lémi ka dono ngê nmo pyodopyodo té, yed:oo Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa nté doo u ntââ daanmî ma.

29 Yi Nju tpémi Paléti u ngomo k:oo daa kee dniye, wod:oo kuwa ye a pwii wo, yepê, Wu pini ngê ló dono kópu ngmêdê d:uu?

30 Paléti ka kwo, Dono kópu wodaa d:uu ngê, ye nga daapód:oo núw:o.

31 Paléti ngê yepê, Núw:o yó, nmyi chóó nmyi dèèpí kópu dyuu mbêmê nyi kóté kalé yó. Kwo, Machedé. Kwo, Wunê kudu kóté kwolo, ala d:o pw:oo we. Kwo, Ngmênê pi vyee nmo nmyi kwódu ngópu. Kwo, Nmyi l:êê ghi mbêmê nyi vya ngi, kídosi ñedê nyi t:ee ngi. *

32 (Yesu ngê kópuni wunê a vyu, nmopê, Tââ wa km:êê nê, u pwopwo p:uu kídosi ñedê u ngwo doo danê, yi kópu Nju tpémi y:oo ala ngwo d:uu ntiye ngmê.) *

33 Paléti u ngomo k:oo mê diyé wo, lede knî ye yepê, Yesu al:ii a núw:o yó, wod:oo u kwo núw:o ngópu. Yesu ka kwo, Mumdoo nyi Nju tpémi yi king?

34 Yesu u kwo póó wo, kwo, Ye kópu ñyóó mênê cha ngí, ó pi knî y:oo nga y:oodê vyi ngmê?

* 18:31: Dpodo 18:15 * 18:32: Njon 12:32-33

³⁵ Paléti ngê kwo, D:aa Nju pi. Kwo, N̄yóó nyoo kn̄i y:oo, yi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kn̄i yi k:ii y:oo a ka da núw:o ngi. Kwo, Ló dono kópu ngmêchi d:uu?

³⁶ Yesu ngê kwo, Daa dyámê mbêmê tpémi y:oo king ngê y:oo pyódu noo. Kwo, W:aa dyámê pê u king ntee pini, ye a dpodo pyu yoo a l:êê díy:o p̄i l:êê té, Nju tpémi y:oo daapaa mgîmî nê. Kwo, Daa dyámê mbêmê tpémi y:oo king ngê y:oo pyódu noo.

³⁷ Paléti ngê kwo, Mumdoon̄i king? Kwo, Yi kópu awêde dí ny:oo. Yesu ngê kwo, N̄yóó núw:o ngê chi vyi, nyimo, Nê king. Kwo, Ngmênê ala kópu mu ngm̄idi u l:êê díy:o dyámê mbêmê n̄i pyodo, nê, Pi kn̄i y:oo ndê kópu yintómu kn̄i yi kn:ââ paa m:uu y:e. Kwo, N:ii kn̄i y:oo ndê kópu kn̄i yi maa a kîgha ngmê, a dnye y:oo nyêmi ngmê. *

³⁸ Paléti ngê kwo, N:uu u ntââ, ndê kópu dé yi kn:ââ dpo pyw:oo? Wod:oo Paléti kuwa mē pwii wo, Nju tpémi ye yepê, Wu pini u kpadakpada u kópu d:oo ngmê pyw:àngo.

³⁹ Yepê, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa dye ghi ngê mbwa k:oo tpémi yi vy:o pi ngmên:aa pw:iipw:ii ngê. Yepê, Nju tpémi. Yepê, U yi nmye a kwo, Nmyi king n̄i pw:ii?

⁴⁰ Dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Daa ye pini. Kwo, Mbadapas yi pw:ii ngi. (Yi Mbadapas Lóma lede yoo yi p:uu mwiyé dp̄imo a l:êê, mbwa k:oo u ngwo kee wo.)

19

Paléti Yesu u pw:iipw:ii ngê u ngwo dêê wo

¹ Wod:oo Paléti ngê lede kn̄i ye yepê, Yesu núw:o yó, yedê kpê dmi ngê nyi kpaka yó, wod:oo m̄i kpaka ngópu.

² Lede kn̄i y:oo Yesu dnye yumuyumu, noko yipu, King kn̄i yi mbêmê k̄idon ntee a kwo nyédi, k̄i pini mbêmê yinté tp̄ile my:oo kaa koo, wod:oo yi kóó diidii a nḡi tumo, a kmongo tumo, k̄idon ntee tp̄ile u ngwo ngmê l:âmo ngópu, Yesu mbêmê kaa ngópu. Kp̄id̄i pee mb:aa ngmê, king kn̄i y:oo yi mbwo ntee dnyimo t:em̄i dé, yinté kp̄id̄i pee mtyemtye u mbwo ngmê t:ee ngópu.

³ U kuwó dini ghi ngê u kwo dnye l̄êp̄i, k:omodanê ngê dnya a chipéchipé, kópu, Munm̄ikó nm̄i mââwe nd̄i, Nju tpémi yi king, u nkwo dnye vyee.

⁴ Paléti kuwa mēdê pwii wo, Nju tpémi ye yepê, Wu pini ngomo k:oo nmye mēn̄inê pw:iipw:ii, nmyi nḡima n:aa kap̄i, mu kópu u díy:o nmyi lama paa yaa we, u kn:aadi te kópu d:oo ngmê pyw:àngo.

⁵ Wod:oo Yesu kuwa a pw:ii ngê, yi kóó diidii dmi mbêmê modoo ya, kp̄id̄i mb:aa u mbwo myedoo ya. Paléti ngê Nju tpémi ye yepê, Yi pini ala.

⁶ Kada pini kn̄i y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, dpodombiy:e mbwó dniye, Paléti ka kwo, K̄idosi n̄edê t:ee ngi. Kwo, Daad̄i ya. Wod:oo Paléti ye nod:e wo, yepê, Yi kópu nmyi lama ma tóó. Yepê, Nmyi chóó nuw:o yó, k̄idosi n̄edê nyi t:ee yó. Yepê, U pwopwo u kópu d:oo pyw:àngo, daa tóó modaa tóó.

⁷ Nju tpémi y:oo Paléti ka kwo, Nm̄i dêêp̄i kópu alanté, Pini n:ii ngê Chóó Lémi u p̄i k:omodanê ngê dp̄i vyi, yi pini anyi vy:a. Kwo, Ye pini ngê chóó u komo ngê ala kópu vyi, Nê Chóó Lémi Tp:oo. Kwo, Daad̄i ya, pw:oo we. *

⁸ Dini ghi n:ii ngê Paléti ngê yi kópu nyongo, nk̄ingê ngê y:ay:a pwiyé wo,

* **18:37:** 1 Tim 6:13   * **19:7:** Lev 24:16; Njon 5:18

9 u ngomo k:oo mê kee wo, Yesu ka kwo, Ló y:i nyinê ndê wo? Yesu ngê kópu u kwo daa vvu. *

10 Paléti ngê kwo, Lukwe díy:o kópu a ka daanyi vyi. Kwo, Lama daa tóó, a kêê k:oo nye kwo? Kwo, Ye n:aa tpaépê, Vya yó, yed:oo a vyee ngi. Kwo, Ye n:aa tpaépê, N:aa pw:iipw:i, ye kêê nga daawa t:ee ngmê.

11 Yesu ngê kwo, Pini n:ii nmî pwo a tóó nmî kada pini ngê wodaa pyódu nyoo, ye ngêê k:oo daapídi ghê. Kwo, Yi pini u dnye chuu nyongo, módo nye kpadakpada nê. Kwo, Yélini y:oo nga da núw:o nê yi dnye dmi yichi ny:oo, dono u ngwo chi d:uu. Kwo, Ngmênê yi yéli yi dono d:ud:umbiy:e ndîi. *

12 Paléti ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, d:ud:umbiy:e u yi u ngwo doo kwo, Yesu ní pw:i, ngmênê Nju tpémi dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Ye pini ngê apu, Nê king. Kwo, U yi u ngwo a kwo, Pini n:ii nmî king ndîi ngê wunê tóó, Lóma, u d:aa nê kâádî. Kwo, Yinté pini king ndîi p:uu a d:uu yédi. Kwo, Ye pini nye pw:iipw:i nomomê, ye king ndîi ngê yi kópu wa a ny:oo, doo u nuu u pi ngê anyi pyódu. *

13 Paléti ngê yi kópu yi nyongo, Yesu kuwa ye a pw:i ngê, pi kwéli dpîmo kóté kígha dé, y:i núwo. (Yi kéli ghê chêépî u kadakada mwiyé yé tumo, Nju tpémi yi dnye ngê u pi Nkapata.)

14 Wéni n:ii ngê Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u l:êê díy:o tpile yilí dnye wiyewiye, yi wéni ngê yi kópu yilí u ngwo pyodo. Kâádî máâ kéli dini ghi ghéli daa yó, Paléti ngê Yesu kuwa ye a pw:i ngê, Nju tpémi ye yepê, Ala nmyi king.

15 Dpodombiy:e u kwo mbwó dniye, kwo, Pw:oo we. Kwo, Vya ngi. Kwo, Kídosi ñedê t:ee ngi. Paléti ngê yepê, Mumdoo nmyi king kídosi ñedê waní t:oo? Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo kwo, Nmî king mu ngmídi, king ndîi n:ii Lóma wunê tóó.

16 Wod:oo Paléti ngê lede kní ye yepê, Yesu núw:o yó, kídosi ñedê nyi t:ee yó.

Yesu kídosi ñedê u ngwo t:ee ngópu

Mátíyu 27:32-44; Mak 15:21-32; Luukí 23:26-43

Lóma lede kní y:oo Yesu núw:o ngópu,

17 Njedusalem a kuwo ngópu, ghi ngmê núw:o ngópu, yi ghi u pi Mbodo Dínê. (Nju tpémi yi dnye ngê Nkolkota.) Maa p:uu Yesu ngê u kídosi chóó doo dnyinêdnyinê.

18 Yi mbwini mbêmê Yesu kídosi ñedê mî t:ee ngópu, pi u nkígh:ê mê miyó kídosi ñedê t:ee dumo, u wéni pee ngmê t:ee ngópu, u tanê pee ngmê t:ee ngópu, Yesu yi kéli ghê kídosi ñedê doo ya.

19-20 Paléti ngê u dpodo pyu ngmê ka kwo, Yesu u nt:u kópu d:êê ngi, apii, Yesu Nasalet pi, Nju tpémi yi king. Yi pini ngê yi kópu dyuu pyolo d:êê ngê, Nju dnye ngê d:êê ngê, Kídiki dnye ngê d:êê ngê, Lóma dnye ngê mye d:êê ngê. Yi kópu dyuu Yesu u pwo kídosi ñedê t:ee ngópu. Nju tpémi yilí kní y:oo yi kópu dyuu a kp:aa ngópu, mu kópu u díy:o Njedusalem u nkígh:ê Yesu kídosi ñedê mî t:ee ngópu, daa kuughê.

21 Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo Paléti ka kwo, Lukwe díy:o chi d:êê, Nju tpémi yi king. Kwo, Alanté wochi d:êê, Kí pini ngê apu, Nê Nju tpémi yi king.

22 Paléti ngê yepê, Kópuni dí d:êê, muchoo ya. Yepê, Daaní ngmêê.

* 19:9: Mát 27:12; Luukí 23:9

* 19:11: Njon 10:18; Dpodo 2:23; Lóma 13:1

* 19:12: Luukí 23:2;

²³ Dini ghi n:ii ngê Yesu kídosi ñedê t:ee ngópu, lede knî y:oo u kpídî yêê tumo, tpile dyuu páádi ngê pyódu ngópu, lede ngmé u tpile dyuu ngmé. U kpídî ngmé mb:aamb:aa, kpídî d:umu daadîi, kêlî ghê daa dmy:ee ngmé.

²⁴ Lede knî y:oo noko yepê, nangê chaa, ng:oo kmêle, n:uu ngê wunê ng:êênî. Kópuni nmî Mí u puku yedê a tóó, yi Lóma lede páádi knî y:oo daa yi lama yi kópu ntiye ngópu. Yi kópu ala,

A tpile dê yêê t:oo,

A kpídî mb:aa u dîy:o mye ng:oo té. *

²⁵ Yesu u kídosi u nkîgh:ê pyââ páádi yi k:ii nmee kwo, Niye mbwémi Yesu u pye miyó, Méli Kílópas u kpâm pyolo, Méli Makídala pyââ podo. *

²⁶ Yesu ngê u pye a nkîgh:ê módu, kwo, Niye. Kwo, Kí ñm:ee.

²⁷ A ka pé, Kí mye, u kwo mb:aamb:aa ngê chi vyuwo. U kuwó dini ghi ngê u kwo noo vyuwo, a ngomo k:oo doo kwo.

Yesu kídosi ñedê u ngwo pwene

Mátíyu 27:45-56; Mak 15:33-41; Luukí 23:44-49

²⁸ Yesu u lama doo ya, A dpodo yilî yintómu daa kêmakêma n:aa chedêchedê. U yi u ngwo doo kwo, Kópuni puku yedê a tóó ní ntiye, wod:oo yepê, Mbwaa a nga dê chópu. *

²⁹ Wain d:ââ y:i ngmêdoo kwo. Pi ngmê ngê tpênê n:êê ngma a ngêêdí, wain d:ââ k:oo kmênê ngê, yimbwi ñedê kââ, Yesu komo t:âmo mbee ngê. *

³⁰ Yesu ngê yi wain yi ndââ, yepê, Machedê, wod:oo mbodo k:ame a ghê wo, pwene. *

Yesu u ngwo dmya ngópu

³¹ Wéni n:ii ngê Yesu pwene, yi wéni Pídaidé, womumo lime wo ndîi ngmé, ntóó yi wéni ngê kídosi ñedê daapêdoo ya. Yi kópu u l:êê dîy:o Nju tpémi yi kada pini knî ngmê Paléti ka lee dniye, kwo, Yélini kídosi ñedê a pyede, u ntââ yi kpáli dmi wa pwaa t:oo, límîlímî ngê u ngwo paa pw:oo dniye, yed:oo awêde mîpaa kmênê téne. *

³² Wod:oo lede yoo lee dniye, Yesu u nkîgh:ê kídosi ñedê n:ii dê dpîmo ya, yi kpáli páádi knî pwaa tumo,

³³ ngmênê Yesu u kídosi chedê y:i ní dniye, yi vyu dniye, apê, Até dê pw:onu, wod:oo kpáli dê médaa pwaa dumo.

³⁴ Lede ngmê ngê u kaa a ngêêdí, Yesu podo pee dmi kêpa dóó, u kaa yedê péêdí ngê, wêê mbwaa kwodonkwodo a mbépê knopwo.

³⁵ Yi kópu yilî a chóó a ngwolo dê y:oo ní módu, ntênê dí d:êê té, mu kópu u dîy:o yi kópu knî ye paa kélímî mbê dmyeno. *

³⁶⁻³⁷ Lede knî y:oo daa yi lama puku yedê kópu miyó ntiye ngópu, ngmê alanté, Dínê daangmêwa pwaa ngmê, woni alanté, Pini n:ii wa dmya ngmê, pi knî y:oo adnyi y:enê. *

Yesu ntóó u ngwo kmênê ngópu

Mátíyu 27:57-61; Mak 15:42-47; Luukí 23:50-56

³⁸ Pi ngmê, u pi Njósép, Adamátíya pi. Yi pini Yesu ka myedpîmo kélímî, ngmênê tumutumu, mu kópu u dîy:o kada pini knî ye dpîmo nkîngê. Yesu

* 19:24: Psalm 22:18   * 19:25: Mát 27:55-56   * 19:28: Psalm 22:15   * 19:29: Psalm 69:21

* 19:30: Njon 4:34   * 19:31: Deut 21:22-23   * 19:35: Njon 21:24   * 19:36-37: Ex 12:46; Tpyuu

dini ghi n:ii ngê pwene, yed:oo yi Njósép Paléti ka loo, kwo, U ntââ Yesu ntóó wan:uu kmênê. Paléti ngê kwo, U ntââ, wod:oo Yesu u kídosi chedê nmo a loo, ntóó nmo ngópu. *

³⁹ Pi m:uu nmo myeda loo, u pi Nikódimês, pini n:ii Yesu ka mgídí vy:o mwiye a loo. Yi pini ngê, u dpodo pyu kní yi k:ii mtyîmî ntee tpile péé kní ngma a núw:o ngópu, tuu mb:aamb:aa. Yi tpile péé dmi yi dîngídîngî ndîî. *

⁴⁰ Yi mâawe dê y:oo yi mtyîmî ntee tpile Yesu ntóó p:uu dpîmo t:emî, kpídí ngê ntóó u nkwo dpîmo a kmongokmongo, mu kópu u díy:o nmî Nju tpémi nmî pi ntóó kmênêkmênê yinté a tóó.

⁴¹ Yesu kídosi ríedê kwéli pwene u nkîgh:ê myângo ngmêdoo ya. Yi myângo vy:o kpomo kamî ngmêdoo ya, wunê pi ntóó y:i daangmê kmênê ngópu.

⁴² Yi lémi dê y:oo Yesu ntóó yi kpomo u mênê kmênê ngópu, mu kópu u díy:o mgídí doo a ghayghay, doo u ntââ kuughê daapí núw:o ngópu.

20

Yesu u ngwo a pii wo

Mátiyu 28:1-8; Mak 16:1-8; Luukí 24:1-12

¹ Sandé mw:aa mgídí vy:o, Méli Makídala pyââ kpomo chedê yi loo, Yesu kwéli kmênê ngópu. Apê, Chêêpî pââ ndîî n:ii kpomo t:âmo kaa ngópu, apê, Lukwe ngê atédê tpiyé wupu kwolo.

² Wod:oo mbêpê a puwâ, Saimon Pita k:ii mdoo nye a núwo, nyepê, Nmî Lémi ntóó kpomo u mênê kédê ngî ngmê, kwéli d:uu yé ngmê, nmî lama daa tóó.

³ Pita k:ii kpomo u chedê nyi lee knopwo.

⁴ Maa p:uu nipi nyipu mbêpê, mbêpê tédê Pita nê kuwo ngê, kpomo u chedê mwiye n:uu ta, ngmênê kpomo u mênê ghêlí dîpî kee wo.

⁵ Kpomo u mênê nê tepe mbê wo, Yesu ntóó p:uu kpídîni t:ee tumo, nî m:uu too.

⁶ Pita dini ghi n:ii ngê ta, yi ngwo kpomo u mênê kee wo, kpídí mye m:uu too.

⁷ Kpídîni ngê mbodo a kmongo ngópu, apê, U mo mu tóó, kmongo ngmê.

⁸ Myenté kpomo u mênê my:aa kee wo, yi kópu kní y:aa m:uu too, ala kópu ka u ngwo nî kêlîmî mbê wo, nê, Nmî Lémi kêda pyidu.

⁹ Yesu u pyidepyide p:uu kópuni puku yedê a pyede, yi ngwo ghêlí dpîp:oo w:ee too.

¹⁰ U kuwó dini ghi ngê p:o m:ee diyé knopwo.

Yesu ngê Méli Makídala pyââ ka chóóchóó u ngwo a kêma ngê

Mátiyu 28:9-10; Mak 16:9-11

¹¹ Méli kpomo chedê doo kwo, doo mbê. Kpomo u mênê yedê tepe mbê wo,

¹² enjel miyó módu, yi kpídí dê kpaapíkpaapí dê. Yesu ntóó mwiye kwéli doo ya, yi kêlí ghê dpîmo ya, mbodo kwéli yé ngópu, woni y:i doo ya, woni yu dmyíno doo ya.

¹³ Ngmê ngê Méli ka kwo, Lukwe díy:o nye mbê. Yepê, Nmî Lémi ntóó até da ngî ngmê, anyi d:uu yé ngmê.

¹⁴ Wod:oo Méli yi diyé wo, Yesu yi módu, ngmênê daa myââ. *

* 19:38: Njon 7:13; 12:42 * 19:39: Njon 3:1-2 * 20:14: Luukí 24:16; Njon 21:4

15 Yesu ngê kwo, Lukwe dîy:o nye mbê. Kwo, N:uu ka nye vuywo? Méli ngê apê ngmênê, Myàngo u y:enê pyu ye kwo, kwo, Ala pini ntóó dmyinê ngi ngmê, kwéli dmyin:a a yé ngmê a ka vyi ngi, n:aa lèpi, ntóó mênin:aa ng:êênî.

16 Yesu ngê kwo, Méli. Yi ngwo dini ghi ngê Méli ngê myââ, apê, Kíngê Yesu. Nju dnye ngê kwo, Laponi, u nt:u kópu nmînê nmo, Nmî Lémi. Wod:oo Yesu u nkigh:ê loo.

17 Yesu ngê kwo, Kalê nédi, mu kópu u dîy:o M:aa ka d:oonngê kee wo. Kwo, A mî mye nmyi Mî, a yâpwo mye nmyi yâpwo. Kwo, Yi pini ka n:aa koko. Kwo, A mbwó knî ye yi kópu dp:uu vyi ngi. *

18 Wod:oo Méli Makídala pyââ nmo a loo, nmopê, Nmî Lémi kídî m:uu. Méli ka kópuni a vyi too, nmo mínê nté too.

Yesu u ngwo nmî módu

Mátíyú 28:16-20; Mak 16:14-18; Luukí 24:36-49

19 Yi Sandé ntumokwodo n:ii knî yi k:ii Yesu p:uu nnee ndiye, ngomo k:oo nnee kwo. Keñe nmo kuwo too, mu kópu u dîy:o Nju tpémi yi kada pini knî ye nmî nkíngê mbê dniye. Wod:oo Yesu anya a pwiyé wo, nmî vy:o ghê wo, nmopê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo, ala nê, namê nkíngê.

20 Ú kuwó dini ghi ngê kóó dé nmî ngópu tpyé doo, kaa kwéli dóó ngópu, nmî ngópu mye tpyó. Dini ghi n:ii ngê nmî myââ, nmî gha dmi d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo. *

21 Myombó Yesu ngê nmopê, Namê nkíngê. Nmopê, M:aa ngê dyámê mbêmê ntee a dy:ââ noo, pi knî ye yinté u nkwo n:aa dyede nmyo. *

22 Wod:oo Yesu nmo kó wââ mbê wo, nmopê, M:aa u Ghê Dmi nmyi mênê dí yé.

23 Nmopê, N:ii yi dono wanmyi chedê t:oo, M:aa ngê yi dono u mbodo kn:ââ vuywo wa kéé té, mēdaawa a ngi té. Nmopê, N:ii p:uu M:aa u Ghê Dmi mbêmê ala kópu wanmyinê w:ee ngmê, anye, Kí pini ngê u dono dē mgímí té, mēdaawa kéé té, nmopê, yi pini ka wanmyi vyi ngmê, Nono knî y:oo dē dyênê ngi, ye yi pini u dono M:aa ngê u mbodo kn:ââ vuywo daawa kéé té.

Tomas ngê Yesu u ngwo módu

24 Wéni n:ii ngê Yesu nmî módu, nmî vy:o pini ngmê Tomas, pini n:ii u mbwó k:ii nipi taa knopwo, yi pini nmî vy:o dēpwo kwo, *

25 wod:oo dini ghi n:ii ngê Tomas nmî módu, kwonmo, Nmî Lémi kudu m:uu. Tomas ngê nmopê, Kpéêpi u kwéli kóó dē yi p:uu daanî m:uu knomomê, a kēēpyââ yi kwéli p:uu daanî yé knomomê, kaa kwéli dóó ngópu a kēē y:i daanî yé knomomê, ye daanî kélímí mb:anê.

26 Wiki ngmídi mí loo, Tomas u k:ii ngomo k:oo nipi nnee kwo. K:omo tpile keñe nmo kuwo too, ngmênê Yesu anya a pwiyé wo, nmî vy:o ghê wo, Nmopê, Mw:ââkó a tîdê mbwó yoo.

27 Tomas ka kwo, A kēê dē ngi m:uu dé, ngēēpyââ yi p:uu kédî, a podo pee dmi kēpa ngēê mye yé. Kwo, Lukwe dîy:o d:ii kélímí. Kwo, Chi kélímí.

28 Tomas ngê kwo, A Lémi, nyi nmî yâpwo ndéndê.

29 Yesu ngê kwo, Wochoo m:uu noo, daapíchi kélímí mb:anê. Kwo, Yélini a ka adnya a kélímí, k:omo tpile daawa m:uu nê, a ka amyednya a kélímí, yi yélini yi gha dmi M:aa ngê d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu té. *

* 20:17: Lóma 8:29; Hipílu 2:11-12 * 20:20: Njon 19:34; 16:22; 1 Njon 1:1 * 20:21: Njon 17:18

* 20:24: Njon 11:16; 14:5 * 20:29: 1 Pita 1:8

Kópuni u lêê dîy:o ala puku dmi nî d-êê ngê

³⁰ K:omo tpile Yesu ngê mbwudu yilî nmî ngópu chópu, ngmênê ala puku yedê pyile njini nî d-êê ngê. *

³¹ Nî d-êê too, mu kópu u dîy:o ala kópu ka paa kêlîmî mbê dmyeno, pini n:iî Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, nmî kada pini ngê pyódu ngê, yi pini Yesu, pini n:iî Chóó Lémi Tp:oo. U ya a nga a kwo Yesu ka kêlîmî mbê dmyeno, u pi mbêê ghê kamî u ngwo pêdê pyw:ee yó. *

21

Yesu pyolombó u ngwo nmî módu

¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu ngê chóóchóó nmî ngópu mê tpyó. Dini ghi n:iî ngê Nkálili Kpéni Lêê u nkîgh:ê nmee ya, yi kópu nmo u ngwo pyodo.

² Nmî pyudu nmee ya Saimon Pita ngmê, Tomas myomo, pini n:iî u mbwó k:iî nipi taa knopwo, Nêtániyel pyolo, Kéna pi, Nkálili Wee u kwo p:aani n:iî a tóó, a mbwó k:iî nye podo limo, Yesu p:uu ndiye pyu mê miyó yi k:iî.

³ Saimon Pita ngê nmopê, Vyuwó tédê n:aa lèpî. Kwonmo, Nmî k:iî lee kmêle. Wod:oo dinki k:oo nm:uu wo dniye, munmeen:aa vuywó. Yi ngídí nmo dyé ngê, pwoo k:oo te dêpê gho.

⁴ Mw:aamw:aa dini ghi ngê Yesu tii vuywo nmî módu, ngmênê pi daa myââ.

⁵ Nmopê, Kî tpókni. Nmopê, Pwoo k:oo te doo gho? Kwonmo, Nyââ, te doo gho. *

⁶ Nmopê, Nmyi pwoo dinki mwada pee kée yó, yi knî ngmê wunê wupwo. Wod:oo pwoo dinki mwada pee nmî kée ngê, te yilî a gho, doo u ntââ pwoo dinki k:oo daap:ono pêêdí ngê. *

⁷ Pita ka kwonoo, Kî nmî Lémi vyîlo ye kwo. Saimon Pita ngê yi nyongo, apê, Nmî Lémi ye kwo, wod:oo u paa kpídí u paa ngmê t:ângo, tpuu a ndê ngê, kpé lèê u kwo mbêka wo, Yesu ka cháachââ mí kee wo.

⁸ Dinki k:oo a kuwo nmoo, nmîné pwoo nmee a paapaa. Yesu kwéli doo a kwo daa kuughê, pwoo y:i nm:uu tédê ngê.

⁹ Dini ghi n:iî ngê lyoko nmî tee dniye, nê, Yesu ngê ndyuw:e ngmê atédê kpê, te ngmê nk:êênî, mbîdédi knî my:oo kwo.

¹⁰ Yesu ngê nmopê, Te n:iî da ghêpê dmi, knî ngma a ñuw:o yó.

¹¹ Saimon Pita dinki kn:ââ ghê nmo a loo, pwoo nipi lyoko nmo pêêdí ngê. K:omo tpile te ndîi yono y:a limo y:a mê pyile y:i a ghê, ngmênê pwoo daa chaa ngópu.

¹² Yesu ngê nmopê, A pwiyé dmyeno, nté anyi ma yó. U kwo nmî nkîngê mbê dniye, u kwo médaap:oo póó dniye, Nyi n:uu, mu kópu u dîy:o nmî lama doo ya, Kî nmî Lémi.

¹³ Wod:oo Yesu ngê mbîdédi a ngêêdí, nmo a kpo, te nmo myedê kpo.

¹⁴ Yesu ngê yinté chóóchóó pyolombó nmo a kéma ngê, kpêênî mwâ a pii wo. *

Yesu Pita k:iî u ngwo dpîmo danêmbum

¹⁵ Kmaapi yinmo kêlî ngê, Yesu ngê Saimon Pita ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, Mumdoó kî yéli yi nódo a nuu ghi dnyinté a tóó, ngmênê nyi mu ngmîdi a nuu

* 20:30: Njon 21:25 * 20:31: Njon 3:15; Lóma 1:17; 1 Njon 5:13 * 21:5: Luukí 24:41 * 21:6: Luukí 5:4-7 * 21:14: Njon 20:19,26

ghi ndêndê ngê nódó a tóó? Pita ngê kwo, Nyââ, a Lémi. Kwo, Lama ka tóó nê, nuu ghi a nódó ka tóó. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi mbonombono. *

¹⁶ Myombó Yesu ngê Saimon ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, A nuu ghi nódó a tóó? Pita ngê kwo, Nyââ, a Lémi. Kwo, Lama ka tóó, nuu ghi a nódó ka tóó. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi y:enê. *

¹⁷ Pyolombó Yesu ngê Saimon ka kwo, Njon tp:oo. Kwo, Mumdo a nuu ghi nódó a tóó? Pita u nuw:o dono ngê pyodo, mu kópu u díy:o Yesu u kwo pyolo póo wo, kwo, A nuu ghi nódó a tóó. Yesu ka kwo, A Lémi, kópu yilí yintómu lama ka pyede. Kwo, Lama ka tóó, nuu ghi a nódó ka tóó. Yesu ngê kwo, A sipi w:uu chi mbonombono, mb:aamb:aa ngê cha a chedêchedê y:amíy:amí dé.

¹⁸ Kwo, Ndê kópu nga ngmên:aa tpaê. Kwo, Dini ghi n:ii ngê pi ngêmí ngê nyoo a ya, maléti maa nyimo t:emí, nuw:o ngê ghini u pi dpímo tpaê, y:i nyimo lêpí. Kwo, Dini ghi n:ii ngê vy:enevy:ene kêpa anyin:aa kwo, pi ngmê ngê yedê íedê amí t:ee ngi, ghini u yi nga daadí kwo, y:i wa íuw:o ngi, ngêê dé y:i wa chámê dé, u ngwo wa km:êê ngi. *

¹⁹ Kwo, Cha a nj:ii nê. Yesu ngê Pita u pwopwo u maa yinté nmo a kêma ngê, u ngwo nmo w:ee ngê, nê, Pita ngê Chóó Lémi u pi yi pwopwo tédê wa kní.

Kópuni Yesu ngê a p:uu vyyu

²⁰⁻²¹ Pita u kuwó yi diyé wo, yi m:uu noo, apê, Pini n:ii Yesu u nuu u pi ngê a tóó, mu kwo. Apê, Kmaapí tédê Yesu ka vyílo yi póo wo, kwo, N:uu ngwódo ngê angmê ghê. Wod:oo Pita Yesu ka póo wo, kwo, A Lémi, Kí pini ngê lukwe ngmêwa pyódu? *

²² Yesu ngê kwo, K:omo ngê u ya a nga wo kwo, Kí pini choo ya, u dí anê diyé, ye lukwe díy:o yi kópu p:uu nye nuw:o. Kwo, Cha a nj:ii nê.

²³ Kópuni Yesu ngê Pita ka vyyu, yi kópu u l:êê díy:o Yesu u yoo kní y:oo ala kópu a tpaê ngmê, apu, Nê daawa pw:onu. Ngmênê Yesu ngê daa vyyu, Nê daawa pw:onu. Ala kópu yi vyyu, K:omo ngê u ya a nga wo kwo, Nê choo ya, u dí anê diyé, ye lukwe díy:o yi kópu p:uu nye nuw:o.

A kuwókuwó kópu

²⁴ Yi kópu yilí a ngópu pyodo, a ngwolo dé y:oo m:uu tumo, u ngwo dí d:êê té. K:omodanê kópu d:oongmê d:êê ngê. *

²⁵ Yesu ngê kópu mê yilí d:uu ngê. Yi kópu yilí yintómu w:oo d:êê too, pi kní ye doo u ntáá ngê paa pyódu, daapêdê kp:aa t:oo.

Wu u dí. *

* **21:15:** Mát 26:33 * **21:16:** Dpodo 20:28; 1 Pita 5:2 * **21:18:** 2 Pita 1:14; Njon 13:36 * **21:20-21:** Njon 13:23-25 * **21:24:** Njon 19:35 * **21:25:** Njon 20:30

YESU U DYÉPI YOO YI DPODO

Yesu u yoo yilí ngê u ngwo pyodo, ala u danêmbum. Nkéli dnye ngê u pi Acts, Misima dnye ngê u pi Toulali, nmîné nmo, Yesu u dyépi yoo yi dpodo. Pini n:ii ngê d:êê ngê, u pi Luukí, Antiyóka pi, yi pini kpeede ngê doo ya. Dye ghi kní ngmê ngê Póól dpímo yâmuyâmu, yi kópu u l:êê díy:o ala kópu yinê d:êê ngê, apê, Tídówas nmo kuwo ngê, Samótídési nmí lee dniye. (Dpodo 16:11)

Mâawe ndîi ngmê, u pi Tiyopilas. Luukí ngê u yi doo kwo, Tiyopilas ngê Yesu u yoo yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pêdê w:ee ngê. Yi kópu u l:êê díy:o Luukí ngê u puku miyó d:êê ngê, ngmê Yesu u danêmbum, woni ala puku, u pi Yesu u dyépi yoo yi dpodo.

Nmí lama mb:aamb:aa ngê daa tóó, Luukí ngê ala puku ló m:aani ngê a d:êê ngê. Ndoó apê Yesu m:aani n:ii ngê pwene, m:ââ 28 mí loo, Luukí ngê ala puku u ngwo a d:êê ngê. U kuwó diní ghi ngê m:ââ mê 9 mí loo, Lóma tpémi y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu. Yi m:aani 70, ala ngwo 1970 u pwo.

Luukí ngê Tiyopilas ka u puku dê yi kakêmé u ngwo chámê ngê

¹Mw:ââkó Tiyopilas.

Ala kópu yilí a mwiyémiyê puku yedê nî d:êê ngê, Yesu ngê kópuni yilí d:uu ngê, myenté pi kní yi nuwo kópuni yilí kwólu, u dí, wéni n:ii ngê u Mí ka mí kee wo.

Yesu ngê p:uu ndiye pyu kní ye chóochóó u ngwo ye a kêma ngê

²Yesu diní ghi n:ii ngê pwene, mêda pii wo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ngópu, u dyépi kní ye u kópu yilí a kuwo ngê, yélini mwiyé a ngmídi ngê. *

³Yi dpodo p:uu wo podo y:a chedê ngê, daa ng:êêntómu chóochóó ye dpímo a kêmakêma, wod:oo yi lama mb:aamb:aa ngê yaa wo, apê, Kí pini ndêndê ngê mêtê pii wo. Yi diní ghi ngê Yesu ngê daa ng:êêntómu chóochóó ye a kêma ngê, Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye dpímo danêmbum. *

⁴Diní ghi n:ii ngê Yesu p:uu ndiye pyu kní yi k:ii nipi dnye ya, Yesu ngê yepê, Njedusalem kédmyenêngê kuwo ngmê. Yepê, M:aa u yeedeyede mwiyé dmyinê t:âat:ââ, kópuni p:uu nmye noo a danêmbum. Yepê, Yinê wa wêdêwêde kalê nmyo. *

⁵Yepê, Njon ngê mbwaa paa yoo dpímo a kmênêkmênê dé, ngmênê mââ m:ii M:aa ngê chóó u Ghê Dmi u mênê wa kmênê nmyo. *

Yesu u Mí ka u ngwo kee wo

Mak 16:19-20; Luukí 24:50-53

⁶Diní ghi n:ii ngê Yesu u dyépi kní yi k:ii nipi a wó, u kwo póó dniye, kwo, Nmí Lémi. Kwo, W:êê tpémi y:oo ala kópu m:uu ka a vyi ngópu, apê, Diní ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê wa a ngee nmo, nmo Yísîléli tpémi nmí mbodo dmi mudu y:i wa yââ, kn:aa yéli yi kada pini ngê am:oo pyaa dmi. Kwo, Yi kópu ala ngwo a pyodopyodo?

⁷Yesu ngê yepê, Kópuni wa pyódu, M:aa ngê yi diní ghi u kópu chóó wa vyi. Yepê, Yi diní ghi nmyi lama daawa yââ. *

* 1:2: Luukí 24:51   * 1:3: Luukí 24:36-49; Dpodo 10:41   * 1:4: Luukí 24:49; Njon 14:16-17; Dpodo 2:33   * 1:5: Mát 3:11   * 1:7: Mak 13:32

⁸ Yepê, M:aa u Ghê Dmi dini ghi n:ii ngê nmyi pwo wa a ghîi, yepê, d:ud:umbiy:e wa wêdêwêdê kalê nmyo, pi knî ye a p:uu u nkwo anmyin:aa danê, Njedusalem tpêmi ye, Njuda tpêmi ye, Samédiya tpêmi ye, myenté dyámê ghi yintómu knî yi mbêmê. *

⁹ U danêmbum dini ghi n:ii ngê a kêli ngê, wod:oo Chóó Lémi ngê mbóó p:uu yi ngópu kmungo, apê, Nkalí too pee vy:o ad:uu t:iy:e.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê mbóó p:uu kee wo, p:uu ndiye pyu knî y:oo yi ngwolo dmi dêpê y:ee ngópu, mbóó p:uu mudnye vuywo, wod:oo pi yi nkîgh:é miyó adí m:uu ngmê, yi kpîdí dê kpaapíkpaapí dê.

¹¹ Yi tpódu y:oo yepê, Nkálili tpêmi. Yepê, Lukwe díy:o al:ii nmye kwo té? Yepê, Lukwe anmye y:enê ngmê, mbóó p:uu? Yepê, Ye pini Yesu, pini n:ii nmyi ngópu dê kee, u Mí ka, yepê, mbóó p:uu u Mí ka ntee dê kee, díyo dyámê mbêmê yinté amêdê diyé. *

Métayas ngê Njudas u d:aa u ngwo a kââdí ngê

¹² U kuwó dini ghi ngê Yesu u dyépi knî y:oo mbu mbodo Olipi a kuwo ngópu, Njedusalem mê diyé dniye, daa ndîi máádi ghi tp:oo yi kalê ngópu. (1 km.)

¹³ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem taa dniye, yi ngomo ghi u mênê mí kee dniye, kwéli dnya a ya. Yi pi dmi Pita ngmê, Njon myomo, Njems pyolo, Andru podo, Pilipi limo, Tomas wono, Mbatolomyu pii, Mátiyu wolo, Njems Alípayas tp:oo tówo, Saimon yono, n:ii ngê u yi doo kwo, Lóma tpêmi nmî ngm:ii kalê té, Njudas Njems tp:oo mê ngmê.

¹⁴ Dye ghi yintómu nipi dnyimo ngêpê, pyââ knî yi k:ii, myenté Méli Yesu u pye ghee knî mye yi k:ii.

¹⁵⁻¹⁶ Wo ngmê ngê pi yonoy:a mê myoy:a nipi dnye ya, yélini Yesu ka dnye kêlimî. Wod:oo Pita yi vy:o ghêédí wo, yepê, A tídê mbwó yoo. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Dépidi ka Njudas p:uu kópuni a vuy, yi kópu Dépidi ngê puku yedê u nkwo a d:êê ngê, yepê, doo u ntââ Njudas ngê yi kópu daapí kn:aadi ngê, ndêndê ngê ntiye ngê. Yepê, Yi Njudas Yesu u kwódo ngê vyílo yi ghê wo, dini ghi n:ii ngê Yesu mí mgîmî ngópu. *

¹⁷ Yepê, Njudas nmî vy:o pini ngmê, mu kópu u díy:o Yesu ngê a ngmidi ngê, u k:ii nipi nmímo dpodo.

¹⁸ (Dini ghi n:ii ngê Njudas Yesu u kwódo ngê ghê wo, Nju tpêmi yi máawe ndîi knî y:oo u kwo yi ngópu, yi ye ndapí ngê Njudas ngê têtê ghi ngmê pwila ngê. Njudas ngê tpée kópu vuy, apê, Ayii! Yesu u kwódo ngê m:aa ghê wo. Wod:oo chóochóó mbwámê a nâká ngê, têtê mbêmê dyimê wo, daa pyiyé wo. Ntóó mbwó wo, km:oo pwaa wo, ñukní a pwii wo. *)

¹⁹ Njedusalem tpêmi y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi têtê ghi u pi ntaa ngópu, apê, Wêé u têtê ghi, yi chóó yi dnye ngê, Akeldama.)

²⁰ Pita ngê yepê, Dépidi ngê wéti puku yedê ala kópu a d:êê ngê, apê,

U ngomo podo ngê paa pyaa we,

pi y:i daapíchoo ya.

Yepê, ala kópu myedê d:êê ngê, apê,

Kn:aa pini ngmê ngê dpodo têtê u d:aa pêtê kââdí ngê, *

* **1:8:** Mát 28:19; Dpodo 2:32; 5:32; Epeso 3:16 * **1:11:** Luukí 21:27; Tpyuu 1:7 * **1:15-16:** Psalm 41:9 * **1:18:** Mát 27:3-10; Luukí 22:22 * **1:20:** Psalm 69:25; 109:8

21-22 Pita ngê yepê, Pi ngmê ngê Njudas u d:aa modo kââdi ngê, pini n:i i u lama a tóó, Ndêndê ngê Yesu a pii wo. Yepê, Yi pini ngê pi knî ye choon:aa tpaê, Yesu ndêndê ngê a pii wo. Yepê, Alanté pini u ntââ, pini n:i i dye ghi yintómu nmî vy:o doo kwo, kn:ââ Njon ngê Yesu mbwaa paa mwo a kmênê ngê, u dî Yesu u Mî ka mî kee wo.

23 U kuwó dini ghi ngê pi miyó a pyw:ee ngópu, Mêtayas pini dê Njósép Sapaî tpa:oo, u pi mo a tóó, Njastas.

24 Dini ghi n:i i ngê a pyw:ee dumo, Yesu ka dnye ngêpê, kwo, Mw:ââkó nmî Lémi, doo u ntââ ala pini dê daanmî chámê dê, ngmênê nyi u ntââ, mu kópu u díy:o pi yintómu yi gha dmi lama dé. Kwo, Pini n:i i nyinê ngmîdi ngê, kwo, nmî nuw:o nêdê yimi a téni.

25 Kwo, Yi pini nyépi ngê wa pyódu, nipi u k:i i anmî dpodo, Njudas u d:aa yinê wa a kââdi, mu kópu u díy:o Njudas ngê ka a kuwo nmoo, chóó angênté kí pyodo.

26 U kuwó dini ghi ngê Pita yi ngópu doo ng:oo, Mêtayas u ngwo a pyw:ângo, wod:oo yi pini ngê Njudas u d:aa yinê a kââdi ngê, dyépi y:a mê ngmê knî yi vy:o mî ghê wo.

2

Yesu u yoo knî ye Chóó Lémi u Ghê Dmi u ngwo a gho

1 Dini ghi n:i i ngê Yesu pwene, wo limoy:a mî loo, Nju tpémi yi naa ngma a pwaa wo, u pi Péntikos. *

2 N:i i dé Yesu ka dnyimo kêlîmî, yi nááli têdê nipi a da wo, wod:oo mbóó p:uu yópu ndîi u dnye ngmê ny:ee ngópu. Ngomoni k:oo dnye kwo, pi yintómu knî y:oo nye ny:ee ngópu.

3 Wod:oo ndê dóó yilî m:uu ngópu, chaa wo, yi ndéni dóó yi mbêmé ntémwintémwi ghê wo. *

4 Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi yéli yintómu yi gha dmi a nt:ee too, u ntââ ngê pyódu too, wod:oo daa dnye ngmîdi ngê dnye mbumu. Yélini Njedusalem doo kwo, yi kópu dini ghi n:i i ngê ny:ee ngópu, wod:oo yoo nipi a wó. *

5 Yi dini ghi ngê Nju tpémi daa dyámê pee ngmîdi mbêmé dnya a ya. Epilaham yi kn:ââ mu ngmîdi, Chóó Lémi yi yâpwo mu ngmîdi, ngmênê yi dnye u mo u mo dé. Dye ghi knî ngmê ngê Njedusalem naa têdê dnyimo lêpî.

6-8 Yi yéli y:oo Yesu u yoo yi dnye dmi dini ghi n:i i ngê ny:ee ngópu, apê, Kí lónté kópu? Apê, K:omo tpile kí yéli yintómu Nkálili tpémi, yi dnye mu ngmîdi, ngmênê nmî dnye ngê nmî dnye ngê ka mbumu té. Apê, Lukwe y:e ngmêdê pyódu?

9-10 Apê, Nmo knî ngmê Pátiya tpémi, Midiya tpémi, Elam tpémi, Mbápileon tpémi, Njuda tpémi, Kapadosiya tpémi, Pontós tpémi, Esiya tpémi, Pídichiya tpémi, Pamípiliya tpémi, Yichip tpémi. Apê, Nmo knî ngmê Sadéni tpémi, Lipiya wee u kwo nmo ndê dniye.

11 Apê, Nmo knî ngmê Lóma tpémi, woni knî yi kn:ââ Epilaham, woni knî yi chóó Nju pi ngê pyaa dniye. Apê, Nmo knî ngmê Kíditi tpémi, nmo knî ngmê Alépiya tpémi. Apê, K:omo tpile nmî dnye daa ngmîdi, ngmênê kí yéli y:oo nmî dnye ngê nmî dnye ngê ka mbumu té, Chóó Lémi ngê ndîi kópuni d:uu too, nmo ka tpaê t:oo. *

* 2:1 Deut 16:9-11 * 2:3 Mát 3:11; Njon 3:8 * 2:4 Njon 14:17; Dpodo 4:31; 10:44-46; 19:6; Mak 16:17 * 2:11 Tpyuu 7:9

12 Kópuni pyodo d:ud:umbiy:e dêpê w:ee ngópu, noko yepê, Kí lónté kópu?

13 Pi yilí kní y:oo yi kópu vyi ngópu, ngmênê woni kní y:oo noko yepê, Kêdê ghéti dmi, mbwaa dê nda ngmê.

Pita u kópu dyuu

14 U kuwó dini ghi ngê Yesu u dyépi y:a mê miyó yintómu ghêêdí dniye, Pita pi kní ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Nju tpémi. Yepê, Yélini Njedusalem dmyinê dáâ, yepê, a ka nga a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Kópuni dê pyódu, u kakêmé nmye n:aa chámêchámê.

15 Yepê, Ala kópu dmye vyi ngmê, Kí tpókni y:oo mbwaa dê nda ngmê. Yepê, Kêle, ngmênê mbwaa dp:oo ndâ, mu kópu u díy:o doo u dye ghi, kââdí ngê daa ndîi mbóó ghi yedê kuwo.

16 Yepê, Kí tpókni yi k:ii daa mbwaa yidpî nda, ngmênê kópu kamî nmo ngmêyi t:aa, Njowel wunê kópuni p:uu doo a danê, Chóó Lémi u komo u ngwo mwo a kââ. Yepê, Njowel ngê Chóó Lémi u kópu wunê alanté mwo a d:êê ngê, apê,

17 Dini ghi n:ii ngê tpile yilí yintómu machedê ngê wadí pyodopyodo,

a Ghê Dmi mwiyé wanê dy:ââ,

pi yilí yintómu yi mênê wa kee.

Nmyi tp:ee dmââdíma y:oo a komo pi kní ye adnyin:aa kapî,

mââwe kní ye yi wóó k:oo a kópu dyuu ana a tpapê dé. *

18 Yi dini ghi ngê daa kada pini kní ye yi mo a Ghê Dmi wanê dy:ââ,

ngmênê a yoo yintómu kní ye a Ghê Dmi amyenê dy:ââ,

yélini a ka adnya a ng:aa.

Yi yéli y:oo a komo y:oo adnyin:aa kapî.

19-20 Mbóó p:uu kópu ndîi yilí anîn:aa d:uud:uu, dyámê mbêmê yinté amyenin:aa d:uud:uu dé. Yi ngwo dini ghi ngê wêê wa pwii, ndê wa taa, dpudu ndîi ngê wa pyódu, kââdí mgêê nkaa vy: o wa ch:iy:e, d:ââ wêê kuu ngê wa pyódu, u kuwó dini ghi ngê pi yilí waní kpada.

21 Yi dini ghi ngê pini n:ii ngê a ka wa vyi, Ngee nédi,

yi pini waní ngee.

22 Pita ngê yepê, Yisiléli tpémi. Yepê, A kópu dyuu dpî ny:ee yó. Yepê, Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Pi kní yi lama paa yaa we, awo, Chóó Lémi ngê Yesu yinê a dy:ââ ngê. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê Yesu yinê a wêdêwêdê kwólu, mbwudu yilí u ngwo doo chap. Yepê, Yi kópu nmyi lama ka tóó, mu kópu u díy:o Yesu ngê yi kópu yilí nmyi ngópu doo d:uud:uu. *

23 Yepê, Chóó Lémi ngê u dy:oo wunê a chápwo, apê, Díyo Yesu amí ngîmî ngmê, amí vya ngmê. Yepê, Yi kópu nmyi ntiye ngópu, Yesu nmyi ngîmî ngópu, Lóma tpémi ye nmyi y:ee ngópu, vya ngópu, kídosi ínedê t:ee ngópu. *

24 Yepê, Yesu nmyi vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê. Yepê, Yi dono vy:o mêtê y:ângo, mu kópu u díy:o doo u ntââ pwpowwo ngê daapêdoo tpyé.

25 Yepê, King Dépidi ngê Yesu u kópu dyuu wunê alanté a d:êê ngê, apê,

A lama a tóó, A lémi ngê daawa kuwo nê, yinê a ngêêpî nê, dono daangmanê pyw:oo. *

26 Yi kópu u l:êê díy:o a gha mb:aamb:aa ngê a tóó,

Chóó Lémi n:aa chaa kígha ngê.

* 2:17: Joel 2:28-32 * 2:22: Njon 3:2 * 2:23: Dpodo 4:27-28; 1 Pita 1:20 * 2:25: Psalm 16:8-11

A Lémi, k:omo tpile wanî pw:onu, wanyinê ngee nê.

²⁷ Yélini pw:oo dniye, yi yéli yi vy:o daanyinê kuwo nê, wanyinê ngi nê, têpê ngê daawa ma nê,

mu kópu u díy:o nyi mu ngmidi a kada nye tóó.

²⁸ A ghê a ka amênyinê diyédiyê kwolo.

Dini ghi n:ii ngê am:aa m:uu ngi,
a gha mb:aamb:aa ngê am:ii pyódu.

²⁹ Pita ngê Nju tpémi ye yepê, A tídê mbwó yoo. Yepê, Nmí máawe ndií Dépidi u kakémê nmye n:aa chámêchámê. Yepê, Wunê ló dini mwo a pwene, kí kmênê ngópu, awêde kpê ala p:aani ka tóó. *

³⁰ Yepê, Chóó Lémi u komo yinê dpímo a kapí, kópuni Chóó Lémi ngê u kwo a vyu, yi kópu u lama mb:aamb:aa ngê doo ya, kwo, Nii íedê pi ngmanê ngmidi, yi pini nyoo yi king ngê wa pyódu. Kwo, Ntee nye tóó, yintoo king ngê wa pyódu. *

³¹ Yepê, Dépidi u lama doo ya, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, dini ghi n:ii ngê wa pw:onu, têpê ngê daawa ma, amêdê pyidu. Yepê, U l:êê díy:o Dépidi ngê yi kópu u ngwo d:êê ngê. *

³² Yepê, Dépidi pini n:ii p:uu doo a danêmbum, yi pini ndêndê ngê Yesu. Yepê, Dini ghi n:ii ngê pwene, Chóó Lémi ngê mêdê pyidu ngê, nmo yintómu nmí ngwolo kní y:oo kînmí módu, Yesu mêka a pii wo. *

³³ Yepê, Chóó Lémi ka mê kee wo, u nkígh:ê mímí yaa wo, u che p:ââ pee ngê mímí pyodo. Yepê, Nmí Mí ngê kópuni wunê a vyu, yi kópu u ngwo dê d:uu, Yesu ka chóó u Ghê Dmi dê y:oo, nmo yinê myedê dy:ââ.

³⁴ Yepê, Yesu mbóó p:uu ntee kee wo, Dépidi yintê mēdaa kee wo, ngmênê Dépidi ngê chóó u kópu dyuu alanté wunê a d:êê ngê, apê, Chóó Lémi ngê a kada pini ka kwo,

Mí ndií ngê n:aa pyépi
a che p:ââ pee ngê chí ya,
pi yintómu chi y:enê dé. *

³⁵ Yélini m:uu a l:êê té,
díyo aní vya té,
nyí yodo u maknopwo wanî yé té.

³⁶ Pita ngê yepê, Yisiléli tpémi. Yepê, Ala kópu ka dmyinê kélímí, Yesu pini n:ii kídosi íedê nmyi t:ee ngópu, yi pini Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, nmí kada kââ.

³⁷ Pi kní y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, tpéé kópu mí vyi ngópu, yi gha dmi d:ud:umbiy:e dono ngê pyodo, Pita u pyipe kní yi k:ii nipi ye póó dniye, yepê, Nmí mbwó yoo, ló kópu ngmanmí d:uu? Yepê, Chóó Lémi ngê ntáâ nmo awêde wunê vyími. *

³⁸ Pita ngê yepê, Nmyo ngmêngmênté nmyi dono a kuwo tóó, Yesu u pi ngê mbwaa paa nmo kmênêkmênê nmyo, yed:oo nmyi dono mēdaadi ya, Chóó Lémi ngê u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngí té. Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede nmye wa a kê, chóó u Ghê Dmi nmyi mênê wa kee.

³⁹ Yepê, Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmye wa a dy:ââ, nmyi tp:ee dmáâdíma yi kii, yélini kuughê wunê kwo mye yi kii. Yepê, Chóó Lémi ngê

* 2:29: 1 Kings 2:10; Dpodo 13:36 * 2:30: Psalm 132:11 * 2:31: Psalm 16:10 * 2:32: Dpodo 1:4,8; 7:55-56; 1 Pita 3:22 * 2:34: Psalm 110:1 * 2:37: Dpodo 16:30-33

yélini wa a ngmidi, yi yéli u yoo vy:o wa kââ, chóó u Ghê Dmi ye wa a dy:ââ, yi ménê wa kee. *

⁴⁰ Pita ngê pi knî ye daa kópu ngmidi vyu, doo kwunokwuno dé, yepê, Mw:âákó a tídê mbwó yoo, yélini knî y:oo Yesu vya ngópu, yi yéli mwo a kuwo tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê daa pèdê kpada nmyine.

⁴¹ Pi yilí Pita ka kélímî mbê dniye, yi yéli dyépi knî y:oo Yesu u pi ngê mbwaa paa dnye kmênêkmênê dé, pi pyolo yono yono y:a yi wéni ngê Yesu u yoo vy:o ghê dniye. *

⁴² Yi yéli dyépi knî yi p:uu dnyimo ndiye, yi nuw:o dmi ngmidi ngê dpîmo ya, nipi dnyimo ngêpê, nipi dnyimo knaapi, Yesu ngê mbidédi ntee puwá, wain ntee ye y:àngo, yi kópu yinté u nkwo dnyimo d:uud:uu.

Yesu u yoo ntee dnyimo ya

⁴³ Yesu u dyépi knî y:oo mbwudu yilí dnyimo chap, pi yoo yi nyepényepê u kópu ngê dpîmo pyodopyodo, apu, Kí tpókni y:oo lónté kópu ka d:uud:uu t:oo. *

⁴⁴ Yélini Yesu ka dnyimo kélímî, yi nuw:o dmi ngmidi ngê dpîmo ya, yi tpile noko dnyimo yémí dé. *

⁴⁵ Yi tpile kuwa dnyimon:aa yémí dé, pi knî y:oo ye dnyimon:aa pywupwi dé. Yi tpile knî yi pywuu dnyimo a néne, yi vy:o pinté knî ye dnyimon:aa yémí.

⁴⁶ Dye ghi yintómu Chóó Lémi u ngomo k:oo nipi dnyimo a wó, yi ngomo k:oo yi ngomo k:oo nté nipi dnyimo pípi, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpîmo ya, dnyimo numo yeedeyeede, noko dèdnyimo mtíkó, Chóó Lémi dnyimo chaa kígha. *

⁴⁷ Kuwa tpémi y:oo apu, K:uuchêm u yoo. Dye ghi yintómu nmî Lémi ngê pi dpîmo ngêépí dé, u ngwo u kwo dnyimo kélímî, u yoo vy:o dnyimon:aa wowo, u yoo yinté yilí ngê dpîmo pyodopyodo. *

3

Pita Njon y:oo kpâlî kpêê u ngwo pyi ngópu

¹ Wo yintómu knî yi k:oo Nju tpémi Chóó Lémi u ngomo k:oo dnyimon:aa ngêpê, dini ghi n:ii ngê kâádí t:ono dpîmo wowo, u ngwo dnyimo koko. Wo ngmê ngê Pita pini dé Njon yi ngêpê tédê até yi lee knopwo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo dpîmo koko, keñe n:ii u pi K:uuchêm u keñe,

² yi keñe nkígh:ê pi ngmê m:uu ngópu, kpâlî dé kpêê dé. Yi pini dini ghi n:ii ngê mwo a ta, yinté dpîmo ya, kpâlî dé kpêê dé, dèdpîmo m:ii. Dye ghi yintómu yi pini u pyipe knî y:oo dnyimo dnyinédnyinê, yi keñe nkígh:ê dnyimon:aa yiyé. Yélini ngêpê tédê dnyimo koko, yi kpâlî kpêê ngê ndapí ye dpîmo dmyinê. *

³ Dini ghi n:ii ngê yi kpâlî kpêê ngê Pita pini dé Njon m:uu doo, yepê, Ndapí a ka ngma a kê nyoo.

⁴ Até yidpîmo y:enê, Pita ngê kwo, Ngî m:uu nyédi.

⁵ Wod:oo ye até yi vyu wo, apê ngmênê, Tpile a ka ngmê wunê kuwo ngmê.

* 2:39: Epeso 2:12-13,17 * 2:41: Dpodo 4:4; 5:14 * 2:43: Dpodo 5:11-12 * 2:44: Dpodo 4:32-35

* 2:46: Luukí 24:53 * 2:47: Dpodo 6:7; 11:21,24 * 3:2: Dpodo 14:8

⁶ Pita ngê kwo, Ndapî a ngópu daa tóó, ngmênê kópuni a mênê a tóó, vyílo nga yinîné kuwo. Kwo, Yesu Kédisu Nasalet pi u pi ngê n:aa ghêêmî kapî ngi.
*

⁷ Kwo, Gh:êédé. Wod:oo u wéni pee kele, ghêêmî kââ. Yi dini ghi ngê yi pini yu nd:oo dé wêdêwêdê ngê pyaa knopwo, mbêka wo, ghêêmî ghê wo, wod:oo doo paa.

⁸ Wod:oo yi pini Pita pini dé Njon yi p:uu kele, Chóó Lémi u ngomo k:oo nipi mê kee dniye. Yi ngomo k:oo doo m:ii, doo mbêka, Chóó Lémi modoo chaa kîgha.

⁹⁻¹⁰ Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, mya ngópu, apê, Kî kpâlî kpêê. Apê, Dye ghi yintómu K:uuchêm u keñe t:âmo kîdpîmo yââyââ, pi knî ye yi dpîmo ndapî dmyinê. Apê, Ala ngwo mb:aamb:aa ngê mêka m:ii, Chóó Lémi myeka chaa kîgha. Apê, Kî lónté kópu? Apê, Lukwe u ngwo ngmêdê pyódu?

Pita ngê kpâlî kpêê p:uu kópuni vuy

¹¹ Pita Njon y:oo pini n:ii pyi ngópu, yi pini yi kélê kele, yi kêê dé mgímî doo. Chóó Lémi u ngomo dini ghi n:ii ngê dnya a kuwokuwo, ghi ngmê y:i lee dniye, u pi Solomon u ngomo ghi. Yi kélî ghê pi yintómu a da wo, Noko yepê, Vyuw! Apê, Kî tpódu y:oo kî pini lónté dé pyi ngmê?

¹² Pita ngê yoo dini ghi n:ii ngê módu, yepê, Yisiléli tpémi. Yepê, Lukwe díy:o nmye liya té? Yepê, Lukwe díy:o nmye y:enê nyo? Yepê, Daa nyi chóó nyi wêdêwêdê ngê dnye pyi. Yepê, Daa nyi chóó nyi l:êê ghi u díy:o kî pini dé pyiyé.

¹³ Yepê, Kêle. Yepê, Chóó Lémi ngê yinê dé pyi. Yepê, Nmî yâpwo njini, pini n:ii ka nmî kn:ââ Epîlaham dpîmo a ngêpê, tp:oo Yisak u kwo myedpîmo a ngêpê, Njakóp u kwo myedpîmo a ngêpê, yepê, pini n:ii ka nmî kn:ââ yoo dnyimo a ngêpê, yepê, yi yâpwo ngê ala pini yinê dé pyi, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, A dpodo pyu Yesu u pi ndîi ngê paa pyaa we. Yepê, Yi pini nmyi mgímî ngópu, Paléti ka nmyi y:ee ngópu. Yepê, K:omo tpile Paléti ngê u yi doo kwo, Yesu ní pw:ii, yepê, ngmênê nmyi mb:ii ngópu. *

¹⁴ Yepê, Yesu ngê Chóó Lémi mu ngmîdi u dnye doo nyêm, kópu dono daangmê d:uu ngê, ngmênê u wépi nmyi pwaa ngópu, Paléti ka nmyi vyi ngópu, kwonye, Yesu vya ngi, Mbadapas pw:ii ngi.

¹⁵ Yepê, Mbadapas pi vye pyu, yi pini nmyi pw:ii ngópu, Ghê u Kn:ââ nmyi vya ngópu. Yepê, Nmyi vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mêda pyidu ngê. Yepê, Yi kópu nmî chóó nmî módu. *

¹⁶ Yepê, Vyílo yi Yesu u wêdêwêdê mbêmê ala kpâlî kpêê dnye pyi. Yepê, Kópuni dmye m:uu ngmê, kópuni nmyi lama a tóó, yepê, yi kópu Yesu u pi ngê dnye d:uu, mu kópu u díy:o u kwo nye kélímî mo. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o ala pini nmyi ngópu dé pyiyé. Yepê, Nmyo yintómu kîdmye m:uu ngmê.

¹⁷ Yepê, A tídê mbwó yoo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmyi kada pini knî yi k:ii Yesu nmyi vya ngópu, nmyi lama dépwo ya, Yi pini Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê. *

¹⁸ Yepê, Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê yinté kópu a vyi ngópu, apê, Díyo Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmîdi, yi pini ngê dono wa a pyw:oo. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu yinté ntiye ngê. *

* **3:6:** Dpodo 3:16; 16:18   * **3:13:** Ex 3:6,15; Luukí 23:13-25   * **3:15:** Dpodo 2:32; 5:30   * **3:17:** Luukí 23:34; 1 Tim 1:13   * **3:18:** Luukí 24:27

19-20 Yepê, Nmyi dono a kuwo tóó, Chóó Lémi ka diyé dmyeno, yed:oo nmyi dono yintómu wa chedê, mb:aamb:aa ngê amê pyódu nmyo, Yesu amyedê dy:ââ, pini n:ii nmyi l:êê díy:o a ngmídi ngê.

21 Yepê, Mbóó p:uu a tóó. Yepê, Kópu yintómu n:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a vyi tumo dini ghi n:ii ngê wa pyaa dmi, yepê, Yesu dyámê mbêmê u ngwo wa a diyé.

22 Yepê, Mósisi ngê ala kópu a vyu, apê, Nmî Lémi nmî yâpwo ngê ntee a ngmídi noo, nê ntee pini nmyi vy:o mu wa a pyw:oo, nmye wa a dy:ââ. U dnye ka mb:aamb:aa ngê dmyinê ng:aa. *

23 Pini n:ii ngê yi pini u dnye daadí nyê, yi pini Chóó Lémi ngê u yoo vy:o wa a pw:ii, wamyé kpada.

24 Yepê, Pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, kn:ââ Samuwel, nkoo nmo, yi komo kapî pyu yintómu nmî dye ghi p:uu dnyimo a danê.

25 Yepê, Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a vyi tumo, yi kópu nmyi vy:o a pyodopyodo té. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Epílaham pini dê Chóó Lémi a numo kââdí doo, Chóó Lémi ngê Epílaham ka kwo, Nii íedê pi ngmê ngê dyámê mbêmê pi yintómu wa ngee té. *

26 Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini wunê ka a dpodo kwólu, nmye mwiyé a dy:ââ ngê, yinê wa ngee nmyo, nmyi l:êê ghi dono knî yi vy:o yinê amyedê y:ee nmyo.

4

Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita pini dê Njon u ngwo kóté kalê dumo

1 Pita pini dê Njon y:oo pi knî ye danêmbum ghêlí k:ii dépê kêlí ngópu, kpêê yiyé pyu yoo, Sadyusi yoo, Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu u k:ii y:i u ngwo taa dniye.

2 Yi yéli nod:e dniye, Pita pini dê Njon ye, mu kópu u díy:o yi pini dê y:oo pi knî ye dpímo tpapê, yipu, Yesu kí pwene, kímêdê pii wo. Sadyusi knî y:oo noko vyi ngópu, apê, Lukwe díy:o kí pini dê y:oo ala kópu a tpapê ngmê, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. Apê, Yinté daa tóó. Yi kópu u l:êê díy:o nod:e dniye.

3 Wod:oo yi pini pyile knî ngímî tumo, mbwa k:oo kalê tumo, mu kópu u díy:o apê, Mgídi wunê ghayghay. Apê, Mââ wanmî kóté kalê té. *

4 N:ii knî y:oo Pita u kópu ny:ee ngópu, yi yéli yi vy:o yilí u kwo kêlími mbê wo. Yesu u yoo ndíi ngê u ngwo pyodo, mââ yintómu limo yono yono y:a. (5,000) *

5-6 Womumo mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini yoo, mââwe ndíi yoo, dêépí pyu yoo Njedusalem mênê wó, kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ndíi Anas u yoo knî yi k:ii, myenté Kayapas, Njon pini dê Aleksándê mye yi k:ii.

7 Yi yéli y:oo Yesu u dyépi dê kóté kalê dumo, yepê, Angénté dpí d:uu ngmê? Yepê, Ló wêdêwêdê mbêmê dpí d:uu ngmê? Yepê, N:uu u pí ngê dpí d:uu ngmê? *

8 Wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pita a nt:ee ngê, yepê, A léma, nmî kada pini yoo.

9 Yepê, U yi nmye a kwo, Nmyi lama yaa we, kpâlí kpêê nanê pyi, kópu mb:aa n:uu ngê u ngwo d:uu, apíi?

* 3:22: Deut 18:15,18-19 * 3:25: Gen 22:18; Nkal 3:8 * 4:3: Dpodo 5:18 * 4:4: Dpodo 2:41; 5:14 * 4:7: Mát 10:19-20

10 Yepê, Nmyi lama choo ya, Yisiléli tpémi yintómu yi lama myechoo ya, Yesu Kédisu Nasalet pi, pini n:ii kídosi ñedé nmyi t:ee ngópu, Chóó Lémi ngé mèda pyidu ngé, yi pini u wédêwêdê mbêmê, u pi mbêmê ala kpáli kpêê nyi pyi. Yepê, Ngí m:uu yó, mb:aamb:aa ngé mèka m:ii. *

11 Yepê, Vyílo Yesu p:uu ala kópu wunê a d:êê ngópu, apê,
Yi pâani nmyi kéé ngópu,
yi yini pâa pw:eni ngé vyílo mēyi pyodo.
*

12 Yepê, Yesu mu ngmidi nmî mbwámê. Yepê, Dyámê mbêmê pi yilí yi vy:0 Chóó Lémi ngé pi mu ngmidi a ngmidi ngé, u ntâa yinê wa ngee nmo. *

13 Nju tpémi yi kada pini kní y:oo Pita u kópu dyuu dini ghi n:ii ngé ny:ee ngópu, ghê dmi yi ménê ghipé wo, apê, Á! Apê, K:omo tpile daa ndiye pyu ndíi dê, ngmênê doo kede knopwo, nmo ka danêmbum mo. U kuwó dini ghi ngé a w:ee ngópu, apê, Kí pini dê Yesu p:uu dpímo ya.

14 Yed:oo kópu mèdaa vyi ngópu, mu kópu u diy:0 Pita pini dê Njon y:oo pini n:ii pyi ngópu, yi pini yi nkígh:ê m:uu ngópu.

15 Wod:oo yi pini pyile kní kuwa mwiyé mê dy:ââ tumo. *

16 Noko yepê, Lukwe y:e ngmanmí md:o? Noko yepê, Njedusalem pi yintómu yi lama a tóó, Wu pini dê y:oo mbwudu ngmê chaa ngmê. Noko yepê, Doo u ntâa daanmí vyi, A k:omodané mo.

17 Noko yepê, Ala kópu ndíi ngé kíngê pyódu, mwada y:i kíngê ní. Noko yepê, Wu pini dê ye paa kwódu koo, pi kní ye Yesu u pi mēkíngê vyi ngmê. *

18 Wod:oo yi pini pyile kní a dyé tumo, Pita Njon ye yepê, Kí tpódu. Yepê, Yesu u pi ngé pi kudungmê ndiye kalê ngmê.

19 Pita Njon y:oo yepê, Nmyi chóó dpí vyi yó, nmyi dnye dmi ayiny:oo nyêm, ó Chóó Lémi u dnye ayiny:oo nyêm.

20 Yepê, Kópuni nyinê m:uu too, kópuni nyinê ny:ee too, pi kní ye vyílo y:ee tpaépê té, ye danêmbum daanyi yé.

21 Nju tpémi yi kada pini kní y:oo d:ud:umbiy:e ye kwódu ngópu, yed:oo mê kalê tumo. Doo u ntâa daapê kpada dumo, mu kópu u diy:0 pi yilí yintómu yi lama doo ya, Kí tpódu y:oo kpáli kpêê y:oo pyi ngmê, Chóó Lémi u ngwo dnye chaa kígha.

22 Yi kpáli kpêê mââwe ndíi, u m:ââ podo y:a ka mê mbêpê wo.

Yesu u yoo Chóó Lémi ka u ngwo dnye ngêpê

23 Pita Njon kada pini kní y:oo dini ghi n:ii ngé kalê dumo, Yesu u yoo vy:0 mê diyé knopwo, Nju tpémi yi kada pini kní y:oo kópuni ye vyi ngópu, yi kópu Yesu u yoo kní ye mímí vyi ngópu.

24 Yi yéli y:oo dini ghi n:ii ngé ny:ee ngópu, wod:oo Chóó Lémi ka dnye ngêpê, kwo, Nmí Lémi. Kwo, Mbóó dyámê ntú nyi l:âmo too, tpileni y:i a pyede m:ii l:âmo too.

25 Kwo, Nmí kn:ââ Dépidi m:uu doo a dpodo, ñyóó Ngé Dmi ngé yinê a ngópu, ala kópu u ngwo a d:êê ngé, apê,

Kn:aa dyámê tpémi lukwe diy:0 Chóó Lémi ka a nod:enod:e nyédi?

A Lémi u pwele lukwe dîy:0 a châpwo ngópu?

Dpí dêê dmi. *

* 4:10: Dpodo 3:6,13-16 * 4:11: 1 Pita 2:4,7 * 4:12: Njon 14:6 * 4:15: Njon 11:47 * 4:17:

26 Dyámê u kada pini yoo nipi dpo wó,
u yi y:e a kwo yédi,
Chóó Lémi p:uu nmî l:êê,
pini n:ii a ngmidi ngê, p:uu myenmî l:êê.

27 Kwo, Yi kópu ndéndê ngê pyodo, dini ghi n:ii ngê Helodi pini dê Pontiyas Paléti y:oo a kâádi ngópu, Yisíléli tpémi kn:aa dyámê tpémi mye yi k:ii myedê kâádi ngópu, Yesu u ngwo mb:ii ngópu. Kwo, K:omo tpile nyiné ngmidi ngê, m:uu doo dpodo, kn:aa pini p:uu dêpwo dpodo, ngmênê mye mb:ii ngópu. *

28 Kwo, Yi kópu d:uu ngópu, mu kópu u díy:o wunê nyiné vyu, anye, Yi kópu díyo wa pyódu. *

29 Kwo, K:omo tpile kada pini knî y:oo nmo dê kwódu ngmê, nkíngê nmî mênê a ngini, a ngee nmédi, ngópu dyuu pi knî ye anmîn:aa tpaépê. *

30 Kwo, Ngwédêwédê mbémê pi yilí dpí pyi ngi, dpí ngee nmédi, yed:oo nmodo pyu mb:aa Yesu u pi ngê mbwudu yilí anmî chap.

31 Dini ghi n:ii ngê ngépê a kéli ngópu, kwéli dnye ngépê, yi ghi doo ghêdê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi gha dmi a nt:ee ngê, yed:oo dèdnyimon nkíngê, Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye mèdnyimon:aa tpaépê.

Yesu u yoo y:oo yi tpile noko u ngwo dnyimo yêépí

32 Yesu ka yélini dnyimo ng:aa, yi gha dmi mu ngmidi, yi nuw:o dmi mu ngmidi. Pi ngê daa vyu, Ala a mo a tpile, ngmênê tpileni yilí yi ngópu dpímo ya, noko dnyimo yêépí. *

33 Yesu u dyépi knî y:oo pi knî ye dnyimon:aa tpaépê, yipu, Ndéndê ngê Yesu ka a pii wo, nmî chóó nmî ngwolo knî y:oo nmî módu. Chóó Lémi ngê dpímo wédêwédê kígha dé, mbwudu yilí u ngwo dnyimo chap.

34 Yesu u yoo vy:o pinté dêpwo kwo, mu kópu u díy:o yélini yoo yi chóó yi têpê ghi dnyimo ya, ó yi ngomo dnyimo kwo, kuwa tpémi y:oo yi tpile yilí ye dnyimo pywupwi dé. *

35 Yélini knî y:oo ndapí yinté dnyimo kmênêkmênê, yi ndapí dyépi knî ye dnyimo yémî, yi ndapí p:uu nipi mèdnyimo kmaapí.

36 Lipi u tii nédê pini ngmê ngê yinté kópu ngmê d:uu ngê, u pi Njósép. Yi pini Saipídis pyodo. Dyépi knî y:oo yi pini u pi ntaa ngópu, apê, Mbanapas (u nt:u kópu, dêépí pyu mb:aa). *

37 Yi pini ka kn:aa pini ngmê ngê u têpê ghi pwila ngê, wod:oo Mbanapas ngê yi ndapí dyépi knî ye a núwo, ye mî y:àngo.

5

Ananayas cha dyépi knî ye u ngwo my:aayede mbê knopwo

1 Pi ngmê u pi Ananayas, u kpâm u pí Sapada. Yi têpê ghi kn:aa pini ngmê ka y:ee ngópu, ye pwila ngê.

2 U kpâm k:ii ndapí knî ngmê mgípa kalê ngópu, Ananayas ngê woni knî dyépi knî ye núw:o too, ye mî y:ee too, yepê, Ala a têpê ghi u pywuu. *

3 Pita ngê kwo, Ananayas. Kwo, Lukwe díy:o Setan ngê nga dé nt:ono, nga yinê dê vyi, Chóó Lémi u Ghê Dmi u ngwo chi dóó. Kwo, Lukwe díy:o nêpê ghi u pywuu knî m:uu chi mgípa kwolo. *

* 4:27: Luuki 23:7-11 * 4:28: Dpodo 2:23 * 4:29: Epeso 6:19 * 4:32: Dpodo 2:44 * 4:34: Dpodo 2:45 * 4:36: Dpodo 11:22-26; 13:2-3 * 5:2: Dpodo 4:34-35 * 5:3: Njon 13:2; 1 Kódin 12:8

⁴ Kwo, Têpê ghi ñyóó ñêpê ghi, u pywuu nyinê ngópu, ndapî mye ñapî. Kwo, Dini ghi n:ii ngê ndapî knî ngmê muchi mgîpa kwolo, lukwe díy:o nmo chi vyi, Ala a têtêpê ghi u pywuu d:ud:umbiy:e. Kwo, Daa nmo nye k:omodanê, ngmênê Chóó Lémi ka nye k:omodanê.

⁵ Dini ghi n:ii ngê Ananayas ngê yi kópu nyongo, wod:oo a vyóó wo, yed:oo yi pwene. Noko yepê, K:omo tpile Ananayas ngê tumu kópu yi d:uu, ngmênê nmî Lémi ngê da m:uu. Noko yepê, Pi ngê dono kópu kîngmê d:uu. Pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye.

⁶ Pi ngêmî yoo ngma a loo, ntóó mî kwede ngópu, dnyinê ngópu, mî kmênê ngópu.

⁷ Kââdi liy:aa pyile mî loo, Ananayas u kpâm yi ngomo k:oo u nkwo ta. U lama dêpwo ya, Moo kédê pw:onu.

⁸ Pita ngê kwo, Mumdo, kwo, têtêpê ghini dpî y:ee ngópu, ala d:ud:umbiy:e u pywuu? Yi pyópu ngê kwo, Nyââ, kwo, ye d:ud:umbiy:e yi têtêpê ghi u pywuu.

⁹ Pita ngê kwo, Lukwe díy:o moó k:ii nmî Lémi u Ghê Dmi dpî dóó ngmê? Kwo, Wunê u Ghê Dmi ngê até da pywáli dp:o. Kwo, Pini n:ii knî y:oo moó dê kmênê ngmê keñe t:âmo ngee wee, ñóó mye kmênêkmênê ngmê.*

¹⁰ Wod:oo yi pyópu yi myedê vyóó wo, mye pwene. Pi ngêmî yoo a lee dniye, ntóó yi m:uu ngópu, apê, Atémaya pw:onu. Wod:oo mye dnyinê ngópu, u moó u nkîgh:ê mî kmênê ngópu.

¹¹ Yesu u yoo yintómu knî y:oo dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye, pi woni knî y:oo myeyi ny:ee ngópu, mye nkîngê mbê dniye, nkîngê ngê y:ay:a pwiyé dniye.

Dyépi knî y:oo pwopwokopwe yilí u ngwo dnyimo pyipyi

¹² Dyépi knî y:oo pi knî yi ngópu mbwudu yilí dnyimo chap. Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo, ngomo ghi ngmêdoó ya, u pi Solomon u ngomo ghi. Yesu u yoo yintómu yi ngomo ghi k:oo nipi dnyimon:aa a wó.*

¹³ K:omo tpile kuwa tpémi y:oo Yesu u yoo dnyimo chaa kîgha dé, noko yipu, K:uuchê u yoo, ngmênê ye dnyimo nkîngê, yi ngomo ghi k:oo dédnyimo koko, yi vy:oo dédnyimon:aa wowo, apu, Ngmanmî pw:onu.

¹⁴ Ngmênê woni yoo, dini ghi n:ii ngê Yesu ka ndéndê ngê kélímî mbê dniye, u yoo vy:oo u ngwo ghê dniye, Yesu u yoo ndîi ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo.

¹⁵ Dyépi knî y:oo kópuni dnyimo d:uud:uu dé, yi kópu knî yi l:êê díy:o pi knî y:oo mbii pyu yoo dnyimo dnyinêdnyinê dé, maa p:uu yi ngmítédmi yedê dnyimon:aa yiyé dé, apu, Pita dini ghi n:ii ngê pêdê lee we, u kââ mbii pyu knî yi pwo paan:aa kée ngê, u ngwo paa pyiyé dniye.

¹⁶ Njedusalem u nkîgh:ê p:aanî n:ii dnye ya, yi p:aanî tpémi y:oo yi mbii pyu yoo Njedusalem dnyimo a ñeñe dé. N:ii dé y:e yi kmêna dnye kwo, Njedusalem myednyimo a ñeñe dé. Dyépi knî y:oo yi yéli yintómu dnyimo pyipyi dé.*

Dyépi yoo u ngwo kpaka tumo

¹⁷ Yi dini ghi ngê kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ndîi, u pyipe yoo Sadyusi yoo yi k:ii Yesu u dyépi knî ye ñ:ee kaa ngópu.*

¹⁸ Wod:oo Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tumo, yi yéli y:oo dyépi yoo mîné mgîmî tumo, ñuw:o tumo, mbwa k:oo mî kalê tumo.

19-20 Yi mgîdî ngê, Chóó Lémi u enjel ngmê ngê mbwa keñe ye kpêmî ngê, dyépi yoo kuwa pw:ii too, yepê, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo dmyinê lèpî, pi knî ye ghê kamî dmi p:uu dmyinên:aa danê. *

21 Dyépi knî y:oo u dnye ny:ee ngópu, yi wa wo, wod:oo Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo kee dniye, pi knî ye ghê kamî dmi p:uu dnyen:aa danêmbum.

U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u pyipe knî yi k:ii Nju tpémi yi kada pini yintómu a danê ngópu, pi knî ngmê dy:ââ ngópu, yepê, Yesu u yoo mbwa k:oo nye pw:ii too, nmo a ñuw:o too.

22-23 Yi yéli dini ghi n:ii ngê taa dniye, mbwa yi kpêmî ngópu, apê, Pi u chii daa kwo. Wod:oo mê diyé dniye, Nju tpémi yi kada pini knî ye mdoo ñuw:o ngópu, yepê, Dini ghi n:ii ngê mbwa chedê dpî taa dmi, keñe kuwo ngmê dpî m:uu, d-ê, Mbwa t:âât:ââ pyu dê mu kwo mo. Yepê, Mbwa keñe dini ghi n:ii ngê dpî kpêmî, mbwa k:oo pi dp:oo módu.

24 Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu, kpêê yiyé pyu yoo yi k:ii yi kópu dêpê w:ee ngópu, noko yepê, Lukwe ngê dê pw:ii té? Noko yepê, Díyo lukwe nmo angmê pyódu?

25 Pi ye ngma até yedê loo, yepê, A léma. Yepê, Pini n:ii yoo mbwa k:oo munmyi km:êê t:oo, Chóó Lémi u ngomo mbwa kalê ngmê k:oo mêmînê wee, pi knî ye minê dêêpî té.

26 Wod:oo Chóó Lémi u ngomo y:enê pyu u lede knî yi k:ii lee dniye, dyépi yoo mê nya tumo. Daa gheteghete ngê nya tumo, mu kópu u díy:o nkíngê mbê dniye, apê, Pi knî y:oo chêêpî ngê wa vya nmo.

27 Dyépi yoo Nju tpémi yi kada pini knî ye ñuw:o tumo, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê yepê, Kí tpóknî.

28 Yepê, Yesu u pi tpaép nmye munmî kwódu ngê, ngmênê Njedusalem wope wope u pi yi nuwo kídmye kalê ngmê. Yepê, Pi knî ye nmye tpaép ngópu, yenmyimo, Nmî kada pini yoo kn:ââ dé, Yesu y:oo vya ngópu. *

29 Pita u pyipe knî yi k:ii kada pini knî ye yepê, Daa yoo yi dnye dmi yinmo nyêm, ngmênê Chóó Lémi u dnye vyílo yinmo nyêm.

30 Yepê, K:omo tpile Yesu nmyi vya ngópu, kídosi ñedê nmyi t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê, yâpwoni ka nmî kn:ââ yoo dnyimo a ngépê, yi yâpwo ngê mêtê pyidu ngê.

31 Yepê, Chóó Lémi ngê Yesu dini ghi n:ii ngê a pyidu ngê, u che p:ââ pee ngê pyódu ngê, nmî kada kââ, nmî mbwámê ngê pyódu ngê. Yepê, Yisiléli tpémi yi maa yinê a yó, u yi u ngwo a kwo, Yi dono mwiyé kée téne, ala máádi u ngwo pêdê kalê y:e, Chóó Lémi yi dono p:uu mēdaapíchoo nuw:o. *

32 Yepê, Yi kópu yilî ndêndê ngê nmî chóó kímî módu. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu myewunê kēmakēma, mu kópu u díy:o daa Yisiléli tpémi yintómu ye Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi a dy:ââ ngê, ngmênê Yesu u yoo mu ngmîdi u Ghê Dmi ye a dy:ââ ngê, yélini y:oo Chóó Lémi u dnye a nyêmî ngmê. *

33 Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi yi kada pini knî y:oo Pita u kópu ny:ee ngópu, dyépi knî ye nod:e dniye, u yi y:e doo kwo, Nmî vya té.

34 Ngmênê pi yi vy:o ngmê ghêêdî wo, u pi Nkamaliyel. Yi pini Pádisi yoo yi vy:o pini ngmê, pi knî ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê dpîmo

* 5:19-20: Dpodo 12:7-10 * 5:28: Dpodo 4:18-19; Mát 27:25 * 5:31: Epeso 1:20; Hipílu 12:2

* 5:32: Dpodo 1:8

tpapê, pi knî y:oo u nkwo dnyimo chââchââ. Yi pini ngê Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu knî ye yepê, Yesu u dyépi yoo mwiyé mē pw:i tóó. Wod:oo kuwa pw:i tūmo.

³⁵ U kuwó dini ghi ngê Nkamaliyel ngê kada pini knî ye yepê, Yisíléli tpémi. Yepê, Kí tpóknî ghêlí k:ii nangê vya té.

³⁶ Yepê, M:ââ pyolo y:a d:uu lē, pi ngmê ngê u pi ndîi ngê chóó doo pyépi, yi pini u pi Téryódas. Yepê, K:omo tpile pi podo yono y:a yi Téryódas dnye yâmuyâmu, dini ghi n:ii ngê yi pini mî vya ngópu, u yoo mbêpê wo, yi kópu dmi machedê ngê pyodo.

³⁷ Yepê, Myenté, yepê, u kuwó dini ghi ngê, pi u kpââ u dye ghi ngê, pi ngmê ngê u yoo myedê danê ngê, u pi Njudas, Nkálili pi. Yepê, Yi pini dini ghi n:ii ngê vya ngópu, u yoo mye mbêpê wo.

³⁸⁻³⁹ Nkamaliyel ngê yepê, Yesu ngê u yoo myedê danê ngê, mye pwene, u yoo wamye mbêpê dmi. Yepê, Chóó Lémi ngê daadí ngêêpî dé, ye yi kópu dmi machedê ngê wa pyódu. Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê adî ngêêpî dé, ye doo u ntââ yi kópu dmi daanmyi chedê ngmê. Yepê, Nmyi lama daa tóó, Kí tpóknî n:uu p:uu a dpodo té. Yepê, Doo u ntââ daanmyi vya t:oo. Yepê, Chóó Lémi p:uu kîdmyemê d:uu.

⁴⁰ Kada pini knî y:oo Nkamaliyel u dnye ny:ee ngópu, Chóó Lémi u ngomo t:âât:ââ pyu yoo dy:ââ tūmo, yepê, Yesu u dyépi yoo nya tóó, al:i a núw:o tóó, yedê dmi ngê dpî kpaka tóó. Wod:oo núw:o tūmo, mî kpaka tūmo. U kuwó dini ghi ngê kada pini knî y:oo Yesu u dyépi knî ye yepê, Yesu u pi ngê ndiye ngê kēê namungê t:oo. Wod:oo dy:ââ tūmo. *

⁴¹ Yesu u dyépi yoo yi lama ala kópu yi yaa wo, Chóó Lémi ngê yinê da vyi, apu, Kí a yoo mb:aamb:aa. Apu, K:omo tpile wa kpaka t:oo, ngmênê Yesu u dpodo daawa kalê ngmê. Yi kópu u l:êê dîy:o yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo. *

⁴² Dye ghi yintómu dyépi yoo pi knî ye dnyimon:aa dêêpî, Chóó Lémi u ngomo k:oo, ó p:o p:o. Pi knî ye Yesu p:uu kópu mb:aa y:i ye dnyimon:aa tpapê dé, pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, yi pini p:uu dnyimon:aa danêmbum. *

6

Ndapî yêêpî pyu pyudu yi danêmbum

¹ Dyépi yoo Yesu p:uu yélini ye dnyimon:aa danêmbum, woni knî Yesu ka kélímî mbê dniye. Yi yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Yesu u yoo yinté ndîi ngê doo pyodopyodo. Yesu u yoo vy:o woni knî Kídiki dnye ngê dnyimo mbumu, woni knî Nju dnye ngê dnyimo mbumu. Yi yélini yi kéli didípwódu ngmê ghê wo, mu kópu u dîy:o n:ii dé Kídiki dnye ngê dnyimo mbumu, yi yélini y:oo woni knî ye yepê, Lukwe dîy:o nmyi kuknwe yoo mb:aamb:aa ngê nmyinê wopwe t:oo, ngmênê nmî kuknwe yoo dnyinté nmyinê wopwe t:oo?

² Yi kópu u l:êê dîy:o dyépi knî y:oo Yesu u yoo yintómu nipi a danê ngópu, yepê, Doo u ntââ pi knî ye Chóó Lémi u kópu tpapê daanmî yé, doo u ntââ ndapî nmî chóó kuknwe knî ye daanmî yêêpî.

³ Yepê, Nmî tîdê mbwó yoo. Yepê, Nmyi vy:o pi pyudu a pyw:ee yó, n:ii dé Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê da nt:ee té, n:ii dé yi nuw:o mbêmé a nuw:o té. Yepê, Yi yélini ndapî yêêpî u kada pini ngê anmî pyódu té.

⁴ Yepê, U kuwó dini ghi ngê nmî chóó dpodo mu ngmidi ayinmî dóódó, Chóó Lémi ka ngêpê, pi knî ye u kópu dyuu tpaépê.

⁵ Yesu u yoo y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, wod:oo pi pyudu a pyw:ee ngópu, Stipen ngmê, pini n:ii Yesu ka dpodombiy:e dpîmo kélímî, pini n:ii Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myedê nt:ee ngê, Pilipi myomo, Pidokodos pyolo, Nikano podo, Timon limo, Pamenas wono, Nikólas pii, Antiyóka pi, pini n:ii Nju pi ngê chóó mî pyodo.

⁶ Yesu u yoo y:oo yi pini pyudu knî dyépi knî ye a núw:o tumo, dyépi knî y:oo yi kêê dmi yi mbêmê yé tumo, Chóó Lémi ka dnye ngêpê, yi dpodo u kada pini ngê u ngwo pyódu tumo. *

⁷ U kuwó dini ghi ngê yélini Chóó Lémi u kópu ka dnye kélímî, Njedusalem, yi yéli doo kaakaa, ndîi ngê doo pyodopyodo. Kpêê ziyé pyu yilí yi kópu ka mye kélímî mbê dniye, Yesu u yoo vy:o mye ghê dniye. *

Stipen u ngwo mgîmî ngópu

⁸ Chóó Lémi ngê Stipen mb:aamb:aa ngê doo a ngêêpî, u wêdêwêdê ndîi ngê pyódu ngê, pi knî yi vy:o mbwudu yilí dpîmo chap.

⁹ Ngmênê Nju tpémi yoo ngmê u kwo dnye kwopwepe, yi yéli yi pi dmi, Lipítini. Woni yoo Sadéni a ndê dniye, woni yoo Aleksándídiya a ndê dniye. Nju pi knî ngmê yi vy:o ghê dniye, woni yoo Silisiya a ndê dniye, woni yoo Esiya a ndê dniye. Yi yéli yintómu Stipen ka dnye kwopwepe.

¹⁰ Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Stipen ka nuw:o mb:aa y:àngo, wod:oo kwopwepe tédê Stipen mbodo mudu yi yaa wo, yi yéli dêê dniye, Stipen dêpê vy:oo ngópu. *

¹¹ Yi kópu u l:êê díy:o pi ngmê knî ye ndapí y:ee ngópu, wod:oo yi yéli y:oo ala kópu k:omo ngê vyi ngópu, Nju tpémi ye yepê, Stipen ngê dono kópu knî ngmê kédê vyi, Chóó Lémi pini dê Mósisi yi p:uu. *

¹² Yi kópu u mdoo dini ghi n:ii ngê a núw:o ngópu, yi kópu ngê Nju tpémi yi kada pini yoo yi némi dmi dyênê ngê, dêêpî pyu yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, wod:oo Stipen ka lee dniye, mgîmî ngópu, Nju tpémi yi kada pini yintómu a danê ngópu, Stipen a ngî ngópu, yi ngîma mî kaa ngópu.

¹³ N:ii dé y:oo Stipen yipe ngópu, Yi yéli kóté tédê myeda núw:o tumo, yi yéli y:oo yepê, Kí pini ngê Chóó Lémi u ngomo p:uu dono kópu yilí ka a tpaépê ngê, dêêpî kópuni Mósisi ngê a d:êê too, yi dêêpî kópu knî yi p:uu dono kópu yilí myeka a tpaépê ngê.

¹⁴ Yepê, Ala kópu nmî ngêédí kî vyu, Yesu Nasalet pi ngê Chóó Lémi u ngomo wa a vy:oo, l:emi ghi n:ii Mósisi ngê nmî kn:ââ knî ye y:ee too, yi l:emi ghi wa ngmêê té.

¹⁵ Pi yilí yintómu y:oo Stipen dnye y:enê, apê, Kí pini kwodo ng:oo dmi kédê tpâlî, ka dnyednye. Enjel kwodo ng:oo dmi ntee, Stipen kwodo ng:oo dmi yinté mye pyodo.

7

Stipen Epîlaham p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹ Kpêê ziyé pyu knî yi kada pini ngê Stipen ka kwo, Kópuni dê vyi ngmê, yi kópu mumdoó ndê kópu?

² Stipen ngê yepê, A léma, a mbwó yoo. Yepê, A ka a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmí kn:ââ Epilaham Mbápileon Wee u kwo doo a ya, Chóó Lémi ngê chóochóó u kwo a kêma ngê, pini n:ii yâpwo, u pi ndíí. Yepê, Chóó Lémi ngê kwo, Nyoo a kuwo ngi, nyámê pee myedê kuwo ngi. *

³ Kwo, Kn:aa dyámê pee p:uu chi lêpí, ghi n:ii nga nîmo kêmakêma, y:i dpí lili.

⁴ Yepê, Wod:oo Epilaham ngê Mbápileon wee a kuwo ngê, Halan loo, y:i doon:aa ya. Yepê, Epilaham u mí dini ghi n:ii ngê pwene, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê ala dyámê pee p:uu u ngwo mēda núwo, awēde kwéli nmo pyede.

⁵ Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Epilaham ka tēpê ghi daangmê y:ângo, tēpê ghi tp:oo u kwo myedaa y:ângo, ngmênê Chóó Lémi ngê Epilaham ka ndéndê ngê a vuu, kwo, Mu dini ghi ngê ala dyámê pee nga wanê kê, mwada dini ghi ngê ala dyámê pee nyoo kní yi tēpê ghi ngê amyedín:aa ya. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epilaham ka yi kópu ndéndê ngê vuu, yi ngwo Epilaham tp:oo dēpwo ya. *

⁶ Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê Epilaham ka kwo, Nyoo dini ghi n:ii ngê wamí ch:aa, kn:aa dyámê pee mbémê adnyin:aa ya, wop adnyin:aa dpodo, pi kní y:oo y:i adnyin:aa kpakakpaka dé, dono ngê adnyin:aa ya, m:ââ podo yono y:a. *

⁷ Kwo, Ngmênê u kuwó dini ghi ngê yélini yi p:uu wop adnyin:aa dpodo, yi yélini wani kpada, nyoo yi vy:o wanê pw:ii, ala dyámê pee mbémê wanê núw:o té, al:ii a ka adnyin:aa kpéê yiyé, a ka amyednyin:aa a ngépê.

⁸ Stipen ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epilaham ka yi kópu a vuu, u kuwó dini ghi ngê a numo kâádi doo, kwo, Awēde dí ngmídi ngi, nyoo ka mb:aamb:aa ngê amy:aa a vuuwo. Kwo, A l:ii m:uu alanté dpí tēni, mí njini too dpí chepwe, myenté nyoo vy:o m:ââ yintómu kní yi p:uu a l:ii yinté my:oon:aa kaa we. Kwo, Pini n:ii p:uu a l:ii adí ya, yini ka ana a vuuwo. Stipen ngê yepê, U kuwó dini ghi ngê Epilaham tp:oo Yisak ta, wo wááli mí loo, Epilaham ngê Chóó Lémi u l:ii tp:oo p:uu u ngwo t:ângo. Yepê, Myenté, yepê, Yisak mye tpamê wo, tp:oo Njakóp p:uu Chóó Lémi u l:ii mye t:ângo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Njakóp myimí tpamê wo, Chóó Lémi u l:ii tp:oo y:a mē miyó kní yi p:uu mye t:ângo. *

Stipen Njakóp tp:oo y:a mē miyó yi p:uu u ngwo ye doo danēmbum

⁹ Yepê, Njakóp tp:oo kní y:oo yi mbwó Njósép ka n:ee kaa ngópu, wod:oo mgímí ngópu, kn:aa pini kní ye y:ee ngópu. Yepê, Yi yélini y:oo Njósép u mbwó kní ye pwila ngópu, Yichip núw:o ngópu, pi ngmê ngê ye pwila ngê, yi pini p:uu wop doon:aa dpodo. *

¹⁰ Yepê, Ngmênê Chóó Lémi ngê Njósép y:i doo a ngêépí, k:omo tpile dono kópu yilí u ngwo pyodo, ngmênê Chóó Lémi ngê yi dono chedê too. Yepê, Chóó Lémi ngê Njósép u nuw:o ndíí ngê pyódu ngê, Yichip tpémi yi king Pééló ka pi mb:aa ngê pyódu ngê, wod:oo Pééló ngê Njósép u che p:ââ pee ngê pyódu ngê. *

¹¹⁻¹² Yepê, Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Njósép myedê ngópu, u lama kwólu, kwo, Mu dini ghi ngê kâádi ndíí angmê kee, Yichip tpémi Kenan tpémi yi nté wa chedê. Yepê, Yi kópu u l:éê díng:y:o Njósép ngê witi a dané ngê, king u ngomo

* 7:2: Gen 11:31-12:7 * 7:5: Gen 17:8 * 7:6: Gen 15:13-14; Ex 3:12 * 7:8: Gen 17:9-14; 21:4

* 7:9: Gen 37:11,28; 39:21-23 * 7:10: Gen 41:37-44

knî yi k:oo doo a ghada. Yepê, Dini ghi n:ii ngê kââdî ndîi kee wo, Yichip tpémi Kenan tpémi yi nté chedê ngê, yi yéli y:oo dómudómu a pyw:ee ngópu. Yepê, Doo u ntââ nmî kn:ââ knî y:oo nté daapêdê pyw:ee ngópu, ngmênê Yichip tpémi y:oo Njósép ka witi dnyimon:aa pywupwi. Yepê, Njósép u mî Njakóp ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, tp:oo yoo Yichip dy:ââ too, Njósép ka dnyen:aa witi pywupwi, ngmênê daa mya ngópu, yi lama dêpwo ya, Kî nmî mbwó. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Kenan mê diyê dniye. *

¹³ Yepê, Witi dini ghi n:ii ngê kmaapi ngê mí chedê ngópu, yi mí ngê Yichip mê dy:ââ too. Yepê, Yi dini ghi ngê Njósép ngê u mbwó knî ye yepê, A mbwó yoo, ala nê. Stipen ngê yepê, Yi ngwo Pééló u lama yaa wo, apê, Njósép u mí mupwoknî Kenan wunê dómudómu té. *

¹⁴⁻¹⁵ Yepê, Wod:oo Njósép ngê u mbwó knî ye yepê, M:aa nya yó, nmyi kpâm gheegheema mye nya tóó, al:ii a pwiye dmyeno. Yepê, Wod:oo Njakóp mupwoknî káami knî ñ:eemi knî Yichip lee dniye, yintómu pyudu y:a mé limi. Dye ghi daadîi y:i dnyen:aa ya, y:i myemî pw:oo dniye. *

¹⁶ Yepê, Njakóp mupwo Njósép yi ntóó dê Sekem mí kmênê dumo, Epílaham kwéli kmênê ngópu. Yepê, Wunê yi têpê ghi Epílaham ngê Hamó u yoo knî ye pwila ngê. *

Stipen Mósisi p:uu u ngwo ye doo danêmbum

¹⁷ Stipen ngê kada pini knî ye yepê, Nmî kn:ââ yoo m:ââ yilí Yichip dnya a ya, yilí ngê y:i a pyodo. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê apê, Epílaham ka wunê kópuni nê vyyu, yi kópu daa kêmakêma n:aa d:uud:uu. *

¹⁸ Yepê, Yi dini ghi ngê kn:aa king m:uu yaa wo, yi king u lama Njósép u pi dêpwo ya.

¹⁹ Yepê, Yi king ngê nmî kn:ââ yoo wop dpodo kalê too, yi dpodo tédê myednye kpakakpaka dé. Yepê, U kuwó dini ghi ngê Yichip tpémi y:oo nmî kn:ââ yoo yi tp:ee mââ tpómuni dnyimo vyee dé, pye paa dnyimo kéké dé. *

²⁰ Yepê, Yi dini ghi ngê Mósisi mye ta, k:uuchêmu u tp:ee, d:ââ pyile u pye ngê ngomo k:oo doo w:êêw:êê. *

²¹ Yepê, U kuwó dini ghi ngê Pééló tp:oo módó ngê yinê a nmyââ, chóó tp:oo ngê pyódu ngê.

²² Yepê, Yichip tpémi y:oo yi chóó yi kópu yilí Mósisi u lama kalê ngópu, mââwe ndîi ngê pyodo, u nuw:o ndîi ngê mye pyodo, kópu ndîi yilí dpímo d:uud:uu.

²³ Yepê, Dini ghi n:ii ngê Mósisi u m:ââ podo y:a ngê doo ya, apê, A yoo Yisiléli tpémi ngín:uu m:uu té. *

²⁴ Yepê, Ye y:i n:ee, apê, Yi dpodo tédê Yichip pi ngmê ngê Yisiléli pi ngmêmi vyee. Yepê, Wod:oo Mósisi ngê Yisiléli pi ngópu, ntââ Yichip pi ngê a vy:ungo, u nkwo vyâ.

²⁵ Yepê, Mósisi ngê u gha vy:o apê, Yisiléli tpémi y:oo wa a w:ee ngmê, Chóó Lémi ngê wa ngee nê, Yichip u mênê waní pw:ii té, ngmênê Yisiléli tpémi y:oo dépê w:ee ngópu, Kî nmî dyédyé pyu.

* **7:11-12:** Gen 42:1-5   * **7:13:** Gen 45:1-18   * **7:14-15:** Gen 46:1-7; 49:33   * **7:16:** Gen 33:19

* **7:17:** Ex 1:7-8   * **7:19:** Ex 1:10-22   * **7:20:** Ex 2:1-10   * **7:23:** Ex 2:11-15,21-22

²⁶ Yepê, Womumu Mósisi ngê Yisiléli pi miyó módu, apê, Mu l:êê mo. Apê, Ní dyé dê, nê kâádí dê. Yepê, Wod:oo Mósisi ngê yepê, Kí tpódu, dpí mbwémi, lukwe díy:o dpó l:êê mo?

²⁷ Yepê, Ngmênê n:ii ngê woni doo vyeë, Mósisi dny:ii dyíngo, kwo, N:uu ngê nmí kada pini ngê pyódu nyoo, nanê nga vyu, Anyi kóté kígha nmo?

²⁸ Kwo, Ma Yichip pi ntee nyi vy:a, lukwe yinté am:ii vya nê?

²⁹ Yepê, Yi kópu Mósisi ngê dini ghi n:ii ngê nyongo, Yichip tpémi ye nkíngê mbê wo, wod:oo mbêpê wo, Yichip Wee a kuwo ngê, Midiyên Wee u kwo loo, y:i mí yéé wo, tp:ee y:i miyó mí tpyó.

³⁰ Yepê, M:ââ podo y:a mí loo, u kuwó dini ghi ngê Mósisi ka enjel ngmê ta. Yepê, Mósisi ngê daa pi ntee tpile yi módu, ngmênê yi vyu wo, apê, Yi tp:oo ndé ngê ngmémí pípi, ngmênê chedê ngê daa pyodopyodo. Yepê, Pi kwéli dépwo ya, mbu ndíi vyyuwo Sainay, Mósisi ngê yi yini tp:oo p:uu ndé y:i mí módu. *

³¹ Yepê, Mósisi ngê yi kópu yi módu, apê, E! Kí lónté tpile? Apê, Ngín:uu m:uu, wod:oo u nkígh:ê chono loo.

³² Yepê, Nmí Lémi ndíi y:i u kwo a mbwolo, kwo, Ní ng:ââ kní yi yâpwo, Epílaham u yâpwo, tp:oo Yisak mupwo Njakóp yi yâpwo. Yepê, Mósisi nkíngê mbê wo, u yi u ngwo dépwo kwo, Yi ghi m:aa m:uu.

³³ Yepê, Nmí Lémi ndíi ngê kwo, Nyi dupó dê a ngee dé, mu kópu u díy:o yâpwo ghê nye kwo.

³⁴ Kwo, Ndêndê ngê kídí m:uu, a yoo Yichip dnyinté mínê kwo, kwo, Yichip tpémi y:oo dpodo tédé a kpakakpaka t:oo. Kwo, A ka dê ch:anê dmi, até d:a ghíi, dín:aa ngee té. Kwo, Yichip n:aa dyede ngi.

³⁵ Stipen ngê yepê, K:omo tpile Chóó Lémi ngê Mósisi a ngmídi ngê, ngmênê Yisiléli tpémi y:oo u wépi pwaa ngópu. Yepê, Ala kópu u kwo vyi ngópu, kwo, N:uu ngê nga vyu, nmí kada pini ngê anyi ya, anyi kóté kígha nmo? Yepê, Yi pini Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, yi kada pini ngê pyódu ngê, yi mbwámê ngê mye pyódu ngê. Yepê, Daa chóó kada pini ngê pyodo, ngmênê yi yini tp:oo p:uu enjel n:ii módu, yi enjel ngê kada pini ngê yinê pyódu ngê.

³⁶ Yepê, Mósisi ngê nmí kn:ââ yoo Yichip u ménê yinê a pw:ii too, mbwudu y:i yilí a chópu, Ntíi Mtyemtye u nkígh:ê mbwudu m:uu a chópu. Yepê, Maa p:uu nko ménê mbwudu mê yilí a chópu, m:ââ podo y:a k:oo. *

³⁷ Yepê, Yi Mósisi ngê Yisiléli tpémi ye yepê, Chóó Lémi ngê nê ntee pini nmyi vy:o m:uu wa a pyw:oo, nmye wa a dy:ââ, komo yinê amaana:aa kapí. *

³⁸ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmí kn:ââ yoo Sainay mbu ndíi vyyuwo dnyen:aa kwo, enjel mbu mbémê u kwo doo a mbumu, yi Mósisi yi kéli vyílo yedoo kwo. Yepê, Yi Mósisi ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nmo yinê a núwo, yi kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu. *

³⁹ Yepê, K:omo tpile Mósisi ngê yi kópu yilí d:uu ngê, ngmênê nmí kn:ââ yoo u kwo daa ng:aa mbê dniye, mye mb:ii ngópu, u yi y:e doo kwo, Yichip moo diyé dmi. *

⁴⁰ Yepê, Wod:oo pi kní y:oo Mósisi u mbwó Alon ka kwo, Yâpwo kní ngmê l:âmo ngi. Kwo, Yi yâpwo kní nmí kada vyílo ayi ghê dmi, Yichip y:oo amé diyédíyé kalé nmo. Kwo, Nmí lama daa tóó, Mósisi ngê lukwe angmê pyódu, pini n:ii ngê Yichip u ménê a pw:ii nmo. *

* 7:30: Ex 3:1-10 * 7:36: Ex 7:3; 14:21; Num 14:33 * 7:37: Deut 18:15 * 7:38: Ex 19:3; Deut 9:10 * 7:39: Num 14:3 * 7:40: Ex 32:1-6

41 Yepê, Wod:oo k:omo yâpwo ngmê l:âmo ngópu, pudumakó tp:oo mââ ntee tpile yi l:âmo ngópu. Tpileni yi chóó l:âmo ngópu, u kwo dnye kpêê yiyé, u naa nye kê ngópu.

42 Yepê, Yi dini ghi ngê k:omo yâpwo ka ngêpê kn:ââ u ngwo a chaa ngópu, m:ââ wono yono y:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê king Manasa u dye ghi ngê yi kópu ndîi ngê yimî pyodo, wod:oo Chóó Lémi ngê yi dyaa mbâlâ dyuu yi pwo kéé ngê, pudu knî ye dnyimo ngêpê, yi tp:ee dnyimo vyeé dé, pudu knî ye kpêê ngê dnyimo yiyé dé. Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngmê ngê Chóó Lémi u komo u ngwo kââ, ala kópu d:êê ngê, apê,

Yisiléli tpémi. Dini ghi n:i ngê nmyi kn:ââ yoo w:amî mbêmê u ngwo dnya a paa, m:ââ podo y:a,

na a ka daa a ka dnyimo a tpile tp:oo nk:êênî.

43 Apê, Na a ka daa a wónu ngomo yidnyimo a dnyinêdnyinê, ngmêê yi chóó yi k:omo yâpwo Molokí u wónu ngomo yidnyimo a dnyinêdnyinê,

puduni u pi Lapaní u kwo myednyimo ngêpê.

Apê, Na a ka yi chóó tpileni l:âmo tumo, yi tpile knî ye dnye ngêpê.

Apê, Nmyo yinté yéli, yi kópu u l:êê dîy:o Mbápileon mwada pee waní dy:ââ nmyo.

Stipen Chóó Lémi u ngomo p:uu u ngwo ye doo danêmbum

44 Stipen ngê yepê, Dini ghi n:i ngê nmî kn:ââ yoo w:amî mbêmê dnya a paa, Chóó Lémi u wónu ngomo ngmê l:âmo ngópu. Yepê, Chóó Lémi ngê Mósisi u lama ntee kwólu, yinté l:âmo ngópu. Yepê, Yi lama doo ya, Chóó Lémi yi wónu ngomo u mênê a kwo. Yepê, Ghi ngmê dini ghi n:i ngê dnyimo a kuwokuwo, yi wónu ngomo dnyimo a kmongokmongo, dnyimo dnyinêdnyinê, kwéli dnyimon:aa taataa, wónu ngomo y:i dnyimon:aa wuwó.

45 Yepê, Yi yéli dini ghi n:i ngê pw:oo dnye, yi tp:ee knî y:oo Chóó Lémi u wónu ngomo Kenan u nkígh:ê y:oo mî t:aa ngópu. Yepê, Yi dini ghi ngê Mósisi pwene, Njósuwa ngê u d:aa yinê a kââdî ngê, yi yéli yi kada ghê wo, Kenan ñuw:o too. Yepê, Chóó Lémi ngê Kenan tpémi ngm:i kalê too, Yisiléli tpémi y:oo yi têpê ghi yi kêlê a pwaa tumo. Yepê, Chóó Lémi u wónu ngomo Kenan ñuw:o ngópu, y:i mî wó ngópu, y:i doo kwo, dye ghi daadîi, king Dépidi u dye ghi ngê y:i myedoo kwo.

46 Yepê, Dépidi Chóó Lémi u nuu u pi ngê pyodo, Chóó Lémi ka kwo, Nmî Lémi, Njakóp u yâpwo, u ntââ ngomo mb:aa ngmaní wó, y:i anyi kwo. *

47 Yepê, Ngmêê Dépidi ngê Chóó Lémi u ngomo daa wó, tp:oo Solomon ngê yinê mî wó. *

48 Yepê, K:omo tpile Solomon ngê Chóó Lémi u ngomo wó, ngmêê Chóó Lémi pââ ndîi, dyámê mbêmê ngomo ngmê k:oo daawa a vyil:a. Yepê, Wuné pi ngmê ngê Chóó Lémi u komo alanté a kââ, apê, *

49 Nmyinê nmye dyámê pê ndîi, na a ka tédê.

Apê, A ntââ ngomo lónté ngmanmyi wó ngmê, y:i anê vyil:a?

50 Apê, Kî tpile yilí yintómu a chóó ní l:âmo ngê,

ló tpile a l:êê dîy:o ngmanmyi l:âmo ngmê?

51 Stipen ngê yepê, Nmyo nkéli wépi dnyangê pyu yoo. Yepê, Dye ghi yintómu Chóó Lémi nmye mb:iimb:i ngópu, u kópu dyuu dp:ee nyémî ngópu.

Yepê, Nmyi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi wépi ntee dnyimo a pwapî, yinté u wépi my:ee pwapî ngmê. *

⁵² Yepê, Pini n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, nmyi kn:ââ knî y:oo daa ngmê châpu ngópu, ngmênê dono kópu yili y:e dnyimo a d:uud:uu. Yepê, Wunê pini n:ii yoo Chóó Lémi u Dpodo Pyu Mb:aa p:uu dnyimo a danê, n:ii knî y:oo pi knî ye yipu, Dîyo Chóó Lémi ngê yi pini nmo wa a dy:ââ, yepê, yi yéli nmyi kn:ââ knî y:oo a vya tumo. Yepê, Mwolo yi pini kwódo ngê munmyi ghê dniye, my:ee vya ngópu. *

⁵³ Yepê, K:omo tpile enjel knî y:oo nmî kn:ââ knî ye Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu a y:ee tumo, nmyi ny:ee tumo, ngmênê mēdp:ee chââchââ tumo. *

Stipen chêêpî ngê u ngwo vya ngópu

⁵⁴ Nju tpémi yi kada pini knî y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee tumo, yi kópu ngê dyênê too, yi kpéngi ti dmi kekekele dnye paa.

⁵⁵⁻⁵⁶ Ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Stipen a nt:ee ngê, mbóó p:uu vyu wo, Chóó Lémi u wuu ndîi módu, pi knî ye yepê, Mbóó kèdê kpémî, Yesu Chóó Lémi u nkigh:ê ka kwo, u che p:ââ pee ngê dê pyódu. *

⁵⁷⁻⁵⁸ Wod:oo noko dpodombiy:e mbó dniye, noko yepê, Kî pini ngê Chóó Lémi u pi ndîi kn:aa pini ka lukwe dîy:o dê núw:o? Noko yepê, Kî pini ka namê ng:aa, wod:oo yi ngópu nkoko tumo, u kwo tpé dniye, mgîmî ngópu, p:aa pee núw:o ngópu, a ngî ngópu, dny:ii d:ii ngópu, mwada y:i mî danê ngópu, wod:oo chêêpî ngê yidnye vyee. Yélini y:oo Stipen chêêpî ngê dnye vyee, yi yéli y:oo yi nkuwo kpídî a ngee tumo, pi lvulu ngmê ka y:ee tumo, ye doo vyyuwo. Yi pini u pi Sóól. *

⁵⁹ U dî daa pwaa ngópu, Stipen chêêpî ngê mudnye vyee, wod:oo Stipen doo ngêpê, apê, Yesu a Lémi, a ghê dmi a ngépi. *

⁶⁰ Yu mbodo dê y:e ghê wo, dpodombiy:e ka wo, Yesu ka kwo, A Lémi, kópu dononi a nga ka d:uud:uu ngmê, yi kópu mōdo kn:ââ vyyuwo dpî ye té, kidangmê ngî. Yi kópu dyuu dini ghi n:ii ngê vyu, wod:oo pwene. Pi knî y:oo Stipen dini ghi n:ii ngê vya ngópu, Sóól u nuu u kópu ngê mye pyodo. *

8

Nju tpémi ye Yesu u yoo u ngwo doo diya

¹⁻² Yélini y:oo Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dnyimo chââchââ, yi yéli y:oo Stipen ntóó kmênê ngópu, u l:éê dîy:o myednye mbê. Yi wéni ngê Nju tpémi y:oo Yesu u yoo yi kpadakpada kn:ââ chaa ngópu, Njedusalem. Yesu u yoo yintódu knî y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, p:aani lee dniye, woni Njuda Wee u kwo p:aani lee dniye, woni Samédiya Wee u kwo p:aani p:aani lee dniye, ngmênê dyépi knî y:oo Njedusalem dêpê kuwo ngópu. *

³ Sóól ngê u yi dpîmo kwo, Yesu u yoo ní chedê, wod:oo ngomo k:oo ngomo k:oo dpîmon:aa koko, Yesu u yoo dpîmon:aa mgîmîmgîmî dé, pyââ pyââ mââ mââ mbwa k:oo dpîmon:aa kmîmî dé. *

Samédiya tpémi Yesu ka u ngwo kélîmî mbê dniye

* **7:51:** Ex 32:9; Jer 9:26; Is 63:10   * **7:52:** 2 Chr 36:16   * **7:53:** Dpodo 7:38; Hipîlu 2:2   * **7:55-56:** Kîlōsa 3:1   * **7:57-58:** Dpodo 22:20   * **7:59:** Luukî 23:46   * **7:60:** Luukî 23:34   * **8:1-2:** Dpodo 11:19   * **8:3:** Dpodo 9:1-2; 26:9-11

4 Yesu u yoo yéli n:ii mbêpê wo, yi yéli p:aani p:aani lee dniye, pi kní ye Yesu u kópu mb:aa dnyen:aa tpaépê.

5 Pini n:ii pyudu kní mwiyé a pyw:ee tumo, ndapí yêêpí u kada pini ngé a pyódu tumo, yi vy:o pini ngmê u pi Pilipi. Yi pini ngé Njedusalem a kuwo ngé, Samédiya loo, pi kní ye yepê, Pini n:ii Chóó Lémi ngé a ngmídi ngé, yi pini wunê kí ta, ngmênê nmí kada pini kní y:oo daa mya ngópu, kí vya ngópu, myombó Chóó Lémi ngé kímêdê pyidu ngé. Yepê, Yi pini u pi Yesu.

6 Samédiya tpémi Pilipi ka mb:aamb:aa ngé ng:aa mbê dniye, mu kópu u díy:o Pilipi ngé yi ngópu mbwudu yilí dpímo chap.

7 Pi yilí yi kména Pilipi ngé ngm:ii kalé too, wod:oo yi kména yoo dpodom-biy:e u ngwo dnye káâ. Myenté kóo ntóo kpâlí ntóo yilí mye pyi ngé, yélini dnyinté dnyimo paa, mye pyi too. *

8 Yi kópu u l:êê díy:o Samédiya tpémi yi gha dmi mb:aamb:aa ngé pyodo.

9 Yi p:aani pi ngmêdoo ya, u pi Saimon, pipi kópu kní yi mbêmê kópu ndíi yilí dpímo d:uud:uu, Samédiya tpémi yinté dpímo liya kígha dé. Pi kní ye yipu, Nê pi ngmê.

10 Tp:ee vy:o, dmââdí vy:o, lémi vy:o, ch:am vy:o apu, Vyuw! Apu, Kí pini nmîné nmo Chóó Lémi ntee pini, u wêdêwêdê ndíi. Wod:oo yoo yintómu u kwo dnyimo ng:aa.

11 Nyââ, dye ghi daadí kópu ndíi yilí dpímo d:uud:uu, yi kópu u l:êê díy:o yoo u ngwo dnyimo liya, u kwo mb:aamb:aa ngé myednyimo ng:aa.

12 Pilipi Yesu Kédisu p:uu ye dpímo danêmbum, Chóó Lémi kóo k:oo wowo p:uu ye myedpímo danêmbum. Dini ghi n:ii ngé ny:ee ngópu, yi kópu dyuu ka kélími mbê dniye, wod:oo Pilipi ngé pyââ pyââ mââ mââ mbwaa paa kmênê too, Yesu u yoo vy:o kaa too.

13 Saimon myenté mye kélími mbê wo, Pilipi ngé mbwaa paa mye kmênê ngé, wod:oo Saimon Pilipi p:uu kele. Dini ghi n:ii ngé Pilipi ngé mbwudu dpímo chapí dé, Saimon ngé yidpímo mumu dé, u ngwo mēdpímo liya.

14 Dini ghi n:ii ngé Yesu u dyépi kní y:oo yi kópu Njedusalem a ny:ee ngópu, apê, Samédiya tpémi Chóó Lémi u kópu dyuu ka kêdê kélími mbê dmi, wod:oo Pita pini dé Njon Samédiya dy:ââ dumo.

15-16 Dini ghi n:ii ngé taa knopwo, a w:ee ngópu, apê, K:omo tpile Pilipi ngé kí yéli Yesu u pi ngé mbwaa paa kmênê too, ngmênê Chóó Lémi ngé u Ghê Dmi ye doongê y:ângo.

17 Wod:oo Pita Njon y:oo kêê yi mbêmê dpímo yiyé dé, yi l:êê díy:o dpímo ngépê, Chóó Lémi ngé u Ghê Dmi u ngwo ye dpímo yém. *

18 Dini ghi n:ii ngé Saimon ngé yi kópu módu, apê, Dini ghi n:ii ngé Pita Njon y:oo kêê nmí mbêmê dê yé ngmê, apê, Chóó Lémi ngé u Ghê Dmi u ngwo nmo da kê.

19 Wod:oo Saimon ngé Pita pini dé Njon ye ndapí kélê ngmê yó, apê, Ye ní y:oo. Yepê, U ntââ u ntââ ngé u nkwo wadpí pyódu nê, pini n:ii mbêmê a kêê dê aní yé dê, yi pini ka Chóó Lémi ngé u Ghê Dmi ada a yém.

20 Ngmênê Pita ngé kwo, Napi ngópu choo ya, kumu chí tpyé, ndiya u ngwo nyi ghidi, mu kópu u díy:o nga vy:o chí vyi, Chóó Lémi u módó yeedeyede ndapí ngé ní pwíla.

21 Kwo, Doo u ntââ ala dpodo p:uu daanyi ngee nyo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u lama a tóo, nga daa ntênê a tóo.

* 8:7: Mát 10:1; Mak 16:17 * 8:17: Dpodo 9:17; 19:6; 2 Tim 1:6

²² Kwo, Yi dono kópu ndîi a kuwo ngi, nmî Lémi ndîi ka chi ngêpê, u kwo dpî vyi ngi, kwipi, A Lémi, dono kópuni dí d:uu, u ntââ nguwo wanyi kéé, yi kópu mēdaanyi nuw:onuwo.

²³ Kwo, Nga kídî m:uu, ye í:ee nye yichi kââ, doo u ntââ dono u wépi daanyi puwâ.

²⁴ Saimon ngê yepê, U ntââ a l:êê díy:o amêdpî ngêpê, kópuni a ka dpî vyi t:oo, yi kópu a nga kingmê pyódu.

²⁵ Pita Njon y:oo Yesu p:uu kópuni m:uu tumo, Samédiya tpémi ye yi kópu mî vyi tumo, u kuwó dini ghi ngê Njedusalem mē diyé knopwo. Maa p:uu Samédiya Wee u kwo p:aa yilí a kélí ngópu, Yesu p:uu kópu mb:aa pi kní ye dpímo tpapê, yed:oo Njedusalem mîmî taa knopwo.

Yitiyópiya pi ngmê Yesu ka u ngwo kélîmî mbê wo

²⁶ Enjel ngmê ngê nmî Lémi u kópu Pilipi ka a núwo, kwo, Gh:êêdé, kwo, chi lêpî, Njedusalem Nkaasa yi kélí máadi dpî kwéli. (Yi wee u kwo pi daa tóó, kpí yi mye daa kwo, mbwaa mye doo u p:aa.)

²⁷⁻²⁸ Wod:oo Pilipi ghêêdí wo, kada a y:ângo. Yi máadi p:uu pi ngmê módu, Njedusalem a ndê wo, Nkaasa doo lêpî. Yi pini máawe ndîi ngmê, Yitiyópiya tpémi yi ch:am ndîi p:uu dpímo dpodo, u ndapí yinê dpímo y:enê. Yi pini Chóó Lémi ka ngêpê têdê a ndê wo, Njedusalem, u p:o modoo diyédiyé. U chádiyót mbémê doo ya, hósí dē y:oo dpímo a paapaa, kópuni Yisaya ngê d:êê ngê, yi pini ngê maadi doo a kpââ. *

²⁹ Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pilipi ka kwo, Kí pini u nkígh:ê máadi nyi kwéli.

³⁰ Wod:oo Pilipi mbêpêmbêpê loo, u nkígh:ê máadi mî kwólu, apê, Chóó Lémi u kópuni Yisaya ngê a d:êê ngê, apê, muyedê kpââ, wod:oo u kwo adí póó, kwo, Kópuni nyiné kpââ, kwo, cha w:ee?

³¹ Yi pini ngê kwo, Lónté wanê w:ee? U kakêmé nanê a ka wa chámê? Kwo, A pwiyé, a chádiyót k:oo a kee, a nkígh:ê anyi yey, u kakêmé a ka anyi chámê ngi. Wod:oo Pilipi yi chádiyót k:oo kee wo.

³² Kópuni yi pini ngê doo a kpââ, ala yi kópu.

Sipi u vyeé têdê ntee d:uudpî ghete tóp, u vyii têdê myed:uudpî kââ, yi pini ngê yinté kópu daangmê vyu. *

³³ Pi kní y:oo yi pini p:uu yipe tee u kópu yilí t:ee ngópu,

yi kópu u l:êê díy:o kpaka ngópu, mye nkwiti ngópu.

Tp:oo kní yi p:uu pi ngê kópu d:uudpî vyi,

mu kópu u díy:o dyámê mbémê u ya machedê ngê dē pyódu.

³⁴ Yitiyópiya pi Pilipi ka póó wo, kwo, Chóó Lémi u komo kapí pyu ló pini p:uu doo a danêmbum? Kwo, Chóó p:uu doo a danêmbum ó kn:aa pini p:uu doo a danêmbum?

³⁵ Pilipi ngê ala kópu a w:ee ngê, apê, Chóó Lémi u komo kapí pyu Yesu p:uu doo a danêmbum, wod:oo Pilipi ngê danêmbum kn:ââ Yitiyópiya pi ka adí chaa, Yesu u kópu mb:aa u ngwo u kwo vyu.

³⁶ U kuwó dini ghi ngê maa p:uu mbwaa ngmê m:uu ngópu, wod:oo Yitiyópiya pi ngê Pilipi ka kwo, Óó. Kwo, Mbwaa ngmêka t:a. Kwo, U ntââ Yesu u pi ngê yi mbwáani paa wanyi kmênê nê?

³⁷ (-)

³⁸ Wod:oo chádiyót u tpiipi ka kwo, U dí y:i pwaádi, wod:oo u dí y:i adí puwâ. Pilipi k:i:i mbwaa paa nipi ghêpê knopwo, Pilipi ngê yi pini y:i mî kmênê ngê.

³⁹ Mbwaa paa dini ghi n:ii ngê a kee knopwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Pilipi a y:àngo, Yitiyópiya pi ngê Pilipi mèdaa módu, ngmênê u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, chádíyót k:oo mè wo wo, wod:oo kada mêtê y:àngo.

⁴⁰ Pilipi Asídót mí ta, u kuwó dini ghi ngê p:aani p:aani doo lêpî, Yesu u kópu mb:aa pi kní ye doon:aa tpaépê, u kuwó dini ghi ngê Sisadiya mí ta. *

9

*Sóól ngê u nuw:o u ngwo ngmópu, Yesu ka u ngwo kélîmî mbê wo
Dpodo 22:6-16; 26:12-18*

¹ Dini ghi n:ii ngê yi kópu dnye pyodopyodo, Sóól ngê u yi dpímo kwo, Yesu u yoo nmí vya té, yi vye u pi pi kní ye dpodombiy:e dpímo tpaépê. *

² U yi u ngwo myedoo kwo, Dímaskís ní lê, yélini Yesu u maa p:uu a m:ii, yi yéli n:uu ngímî té, pyââ mââ yoo yi kpadakpada têtê Njedusalem mênê diyédiyê kalê té. Yi kópu u l:êê díy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ka loo, yi kópu u kwo mí vyu, kwo, Nju tpémi yélini a kwo, Dímaskís, u ntââ yi kada pini kní ye wanyi dy:ââ nê, a kakémê ye am:ii chámê, u ngwo ye n:aa lêpî. Kwo, Kópu dyuu ngmê d:êê ngi, ye n:aa ñeñe. Wod:oo Sóól ngê pi kní ngmê núwo, Njedusalem a kuwo ngópu, Dímaskís dnye lêpî.

³ Daa kêmakéma Dímaskís dnye taataa, tpile u wuu ndîi mbóó p:uu yi pwo ngma a kwólu.

⁴ Sóól ngê yi tpile u wuu ndîi dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo têtê mbêmê dyimê wo, dnye ngmê nyongo, kwo, Sóól, Sóól. Kwo, Lukwe díy:o dono kópu ndîi yilí a nga nye d:uud:uu?

⁵ Sóól ngê kwo, A Lémi. Kwo, Nyi n:uu? Nmí Lémi ngê kwo, Nê Yesu, pini n:ii ngê dono kópu ndîi yilí nye d:uud:uu. *

⁶ Kwo, A pyidu, kwo, Dímaskís chi lêpî. Kwo, Kópuni u ya a nga a kwo, y:i nga an:uu vyi, díyo yi kópu anyin:aa d:uud:uu.

⁷ Pini n:ii kní y:oo Sóól dnye yámuyâmu, mbóó p:uu dnye dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi paa u dí dmi puwá, noko kópu daa vyi ngópu, myenté pi myedaa m:uu ngópu.

⁸ Sóól têtê mbêmê yeda pii wo, ngwolo dê yi pywáli doo, ngmênê yéli daa módu, wod:oo kwulo kaa dniye, Dímaskís núw:o ngópu.

⁹ Wo pyile kní yi k:oo yéli dêpwo y:enê, tpéé kópu yi ngwo mí vyu, nté mbwaa chóó u kwo kwódu doo, Chóó Lémi ka doo ngêpê, kwo, U ntââ a dono yilí nguwo wanyi kée.

¹⁰ Yesu u yoo vy:o pi ngmê Dímaskís doo ya, u pi Ananayas. Yi pini ngê nmí Lémi módu, kwo, Ananayas. Ananayas ngê kwo, A Lémi, ala nê.

¹¹ Nmí Lémi ngê kwo, Ala p:aani ghi a kuwo ngi, máádini u pi Kpêêlî Ghi Daa Tóó, yi máádi dp:uu kwéli, yi máádi p:uu Njudas u ngomo a kwo. Kwo, Yi ngomo k:oo pi ngma a tóó, u pi Sóól, Taasis pi. Kwo, Yi pini ye dpî poo ngi.

¹² Kwo, Yi pini wunê ngêpê, kwo, u nuw:o k:oo kêtê m:uu ngi, kwo, ala kópu dê vyi, Pi ngmê wunê pwiyé kní, u pi Ananayas, kóó dê a mbêmê wumê yiyé dê, yed:oo yéli mb:aamb:aa ngê mênê mumu.

¹³ Ananayas ngê kwo, A Lémi. Kwo, Pi yilí kní y:oo ye pini u pi a ka ka tpaépê ngmê, nyoo kní y:e kópu dono yilí doo d:uud:uu, Njedusalem.

14 Kwo, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini knî y:oo ala kópu u kwo a vyi ngópu, Dímaskís chi lêpî, Yesu u yoo nyinê ngîmî tóó.

15 Nmî Lémi ngê kwo, Chi lêpî, mu kópu u díy:o yi Sóól d:a ngmídi, a p:uu píchoo dpodo, Yísiléli tpémi ye, king knî ye, myenté kn:aa yéli ye a pi yi lama myepaan:aa kalê ngê.*

16 Kwo, Dono kópu yilíni pi knî y:oo a l:êê díy:o u ngwo wadnyi d:uud:uu dé, a chóó u kwo wanê kêma té.*

17 Wod:oo Ananayas ngê Sóól yi ngomo k:oo a pyw:ângo, kóó dê mbêmê yé doo, kwo, Sóól a mbwó. Kwo, Nmî Lémi ngê até dê dy:ââ nê, amêma pini n:ii nyinê módu, yi pini Yesu, chóó nga até dê dy:ââ nê. Kwo, Ala p:eeni kópu u díy:o até dê dy:ââ nê, yéli m:ee mumu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê wunê nt:eent:ee ngi.

18 Te too pee ntee tpile dê Sóól ngîma yi ngwo a ghay knopwo, wod:oo yéli mê módu. Yi ghêêdi wo, wod:oo Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê ngópu.

19 U kuwó dini ghi ngê nté yi ndîi, u wêdêwêdê u kwo mêtê diyé wo.

Sóól Yesu p:uu u ngwo ye doo danêmbum, Dímaskís

20 Yesu u yoo yélini Dímaskís dnye ya, Sóól ngê wo knî ngmê yi vy:oo chedê ngê, wod:oo Nju tpémi yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dpímon:aa koko, ye dpímon:aa danêmbum, yipu, Yesu ndêndê ngê Chóó Lémi tp:oo.

21 N:ii knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, ghê dmi yi mênê ghípê wo, noko yepê, Pini n:ii ngê Yesu u yoo doo vyee dé, Njedusalem, mumdoó kí vyílo? Apê, Mumdoó al:ii a loo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo n:uu mgîmî té, kpêê yiyé pyu knî yi kada pini knî ye n:uu y:ee té, Njedusalem? Apê, Lukwe díy:oo Yesu u pee ngê maa ghê?

22 Ngmênê Sóól ngê pi knî yi pwo mîné dyîngo. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, Sóól ngê pi knî yi ngópu u nkwo dpímo a kpââ dé, yipu, Ala kópu yilí Yesu ngê ndêndê ngê ntiye ngê. Yipu, Yi kópu u l:êê díy:o, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, yi pini Yesu. Yi kópu Sóól ngê wêdêwêdê ngê ye dpímo tpapê dé, Nju tpémíni Dímaskís dnye ya, doo u ntââ Sóól u dnye daapi vya ngópu.

23 Wo yilí mî loo, u kuwó dini ghi ngê Nju tpémi nipi a wó, noko yepê, Sóól paa vya koo, ngmênê Sóól ngê yi kópu u tuu kââ pee ngmê nyongo.

24 Nju tpémi y:oo noko yepê, Sóól kíngê mbêpê, Dímaskís kí dangê kuwo. Yi kópu u l:êê díy:o yi p:aani mbwa keñe w:êêní dnyimo t:âât:ââ, mgídi vy:oo myednyimo t:âât:ââ. U yi y:e doo kwo, Sóól nmî vy:a.

25 Ngmênê mgídi ngmê ngê Sóól p:uu ndiye pyu knî y:oo Sóól a ngî ngópu, kpéni ndîi k:oo ché ngópu, yi kpéni kpê t:ee ngópu, yi p:aani mbwa mbêmê l:uu ngópu, kuwa kalê ngópu. P:uu ndiye pyu knî yedê kpê p:uu dnaya a ya, yi yedê ngê kpéni dnye ghípíghípî, Sóól k:oo doo kwo, dini ghi n:ii ngê mbwódo mî ghê wo, wod:oo Sóól mbêpê wo.

Sóól Njedusalem u ngwo loo

26 Dini ghi n:ii ngê Sóól Njedusalem mî ta, u yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo yi p:uu n:uu kaali, ngmênê u kwo daa kélímî mbê dniye, apê, Ngmênê daa Yesu u yoo vy:oo pini ngmê. Yintómu u kwo nkíngê mbê dniye.

27 Ngmênê pi ngmê u kwo daa nkíngê mbê wo, u pi Mbanapas. Mbanapas ngê Yesu u dyépi knî yi vy:oo yinê núwo, yepê, Dini ghi n:ii ngê Sóól Dímaskís

* 9:15: Dpodo 25:23; Lóma 1:5   * 9:16: 2 Kódin 11:23-28

doo lêpî, nmî Lémi maa p:uu módu, Sóól ka y:i a mbwolo. Yepê, Sóól Dîmaskîs Yesu u pi ngê dpodombiy:e doo dêêpî, myedaa nkîngê mbê wo.

²⁸ Wod:oo Sóól Njedusalem doo ya, p:aani pee p:aani pee dpîmon:aa dêêpî, Yesu u pi ngê dpodombiy:e doon:aa dêêpî, myedaa nkîngê mbê wo.

²⁹ Nju tpêmini Kîdiki dnye ngê dnyimo mbumu, Sóól ye dpîmon:aa dêêpî, Sóól u k:ii noko myednyimon:aa kwopwepe, ngmênê u yi y:e doo kwo, Sóól nmî vy:a.

³⁰ Yesu u yoo knî y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Sóól Sisadiya núw:o ngópu, u p:aa njini Taasîs mî dy:ââ ngópu.

³¹ U kuwó dini ghi ngê Yesu u yoo mb:aamb:aa ngê dnye ya, pi ngê kópu dono y:e daa d:uu ngê. Ala wee pyile knî yi kwo dnye ya, Njuda Wee ngmê, Nkálili Wee myomo, Samédiya Wee pyolo. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê doo a ngêêpî dé, pi yilí Yesu ka kêlímî mbê dniye, u yoo yilí ngê u ngwo doo pyodopyodo. Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê dnyimo cháâchââ.

Pita ngê mbwudu n:ii dé chaa doo

³² Dye ghi yintómu Pita p:aani p:aani dpîmo lêpî, Yesu u yoo dpîmon:aa mumu dé. Wo ngmê ngê Lida u nkwo até yi loo.

³³ Yi p:aani pi ngmêdoo ya, u pi Aniyês. Yi pini yu dé ntóó dê, paa doo u ntââ ngê u kwo dpîmo ya. M:ââ wááli ngmítédmi mbêémê dpîmo ya.

³⁴ Pita ngê kwo, Aniyês. Kwo, Yesu Kédisu ngê ala ngwo dê pyi ngi, ngmítédmi mbêémê a pyidu, ngmítédmi a kmongo ngi. Wod:oo Aniyês ada pyidu.

³⁵ Yi wee ndîi u kwo yélini dnye kwo, Aniyês paa tédê dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, yi yélini nmî Lémi ka u ngwo mêtédê diyé dniye.

³⁶ Njopa Yesu u yoo vy:o pyââ ngmêdoo kwo, u pi Tapîta. (Kîdiki dnye ngê u pi Dókîs.) Dye ghi yintómu yi pyópu ngê kópu mb:aa yilí dpîmo d:uud:uu, pinté knî y:e.

³⁷ Yi dini ghi ngê mbii u ngwo ngmê kele, yed:oo mye pwene. Ntóó ghêê ngópu, a ngí ngópu, ngomo k:oo yé ngópu.

³⁸ Yesu u yoo n:ii Njopa doo kwo, yi lama doo ya, Pita chono a tóó, Lida, wod:oo pi miyó dé ye yepê, Lida choo lêpî, Pita límî k:ii ngê dpo pwiyé we.

³⁹ Wod:oo Pita ka lee knopwo, yi pini dé yi p:uu a kele, Njopa lee dniye. Dini ghi n:ii ngê taa dniye, yi pyópu ntóó ngomoni k:oo doo ya, Pita y:i km:êê ngópu. Kuknwe knî y:oo a yina ngópu, dnye mbê. Yi pyópu ngê kpídini dmya too, ye y:ee too, yi kpídî Pita u ngópu dnye tpyuu dé.

⁴⁰ Pita ngê yi ngomo ghi k:oo pi yintómu pw:i ngê, yu mbodo dé y:oo ghê wo, wod:oo doo ngêpê. Yi pyópu ntóó ka diyé wo, kwo, Tapîta, a pyidu. Wod:oo ngwolo dé pywáli doo, Pita yi módu, wod:oo ntênê yaa wo.

⁴¹ Wod:oo Pita ngê yi pyópu ka kóó dp:ee ngê, kwulo kele, ghêémî kââ. U kuwó dini ghi ngê Pita Yesu u yoo knî ye mbwolo, kuknwe knî ye mye mbwolo, yepê, A pwiyé dmyeno, ala pyópu ghê até maa kaalí.

⁴² Njopa tpémi ye yi kópu u mdoo yi núw:o ngópu, pi yilí nmî Lémi ka kêlímî mbê wo.

⁴³ Pita Njopa doo ya, wo yilí. Pini n:ii u ngomo k:oo doo kwo, yi pini u pi Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu.

¹ Lóma lede Sisadiya yilí doo ya. Yi kada pini kní yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Kónilyês. Lede yoo n:ii yi vy:o Kónilyês doo kwo, yi yéli yi pi dmi Yitali lede yoo.

² K:omo tpile Kónilyês daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngé dpîmo kêlîmî, dye ghi yintómu u kwo dpîmo ngépê. Yi pini u kpâm ghee kní, u dpodo pyu yoo Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngé myednyimo ng:aa. Nju tpémi yi vy:o pinté yoo yilîni dnyimo kwo, Kónilyês ngé dpîmo a wopwe dé.

³ Kónilyês ngé Nju tpémi yi lêê ghi dmi dpîmo d:uud:uu dé, kââdí dini ghi n:ii ngé t:ono dpîmo wowo, Chóó Lémi ka u ngwo dpîmo ngépê. Wo ngmê ngé u ngépê têde enjel ngmê módu, kwo, Kónilyês.

⁴ Kónilyês ngé enjel dini ghi n:ii ngé módu, nkîngê mbê wo, enjel doo y:enê, kwo, A Lémi, lukwe pyinê ché ngmêê? Enjel ngé kwo, Chóó Lémi ngé ngépê kêde ny:oo, mu kópu u díy:o pinté yoo nyinê wopwe too. Kwo, Ala ngwo u nkwo wunê ngêépî ngi.

⁵ Kwo, Ala ngwo pi kní ngmê dy:ââ ngi, Njopa, pi ngmê nya y:e, u pi Saimon Pita.

⁶ Kwo, Yi pini ntii chedê a tóó, ngomoni k:oo a kwo, yi ngomo chóó u pi mye Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu. *

⁷ Enjel ngé Kónilyês ka danêbum dini ghi n:ii ngé a kêlî ngé, wod:oo y:aa wo. Kónilyês u dpodo pyu miyó dé ye adí mbwólu, u lede ngmê ka mya adí mbwólu, yepê, Nga a pwiyé dnyeno. Yi lede Kónilyês u t:âât:ââ pyu ngmê, Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngé myedpîmo kêlîmî.

⁸ Kónilyês ngé kópuni pyodo, yi kópu yi ngêêdí ada nt:o, wod:oo adí dy:ââ té, Njopa.

⁹ Womumo kââdí mââ kêlê, dini ghi n:ii ngé Njopa u nkîgh:ê dnyen:aa paa, Pita yi chêépî ngomo pywápê ngmê pwono kee wo, yi doon:aa ngépê.

¹⁰ Dómu ndîi u ngwo ngmê kele, u yi u ngwo doo kwo, Nté pee ngmênî ma.

¹¹ Dini ghi n:ii ngé nté dnye ch:eech:ee, Pita yi vyyu wo, apê, Mbóó ada kpêmi, apê, wónu kii ntee tpile yéli vyââ yi kêlî ngmêyedê ghêpê kní, kwódo páádi.

¹² Yi wónu kii ntee tpile k:oo tpile tp:oo kní ngmêdoo kwo, dyêêdí daa ngmîdi, tpile pè dé, pyaa dé, ñmê dé yi tpile k:oo myednye kwo. Yi tpile Pita ka p:ââp:ââ doo a wupwo. Yi tpile tp:oo dyêêdí yintómu Nju tpémi ye tupwótupwó dé, Nju tpémi y:oo dèdnyimo pîpî dé.

¹³ Pita ngé mbóó p:uu dnye ngmê nyongo, kwo, Gh:êêdé, kî tpile tp:oo ngmê vyee, ma ngi.

¹⁴ Ngmênê Pita ngé kwo, A Lémi, kî tpile tp:oo dyêêdí yintómu kwódu yé u tpile tp:oo dé, nmînê nmo tupwótupwó dé, doo u ntââ daa ngma anî ma. Kwo, Yinté tpile tp:oo tupwótupwó d:oo ngmê ndîi. *

¹⁵ Pita ngé myombó yi dnyeni mē nyongo, kwo, Chóó Lémi ngé tpileni p:uu ala kópu dé vyi, Kî tpile mb:aamb:aa, kwo, yi tpile p:uu ñyóó kidingé vyi, Yi tpile tupwótupwó.

¹⁶ Yi ntini u wépi Pita ngé pyolo puwâ, yi kópu dyuu mu ngmîdi pyolo nyongo, wod:oo yi wónu kii ntee tpile mbóó p:uu mē kee wo.

¹⁷⁻¹⁸ Pita ngé kópuni módu, yi kópu doo nuw:onuw:o, u nt:u kópu dèpèngê pyw:ângo, wod:oo pini n:ii pyile kní Kónilyês ngé dy:ââ too, Saimon u ngomo pi kní y:oo ye adé kēma ngmê, wod:oo keñe t:âmo dnyen:aa kwo, yi ngomo chóó ka adí mbwó dmi, kwo, Pi al:ii ngma kwo, u pi Saimon Pita?

* 10:6: Dpodo 9:43 * 10:14: Lev 11:1-47; Ezek 4:14

19 Pita ngê kópuni módu, u yi u ngwo doo kwo, U nt:u kópu nê pyw:oo, wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kwo, Pita. Kwo, Pi pyile knî y:oo ka nmy:uu ngi. *

20 Kwo, Ghidi, kidimê nuw:o kîgha nédinuw:o, nyi ngm:êê té, mu kópu u díy:o a chóó nê dy:ââ té.

21 Wod:oo Pita adî ghîi, yepê, Pini ka nmye vuywo té, ala nê. Yepê, Lukwe u pyinê dmyinê ngmêê ngmê?

22 Kwo, Nmî kada pini Kónilyês ngê yinê a dy:ââ nmo. Kwo, Yi pini pi mb:aa ngmê, k:omo tpile daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a cháâchââ. Kwo, Nju tpémi yi nuu u pi ngê a tóó. Kwo, Chóó Lémi u enjel ngmê ngê ala kópu u kwo vyi, kwopê, Saimon Pita ngomo k:oo dpo pwiyé we, nga adîn:aa danêmbum.

23 Pita ngê kópuni yéli vyââ yi kéli módu, yi kópu yi nuw:o kwólu, wod:oo ala kópu daa vyu, Kí pini pyile knî daa Nju pi dé, nmî ngomo k:oo kédangê kee dmi. Yi kópu daa vyu, ngmênê yi pini pyile knî ngomo k:oo adî km:êê té, yi k:iî dpî dniye.

Womumo mw:aandiyê Pita ngê Kónilyês u dpodo pyu pyile knî adî ngm:êê té, Yesu u yoo Njopa yélini doo kwo, yi yéli woni knî yi k:iî mye lee dniye.

24 Maa p:uu dpî dniye, womumo Sisadiya mî taa dniye. Kónilyês u yoo knî yi k:iî yi yéli dnye t:âât:ââ dé.

25 Pita dini ghi n:iî ngê Kónilyês u ngomo k:oo doo koko, Kónilyês ngê yi módu, yu mbodo dé y:e k:ame u kwo ghê wo.

26 Ngmênê Pita ngê ghêêmî mé kââ, kwo, Ghêêmî ghê. Kwo, D:aa enjel ntee pini. Kwo, Nê dyámê mbêmê pi.

27 Pita Kónilyês ka modoo danêmbum, ngomo k:oo u ngwo mî kee knopwo, pi yilî y:i m:uu ngópu.

28 Pita ngê yepê, Nmyi lama ka tóó, Nju pi ngmê kn:aa pini u ngomo k:oo d:uudpî kee, kópu y:e myed:uudpî d:uu, ngmênê Chóó Lémi ngê yi kópu a ka a kwódu ngê, doo u ntââ pi p:uu daanî vyi, kí pini tupwótupwó.

29 Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o dini ghi n:iî ngê nmyinê nya noo, até dâ lê, kópu dipîngmê vyu. Yepê, Lukwe díy:o nmyinê nya noo?

30 Kónilyês ngê kwo, Pyile tuwo alanté dini ghi ngê, dini ghi n:iî ngê kââdî t:ono ghê wo, a ngomo k:oo kînoo ngêpê, pi ngmê até y:iî módu, u kpídî dnye wu mbele, a kada mî ghê wo.

31 Yi pini ngê a ka pê, Kónilyês, Chóó Lémi ngê ngêpê kîyedê nyêm, tpileni yilî pinté knî ye nye yémî, yi tpile yilî chóó Lémi u nuw:o k:oo kîyedê pyede.

32 A ka pê, Pi Njopa ngmê dy:ââ ngi, pi ngmêdpo pwiyé we, u pi Saimon Pita. A ka pê, Yi pini ntîi chedê a tóó, pini n:iî u ngomo k:oo a kwo, yi pini u pi mye Saimon, tpile tp:oo too pee l:âmol:âmo pyu.

33 Kónilyês ngê kwo, Yed:oo pi pyile nga kîní dy:ââ ngê, u ngwo cha lê. Kwo, Awêde al:iî até dp:o wó, Chóó Lémi u ngîma, kwo, anmî t:âât:ââ ngi, nmî Lémi ngê kópuni nga dé vyi, yi kópu nmo ngmê vyi.

Pita Kónilyês u ngomo k:oo u ngwo doon:aa dêêpî

34 Pita ngê danêmbum kn:ââ dini ghi n:iî ngê chópu, yepê, Ndêndê ngê kîd:a w:ee, yoo daa ngmidi Chóó Lémi ngê ada a ngêêpî. *

35 Yepê, Pini n:iî ngê Chóó Lémi adî cháâchââ, kópu mb:aa u ngwo adî d:uud:uu dé, yepê, k:omo tpile yi pini daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ngê wa ngee, u yoo vy:o wa kââ.

* 10:19: Dpodo 10:28; 11:12 * 10:34: Lóma 2:11; Nkal 2:6

³⁶ Yepê, Ala kópu dyuu nmyi lama a kwo, Chóó Lémi ngê kópu mb:aa nmo ngma a dy:ââ ngê, Yisiléli tpémi yi k:ii, nmopê, Yesu Kédisu ngê a ka yinê wa a kââdí nmyo. Yepê, Yi pini Yesu Chóó Lémi ngê nmo yintómu nmî kada kââ. *

³⁷ Yepê, Nkálili wee u kwo, Njuda wee u kwo, kópu ndîi n:ii dnye pyodopyodo, yi kópu nmyi lama ka pyede. Yepê, Dini ghi n:ii ngê Njon doo a dêêpî, yoo mumyedoo a mbápitísím kîgha dé, yi dini ghi ngê yi kópu ndîi kn:ââ u ngwo a chópu.

³⁸ Yepê, Yesu Nasalet pi u danêmbum nmyi lama a too, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi u mênê u ngwo a yó, u wêdêwêdê ndîi ngê u ngwo pyódu ngê. Yepê, Yi pini p:aani p:aani dpîmon:aa paa, kópu mb:aa yilí dpîmon:aa d:uud:uu, pini n:ii yoo Setan ngê dyênê too, Yesu ngê mē pyi too, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê doo a ngêêpî.

³⁹ Yepê, Yesu ngê Nju tpémi yi vy:o kópuni doo d:uud:uu dé, yi kópu yilí nmî chóó nmî ngwolo ngê nmî módu. *

⁴⁰ Yepê, Nju tpémi y:oo Yesu vya ngópu, kîdosi ñedê t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê wo pyoloni ngê mēdê pyidu ngê, chóochóó nmî ngópu mē tpyó.

⁴¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê a pii wo, daa pi yintómu kní y:oo m:uu ngópu, ngmênê yélini yi k:ii nmeê yâmuyâmu, Yesu nmî chóó nmî módu. Yepê, Chóó Lémi ngê yi kópu u l:êê díy:o mwiyé a ngmídi nmo. Yepê, Dini ghi n:ii ngê a pii wo, u kuwó dini ghi ngê u k:ii nmeê kmaapî, u k:ii nmeê mbwaa ndanî. *

⁴² Yepê, Mu dini ghi ngê yinê wa kóté kalê nmo, n:ii mwiyé wa pw:oo dmi, n:ii adnyi ya, nipi wa kóté kalê nmo. Yepê, Chóó yinê dpodo kalê nmo, wod:oo pi kní ye nmo tpaépê ngê, yenmîmo, Chóó Lémi ngê vyílo yedê ngmídi ngê, nmî kóté kîgha pyu ngê a pyódu ngê.

⁴³ Yepê, Pini n:ii kní y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, yi pini yintómu Yesu p:uu dnyimo a danê, yipu, Pini n:ii yoo yi pini ka adnyi kélîmî, Chóó Lémi ngê yi dono yilí u kuwó wa kéeé té, mēdaadî nuw:onuw:o dé, yi pini u pi u l:êê díy:o. *

Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi Kónilyês u yoo kní ye u ngwo y:ângo

⁴⁴ Pita dini ghi n:ii ngê ye doo danêmbum, yélini y:oo dnye ng:aang:aa, yi yéli ye Chóó Lémi u Ghê Dmi a gho.

⁴⁵ Yesu u yoo vy:o pini n:ii yoo Pita u k:ii Njopa a ndê dniye, yi yéli yintómu Nju tpémi, mî ngwéti dniye, apê, Kí yéli daa Nju tpémi. Apê, Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi ye kîmyeda dy:ââ.

⁴⁶ Apê, Kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê myeka mbumu té, Chóó Lémi myeka chaa kîgha ngmê. *

⁴⁷ Pita ngê u pyipe kní ye yepê, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi wunê ntee nmo a kpo, kí yéli ye yinté kîmyeda y:oo. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o doo u ntââ pi ngê daawa vyi, Kí yéli mbwaa ngê nangê mbápitísím kalê té.

⁴⁸ Wod:oo u pyipe kní ye yepê, Kí yéli Yesu Kédisu u pi ngê mbápitísím kalê too. U kuwó dini ghi ngê Kónilyês u yoo y:oo Pita ka kwo, Wo miyó pyile ng:ii mwiyé mē ya kmêle. *

* **10:36:** Epeso 2:13-14   * **10:39:** 1 Kódin 15:4-7   * **10:41:** Luukí 24:42-43   * **10:43:** Is 53:5-6; Jer 31:34   * **10:46:** Dpodo 2:4; 19:6; 1 Kódin 12:10   * **10:48:** Dpodo 2:38; Mát 28:19

11

Kóniliyês u danêmbum u nkoo

¹ Yesu u yoo yintómu, Njuda wee u kwo yélini doo kwo, yi yéli Yesu u dyépi kní yi k:ii ala kópu nipi ny:ee ngópu, apê, Kn:aa dyámê tpémi y:oo Chóó Lémi u kópu Kímya ny:ee ngmê.

² Dini ghi n:ii ngê Pita Njedusalem loo, yi yéli y:oo kwo, Ngmênýi kn:aadi ngê.

³ Kwo, Lukwe díy:o kn:aa dyámê tpémi yi ngomo k:oo ny:uu kee wo. Kwo, Lukwe díy:o nté y:i myin:aa ndíi. Kwo, Yi kópu Nju pi ngmê ngê d:uudpí d:uu.

⁴ Wod:oo Pita ngê yi kópu u nt:u kópu mb:aamb:aa ngê ye ada nt:o.

⁵ Pita ngê yepê, Njopa kînoo ngêpê, tpile y:i ngmêkîni módu, Yéli vyââ yi kêlî a ghêpê wo, wónu k:ii ntee tpile, kwódo páadi.

⁶ Yepê, Yi tpile a nkígh:ê dini ghi n:ii ngê a ghêpê wo, u mênê tpile tp:oo yili ní módu, dyêédí daa ngmídi, tpile pè dé, pyaa dé, ímê dé y:i ní m:uu too.

⁷ Yepê, Dnye ngmêní nyongo mbóó p:uu, a ka pè, Pita. A ka pè, Gh:êédé, kî tpile tp:oo ngmê vyee, ma ngi.

⁸ Kwono, A Lémi. Kwono, Yi kópu daaní d:uu, mu kópu u díy:o kî tpile tp:oo dyêédí yintómu nmo kwódu yé u tpile tp:oo dé, nmînê nmo tupwótupwó dé, doo u ntââ daa ngma aní ma. Kwono, Yinté tpile tp:oo tupwótupwó d:oo ngmê ndíi.

⁹ Yepê, Yi dnyeni mbóó p:uu myombó m:aa nyongo, a ka pè, Chóó Lémi ngê tpileni p:uu ala kópu dé vyí, Kí tpile mb:aamb:aa, a ka pè, yi tpile p:uu ala kópu ñyóó kidingé vyí, Yi tpile tupwótupwó.

¹⁰ Yepê, Yi kópu pyolo a nga pyodo, u kuwó dini ghi ngê yi wónu k:ii ntee tpile mbóó p:uu mê kee wo.

¹¹ Yepê, Yi ngwo pi pyile a ka taa dniye, Sisadiya a ndé dniye.

¹² Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ka pè, Ngm:êê té, nuw:o kígha nédinuw:o ngê kêê kidangé t:oo. Yepê, Nmí mbwó yoo, kî pini wéni kní ka wee, yoo yi k:ii Njopa nmo ndé dniye, Sisadiya nmí lee dniye, Kóniliyês u ngomo k:oo nm:uu kee dniye.

¹³ Yepê, Yi pini ngê enjel n:ii módu, u p:êê nmí ngêédí até yedê nté ngê. Yepê, Yi enjel ngê ala kópu u kwo yvu, kwopê, Pi ngmê dy:ââ ngi, Njopa. Kwopê, Pi ngmê nya y:e, u pi Saimon Pita.

¹⁴ Kwopê, Yi pini ngê kópuni u mdoo nmye wa a áuw:o, nmí Lémi ngê u ngwo wa ngee nmyo, kóó k:oo wa kaa nmyo. *

¹⁵ Yepê, Dini ghi n:ii ngê danêmbum kn:ââ ní chópu, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi mwiyé ntee nmo a kpo, yinté ye myedê y:ángo. *

¹⁶ Pita ngê yepê, Kópuni Yesu ngê nmo a vvu, yi kópu yi ngwo n:uu nuw:o kwólu, nmopê, Njon ngê mbwaa paa yoo dpímo kmênêkmênê dé, ngmênê M:aa ngê chóó u Ghê Dmi u mênê wa kmênê nmyo. *

¹⁷ Yepê, Chóó Lémi ngê yeedeyeedeni nmo a kpo, mu kópu u díy:o nmí Lémi Yesu Kédisu ka nmí kélímí mbê dniye, vyílo yi yeedeyeede yi yéli ye myedê y:ángo. Yepê, K:omo tpile daa Nju tpémi, ngmênê yi yeedeyeede ye mye y:ángo. Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o, kópuni Chóó Lémi ngê a d:uud:uu, doo u ntââ daap:aa vvu, Yi kópu u dí ní puwâ.

* 11:14: Dpodo 16:31 * 11:15: Dpodo 2:4 * 11:16: Dpodo 1:5

18 Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Pita ka kópu daamu vyi ngópu, Chóó Lémi mé chaa kalé ngópu, noko yepé, Chóó Lémi ngê kn:aa dyámé tpémi ye maa kîmyedê yé, yi dono yilí u ngwo pèdê kuwo téne, ghê kamí myepèdê pyw:ee y:e. *

Antiyóka tpémi Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye

19 Nju tpémi y:oo Stipen dini ghi n:ii ngê vya ngópu, Yesu u yoo mye kpada tumo, Yesu u yoo woni mbêpê dniye, kn:aa p:aani kn:aa p:aani mî taa dniye. Wo yéli chono daa lee dniye, woni yoo Antiyóka mî taa dniye, woni yoo Pénisiya Wee u kwo lee dniye, woni kní y:oo ntií mî ngmêê ngópu, Saipídís dyámé w:uu mbêmê lee dniye. Kwéli dnyimon:aa taataa, yi yéli y:oo Yesu u kópu Nju tpémi ye yi mo dnyimo tpaépê, kn:aa dyámé tpémi ye dèdnyimo tpaépê.

20 U kuwó dini ghi ngê Yesu u yoo ngmê Antiyóka lee dniye, woni yoo Saipídís tpémi, woni yoo Sadéni tpémi. Yi yéli y:oo nmí Lémi Yesu u kópu daa Nju tpémi ye yi mo dnyimon:aa tpaépê, kn:aa yéli ye myednyimon:aa tpaépê.

21 Yi yéli yi p:uu nmí Lémi u wédêwédê ndéndê ngê kele, pi yilí y:oo yi yéli yi dnye dmi ny:ee ngópu, nmí Lémi ka u ngwo mênê diyé dniye, u kwo mé kélímí mbê dniye, yi kada pini ngê pyódu ngópu. *

22 Yesu u yoo Njedusalem yélini dpímo a kwo dini ghi n:ii ngê yi kópu ny:ee ngópu, apê, Daa Nju tpémi Yesu u yoo vy:o kîmya ghê dmi, Antiyóka, yed:oo Mbanapas y:i dy:ââ ngópu. *

23 Mbanapas Antiyóka dini ghi n:ii ngê ta, apê, Yesu u yoo yilí ngê até dé pyódu, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo. Yesu u yoo kní ye yepê, Nmí Lémi mb:aamb:aa ngê dmyiné cháachââ, u nuw:o ghi p:uu dmyiné mbêpê, dye ghi yintómu. *

24 Mbanapas pi mb:aa, nmí Lémi ka u kélímí ndíí, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u gha d:ud:umbiy:e myedê nt:ee ngê. Pi yilí Yesu u yoo vy:o yinê kââ.

25 U kuwó dini ghi ngê Mbanapas Taasís loo, Sóól ka doon:aa vvyuwo.

26 Dini ghi n:ii ngê a pyw:àngo, Antiyóka núwo. Yi tpódu y:oo Antiyóka m:ââ ngmê ma ngópu, Yesu u yoo kní ye dpímon:aa dèépí. Antiyóka tpémi y:oo Yesu u yoo yi ngwo ntaa tumo, apê, Yi pi dmi Kídistên yoo.

27 Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê kní y:oo Njedusalem a kuwo ngópu, Antiyóka lee dniye.

28 Yi vy:o pini ngmê, u pi Akapas, yi pini Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a wédêwédê kwólu, yi pini ghéédí wo, yepê, Dyámé mbêmê daa kêmakéma nté machedê ngê a pyodopyodo. (Dini ghi n:ii ngê Kílódiyás Lóma tpémi yi kada pini ngê doo ya, dyámé mbêmê m:uu u ngwo ghê wo. M:aani n:ii ngê Yesu pwene, m:ââ y:a mē pyile mî loo, yi m:uu u ngwo ghê wo.) *

29 Yesu u yoo Antiyóka yélini doo kwo noko yepê, Nmí ndapí a kââdí koo, yepê, ndapí tp:oo nt:eemwint:eemwi m:uu koo, yepê, nmí tídê mbwó kní ye paa dy:ââ koo, Njuda. *

30 Wod:oo ndapí a kââdí ngópu, Mbanapas pini dé Sóól ye y:ee ngópu, yepê, Ala ndapí núw:o nyoo, Yesu u yoo yi kada pini kní ye dp:uu y:ee nyoo, Njedusalem. *

* 11:18: Dpodo 14:27   * 11:21: Dpodo 2:41   * 11:22: Dpodo 4:36   * 11:23: Dpodo 14:22
* 11:28: Dpodo 21:10   * 11:29: Lóma 15:26   * 11:30: Dpodo 12:25

12

King Helodi ngê Pita mbwa k:oo u ngwo kmungo

¹ Yi dini ghi ngê Akídipa Helodi Nju tpémi yi king ngê doo ya, Lóma tpémi yi maknopwo. U lede yoo dy:ââ too, Yesu u yoo woni mgîmî tumo, mgîní vyîmî kalé tumo,

² Njems Njon u mbwó taa ngê mye vya ngópu. *

³ Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi y:oo ny:ee ngópu, apê, Helodi ngê Njems kédê vy:a, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, apê, Munmíkó, Yesu u yoo yi kada pini ngmédê vya ngmê. Yi kópu u l:êê díy:o Helodi ngê Pita mye mgîmî ngê, mbwa k:oo kmungo. (Yi kópu Mbîdédi Pywápê Ngmê u Naa dye ghi ngê d:uu ngê.)

⁴ Dini ghi n:ii ngê Pita mbwa k:oo kee wo, lede páádi páádi knî y:oo Pita dnye t:âât:ââ, lede páádi dye ghi ngmê. Helodi ngê u yi doo kwo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u Naa u kuwó dini ghi ngê Pita p:aa pw:ii, Nju tpémi yi ngópu p:aa kóté kwolo.

⁵ Nyââ, Pita mbwa k:oo doo kwo, ngmênê Yesu u yoo Chóó Lémi ka u l:êê díy:o mîdnye ngêpê. *

Pita mbwa k:oo u ngwo pwii wo

⁶ Wéni n:ii ngê Helodi ngê u yi doo kwo, apê, Mââ Pita nî pw:ii, pi knî yi ngópu nî kóté kwolo, yi mgîdí ngê Pita lede dê yi kêlî doo dpî. Puwóma té dê y:oo kóó dê kudu dumo, lede miyó kuwa dpîmo paa, mbwa y:oo dpîmo t:âât:ââ.

⁷ Wod:oo enjel ngma até yedê loo, u wuu mbwa k:oo mî kée ngê, Pita kwulo kele, u dpî ny:ââ ngê, kwo, Lîmîlîmî ngê a piidi. Yedê pii wo, wod:oo puwóma té dê kwulo yi chóó mîné pywálî knopwo. *

⁸ Enjel ngê kwo, Malêti maa téni, nyi dópo dê nye t:ee dé. Wod:oo Pita ngê yinté d:uu ngê, enjel ngê kwo, Nguwo u kpîdí n̄wo mye téni, kwo, a pwiyé, a ngm:êê nédi.

⁹ Wod:oo Pita ngê enjel até yi ngm:êê ngê, ngmênê u kwo doo wóó. Nanê kwopê, Enjel ngê ndéndê ngê dê pw:ii ngi?

¹⁰ Mbwa t:âât:ââ pyu yoo ngmê a kuwo ngópu, myomoni yoo myedê kuwo ngópu, nkéli chéêpî keñe u nkîgh:ê yi nî knopwo, apê, Keñe lukwe ngê até dê kpêmi? Wod:oo pwii knopwo, daa ndîi máádi ghi tp:oo yi kalé ngópu, wod:oo enjel ngê Pita a kuwo ngê.

¹¹ Pita ka u nuw:o yi mênê diyé wo, apê, Ala ndê kópu, apê, Nmî Lémi ngê enjel ngmêda dy:ââ, apê, Helodi kóó k:oo até dumo y:ee nê, apê, Nju tpémi yi ngópu mēdaawa kóté kalé nê.

¹² Dini ghi n:ii ngê Pita ngê yi kópu a w:ee ngê, wod:oo Njon Mak u pye Méli u p:aa pee loo. Pi yilí y:i doo kwo, dnye ngêpê.

¹³ Yi ngomo u koko tédê u keñe p:uu Pita doo depedepe, dpodo módó ngmê, u pi Lóda, keñe t:âmo mî ghê wo.

¹⁴ Yi dmâádi ngê Pita u dnye adí mya, wod:oo u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, keñe daa kpêmi ngê, adí lê, u pyipe knî ye mdoo adí núw:o, yepê, Pita kuwa ka kwo.

* 12:2: Mát 4:21 * 12:5: Epeso 6:18; Njems 5:16 * 12:7: Dpodo 5:19; 16:26

15 U kwo daa kélímî mbê dniye, kwo, Kidima k:om. Kwo, Chi ghéti. Ngmênê yepê, Dîni k:omodanê. Yepê, Ndêndê ngê kuwa ka kwo. Kwo, Daa vyîlo ye kwo, kwo, u enjel ye kwo.

16 Pita ngê keñe p:uu depedepe daa yó, u kuwó dini ghi ngê keñe u kwo adí kpêmi ngmê. Dini ghi n:ii ngê m:uu ngópu, ghê dmi yi mênê ghipé wo.

17 Pita ngê kêê yi ngîma mgîmî ngê, kwayi ngê ye vvu, yepê, Tumu. Yepê, A pi tâa namê tpaépê. Yepê, Nmî lémi ngê u enjel a ka ngmêda dy:ââ, mbwa k:oo yinê dê pw:ii nê. Yepê, Njems ka mdoo dpî núw:o yó, yepê, nmî tídê mbwó knî ye myoo vyi yó. Yed:oo Pita ngê a kuwo too, kn:aa p:aani mê loo. *

18 Dini ghi n:ii ngê wa wo, lede yoo yi ghê dmi a kee wo, noko dnye póó, noko yepê, Pita anye atédê pwiyé?

19 Helodi ngê lede yoo dy:ââ too, yepê, Lee dmyeno, Pita dmyinên:aa nmy:uu. Ngmênê dêê dniye, dépê pyw:ee ngópu, wod:oo lede n:ii knî ye Pita pwii wo, yi lede yoo Helodi ngê kóté kalé too, yepê, Pita lónté nmye dê pwii? Yepê, Ala ngwo u nkwo n:aa vye nmyo. Wod:oo dy:ââ too, kn:aa lede knî y:oo u nkwo mí vya tumo.

U kuwó dini ghi ngê Helodi ngê Njuda Wee a kuwo ngê, Sisadiya doon:aa ya.

Helodi u ngwo pwene

20 Taiya tpémi Saidon tpémi ye king Helodi ye nod:e wo, wod:oo yi nuw:onuw:o u kópu ngê pyodo, apê, Helodi ngê nté nmo wa mgîmî, u dyámé pee p:uu nté daamunmî pwila. Yî kópu u l:êê díy:o Helodi u dpodo pyu yoo yi kada pini yi pee ngê kaa ngópu, u pi Pílastas, kwo, U ntââ Helodi nmo wanyi kpéki. Wod:oo Helodi yinê ye kpéki ngê, kwo, Kí yéli y:e mb:aamb:aa u yi y:e a kwo.

21 Helodi ngê wéni n:ii ye ngmîdi ngê, yi wéni ngê nipi a wó, Helodi kpêlé wo, u lémilémi u kpídí dmi u mbwo t:ângo, u yââyââ tédê yaa wo, wod:oo pi knî ye doo danêmbum.

22 Yoo dpodombiy:e doo kââ, apu, Daa nmo ntee pini ye danêmbum, apu, ngmênê nmî yâpwo ye danêmbum.

23 Chóó Lémi u enjel ngmê ngê Helodi yi danêmbum tédê atéyi vyâ, mu kópu u díy:o pi knî ye daa vvu, D:aa yâpwo. Ala kópu myedaa vvu, Nê nmyo ntee pini. Helodi u mênê mwi pê dnye kmaapi, u gha a kéli ngópu, wod:oo pwene.

24 Yi ngwo Yesu u yoo y:oo Chóó Lémi u kópu pi knî ye mudnye tpaépê, Yesu u yoo yinté yilí ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo. *

25 Mbanapas pini dê Sóól y:oo yi dpodo a kéli ngópu, Njedusalem a kuwo ngópu, Njon Mak núw:o ngópu, Antiyóka mê diyé dniye. *

13

Mbanapas pini dê Sóól Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ngwo a ngmîdi doo

1 Yesu u yoo vy:o Antiyóka, dêêpî pyu yoo ngmêdo kwo, Chóó Lémi u komo y:oo dnyimo kapi, yi pi dmi Mbanapas ngmê, Simiyón myomo (u pi Too Pee Kpêdêkpêdê), Lusiyas pyolo, Sadéni pi, Manayén podo (pini n:ii Helodi k:ii nipi kaa knopwo), Sóól limo. *

* 12:17: Dpodo 12:7-8 * 12:24: Is 55:11; Dpodo 6:7; 19:20 * 12:25: Dpodo 11:29-30; 12:12; 3:13; 15:37 * 13:1: Dpodo 11:27

² Wo ngmê ngê nté yi chóó noko kwódu ngópu, dpodo mu ngmidi yidnye dódó, nmî Lémi ka dnye ngêpê. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yepê, Mbanapas pini dê Sóól d:a ngmidi dê, yi dpodo tédê dpî dy:ââ dóó. *

³ Nté ghêlí daa ma ngópu, nmî Lémi ka u ngwo dnye ngêpê, yi pini dê yi mbêmê yi kêê dmi yé ngópu, yi l:êê díy:o dnye ngêpê, wod:oo dy:ââ dumo. *

Saipídís kópuni pyodo

⁴ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Mbanapas pini dê Sóól dy:ââ doo, Njon Mak mye núw:o ngópu, Antiyóka a kuwo ngópu, Selyusiya lee dnyiye, liyé nkéli k:oo y:i mî wo dnyiye, dyámê w:uu ngmê mbêmê mî tee dnyiye, u pi Saipídís.

⁵ P:aani n:ii mî tee dnyiye, u pi Salamís. Yi dnye ya, Nju tpémi yi ngêpê ngomo knî yi k:oo dnyimo koko, Chóó Lémi u kópu p:uu ye dnyimon:aa danê.

⁶ U kuwó dini ghi ngê yi dyámê w:uu mwada pee lee dnyiye, Papós mî taa dnyiye, pi y:i ngmê m:uu ngópu, u pi Mba-Yesu, Nju pi, Kídiki dnye ngê u pi Elimas, pipi kópu knî yi mbêmê kópu ndîi yilí dpîmo d:auud:uu. Pi knî ye k:omodané ngê dpîmo tpaépê, yipu, Né nmî yâpwo ndîi u komo kapî pyu ngmê. *

⁷ Yi pini ngê yi dyámê w:uu u kada pini dpîmo yâmuyâmu, u pi Sêênjís Póólís. Yi dyámê w:uu u kada pini mb:aamb:aa ngê dpîmo nuw:o, u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u kópu ngmêní ny:oo, u l:êê díy:o pi knî ye yepê, Mbanapas pini dê Sóól a pwiyé dnyiye.

⁸ Dini ghi n:ii ngê kópu u kwo ngmêdpîmo tpaépê, Elimas yi kwo doo kwopwepe, mâawe ka kópu, Ye kídímê ng:aa, ngee k:omodané mo. U yi u ngwo dêpwo kwo, Yi mâawe Yesu u yoo vy:o ghê we.

⁹ Wod:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Sóól a nt:ee ngê, u pi mye Póól, Elimas ka ngwolo dy:ââ ngê vyu wo, kwo, Nyi Setan ntee pini. *

¹⁰ Kwo, Doo u ntââ kópu mb:aa daangmanyi d:uu, kwo, nmî Lémi u ndéndê kópu dyuu u wépi nyi puwâ, kwo, k:omodané kópu yilí nyiné ngêédí.

¹¹ Kwo, Nmî Lémi ngê ala ngwo wunê kpadakpada ngi, kwo, ngwolo kopwe ngê a pyépi ngi, yélí daanyi y:enê, u dí yiné amêdê vyi. Yi ngwo mgo kpêdêkpêdê Elimas ngîma até yi kée ngê, wod:oo doo maa nmy:uu, apê, A ngêépí pyu ngmênê pyw:oo, maa a ka yiné pêdê kêma ngê.

¹² Dyámê w:uu u kada pini ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê módu, wod:oo nmî Lémi ka kélímí mbê wo. Nmî Lémi u kópu dyuu u nyepênypê u kópu ngê u kwo pyaa dnyiye.

Ántiyóka n:ii Pisidiya Wee u kwo a tóó, Yesu u kópu y:i u ngwo ye mî vyi ngópu

¹³ Póól u pyipe knî yi k:ii liyé nkéli k:oo mê wo dnyiye, Papós a kuwo ngópu, Pamípiliya mî tee dnyiye, Pêêka u ngwo mî lee dnyiye. Njon Mak ngê u pyipe dé y:i mínê kuwo doo, Njedusalem mêdê diyé wo.

¹⁴ Póól Mbanapas y:oo Pêêka a kuwo ngópu, Pisidiya Wee u kwo lee knopwo, p:aa ndîi ngmê taa knopwo, u pi mye Antiyóka, mwiyé p:aani n:ii a ndé knopwo, yi p:aani dê yi pi mu ngmidi. Nju tpémi yi líme wo dini ghi n:ii ngê dyimê wo, ngêpê ngomo k:oo yi k:ii kee dnyiye, mbwódo yaa dnyiye.

¹⁵ Pi ngmê ngê Mósisi u dêêpí kópu dyuu ghi ngma a kp:aa ngê, pi myomoni ngê Chóó Lémi u komo kapî pyu u kópu dyuu ghi myedê kp:aa ngê, u kuwó

* **13:2:** Dpodo 9:15; Nkal 1:15-16   * **13:3:** Dpodo 6:6   * **13:6:** 2 Tim 3:8   * **13:9:** Dpodo 4:8; Njon 8:44

dini ghi ngê ngêpê ngomo y:enê pyu knî y:oo Póól pini dê Mbanapas ye pi ngma a dy:ââ ngópu, yepê, Nmî mbwó dê. Yepê, U ntââ pi knî ye kópu ngma dpî vyi ngmê, yi gha dmi wêdêwêdê kígha u l:êê díy:o.

¹⁶ Wod:oo Póól a ghêêdí wo, kóo ntênê ye kââ, danêmbum kn:ââ ye chópu.

Yepê, Mw:ââko a lémi ch:ama, Yisiléli tpémi, yélini yi k:ii Chóó Lémi ka nmye ngêpê té, yepê, ala kópu ny:ee yó.

¹⁷ Yepê, Dini ghi n:ii ngê nmî kn:ââ yoo Yisiléli tpémi Yichip mudnya a ya, yepê, daa yi chóó yi dyámê pee p:uu dnya a ya, yepê, yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi yéli yilí ngê pyódu ngê, u wêdêwêdê mbêmê Yichip u mênê a pw:ii too.

¹⁸ Yepê, K:omo tpile Chóó Lémi u nódo kópu yilí a t:ee ngópu, ngmênê myedaa kée too, yepê, maa p:uu m:ââ podo y:a a ma ngópu, Kenan u ngwo mí taa dniye. *

¹⁹ Yepê, Chóó Lémi ngê Kenan yoo dyêêdí pyudu a pw:oo ngê, yi dyámê pee chóó u yoo knî ye y:ângo. Yepê, M:ââ podo yono y:a mê limo y:a mí loo, (450) yi kópu yintómu u ngwo a pyaa dniye.

²⁰ Yepê, U kuwó dini ghi ngê yi yéli yi kada pini knî ngma a pyw:ângo, kuwókuwóni u pi Samuwel, Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê.

²¹ Yepê, Dini ghi n:ii ngê yi yéli y:oo king u yi y:e ngmêdoo kwo, wod:oo Chóó Lémi ngê Sóól yi king ngê pyódu ngê, yi pini Kisi tp:oo, Mbenjîmîn u tii nêdê pini ngmê. *

²² Yepê, Yi king ngê doo ya, m:ââ podo y:a, wod:oo Chóó Lémi ngê Sóól mí ngmópu, Dépidi yi king ngê mê pyódu ngê. Yepê, Chóó Lémi ngê ala kópu p:uu ye vyu, yepê, A gha ntee, Njési tp:oo Dépidi u gha mye yinté, a nuu u kópu amyedê d:uud:uu dé. *

²³ Póól ngê yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu knî y:oo ala kópu dnyimo a tpaê, apu, Díyo Dépidi u yoo vy:o Chóó Lémi ngê pi ngmê wa a ngmídi, yi pini ngê Yisiléli tpémi yiné wa ngee té. Póól ngê yepê, A tídê mbwó yoo. Yepê, Yi kópu wunê kêdê pyódu. Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, yi pini nmî Mbwámê, u pi Yesu. *

²⁴ Yepê, Yesu ngê u dpodo kn:ââ ghêlí daa chópu, Njon Yisiléli tpémi ye doon:aa danêmbum, yipu, Nmyi dono yilí kée tóó, mbwaa paa n:aa kmênêkmênê nmyo. *

²⁵ Yepê, Njon ngê u dpodo ghêlí dèpê kèlí ngê, pi knî ye ala kópu dpímo tpaê, yipu, Nmyinê nmye nê n:uu? Yipu, Pini n:ii nmye t:ââ:ââ ngmê, daa vyílo. Yipu, Nê tédê. Yipu, Doo u ntââ u nkígh:ê daa ní ní. Yipu, Yi pini ngê u dpodo kn:ââ doongê chópu. *

²⁶⁻²⁷ Póól ngê yepê, A tídê mbwó yoo, yélini yi k:ii nmî kn:ââ Epilaham, myenté yélini Chóó Lémi ka nmye ngêpê té. Yepê, Yesu daa pi yintómu yi mbwámê ngê pyodo, mu kópu u díy:o yélini Njedusalem a kwo, yi kada pini knî mye yi k:ii, nmî Mbwámê Yesu dpíp:e mya ngópu, yepê, yi kópu u l:êê díy:o yi yéli y:oo Yesu mb:ii ngópu. Yepê, Komo tpile líme wo yintómu knî yi k:oo Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo yi kópu dyuu pi knî y:oo yi ngêêdí dnyimo a kpââ dé, yepê, ngmênê yi kópu dyuu vyílo yi ntiye ngópu, noko yepê, Yesu paa vya koo, paa pw:oo we.

* **13:17:** Ex 6:6; 12:51 * **13:18:** Ex 16:35 * **13:21:** 1 Sam 8:5,19 * **13:22:** 1 Sam 13:14; 16:13; Psalm 89:20 * **13:23:** Is 11:1 * **13:24:** Mát 3:1-2 * **13:25:** Njon 1:20,27

²⁸ Póól ngê yepê, K:omo tpile Yesu u pwo-pwo u nt:u kópu dêpê pyw:ee ngópu, ngmênê Paléti ka kwo, Vya ngi. Kwo, Pw:oo we. *

²⁹ Yepê, Yesu p:uu kópuni puku yedê a pyede, yi kópu yilí ntiye ngópu, kídosi ñedê t:ee ngópu, u kuwó dini ghi ngê mêtê ngee ngópu, kmênê ngópu.

³⁰⁻³¹ Yepê, Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê, wo yilí yi k:oo p:uu ndiye pyu kní y:oo dnyimo mumu. Yepê, Yesu ghêlí daa pwene yélini yi k:ii Nkálili Wee a kuwo ngópu, Njedusalem u ngwo lee dniye, yepê, yi yéli y:oo ala ngwo pi kní ye a tpa-pê ngmê, yipu, Yesu ndêndê ngê a pii wo, nmî ngwolo kní y:oo nmî módu. *

³²⁻³³ Yepê, Ala ngwo nmyi ngíma anye kwo mo, ala kópu mb:aa nmye ngmênye tpa-pê. Yepê, Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ kní ye kópuni wunê a vuu, yi kópu nmî l:êê díy:o kêdê pyódu, Chóó Lémi ngê Yesu a pyidu ngê. Yepê, Wéti myomoni u mênê Chóó Lémi u kópu dyuu alanté a kwo, nmî Mbwámê ka kwo, Nyi a tpa:ee, awêde mî ngê dí pyódu. *

³⁴ Yepê, Chóó Lémi ngê yi pini a pyidu ngê, mêtáawa pw:onu, kpêêní daawa mg:ee. Yepê, Chóó Lémi ngê u nuu u yoo kní ye yepê, Tpileni p:uu Dépidi ka ndêndê ngê noo a danê, yi tpile nmye wanê kê. *

³⁵ Póól ngê yepê, Puku yedê kópu m:uu a tóó, apê, Chóó Lémi u nuu u pi kpêêní daawa mg:ee. *

³⁶ Póól ngê yepê, Daa Dépidi p:uu dnya a d:êê, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngê Dépidi doo a ya, Chóó Lémi p:uu doo a dpodo, yed:oo pwene, u kn:ââ kní yi nkígh:ê mí kmênê ngópu, kpêêní mgee wo. *

³⁷ Yepê, Ngmênê pini n:ii Chóó Lémi ngê a pyidu ngê, yi pini kpêêní daa mgee wo.

³⁸⁻³⁹ Yepê, A tídê mbwó yoo. Yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Yi pini Yesu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê nmî dono yilí u kuwó wa kée té. Yepê, Komo tpile dono yilí kní y:oo mgímí nmyoo, Mósisi u dêêpi kópu dyuu dêê wo, daa pywáli nmyoo, ngmênê pini n:ii Yesu ka wa kélímí mb:anê, Yesu ngê yi dono vy:o u ngwo wa a y:oo. *

⁴⁰ Yepê, Mb:aamb:aa ngê dmyinê paa. Yepê, Chóó lémi u komo kapí pyu kní y:oo kópuni a d:êê ngópu, yi kópu nmye kíngê pyódu.

⁴¹ Yepê, Chóó Lémi u kópu yedê d:êê ngópu, apê, A ka wépi dnyangê pyu yoo, ala kópu ny:ee yó. Tpaé kópu wanmyi vyi ngmê, yed:oo wanmyi pw:oo dmi, mu kópu u díy:o kópuni nmyi dye ghi ngê waní d:uu, yi kópu ka daanmyi kélímí,

k:omo tpile pi ngê nmye wa vyi, u kwo myedaanmyi kélímí. *

⁴² Dini ghi n:ii ngê pwii dniye, pi kní y:oo Póól Mbanapas ye yepê, Pyimé mod diyé cho, yepê, yi kópu kní nmo m:uu dp:uu vyi nyoo.

⁴³ Dini ghi n:ii ngê nyalé wo, Nju pi yilí y:oo Póól Mbanapas dnye yâmuyâmu dê, kn:aa yéli mye yi k:ii, wunê yélini Nju pi ngê a pyaa dniye. Yi tpoúdu y:oo yepê, Chóó Lémi ngê Tpa:oo nmo a kpo, nmî Mbwámê ngê vyílo yi pyódu ngê. Yepê, Dpodombiy:e u kwo dmyinê kélímí.

Nju tpémi y:oo Yesu u kópu wépi u ngwo pwaa ngópu, Antiyóka

* 13:28: Mát 27:22-23   * 13:30-31: Dpodo 2:24; 1:3,8   * 13:32-33: Psalm 2:7   * 13:34: Is 55:3

* 13:35: Psalm 16:10   * 13:36: Dpodo 2:29   * 13:38-39: Dpodo 10:43; Lóma 10:4   * 13:41: Hab

⁴⁴ U kuwó líme wo ngê mêtê diyê knopwo, Antiyóka pi dêpwo a ya, u yi y:ee doo kwo, Lémi Ndîi u kópu u nkwo ngmên:uu ny:oo.

⁴⁵ Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi y:oo yi yéli m:uu tumo, n:ee ye kaa ngópu, kópuni Póól ngê doo tpapê dé, yi kópu mîdnya a wópuwópu dé, Póól p:uu myednye peede tpapê, yepê, Kî pini nmye ka k:omodanê, u kwo kîdmyoma ng:aa. Póól u kópu yinté dnya a wópuwópu dé. *

⁴⁶ Ngmênê Póól pini dê Mbanapas daa nkingê mbê knopwo, Nju tpémi ye yepê, Doo u ntâa nyi chóo daanyi kéé nmyo, Chóó Lémi u kópu nmye mwiye nyi vvu, ngmênê yi kópu u yi nmye daa kwo. Yepê, Ghê kamîni chedê ngê daawa pyódu, u wépi dmye pwaa ngmê, wod:oo nyinê kuwokuwo nmyo, kn:aa yéli ye nye lêpi mo. *

⁴⁷ Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, yi pini ka ala kópu u kwo a vvu, kwo,

Daa Nju tpémi yi mo yi pywápê ngê dî pyódu ngi,
dyámê mbêmê tpémi yintómu yi mbwámê ngê wanyi pyódu.

Yepê, Yi kópu awêde até dmye ntiye ngmê. *

⁴⁸ Yélini daa Nju tpémi, yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, nmî Lémi u kópu dyuu mê chaa kalê ngópu. Chóó Lémi ngê yélini a ngmîdi ngê, apê, Yi yéli y:oo ghê kamî dmi pêtê pyw:ee y:e, yi yéli Yesu ka kêlîmî mbê dniye.

⁴⁹ Nmî Lémi u kópu ngê yi wee u kwo yéli a ngêêdî.

⁵⁰ Ngmênê Nju tpémi y:oo Antiyóka u kada pini yoo yi mbodo dmi vvuwo ngópu, ch:am ndîi knî ngmê, n:ii dé Chóó Lémi ka dnye ngêpê, yi mbodo dmi nye vvuwo ngópu, Póól pini dê Mbanapas ngm:ii kalê dumo, yepê, Ala wee u kwo n:aamungê ní.

⁵¹ Yi tpódu y:oo yi p:aani u têtê yi yi yodo p:uu vyaa ngópu, yinté Nju tpémi ye yepê, Dp:ee Chóó Lémi u yoo. Kada u ngwo a y:ee ngópu, Yikóniyêm lee knopwo.

⁵² Yesu u yoo yélini Antiyóka doo kwo, w:aa a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myedê nt:ee too.

14

Póól Mbanapas Yikóniyêm u ngwo lee knopwo

¹ Kópuni Antiyóka y:e a pyodo, yinté kópu Yikóniyêm y:e myimê pyodo. Póól pini dê Mbanapas Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo kee knopwo, Yesu u kópu ye adê vyi ngmê, wod:oo Nju pi yilí, kn:aa yéli mye yi kîi Yesu ka kêlîmî mbê dniye.

² Ngmênê Nju tpémi, n:ii dé daa kêlîmî mbê dniye, yi yéli y:oo kn:aa yéli yi mbodo dnye vvuwovyuwo dé, Yesu u yoo yi p:uu myednye d:uu. *

³ Ngmênê yi tpódu y:i dpîmo ya, dye ghi daadîi. Daa nkingê mbê knopwo, nmî Lémi u kópu dyuu ye mêtépîmo tpapê, kópuni nmo a kpo, yi kópu p:uu ye dpîmo danê. Nmî Lémi ngê u wêdêwêdê yi tpódu ye y:àngo, pwpwopkopwe yilí yi wêdêwêdê mbêmê pyi ngópu, kópu yilí mye d:uu ngópu, nmî Lémi ngê yi tpódu yi kópu dyuu pi kní ye ndê kópu ngê yinté u ngwo pyódu ngê. *

⁴ Yikóniyêm tpémi y:oo yoo yêê ngópu, woni yoo Yesu u dyépi dé yi p:uu dnye d:uu, woni yoo yi pee ngê a ghê dniye.

* 13:45: Dpodo 14:2; 17:5 * 13:46: Dpodo 18:6 * 13:47: Is 49:6 * 14:2: Dpodo 13:45 * 14:3: Mak 16:20; Dpodo 19:11; Hipîlu 2:4

5 U kuwó dini ghi ngê Nju tpémi, kn:aa dyámê tpémi, kada pini knî yi k:ii, nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Yi tpódu nmî mgîmî dê, chêêpî ngê nmî vya dê, d:o pw:oo dniye. *

6 Dini ghi n:ii ngê yi tpódu y:oo yi kópu u tuu kââ pee yi ny:ee ngópu, wod:oo mbêpê knopwo, Lisítîda, Ndêêpi, Likiyóniya, yi wee pyile knî yi kwo dpîmon:aa ya.

7 Yi wee u kwo p:aani p:aani pi knî ye Yesu u kópu mb:aa mêdpîmon:aa tpaépê.

Lisitîda kpâli kpêê u ngwo pyi ngópu

8 Lisítîda pi ngmêdoo ya, kpâli dê kpêê dê, paa daa tpyó, yinté a ta. *

9 Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Yesu u kópu ye doo tpaépê, yi pini myedoo ng:aa. Póól ngê u ngwo a w:ee ngê, apê, Kî pini u kêlîmî ndîi, apu, Yesu u ntââ, yinê a pyipyi nê.

10 Wod:oo Póól u kwo vvu wo, u kwo até yi mbwolo, kwo, Kî pini. Kwo, Gh:êêdé. Kwo, Ghêêmî ghé. Wod:oo yi pini mbêka wo, paambwi kn:ââ chópu.

11 Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo yi kópu m:uu ngópu, Likiyóniya dnye ngê dpodombiy:e mbwó dniye, apê, Nmî yâpwo dê pi k:ii ntee tpile ngê atédê pyaa knî, nmo até myedê ghêpê knî.

12 Yi yéli Chóó Lémi ka dèdnyimo ngêpê, kn:aa yâpwo yilî knî ye dnyimo ngêpê, yi yâpwo knî yi kada pini u pi Susî. Mbanapas u pyimo yi yâpwo u pi t:ee ngópu, apê, Susî, Póól u pyimo Hêêmis t:ee ngópu, mu kópu u díy:o ye vyîlo yedoo danêmbum.

13 Yi p:aani u nkîgh:ê ngomo ngmêdoo kwo, pi knî y:oo Susî ka kpêê kwéli dnyimo yé. Yi yâpwo u kpêê yiyé pyu knî y:oo yi nêné té vy:ee tumo, pudumakó u ngwo kpilê tumo, yi p:aani u mbwa keñe t:âmo mí kaa tumo. Yi p:aani tpémi kpêê yiyé pyu yoo yi k:ii nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Nmî yâpwo dê ye kpêê nmî yé.

14 Dini ghi n:ii ngê Mbanapas pini dê Sóól y:oo ny:ee ngópu, yi kpídî dê a chaa dumo, yoo pee dê yi kêlî mbêpê dê a pwaa dumo, ye mbwó knopwo, yepê, Kî yéli.

15 Yepê, Lukwe díy:o ye kópu nmye d:uud:uu ngmê? Yepê, D:ee yâpwo dê, nyo nmyo ntee pini dê. Yepê, Kópu mb:aa p:uu nmye nye danêmbum mo. Yepê, U yi nye a kwo, Nmyi k:omodané kópu knî yi p:uu nyinê diyédiyé kîgha nmyo. Yepê, Yâpwo njini ka dmyinê ngêpê, n:ii ghê a t:a, n:ii ngê mbóó dyámê l:âmo doo, ntii mbwaa mye l:âmo doo, tpileni yi ghê a pyede té, yinê mye l:âmo too. *

16 Yepê, Wunê dini ghi ngê pi yilî y:oo yi chóó yi kópu n:uu yidnye ng:uu dé, Chóó Lémi ngê kalê too, ye mye daa kwódu ngê.

17 Yepê, Dye ghi yintómu Chóó Lémi ngê chóóchóó nmye doo a kêmakêma, tpii nmye doo a dyede, kââdî nmye doo a dyede, nmyi yâpwo tédê nté nt:u mb:aamb:aa ngê doo kelekele, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê doo pyépi, kópu mb:aa nmye yilî doo a d:uud:uu, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo a pyw:ee nêne.

18 Pi knî y:oo daa kêmakêma yi tpódu ye kpêê pí yé ngópu, yi tpódu y:oo kópu yilîni ye vyi ngópu, yi dí dmi u ngwo pwaa ngópu.

* 14:5: Dpodo 14:19; 2 Tim 3:11   * 14:8: Dpodo 3:2   * 14:15: Dpodo 17:22-31; Lóma 1:19-20

19 U kuwó dini ghi ngê Nju pi knî ngmê Antiyóka p:aani dê Yikóniyêm a ndê dniye, Lisitída tpémi yi pee a kaa tumo, Póól chéêpi ngê vya ngópu, ntóó dnya a paapaa, kuwa núw:o ngópu, alanté dnye nuw:o, apê ngmênê, Dê pw:onu. *

20 Dini ghi n:iî ngê Yesu u yoo kwodonkwodo a wó, ntóó a yina ngópu, wod:oo Póól mêtê pii wo, yi p:aani mêtê diyé wo. Womumo mw:aandiye Mbanapas k:iî yi p:aani a kuwo ngópu, Ndêêpi lee knopwo.

Póól pini dê Mbanapas Antiyóka u ngwo mêtê diyé knopwo

21 Póól pini dê Mbanapas y:oo Ndêêpi tpémi ye Yesu u kópu mb:aa mí vyi ngópu, wod:oo pi yilí Yesu u yoo vy:o ghê wo. U kuwó dini ghi ngê Lisitída, Yikóniyêm, Antiyóka, yi p:aani pyile kní yi kwo mêtê diyé knopwo.

22 P:aani p:aani Yesu u yoo wêdêwêdê kalé tumo, yepê, Yesu ka dpodom-biy:e dmyinê kêlímí. Yepê, Pi kní y:oo dono yilí nmí p:uu wa d:uu ngmê, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ka anmí lee dmi. *

23 P:aani p:aani Yesu u yoo vy:o pi kní ngmê a ngmídi ngópu, yi kada pini ngê pyódu tumo. Ntê yi chóó ye kwódu ngópu, Chóó Lémi ka u ngwo dnye ngêpê, Lémini ka kêlímí mbê dniye, yi Lémi ka a kuwo tumo, yepê, Nmí Lémi nmye wada a vyyuwo.

24 Pisidiya Wee a kuwo ngópu, Pamípiliya mímí taa knopwo.

25-26 Yesu u kópu dyuu Pêêka tpémi ye vyi ngópu, u kuwó dini ghi ngê Atáliya lee knopwo, liyé nkéli k:oo y:i mí wo knopwo, Sidiya mí tee knopwo, Antiyóka u ngwo mêtê diyé knopwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê kwéli a ngmídi doo, Yesu u yoo yi l:êê diy:o mwiyé kwéli dnye ngêpê. *

27 Dini ghi n:iî ngê Antiyóka taa knopwo, Yesu u yoo a danê ngópu, kópuni Chóó Lémi ngê y:e doo d:uud:uu dé, kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o n:iî mêtê kaa tumo, yi kópu yilí yi ngêêdí a nté ngópu. *

28 Yi p:aani Yesu u yoo vy:o dpímo kwo, dye ghi daadíi.

15

Mósisi u dêêpi kópu dyuu u ngwo dnye tpíditpídi pêédípêédí

1 Nju pi ngmê kní y:oo Njuda Wee a kuwo ngópu, Antiyóka lee dniye, Yesu u yoo kní ye ala kópu dnyimon:aa tpapê, yipu, Kópuni Mósisi ngê a d:êê ngê, yi kópu dpí d:uu yó, Chóó Lémi u l:iî nmyi too pee p:uu dpí kaa we. Yipu, Chóó Lémi u l:iî nmyi too pee p:uu daawa kaa knomomê, nmí l:êê ghi dmi daanmyi d:uud:uu knomomê, yipu, ye Chóó Lémi ngê kóó k:oo daawa kaa nmyo. *

2 Póól pini dê Mbanapas y:oo yi yéli yi kópu dpímo vyee dé, u kuwó dini ghi ngê yi kópu nipi mêtndyimo tpíditpídi pêédípêédí. Yesu u yoo y:oo Póól pini dê Mbanapas, kn:aa yéli yi k:iî Njedusalem dy:ââ tumo, yepê, Nmí Lémi u dyépi kní ye, kada pini kní ye dmyinê lêpí, yepê, ala kópu y:oo amí l:âmo ngmê.

3 Yélini dy:ââ ngópu, Antiyóka a kuwo ngópu, Pénisiya Wee u kwo mí lee dniye, Samédiya mí taa dniye. P:aani p:aani dnyen:aa lêpí, Yesu u yoo kní ye dnye tpapê, yipu, Chóó Lémi ngê kópu ndíi yi d:uu ngê, p:aani p:aani pi yilí Yesu u yoo vy:o yinê kaa too, yipu, daa Nju tpémi yi mo, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:iî. Yi kópu dini ghi n:iî ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyodo, w:aa u ngwo a pyw:ee ngópu.

* 14:19: Dpodo 17:13; 2 Kódin 11:25; 2 Tim 3:11 * 14:22: Dpodo 18:23; 2 Tim 3:12 * 14:25-26: Dpodo 13:1-2 * 14:27: Dpodo 15:4,12 * 15:1: Nkal 2:12; 5:2

⁴ Njedusalem dini ghi n:ii ngê taa dniye, Yesu u dyépi yoo, kada pini yoo, yélini Yesu u yoo vy:o dnye kwo, yi yéli yintómu y:oo kwuno tumo, yi kêê dmi mye mgímí ngópu. Póól pini dê Mbanapas y:oo kópuni Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê dpímon:aa d:uud:uu dé, yi kópu yilí ye adê nté ngmê. *

⁵ Ngmênê yélini Yesu u yoo vy:o doo kwo, woni yoo Pádisi yoo. Yi yéli ghêêdi dniye, yepê, Kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o yélini ghê wo, Chóó Lémi u l:ii yi too pee p:uu dpí kaa we, Mósisi u dêêpi kópu yintómu myedny:oo cháâcháâ dé.

⁶ Kada pini yoo dyépi yoo nipi ada wó, yi kópu p:uu dnye danê.

⁷ Dye ghi daadîi yimí loo, u kuwó dini ghi ngê Pita ghêêdi wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Nmyi lama ka tóó, wunê dini ghi ngê nmyi vy:o Chóó Lémi ngê ka a ngmídi noo, kn:aa yéli ye dy:ââ noo, Yesu u kópu mb:aa ye nímó nté ngê, u ngwo Yesu ka kêlimí mbê dniye. *

⁸ Yepê, Pini n:ii ngê nmí gha dmi u kpêê, chóó u Ghê Dmi ntee nmo a dy:ââ ngê, kn:aa yéli ye yinté myedê dy:ââ ngê, yepê, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Chóó Lémi ngê kn:aa yéli myedê mya té, yi wépi dmi daa puwâ.

⁹ Yepê, Daa chámé nmo, kópuni nmo doo d:uud:uu dé, kn:aa yéli y:e myedoo d:uud:uu dé, yepê, yi dono yilí u kuwó kée too, mu kópu u díy:o Yesu ka mye kêlimí mbê dniye.

¹⁰ Yepê, Lukwe díy:o Chóó Lémi mbodo l:ámo nmyinê ngêêpi ngmê. Yepê, Yesu u yoo ye dpodo ndîi yilí namê yém. Yepê, Nmí kn:ââ yoo dêê dniye, Mósisi u dêêpi kópu dyuu yilí ngê y:e pyodo, doo u ntââ yi kópu yintómu daapí d:uu ngópu. Yepê, Nmo my:oo ntee dé, yi dêêpi kópu yilí ngê nmo nmya pyódu.

¹¹ Yepê, Daa dêêpi kópu dyuu cháâcháâ mbêmê Chóó Lémi ngê wa ngee nmo. Yepê, Nmo Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii nmo yoo mu ngmídi, nmí Lémi Yesu ngê wápu wunê ngêêpi nmo, u kwo nmo kêlimí té, yinê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. *

¹² Dini ghi n:ii ngê Póól pini dê Mbanapas ghêêdi knopwo, pi yilí yintómu tumu yaa wo. Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kn:aa yéli yi vy:o mbwudu n:ii dpímon:aa chapí dé, pini n:ii dpímon:aa pyipyi dé, yi kópu yi ngêêdi a nté tumo.

¹³ Yi danêmbum dini ghi n:ii ngê a kéli ngópu, wod:oo Njems ghêêdi wo, yepê, A mbwó yoo, ala kópu ngí ny:ee yó.

¹⁴ Yepê, Chóó Lémi ngê kn:aa yéli mwiyé a ngmídi too, u yoo vy:o mye kaa too, nmí lama u ngwo yaa wo, nmímó, Chóó Lémi kn:aa yéli ye mye vyyuwo, yepê, yi kópu ala ngwo Saimon Pita ngê nmo kêdê vyi.

¹⁵ Yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo yinté kópu myeyi d:êê ngópu, Chóó Lémi u kópu yi d:êê ngópu, apê,

¹⁶ K:omo tpilé Dépídi u yoo y:oo dono a pyw:ee ngópu,

ngmênê mu dini ghi ngê amênê diyé,

yi yéli am:aanê wêdêwêdê kalé té. *

¹⁷ Kn:aa yéli yintómu y:oo adnyi nmy:uu nê,

k:omo tpilé daa Nju tpémi, ngmênê yélini nê ngmídi ngê,

yi yéli a yoo vy:o waní kaa té.

¹⁸ Nmí Lémi ngê yi kópu ló dini a vyu.

¹⁹ Njems ngê yepê, A nuw:o ghi alanté, Chóó Lémi ka kn:aa yélini wunê diyédiyé, doo u ntââ yi yéli ye dpodo ndîi daanmí y:oo.

²⁰ Yepê, Pweepwee pee ngmê d:êê koo, nmî tîdê mbwó knî ye paa dy:ââ koo, ala kópu pyile knî ye paa d:êê téme. Yepê, Mwiyéni alanté, Tpile tp:oo n:ii kn:aa pini ngê k:omo yâpwo u l:êê díy:o dpí vy:a, yi tpile tp:oo Yesu u yoo y:oo daapaa ma y:e. Yepê, Myomoni alanté, Pyââ ti mââ ti ngê kêê daapêdê t:ee y:e. Yepê, Pyoloni mye alanté, Tpile tp:oo kídnyingê ntapi, ngmênê tpile tp:oo dny:oo vyee, wêê choo pyuwópyuwó, u ngwo dny:oo pípi, yi tpile tp:oo wêê kingê nda ngmê. *

²¹ Yepê, U ntââ ngê doo ya, kn:aa yéli y:oo Mósisi u dêêpî kópu wunê pêdê ny:ee tumo, mu kópu u díy:o m:ââ yilí yi k:oo nmî w:êê mâawe knî y:oo yi ngêpê ngomo knî yi k:oo yi kópu dyuu dnyimo a kpââ dé, yi p:uu myednyimo a dêêpî.

Dyépi knî y:oo kópuni d:êê ngópu

²² U kuwó dini ghi ngê dyépi yoo, kada pini yoo, Yesu u yoo yintómu yi k:ii nipi a wó, u yi y:e doo kwo, Nmî vy:o pí miyó nmî ngmidi, Póól pini dê Mbanapas yi p:uu nmî t:ee dê, Antiyóka nmî dy:ââ té. Wod:oo yi kada pini miyó ngmidi dumo, Sailas pini dê Njudas, pini n:ii u pi mye Mbasapas.

²³ Pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, yi tpókni ye y:ee ngópu. Yi pweepwee pee alanté d:êê ngópu, yepê,

Nmo Yesu u dyépi yoo, kada pini yoo yi k:ii, ala pweepwee pee nmye dpo dy:ââ. Yélini daa Nju tpémi, Yesu u yoo vy:o n:ii ghê dniye, yélini Sidiya Wee u kwo, Silisiya Wee u kwo, Antiyóka yélini a kwo, munmíkó nmî tîdê mbwó yoo.

²⁴ Yepê, Nmî lama até d:uu yââ, nmî vy:o pini knî ngmê nmye a lee dniye, Mósisi u dêêpî kópu p:uu nmye dnyen:aa danê, u ngwo mí dyênê nmyoo, ngmênê yi yéli dpíp:o dy:ââ too, yi chóó nmye dnyen:aa danêmbum. *

²⁵ Yepê, Nipi até dp:o wó, nmî nuw:o ngmidi ngê até dpí pyódu, pi miyó kudu ngmidi, nmye nmînê dyede dê, Mbanapas pini dê Póól yi p:uu wunê kekelele mo, nipi nmye wunê lêpi té.

²⁶ Yepê, Mbanapas pini dê Póól nmî nuu u pi dê, k:omo tpile pi knî y:oo pí vya dumo, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu u dpodo dêpê kuwo ngópu.

²⁷ Yepê, Nyââ, Njudas pini dê Salas nmye dp:o dy:ââ dê, kópuni dp:o d:êê, yi chóó yi komo ngê nmye amîmênê nté ngmê.

²⁸ Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi u k:ii nmî nuw:o dmi ngmidi ngê dê pyódu, dpodo ndîi nmye daanmo kê, ala kópu pyile njini dmyinê d:uud:uu. *

²⁹ Yepê, Nju tpémi n:ii nmyi vy:o a wee, Yesu u yoo vy:o, yi yéli yi l:êê díy:o, tpile tp:oo n:ii pi ngê k:omo yâpwo u l:êê díy:o dpí vy:a, myenté tpile tp:oo n:ii ntapi u tpile tp:oo, wêê p:uu d:uudpí pw:ii ngmê, yepê, yinté tpile tp:oo myekídmyengmê ma ngmê, mu kópu u díy:o Nju tpémi ye tupwótupwó dé, kwódu ngmê u tpile tp:oo dé, d:uudpí ma ngmê. Yepê, Pyââ ti mââ ti ngê kêê kídmyengê t:ee ngmê. Yepê, Yi kópu knî yi p:uu kêê daanmyi yé ngmê, ye Nju tpémi yi k:ii mb:aamb:aa ngê anmyi ya. Yepê, Nmî kópu dyuu wu u dí. *

³⁰ Wod:oo yi pini páadi knî y:oo pweepwee pee adí núw:o ngmê, Antiyóka lee dniye, Yesu u yoo yintómu a danê ngópu, wod:oo pweepwee pee ye adí y:ee ngmê.

³¹ Dini ghi n:ii ngê a kp:aa ngópu, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê mê pyodo.

³² Njudas pini dê Sailas, daa kópu ngmidi p:uu ye dpímo danêmbum, yimi mê wêdêwêdê kalê tumo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u komo myedpímo kapí.

* 15:20: Lev 17:10-16

* 15:24: Dpodo 15:1

* 15:28: Mát 23:4

* 15:29: Dpodo 15:20

³³ Wiki miyó pyile y:i dpímo ya, u kuwó dini ghi ngê nd:uu ye mê vyi ngópu, Njedusalem mê diyé knopwo.

³⁴ (-)

³⁵ Póól pini dê Mbanapas Antiyóka dpímo ya, dye ghi daadîi. Lama pini yilí yi k:ii nmî Lémi p:uu pi kní ye dnyimo danêmbum.

Póól Mbanapas u ngwo numo chámê doo

³⁶ U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Mbanapas ka kwo, Nmî Lémi u kópu p:uu kwéli nyipun:aa danêmbum, y:i mêpaa lee kní, nmî tidê mbwó yoo angênté wunê pyede té, mêpaan:aa m:uu téme.

³⁷⁻³⁸ Mbanapas ngê u yi doo kwo, Njon Mak nye núw:o, ngmênê Póól ngê u yi dêpwo kwo, Nye núw:o, mu kópu u díy:o, mwiyé Pamîpiliya mínê kuwo doo, yi tpódu y:oo yi dpodo ghêlí dêpa kêlí ngópu, u ngwo mínê kuwo doo. *

³⁹ Wod:oo noko nod:e knopwo, wod:oo adé numo chámê dê. Mbanapas ngê Mak núwo, liyé nkéli k:oo wo knopwo, Saipidís mî tee knopwo.

⁴⁰ Póól ngê Sailas adí ngmídi, kwo, Dpodo tédê ng:i paa lee kní. Yesu u yoo y:oo Chóó Lémi ka dny:ee ngópu, kwo, U ntâá kí tpódu wanya a y:enê dê, p:aani n:ii a lêpí mo.

⁴¹ Wod:oo Póól Sailas y:oo Antiyóka a kuwo ngópu, Sidiya Silisiya yi wee dê yi kwo lee knopwo. P:aani n:ii dpímo taataa, Yesu u yoo y:i dpímo wêdêwêdê kígha dé.

16

Timoti Póól pini dê Sailas yi p:uu u ngwo kele

¹ Póól pini dê Sailas Ndêépi taa knopwo, u kuwó dini ghi ngê Lisitída lee knopwo. Yesu u yoo vy:o pini ngmê, y:i doo ya, u pi Timoti, u pye Nju pyâá, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. U mî daa Nju pi, ngmênê Kídiki pi. *

² Yesu u yoo yélini doo kwo Lisitída p:aani dê Yikóniyêm, apê, Timoti k:uuchêm u pi. *

³ Póól ngê u yi doo kwo, Timoti ní núw:o, wod:oo Chóó Lémi u l:ii p:uu t:ângo, Nju pi ngê u ngwo pyódu ngê, mu kópu u díy:o p:aani p:aani Nju tpémi yi lama doo ya, Timoti u mî Kídiki pi, tp:oo p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:ângo. *

⁴ P:aani p:aani lee dniye, kópuni Yesu u dyépi kní y:oo Njedusalem a d:êé ngópu, yi kópu Yesu u yoo ye dnyimon:aa tpaépê, yepê, Ala kópu dyuu dmyinê chááchâá dé. *

⁵ Wod:oo p:aani p:aani Yesu u yoo wêdêwêdê ngê pyaa dniye, yilí ngê yinté doo pyodopyodo.

Luukí Póól p:uu u ngwo kele

⁶ Póól u pyipe dê yi k:ii Pídichiya Wee Nkalásiya Wee yi kêlí ghê lee dniye. Ésiya Wee u kwo daa ní dniye, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u yi dêpwo kwo, Esiya Wee u kwo Yesu u kópu p:uu dny:oon:aa danê.

⁷ Dini ghi n:ii ngê Misiya Wee u nkígh:ê taa dniye, u yi y:e doo kwo, Mbitiniya Wee u kwo nmî lee dmi, ngmênê Yesu u Ghê Dmi ngê yi kópu ye kwódu ngê.

⁸ Wod:oo Misiya Wee mwada pee lee dniye, Tidówas mî taa dniye, ntií chedé kwéli noo ya.

* **15:37-38:** Dpodo 12:12,25; 13:13; Kílosa 3:10 * **16:1:** 2 Tim 1:5 * **16:2:** Pilipay 2:19-22 * **16:3:** Nkal 2:3-5 * **16:4:** Dpodo 15:23-29

⁹ Mgîdi ngmê ngê Póól até doo wóó, u wóó k:oo Másiđóniya pi ngmê módu, apê, Mu kwo. Yi pini Póól ka ngêpê mbê wo, kwo, Másiđóniya dpo pwiyé, dp:uu ngee nmédi.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Póól a pii wo, wóó nmo yedê nté ngê, wod:oo ala kópu noko nmí vyu, Másiđóniya lee kmêle, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u yi a kwo, A kópu mb:aa yi yéli ye ngmênyi vyi y:e.

Lidiya Yesu ka u ngwo kêlîmî mbê wo, Pilipay

¹¹ Liyé nkéli k:oo nmí wo dniye, Tidówas nmo kuwo ngê, Samótídesi nm:uu tee dniye. Womumo mw:aandiye Samótídesi mun:oo kuwo ngê, Niyapolis nm:uu tee dniye.

¹² Yi ndini nmí yó, Pilipay nm:uu taa dniye, p:aa ndîi. Másiđóniya Wee u ghi páádi kní yi vy:o, mwiyéni ghi u kwo, yi p:aani a tóó. Lóma tpémi yi p:aa ngmê, mu kópu u díy:o Lóma pi yilí y:oo Lóma wunê a kuwo ngópu, Pilipay a lee dniye, yi p:aani y:oo mí gh:ii ngópu.

¹³ Wo miyó pyile yi p:aani nmee ya, líme wó dini ghi n:ii ngê diyimê wo, yi p:aani u nkîgh:ê mbwááni paa nmí lee dniye, Nju tpémi kwéli dnyimon:aa a wó, ngêpê u l:êê díy:o. Mbwódo nmí yaa dniye, pyââ kní ye até nmee danêmbum.

¹⁴ Yi yéli yi vy:o pyââ ngmêdoo kwo, u pi Lidiya, Tayátida pyââ. Pi kní y:oo yi pyópu ka kpídi yadi mb:aamb:aa dnyimo pywupwi dé. Yi pyópu daa Nju pyââ, ngmêné Chóó Lémi ka dpimo ngêpê. Nmí Lémi ngê yi kyîmwi u gha a pywáli ngê, Póól ka kêlîmî mbê wo.

¹⁵ U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Yesu u pi ngê mbwaa paa kmêné ngê, u yoo yintómu, yélini u ngomo k:oo doo kwo, Yesu u pi ngê mbwaa paa mye kmêné too. Yi kyîmwi ngê nmopê, K:omo tpile d:aa Nju pyââ, ngmêné a ngm:êê nódó, a ngomo k:oo nmyi k:ii nye ya kmêle, mu kópu u díy:o nmí Lémi ka ntênê n:aa kêlîmî. Wod:oo yi kyîmwi ngê nmí nuw:o dmi mé ngmópu, u kuwó nmí ghê dniye, nmí ngm:êê ngê. *

Póól pini dê Sailas mbwa u mênê u ngwo kee knopwo, Pilipay

¹⁶ Wo ngmê ngê ngêpê tédê até nmí lee dniye, maa p:uu dpodo módó ngmênmí módu. Yi pyópu ngê u kmêna ngmêdoo kwo. Yi kmêna ngê yi dmââdí pi kní yi kpeede ngê pyódu ngê, u kwo dpímo tpaépê, kópu, Mu dini ghi ngê wu kópu wa pyódu. Pini n:ii kní yi p:uu yi dmââdí wápu dpímo dpodo, yi yéli y:oo ndapí ndîi dnyimo kmênékmêné, dini ghi n:ii ngê yi dmââdí ngê pi kní ye dpímo tpaépê, yipu, Mu dini ghi ngê wu kópu wa pyódu.

¹⁷ Póól u k:ii nmímo paa, yi dmââdí ngê myedpímo yámuyámu nmo, pi kní ye dpímo kââ, yipu, Kí tpókni u díghê yápu p:uu a dpodo té. Yipu, Nmyi Mbwámê ngê pini n:ii pyodo, u kópu vyílo nmye ka tpaépê ngmê. *

¹⁸ Wo yilí yi k:oo yi dmââdí nmí kuwó dpímo a kââ, u kuwó dini ghi ngê Póól mbodo l:ámo a ngêpa wo, yi dmââdí ka diyé wo, yi kmêna ka kwo, Yesu Kédisu u pi ngê nga d:a mbwólu, Ye dmââdí a kuwo ngi, wod:oo kmêna ngê yi dmââdí a kuwo ngê. *

¹⁹ Dini ghi n:ii ngê yi dmââdí u kada pini kní y:oo a w:ee ngópu, apê, Wod:oo ndapí daamunmí kmêné, wod:oo Póól pini dê Sailas mgîmí dumo, kóté tédê núw:o dumo.

* 16:15: Dpodo 16:33; 18:8 * 16:17: Mak 1:24 * 16:18: Mak 16:17

20 Yi p:aani u kada pini dê ye yepê, Kí tpódu Nju pi dê, nmî némi dmi dê dyênê ngmê.

21 Yepê, Kí tpódu y:oo l:êê ghi kamî p:uu ka ndiye kígha nmo, lémi ghi n:i nmî kn:ââ knî y:oo nmo kwódu tumo. Yepê, Nmo Lóma tpémi, doo u ntââ yi lémi ghi p:uu daanmî ndiye.

22 Pi yilí yintómu y:e a kâádí wo, Póól pini dê Sailas yi p:uu dnye d:uu. Yi p:aani u kada pini dê y:oo lede knî ye yepê, Mgímî dóó, yi kpídí dê yi mbwo dpó chaa dóó, kpêê ghi ngê dpí kpaka dóó. *

23 Wod:oo lede knî y:oo dpodombiy:e kpaka dumo, mbwa k:oo km:êê dumo, mbwa y:enê pyu ka kwo, Mb:aamb:aa ngê chi y:enê dê. Kwo, Kíngê pwii knî.

24 Yi kópu u l:êê díy:o mbwa y:enê pyu ngê d:omo yu kn:ââ u mênê mênê kuwo doo, yi kpálí páádi knî yi páâ ghi dê yi kèlí yé tumo.

25 K:omo tpile Póól pini dê Sailas dpímo mgíní vyímí, ngmênê mgídí ñuknúknúknú p:uu Chóó Lémi ka dpímo ngêpê, myedpímo wéti. Yélini mbwa k:oo doo kwo, yi yéli y:oo myednye ng:aang:aa dê.

26 Wod:oo têpê doo ghêdê, mbwa dpodombiy:e myedoo ghêdê, keñe yintómu kpémí too, puwóma té mínê ghay dnye, yélini mbwa k:oo dnye kwo u ntââ pí pwii dnye, ngmênê daa pwii dnye.

27 Mbwa y:enê pyu yi nyaa wo, apê, Keñe dmi lukwe ngê mêdê kpémí? Apê ngmênê, Pi yintómu dê mbêpê. Wod:oo u taa u paa a mbywongo, u yi u ngwo doo kwo, A chóóchóó nî vy:a.

28 Póól u kwo adí mbwólu, kwo, Apuu! Kwo, Nýóóchóó kidingê vy:a. Kwo, Nmo yintómu anmí pyede té.

29 Mbwa y:enê pyu ngê pi ngmê ka kwo, Lam ngma a ñuw:e, wod:oo mbwa k:oo kee wo, Póól pini dê Sailas yi kēmatāmo dyimê wo, doo nkingê.

30 Wod:oo pw:ii doo, yepê, A lémi dê, ló kópu ngmaní d:uu, dpí yâpwo ngê u nkwo wa ngee nê?

31 Yi tpódu y:oo kwo, Nmî Lémi Yesu ka chi kèlímí, u l:êê díy:o wa ngee ngi, yélini m:uu a t:a, wamye ngee té.

32 Wod:oo nmí Lémi u kópu p:uu u kwo dpímo danêmbum, u kpâm ghee knî mye yi k:ii.

33 Yi mgídí ngê yi pini ngê Póól pini dê Sailas yi kpadama mbwómtyé adí ghêê té, wod:oo Póól ngê Yesu u pí ngê yi pini mupwoknî yi mbêmê mbwaa adí yé. *

34 Wod:oo yi pini ngê yi tpódu u ngomo k:oo adí ñuw:o dê, ad:uu mbono dê. Yi pini mupwoknî y:oo w:aa a pyw:ee ngópu, mu kópu u díy:o yi ngwo Chóó Lémi ka kèlímí mbê dnye.

35 Womumo mw:aandiye yi p:aani u kada pini dê y:oo lede knî ye yepê, Nju pi dê nye pw:ii dóó.

36 Lede knî y:oo mbwa y:enê pyu ka yi kópu mí vyi ngópu, wod:oo yi pini ngê Póól ka kwo, Kada pini dê y:oo ala kópu da vyi ngmê, Nju pi dê nye pw:ii dóó. Póól ka kwo, Pwii choo, kwo, mb:aamb:aa ngê mîchoo lèpí.

37 Ngmênê Póól ngê lede knî ye yepê, Lóma u pí nyi p:uu a t:a, lukwe díy:o nmyi kpaka nyo. Yepê, K:omo tpile pí knî y:oo yipe nyo, kada pini dê y:oo dnyinté mye kóté kalé nyo, ngmênê pí yintómu yi ngíma nmyi kpaka nyo,

* 16:22: 2 Kódin 11:25; Pilipay 1:30; 1 Tes 2:2

* 16:33: Dpodo 16:15

mbwa k:oo módu my:ee km:êê nyo. Yepê, Kada pini dê y:oo yi chóó paa pw:ii nyo. *

³⁸ Lede kní y:oo yi kópu kada pini dê ye dini ghi n:ii ngê vyi ngópu, wod:oo nkíngê mbê knopwo, apê, Nyi lama daa ya, Yi tpódu nyo ntee pini dê, Lóma u pi yi p:uu mye t:a. Apê, Yinté pini módu pi d:uudpí kpaka.

³⁹ Yi kópu u l:êê díy:o kada pini dê mbwa chedê yi chóó lee knopwo, Póól pini dê Sailas ye mb:aamb:aa mímê y:ee ngópu, mbwa k:oo yi chóó mê pw:ii dumo, yepê, Nyi lémi dê, U ntáa ala p:aani mb:aamb:aa ngê wadpo kuwo ngmê.

⁴⁰ Póól pini dê Sailas y:oo mbwa a kuwo ngópu, Lidiya u p:aa pee lee knopwo, u ngomo k:oo mí kee knopwo, Yesu u yoo y:i mí m:uu tumo, y:imê mê wêdêwêdê kalê tumo, yed:oo lee knopwo.

17

Póól pini dê Sailas Tesalonika u ngwo lee knopwo

¹ Póól Sailas y:oo Pilipay a kuwo ngópu, Ambipolis mí taa knopwo, yi ndini yé ngópu, Apoloniya mí taa knopwo, yi ndini mê yé ngópu, Tesalonika mí taa knopwo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo kwéli doo kwo. *

² Póól ngê p:aani p:aani kópuni dpímo a d:uud:uu, Tesalonika myimí d:uu ngê, líme wo ngê ngêpê ngomo k:oo yi kee wo. Líme wo pyile kní yi k:oo Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo yi kópu dyuu yi ngêédí doo a kpâa, u kakêmi ye doo chámêchámê. *

³ Yepê, Ala kópu dmyinê w:ee ngmê. Yepê, Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo wunê yi nuw:o ghi alanté doo a ya, apê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi ngmêwa a ngmídi, yi pini ngê dono wa a pyw:oo, wa vya ngmê, u kuwó dini ghi ngê amêdê pyidu. Yepê, Yi pini u pi ala ngwo nmye n:aa tpaépê. Yepê, U pi Yesu, pini n:ii ngê Chóó Lémi u komo kapí pyu yoo yi kópu yinê ntiye too.

⁴ Nju pi kní ngmê yi kópu ka kélímí mbê dniye, Póól pini dê Sailas yi p:uu kaa dniye, Kídiki pi yilí yi k:ii, yélini Chóó Lémi ka dnyimo ngêpê, ch:am ndíi kní ngmê mye yi k:ii, Póól pini dê Sailas yi p:uu mye kaa dniye.

⁵ Ngmênê Nju tpémi n:ii kní y:oo Yesu u kópu u wépi pwaa ngópu, n:ee ye kaa ngópu, paambwi pyu dono kní ye ka dniye, yi mbodo dmi mye vyuwo ngópu, yi p:aani tpémi yintómu yi pee kaa ngópu, dnyengi dnyeng:aa ndíi ngma a pwaa ngópu, Njeson u p:aa pee lee dniye. U yi y:e doo kwo, Njeson u ngomo keñe nmí pwâa, Póól pini dê Sailas nmo pw:ii dê, pi kní yi ngíma nmí kaa dê.

⁶ Ngmênê dèpê pyw:ee dumo, wod:oo Njeson Yesu u yoo kní ngmê yi k:ii mgímí tumo, yi p:aani u kada pini kní ye núw:o tumo, kada pini kní ye dpodombiy:e ye mbó dniye, yepê, Pini n:ii kní y:oo wee wee p:aani p:aani yi némi dmi dnyimo a dyede, mê miyó al:ii kèda lê, nmí némi dmi myaan:aa dyênê ngmê. *

⁷ Yepê, Yi pini dê Njeson u ngomo k:oo dpímo ya. Yepê, Yi yéli y:oo Lóma tpémi yi king ndíi u kópu dyuu daa cháachâa ngmê, ngmênê u mo king u pi mu ka tpaépê ngmê, u pi Yesu. *

⁸ Yi p:aani tpémi y:oo yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, Lóma tpémi ye nkíngê mbê dniye, dnyengi u ngwo kaa ngópu.

* **16:37:** Dpodo 22:25 * **17:1:** 1 Tes 2:1-2 * **17:2:** Luukí 24:26-27; Dpodo 9:22 * **17:6:** Dpodo 16:20 * **17:7:** Luukí 23:2

⁹ Kada pini knî y:oo Njeson ka kwo, Nyoo knî yi k:ii ndapî kée yó. Kwo, Alanté dnyengi daamuwa ghê knomomê, ndapî nmye amêdê diyé. Kwo, Muwa ghê knomomê, ndapî nmye mēdaawa diyé. Wod:oo Njeson u pyipe knî yi k:ii yi ndapî kée ngópu, yed:oo pwii dnyiye.

Póól pini dē Sailas Mbédiya u ngwo lee knopwo

¹⁰ Yesu u yoo knî y:oo u yi y:e dēpwo kwo, Póól Sailas pw:oo dnyiye, wod:oo ngídi dini ghi n:ii ngê a ghay wo, Mbédiya dy:ââ dumo, y:i lee knopwo. Lîme wo yi k:ii y:i ye dyimé wo, Nju tpémi yi k:ii yi ngêpê ngomo k:oo mye kee dnyiye.

¹¹ Tesalonika tpémi y:oo Yesu u kópu ntee mb:ii ngópu, Mbédiya tpémi y:oo yi kópu yinté daa mb:ii ngópu, ngmênê yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, yi gha dmi pywáfi wo. U yi y:e doo kwo, Nmí lama yaa we, kópuni Póól ngê a tpaê té, ndê kópu dé ó daa ndê kópu dé, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê kópuni a d:êê tumo, dye ghi yintómu dnyimo a kpââ dé.*

¹² Nju pi yilí Yesu u kópu ka kélímí mbê dnyiye, Kídiki lémi ch:ama mye yi k:ii.*

¹³ Ngmênê Nju tpémi n:ii Tesalonika doo kwo dini ghi n:ii ngê a ny:ee ngópu, apê, Póól ngê yi pini u kópu Mbédiya tpémi ye myemínê tpaê, wod:oo Mbédiya lee dnyiye, pi yilí yi mbodo dmi y:i mye vwuwo ngópu.*

¹⁴ Yesu u yoo y:oo Póól ntii kêpa até yi dy:ââ ngópu, ngmênê Sailas pini dē Timoti Mbédiya dpîmo a ya.

¹⁵ Póól pini n:ii knî y:oo ntii kêpa ngm:êê ngópu, liyé nkéli k:oo wo dnyiye, Aténi mí tee dnyiye, y:i mínê kuwo ngópu, yi yéli Mbédiya mē diyé dnyiye. Póól ngê yepê, Sailas pini dē Timoti ala ngwo a pwiyé dnyiye.

Póól ngê kópuni d:uu ngê, Aténi

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Sailas pini dē Timoti Aténi doon:aa t:âât:ââ dē, u gha dono ngê pyodo, apê, Ala p:aani tpémi yi k:omo yâpwo daa ghêdê, apê, yi kópu ngê a nuw:o dē dyênê.

¹⁷ Wod:oo Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo kee wo, Nju tpémi yi k:ii Yesu u kópu p:uu nipi dnye danê, myenté kn:aa yéli n:ii Chóó Lémi ka dnye ngêpê mye yi k:ii. Póól Aténi tpémi yi danêmbum tédê myedpîmo lēpî, pi knî yi k:ii myednyimon:aa danêmbum.

¹⁸ Kídiki tpémi yi lama pini knî ngmê, Póól u k:ii nipi dnye danêmbum, yi yéli yi vy:o pi dyêédí miyó doo ya, Epikudiyên yoo ngmê, Stókí yoo myomo. Pi ngmê knî y:oo apê, Kí pini mtye k:ii nmo ka danêmbum. Apê, Doo u lama ka danê. Pi ngmê knî y:oo apê, Kn:aa dyámê tpémi yi yâpwo dē yi p:uu nmo ka danêmbum. Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u dîy:o Póól Yesu p:uu ye doo danê, u pyidepyide p:uu ye myedoo danê.

¹⁹ Yélini y:oo lama pini yoo dnyimo y:enê, pi knî y:oo yi yéli ye Póól núw:o ngópu. Yi yéli y:oo kwo, Kópuni p:uu nye danê, nmí nuwo kwéli.

²⁰ Kwo, Kópu kamí n:ii chí vyi té, yi kakê mē nmo chámê ngi.

²¹ (Yi kópu vyi ngópu mu kópu u dîy:o Aténi tpémi yintómu knî y:oo kópu kamí ngmêdnyimo nyê m, wo y:i dnyimo chedêchedê dé.)

²² Yi yéli yi ngíma Póól ghêédí wo, yepê, Aténi tpémi. Yepê, A lama ka tóó, yâpwo yilí ye nmye ngêpê té.

²³ Yepê, Ala p:aani nmyi yâpwo ka ngêpê tédê yilí nî módu, yi vy:o ngmêní módu, yi chéêpí kaa p:uu alanté d:êê ngópu, apê, Yâpwo ni u pi nmí lama daa tóó. Yepê, Yâpwo ni kaa daa nmyi lama nmye ngêpê té, yi yâpwo u pi nmye miní tpaê, u pi Chóó Lémi, pini n:ii ngê mbóó dyámê l:âmo doo, tpile yintómu yinê mye l:âmo ngê.

²⁴ Yepê, Daa ngomo k:oo a tóó, mu kópu u díy:o mbóó dyámê yi kada pini. *

²⁵ Yepê, Doo u ntââ tpile u kwo daangmêní y:oo, mu kópu u díy:o tpile yilí yintómu yinê nmo wunê kuwo, ghê nmo yinê myewunê kuwo.

²⁶ Yepê, K:omo tpile pi dyêédí daa ngmídi, ngmênê nmí kn:ââ mu ngmídi Chóó Lémi ngê yinê l:âmo ngê. Yepê, Chóó Lémi ngê pi dyêédí yintómu yi wee u kwo yi wee u kwo dy:ââ too, kwéli wumê pyede, yi kélí ghi u nuw:o ngê mwiyé a pyw:ee too.

²⁷ Yepê, U yi u ngwo doo kwo, A ka pídnya a vyyuwo, pídní nmy:uu nê, pèdê pyw:ee nêne. Yepê, Ngmênê Chóó Lémi daa kuughê wunê tóó, nmí nkígh:ê chono a tóó.

²⁸ Yepê, Pi ngmê ngê ala kópu d:êê ngê, apê,

Wo daa vyílo, daapóno pyede,

myedaapóno m:ii té,

nmí ghê dmi myedaapê t:a.

Yepê, Nmyi vy:o pini ngmê ngê ala kópu mye d:êê ngê, apê,

Nmo my:oo tp:oo yoo.

²⁹ Yepê, Chóó Lémi nmí mî, yi kópu u l:êê díy:o, nmo ntee dé, nmí Mî mye yinté pini, daa chéêpí ntee tpile, daa pi u kââ ntee tpile. Yepê, K:omo tpile pi u kââ silípê ngê wanmyi l:âmo ngmê, nkól ngê wanmyi l:âmo ngmê, ngmênê nmí Mî daa yinté pini. *

³⁰ Yepê, Chóó Lémi ngê wunê kópu nmye dèpèngmê vyyu, mu kópu u díy:o nmyi lama dèpwo a ya, ngmênê ala ngwo nmyo yintómu nmye kídí vyi, u l:êê díy:o nmyi kópu dono yilí a kuwo tóó.

³¹ Yepê, Chóó Lémi ngê wunê wo ngma a yó, wéni n:ii ngê pi yintómu ndéndê ngê wa kóté kwolo. Yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, yi pini ngê yinê wa kóté kalé nmo. Yepê, Yi kópu nmí lama a tóó, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê yi pini kpèêní a pyidu ngê. *

³² Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Yesu u pyidepyide u kópu ye yi vyyu, woni kní y:oo Póól dnye yumuyumu, woni kní y:oo kwo, Mu dini ghi ngê yenté kópu nmo m:uu dp:uu vyi.

³³ Wod:oo Póól ngê yi yéli a kuwo ngê.

³⁴ Pi kní ngmê p:uu kaa dniye, Yesu ka kélímí mbê dniye, yi vy:o pi ngmêdoo kwo, u pi Dayonisiyas, lama pini yoo yi kada pini ngmê. Pyââ yi vy:o my:oodoo kwo, u pi Damadís.

18

Póól Kódin u ngwo doon:aa dpodo

¹ Póól ngê Aténi a kuwo ngê, Kódin loo.

² Yi p:aani Nju pi ngmê módu, u pi Akwila, yi pini Pontós Wee u kwo ta. Yi pini u kpâm u pi Pídisila, cha yi ngwo Yitali a ndé knopwo, mu kópu u díy:o Lóma tpémi yi king ndíí Kílódiyas ngê Nju tpémi l:êê too, yepê, Lóma a kuwo

* 17:24: Dpodo 7:48 * 17:29: Gen 1:27; Dpodo 19:26 * 17:31: Njon 5:22; Dpodo 10:42

yó, kn:aa p:aani dmyinê lêpí. (Yesu m:aani n:ii ngê ta, m:ââ podoy:a mê chu mí loo, Nju tpémi y:oo Lóma u ngwo a kuwo ngópu.)

³ Póól ngê Akwila cha mí m:uu doo, yi ngomo k:oo u k:ii dnye ya, mu kópu u díy:o dpodo ngmídi p:uu dnye dpodo, tpile tp:oo too pee ngê dnyimo tpile lâmolâmo. *

⁴ Límê wo ngê Póól Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo dpímo koko, Nju tpémi Kídiki tpémi yi k:ii Yesu p:uu y:i nipi dnyimon:aa danêmbum.

⁵ Dini ghi n:ii ngê Sailas pini dê Timoti y:oo Másídóniya Wee a kuwo ngópu, Kódin mí taa knopwo, Póól ngê u ndapí p:uu dpodo a kéli ngê, dye ghi yintómu Nju tpémi ye dpímo danêmbum, yipu, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, wunê kí ta, u pi Yesu. *

⁶ Ngmênê Póól ka daa ng:aa mbê dnyiye, u kwo dnye kwopwepe, u kwo myednye peede tpapê, wod:oo Póól ngê u kpídí u mbwo a ngópu, vyêédí ngê, yepê, Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmídi ngê, yi pini dnye mb:ii ngmê. Yepê, Dp:ee Chóó Lémi u yoo njini. Yepê, Nmyi tupwó a kpídí p:uu daadí ya. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê wa mb:ii nmyomomê, kídmyongê yipe nê, nê kuu, nmyi chóó nmyo kn:ââ dé. Yepê, Wod:oo d:a kuwo nmyo, ala ngwo kn:aa yéli ye n:aa lêpí, yélini daa Nju tpémi. *

⁷ Wod:oo yi ngêpê ngomo a kuwo ngê, u chedê ngomo n:ii doo kwo, yi ngomo k:oo mí kee wo, pi kní ye y:i dpímon:aa danêmbum. Yi ngomo chóó u pi Titiyas Njastas, daa Nju pi, ngmênê Chóó Lémi ka myedpímo ngêpê.

⁸ Nju tpémi yi kada pini u pi Kídisípês. Yi pini mupwokní nmí Lémi ka kélímí mbê dnyiye, Kódin pi yílí y:oo Yesu u kópu mye ny:ee ngópu, u kwo mye kélímí mbê dnyiye, Yesu u pi ngê mbwaa yi mbêmê mye yé ngópu.

⁹ Mgídí ngmê ngê Póól até yedoo wóó. U wóó k:oo nmí Lémi ngê kwo, Namê nkíngê. Kwo, A p:uu danêmbum kidingê yé, a pi ye muchi tpapê. *

¹⁰ Kwo, Ala p:aani pi yílí a ka wa kélímí mbê dmi, yi kópu u l:êê díy:o ana a ngêépí ngi, doo u ntââ pi ngmê ngê daawa vya ngi.

¹¹ Wod:oo Póól y:i doo ya, m:ââ n:êê ngmê d:umu ngmê Chóó Lémi u kópu p:uu doo ndiye kígha dé.

¹² Dini ghi n:ii ngê Lóma tpémi y:oo Nkáliyó Kódin dy:ââ ngópu, Kídiki tpémi yi kada pini ngê u ngwo pyódu ngópu, yi dini ghi ngê Nju tpémi y:oo a kâádí ngópu, Póól mgímí ngópu, Nkáliyó u ngópu kóté kalé ngópu.

¹³ Nkáliyó ka kwo, Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu n:ii a d:êê too, ala pini ngê u yi a kwo, Pi kní y:oo yi kópu dyuu kéé y:e, daa yi dêêpí kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi ka pídný:oo ngêpê.

¹⁴ Póól ngê u yi doo kwo, Yi kópu nê wópu, ngmênê Nkáliyó ngê u dnye vyá, Nju tpémi ye yepê, Nju tpémi. Yepê, Kí pini ngê kópu dono wongmê d:uu ngê, yepê, ye nmyi dnye dmi pídí ny:oo.

¹⁵ Yepê, Ngmênê kópu dyuu u díy:o, pi u pi u díy:o, nmyi chóó nmyi l:êê ghi dmi u díy:o u ngwo nmye nod:enod:e té, wod:oo yi kópu nmyi chóó moo lâmo yó. Yepê, Yinté kópu daangmaní lâmo. Yepê, Nê kuu.

¹⁶ Wod:oo kóté tédê pw:ii too.

¹⁷ Yélini Chóó Lémi ka dèdnye ngêpê, yi yéli y:oo Nju tpémi yi kada pini mgímí ngópu, mye kpaka ngópu. Yi pini u pi Sosíténi. Nkáliyó ngê yi kópu yi módu, ngmênê ye daa kwódu ngê.

Póól Ántiyóka u ngwo mê diyé wo

18 Póól ngê u gha nmî Lémi ka d:ud:umbiy-e y:ângo, wod:oo Nju tpémi yi kópu ngmê d:uu ngê, yi kópu u l:ii yi t:ângo, nkéli mbwaa wain kpípî ngê, mbodo mgamê kwólu, myedêpê chápwo. Wo yilí Kódin doo ya, Yesu u yoo vy:o, wod:oo Akwila cha yi k:ii kada a y:ee ngópu, Sénkídiya lee dniye. Yi p:aani Póól ngê u mgamê yimênê ngêédí, mbodo a chápwo, mbwaa mye ndâ.

19 U kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo wó dniye, Epeso mí tee dniye, Póól Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo mí kee wo, yi tpókní yi k:ii Yesu p:uu dnyen:aa danêmbum.*

20 Yi yéli y:oo kwo, Dye ghi daadîi ng:ii mwiyé mí ya kmêle. Ngmênê Póól ngê yepê, Kêle. Yepê, Doo u ntââ.

21 Yepê, Chóó Lémi ngê a ka yinê wa vyi, u ngwo amênê diyé. Wod:oo Póól liyé nkéli k:oo wo wo, Epeso a kuwo ngê, Akwila cha y:i myedê kuwo doo.*

22 Póól dini ghi n:ii ngê Sisadiya mí tee wo, Njedusalem mí loo, Yesu u yoo y:i mí módu, Ántiyóka u ngwo mê diyé wo.

23 U kuwó dini ghi ngê Ántiyóka mède kuwo ngê, Nkalásiya Wee u kwo loo, p:aani p:aani dpímo taataa, Yesu u yoo dpímo wêdêwêdê kígha dé, u kuwó dini ghi ngê Pídichiya Wee u kwo yinté mye loo.

Apolosa u danêmbum

24 Nju pi ngmê, u pi Apolosa, pini n:ii Aleksándídiya ta, yi pini Epeso loo. Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo kópuni d:êê tumo, Apolosa u lama yi kópu mb:aamb:aa ngê dnyimo ya, yi kópu kní yi p:uu pi kní ye mb:aamb:aa ngê dpímo dêêpí.

25 Nmî Lémi u kópu dyuu u lama doo kwo, yi kópu dyuu u nuu u kópu dyuu, pi kní ye mb:aamb:aa ngê dpímo tpapê dé, ngmênê yi pini daa Yesu u pi ngê mbápítisím kalê ngópu, wunê Njon ngê yoo ntee dpímo a mbápítisím kígha dé, yi pini yinté mye mbápítisím kalê ngópu.*

26 Apolosa daa nkíngê mbê wo, Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo Yesu p:uu danêmbum kn:ââ yi chópu. Dini ghi n:ii ngê Akwila cha y:oo u kópu dyuu ny:ee ngópu, yi chóó yi ngomo k:oo nuw:o ngópu, Chóó Lémi u kópu p:uu u nuw:o yimímê wáti ngópu.

27 Apolosa ngê u yi doo kwo, Kídiki ní lê, wod:oo Yesu u yoo n:ii Epeso doo kwo, pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, Apolosa u kakémê y:i chámê ngópu, Apolosa ka y:ee ngópu. Apolosa dini ghi n:ii ngê Kídiki Wee u kwo mí tee wo, yi pweepwee pee u mbwó kní ye y:ângo. Kídiki doo ya, Yesu u yoo mb:aamb:aa ngê doo ngêêpí, yélini Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê.*

28 Nju tpémi yi kópu dyuu dpímo vyeé dé, yipu, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, vyílo yi Yesu. Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo kópuni wunê a d:êê tumo, Apolosa ngê pi kní yi ngêédí dpímo a kpââ dé, Yesu u kópu yinté ndê kópu ngê ye dpímo pyépi.*

19

Póól ngê Epeso kópuni dauu ngê

* 18:19: Dpodo 17:17   * 18:21: Lóma 1:10; 1 Kódin 4:19; Njems 4:15   * 18:25: Dpodo 19:3
* 18:27: 2 Kódin 3:1; Kílosa 4:10   * 18:28: Dpodo 9:22

1 Dini ghi n:ii ngê Apolosa Kódin doo ya, Póól ngê Pídichiya Wee a kuwo ngê, Epeso mî ta. *

2 Yesu u yoo y:i ngmê módu, ye póó wo, yepê, Dini ghi n:ii ngê Yesu ka munmye kélímí mbê dniye, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmye a kpo? Kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pi awêde dpî ny:oo. *

3 Póól ngê yepê, Lónté mbápitísím yinmyinê ngee ngópu? Kwo, Njon ngê wunê pi ntee dpîmo mbápitísím kîgha dé, yinténi yino ngópu.

4 Póól ngê yepê, Yélini y:oo yi dono dnyimo kéké dé, Njon ngê vyílo yidpîmo mbápitísím kîgha dé. Yepê, Yísiléli tpémi ye ala kópu dpîmo tpaépê, yipu, Pini n:ii a kuwo wunê kwo, yi pini ka dpî kélímí mbê dnyeno. Póól ngê yepê, Nmî lama ka tóó, yi pini u pi Yesu. *

5 Yi kópu diní ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Póól ngê Yesu u pi ngê mbápitísím kalê too.

6 Póól ngê kóó dê yi mbêmê doo yiyé dê, Chóó Lémi u Ghê Dmi yi pwo doo a wupwo, kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê dnye mbumu, Chóó Lémi u komo myednye kapî. *

7 Yi yéli yintómu y:a mē miyó.

8 D:âa pyile knî yi k:oo, Póól Nju tpémi yi ngêpê ngomo k:oo dpîmo koko, pi knî yi k:ii nipi dnyimo danêmbum, mywenemywene ngê kêê ye dépê t:ango. U yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo pèdê w:ee y:e, Pini n:ii Chóó Lémi ngê nmî kada a kââ, yinê adí y:enê nmo, yi pini u pi Yesu.

9 Ngmênê ngmê knî y:oo Póól u dnye daa ny:ee ngópu, u kwo daa kélímí mbê dnye, Yesu p:uu kópu dono pi knî yi ngîma yílí yí ngópu, wod:oo Póól ngê a kuwo too, Yesu u yoo yi k:ii pwii dniye. Wo yintómu knî yi k:oo Tidanas u ndiye ngomo k:oo Póól dpîmo koko, pi knî yi k:ii y:i nipi dnyimo danêmbum. *

10 Póól ngê Epeso m:ââ miyó ndíí. Nju tpémi, Kídiki tpémi, Esiya Wee u kwo yélini doo kwo, yi yéli y:oo Chóó Lémi u kópu u ngwo ny:ee ngópu.

Yesu u pi ndíí ngê u ngwo pyodo, Epeso

11 Póól ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yílí dpîmo chap. *

12 K:omo tpile Póól p:aani p:aani dêdpîmo lèpî, ngmênê pi knî y:oo u kpídí dmi u kwo dnyimo a ny:ee dé, pwopwokopwe knî ye dnyimo ñeñe dé, yed:oo yi pwopwokopwe knî dnyimo pyiyépyiyé, kmênani pi knî y:e dnyimo kwo, yi yéli myednyimo a kuwokuwo dé. *

13-14 Nju pi knî ngmê yi wee u kwo p:aani p:aani dnyimon:aa lèpî, pi knî yi kmêna yoo dnyimo ngm:ii kîgha dé. Pi mbwémi pyudu knî yinté kmêna dnyimo ngm:ii kîgha dé, yi mî u pi Sepa, Nju tpémi yi kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngmê. Yi mbwémi knî y:oo apê, Yesu u pi ngê kmêna paa ngm:ii kîgha téme, wod:oo kmêna ngmê ka vyi ngópu, kwo, Póól ngê pini n:ii u pi nmo a tpaépê, Yesu, kwo, yi pini u pi ngê ye pini a kuwo ngi.

15 Ngmênê yi kmêna ngê yepê, Yesu a lama, Póól u pi ní nyongo, ngmênê nmyo ló yéli? Yepê, K:omo ngê Yesu u pi dnye vyi ngmê. Yepê, Yesu ka dmy:oongé kélímí mbê dniye, u wêdêwêdê nmyi mênê daa tóó. *

16 Pini n:ii yi kmêna ngê doo mbêpê kîgha, yi pini ngê vya too, yi kpídí a chaa too, u ngomo k:oo ngm:ii kalê too, wod:oo mbêpê dniye.

* 19:1: 1 Kódin 3:6 * 19:2: Dpodo 2:38; 8:15-16 * 19:4: Mát 3:1-2,11 * 19:6: Dpodo 2:4; 8:17; 10:44,46 * 19:9: 2 Kódin 6:14-18 * 19:11: Dpodo 14:3 * 19:12: Dpodo 5:15 * 19:15: Mak 1:24,34

17 Nju tpémi y:oo yi mo yi kópu daa ny:ee ngópu, ngmênê Epeso pi yintómu knî y:oo mye ny:ee ngópu, nkîngê mbê dniye, nmî Lémi Yesu u pi ndîi ngê u ngwo pyódu ngópu.

18 Yesu u yoo y:oo yi tîdê mbwó knî ye yi dono yu dnyimon:aa a yémî dé.

19 Pini n:ii knî y:oo pipi kópu knî yi mbêmê dono mwiyé dnyimo d:uud:uu, yi kópu kpîpî ngópu, yi pipi kópu u puku dmi a núw:o tumo, pi knî yi ngópu mî nk-êê tumo. Yi puku dmi yi pywuu a pyw:ee tumo, a kââdî ngópu, ndapî yintómu limo yono yono yono y:a. (50,000) *

20 Yi kópu knî yi mbêmê Yesu u yoo dpîmo kaakaa, ndîi ngê u ngwo dpîmo pyodopyodo.

Epeso tpémi Póól ka u ngwo nod:e dniye

21 U kuwó dini ghi ngê Póól ngê u yi doo kwo, Másídoniya Wee u kwo ní lê, Kídiki Wee u kwo my:aa lê, u kuwó dini ghi ngê Njedusalem u ngwo p:aan:aa lê, yi ndini p:aa yé, Lóma p:aan:aa lê. *

22 Wod:oo u ngêêpî pyu dê, Timoti pini dê Edastas, u kada kaa doo, Másídoniya dy:ââ doo, chóo ngmênê Esiya Wee u kwo doo ya.

23 Yi dini ghi ngê Yesu u kópu u l:êê díy:o kópu ndîi Epeso ngmê pyodo. *

24 Epeso tpémi yi yâpwo u pi Atémis, u ngomo ndîi yi ngmêdoo kwo. Pi ngmê ngê yi ngomo u kââ tp:oo silîpê ngê dpîmo l:âmol:âmo dé, pi knî y:oo u nkwo u kwo dnyimo pywupwi dé. Yi pini u pi Dímitídiyas. U dpodo pyu knî yi k:ii yi dpodo p:uu ndapî ndîi yilî dnyimo kmênêkmênê.

25 Yi pini ngê u dpodo pyu yoo a danê ngê, yélini yinté dpodo p:uu myednyimo dpodo, yi yélini myedê danê ngê. Yepê, A léma. Yepê, Nmyi lama ka tóo, ala dpodo p:uu ndapî ndîi yuno kmênêkmênê.

26 Yepê, Kópuni Póól ngê a d:uud:uu, mb:aamb:aa ngê nmyi lama mye tóo. Yepê, Póól ngê ala kópu a tpaépê, apu, Pi ngê yâpwoni kílî a l:âmol:âmo, yini daa yâpwo njini. Yepê, Pi yilî Póól ka dê kélîmî mbê dmi, daa Epeso tpémi yi mo dê kélîmî mbê dmi, ngmênê Esiya Wee u kwo tpémi mye yi k:ii myaa kélîmî mbê dmi. *

27 Yepê, Ala dpodo dpî dyênê, pi knî y:oo tpile nmo daamuwa pwila ngmê. Yepê, Ala kópu mye ny:ee yó. Yepê, K:omo tpile Esiya tpémi yintómu Atémis ka a ngêpê té, kn:aa p:aanî tpémi u kwo mye ngêpê té, ngmênê Atémis u pi tédê ngê wa pyódu, u ngomo ndîi k:omo tpile ngê amye pyódu.

28 Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo yi kópu ny:ee ngópu, Póól ka nod:e dniye, wod:oo kââ kn:ââ chaa ngópu, apu, Atémis nmî yâpwo njino!

29 Epeso pi yilî yi yélini yi pee ghê dniye, Másídoniya pi miyó mgîmî ngópu, p:êê kpo núw:o dumo, Póól u pyipe dê, yi pi dê Nkayas pini dê Adistakas. *

30 Póól ngê u yi doo kwo, Pi knî ye kópu ngmên:uu vyi, ngmênê Yesu u yoo y:oo kwo, Apuu! Kidingê ní.

31 Yi wee u kada pini knî ngmê, yélini Póól u pyipe yoo, pi u kwo dy:ââ ngópu, kwo, P:êê kpo kidingê nê.

32 Yi p:êê kpo dnyengi ndîi ngmê kaa ngópu, yi ngwo pi ka ng:aa dêpwo ya, ngmê knî y:oo kópu ngmêdnye tpaépê, kââ paa dnye t:emî, woni knî y:oo kópu m:uu dnye tpaépê, kââ paa myednye t:emî, mu kópu u díy:o pi yilî yi lama dêpwo ya, Lukwe díy:o nipi dp:o wó.

* 19:19: Deut 18:10-12   * 19:21: Lóma 1:13   * 19:23: 2 Kódin 1:8   * 19:26: Dpodo 17:29

* 19:29: Dpodo 27:2

³³ Kópuni u díy:o dnye kââ u nt:u kópu Nju pi ngmê Aleksándê ka adí vyi ngmê, wod:oo Nju tpémi y:oo núw:o ngópu, pi knî yi ngîma mínê kaa ngópu, kwo, Ala kópu ye dpî vyi ngi, Nmî kuu dé, wod:oo kóó ntênê ye kââ, yepê, Epeso tpémi.

³⁴ Ngmênê dini ghi n:ii ngê mya ngópu, apê, Kí Nju pi, wod:oo kââ kn:ââ mê chaa ngópu, kópu mu ngmídi mîdnye tpaépê, apu, Atémis nmî yâpwo njino! Atémis nmî yâpwo njino! Yinté dnye kââ, kââdi liy:aa miyó mî loo.

³⁵ U kuwó dini ghi ngê Epeso tpémi yi kada pini, pini n:ii Lóma lede knî y:oo kada pini ngê wunê a pyódu ngópu, yi pini até yi ghêédí wo, wod:oo yoo mbwódo yaa wo. Yepê, Epeso tpémi. Yepê, Nmyi dnyengi munto. Yepê, Pi yintómu yi lama ala kópu ka tóó, Epeso tpémi Atémis u ngomo ka mb:aamb:aa ngê a vyyuwo té, yâpwo chêépini mbóó p:uu a ghay wo, u kwo mye vyyuwo té.

³⁶ Yepê, Pi ngê yi kópu nmo daawa a wópu. Yepê, Yi kópu u l:êé díy:o mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, nmyi mbodo l:âmo dmi kídnyimê a ngêpangêpa.

³⁷ Yepê, K:omo tpile ala pini dé y:oo nmî yâpwo u ngomo k:oo tpile daa ngmê t:âmo ngópu, nmî yâpwo p:uu dono kópu myedaangmê vyi ngópu, ngmênê al:ii até dmyinê núw:o d:oo.

³⁸ Yepê, Dímitídiyas u dpodo pyu knî yi k:ii pi ngmê p:uu yi d:uu kópu ngma t:a, yepê, kóté tédé dpî núw:o y:e, kada pini knî yi ngîma noko dp:uu vyi y:e.

³⁹ Yepê, Kópu nmyi ménê m:uu adí ya knomomê, ye pi yintómu anê dono, yi kópu nipi paa l:âmo koo.

⁴⁰ Yepê, Lóma tpémi y:oo ala kópu awêde a tpaépê ngmê, Epeso tpémi yi ménê dêépí daa tóó, yepê, yed:oo wa kpada nmo. Yepê, Ala dnyengi ndíi u nt:u kópu daa tóó. Yepê, Lóma tpémi ye ló kópu ngmanmî vyi?

⁴¹ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ye vyu, yoo yi p:o p:o mê dy:ââ too.

20

Póól Epeso a ndê wo, Kídiki u ngwo mê diyé wo

¹ Dini ghi n:ii ngê dnyengi pwaa wo, Póól ngê Yesu u yoo a danê ngê, mê wêdêwêdê kalé too, nd:uu ye vyu, wod:oo kada a y:ângo, liyé nkéli k:oo wo wo, Másidóniya mî tee wo.

² Yi wee u kwo p:aani p:aani dpímo lèpí, Yesu u yoo dpímon:aa wêdêwêdê kígha dé. U kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo y:i mé wo wo, Kídiki u ngwo mî tee wo.

³ D:ââ pyile nt:ââ ngê, y:i doo ya. Póól ngê u yi doo kwo, Nju tpémi yi k:ii nkéli k:oo nipi nmî wo dmi, Njedusalem naa tédê nipi nmî lee dmi, ngmênê dini ghi n:ii ngê nyongo, apê, Nju tpémi y:oo a vyeé u dy:oo kêdê châpwo ngmê, apê, nkéli k:oo mbywémí wa kée nê, wod:oo yi nkéli k:oo mêdaa wo wo, u mo nkéli k:oo mé wo wo, Másidóniya mímí tee wo.

⁴ U pyipe pyudu knî yi k:ii lee dniye, Sopata ngmê, Pidas tp:oo, Mbédiya pi, Nkayas myomo, Ndêépi pi, Adistakas pini dé Síkandas pyolo podo, Tesalonika pi dé, Tikikas pini dé Tídropimas limo wono, Esiya pi dé, Timoti pii, Lisitída pi.

*

⁵ Póól ngê yepê, Nmî kada dmyinê kwo, Tídówas dmyinên:aa t:âât:ââ nmo.

⁶ Mbídédi Pywápê Ngmê u Naa u kuwó dini ghi ngê liyé nkéli k:oo nmî wo dniye, Pilipay nmo kuwo ngê, liyé nkéli k:oo wo limi nmî chedê ngê, Tídówas u ngwo nm:uu tee dniye, y:i nmeé ya, wiki ngmê.

* **20:4:** Dpodo 19:29; 21:29; Epeso 6:21

Póól ngê pi mgêmi wó u ngwo t:ango, Tídówas

⁷ Lîme wo ntumokwodo, kââdi dini ghi n:ii ngê gho, nipi nmo wó, u yi nmo doo kwo, Nté nipi nmî ma, Yesu ngê mbîdédi ntee puwâ, wain p:uu ndiye pyu knî ye ntee y:ango, yinté kópu my:oonmî d:uu. Póól nmo doo danêmbum, danêmbum daa yó, mu kópu u díy:o apê, Mâa mw:aandiye paa anê y:oo.

⁸ Mudu ngomo ghi k:oo, kwéli nmee danêmbum, lam yilî doo pîpî.

⁹ U mgêmi nmî vy:o ngmêdoo kwo, u pi Yutikas. Yi pini windówa t:âmo doo ya, Póól y:i doo ng:aang:aa, wod:oo dpîdpî kn:ââ chópu. Póól doo danêmbum, mgîdi núknînúknî p:uu dini ghi yi yó, wod:oo Yutikas ngiy:a wo, yi ngomo dyêêdi pyoloni ghi k:oo mênê ghay wo, têpê mbêmê mé dyimê wo. Yinmo ngêêdi, nê ngmênê, Dê pw:onu.

¹⁰ Wod:oo Póól mbêpêmbêpê a ghêpê wo, u pwo dpî wo, dpodombiy:e mgîmi ngê, nmopê, Kídmyimê nuw:onuw:o, ghê ka t:a.

¹¹ U kuwó dini ghi ngê Póól tâa mé kee wo, mbîdédi puwâ, pi knî ye y:ango, ma ngópu. Póól ye modoo danêmbum, u dí kââdi mênê kee wo, wod:oo a kuwo too.

¹² Pi mgêmini mîné ghay wo, p:o adê núw:o ngmê, wod:oo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê mé pyodo.

Póól ngê Tídówas ndini a yó, Militas u ngwo loo

¹³ Mgîdi vy:o Póól ngê nmopê, A kada ghê dmyeno, nkéli k:oo wo dmyeno, dêdê nîné lêpî, Asos dmyinên:aa t:âat:ââ nê.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Asos mî m:uu nmoo, nmî p:uu y:i mé kele, nkéli k:oo u k:ii m:oo wo dniye, yi ndini nmî yó, Mítilini nm:uu tee dniye.

¹⁵⁻¹⁶ Yi kúwó m:oo yó, u kuwó wéni ngê Kiyos nm:uu tee dniye. Womumo Epeso dpîpî tee dniye, mu kópu u díy:o Póól ngê u yi dêpwo kwo, Esiya Wee u kwo mgî nî puwâ, apê, lîmîlîmî ngê Njedusalem nî lê, apê, Péntikos u wo a kada wa d:ii. Yi kópu u l:êê díy:o Epeso dpîpî tee dniye, ngmênê Samos nm:uu tee dniye, u kuwó wéni ngê Militas nm:uu tee dniye.

Yesu u yoo ye Epeso, Póól ngê nd:uu u ngwo ye mênê vuu

¹⁷ Póól ngê pi ngmê Epeso dy:ââ ngê, kwo, Yesu u yoo yi kada pini yoo ala Militas a pwiyé dniye.

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê taa dniye, yepê, A mbwó yoo. Yepê, A dpodo kn:ââ Esiya Wee u kwo dini ghi n:ii ngê ní chópu, u dí Epeso mênên:aa kuwo ngê, yepê, kópuni noo d:uud:uu dé, yi kópu nmyi lama mb:aamb:aa ngê ka pyede.

¹⁹ Yepê, Lémi Lémi ngê kêê dipê t:ango, a yoo yi l:êê díy:o nîmo mbê, yepê, k:omo tpile a yoo y:oo a vyee u dy:oo dnyimo a chápwo, ngmênê nmî Lémi u dpodo p:uu mênîmo dpodo.

²⁰ Yepê, Pi knî yi ngîma ntee noo danêmbum, nmyi p:o nmyi p:o yinté nmye myenoon:aa danêmbum. Yepê, Kópuni knî y:oo a ngêêpî nmyo, yi kópu yilî yintómu nmye kîni vuu, myedêpêngmê wópu ngê.

²¹ Yepê, Pi yintómu knî ye yenê, Nmyi dono yilî yi l:êê díy:o Chóó Lémi ngê wa kpada nmyo. Yenê, Nmyi dono kée tóó, yi yuu Chóó Lémi ka a y:ee tóó. Yenê, Nmî Lémi Yesu Kédisu ka dmyinê kêlîmî, yinê wa ngee nmyo.

²² Póól ngê yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê até dé dy:ââ nê, Njedusalem n:aa lêpî, a lama daa tóó ló kópu y:i a nga angmamî pyódu. *

* 20:22: Dpodo 19:21

23 Yepê, P:aani p:aani nîmo lêpî, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ka dpîmo tpaépê, Mu dini ghi ngê dono anyinê pyw:oo, mbwa k:oo wa km:êê ngi. *

24 Yepê, K:omo tpile wanî pw:onu, ngmênê nmî Lémi Yesu ngê dpodoni a ka a kpo, nîmo, Yi dpodo nî chedê. Yepê, Yi dpodo alanté, pi knî ye ala kópu mb:aa u tpaépê, Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Nî ngee té. *

25 Yepê, Dye ghi daadiî nmyi vy:o noon:aa paa, munmyenê, Chóó Lémi u dnye dmyinê nyêm, yinê ada a y:enê nmyo. Yepê, Ngmênê ala ngwo nîné kuwokuwo nmyo, daamunmyi m:uu nê.

26 Yepê, Ndê kópu nmye ngmên:aa tpaépê, Nmyi vy:o pini ngmê ngê Chóó Lémi u maa wa kn:aadi knomomê, chóó kn:ââ, nê kuu.

27 Yepê, Mu kópu u diy:o Chóó Lémi ngê kópu yilî n:iî yi dy:oo a châpwo too, yi kópu yilî nmye kîni vvu, dêp:angmê wópu ngê.

28 Yepê, Nmyi chóó nmye dmyinê a vvuwo, Chóó Lémi u yoo ye mb:aamb:aa ngê myedmyinê vvuwo, yélini tp:oo u wêê ngê pwila ngê, yi yélini chóó u yoo ngê u ngwo pyódu ngê. Yepê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi yélini yi y:ey:ee pyu ngê yinê pyódu nmyoo. *

29 Yepê, Ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vvuwo, mu kópu u diy:o a kuwó kêêmî kapî pyu yoo adnya a lêpî, Yesu u yoo yi némi dmi adnyin:aa dyede, yi kélîmî wamye dyênê ngmê. *

30 Yepê, Myenté, yepê, nmyi vy:o pini knî y:oo yinté kópu knî my:oowa d:uu ngmê, daa ndêndê kópu yilî amyidnyi tpaépê, u yi y:e adî kwo, Yesu u yoo kn:aa máádi p:uu nmî núw:o té.

31 Yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vvuwo. Yepê, Ala kópu dmyinê nuw:onuw:w, nmyi nuwo kédangê kuwo, m:ââ pyile knî yi k:oo, w:êênî nmye noo dêépî, mgídî vy:o nmye myenoo dêépî, nmyi l:êê diy:o myenîmo mbê.

32 Póól ngê yepê, Ala ngwo nîné kuwokuwo nmyo, Chóó Lémi nmye ada a vvuwo. Yepê, Kópuni nmo a kpo, nmye kîné vvu, yepê, yi kópu ngê yinê wa wêdêwêdê kalé nmyo. Yepê, Dye ghi yintómu yi kópu dyuu dmyinê vyílîvyílî, yed:oo kópu mb:aa n:iî Chóó Lémi ngê u yoo njini ngê wa d:uu, yi kópu nmye wamye d:uu. *

33 Yepê, U ya a nga dêdpîmo kwo, Pi ngê ndapî a ka ngma a kê ngê, ó kpídî a ka my:oo a kê ngê.

34 Yepê, Nmyi lama ka tóó, a chóó a kêê dê y:e noo dpodo, yepê, yi tpile yilî u ngwo nî kmênê ngê, yélini a p:uu doo ya yi tpile yilî my:aa kmênê ngê. *

35 Yepê, Dye ghi yintómu dpodombiy:e noo dpodo, pwopwokopwe yoo noo ngêépî dé, mu kópu u diy:o ala kópu nmî Lémi Yesu ngê vvu, Pini n:iî ngê tpile wa ngî té, u gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu, ngmênê n:iî ngê u tpile wa yêê, yini u gha Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa pyódu. Póól ngê yepê, Dmyinê a njiî nê, ntee noo dpodo, yinté myedmyinê dpodo, pinté yoo myedmyinê ngêépî dé.

36 Dini ghi n:iî ngê Póól ngê danêmbum a kélî ngê, wod:oo yi mbodo dmi ngê ghê dniye, nipi dnye ngêépê.

37 Wod:oo dnye mbê, nt:uunt:uu vyêpîvyêpî u ngwo dóó tumo.

* 20:23: Dpodo 21:11 * 20:24: 2 Tim 4:7 * 20:28: 1 Pita 5:2-4 * 20:29: Mát 7:15 * 20:32: Kílosa 1:12; 2:7 * 20:34: Dpodo 18:3; 1 Tes 2:9

³⁸ Kópuni Póól ngê ye vyu, yepê, Daamunmyi m:uu nê, yi kópu ngê yi gha dmi d:ud:umbiy:e yinë dyênê ngê. Wod:oo lee dniye, Póól ngm:êê ngópu, nkéli k:oo mî ché ngópu. *

21

Póól Njedusalem u ngwo loo

¹ Nd:uu ye nm:uu vyu, wod:oo kada nmo y:ângo, Kosí nm:uu tee dniye. Womumo Lodési nm:uu tee dniye, yi ndini nmí yó, Patada nm:uu tee dniye.

² Nkéli y:i ngmênmi módu, Pénisiya doo lêpî, wod:oo yi nkéli k:oo nmí wo dniye, kada nmo y:ângo.

³ Dini ghi n:i ngê Saipídís nmí módu, y:i pi daa tee wo, nmí kuwa kwólu, Sidiya Wee u nkígh:ê nm:uu lee dniye, Taiya nm:uu tee dniye, p:aani n:i tpile gh:ay ngópu.

⁴ Yesu u yoo vy:o pini kní y:i ngmênmi módu, yi k:i nmee ya, wiki ngmê. Yi yéli y:oo Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê ala kópu a w:ee ngópu, apê, Njedusalem tpémi y:oo Póól ngê dono kópu angmêmî d:uu ngmê. Yi kópu a w:ee ngópu, wod:oo Póól ka vyi ngópu, kwo, Njedusalem n:uungmê nî.

⁵ Dini ghi n:i ngê yi wiki nmo kéli ngê, kada nmo y:ângo, Yesu u yoo yintómu yi kpâm gheegheema yi k:i nkéli chedê mî dy:âa nmoo. Tii vyuwo nmí yi mbodo dmi ngê nm:uu ghê dniye, y:i nmeen:aa ngêpê.

⁶ Wod:oo nd:uu noko nmí vyu, nkéli k:oo nmí wo dniye, yi yéli yi p:o mê diyé dniye.

⁷ Taiya nmo kuwo ngê, Tpolímas nm:uu tee dniye, Yesu u yoo y:i m:uunmi módu, yi k:i nmee ya, wo ngmídi.

⁸ Womumo kada mono y:ângo, Sisadiya nm:uu tee dniye, Pilipi u ngomo k:oo nmeen:aa kwo, pini n:i ngê Samédiya tpémi ye Yesu u kópu yinë ñuwo. Pini n:i pyudu kní Njedusalem a ngmídi tumo, yi Pilipi yi yéli yi piini. *

⁹ Tp:oo módó kwodo páádi doo kwo, n:i kní y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo kapî. *

¹⁰ Wo pyile páádi y:i nmí chedê ngê, Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ta, Njuda Wee u kwo a ndê wo, u pi Akapas. *

¹¹ Nmo até yedê loo, Póól u mbalêti a ngêêdi, chóó kóo yu u ngwo kudu too, nmopê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ala kópu da vyi, apu, Ala mbalêti chóó Nju tpémi y:oo Njedusalem alanté wa kudu ngmê, kn:aa yéli ye wa y:ee ngmê. *

¹² Yi kópu dini ghi n:i ngê nmí nyongo, Póól ka kwonmo, Munmíkó Njedusalem kidingê nî.

¹³ Ngmênê Póól ngê nmopê, Lukwe díy:o nmye mbê té? Nmopê, Lukwe díy:o nmye nkíngê kígha nê? Nmopê, K:omo tpile wa kudu nê, Njedusalem, wamye vya nê, nmopê, u ntâa nmí Lémi Yesu u pi ngê amy:aa pw:onu. *

¹⁴ U nuw:o l:âmol:âmo ngê nmí dêê dniye, wod:oo yi kópu u kwo dpípímu vyu, kwonmo, Chóó Lémi ngê kópuni u yi a kwo, yi kópu paa pyaa we.

¹⁵ U kuwó dini ghi ngê nmí tpile nmí wiye too, Sisadiya nmo kuwo ngê, Njedusalem nmí lee dniye.

* 20:38: Dpodo 20:25

* 21:8: Dpodo 8:5,40; 6:5

* 21:9: Dpodo 2:17

* 21:10: Dpodo 11:28

* 21:11: Dpodo 21:33

* 21:13: Dpodo 20:24

¹⁶ Yesu u yoo vy:o pini knî ngmê y:oo Njedusalem mînê kuwo nmoo. Pi ngmê u ngomo k:oo y:i nmeen:aa kwo, yi pini u pi Nmason, Saipîdis pi. Yi pini Yesu u yoo vy:o ló dini a ghê wo.

Póól ngê Njems u ngwo módu, Njedusalem

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Njedusalem nmî taa dniye, Yesu u yoo y:oo mb:aamb:aa ngê a chipé nmoo.

¹⁸ Womumo mw:aandiye Póól u k:ii Njems ka nmî lee dniye, Yesu u yoo yi kada pini yintómu y:i myednye kwo.

¹⁹ Póól ngê kwuno too, u dpodo u danêmbum yi ngêêdí adê nt:o. Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê tpémi yi vy:o kópu yilini yintómu u ngwo mînê d:uu too, yi danêmbum yi ngêêdí vyílo yedê nté ngê. *

²⁰ Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Chóó Lémi dneye chaa kígha. Póól ka kwo, Nmî mbwó. Kwo, Nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê dé pyódu, ngmênê kópu ngmê anmî nuw:onuw:o. Kwo, Ala kópu lama a tóó. Kwo, Nju tpémi yilí tp:oo témi tap Yesu u yoo vy:o kí ghê dniye. Kwo, Mósisi ngê dêêpí kópuni d:êê too, yi yéli y:oo yi kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a chââchââ ngmê.

²¹ Kwo, Nmodo p:uu ala kópu ny:ee ngópu, apê, Nju tpémini kn:aa dyámê pee p:uu wumê pyede, Póól ngê yi yéli ye yipu, Mósisi u dêêpí kópu dyuu kéé tóó, nmyi l:êê ghi dmi mye kéé tóó, nmyi tp:ee yoo yi p:uu Chóó Lémi u lii namungê t:oo. Kwo, K:omo tpile yi kópu dipi vyi too, ngmênê yélini Yesu ka daa kélímí té, yi nuw:o dmi yinté a tóó, u yi y:e a kwo, Nyi nmî vy:a.

²² Kwo, Dini ghi n:ii ngê yi lama wa yââ, nyi Njedusalem kêdê t:aa, kwo, wa nod:e dmi, nyee u yi y:e adí kwo, wa vya ngi. Kwo, Lónté anmo vyilí té?

²³ Kwo, Alanté. Kwo, Ala kópu dpí d:uu ngi. Kwo, Pi páádi nmî vy:o a kwo, n:ii kní yi p:uu mgamê a t:a.

²⁴ Kwo, Yi pini páádi kní y:oo kn:aadi ngópu, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê u ngwo pyaa dniye. Kwo, Yi tupwó alanté wa chedê ngmê, yi mbodo dmi wa vyi ngmê, kpêê yiyé pyu ka tpile tp:oo kní angmê y:ee ngmê. Kwo, Yi pini páádi kní yi p:uu dpí kááli, modo myedo vyi ngi, tpile tp:oo yintómu úyóó dpí pwila té. Kwo, Yi kópu pi kní yi lama dini ghi n:ii ngê wa yââ, ala kópu wa vyi ngmê, awo, Mwiyé kópuni nmî nyongo, yi kópu daa ndê kópu. Awo, Nyi ngê Mósisi u dêêpí kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a chââchââ té.

²⁵ Kwo, Wu Nju tpémi yi kópu, ngmênê kn:aa yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi yéli yi kópu alanté. Kwo, Pweepwee pee wunê ye ngmekínmí dy:ââ ngê, ntini n:ii k:omo yâpwo ka mwiyé dpí y:ee ngmê, yi ntini ye kímí kwódu ngê, ntapí u tpile tp:oo n:ii p:uu wêê d:uudpí pwii ye nmî kwódu ngê, pyââ ti mää ti ye my:oo kwódu ngê. *

²⁶ Womumo mw:aandiye Póól ngê yi pini páádi kní ngm:êê too, Nju tpémi yi l:êê ghi yingmêê d:uu ngópu, yi tupwó mé ghêê ngópu. U kuwó dini ghi ngê Póól loo, Chóó Lémi u ngomo k:oo mí kee wo, kpêê yiyé pyu ka kwo, Pyimê amênê diyé, kwo, yi pini páádi kní yi tpile tp:oo kní anê úuw:o té. *

Póól Chóó Lémi u ngomo k:oo u ngwo mgîmî ngópu

²⁷ Wo limi wéni mí loo, Nju pi kní ngmê, yélini Esiya Wee u kwo a ndê dniye, Póól Chóó Lémi u ngomo k:oo yi m:uu ngópu, pi yilí yintómu tpaá ngópu, Póól mgîmî ngópu.

* 21:19: Dpodo 15:12 * 21:25: Dpodo 15:28-29 * 21:26: 1 Kódin 9:20

²⁸ Pi knî ye mbwó dniye, yepê, Yisîléli tpémi. Yepê, Ngee nmédi. Yepê, Pini n:ii ngê p:aani p:aani pi knî ye dpîmon:aa tpaépê, yipu, Mósisi u dêépî kópu dyuu kéé yó, Chóó Lémi u ngomo k:oo kpêê n:aamuu yé, yipu, k:omo tpile d:ii Nju pi, Chóó Lémi ngê wamye ngee ngi, yepê, yi pini ala. Yepê, Kópu m:uu kédê d:uu, kn:aa pini knî m:uu ala ngomo k:oo keda ñuw:o té, yi yéli daa Nju tpémi, yepê, ala ngomo Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê u ngwo dê pyódu.

²⁹ (Yi kópu vyi ngópu, mu kópu u díy:o Tîdopimas Epeso pi Póól u k:ii Njedusalem paambwi tédê mwiyé m:uu dumo. Nuw:o kn:aadi ngópu, apê ngmênê, Póól ngê Tîdopimas Chóó Lémi u ngomo k:oo dê knî.)

³⁰ Dnyengi chaa wo, Nju pi yintómu Póól ngê tpaalê dniye, wod:oo mgîmî ngópu, dnya a paapaa, kuwa pw:ii ngópu. N:ii yoo Chóó Lémi u ngomo ka dnye vyyu, yi yéli y:oo ngomo keñe a kuwo tumo.

³¹ Yélini y:oo Póól a pw:ii ngópu, myednye vye, u yi y:e doo kwo, Ghê nmo ngî. Wod:oo pi ngmê ngê Lôma lede yoo yi kada pini ka mdoo ñuwo, kwo, Pi yintómu ka l:êê té.

³² Kada pini ngê lede yoo até yedê danê ngê, yoo vy:o ch:iy:e dniye. Pi knî y:oo lede yoo dini ghi n:ii ngê m:uu tumo, Póól u vye u ngwo yé ngópu.

³³ Kada pini Póól ka loo, lede knî ye yepê, Kî pini mgîmî yó, puwóma té miyó dê y:oo kóó dê kudu dóó. Pi knî ye adî póó, yepê, Ala ló pini? Yepê, Ló dono kópu ngmêdê d:uu? *

³⁴ Ngmê knî y:oo kópu ngmêdnye tpaépê, kâa paa dnye t:emî, woni knî y:oo kópu m:uu dnye tpaépê, kâa paa myednye t:emî, kada pini ka u nuw:o chaa ngópu, wod:oo kada pini ngê lede knî ye yepê, Kî pini mbwa k:oo ñuw:o yó.

³⁵⁻³⁶ Wod:oo ñuw:o ngópu, yoo u kuwó dnya a mbêpê, kâa paa ala kópu dnya a t:emî, yipu, Vya yó. Vya yó. Pi knî y:oo lede knî yi kêlê Póól pêdê pwaa ngópu. Dini ghi n:ii ngê k:anê pê kn:âa vyyuwo lee dniye, lede knî y:oo tâa dnyinê ngópu, u ngwo w:êê ngópu. *

Póól Njedusalem tpémi ye u ngwo doo danêmbum

³⁷ Mbwa k:oo ghêli daa km:êê ngópu, Póól ngê Kîdiki dnye ngê kada pini ka kwo, U ntâa kópu nga ngmanî vyi? Kada pini ngê kwo, E! Kwo, Kîdiki dnye lama ka tóó.

³⁸ Kwo, Mumdo. Kwo, D:ii Yichip pi, pini n:ii ngê Nju pi yili a danê ngê, lede ngê pyódu too, nko u mênê ñuw:o too, nmî p:uu l:êê tédê mí pw:oo dniye?

³⁹ Póól ngê kwo, D:aa yi pini, kwo, ngmênê nê Nju pi, Taasis ní ta, p:aani n:ii Silisiya Wee u kwo a tóó. Kwo, A p:aa u pi ndîi. Kwo, U ntâa kópu knî pi knî ye ngmanî vyi.

⁴⁰ Kada pini ngê kwo, U p:o yila. Wod:oo Póól k:anê pê nyedê a ghê wo, pi knî ye kóó a pyidu ngê, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Yoo tumu yaa we. Dini ghi n:ii ngê tumu yaa dniye, Póól Hipîlu dnye ngê ye doo danêmbum.

22

¹ Yepê, A léma, a mbwó yoo. Yepê, A ka a ng:aa mbê dmyeno. Yepê, Kópuni u díy:o noo dpodo nmyi ngêédî nîné nji.

² Dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, apê, Nmî chóó nmî dnye ngê mu mbumu. Wod:oo yimi tumu mé yaa dniye.

³ Póól ngê yepê, Nê Nju pi, Taasis ní ta, Silisiya Wee u kwo p:aani, ngmênê ala Njedusalem n:uu kaa wo, Nkamáliyel p:uu noo ndiye. Yepê, Nmî kn:âa yoo

yi dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e yimi nî ndê ngê. Yepê, Nmyi gha dmi Chóó Lémi ka ntee nmyi y:ee ngópu, a gha yinté u kwo my:aa y:ângo. *

⁴ Yepê, N:ii knî y:oo Yesu u maa dnye kîgha, noo a kpadakpada dé, woni pw:oo dnyiye. Yepê, Pyââ pyââ mââ mââ mbwa k:oo noo kmîmî dé. *

⁵ Yepê, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini, nmî kada pini yoo yintómu mye yi k:ii, yi kópu ndê kópu ngê nmye y:oo wa pyódu ngmê. Yi Lémi knî y:oo a kakême chámêchámê u pweepwee pee ngmê d:êê ngópu, a ka a kê ngópu, mu kópu u dîy:o u ya a nga doo kwo, Dîmaskís nî lê, Yesu u yoo y:i n:uu ngîmî té, Njedusalem nê ñuw:o té, kada pini knî y:oo paan:aa kpada téne.

Póól u nuw:o ngmêêpî p:uu u ngwo ye doo danê

9:1-19; 26:12-18

⁶ Póól ngê yepê, Dini ghi n:ii ngê Dîmaskís u nkîgh:ê noo paa, kââdî mââ kêlî tpile u wuu ndîi mbóo p:uu a pwo ngma a kwólu.

⁷ Yepê, Têpê mbêmê nî dyimê wo, dnye y:i ngmênî nyongo, a ka pê, Sóól, Sóól. A ka pê, Lukwe dîy:o dono kópu ndîi yilî a nga nye d:uud:uu?

⁸ Kwuno, A Lémi, Nyi n:uu? A ka pê, Nê Yesu, Nasalet pi, pini n:ii ngê dono kópu ndîi yilî nye d:uud:uu.

⁹ Póól ngê yepê, Pini n:ii knî yi k:ii nmee paa, yi tpile u wuu mye m:uu ngópu, ngmênê pini n:ii a ka a mbwolo, u dnye dêpê w:ee ngópu.

¹⁰ Yepê, Ala kópu u kwo nî vyu, kwono, A Lémi, lukwe ngmanî md:o? Yepê, Nmî Lémi ngê ala kópu a ka a vyu, a ka pê, Gh:êêdé, Dîmaskís chi lêpî, kópuni Chóó Lémi ngê u yi wunê kwo, apê, Nê ngê paan:aa d:uu ngê, a ka pê, dîyo yi kópu nga an:uu vyi, yed:oo dp:uu d:uu ngi.

¹¹ Yepê, Yi tpile u wuu ngê a ngwolo dé dono ngê pyódu doo, wod:oo a pyipe yoo a kêlê kaa dnyiye, Dîmaskís ñuw:o noo.

¹² Póól ngê yepê, Dîmaskís pi ngmêdoo ya, u pi Ananayas. Yepê, Yi pini ngê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê doo chââchââ, nmî dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê myedoo chââchââ. Yepê, Nju tpémi yilîni Dîmaskís dpîmo kwo, apu, Kuuchêm u pi.

¹³ Yepê, Yi pini a ka a loo, a nkîgh:ê mî ghê wo, a ka pê, Sóól a mbwó, Yélí mē m:uu ngi. Yepê, Yélí até yim:aa módu, nê, Yi pini mu kwo.

¹⁴ Yepê, Ala kópu a ka vyu, a ka pê, Nmî kn:ââ knî yi yâpwo ngê da ngmîdi ngi, u Dpodo Pyu Mb:aa nyi módu, chóó u dnye my:ee nyongo.

¹⁵ A ka pê, Yinê dé dy:ââ ngi, kópuni nyi módu, kópuni nyi nyongo, pi yintómu knî ye yi kópu anyin:aa njii.

¹⁶ A ka pê, Kidíngê t:ââ, gh:êêdé, nmî Lémi u pi ngê mbwaa paa nmîmo kmênêkmênê ngi, nono yilî yintómu yinê a ghêêghêê té. Yepê, Yi wéni ngê Yesu u pi ngê mbwaa paa kmênê noo, Yesu u yoo vy:o u ngwo nî ghê wo.

Póól u dyede, kn:aa dyámê tpémi ye, Nju tpémi ye yi kópu u ngwo a nté ngê

¹⁷ Póól ngê yepê, Wo yilî Dîmaskís nî chedê ngê, Njedusalem u ngwo m:aa diyé wo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u ngomo k:oo noo ngêpê, nmî Lémi nî módu.

¹⁸ A ka pê, Límîlímî ngê Njedusalem a kuwo ngi, mu kópu u dîy:o kópuni a p:uu anyin:aa tpapê, yélini al:ii a kwo, yi kópu ka daawa kêlîmî mbê dmi.

* 22:3: Dpodo 5:34 * 22:4: Dpodo 8:3; 22:19

19 Yepê, Ala kópu u kwo nî vyu, kwono, A Lémi. Kwono, Ngêpê ngomo knî yi k:oo kínoo koko, yélini nga wumê kélímí, kínoo a ngímíngímí dé, mbwa k:oo noo kígha dé, myenoo kpakakpaka dé. *

20 Kwono, Dini ghi n:ii ngê nmodo pyu ngmê Stipen vya ngópu, yi vy:oo noo kwo, a nuu u kópu ngê pyodo, n:ii knî y:oo dnye vye, yi kpídí dyuu noo t:âât:ââ. Kwono, Yi kópu yilí yintómu ala yéli yi lama ka tóó, ndoo apê a ka wa a ng:aa mbê dmi, ala kópu wa vyi ngmê, Kí pini u nuw:oo n:uu ngê dê ngmêê? *

21 Yepê, Ngmênê nmî Lémi ngê a ka pê, Chi lêpî, daa chono dí dy:ââ ngi, daa Nju tpémi yi vy:oo dí dy:ââ ngi. *

22 Pi knî y:oo Póól dnye ng:aaang:aa, ngmênê kn:aa dyámê tpémi yi pi dmi dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo dpodombiy:e dnye kââ, Lóma lede knî yi kada pini ka kwo, Vya ngi. Kwo, U némi dyênê ngi. Kwo, Doo u ntââ daadi ya.

23 Wod:oo dnye kââ, yi kpídí dnye kpêêkpêê dé, têpê kookoo dnye dyimí, wâa mbóó p:uu doo ntééntéé.

24 Kada pini ngê u lede knî ye yepê, Kí pini mbwa k:oo núw:oo yó, u kwo dpí póó dmyeno, kwipi, Lukwe díy:oo Nju tpémi nga a dnyengi té. Yepê, Yedê kê dmi ngê dmyinên:aa kpakakpaka, u dí nt:u kópu nmye amí vyi.

25 Wod:oo mbwa k:oo núw:oo ngópu, kudu ngópu, apê, Nmî kpaka, ngmênê Póól ngê yi lede yoo yi máâwe ndíi ka kwo, Lukwe díy:oo wanyi kpaka nê? Kwo, Lama daa tóó, Lóma u pi a p:uu a t:a? Kwo, Pini n:ii p:uu Lóma u pi a t:a, yini módó pi d:uudpí kpaka. Kwo, Pi ngê doongê kóté kalé noo, doo u ntââ daanyi kpaka nê. *

26 Máâwe ndíi ngê yi kópu dini ghi n:ii ngê nyongo, wod:oo kada pini ka adí lê, kwo, A Lémi. Kwo, Lukwe díy:oo nmo chí vyi, Wu pini kpaka yó. Kwo, Lóma u pi p:uu a t:a.

27 Wod:oo kada pini adí lê, chóó Póól ka ad:uu póó, kwo, Mumdoó Lóma u pi m:uu a t:a? Póól ngê kwo, Nyââ.

28 Kada pini ngê Póól ka kwo, Ndapí ndíi ngmêní kée ngê, Lóma u pi a p:uu u ngwo kele. Póól ngê kwo, Ndapí dípí kée ngê, ngmênê a kn:ââ knî y:oo Lóma tpémi ngee tumo, Lóma u pi wâpu yi p:uu u ngwo kele.

29 Ledeni knî y:oo apê, Póól nmî kpaka, yi kópu yi ny:ee ngópu, wod:oo mêtê mbee ngópu. Kada pini mye nkíngê mbê wo, apê, Kí pini p:uu Lóma u pi a t:a, lukwe díy:oo kípídí kpaka.

Póól Nju tpémi yi kada pini knî yi ngíma u ngwo ghê wo

30 Kada pini ngê u yi doo kwo, Nju tpémi yi dnyengi u nt:u kópu nê pyw:oo, wod:oo womumo mw:aandiyê Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini yintómu nipi a danê ngê, Póól mbwa k:oo pw:ii ngê, yi ngíma mí kââ.

23

1 Póól Nju tpémi yi kada pini knî yi ngíma doo vyuwo, kn:aa daa vyu wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Moní ta, Chóó Lémi u ngíma noo a paa, kópu dono dípíngmê d:uu ngê.

2 Kpêê ziyé pyu yoo yi kada pini Ananayas ngê Póól u nkígh:ê yéli ye yepê, Kí pini komo t:âmo ngmê kpêê yó, wod:oo ngmê ngê komo t:âmo puwâ.

³ Póól ngê kpêê yiyé pyu knî yi kada pini ka kwo, Ndêndê ngê Chóó Lémi ngê u nkwo wa vya ngi. Kwo, Pi knî yi ngîma nyi mb:aamb:aa, ngmênê nga dono. Kwo, Anye kóté kígha nê, ngmênê nmî dêêpî kópu ñyóó chuu châpu ngê, wâpu ye chi vyi, Kî pini komo t:âmo ngmê kpêê yó.

⁴ Póól u nkîgh:ê yéli y:oo Póól ka kwo, Lukwe dîy:o Chóó Lémi u kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ndîi ka nye dono kópu tpapê.

⁵ Póól ngê yepê, A lama wo tóó, Yi pini kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini, ye yi kópu daapídi vyi, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, apê, Nyoo yi kada pini p:uu dono kópu kidingmê vyi. *

⁶ Póól ngê dini ghi n:ii ngê a w:ee ngê, apê, Kada pini yoo woni Pádisi yoo, woni Sadyusi yoo, yi yéli ye kaa wo, yepê, A mbwó yoo. Yepê, Nê Pádisi, a kn:âa yoo mye Pádisi yoo. Yepê, Awêde nmye kóté kígha nê, mu kópu u dîy:o ala kópu ka ní kêlîmî mbê wo, nê, Pi wa pw:onu, amêdê pyidu. *

⁷ Yi kópu dini ghi n:ii ngê ny:ee ngópu, wod:oo Pádisi yoo Sadyusi yoo noko kwopwepe mbê dniye, yoo chaa ngópu.

⁸ (Yoo chaa ngópu, mu kópu u dîy:o Sadyusi knî y:oo apu, Pi dpî pw:onu, mêt:uuwodê pyidu, myenté apu, Enjel daa tóó, ghê dmi myedaa m:ii. Ngmênê Pádisi yoo pyidepyide ka a kêlîmî té, enjel knî ye a kêlîmî té, ghê dmi knî ye mye kêlîmî té.) *

⁹ Wod:oo dnyengi ndîi ngê pyodo, Dêêpî pyu knî ngmê, n:ii dé Pádisi yoo, ghêêdi dniye, ye a tpêpwo dniye, yepê, Kî pini ngê dono kópu daa d:uu ngê. Yepê, Ndoó apê ghê dmi u kwo yidoo danêmbum ó enjel u kwo yidoo danêmbum.

¹⁰ Dnyengi ndîi ngê mê pyodo, wod:oo Lóma lede yoo yi kada pini ngê apê, Póól wa yéti ngmê, wod:oo lede knî ye yepê, Póól yi vy:o a y:ee yó, mbwa k:oo mê km:êê yó.

¹¹ Yi mgídi vy:o nmî Lémi Póól u nkîgh:ê ghê wo, kwo, Namê nkîngê. Kwo, Ala Njedusalem a kópu ntee ye chi vyi, Lóma yinté ye myoon:aa vyi. *

Póól u vye u dy:oo u ngwo a châpwo ngópu

¹² Womumo mw:aandiye Nju pi ngmê knî y:oo Póól u vye u dy:oo a châpwo ngópu, noko Chóó Lémi ngê kpaa dniye, apê, Nté ghêlî daanmî ma, mbwaa ghêlî myedaanmî nda, Póól mwiyé anm:uu vy:a.

¹³ N:ii knî y:oo Póól u vye u dy:oo a châpwo ngópu yintómu podo y:a pwodo doon:aa ya.

¹⁴ Nju tpémi yi kada pini knî ye lee dniye, yepê, Chóó Lémi ngê nipi dpî kpaa dmi, nté ghêlî daanmî ma, mbwaa ghêlî myedaanmî nda, Póól mwiyé anm:uu vy:a.

¹⁵ Yepê, Yi kópu u l:êê dîy:o Lóma lede yoo yi kada pini ka pi ngmê dy:âa yó, Póól a ñuw:o ngê, u póópóó u l:êê dîy:o. Yepê, Anmî t:âat:âa, al:ii ghêlî daamî t:aa, maa p:uu anmó vy:a.

¹⁶ Ngmênê Póól u chênê ngê u kênê u vye u pi yi nyongo, wod:oo mbwa k:oo kee wo, u kênê ka yi kópu yuu adumu y:oo.

¹⁷ Wod:oo Póól lede yoo yi mâawe ndîi ngmê ka mbwolo, kwo, Nga a pwiyé. Kwo, A chênê kada pini ka ñuw:e, kópu u mênê ngmêka tóó, u kwo amí vyi.

18 Wod:oo mâawe ngê yi pini adî ñuw:oo, kada pini ka, kwo, Pini n:ii mbwa k:oo a kwo Póól, a ka kêda mbwólu, a ka dê, A chênê kada pini ka ñuw:e, kópu u mênê ngma tóó, u kwo amí vyi.

19 Kada pini Póól u chênê kwulo kele, mwada y:i ñuwo, y:i u kwo mí póó wo, kwo, Ló kópu mênê ngma tóó?

20 Póól u chênê ngê kwo, Mâa mw:aandiye Nju tpémi yi kada pini kní y:oo nga amí vyi ngmê, Póól dpo pwiyé we, u yi nmo a kwo, U kwo yimi nmí póó dmi.

21 Kwo, Ngmênê ye ng:aa ngê kêê kidangê t:oo, mu kópu u diy:oo pi podo y:a pwodo wumê t:a, wa mbwolo dmi, maa p:uu wa t:ââ ngmê. Kwo, Dé kpaa dmi, nté ghêlí daawa ma ngmê, mbwaa ghêlí myedaawa nda ngmê, Póól mwiyé amí vya ngmê. Kwo, Yi kópu wunê kêdê l:âmo ngmê, ka t:âât:ââ ngi.

22 Kada pini ngê kwo, Pi ngmê ka kidingê vyi, Nê ka yuu mîdîn:aa y:oo. Wod:oo kada pini ngê Póól u chênê mê dy:ââ ngê.

Lede kní y:oo Póól Sisadiya u ngwo mênê kuwo ngópu

23-24 Kada pini ngê lede yoo yi mâawe ndî miyó dê ye yepê, Sisadiya n:aa dyede dp:oo, nmí kada pini Piliks ka Póól dpí ñuw:oo nyoo. Yepê, Taa ngê l:êê pyu yoo my:oo yono y:a dpí ñuw:oo nyoo, keete ngê l:êê pyu yoo my:oo yono y:a myoo ñuw:oo nyoo, hósi mbêmê l:êê pyu yoo pyudu y:a myoo ñuw:oo nyoo, Póól hósi mbêmê dpí yé nyoo, mgîdí vy:oo kada dpo y:ee yó, Sisadiya dpí lee dmyeno.

25 U kuwó dini ghi ngê kada pini ngê Piliks u pweepwee pee ngmê d:êê ngê, yi mâawe dê ye y:àngo.

26 Pweepwee pee p:uu ala kópu yi d:êê ngê, apê, Nê Kílódiyas Lisiyas, Mw:ââkó a Lémi Piliks.

27 Kwo, M:ii tuwo Nju tpémi y:oo ala pini a mgîmî ngópu, kîpî vya ngópu. Kwo, A lama kí yaa wo, Lóma u pi ala pini p:uu a t:a, wod:oo lede yoo ní ñuwo, nm:uu dyé ngê.*

28 Kwo, U ya a nga doo kwo, Nju tpémi yi dnyengi u nt:u kópu nê pyw:oo, wod:oo yi kada pini yoo ma nipi nê dono, ala pini yi ngîma kîní kââ.*

29 Kwo, Ngmênê u pwopwo u kópu dîp:ê pyw:oo, u mbwa k:oo kmîmî u kópu myedîp:ê pyw:oo. Kwo, Yi chóó yi dêêpî kópu dyuu u diy:oo kîdnyi dnyengi.*

30 Kwo, Dini ghi n:ii ngê u vyeu u pí dí ny:oo, u ngwo nga d:a dy:ââ. Kwo, Yélini p:uu a d:uu té, ala kópu ye waní vyi, yenê, Yi pini Piliks ka kídí dy:ââ, u ngópu dp:uu kóté kalé yó.

31 Yi mgîdí vy:oo lede kní y:oo kada a y:ee ngópu, Póól ñuw:oo ngópu, Antipitîdis mw:aa mgîdí vy:oo taa dniye.

32 Ledeni yoo dèdê doo paa Njedusalem mê diyé dniye, n:ii dé hósi mbêmê dnye paa Póól Sisadiya mínê kuwo ngópu.

33 Pweepwee pee Piliks kóó yedê mí yé ngópu, Póól u kwo mínê kuwo ngópu.

34 Piliks ngê pweepwee pee yedê kp:aa ngê, wod:oo Póól ka póó wo, kwo, Nyi ló dyámê ghi pi? Póól ngê kwo, Nê Silisiya Wee u kwo pi.

35 Piliks ngê kwo, W:ii Helodi u k:oo ghi pi, ye yinê paa kóté kalé ngi. Kwo, N:ii dé m:uu a d:uu té, wa taa dmi, u ngwo anê kóté kalé ngi. Piliks ngê lede kní ye yepê, Ala pini a ngomo ghi ngmê k:oo nye km:êê yó, y:i dmyinên:aa y:enê, kîngî pwii.

* 23:27: Dpodo 21:30-33; 22:25-27

* 23:28: Dpodo 22:30

* 23:29: Dpodo 18:14-15

24

Piliks ngê Póól u ngwo kóté kwólu

¹ Wo limi mí loo, u kuwó dini ghi ngê Nju tpémi yi kada pini yoo Sisadiya lee dniye, kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini Ananayas u k:i lee dniye, pini n:i u lama Lóma tpémi yi dèêpí kópu dyuu mb:aamb:aa ngê doo kwo u k:i mye lee dniye, yi pini mye Nju pi, u pi Têêtulas. Piliks ngîma ghê dniye, Póól ka kópuni u díy:o dnye nod:enod:e, yi kópu u nt:u kópu Piliks ka vyi ngópu.

² Dini ghi n:i ngê Póól a ñuw:o ngópu, Têêtulas ngê kóté kpémí ngê, Piliks ka kwo, Munmíkó nmí Lémi, mb:aamb:aa ngê nyiné y:enê nmo, dye ghi daadî pi l:êê ngê kêê doongê t:ângo, dono kópu yilí nyi ngmópu, ya mb:aa u ngwo dp:o pyw:oo.

³ Kwo, Dye ghi yintómu p:aani p:aani nmo chaa kígha ngi, myeno kwunok-wuno ngi.

⁴ Kwo, Kópu yilí nga daaní vyi, mwada y:i daaní nî, nga aní tpaapé, a dnye nyeni.

⁵ Kwo, Ala pini nkéli dono u pye yiyé pyu, Nasalet pi u yoo yi kada pini ngmê, dyámê pee yilí yi mbêmê Nju tpémi yi vy:o dnyengi u pye yilí a yiyé. *

⁶ Kwo, Ala kópu mye d:uu ngê, u yi u ngwo doo kwo, Yélini daa Nju tpémi Chóó Lémi u ngomo k:oo my:aa km:êê té, wod:oo y:i nmí mgímí ngê. *

⁷ (-)

⁸ Kwo, Ala pini chi p:oo knomomê, kwo, kópuni u díy:o u kwo nmo nod:enod:e té, yi kópu chóó nga wa vyi.

⁹ Dini ghi n:i ngê Têêtulas ngê u danêmbum yó, Nju tpémi y:o Piliks ka kwo, Kópu yilí n:i nga dé vyi, yi kópu yilí yintómu ndê kópu dé.

Póól ngê Piliks ka kópuni vyu

¹⁰ Piliks ngê Póól ka kwo, Ló kópu mênê ngma a tóó? Póól ngê kwo, Mw:âákó a Lémi, m:ââ yilí yi k:oo ala dyámê pee ñyóó nye y:enê, nmí l:êê ghi dmi yintómu lama a tóó, kwo, yi kópu u l:êê díy:o a lama ka tóó, ndêndê ngê nye kóté kígha nê.

¹¹ Kwo, Daa dye ghi daadî yimí loo, y:omye m:i ngê Chóó Lémi ka ngêpê tédê nî loo, Njedusalem. Kwo, Pi kní y:oo yinté nga amye vyi ngmê.

¹² Kwo, Chóó Lémi u ngomo k:oo pi kní ye kwopwepe ngê kêê dîp:ê t:ângo, ngêpê ngomo kní yi k:oo yi mbodo dmi myedîpí vvyuwo ngê, yi p:aani u ghi yintómu kní yi k:oo yinté kópu myedîpí d:uu ngê.

¹³ Kwo, Ala ngwo kópuni nga dé vyi t:oo, doo u ntââ yi kópu dyuu ndê kópu ngê nga daawa pyódu t:oo.

¹⁴ Kwo, Kópuni dyuu nga dé vyi ngmê, mu ngmídi ndê kópu, nga daanê wópu, kwo, Yesu Nasalet pi u yoo vy:o ní ghê wo. Kwo, K:omo tpile Nju tpémi y:oo ala kópa u tpaapé ngmê, apu, Nasalet pi ngê máadíni a yó, yi máádi daa ndêndê, kwo, ngmênê yi máádi n:aa kígha, nmí kn:ââ yoo yi yâpwo ka ndêndê ngê u ngwo aní lê. Kwo, Ngmênê kópu yilí n:i Mósisi ngê a d:êê ngê, myenté Chóó Lémi u komo kapi pyu kní y:oo kópuni mye d:êê tumo, yi kópu kní ye n:aa kélímí.

¹⁵ Kwo, Kí yéli kópuni ka a kélímí té, yi kópu ka myiné kélímí. Kwo, Yi kópu alanté, Pi yilí yintómu mwiyé wa pw:onu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê amêdê pyidu té, yoo dono yoo mb:aa chóó wa chámê dé. *

* 24:5: Dpodo 17:6

* 24:6: Dpodo 21:28-30

* 24:15: Njon 5:28-29

16 Kwo, Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu dpodombiy:e aní dpodo, kópu mb:aa aní d:uud:uu dé, Chóó Lémi ngé a ka daapaa vyi ngé, Chi kn:aadi, pi kní y:oo yi kópu a ka myedaapaa vyi y:e.

17 Póól ngé kwo, M:ââ ngmê kní yi k:oo Njedusalem dēnoo ya. Dini ghi n:ii ngé Njedusalem nê diyé wo, Nju tpémi yi vy:o pinté kní ye yi ndapí kní ngmêní núwo, u ya a nga myedoo kwo, nê, Chóó Lémi ka kpêê n:uu yé. *

18 Kwo, A tupwó mwiyé nî ghêê ngé, u kuwó dini ghi ngé Chóó Lémi u ngomo k:oo nî kee wo, kpêê yiyé u l:êê dîy:o. Kwo, Pi a p:uu dēpwo ya, pi ngé dnyengi ngé kêê myedîp:ê t:ango. *

19 Kwo, Ngmênê Nju tpémíni Esiya Wee u kwo dnyimo a ya, yi yéli y:oo mgímí noo. Kwo, Lukwe dîy:o yi yéli al:ii daa kwo? Kwo, Wo ndê kópu y:aa d:uu ngé, ye pèdê lee dmi, yi kópu nga paan:aa vyi ngmê.

20 Kwo, Yélini y:oo Njedusalem kóté kalé noo, yi yéli awêde kèdê taa dmi. Kwo, Ye ngí péé, Kóté tédê ló kópu a p:uu ngma a pyw:ee ngópu.

21 Kwo, Yi vy:o kópu mu ngmídi nî d:uu ngé, ye nî mbwolo, yenê, Awêde anmye kóté kígha nê, mu kópu u dîy:o ala kópu ka n:aa kélímí, Pí wa pw:onu, amêdê pyidu. *

22 Piliks ngé yepê, Nmyi kada pini Lisiyas dini ghi n:ii ngé wa t:aa, yepê, Póól p:uu kópu u ngwo nmye ngmaní vyi. Wod:oo Piliks ngé kóté chedé ngé, mu kópu u dîy:o Yesu ngé máádini a yó, yi máádi p:uu kópu yilí u lama dnye ya, pi kní y:oo Piliks u ngêédí mwiyé dnyimo a tpaépé dé.

23 Ledeni ngé Póól dpímo y:enê, Piliks ngé yi pini ka kwo, Póól mbwa k:oo mê km:êê ngí, y:i choon:aa ya, y:i choon:aa paambwi. Kwo, U pyipe kní y:oo u yi adí kwo, Tpile u kwo ngmên:m:uu y:oo, kwo, ye kidingé kwódu.

Póól ngé Piliks cha ye kópuni vvyu

24 Wo kní ngmémí loo, Piliks cha y:oo u yi y:e doo kwo, Póól nyi ngêédí choo danêmbum. (Piliks u kpâm Dídusila Nju pyââ.) Wod:oo Piliks ngé pi ngmê dy:ââ ngé, kwo, Póól a pwiyé we. Póól dini ghi n:ii ngé ta, Piliks cha ye Yesu Kédisu ka kélímí p:uu ye doo danêmbum. Yi kópu dyuu dpímo nyêmi dé.

25 U kuwó dini ghi ngé Póól ngé yepê, Doo u ntââ dono kópu yilí daanmí d:uud:uu, ngmênê nmí chóó nmí l:êê ghi dmi ka vvyuwo kméle, mu kópu u dîy:o mu dini ghi ngé Yesu ngé wa kóté kalé nmo. Piliks ngé yi kópu dini ghi ngé nyongo, nkíngé mbé wo, Póól ka kwo, Ala ngwo chi lépí. Kwo, Dini ghi n:ii ngé a dpodo daadí ya, a chóó nga an:uu vyi, u ngwo modo pwiyé.

26 Wo kní ngmê ngé Piliks ngé pi ngmê ka dpímo tpaépé, kópu, Póól a ka dpo núw:e. Daa ng:êêntómu u k:ii danêdanê knopwo, mu kópu u dîy:o Piliks ngé u yi dpímo kwo, Póól ngé ndapí ndíi a ka ngmépêda kè ngé, u ngwo p:aa pw:ii.

27 M:ââ miyó mí loo, Pósiyas Pestas ngé Piliks u d:aa a kâádi ngé, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngé Nju tpémi kn:aa yéli yi k:ii numo p:uu dnye l:êê, Sisadiya, Piliks ngé lede yoo dy:ââ too, Nju tpémi yi kada pini yilí vya ngópu. Nju tpémi y:oo Lóma tpémi yi king ka pweepwee pee yilí d:êê ngópu, wod:oo yi king ngé apê, Piliks Lóma modo diyé we. Piliks ngé u yi doo kwo, Nju tpémi y:oo kópu dno a p:uu daamupaa vyi y:e, wod:oo Póól mbwa k:oo a kuwo ngé, Lóma u ngwo mê diyé wo.

* 24:17: Lóma 15:25-26   * 24:18: Dpodo 21:26-27   * 24:21: Dpodo 23:6

25

Pestas ngê Póól u ngwo kóté kwólu

¹ Pestas Sisadiya ta, wo pyile mî loo, Njedusalem u ngwo loo.

² Nju tpémi yi kada pini yoo, kpêê yiyé pyu yoo yi kii u yi y:e doo kwo, Póól nmî ndyîko, wod:oo yi kópu dyuu Pestas ka vyi ngópu.

³ Kwo, Munmîkó nmî Lémi, u yi nmo a kwo, Póól al:i nmo dpo núw:e, u ngwo anmî kóté kwolo. Yi kópu u kwo vyi ngópu, mu kópu u díy:o u yi y:e doo kwo, Maa p:uu Póól p:oo vy:a. *

⁴ Pestas ngê yepê, Póól Sisadiya mbwa u ménê kíyédê kwo. Yepê, Daa kêmakêma y:i mínê diyédiyé.

⁵ Yepê, Nmyi kada pini yoo a p:uu dpî t:ee tóó, Sisadiya yi k:i wanmî lee dmi. Yepê, Póól u ndyîkondyîko u kópu yi chóó u ngópu paan:aa vyi téné.

⁶ Pestas ngê wo wááli ó wo y:a yi vy:o mê chedê ngê, u kuwó dini ghi ngê Sisadiya mê diyé wo. Womumo kóté tédê yaa wo, yepê, Póól a pwiyé we.

⁷ Póól dini ghi n:i ngê kóté tédê kee wo, Nju tpémi yélini Njedusalem a ndé dniye, yi tpóknî y:oo Póól a yina ngópu, u ndyîkondyîko u kópu ndíi yilí vyi ngópu, ngmênê doo u ntâa yi kópu ndé kópu ngê daapî pyódu tumo. *

⁸ Póól ngê yi kópu yilí a wópu ngê, Pestas ka kwo, Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu dípingmê puwâ, Chóó Lémi u ngomo k:oo dono kópu dípî d:uu ngê, Lóma king p:uu kópu dono myedípî vvu.

⁹ Pestas ngê u yi doo kwo, Nju tpémi y:oo kópu mb:aa a p:uu pídneyi tpaépê dé, wod:oo Póól ka póó wo, kwo, U ntâa Njedusalem wanyi lê, y:i an:uu kóté kalê ngi? *

¹⁰ Póól ngê kwo, Kêle. Kwo, Lóma u dêêpî kópu dyuu mbêmê anye kóté kígha nê. Kwo, Doo u ntâa Njedusalem daany:uu kóté kalê nê, mu kópu u díy:o Nju tpémi y:e kópu dono dípingmê d:uu ngê. Kwo, Yi kópu lama mb:aamb:aa ngê ka tóó.

¹¹ Kwo, Dêêpî kópu w:aangmê puwâ, ó pwopwo u kópu w:aangmê d:uu ngê, ye p:aa pwene, daap:aa mbêpê wo. Kwo, Ngmênê a ndyîkondyîko u kópu dyuu ndé kópu ngê nga doo pyodo, yi kópu u l:êé díy:o doo u ntâa ye daa nyí y:ee nê. Kwo, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne.

¹² Wod:oo yélini y:oo nuw:o ghi mb:aa Pestas ka dnyimo yém, yi yélini yi kii nipi dnye danêmbum, Pestas ngê Póól ka kwo, U yi nga a kwo, Nmî king ndíi ngê yinê paan:aa kóté kalê nyine, yed:oo yi king ka anyi lê, Lóma.

Pestas Póól p:uu Akídipa ka u ngwo doo danêmbum

¹³ Wiki knî ngmê mîmî loo, Akídipa Helodi lémi Mbêênis u k:i Sisadiya lee knopwo, noko yepê. Pini n:i ngê Piliks u d:aa da kâádí, nye m:uu ngmê.

¹⁴ Wo knî ngmê Akídipa lémi y:i dpîmo ya, Pestas ngê Akídipa u ngêédí Póól u p:êé adé nt:o, kwo, Pi mbwa k:oo ngmêka kwo, Piliks ngê ka a kuwo ngê.

¹⁵ Kwo, Dini ghi n:i ngê Njedusalem nî loo, Nju tpémi yi kada pini yoo kpêê yiyé pyu kní yi kii u ndyîkondyîko u kópu dé a ka ka a vyi tumo, a ka pê, Dpi vya ngi.

¹⁶ Kwo, Ala kópu ye nî vvu, yenê, Nmo Lóma tpémi ye daa nmî l:êé ghi. Yenê, Pi u kpakakpaka tédê módó daanmî dy:ââ. Yenê, U ndyîkondyîko u kópu dyuu mwiyé paa ny:ee ngê, u wópuwópu kuwó paa d:uu ngê.

* 25:3: Dpodo 23:15 * 25:7: Dpodo 24:5-6,13 * 25:9: Dpodo 24:27

17 Kwo, Dini ghi n:ii ngê al:ii a lee dniye, t:ââ ngê kêê dîp:ê t:ângo, ngmênê womumo yi pini nî kóté kwólu.

18 Kwo, Yélini p:uu dnye d:uu daa dono kópu ndîi knî yi p:uu dnye danê. *

19 Kwo, Yi chóó yi yâpwo ka ngêpê p:uu dnye danê, pi ngmê p:uu myednye danê, u pi Yesu, pini n:ii pwene, ngmênê Póól ngê yepê, Yi pini mêtê pii wo.

20 Kwo, Yi kópu yilî dèp:êngmê ngêêdí, wod:oo Póól ka nî póó wo, kwonê, U ntââ Njedusalem wanyi lê, y:i an:uu kóté kalê ngi?

21 Kwo, Ngmênê a ka pê, Doo u ntââ. A ka pê, Ñyóó chi y:enê nê, u kuwó dini ghi ngê Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne. Kwo, Yed:oo mbwa k:oo m:aa kmungo, nê, Dîyo nmî king ka p:aa dy:ââ. *

22 Akídipa ngê Pestas ka kwo, U ya a nga kwo, Yi pini chóó a ka choo danêmbum. Pestas ngê kwo, Dîyo máâ nga adî danêmbum.

23 Womumo Akídipa lémi dnye nyêm u ngomo k:oo lémilémi u l:êê ghi ngê kee knopwo, lede knî yi kada pini yoo yi k:ii, Sisadiya u kada pini yoo mye yi k:ii yi ngomo k:oo nipi a wó. Pestas ngê lede knî ye yepê, Póól a pwiyé we. *

24 Póól dini ghi n:ii ngê ta, Pestas ngê yi lémi ch:ama ye yepê, Mw:ââkó a lémi ch:ama, king Akídipa lémi yi k:ii, yepê, pini n:ii p:uu Nju tpémi a d:uu té, ala vyílo. Yepê, Nju tpémi yélini ala p:aani a kwo, myenté Njedusalem yélini wunê kwo, kââ paa ala kópu a t:emî ngópu, apu, Kí pini vya ngi, kímê ya, pw:oo we. *

25 Yepê, Ngmênê u pwopwo u kópu dèp:êngmê pyw:ângo. Yepê, Yi pini ngê ala kópu a ka yinê vyu, a ka pê, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne, yepê, yed:oo Lóma wanî dy:ââ.

26 Yepê, Ngmênê u kópu njini d:oongmê pyw:ângo, ló kópu a Lémi ka ngmani d:êê? Yepê, Yi kópu u l:êê díy:o ala pini nmyi ngîma u ngwo dí kââ, ngmênê nyi, king Akídipa, ngîma kídî kââ, mu kópu u díy:o kópuni nipi wanmo pyw:oo, yi kópu a Lémi ka u nkwo anî dy:ââ.

27 Yepê, Mu kópu u díy:o pi módó daanyi dy:ââ, ngmênê u nt:u kópu mb:aamb:aa ngê anyi d:êê, u ngwo anyi dy:ââ.

26

Póól ngê Akídipa ka kópuni vyu, u kn:ââ chap

1 Akídipa ngê Póól ka kwo, Ñyóó l:êê díy:o nmo chi danêmbum. Póól ngê kwo, Mw:ââkó a lémi.

2 Kwo, A nuw:o vyilévylê ngê a ka dè pyódu, mu kópu u díy:o Nju tpémi y:oo kópuni dyuu vyi ngópu, a ndyîkondyîko u kópu dyuu ngîma anînê wópuwópu té.

3 Kwo, A nuw:o vyilévylê ngê ala kópu u díy:o a ka dè pyódu, Nju tpémi yi l:êê ghi dmi lama mb:aamb:aa ngê a pyede, yi kwopwepe u kópu dé lama mb:aamb:aa ngê mye pyede. Kwo, A kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nyinê wopwe. Kwo, U ntââ mb:aamb:aa ngê a ka anya a ngédingada.

4 Kwo, Kópuni yilî yintómu noo d:uud:uu dé, Nju tpémi yintómu yi lama a pyede. Dini ghi n:ii ngê tp:ee têtê noo a ya, a yoo vy:o Njedusalem noo a kwo. Kwo, Pádisi ngê noo a ya, nmî vy:o yélini y:oo kópu yilî a kwódukwódu ngmê. *

5 Kwo, Yi kópu Nju tpémi yintómu yi lama ka tóó. Kwo, Lukwe díy:o a kóté kígha têtê daa vyi ngópu.

* 25:18: Dpodo 23:29 * 25:21: Dpodo 25:11-12 * 25:23: Mát 10:18 * 25:24: Dpodo 22:22

* 26:4: Dpodo 22:13; Pilipay 3:5-6

⁶ Kwo, Ala kópu u l:êê díy:o dnye kóté kîgha nê, Chóó Lémi ngé nmî kn:ââ knî ye ndê kópuni a vvu, yi kópu ka n:aa kêlimî. *

⁷ Kwo, Nju tpémi yi pi dyêédí y:a mê miyó u yi y:e a kwo, Kópuni Chóó Lémi ngé nmo wa a kê, nmo vyílo yipédê kê ngé. Kwo, W:êênî mgídí vy:o Chóó Lémi ka a ngêpê té, yi kópu a t:âât:ââ ngmê. Kwo, Vyílo yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi y:oo a ndyíkondyíko u yi y:e a kwo.

⁸ Kwo, Lukwe díy:o ala kópu ka dp:ee kêlimî té, Pi wa pw:onu, Chóó Lémi ngé amédê pyidu.

⁹ Kwo, Mwiyé u ya a nga doo kwo, Yesu u yoo chedêchedê nî chedê. *

¹⁰ Kwo, Njedusalem yi kópu vyílo yinoo a d:uud:uu. Kwo, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini u pi mbêmê, Chóó Lémi u yoo mbwa k:oo yílí nî kmungo. Kwo, Dini ghi n:iî ngé kada pini kní y:oo yi vyeé u pi vyi ngópu, yi kópu my:aa vvu, yenê, Momye pw:oo dniye.

¹¹ Kwo, Dye ghi yintómu nîmon:aa kpakakpaka dé, mu kópu u díy:o u ya a nga doo kwo, ala kópu paa vyi y:e, Pini n:iî Chóó Lémi ngé a ngmídi ngé, yi pini doongê ta, Yesu daa vyílo. Kwo, Ye noo nod:enod:e, k:omo tpíle kn:aa dyámê pee p:uu dnyimo mbêpêmbêpê y:i nîmon:aa kpakakpaka dé. *

Póól Akídipa ka u nuw:o ngmêêpí p:uu u ngwo doo danê

Dpodo 9:1-19; 22:6-16

¹² Póól ngé kwo, A lémi. Kwo, Yesu u yoo yi kpakakpaka u l:êê díy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngé Dîmaskís dy:ââ noo.

¹³ Kwo, Maa p:uu kâádí mââ kéli tpíle u wuu ndíi mbóó p:uu ngmêni módu, kâádí u wuu tédê ngé pyodo. Kwo, A pyipe kní yi k:iî yi tpíle u wuu nmî pwo a kwólu.

¹⁴ Kwo, Nmo yintómu têpê mbêmê nmî dyimê dniye, nê, Dnye ngmê wule. Nmî chóó nmî dnye ngé a ka a mbwolo, Hipílu dnye ngé. A ka pê, Sóól, Sóól. A ka pê, Lukwe díy:o nye kpakakpaka né? A ka pê, Lama daa tóó, ñyóó ngada pini anyi vyeé, díyo nga u nkwo aní diyé, u nkwo aní vya ngi.

¹⁵ Kwonê, A Lémi. Kwonê, Nyi n:uu? A ka pê, Nê Yesu, pini n:iî nye kpakakpaka.

¹⁶ A ka pê, Gh:êédé. A ka pê, A chóóchóó nga d:a kêma, a dpodo pyu ngé dí pyódu ngi, kópuni awêde chi m:uu, pi kní ye dp:uu vyi ngi, mu dini ghi ngé kópuni nga anê kêma té, pi kní ye myoon:aa vyi té.

¹⁷ A ka pê, Yélini ye aní dy:ââ ngi, u yi y:e adí kwo, Nmî vy:a, yi yéli yi kélê aní dyé ngi, Nju tpémi yi kélê waní dyé ngi, kn:aa yéli yi kélê amy:aa dyé ngi.

¹⁸ A ka pê, Yi ngwolo dp:uu pywálí té, mgídí u mênê dpo y:ee té, w:êênî dpo ñuw:o té, Setan u maknopo myedo ngi té, Chóó Lémi u maknopo dpo ñuw:o té. A ka pê, A ka wa kêlimî mbê dmi, Chóó Lémi ngé yi dono u kuwó u ngwo wa kée té, u nuu u yoo ngé wa pyódu té.

Póól Akídipa ka u dpodo p:uu u ngwo doo danê

¹⁹ Póól ngé kwo, Akídipa a lémi. Kwo, Kópuni yílí mbóó p:uu pini ngé a ka a vvu, yi kópu yílí ntênê noo d:uud:uu dé.

²⁰ Kwo, Yi kópu yílí Dîmaskís mwiyé noo a d:uud:uu dé, Njedusalem myenoon:aa d:uud:uu dé, kuwó Njuda Wee u kwo p:aani n:iî a pyede, yi nnoon:aa d:uud:uu dé, kn:aa yéli yi vy:o myenoon:aa d:uud:uu dé. Kwo, Pi yintómu kní ye yenê, Nmyi dono yintómu a kuwo tóó, Chóó Lémi ka diyé

* 26:6: Dpodo 28:20 * 26:9: Dpodo 8:3 * 26:11: Dpodo 9:1-2

dmyeno, u maa mb:aamb:aa ngê kalê yó, kópu mb:aa yilí dmyinê d:uud:uu, pi kní y:oo ala kópu paa vyi y:e, Yi nuw:o dmi kédê ngmêê ngmê.

²¹ Kwo, Yi kópu u l:êê díy:o Nju tpémi y:oo Chóó Lémi u ngomo k:oo mí mgîmî noo, myepî vya noo.

²² Kwo, Ngmênê Chóó Lémi ngê doo a ngêêpî nê, u dí ngîma anîmo kwo, nmyo yintómu ndê kópu nmye yiní tpaê, kada pini kní ye myenté pinté kní ye yi kópu myinê tpaê ngê. Kwo, Ala kópu daa kópu kamí, ngmênê Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo wunê kópuni a d:êê ngópu, ala vyílo yiní tpaê.

²³ Kwo, Ala kópu yedê d:êê ngópu, apê, Pini n:ii Chóó Lémi ngê a ngmídi ngê, dono mwiyé wa a pyw:oo, wamye pw:onu, kuwó amêdê pyidu, daa Nju tpémi yi mo yi Mbwámê ngê wa pyódu, kn:aa yéli yi Mbwámê ngê wamye pyódu. *

²⁴ Póól ngê yi kópu dîni ghi n:ii ngê vyu, Pestas Póól ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Ye lukwe, Póól. Kwo, Chi ghéti. Kwo, Kópu yilí n:ii lama dé yââ, yi kópu kní y:oo dê ghétighéti kalê ngi.

²⁵ Póól ngê kwo, A lémi, d:oo ghéti wo. Kwo, Dîni k:omodanê, myedîni yumudnyadê kígha nmyo, ngmênê ala ndê kópu yiní tpaê.

²⁶ Kwo, Nmî lémi Akídipa ka n:aa tpaê, mywenemywene ngê kêê daanê t:oo, mu kópu u díy:o yi kópu yilí yintómu u lama ka pyede. Kwo, Kópu yilíni Yesu ngê pyodo daa tumu kópu dé, ngmênê pi yilí kní yi ngîma pyaa dniye. *

²⁷ Póól ngê Akídipa ka kwo, A lémi. Kwo, Kópu yilíni Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo a d:êê tumo, yi kópu kní ye nye kêlímí, apii?

²⁸ Akídipa ngê kwo, Ye kópu pyile njini ngê Yesu u yoo vy:o mundoo wanyi kaa nê?

²⁹ Póól ngê kwo, K:omo tpile kópu pyile njini ngê ó kópu yilí ngê, ngmênê Chóó Lémi ka aní ngêpê, kwonîmo, U ntââ ala yéli nê ntee pini ngê wanyi pyódu té, ngmênê daa mbwa k:oo adnyi kwo.

³⁰ Wod:oo Akídipa lémi Mbêênis ghêêdí knopwo, Pestas léma yi k:ii mye ghêêdí dniye, yi ngomo a kuwo ngópu,

³¹ noko yepê, Wu pini ngê pwpopwo u kópu daangmê d:uu ngê, mbwa mênê koko u kópu myedaa d:uu ngê. *

³² Akídipa ngê Pestas ka kwo, Wu pini ngê nga wodaa vyu, Lóma king ngê yinê paan:aa kóté kalê nêne, kwo, ye módó paa pwii.

27

Sisadiya u ngwo nmo kuwo ngê

¹ Dîni ghi n:ii ngê Pestas ngê u yi doo kwo, Póól Lóma nî dy:ââ, lede kní yi kada pini Njulyas p:uu t:ângo, mbwa k:oo pini kní ngmê mye yi k:ii. Yi Njulyas Lóma king u kópu y:ey:ee pyu yoo yi vy:o pini ngmê.

² Nkéli ngmê k:oo nmî wo dniye. Yi nkéli Adamitiyam modoo diyédiyé, apê, Esiya wee u kwo yinê amínê kuwo nmo. Adistakas u k:ii nmî wo dniye, Tesalonika pi, Másídóniya Wee u kwo p:aaní n:ii a tóó.

³ Kada nmo y:ângo, womumo Saidon nm:uu tee dniye. Njulyas, pini n:ii ngê Póól doo y:enê, nmo mb:aamb:aa ngê doo ya, Póól ka lyoko ghayghay daa kwódu ngê, wod:oo nmî pyipe kní ye nmî lee dniye, tpileni u yi nmo doo kwo, nmo dnya a kuwo.

⁴ Saidon ndini nmî yó, yópu kêpa yópu ngê a ghê wo, Saipídís u kêténi nmî yó, yópu mdoo kwéli dêpwo ya.

⁵ Silisiya u nkîgh:ê nm:uu lee dniye, Pamîpiliya u nkîgh:ê my:oon:aa lee dniye, Maida nm:uu tee dniye, p:aani n:i Lisiya Wee u kwo a tóó.

⁶ Njulyas ngé nkéli y:i ngma a pyw:ângo, yi nkéli k:oo ché nmoo. Yi nkéli Aleksándídiya a ndê wo, Lóma doo lêpî.

⁷ Yi ndini nmî yó, wo pyile páádi nkéli kyedekyede doo mbêpê, paa dpodo ndîi ngé nmo pyodo, Knidus dpîpî tee dniye. Kêpa yópu ngé nmo a pii ngé, yi máádi dpîpî kwólu, Kíditi máádi nm:uu kwólu, Salimone ñuwo nmomo y:aa dniye, Kíditi u kêténi nmî yó, yópu mdoo kwéli dêpwo ya.

⁸ Dyámê w:uu u nkîgh:ê chono nmee paa, paa dpodo ndîi ngé nmo mé pyodo, kpéé kn:ââ ngmênmî vy:ungo, u pi Kpéé Kn:ââ Mb:aa, yi ghi p:aa ngmê u nkîgh:ê a tóó, u pi Laseya.

⁹ Yi nmee ya, dye ghi daadîi, yópu ndîi u dye ghi daa kêmakêma doo dyimêdyimê, nê, Anmî lee knomomê, ye maa p:uu dono anmo pyw:oo. Póól ngé gha nuw:o ghi ye ngmê y:ângo.

¹⁰ Yepê, Léma. Yepê, Nmo lêpî té, ye maa p:uu dono awêde nmînê pyw:êmî, nkéli k:oo tpile yilî nmo kîgha, nkéli myeno kîgha, myeno pwopwo té.

¹¹ Njulyas Póól ka daa ng:aa mbê wo, ngmêné nkéli chóó pini dê tpiipi ye ng:aa mbê wo.

¹² Nkéli k:oo dpodo pyu knî y:oo noko yepê, Ala kpéni kn:ââ doo u ntââ, yópu ndîi vy:o nkéli al:i daadî ya, noko yepê, Piniks paa ngî d:uu koo. Noko yepê, Yi kpéni kn:ââ mb:aamb:aa, yópu ndîi ngé y:i nkéli daawa dyênê. Noko yepê, Yópu ndîi y:i nye t:âât:ââ koo, yópu mwiye pédê ngee ngé, u ngwo paa lee kmêle.

Yópu ndîi u ngwo a pwaa wo

¹³ Yópu chaa yópu ngé a ghê wo, daa dpodombiy:e a ghê wo, noko yepê, Ala yópu u ntââ, ala ngwo Piniks lee kmêle, wod:oo anka a pêédî ngópu, kada nmo y:ângo, yi dyámê w:uu u nkîgh:ênkîgh:ê nmî t:ângo.

¹⁴⁻¹⁵ Daa dye ghi daadîi nmee mbêpê, wod:oo kpâpu yópu ngé nmo a ghê wo, yópu pââ ndîi ngé pyodo, nkéli t:âmo ngé, vuywo ndîi vy:o nmee mbêpê.

¹⁶ Dyámê w:uu tp:oo ngmênmî y:amê kwólu, u pi Kóda. Vuywó ndîi y:i dêpwo kwo, wod:oo dinki dpodombiy:e nmo pêédî ngé, nkéli k:oo nmî chângo.

¹⁷ Noko yepê, Nkéli kudu koo, kpêépî wa a pwii dmi, yimbwi wa pywáli dmi, nkéli nmo wa yapê. Yi kópu u l:êê díy:o nkéli u maknopwo yedê mênê y:amê kalê tumo, pwono dpodombiy:e mîmî kudu tumo. U yi y:e dêpwo kwo, Lipiya tii pââ p:uu nmî pw:oo dmi, wod:oo liyé a vy:oo ngópu, vuywo ndîi knî yi l:êê díy:o tpii dê wiye dumo, doo u ntââ pi ngé daapodo tpyé dê.

¹⁸⁻¹⁹ Yinté nmee ntééntéé, yópu dêpê ngópu, wod:oo womumo mw:aandiye nkéli u mb:êê pee knî ngmê kée ngópu, womumo mw:aandiye nkéli u nj:ee kilî mye kée ngópu.

²⁰ Wo yilî knî yi k:oo kâádî dpîpî módu, pudu myedpîpî módu, yópu ndîi mudoo a wupe, wod:oo noko nmomo, Daanmî pyiyé dmi, nmo pwopwo té.

²¹ Wo knî ngmê yi k:oo nté dèdnye pîpî, u kuwó dini ghi ngé Póól yi ngîma ghêédî wo, yepê, A léma. Yepê, A ka wonmyinê ng:aa mbê dniye, ye Kíditi daapîno kuwo ngé, nkéli daapî dyênê wo, tpile daap:oo kée too. *

²² Yepê, Ngmêné namé nkíngê. Yepê, Daangmênmyi pw:onu, ngmêné nkéli mu ngmîdi yinmo kîgha.

* 27:21: Dpodo 27:9-10

²³ Yepê, Yâpwni p:uu n:aa dpodo, yi yâpwo, a vuywo pini, mgîdí vy:o u enjel a ka ngmêda dy:ââ, a ka dê, Póól. *

²⁴ A ka dê, Namê nkîngê. A ka dê, Ghêlí daanyi pw:onu, ngmênê Lóma king u ngíma mwiyé any:uu ghê. A ka dê, Chóó Lémi ngê ngêpê kêda ny:oo, yélini yi k:i:i nmye wee, daangmêwa pw:onu.

²⁵ Póól ngê yepê, Kí léma, namê nkîngê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ka n:aa kélímí, a lama ka tóó, kópuni enjel ngê a ka dê vyi, yi kópu ndêndê ngê wa pyódu.

²⁶ Yepê, Pi daawa pw:onu, ngmênê dyámê w:uu ngmê mbêmê anmí kee dmi. *

²⁷ Wéni n:i:i ngê Kíditi nmo kuwo ngê, wo y:a mê páádi maadí nmee mbêpê, yópu ndíi modoo a wupe, mgîdí nûknîñuknî p:uu nkéli k:oo dpodo pyu kní y:oo a w:ee ngópu, apê, Ala dyámê w:uu u nkîgh:ê chono nmo m:i:i té.

²⁸ Wod:oo nkichi pee yedê ngê nt:ee ngmê kalê ngópu, dini ghi n:i:i ngê mbwódo mî yaa wo, mède pèédí ngópu, ntii u mti u ngwo a ngee ngópu, apê, Podo y:a p:uu até d:uu kaalí. (40 m.) Ú kuwó dini ghi ngê yedê mê kalê ngópu, ntii pyoló y:a p:uu mímí kele, (30 m.) noko yepê, Ala ghodo nmo m:i:i té, daa kêmakêma dyámê w:uu mbêmê nmo koko té.

²⁹ Noko yepê, Nkéli mgîdí vy:o kíd:ongê dopo, wod:oo anka páádi kní nkéli kn:ââ ghíghê mênê kée tumo, wo u díy:o dnye ngêpê, apê, Límí k:i:i wa we.

³⁰ Nkéli k:oo dpodo pyu kní y:oo u yi doo kwo, Dínki nmí gh:ay, nmí mbêpê dmi, wod:oo dinki gh:ay ngópu, nmopê, Nkéli núwo anka nmímo kéké té.

³¹ Ngmênê dnye k:omodanê, Póól ngê a w:ee ngê, Njulyias ka kwo, Kí nkéli k:oo dpodo pyu yoo a mbêpêmbêpê té, yed:oo nmo pwopwo té.

³² Wod:oo lede kní y:oo dinki yedê dê chápwo dumo, mo kalê ngópu.

³³ Dini ghi n:i:i ngê doo wââwââ, Póól ngê kmaapí u pi ye vvyu, yepê, Wo y:a mê páádi d:uu lê, nté dmyongê ma ngópu.

³⁴ Yepê, Mw:ââkó nmyo, nté pee ngmê ma yó, nté ngê yinê a wêdêwêdê kígha nmyo. Yepê, Daangmanmyi pw:onu.

³⁵ Póól ngê mbídedí a ngêédí, puwâ, Chóó Lémi yi ngíma kwuno ngê, wod:oo ndíi.

³⁶ Yi gha dmi vvilê kê dniye, pi yintómu doo kmaapí.

³⁷ Nkéli k:oo yélini nmee kwo, nmo yintómu my:oo yono y:a pyud:oy:a mê wéni. (276)

³⁸ Dini ghi n:i:i ngê u ntââ ngê pyaa dniye, witi nt:ee kée ngópu, apê, Nkéli vvilê kê we.

Nkéli u ngwo a ghidi wo

³⁹ Dini ghi n:i:i ngê wa wo, nkéli k:oo dpodo pyu yoo yi lama dêpwo ya, Kí ló dyámê pee. Lyoko ngmê m:uu ngópu, tii pââ y:i ngmêdoo ya, u yi y:e doo kwo, Nkéli tii pââ p:uu nyinê ghidi we.

⁴⁰ Mwiyé yedéni dê y:oo tpii dê kudu dumo, yi yedê dê mê pywálí dumo, anka u yedê páádi kní mye chápwo tumo, liyé tp:oo nkéli núwo ngmê t:ee ngópu, tii pââ u kéténi dnye tpii.

⁴¹ Nkéli tii pââ p:uu daa n:ee, ch:éêní p:uu a ghidi wo, nkoo ghi mínê kele, vuywó ndíi kní y:oo kn:ââ ghi dnya a pwapí.

⁴² Lede kní y:oo noko yepê, Mbwa k:oo yéli vya téme, nt:ee wa a pwila dmi, tii pââ p:uu wa kee dmi, wa mbêpê dmi.

⁴³ Ngmênê Njulyas ngê yi kópu ye kwódu ngê, u yi u ngwo doo kwo, Póól ní dy:o, wod:oo nmopê, N:i:i u lama cháâcháâ a tóó, dpo pwila we,

⁴⁴ n:i:i u lama cháâcháâ daa tóó, nkéli u yi pee mbêmê dpí cháâ we. Wod:oo yinté nmî d:uu ngê, nmî cháâ dniye, nmo yintómu tii pââ p:uu nm:uu kee dniye.

28

Mólíta kópuni nmo pyodo

¹ Dini ghi n:i:i ngê tii pââ p:uu nm:uu kee dniye, yi dyámê w:uu u pi y:i nm:uu nyongo, nmopê, Ala Mólíta.

² Mólíta tpémi mb:aamb:aa ngê nmo dnya a vuyuw, ndyuw:e nmo ngmê kpê ngópu, mu kópu u díy:o tpíi vy:o, nkuwo ndíi.

³ Póól ngê ndê dyuu ngma a ngêêdí, ndiya dini ghi n:i:i ngê doo yiyé, wod:oo tpile pé ka ndê tee u kwo yimí ghê wo, yi pââ u mênê a pwii wo, wod:oo Póól kwulo kiye wo, y:i a yipal:a wo.

⁴ Mólíta tpémi y:oo apê, Kí pini kwulo tpile pé ngmê ka kiye, myekíyedé yiyii. Noko yepê, Kí pini ngê pi ngma a vyâ. Yepê, K:omo tpile nt:ee daa pwene, ngmênê ala ngwo u dono u pywuu yeda ngee, ala ngwo a pwopwo.

⁵ Ngmênê Póól ngê tpile pé kpêêdí ngê, ndiya danê ngê, kópu u ngwo daa pyodo. *

⁶ Dnye t:ââ, apê, Kí pini kóó a mbweembwee, mye pwopwo. Dye ghi daadí dnye y:enê, ngmênê kópu u ngwo daa pyodo, wod:oo noko yepê, Kí pini daa nmo ntee pini, ngmênê nmî yâpwo ntee pini. *

⁷ Tii pââ u nkígh:ê yâpwo tédê ngmêdoo ya. Yi yâpwo tédê chóó u pi Papíliyas, yi pini Mólíta tpémi yi kada pini. Mb:aamb:aa ngê nmo doo a vuyuw, wo pyile u ngomo k:oo nmeé kwo.

⁸ U mî doo mbii, m:êê ngíni u ngwo myedoo ya. Póól u ngomo ghi k:oo adí lè, Chóó Lémi ka u l:êê díy:o ngêpê mbê wo, kóó dè u pwo yé doo, wod:oo pyi ngê.

⁹ Yi kópu dini ghi n:i:i ngê ny:ee ngópu, yi dyámê w:uu mbêmê pwopwokopwe yoo myedé lee dniye, Póól ngê mye pyi too.

¹⁰ Tpile yilí nmo a kê ngópu, dini ghi n:i:i ngê kada nmeé a yém, tpileni u yi maa p:uu nmo adnyi kwo, yi tpile yilí nmo myedé kê tumo.

Mólíta u ngwo nmo kuwo ngê, Lóma u ngwo nmeé lèpí

¹¹ Dini ghi n:i:i ngê Mólíta d:ââ pyile nmî nt:ângo, nkéli ngmê k:oo nmî wo dniye, yi nkéli Aleksándídiya myedé ndê wo, Mólíta yópu ndíi yidoon:aa t:âat:ââ. Yi nkéli u pi Yâpwo Mbwémi.

¹² Mólíta ndini nmî yó, Saidakyus nm:uu tee dniye, wo pyile y:i nmeé ya.

¹³ Yi ndini m:oo yó, Léchêm nm:uu tee dniye. Womumo kuwó yópu ngê a ghê wo, wo miyó njini maadí nmeé mbêpê, Puteyoli u ngwo nm:uu tee dniye.

¹⁴ Nkéli y:i nmîmo kuwo ngê, Yesu u yoo y:i ngmênmi módu, wiki yi k:i:i ngmênmo kp:anê ngê, wod:oo kada nmo y:ângo, dèdê m:oo lee dniye, Lóma nmeé lèpí.

¹⁵ Yesu u yoo, yélini Lóma doo a kwo, nmî pi dmi a ny:ee ngópu, maa p:uu méda nya nmoo. Ngmê kní y:oo nté pywupwi tédê Apiyas mîné pyw:ee nmoo, woni kní y:oo kn:aa p:aani mîné pyw:ee nmoo, p:aani n:i:i u pi Dpí Ngomo

* 28:5: Mak 16:18 * 28:6: Dpodo 14:11

Pyile. Póól ngê dini ghi n:ii ngê m:uu too, Chóó Lémi yi l:êê dîy:o kwuno ngê, u gha mb:aamb:aa ngê pyodo, mêtêpwo nkînge.

Lóma u ngwo nm:uu taa dniye

16 Dini ghi n:ii ngê Lóma nm:uu taa dniye, lede knî y:oo Póól mbwa k:oo daa km:êê ngópu, ngmênê lede ngmê p:uu t:ee ngópu, kn:aa ngomo ngmê k:oo nmî kee dniye.

17 Wo pyile mí loo, Póól ngê Nju tpémi yi kada pini yoo u ngwo a danê ngê, yepê, A mbwó yoo. Yepê, K:omo tpile nmî yoo yi p:uu d:uu ngê kêê dêp:a t:ângo, nmî kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi p:uu kópu dono myedîpi vyu, ngmênê Njedusalem mbwa k:oo a km:êê noo, Lóma tpémi ye mye y:ee noo.

18 Yepê, Kada pini ngê a p:oo noo, u yi u ngwo doo kwo, Nê nî pw:ii, mu kópu u dîy:o a pwopwo u kópu dêpê pyw:ângo. *

19 Yepê, Ngmênê Nju tpémi y:oo u yi dêpwo kwo, Nê mbwa k:oo pwii we, wod:oo a ka doo u ntââ ngê pyodo, kada pini ka kwono, Lóma tpémi yi king ngê u nkwo paan:aa kóté kalê nêne. Yepê, A mbwó yoo, u ya a nga daa kwo, A yoo nî ndyîko té.

20 Yepê, Yi kópu yilî yi p:uu danêmbum u l:êê dîy:o u ngwo d:a danê nmyo. Yepê, Pini n:ii Yisiléli tpémi y:oo a t:âât:ââ ngmê, yi pini u l:êê dîy:o mbwa k:oo kí km:êê noo. *

21 Nju tpémi y:oo Póól ka kwo, Njuda Wee u kwo yélini wunê kwo, m:uu kópu nmo doongmê dy:ââ ngópu, pi y:i doongmê ndê wo, m:uu kópu dono nmo myedoongmên:aa vyu.

22 Kwo, U yi nmo a kwo, Njuw:o ngînmî m:uu, mu kópu u dîy:o ala kópu kînmwo nyongo, yélini yi vyo nyi ghê wo, yi yélini yi p:uu p:aani p:aani dono kópu yilî a tpaép ngópu.

23 Wod:oo wo u kwo ngma adî ngmidi ngmê, yi wéni ngê Nju tpémi ada dââ, pi dêpwo a ya. Mw:aandiyê danêmbum ngê a yaa dniye, u dí mgîdí vy:o mí yé ngópu. Póól ngê yepê, A mbwó yoo, ala kópu nmyi lama ka tóó. Yepê, Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê chóó ada a y:enê nmo, pi ngmê wa a ngmidi, nmî kada wa kââ, vyîlo ayuno yâmuyâmu. Yepê, Ala kópu kamî ny:ee yó, Chóó Lémi ngê yi pini wunê nmo ka a dy:ââ ngê, u pi Yesu, ngmênê Njedusalem tpémi y:oo kí mb:ii ngópu, mye vya ngópu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê mêtê pyidu ngê. Póól ngê u yi doo kwo, Yi kópu yilî ndê kópu ngê ye nî pyódu té, wod:oo kópuni Mósisi ngê a d:êê too, kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo a d:êê tumo, yi ngêêdi myedê nté too.

24 Wono yoo u kwo kélîmî mbê dniye, woni yoo u kwo daa kélîmî mbê dniye.

25 Wod:oo Póól a kuwo ngópu, noko dnye kwopwepe, ngmênê ghêlî daa lee dniye, Póól ngê ala kópu ye mye vyu, yepê, Kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yisaya ka a vyu, nmyi kn:ââ knî yi p:uu a d:êê ngê, yi kópu ndê kópu.

26 Yepê, Yisaya ka ala kópu a vyu, kwo, kí yélini ye ala kópu dpî vyi ngi,

U nyêmi ngê anmyi nyêmi,

mêdaanmya a wopwe,

U mumu ngê anmyi mumu,

mêdaanmyi y:enê. *

27 Kwo, Yi kópu kí yélini ye dpî vyi ngi, mu kópu u dîy:o, yi ngwolo dmi my:oo a tóó,

nkê kpeme a pyede,
yi mbodo podo dé.

Wodaa yinté,
u mumu ngê pê mumu ngmê,
u nyêmi ngê pê nyêmi ngmê,
u wopwe ngê pêdê wopwe ngmê,
a ka pêdê diyé dmi,
pîdî pyi té.

²⁸⁻²⁹ Póól ngê yepê, Ala kópu ny:ee yó. Yepê, Chóó Lémi ngê Yesu nmî Mbwámê ngê pyódu ngê. Yepê, K:omo tpile anmyi mb:ii ngmê, ngmênê yélini daa Nju tpémi, yi yéli y:oo Yesu u pi wa ny:ee ngmê, yi Mbwámê ngê wa pyódu.
*

³⁰ M:ââ miyó Póól yi p:aani doo ya, ngomoni k:oo dpîmo kwo, yi ngomo chóó myedpîmo pywupwi. N:ii ngê u mumu u yi dpîmo kwo, y:i u kwo dpîmon:aa danêmbum.

³¹ Chóó Lémi kóó k:oo wowo p:uu ye dpîmo danêmbum, nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ye myedpîmo danêmbum, dêpwo nkîngê, pi ngê u kwo myedaa kwódu ngê.

Wu u dî.

---

* 28:28-29: Dpodo 13:46

LÓMA

Dini ghi n:ii ngê Yesu u danêmbum Lóma núw:o ngópu, daa Nju tpémi ye núw:o ngópu, ngmênê kn:aa yéli ye núw:o ngópu. Yi kópu u l:êê díy:o Nju pi daa yilí Yesu u yoo vy:o doo kwo, Lóma.

Yi ngwo Póól Epeso doo dpodo. U kuwó dini ghi ngê Epeso a kuwo ngê, Kídiki Wee u kwo loo, d:ââ pyile y:i mí nt:ââ ngê. (Dpodo 20:3) Yi dini ghi ngê Póól ngê kópu dyuu ngmê d:êê ngê, Yesu u yoo kní ye dy:ââ ngê, yélini Lóma doo a kwo. Ala yi kópu dyuu.

¹ Nê Póól, Yesu Kédisu u dpodo pyu, myenté u dyépi, ala pweepwee pee nmye até d:a dy:ââ, yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Lóma. Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, a ka pê, A kópu mb:aa pi kní ye chin:aa tpaê. *

² Yi kópu mb:aa nmí Mbwámê p:uu kópu mb:aa. Pini n:ii nmí Mbwámê ngê pyodo, Chóó Lémi ngê yi pini u kópu mb:aa chóó u komo kapí pyu kní ye mwiyé a vyyu, yi kópu y:oo a d:êê ngópu.

³ Nmí Mbwámê Chóó Lémi Tp:oo, nmí Lémi Yesu Kédisu, ndêndê ngê nmo ntee pini. Nmí w:êê mââwe Dépídi, vyílo yi pini u tii nêdê, Yesu mí chópu. *

⁴ U ghê dmi ndêndê ngê Chóó Lémi u Ghê Dmi. Chóó Lémi ngê nmopê, Ala a Tp:ee. Yi kópu ndê kópu ngê alanté nmo pyódu ngê, u wêdêwêdê mbêmê kpêêní mēda pyidu ngê.

⁵ Yesu ngê ntênê a ngee noo, u dyépi ngê a pyódu noo, a ka pê, A pi kn:aa dyámê tpémi ye chin:aa tpaê, u ngwo a ka pèdê kèlímí mbê dnye, a nuu u kópu dé myedny:oo d:uud:uu dé.

⁶⁻⁷ Nmyo myentee dé, Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi u yoo vy:o myeda danê nmyo, yélini u nuu u yoo, u momu yéli. Nmí Mí Chóó Lémi, nmí Lémi Yesu Kédisu u k:ii, nmye mb:aamb:aa ngê dny:oo a vyyuwo.

Póól u ngêpê, Lóma tpémi yi díy:o

⁸ Ala kópu nmye mwiyé nîné d:êêd:êê. Yesu u pi ngê nmyi l:êê díy:o Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o dyámê mbêmê pi yilí yintómu yi lama a tóó, Yesu ka dpodombiy:e nmye kèlímí té. *

⁹ Chóó Lémi u pi ngê nîné kpaá, dini ghi n:ii ngê u kwo n:aa ngêpê yédi, dye ghi yintómu nmyi l:êê díy:o u kwo myiní ngêpê yédi. Pi kní ye Yesu u kópu mb:aa p:uu n:aa danê yédi, Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e u ngwo n:aa dpodo yédi. *

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê u kwo n:aa ngêpê yédi, ala kópu u kwo n:aa dmyinê ngê, kwonipi, A Lémi, a maa nangê kwódu, dpí ngee nédi, Lóma tpémi ye dpí dy:ââ nédi.

¹¹ Lóma tpémi. U yi mb:aamb:aa ngê a nga a kwo, n:uu m:uu nmyo, Nmí Mí u Ghê Dmi mbêmê myan:aa wêdêwêdê kalê nmyo.

¹² Daa a mo an:uu wêdêwêdê kalê nmyo, ngmênê nmí kèlímí mbêmê nmí gha dmi paa numo wêdêwêdê kalê téme.

¹³ A mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya, daa ng:êêntómu ní vyyu, nîmo, Lóma ní lê, ngmênê lukwe ngê a dí míkídoowapí. Kn:aa yéli Yesu u yoo vy:o ntee nê núwo, u ya a nga a kwo, Yinté nmye my:aan:aa d:uu,

* **1:1:** Dpodo 9:15; Nkal 1:15   * **1:3:** Mát 22:42; Lóma 9:5   * **1:8:** 1 Tes 1:8   * **1:9:** Epeso 1:16

14 mu kópu u díy:o pi yilí yintómu kní yi l:êê díy:o Yesu ngê dpodo kalê noo. K:omo tpile nko pi dé ó kada pini dé, ndiye pyu dé ó p:aa tpémi, ngmênê Yesu ngê u yi u ngwo a kwo, Nê ngê u yoo vy:o kaa téne, ghê kamí u ngwo pèdê pyw:ee y:e.

15 Yi kópu u l:êê díy:o u yi mb:aamb:aa ngê a nga a kwo, Yesu u kópu mb:aa p:uu u ngwo nmye nín:aa danê.

16 A lama ka tóó, yi kópu mb:aa d:uudpî dîpî. Yélini Yesu ka wa kélímí mbê dmi, Chóó Lémi ngê yi kópu mbêmê wa ngee té, chóó u wêdêwêdê mbêmê wa ngee té. Nju tpémi mwiyé doo ngêêpî dé, ala ngwo kn:aa yéli amyeda a ngêêpî dé.*

17 Yesu p:uu kópu mb:aa mbêmê ala kópu nmo w:ee ngê, Chóó Lémi ngê dnyintê daawa kóté kalê nmo, módó nmo daawa vyi, Dyââpe nmyi p:uu daa t:a, ngmênê Yesu ka kélímí mbêmê nmí dyââpe wa pwaa té. Yesu ka dye ghi yintómu dmyinê kélímí, mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó, apê,

Pini n:ii adí kélímí,

Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo wa pyódu.*

Yélini daa Nju tpémi yi l:êê ghi dono u danêmbum

18 Yesu p:uu kópu mb:aa mbêmê ala kópu myeno w:ee ngê, yélini y:oo dono a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi ngê wa kpada té. Yi yéli y:oo Chóó Lémi daa cháachâa ngmê, pi kní yi p:uu kópu dono yilí a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi u kópu ndêndê dé yi wépi dmi u ngwo dpî pwaa t:oo.

19 Chóó Lémi ngê yi yéli wa kpada, mu kópu u díy:o tpileni yi ngópu tpyé too, daa m:uu tumo, yi ngwolo dmi my:oo doo ya.

20 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê dyámê mbêmê tpile yilí a l:âmo ngê, daangmê ngmo ngê, u wêdêwêdê ndíi yinté nmí ngíma mye yó. K:omo tpile Chóó Lémi dpînê y:enê, ngmênê lukwe díy:o yi yéli y:oo nmí Yâpwo njini daa mya ngópu? Yi nt:u kópu chedê.*

21 K:omo tpile Chóó Lémi yi lama a tóó, ngmênê daa cháachâa ngópu, myedaa kwunokwuno ngópu. Yi mbodo podo dé, yi gha ngídimgídí dé.*

22 Yiné ye yi nuw:o ndíi dé, ngmênê yi mbodo podo dé.

23 Yâpwoni u mênê ghê njini a tóó, daa cháachâa ngópu, ngmênê tpileni u kâa a l:âmol:âmo tumo, vyilo ye cháachâa tumo, pi u kâa dé ó nímê u kâa dé ó tpile tp:oo u kâa dé ó tpile pê u kâa dé, yinté k:omo yâpwo ye cháachâa tumo.

24 Yi yéli y:oo Chóó Lémi mwiyé a kpípî ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo a kpípî too, mye kala too, apê, Kópu dono n:ii yi nuu u kópu dé, mudny:oo d:uud:uu dé, apê, mywenemywene kópuni nongo a d:uud:uu tumo, mudny:oo d:uud:uu dé.

25 Chóó Lémi u ndê kópu yilí yi wépi dmi pwaa tumo, k:omodanê kópu a ngí tumo. Pini n:ii ngê tpile yilí yintómu l:âmo ngê, n:ii dye ghi yintómu pídný:oo cháachâa, yi pini daa chaa kígha ngmê, ngmênê tpileni l:âmo too, yi tpile ye chaa kígha tumo, ye a ngêpê nyédi, p:uu mye dpodo nyédi.

26-27 Nyââ, Chóó Lémi kpípî ngópu, Chóó Lémi ngê u nkwo kpípî too, mye kala too, mywenemywene u kópu yilí a d:uud:uu ngópu. Máâ yoo yi kpâm kní ye daa lèpî nyédi, ngmênê a numo kpêêpî nyédi, yi gha vy:o yi kn:aadi te kópu u pywuu u nkwo wunê ngêêpî ngópu. Daa máâ yoo yi mo, ngmênê pyââ yoo mye yi k:ii, yi moo kní ye daa lèpî nyédi, ngmênê a nmyee nyédi.*

* 1:16: 1 Kódin 1:18,24 * 1:17: Lóma 3:21-22; Hab 2:4 * 1:20: Njópi 12:7-9; Psalm 19:1; Hipílu 11:3 * 1:21: Epeso 4:17-18 * 1:26-27: Lev 18:22; 1 Kódin 6:9

²⁸ Chóó Lémi u kópu ndêndê u wépi pwaa ngópu, Chóó Lémi ngê yi wépi dmi u nkwo pwaa too, dnyinté a nuw:o té, dono kópu yilí a d:uud:uu ngópu.

²⁹ Yoo dono, kn:aadi te pyu yoo, tpile u mb:aami dé, daa gha yoo, n:ee kapí pyu yoo, l:êê pyu yoo, pi vyee pyu yoo, pi dódó pyu yoo, pi u pi dyede pyu yoo. Dono ngê yi gha dmi a nt:ee ngê.

³⁰ P:êê dono chaachaa u yoo, dono kópu numo p:uu yilí a tpapê ngópu, Chóó Lémi ye diya wo, peede tpapê pyu yoo, chaa pyu yoo, yi chóó yi pi dmi a kmímí tumo, yi pye mî yi dnye a vyee tumo, u yi y:e a kwo yédi, Dono kópu kamí m:uu nmo pyw:oo.

³¹ Yoo dono, yi chóó yi kópu u ntii dêdê vy:êmî tumo, pi ye d:uudpî ch:anê, myed:uudpî ngee ngmê.

³² Yi lama ka tóó, Chóó Lémi ka yi kópu yilí pwopwo u kópu dé, ngmêné mye d:uud:uu tumo, pi kní ye mye tpapê ngópu, ye dpo, Yinté kópu nipi paa d:uud:uu téme.

2

Pi yintómu yi kóté kígha

¹ Nju tpémi. Ala kópu wanmyi vyi ngmê, anye, Yi yéli yi l:êê ghi dmi dono, Chóó Lémi ngê paa kpada téne. Yi kópu wanmyi vyi knomomê, ye nmyi chóó nmyi p:uu anmyi danê, mu kópu u dîy:o k:omo tpile nmyo n:uu dé, ngmêné yi kópu myenmye d:uud:uu tumo.

² Nmí lama ka tóó, pini n:ii kní y:oo yi kópu dono a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê yinê wa kpada té. Doo u ntââ pi módó kuwa daangmêwa ghê.

³ Kópuni kní yi l:êê dîy:o ala kópu nmye tpapê ngópu, Chóó Lémi ngê mopêdê kpada téne, yi kópu dono nmyi chóó nmye d:uud:uu tumo. Lukwe dîy:o ala kópu nmye tpapê ngmê, Nmo Chóó Lémi u yoo mb:aa, daawa kpada nmo?

⁴ A pyipe yoo, ye lukwe? Chóó Lémi ngê nmyi dye ghi ka dówodówo, dye ghi daadîi doongê kpada nmyoo. Yi kópu nmyinê nmye k:omo tpile? Chóó Lémi ngê ka t:âât:ââ nmyo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, Yi dono kéé téne, a ka pêdê diyê dniye.

⁵ Nmyi chóó nmyi pono nmye vyápê té, dnye daanmyi ng:aa. Lukwe dîy:o nmyi dono yilí dmyongê kéé ngópu? Yi kópu u l:êê dîy:o, wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kalê nmo, dnyinté daawa kpada nmyo.

⁶ Chóó Lémi ngê pi yilí yintómu kní ye yi kópu yilí ye wa pwila té. *

⁷ N:ii kní y:oo u yi y:e a kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmí pyaa dmi, dye ghi yintómu u k:ii nmí ya, yi kópu u l:êê dîy:o kópu mb:aa dye ghi yintómu a d:uud:uu tumo, yi yéli ye Chóó Lémi ngê ghê kamí wa y:oo, ghêni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

⁸ N:ii kní yi chóó yi p:uu a nuw:o té, maa ndêndê wunê da kuwo ngmê, dono u maa p:uu a wee, yi yéli ye Chóó Lémi wa nod:e, wamye kpada té. *

⁹ N:ii kní y:oo dono a d:uud:uu ngópu, dono wa a pyw:ee ngmê, mgîni vyímí amyedê pyw:ee ngmê, kn:aa yéli y:oo daa yi mo wa a pyw:ee ngmê, ngmêné nmyo Nju tpémi, amyenmyinê pyw:ee ngmê.

¹⁰ Pini n:ii kní y:oo kópu mb:aa a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê yi pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, mb:aamb:aa ngê adnyin:aa ya, nmyo Nju tpémi daa nmyi mo, ngmêné kn:aa yéli mye yi k:ii.

* 2:6: Njon 5:29 * 2:8: 2 Tes 1:8

11 Chóó Lémi ngê nmo yintómu dêêpî kópu dyuu mu ngmidi mbêmê wa kóté kalê nmo.

12-15 Pini n:ii ngê dono wa d:uu, Chóó Lémi ngê wa kpada. Yélini daa Nju tpémi, k:omo tpile yi yéli yi lama Mósisi u dêêpî kópu dyuu daa kwo, Chóó Lémi ngê yi dono knî yi l:êê dîy:o amye kpada té. K:omo tpile dono mb:aamb:aa yi chóo a chámêchámê dumo, ngmênê kópu mb:aa daa d:uud:uu tumo, kópu dono ye d:uud:uu tumo. Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yi gha vy:o a kwo, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu tumo, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê a ya nyédi, dini ghi n:ii ngê kópu dono a d:uud:uu tumo, yi gha dmi dono ngê dpî pyódu. Chóó Lémi ngê Nju tpémi amyedê kpada té. K:omo tpile Mósisi u dêêpî kópu dyuu yi lama a kwo, ngmênê daa cháachâa tumo. K:omo tpile pi u lama Mósisi u dêêpî kópu dyuu a kwo, yi pini ngê yi kwódu yé kópu dé adê d:uud:uu dé, ye Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu, ngmênê n:ii ngê yi kwódu yé kópu dé daadî d:uud:uu dé, yini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu.

16 Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu nmo wa a dy:ââ, nmî tumu kópu dono knî yi l:êê dîy:o yinê wa kóté kalê nmo. Pi knî ye yi kópu n:aa tpaépê ngê, mu kópu u dîy:o yi kópu ndêndê ngê nmo wa pyódu.

Nju tpémi yi l:êê ghi dmi

17 Nju tpémi. Chóó Lémi nmyinê kââkââ ngópu, ala kópu nmye tpaépê ngópu, nmyimo, Mósisi u dêêpî kópu dyuu nmî lama a kwo, Chóó Lémi ngê daawa kpada nmo.

18 Nmyimo, Chóó Lémi u nuu u kópu dé nmî lama a pyede, u dêêpî kópu dyuu ngê nmî nuw:o dmi dê wáti té.

19 Nmyimo, Mgídî vy:o yélini a kwo, nmo yi pywápê dé, my:oo yélini a tóó, maa mb:aa ye nmîné kêmakêma.

20 Nmyimo, Mbodo podo knî ye yi dono kópu nmo kwódukwódu too, pi kamî yoo myeno ndiye kîgha too, mu kópu u dîy:o ndê kópu yintómu, lama kópu yintómu nmî kn:ââ knî y:oo wunê a d:êê tumo.

21 Nju tpémi. Kn:aa yéli vy:ee ndiye kîgha tumo, lukwe dîy:o nmyi chóó dp:ee numo ndiye kîgha nyédi? Nmyimo, Namê kpaa, ngmênê nmyi chóó nmye kpaa nyédi?

22 Nmyimo, Pi u kuwó nangmê pwiyé, ngmênê yi kópu nmyi chóó nmye d:uud:uu ngópu? Nmyimo, Kn:aa yâpwo ka namê ngêpê, ngmênê ndapî nmyi yâpwo ngê nmyi pyódu ngópu, nmyi nuu u tpile ngê my:ee pyódu ngópu.

23 Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu nmyinê kââkââ ngópu, ngmênê yi kópu dyuu dp:ee nyêmi ngópu, Chóó Lémi ka mywenemywene u ngwo nmyine ñêne ngópu.

24 Puku yedê yinté kópu mye tóó, apê, Nju tpémi yi l:êê dîy:o, kn:aa yéli y:oo Chóó Lémi daa cháachâa ngópu.

25 Nju tpémi. Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu anmyi nyêmi knomomê, u l:ii nmyi too pee p:uu adî ya knomomê, ye up:o. Ngmênê daanmyi nyêmi knomomê, k:omo tpile u l:ii nmyi too pee p:uu adî ya, yi l:ii ngê daawa ngee nmyo.

26 K:omo tpile kn:aa yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, u kópu dyuu adnyi nyêmi knomomê, ye Chóó Lémi ngê awo, Na a ka a l:ii yi p:uu a t:a, a nuu u yoo. *

* 2:26; Nkal 5:6

²⁷ Nju tpémi. K:omo tpile kn:aa yéli yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, yi yéli y:oo Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu adnyi nyêmi knomomê, ye yi yéli y:oo wa ndyiko nmyo, mu kópu u díy:o, k:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu a t:a, Mósisi u dêêpî kópu myenmyinê kpââ tumo, ngmênê yi kópu dyuu dp:ee nyêmi ngópu.

²⁸⁻²⁹ Dmyinê w:ee ngmê? Ló pini ndêndê ngê ngmê Nju pi? Daa pini n:ii too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, ngmênê pini n:ii u gha vy:o Chóó Lémi u l:ii a t:a. Yi kópu daa dêêpî kópu ngê dpî d:uu, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê dpî d:uu. Yi pini ndêndê ngê Nju pi, daa pi knî y:oo a chaa kîgha ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê yinê a chaa kîgha ngê. *

3

Nju tpémi yi ya

¹ Ala kópu mwiyé kîdí d:êê, d:ê, Pini n:ii u too pee mu ngmídi p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, yi pini daa ndêndê ngê Nju pi. D:ê, Pini n:ii u gha mênê Chóó Lémi u l:ii a t:a, yi pini ndêndê ngê Nju pi. Yi kópu u l:êê díy:o a ka wanmyinê póo dmi, a ka nye, Chóó Lémi u l:ii ngê Nju tpémi lónté a ngêêpî too? A ka amy:ee póo dmi, a ka nye, Nju tpémi y:oo ló kópu mb:aa ngmêwunê pyw:êmi ngópu, kópuni kn:aa yéli y:oo dèdê pyw:êmi ngópu?

² Nmyenê, Nju tpémi y:oo kópu mb:aa yilî wunê pyw:êmi ngópu. Ala mwiyé mwiyé kópu. Vyílo Nju tpémi ye Chóó Lémi ngê chóó u kópu dyuu ye a y:ângo, u ngwo yi lama yaa wo, a w:ee ngópu, apê, Chóó Lémi alanté pini. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, A yoo nê ntee pini ngê paa pyaa ndiye, kn:aa yéli y:oo yi vy:o u ngwo myepaa m:uu nêne.

³ K:omo tpile woni knî y:oo Chóó Lémi u kópu dny:ii dy:ee tumo, ngmênê kópuni Chóó Lémi ngê ndêndê ngê ye a vyi too, yi kópu dyuu chóo daawa kéé té, ndêndê ngê wa d:uu té. *

⁴ K:omo tpile pi yintómu adnyi k:omodanê, ngmênê Chóó Lémi mu ngmídi ngê k:omodanê ngê kêê daawa a t:oo. Puku yedê alanté a tóo,

Chóó Lémi u kópu yintómu ndê kópu dé.

Pi ngê k:omodanê kópu Chóó Lémi p:uu daawa a pyw:oo. *

⁵⁻⁸ Ngmê knî y:oo alanté a tpaép ngópu, apu, Nmo mgîdîmgîdí dé, Chóó Lémi mu ngmídi pywápê, yi kópu u l:êê díy:o dono kópu yilî paa d:uud:uu koo, mgîdí ndîi ngê paa pyépi koo, pi knî y:oo Chóó Lémi u wuu mb:aamb:aa ngê u ngwo paa m:uu y:e. Apu, K:omodanê kópu yilî paa tpaép koo, pi knî y:oo ala kópu u ngwo paa vyi y:e, Chóó Lémi mu ngmídi u mênê k:omodanê kópu daa tóo modaa tóo. Apu, Chóó Lémi ngê nmî dono knî yi l:êê díy:o kîngí kpada nmo, mu kópu u díy:o u pi ndîi ngê u ngwo nmo pyépi.

A tidê mbwó yoo, yinté daa tóo. Ngmê knî y:oo a pi dyênê ngópu, apê, Nê ngê yi kópu yinê vvu. Nê kuu. Chóó Lémi ngê yi yéli ndêndê ngê wa kpada té. A tidê mbwó yoo, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kóté kalé nmo. Pini n:ii ngê dono dpî d:uu, Chóó Lémi ngê ndêndê ngê wa kpada.

Nmo yintómu dono dé

⁹ A ka anmyinê póo dmi, A ka nye, Lukwe, Nju tpémi Chóó Lémi ka yoo mb:aa, kn:aa yéli Chóó Lémi ka yoo dono? Nmyenê, Kêle, yinté daa tóo. Ala

* 2:28-29: Njon 7:24; Kilosa 2:11 * 3:3: 2 Tim 2:13 * 3:4: Psalm 51:4

kópu wunê kîdí d:êê, Nuw:o dono ngê pi yintómu mgîmî too, daa kn:aa yéli yi mo, ngmênê Nju tpémi mye yi k:i.i. *

10 Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:i.i ngê dono daa d:uu ngê, yinté pini daa tóó. *

11 Pini n:i.i ngê Chóó Lémi u kópu wunê wopwe, yinté pini daa tóó.

Pi ngmê ngê Chóó Lémi daa nmy:uu.

12 Pi yintómu Chóó Lémi ka kpeme yaa dniye, dono kópu yilí a d:uud:uu ngmê.

Pi ngmê ngê kópu mb:aa daangma a d:uud:uu.

13 Yi yéli y:oo kópuni a tpaépê tumo, tuu a wee,

yi komo t:âmo kpêêní mbwee wâa tuu yiwunê yiyé.

Komodanê pyu yoo, daa ndê kópu ye tpaépê tumo,

Mg:ee ngê pi ntee dpî kiye,

yi kópu dé mye yinté dé,

pi yinté dpî vya t:oo. *

14 Peede tpaépê pyu yoo. *

15 A pi vyyuwó nyédi, pi límílmî ngê dpî vya t:oo. *

16 Kwéli dpî lee dmi, kópu dono y:i wumê d:uud:uu tumo, yoo myoo yii kalé t:oo.

17 Pi u némi dyede yi lama ye tóó,

p:êê kópu l:âmol:âmo yi lama mēdaa tóó.

18 Chóó Lémi u chââchââ ndêndê ngê yi lama daa tóó. *

19 A tidê mbwó yoo. Yi kópu dyuu daa kn:aa yéli yi mo yi p:uu a d:êê tumo, ngmênê Nju tpémi yi k:i.i nipi yi p:uu a d:êê tumo, mu kópu u díy:o nmî lama ka tóó, puku yedê kópuni a pyede, Nju tpémi yi l:êê díy:o a d:êê tumo. Dini ghi n:i.i ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kalé nmo, pi ngê u kwo daawa vyi, A nt:u kópu daa tóó.

20 Daa dêêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. Dêêpî kópu dyuu mbêmê ala kópu yunon:aa w:ee ngê, nê, Ala dpî kn:aadi. *

Chóó Lémi ka kēlîmî mbêmê pi u ngwo dpo kââdí

21-22 Chóó Lémi ka pi u kââdikââdí, Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê yi kópu p:uu puku yedê dnya a d:êê, yi kópu ala ngwo kudu m:uu. Daa dêêpî kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi u k:i.i anmo kââdí, ngmênê pini n:i.i Yesu Kédisu ka adí kēlîmî, yi pini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu, u k:i.i wa a kââdí ngmê. *

23-24 Dp:oo u mo u mo dé, pi yintómu nmo dono dé, dp:oo Chóó Lémi u pee dé, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî módó yeedeyeede nmo a kpo, Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, dono vy:o yinê wunê pw:iipw:i.i nmo, u l:êê díy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dniye. *

25-26 Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmî kpêê ngê yaa wo, nmî yikí dmi u pwo ghay wo. Yesu ka pini n:i.i adí kēlîmî, Chóó Lémi ngê yi pini u

* 3:9: Lóma 3:23 * 3:10: Psalm 14:1-3 * 3:13: Psalm 5:9; 140:3 * 3:14: Psalm 10:7 * 3:15: Prov 1:16 * 3:18: Psalm 36:1 * 3:20: Psalm 143:2; Nkal 2:16; Lóma 7:7 * 3:21-22: Lóma 1:17; Nkal 2:16 * 3:23-24: Epeso 2:8

dono u kuwó wa kée té, mēdaawa a ngi té. K:omo tpile dye ghi daadî Chóó Lémi ngé pi knî yi dono u dîy:o daa kpada too, ngmênê daa kedekede pyu, mu kópu u dîy:o ala ngwo Yesu yi yéli yi pywuu ngé dē pyódu. Chóó Lémi ngé mēdaawa kpada té. Pini n:i:ii Yesu ka adî kélîmî, Chóó Lémi ngé daawa kpada, chóó u kwo wa a kââdî, mu kópu u dîy:o pi mb:aa ngé u kwo wa pyódu. Chóó Lémi ngé Tp:oo nmo a kpo, nmî l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o ala kópu nmî lama yaa we, nmî dono yilî daa módó ghêê too, ngmênê nmî yikî dmi Tp:oo u pwo ghay wo. *

²⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o pi ngé chóó u pi d:uudpî knî, d:uudpî vyi, Nê u ntââ, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu n:aa chââchââ, u l:êê dîy:o u kwo wa a kââdî nê. Kêle, yinté daa tóó.

²⁸ Chóó Lémi ngé daa dêêpî kópu dyuu mbêmê u kwo wa a kââdî nmo, ngmênê Yesu ka kélîmî mbêmê u kwo wa a kââdî nmo. *

²⁹ Myenté, Nju tpémi y:oo yi chóó yi pi dmi d:uudpî km:êê ngmê, d:uudpî vyi ngmê, Chóó Lémi daa kn:aa yéli yi yâpwo, ngmênê nmî mo nmî yâpwo. Kêle. Chóó Lémi mye kn:aa yéli yi yâpwo. *

³⁰ Chóó Lémi daa miyó, mu ngmîdi. Nju tpémi n:i:ii dé Yesu ka a kélîmî té, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngé dpî pyaa dmi. Kn:aa yéli mye yinté dé. Yi vy:oo yélini Yesu ka a kélîmî té, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngé myoo pyaa dmi.

³¹ A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe? Yesu ka kélîmî mbêmê dêêpî kópu dyuu dpî chedê? Nmyenê, Kêle, dp:oo chedê ngé, ngmênê dêêpî kópu dyuu mbêmê nmînê wopwe ngé, anye, Ala dpî kn:aadi.

4

Póól ngé Epîlaham dyimê pywuu ngé u ngwo pyódu ngé

1 Nmo Nju tpémi, nmî kn:ââ mu ngmîdi, Epîlaham. Yi Epîlaham dyimê pywuu ngé nmye nînê pyépi.

²⁻³ Chóó Lémi ngé Epîlaham ka wo vyu, Kópu mb:aa yilî nye d:uud:uu, dyââpe m:uu daa t:a, ye Epîlaham ngé chóó u pi pídoó kmîmî. Ngmênê Chóó Lémi u ngîma u pi chóó daapídoó kmîmî, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo a kélîmî, pi mb:aa ngé u ngwo u kwo a pyodo. *

⁴ Dpodo pyu ngé u pywuu dpoo ngee, u kada pini ngé u kwo daawa vyi, Ala a módó yeedeyeede nga yed:a kê. Chóó Lémi ngé módó yeedeyeede n:i:ii Epîlaham ka y:ângo, doo u dpodo u pywuu.

⁵ Pini n:i:ii ngé a tpaê, apu, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu u chââchââ ngé nî dêê wo, ngmênê Chóó Lémi ka anî kélîmî, a dono u kuwó paa kée téne, yi pini Chóó Lémi ngé wa ngee, u kélîmî u l:êê dîy:o u dono wa ghêê té.

⁶ King Dépidi ngé vyîlo yinté pini u kópu yi d:êê ngé, apê,

⁷⁻⁸ Pini n:i:ii u dono Chóó Lémi ngé u kuwó dpî kée té,

mêd:uuwodê ngî té,

myedaa nuw:onuw:o too,

yi pini u gha mb:aamb:aa ngé dpî pyódu. *

⁹ A tidê mbwó yoo. Yi kópu daa yoo ngmîdi yi kópu, daa yélini yi mo Chóó Lémi u l:i:ii yi too pee p:uu a t:a, ngmênê kn:aa yéli mye yi k:i:ii. Kópuni d:a d:êê, yi kópu nmye mênîné tpaê, Epîlaham Chóó Lémi ka dpîmo kélîmî, Chóó Lémi ngé ala módó yeedeyeede u ngwo u kwo y:ângo, kwo, Dyââpe m:uu daa t:a.

* **3:25-26:** Epeso 1:7   * **3:28:** Nkal 2:16   * **3:29:** Lóma 10:12   * **4:2-3:** Gen 15:6; Nkal 3:6; Njems

¹⁰ A tídê mbwó yoo, ala kópu dmyinê nuw:onuwo. Dini ghi n:i ngé Chóó Lémi ngé yi kópu Epílaham ka a vyu, lukwe, Chóó Lémi u l:ii yi ngwo Epílaham u too pee p:uu doo a ya, ó dèpwo a ya? A tídê mbwó yoo, yi ngwo dèpwo a ya.

¹¹ Chóó Lémi ngé Epílaham u kèlímí mwiyé módu, u nkwo u kwo vyu, kwo, Dyáápe m:uu daa t:a, yi kópu u l:éê díy:o Chóó Lémi u l:ii Epílaham p:uu u nkwo kele. Dyáápe pwapí kn:ââ Epílaham ngé a chópu, ala ngwo yélini ye Chóó Lémi ngé a tpaépé, yipu, A ka kèlímí u l:éê díy:o, dyáápe nmyi p:uu daa t:a, k:omo tpile yi yélini yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii daa t:a, ngmênê na a ka yi yélini yi kn:ââ mye Epílaham.

¹² Epílaham mye Nju tpémi yi kn:ââ, n:i dé yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii a t:a, ngmênê Nju tpémi yi vy:o yoo ngma a kwo, yi yélini yi kn:ââ njini Epílaham, mu kópu u díy:o Epílaham Chóó Lémi ka ntee dpímo a kèlímí, yi yélini yinté u kwo mye kèlímí té. Epílaham Chóó Lémi ka yinté mwiyé dpímo a kèlímí, kuwó Chóó Lémi u l:ii too pee p:uu u ngwo kele.

Epílaham Chóó Lémi u ndéndê kópu dyuu ka u ngwo kèlímí mbê wo

¹³ Chóó Lémi ngé ala ndéndê kópu Epílaham ka a vyu, kwo, Dyámê ghi yintómu, nyoo kní yi k:ii nmyi dyámê ghi ngé wa pyaa dmi. Daa dèépí kópu dyuu cháâcháâ u l:éê díy:o Chóó Lémi ngé yi ndéndê kópu dyuu Epílaham ka a vyu, ngmênê Epílaham Chóó Lémi ka doo kèlímí, yi kópu u l:éê díy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngé u ngwo pyodo.

¹⁴ Yi dyámê ghi u l:éê díy:o Epílaham wodoo dpodo, dèépí kópu yintómu wodoo cháâcháâ dé, ye Chóó Lémi ngé módó daapí yeede ngé, Epílaham u kèlímí Chóó Lémi ka k:omo tpile ngé pí pyodo. Nmo my:oo ntee dé, kópuni Chóó Lémi ngé módó nmo wa a kê, doo u ntââ dpodo ngé daanmí pwila. *

¹⁵ U yi nmo adí kwo, Chóó Lémi u dèépí kópu dyuu d:ud:umbiy:e nmí châpu, ya mb:aa u ngwo u kwo nmí pwila, ngmênê wanmí dèê dmi, nmí kpadakpada anmo pyw:oo, mu kópu u díy:o doo u ntââ pi ngé Chóó Lémi u dèépí kópu dyuu d:ud:umbiy:e d:uudpí châpu. Dèépí kópu dyuu wodaa kwo, ye pi ngé daapé vyi, Dono kópu ngmêchi d:uu. *

¹⁶ Chóó Lémi ngé nmí kèlímí mbêmê u módó yeedeyeede nmo wa a kê, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, Epílaham u yoo yintómu kní ye ní y:oo, daa Nju tpémi yi mo, ngmênê kn:aa yélini mye yi k:ii, Epílaham u kèlímí a ka ntoo, yi yélini yi kèlímí mye yintoo. A tídê mbwó yoo, nmo yintómu Epílaham mu ngmídi nmí kn:ââ.

¹⁷ Chóó Lémi ngé nmo yintómu nmí kn:ââ ngé pyódu ngé. Yinté kópu puku yedê mye too, Chóó Lémi ngé Epílaham ka kwo, Yoo yilí yi kn:ââ ngé dí pyódu ngi. Epílaham Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo kèlímí, u gha vy:o apê, K:omo tpile a kpâm Sela k:ii nyi vy:ene knopwo, daa kêmakêma nye pwpopwo mo, ngmênê Chóó Lémi ngé u ntââ ngé wa pyódu nyo, tp:ee u ngwo angmênanyi tpyé. Apê, Chóó Lémi ngé tpileni p:uu wa vyi, Yi tpile taa we, yed:oo yi tpile ndéndê ngé wa t:aa. *

¹⁸ K:omo tpile u kpâm Sela k:ii yi tp:ee daa tpyé ngópu, ngmênê yi kópu p:uu Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo kèlímí, yoo yilí yi kn:ââ ngé u ngwo pyodo. Puku yedê alanté mye too, kwo, Nyoo yilí ngé wa pyódu, mbóó p:uu pudu yilí ntee, yinté. *

* 4:14: Nkal 3:18 * 4:15: Lóma 5:13 * 4:17: Gen 17:5 * 4:18: Gen 15:5

19 K:omo tpile daa kêmakêma Epilaham ngê u m:ââ yono y:a ngê doo pyépi, u pââ myedê mtiti wo, u kpâm Sela doo u ntââ tp:ee daapî tpyó, ngmênê u kêlîmî têtê ngê daa pyodo. *

20 Chóó Lémi ngê kópuni u kwo a vyu, yi kópu ka u kêlîmî têtê ngê daa pyodo, ngmênê u kêlîmî ndîi ngê u kwo mê pyodo, u l:êê dîy:o Chóó Lémi modoo chaa kîgha.

21 U nuw:o k:oo apê, Chóó Lémi u wêdêwêdê u ntââ, yi kópu daawa têt:a, ndêndê ngê wa d:uu.

22 Yi kêlîmî u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê ala módó yeedeeyeede u ngwo u kwo y:ângo, kwo, Dyââpe m:uu daa t:a. *

23-24 Yi kópu dyuu daa Epilaham u mo u l:êê dîy:o d:êê ngópu, ngmênê nmî l:êê dîy:o mye d:êê ngópu, yélini Chóó Lémi ka nmo kêlîmî té, pini n:ii ngê nmî Lémi Yesu a pyidu ngê. *

25 Chóó Lémi ngê Yesu nmo a dy:ââ ngê, nmî dono knî yi l:êê dîy:o pwene. Nmî yíkî dmi u pwo ghay wo, pi mb:aa ngê u ngwo nmî pyaa dniye, wod:oo Chóó Lémi ngê Tp:oo mêtê pyidu ngê.

5

Yesu ngê Chóó Lémi ka u ngwo a kââdî nmoo

1 Nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmo kêlîmî té, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo nmî pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi u k:ii numo p:uu dpînê d:uu té. *

2 Yesu Kédisu ngê keñe nmo yinë kpêmî ngê, Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo nmî ghê dniye, Chóó Lémi nmo u ngwo wunê vyyuwo. Nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a tóó, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ntee pini ngê anmî pyaa dmi.

3 Kópu m:uu ala. K:omo tpile dono kópu nmo wadnyi pyodopyodo, ngmênê nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê amyednyi ya, mu kópu u dîy:o dono u vyímî pyu ndîi ngê u ngwo anmî pyaa dmi. *

4 Yi dono anmo a vyímî knomomê, ye Chóó Lémi ngê nmo wa vyi, Nmyo mb:aamb:aa dé. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama dpî yââ, nipi, Chóó Lémi ngê daawa mb:ii nmo.

5 Yi kópu nmî lama ka tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmo a dy:ââ ngê, nmî mênê yaa wo, u ngwo nmo a vyu, apê, Nmyi nuu ghi dmi a nódó a tóó.

6 Dini ghi n:ii ngê dono ngê nmee a ya, doo u ntââ nmî chóochóó daap:oo ngee nmoo. Chóó Lémi ngê wéni n:ii a ngmîdi ngê, yi wéni ngê Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmî l:êê dîy:o u ngwo pwene.

7 Dyámê pee u l:êê dîy:o wanyi vyi, anye, U ntââ l:êê têtê wanî pw:onu, ngmênê k:omo tpile m̄yipe pi mb:aa, myedaanyi vyi, A pyipe u l:êê dîy:o n:aa pwopwo.

8 Ngmênê dini ghi n:ii ngê daa yoo mb:aa ngê nmee a kwo, Yesu Kédisu ngê yi kópu vyílo yi d:uu ngê, nmî l:êê dîy:o pwene, ala kópu u ngwo nmo w:ee ngê, nmîmo, Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódó ndêndê ngê a tóó. *

* 4:19: Gen 17:17 * 4:22: Gen 15:6 * 4:23-24: Lóma 15:4 * 5:1: Lóma 3:24 * 5:3: Njems 1:2-3 * 5:8: Njon 3:16; 1 Njon 4:10

9 U pwopwo u l:êê dîy:o, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, Yesu ngê nmî kpadakpada tédê ndêndê ngê wa dyé nmo. *

10 Chóó Lémi u k:i i noko nmee diya, ngmênê chóó Tp:oo u pwopwo u l:êê dîy:o, u kwo a kâádi nmoo. Ndêndê ngê yinê wa ngee nmo, Yesu u ghê kamî nmî mênê adî ya, mu kópu u dîy:o nmo Chóó Lémi u pyipe yoo. *

11 Kópu m:uu a tóó, Chóó Lémi ngê nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, Chóó Lémi ka yinê a kâádi nmoo.

Adam pini dê nmî Lémi Yesu Kédisu

12 Pi ngmidi ngê dyámê mbêmê dono u kn:ââ a chópu, pwopwo u kn:ââ yinê mye chópu. Ala ngwo nmo yintómu pwopwo u yoo, mu kópu u dîy:o dono nmo d:uud:uu ngê. *

13-14 Kn:ââ Adam u dye ghi ngê, nkoo Mósisi ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mî d:êê ngê, yi ngwo dyámê mbêmê dono modoo ya. Doo u ntââ pwopwo u wépi daapî pwaa ngópu. Chóó Lémi ngê Adam ka kópuni a vuu, yi kópu Adam ngê daa nyongo, dono d:uu ngê, u kuwó dini ghi ngê yed:oo pwene. Chóó Lémi ngê yélini ye kópu daa vuu, mye pw:oo dniye. Yi dini ghi ngê Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu pi ka ghêlî daa vuu, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê yi dono dédpîmo a kpââ.

Adam ntee doo a ya, Yesu yinté myedoo a ya, mu kópu u dîy:o pi ngmidi u wââ pi yilî yi p:uu kee wo. Adam mu ngmidi ngê knâpwo kalê nmoo, Yesu mu ngmidi nmî Mbwámê ngê mê pyodo. *

15 Ngmênê Adam pini dê Yesu yi dpodo dê u mo u mo dê. Chóó Lémi u módó yeedeyeede daa Adam u dono ntee tpile. K:omo tpile pi ngmidi ngê dono kn:ââ a chópu, pwopwo kn:ââ myedê chópu, ngmênê Yesu Kédisu mu ngmidi ngê ndîi kópu ngmê nmo yinê a ñuwo, Chóó Lémi u módó yeedeyeede nmî yilî nmo a kpo.

16 Adam ngê dono mu ngmidi d:uu ngê, dono kn:ââ u ngwo a chópu, wod:oo Chóó Lémi ngê kpadakpada u yoo ngê pyódu nmoo. Ngmênê Yesu Kédisu u l:êê dîy:o, k:omo tpile dono yilî nmî d:uu ngê, Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yi dono yilî mê chedê ngê.

17 K:omo tpile pi mu ngmidi u dono u l:êê dîy:o pwopwo u pi ndîi ngê pyodo, doo u ntââ pi ngê u wépi daawa puwâ, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kópu ndîi ngmê d:uu ngê. Chóó Lémi ngê pini n:i i ka u módó yeedeyeede wa y:oo, Yesu Kédisu u l:êê dîy:o pi mb:aa ngê u kwo wa pyódu, yi pini ka ghê kamî wa y:oo, u pi ndîi ngê wamye pyódu.

18 Nmî kn:ââ ngê u dono mbêmê ntee knâpwo kalê nmoo, kpadakpada u yoo ngê u ngwo nmî pyaa dniye, nmî Mbwámê ngê u kópu mb:aa mbêmê nmî tpyuu u maa yinté a yó, nmî ghê kamî u maa yinté myedê yó. *

19 Nmî kn:ââ ngê Chóó Lémi u dnye a vyâ, yoo dono ngê u ngwo pyódu nmoo. Nmî Mbwámê ngê Chóó Lémi u dnye mb:aamb:aa ngê a nyongo, yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo anmî pyaa dmi.

20 Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, mu kópu u dîy:o apê, Yi lama paa yaa we, Ala nmo dono dé. Pini n:i i ngê ala kópu wa vyi, A dono ndîi, ala

* 5:9: Epeso 1:7 * 5:10: Kílosa 1:22 * 5:12: Gen 3:6; Lóma 6:23 * 5:13-14: 1 Kódin 15:21-22

* 5:18: 1 Kódin 15:22

kópu amye vyi, Chóó Lémi u módó yeedeyeede a ka mye ndîi, a dono u kuwó myaa kéé té.

²¹ Dono ngê ntee dpîmo mbêpê kîgha nmo, u lêê dîy:o pwopwo nmî vy:o a tóó, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ngê ala ngwo yinté mye mbêpê kîgha nmo. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu nmoo, ghê kamî nmo amyedê kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

6

Yesu u kii nipi pwopwo

¹ A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dono yilí anmî d:uud:uu, Chóó Lémi u módó yeedeyeede ndîi ngê u ngwo nmo paa pyaa we?

² Nmyenê, Kêle, yinté daa tóó. Nuw:o dono ka nmî pw:oo dniye, doo u ntââ mēdaadî mbêpê kîgha nmo.

³ Ala kópu nmyi lama a yaa we, Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu u pi ngê mbwaa paa a kmênê nmoo, u pwopwo ka u ngwo a kââdî nmoo.

⁴ Yi ngwo Yesu u k:ii nipi nmî pw:oo dniye, u k:ii mye kmênê nmoo. Nmî Mî ngê u wêdêwêdê mbêmê Yesu Kédisu ntee a pyidu ngê, ghê kamî yinté nmo amyedê kê. Nuw:o kamî ngê dye ghi yintómu choo mbêpê kîgha nmo. *

⁵ Yesu u k:ii nmo kââdî ngê, ntee pwene, yinté my:oo pw:oo dniye. Daawa kéé nmo, ntee a pii wo, yinté amyino pii dmi.

⁶ Pini n:ii Yesu u yoo vy:o dpî ghê, yi pini ngê ala kópu dpî vyi, dpo, Na a ka a nuw:o mbwee Yesu u kîdosi nédê mye t:ee ngópu, y:i mye pwene, Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Yi nuw:o dono pw:oo dniye, nuw:o dono ngê mēdaadî mbêpê kîgha dé. *

⁷ Dini ghi n:ii ngê pi dpî pw:onu, u dono yilí dyámê mbêmê dpo kuwo.

⁸ Yesu u k:ii nmî pw:oo dniye, yi kópu u lêê dîy:o u k:ii anmî ya.

⁹ Nmî lama ka tóó, Yesu ka a pii wo, mēdaawa pw:onu. Pwopwo wa dîpî, mēdaawa nūw:o. *

¹⁰ Yesu ng:éêntómu pwene, dono mēdaamowa a pyw:oo. Chóó Lémi k:ii nipi a tóó mo, chedê ngê daawa pyódu. *

¹¹ Alanté dmyinê nuw:o, dono ka nmî pw:oo dniye, mēdaadî mbêpê kîgha nmo, Yesu Kédisu u k:ii nmo kââdî ngê, Chóó Lémi ngê wunê mbêpê kîgha nmo. *

¹² Ala dini ghi ngê nuw:o dono ngê kímê mbêpê kîgha nmyo, nmyi chóó nmyi nuw:o dono dpî kéé tóó.

¹³ Nmyi nuw:o dmi nuw:o dono p:uu kímê kwo, nmyi yi dmi dono u maa p:uu nangmê kââ, nmyi kêê dmi dono p:uu nangmê yé, ngmênê nmyi chóóchóó ndéndê ngê Chóó Lémi ka dpî y:ee tóó, kópu mb:aa u ngwo dmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o pwopwo vy:yinê a y:ee nmyoo, ghê kamî nmye yinê myedê kpo.

¹⁴ Ala kópu ndê kópu. Dono ngê daadî mbêpê kîgha nmyo, mu kópu u dîy:o daa dēêpî kópu dyuu ngê a wêdêwêdê kîgha nmyo, ngmênê Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yinê a wêdêwêdê kîgha nmyo.

Dpodo pyu yoo yi danêmbum

* 5:21: Lóma 6:23 * 6:4: Kílosa 2:12 * 6:6: Nkal 5:24 * 6:9: Tpyuu 1:18 * 6:10: 1 Pita 3:18

* 6:11: 1 Pita 2:24

15 A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dono ngmanmî d:uu, mu kópu u díy:o daa dêêpî kópu dyuu p:uu nmî nuw:o dmi a wee, ngmênê Chóó Lémi u módó yeedeyeede p:uu nmî nuw:o dmi a wee, nmî dono yilí yintómu u kuwó wa kéeé té, mēdaawa a ngí té? Nmyenê, Apuu! Yinté daa tóó. *

16 Ala kópu ndéndê ngê nmyi lama ka tóó, pini n:ii p:uu nmye dpodo té, yi pini ngê yinê adí dpodo kîgha nmyo. Dono p:uu anmyi dpodo, ye pwopwo anmyinê pyw:ee ngmê. Chóó Lémi p:uu anmyi dpodo, u dnye ka mb:aamb:aa ngê anmyi ng:aa, ye pi mb:aa ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. *

17 Chóó Lémi kwunokwuno koo, mu kópu u díy:o k:omo tpile dono p:uu wunê mwiyé nmyee a dpodo, ngmênê dono p:uu dpodo nmyinê kuwo ngópu, Yesu u kópu n:ii nmyi ny:ee tumo, yi kópu dyuu d:ud:umbiy:e nmye cháâchââ ngmê.

18 Nyââ, Yesu ngê dono kwulo a pwaa nmyoo, dpodo mb:aa p:uu dpodo kalê nmyoo. *

19 (Dyimê pywuu nmye yed:a kê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi p:uu kópu dé yi wopwe nmye dpodo ndîi, módó daanmyinê w:ee t:oo.) Wunê dono u dpodo pyu ngê nmyi pyaa dniye, p:uu nmyee a dpodo, até dono kópu yilí nmyee a d:uud:uu, kópu dpîp:engmê kuwa kalê ngópu. Ala ngwo pi mb:aa u dpodo pyu ngê pyaa dmyeno, u nuu u kópu yidmyinê d:uud:uu dé, ntee a tóó, yinté yinê a pyépi nmyo.

20 Dini ghi n:ii ngê dono u dpodo pyu ngê nmyee a ya, mb:aamb:aa p:uu dênmyee a mbêpê.

21 Dono u yi woo n:ii nmyi ntówo tumo, yi yini kîgha ló dé, pwopwo u tpile dé. Yi kópu yilí ala ngwo nmyinê nmye mywenemywene u kópu dé. *

22 Yesu ngê dono kwulo a pwaa nmyoo, Chóó Lémi u dpodo pyu ngê pyódu nmyoo, Chóó Lémi ntee pini ngê mye pyépi nmyo, ghê kamí u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

23 Pini n:ii dono p:uu a dpodo, pwopwo u ngwo wunê kmênêkmênê, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii nipi wunê kââdikââdi nmoo, u módó yeedeyeede mbêmê ghê kamí nmo wunê kuwo ngê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

7

Yéyéé u dyimê pywuu

1 A tidê mbwó yoo, ala kópu u wopwe ngê daanmyi dêê dmi, mu kópu u díy:o dêêpî kópu dyuu nmyi lama a kwo.

2-3 Dyimê pywuu nmye ngmênêinê kuwo. Dêêpî kópu dyuu ngê pi cha dpo kââdi dê, u dí pwopwo anyi wunê tóó. Yepe ngê u moo wa a kuwo, kn:aa pini ka amí lê, ye daa yéyéé u kópu ayi d:uu, ngmênê mââ ti u kópu ayi d:uu. Ngmênê u moo mwiyé dpî pw:oo knomomê, ye yéyéé u dêêpî kópu yi pyópu p:uu u ngwo dpo pywáí, módó pyââ ngê moo pyódu, u ntââ amê yéé, mēdaa mââ ti u kópu yu d:uu.

4 A tidê mbwó yoo, nmyo mye ntee dé. Mósisu u dêêpî kópu dyuu ka nmyi pw:oo dniye, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u k:ii nipi nmyi pw:oo dniye. Yi kópu u lêê díy:o Mósisu u dêêpî kópu dyuu ngê daamodí mbêpê kîgha nmyo. Yesu Kédisu dini ghi n:ii ngê a pii wo, u yoo ngê u ngwo pyódu nmoo, mu kópu u

* 6:15: Lóma 6:1 * 6:16: Njon 8:34 * 6:18: Njon 8:36 * 6:21: Lóma 7:5 * 6:23: Lóma 5:12,15

díy:o u yi u ngwo doo kwo, Kópu mb:aa yilí dny:oo d:uud:uu dé, M:aa u pi ndíi ngé paa pyaa we. *

⁵ Dini ghi n:ii ngé nuw:o mbwee p:uu nmee a mbêpê, dêêpí kópu dyuu ngé kwódu yé u kópu nmí nuwo yinê kalê too. K:omo tpile pwpowu u kópu dé, ngmênê u yi nmo doo kwo, Yi kópu nmí d:uu té. *

⁶ Ngmênê ala ngwo dêêpí kópu dyuu nmí p:uu da pywáí, mu kópu u díy:o tpileni ngé doo tpyé nmo, yi tpile ka nmí pw:oo dniye. Mósisi ngé wunê kópu dyuu n:ii a d:êê ngé, daa yi kópu dyuu ngé a mbêpê kígha nmo, ngmênê kópu kamí, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngé yinê a mbêpê kígha nmo. *

Nuw:o dono pini dê dêêpí kópu dyuu

⁷ A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, dêêpí kópu dyuu lónté tpile, dono? Nmyenê, Kêle, ngmênê dêêpí kópu dyuu ngé dono a ka yinê a kêma ngé. Dêêpí kópu dyuu ngé wodaa vya, Kn:aa pini u tpile u yi nga kíngmê kwo, ye yi kópu a lama daapê tóó. *

⁸ Dêêpí kópu dyuu mbêmê nuw:o dono ngé dóó noo, u ngwo noo nuw:o dono, kn:aa pini u tpile dé yi yi dmi a nga u ngwo dpímo kwo. Dêêpí kópu dyuu wodaa kwo, ye nuw:o dono paa dípi.

⁹ Dêêpí kópu dyuu a lama ghêlí daa yaa wo, a ghê doo ya, ngmênê dini ghi n:ii ngé dêêpí kópu dyuu ní nyongo, nuw:o dono a gha vy:o wêdêwêdê ngé pyodo, u ngwo ní pwene. *

¹⁰⁻¹¹ K:omo tpile Chóó Lémi ngé u yi doo kwo, Dêêpí kópu dyuu ngé ghê ye mê y:ee ngé, ngmênê pwpowu u ngwo nê pyw:àngo, mu kópu u díy:o dêêpí kópu dyuu mbêmê nuw:o dono ngé dóó noo, u ngwo vya noo.

¹² A tídê mbwó yoo, dyimê pywuu nmye ngmênê kuwo. Pi ngé tuu angma a ngí, pi u ngwo angmê vy:a, ye daanmí vyi, Tuu dono. Kêle, tuu dpodo u tpile, nuw:o u mênê daa tóó. Tpile mb:aa. Pini n:ii ngé u mbwó dpí vy:a, yi pini dono. K:omo tpile Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu mb:aamb:aa, ngmênê nuw:o dono ngé a ngí too, u ngwo vya noo. *

¹³ A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu mb:aa ngé vya nyoo? Nmyenê, Kêle, ngmênê nuw:o dono ngé p:ee vya noo. Nuw:o dono ngé yi dêêpí kópu dyuu mb:aa ngma a ngêêdí, tuu ntee tpile ngé pyódu ngé, u ngwo vya noo, u ngwo nê w:ee ngé, nê, Nuw:o dono u mênê mb:aamb:aa daa tóó mo daa tóó.

Pi u tpiipi

¹⁴ Nmí lama ka tóó, Chóó Lémi ngé dêêpí kópu dyuu nmo yinê a kpo, ngmênê a chóó a wêdêwêdê mbêmê yi dêêpí kópu dyuu u cháachâa ngé n:aa dípedípe yédi, mu kópu u díy:o nê dono p:uu dpodo pyu, yinê a mbêpê kígha noo.

¹⁵ Kópuni n:aa d:uud:uu too, dênîné wopwe too, mu kópu u díy:o, u ya a nga a kwo, kópu mb:aa yiní d:uud:uu dé, ngmênê dîné d:uud:uu too. Kópuni a ka dono dé, vyílo yi kópu yiní d:uud:uu too.

¹⁶ Tpéé kópu tpapê ngé nê w:ee ngé, nê, Dêêpí kópu dyuu a ka yi mb:aamb:aa.

¹⁷ Yi kópu u l:êê díy:o nê kuu, dono kópu a chóó dîní d:uud:uu too, ngmênê nuw:o dono n:ii a gha vy:o a tóó, yinê wunê tpyuu noo.

* 7:4: Lóma 6:2,11; Nkal 2:19 * 7:5: Lóma 6:21 * 7:6: Lóma 8:2; 6:4 * 7:7: Ex 20:17 * 7:9:

18 A lama ka tóó, a chóó a mênê kópu mb:aa daangma a tóó. K:omo tpile u ya a nga a kwo yédi, Kópu mb:aa ní d:uud:uu dé, ngmênê n:aa dípedípe yédi, díni d:uud:uu too, a yi dé dnyinté ghiye a m:i mo, a kêê dê dono p:uu a dpodo mo.

19 Kópu mb:aa n:i u ya a nga a kwo yédi, Ní d:uu, yi kópu d:uud:ee d:uu. Kópu dono n:i u ya a nga daa kwo yédi, Ní d:uu, yi kópu vyílo yiní d:uud:uu ngê.

20 Yi kópu u l:êê díy:o na a ka a nuw:o daa a tpiipi, ngmênê nuw:o dono n:i a mênê a tóó, yinê wunê tpyuu noo.

21 A tíde mbwó yoo, alanté a tóó. Dini ghi n:i ngê u ya a nga adí kwo, Kópu mb:aa ngmênê d:uu, ngmênê nuw:o dono a nkígh:ê a ya yédi.

22-23 Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu a nuu u kópu dyuu, ngmênê kn:aa lémi ghi a mênê ngma a dpodo yédi, a nuw:o p:uu a d:uu yédi, dono p:uu dpodo pyu ngê yinê a pyépi noo. *

24-25 A nuw:o mu ngmídi ngê Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu yinê a cháâcháâ ngê, ngmênê a chóó a wêdêwêdê ngê doo u ntââ kópu mb:aa daaní d:uu, a yi dé dnyinté ghiye a mo, a kêê dê dono p:uu a dpodo mo. Nuw:o dono ngê dono u maa p:uu wunê tpyuu noo, máádini u dí pwopwo. Yi kópu ngê a gha dê dyênê, a p:uu nanê wa a pywálí? Mw:ââkó Chóó Lémi, nmí Lémi Yesu Kédisu ngê yinê wa a pywálí. *

8

Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono vyápê

1 Yélini Yesu Kédisu u k:i a kââdí dnyie, yi yéli Chóó Lémi ngê daawa kpada.

2 U Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê Yesu ka yinê a kââdí nmoo, ghê kamí nmo yinê myedê kpo, pwopwo pini dê dono ye yinê mye w:êê nmoo.

3 Mósisi u dêêpí kópu dyuu dêê wo, mb:aamb:aa ngê daa pyódu nmoo, mu kópu u díy:o dp:oo nuw:o pyu mb:aa dé. Chóó Lémi ngê chókó tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmo ntee pini ngê pyodo. Nmí l:êê díy:o nmí dono íedê kele, Chóó Lémi ngê dono u gwo ndyíko ngê.

4 Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê wunê pyépi nmoo, kópuni Chóó Lémi ngê u yi a kwo, yi kópu yinmo d:uud:uu too. Daa nmí chókó nmí wêdêwêdê mbêmê nmo m:i té, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmo m:i té, u dêêpí kópu dyuu u gwo nmo cháâcháâ too. *

5 Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu t:oo, ngmênê yélini yi chókó yi nuw:o mbwee u pono a vyápê té, daa Chóó Lémi u nuu u kópu ye d:uud:uu t:oo.

6 Yélini yi chókó yi nuw:o u pono a vyápê té, ghê kamí yi mênê daa tóó, myedaawa a pyw:ee ngmê. Yélini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, ghê kamí wunê da pyw:ee ngmê, Chóó Lémi u k:i noko mb:aamb:aa ngê a pyede. *

7 Pini n:i chókó u nuw:o u pono a vyápê yédi, yi pini Chóó Lémi p:uu a d:uu yédi, u dêêpí kópu dyuu daa cháâcháâ ngê, mu kópu u díy:o yi pini dpi dípi.

8 Doo u ntââ yi pini ngê Chóó Lémi u nuu u kópu daangmêwa d:uu.

9 A tíde mbwó yoo, ngmênê dp:ee yinté yéli. Mumdoó Chóó Lémi u Ghê Dmi ndêndê ngê nmyi mênê a tóó, ye u pono nmye vyápê nyédi, nmyi chókó nmyi

* 7:22-23: Nkal 5:17; Njems 4:1; 1 Pita 2:11

* 7:24-25: 1 Kódin 15:57

* 8:4: Nkal 5:16,25

* 8:6:

nuw:o mbwee u pono dp:ee vyápê nyédi. Nii u mênê Yesu Kédisu u Ghê Dmi daa tóó, yi pini doo u yoo vy:o pini ngmê. *

10-11 K:omo tpile dono ngê nt:ââ nmyoo, doo u ntââ nmyi chóó kópu mb:aa u ngwo daangmanmyi d:uu ngmê, ngmênê Yesu Kédisu nmyi gha vy:o a tóó, u Ghê Dmi ngê mêtê pyidu nmyoo, a wêdêwêdê kîgha nmyoo, mu kópu u dîy:o Yesu ngê Chóó Lémi ka a kââdí nmyoo. Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu a pyidu ngê. U Ghê Dmi vyílo nmyi mênê ye tóó, yinê a wêdêwêdê kîgha nmyoo.

12 A tidê mbwó yoo, nmyi nuw:o mbwee u wépi dmyinê pwapí dé.

13 Nmyi nuw:o mbwee u pono anmyi vyápê, ye wanmyi pw:oo dmi. Chóó Lémi u Ghê Dmi ka anmyi ng:aa, nmyi nuw:o mbwee u kópu dono u ngwo anmyi kéé t:oo, ye ghê kamí wanmyinê pyw:ee ngmê. *

14 Yéliini Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono a vyápê té, yi yéli Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo.

15 Wunê daa dnyinté nmyimo a nkîngê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté nkîngê têtê daawa diyédiyé kalê nmyo. Kêle. Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê yinê pyódu nmyoo, Chóó Lémi ka u ngwo nmo tpapê ngê, kwonmîmo, M:aa. *

16 A tidê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo. U Ghê Dmi k:ii nmî ghê dmi kní y:oo yi kópu a tpapê ngópu. *

17 Yesu u tidê mbwó ngê nmî pyaa dniye, pi kní y:oo Yesu Kédisu u L:êê dîy:o dono nmo wa d:uu knomomê, yi dono u mgîní anmo vyîmî knomomê, ye Yesu u k:ii mb:aamb:aa ngê wanmîn:aa ya, Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede nmo wa a kê. *

Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kópuni wa d:uu

18 Ala dini ghi ngê dononi u mgîní nmo vyîmî, yi mgîní vyîmî daa ndîi. Ala ndîi kópu, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê ngmênê ntee pini ngê amí pyódu nmo. *

19-22 K:omo tpile Chóó Lémi ngê tpile yintómu mb:aamb:aa ngê a l:âmo ngê, ngmênê nmî kn:ââ u dono u dîy:o tpile yilí yintómu a dyênê dniye, ala ngwo a l:êê nyédi, a wélilí mgîní vyîmî nyédi, a pwopwo nyédi, myoo ng:eme dmi. Ngmênê mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê yi dono wa chedê, tpile yilí yintómu kamí ngê amí pyódu té, tp:oo módó tp:oo mââ kní yi k:ii noko mb:aamb:aa ngê adnyin:aa ya. Mbwili ntee a mgîní vyîmî yédi, tpile yintómu yinté a mgîní vyîmî té, u yi y:e a kwo, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo anmî m:uu té, yi wéni lîmîlîmî ngê dyimê we, Chóó Lémi ngê tpile yilí yintómu kamí ngê u ngwo paa pyódu téne. *

23 Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi nmo a kpo, ngmênê u módó yeedeyeede nmo doongê chedê ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî gha vy:o nmo mgîní vyîmî té, u dî, Chóó Lémi ngê u dpodo amí chedê, nmî chóochóó nmî pââ dmi kamí ngê amé pyódu té, tp:oo módó tp:oo mââ ngê anmîn:aa ya. *

24 Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê yi dpodo wa chedê, ngmênê yi kópu dp:oonngê módu. Yi kópu w:oo módu, Chóó Lémi ka daapono nuw:o té.

25 K:omo tpile yi kópu dp:oonngê módu, ngmênê yi kópu nmo t:âât:ââ, nmînê vyîmî.

* 8:9: 1 Kódin 3:16; 12:3 * 8:13: Nkal 6:8 * 8:15: 2 Tim 1:7; Nkal 4:5-6 * 8:16: 2 Kódin 1:22

* 8:17: Nkal 4:7; Tpyuu 21:7 * 8:18: 2 Kódin 4:17 * 8:19-22: Gen 3:17-19; 2 Pita 3:13; Tpyuu

21:1-5 * 8:23: 2 Kódin 5:2-4

²⁶ Nmî lama daa tóó, Chóó Lémi ka lónté anmî ngêpê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinë a ngêêpî nmoo. Kópu ndîi n:ii nmî mênê a tóó, u tpaê ngê doo u ntââ, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Chóó Lémi ka yinë dpî vyi, nmî l:êê dîy:o a ngêpê yédi.

²⁷ Chóó Lémi nmî gha vy:o wunê vvyuwo, u Ghê Dmi kópuni p:uu a nuw:o, yi kópu u lama mye tóó. Kópuni Chóó Lémi ngê u yi a kwo yédi, a yoo ye nî y:oo, u Ghê Dmi ngê yi kópu nmî l:êê dîy:o u kwo a dmyinê ngê.

²⁸ Ala kópu nmî lama a tóó, Chóó Lémi u nuu ghi n:ii dé yi nódo adî ya, yi yéli y:e kópu yilî n:ii wa pyaa dmi, yi yéli yi mb:aamb:aa u l:êê dîy:o y:e wa pyaa dmi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê ló dini a ngmidi too, yi nuu ghi dmi nódo a tóó. *

²⁹ Chóó Lémi ngê yi yéli ló dini a ngmidi ngê, apê, A tp:ee ntee yéli ngê wanî pyódu té, a tp:ee u tíde mbwó yilî ngê u ngwo paa pyaa we.

³⁰ Yélini Chóó Lémi ngê wunê a ngmidi ngê, nmo yi yéli, ala ngwo nmodê, A pwiyé dmyeno, a yoo vy:o anyi ghê dmyeno, mu kópu u dîy:o nmyi dono a kuwó kidi kéé té. Chóó Lémi ntee a tóó, yinté pini ngê a pyépi nmo.

Doo u ntââ kópu ngmê ngê Yesu nódo nmî nuu ghi dmi daawa a ngî

³¹ Chóó Lémi ngê yinë a ngmidi nmoo, chóó u kwo a kââdi nmoo, doo u ntââ pi ngê mēdaawa chámê nmo.

³² Chóó Lémi daa kede wo, daa vvyu, A chóó a tp:ee angênté anî y:oo, ngmênê nmo yintómu nmî kpêê ngê yó. Chóó tp:oo nmo a kpo, tpile yilî u ntââ mbêmê nmo amyedê kê.

³³ Nmo Chóó Lémi u ngmidi ngmê u yoo, pi mb:aa ngê chóó pyódu nmoo.

³⁴ Yi kópu u l:êê dîy:o doo u ntââ pi ngê daawa ndyîko nmo. Yesu Kédisu ngê daawa ndyîko nmo, mu kópu u dîy:o nmî l:êê dîy:o vyílo yi pwene, myombó mēdê pii wo, Chóó Lémi u nkîgh:ê a tóó, nmî l:êê dîy:o u kwo a ngêpê yédi. *

³⁵ Yesu Kédisu nódo nmî nuu ghi dmi kópu ngmê ngê daawa a ngî. Komo tpile nmo dómudómu té, ó ndapî nmî ngópu daadî ya, ó pi knî y:oo dono kópu nmo wa d:uu t:oo, amy:oo pw:oo dmi, ngmênê yi kópu knî y:oo Yesu Kédisu nódo nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê. *

³⁶ Chóó Lémi u komo kapî pyu ngmê ngê yi dono knî yi l:êê dîy:o ala kópu a d:êê ngê, apê,

Nmî Lémi u l:êê dîy:o pi knî y:oo nmî vyee tēdê wo dpî chedê ngmê.

Sipi vyee yinë ye ntee daa ndîi kópu,

yinté límílimí ngê dpî vya nmo.

³⁷⁻³⁹ Yi kópu knî y:oo Yesu nódo doo u ntââ nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê, ngmênê yi vyimî ngê Yesu u wēdēwēdē ngê a wēdēwēdē kîgha nmoo. Nyââ, a lama ka tóó, kópu ngmê ngê nódo nmî nuu ghi dmi doo u ntââ daawa a ngî. Pwopwo wa dîpî, dyámê u tpile yilî yintómu wamye dēê dmi, enjel yoo kada pini yoo amye dēê dmi, awēde u kópu dé wa dēê dmi, mää u kópu dé amye dēê dmi, dyámê u wēdēwēdē yintómu amye dîpî. Yi kópu yintómu knî y:oo Chóó Lémi nódo nmî nuu ghi dmi daawa a ngî ngmê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu nmî Mbwámê ngê pyodo.

9

Nju tpémi yi danêmbum

* 8:28: Epeso 1:11 * 8:34: 1 Njon 2:1; Hipilu 7:25 * 8:35: 2 Kódin 4:8-11; Psalm 44:22

1-3 A yoo Nju tpémi yi l-êê díy:o a nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê dê pyódu. Lukwe díy:o Yesu Kédisu kí mb:ii ngópu? Yesu ngê u nkwo wa mb:ii té. U ya a nga a kwo, Yesu ka nê tpélimbiy:e té, yi Mbwámê ngê u ngwo paa pyaa we. K:omo tpile Chóó Lémi ngê wa mb:ii nê, a d:aa wa a kââdí ngmê, yi kópu a ka mye u ntââ. Ndé kópu yidê vyi, díní k:omodanê. Yesu Kédisu ngê dí kp:aa, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê myidí kp:aa.

4 Nju tpémi Chóó Lémi u ngmídi ngmê u yoo, yepê, Nmye mb:aamb:aa ngê wana a vyuwo, pi nmyi vy:o ngmanê ngmídi, nmyi Mbwámê ngê waní pyódu. Chóóchóó ye a kêma ngê, chóó u kwo myedê kââdí too, u dêêpi kópu dyuu ye mye y:ângo, u kwo ngêpê u kakêmé chóó ye mye chámê ngê.

5 Yi kn-ââ yoo yi pi dmi ndîi, Epílaham ngmê, tp:oo Yisak myomo, u kee Njakóp pyolo. Nju tpémi yi vy:o Chóó Lémi ngê nmí Mbwámê ngma a ngmídi ngê, Yesu Kédisu, pini n:ii mye nmí Yâpwo njini, nmo yintómu yinê a y:enê nmo. U pi ndîi ngê pyépi koo, u chaa kígha chedê ngê daawa pyódu. Ndé kópu yila. *

6 Chóó Lémi ngê Epílaham ka kwo, Nyoo yilí ngê wa pyódu, yi yéli waní ngee. Lukwe díy:o Nju tpémi yilí y:oo nmí Mbwámê mb:ii ngópu? Lukwe, kópuni Chóó Lémi ngê a vyu, yi kópu daa ntiye ngê? Kêle, u kópu ndêndê ngê a ntiye ngê, ngmênê daa Nju tpémi yintómu yi ngee too, mu kópu u díy:o daa Nju tpémi yintómu Chóó Lémi u ngmídi ngmê u yoo.

7 Myenté, Epílaham u yoo vy:o woni kní doo u yoo njini, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê Epílaham ka kwo, Nyoo njini, daa Yisímél u yoo, ngmênê Yisak u yoo. *

8-9 K:omo tpile Sela daa tpete u ntââ, ngmênê Chóó Lémi ngê Epílaham ka kwo, M-ââ daanîmo kêlî, u ngwo amênê diyé, yed:oo Sela tp:oo mââ wa t:aa. Yi kópu u nt:u kópu alanté, pi cha ntee dpí tpamê kní, tpémíni dpí tpyé t:oo, yi tpémi yoo daa Chóó Lémi tp:oo yoo, ngmênê tpémíni Chóó Lémi u kópu u l-êê díy:o dpí t:aa, yini ndêndê ngê tp:oo. *

10 Epílaham tp:oo dê y:e kópuni pyodo, yi kópu Yisak tp:oo dê y:e mye pyodo, tpémíni mwiyé ta, Chóó Lémi ngê mb:ii ngê, kuwóni yedê ngmídi ngê.

11-12 Dini ghi n:ii ngê yi pye Lípeka u mênê nipi dpímo a kwo, Chóó Lémi ngê yi pyópu ka kwo, N:ii kada wa t:aa, yini ngê u mbwó u dnye wadí nyêm. Ghêlî daa taa knopwo, kópu mb:aa p:uu kêê daa yé ngópu, kópu dono p:uu kêê myedaa yé ngópu, Chóó Lémi ngê Njakóp u ngwo a ngmídi ngê, ngmênê Yisó mb:ii ngê. Wéni n:ii ngê taa knopwo, Yisó mwiyé ta, Njakóp u kuwó doo a kwo. Dini ghi n:ii ngê kaa knopwo, Njakóp ngê Chóó Lémi u kópu ntiye ngê, Yisó u d:aa a kââdí ngê, pi kaa ngê mê pyodo. Daa yi pini mbwémi yi l-êê ghi dmi mbêmê Chóó Lémi ngê chámê doo, ngmênê chóó u nuw:o ngê Njakóp a ngmídi ngê, Yisó mb:ii ngê. *

13 Pi ngmê ngê Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê a d-êê ngê, apê, Njakóp u yoo a nuu u yoo, Yisó u yoo daa a nuu u yoo. *

14 A ka anmyinê póo dmi, a ka nye, Lukwe díy:o Chóó Lémi ngê Njakóp a ngmídi ngê, Yisó mb:ii ngê? A ka nye, Yinté daa tóo. A tídê mbwó yoo, Yi kópu dmyongé w:ee ngópu.

* 9:5: Mát 1:1-2; Njon 1:1   * 9:7: Gen 21:12   * 9:8-9: Gen 18:14   * 9:11-12: Gen 25:21,23
* 9:13: Mal 1:2-3

15 Chóó Lémi ngê Mósisi ka kwo, Pi yintómu kpadakpada u yoo, yi dono kní yi l:êê díy:o, ngmênê n:ii a ka wa ch:anê, yi pini u dono a kuwó waní kéeé té, yed:oo yi pini mēdaanî kpada. *

16 K:omo tpile pi ngê u yi adí kwo, Chóó Lémi u yoo vy:o nî ghê, kópu mb:aa yilí u l:êê díy:o adí d:uud:uu, ngmênê doo u ntââ Chóó Lémi u ngmídi ngmê u pi ngê chóó daawa pyódu, ngmênê pini n:ii Chóó Lémi ka wa ch:anê, Chóó Lémi ngê yi pini chóó wa a ngmídi, yi pini u dono yilí u kuwó wa kéeé té. *

17 Chóó Lémi ngê Yichip tpémi yi king Péló ka kwo, Mbii tēdē p:aa vya nyoo, ngmênê dīpī vya nyoo, mu kópu u díy:o pi kní y:oo a wēdēwēdē ndīī m:uu paa m:uu y:e. Kwo, K:omo tpile a yoo daanyi kwolo, ngmênê dini ghi n:ii ngê aní kpada ngi, u ngwo wanyi kalé té, dyámé mbēmē tpémi y:oo a pi u ngwo wa ny:ee ngmê. *

18 A tidē mbwó yoo, pini n:ii Chóó Lémi ka wa ch:anê, yi pini Chóó Lémi ngê wa ngee. Pini n:ii Chóó Lémi ka wa diy:a, Chóó Lémi ngê yi pini ngópungópu pyu ngê wa pyódu. Yi pini Chóó Lémi ka daawa a tpélimbiy:e, Chóó Lémi ngê yi pini u nkwo wa kpada.

Yamí d:ââ u dyimé pywuu

19 A ka wanmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi ngê yoo ngópungópu pyu ngê chóó wa pyódu té, lukwe díy:o yi ngópungópu u díy:o amé kpada té? A ka nye, Chóó Lémi ngê kópuni a d:uud:uu, n:uu ngmê u ntââ, yi kópu u kwo wa kwódu.

20 Nmyinê nmye nmye n:uu dé, Chóó Lémi u dnye u ngwo nmyinê vye ngmê. Yamí d:ââ ngê u l:âmol:âmo pyu ka daawa vyí, Lukwe díy:o alanté chi l:âmo nê? *

21 Mu kópu u díy:o d:ââ l:âmol:âmo pyu chóó u nuw:o ngê a dpodo yédi. U ntââ yi pini ngê tēpē ngmídi ngê d:ââ miyó dpí l:âmo, woni līmīlīmī ngê dpí l:âmo, daa mb:aamb:aa ngê, ntumokwodo mw:aandiye k:oo a tpyópwi nyédi. Woni mb:aamb:aa ngê dpí l:âmo, d:êê mb:aa p:uu dpí yé té, mb:aamb:aa ngê u kwo a vyuwó yédi, módó d:uudpí pwii, naa ndīī tēdē dpí pwii. *

22 Chóó Lémi ngê yinté kópu myeye d:uud:uu ngê. Chóó Lémi yélini ye dé nod:e, yi yéli díyo wa a pw:ono, pi kní y:oo u nod:enod:e pini dē u wēdēwēdē nipi yi ngwo wa m:uu d:oo. Ngmênê ala ngwo yi yéli yi dono kiyedé vyímí.

23 Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Pi kní y:oo a yoo yi p:uu paa m:uu nēne, wod:oo a ngmídi nmoo, nmí dono u kuwó kéeé too, mb:aamb:aa ngê a pyépi nmoo.

24 Daa Nju tpémi yi mo yi vy:o a ngmídi nmoo, ngmênê kn:aa yéli mye yi vy:o myedé ngmídi nmoo.

25 Hóséya ngê Chóó Lémi u komo alanté a kââ, apê,

Yélini a yoo vy:o dēpwo a kwo,

a yoo ngê aní pyódu té.

Yélini yi nuu ghi dmi a nódo dēpwo a ya,

yi nuu ghi dmi a nódo am:aa yé. *

26 Apê, Yélini ye ní vya, yenê, Nmyo dp:ee a yoo,

yi yéli yi pi dmi pi kní y:oo wa ntaa ngmê,

awo, Yâpwoni ghê a t:a, yi yâpwo tp:oo yoo. *

* 9:15: Ex 33:19 * 9:16: Epeso 2:8 * 9:17: Ex 9:16 * 9:20: Is 45:9 * 9:21: Jer 18:6 * 9:25:

Hos 2:23 * 9:26: Hos 1:10

27 Yisaya ngê Yisîléli tpémi yi p:uu ala kópu a d:êê ngê, apê, K:omo tpile Yisîléli tpémi têda tii, ngmênê Chóó Lémi ngê kóó k:oo yilí daawa kââ, *

28 mu kópu u díy:o dyámê mbêmê tpémi yi kpadakpada u kópu n:ii a vyyu, ndêndê ngê límîlímî ngê wa d:uu.

29 Yisaya ngê ala kópu mye d:êê ngê, apê, Nmî Lémi ndîi ngê nmî tp:ee dmâádîma yi vyye têdê wodîpê dyé too, ye Sodom tpémi Kîmoda tpémi ntee chedêchedê chedê ngê, yinté myepî chedê nmoo. *

Lvêédîlvêédî u chêêpî u dyimé pywuu

30 A tîdê mbwó yoo. Yélini daa Yisîléli tpémi, yi yéli y:oo Chóó Lémi dêdnye nmy:uu, ngmênê dini ghi n:ii ngê Yesu ka kélímî mbê dniye, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê u ngwo pyaa dniye.

31 Yisîléli tpémi y:oo u yi doo kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, u l:êê díy:o u dêêpî kópu dyuu dnyimo cháâcháâ, ngmênê u cháâcháâ ngê dêê dniye.

32 Dêê dniye, mu kópu u díy:o yi chóó yi wêdêwêdê mbêmê dêêpî kópu dyuu dnyimo cháâcháâ dé, Chóó Lémi ka dêdnyimo kélímî. Chêêpî ngmê p:uu a lvêédî dniye, u ngwo a ghay dniye.

33 Chóó Lémi ngê yi chêêpî p:uu ala kópu a vyyu, apê, Yisîléli tpémi yi maa p:uu chêêpî kpiyé ngmên:aa kapî, p:uu pèdê lvêédî dniye, u ngwo pèdê ghay dniye.

Ngmênê pini n:ii ngê yi chêêpî kpiyé wa mya, u kwo adî kélímî, yi pini daawa a ghay.

A tîdê mbwó yoo, yi chêêpî kpiyé u pi Yesu Kédisu, nmî Mbwámê. *

10

Nju tpémi yi nuw:o mbwee

1 A tîdê mbwó yoo, a chóó a yoo Nju tpémi yi l:êê díy:o a ghê tuu ye tóó. Dye ghi yintómu yi l:êê díy:o Chóó Lémi ka n:aa ngêpê yédi. Ndêndê ngê u ya a nga a kwo, Chóó Lémi ka mê diyé dniye, kóó k:oo u ngwo paa kaa téne.

2 Chóó Lémi u pi ndêndê ngê a cháâcháâ ngmê, ngmênê u nuw:o ghi dyuu dnyinté yi lama a pyede.

3 Ala kópu doongê w:ee ngópu, Yesu nmî l:êê díy:o pwene, pini n:ii u kwo adî kélímî, Chóó Lémi ngê yi pini u dono u kuwó wa kée té, pi mb:aa ngê wa pyódu. Ngmênê Chóó Lémi ngê pini n:ii a ngmîdi ngê, yi pini mb:ii ngópu, yi chóó yi wêdêwêdê mbêmê dêêpî kópu dyuu a cháâcháâ ngmê, mu kópu u díy:o u yi y:e a kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, kóó k:oo u ngwo paan:aa kaa nmîne.

4 Ngmênê Yesu ngê yi máádi nkoko ngê, u maa kamî kpêmî ngê, pini n:ii u kwo adî kélímî, Chóó Lémi ngê yi pini kóó k:oo u ngwo wa a kââ.

Yesu ka kélímî pini dê u pi tpapê yi kópu

5 Dêêpî kópu cháâcháâ u maa p:uu Mósisi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê, Pini n:ii ngê dêêpî kópu dyuu d:ud:umbiy:e adî cháâcháâ, yi pini ngê u ghê njini u ngwo wa a pyw:oo.

6-7 Ngmênê dp:oo u ntââ dé. Dêêpî kópu dyuu u cháâcháâ ngê nmo dípedípe nyédi, ngmênê Yesu ka anmî kélímî, ye Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu

nmo. Yi kópu nmî nkîgh:ê a tóó, Yesu daa kuughê wunê tóó. Yesu u ghîpîghîpî tédê, mbóó p:uu pi d:uudpî nî, kpêênî pi myed:uuwodê pyidu.

⁸ Kêle, ngmênê nmî nkîgh:ê chono a tóó. Yesu u kópu dyuu nmî gha vy:o a kwo, nmî komo ngê nmo tpaépê ngê, pi knî ye yenmîmo, Yesu ka kélîmî mbê dmyeno.

⁹ Nmyi gha vy:o ala kópu ka anmyi kélîmî, Chóó Lémi ngê Yesu kpêênî mède pyidu ngê, myenté pi knî ye nmyi komo ngê amy:ee vyi ngmê, anye, Yesu nmî Lémi, ye Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo.

¹⁰ Nmî gha vy:o Yesu ka anmî kélîmî, ye Chóó Lémi ngê pi mb:aa ngê wa pyódu nmo. Pi knî ye nmî komo ngê amy:oo vyi, yenmê, Yesu nmî Lémi, ye nmî Mbwámê ngê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo.

¹¹ Puku yedê alanté a tóó, Pini n:ii u kwo adî kélîmî, yi pini daawa a ghay.

¹² Nmo yintómu dp:oo u mo u mo dé, k:omo tpile Nju tpémi ó kn:aa yéli, ngmênê Chóó Lémi nmî Lémi ndîi mu ngmîdi. Yélini u kwo wa ngépê mbê dmi, yi yéli ye u módó yeedeyeede ye wa a y:oo. *

¹³ Puku yedê alanté a tóó, Pini n:ii ngê nmî Lémi ka wa vyi, Ngee nédi, yi pini wa ngee, kóó k:oo wa kââ. *

¹⁴ A tidê mbwó yoo. Lukwe dîy:o Nju tpémi nmî Lémi Yesu ka daa ngépê té? Yesu ka wo kélîmî mbê dniye, u kwo pîdnye ngépê. Yesu ka kélîmî u kn:ââ ló y:i wunê kwo? Chóó Lémi ngê pi yilî ye a dy:ââ ngê, u kópu dyuu mb:aa ye yidnyen:aa tpaépê.

¹⁵ Lukwe dîy:o Nju tpémi daa kélîmî mbê dniye? Lukwe, yi kópu daa ny:ee ngópu? Lukwe, nmî Lémi ngê pi ye daa dy:ââ ngê? Kêle, nmî Lémi ngê pi yilî ndêndê ngê ye dy:ââ ngê, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, Wéni n:ii ngê Chóó Lémi ngê u kópu y:eev:ee pyu yoo pi knî ye dy:ââ too, yi wéni mb:aamb:aa. *

¹⁶ Ngmênê Nju tpémi yilî y:oo yi kópu mb:aa u wépi pwaa ngópu. Yisaya ngê yinté kópu myedê d:êê ngê, apê, A Lémi, nmî kópu ka pi daangmê kélîmî mbê wo. *

¹⁷ Ala kélîmî u kn:ââ, pi ngê Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu ye mwiyé wa vyi, wa ny:ee ngmê, u ngwo wa kélîmî mbê dmi.

¹⁸ A tidê mbwó yoo. Lukwe, Nju tpémi y:oo yi kópu dyuu daa ny:ee ngópu? Kêle, kî ny:ee ngópu. Puku yedê alanté a tóó, Yi kópu dyuu dyámê ghi yintómu yi mbêmê loo, pi yintómu knî y:oo ny:ee ngópu. *

¹⁹ A tidê mbwó yoo. Lukwe, Yisiléli tpémi yi lama dêpwo ya? Kêle, Mósisi ngê yi lama ka a kwólu, Chóó Lémi u komo alanté a kââ, apê, Kn:aa yéli ye kópu mb:aa ngmanî d:uu, ñ:ee u ngwo ye anmyi kaa ngmê, ye amy:ee nod:e dmi. *

²⁰ Yisaya ngê Chóó Lémi u kópu ndîi alanté a d:êê ngê, apê, Yélini y:oo dèdnyimo nmy:uu nê, yi yéli y:oo kèda pyw:ee nê. Apê, Yélini y:oo dèdnyimo poopoo nê, yi yéli ye a chóochóó mîné kêma ngê. *

* **10:12:** Dpodo 15:9; Kílosa 3:11; Nkal 3:28   * **10:13:** Joel 2:32   * **10:15:** Is 52:7   * **10:16:** Is 53:1
* **10:18:** Psalm 19:4   * **10:19:** Deut 32:21   * **10:20:** Is 65:1

21 Chóó Lémi u komo alanté mye kââ,
 Wo nîmo chedêchedê dé, Yisîléli tpémi ye yenîmo,
 A ka nga a diyé dmyeno, nmyi yi dmi a nga a kwo,
 ngmênê wépi a ka dnyimo pwapî,
 a dnye dêdnyimo nyêm. *

11

Chóó Lémi ngê Nju tpémini a ngmidi too

1 K:omo tpile Yisîléli tpémi y:oo Chóó Lémi u wépi pwaa ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e daa mb:ii too. Nê Yisîléli pi ngmê, a kn:ââ Mbenjîmîn, pini n:ii Epîlaham u maka. Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, daa mb:ii noo. *

2 Yisîléli tpémi yi vy:o Chóó Lémi ngê yélini a ngmidi ngê, yi yélini daa mb:ii ngê. Ala kópu nmyi lama a tóó. Dini ghi n:ii ngê Yisîléli tpémi Ilacha p:uu dnya a d:uu, Ilacha ngê yi mt:ene dmi Chóó Lémi ka a dóó too, kwo, A Lémi.

3 Kwo, Yisîléli tpémi y:oo ngomo kapî pyu yoo ka vye t:oo, ngmêê yiyé tédê wunê pw:oopw:oo t:oo. Kwo, Nê mu ngmidi ngomo kapî pyu ngê anî tóó, a vye u yi y:e myeka kwo. *

4 Chóó Lémi ngê kwo, Daa mo. Kwo, Yisîléli pi pyud:o yono yono y:a (7,000) a ka wunê ngêpê, yélini k:omo yâpwo Mbaal ka daa ngêpê té. *

5 Ilacha u dye ghi ngê ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté, Chóó Lémi ngê Yisîléli tpémi yi vy:o pi knî ngma a ngmidi ngê.

6 Chóó u módó yeedeyeede mbêmê a ngmidi too, daa yi chóó yi l:êê ghi dmi mbêmê a ngmidi too. Kópu mb:aa n:ii d:uu tumo yi l:êê díy:o wodê ngmidi too, ye doo u módó yeedeyeede mbêmê pèdê ngmidi too.

7 Yisîléli tpémi y:oo kópuni dnye nmy:uu, yi kópu dêpê pyw:ee ngópu. Yi vy:o yélini Chóó Lémi ngê a ngmidi ngê, yi yélini y:oo yi kópu y:oo a pyw:ee ngópu. Woni knî Chóó Lémi ngê nkê kpeme yé too.

8 Yinté kópu puku yedê mye tóó, apê, Chóó Lémi ngê dpîidpî kalé too, yi ngwolo dmi my:oo yó, yi ngópu nkoko too. Apê, Wunê yinté doo a ya, awêde yinté myeka tóó. *

9 King Dépidi ngê ala kópu a d:êê ngê, apê,

Yi nté ndapî ndîi yi l:êê díy:o ala kópu paa vyi y:e, Chóó Lémi nmo wunê vuywo.

Apê, Pèdê ghay dniye, dono pèdê pyw:ee y:e.

Apê, Yi nté ndapî ndîi y:oo pèdê lvêédî téné. *

10 Apê, Ngwolo kopwe ngê paa pyaa dniye,

yélí daapaa m:uu y:e.

Apê, Dono kópuni dpo pyw:ee t:oo, yi dono ngê pèdê kwolo téné, yi kópu chedê ngê daapaa pyaa we.

11 Nju tpémi dini ghi n:ii ngê chêépî kpiyé p:uu a lvêédî dniye, a ghay dniye, lukwe, wa a pii dmi, ó daawa a pii dmi? A tídê mbwó yoo, mu dini ghi ngê amênê pii dmi. Nju tpémi y:oo Yesu mb:ii ngópu, yi kópu u l:êê díy:o kn:aa yélini Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye, Nju tpémi y:oo n:ee u ngwo ye paa kaa y:e. *

12 Nju tpémi y:oo Yesu mb:ii ngópu, kn:aa yélini yilí y:oo kópu mb:aa u ngwo ngma a pyw:ee ngópu, Chóó Lémi u yoo vy:o ghê dniye. K:omo tpile Nju tpémi

* 10:21: Is 65:2 * 11:1: Pilipay 3:5 * 11:3: 1 Kings 19:10,14 * 11:4: 1 Kings 19:18 * 11:8: Deut 29:4 * 11:9: Psalm 69:22-23 * 11:11: Dpodo 13:46

y:oo yi kópu dono d:uu ngópu, ngmênê kn:aa yéli y:oo kópu mb:aa u ngwo a pyw:ee ngópu. Dini ghi n:ii ngê Nju tpémi Chóó Lémi ka wamêdê tpélimbiy:e dmi, Yesu u yoo vy:o wa ghê dmi, d:ud:umbiy:e kópu mb:aa u ngwo wanmo pyw:oo.

Yi ngmê olipi, u mgongo danêmbum

¹³⁻¹⁴ Yélini daa Nju tpémi, ala kópu ny:ee yó. Dini ghi n:ii ngê Yesu ngê u dyépi ngê pyódu noo, daa Nju tpémi ye a dy:ââ noo, ngmênê nmye a dy:ââ noo. Yi kópu Nju tpémi ye dye ghi yintómu n:aa tpapê ngê, mu kópu u díy:o u ya a nga a kwo, N:ee nmye paa kaa y:e, Yesu u yoo vy:o myepaa ghê dniye.

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mb:ii too, u ngwo u kwo a kââdí nmyoo. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê u kwo amêdê kââdí té, n:aangê p:eeni kópu kpêêni amêdê pyidu té.

¹⁶ Chóó Lémi ngê nmyi kn:ââ mwiye dépêngmê ngmídi ngê, ngmênê Epilaham yedê ngmídi ngê, Yesu u l:êê díy:o u yoo vy:o ala ngwo dê kaa nmyo. Dyimê pywuu nmye ngmênínê kuwo. Pini n:ii ngê yini n:ii woo dpí kââ, dini ghi n:ii ngê dpí k:aa, yed:oo yi pini chóo u yi.

¹⁷ Chóó Lémi ngê olipi woo n:ii kââ, yi olipi woo, Epilaham. Yi yini ala ngwo dê k:aa, ndíi ngê dê pyódu, u nt:u kópu Nju tpémi. Ngmênê yi yini kóo woni kní y:oo Chóó Lémi Tp:oo mb:ii ngópu, Chóó Lémi ngê yi yini kóo u nkwo a pwaa too, dny:ii dy:ee too, yi kuu kóo kní y:i m:uu kââ, yi yini nkwo mé kaa too, ndíi ngê mé pyaa dniye. Nmyo yi kuu kóo dé, Nju tpémi yi wulu ngê yiné a kaakaa nmyo.

¹⁸ Yini kóo n:ii a pwaa too, yi p:uu kópu dono nangmê vyi, nmyi chóo chaa ngê kêê nangê t:oo. Km:êê ka wulu daanmyi y:ee ngmê, ngmênê km:êê ngê yiné a ngêêpi nmyo.

¹⁹ Ndoó apê ala kópu wanmyi vyi ngmê, Chóó Lémi ngê nmí yi dmi vyílo ye kwo, yi yini kóo a pwaa too, nmí p:aa dmi yi yó.

²⁰ Nmyenê, Ndê kópu, a pwaa too, mu kópu u díy:o Yesu u kópu ka dèdnye kélímí. Yi yini nkwo nmye wee, mu kópu u díy:o Yesu ka mb:aamb:aa ngê nmye kélímí té. Yi kópu p:uu chaa ngê kêê nangê t:oo, ngmênê dmyinê nkíngê.

²¹ K:omo tpile Nju tpémi yi yini kóo njini dé, ngmênê Chóó Lémi ye daa kede wo, yi yini kóo a pwaa too, dny:ii dy:ee too. Ndêndê ngê nmye myedaawa kede.

²² Yi kópu mbêmê ala kópu dp:o w:ee, k:omo tpile Chóó Lémi ngê u yi a kwo, Pi yilí ní ngee, ngmênê daa kedekede pyu. Yélini y:oo Tp:oo mb:ii ngópu, yi yéli u nkwo mb:ii too, ye daa kede wo. Chóó Lémi u k:ii mb:aamb:aa ngê anmyi ya, ye nmye ada a vyuwo, wamye ngee nmyo. Ngmênê Chóó Lémi anmyinê kuwo ngmê, dono u maa p:uu anmyi ghê dmi, ye Chóó Lémi ngê amye kpípí nmyo.

²³ Nju tpémi Chóó Lémi ka wa kélímí mbê dmi, ye Chóó Lémi ngê yi yini nkwo amê kaa té. Chóó Lémi u ntáâ, kwéli dnya a kwo y:i amê kaa té.

²⁴ Nmyo yi kuu kóo dé, nmyi kââdikââdí Chóó Lémi u yi nkwo dpodo ndíi. Nju tpémi yi chóo p:ee yi yini kóo dé, yi yini nkwo yi kââdikââdí daa dpodo ndíi.

Pi yintómu kní ye Chóó Lémi u módó yeedeyeede

²⁵ A tídê mbwó yoo, nmyi chóo chaa ngê kêê nangên:aa t:oo. Ala kópu nangê vyi, Nju tpémi yi mbodo podo dé, nmí nuw:o dmi p:ee ndíi. Yi kópu u l:êê díy:o ala tumo kópu u ngwo nmye nínê tpapê. Kn:aa yélini Chóó Lémi ngê a ngmídi

ngê dini ghi n:ii ngê u kwo wa a kââdî té, Nju tpémi yi ngópungópu machedê ngê u ngwo wa pyódu.

²⁶ Yi kópu dini ghi n:ii ngê wa pyódu, Chóó Lémi ngê Yisîléli tpémi yintómu wa ngee té. Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó, Yisîléli tpémi yi vy:o yi Mbwámê dini ghi n:ii ngê wa t:aa, Njakóp u yoo yi dono yilí yintómu yinê wa chedê. *

²⁷ Chóó Lémi ngê ala kópu mye vyu, apê,
Dini ghi n:ii ngê yi dono aní chedê té,
a ka u ngwo anê kââdî té. *

²⁸ Nju tpémi y:oo Yesu p:uu kópu mb:aa u wépi pwaa ngópu, yinê ye daa ndê kópu, Chóó Lémi p:uu u ngwo a d:uu té. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u yoo vy:o yi d:aa dmi nmyinê kââdî ngópu. Ngmênê Chóó Lémi nódo yi nuu ghi dmi a tóó, u ngmídi ngmê u yoo ngê mye pyede, mu kópu u díy:o Epiláham ka kwo, Nyoo kní ye wana a vyuuo.

²⁹ Chóó Lémi ngê u módó yeedeyeede mbêmê yélini a ngmídi ngê, yi yéli yi p:uu u nuw:o daawa a y:oo.

³⁰ K:omo tpile wunê Chóó Lémi ka dênmyee a ng:aa, ngmênê ala ngwo nmyi dono yilí u kuwó dê kéé té, mu kópu u díy:o Nju tpémi u kwo daa ng:aa té, Chóó Lémi ngê yi d:aa k:oo kaa nmyoo.

³¹ Nju tpémi yélini Chóó Lémi ka daa ng:aa té, díyo u kwo amê diyé dmi. Nmyi dono ntee u kuwó kéé too, yi dono yinté u kuwó amye kéé té.

³² Chóó Lémi ngê nmo yintómu ngwene pwââ ngê pyódu nmoo, u dnye u ngwo dênmee nyêm, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, A módó yeedeyeede mbêmê yi dono a kuwó ní kéé té. Doo u ntââ kn:aa kópu mbêmê Chóó Lémi ka daanmo kââdî dmi, ngmênê chóó u módó yeedeyeede mu ngmídi mbêmê u kwo anmo kââdî dmi.

³³ Chóó Lémi u módó yeedeyeede angêntoo. Chedê ngê daawa pyódu. U nuw:o angêntoo, tpile yintómu u lama a tóó. Kópuni a d:uud:uu too, yi kópu nanê wa a w:ee té, yi kakémê nanê amye chámé té?

³⁴ Puku yedê alanté a tóó,
N:uu ngmê u lama a tóó, Nmî Lémi u nuw:o alanté?
N:uu ngmê u ntââ u nuw:o yinê wa népwi? *

³⁵ N:uu ngê nmî Lémi ka wa vyí,
A chóó a tpile nga nínê kuwo,
díyo moo wumo ngi. *

³⁶ Mu kópu u díy:o tpile yilí yintómu Chóó Lémi ngê yinê l:âmo ngê, yinê a mbêpê kîgha té, chóó u l:êê díy:o a pyede. U pi ndîi ngê pyépi koo, u chaa kîgha munangé yé. Ye ndê kópu. *

12

Yesu u yoo y:oo kópuni dny:oo d:uud:uu

¹ A tidê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ndêndê ngê a tóó, u kwo nmî ch:anê dniye, nmî dono yintómu u kuwó u ngwo kéé too. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ka nmyi chóóchóó y:ee tóó, nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, p:uu dpodombiy:e myedmyinê dpodo. U nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé. Chóó Lémi u chââchââ ndêndê ngê yinté a tóó. *

* 11:26: Is 59:20-21   * 11:27: Jer 31:33-34   * 11:34: Is 40:13   * 11:35: Njópí 41:11   * 11:36:

² Dyámê mbêmê tpémi yi p:uu nama a mtyímwe ngêêpî, ngmênê Chóó Lémi ngê nmyi gha dmi a ngmêê ngê, nmyi nuw:o dmi d:ud:umbiy:e myedê ngmêê ngê. Chóó Lémi u nuu u kópu dé yi d:uud:uu ngê u ntââ ngê u ngwo anmyi pyaa dmi, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Ala kópu d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa dé, ndêndê ngê Chóó Lémi u nuu u kópu dé. *

³ Chóó Lémi ngê u dyépi ngê a pyódu noo, u l:êê dîy:o ala kópu dyuu u ngwo nmye nîné tpaépê. Ala kópu a ny:ee yó. Nonî nmyi pi kmîmî ngê kêê nangê t:oo, ngmênê nmyi chóó ntênê nmyi p:uu dmyinê nuw:o. Dpodoni knî yi p:uu Chóó Lémi ngê dpodo kalê nmyoo, yi dpodo knî yi mbêmê nmyi chóó nmyi p:uu dmyinê nuw:o. *

⁴ Kêê mdoo dpodo, yi mdoo paa, ngwolo mdoo yedavyuwo. Nmî p:uughê ghi yilî a tóó, yi dpodo dpodo a tóó. *

⁵ Nmo yinté dé, Yesu Kédisu u nt:u ghi dé. K:omo tpile nmo yilî, ngmênê ngmîdi ngê pyódu nmoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi chóó nmyi pi dmi nangê knî.

⁶ Chóó Lémi ngê dpodoni u ntââ ngê pyódu nmoo, yi dpodo d:uud:uu téme. Chóó Lémi ngê u komo kapî pyu ngê pyódu nyoo, ye kópuni nga a kpo, pi knî ye chin:aa tpaépê. *

⁷ Pi knî yi ngêêpî pyu ngê pyódu nyoo, ye chin:aa pi ngêêpî. Ndiye pyu ngê pyódu nyoo, ye Yesu u yoo yi lama chin:aa kígha.

⁸ Chóó Lémi ngê dêêpî pyu ngê pyódu nyoo, ye pi knî ye yimi chi dêêpî. N:ii ngê pinté knî ye ndapî a yémî ngê, mtíkó ngê kíngî y:oo. Yesu u yoo yi kada pinî ngê nye tóó, dpodombiy:e chi dpodo. N:ii ngê ngópuch:anê a ngêêpî too, u gha mb:aamb:aa ngê choo ya, u ngwo choo ngêêpî dé.

⁹ Pi knî yi nuu ghi dmi nmyi nódo ndêndê ngê choo ya. Dono dmyinê kéké, mb:aamb:aa dmyina a ng:êênî. *

¹⁰ Nmyo Yesu u tídê mbwó yoo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, mb:aamb:aa ngê dmyinê numo cháachââ.

¹¹ Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo, u dpodo nmyi nuu u dpodo ngê choo ya, p:uu mgeemgee ngê kêê nangê t:oo. *

¹² Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Yesu nmyi mbwámê ngê pyodo, ghê kamî nmye amyedê kê. Ló kópu dono nmye angmê pyódu, dmyina a vyímî. Dye ghi yintómu dmyinê ngêpê. *

¹³ Yesu u yoo vy:o n:ii u ngópu nté ndapî daachoo ya, dmyinê yeedeyeede. Pi my:oo knî ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vyuwo.

¹⁴ Yélini y:oo Yesu u l:êê dîy:o adnyi kpadakpada nmyo, yi yélini yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ka mēdmyinê ngêpê. Nyââ, yi l:êê dîy:o dmyinê ngêpê, nangê vyi, Chóó Lémi ngê a pw:oo téne. *

¹⁵ Yélini yi nuw:o dmi mb:aamb:aa, yi k:ii myedmyinê mb:aamb:aa. Yélini a mbê té, yi k:ii myedmyinê mbê.

¹⁶ Noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. Chaa ngê kêê nangê t:oo, k:ââ nēnē ngê kêê nangê t:oo, lémilémi ngê kêê myenangê t:oo. Nonî nangê vyi, Nê pi ngmê. Myenangê vyi, Kópu yilî yintómu a lama a tóó. *

* 12:2: Epeso 4:22-24; 5:17 * 12:3: Epeso 4:7 * 12:4: 1 Kódin 12:12 * 12:6: 1 Kódin 12:4-11;

1 Pita 4:10-11 * 12:9: 1 Pita 1:22 * 12:11: Kílosa 3:23; Tpyuu 3:15 * 12:12: 1 Tes 5:16-18

* 12:14: Mát 5:44; Luuki 23:34 * 12:16: Pilipay 2:2-3

17 Pi ngê ló dono kópu nga ngmêdê d:uu knomomê, ntâa u ngwo kídangê vy:u. Kópuni pi knî ye mb:aamb:aa, yi kópu yidmyinê d:uud:uu dé. *

18 Pi yilî yi k:i mb:aamb:aa ngê dmyinê ya. Yi kópu p:uu dpodombiy:é dmyinê dpodo.

19 A tidê mbwó yoo. Ntâa nangê vy:u, ngmênê Chóó Lémi ngê yinê pêdê vy:êê ngê. Puku yedê nmî Lémi u kópu alanté a tóó, Ntâa a chóó ana a vyîmî. *

20 Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu dmyinê d:uud:uu. Ala yi kópu. N:i m:uu choo d:uu, nté mbwaa u kwo dpî y:ee dé, yed:oo mywene u ngwo wa ghê.

21 Dono nmyi pwo kîngî lê, ngmênê kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu, dono chedê ngê u ngwo dpî pyódu yó.

13

Kada pini yoo yi châachâa

1 Dyámê pee u kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmi dé, p:aa u kada pini yoo yi dnye dmi myedmyinê nyêmi dé, mu kópu u díy:o daa yi chóó kada pini ngê pyaa dniye, Chóó Lémi ngê kada pini ngê yinê pyódu too. *

2 Pini n:i kada pini knî yi p:uu adî d:uu, Chóó Lémi p:uu amyaa d:uu. Yi pini ngê u kpadakpada chóó wa a pyw:oo.

3 N:i knî y:oo dono adnyi d:uud:uu, kada pini knî ye adnyi nkîngê. N:i knî y:oo mb:aamb:aa adnyi d:uud:uu, daadnyi nkîngê. Kada pini ka nkîngê u yi nga daachoo kwo knomomê, ye kópu mb:aa yichi d:uud:uu dé, u ngwo wa chaa kalê ngi. *

4 Kada pini Chóó Lémi p:uu a dpodo, nmyi mb:aamb:aa u l:êê díy:o. Dono kópu ngmanyi d:uu knomomê, ye u kwo chi nkîngê, mu kópu u díy:o yi wêdêwêdê daa módó p:uu a t:a. Yélini y:oo dono a d:uud:uu ngópu, Chóó Lémi u pi mbêmê kada pini ngê u ngwo a kpadakpada too.

5 Nmyi kada pini knî ye dmyinê ng:aa, daa nmyi kpadakpada u mo u l:êê díy:o, ngmênê mu kópu u díy:o ala kópu nmyi lama a tóó, Chóó Lémi ngê kada yinê kaa too.

6 Tákisi anmyi pywupwi, mu kópu u díy:o nmyi kada pini yoo Chóó Lémi p:uu a dpodo té.

7 Kada pini ngê ló tákisi u pi nmye ngmêchoo tpapê, dmyinê pywupwi. Nmyi kada pini yoo yintómu mb:aamb:aa ngê dmyinê châachâa dé. *

Mgîdî kuwokuwo, w:êênî yââyâá

8 Nmyi tp:uu dmi dmyina a kêlikêli, ngmênê tp:uu mu ngmidi nangê kêli. Ala yi tp:uu, nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya. Pini n:i nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, yi pini ngê dêêpî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a châachâa ngê. *

9 Ló dêêpî kópu dé, pi u kuwó nangmê pwiyé, pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo, pi u tpile u yi nga kîngmê kwo, yi kópu yintómu ala kópu u mênê a pyede, ñyóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté mye choo ya. *

* 12:17: 1 Tes 5:15   * 12:19: Deut 32:35; 2 Tes 1:6-7   * 13:1: Taitas 3:1   * 13:3: 1 Pita 2:13-14
* 13:7: Mát 22:21   * 13:8: Mát 22:39-40   * 13:9: Ex 20:13-17

10 Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, yi pini ngê kópu dono yi p:uu daawa d:uu. Dêêpî kópu yintómu ala kópu u mênê a pyede, yoo yi nuu ghi dmi nódo choo ya. *

11-12 A tídê mbwó yoo. Mgídi u kópu kée tóó, wo u kópu a ngí tóó, mu kópu u díy:o daa kêmakêma a wââwââ. A pii dmyeno, namê dpî, Chóó Lémi p:uu dpodo kmêle. Chóó Lémi u dpodo ala ngwo doó koo. Dini ghi n:ii ngê Yesu ka nmî kélímî mbê dniye, nmî ngêêpî u wo kyedekyede mo kuughê doo a ya. Ala ngwo yi wéni nmî kêténi kíyedê d:êmê. *

13 Wo u kópu d:uud:uu téme, mgídi u kópu a kuwo téme. Namê núknwenúknwe. N:uungmê ghéti, mbwaa ndanî tédê. Pyââ ti mââ ti ngê kêê nangê t:oo. L:êê ngê kêê nangê t:oo, n:ee kapî ngê kêê myenangê t:oo. *

14 A tídê mbwó yoo, nmyi nuw:o mbwee knî y:oo yi kópu dé yi yi dmi a kwo. Nmyi nuw:o mbwee knî yi pono namê vyápê, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ntee pini ngê pyaa dmyeno. *

14

Daa numo p:uu danê u danêmbum

1-2 A tídê mbwó yoo, nmyo yintómu Yesu u yoo vy:o yéli, ngmênê ala kópu a lama kíyedê tóó, nmyi vy:o pi dyêêdí miyó a tóó, dyêêdí ngmê n:ii dé Nju tpémi, dyêêdí woni n:ii dé daa Nju tpémi. N:ii dé Nju tpémi, nté pywupwi tédê tpile tp:oo mbyuu d:uudpî pwila ngmê, myedaawa ma ngmê, mu kópu u díy:o dpo, N:ii ngê kí tpile tp:oo dé vy:a, chóó u k:omo yâpwo ka yi tpile tp:oo u ghê dé y:oo. Dpo, Kí tpile tp:oo mbyuu wanmî ma knomomê, ye Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê wanmî pyaa dmi. A tídê mbwó yoo, yi yéli y:oo dêêpî kópu dyuu mwo a chââchââ ngmê, ala kópu ye d:ud:umbiy:e doongê wa wo, Yesu ka kélímî mbêmê Chóó Lémi ngê yinêwa a kââdí nmo. Yélini Yesu ka dpodombiy:e a kélímî té, yi yéli y:oo tpile tp:oo mbyuu a pywupwi tumo, mye pîpî tumo, mu kópu u díy:o dpo, K:omo tpile kí tpile tp:oo u ghê k:omo yâpwo ka dé y:ee ngmê, ngmênê k:omo yâpwo k:omodanê u tpile, daa yâpwo ndéndê. A tídê mbwó yoo, k:omo tpile nmyi nuw:o dmi u mo u mo dé, ngmênê noko mb:aamb:aa ngê dmyiné ya. Pini n:ii Yesu ka dpodombiy:e daa kélímî, u l:êê díy:o tpile tp:oo mbyuu daa pîpî too, yi pini nangê mb:ii, u nuw:o nangê ngmêê. *

3 Yélini y:oo tpile tp:oo mbyuu a pîpî tumo, yélini y:oo daa pîpî tumo, numo p:uu danê ngê kêê kídmyenêngê t:ee ngmê, mu kópu u díy:o nmyo yintómu Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo.

4 Kn:aa pini u dpodo pyu p:uu danê ngê kêê pi d:uuwodê t:oo. Yi pini chóó u kada pini a tóó, yinê dpî vyi, dpo, Kí pini ngê mb:aamb:aa ngê a dpodo, ó dono ngê a dpodo. Nmî Lémi u dpodo pyu yoo mb:aamb:aa ngê adnyi dpodo, mu kópu u díy:o yi dpodo tédê yinê wa ngee té. *

5 A tídê mbwó yoo, ala myomoni kópu, kópuni p:uu nmyi nuw:o u mo u mo dé, nmyi ya nmye yinê kîngí dyênê. Nmyi vy:o ngmê knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu, apu, Wo knî ngmê ndíí dé, wo knî m:uu tédê dé. Woni knî y:oo ala kópu a tpapê ngópu, apu, Wo yintómu mye ntee dé. Yi kópu p:uu nmyi chóó nmyi nuw:o u pono dmyiné vyápê.

* 13:10: 1 Kódin 13:4-7   * 13:11-12: Epeso 6:11   * 13:13: Epeso 5:18   * 13:14: Nkal 5:16
* 14:1-2: Lóma 15:7   * 14:4: Mát 7:1

⁶ Pini n:ii ka wo knî ngmê dpudu u wo dé, yi wéni knî y:oo Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a chââchââ ngópu. N:ii knî y:oo nté dyêêdi yintómu a pîpî tumo, yi ntini yilî yi l:êê díy:o Chóó Lémi a kwunokwuno ngópu, yed:oo mye u chââchââ. N:ii knî y:oo nté woni dpî kpîpî t:oo, Chóó Lémi u l:êê díy:o dpî kpîdi t:oo, mye kwunokwuno ngópu.

⁷⁻⁸ Daa nmî chóo nmo pyede, ngmênê nmî Lémi u nuw:o pono nmo vyápê té. Daa nmî chóo nmo pwopwo té, ngmênê nmî Lémi u kópu mbêmê nmo pwopwo té. K:omo tpile anmî ya ó anmî pw:oo dmi, ngmênê nmî Lémi p:uu nmo pyede. *

⁹ Yesu Kédisu pwene, mêdê pii wo, mu kópu u díy:o yélini yi ghê dmi a t:a, yi kada pini ngê choo ya, yélini pw:oo dniye, yi kada pini ngê myechoo ya.

¹⁰ Lukwe díy:o yi kópu knî yi l:êê díy:o numo p:uu nmye danê nyédi? Nmo yintómu Chóó Lémi ngîma wanm:uu ghê dmi, yinê wa kóté kalê nmo. *

¹¹ Nmî Lémi puku yedê alanté kpaawo, apê,

Ndêndê ngê n:aa toó, pi yilî yintómu yi yi mbodo dmi ngê k:ame a ka wa ghê dmi,

Ala kópu wa vyi ngmê,

Nmî yâpwo njini kî ndêndê ngê vyîlo.

¹² A tídê mbwó yoo, Chóó Lémi ka nmî chóo nmî kakêmê dmi anm:uu chámê té. *

Daa pi lvêêdilvêêdi u danêmbum

¹³ Numo p:uu danê mwo yé koo. Nmyi tídê mbwó knî yi kada lvêê kpî té nangmê yé.

¹⁴ Nmî Lémi Yesu u kópu ngê nê w:ee ngê, nê, Nté yintómu mb:aamb:aa dé. Pini n:ii ka nté knî ngmê kwódu yé u nté dé, yi pini ngê yi ntini knî d:uudpî ma té, mu kópu u díy:o u kwo ndêndê ngê tupwótupwó ngê dpî pyaa dmi. Yi ntini u ngópu ngmanyi ma knomomê, yi pini ngê wanye ma knomomê, noni awo, Ngmêdi kn:aadi, ala ntini mêdi ma, Chóó Lémi ngê wa kpîpî nê. *

¹⁵ M̀wó yi ntini p:uu anyinê lvêêdi, ye u nuu ghi nódo daadi ya. Pini n:ii u l:êê díy:o Yesu Kédisu pwene, ntini n:ii nye pîpî, yi ntini ngê yi pini kidangê lvêêdi. *

¹⁶ K:omo tpile nté yintómu nmye mb:aamb:aa dé, ngmênê yi ntini kn:ââ ngê kidangê pyaa dmi, pi yoo nmyi p:uu u nkwo adnyen:aa danê.

¹⁷ Chóó Lémi u yoo vy:o, kmaapî daa ndîi kópu, mbwaa ndanî myedaa ndîi kópu. Kópuni Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a d:uud:uu té, yi kópu yi ndîi kópu dé. Nmî dyâape a pwapî too, Chóó Lémi u k:ii nmî ya mb:aamb:aa ngê a pyépi, w:aa mbêmê nmîné pyw:émî ngê.

¹⁸ Yesu Kédisu u yoo vy:o pini n:ii ngê u mbwó daawa a lvêêdi, yi pini Chóó Lémi ka mb:aa, pi knî ye mye pi mb:aa.

¹⁹ Noko mb:aamb:aa ngê dmyinê a ya, dmyinê numo wêdêwêdê kîgha. *

²⁰ Kópuni Chóó Lémi ngê nmyi vy:o a d:uud:uu, nté ngê yi kópu nmye kîngî dyênê. Kwódu yé u nté daa toó, u ntââ wanmyi ma t:oo, ngmênê ntini n:ii ngê pi wa a lvêêdi, yi ntini kîdmyengmê ma ngmê.

²¹ Kópuni ngê m̀wó wa a lvêêdi, k:omo tpile tpile tp:oo mbyuu pîpî ó mbwaa ndanî ó ló kópu ngmê, ngmênê yi kópu kîdmyengmê d:uu ngmê. *

* **14:7-8:** 1 Tes 5:10; Pilipay 1:21 * **14:10:** Dpodo 17:31; 2 Kódin 5:10 * **14:12:** 1 Pita 4:5 * **14:14:** Dpodo 10:15 * **14:15:** 1 Kódin 8:11-12 * **14:19:** Lóma 12:18 * **14:21:** 1 Kódin 8:13

22 Yi kópu knî yi p:uu ntee nye nuw:o, ye Chóó Lémi k:ii dpî mbyuwu d:êê ngé choo kwo. Pini n:ii u nuw:o ngmidi, u gha mb:aamb:aa.

23 Pini n:ii nté ngmê p:uu u nuw:o miyó ngé dpî pyódu, yi ntini dpî ma knomomê, ye dono dpî d:uu, mu kópu u díy:o kópuni dpî d:uu, daa kêlîmî mbêmê dpî d:uu. Kópuni daa kêlîmî mbêmê dpî d:uu, yi kópu dono.

15

Yoo yi wêdêwêdê kîgha u danêmbum

1 Yélini yi k:ii Yesu ka ndêndê ngé nmo kêlîmî té, nmî pyipe yoo, n:ii dé u kwo dnyinté a kêlîmî té, yi yélini yi kwódu yiyé u kópu dé pèdê vyîmî téme. Nmî chóó nmî nuw:o u pono daanmî vyápê.

2 Nmî tídê mbwó yoo yi mb:aamb:aa p:uu paa nuw:o kmêle, Yesu ka mb:aamb:aa ngé pîdnye kêlîmî. *

3 Nmî chóó nmî nuw:o u pono daanmî vyápê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu chóó u nuw:o u pono dêpwo vyápê. Dépidi ngé Yesu komo alanté a kââ, Chóó Lémi ka kwo, Peede kópu yilî n:ii nga vyi ngópu, a pwo ghay dniye. *

4 Kópu yilî n:ii Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wuné a d:êê tumo, nmî wêdêwêdê kîgha u l:êê díy:o a d:êê tumo. Ala dye ghi dono u vyîmî tédê, yi kópu knî y:oo a ngêépî nmo. Yi kópu knî yi mbêmê nmî lama ka tóó, Yesu ngé ndêndê ngé wa ngee nmo. *

5 K:omo tpile ló kópu angmanmya a vyîmî, Chóó Lémi ngé yi kópu u vyîmî tédê wa ngee nmyo, nmyi nuw:o dmi amyedé l:âmo té. Chóó Lémi ngé choo a ngêépî nmyo, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngé u ngwo paa pyaa we, Yesu Kédisu u nuw:o p:uu dmyinê mbêpê.

6 Nmî yâpwo njini Chóó Lémi, nuw:o ngmidi ngé dmyinê chaa kîgha, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî.

Yoo yilî yi kââdikââdî

7 Yesu ngé u kede paa ntee t:ee nmyoo, numo u kede paa yinté dmyinê ya. Yi kópu u l:êê díy:o pî knî y:oo Chóó Lémi u ngwo dny:oo chaa kîgha.

8 Yesu Kédisu Nju tpémi yi ngêépî pyu ngé pyodo, Chóó Lémi ngé yi kn:ââ knî ye kópuni a vyi too, yi kópu u ngwo ntiye too, mu kópu u díy:o Nju tpémi y:oo pèdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngé u kópu yilî ndêndê ngé dê ntiye té. *

9 Yesu Kédisu kn:aa yélini yi l:êê díy:o myeda loo, apê, módó yeedeyeede u l:êê díy:o Chóó Lémi paa chaa kalé y:e. Dépidi ngé yinté kópu puku yedê alanté a d:êê ngé, Chóó Lémi ka kwo,

A Lémi, n:aa chaa kîgha ngi, l:êê díy:o anî wéti.

Yélini daa Nju tpémi,

yi yélini y:oo a kópu dyuu wamye ny:ee ngmê.

10 Puku yedê alanté mye tóó,

Kn:aa yélini. Chóó Lémi u yoo yi k:ii, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngé choo ya.

*

11 Alanté mye tóó,

Kn:aa yélini, yélini daa Nju tpémi. Chóó Lémi dpodombyi:e dmyinê chaa kîgha.

*

12 Yisaya ngé ala kópu a d:êê ngé, apê,

* 15:2: Lóma 14:19; 1 Kódin 10:24

* 15:3: Psalm 69:9

* 15:4: 1 Kódin 10:11; 2 Tim 3:16-17

* 15:8: Dpodo 3:25-26; Psalm 18:49

* 15:10: Deut 32:43

* 15:11: Psalm 117:1

Dépidi u tii ñedê pi ngmêwa t:aa,
Chóó Lémi ngê u pi ndîi ngê yiné wa pyódu,
Kn:aa yéli amyedê y:enê dé,

Yi nuw:o dmi p:uu adnyi kwo. *

13 Chóó Lémi ngê choo a wêdêwêdê kîgha nmyo, mu kópu u díy:o Yesu ka nmye kélîmî té. W:aa u ngwo anmyiné pyw:ee ngmê, u k:ii mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya. Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê adî ngêêpî nmyo, ala kópu nmyi lama ndêndê ngê wa yââ, Chóó Lémi ngê daawa kéé nmo, u kwo wa a kââdî nmo. *

Ala pweepwee pee u nt:u kópu

14 A tidê mbwó yoo, a lama ka tóó, nmyo mb:aamb:aa dé, nmyo lama yéli, u ntââ wanmyi numo ndiye kîgha.

15 Komo tpile nmyo u ntââ dé, ngmênê daa tumu noo ya, ala pweepwee pee yedê yi kópu dyuu nmye mêt:aa vyîlî té, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê a ngmidi noo, dpodoni u pi ndîi a ka ngma a kpo, kn:aa yéli yi l:êê díy:o u dyépi ngê a pyódu noo. *

16 Kpêê yiyé pyu knî y:oo Chóó Lémi ka tpile tp:oo ntee a yémî tumo, yélini daa Nju tpémi Chóó Lémi ka yinté myiné yémî té. U Ghê Dmi ngê Chóó Lémi u nuu u yoo ngê u ngwo dê pyódu té.

17 Chóó Lémi u dpodo n:ii Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê n:aa dódó ngê, yi dpodo u pi ndîi ngê n:aa pyépi.

18 A chóó a pi daanî knî, ngmênê kópuni Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê nî d:uu too, yi kópu knî yi mo yi p:uu nîné danê. Kópuni nî vyi too, kópuni nî d:uu too, kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo ní kââ, yi kópu yilî Yesu u wêdêwêdê mbêmê nî d:uu too. *

19 Nmî Mî u Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilî my:aa d:uu ngê, kn:aa yéli Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo ní kaa too. Njedusalem nê yaa wo, Ildikém Wee u kwo nîmo diyé wo, p:aani p:aani pi knî ye Yesu Kédisu u kópu mb:aa noo tpaê.

20 Dye ghi yintómu u ya a nga dpîmo kwo, Yesu Kédisu u pi kwéli doongê ny:ee ngópu, y:i ní lê, Yesu u kópu mb:aa ye ngmên:uu vyi, mu kópu u díy:o pi kuu u dpodo p:uu dpodo u ya a nga dêpwo kwo. *

21 Kópuni puku yedê a tóó, nê, Yi kópu ní ntiye. Ala yi kópu.

Yélini y:oo u pi doongê ny:ee ngópu,

Díyo wa ny:ee ngmê, amyedê w:ee ngmê. *

Póól ngê Lóma paa u dy:oo u ngwo a châpwo

22-24 M:ââ yilî yi k:oo u ya a nga doo kwo, N:uu m:uu nmyo, ngmênê a dpodo al:ii ndîi ngê doo ya. Yi dpodo ala wee knî yi kwo atédî chedê, ala ngwo nîné pwiyé knî, nîmo mumu nmyo. U ya a nga a kwo, Spén ní lê, moma anê m:uu nmyo, nmyi p:uu mwiyé am:aa ya, u kuwó dini ghi ngê dpî ngee nódó, Spén u ngwo anî lê. *

25-26 Ala ngwo Njedusalem mwiyé mîdî lê, Chóó Lémi u yoo dîn:aa ngee té, mu kópu u díy:o Yesu u yoo yélini Másídóniya Wee u kwo Kídiki Wee u kwo a kwo, yi yéli y:oo yi ndapî tp:oo nt:ee mwint:ee mwi m:uu tumo, a ka a kê tumo,

* 15:12: Is 11:10 * 15:13: Lóma 14:17 * 15:15: Lóma 1:5 * 15:18: 2 Kódin 3:5; Dpodo 19:11-12

* 15:20: 2 Kódin 10:15-16 * 15:21: Is 52:15 * 15:22-24: Dpodo 19:21

Njedusalem aní ñuw:o té, Chóó Lémi u yoo vy:o pinténi wunê wee, yi ndapí ye aní ñuw:o té. *

²⁷Yélini y:oo yi ndapí a ka a kê tumo, yi chóó noko yepê, Pinténi Njedusalem wunê pyede, paa ngee tême, ndapí kní ye ngmêpaa dy:ââ koo. Yi kópu yi chóó vyi ngópu, ngmênê Nju tpémi y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu ye mwiyé y:ee ngópu, wod:oo kn:aa yéli y:oo dyámê u tpile mb:aa kní ngmê Nju tpémi ye u nkwo dny:oo yémí dé.

²⁸⁻²⁹Dini ghi n:ii ngê Njedusalem aní lê, yi ndapí yintómu ye an:uu y:ee té, Lóma máádi an:uu kwolo. Yesu Kédisu u wédêwêdé mbémê an:uu wédêwêdé kalé nmyo. U kuwó dini ghi ngê Spén an:uu lê.

³⁰A tidê mbwó yoo, ndíi kópu nmye ngmênínê dmyinê. Nmí Lémi Yesu Kédisu u pi ngê nmye nínê dmyinê, u ntââ a l:êê díy:o wanmya a ngêpê. Nmí Mí u Ghê Dmi ngê a nuu ghi nmyi nódo a yó, yi kópu u l:êê díy:o nmye myeninê dmyinê, u ntââ a ngêpê wanmyinê vyíko ngmê, a l:êê díy:o Chóó Lémi ka amy:ee dmy:ee ngmê. *

³¹Ala kópu dpí dmy:ee yó, Nju tpémi yélini Yesu u yoo vy:o daa ghê dniye, Njuda Wee u kwo, yi yéli y:oo kíngí vya nê. Ala kópu myoo dmy:ee yó, Tpileni Njedusalem aní ñuw:o, Yesu u yoo kní y:oo yi tpile kíngí mb:ii ngmê.

³²Chóó Lémi ngê nmí ngêpê pèdê ny:ee ngê, pèdê ngee nêne, ye y:i nmye u ngwo anê lê, w:aa u ngwo anê pyw:oo, nmyi vy:o ghê u ngwo an:uu vy:u.

³³Chóó Lémi ngê choo a ngêépí nmyo, mb:aamb:aa ngê u ngwo dmyinê a ya. Ye ndíi kópu.

16

Póól u nd:uu tpapê

¹Pyópuni ngê ala pweepwee pee nmye wunê ñeñe, u kakémê nmye nínê cháméchámê. U pi Pipi, Yesu u yoo n:ii Sénkídiya a pyede té, yi ngêépí módó ngmê.

²Nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê choon:aa kwo, mu kópu u díy:o mye Yesu u yoo vy:o pyópu ngmê. Dpodoni p:uu adí dpodo, dpí ngee yó, mu kópu u díy:o, pi yilí doo ngêépí, myedoo ngêépí nê.

³Akwila cha ye a mb:aamb:aa dpí y:ee yó. *

⁴Yi pini cha yi k:ii Yesu Kédisu p:uu nipi nmee dpodo, y:oo dyé noo, a l:êê díy:o pí vya dumo. A gha vy:o mwânínê kwunokwuno dê, Yesu u yoo vy:o yélini yi vy:o dpímo dpodo, yi yéli y:oo myewunê kwunokwuno d:oo.

⁵Yesu u yoo yélini yi pini cha yi ngomo k:oo wunê wó ngê, yi yéli ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó.

A pyipe mb:aa Epánitas ka a mb:aamb:aa dpí y:ee yó, pini n:ii Yesu ka mwiyé kélímí mbê wo, Esiya Wee u kwo. *

⁶Méli ka a mb:aamb:aa dpí y:ee yó, pyópuni nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê doo dpodo.

⁷Andídonikas pini dê Njuniyas ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, Nju pi n:ii dê yi k:ii mbwa k:oo nmee kwo. Pi yilí yi lama a tóó, yi pini dê Yesu u dyépi dê. Yesu u yoo vy:o ghêlí dípí ghê wo, u ngwo a ghê knopwo.

⁸Nmí Lémi u yoo vy:o a pyipe mb:aa ngmê, Ambíliyatus, a mb:aamb:aa u kwo dpí y:ee yó.

* 15:25-26: 2 Kódin 8:1-2; 9:2 * 15:28-29: Lóma 1:11 * 15:30: Kílosa 4:3; 2 Tes 3:1-2 * 16:3:

⁹ Pini n:ii k:ii nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo, Udípanus, a mb:aamb:aa u kwo dpí y:ee yó, a pyipe mb:aa, Stakis, a mb:aamb:aa u kwo myoo y:ee yó.

¹⁰ A mb:aamb:aa Apeles ka dpí y:ee yó, pini n:ii k:omo tpile Yesu u l:éê díy:o dnyimo kpadakpada, ngmênê Yesu myedaa mb:ii ngê. Adistopulas p:uu yélini ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó.

¹¹ Helodiyon ka a mb:aamb:aa dpí y:ee yó, pini n:ii Nju pi. Nasisas mupwokní yi vy:o yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

¹² Nmî Lémi u dpodo módó dê, Tídaipósa pyópu dê Tídaipána, a mb:aamb:aa ye dpí y:ee yó, a tídê mb:aa Pêsis ka a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, pyópuni nmî Lémi p:uu dpodombiy:e dpîmo dpodo.

¹³ Nmî Lémi u dpodo pyu mb:aa, Lupas, a mb:aamb:aa u kwo dpí y:ee yó, u pye ka a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, pyópuni ngê tp:oo ntee pini ngê pyódu noo. *

¹⁴ Ala yélini ye a mb:aamb:aa dpí y:ee yó, Asinkíditus ngmê, Pílikon myomo, Hêémis pyolo, Patídópes podo, Hêémas limo, nmî mbwó yoo yélini yi vy:o a kwo mye yi k:ii, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

¹⁵ Ala yélini ye a mb:aamb:aa myoo y:ee yó, Pilolokas ngmê, Njuliya myomo, Nédiyas lémi pyolo podo, Olimbas limo, myenté Chóó Lémi u yoo yélini yi vy:o a kwo, a mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

¹⁶ Numo kóó dmyinê mgímíngímí dé. Yesu u yoo ala wee u kwo yélini a kwo, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. *

Pi dódó pyu yoo yi danêmbu

¹⁷ A tídê mbwó yoo, ala kópu a ny:ee yó. Pi ngê chóó u nuw:o ghi mbêmê kîngí chámê nmyo, nmyi kélímí myekíngí dyênê. Pini n:ii ngê yinté kópu nmye choo d:uud:uu, yi pini dmyína a kuwokuwo. Yesu u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê nmyi ndê ngópu. Pini n:ii ngê u yi adí kwo, Yi kópu ní ngmê té, yi pini mêdmyína a kuwokuwo. *

¹⁸ Pini n:ii ngê yinté kópu a d:uud:uu too, daa nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu a dpodo yédi, chóó p:uu a dpodo yédi. Yi pini ngê kópu mb:aa yíllí dpí vyi, yoo k:omo ngê a chaa kígha ngê, yélini daa nuw:o pyu yoo, dpí dóó té. *

¹⁹ Pi yintómu yi lama a tóó, Yesu p:uu kópu mb:aa dpodombiy:e nmyi mgímí ngópu. Yi kópu u l:éê díy:o a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu. U ya a nga a kwo, Kópu mb:aa d:uud:uu nmyi lama mb:aamb:aa ngê choo ya, ngmênê dono d:uud:uu nmyi lama kíngí ya. *

²⁰ K:omo tpile Setan ngê pi dódó pyu yoo nmyi vy:o wa a dy:ââ té, ngmênê Chóó Lémi ngê nmyi ya mb:aa u yi a kwo, wa ngee nmyo, pi dódó pyu yoo nmyi dódó ngê límílmí ngê wa dêê dmi. Nmî Lémi Yesu ngê u módó yeedeyeede ngê choo a ngêêpi nmyo.

²¹ Pini n:ii u k:ii nye dpodo mo, Timoti, yi pini ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. A pyipe Nju pi pyile kní y:oo yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê, yi pi dmi Lusiyas ngmê, Njeson myomo, Sosipatê pyolo. *

²²⁻²³ Pini n:ii u ngomo k:oo n:aa kwo, u pi Nkayas, yi pini ngê u mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ. Yesu u yoo yélini ala p:aani a pyede, Nkayas u ngomo k:oo

* **16:13:** Mak 15:21   * **16:16:** 1 Kódin 16:20; 1 Pita 5:14   * **16:17:** Taitas 3:9-10   * **16:18:** Pilipay 3:19; 2 Pita 2:3   * **16:19:** Lóma 1:8   * **16:21:** Dpodo 16:1-2

a dapwadódó nyédi. Ala p:aani ndîi u ndapî pini n:iî ngê a y:enê, Edastas, nmî mbwó Kwótas k:ii, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. *

²⁴ Nê Têêtíyas, Póól ngê kópuni yilí nmye dê vyi té, a chóó d:a d:êê té. A mb:aamb:aa nmye myenínê dyede.

Chóó Lémi u chaa kígha

²⁵⁻²⁶ Chóó Lémi chaa kígha koo. Dye ghi yintómu doo a ya, chedê ngê daawa pyódu. Chóó Lémi u ntââ a kópu dyuu ka nmyi kélímî dmi yinê pi kaa, Yesu Kédisu u kópu dyuu nmyi mênê yinê myedpî kaa. Kópu ndîi n:iî Yesu ngê a d:uu ngê yi kópu ghêlî daa pyodo, tumu kópu ngê mwiyé doo a ya, m:ââ yilí yi k:oo pi knî yi lama dêpwo a ya, ngmênê Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo mgo vy:o dnya a y:enê, p:uu dnyimo a mgongo, u ngwo dnyimo a d:êê. Chóó Lémi u kópu mbêmê yi tumu kópu ala dini ghi ngê d:umo pywálí, u komo kapî pyu knî y:oo kópuni a d:êê tumo, Yesu ngê yi kópu yinê ntiye too. Dyámê ghi yintómu yi mbêmê pi knî ye yi tumu kópu nmo tpaépê, mu kópu u díy:o pi yilí yintómu Chóó Lémi ka choo kélímî, u dnye myedny:oo nyêmî. *

²⁷ Chóó Lémi mu ngmidi u nuw:o u ntââ yi kópu dpî d:uu, tp:oo Yesu Kédisu u l:êê díy:o chóó u ngwo u kwo a kââdí nmoo. Chaa kígha koo, chedê ngê kíngî pyódu. Ye ndîi kópu.

Wu u dí. *

1 KÓDIN

Kódin tpémi y:oo Yesu u pi ghêlí daangé ny:ee ngópu, Póól Kódin yi loo, Yesu u pi u ngwo mí ny:ee ngópu, woni kní Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye. Nju pi daa yílí Yesu u yoo vy:o ghê dniye, ngmêné yélini daa Nju tpémi, Yesu u yoo vy:o vyílo yi ghê dniye. Yi danêmbum puku yedê mye tóó, Dpodo 18:1-17.

U kuwó dini ghi ngê Póól Epeso doon:aa ya. (Dpodo 19) U kuwó, kópu kní ngmê ngê Yesu u yoo a dyênê too, Kódin. Yoo woni dnye pyââ ti, myenté yi kada pini kní y:oo yoo chámê ngópu. Póól ngê yi kópu yi ny:ee too, ala pweepwee pee d:êê ngê, ye dy:ââ ngê. Ala pweepwee pee ghêlí daangé d:êê ngê, kn:aani mwiyé ngmê d:êê ngê, ye dy:ââ ngê, ngmênê yini nmî ngópu daa tóó, lâmo a ngee ngópu.

¹ Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Nmî mbwó Sosíténi u k:ii nipi anye tóó mo.

² Yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Kódin, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. Chóó Lémi ngê myedê ngmidi nmyoo, Yesu Kédisu ngê nmyi dyââpe pwaa too, kamî ngê pyódu nmyoo, chóó u yoo vy:o mye kaa nmyoo. Dyámê wope wope n:ii kní y:oo nmî Lémi Yesu Kédisu mye cháâcháâ ngmê, nipi yi k:ii u yoo vy:o kaa nmyoo.

³ Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a yuwo.

Póól ngê Kódin tpémi yi l:êê díy:o nmî Mî u ngwo doo kwunokwuno

⁴ Dye ghi yintómu nmyi l:êê díy:o Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ka a kââdí nmyoo, kópu mb:aa yílí nmye wunê d:uud:uu too. *

⁵ Kópu yintómu u ntââ ngê a pyódu nmyoo, kópuni u lama a pyede, woni kní nmyi lama dpí yaa dmi, pi kní ye u nkwo nmye tpaépê tumo.

⁶ Yesu Kédisu p:uu kópuni nmye n:uu vyi too, yi kópu nmyi vy:o ntênê dê pyaa dmi.

⁷ Nmî Mî u Ghê Dmi ngê dpodo yílí yintómu u ntââ ngê a pyódu nmyoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u diyédiyé u ngwo nmye t:âât:ââ ngmê.

⁸ Yinê adí wêdêwêdê kîgha nmyo, u dí dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé. Yi ngwo nmyi kóté kîgha tédê dyââpe nmyi p:uu daangmêwa a pyw:oo. *

⁹ Chóó Lémi ngê ntênê daawa dóó nmyo. Yinê a ngmidi nmyoo, Tp:oo nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê yinê a pyódu nmyoo. *

Póól ngê u ngwo yepê, Modo numo kââdí tóó

¹⁰ A tídê mbwó yoo, mw:ââkó, nmî Lémi Yesu Kédisu u pi mbêmê nîné kwunokwuno nmyo, nmyi nuw:o dmi ngmidi ngê moo pyódu yó, nmyi kópu dyuu ngmidi ngê myoo pyódu yó. Modo numo kââdí tóó. Maa mu ngmidi yidmyinê kîgha, dpodo mu ngmidi p:uu dmyinê dpodo. *

¹¹ A tídê mbwó yoo, a lama ayimí tóó, noko dnyinté nmyinê pyede. Klowe u yoo kní y:oo yuu a ka kímînê y:ee ngópu, a ka pê, Noko dnyinté wunê pyede.

*

* 1:4: Kílosa 1:3-4 * 1:8: Pilipay 1:6; 1 Tes 3:13 * 1:9: 1 Njon 1:3 * 1:10: Pilipay 2:2 * 1:11:

Dpodo 18:24-28; 19:1-2

12 Nmyi vy:o knî ngmê ala kópu nmye tpaépê ngmê, nmyimo, Póól p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndéndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Apolosa p:uu nmee ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndéndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Pita p:uu nmeen:aa ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndéndê kópu dyuu. Ngmê knî y:oo apu, Wu yéli yi pi dmi tédê dé, Yesu Kédisu mu ngmidi vyílo yino cháácháá.

13 A tîdê mbwó yoo, yinté daadi ya. Lukwe díy:o Yesu Kédisu nmyi pepe kalê ngópu. Lukwe, nmyinê nmye Póól kídosi ñedê nmyi l:êê díy:o vyílo yi pwene? Kêlê, nê kuu. Daa a chóó a pi mbêmê nî mbápitísím kalê nmyoo.

14 A gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, nmyi vy:o pini daa yilí nî mbápitísím kwólu, Kídisípês pini dê Nkayas yi mo nî mbápitísím kalê doo. *

15 Doo u ntâá daanmy:ee vyi ngmê, Nê ngê chóó u yoo vy:o kaa nmoo.

16 (Ó, myenté, Stepanas mupwoknî a nuwo dê kuwo dmi, mbápitísím a chóó ye my:aa y:àngo, ngmênê a lama daa tóó, apê, Pi m:uu nî mbápitísím kwólu.) *

17 Daa yoo yi mbápitísím kígha u l:êê díy:o Yesu Kédisu ngê a ngmidi noo, ngmênê u kópu dyuu tpaépê u l:êê díy:o nmye a dy:áá noo. Daa nuw:o ndíi u kópu knî yi mbêmê yoo yi nuw:o n:aa ngmêépí too, ngmênê Yesu ngê kídosi ñedê kópuni nmî l:êê díy:o d:uu ngê, yi kópu vyílo yiní tpaépê ngê, yi kópu mbêmê Yesu ka u ngwo dpí kélímí mbê dmi. U ya a nga daa kwo, Yi kópu tédê kópu ngê nî pyódu. *

Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê ndíi, u nuw:o ndíi nmo u ngwo a kêma doo

18 Yélini ndê u maa p:uu a wee, Yesu ngê kídosi ñedê kópuni d:uu ngê, yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu, ngmênê yi kópu nmî nyongo, u kwo nmî kélímí mbê dniye, Chóó Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê u ngwo wunê ngêépí nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. *

19 Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó, apê,

Yélini yinê ye yi nuw:o dmi ndíi,
mbodo podo ngê waní pyódu té.

Ndiye pyu ndíi knî ye daaní ng:aa. *

20 Yélini yi nuw:o dmi ndíi, yi yéli y:oo maa ndéndê kn:aadi ngópu, dêépí pyu knî y:oo mye kn:aadi ngópu. N:ii yoo yi lama yoo yi nuw:o ngmêépí mb:aamb:aa ngê a tóó, yi yéli y:oo mye kn:aadi ngópu. Dyámê mbêmê yélini yi nuw:o dmi ndíi dé, Chóó Lémi ka ngmênê u kwo yi mbodo podo dé, ye daa ng:aa yédi.

21 Chóó Lémi chóó u nuw:o u pono vyápê mbê wo, doo u ntâá ngê pyódu nmoo, pi ngê chóó u nuw:o mbêmê Chóó Lémi d:uuwodê pyw:oo. Ngmênê Chóó Lémi ngê maa komo ngmê kpémí ngê, pi knî ye yi máádi komo u kêmakêma u l:êê díy:o a dy:áá nmoo. N:ii nmî kópu ka dpí kélímí mb:anê, Chóó Lémi ngê dpí ngee.

22 Nmyo Kídiki tpémi nmyi ndiye pyu knî ye nmî kópu dyuu mbodo podo mbodo podo u kópu dyuu, mu kópu u díy:o nuw:o u kópu dé yinê ye ndíi kópu dé. Nju tpémi nmî kópu dyuu ka daa kélímí nyédi, mu kópu u díy:o dpo, N:ii ngê mbwudu nmî ngópu angmê chaa, u ngwo u kwo anmî kélímí. *

* 1:14: Dpodo 18:8 * 1:16: 1 Kódin 16:15 * 1:17: 1 Kódin 2:1-2,5 * 1:18: Lóma 1:16 * 1:19: Is 29:14 * 1:22: Mát 12:38; Dpodo 17:18

23 P:aaani p:aaani Nju tpémi y:oo dpî mb:ii nmo, kn:aa yélini y:oo myoo mb:ii nmo, mu kópu u díy:o ye nmo tpaapé ngé, yennímo, Yesu Kédisu kídosi ñedé nmî l:êê díy:o pwene. Yi kópu p:uu Nju tpémi dpo lvêédî té, dpo, Wu pini daa vyílo. Dpo, Pini n:ii nmo t:âât:ââ, dono daawa a pyw:oo, u pi ndîi ngé wa pyódu. Yélini daa Nju tpémi, nmî kópu dyuu yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu dyuu.

24 Ngmênê Chóó Lémi ngé Nju tpémi yélini dpo ngmídi té, Yesu Kédisu ka dpî kélímî mbê dmi, Chóó Lémi u wêdêwêdê u ngwo dpo pyw:ee ngmê. Yélini daa Nju tpémi, Chóó Lémi ngé n:ii dpo ngmídi té, Yesu Kédisu ka myoo kélímî mbê dmi, Yesu p:uu Chóó Lémi u nuw:o ndîi u ngwo dpî m:uu ngmê.

25 Chóó Lémi ngé kópuni d:uu ngé, k:omo tpile pi knî ye mbodo podo mbodo podo u kópu yi d:uu ngé, ngmênê ndêndê ngé nuw:o ndîi u kópu yi d:uu ngé. K:omo tpile pi knî ye yinê ye Yesu u wêdêwêdê dêpwo ya, kídosi ñedé u ngwo pwene, ngmênê Chóó Lémi ngé u wêdêwêdê mbêmê kpêênî mêtê pyidu ngé. Ló pini ngmê u ntââ yinté kópu angmê d:uu?

26 A tídê mbwó yoo, nmyi chóó nmyi p:uu a nuw:o mbê dmyeno. Chóó Lémi ngé u yoo vy:o kaa nmyoo, ngmênê pi knî ye yinê ye, Nuw:o pyu ndîi yi vy:o yílí daa kwo, kada pini yi vy:o yílí daa kwo, yélini yi pi dmi ndîi yi vy:o yílí myedaa kwo. *

27 K:omo tpile yinê ye nmyi nuw:o dmi daa ndîi dé, ngmênê Chóó Lémi ngé a ngmídi nmyoo, mu kópu u díy:o yélini ye yi nuw:o dmi ndîi dé, mywene ye paa ghê we. K:omo tpile yinê ye kada pini nmyi vy:o daa kwo, ngmênê Chóó Lémi ngé a ngmídi nmyoo, mu kópu u díy:o kada pini knî ye mywene ye paa ghê we.

28 K:omo tpile nmyi yi dmi y:e daa kwo, yinê ye nmyi pi dmi daa ndîi, yinê ye nmyo k:omo tpile dé, ngmênê Chóó Lémi ngé a ngmídi nmyoo, mu kópu u díy:o yélini kada a wee, díyo k:omo tpile ngé u nkwo paa pyaa dniye. *

29 Yélini nmyi pi dmi daa ndîi, Chóó Lémi ngé a ngmídi nmyoo, kada pini yoo mb:ii too, mu kópu u díy:o u yi u ngwo daa kwo, Pi ngé chóó u pi a ngópu choo kmímî.

30 Kada pini yoo mb:ii too, ngmênê Yesu Kédisu ka a kââdí nmyoo. Yesu ngé Chóó Lémi u nuw:o ndîi nmo a kêma ngé, nmî yikí dmi u pwo ghay wo, Chóó Lémi u momu yélini ngé pyódu nmo, díyo kóo k:oo wa kaa nmo. *

31 Yesu Kédisu ngé ngee nmo, daa nmî chóó nmî wêdêwêdê mbêmê mb:aamb:aa nmo pyw:àngo. Yi kópu u l:êê díy:o kópuni puku yedê a tóo, dpî ny:ee yó.

Pi ngmê ngé chóochóo kîngî chaa kwolo,
nmî Lémi yichoo chaa kígha. *

2

Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmyi kélímî mbê dniye

1 A tídê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngé Chóó Lémi u kópu dyuu nmye noon:aa tpaapé, daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa tpaapé dé. *

2 Alanté nî nuw:o mbê wo, nê, Kódin tpémi ye kópu yílí yi p:uu daanî danê, ngmênê kópuni ndîi kópu ngé a tóo, yi kópu ye n:aa tpaapé. Nê, Yesu Kédisu

* 1:26: Mát 11:25   * 1:28: Njems 2:5   * 1:30: 2 Kódin 5:21   * 1:31: Jer 9:24; 2 Kódin 10:17

* 2:1: 1 Kódin 1:17

mu ngmidi p:uu ye n:aa danê, nmyenê, Kídosí ñedê t:ee ngópu, nmî l:êê díy:o pwene, nmî yikí dmi u pwo ghay wo. *

³ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, noo mywenemywene, myenoo nkíngê.

⁴ Daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa danê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê doo a ngêêpî nê, u wêdêwêdê mbêmê nmye noon:aa danê, mbwudu nmyi ngópu noo chapî dé, *

⁵ mu kópu u díy:o daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê paa kélímî mbê dmyeno, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê paa kélímî mbê dmyeno.

Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu

⁶ Dini ghi n:ii ngê nmye mwiyé noon:aa danê, daa nuw:o ndîi u kópu knî yi mbêmê nmye noon:aa danê, ngmênê nuw:o ndîi u kópu dyuu ngma kwo, n:ii pi ngmê knî ye nmo tpaê ngê. Yesu u yoo vy:o yélini, n:ii knî y:oo Yesu p:uu kópu dé mb:aamb:aa ngê dpo w:ee t:oo, yélini yi l:êê ghi dmi mye mb:aamb:aa dé, yi yélini ye yi mo yi kópu dyuu nmo tpaê ngê. Yi kópu dyuu, daa dyámê mbêmê tpémi yi nuw:o mbêmê u kópu dyuu, myedaa kada pini yoo yi nuw:o mbêmê u kópu dyuu. Yi kada pini yoo díyo kuwó wa a ghê dmi.

⁷ Ngmênê kêle, Chóó Lémi u nuw:o ndîi u tumu kópu dyuu vyílo yinmo tpaê ngê. Chóó Lémi ngê dyámê pê ghélini daa lâmo ngê, yi kópu dyuu u ngwo a ngmo ngê, pi knî yi lama daa pyede. Vyílo yi kópu dyuu mbêmê wa ngee nmo, chóó ntee a tóó, yinté pini ngê wa pyódu nmo. *

⁸ Dyámê mbêmê kada pini yoo yi lama yi kópu dyuu dêpwongmê ya. Yi kópu dyuu yi lama wodoo kwo, ye nmî Lémi ndêndê kídosí ñedê daapî t:ee ngópu. *

⁹ Doo u ntââ yi kópu daapêdê w:ee ngópu, mu kópu u díy:o ala kópu puku yedê a tóó,

Chóó Lémi ngê kópuni nuw:o kwólu, apê,

Yélini yi nódó a nuu ghi a tóó,

yi kópu y:e wanî d:uu,

yi kópu pi ngê doongê módu,

pi ngê doongê nyongo,

pi ngê myedoongê nuw:o kwólu. *

¹⁰ Ngmênê nmo vyílo dé, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi mbêmê yi tumu kópu dyuu nmo yinê a pywálini ngê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yi tumu kópu yilí yintómu yinê dpo pyw:ee té, Chóó Lémi u tumu kópu ndîi dé yinê myedo pyw:ee té.

¹¹ Dymê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pi u tumu kópu dé kn:aa pini u lama daa ya nyédi, chóó u nuw:o k:oo a ya nyédi. Chóó Lémi mye yinté, u tumu kópu ndîi dé chóó u Ghê Dmi u lama a pyede.

¹² Daa nmî chóó nmî nuw:o knî yi mbêmê ala kópu dyuu nmo pyw:ângo, ngmênê Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi nmo a kpo, mu kópu u díy:o kópuni nmî l:êê díy:o d:uu too, yi kópu dé nmî lama ntênê dny:oo ya. *

¹³ Kópuni nmo tpaê too, daa nuw:o pyu ndîi knî yi vy:o nmî ndê too, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmî lama yinê a kalé too. Yélini yi mênê yi Ghéni Dmi mye tóó, yi kópu dyuu ye nmo tpaê too, ye nmo tpaé too.

* 2:2: Nkal 6:14 * 2:4: 1 Tes 1:5 * 2:7: Kílosa 1:26 * 2:8: Luukí 23:34; Dpodo 13:27 * 2:9:

14 Ngmênê yélini yi mênê yi Ghéni Dmi daa tóó, doo u ntââ yi Ghéni Dmi u kópu dyuu d:uudpo pyw:ee ngmê, mu kópu u díy:o d:ud:umbiy:e d:uuwodê w:ee t:oo, yinê ye mbodo podo mbodo podo u kópu dé. Yélini yi mênê Chóó Lémi u Ghê Dmi a tóó, u kópu dyuu dpî ny:ee t:oo, kn:aa yéli y:oo d:uudpî ny:ee t:oo.*

15 N:ii u mênê yi Ghéni Dmi a tóó, u ntââ kópu yilí yintómu dpî mya té, myedo w:ee té, ngmênê yi pini kuwa yéli y:oo d:uuwodê w:ee ngmê, u gha myed:uudpî m:uu ngmê.

16 Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:uu ngmê u ntââ, nmí Lémi u nuw:o wa m:uu?

N:uu ngmê u ntââ, nmí Lémi wa dêêpî kê?

Ngmênê nmí mênê nmí Lémi u Ghê Dmi a tóó, Yesu Kédisu u nuw:o nmí mênê mye tóó.*

3

Kódin tpémi mwiyé ntee dnya a ya

1 A tídê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, k:omo tpile Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyi mênê doo ya, ngmênê na a ka nmyi mênê dêpwo ya. Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu dyuu nmye dpî vyi too. Yesu Kédisu u yoo vy:o tpómu ntee tpile ngê nmyee ya.*

2 Pyââ ngê tpómu ka ngmo ntee a yémí ngê, yinté noo ndiye kígha nmyo, nté wédêwédê nmye dêp:a kpo, mu kópu u díy:o doo u ntââ daap:ee ma ngópu. Ala ngwo nmyo dp:ee u ntââ dé,

3 mu kópu u díy:o nmyi chóó nmyi p:uu nmye nuw:o nyédi, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono dnyinté nmye vyápê nyédi. Yi kópu nmye kí:d:a d:êê, mu kópu u díy:o nipi ya nmyi lama dnyinté a tóó, u yi nmye a kwo, Yoo nmí chaa. Lukwe díy:o kn:aa yéli yi maa p:uu dmye ghê dmi.

4 Lukwe díy:o dyámê mbêmê tpémi yi l:êê ghi dmi nmye d:uud:uu t:oo, ngmê kní y:oo apu, Póól p:uu nmeê ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndéndê kópu dyuu, ngmê kní y:oo apu, Apolosa p:uu nmeê ndiye, u kópu dyuu vyílo yi ndéndê kópu dyuu.

Chóó Lémi p:uu dpodo pyu yoo

5 A tídê mbwó yoo, Apolosa k:ii nyi pi dê yi mbêmê lukwe díy:o nmyi yoo dmyenê chaa ngmê. D:ii kada pini ndîi dê. Nye Chóó Lémi u dpodo pyu dê. Nyi dpodo mbêmê Yesu u yoo vy:o u ngwo nmyi ghê dniye. Dpodoni dê yi p:uu Chóó Lémi ngê a kaa nyópu, vyílo yi dpodo dê y:e dódó doo.

6 Nmyo Chóó Lémi u yâpwo tédê. Yâpwo tédê n:uu kpêmí ngê, nté woo n:uu kââ, Apolosa y:i doon:aa ngolo, ngmênê Chóó Lémi ngê nt:u yinê t:ângo.*

7 N:ii ngê nté woo dpî kââ, u pi tédê, n:ii ngê dpî ngolo, u pi mye tédê. Chóó Lémi mu ngmidi u pi ndîi, mu kópu u díy:o nt:u yinê dpî t:oo.

8 N:ii ngê nté woo dpî kââ, n:ii ngê dpî ngolo, yi pi dê wontoo wontoo, pi mu ngmidi p:uu a dpodo nódó. N:ii mb:aamb:aa ngê adí dpodo, yâpwo tédê chóó ngê mb:aamb:aa ngê wa pwila, n:ii dnyinté adí dpodo, dnyinté wa pwila.

9 Chóó Lémi p:uu Apolosa k:ii nipi nye dpodo mo.

Nmyo Chóó Lémi u yâpwo tédê, myenté u ngomo kamí.*

10 Chóó Lémi ngê u ntââ ngê a pyódu noo, ngomo km:ee mwiyé n:uu chó, síment y:i u nkwo ní ndê ngê, ngmênê ala ngwo nmyi kada pini yoo yi ngomo pywuu p:uu mé dpodo té. N:ií yi ngomo p:uu adí dpodo, nuw:o mbêmê choo dpodo.

11 Doo u ntââ pi ngmê ngê ngomo kn:ââ daamuwa a t:oo. Yesu Kédisu mbêmê nmyi ngomo a kwo. *

12 Yélini yi ngomo p:uu a dpodo nyédi, tpileni ngê a dpodo nyédi, yi tpile u mo u mo dé. Woni kní y:oo chêêpí dpo ngí t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni kní y:oo nkéli chêêpí pee dpo ngí t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni kní y:oo silípê nkól p:uu a t:emí dumo. Woni kní y:oo yimbwi dpo kp:anê t:oo, u ngwo a dpodo nyédi, woni kní y:oo yi yââ ó kâmo yââ p:uu dpí t:ee t:oo.

13 Kuwókuwó wéni ngê nmí Lémi ngê pi yintómu yi dpodo tédê dmi wa m:uu té. Yi wéni ngê ndyuw:e wa nyow:a, yi dpodo tédê dmi u ngwo wa d:uu té. *

14 Pini n:ií u dpodo tédê ghi wêdêwêdê, doo u ntââ ndê ngê daawa ma, yi pini ngê u dpodo u pywuu wa ngee.

15 Ngmênê pini n:ií u dpodo tédê ghi ndê ngê wa ma, u dpodo u pywuu daawa a ngee. Tpileni l:âmo ngê, mwo p:aa ngê wa pyódu, ndê ngê wa ma, ngmênê yi pini ngê chóó u ghê l:âmo daawa ngee, ndê dóó u mênê wa a pwii.

16 A tídê mbwó yoo, lukwe díy:o Chóó Lémi u ngomo nmyi chaa ngópu. Mumdoó nmyi lama daa tóó, nmyo Chóó Lémi u ngomo, u yâpwo ghi nmyi mênê a tóó, u Ghê Dmi nmyi mênê mye tóó? *

17 N:ií ngê Chóó Lémi u ngomo wa dyênê, Chóó Lémi ngê u nkwo wa dyênê. Chóó Lémi u ngomo k:oo u yâpwo ghi a tóó, dono y:i daa ya yédi. Nmyo mye ntee dé, nmyo u ngomo ghi dé, dono nmyi mênê kîngmê ya.

18 Nmyi nuw:o kní y:oo kîngê dóó nmyo. Nmyi vy:o pini n:ií ngê dpo, Nê pi ngmê, dyámê mbêmê tpémi yi vy:o a nuw:o ndíí ngê dê pyódu, yi pini ngê yi kópu dpí kée ngê, Chóó Lémi u nuw:o ndíí u kópu dyuu dé pêdê pyw:ee tène. K:omo tpile dyámê mbêmê tpémi ye yi pini mbodo podo ngê wa pyódu, ngmênê Chóó Lémi ka u nuw:o ndíí ngê wa pyódu.

19 Mu kópu u díy:o dyámê mbêmê tpémi yi nuw:o ndíí u kópu dé Chóó Lémi ka mbodo podo mbodo podo u kópu dé. Yinté kópu puku yedê mye tóó, N:ií dé yi nuw:o ndíí dé, dpo, Yoo nmí dóó té,

yi yélini dpí dêé dmi, Chóó Lémi ngê u nkwo dpí dóó té. *

20 Yinté kópu m:uu puku yedê mye tóó,

Nmí Lémi u lama a tóó,

yélini yi nuw:o dmi ndíí,

dnyinté a nuw:o nyédi. *

21 Yi kópu u l:êé díy:o nmyi ndiye kîgha pyu yoo yi pi dmi mbêmê nmyi chóóchóó namê chaa kîgha nmyo. Nangê vyi, Nê wu pini u yoo vy:o pini ngmê, mu kópu u díy:o nmyi ndiye kîgha pyu yoo yintómu nmyi p:uu a dpodo nyédi. Chóó Lémi ngê kópu yilí yintómu nmye a kpo.

22 Nê, Apolosa pini dê Pita yi k:ií nmyi ndiye kîgha pyu ngê nmo pyede. Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, dyámê pê nmye a kpo, ghê pini dê pwopwo nmyi p:uu a dpodo mo. Kópuni ala ngwo a dpodo té, nmyi p:uu a dpodo té, mu dini ghi ngê u kópu dé nmyi p:uu amyidnyi dpodo.

* 3:11: 1 Pita 2:4-6 * 3:13: 1 Kódin 4:5; 2 Tes 1:7-10 * 3:16: 1 Kódin 6:19 * 3:19: Njópí 5:13

* 3:20: Psalm 94:11

²³ Myenté Yesu Kédisu p:uu nmyo dpodo té, nmyo u yoo, Yesu Kédisu Chóó Lémi p:uu a dpodo, chóó Tp:oo.

4

Yesu Kédisu u dyépi yoo

¹ Apolosa u k:ii ala kópu nyi p:uu dmyinê tpaépê, apii, Yesu Kédisu p:uu a dpodo mo, Chóó Lémi u tumu kópu dyuu y:oo a y:eñey:eñe ngmê.

² Dpodo pyu ngê kn:aa yéli yi dnye dmi d:uudpí ny:oo, u lémi mu ngmidi u dnye vyílo yichoo nyêmi.

³ Yi kópu u l:êê díy:o kópuni a p:uu anmyi vyi t:oo, a ka tédê kópu dé. Kópuni kn:aa pini ngê a p:uu dpí vyi, a ka mye tédê kópu. A chóó a dpodo p:uu kópu myedíni tpaépê ngê.

⁴ A dpodo tédê kópu d:oo ngmê kn:aadi ngê, ngmênê a chóó daaní vyi, Dyââpe a p:uu daa t:a. Pini n:ii ngê nmî gha dmi dpo m:uu té, yi kópu a ka yinê wa vyi.

⁵ Yi kópu u l:êê díy:o pi u pi ghêli k:ii nangmê dyênê. Nmî Lémi dini ghi n:ii ngê wa a diyé, tumu kópuni mgídi vy:o a pyede, w:êêní wa yé té, kópuni kní yi l:êê díy:o yoo p:uu a dpodo nyédi, amyedé pywáli té. Yi ngwo Chóó Lémi ngê u dpodo pyu yoo ntênê wa chaa kalê té.

⁶ A tidê mbwó yoo, nmyi l:êê díy:o Apolosa k:ii dyimê pywuu ngê nmye d:a pyódu nyo, mu kópu u díy:o dêêpi kópu ngmê u nt:u kópu pèdê w:ee yó. Yi dêêpi kópu ala, Puku yedê kópu kní yi mbêmê dmyinê paa, u nt:u kópu alanté, Pi ngê pi ngmê u pi kíngí kmí, kn:aa pini u pi kíngí dyênê.

⁷ N:ii ngê chóó u pi a kmímí ngê, ala kópu u kwo nínê tpaépê, Kí pini, n:uu ngê kada pini ngê pyódu nyoo? Kópuni u l:êê díy:o kada pini ngê nyi pyodo, Chóó Lémi ngê nga yinê a kê too, apii? Nyi kuu, ngmênê Chóó Lémi ngê nga yinê a kê too. Lukwe díy:o ñyóochóó nye chaa kígha ngê.

⁸ A tidê mbwó yoo, lukwe díy:o nmyinê nmye kópu yilí yintómu yi ntââ mbêmê nmye pyede. Lukwe díy:o nmyinê nmye ndáapi ntee pini ngê nmyi pyaa dniye. Lukwe díy:o nmyinê nmye king ntee pini ngê nmye pyede. Yinté dpino pyede. King ngê ntênê w:ii pyede, ye king ngê myepídmyi pyódu nmo. *

⁹ K:omo tpile nmo Chóó Lémi u dyépi yoo, ngmênê na a ka Chóó Lémi ngê kuwó pini ngê mêtê pyódu nmoo. Na a ka vyída ntee pini ngê pyódu nmoo, pi yintómu yi ngíma, enjel yoo mye yi ngíma, nmí vye tédê dy:áá nmoo.

¹⁰ Yesu Kédisu u l:êê díy:o pi kní ye mbodo podo mbodo podo u yoo ngê nmí pyaa dniye, ngmênê nmyinê nmye Yesu Kédisu ngê nmyi nuw:o dmi ndíi ngê dé pyódu té. Nmí chóó nmí wêdêwêdê p:uu dp:ee nuw:o nyédi, ngmênê nmyinê nmye nmyi wêdêwêdê ndíi. Kuwa yéli y:oo nmí pi dmi a dyede tumo, lukwe díy:o nmyi pi dmi a kmímí tumo.

¹¹ Dye ghi yintómu dono ngê nmo pyede. Nmo dómudómu nyédi, nmo mbwaambwaa nyédi, nmí kpídí dpo chaa dmi, kuwa yéli y:oo a kpakakpaka nmoo, p:aani p:aani nmo lèpi nyédi. *

¹² Pi kní ye ndapi dpino dmyinê ngê, nmí nté ndapi yi p:uu nmí chóó nmo dpodo nyédi. N:ii kní nmí p:uu a peede tpaépê nyédi, yi l:êê díy:o nmíno ngêpê nyédi. Dini ghi n:ii ngê a kpakakpaka nmoo, nmíno vyími ngê. *

* 4:8: Tpyuu 3:17,21

* 4:11: 2 Kódin 11:23-27

* 4:12: Dpodo 18:3; Luuki 6:28

¹³ N:ii knî y:oo nmî pi dmi a dyede ngópu, nmo kwunokwuno too, u yi nmo a kwo yédi, nmîmo, Yi nuw:o dmi nmî ngmêê. Dyámê mbêmê tpémi ye, yinë ye nmo nté dînê péé dono, nmî p:uu a danê nyédi, dpo, Yi tuu dmi a kwo.

¹⁴ Daa nmyi mywenemywene kîgha u l:êê dîy:o yi kópu d:a d:êê té, ngmênê u ya a nga a kwo, nîmo, Nmyi nuw:o dmi nê wáti té. Mu kópu u dîy:o nmyo a tp:ee ntee yéli.

¹⁵ K:omo tpile pi yono yono yono y:a knî y:oo Yesu Kédisu u pi mbêmê adnyi ndiye kîgha nmyo, ngmênê nê mu ngmidi nmyi mî, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pi y:i a chóo nmyi nuw:o n:uu kwólu.

¹⁶ U l:êê dîy:o, u ya a nga a kwo, A p:uu dmyina a mtyîmwe ngêêpî. *

¹⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o Timoti a kada kînê kââ, daa kêmakêma nmyimo mumu ngmê. Yi pini a tp:ee ntee pini, u nuu ghi ndêndê ngê a nódo a tóo. Daa pi dódo pyu, nmî Lémi p:uu nipi nye dpodo mo. Yesu Kédisu u yoo yi l:êê ghi dmi nmye amî vyîli té, kópuni dyuu Yesu u yoo knî ye p:aani p:aani nîmo tpapê too, nmye amiyimî vyîli té. *

¹⁸ Nmyi vy:o pi knî ngmê dê mbodo ndîi mbodo ndîi mbê dmi, apu, Nê ngê mêdaami m:uu nmo.

¹⁹ Ngmênê nmî Lémi ngê a maa daawa a nkocho knomomê, ye limîlimî ngê anmy:uu m:uu nê. Mbodo ndîi mbodo ndîi u yoo yi ngwo an:uu m:uu té, nê, Mumdoó Chóo Lémi u wêdêwêdê mbêmê a dpodo té, ó yi chóo yi kópu dyuu ye tpapê tumo.

²⁰ Chóo Lémi kóo k:oo yoo daa kópu dyuu mbêmê dpî ghê dmi, ngmênê chóo u wêdêwêdê mbêmê dpî ghê dmi. *

²¹ A tp:ee yoo, nmyi nuw:o dmi angênté? Dpodombiy:e nmye wan:uu mbwólu, ó nmyi kópu dmi a kada am:ii l:âmo t:oo, ye mb:aamb:aa ngê u ngwo nmye p:aa t:aa.

5

Yesu u yoo vy:o pini ngmê ngê Yesu u pi kîngî dyênê Mátiyu 18:15-17

¹ A tp:ee yoo, kópu nmyi p:uu mukídi ny:oo. Nmyi vy:o pini ngmê ngê pyââ ti u kópu ndîi ngmê d:uu ngê. Yintoo kópu ngídi u yoo knî y:oo doongmê d:uu ngópu. Lukwe dîy:o Yesu u yoo vy:o pini ngmê ngê yi kópu d:uu ngê. Lukwe dîy:o u mî u kpâm kuwó pyââni t:âmo ngê. Apuu!

² Lukwe dîy:o u kwo dpîp:e kwódu ngópu. Lukwe dîy:o nmyinê mbodo ndîi mbodo ndîi té. U mywene nmye wo ghê wo, nmyi yoo kuwa w:ee kaa ngópu.

³ K:omo tpile nmyi vy:o dênîné kwo, ngmênê a nuw:o nmyi vy:o yiwunê kwo. A nuw:o k:oo yi pini wunê kídî kóté kwolo.

⁴ Nipi dpo wó yó, a nuw:o nmyi vy:o adîn:aa kwo, nmî Lémi Yesu u wêdêwêdê mbêmê yi pini kuwa anmî kââ. *

⁵ Setan kóo k:oo anmî kââ, yi pini too pee yinë paa dyênê ngê, mu kópu u dîy:o nmî Lémi wéni n:ii ngê wa a diyé, yi pini u ghê dmi mēpaa ngee ngê.

⁶ Lukwe dîy:o nmyinê mbodo ndîi mbodo ndîi té. Nmyi lama ka tóo, yis knî tp:oo daa ndîi anyinê ngî, kpo ndîi u mênê anyi yé, anyi pwiyé, kpo yintómu dpî mbwó. Dononi nmyi mênê a tóo, mye yinté, wa k:aa.

* 4:16: Pilipay 3:17

* 4:17: Pilipay 2:22

* 4:20: 1 Kódin 2:4

* 5:4: 1 Tim 1:20

⁷ Yi dono a ngî tóó, dny:ii dy:ee tóó, yed:oo mb:aamb:aa ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. Yesu ngê kamî ngê ntee a pyódu nmyoo, yinté am:ii pyaa dmi. Nmyi lama ka tóó, nmo Nju tpémi, Tp:ee Kaa W:éêw:éê u Naa u dye ghi ngê, nmî ngomo knî yi k:oo yis daa ya yédi, nmo kéké ngê, mbîdédi pywápê ngmê wop nmo pípi ngê. Nmî kn:ââ knî y:oo sipi tp:oo ntee a vya tumo, Chóó Lémi ngê yi tp:ee mââ kaa a w:éê too, daa vya too, Yesu Kédisu yinté mye pwene, ndê ka w:éê nmo. *

⁸ Yesu u yoo vy:o nmyi k:ii nipi nmo wee, yis ntee dono nmî mênê kîngmê ya, pi dódó nmî mênê kîngê ya, dyââpe nmî p:uu myekîngmê ya. *

⁹ Pweepwee pee n:ii mwiyé nmye nê dy:ââ ngê, munmyenê, Pyââ ti pyu yoo yi k:ii yakmaapî ngê kêê nangê t:oo.

¹⁰ Daa kuwa yéli yi p:uu nmye noo a danêmbum, yélini a pyââ ti nyédi, a rûknweñuknwe nyédi, a kpaa nyédi, yélini kn:aa yâpwo knî ye a ngêpê nyédi. Yinté yéli p:aa yintómu a pyede. Doo u ntââ daanmyinê kuwo t:oo.

¹¹ Daa kuwa yéli yi p:uu noo a danêmbum, ngmênê Yesu u yoo vy:o yéli yi p:uu noo a danêmbum. Nmyi vy:o pini ngmê ngê yinté kópu ngmadî d:uud:uu, adî pyââ ti, adî rûknweñuknwe, kn:aa yâpwo knî ye adî ngêpê, yoo yi pi dmi adî dyede dé, nté ndapî yi mb:aami ngê adî ya ó ndee pyu ndîi ngê adî ya, yinté pini u k:ii yakmaapî ngê kêê nangê t:oo. *

¹²⁻¹³ Doo u ntââ kuwa yéli daanmo kée té, Chóó Lémi ngê yinê wa kóté kalê té. Ngmênê yinté dono nmyi vy:o n:ii ngê choo d:uud:uu, dmyinê kóté kîgha, nmyi yoo kuwa dmyinê kapî. Yinté kópu puku yedê mye tóó,

Pi dono nmyi yoo kuwa dmyinê kapî.

6

Numo kóté kîgha u danêmbum

¹ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o pini miyó dnyinté a ya nódó, lukwe dîy:o kóté y:enê pyu ka dpî lee knî, kuwa. Lukwe dîy:o mywene y:e d:uudpî ghê. Yinté kópu nmyi chóó p:ee dmyinê l:âmol:âmo dé.

² Angênté, nmyi lama daa tóó Chóó Lémi u yoo knî y:oo dyámê mbêmê tpémi yintómu y:oo wa kóté kalê t:oo. Mumdoos dp:ee ntââ dé, yinté kópu tédê nmyi chóó daanmyi l:âmol:âmo?

³ Lukwe, nmyi lama myedaa tóó, mu dini ghi ngê enjel yoo amy:oon:aa chámê té. Lukwe dîy:o nmyi chóó nmyi kópu dyuu daanmyi l:âmol:âmo dé.

⁴ Dini ghi n:ii ngê yinté kópu nmyi vy:o dpî pyódu, lukwe dîy:o kóté y:enê pyu knî ye kuwa nmye lèpi nyédi.

⁵ Mywene nmye choo kwo. Mumdoos nuw:o pyu nmyi vy:o daangma a kwo, pini n:ii u ntââ yinté kópu dpî l:âmo?

⁶ Lukwe dîy:o pi ngmê ngê u mbwó kóté tédê dpî núw:o, kuwa pini ngê dp:uu kóté kalê dé.

⁷ Ndêndê ngê nmye kn:aadikn:aadi ngópu. Lukwe dîy:o nmye numo kóté kîgha nyédi. Lukwe dîy:o yi kópu knî dênmyinê vyîmî tumo. Nmyi mbwó ngmê adî mtíkó knomomê, nangê kóté kwolo, dmyina a vyîmî. *

⁸ Lukwe dîy:o numo p:uu nmye dono nyédi. Lukwe dîy:o nmyi chóó nmyi tîdê mbwó yoo yi tpile nmye t:âmot:âmo tumo.

* 5:7: Ex 12:21; Njon 1:29; 1 Pita 1:19 * 5:8: Ex 12:15 * 5:11: 2 Tes 3:6; Taitas 3:10; 2 Njon 1:10-11

* 6:7: Mát 5:39-40; 1 Tes 5:15

⁹ Mumdoos nmyi lama daa tóó, pi dono yoo Chóó Lémi kóó k:oo daamî ghê dmi. Pi knî y:oo kîngê dóó nmyo. Yélini a pyââ ti nyédi, kn:aa yâpwo knî ye a ngêpê nyédi, pi u kuwó a pyuwuwópyuwuwó nyédi, ó a numo kpêêpî nyédi, yinté pini Chóó Lémi kóó k:oo daangmamî ghê. *

¹⁰ Kpáápi yoo, ñuknwe yoo, ndee pyu ndîi yoo, pi u pi dyede pyu yoo, ó nté ndapî yi mb:aami yoo, yinté pini Chóó Lémi kóó k:oo myedaangmamî ghê.

¹¹ Knî ngmê yinté kînyee a ya, ngmêê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmyi dono kî chedê too, nmî Mî u Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o dmi ngmópu, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmyoo. *

Pyââ ti mââ ti p:uu kópu

¹² Nmî Lémi Yesu ngê daa dêêpî kópu dyuu mbêmê kamî ngê pyódu nmoo. U l:êê dîy:o kópu yilî yi kwódu yé kópu daangma a tóó, ngmêê kópu yilî knî y:oo yoo dpî dyêê t:oo. Yi kópu knî namê d:uud:uu dé. Nyââ, kópu yilî yi kwódu yé kópu daangma a tóó, ngmêê kópu ngmê nmyi kada kîngê ghê. Yesu Kédisu nmyi kada vyîlo yichoo kwo.

¹³ Nté nmî ñuknî yi mênê dpî lê, yi l:êê dîy:o a tóó, nté u l:êê dîy:o nmî ñuknî a pyede, ngmêê mu dinî ghi ngê Chóó Lémi ngê miyó dê wa dyêê dê. Pyââ ti mââ ti daa yinté kópu dé. Nmî Lémi ngê daa pyââ ti mââ ti yi l:êê dîy:o a l:âmo nmoo, chóó u l:êê dîy:o a l:âmo nmoo, nmî l:êê dîy:o mye pwene. *

¹⁴ Chóó Lémi ngê nmî Lémi kpêêê mêtê pyidu ngê, u wêdêwêê mbêmê yinté amyedê pyidu nmo. *

¹⁵ Mumdoos nmyi lama daa tóó, nmyo Yesu Kédisu kóó kpâlî dé. Lukwe, pi ngmê ngê Yesu u mbyuu pee ngmê teli pyââ u kii ngmidî ngê wa pyódu? Apuu! Doo u ntââ. *

¹⁶ Mumdoos nmyi lama daa tóó, n:ii teli pyââ ka dpî lê, u k:ii ngmidî ngê dpî pyaa knî. Yi kópu puku yedê mye tóó. *

¹⁷ N:ii nmî Lémi k:ii ngmidî ngê dpî pyaa knî, yi nuw:o dê ngmidî ngê dpî pyaa knî.

¹⁸ Pyââ ti mââ ti vy:o a pwii dmyeno. Kn:aa dono ngmanyi d:uu, ye kn:aa pini ngmanyi dyêê, ngmêê wanmyi pyââ ti, ye nmyi chóóchóó wanmyi dyêê t:oo.

¹⁹ Nmyi nt:u dmi daa nmyi chóó a pyede, ngmêê Chóó Lémi u Ghê Dmi yi mênê a kwo. Ghéni Dmi n:ii Chóó Lémi ngê nmye a kpo, nmyo u yâpwo ghi. *

²⁰ Nmyi nt:u dmi daa nmyi chóó nmyi tpilê dé, Chóó Lémi ngê kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u ngwo pwila nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dmyinê dpodo kîgha dé, Chóó Lémi u pi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we. *

7

Yéyéé u danêmbum

¹ A tidê mbwó yoo, pweepwee pee yedê póó n:ii a ka nmyinê dy:ââ ngópu, yi kópu knî yi p:uu nmye nîê d:êê. Yéyéé p:uu mwiyé nmye nîê d:êê. N:ii ngê u yi adî kwo, Nmî Lémi p:uu ntêê ní dpodo, u l:êê dîy:o daawa yéé, yi pini ngê kópu mb:aa dpî d:uu,

* 6:9: Epeso 5:5; Tpyuu 22:15 * 6:11: Taitas 3:3-7 * 6:13: 1 Tes 4:3-5 * 6:14: Lóma 8:11; 2 Kódin 4:14 * 6:15: Lóma 12:5; 1 Kódin 12:27 * 6:16: Gen 2:24 * 6:19: 1 Kódin 3:16 * 6:20: 1 Pita 1:18-19

² ngmênê yi pini pyââ ti ngê kîngê dyênê. Yi kópu u l:êê dîy:o pi yintómu dny:oo yééyéé.

³ Cha cha yi kópu ala. Pyââ u moo ka d:uudpî nganê mb:anê, mââ u kpâm ka myed:uudpî nganê mb:anê.

⁴ Pyââ p:uu tpile yilî daa chóo u tpile yilî. Myenté, mââ p:uu tpile yilî daa chóo u tpile yilî, u kpâm u tpile yilî.

⁵ Numo p:uu wuwu nangê kwódu. Ngmênê, pi cha y:oo u yi y:e adî kwo, Dpodombiy:e ny:oo ngêpê, wo knî ngmê yi k:oo, ye wuwu yi chóo noko dny:oo kwódukwódu, dpodombiy:e u ngwo dny:oo ngêpê. Yi ngêpê u wo knî dny:oon:aa lêpî, ye yi kwódu yé kópu machedê ngê u ngwo choo pyodopyodo. Setan u wépi pwapî nmyi lama dnyinté a tóó. Kîmê dódó nmyo, pi ngê kn:aa pyópu p:uu kêê kîngmê yé.

⁶ Kópuni nmye d:a d:êê, nmyenê, Pi yintómu dny:oo yééyéé, daa dêêpî kópu nmye yed:a d:êê. Yi kópu u nt:u ala, n:iî ngê u yi adî kwo, Pyââ ngmênî nya, yini choo yééyéé.

⁷ Ngmênê nê nê, a nuw:ol alanté, u ya a nga a kwo, Kwodo ngêmî yintómu nê ntee yéli ngê dny:oo ya, kîdnyingê yééyéé. Ngmênê daa pi yintómu u ntââ ngê a pyede. Chóó Lémi ngê woni yoo yééyéé u ntââ mbêmê dpo pyódu té, woni yoo yi mo ya u ntââ mbêmê dpo pyódu té.

⁸ Kwodo ngêmî yoo, kuknwe yoo, ala kópu nmye nîné tpaépê. Ntee n:aa tóó, yinté myedmyinê ya.

⁹ Ngmênê nmyi mo ya doo u ntââ ngê nmye wa pyaa knomomê, ye dmyinê yééyéé. Pyââ ti mââ ti yi l:êê dîy:o kîdnyingê ghiighii mbê dmi. *

¹⁰ Cha cha yoo yi dêêpî kópu m:uu ala, daa a chóo a dêêpî kópu, ngmênê nmî Lémi u dêêpî kópu. Pyââ ngê u moo kîngî kpîpî.

¹¹ Wa kpîpî knomomê, ye kn:aa pini ngê kêê p:uu kîngê yé. Yi pyópu u moo ka mēdaawa diyé knomomê, ye u mo choo ya. Myenté, mââ ngê u kpâm kîngê kpîpî.

¹² Cha cha n:iî Yesu u yoo vy:o mu ngmîdi ghê wo, woni daa ghê wo, yi yéli yi p:uu nîné danê. (A chóo a dêêpî kópu yinîné tpaépê, daa nmî Lémi u dêêpî kópu.) Yesu u yoo vy:o pini n:iî ghê wo, ngmênê u kpâm daa ghê wo, yi pyópu ngê u yi u ngwo adî kwo, Kwodonkwodo ny:oo ya, ye yi pini ngê u kpâm kîngê kpîpî.

¹³ Myenté, pyópuni Yesu u yoo vy:o ghê wo, ngmênê u moo daa ghê wo, yi pini ngê u yi u ngwo adî kwo, Kwodonkwodo ny:oo ya, ye yi pyópu ngê u moo kîngê kpîpî.

¹⁴ K:omo tpile yi pini Yesu ka daa kêlîmî yédi, ngmênê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o u kpâm k:iî ngmîdi ngê a ya nódó, u kpâm Yesu ka a kêlîmî yédi. Myenté, k:omo tpile nmî mbwó ngmê u kpâm Yesu ka daa kêlîmî yédi, ngmênê Chóó Lémi ka pyââ mb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o u moo k:iî ngmîdi ngê a ya nódó, u moo Yesu ka a kêlîmî yédi. Wo daa yinté, ye nmyi tpe:ee dmââdîma Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê pê pyede, u nuu u yoo ngê daapîdnye kwo.

¹⁵ Ngmênê pini n:iî Yesu ka daa kêlîmî yédi u yi u ngwo adî kwo, U kpâm nê kuwo, ye dpî lee we, nmî tîdê u yééyéé machedê ngê u ngwo wa pyódu. Myenté, pyópuni Yesu ka daa kêlîmî yédi u yi u ngwo adî kwo, U moo nê kuwo, ye dpî lee we, nmî mbwó u yééyéé machedê ngê u ngwo wa pyódu. Yini dpî

* 7:9: 1 Tim 5:14

lee we, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê daa dnyepéli u l:êê díy:o a ngmídi nmyoo, u yi u ngwo a kwo, A yoo noko mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. *

¹⁶ Nmî tídê, mumdoo nyi u ntââ, moó u nuw:o anyi ngmêê, nmî Lémi kóó k:oo anyi kââ? Nmî mbwó, mumdoo nyi u ntââ, ngmám u nuw:o anyi ngmêê, nmî Lémi kóó k:oo anyi kââ? *

Daa ya ngmêêpi u danêmbum

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o mwo a kaa nmyoo, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya, dpodoni nédê nmî Lémi ngê a kaa nmyoo, y:i dmyinê dpodo. P:aani p:aani Yesu u yoo kní ye yi dêêpi kópu dyuu yinté ye myinín:aa tpaépê too.

¹⁸ Nju pi n:ii Chóó Lémi ngê, Yesu u yoo vy:o dpí kââ, yi pini ngê kíngí vyi, U ya a nga daa kwo, Chóó Lémi u l:ii a p:uu choo ya. N:ii daa Nju pi, Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o dpí kââ, yi pini Nju pi ngê chóó kíngê pyódu, pi ngê Chóó Lémi u l:ii yi pini p:uu kíngí t:oo.

¹⁹ Ala ngwo Chóó Lémi u l:ii t:emí tédê kópu ngê dê pyódu, u dêêpi kópu dyuu cháachââ yi ndíi kópu. *

²⁰ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o mwo a kaa nmyoo, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya.

²¹ A mbwó. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Yesu u yoo vy:o kaa nyoo, yi ngwo pi ngmê ngê wop doo a dpodo kígha ngi, ye p:uu chi dpodo, u nuw:onuw:o ngê kêê kídagê t:oo. Ngmênê n:ii ngê wop a dpodo kígha ngi, u yi u ngwo adí kwo, Nyi ní pw:ii, ye u kwo nangê nganê mb:anê, choo pw:iipw:ii ngi, nyóó l:êê díy:o anyin:aa dpodo.

²² Pini n:ii pi ngmê ngê wop a dpodo kígha ngê, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê dpo ngmídi, u nuw:o nmî Lémi p:uu dpí ghê. Myenté, ndapí p:uu dpodo pyu n:ii nmî Lémi ngê dpo ngmídi, nmî Lémi p:uu dpodo pyu ngê dpí pyódu, Yesu Kédisu p:uu wop a dpodo yédi. *

²³ Chóó Lémi ngê kópu ndíi ngmê d:uu ngê, u ngwo pwila nmyoo, yi kópu u l:êê díy:o pi kní yi nuw:o u pono kídmymê vyápê.

²⁴ A tídê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê mwo a ngmídi nmyoo, u k:ii nmyinê kâádí ngópu, yi ngwo ntee nmyee a ya, yinté myedmyinê ya.

Kwodo mgêmi yoo yi kópu

²⁵ Kwodo mgêmi yoo yi p:uu kópu u nkwo nmye ngmênínê tpaépê. Daa nmî Lémi u dêêpi kópu nmye yinínê tpaépê, ngmênê yi kópu p:uu a chóó a kópu nmye ngmênínê tpaépê. Doo u ntââ daaní dóó mnyo, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê a nuw:o u ntââ ngê a pyódu ngê.

²⁶ Ala dini ghi ngê dye ghi dono vy:o nmo pyede, u l:êê díy:o pi ngê u ya kíngê ngmêê.

²⁷ N:ii u kpâm a tóó, kíngê kée. N:ii u kpâm daa tóó, ghêli k:ii kíngê yée.

²⁸ Ngmênê pini n:ii dpí yée, daa dono kópu yu d:uu, myenté pyópuni dpí yée, nye daa dono kópu yu d:uu. Ngmênê u ya a nga daa kwo, Ala dye ghi dono vy:o dono a pyw:ee yó.

²⁹ A tídê mbwó yoo, nmî Lémi ngê dini ghi n:ii yó, daa kêmakêma a dyimêdyimê. Yi kópu u l:êê díy:o nmî nuw:o dmi dyámê u kópu kní yi p:uu kíngmê kwo. Yée u nuw:o u kpâm p:uu kíngmê kwo, nmî Lémi p:uu choo kwo.

* 7:15: Lóma 12:18 * 7:16: 1 Pita 3:1-2 * 7:19: Lóma 2:25; Nkal 5:6 * 7:22: Epeso 6:6; 1 Pita 2:16

³⁰ N:ii u pi u l:êê díy:o a mbê, u nuw:o modo dyé ngê, nmî Lémi p:uu dpî kaa ngê. N:ii knî y:oo w:aa da pyw:ee ngmê, yi kópu mu ngmídi p:uu yi nuw:o dmi kíngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo nuw:o. N:ii knî y:oo yi tpile dpî pwila t:oo, yi tpile knî yi p:uu yi nuw:o dmi kíngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo nuw:o.

³¹ Dyámê u kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi kíngê kwo, nmî Lémi p:uu dny:oo kwo, mu kópu u díy:o yi kópu yilí yintómu daa dye ghi daadî adnyi ya, nmî Lémi ngê wa ngmêê té. *

³² U ya a nga daa kwo, Nmyi nuw:onuwo u kópu dyuu ndîi kópu ngê nmye pyaa dniye. Pi mgêmi u nuw:o ngmídi ngê a ya yédi, nmî Lémi p:uu a dpodo yédi, u nuw:o nmî Lémi p:uu a kwo yédi,

³³ u yi u ngwo a kwo yédi, U nuu u kópu nî d:uud:uu dé. Ngmênê yéé u nuw:o miyó ngê a ya yédi. Nmî Lémi p:uu a nuw:o yédi, ngmênê dyámê u kópu knî yi p:uu mye nuw:o yédi, u yi u ngwo a kwo yédi, U kpâm u nuu u kópu yinî d:uud:uu dé.

³⁴ Kwodo mye yinté, nmî Lémi p:uu a dpodo yédi, u yi u ngwo daa kwo yédi, U nuw:o kn:aa lee we, u yi u ngwo myedaa kwo yédi, U nt:u kn:aa pini ka ní y:oo. Ngmênê yepe dyámê u kópu knî yi p:uu a nuw:o yédi, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo yédi, U moo u nuu u kópu yinî d:uud:uu dé.

³⁵ Yi kópu nmye d:a vyi té, mu kópu u díy:o u ya a nga a kwo, Mb:aamb:aa ngê pèdmyinê ya. Yéyéé nmye dîni kwódukwódu, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi nuw:o dmi nmî Lémi mu ngmídi p:uu dny:oo kwo, kn:aa kíndyingê kwo, mb:aamb:aa ngê p:uu dmyinê dpodo.

³⁶ Pini n:ii u yémí p:uu a kwo, ghêlí k:ii daawa yéé knomomê, nmî Lémi p:uu dpodombiy:e adín:aa dpodo, ye yi pini ngê maa mb:aa ye kígha ngê. Ngmênê u kuwó dini ghi ngê u nuw:o u kwo ayimênê diyé, awo, A yémí p:uu pyáawe ngê a pyodopyodo, nanê wa nya, u yi u ngwo adí kwo, Ní nya, ye dpî nya ngê, daa kópu dono ayi d:uu.

³⁷ Ngmênê yi pini ngê chóo wa vyi, Daanî yéé, a mo anî ya, pwopwo u dí, ye yinté choo ya. U lama adí ya, A nuw:o ngê daawa dóo nê. Yi pini u mo choo ya, kíngê yéé.

³⁸ A tidê mbwó yoo, n:ii ngê u yémí p:uu dpî nya, kópu mb:aa yu d:uu, n:ii u mo a ya yédi, kópu mb:aa mye d:uud:uu ngê, k:uuchêm u kópu ye d:uud:uu ngê.

Yepe yoo yi kópu

³⁹ Yepeni u moo a tóo, kn:aa pini p:uu kíngê nuw:o, ngmênê u moo wa pw:oo knomomê, ye u ntâa amé yéé. Pyópuni Yesu u yoo vy:o a kwo, kuwa pini ngê kíngí nya. *

⁴⁰ Ngmênê yi pyópu daawa yéé knomomê, ye mb:aamb:aa ngê adí ya. K:omo tpile nmyi kada pini woni yoo yi nuw:o dmi daa yinté dé, ngmênê Chóo Lémi u Ghê Dmi a mênê mye tóo, u l:êê díy:o yi kópu nmye d:a vyi.

8

Tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a yémí ngópu, u pípi p:uu danêmbum

¹ A tidê mbwó yoo, pwepwee pee yedé póo n:ii a ka nmyinê dy:âa ngópu, myomoni kópu p:uu nmye nínê d:êê, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a yémí ngópu, u pípi p:uu. Nmî lama ka tóo, K:omo yâpwo daa ndêndê ngê yâpwo njini,

* 7:31: 1 Njon 2:17 * 7:39: Lóma 7:2-3; 2 Kódin 6:14

u l:êê dîy:o nmî vy:o pi ngmê knî y:oo yinté tpile tp:oo mbyuu ka a pîpî tumo, yinê ye u kópu daa tóó. Ngmênê pi woni knî ye kwódu ye u kópu, yi tpile tp:oo mbyuu d:uudpî ma ngmê. A tîdê mbwó yoo, n:ii yoo yi lama yinté a tóó, apu, K:omo yâpwo daa yâpwo njini, yi yéli daadnya a mbodo ndîi mbodo ndîi, wo yéli yi pi dmi daadnya a dyede. Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, nmyi mbwó yoo yi pi dmi namê dyede. N:ii nódo u tîdê mbwó yoo yi nuu ghi dmi a pyede, yi gha dmi a wêdêwêdê kîgha too.

² Pini n:ii ngmênê u kwo kópu yilî yintómu u lama a pyede, yi pini dnyinté a nuw:o yédi,

³ ngmênê n:ii nódo Chóó Lémi u nuu ghi a tóó, Chóó Lémi u lama pini, kóó kuwa daamî kââ. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê kuwa pini ngmê ngê tpile tp:oo dpî vy:a, k:omo yâpwo u pi u ngwo dpî vyi, u ntââ yi tpile tp:oo mbyuu anmî ma, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó k:omo yâpwo daa yâpwo ndêndê, Chóó Lémi mu ngmîdi yi yâpwo ndêndê.

⁵⁻⁶ K:omo tpile pi knî y:oo yâpwo yilî a chââchââ tumo, ngmênê nmîné nmo yâpwo mu ngmîdi ndêndê, Chóó Lémi. Yi pini nmî Mî, tpile yilî yintómu yinê l:âmo too, u l:êê dîy:o nmo pyede. K:omo tpile yoo yi lémi yilî, a chââchââ tumo, ngmênê nmî Lémi ndêndê mu ngmîdi, Yesu Kédisu, pini n:ii Chóó Lémi k:ii dyámê pê l:âmo ngópu, ghê kamî nmo yinê myedé kpo. *

⁷ Ngmênê pi woni knî yi lama yi kópu dnyinté a tóó. Yesu u yoo vy:o ghêli k:ii daa ghê dniye, m:ââ yilî yi k:oo k:omo yâpwo knî ye dnyimo a ngêpê, k:omo yâpwo knî yi l:êê dîy:o tpile tp:oo kpêê ngê dnyimo a yiyé dé, mbyuu dnyimo a pîpî dé. Ngmênê ala ngwo yinté ntini daa pîpî tumo. Yinê ye k:omo yâpwo u pi p:uu a t:a, apu, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê angmanmî pyódu.

⁸ Daa nté u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê anmî pyaa dmi. N:ii ngê yi ntini dpî kpîpî, Chóó Lémi ka dono ngê d:uudpî pyódu. Myenté, n:ii ngê yi ntini dpî ma, yi kópu mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê d:uudpî pyódu.

⁹ A mbwó, lama ka tóó, k:omo yâpwo dé daa yâpwo ndêndê dé, u l:êê dîy:o yinté ntini nye pîpî too. Nga u ntââ, ngmênê ñîdê mbwó yoo yi p:uu chi nuw:o. Pini n:ii u lama yi kópu dnyinté a tóó, nangê lvêêdî. *

¹⁰ K:omo yâpwo u ngomo k:oo kmaapî têdê nangmê nî. Yinté pini ngê yi wa m:uu ngi, yi ntini pee my:ooowa ma, ngmênê u kwo dono kópu ayi d:uu, chóochóó nmî Lémi u yoo kuwa wa ghê.

¹¹ Kópuni lama a tóó u l:êê dîy:o lukwe dîy:o mwó anyiné lvêêdî. Yi pini u l:êê dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu pwene.

¹² Lukwe dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu anyi dono, pini n:ii u l:êê dîy:o pwene anyiné lvêêdî, mwó yoo yi p:uu am:ii dono, yi nuw:o dmi anyi dyênê.

¹³ Nê nê a nuw:o alanté. Ntini n:ii ngê a mbwó wa a lvêêdî, yi ntini mēdaanî ma, u dí pwopwo. U ya a nga daa kwo, A mbwó a l:êê dîy:o ngma a lvêêdî we. *

9

Kópuni dyuu yi wépi dmi Póól ngê puwâ

¹ A tîdê mbwó yoo, u ya a nga daa kwo, A l:êê dîy:o pi ngma a lvêêdî we. Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. K:omo tpile u ntââ ndapî nmye p:aa

* 8:3: Njon 14:23

* 8:5-6: Epeso 4:6; Njon 1:3

* 8:9: Lóma 14:13-15

* 8:13: Lóma 14:21

dmy:ee ngê, ngmênê nmye dîp:ê dmy:ee ngê. K:omo tpile kópu yilí yi kwódu ye kópu daangma a tóó, ngmênê woni kní yi wépi dmi a chóó ní puwâ. K:omo tpile nmî Lémi Yesu a chóó a ngwolo dê y:oo ní módu, u dyépi ngê u ngwo a pyódu noo, ngmênê tpile nmye dîni dmyinê ngê. K:omo tpile nmî Lémi u yoo vy:o a chóó ní kaa nmyoo, ngmênê tpile nmye dîni dmyinê ngê. *

² K:omo tpile pi woni kní ye yinê ye d:aa Yesu u dyépi ngmê, ngmênê nmyinê nmye nê u dyépi ngmê, mu kópu u dîy:o u yoo vy:o a chóó ní kaa nmyoo. *

³ Yi kópu pi kní ye n:aa tpaépê ngê, yélini y:oo a pi a dyede ngópu.

⁴ A tîdê mbwó yoo, yélini yi l:êê dîy:o n:aa dpodo yédi, mumdoo doo u ntââ nté mbwaa ye daanî dmyinê dê? U ntââ, ngmênê ye dîni dmyinê doo, a chóó a kêê dê y:oo n:aa dpodo yédi, ndapî u ngwo n:aa kmênêkmênê ngê.

⁵ A kpâm wo tóó, u ntââ p:aa y:eñey:eñe, yoo nye pídn̄ya a vyyuwo. Dyépi woni yoo, Pita u k:i:i, nmî Lémi u mbwó yoo mye yi k:i:i, yi kpâm yoo a y:eñey:eñe tumo, yoo yi ntépînâ kní yi k:oo a kmaapî nyédi.

⁶ Mbanapas k:i:i nyo miyó njini nyi chóó nyi kêê dê y:oo nye dpodo nódo, nyi ndapî u ngwo nye kmênêkmênê ngê, ndapî nmye dényipu dmyinê.

⁷ Mumdoo lede kní y:oo yi kaa taa kpídi yi chóó yi ndapî ngê dpí pwila t:oo? Kêle, yi kada pini ngê yinê dpí pwila té, ye dpí y:ee té. Mumdoo n:i:i ngê yâpwo tédê dpí yé, nté y:i d:uudpî ma? Kêle, y:i a kmaapî yédi. Mumdoo n:i:i u sipi w:uu a kwo yédi, módó ye a vyyuwo yédi? Mye yinté, yélini yi vy:o n:aa dpodo yédi, u ntââ yi ntépînâ kní yi k:oo aní kmaapî, ndapî ye amy:aa dmyinê.

⁸ Daa a mo dí vyi, ngmênê yinté kópu puku yedê mye tóó.

⁹ Mósisi ngê ala dêépî kópu a d:êê ngê,

N:i:i ngê u pudumakó choo dpodo kígha,
komo kíngê kudu.

Choo dpodo, choo kmaapî.

Mumdoo Chóó Lémi pudumakó kní yi p:uu doo a danê? *

¹⁰ Mumdoo daa nmî p:uu doo a danê? Ndéndê ngê nmî p:uu doo a d:êê. Yélini wunê n:êê nyédi, yélini wumê nté mgîpî nyédi, daa módó a dpodo nyédi. Yi lama a tóó, Kwéli nmo dpodo té, dîyo y:i anmî kmaapî.

¹¹ Nmyo a yâpwo tédê kamî, nté woo n:uu kaa too, mumdoo doo u ntââ nt:u daangmanî ma? *

¹² N:i:i kní y:oo wunê ndiye kígha nmyoo, nmyi ntépînâ kní yi k:oo a kmaapî nyédi, mumdoo doo u ntââ yinté kópu a nga daanmyi d:uu ngmê? Ngmênê a chóó tpile nmye dîp:éngmê dmy:ee ngê. Kópu yilí yintómu noo a vyími dé, mu kópu u dîy:o u ya a nga dêpwo kwo pi ngmênê lvéedi. U ya a nga myedêpwo kwo, Pi ngmê ngê Yesu Kédisu u kópu mb:aa u wépi pwaa ngê.

¹³ Nmyi lama ka tóó, kpêê yiyé pyu kní y:oo yi nté yi dpodo tédê a kmênêkmênê ngópu. *

¹⁴ Myenté, nmî Lémi ngê apê, N:i:i kní y:oo a kópu mb:aa pi kní ye adnyin:aa tpaépê, yi nté y:i dny:oon:aa kmênêkmênê. *

¹⁵ Ngmênê tpile nmye dîp:éngmê dmy:ee ngê, ala pweepwee pee yedê ala ngwo nmye myedîni dmyinê. K:omo tpile dómudómu tédê amy:aa pw:onu, ngmênê pi kní ye nté ndapî daanî dmy:ee dê. Pi kní ye n:aa tpaépê ngê, yenímo,

* 9:1: Dpodo 26:16 * 9:2: 2 Kódin 3:2-3 * 9:9: Deut 25:4; 1 Tim 5:18 * 9:11: Lóma 15:27

* 9:13: Deut 18:1-3 * 9:14: Mát 10:10; Nkal 6:6

A chóó a ndapí a kêê dê y:oo n:aa kmênêkmênê ngê. Yi kópu k:omodanê kópu ngê ye kíngí pyódu, u l:êê díy:o ndapí ye díni dmyinê ngê.

¹⁶ Yi kópu u díy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpí pyódu, nmí Lémi u kópu dyuu pí kní ye módó n:aa tpaépê ngê. Doo u ntââ nmí Lémi u wépi daanê puwâ. Yi dpodo ñedê a kaa noo. Yi dpodo daanî dódó knomomê, ye nmí Lémi ngê dnyintê daawa kpada nê.

¹⁷ A chóó a nuw:o ngê woni dpodo, ye a pywuu pênîné ngêêpí, ngmênê nmí Lémi ngê módó a dpodo kalê noo, doo u ntââ yi dpodo u wépi daanî puwâ.

¹⁸ A pywuu n:iî nîné ngêêpí ngê, alantê a tóó, a gha mb:aamb:aa ngê dpí pyódu. K:omo tpilé yoo yi ntépîná k:oo p:aa kmaapi, ngmênê yi kópu u wépi nî puwâ, nmí Lémi u kópu dyuu módó ye n:aa tpaépê ngê, a gha mb:aamb:aa ngê u ngwo dpí pyódu.

Kópuni u l:êê díy:o Póól ngê u l:êê ghi dmi dpîmo ngmêêpí dé

¹⁹ Doo u ntââ pí ngê daadi dpodo kígha nê, ngmênê pí dyêêdí yintómu yi p:uu wop n:aa dpodo yédi, mu kópu u díy:o pí yilí nmí Lémi Yesu u yoo vy:o paa ghê dniye.

²⁰ Díni ghi n:iî ngê Nju tpémi yi vy:o nîmo kwo yédi, kópuni a d:uud:uu tumo, myinê d:uud:uu too, mu kópu u díy:o nmí Lémi Yesu ka paa kélímí mbê dniye. K:omo tpilé daa Mósisi u dêêpí kópu dyuu mbêmê nmí Lémi ngê wa ngee nmo, ngmênê Nju tpémi yi vy:o yi dêêpí kópu dyuu myiní chââchââ ngê, mu kópu u díy:o u ya a nga daa kwo, Pi ngmê a p:uu pèdê lvêêdí we.

²¹ Myenté, díni ghi n:iî ngê kn:aa yéli yi vy:o nîmo kwo yédi, kópuni a d:uud:uu tumo, myiní d:uud:uu too, mu kópu u díy:o nmí Lémi Yesu ka paa kélímí mbê dniye. Yi yéli y:oo Mósisi u dêêpí kópu dyuu daa chââchââ tumo, yi vy:o myedínî:n:aa chââchââ too, mu kópu u díy:o mywene ye daapaa ghê we, a wépi daapaa pwaa y:e. (Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu dípí kéeé ngê, nmí Lémi Yesu Kédisu u dêêpí kópu dyuu vyílo yiní chââchââ ngê.)

²² Yélini Yesu ka yimi doongê kélímí mbê dniye, yi yéli yi vy:o kyedekyede n:aa m:iî yédi, u ya a nga daa kwo, Ngmênî lvêêdí. U ya a nga a kwo, Nmí Lémi Yesu ka dpodombiy:e pídný:oo kélímí. Yi pí dyêêdí kní yi vy:o yinté píni ngê myinê pyodopyodo yédi, mu kópu u díy:o nmí Lémi Yesu ka kní ngmê paa kélímí mbê we.

²³ Yi kópu yilí n:aa d:uud:uu too, mu kópu u díy:o nmí Lémi ngê u kópu mbêmê kóó k:oo paa kaa téne, kóó k:oo myepaa kaa nêne. Dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, mu kópu u díy:o nmí Lémi ngê wa a kuwo nê.

²⁴ Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Mbêpê tédê, pí yilí a mbêpê nyédi, ngmênê ngmídi kada dp:uu ghê. Dpodombiy:e dmyinê mbêpê, kada paa ghê dmyeno. *

²⁵ Mbêpê pyu yoo ghêli daa mbêpê nyédi, dpodombiy:e mwiyé wunê ndiye nyédi, daa ñuknweñuknwe nyédi, daa mbwaa ndanî nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Kada nmí mbêpê. N:iî kada dp:uu ghê, k:omo tpilé pí kní y:oo yi píni u pí mēdaa nyepényepê ngópu, ngmênê dpodombiy:e a mbêpê nyédi. Kópuni u l:êê díy:o nmo mbêpê té, chedê ngê daawa pyódu. *

²⁶ Yi kópu u l:êê díy:o dpodombiy:e n:aa mbêpê, u ya a nga a kwo, Kada n:uu ghê. Píni n:iî dê a l:êê nódó, nê yinté píni ngmê. Píni n:iî n:aa vyeé ngê, díni kn:aadikn:aadi ngê, dpodombiy:e n:aa vyeé ngê.

* 9:24: Pilipay 3:14; 2 Tim 4:7-8   * 9:25: 2 Tim 2:4-5; Njems 1:12

²⁷ A nt-u n:aa dpodo kîgha ngê, ñuknweñuknwe u kwo n:aa kwódukwódu ngê, mu kópu u díy:o pi mgee ngê aní pyódu knomomê, k:omo tpile yoo woni a chóó nê danê too, ngmênê nmí Lémi ngê kuwa wa kaa nê.

10

Lvêêdîlvêêdî u dyimê pywuu dé

¹ A tíde mbwó yoo, n:ii ngê apu, Mb:aamb:aa ngê n:aa m:ii, ngwolo dé mb:aamb:aa ngê dny:oo kwo, kídangê lvêêdî. Nmí kn:ââ yoo ntee a lvêêdî dnyie, yinté kídmyengê lvêêdî dmi. Dini ghi n:ii ngê Mósisi ngê Yichip u mênê a pw:ii too, nkalí too pee yidnya a yâmuyâmu, Ntii Mtyemtye u ngwo a ngmêê ngópu. *

² Pi kní y:oo ntee mbápitísím kalé nmoo, Yesu u yoo vy:o u ngwo kaa nmoo, mye yinté, dini ghi n:ii ngê nmí kn:ââ kní y:oo nkalí too pee dnya a yâmuyâmu, Ntii Mtyemtye u ngwo a ngmêê ngópu, Mósisi u yâmuyâmu pyu ngê u ngwo a pyaa dnyie.

³ Yâpwo nté ntee nmo pípi ngê, mye yinté, Chóó Lémi ngê nmí kn:ââ kní ye yi nté dpímo a dyede, pi yintómu kní y:oo yi ntini dnyimo a pípi. *

⁴ Yâpwo wain ntee nmo ndanî ngê, nmí Lémi Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêêê Mósisi ngê mbwaa yinté ye myedpímo a yémí. Daa ngê:êéntómu Mósisi ngê u kiyé t:aaní u mênê dpímo a déêdêê, nmí Lémi ngê mbwaa u ngwo ye dpímo a yémí. Yi t:aaní Yesu Kédisu ngê doo ya. *

⁵ K:omo tpile nmí Lémi ngê pi yintómu kní yi l:êê díy:o yi kópu kní dpímo a d:uud:uu dé, ngmênê yilí kní y:oo daa Chóó Lémi u nuu u kópu yidnya a d:uud:uu dé, yi yéli maa p:uu a pw:oo dnyie. *

⁶ Kópuni y:e a pyodo, p:uu dmyinê nuw:o, yi nt:anê nangmê yââ. U yi y:e doo a kwo, Kópu dono nmí d:uud:uu dé. Yinté kópu nangmê d:uu.

⁷ K:omo yâpwo ngma a l:âmo ngópu, u kwo dnya a ngépê. Puku yedê alanté a tóó,

Nipi dnye kmaapí, nipi dnye mbwaa ndanî, nipi myednye ndens. *

Yinté kópu nangmê d:uu.

⁸ Ntee dnyimo a pyââ ti mââ ti, yinté kópu ngê kêê nangê t:oo. Wo ngmê ngê pyââ ti têdê pi my:oo yono yono yono y:a mé pyolo yono yono y:a (23,000) a pw:oo dnyie. *

⁹ Nmí Lémi u tókótókó ngê kêê nangê t:oo. Dini ghi n:ii ngê dnyimo a tókótókó, tpile pê yilí kní y:oo dnyimo a kiyekiye dé, pi yilí u ngwo pw:oo dnyie. *

¹⁰ Nmí Lémi p:uu nuu mbumu ngê kêê nangê t:oo. Dini ghi n:ii ngê nmí kn:ââ yoo nmí Lémi p:uu dnya a nuu mbumu, yi ngwo enjel ngmê dy:ââ ngê, yinê vya too. *

¹¹ Kópuni y:e a pyaa dnyie, yi p:uu dmyinê nuw:o, nmí l:êê díy:o dyimê pywuu ngê a pyede. Kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, yinté dono kópu nangmê d:uu.

¹² N:ii ngê apu, Mb:aamb:aa ngê n:aa m:ii, ngwolo dé mb:aamb:aa ngê dny:oo kwo, kídangê lvêêdî.

* **10:1:** Ex 13:21-22; 14:22-29 * **10:3:** Ex 16:35 * **10:4:** Ex 17:6 * **10:5:** Num 14:26-30; Hipílu 3:17 * **10:7:** Ex 32:6 * **10:8:** Num 25:1-2 * **10:9:** Num 21:5-6 * **10:10:** Num 16:41-49

13 N:ii wa lvêêdi knomomê, chóo kn:ââ. Setan ngê ntee a dódó nmyoo, pi yintómu yinté mye dódó too. Nmyi dódó têdê Chóo Lémi ngê daawa a kuwo nmyo, dpí ngee nmyo, Setan ka dpí kwódu, doo u ntââ dpodombiy:e d:uudpí dóo nmyo. Nyââ, nmî Lémi ngê dpí ngee nmo, nmî tókótókó ndîi têdê dpí dyé nmo. *

Póól ngê k:omo yâpwo kní ye ngêpê u ngwo ye kwódu ngê

14 A tidê mbwó yoo, Setan ngê kidangê lvêêdi nmyo. Nmyi nuu ghi dmi a nódó ka tóó, u l:êê díy:o nîné kwunokwuno nmyo, k:omo yâpwo kní ye ngêpê têdê yi nkígh:ê nangmê nî.

15 Nmyi nuw:o kní yi mbêmê nmyo m:ii nyédi, ala kópu p:uu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o.

16 Dini ghi n:ii ngê nipi nmîné wuwó ngê, wain d:ââ u l:êê díy:o Chóo Lémi nmo kwunokwuno ngê, nmo ndanî ngê, yi ngwo nmî Lémi Yesu Kédisu u wêê ngê Chóo Lémi ka dpo kââdí nmo. Dini ghi n:ii ngê mbídédi nmo pwapí ngê, nmo pîpí ngê, nmî Lémi Yesu Kédisu ngê ngmídi ngê dpí pyódu nmo, u nt:u ngê myoo pyódu nmo. *

17 K:omo tpile nmo yilí, ngmênê ngmídi ngê nmo pyodopyodo nyédi, mu kópu u díy:o mbídédi mu ngmídi yinmo pîpí ngê. *

18 Yisíléli tpémi yi p:uu ngí nuw:o mbê dmyeno. Yélini kpêê yiyé têdê nipi a kmaapí nyédi, Chóo Lémi u k:ii ngmídi ngê dpí pyaa dmi.

19 Kópu m:uu ala, p:uu dmyinê nuw:o. K:omo yâpwo dé daa yâpwo ndêndê dé, tpile tp:oo n:ii yi l:êê díy:o a vyee tumo, yi mbyuu tupwótupwó ngê d:uudpí pyódu. *

20 Ngmênê yélini k:omo yâpwo kní ye a kpêê yiyé nyédi, daa Chóo Lémi ka a ngêpê nyédi, Setan u enjel ngmê ka a ngêpê nyédi. Yélini yi kpêê yiyé têdê nipi a kmaapí nyédi, Setan u enjel u k:ii ngmídi ngê dpí pyaa dmi. U ya a nga daa kwo, Setan u yoo vy:o ghê dmyeno. *

21 Doo u ntââ nmî Lémi u k:ii ngmídi ngê daanmyi ya, Setan u enjel u k:ii ngmídi ngê myedaanmyi ya. N:ii Setan u enjel yoo yi k:ii a kmaapí nyédi, doo u ntââ nmî Lémi u k:ii mēdaa kmaapí nyédi. *

22 Mumdoo nmyi lama daa tóó, nmo nmî Lémi u kpâm ntee tpile dé, kn:aa pini ka wanmyi lee dmi, nmî Lémi nmyi l:êê díy:o adí k:uundêpí. Nangê vyi, U wêdêwêdê têdê, daawa kpada nmo. Nmyi lama daa tóó, dnyinté daawa kpada nmyo.

23 Kópu yilí yi kwódu yiyé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu yilí kní y:oo yoo dpí dyênê t:oo. Yi kópu kní namê d:uud:uu dé. Nyââ, kópu yilí yi kwódu yiyé kópu daangma a tóó, ngmênê kópu woni kní y:oo yoo yi gha dmi daa wêdêwêdê kígha tumo.

24 Daa nmyi chóo nmyi kópu kní yi p:uu dmyinê nuw:o, ngmênê nmyi tidê mbwó kní ye dmyinê vuywo. *

25 Tpile tp:oo mbyuu n:ii nté pywupwi têdê anmyi mumu dé, dmyinê pywupwi dé, myedmyinê pîpí dé. Yi kópu daa tóó. Yi p:uu kídmyinêngê nuw:o, *

26 mu kópu u díy:o ala kópu puku yedê a tóó, apê,

* 10:13: Hipílu 4:15 * 10:16: Mát 26:26-28 * 10:17: Lóma 12:5; Epeso 4:16 * 10:19: 1 Kódin 8:4 * 10:20: Tpyuu 9:20 * 10:21: 2 Kódin 6:15-16 * 10:24: Lóma 15:2 * 10:25: 1 Kódin 8:4-13

Dyámê mbêmê tpile yintómu nmî Lémi u nêni dé. *

²⁷ Kuwa pini ngmê ngê kmaapî tédê wa dóó kalê nmyo, u yi nmye adî kwo knomomê, Yi: nmî lee dmi, ye yi dmyinê lêpî, ntini n:ii nmyi ngîma adî yé, dmyinê pípi. U kópu daa tóó, p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo.

²⁸ Ngmênê pi ngmê ngê nmye dî vyi knomomê, Kî tpile tp:oo mbyuu nangê ma, k:omo yápuo ka kpêê ngê dé yé ngmê, ye yi ntini nangmê ma.

²⁹ N:ii ngê yi kópu nmye wa vyi, yi pini u kêlîmî u l:êê dîy:o yi ntini u wépi dpî pwaa yó, nangê ma. Daa nmyi chóó nmyi kêlîmî u l:êê dîy:o yi kópu nmye d:a d:êê.

Ala kópu a ka wanmyi vyi knomomê, a ka nye, Lukwe dîy:o pi ngmê ngê chóó u nuw:o mbêmê yi kópu nmo wa kwódu?

³⁰ A ka nye, Ntini n:ii u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo kwunokwuno ngê, doo u ntââ pi ngê yi ntini nmo daadî kwódukwódu.

³¹ A tîdê mbwó yoo, ntini n:ii nmye pípi ngópu, mbwáani n:ii nmye ndani ngópu, kópuni nmye d:uud:uu tumo, daa nmyi chóó nmyi nuw:o mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, ngmênê alanté dmyinê nuw:o, apii, Kópuni u l:êê dîy:o Chóó Lémi u pi ndîi ngê wa pyódu, yi kópu nmo d:uud:uu. *

³² Pi nangmê lvêêdî. Nju tpémi yi maa dmi nangê nkoko, kn:aa yéli yi maa dmi myenangê nkoko. Yélini nmî Lémi u yoo vy:o a wee, kn:aa máádi p:uu nangmê kââ. *

³³ Ntee n:aa m:ii, yinté myedmyinê m:ii. Kópu yilî yintómu daa a chóó a l:êê dîy:o n:aa d:uud:uu too, ngmênê yoo yi l:êê dîy:o n:aa nuw:o yédi, u ya a nga a kwo, Pi yilî nmî Lémi kóó k:oo paa ghê dniye. Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntee nîné mtyîmwe ngêêpî, yinté a p:uu myedmyina a mtyîmwe ngêêpî. *

11

Pyââ mbodo mââ, mââ mbodo Yesu

¹⁻² A tîdê mbwó yoo, mw:ââkó, nîné kwunokwuno nmyo, mu kópu u dîy:o a kópu dyuu nmyi nuwo doongê kuwo wo, myenté nmî Lémi u yoo yi l:êê ghi dmi n:ii nmye nê ñuwo too, dye ghi yintómu nmye d:uud:uu tumo.

³ Ngmênê u ya a nga a kwo, Ala kópu nmyi lama ntênê choo a ya, pyââ mbodo mââ, mââ mbodo Yesu Kédisu, Yesu Kédisu mbodo Chóó Lémi.

⁴ Nmyi lama ka tóó, Kídiki tpémi yi vy:o, pyââ yoo dinî ghi n:ii ngê a ngêpê nyédi, kpídî pee yi mbêmê a ya nyédi. Yi kópu u nt:u kópu alanté, yi pyópu knî y:oo yi moo knî yi dnye dmi mb:aamb:aa ngê a nyêmi tumo. Ngmênê mââ n:ii ngê ngêpê dpî dóó, ó Chóó Lémi u komo dpî kââ, kpídî pee mbêmê d:uudpî yé, mu kópu u dîy:o u mbodo mu ngmîdi Yesu Kédisu, kn:aa pini ngmê doo u mbodo.

⁵ Myenté, pyópu n:ii ngê ngêpê dpî dóó, ó Chóó Lémi u komo dpî kââ, kpídî pee mbêmê dpî yé, u nt:u kópu, u mbodo u moo. Yi kpídî pee mbêmê d:uudpî yé knomomê, ye u moo dpî mywenemywene kwolo. Yepeni u tumu mââ dpo pywálî, yi pyópu mbodo ntee dpo vyi ngmê, mywene u ngwo dpî ghê, mye yinté, pyópu n:ii ngê ngêpê módó dpî dóó, kpídî pee mbêmê daa ya yédi, yi pyópu u moo ngê mywene yinté myoo ghê.

⁶ Pyópu n:ii ngê yi kpídî pee mbêmê daadî yé, mbodo chóó choo a vyi, mywene d:ud:umbiy:e u ngwo paa ghê we. Yi pyópu ngê u yi u ngwo daadî

* 10:26: Psalm 24:1 * 10:31: Kílosa 3:17 * 10:32: Lóma 14:13 * 10:33: 1 Kódin 9:20-22

kwo knomomê, A mbodo a châpwo y:e, mywene a nga ghê we, ye yi pyópu ngê kpídí pee mbêmê choo yiyé.

⁷ Mââ ngê kpídí pee mbêmê d:uudpî yé, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê tpile yintómu ntee wunê y:enê té, mââ ngê u kpâm ghee kní yinté mye y:enê too. Myenté, mââ u l:êê ghi dmi ntee a pyede, u kpâm u l:êê ghi dmi yinté myedny:oo ya, *

⁸ mu kópu u dîy:o mwiyémwiyé dini ghi ngê pyââ ngê mââ mwiyé daa tpyó, ngmênê Chóó Lémi ngê mââ podo ngma a y:ângo, pyââ u ngwo l:âmo ngê. *

⁹ Myenté, daa pyââ u l:êê dîy:o mââ l:âmo ngê, ngmênê mââ u l:êê dîy:o pyââ l:âmo ngê. *

¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o pyââ kní y:oo yi moo yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmi dé, u l:ii yi p:uu myechoo ya. Enjel kní y:oo yi kópu yi p:uu paa m:uu y:e, nmî Lémi u ngwo paa chaa kalê y:e.

¹¹ Ngmênê nmî Lémi u yoo vy:o nipi nmo wee, mââ yoo daa nmî chóó nmo pyede, pyââ yoo myedaa yi chóó a pyede, numo ka nmo vuyoo té.

¹² Myenté mwiyémwiyé dini ghi ngê Chóó Lémi ngê mââ podo a y:ângo, pyââ u ngwo l:âmo ngê, ala ngwo pyââ ngê mââ yinê dpî tpyé. Chóó Lémi ngê chóó yinté pyódu ngê.

¹³ Yi kópu p:uu ntênê dmyinê a nuw:o. Mumdoonmyinê nmye u ntââ, pyââ módó choo kwo, Chóó Lémi ka u ngwo choo ngêpé?

¹⁴ Pi yintómu yi lama alanté a tóó, pini n:ii ngê u mbodo d:uudpo châpwo, mywene u ngwo dpî ghê,

¹⁵ ngmênê mbodo gh:aa dmi ndîi ngê pyââ dpo nâmo, u mbodo nm:ââ ngê a ya yédi.

¹⁶ Nmyi vy:o pini ngmê yi kópu p:uu adí kwopwepe, yi pini ngê ala kópu dpî ny:ee ngê, Yesu u yoo dyámê wope wope yi l:êê ghi mu ngmídi, pyââ kní y:oo yi moo yoo yi dnye dmi a nyêmi tumo, u l:ii yi mbêmê a ya yédi.

Nmî Lémi u l:êê dîy:o kmaapî

¹⁷ A tidê mbwó yoo, kópu nmyi p:uu mukíní nyongo, daa a nuu u kópu ngê a tóó. Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, dp:ee numo ngêêpî nyédi, ngmênê numo p:uu nmye dono nyédi.

¹⁸ Mwiyémwiyé kópu ala, ala kópu kíní nyongo, ngmídi ngê dp:ee pyede, yoo nmyi chaa ngópu. Na a ka yi kópu ndê kópu, pee tp:oo u kwo dí kélímí mb:anê, *

¹⁹ mu kópu u dîy:o nmyi vy:o n:ii yoo a mbodo ndîi mbodo ndîi nyédi, nipi dpo wuwó, yinê ye kópu yili yintómu yi lama a pyede, wo yéli yi lama dnyinté a pyede. U yi y:e a kwo yédi, Pi kní y:oo dny:oo chaa kígha nmo. Apuu! Yinté daadi ya.

²⁰ Myomoni kópu ala. Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, daa nmî Lémi u l:êê dîy:o nmye kmaapî nyédi, nmyi chóó nmyi l:êê dîy:o nmye kmaapî nyédi.

²¹ Lukwe dîy:o nmyi chóó nmyi nté límílimí ngê nmye pîpî ngópu, noko dp:ee yeede nyédi. Lukwe dîy:o nmyi vy:o ngópuch:anê yoo a dómudómu nyédi, yoo woni kní y:oo mbwaa yilí dpî nda ngmê, u ngwo dpî ghéti dmi.

²² Nmyi chóó nmyi ngomo kní yi k:oo dmyinên:aa ñuknweñuknwe, myedmyinên:aa ghétighéti. Lukwe dîy:o Chóó Lémi u yoo nmyinê nmye k:omo tpile dé.

Lukwe d̄y:o ngópuch:anê yoo nmye mywenemywene kígha tumo. Mumdooyi kópu u l:êê d̄y:o waní chaa kalê nmyo? Kêle, daanê chaa kalê nmyo, daa a nuu u kópu yinmyinê d:uud:uu t:oo.

²³ Kópuni u l:êê d̄y:o nipi nmo kmaapí nyédi, dmy:oo ngê w:ee ngópu. Nmí Lémi ngê kópuni wunê a ka a vyu, kínyen:uu vyu. Mgídi n:i ngê Njudas nmí Lémi u kwódo ngê ghê wo, Yesu ngê mbídédi a ngêêdí,

²⁴ Chóó Lémi kwuno ngê, puwá, yepê, Ala a chóochóó, nê, nmye yed:a kê. Yepê, Kópuni dí d:uu, myedmyinê d:uud:uu, a mgamê ngê choo ya.

²⁵ Myenté, kmaapí u kuwó dini ghi ngê kapí a y:ângo, wain k:oo a pii ngê, yepê, Ala a wêê. Yepê, Yi wêê ngê Chóó Lémi ka pi yilí wa a kâadi. Yepê, Dini ghi n:i ngê anmyi ndaní, ntee dí d:uu, yinté myedmyinê d:uud:uu. Yepê, A mgamê ngê choo ya. *

²⁶ Dini ghi n:i ngê nmí Lémi u l:êê d̄y:o yinté nmye kmaapí nyédi, wain nmye ndaní ngópu, yi ngwo u pwopwo u nt:u kópu yinmyinê nj:i ngópu, u dí wéni n:i ngê wa a díe.

²⁷ Yi kópu u l:êê d̄y:o n:i ngê nmí Lémi u nté módó dpí ma, u mbwaa d:ââ módó myoo nda, yi pini ngê nmí Lémi u nt:u dnyinté dpí châpu, u wêê dnyinté myoo châpu.

²⁸ Mb:aamb:aa ngê p:ee mwiyé dmyinê nuw:o, nmyi dyâape nmí Lémi ngê mwiyé choo pwapí dé, u nté u ngwo dmyinê pípí, u mbwaa d:ââ u ngwo myedmyinê ndaní. *

²⁹ Pini n:i ngê a kmaapí yédi, módó a mbwaa ndaní yédi, yi pini ngê nmí Lémi u nt:u d:uudpí mya, nmí Lémi ngê u nkwo wa kpada.

³⁰ Yi kópu u l:êê d̄y:o nmyi vy:o pi yilí dpí mbil:a, yi wêdêwêdê daa ndi ngê dpí pyódu, kní ngmê wunê kí dpí dniye.

³¹ Nmyi dyâape mwiyé w:ee pwapí tumo, ye Chóó Lémi ngê daapí kpadakpada nmyo.

³² Dpí mya nmyo, u ngwo dpí kpada nmyo, mu kópu u d̄y:o u yi u ngwo a kwo, Yi l:êê ghi dmi ní wáti té, kuwa yéli yi vy:o mēdaaní kée té. *

³³ A tidê mbwó yoo, dini ghi n:i ngê kmaapí tēdē nmyinê wuwó ngê, dmyinê numo t:âat:ââ.

³⁴ Pini n:i ngê dómu ndi choo kelekele, u ngomo k:oo mwiyé choo a kmaapí, nmí Lémi u yoo vy:o daapíchoon:aa ñuknweñuknwe, nmí Lémi ngê u ngwo daawa a kpada nmyo. Dini ghi n:i ngê nmye anê lê, kópu woni kní a chóó nmye an:uu vyi té.

12

Kópuni yilí yi l:êê d̄y:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpí pyódu nmo

¹ A tidê mbwó yoo, kópuni yilí yi l:êê d̄y:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpí pyódu nmo, u kakémê mb:aamb:aa ngê nmye nîné chámêchámê, u ya a nga a kwo, Ntênê nmyi lama a yaa dniye.

² Nmyi lama kíyedê tóó, Yesu u yoo vy:o wunê ghêlî dpíp:e ghê dniye, Setan ngê nmyi nuw:o dmi k:omo yâpwo kní yi p:uu a kaa too, k:omo yâpwo kní ye nmyimo a ngépê, ngmênê yi yâpwo ntóó dé, dnye yi mênê daa tóó.

³ Ala ngwo pi kní y:ó Chóó Lémi u komo nmye wunê kapí ngópu, ngmênê woni yoo myewumê k:omodanê nyédi, woni kní y:oo ndêndê ngê nmye wumê

* 11:25: Ex 24:6-8; Hipílu 8:8-13

* 11:28: 2 Kódin 13:5

* 11:32: Hipílu 12:5-6

kapî ngópu. Ala kópu mbêmê dmyinê myeme dé. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii a mbêpê kîgha ngê, doo u ntââ Yesu u pi daawa dyênê, myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pini n:ii a mbêpê kîgha ngê, vyîlo yi pini ngê Yesu ntênê a chââchââ ngê, kn:aa pini doo u ntââ. Daawa vyi, Yesu nmî Lémi ndêndê. *

⁴ Dpodo daa ngmidi yi l:êê díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nmo. Yi Ghéni Dmi mu ngmidi u wêdêwêdê mbêmê nmo dpodo nyédi, daa kn:aa ghéni dmi u wêdêwêdê mbêmê yi dpodo nmo dódó too. *

⁵ K:omo tpile nmî Lémi p:uu daa dpodo ngmidi nmo dódó ngê, ngmênê nmî Lémi mu ngmidi p:uu nmo dpodo nyédi.

⁶ K:omo tpile daa dpodo ngmidi yi p:uu Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nmo, ngmênê Chóó Lémi mu ngmidi p:uu nmo dpodo nyédi.

⁷ Nmo ngmêngmênté nmî dpodo tédê dpodo tédê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntââ ngê dpo pyódu nmo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, Nmî Lémi u yoo yintómu wêdêwêdê ngê paa pyaa dniye. *

⁸ Dye ghi knî ngmê ngê yi Ghéni Dmi ngê pi knî ngmê u ntââ ngê dpo pyódu té, nmî Lémi u nuw:o ndíi mbêmê pi knî ye u ngwo a mbumu nyédi. Dye ghi knî ngmê ngê yi Ghéni Dmi ngê pi woni knî ye tumu kópu dé dpo kêma té, yi yéli y:ooyi kópu dyuu pi knî ye u nkwo dpî vyi t:oo. *

⁹ Yi Ghéni Dmi ngê pi knî ngmê yi kélímí ndíi ngê dpo pyódu, pi woni knî u ntââ ngê dpo pyódu té, yoo u ngwo a pyipyi tumo. *

¹⁰ Yi Ghéni Dmi ngê pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, mbwudu u ngwo dpî chaa t:oo. Pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, Chóó Lémi u komo pi knî ye u ngwo a kapî ngópu. Pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, ghê dmi yinê dpî mya t:oo. Péntikos u wo ngê kópuni y:e pyodo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté kópu ala ngwo mye d:uud:uu ngê, yoo woni u ntââ ngê yinê dpo pyódu té, kn:aa dyámê dnye ngê daa yi lama pi knî ye a mbumu nyédi. Pi knî m:uu u ntââ ngê dpo pyódu té, yi kópu dyuu dpo w:ee t:oo, pi knî ye yi kakêmé moo chámê t:oo. *

¹¹ Vyîlo yi Ghéni Dmi ngê nmo ngmêngmênté dpodo yilí yi l:êê díy:o u ntââ ngê dpo pyódu nmo. Daa nmî chóó nmî nuw:o knî yi mbêmê dpo ngmidi nmo, ngmênê chóó u pono a vyápe yédi, nmî dpodo ñedê dpodo ñedê u ngwo dpi kaa nmo.

Nmo Yesu Kédisu kóó kpâlî dé

¹² Pi p:uu tpile yilí ntee a pyodopyodo, nmî Lémi Yesu Kédisu u yoo mye yinté, u yoo vy:o pi dyêêdí yilí a kwo, nmî dpodo ñedê dpodo ñedê kaa nmoo. *

¹³ Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi ngê mbáptisím kalê nmoo, Yesu u yoo vy:o u ngwo nmî ghê dniye. Ala ngwo ngmidi ngê nmo pyede, ngmênê mwiyé u mo mo nmea a ya. Nmo knî ngmê Nju tpémi, knî ngmê daa Nju tpémi, knî ngmê yi pi dmi ndíi dé, knî ngmê yi pi dmi tédê dé, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ngmidi ngê a pyódu nmoo, Yesu Kédisu kóó kpâlî ntee tpile ngê pyódu nmoo, yinê a mbêpê kîgha nmoo. *

* **12:3:** 1 Njon 4:2-3 * **12:4:** Lóma 12:6-8 * **12:7:** 1 Kódin 14:26 * **12:8:** Njon 4:16-19; Dpodo 5:1-5 * **12:9:** Dpodo 3:6-7; 8:6-7; 14:8-10 * **12:10:** Dpodo 2:4; 1 Kódin 14:5-12 * **12:12:** Lóma 12:4-5 * **12:13:** Nkal 3:28

14 Pi p:uu tpile yilí ntee a pyodopyodo, nmî Lémi u yoo mye yinté, nmo yintómu nmî dpodo daa ngmídi, nmyi k:i nmî dpodo ñedé dpodo ñedé a kaa nmoo.

15 Yi dpodo kní yi p:uu dyimé pywuu nmye ngmênínê kuwo. Pi yu wo pi, daapaa vyi, D:aa pi kóó, u l:êê díy:o pi p:uu díní kwo. Kêle, pi yu pi p:uu a kwo.

16 Pi ngwene myenté, wo pi, daapaa vyi, D:aa pi ngwolo, u l:êê díy:o pi p:uu díní kwo. Kêle, pi ngwene pi p:uu a kwo.

17 Pi d:ud:umbiy:e ngwolo ngé wo tóó, ye dnye angênté pî nyêmî. Myenté, pi d:ud:umbiy:e ngwene ngé wo tóó, ye tpile tuu angênté pî nyêmî.

18 Ngmênê Chóó Lémi chóó doo nuw:o, pi p:uu tpile yilí u ngwo l:âmo ngé, kóó yu kaa too, ngwolo dê kaa doo, ngwene dê kaa doo, ñupu dê t:ee doo.

19 Yi tpile kní pi p:uu wodaa kaa too, ye pi daa pi ngé yipî tóó, yi pââ ntee tpile ngé pî tóó.

20 Ngmênê pi alanté a tóó, tpileni yilí p:uu a pyodopyodo, yi dpodo yi dpodo a tóó. Yesu u yoo mye yinté, nmî dpodo ñedé dpodo ñedé a kaa nmoo.

21 Yi kópu u l:êê díy:o, pi ngwolo wo pi, kóó dê ye daapaa vyi, Dpî dpodo daa tóó, mwada y:i lee cho. Kêle, doo u ntââ. Yi ngwolo ngé dpodo angênté pî dódó. Myenté, pi mbodo wo pi, yu dê ye daapaa vyi, Dpî dpodo daa tóó, mwada y:i lee cho. Kêle, doo u ntââ. Yi mbodo angênté pî paa. Nmo mye yinté, nmî vy:o woni ngwolo ntee tpile dé, woni kóó kpâlî ntee tpile dé.

22 Nmî p:uu tpileni daa dpodo u ntââ dé, doo u ntââ daanmî kée té.

23 Nmî p:uu tpileni yi pi dmi tédê dé, mb:aamb:aa ngé ye nmo vuyuo nyédi. Tpile n:ií dè pi ngé d:uudpî m:uu dé, mb:aamb:aa ngé nmo wópúwópu doo,

24 ngmênê nmî p:uu ghê tpile woni pi daa wópúwópu too. Chóó Lémi ngé yinté l:âmo nmoo, nmî p:uu tpileni yi pi dmi daa ndîi dé, mb:aamb:aa ngé ye nmo vuyuo nyédi.

25 Doo u ntââ nmî p:uu ghê tpile woni daanmî kée té, mu kópu u díy:o ghi ngmídi a wee, numo ka a vuyuo nyédi.

26 Pi p:uu ghi ngmídi adí dpududpudu, ye pââ p:uu ghi yintómu mye dpududpudu yédi. Dpodoni pi ngé kílî dpî dóó anyi chaa kwolo, ye u gha mb:aamb:aa ngé dpî pyódu, u pââ p:uu tpile yilí mb:aamb:aa ngé moo pyódu.

27 Nmo yintómu Yesu Kédisu p:uu nmo pyede, nmo kóó kpâlî dé. *

28 Yesu u yoo vy:o Chóó Lémi ngé u dpodo ñedé dpodo ñedé a kaa nmoo, mwiyémiwiyé yéli, dyépi yoo, myomoni yoo, komo kapî pyu yoo, pyoloni yoo, dêêpî pyu yoo, podoni yoo, n:ií kní y:oo Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu dpî chaa t:oo, limoni yoo, pi pyipyi pyu yoo, wononi yoo, pi ka vuyuo pyu yoo, piini yoo, dy:oo pyu yoo, woloni yoo, yélini kn:aa dyámê dnye ngé daa yi lama a mbumu nyédi. *

29 Yesu u yoo vy:o pi pyile njini dyépi yoo, daa yilí komo kapî pyu yoo, daa yintómu dêêpî pyu yoo. Daa pi yintómu kní y:oo mbwudu a chapî tumo,

30 daa pi yintómu a pi pyipyi nyédi, daa pi yintómu kn:aa dyámê dnye ngé a mbumu nyédi, daa pi yintómu yinté kópu u kakémê chámêchámê u ntââ ngé a pyede.

31 Dpodoni yi pi dmi ndîi dé yi yi dmi nmye dny:oo kwo, ngmênê kópuni u pi d:ud:umbiy:e ndîi, u kakémê nmye nínê chámêchámê. *

* 12:27: Lóma 12:5

* 12:28: Epeso 4:11-12

* 12:31: 1 Kódin 14:1

13

Yoo yi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

¹ Kópuni ndií kópu ngê a tóó ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. K:omo tpile kn:aa dyámê dnye ngê daa a lama aní mbumu, enjel yoo yi dnye ngê amy:aa mbumu, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadi ya knomomê, ye módó nmye pînî mbumu. *

² Myenté, Chóó Lémi u komo aní kapî knomomê, tumu kópu yilí a lama adi ya knomomê, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadi ya knomomê, ye p:aa k:omo tpile. Myenté, a kélími ndií ngê wa pyaa knomomê, yi kélími mbêmê u ntâa mbu mwada y:i ngmaní dy:ââ, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadi ya knomomê, ye waní dipî.

³ K:omo tpile a tpile yintómu pi kní ye waní y:ee té, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadi ya knomomê, ye Chóó Lémi ngê daawa chaa kalé nê. Dini ghi n:i ngê pi kní y:oo u yi y:e adí kwo, Yesu u kópu u kwee nmí chápwo, yi ngwo Yesu daaní kéé knomomê, u l:éê díy:o yi yéli y:oo ndiya wa kéé nê, ngmênê yoo yi nuu ghi dmi a nódo daadi ya knomomê, ye Chóó Lémi ngê myedaawa chaa kalé nê.

⁴ Pini n:i nódo yoo yi nuu ghi dmi mb:aamb:aa ngê a tóó, pi ka límílimí ngê d:uudpî nod:e, pi kní ye a vuywo yédi. Yi pini daa n:ee kapí yédi, chóó u pi daa kmímí ngê, myedaa chaa yédi. *

⁵ Yi pini a pi cháâcháâ yédi, daa chóó u kópu kní yi p:uu a nuw:o yédi, daa nod:enod:e yédi, yoo yi dono kópu dé nódo daa t:emí too.

⁶ Yi pini dono kópu kní yi l:éê díy:o u gha mb:aamb:aa ngê d:uudpî pyódu, ngmênê ndé kópu kní yi l:éê díy:o u gha mb:aamb:aa ngê dpí pyódu.

⁷ N:i nódo yoo yi nuu ghi dmi a ya yédi, yoo yi dono kópu dé u kuwó dpí kéé té, mēdaa nuw:onuw:o too. Pi kní ye a kélími yédi, ghêlí d:uudpí kéé té, alanté a nuw:o yédi, dpó, Díyo mb:aamb:aa ngê mē pyodopyodo té. *

⁸ Nmí nuu ghi dmi numo nódo adi ya knomomê, ye yi kópu chedê ngê daawa pyódu. Pi kní y:oo Chóó Lémi u komo ala ngwo a kapí ngmê, ngmênê díyo chedê ngê wa pyódu. Pi yoo kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu nyédi, ngmênê díyo chedê ngê wa pyódu. Chóó Lémi ngê kópu woni nmo dpó vyi té, nmí lama u ngwo dpí yaa dmi, ngmênê díyo yi kópu chedê ngê amye pyódu.

⁹ Ala ngwo kópu pyile njini nmí lama a tóó, Chóó Lémi u komo dnyinté nmo kapí ngê,

¹⁰ ngmênê dini ghi n:i ngê tpile yintómu ntênê anmí m:uu té, yi kópu yilí chedê ngê wa pyaa dmi.

¹¹ Dyimé pywuu nmye ngmênîné kuwo. Dini ghi n:i ngê tp:ee noo a ya, tp:ee u nuw:o a mênê yedoo a kwo, tp:ee u kópu dyuu yinoo a tpapê dé, myenoo a d:uud:uu dé. Dini ghi n:i ngê määwe ngê ní pyodo, tp:ee u kópu dyuu nê kuwo ngê.

¹² Yi kópu u nt:u kópu ala. D:ââ pudu kní yi kââ dmi mbwaa paa ntee anyi m:uu té, Chóó Lémi u kópu yilí yinté nmo yenê too, ngmênê díyo nmí nkígh:ê ntênê anmí m:uu té. Chóó Lémi u kópu dyuu ala ngwo dnyinté nmí lama a kwo, u lama ntee nmo pyede, yi ngwo yinté nmí lama u nkwo wa yââ. *

* 13:1: 1 Kódin 12:31; 14:39

* 13:4: Lóma 13:10

* 13:7: 1 Pita 4:8

* 13:12: 1 Njon 3:2

¹³ Ala kópu pyile knî chedê ngê daawa pyaa dmi, yoo yi nuu ghi dmi numo nódo ya ngmê, kêlîmî myomo, nmî Lémi u t:âât:ââ pyolo. Yi kópu pyile knî yi vy:o mwiyéni yi ndîîni, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya.

14

Chóó Lémi u komo kapî kada a tóó, kn:aa dyámê dnye ngê mbumu kuwó a tóó

¹ Ala kópu ndîî kópu ngê nmye choo ya, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntêné dny:oo ya. Myenté, u yi nmye choo kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê dpodo ñedê kaa nmîne, yi dpodo u ntââ ngê mye pyódu nmîne. Yi dpodo knî yi vy:o, Chóó Lémi u komo kapî yi ndîî kópu, kn:aa dyámê dnye ngê mbumu pee tp:oo.
*

² Pini n:iî kn:aa dyámê dnye ngê doo u lama a mbumu yédi, myedaa pi knî yi lama a mbumu yédi, d:uuwodê w:ee t:oo. Yi kópu u l:êê diy:o daa pi knî ye a mbumu yédi, ngmêné Chóó Lémi ka a mbumu yédi, u Ghê Dmi mbêmê ngmee u kópu dé dpî vyi té.

³ Ngmêné pini n:iî ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, pi knî ye a mbumu yédi, dpî ngee té, dpî wêdêwêdê kalê té, yi gha dmi myoo pywálî té.

⁴ Pini n:iî doo u lama kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, chóochóó ye ngêêpî ngê, ngmêné pini n:iî ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, Yesu u yoo yintómu ye ngêêpî too.

⁵ U ya a nga a kwo, Nmyo yintómu u ntââ ngê nmyi pyaa dmi, kn:aa dyámê dnye ngê u ngwo anmyi mbumu, ngmêné ndêndê ngê u ya a nga a kwo, U ntââ ngê nmyi pyaa dmi, Chóó Lémi u komo u ngwo anmyi kapî. Pini n:iî ngê Chóó Lémi u komo a kapî ngê, kópu ndîî ye d:uud:uu ngê, ngmêné pini n:iî kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, daa kópu ndîî ye d:uud:uu ngê. Pi knî ye yi kópu dyuu daawa tpaá knomomê, ye angênté wa ngee té. Pi ngmê ngê yi kópu dyuu pi knî ye wa tpaá knomomê, ye wa ngee té. *

⁶ A tidê mbwó yoo, dini ghi n:iî ngê nmye anê lê, kn:aa dyámê dnye ngê nmye anîn:aa mbumu knomomê, ye lónté an:uu ngee nmyo. Ngmêné Chóó Lémi u komo nmye an:uu kââ, ó kópu ngmê nmyi nuwo an:uu kwolo, ó nmye anîn:aa dêêpî, ye vyílo yi kópu knî y:oo u ngwo wa ngee nmyo.

⁷ Dyimê pywuu nmye ngmêninê kuwo. Nkéli mbywuu pââ dnyinté anyi wêê knomomê, ye pi knî y:oo u l:uu lónté wa mya ngmê.

⁸ Myenté, lede yoo yi vy:o n:iî ngê nkéli dpuwo dpî wuu, l:uu dnyinté dpo yé knomomê, ye yi lede knî y:oo lónté wa a w:ee ngmê, yi lama daadi ya yi ngwo l:êê, yi l:êê u tpile dé daawa l:âmo t:oo.

⁹ Myenté, kn:aa dyámê dnye ngê anmyi mbumu knomomê, ye pi knî y:oo lónté wa a w:ee ngmê. Nmyi kópu dyuu módó wa ny:ee t:oo, yi mênê daawa kee dmi, adnyi ntééntéé.

¹⁰ Dyámê mbêmê dyámê mbêmê dnye dyêêdî daa ngmîdi a tóó, yintómu yi nt:u dmi a pyede.

¹¹ Ngmêné kn:aa dyámê pi nmî vy:o ngmadî kwo knomomê, chóó u dnye ngê nmo adî mbumu knomomê, ye lónté anmo w:ee. Myenté yi pini ngê nmî dnye dmi myedaawa a w:ee.

* 14:1: 1 Kódin 12:31; 14:39 * 14:5: Dpodo 11:27-28; 15:32; 21:4,9-12

12 Nmyi wêdêwêdê kígha mye yinté. U yi nmye a kwo, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê kópu ndîi knî ngmênmi d:uu. Kópu n:i ngê yoo dpî wêdêwêdê kwolo, yi kópu knî yi p:uu dmyinê ngêpê. *

13 Pini n:i doo u lama kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, nmî Mí ka mîchoo ngêpê, u ntâa ngê paa pyódu ngê, pi knî ye chóó u kópu dyuu paa tpaan ngê.

14 Dini ghi n:i ngê kn:aa dyámê dnye ngê n:aa ngêpê yédi, a ghê dmi ntênê a ngêpê yédi, ngmênê daa a lama n:aa mbumu yédi, a nuw:o a líme yédi.

15 Yi kópu u l:êê díy:o ghê dmi mbêmê n:aa ngêpê yédi, a nuw:o mbêmê myenî ngêpê yédi, ghê dmi mbêmê n:aa wéti yédi, a nuw:o mbêmê myenî wéti yédi. *

16 Dini ghi n:i ngê pi ngmê ngê ghê dmi mbêmê Chóó Lémi dpî chaa kwolo, pi knî y:oo angénté wa vyi ngmê, Ndê kópu, mu kópu u díy:o daa yi lama dpî chaa kwolo.

17 K:omo tpile yi pini ngê Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê dpî chaa kwolo, ngmênê yoo d:uudpî ngee té.

18 Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o u ntâa ngê dpo pyódu nê, kn:aa dyámê dnye ngê a mo dnyinté dîni mbumu yédi, yinté mbumu ngê nê t:ee kalé nmyoo.

19 Ngmênê Yesu u yoo vy:oo yinté ye dîni mbumu yédi, mu kópu u díy:o kn:aa dyámê dnye ngê kópu yono yono y:a ye wanî vyi knomomê, daawa a w:ee t:oo. Ngmênê kópu pyile njini a nuw:o mbêmê ye wanî vyi té, wa a w:ee t:oo, u ngwo wanî wêdêwêdê kalé té.

20 A tíde mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Tp:ee ntee a nuw:o yédi, yinté nuw:o dpî yé yó. Tpómu u lama dono ntee daa tóó, yinté dono nmyi ménê myekíngê ya, ngmênê pyâawe mâawe ntee a nuw:o nyédi, yinté dmyinê nuw:o. *

21 Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté ló dini a d:êê ngópu, apê,
A yoo knî y:oo a dnye daa nyêmî ngópu,
u l:êê díy:o kn:aa yéli wanî ngee té,
kaa taa ngê a yoo knî ye adnyi mbumu,
yi chóó yi dnye ngê ye amyidnyi mbumu,
ngmênê a yoo knî y:oo a dnye myedaawa ny:ee ngmê. *

22 Yi kópu u l:êê díy:o, yélini nmî Lémi ka daa kélímí té, dini ghi n:i ngê kn:aa dyámê dnye kópu dyuu dpî ny:ee ngmê, ala kópu u ngwo dny:oo tpaapê, apii, Yoo ndéndê vy:oo dpíno wee, kuwa nmo wee, Lémi ndîi ngê wa kpada nmo. Yélini nmî Lémi ka a kélímí té, yi kópu d:uudpî vyi ngmê. N:i ngê Chóó Lémi u komo dpî kââ, Yesu u yoo dpî wêdêwêdê kalé té, ngmênê kuwa yéli kuu dé, d:uudpî ngee té.

23 Ngmênê Yesu u yoo yintómu nipi anmyinê wuwó knomomê, kn:aa dyámê dnye ngê kn:aa dyámê dnye ngê anmyi mbumu knomomê, yélini daa kélímí nyédi nmyi ngêpê tédê amye taa dmi, Yesu ka myedaawa kélímí mbê dmi, noko yewo, Kêdê ghéti dmi.

24 Ngmênê Chóó Lémi u komo anmyi kapî knomomê, pini n:i daa kélímí yédi nmyi vy:oo amyimê ghê knomomê, kópuni wa ny:ee té, u ngwo wa a w:ee, awo, Nê pi dono, a kpadakpada u maa p:uu n:aa kwo. *

25 Chóó u tumu kópu dé yi ngwo wa ny:ee té, yed:oo yu mbodo dé y:e wa ghê, Chóó Lémi wa chaa kwolo, nmyewo, Yápwò ndéndé ntêné nmyi vy:o a kwo.

Nipi ngêpê u kópu dé

26 A tidê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, pi ngmê ngê wéti kn:ââ a chapí ngê, ngmê ngê déêpí a yémí ngê, ngmê ngê Chóó Lémi u komo a kapí ngê, ngmê kn:aa dyámê dnye ngê a mbumu yédi, ngmê ngê yi kópu dyuu pi kní ye a tpiyé ngê. Kópuni yintómu nmye d:uud:uu tumo, yoo yi wédêwêdê kîgha u l:lêê díy:o dmyinê d:uud:uu dé.

27 Daa nuw:o mbêmê kn:aa dyámê dnye ngê mbumu nmyi vy:o ndîi ngê kîngê pyódu. Pi miyó pyile choo ghodoghodo, ngmêngmênté dny:oo mbumu, yed:oo munto. Pi ngmê ngê yi kópu dyuu pi kní ye míchoo tpiyé.

28 Dnye tpiyé pyu nmyi vy:o daachoo kwo knomomê, ye kn:aa dyámê dnye ngê pi doo u lama mêkîngê mbwólu, tumu choo ya, chóó u nuw:o k:oo Chóó Lémi ka míchoo mbumu.

29 Pi miyó pyile kní y:oo pi kní ye Chóó Lémi u komo dny:oo kapí, woni yoo yi kópu kní yi p:uu ntêné dny:oo nuw:o. *

30 Ngmênté Chóó Lémi ngê pi ngmê ka kópu m:uuwa a vyi knomomê, choo ghodoghodo, yi kópu pi kní ye choo tpaépê, n:ii mwiyé adí mbumu, mbwódo choo yââyââ.

31 Nmyo ngmêngmênté Chóó Lémi u komo dmyinê kapí, mu kópu u díy:o pi yintómu kní y:oo pêdê w:ee téne, wédêwêdê ngê myepaa pyaa dniye.

32 N:ii kní y:oo Chóó Lémi u komo a kapí ngópu, nuw:o mbêmê a mbumu nyédi. Pi ngmê ngê danêmbum u yi choo kwo knomomê, ye komo kapí pyu mbwódo choo yââyââ,

33 mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo daa kwo, Pi yilí dye ghi ngmídi mbêmê dny:oo mbumu, ngmênté u yi u ngwo a kwo, a yoo noko mb:aamb:aa ngê dny:oo ya.

Yesu u yoo kní yi vy:o, p:aani p:aani ntee a tóó,

34 nmyi vy:o mye yinté choo ya, dini ghi n:ii ngê nipi nmyimo a wuwó knomomê, pyââ yoo tumu dny:oo ya, myedaadny:oo déêpí. Kada daadnyen:aa wowo, mu kópu u díy:o yinté kópu puku yedê ngma a tóó. *

35 Myenté, kópuni daadnya a wopwe dé, yi moo kní ye p:o dny:oon:aa póó. Pyópuni ngêpê tédê chóó u nuw:o mbêmê adí mbumu knomomê, ye mywene u ngwo adí wowo.

36 Lukwe díy:o nmyi l:lêê ghi dmi u mo dé? Mumdoó nmyinê nmye Chóó Lémi u kópu dyuu mwiyé nmyinê ny:ee tumo, mdoo nmo nmyi chóó nmyinê núw:o ngópu? Yininê nmye pi m:uu u lama Chóó Lémi u kópu dyuu daangma a kwo?

37 Pini n:ii ka ngmênté u kwo chóó Chóó Lémi u komo kapí pyu ngmê, u Ghê Dmi mbêmê kópu yilí n:aa d:uud:uu too, yi pini ngê dpí vyi ngê, Nê ngê nmí Lémi u kópu ntêné yedê d:êê.

38 Ngmênté yi pini ngê a dnye daawa ny:ee knomomê, u dnye u nkwo nangê ny:oo.

39 A tidê mbwó yoo, ala danêmbum u dí al:ii n:aa yiyé. U yi nmye choo kwo, Chóó Lémi u komo nmí kapí, myenté pi kní ye kn:aa dyámê dnye ngê mbumu nangê kwódu.

* 14:29: Dpodo 17:11; 1 Tes 5:20-21 * 14:34: 1 Kódin 11:3; 1 Tim 2:11-12

40 Dini ghi n:ii ngê nipi nmyinê wuwó ngê, kópu yilí yintómu ntênê dmyinê d:uud:uu dé.

15

Yesu u pyidepyide u danêmbum

1 A tidê mbwó yoo, Yesu p:uu kópuni nmye n:uu vyi too, nmye mênîné vyílívyílí té. Yi kópu dyuu nmyi ny:ee tumo, ye nmyi kêlímí mbê dniye, nmyi nuw:o dmi yi p:uu my:ee kaa ngópu.

2 Yi kópu dyuu ka ntênê anmyi kêlímí knomomê, dpodombiy:e anmyi ngímí knomomê, ye nmí Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo.

3 Kópuni nmye n:uu vyi too, ala yi ndíi kópu. Kópuni puku yedê a pyede, Yesu Kédisu ngê yinê ntiye too, nmí dono chedêchedê u l:êê díy:o pwene. *

4 Puku yedê kópu m:uu Yesu ngê mye ntiye ngê, dini ghi n:ii ngê kmênê ngópu, wo pyoloni ngê mêtê pii wo. *

5 Myenté, Pita ka chóóchóó a kêma ngê, u dyépi y:a mê miyó kní ye chóóchóó myedê kêma ngê. *

6 U kuwó dini ghi ngê p:uu ndiye pyu limo yono y:a pwodo kní ye chóóchóó ye a kêma ngê, nipi m:uu ngópu. Yi yéli ka pyede, kní ngmê wunê kí dpí dniye.

7 U kuwó dini ghi ngê u mbwó Njems ka chóóchóó a kêma ngê, u dyépi yintómu kní ye chóóchóó mêtê kêma ngê.

8 K:omo tpile d:oo u pee pini ngmê, ngmênê kuwókuwó dini ghi ngê chóóchóó a ka myedê kêma ngê. *

9 Yesu u dyépi kní yi vy:o kuwó nîné tóó, a pi têtê, doo u ntââ dyépi ngê daap:aa pyodo, mu kópu u díy:o Yesu u yoo kînoo a vyee dé. *

10 Ngmênê Chóó Lémi ngê daa kpada noo, kópu mb:aa a nga yi d:uu ngê, a ngmídi noo, u dyépi ngê a pyódu noo. Daa módó a ngmídi noo, mu kópu u díy:o dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, dyépi yoo ní t:ee kalê too. Daa a chóó a wêdêwêdê mbêmê ní t:ee kalê too, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê n:aa dpodo yédi.

11 Yi dyépi kní yi k:ii kópu mu ngmídi dyuu yino tpaépê ngê, vyílo yi kópu kní ye nmyi kêlímí mbê dniye.

Nmí pyidepyide u danêmbum

12 Pi kní ye nmo tpaépê ngê, yennîmo, Yesu ka a pii wo. Lukwe díy:o nmyi vy:o pi ngmê kní y:oo ala kópu a tpaépê ngmê, apu, Pi dpí pw:onu, mêt:d:uudpo pyidu.

13 Yi kópu wo ndê kópu, ye pyidepyide daapê tóó, Yesu Kédisu myedaapêdê pii wo.

14 Yesu Kédisu wodêpê pii wo, ye u kópu dyuu módó pono tpaépê, módó u kwo p:ee kêlímí mbê dniye.

15 Pyidepyide wodaa tóó, ye Chóó Lémi p:uu nmye pono kêêmí kapî té, mu kópu u díy:o nmyennîmo, Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu kpêêní mêtê pyidu ngê. *

16 A tidê mbwó yoo, pyidepyide wodaa tóó, ye Yesu Kédisu daapêdê pii wo.

17 Myenté, Yesu Kédisu wodêpê pii wo, ye módó u kwo p:ee kêlímí té, nmyi dono daapî chedê too.

* 15:3: Is 53:8-9 * 15:4: Dpodo 2:24-32; Luuki 24:46 * 15:5: Luuki 24:33-34,36 * 15:8: Dpodo 9:3-6 * 15:9: Dpodo 8:3 * 15:15: Dpodo 4:33

18 Yesu u yoo vy:o yélini wunê a dpî dniye, angêntê pî pyaa dniye, yi l:âmo dmi pêdê ngêpa wo.

19 Pyidepyide wodaa tóó, ye daapod:o pii dmi, dyámê mbêmê kópu knî yi p:uu pono nuw:o té, dyámê mbêmê tpémi yi dono yilí módó pênminê vyímí té, kuwókuwó wéni ngê mb:aamb:aa daapod:o pyw:oo, ngópuch:anê ndíi ngê puđu pyaa dmi. Dini ghi n:ii ngê dyámê mbêmê dono nmínê vyímí té, nmí nuw:o dmi nmí pyidepyide p:uu a kwo.

20 Ngmênê dp:oo ngópuch:anê yoo, Yesu Kédisu kpêênî mwiyé a pii wo, nmí kada ghê wo, yinté amyino pii dmi. *

21-22 Adam ngê pwopwo u kn:ââ ntee a chópu, Yesu Kédisu ngê pyidepyide u kn:ââ yinté mye chópu. Nmo yintómu anmí pw:oo dmi, mu kópu u díy:o nmí kn:ââ mu ngmídi, Adam. Yesu u yoo mye yinté. Yesu Kédisu ngê chóó u kwo a kââdí nmoo, yinê amêdê pyidu nmo. *

23 Chóó Lémi ngê kópu yilí yintómu u mâlo dpî d:uu té. Yesu Kédisu mwiyé a pyidu ngê, nmí kada kââ. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, yi ngwo wa a pyidu nmo, yélini yi k:ii u kwo nmo kélímí té. *

24 Kuwókuwó wéni ayi d:ii, Yesu Kédisu ngê kada pini yoo wa a gh:ay té, nkwépi yoo wamyedê gh:ay té, pi yintómu adí y:enê dé, u Mí Chóó Lémi u maknopwo wa yé té.

25 Yesu king ngê adí ya, yélini p:uu adnyi l:êê, yu yodo u maknopwo wa yé té.

26 Kuwókuwó dini ghi ngê pwopwo yu yodo u maknopwo wamyé yé, yélini pw:oo dniye wa a pyidu té. *

27 Puku yedé alanté a tóó, tpile yintómu u maknopwo dny:oo ya. Nmí lama ka tóó, Chóó Lémi Tp:oo u maknopwo daawa yââ, *

28 ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê tpile yintómu Tp:oo yu yodo u maknopwo wa yé té, Tp:oo Chóó Lémi u maknopwo wa yââ, tpile yintómu Chóó Lémi u maknopwo u ngwo adnyi ya.

29 Yélini wunê a pw:oo dniye yi l:êê díy:o, pi woni knî y:oo mbápitísím dpo ngee ngmê. Pyidepyide wodaa tóó, ye yinté daapí d:uu ngópu.

30 Pyidepyide wodaa tóó, ye pono nkíngê té, Yesu u pi pi kní ye daapono tpapê. *

31 A tîdê mbwó yoo, nmí Lémi Yesu Kédisu ngê a ngee noo, u yoo vy:o n:uu kaa nmyoo. Yi kópu ngê nmye nínê kpaa, díní k:omodanê, dye ghi yintómu pwopwo u keñe t:âmo n:aa kwo.

32 Layoni ngê pi ntee dpî vy:a, Epeso tpémi mye yinté dé, a vyeé u yi y:e a kwo. Pyidepyide wodaa tóó, ye al:ii yi vy:o daapínin:aa dpodo. Pyidepyide wodaa tóó, alanté p:oo nuw:o té, pínmí, Nté ndíi yilí ma koo, mbwaa yilí nda koo, mââ m:ii anmí pw:oo dmi. *

33 A tîdê mbwó yoo, n:ii kní y:oo yinté kópu a tpapê tumo, maa dono p:uu kíngê kaa nmyo. Nmyi lama ka tóó, yoo dono yi vy:o pini n:ii a kwo yédi, u l:êê ghi dono ngê dpí pyódu.

34 Dono u maa a kuwo yó, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Mywene nmye choo kwo. Nmyi vy:o kní ngmê yi lama Chóó Lémi daa tóó. *

* 15:20: 1 Tes 4:14

* 15:21-22: Lóma 5:12,18

* 15:23: 1 Tes 4:16

* 15:26: Tpyuu 20:14

* 15:27: Psalm 8:6

* 15:30: 2 Kódin 4:10-11; 11:26

* 15:32: Luukí 12:19-20

* 15:34: Lóma

13:11; Dpodo 26:8

Nmî Lémi ngê ntee wa a pyidu nmo

35 N:ii pyidepyide ka daa kèlimî, a ka wa a póó, a ka wo, Pi dpî pw:onu, angènté amèdê pyidu? A ka wo, Doo u ntââ. A ka wo, Ntóó wa mg:eme, yi pini p:uu angènté too amèyi ya.

36 Yi pini mbodo podo. L:êê yini w:uu ó ló ntini w:uu ngomo k:oo adí ya, doo u ntââ daawa pyidu. Ngmènê tēpē mēnē anyi ntówo, u ngwo dpî pyidu. Pi mye yinté. N:ii a ya yédi, too yi ngwo d:uudpi ngmêê, ngmènê dpî pw:onu, u kuwó dini ghi ngê kamî ngê moo pyidu.

37 Myenté, tēpē mēnē daa yi ayi ntówo, ngmènê w:uu ayi ntówo, witi w:uu ó ló ntini w:uu. W:uu tēpē mēnē ntee anyi ntówo, yinté d:uudpi k:aa, ngmènê yi ngê dpî pyódu, yââ nkwodo yilí dpî ghê.

38 Chóó Lémi ngê dpo pyidu, yi ngê dpî pyódu. Ntee doo a nuw:o, yinté d:uu ngê. Yi yintómu yi dyèédí dyèédí a tóó, yi w:uu u mo u mo dé. *

39 Tpileni yi ghê a pyede, mye yinté dé, yi dyèédí dyèédí a tóó. Pi too u mo, tpile tp:oo too u mo, ñmê too u mo, te too u mo.

40 Tpileni mbóó dyámê yi mbêmê a pyede, mye yinté. Woni knî yi wuu ndîi, woni knî yi wuu daa ndîi.

41 Kââdí u wuu ndîi, d:ââ u wuu pee tp:oo, pudu knî yi wuu tédê. Myenté pudu woni knî yi wuu ndîi dé, woni knî yi wuu tédê dé.

42 Pyidepyide mye yinté. Pini n:ii dpî pw:onu, yinté mēdaawa a pyidu. Pini n:ii dpî pw:onu, tēpē ngê dpî ma, chedê ngê dpî pyódu. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, mēdaanmî pw:oo dmi, chedê ngê daanmî pyaa dmi.

43 Pini n:ii dpî pw:onu, u wédêwédê chedê ngê dpî pyódu, u pi dpo ghay. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, nmî pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, nmî wédêwédê ndîi ngê wamye pyódu té. *

44 Ala ngwo nmî nuw:o knî y:oo yinê a mbêpê kîgha nmoo, ngmènê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê wa a pyidu nmo, nmî ghê dmi knî y:oo y:oo adnyi mbêpê kîgha nmo. Ala ngwo nmî pââ dmi ntee a pyede, mu dini ghi ngê nmî ghê dmi knî yi pââ dmi amyednyin:aa ya.

45 Yinté kópu puku yedé alanté mye tóó.

Mwiyémwiyé pini, Adam,

pi ngê pyodo, ghê u mēnê yaa wo.

Adam nmî kn:ââ ngê ntee pyodo, Yesu ghê kamî u kn:ââ ngê yinté mye pyodo. *

46 Too pee u kópu dé mwiyé pyaa dniye, ghê kamî u kópu dé kuwó pyaa dniye.

47 Chóó Lémi ngê mwiyéwiyé pini tēpē ngê l:âmo ngê, myomoni mbóó p:uu a ndê wo. *

48-49 Pini n:ii tēpē ngê l:âmo ngê, ntee doo ya, yinté myeno pyede, u nt:anê nmî yaa dniye. Pini n:ii mbóó p:uu a ndê wo, u yoo mye yinté dé, ntee a tóó, yinté wa pyódu nmo.

50 A tidê mbwó yoo, ntee nmo pyede, doo u ntââ Chóó Lémi kóó k:oo yinté daanm:uu ghê dmi. Mbyuu too n:ii nmî p:uu a t:a mo, nmî p:uu daadpi ya, chedê ngê wa pyaa knî. *

51-52 Tumu kópu ngma ala, p:uu dmyinê nuw:o. Yesu u yoo vy:o yéli knî ngmê ghêlî daawa pw:oo dmi, Yesu u ngwo wa a diyé. Dini ghi n:ii ngê wa

* 15:38: Gen 1:11 * 15:43: Pilipay 3:20-21 * 15:45: Gen 2:7; Njon 6:63 * 15:47: Njon 3:31

* 15:50: Njon 3:5-6

a diyé, nkéli dpuwu u dnye anmî ny:oo. Enjel knî y:oo mêdaamuwa wêê ngmê. Yélini mwiyé a pw:oo dniye, yi ngwo wa a pyidu té, mêdaawa pw:oo dmi. Límîlímî ngé yi ngwo amye ngmêê nmo, kamî ngé wa pyódu nmo. *

⁵³ Ala ngwo n:ii dpî pw:onu, mbyuu too dpî mg:eme knî. Yi ngwo doo u ntââ mêdaanm:uu pw:oo dmi, myedaanm:uu mg:eme dmi. *

⁵⁴ Mbu ntee dpî kyopwo, dîné dpo kuwo, kamî ngé dpî pyódu, dini ghi n:ii ngé nmî Lémi wa a diyé, yinté kamî ngé wa pyódu nmo. Kópuni puku yedê a too, nmî Lémi ngé wa ntiye, pwopwo wa a pw:ono, d:ud:umbiy:e wa chedê.

⁵⁵ Kópuni puku yedê a too, nmo tpaépê ngé, nmîmo,

Pwopwo wa dípî, daawa t:ee kalê nmo,

nmî némi dmi daawa dyênê.

⁵⁶ N:ii ngé Chóó Lémi u dêépî kópu dyuu d:uudpî châpu, dono dpî d:uu, d:ud:umbiy:e dpî pw:onu. *

⁵⁷ Ngmênê nmî yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, pwopwo ka w:êê nmoo, kwunokwuno koo, Chóó Lémi mye kwunokwuno koo.

⁵⁸ A tidê mbwó yoo, nangmê kede, nmî Lémi p:uu dpodoni nmye dódó ngmê, dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, mu kópu u díy:o yinê a ngêépî nmyo, doo u ntââ daanmyi dêê dmi. *

16

Ndapî ngêépî u danêmbum

¹ A tidê mbwó yoo, kópu m:uu p:uu nmye nîné danê. Yesu u yoo yélini Njuda Wee u kwo wunê pyede, ndapîni ye nmye dyede ngmê, alanté dmyina a ngêépî. Kópuni Nkalásiya tpémi ye nî vyyu, myedmyinê d:uud:uu. *

² Wiki yintómu knî yi k:oo, mwiyé mwiyé wéni ngé, ndapî dmyinê kéké. Nmyo ngmêngmênté n:ii ngé ndapî ndîi choo kmênêkmênê, ndîi choo kéké. N:ii ngé ndapî tédê choo kmênêkmênê, tédê choo kéké. Yi ndapî dpî wiye yó. Dini ghi n:ii ngé p:aa t:aa, ndapî mêdaapinê ngee.

³ Dini ghi n:ii ngé anî t:aa, pi miyó pyile dpî ngmidi yó, pwepwee pee ngmanî d:êê, ye wanî y:oo, yi ndapî Njedusalem y:ooowa núw:o ngmê.

⁴ Paa u ya a nga adî kwo knomomê, ye a k:ii nipi anmî lee dmi.

Póól paani p:uu dpîmo nuw:o

⁵ Másîdóniya Wee u kwo p:aani p:aani mwiyé anî lê, kuwó y:i nmye anê lê. *

⁶ D:ââ miyó pyile nmyi vy:o anîn:aa kwo, ndoo apê tpii yópu y:i anîn:aa t:âât:ââ dê. U kuwó dini ghi ngé, kwéli anî lê, tpileni u ya a nga adnyi kwo, dpî ngee nódó.

⁷ U ya a nga daa kwo, Wo pyile njini nmyi vy:o nîn:aa kwo. Nmî Lémi ngé ala kópu a ka daawa a kwódu knomomê, ye dye ghi daadîi nmyi vy:o anîn:aa kwo.

⁸ Ngmênê Epeso ghêlî daanê kuwo, Péntikos u Naa mwiyé wa d:ii, u ngwo anê lê.

⁹ K:omo tpile pi yilî a p:uu a d:uu té, ngmênê pi mê yilî knî y:oo yi ngópu dmi dê kpémî t:oo, nmî Lémi u kópu dyuu a nyémî tumo. *

* **15:51-52:** 1 Tes 4:15-17 * **15:53:** 2 Kódin 5:4 * **15:56:** Lóma 6:23 * **15:58:** Nkal 6:9; Tpyuu 14:13 * **16:1:** Lóma 15:25-26; 2 Kódin 8:1-9; Nkal 2:10 * **16:5:** Dpodo 19:21 * **16:9:** Dpodo 19:1,8-10

10 Dini ghi n:ii ngê Timoti nmye wa lee knomomê, u kwo dmyinê vyyuwo, myedmyinê cháâchââ, mu kópu u díy:o nmî Lémi p:uu ntee n:aa dpodo, yinté mye dpodo. *

11 U pi nangê ghípî, ngmênê mb:aamb:aa ngê dpo ngee yó, a ka u ngwo pèdê lee we, mu kópu u díy:o nmyi mbwó yoo yi k:ii anmîno t:âât:ââ. *

12 Nmî mbwó Apolosa p:uu kópu nmye ngmênînê tpaê. U ya a nga a kwo, Nmyi mbwó knî yi k:ii nipi nmye wa lee dmi, yi kópu p:uu dyaa u kwo nî chedê ngê, ngmênê nî dípe, u yí u ngwo daa kwo, Ala ngwo nê lê. Dini ghi n:ii ngê u nuw:ngê wa a vyí, u ngwo nmye wa a lê. *

Póól u nd:uu tpaê

13 A tidê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê dmyinê vyyuwo, mb:aamb:aa ngê dmyinê kélîmî, namê nkíngê, dpodombiy:e dmyinê dpodo. *

14 Dye ghi yintómu nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya.

15 A tidê mbwó yoo, nîné kwunokwuno nmyo, Stepanas mupwoknî mb:aamb:aa ngê dmyinê cháâchââ dé. Nmyi lama ka tóó, Kídiki Wee u kwo Yesu u yoo vy:o mwiyé a ghê dniye, ntênê nmyi vy:o a dpodo nyédi, a wêdêwêdê kigha nmyoo. *

16 Yi dnye dmi dmyinê nyêmi dé, yélini yi k:ii a dpodo nyédi, myedmyinê cháâchââ dé. *

17 Dini ghi n:ii ngê Stepanas p:uu Pódyunatas pini dê Akaikas nmyinê t:ee dumo, a ka nmyinê dy:ââ tumo, a gha mb:aamb:aa ngê pyodo. Noo a tpy:ootpy:oo nmyo, a nuw:o mb:aamb:aa ngê y:oo mê pyódu ngópu.

18 Kópuni yilî nmyi p:uu noo a nuw:onuw:o dé, yi kópu yilî ntênê a ka kîmînê nté tumo, a nuw:o u ngwo a ka mêtê diyé wo. Kópuni nmye adnyi tpaê dé, nmyi nuw:o dmi y:ooowa l:âmo t:oo. Yinté pini yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê cháâchââ dé.

19 Yesu u yoo p:aani p:aani yélini Esiya Wee u kwo a pyede, yi mb:aamb:aa nmye dê dy:ââ ngmê. Yesu u yoo yélini Akwila cha Pídisila yi ngomo k:oo nipi wunê wuwó ngê, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. *

20 Al:ii Yesu u yoo vy:o yélini a pyede, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê. Nmyi tidê mbwó knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê dpo numo chipé tóó.

21 Nê Póól, a chóó a kêê ngê nîné chipéchipé nmyo, ala pwepwee pee ngê.

22 N:ii nódo nmî Lémi u nuu ghi daadî ya, nmî Lémi ngê dpí dyênê ngê. Nmî Lémi lîmîlîmî ngê dpo pwiyé we. *

23 Nmî Lémi Yesu ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyyuwo.

24 Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yoo ngmîdi ngê pyódu nmoo, nmyo yintómu nmyi nuu ghi dmi a nódo ka tóó.

Wu u dí.

2 KÓDIN

Dini ghi n:ii ngê Póól ngê 1 Kódin d:êê ngê, Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, yi ngwo Epeso doo dpodo. (Dpodo 19)

Ala puku dmi u pi 2 Kódin. Yoo woni yi nuw:o dmi alanté a tóó, ala puku yedé daa pweepwee pee ngmidi ye tóó, ngmênê miyó ye tóó. Yinê ye Póól ngê nod:enod:e u kópu dyuu mwiye ye yi d:êê ngê, ala puku yedé a tóó, kn:ââ 10, u dí kn:ââ 13. Póól ngê yi nod:enod:e u kópu dyuu ye d:êê ngê, Taitas ngê ye núwo, mu kópu u díy:o Kódin tpémi woni kní y:oo Póól u wépi a pwaa ngópu, yinê ye Póól daa Yesu u dyépi ngmê. Yi kópu dyuu ghêlí ye daa d:êê ngê, ngmênê Póól Kódin chóó loo. Pi ngmê ngê u pi dyênê ngê, (2 Kódin 2:5-8, 7:12) wod:oo Póól ngê a kuwo too, Epeso mé diyé wo, y:i nod:enod:e u pweepwee pee yi ngwo mí d:êê ngê, ye dy:ââ ngê. U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Epeso a kuwo ngê, liyé nkéli k:oo wo wo, Tidówas mí tee wo, y:i doo dpodo, daa dye ghi daadii. (2 Kódin 2:12-13) Yi ngwo Kódin tpémi yi p:uu u nuw:o doo kwo, doo nuw:onuw:o dé, wod:oo Tidówas a kuwo ngê, liyé nkéli k:oo y:i wo wo, Másidóniya Wee u kwo mí tee wo. Yi doo ya, Taitas y:i minê pyw:ângo. Taitas Kódin a ndé wo, mdoou u kwo yinê a núwo, kwo, Kódin tpémi y:oo yi nuw:o dmi kí ngmêê tumo, mēkiyedé cháachââ ngi. (2 Kódin 7:5-16) Póól u gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê mé pyodo, pweepwee pee m:uu ye dy:ââ ngê, ala puku yedé ka tóó, kn:ââ 1, u dí kn:ââ 9.

¹ Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Kódin, myenté yi wee u kwo p:aani p:aani, nmí mbwó Timoti k:ii ala pweepwee pee nmye nyinê dyede.

² Nmí Mí, nmí Lémi Yesu Kédisu u kii, dny:oo a ngêêpí nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuywo.

Póól ngê Chóó Lémi u ngwo doo kwunokwuno

³ Nmí Yâpwo ndêndê kwunokwuno koo, pini n:ii nmí Lémi Yesu Kédisu u Mí. Yi pini mye nmí Mí, u kwo nmo ch:anêch:anê nyédi. Dini ghi n:ii ngê nmí nuw:o dmi dono ngê dpí pyódu, yinê moo l:âmo té. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê ló dono ngmênminê vyími ngê, nmí nuw:o dmi yinê moo l:âmo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, Yélini y:oo dono wunê vyími ngmê, yi nuw:o dmi yinté nmí l:âmol:âmo té. Yi nuw:o l:âmol:âmo u ntââ ngê nmo pyede, mu kópu u díy:o nmí Mí ngê nmí nuw:o dmi mwiye a l:âmo ngê. Nmí nuw:o dmi mwiye wodêpê l:âmo ngê, ye yoo yi nuw:o dmi lukwe mbême pínmo l:âmol:âmo té.

⁵ Yesu Kédisu ngê dîngîdîngî ntee dnyinê ngê, dîngîdîngî yinté myino dnyinêdnyinê, nmí nuw:o dmi yinê moo l:âmo.

⁶ Dini ghi n:ii ngê dîngîdîngî nmînê pyw:êmi ngê, nmyi nuw:o l:âmol:âmo u l:êê díy:o yi dîngîdîngî nmo dnyinêdnyinê ngê, u yi nmo daa kwo yédi, Nmí Lémi u maa kn:aadi y:e. Dini ghi n:ii ngê nmí Lémi ngê nmí nuw:o dmi moo l:âmo, nuw:o l:âmol:âmo pyu ngê dpí pyódu nmo. Dîngîdîngî n:ii nmînê vyími ngê, dini ghi n:ii ngê yinté dîngîdîngî nmyinê vyími ngópu, nmyi nuw:o dmi nmo l:âmol:âmo too.

* 1:3: 1 Pita 1:3; Lóma 15:5-6

⁷ Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê daawa a kuwo nmyo. Dini ghi n:ii ngê dîngîdîngî anmy:aa a vyîmî, nmî Lémi ngê nmyi nuw:o dmi amaa l:âmol:âmo.

⁸ A tidê mbwó yoo, dononi Esiya Wee u kwo nîmo pyw:ee too, u ya a nga a kwo, Nmyi lama dny:oo a ya. Yi dono d:ud:umbiy:e a pwo nî módu, nê ngmênê, Yi dono vy:o daanê pwii, awêde n:aa pwoywo, *

⁹ pi knî y:oo a vyee nê. Yi kópu a nga pyodo, mu kópu u dîy:o a nuw:o a chóó a p:uu daadi kwo, ngmênê Chóó Lémi p:uu choo kwo, pini n:ii ngê pi ntóó kpêênî dpo pyidu.

¹⁰ A vyee a nkîgh:ê chono nî módu, ngmênê yi kêlî yinê dyé noo, yinté dono vy:o amê dyé nê. A lama ka tóó, ntênê amê dyé nê, *

¹¹ mu kópu u dîy:o a l:êê dîy:o nmyinê ngêpê nyédi. A l:êê dîy:o anmya a ngêpê, ye nmî Lémi ngê a vyee tédê amédi dyédyé nê, pi yilî knî y:oo nmî Lémi u ngwo adnyi kwunokwuno.

Póól ngê Kódin tpémi ye u ngwo yepê, Dîpî dóó nmyoo

¹² Kódin tpémi, kópu ngmê u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dê pyódu, a lama a tóó, dîpî dóó nmyoo. Dyámé woepi woepi pi knî ye ntee nîmo mbumu yédi, nmyi vy:o yinté myenoon:aa mbumu. Dîpîn:aa dóó nmyoo, kópu nmye myedîp:ê wópu ngê. Daa a chóó a nuw:o mbêmê nmye noon:aa mbumu, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê nmye noon:aa mbumu. *

¹³⁻¹⁴ Pweepwee pee yedê nmye dênoo a mgongo, nê, Pêdê kp:aa y:e, myepêdê w:ee y:e. Kópuni ala ngwo dnyinté nmyi lama a tóó, u ya a nga a kwo, Ntênê pèdê w:ee yó. Yi kópu ala. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu wa a diyé, a gha nmyi l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê ntee wa pyódu, nmyi gha dmi a l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê yinté amye pyódu. *

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê nmyee a cháachâa nê, a nuw:o k:oo nê, Kódin tpémi my:oo an:uu wêdêwêdê kalé té.

¹⁶ Nê, Kódin máádi mwyé anî kwolo, yi ntini anî yé, Másídóniya Wee u kwo u ngwo anî lè, myombó Kódin ye mêp:aa diyé, Njuda Wee u kwo paan:aa dy:âa nêne.

¹⁷ Ngmênê nmye máádi dîp:ê kwólu. Lukwe, nmyinê nmye nê k:omodanê pyu? Nmyinê nmye nê mgídi u yoo vy:o pini ngmê? Nmyinê nmye nê ngê kópuni u komo ngê a tpapê too, doo u gha vy:o kópu dé?

¹⁸ Kêle, d:aa yinté pini. Chóó Lémi p:uu k:omodanê pee tp:oo ntee daa t:a, yinté a p:uu myedaa t:a, dîní dódó nmyo, d:aa nuw:o miyó miyó pyu.

¹⁹ Pini n:ii u pi nmye n:uu vyyu, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo, daa nuw:o miyó miyó pyu. Sailas pini dê Timoti yi k:ii, vyílu yi pini p:uu nmye nmeen:aa danêmbum. Yi pini daa nuw:o miyó miyó pyu. Kópuni dpî vyi, ntênê dpî d:uu.

²⁰ Myenté, kópuni yilî yi pi dmi Chóó Lémi ngê wunê a vyi too, Yesu ngê ntye too. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi nmo chaa kîgha ngê, Yesu Kédisu u pi mbêmê pi knî y:oo dpo, Ndê kópu yila. *

²¹ Chóó Lémi ngê yinê a ngmídi nmoo, myedê ngmídi nmyoo, Yesu Kédisu kóó k:oo nipi kaa nmoo, daawa kéé nmo. *

* **1:8:** Dpodo 19:23; 1 Kódin 15:30-32 * **1:10:** 2 Tim 4:18 * **1:12:** 1 Kódin 1:17; 2 Kódin 2:17

* **1:13-14:** Pilipay 2:16 * **1:20:** Lóma 15:18-19; Tpyuu 3:14 * **1:21:** 1 Njon 2:27

22 U l:ii nmî p:uu t:ângo, u Ghê Dmi nmî mênê yó. Pi ngê dy:âma ndîi ntee dpî y:oo, nmî Mî ngê u Ghê Dmi yinté nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê díy:o nmî lama ka tóó, díyo ntênê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. *

Kópuni u l:êê díy:o Póól Kódin tpémi ye daa n:ee

23 Chóó Lémi u ngópu nmye dênínê k:omodanê, a gha myekiyedê yenê, ala kópu a ny:ee yó. Nmye díp:ê n:ee, mu kópu u díy:o u ya a nga dêpwo kwo, N:uu kpada té. *

24 Kópuni knî ye nmye kélímî té, daa yi kópu knî yi wátiwáti u l:êê díy:o nmye anê lê, nmî Lémi ka ntênê nmye kélímî té. Ala kópu u l:êê díy:o nmyi vy:o anín:aa dpodo, nê, W:aa pêdê pyw:ee y:e. *

2

1 A nuw:o k:oo kînî vyu, nê, Nod:enod:e mbêmê ye mêdaanî nî, yi gha dmi dono ngê mêdaan:uu pyódu. *

2 Nmyi gha dmi dono ngê wan:uu pyódu, ye a gha mb:aamb:aa ngê nanê wa pyódu? Daanmyi pyódu ngmê, noko dnyinté anmín:aa ya.

3 Yi kópu u l:êê díy:o nod:enod:e u pweepwee pee nmye nê d:êê ngê. U ya a nga doo kwo, Yi l:êê ghi dmi a kada a ngmêê teñe, u ya a nga dêpwo kwo, Nod:enod:e mbêmê ye n:uu t:aa, nê, A gha dono ngê awêde amî pyódu ngmê, ngmênê vyílo yi yéli y:oo a gha mb:aamb:aa ngê y:oo paa pyódu y:e. Dini ghi n:ii ngê mb:aamb:aa ngê nmye ya nyédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê myoo pyódu.

4 Dini ghi n:ii ngê yi pweepwee pee nmye nê d:êê ngê, noo a nuw:onuw:o nmyo, a gha dono ngê doo a ya, nmyi l:êê díy:o dpodombiy:e myenoo a mbê. U ya a nga dêpwo kwo, Yi nuw:o dmi dono ngê ní pyódu. U ya a nga doo kwo, Yi lama pêdê yaa we, Nmî nuu ghi dmi nê nódo dnyinté dêdê tóó. *

N:ii ngê Póól u pi dyênê ngê, u danêmbum

5 Nmyi vy:o pini n:ii ngê dono d:uu ngê, daa a mo a nuw:oy dyênê ngê, nmyi nuw:o dmi pee tp:oo mye dyênê ngê. U ya a nga daa kwo, Yi kópu ní dówo. *

6 Nmyi vy:o pi yilí knî y:oo yi pini kpada ngópu, namungê kpada.

7 U dono nmyi kuwó p:ee kée yó, u nuw:o mê l:âmo yó. U nuw:o d:ud:umbiy:e dono ngê kîngî pyódu.

8 Nínê kwunokwuno nmyo, ala kópu u kwo dpî vyi yó, kwipi, N:uu ghi ntênê nmî nódo ka tóó.

9 Ala kópu u l:êê díy:o yi pweepwee pee nmye nê dy:ââ ngê, u ya a nga doo kwo, Yi l:êê ghi dmi ní m:uu. Nê, A kópu yintómu wa ny:ee t:oo, ó daawa ny:ee t:oo?

10 N:ii ngê dono dpî d:uu, dini ghi n:ii ngê u dono nmyi kuwó nmyo kéké ngópu, a kuwó myinî kéké ngê, yi kópu a nódo daawa kaalí. Kópuni dono a kuwó ní kée ngê, daa ndîi kópu. Yi kópu nmyi l:êê díy:o a kuwó ní kée ngê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u dpodo yiní dódo ngê.

11 Setan ngê kîngî dóó nmo, kîngî chámê nmo. U dí nmî lama a tóó. *

Póól Kódin tpémi yi p:uu u ngwo doo nuw:o, Tídówas

* 1:22: Epeso 1:13-14; Lóma 8:16-17 * 1:23: Lóma 1:9 * 1:24: 1 Pita 5:3 * 2:1: 1 Kódin 4:21

* 2:4: 2 Kódin 7:8-9 * 2:5: 1 Kódin 5:1 * 2:11: Luukí 22:31-32

¹² Dini ghi n:ii ngê Tídówas n:uu tee wo, nê, Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu pi kní ye ní vyi, yi ngwo nmî Lémi ngê Tídówas tpémi yi ngópu dmi a kpémî too, mb:aamb:aa ngê a ka dnya a ng:aa.

¹³ Ngmênê dye ghi yintómu noo a nuw:onuw:o nmyo, u ya a nga doo kwo, Nmî mbwó Taitas nê pyw:oo, nmyi p:uu kópu a ka ngmênýi vyi ngê. Dêpê pyw:ângo, wod:oo Tídówas tpémi ye nd:uu ní vyu, liyé nkéli k:oo ní wo wo, ala Másídóniya Wee u kwo n:uu tee wo. Taitas al:ii nîmo pyw:ângo, nmyi p:uu kópu mb:aa yílí ní nyongo, a nuw:o mb:aamb:aa ngê u ngwo pyodo.

Chóó Lémi ngê dpodoni rēdē Póól kâá

¹⁴ Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pee kaa nmoo, Setan u pwo dpî yé nmo. Mtyímî nēnē tuu kuughê ntee anyinē ny:oo, nmî Lémi ngê yi yini tuu ntee tpile ngê dpî pyódu nmo, p:aani p:aani a dyede nmoo, u kópu dyuu pi kní ye nmo nēnē ngê. *

¹⁵ Yi kópu dyuu pi yintómu kní ye nmo tpapê ngê, yélini nmî Lémi u maa p:uu a wee, ye nmo tpapê ngê, mgídí u yoo kní ye myeno tpapê ngê. *

¹⁶ Mtyímî nēnē tuu ntee, nmî Lémi u yoo kní ye yinē ye nmo yinté yéli, mu kópu u dîy:o maa mb:aa p:uu a wee. Pi ntóó tuu ntee, mgídí u yoo kní ye yinē ye nmo yinté yéli, mu kópu u dîy:o pwoopwo u maa p:uu a wee. Dpodoni nmo dódó ngê, yi dpodo tēdē n:uu ngmê u ntââ? Chóó Lémi ngê u ntââ ngê yinē dpî pyódu nmo,

¹⁷ ngmênê yoo woni daa yinté dé, Chóó Lémi u kópu dyuu mbêmê a ndapî kmênêkmênê nyédi. D:aa yinté pini, pi dódó daa a tpile. Chóó Lémi ngê yinē a ngmídi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo, u ngîma n:aa dpodo yédi. *

3

Kakêmê chámêchámê u pweepwee pee u danêmbum

¹ Ndoó apê nmyinê nmye nê ngê u kakêmê nmo yedê chámêchámê. Kêle, ló dini nmyi lama muní yaa wo. Yélini a kuwó nmye a lee dniye, Kódin, yi kakêmê chámêchámê u pweepwee pee nmye a núw:o tumo, nmyimo a kpââ dé, u l:êê dîy:o yi wépi dmi dpîp:e pwaa ngópu, ngmênê doo u ntââ pi ngê a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee d:uudpí d:êê, nmyi lama wunê muní yaa wo. Myenté, U ya a nga dêpwo a kwo, a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee ngmê d:êê y:e, kn:aa p:aani u ngwo ní lê. *

² Pweepwee pee u ya a nga daa kwo, nmyo a kakêmê chámêchámê u pweepwee pee dé. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa dpodo, nmyi nuw:o dmi nmyi ngmêê tumo, nmyi l:êê ghi dono nmyi kée tumo, l:êê ghi mb:aa nmyinê ngí tumo. N:ii ngê yi kópu wa ny:oo, awo, Nê ngê dpodo mb:aa yimí dóó.

³ Yesu Kédisu ngê kópu dyuu n:ii vyu, nmyi gha vy:o a chóó n:uu d:êê ngê, pi yintómu yi pweepwee pee u kpââ ngê u ntââ mbêmê a pyede. Daa d:êê u tpile ngê yi kópu dyuu n:uu d:êê ngê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê ghê kamí nmyinê pyw:ee ngópu. Mósisi ngê u dêêpí kópu dyuu chêêpí kpââ p:uu wunê a d:êê too, ngmênê Yesu Kédisu u kópu dyuu a komo ngê nmye n:uu vyu, nmyi gha vy:o u ngwo n:uu d:êê too. *

Kââdí té kamí u danêmbum

* **2:14:** Lóma 6:17   * **2:15:** 1 Kódin 1:18   * **2:17:** 1 Pita 4:11   * **3:1:** Dpodo 18:27   * **3:3:** Ex 24:12

⁴⁻⁵ Daa a chóó a nuw:o mbêmê n:aa dpodo yédi, ngmênê Yesu Kédisu ngé Chóó Lémi ka a kâádi noo, a nuw:o p:uu a kwo, u ngwo n:aa dpodo yédi. A dpodo u l:êê díy:o d:aa u ntââ, ngmênê Chóó Lémi ngé u ntââ ngé dpo pyódu nê.

⁶ Daa a chóó yi dpodo ñedê ní ghê wo, ngmênê Chóó Lémi ngé kâádi té kamí p:uu dpodo kalê noo, pi kní ye u ngwo n:aa tpapê ngé, yenímo, Yesu Kédisu ngé u yi u ngwo a kwo, Kâádi té kamí mbêmê Chóó Lémi ka yoo nê kâádi té. Kâádi té mbwee alanté a tóó, Chóó Lémi ngé Nju tpémi u kwo a kâádi too, u dêêpi kópu dyuu ye a y:ângo, ngmênê yi kópu dyuu dnyinté a chââchââ ngópu, pwopwo u maa p:uu a wee. Kâádi té kamí alanté a tóó, pini n:ii Yesu ka a kélímí, Yesu ngé u nuw:o dpí ngmêê, Chóó Lémi ka dpo kâádi, Chóó Lémi ngé chóó u Ghê Dmi yi pini u mênê dpí yé, ghê kamí u ngwo dpo pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngé daawa pyódu. *

⁷ Kâádi té mbwee u dêêpi kópu dyuu Mósisi ngé chêêpi kpââ p:uu a d:êê ngé. Yi ngwo Chóó Lémi u wuu ndíi Mósisi u pwo mí kée ngé, u l:êê díy:o Mósisi kwódo ng:oo dmi doo a wuu mbele. U kuwó dini ghi ngé yi wuu mbele tédê ngé a pyodo, ngmênê Yisiléli tpémi ye ndíi ngé modoo ya, daapíndnye y:enê. Pi kní y:oo kâádi té mbwee u dêêpi kópu dyuu dnyinté a chââchââ ngópu, u l:êê díy:o pwopwo u maa p:uu a wee, ngmênê kâádi té mbwee p:uu dpodo u pi ndíi, u l:êê díy:o Mósisi kwódo ng:oo dmi doo a wuu mbele. *

⁸ Kâádi té kamí p:uu nmo dpodo té, yi dpodo u l:êê díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi pi kní yi mênê u ngwo dpi yââ. Dpodoni ñedê nmo wee, u pi ndíi, dpodoni Mósisi ngé doo a dódó, u pi tédê.

⁹ Dpodoni Mósisi ngé a dóo u l:êê díy:o, Nju tpémi yi kpadakpada tédê dpí lee dmi, ngmênê yi dpodo u pi ndíi ngé doo a ya. Dpodoni ala ngwo nmo dódó u l:êê díy:o, Yesu ngé yoo yi dyââpe dpí pwaa té, kamí ngé dpí pyódu té. Yi dpodo u pi d:ud:umbiy:e ndíi, Mósisi nmí t:ee kwólu. *

¹⁰ Dpodoni Mósisi ngé a dóo, u pi ndíi ngé doo a ya, ngmênê ala ngwo tédê ngé dê pyódu. Kâádi té kamí p:uu dpodo u pi ndíi ngé dê pyódu.

¹¹ Kâádi té mbwee u dye ghi machedê ngé dê pyódu, u l:êê díy:o yi dpodo u pi tédê ngé dê pyódu, ngmênê kâádi té kamí chedê ngé daawa pyódu, u pi d:ud:umbiy:e ndíi ngé adí ya.

¹² Nmí lama ka tóó, dpodoni nmo dódó, chedê ngé daawa pyódu, u l:êê díy:o pi kní ye daanmí nkíngê, ye myedaanmí kedekede.

¹³ Kópuni Mósisi ngé a d:uu ngé, yinté kópu daanmí d:uud:uu. Kpídi pee mb:êemb:êê ngé kwódo ng:oo dmi dpímo a ngm:ââ, mu kópu u díy:o dini ghi n:ii ngé u wuu mbele tédê ngé dpímo a pyodopyodo, u yi u ngwo dèpwo kwo, Yisiléli tpémi y:oo dny:oo yenê nê.

¹⁴ Yi yéli yi ngíma mb:êê yinté kele, Chóó Lémi u kópu dyuu dnyinté a ny:ee tumo. Ala ngwo mye yinté, yi mb:êê yi ngíma a t:a. Dini ghi n:ii ngé kâádi té mbwee u puku dmi dpo kp:aa t:oo, dnyinté dpo w:ee t:oo. Pini n:ii Yesu ka dpí kélímí mb:anê, Yesu ngé yi pini ngíma mb:êê dpo ngee, kópu yilí u ngwo dpo w:ee té. *

¹⁵ Nyââ, ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté. Mósisi ngé dêêpi kópuni a d:êê too, dini ghi n:ii ngé dpo kp:aa t:oo, dnyinté dpo w:ee t:oo, mu kópu u díy:o yi mb:êê yi ngíma mu t:a.

* 3:6: Njon 6:63; Lóma 7:6   * 3:7: Ex 34:30; Nkal 3:2-5   * 3:9: Lóma 3:21   * 3:14: Lóma 11:25

16 Pini n:ii nmî Lémi ka dpo diyé, nmî Lémi ngê mb:êê ngîma dpo ngee. *

17 Nmî Lémi Ghê Dmi ye tóó, Setan kwulo dpo pwaa nmo, nmî mênê a ya yédi. *

18 Yélini yintómu yi k:ii Yesu u yoo vy:o nmî ghê dniye, mb:êê nmî ngîma daa t:a, nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nmo y:enê ngê. Ntee a tóó, u Ghê Dmi ngê yinté pee tp:oo pee tp:oo a pyépi nmo, u dí, ntee a tóó, yinté pini ngê anmî pyaa dmi.

4

Nmî Mî ngê u wuu ndîi nmî pwo u ngwo kée ngê

1 Chóó Lémi ngê chóó a ngmidi nmoo, u dpodo ñedê a kaa nmoo, yi kópu u l:êê díy:o daanmo a kedekede, doo u ntââ yi dpodo daanmî kpîpi.

2 K:omo dyépi knî y:oo yoo ntee a dódó tumo, yinté daanmî d:uud:uu, mywene nmo wadí wowo. Doo u ntââ yoo daanmî dódó, Chóó Lémi u kópu ntênê nmo tpapê too, doo u ntââ daanmî ngmêê té. Chóó Lémi u ngîma nmo dpodo nyédi, u ndê kópu dé ntênê nmo tpapê too, u yi nmo a kwo, Pi knî y:oo yi ngwo pêdê w:ee y:e, awo, Yi p:uu dyââpe daa t:a. *

3 K:omo tpile Yesu Kédisu p:uu kópu mb:aa pi knî ye ntênê nmo tpapê too, ngmêê yoo woni knî y:oo d:uuwodê w:ee t:oo, mb:êê yi ngîma a t:a. Yi yéli ndê u maa p:uu a wee.

4 Yesu ka daa kélímí té, yi nuw:o dmi mgídi vy:o a kwo, mu kópu u díy:o dyámê u yâpwo Setan ngê ngwolo kâpwe ngê pyódu too, mb:êê yi nuw:o ñedê t:àngo. U yi u ngwo daa kwo, Mgídi u yoo knî y:oo Yesu Kédisu u wuu ndîi m:uu y:e, u kópu mb:aa dyuu nye ny:ee y:e. U lama a tóó, Chóó Lémi ntee a tóó, Yesu Kédisu ndêndê ngê mye yinté. U yi u ngwo daa kwo, Pi knî y:oo mya y:e. *

5 Daa nmî chóó nmî p:uu pi knî ye nmîmo mbumu nyédi, ngmêê Yesu Kédisu p:uu nmo mbumu nyédi, yenmîmo, Nmyi kada pini ngê pyódu yó. Nmo, nmyi dpodo pyu yoo, mu kópu u díy:o Yesu nmyi lama paa yaa we.

6 Chóó Lémi ngê yinê a vuu, apê, Wo ngê mgídi chaa ngê, wod:oo wo ngê mgídi chópu, vyílo yi pini ngê u wuu nmî gha vy:o kée ngê. U yi u ngwo doo kwo, Yi yéli yi lama ni yââ, u l:êê díy:o Tp:oo Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, apê, Pi knî y:oo a Tp:ee p:uu paa m:uu nêne. *

Dono vyîmî u nt:u kópu

7 Chóó Lémi ngê dpodo ndîi ñedê kaa nmoo, ngmêê nmî chóó nmî wêdêwêdê daa ndîi, dp:oo yi dpodo u ntââ dé. Pi knî y:oo Chóó Lémi u wêdêwêdê nmî p:uu paa m:uu y:e, daa nmî chóó nmî wêdêwêdê p:uu pîdny:oo nuw:o. Chóó Lémi ngê u wêdêwêdê ndîi mbêê wodêpwo a ngêêpi nmoo, ye yamî d:ââ ntee dpî pwópu, yi dpodo ñedê yinté p:oo pwaa dniye.

8 Daa ngêêntómu wêê nmî p:uu a pw:i ngópu, ngmêê nmî komo dmi ye pi daa kuwo ngê. Dye ghi knî ngmê ngê nmî nuw:o miyó ngê nmo dpî pyódu, ngmêê nmî Lémi ngê dpo ngee nmo, dpîno dípedípe nyédi.

9 K:omo tpile a kpakakpaka nmoo, ngmêê nmî Lémi ngê nmî mo d:uuwodê kuwo nmo. Dpodombiy:e a vyee nmoo, ngmêê nmî ghê d:uuwodê ngí t:oo.

10 Yesu ntee vya ngópu, u yi y:e a kwo, Yinté my:oo vya té. Yi kwéli nmî p:uu ka pyede, mu kópu u díy:o pi knî y:oo nmî p:uu paa m:uu y:e, awo, Yesu Kédisu ye wunê vyyuwo.

* 3:16: Lóma 11:23,26 * 3:17: Njon 8:32,36; Lóma 8:2; Nkal 5:1 * 4:2: 1 Tes 2:5 * 4:4: Epeso 2:2 * 4:6: Gen 1:3; 1 Pita 2:9

11 Nyââ, Yesu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu pwoopwo kêpa nmo wee, ngmênê Yesu ngé moo dyé nmo, mu kópu u dîy:o pi knî y:oo yi kópu nmî p:uu paa m:uu y:e, awo, Yesu ye wunê vuywo. *

12 Nmî dpodo u l:êê dîy:o mgîdí u yoo knî y:oo nmî vyee u yi y:e a kwo, ngmênê vyílo yi dpodo u l:êê dîy:o ghê kamí nmyinê pyw:ee ngópu, ghéni n:i chedê ngé daawa pyódu.

13 Doo u ntââ Yesu u pi tpaépê daanmî yé, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka nmo kèlímí té. Yinté kèlímí p:uu puku yedê kópu alanté ngma a tóó,

Ní kèlímí mbê wo,
u l:êê dîy:o ye noo a danê.

14 Nmî lama ka tóó, n:i ngé nmî Lémi Yesu kpêêní mède pyidu ngé, yinê amyedê pyidu nmo, mu kópu u dîy:o Yesu u k:i ngmídi ngé nmo pyede. Daa nmî mo wa a pyidu nmo, wamyedê pyidu nmyo, u ngíma nipi amí kaa nmo. *

15 Yi kópu yilí nmyi l:êê dîy:o nmînê vyímí too. U yi nmo a kwo, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê pi yilí kóó k:oo nmî kââ, Chóó Lémi pèdny:oo kwunokwuno, u pi ndíi ngé u ngwo paa pyaa we.

16 Yi kópu u l:êê dîy:o nmî dpodo tédê dpíno kedekede nyédi. K:omo tpile pi knî y:oo nmî pââ dmi a dyedê tumo, ngmênê nmî Lémi ngé nmî gha dmi dye ghi yintómu mêtunê wêdêwêdê kígha too.

17 Ala ngwo dîngídîngí n:i nmo dnyinêdnyinê té, nmînê nmo tédê kópu dé. Dini ghi n:i ngé nmî Lémi ngé kóó k:oo wa kaa nmo, d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngé anmín:aa ya. Yi ya mb:aa chedê ngé daawa pyódu. *

18 Kópuni dyámê mbêmê nmo a pyodopyodo nyédi, nmî nuw:o dmi yi daa wee, mu kópu u dîy:o chedê ngé wa pyaa dmi, ngmênê kópuni yilí doo u ntââ ngwolo ngé daanmî m:uu té, yi kópu knî yi p:uu nmî nuw:o dmi a wee, mu kópu u dîy:o chedê ngé daawa pyaa dmi. *

5

Nmî too pee ngmêêpí u danêmbum

1 Pi knî ye dpíno nkîngê té, mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, Wa vya nmomomê, nmî Lémi ngé wamêdê pyidu nmo, nmî too pee kamí ngé wa pyódu té. Dyámê mbêmê nmî too pee kèêpí ngomo ntee tpile ngé a pyede. Dini ghi n:i ngé chedê ngé wa pyaa dmi, Chóó Lémi ngé kamí ngé wa pyódu té, ngomo mb:aa ntee tpile ngé wa pyódu té, chedê ngé daawa pyaa dmi. *

2 Ala ngwo nmo nkíní pípí nyédi, u yi nmo a kwo, Mbóó p:uu ngomo mb:aa knî yi k:oo nmín:aa kwo. *

3 Yi ngwo nmî too pee kamí ngé wa pyaa dmi, daa kmêna mbwee ntee tpile ngé anmín:aa ya.

4 Dyámê mbêmê nmî too pee kèêpí ngomo ntee tpile ngé a pyede, dîngídîngí nmo dnyinêdnyinê ngé, u l:êê dîy:o nmo nkíní pípí nyédi. U yi nmo a kwo, Kèêpí ngomo nmo kuwo, ngomo mb:aa k:oo nm:uu kee dmi. Nyââ, u yi nmo a kwo, Nmî too pee tpaépê dniye, kamí ngé pyaa dniye, chedê ngé daawa pyaa dmi. *

* 4:11: Lóma 8:36 * 4:14: Lóma 8:11; 1 Tes 4:14 * 4:17: Lóma 8:17-18 * 4:18: Hipílu 11:1-3
* 5:1: 1 Kódin 15:47-49 * 5:2: Lóma 8:23 * 5:4: 1 Kódin 15:53

⁵ Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê yinê l:âmo nmoo. Pi ngê dy:âma ndîi ntee dpí y:oo, Chóó Lémi ngê u Ghê Dmi yinté nmo a kpo. Yi kópu u l:êê díy:o nmí lama ka too, nmí too pee kamí ngê wa pyódu té. *

⁶ Pi kní ye dpíno nkíngê nyédi. Dye ghi yintómu nmí lama a too, dini ghi n:ii ngê nmí kêêpí ngomo kní yi k:oo nmo wee, daa nmí Lémi u p:o nmo pyede. *

⁷ Nmí Lémi dpíno y:enê, ala ngwo, ngmênê u kwo nmo kélímí té, u l:êê díy:o p:uu nmo dpodo té.

⁸ Nyââ, pi kní ye dpíno nkíngê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmí kêêpí ngomo nmo kuwo té, dyámê mbêmê, nmí Lémi ka p:o nmí lee dmi. *

⁹ Ngmênê nmí Lémi ngê ghêli k:ii daawa núw:o nmomomê, nmo mye u ntââ. K:omo tpile dyámê mbêmê anmí ya, ó u kwo anmí lee dmi, ngmênê u yi nmo ndéndê ngê a kwo, U nuu u kópu nmí d:uud:uu dé.

¹⁰ Nmo yintómu Yesu Kédisu ngíma anm:uu ghê dmi, yinê wa kóté kalé nmo, nmo ngmêngmênté nmí pywuu dmi anmímo ngee. Kópuni mb:aa dyámê mbêmê nmo d:uud:uu té, yi pywuu mb:aa anmímo ngee, myenté kópuni dono yi pywuu dono amyenmímo ngee. *

Chóó Lémi ka yoo kââdíkââdî

¹¹ Nmí lama ka too, nmí Lémi ngê wa kóté kalé nmo, u l:êê díy:o u kwo nmo nkíngê té, u yi nmo a kwo, Yoo yi nuw:o dmi nmí ngmêê té, daapaa kpada téne. Chóó Lémi ngê nmí gha dmi u kpêê dé, u lama a too, Nê ngê u dpodo ndéndê ngê a dódó. Na a ka yi kópu nmyi lama ndéndê ngê mye too.

¹² A chóó a pi díní kmímí. K:omo dyépi kní y:oo yi too pee mbêmê yi pi dmi yi chóó a knímí tumo, ngmênê yi gha vy:o daa vuywo nyédi. A p:uu kópu nmye d:a d:êê, mu kópu u díy:o k:omo dyépi kní y:oo a pi wa dyênê knomomê, u ya a nga a kwo, Ye dpí vyi yó, yipi, Nê ngê nmí Lémi u dpodo ntênê a dódó, u gha ntênê a too.

¹³ Yinê ye nê ghéti wo, ngmênê Chóó Lémi p:uu n:aa dpodo. Nmyinê nmye nê doo ghéti wo, nmyi p:uu n:aa dpodo.

¹⁴ Yesu Kédisu nódo nmí nuu ghi dmi ntênê a too, u l:êê díy:o u nuu u kópu nmo d:uud:uu too. Nmí lama ka too, pi ngmídi nmí l:êê díy:o pwene. Dini ghi n:ii ngê u yoo vy:o nmí ghê dniye, nmí nuw:o dono mye pwene.

¹⁵ Yesu nmo yintómu nmí l:êê díy:o pwene, mu kópu u díy:o apê, Ghê kamí pêê pyw:ee y:e, yi chóó yi pono daapêdny:oo a vyápê, Yesu u pono pêdny:oo a vyápê. Nmí l:êê díy:o pwene, kpêêní mêtê pii wo. *

¹⁶ Dyámê mbêmê tpémi y:oo yoo yi pi dmi mbêmê ntee a myeme tumo, yinté myenmee a myeme dé, ngmênê ala ngwo yi kópu dpíno d:uud:uu. Yesu Kédisu yinté nmí myââ, nmínê nmo u pi têtê ngê nmo doo ya, ngmênê ala ngwo nmí lama ka too, u pi ndîi.

¹⁷ Pini n:ii Yesu Kédisu u yoo vy:o dpí ghê, kamí ngê dpí pyódu, u nuw:o mbwee dpí kée, nuw:o kamí p:uu dpí kaalí. *

¹⁸ Chóó Lémi ngê yi kópu dpí d:uu. Wunê p:uu nmee a d:uu, ngmênê Yesu Kédisu nmí l:êê díy:o pwene, Chóó Lémi ngê chóó u kwo u ngwo mêtê kââdî nmoo, mye dpodo kalé nmoo. U yi u ngwo a kwo, Pi yilí u kwo nmo kââdî. *

¹⁹ Y:i nmo dpodo té, pi kní ye yenmímo, Nmí yikí dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê nmí dono yilí daa nuw:onuwo too, u yi u

* 5:5: Lóma 8:16,23 * 5:6: Hipílu 11:13-14 * 5:8: Pilipay 1:23 * 5:10: Lóma 2:16 * 5:15: Lóma 14:7-8 * 5:17: Njon 3:3 * 5:18: Lóma 5:10

ngwo a kwo, A ka nê kââdí té. Nyââ, nmî Lémi ngê yi dpodo ñedê kaa nmoo, nmopê, Yoo a ka anyinê kââdí tóó. *

²⁰ Yi kópu u l:êê díy:o Yesu Kédisu komo nmo kapî ngê, Chóó Lémi komo myeno kapî ngê, nmo kwunokwuno nmyoo, nmyenmîmo, Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu d:uu mu yé yó, u pee ghê dmyeno, u pono dmyinê vyápê.

²¹ Yesu Kédisu ngê dono daangmê d:uu ngê, ngmênê Chóó Lémi ngê nmî dono ñedê kââ, nmî yikí dmi u pwo u ngwo ghay wo, u l:êê díy:o pwene. U yi u ngwo doo kwo, A ka nê kââdí té, ntee n:aa tóó, yinté mye pyaa dniye, dono yi p:uu daapíchoo ya. *

6

Yoo yi ngêêpî u dye ghi

¹ Nmî Lémi u k:ii nipi nmo dpodo té, u l:êê díy:o nmîno kwunokwuno nmyo, nmyenmîmo, Chóó Lémi ngê nmî l:êê díy:o kópu ndîi ngmê d:uu ngê, u wépi nangê puwâ.

² Nmî Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó,

Dini ghi n:ii ngê u ya a nga doo kwo,

Yoo nî ngee,

Yi ngwo nmyi ngêêpê nî ny:ee too,

Nê, N:aa ngêêpî té, a kêê k:oo n:aa kapî té.

Kódin tpémi, ala kópu a ny:ee yó. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi ngê yoo a ngêêpî, ala yi dini ghi. Ala ngwo u yi u ngwo a kwo, A kêê k:oo nî kaa té. *

Nmî Lémi p:uu dpodo tédê kópuni dnyimo a vyímî dé

³ U yi nmo daa kwo, Pi ngmê ngê nmî dpodo p:uu dono kópu ngmê vyi ngê, u l:êê díy:o nuw:o ngê nmo dpodo té. U yi nmo a kwo, Pi knî y:oo nmî Lémi u maa dny:oo kigha, u l:êê díy:o lvêê kpî té yi máadi p:uu daanmî t:oo.

⁴ U yi nmo a kwo, Pi knî y:oo mya nmîne, ala kópu nmî p:uu paa vyi y:e, Yâpwo ndêndê p:uu a dpodo té. Yi kópu u l:êê díy:o, k:omo tpile ló dono kópu ndîi nmo a d:uud:uu tumo, ngmênê nmîno vyímî tumo. Daa dono kópu ngmîdi nmîno vyímî ngê, doo u ntââ ngê nmo dpî pyaa dmi.

⁵ Dpî mgímî nmo, a kpakakpaka nmoo, mbwa k:oo a kmîmî nmoo. Dpodo ndîi yino dódó ngê, mgídî vy:oo nmo ngêêpê nyédi, dye ghi knî ngmê ngê nmo dómudómu nyédi.

⁶ Nmî Lémi u maa ntênê nmî lama a t:a, dono nmî p:uu daa t:a. Lîmîlîmî ngê dpîno nod:enod:e nyédi, pi knî ye mb:aamb:aa ngê nmo vwuwo nyédi. Nmî Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmo dpodo té, yoo yi nuu ghi dmi nmî nódó ntênê a tóó. *

⁷ Kópu dyuu ndêndê pi knî ye nmo tpapê ngê, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilî nmo chapî ngê. Yi kópu yilî yi l:êê díy:o pi knî y:oo dpî mya nmo, dpo, Yâpwo ndêndê p:uu a dpodo té. Lede knî y:oo yi kaa taa, kâped:é ntee a tpyé tumo, nmo my:oo yinté dé, kópu mb:aa nmo d:uud:uu too. Kópu mb:aa n:ii nmo tpapê too, yi kópu knî y:oo yoo dpo châpwo t:oo.

⁸ Nmî Lémi p:uu dpodo tédê dye ghi knî ngmê ngê a châachââ nmoo, dye ghi knî ngmê ngê dpî mb:ii nmo. Dye ghi knî ngmê ngê nmî p:uu a danê nyédi, dye ghi knî ngmê ngê a chaa kigha nmoo. Yinê ye nmo k:omodanê pyu yoo, ngmênê ntênê nmo mbumu nyédi.

* 5:19: Kilosa 1:19-20

* 5:21: Hipîlu 4:15; 7:25-26

* 6:2: Luukí 4:19-21; Is 49:8

* 6:6: 1 Tim

9 Yinê ye nmo n:uu dé, ngmênê pi yilí yi lama nmo pyede. Yinê ye daa kêmakêma nmo pwoowo té, ngmênê anmí pyede. A kpakakpaka nmo, ngmênê anmí pyede. *

10 Nmí nuw:o dmi dpí dyênê, ngmênê dye ghi yintómu w:aa nmíno pyw:émí ngê. Nmo pinté yoo, ngmênê kópuni d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa, pi kní ye nmo yémí ngê, ndáápi ntee pini ngê u ngwo dpí pyódu té. Tpile nmí ngópu daa tóó, ngmênê kópuni nmí Mí ngê nmo a kpo, doo u ntáá pi ngê nmí kélé daawa a puwá. Nyáá, yi kópu yilí yi mbêmê pi kní y:oo dpí mya nmo, dpo, Kí yâpwo ndéndê u dpodo pyu yoo. *

11 Mw:ââkó Kódin tpémi, kópu nmye d:oongmê wópu ngê, d:ud:umbiy:e a gha nmye myed:a kpémí.

12 Nmyi nuu ghi dmi a nódo ntênê a tóó, ngmênê a nuu ghi nmyi nódo dnyinté a tóó.

13 A tp:ee yoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ntee a tóó, a nuu ghi nmyi nódo yinté myechoo a ya.

Póól ngê yoo dono yi k:ii kâádí té u ngwo ye kwódu ngê

14 Yélini nmí Lémi ka daa kélímí té, yi yélini yi k:ii nangê kâádí. Nuw:o mb:aa pini dê nuw:o dono angénté anyiné kâádí dê? Doo u ntáá. Wo pini dê mgídi lónté anyiné kâádí dê? Mye doo u ntáá. *

15 Yesu Kédisu pini dê Setan yi nuw:o dé ngmídi ngê angénté anyi pyódu dê? Doo u ntáá. Nmí Lémi ka kélímí pyu pini dê n:ii u kwo daa kélímí, yi nuw:o dé ngmídi ngê angénté anyi pyódu dê? Doo u ntáá.

16 Chóó Lémi u ngomo, yâpwo ghi, angénté ngmídi ngê anyi pyódu dê? Doo u ntáá. Yâpwo ni ghê a t:a, Chóó Lémi, nmo u ngomo. Yinté kópu Chóó Lémi ngê ló dini a vuu, puku yedê alanté a tóó, apê,

A yoo vy:o aní kwo,
a k:ii anmí paa,
yi yâpwo ngê aní ya,
a yoo ngê adnyi kwo.

*

17 Yi kópu u l:êê díy:o nmí Lémi ngê yepê,
Yoo dono yi vy:o a pwii dmyeno,
yi k:ii nangê kâádí.
Yepê, Tpile tupwótupwó p:uu kêê nangê yé,
a kêê k:oo u ngwo aní kaa nmyo. *

18 Yepê, Nmyi mí ngê aní ya,
a tp:ee dmâádíma ngê waní pyódu nmyo.

Lémíni u wédêwédê mu daa mu tp:ook:omo, vyílo yi Lémi ngê yi kópu ye yinê vuu. *

7

1 A tidê mbwó yoo, daa yi yélini yi mo yi l:êê díy:o ye a vuu, yi vy:o nmí ghê dniye, yi kópu nmí l:êê díy:o mye vuu. Yi kópu u l:êê díy:o kópuni kní y:oo nmí gha dmi dpí dyênê t:oo, ó nmí too pee dmi myoo dyênê t:oo, yi kópu dono kée

* 6:9: 2 Kódin 4:10 * 6:10: Kílosa 1:24 * 6:14: Epeso 5:7-11 * 6:16: 1 Kódin 3:16 * 6:17: Is 52:11 * 6:18: Hos 1:10

téme. Chóó Lémi ntênê chââchââ koo, mb:aamb:aa ngê ntee a tóó, yinté pyaa kmêle. *

Kódin tpémi y:oo yi nuw:o dmi u ngwo ngmêê ngópu

² A nuu ghi nmyi nódo choo a ya. Kópu dono nmye dipíngmê d:uu ngê, pi dipíngmê dyênê ngê, pi dipíngmê dóó, nmyi ndapí dipíngmê t:âmo ngê.

³ Daa nmyi pi dyede u l:êê díy:o yi kópu nmye d:a d:êê. Kêle. Kópuni mwiyé d:a d:êê, myombó mênîné d:êêd:êê, nmyi nuu ghi dmi a nódo ntênê a tóó. K:omo tpile aní ya, ó aní pw:onu, ngmênê nmyi nuu ghi dmi a nódo adí ya.

⁴ A lama ka tóó, nmí Lémi u maa mb:aamb:aa ngê nmye kígha ngmê, u l:êê díy:o pi kní ye n:aa chaa kígha nmyo. K:omo tpile dono kópu a nga a d:uud:uu tumo, ngmênê díní nkíngê yédi, w:aa u ngwo nínê pyw:émí ngê.

⁵ Dini ghi n:ii ngê Másídóniya Wee u kwo ní ta, ghê dipí vy:ungo, dono yilí noo a vyímí. Kuwa yéli a p:uu dnye d:uu, a gha vy:o noo a nuw:onuw:o nmyo.

⁶ Ngmênê pini n:ii ngê nmí nuw:o dmi dpí l:âmo, Chóó Lémi, yi pini ngê a nuw:o yinê l:âmo ngê, Taitas a ka a dy:ââ ngê. *

⁷ Dini ghi n:ii ngê ní módu, a gha mb:aamb:aa pyodo, myenté nmyi l:êê díy:o mdooni a ka a núwo, yi kópu u díy:o a gha mb:aamb:aa ngê nye pyodo. A ka pê, Kódin tpémi y:oo a nuw:o mékí l:âmo ngópu. A ka pê, Nuu ghi yi nódo kíyedê tóó, tpéé kópu vyi ngópu. A ka pê, U yi y:e a kwo, Nê pono nmí vyápê. Yi kópu kní yi l:êê díy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dê pyódu.

⁸ Pweepwee pee n:ii nmye nê d:êê ngê, yi pweepwee pee ngê nmyi nuw:o dmi dono ngê yinê pyódu ngê, ngmênê u l:êê díy:o tpéé kópu daanê vyi. Taitas ghêlí a ka dépêngê díyé wo, tpéé kópu yi ngwo nê vyu, nê, Yi pweepwee pee lukwe díy:o ye ní dy:ââ ngê, yi nuw:o dmi dono ngê u ngwo ní pyódu ngê. Ngmênê daa ndíi l:âmo ngê nmyi nuw:o dmi dono ngê dnya a ya,

⁹ nmyi l:êê ghi dmi u ngwo nmyi ngmêê tumo, nmyi dono u ngwo nmyi kée tumo. Yi kópu u l:êê díy:o awêde a gha mb:aamb:aa ngê a tóó. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yi nuw:o dmi dono ngê pyaa we, yi l:êê ghi dmi paa ngmêê y:e. Yinté pyodo, u l:êê díy:o yi pweepwee pee ngê dipí dyênê nmyoo.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê nmí nuw:o dmi dono ngê dpo pyódu, nmí l:êê ghi dmi dpí ngmêê té, yi ngwo nmí dono u kuwó dpí kée té, kóó k:oo moo kaa nmo. Yi kópu u l:êê díy:o pi ngê tpéé kópu d:uudpí vyi, ngmênê mgídí u yoo, dini ghi n:ii ngê dono wunê vyímí ngópu, yi l:êê ghi dono d:uudpí kée t:oo, pwopwo u maa d:uudpo kuwo ngmê. *

¹¹ Kópuni nmye dê pyódu, p:uu dmyinê nuw:o. Chóó Lémi ngê nmyi nuw:o dmi dono ngê pyódu ngê, u l:êê díy:o nmyi l:êê ghi dmi nmyi ngmêê tumo. Ala ngwo u maa p:uu dpodombiy:e nmye wee, u yi nmye a kwo, nmyi pi dmi mb:aamb:aa ngê mé pyaa dnyie. Nmyi nod:e dnyie, nmyi nkíngê mbê dnyie. U yi nmye doo kwo, nye, Nê ngê mênye m:uu nmíne. Nmyi vy:o pini n:ii ngê dono ndíi d:uu ngê, u yi nmye doo kwo, Nmí kpada. Kópu yilí yintómu mb:aamb:aa ngê nmyi chóó u málo mēdmyinê a yiyé dé, dyââpe nmyi p:uu mēdaadí ya.

¹² N:ii ngê a pi dyênê ngê, daa yi pini u l:êê díy:o nmye noo a d:êê, myenté daa a pi u l:êê díy:o nmye noo a d:êê, ngmênê u ya a nga doo kwo, Kódin tpémi y:oo ala kópu a w:ee y:e, A nuu ghi yi nódo ntênê wunê tóó. Chóó Lémi ngê kíyedê y:enê nê, nmye dēnîné k:omodanê.

¹³ Yi kópu u l:êê díy:o a nuw:o mb:aamb:aa ngê maa pyódu.

Nyââ, nmyi l:êê díy:o a nuw:o m:aa l:âmo ngê, myenté a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê mé pyodo. Dini ghi n:ii ngê Taitas nmye a loo, doo nuw:onuw:o nmyo. Dini ghi n:ii ngê u kwo nmyi ng:aa mbê dniye, nmyo yintómu yi ngwo u nuw:o nmyi l:âmo ngópu. Yi kópu u l:êê díy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê pyodo.

¹⁴ Taitas ghêli k:ii nmye dêpangê n:ee, u ngêêdí noo chaa kîgha nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmye a loo, kópu dyuu n:ii u kwo nê vyi too, nmyi ntiye tumo, nmyi l:êê ghi dmi nmyi ngmêê tumo, dpîp:e mywenemywene kalê noo. Dye ghi yintómu ndê kópu dé ntee nmye noo a tpaê dé, kópuni nmyi p:uu u kwo nê vyi, ndê kópu ngê yinté mye pyodo.

¹⁵ Taitas ka nmyi ng:aa mbê dniye, u kwo my:ee nkîngê mbê dniye. Ala ngwo yi kópu mêkiyedê nuw:onuw:o, nmyi nuu ghi dmi nódó ntênê a tóó.

¹⁶ Ala ngwo a lama ka tóó, ndêndê ngê a dnye nmye nyêmî ngmê. Yi kópu u l:êê díy:o a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dé pyódu.

8

Ndapî danêdanê u danêmbum

¹ A tidê mbwó yoo, yélini Másídóniya Wee u kwo Yesu u yoo vy:o ghê dniye, kópu mb:aa n:ii d:uu tumo, nmye nîné nj:ii té. Nmî Mî ngê ngee too, kópu ndîi daa ngmîdi d:uu ngópu. *

² K:omo tpile nmî Lémi u l:êê díy:o dono yili dnya a vyîmî, ngmênê nmî Lémi daa mb:ii ngópu. Yi kópu u l:êê díy:o yi gha dmi mb:aamb:aa ngê pyódu too.

³ K:omo tpile pinté dé, ngmênê ndapî ndîi kée ngópu. Ndapî yi ngópu dêpwomo ya, dîní k:omodané, yi chóó yi nté pywupwi u l:êê díy:o doo u ntââ ngê pyaa dniye. *

⁴ Yi ndapî kée ngópu, mu kópu u díy:o nmî Mî u yoo vy:o pinté n:ii wunê pyede, Njuda Wee u kwo, u yi y:e a kwo, Yi yéli ye ndapî nmî dy:ââ, u ngwo nmî ngee té. Másídóniya tpémi y:oo a ka pê, Doo u ntââ nmî wépi dmi daanyi puwâ, u yi nmo a kwo, Yi yéli myeno ngêêpî té.

⁵ U ya a nga doo kwo, Másídóniya tpémi y:oo ndapî knî ngmê kée y:e, ngmênê kópu ndîi yi d:uu ngópu. Myenté yi chóó yi gha dmi nmî Lémi ka mwiyé y:ee ngópu, nmî Mî u pono vyápê dniye, kuwó yi gha dmi a ka myedê kê ngópu.

⁶ Yi kópu u l:êê díy:o Taitas ka kwonoo, Mw:ââkó a mbwó, Kódin tpémi yi vy:o ndapî danêdanê kn:ââ ntee ny:uu chópu, yinté y:i chin:aa dpodo, ndapî danêdanê chedê ngê u ngwo dp:uu pyaa we.

⁷ Kódin tpémi, kópu yili yintómu u ntââ ngê nmye pyede, nmî Lémi ka ntênê nmye kêlîmî té, u ndê kópu dyuu ntênê nmye tpaê tumo, u tumu kópu dé nmyi lama a pyede, p:uu ntênê nmye dpodo té, a nuu ghi nmyi nódó mye tóó. Pi ngêêpî ngê u ntââ mbêmê myedmyinê ya, nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo yi ndapî mb:aamb:aa ngê dpo danê yó. *

⁸ Daa dêêpî kópu ngmê nmye yed:a d:êê. Másídóniya tpémi y:oo kópuni d:uu ngópu, yi kópu nmye yed:a d:êê, mu kópu u díy:o u ya a nga a kwo, Nmyi nuw:o dmi nê m:uu. Lukwe, nmî Lémi nuu ghi nmyi nódó a tóó, ó daa tóó?

⁹ Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê kópuni nmî l:êê díy:o d:uu ngê, nmyi lama ka tóó. Tpile yili yintómu yi kada pini ngê wunê doo a ya, ngmênê nmî l:êê díy:o

* 8:1: Lóma 15:26 * 8:3: 1 Kódin 16:2 * 8:7: 2 Kódin 9:8

dyámê mbêmê a loo, ngópuch:anê ngê mîmê pyodo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, A yoo yi l:êê díy:o kópu ndîi yilí nî d:uu. Nyââ, kópu yilí nmyi l:êê díy:o a d:uud:uu too, ngópuch:anê yoo yinté myedmyinê ngêêpî dé. *

¹⁰ Nê nê a nuw:o alanté, kópu mb:aa ngma ala. Kópuni kn:ââ m:ii tuwo kí m:aani ngê nmyinê chaa ngópu, ala ngwo yi dpodo dpî chedê yó. Wo yéli nmyi t:ee kalé tumo, ndapî danêdanê kn:ââ mwiyé nmyi chaa ngópu, u yi nmye mwiyé doo a kwo, nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo nmî ngee té.

¹¹ Ala ngwo yi dpodo dpî chedê yó. Kópuni u yi nmye doo kwo, Nmî d:uu, ntênê dmyinê d:uud:uu.

¹² Nmye dénîné tpaépê, Ndapî ngê u pwo dmyina a yé. U yi nmye adî kwo knomomê, Yi yéli ndapî ngê nmî ngee, ye ndapîni nmyi ngópu adî ya, nmî Mî ka yintoo u ntââ ngê adî pyodopyodo. Ndapîni nmyi ngópu daa tóó, yi ndapî p:uu daa nuw:o yédi. *

¹³⁻¹⁴ Nmye dénîné tpaépê, Wu yéli yi l:êê díy:o nmyi ndapî dpî chedê yó. Kêle, ngmêné ala ngwo ndapî nmyi ngópu yilí a tóó, wu yéli ngópuch:anê yoo, dpî ngee tóó. U kuwó dini ghi ngê nmyi ndapî chedê ngê u nkwo wa pyaa knomomê, u nkwo wa a ngee nmyo. Noko yinté dmyinê vyyuwo, nmyi ya ngmîdi ngê yinté choo ya. *

¹⁵ Yinté kópu puku yedê mye tóó,

N:ii ngê nté péé ndîi ntówo,

nté w:êê péé dîmî kê wo,

n:ii ngê nté péé tédê ntówo,

u ntââ mbêmê doo ya. *

Póól ngê yélini Kódin dy:ââ too

¹⁶ Taitas u l:êê díy:o nmî Mî n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o ntee nîné nuw:onuw:o nmyoo, yinté myewunê nuw:onuw:o nmyoo.

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Taitas nî kwuno ngê, kwonoo, U ntââ Kódin tpémi ye wam:ii lê, a ka pé, Nyââ, u ya a nga a kwo, Yi n:aa lépî. Chóó u nuw:o k:oo yi paa u yi u ngwo doo kwo.

¹⁸ Taitas p:uu nmî mbwó mê miyó nîné t:emî, nmye nîné dyede té. Yi tpódu k:uuchêm u pi dê, mwiyéni u kakêmé nmye nîné chámêchámê. Ala wee u kwo p:aani p:aani Yesu u yoo knî y:oo mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ ngópu, mu kópu u díy:o nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye mb:aamb:aa ngê a tpaépê too.

¹⁹ A cháâcháâ ngópu, myedê ngmîdi ngópu, dini ghi n:ii ngê ndapî Njuda Wee u kwo wanmî núw:o, a p:uu wa t:ee ngmê, ala wee u kwo yi ndapî yinê wa núw:o. Yi ndapî anmo núw:o, mu kópu u díy:o Nju tpémi y:oo nmî Lémi paa chaa kalé y:e, ala kópu paa vyi y:e, Yesu u yoo vy:o yélini daa Nju tpémi, ka ngêêpî nmo.

²⁰ Yinté pini knî a p:uu angmê t:ee ngmê, ndapî ndîi n:ii nmyinê danêdanê ngópu, nîpî wanmî núw:o, mu kópu u díy:o pi ngê kíngê vyi, Nê ngê yi ndapî chóó ndîi.

²¹ U yi nmo a kwo, Kópuni nmo d:uud:uu, nmî Lémi ka kópu mb:aa ngê choo ya, myenté pi knî ye kópu mb:aa ngê myechoo ya.

²² Pini n:ii dê Taitas p:uu nîné temî dê, nmî mbwó myomoni u kakêmé nmye nîné chámêchámê. Daa ng:êêntómu u k:ii nyipu dpodo, u dpodo ntênê

* 8:9: Mát 8:20; Pilipay 2:6-7

* 8:12: Mak 12:43

* 8:13-14: 2 Kódin 9:12

* 8:15: Ex 16:18

nî módu, nmî Lémi u yoo mb:aamb:aa ngê a ngêêpî too. U lama a tóó a dnye nmyinê nyêmi ngmê, u l:êê dîy:o u yi u ngwo a kwo, Yi nî lè.

²³ Yi pini dê Taitas p:uu nîné t:emî dê, pini n:ii k:ii nmyi l:êê dîy:o nipi nye dpodo nódó. Yi pini dê nmî mbwó dê, nmî Lémi u yoo yi dyépi dê. Yi l:êê dîy:o pi knî y:o Yesu Kédisu a chaa kîgha ngópu.

²⁴ Nmyi pyipe ngê dpî pyódu dóó, nmî Lémi u yoo yélini a wee, p:aani p:aani, u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Nê ngê Kódin tpémi daa módó doo chaa kîgha dé.*

9

Nmî Mî u yoo vy:o pinté yoo yi yeedeeyeede

¹ Nmî Mî u yoo vy:o yélini Njuda Wee u kwo wunê kwo, ndapîni ye anmî dy:ââ, yi kópu nmyi lama wunê kî yaa wo, doo u ntââ mēdaana a dówodówo.*

² A lama ka tóó, u yi nmye a kwo, Ndapî ye nmî dy:ââ. Másídóniya tpémi ye n:aa chaa kîgha nmyoo, yenîmo, Nmî mbwó yoo yélini Kídiki Wee u kwo wunê pyede, m:ii tuwo kí m:aani ngê alanté nuw:o mbê dnyiye, apê, Nmî mbwó yoo, yélini Njuda Wee u kwo wunê pyede, wanmî ngee té. Másídóniya yélini ye yinté n:aa chaa kîgha nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nt:anê yilí yaa wo, yi chóó yi ndapî mye kéé ngópu.

³ Ala ngwo nmî mbwó pyile knî nmye nîné dyede té, mu kópu u dîy:o ala ngwo ndapî a kada dmyina a danêdanê. A kada daanmyinê danê knomomê, ye pi knî y:o awo, Lukwe dîy:o nê ngê módó doo chaa kîgha dé.

⁴ Nyââ, ndapî a kada daanmyinê danê knomomê, dini ghi n:ii ngê Másídóniya pi ngmê knî yi k:ii nmye anmo lee dmi, mywene nmye wa ghê, a nga amye ghê, mu kópu u dîy:o ye n:aa chaa kîgha nmyoo.

⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o nmî mbwó pyile knî nmye nîné dyede té, a kada nîné kapí té, nmyi ndapî danêdanê u l:êê dîy:o. Yi ndapî danêdanê u pi wunê nmyinê vyi ngópu, ala ngwo yi kópu dpo d:uu yó. U ya a nga daa kwo, Yi kópu dpodombiy:e a chóó n:uu d:uu, nmyi chóó nmyi nuw:o knî yi mbêmi yi kópu a kada dpí d:uu yó.

⁶ Mfíkó pyu yoo yi nt:anê nangmê yââ. Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Pini n:ii ngê nté woo pyile njini dpí kââ, nté nt:u pyile njini dpo pyw:oo. N:ii ngê nté woo yilí dpí kââ, nté nt:u yilí dpo pyw:oo.*

⁷ N:ii ngê u yi adí kwo, Ndapî wu ntémwi nî kéé, yi ntémwi choo kéké. Yi pini u ndapî u l:êê dîy:o mēkingé tpyóó, u gha vy:o kédangé vyi, Ghêpêghêpê a mēnê dê gh:ay ngmê, u l:êê dîy:o a ndapî n:aa kéké. Kêle. Ntémwi u yi u ngwo adí kwo, Nî kéé, yi ntémwi choo kéké, mu kópu u dîy:o pini n:ii ngê yeedeeyeede u nuu u kópu ngê a ya yédi, vyílo yinté pini Chóó Lémi u nuu u pi ngê a ya yédi.

⁸ Ndapîni nmye kéké ngópu, Chóó Lémi u ntââ, amê wumo. Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu u ntââ mbêmi amnyi ya, myenté nmyi yeedeeyeede yintómu yi l:êê dîy:o u ntââ mbêmi amyenmyi ya.

⁹ Yinté kópu puku yedé alanté a tóó,

Pi mb:aa ngê pinté yoo mb:aamb:aa ngê a yeedeeyeede too,

u mb:aamb:aa chedê ngê d:uudpí pyódu.*

* 8:24: 2 Kódin 7:13-14

* 9:1: 2 Kódin 8:1-7

* 9:6: Prov 11:24

* 9:9: Psalm 112:9

¹⁰ Chóó Lémi ngê nté woo nmo dpo kê, nmo kapî too, Chóó Lémi ngê nt-u yiné dpî t:oo, u ngwo nmo pîpî too. Myenté, u ntââ mbêmê dpo pyódu nmo, yeedeyeede n:ii nmo kîgha ngê, nt-u yiné dpî t:oo. *

¹¹ Nyââ, Chóó Lémi ngê dye ghi yintómu u ntââ mbêmê dpo pyódu nmyo, u l:êê díy:o u yoo vy:o pinté yoo nmyo yeedeyeede tumo. Ndapîni ye anmî ñuw:o u l:êê díy:o, Chóó Lémi wa chaa kalê ngmê.

¹² Yeedeyeede n:ii nmye kîgha ngópu, yi nt-u miyó. Ngmê, pinté yoo nmye ngêêpî tumo. Myomoni, Chóó Lémi nmyi l:êê díy:o dpodombiy:e adnyi chaa kîgha.

¹³ Nmyi yeedeyeede u l:êê díy:o u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Kódin tpémi nmî Lémi Yesu Kédisu ka ntênê a kélímî té, u kópu dyuu ntênê a chââchââ ngmê. Awo, Pi yilí yi k:ii ka a yeede nmoo. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi wa chaa kalê ngmê,

¹⁴ nmyi l:êê díy:o amyednya a ngêpê. Nmyi yi dmi y:e ntênê adî kwo, awo, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê dê ngee té, mb:aamb:aa ngê u nkwo da yeede nmo.

¹⁵ A tidê mbwó yoo, Chóó Lémi kwuno koo, kópu ndîi ngmê d:uu ngê, doo u ntââ pi ngê daawa a w:ee.

Yoo woni yi nuw:o dmi alanté a tóó, Póól ngê pwepwee pee n:ii kuwó d:êê ngê, Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, wu u dí. Nod:enod:e u pwepwee pee n:ii ye mwiyé dy:ââ ngê, ala yi pwepwee pee, kn:ââ 10, u dí kn:ââ 13.

10

Póól chóó u dpodo p:uu u ngwo doo d:êê

¹ Mw:ââkó Kódin tpémi, nê Póól, a kópu dyuu dpo ny:ee yó. Yi a p:uu nmyiné danê nyédi, nmyimo, Dini ghi n:ii ngê nê nmî vy:o a kwo yédi, a nkingê yédi, kwódu yé u kópu nmo d:uudpî vyi, ngmênê dini ghi n:ii ngê dpo kuwo nmo, kwódu yé u kópu yilí dpo d:êê, nmo dpo dy:ââ té. Yesu Kédisu ntee doo paa, u ya a nga a kwo, Yinté my:aa paa. Chóó u pi dèdpímo knímî, límílímî ngê dèpwo nod:enod:e. Mw:ââkó, nínê kwunokwuno nmyo, *

² dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, nangê nod:enod:e kalê nê. Nmyi nuw:o dmi a ngmêê yó, u ya a nga daa kwo, Dpodombiy:e nmye nín:aa mbumu. Yélini nmyi vy:o a wee, n:ii knî y:oo a tpaépê ngmê, apu, Nê ngê dyámê mbêmê tpémi yi maa ye kîgha, yi yéli yi ngópu daanî nkingê mb:anê, wanî nkoko té. *

³ Dyámê mbêmê nmo pyede, ngmênê nmî nuw:o dmi daa dyámê p:uu a kwo. Nmî Mí ngê l:êê tédê a dy:ââ nmoo, dono p:uu nmo l:êê too.

⁴ Dyámê mbêmê tpémi ntee a l:êê nyédi, daa yinté nmo l:êê nyédi, ngmênê Chóó Lémi u wèdêwèdê mbêmê nmo l:êê nyédi. Yélini Setan ngê kóó k:oo kaa too, yinté nmîmo pw:iipw:ii too. *

⁵ Kópu dyuu n:ii mbêmê Setan ngê yoo dpî dóó, yi kópu dyuu yuno vyeé too. Kópu n:ii knî yi l:êê díy:o yoo a mbodo ndîi mbodo ndîi nyédi, Chóó Lémi p:uu u ngwo daa nuw:o nyédi, yi kópu dyuu myeyuno vyeé té. Yoo yi nuw:o nmo ngmêêpî too, Yesu Kédisu kóó k:oo nmo kapî too, u dnye u ngwo a nyêmi ngópu.

⁶ Kódin tpémi. Nmyi nuw:o dmi a ngmêê yó, Yesu Kédisu u dnye dmyiné nyêmi. N:ii ngê u dnye daawa ny:oo, wan:uu kpada.

* 9:10: Is 55:10; Hos 10:12   * 10:1: 1 Kódin 2:3   * 10:2: 1 Kódin 4:21   * 10:4: Epes 6:13-17

⁷ Nmyi ngwolo dmi dpo pywáli yó. Nmyi vy:o n:ii ngê choo a tpaê, Nê Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, yi pini ntênê choo nuw:o, u lama choo ya, my:aa Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu.

⁸ Ndoò apê nmyinê nmye a chóó a dpodo ndîi ngê nmye yed:a pyódu, ngmênê mywene a nga daawa ghê, nmî Lémi ngê yi dpodo ñedê yinê a kaa noo. Daa nmyi dyede u dîy:o kada pini ngê pyódu noo, ngmênê nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o.

⁹ Ala kópu daanê dówo, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Pi ngmê ngê a vii ngê, Nê ngê u pweepwee pee yedê kíyedê nkíngê kîgha nmo.

¹⁰ Kópuni nmyinê tpaê tumo, a lama ka pyede, nmyimo, Nê ngê u pweepwee pee yedê kópu ndîi yilí wunê d:êêd:êê ngê, ngmênê dini ghi n:ii ngê nmî vy:o dpo lê, a mywenemywene yédi, u kópu mgaamгаа dé, tp:ee k:ii nmo a mbumu yédi. *

¹¹ A tídê mbwó yoo, n:ii ngê yintê kópu dpí vii, ala kópu u lama choo ya, kópuni pweepwee yedê n:aa d:êêd:êê too, nmyi ngópu ntênê an:uu d:uu té. *

¹² Nmyi vy:o yélini y:oo yi pi dmi yi chóó a kmîmî tumo, mumdoò yi yélini y:oo dê t:ee kalé nê? Mudny:oo a chaa. Yinê ye, Nmo mb:aamb:aa dé, ngmênê a numo chaa kîgha nyédi, Yesu Kédisu ngê daa chaa kîgha too. Yi mbodo dmi dpodo dé.

¹³ D:aa yintê pini. A chóó a pi daanî kmîmî. Dpodoni Chóó Lémi ngê a ka a kpo, yi dpodo u pi yinî kmîmî, mwada y:i a chóó mēdaani nî. Pi yilí yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê a dpodo kalé noo, nmyi l:êê dîy:o myedê dpodo kalé noo. *

¹⁴ Nmyo, Chóó Lémi u yâpwo tédê. Vyílo yi yâpwo tédê a dpodo kalé noo, y:i noon:aa nté woo kapî, Yesu Kédisu p:uu kópu mb:aa a chóó nmye mwyé n:uu vyu.

¹⁵ Kn:aa pini ngê dpodoni u yâpwo tédê dpí dóó, daa yi dpodo p:uu nîné danê. A pi y:i daa t:a. Chóó Lémi ngê nmyi vy:o a dpodo kalé noo. U ya a nga a kwo, Nî wêdêwêdê kalé nmyo, nmyi kélímî ndîi ngê paa pyaa we.

¹⁶ U kwóo dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kn:aa dyámê pee p:uu wa dy:ââ nê, u yâpwo tédê y:i m:uu an:uu yé, Yesu Kédisu p:uu kópu dyuu u nkwo ye an:uu vii. U ya a nga daa kwo, Kn:aa pini u dpodo mbêmê a pi ndîi ngê pyaa we.

¹⁷ A chóó a pi dîní kmîmî ngê, mu kópu u dîy:o puku yedê alanté a tóó, Pi ngmê ngê chóochóó kíngî chaa kwolo, nmî Lémi yichoo chaa kîgha.

¹⁸ N:ii ngê dpí vii, Nê mb:aamb:aa, daa yi pini nmî Lémi u nuu u pi ngê a ya yédi, ngmênê pini n:ii p:uu nmî Lémi ngê dpí vii, dpo, Yi pini pi mb:aa, vyílo yi pini u nuu u pi ngê a ya yédi. *

11

K:omo dyépi yoo yi p:uu danêmbum

¹ A tídê mbwó yoo, a ka dmyina a ng:aa, nmyi ngópu dmi nangê nkoko.

² Kwodo n:ii u maadí pi daangmê ghê wo, nmyo yintê yélini, Yesu Kédisu u yémî p:uu ngê ní pyódu nmyoo. Kn:aa pini ngê kwulo kíngê dyé dyé nmyoo, adí k:uundépî. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê a nuw:o ñedê a t:ee nmyoo, nmyi p:uu dpodombiy:e u ngwo n:aa nuw:o. Pi mu ngmídi nmyi moo ngê choo ya.

*

* 10:10: Nkal 4:12-14

* 10:11: 2 Kódin 13:2,10

* 10:13: Lóma 12:3

* 10:18: 1 Kódin 4:4-5

* 11:2: Epeso 5:26-27

³ Mw:ee ngê u nuw:o ndîi mbêmê nmî kêpyââ Ivi ntee a dóó, pi woni knî y:oo yinté kîngê dóó nmyo. Dye ghi yintómu yi kópu a nuw:onuwo u kópu ngê a tóó. Yesu Kédisu ka ntênê nmyi kêlîmî mbê dniye, yi pini mu ngmidi nmyi kada doo kwo. Pi ngê kîngê dóó nmyo, nmyi nuw:o dmi kîngê ngmêê té. *

⁴ Yesu p:uu kópu mb:aa mwiyé nmye n:uu vyu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye, Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyi mênê u ngwo kee wo, ngmênê a kuwó pi knî nmye m:uu a loo, yi chóó yi nuw:o mbêmê Yesu u mo pini ngê nmye mí pyódu ngópu. Ntee nmye noon:aa danêmbum, daa yinté nmye a mbumu té. Ghê Dmi n:ii nmye wunê kuwo ngópu, u mo ghéni dmi. Lukwe díy:o ye nmye ng:aa té, yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. *

⁵ Wu yélini ye ntee nmye ng:aa té, yinté a ka myedo ng:aa mbê dmyeno, a wépi nangê puwâ. Mbodo podo mbodo podo u kópu nmye ngmênîné tpaépê, a ny:ee yó. Yélini ye nmye ng:aa té, nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîi dé, nmyinê nmye myaa t:ee kalê nê, ngmênê doo t:ee kalê noo.

⁶ Nmyinê nmye tp:ee k:ii n:aa mbumu yédi, ngmênê Yesu p:uu kópu n:ii yili a lama a tóó, y:i daa t:ee kalê noo. Dye ghi yintómu nmye nîmo a dêépî, kópuni a lama a pyede yi ngwo nmyimo nyêmî dé. *

⁷ Yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîi dé nmye pywupwi tumo, ngmênê dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi p:uu kópu mb:aa nmye n:uu vyu, nmye dípi vyu, Pwila nódo, nmyi ntépîná k:oo kmaapî ngê kêê myedíp:a t:ângo. A pi tédê ngê yinté nê pyódu ngê, mu kópu u díy:o nê, Nê pyidu té, maa ndéndê p:uu nî kaa té. Lukwe díy:o yi kópu mbêmê a pi dpî dyênê ngmê.

⁸ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa dpodo, Yesu u yoo yélini kn:aa kn:aa wunê pyede, y:oo dnyimo a pywupwi nê, kpaan ntee tpile yinîmo a dódo. *

⁹ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a ndapî nî chedê ngê, ngmênê ndapî nmye dípi dmy:ee ngê. Dini ghi n:ii ngê nmî mbwó dè Másidóniya Wee u kwo a ndê knopwo, ndapî a ka a nuw:o ngópu, u ntââ mbêmê mê yé noo. Nmyi ntépîná k:oo dênnoo a kmaapî, mu dini ghi ngê myedaanîn:aa kmaapî.

¹⁰ Yesu Kédisu pi ndéndê, u ngwo nîné kpaan, dîni k:omodanê. Kídiki Wee u kwo p:aaani p:aaani kwéli anî lè, yélini anîn:aa ndiye kígha, yi ntépîná k:oo daanîn:aa kmaapî.

¹¹ Mumdoon nmyinê nmye nmyi ntépîná k:oo dênnoo a kmaapî, mu kópu u díy:o nmyi nuu ghi dmi a nódo daa tóó? Kêle, Chóó Lémi u lama ka tóó, nmyi nuu ghi dmi a nódo a tóó.

¹² Yi lémi ghi daanî ngmêê, mu kópu u díy:o u ya a nga daa kwo, Yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîi dé, yi chóó yi pi dmi dny:oo kmîmî dé. Doo u ntââ daadnyi tpaépê, Nê ngê kópuni a d:uud:uu, myino d:uud:uu.

¹³ Yi yélini k:omo dyépi yoo, pi dódo pyu yoo, k:omo ngê a tpaépê ngópu, dpo, Nmo Yesu Kédisu u dyépi dé. *

¹⁴ Daa nyepênypê u kópu ye d:uud:uu ngópu. Yi kada pini Setan u mo u nâmo dpo ghê, enjel ntee pini ngê dpî pyódu, wunê wuu mbele yédi.

¹⁵ U dpodo pyu knî y:oo daa kópu ndîi ye d:uud:uu ngópu, kópu mb:aa u dpodo pyu ntee pini ngê dpî pyaa dmi. Dono kópuni a d:uud:uu tumo, kuwókuwó wéni ngê yi pywuu amîné ngee ngmê.

Póol ngê k:omo dyépi yoo u ngwo mywenemywene kalê too

16 Myombó nmye mênînê tpaépê, pi ngmê ngê ala kópu kîma a tpaépê, Nê mbodo podo. K:omo tpile nmyinê nmye nê mbodo podo, ngmênê a ka dmyina a ng:aa, mu kópu u díy:o k:omo dyépi kní y:oo yi chóó yi pi dmi ntee a kmîmî tumo, a chóó a pi k:omo ngê yinté myenî kmîmî.

17 Daa nmî Lémi u kópu yinînê tpaépê, ngmênê mbodo podo mbodo podo u yoo yi nt:anê nînê yââyââ, yi chóó yi pi dmi ntee a kmîmî tumo, a chóó a pi k:omo ngê yinté nînê kmîmî.

18 Yélini nmyi vy:o a kadakada nyédi, dyámê u tpile kní yi mbêmê yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, my:aanté, a chóó a pi myinî kmîmî, daawa t:ee kalé nê.

19 Nmyinê nmye nmyi nuw:o dmi ndîi dé, mbodo podo mbodo podo u yoo yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Yi yéli yi nt:anê n:aa yââyââ, a wépi myenangé puwâ, a dnye dpo ny:ee yó.

20 Lukwe díy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Yi chóó nmye wumê kadakada nyédi, kn:aa máadi p:uu a kapí nmyoo, kópuni dyuu nmye wumê tpaépê ngópu, yi kópu dyuu u cháachââ dpodo ndîi ngê nmye dpí pyódu. Lukwe díy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo. Dpí dóó nmyo, tpileni u pi nmye a tpaépê ngópu, ye nmye yémî tumo. Nmyi pi dmi dpo ghípi t:oo, danêmbum tédê yi dnye ngê dpí vya nmyo. Lukwe díy:o yi wépi dmi dp:ee pwapî tumo.

21 Yinté kópu nmye waangmê d:uu ngê, a wépi daap:ee pwaá ngópu. Nmyinê nmye lukwe díy:o yinté kópu dípi d:uu ngê? Nmyinê nmye nî nkíngê mbê wo? Kêlé, dípi nkíngê mbê wo, ngmênê yinté kópu dono daangmanî d:uu.

Lukwe díy:o yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo. Mywene y:e choo kwo. Mywene y:e ntee d:uudpi ghê, yinté a nga myedaawa ghê. Mbodo podo mbodo podo u yoo yi nt:anê n:aa yââyââ, a chóó a pi yinté myinî kmîmî. Daawa t:ee kalé nê, ngmênê p:ee dí t:ee kalé té.

22 Ala kópu mbêmê yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo, apu, Nmo Hipílu tpémi. My:aanté, my:aa Hipílu pi. Apu, Nmo Yisiléli tpémi. My:aanté, my:aa Yisiléli pi. Apu, Nmo Epílaham u tii nédê yéli. My:aanté, my:aa Epílaham u tii nédê pini.
*

23 Apu, Nmo Yesu Kédisu u dpodo pyu yoo. Nmyinê nmye nê ghéti, ngmênê ala kópu n:aa tpaépê, Yesu Kédisu u dpodo p:uu nê t:ee kalé too, u dpodo ndîi a chóó p:ee n:aa dóó. Yesu Kédisu u l:êê díy:o mbwa k:oo daa ng:éêntómu nî kee wo, yi yéli u ngwo nî t:ee kalé too. Daa ng:éêntómu pi kní y:oo kpaka noo, myepí vya noo, yi yéli u ngwo nî t:ee kalé too. *

24 Dini ghi n:i ngê Yesu Kédisu p:uu nîmo danê, Nju tpémi y:oo mgîmî noo, yedê kpê dmi ngê dnyimo vye nê, pyolo y:a mê chu a p:uu dnyimo kpêépí. Daa ng:éêntómu yi kópu a nga pyodo, p:aa limi kní yi k:oo yinté limo kpaka noo. *

25 P:aa m:uu, chêépí ngê y:i pí vya noo. Lóma tpémi y:oo pyolo mgîmî noo, kpêé ghi ngê pyolo kpaka noo. Ala dpodo u l:êê díy:o liyé nkéli k:oo n:aa wowo yédi, a k:ii pyolo nmî vy:ee dnyie, wo ngmê mgídi ngmê a k:ii nt:ee nmeé ntââ.
*

26 Dpodo tédê dpodo tédê nîmo lèpí, daa ng:éêntómu t:ââ ngê pí t:âmo noo, kpáápi kní y:oo pí vya noo, Nju tpémi y:oo pí vya noo, kn:aa yéli y:oo pí vya noo. Daa ng:éêntómu p:aa ndîi kní yi k:oo pí vya noo, myenté nko mênê p:aa

* 11:22: Pilipay 3:5 * 11:23: Dpodo 16:23 * 11:24: Deut 25:3 * 11:25: Dpodo 14:19; 16:22

pwene, myenté nt:ee p:aa pwene, myenté yélini Yesu u yoo vy:o k:omo ngé dpí ghê dmi, a dpodo u pi a dyede ngópu. *

²⁷ Dpodo ndîi yinî dódó ngé, mgídi vy:o dye ghi daadîi n:aa ngêpê yédi, n:aa dómudómu yédi, n:aa mbwaambwaa yédi, ngêpê u l:êê díy:o nté n:aa kpíkpíkpí ngé, dye ghi knî ngmê ngé a dpí tédê daa ya yédi, a nkuwo kpídi daa ya yédi.

²⁸ Yí kópu knî yi pwo ndîi kópuni a ka a tóó, Yesu u yoo yélini p:aani p:aani wuné pyede, dye ghi yintómu a nuw:o yi p:uu a kwo.

²⁹ Yí yéli yi vy:o n:ii nmî Lémi u yâmuyâmu p:uu a nkíngê yédi, u l:êê díy:o myinî nkíngê yédi. N:ii kn:aa pini ngé dpo lvêêdi, u l:êê díy:o a nuu dpí dmyimê.

³⁰ Pi u pi kmîmî nmyi nuu u kópu ngé a tóó, u l:êê díy:o a pi u nkwo n:aa kmîmî, ngmênê daa a kópu ndîi dé yi mbêmê a pi yinî kmîmî, kópu n:ii knî yi l:êê díy:o mywene a nga dpí ghê, yi kópu knî yi mbêmê a pi yinî kmîmî.

³¹ Nmî Yâpwo ndêndê, pini n:ii nmî Lémi Yesu u Mî, n:ii pi knî y:oo dye ghi yintómu dny:oo chaa kîgha, yi pini u ngîma nîné danêmbum, dîni k:omodanê.

³² A mywenemywene u kópu ndîi ala, u l:êê díy:o a pi n:aa kmîmî. Dini ghi n:ii ngé Dîmaskis noon:aa dpodo, kada pini n:ii King Adetas u maknopwo doo ya, u yi u ngwo doo kwo, Nê ní vy:a, u lede knî y:oo maa nkíghê dnyen:aa t:âât:ââ nê, *

³³ ngmênê a pyipe knî y:oo kpéni k:oo ché noo, yi p:aani chêêpî mbwa pwno yedê ñedê mínê l:uu noo, u ngwo ní mbêpê wo, kada pini ngé mēdaa mgîmî noo.

12

Póol ngé kópuni módu, mbóó p:uu

¹ Pi u pi kmîmî nmyi nuu u kópu ngé a tóó, u l:êê díy:o a pi myinî kmîmî, ngmênê mb:aamb:aa p:uu daa t:a. Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê kópuni ní m:uu too, kópuni nê w:ee too, yi p:uu nîné danê.

² M:ââ y:a mē páádi d:uu lè, Yesu Kédisu ngé yi ngwo mbóó p:uu km:êê noo, Chóó Lémi ngîma mî kaa noo. A lama daa tóó, nt:unt:umbiy:e nî loo, ó a ghê dmi yi loo, Chóó Lémi mu ngmîdi u lama a tóó.

³ Kópuni dî vyi, myombó mênê tpaépê, a lama daa tóó nt:unt:umbiy:e Chóó Lémi u ngîma n:uu ghê wo, ó a ghê dmi yi loo, Chóó Lémi mu ngmîdi u lama a tóó.

⁴ Chóó Lémi u kópu ndîi dé y:i n:uu ny:ee too, doo u ntââ pi ngé d:uudpî vyi té.

⁵ Kópuni a nga pyodo, ndîi kópu ngé nmye choo ya, ngmênê a chóó a pi u ngwo dîni kmîmî ngé. Kópuni yi l:êê díy:o pi knî y:oo dpo w:ee ngmê, dpo, Nê u wêdêwêdê doo u ntââ, nmî Lémi u wêdêwêdê ndîi, yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi u pi n:aa kmîmî ngé.

⁶ U ya a nga wo kwo knomomê, A chóó a pi ní kmîmî, daapênê k:omodanê, myedaap:aa mbodo podo mbodo podo, ngmênê a chóó a pi daani kmîmî. U ya a nga daa kwo, Kópuni a nga pyodo u l:êê díy:o a pi ndîi ngé pyaa we. Pi knî y:oo yi chóó dny:oo yenê nê, a kópu dyuu ka dny:oo ng:aa, a p:uu u ngwo ntênê pēdny:oo nuw:o.

⁷ Chóó Lémi ngé yi kópu ndîi a nga a d:uu ngé, kópu ndîi yilî u ngwo nê w:ee too. U yi u ngwo dēpwo kwo, Yí kópu knî yi l:êê díy:o nê choo mbodo ndîi

* 11:26: Dpodo 9:23; 14:5 * 11:32: Dpodo 9:23-25

mbodo ndîi, u l-êê dîy:o Setan ka daa kwódu ngê, mbii ntee tpile a nga ngmê t:ângo. Pini n:ii yu mênê yi dii dpí kee, ntee a mgîní vyîmî yédi, yinté myinî mgîní vyîmî yédi, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê dpo, Nê wadî mbodo ndîi mbodo ndîi. *

⁸Nmî Lémi ka pyolo noo ngêpê, kwonê, A mgîní vyîmî machedê ngê mêtê pyódu ngi.

⁹A ka pê, N:aa ngêêpî ngi, u l-êê dîy:o u ntââ mbêmê anyi ya. A ka pê, Dini ghi n:ii ngê ngwêdêwêdê doo u ntââ ngê adî pyodopyodo, pi knî y:oo a wêdêwêdê yi ngwo adnyi mumu. Kópu n:ii knî yi l-êê dîy:o pi knî y:oo dpo w:ee ngmê, dpo, Nê u wêdêwêdê doo u ntââ, nmî Lémi u wêdêwêdê ndîi, yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi u pi n:aa kmîmî ngê. U wêdêwêdê mbêmê yi kópu knî n:aa d:uud:uu too. *

¹⁰Yi kópu dé a nuu u kópu dé, mu kópu u dîy:o dini ghi n:ii ngê a wêdêwêdê doo u ntââ ngê dpí pyódu, Yesu Kédisu ngê u ntââ ngê dpo pyódu nê. Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu p:uu dpodo têtê n:aa mgîní vyîmî yédi, yoo a p:uu a peede tpapê nyédi, ó a kpakakpaka noo, a gha mb:aamb:aa ngê dpí pyódu, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê u ntââ ngê dpo pyódu nê.

Dyépi ndêndê yoo yi l:ii

¹¹Kódin tpémi, a pi w:ee km:êê ngópu, ye nmye daapêd:a mbodo ndîi mbodo ndîi mb:anê. Lukwe dîy:o k:omo tpile ngê nmyi pyódu noo, yélini nmyinê nmye Yesu u dyépi ndîi dé, yi pi dmi nmyi km:êê tumo. Doo u ntââ daawa t:ee kalê nê.

¹²Nmî Lémi ngê u yi doo a kwo, Pi knî y:oo nê nyi mya y:e, yi lama choo ya, nê u dyépi ngê a pyódu ngê. Yi kópu u l-êê dîy:o a wêdêwêdê kalê noo, pwopwokopwe nmyi vy:oo daa ngmîdi ní pyi ngê, yinté mbwudu yilî ní chópu, daa wo ngmîdi ngê. *

¹³Lukwe dîy:o nmyi mb:ii noo? P:aani p:aani Yesu u yoo knî y:oo daa mb:ii noo. Ndoos apê mu kópu u dîy:o nmyi ntépîná k:oo dênnoo a kmaapî, ngmênê kn:aa p:aani tpémi y:oo ndapî knî a ka ngma a dy:ââ ngópu. Lukwe, nmyinê nmye ní kn:aadi ngê? Kêle, dipî kn:aadi ngê. *

Póól ndapî p:uu u ngwo ye doo danê

¹⁴A tp:ee yoo, a nuw:o k:oo nímo, Pyolombó ye m:aa lê. Dini ghi n:ii ngê nmye an:uu t:aa, nmyi ntépîná k:oo myedaanîn:aa kmaapî. Nmyi l-êê dîy:o anê lê, daa nmyi ndapî u l-êê dîy:o anê lê. Daanmyin:aa mbonombono nê, mu kópu u dîy:o tp:ee dmââdîma y:oo yi pye mî yoo daa mbonombono tumo, yi pye mî knî y:oo tp:ee dmââdîma p:ee a mbonombono tumo.

¹⁵U ya a nga a kwo, A chóo a ndapî nmyi p:uu an:uu chedê, nmyi l-êê dîy:o dpodombiy:e anîn:aa dpodo, mu kópu u dîy:o nmyi ghê dmi l:âmo daangmpêdê ngee yó. Nmyi nuu ghi dmi a nódoo ndêndê ngê a tóó, lukwe dîy:o a nuu ghi dnyinté nmyi nódoo wunê tóó?

¹⁶Doo u ntââ daanmyinê vyi ngmê, Nê ngê nmî ndapî yedoo pîpî, ngmênê nmyinê nmye nê ngê dóo nmoos,

¹⁷yélini nmo a dy:ââ ngê,

¹⁸ndapîni kmênê ngópu, nê ka mî y:ee ngópu. K:omodanê kópu yila. Yi yélini y:oo dími dóo nmyoo. Taitas ní kwuno ngê, nmî mbwó m:uu k:ii nmye u ngwo a lee knopwo. Mumdoos Taitas ngê mî dóo nmyoo, nmyi ndapî u ngwo t:âmo

* 12:7: Njópi 2:6

* 12:9: Pilipay 4:11-13

* 12:12: Njon 4:48; Dpodo 19:12

* 12:13: 2 Kódin

ngê? Kêle, k:omodanê kópu yila. Daa dóo nmyoo. Taitas u k:ii nyi dpodo mu ngmídi, maa mu ngmídi y:ee kígha.

Kópuni kní yi l:êê dîy:o Póól Kódin tpémi yi p:uu doo nuw:o

¹⁹ Ndoos apê alanté nmyinê nuw:o té, Nê ngê nmî ngîma u pi mb:aamb:aa ngê mêka pyépi. Kêle, dp:ee kóté kígha nê, Chóó Lémi u ngîma n:aa kwo. Yesu Kédisu p:uu ntênê n:aa dpodo yédi, u pi mbêmê yi kópu dé nmye d:a d:êê té, nmyi gha wêdêwêdê kígha u l:êê dîy:o, myenté nmyi wátíwátí u l:êê dîy:o. Nmyi nuu ghi dmi a nódo wodaa tóó, ye daapéd:a d:êê té.

²⁰ Anínê nuw:onuwo nmyo, ndoo apê dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, dnyinté an:uu m:uu nmyo, daa nmyi nuu u pi ngê wan:uu pyódu, wan:uu kóté kalê nmyo. Angénté an:uu m:uu nmyo? Ndoos apê dnyepéli tédê wan:uu m:uu nmyo, apê noko nmye n:ee kapí nyédi, nmyinê numo mbodo lâmo ngêêpí nyédi, nmye numo nod:enod:e kígha nyédi. Ndoos apê pi p:uu danê tédê an:uu m:uu nmyo, apê numo u pi nmyo dyede tumo, apê pi woni kní y:oo yi pi yi chóó a kmímí tumo, ndoo apê d:ud:umbiy:e noko dnyinté nmyinê pyede.

²¹ Nmyi nuw:onuwo ndíi a nga da ghê, dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, a Yâpwo ngê nmyi dono yilí yi mbêmê wa mywenemywene kalê nê. Yélini a kuwó dnya a dono, dnya a pyââ ti, ó mââ ti, ó yi gha dmi tupwótupwó ngê dnya a ya, pi u dnye dédnya a nyémí, ngmênê tpéé kópu daa vyi ngópu, yi dono yi kuwó daa kéé tumo, yi yélini y:oo wa mywenemywene kalê nê, yi l:êê dîy:o aní mbê.*

13

Póól ngê yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi u ngwo t:angwo

¹ Ala ngwo pyolombó nmye mênínê lèpí. Kópuni puku yedê a tóó, p:uu dmyinê nuw:o. Yi kópu ala.

Kóté tédê, doo u ntââ pi mu ngmídi u kópu mbêmê pi daanmyi ndyíko ngmê, ngmênê pi miyó pyile y:oo kópu mu ngmídi dny:oo tpaépê knomomê, yi pini u ngwo dmyinê kpadakpada.*

² Dini ghi n:ii ngê myombó nmye munê loo, kópuni yi ngwo nmyi ngêêdí n:uu vyyu, ala ngwo nmye mênínê tpaépê. Yélini mwiyé dnya a dono, wo yélini nmye yi k:ii, ala kópu dpo ny:ee y:e. Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, yi ngwo daané kede, ntênê waní kpada nmyo,

³ mu kópu u dîy:o nmyinê tókótókó nê, nmyinê nmye nê ngê Yesu Kédisu u komo daa kapí ngê. Yesu Kédisu ngê dpodo ndíi nmyi vy:o ntee a dódo too, yinté dpodo ndíi nmyi vy:o amy:aan:aa dóó té, u ngwo anmyinê w:ee ngmê, anye, Kí Yesu Kédisu u dyépi ngmê.

⁴ K:omo tpile Yesu Kédisu ngê u wêdêwêdê a kuwo ngê, kídosi íedê u ngwo t:ee ngópu, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê kpêêní mêtê pii wo. Nê my:aa yinté. A chóó a wêdêwêdê myinê kuwo ngê, ngmênê Chóó Lémi u wêdêwêdê ndíi mbêmê nmyi vy:o anín:aa dpodo.*

⁵ Nama a tókótókó nê, nmyi chóó nmyi kélímí p:ee nga a m:uu yó. Nmyi lama a tóó, Yesu Kédisu nmyi mênê a tóó, apii? Wodaa tóó, u yoo vy:o daap:ee ghê dnyie, u pi k:omo ngê p:ee tpaépê ngmê.

⁶ D:aa yinté pini. U pi daa k:omo ngê n:aa tpaépê ngê, u dyépi ngê ntênê a pyódu noo. Díyo yi kópu nmyi lama wa yââ.

* 12:21: 2 Kódin 13:2 * 13:1: Mát 18:16; 1 Tim 5:19 * 13:4: Pilipay 2:7-8

⁷ Chóó Lémi ka nmyi l:êê dîy:o n:aa ngêpê yédi, mu kópu u dîy:o u ya a nga daa kwo, Dmyina a dono. Nmyi dono daanmyi yé knomomê, ye a pi wanmyi dyênê ngmê, pi knî y:oo awo, Tp:oo yoo dono dé. Ngmênê daa yi kópu u l:êê dîy:o n:aa ngêpê yédi, a chóó a pi p:uu dínî nuw:o. K:omo tpile nmyinê nmye né k:omo dyépi, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê pyaa we.

⁸ Nmî Lémi p:uu kópu dyuu ndêndê mb:aamb:aa ngê anmye chââchââ, ye doo u ntââ kópu nmye daangman:uu vyi. *

⁹ U ya a nga daa kwo, Dpodombiy:e n:uu kpada nmyo. U ya a nga a kwo, Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu. Nmî Mî ka n:aa ngêpê yédi, kwonîmo, Mêdê wáti té, mb:aamb:aa ngê dpî pyódu té.

¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o nmye ghêlî daanî nî, ala pweepwee pee nmye mwiyé nînê dyede. Nmyi l:êê ghi dmi d:ââ dpî l:âmo tóó. Nmî Lémi ngê nmyi kada kaa noo, ngmênê u ya a nga daa kwo, Nî kpada nmyo. Daa nmyi dyede u l:êê dîy:o kada pini ngê pyódu noo, ngmênê nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o. *

Póól u nd:uu tpapê

¹¹ Mw:ââkó a tídê mbwó yoo, nmyi nuw:o dmi moo l:âmo tóó, mb:aamb:aa ngê dpî pyaa dniye. Nmyi l:êê ghi dmi moo wáti tóó, dmyinê mb:aamb:aa. A kópu dyuu dpî ny:ee yó, nmyi nuw:o dmi ngmídi ngê dny:oo ya, numo p:uu namê d:uu. Yinté anmyi ya knomomê, ye pini n:ii nódo nmî nuu ghi dmi a tóó, Chóó Lémi, daawa a kuwo nmyo, kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo.

¹² Nmyi tídê mbwó knî yi k:ii dpo numo chipé tóó. Al:ii Yesu u yoo vy:o yélini a pyede, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê.

¹³ Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê choo a ngêêpî nmyo, Chóó Lémi nódo nmyi nuu ghi dmi ntênê choo a ya, u Ghê Dmi nmyi p:uu choo a ya, choo a wêdêwêdê kîgha nmyo.

Wu u dî.

* 13:8: 1 Kódin 13:6 * 13:10: 2 Kódin 2:3-4

NKALÁSIYA

Nkalásiya Wee u kwo p:aa páádi a tóó, Antiyóka ngmê, Yikóniyèm myomo, Lisitída pyolo, Ndêêpi podo. Póól pini dê Mbanapas yi p:aani páádi kní yi k:oo lee knopwo, Yesu p:uu y:i ye dpímon:aa danêmbum. (Dpodo 13:14–14:20) Yi p:aani páádi kní yi k:oo Nju pi kní ngmê Yesu ka kélímí mbê dniye, yélini daa Nju tpémi, yilí mye kélímí mbê wo. U kuwó dini ghi ngê Póól Mbanapas y:oo yi yéli a kuwo tumo, Sidiya wee u kwo mé diyé knopwo.

Póól p:aani p:aani dpímon:aa dpodo ee, u kuwó dini ghi ngê Nkalásiya tpémi yi p:uu kópu ngmê nyongo. Kópuni nyongo, yi kópu ala. Nju pi kní ngmê, Yesu u yoo vy:o n:ií ghê dniye, Nkalásiya tpémi ye ala kópu dnyimon:aa tpaépé, yipu, Nju pi ngê pyaa dmyeno, Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu dpí kaa we, Mósisi ngê dêêpí kópuni a d:êê too, yintómu dmyinê chááchââ dé. Yipu, Póól ka namé ng:aa, Yesu p:uu dêpwo a ya. Yipu, Pita, Njems mbwémi Njon ye yidmyinê ng:aa, Yesu p:uu vyílo dé yidnya a ya. Nkalásiya tpémi woni kní y:oo yi yéli yi dnye dmi ny:ee ngópu.

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Nkalásiya tpémi yi nuw:o dmi ní wáti té, u l:êê díy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê. Chóó daa d:êê ngê, ngmênê kópuni doo tpaépé dé, u pyipe ngmê ngê doo d:êêd:êê dé. Yi kópu dyuu ala.

1 Nê Póól, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Daa a chóó u dyépi ngê ní pyodo, myenté daa pi ngê u dyépi ngê yinê pyódu noo, ngmênê nmí Mí Chóó Lémi, n:ií ngê nmí Lémi Yesu Kédisu kpêêní mēdê pyidu ngê, yi dyépi ngê y:oo a pyódu noo.*

2 Yélini Yesu u yoo vy:o nmyinê ghê dniye, Nkalásiya Wee u kwo, ala pweepwee pee nmye nínê dyede. Nmyi tídê mbwó yoo, yélini yi k:ii nmo pyede, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

3 Nmí Mí Chóó Lémi, nmí Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpí nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwo.

4 Nmí Lémi ngê nmí dono kní yi l:êê díy:o chóóchóó y:ângo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Dono kwulo nê pw:ií té. Yi ngwo nmí Mí u pono a vyápé wo.*

5 Yi kópu u l:êê díy:o pi kní y:oo nmí Mí adnyi chaa kîgha, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yíla.

Nmí Lémi p:uu kópu dyuu ngmêêpí, u danêmbum

6 Nkalásiya tpémi, dmyinê ngwéti nê. N:ií ngê Yesu Kédisu kóó k:oo kaa nmyoo, Chóó Lémi, lukwe díy:o límílimí ngê dmyinê kuwo ngmê. Lukwe díy:o kn:aa yéli yi kópu kní ye nmyi ng:aa mbê dniye.

7 Nmí Lémi p:uu kópu ndêndê mu ngmídi nmye kîny:uu vyyu, ngmênê pi ngmê kní y:oo nmyi némi dmi wumê dyede tumo, u yi y:e a kwo, Yesu Kédisu u kópu dyuu nmí ngmêê.*

8 N:ií ngê kn:aa kópu nmye angmêmi vyi knomomê, Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê. Kn:aa kópu nmye anm:uu vyi knomomê, ye Chóó Lémi ngê wa dyênê nmo, myenté enjel ngmê ngê kn:aa kópu nmye angmêmi vyi knomomê, ye Chóó Lémi ngê wamye dyênê.*

* 1:1: Nkal 1:11-12 * 1:4: Nkal 2:19-20; Taitas 2:14 * 1:7: Dpodo 15:1,24 * 1:8: 1 Kódin 16:22

⁹ Yi kópu wunê nmye kîny:uu vyu, ala ngwo mênînê tpaépê, kópu dyuu ndéndê ka nmyi kélîmî mbê dniye, n:ii ngê kn:aa kópu nmye angmémî vyi knomomê, Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê.

¹⁰ Lukwe, nmyinê nmye nê ngê u yi u ngwo a kwo, Yoo yi nuu u pi ngê nî pyódu? Kêle, u ya a nga a kwo, Chóó Lémi u nuu u pi ngê nî pyódu. U ya a nga wodoo kwo, Yoo yi nuu u pi ngê nî pyódu, ye Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu ngê daapinê pyodo. *

Póól ngê kópu dyuu n:ii dpîmon:aa tpaépê dé

Dpodo 8:3; 9:1-30

¹¹ A tídê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya. Kópu dyuu n:ii nmye n:uu vyi too, a chóó a mênê dêp:a ngî too, *

¹² mye daa pi ngê a ka yinê vyi too, pi p:uu myedênoon:aa ndiye. Kêle, Yesu Kédisu ngê a lama yinê kalê too.

¹³ Yesu u yoo vy:o ghêlí dêp:angê ghê wo, kópuni noo a d:uud:uu dé nmyi lama kiyedê pyede. U ya a nga doo kwo, Yesu u kwee nî châpwo, u yoo chedêchedê nî chedê. Yi kópu u l:êê díy:o nîmon:aa mgîmîmgîmî dé, yi kpadakpada tédê nîmo ñeñe dé. *

¹⁴ Nju tpémi yi vy:o yélini yi k:ii kwodonkwodo nmee a kaakaa, yi yéli yilí nî t:ee kwólu. Nmî kn:ââ yoo yi dêépí kópu dyuu ntênê noo a chââchââ dé, yi chââchââ tédê nî t:ee kalê too. *

¹⁵ Ngmênê Chóó Lémi ka nê ch:anê wo, niye mênê noo a kwo, u ngwo a ngmídi noo, *

¹⁶ mu kópu u díy:o apê, Nê a Tp:ee p:uu pîchoon:aa danêmbum, yélini daa Nju tpémi, yi yéli ye pîchoon:aa danêmbum. Dini ghi n:ii ngê Tp:oo a ka a kêma ngê, yi kópu p:uu pi ngmê ka dîpí póó wo. *

¹⁷ Njedusalem dîpí n:ee, yélini Yesu u dyépi ngê a kada a pyaa dniye, ye myedîpí póó wo, ngmênê Alépiya Wee u kwo pi kwéli dêpwo a ya, yi: noon:aa a nuw:o, u kuwó dini ghi ngê Dîmaskís nî diyé wo.

¹⁸ M:ââ pyile mí loo, Njedusalem u ngwo ní loo, Pita n:uu módu, wiki miyó u kwo noon:aa ya.

¹⁹ Yesu u dyépi dîpîm:uu módu, ngmênê Njems ngmídi ní módu, nmî Lémi u mbwó. *

²⁰ Kópuni nmye d:a vyi té, ndê kópu dé, Chóó Lémi u ngîma nmye dênînê k:omodanê.

²¹ U kuwó dini ghi ngê Sidiya Wee Silisiya Wee yi kwo noon:aa dpodo.

²² Yi ngwo Njuda Wee u kwo yélini Yesu u yoo vy:o dnye kwo, yi lama dênoo ya.

²³ Dpodoni nîmon:aa dódó dé, dnyimo nyepênyepê dé, numo ka yipu, Pini n:ii ngê dpîmo a kpakakpaka nmo, ala ngwo nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye mêmînê tpaépê té.

²⁴ A l:êê díy:o nmî Mí dnyimo chaa kígha.

2

Kada pini knî y:oo Póól u kópu dyuu u ngwo daa ngmêê tumo

* **1:10:** 1 Tes 2:4 * **1:11:** Mát 16:17 * **1:13:** Dpodo 8:3 * **1:14:** Dpodo 22:3 * **1:15:** Is 49:1

* **1:16:** Dpodo 9:3-6 * **1:19:** Mát 13:55

1 M:ââ y:a mê páádi Yesu p:uu noo dpodo, yi ngwo Taitas a p:uu ní t:ângo, Mbanapas u k:ii Njedusalem nmî lee dniye. *

2 Léma n:ii Njedusalem doo a kwo, dêpa dóó kalé noo, ngmênê nmî Lémi ngé Njedusalem yinë dy:ââ noo. Pita, Njems mbwémi Njon, yélini yi pi dmi nmyi ndiye kîgha pyu knî ye ndîí dé, yi pini pyile knî ye yi mo a dpodo u kakémê ye kîn:uu chámê ngé. Kópuni dyuu pi knî ye nîmo tpaépê too, yi pini pyile knî ye kînê nté too, mu kópu u díy:o u ya a nga dêpwo kwo, Dpodoni ní dóó, K:omo tpile ngé pyaa we. Myenté dpodoni n:aa dóóó ngé, u ya a nga daa kwo, K:omo tpile ngé mye pyaa we.

3 K:omo tpile a mbwó Taitas daa Nju pi, ngmênê yi lémi pyile knî y:oo Chóó Lémi u lii p:uu daa t:ee ngópu.

4 Nyââ, A dpodo u kakémê ye n:uu chámê ngé, mu kópu u díy:o Nju pi knî ngmê y:oo nmo Yesu u yoo tumu dnye ngetengete nmo. Yesu u yoo vy:o pi yilí dóó tumo, yinë ye, Nmî mbwó yoo, ngmênê daa nmî mbwó yoo. Yi Nju tpémi y:e u yi doo kwo, Kópuni u l:êê díy:o Yesu u yoo knî y:oo nmî déêpí kópu dyuu daa cháâcháâ tumo, yi kópu nmo pyw:oo. U yi y:e doo kwo, Yesu u yoo knî y:oo nmî déêpí kópu dyuu yintómu dny:oo cháâcháâ dé.

5 Ngmênê yi Nju tpémi ye dpíp:ê ng:aa mbê dniye. U yi nmo dêpwo kwo, Nmî Lémi u kópu ndéndê ngmêê y:e. Yi kópu dyuu wo ngmêê tumo, ye yi déêpí kópu yilí p:ee cháâcháâ tumo, dpodo ndîí ngé nmye pí pyodo.

6 Nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo yi lémi pyile knî a cháâcháâ tumo, mu kópu u díy:o Yesu p:uu dnya a ya, ngmênê yi kópu a ka daa ndîí kópu. Nmî Mí ngé yoo daa yi pi dmi mbémê a myeme too, nmî gha dmi u kpêê. Nyââ, yi lémi pyile knî y:oo a kópu dyuu daa ngmêê tumo,

7 ngmênê ala kópu a w:ee ngópu, nmî Lémi ngé Pita ka ntee a vvu, kwo, Nju tpémi ye a kópu dyuu chi tpaépê, a ka yinté mye vvu, a ka pê, Yélini daa Nju tpémi, a kópu dyuu ye michin:aa tpaépê.

8 Nyââ, nmî Lémi ngé Pita ntee a wêdêwêdê kwólu, Nju tpémi yi l:êê díy:o u dyépi ngé pyódu ngé, yi pini mu ngmídi ngé yinë myedé wêdêwêdê kalé noo, u dyépi ngé a pyódu noo, yélini daa Nju tpémi, ye dy:ââ noo.

9 Nyââ, nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo pini n:ii pyile knî a cháâcháâ tumo, Pita, Njems mbwémi Njon, vyílo yi pini pyile knî y:oo a w:ee ngópu, apê, Nmî Mí ngé nê ndéndê ngé a ngmídi ngé. Yi kópu u l:êê díy:o yi tpókni y:oo Mbanapas k:ii nyi kêê dê ngmíi dumo. Nmî nuw:o dmi ngmídi ngé nmí pyódu ngé, nyepê, Nju tpémi yi vy:o anmî dpodo, kn:aa yéli yi vy:o choon:aa dpodo.

10 Kópu mu ngmídi nye vyi ngópu, nyepê, Nmî vy:o pinté yoo choo a ngêêpí dé. U ya a nga doo kwo, Vyílo yi kópu yiní d:uud:uu.

*Póól ngé Pita u ngwo wáti ngé
Dpodo 15:1-2*

11 A tídê mbwó yoo, nmyi ndiye kîgha pyu knî y:oo apu, Pita u kópu dyuu, ndéndê kópu dyuu, nê a kópu dyuu daa ndéndê kópu dyuu, ngmênê dini ghi n:ii ngé Pita Antiyóka a loo, a chóó ní wáti ngé, mu kópu u díy:o daa nmî Mí u nuu u kópu ngmê d:uu ngé.

12 Dini ghi n:ii ngé Pita mwiyé Antiyóka nmo a loo, yélini daa Nju tpémi, u k:ii nmímon:aa yakmaapi. U kuwó dini ghi ngé Nju pi knî ngmê Njedusalem a ndê dniye, Antiyóka a lee dniye. Yi yéli Njems p:uu dnya a ndiye. Dini ghi

* 2:1 Dpodo 11:30

n:ii ngê taa dniye, Pita kn:aa yéli yi vy:o mēdēpwon:aa yakmaapî, mu kópu u díy:o Nju tpémi ye nkíngé mbé wo.

¹³ Nju tpémi n:ii Yesu u yoo vy:o dnye kwo, Pita u nt:anê mye yaa dniye, Mbanapas myedê pêêdí ngópu, Pita u nt:anê mye yé ngópu.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê yi kópu yi p:uu ní módu, nê, Nmî Lémi u kópu dyuu ndéndé dē kn:aadi ngmê. Nê, Yélini daa Nju tpémi, lukwe díy:o kpeme ye dē yaa dmi. Yi ngwo Pita yi ngópu ní ghââ kwólu, kwono, Nyi Nju pi, ngmênê yélini daa Nju tpémi yi k:ii kímnye a yakmaapî. Kwono, Lukwe díy:o l:êê ghi ala ngwo chi ngmêê, kpeme ye chi yââ. Kwono, Lukwe díy:o u yi nga a kwo, Yélini daa Nju tpémi, nmî dēêpî kópu dyuu dny:oo chââchââ.

¹⁵ Kwono, Yélini daa Nju tpémi, nmî dēêpî kópu dyuu daa chââchââ tumo. Kwono, D:ee yinté pini dē. Kwono, Nye Nju pi dē, dēêpî kópu dyuu nyipu a chââchââ.

¹⁶ ngmênê ala kópu nyinê w:ee ngê, daa dēêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê pini n:ii Yesu Kédisu ka a kélímî, yi pini Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. Kwono, K:omo tpile nye Nju pi dē, ngmênê Yesu Kédisu ka nyi kélímî mbê knopwo. Kwono, U yi nye doo kwo, Yesu Kédisu ka kélímî mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nyi pyaa knî. Kwono, Dēêpî kópu dyuu chââchââ p:uu nyi nuw:o dē dēdpîmo a kwo, mu kópu u díy:o ala kópu puku yedê a tóó, Doo u ntââ dēêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu. *

¹⁷ Kwono, Nyââ, u yi nye doo kwo, Yesu Kédisu ka kélímî mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nyi pyaa knî. Kwono, Yi kópu u l:êê díy:o nmî kn:ââ yoo yi dēêpî kópu dyuu chââchââ daa ndii kópu ngê nye pyodo. Kwono, Kí Nju tpémi ye yinê ye, Yesu Kédisu ngê pi dono ngê da pyódu nyo. Kwono, Kí yéli yi kópu nangé ndé kópu? Kwono, Daa ndé kópu.

¹⁸ Kwono, Nmî kn:ââ yoo yi dēêpî kópu chââchââ pi knî ye tēdê kópu ngê ní pyódu ngê. Kwono, Ye wanî vyi knomomê, Yi dēêpî kópu dyuu mēdmyinê chââchââ dé, ye ala kópu a ka wa vyi ngmê, a ka wo, Ñyóó nyi kn:aadi ngê, dēnyoo a chââchââ dé.

¹⁹ Kwono, Dēêpî kópu dyuu mbêmê nê w:ee ngê, nê, Ní kn:aadi ngê, Chóó Lémi ngê u l:êê díy:o wamî dyênê nê. Kwono, Ngmênê a yikî Yesu Kédisu u pwo ghay wo, a l:êê díy:o pwene. Kwono, Dini ghi n:ii ngê Yesu k:ii ngmidi ngê nyi pyaa knopwo, kwono, na a ka yi ngwo my:aa pwene, dēêpî kópu dyuu ngê mēdaa mbêpê kîgha nê. Kwono, Yesu Kédisu kpēênî mēdê pii wo, u l:êê díy:o ghê kamî nê pyw:ango, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinê a mbêpê kîgha nê. *

²⁰ Kwono, Daa a chóó a pono n:aa vyápê, Yesu Kédisu u pono n:aa vyápê, a p:uu mye t.a. Kwono, Ala ngwo Chóó Lémi Tp:oo ka n:aa kélímî, u ngwo n:aa dpodo. Kwono, Yi pini nódo a nuu ghi a tóó, chóóchóó a l:êê díy:o y:ango.

²¹ Kwono, Chóó Lémi ngê kópuni nmî l:êê díy:o d:uu ngê, u wépi dîpî puwâ. Kwono, Kí Nju tpémi y:oo apu, Dēêpî kópu dyuu chââchââ mbêmê, pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu. Kwono, Yi kópu wo ndé kópu, ye Yesu Kédisu módó pí pwene, u pwoopwo mbêmê daapî ngee nmoo.

3

Dēêpî kópu dyuu chââchââ u danêmbum

* **2:16:** Lóma 3:20-28; 11:6   * **2:19:** Lóma 6:6; 7:6; Njon 13:1; Nkal 1:4

1 Nkalásiya tpēmi, nuw:o nmyi mēnē ngma a tóó? Lukwe d̄iy:o Yesu Kédisu dp:ee nuw:onuw:o ngmē, dēēp̄i kópu dyuu nmye cháachâa tumo. Lónté pipi kópu ngē nmyi nuw:o dmi u ngwo nmyi ngmēē tumo? Yesu Kédisu ngē kópuni nm̄i l:ēē d̄iy:o kídosi nédē d:uu ngē, u kakēmē ntēnē nmye k̄n:uu chámē ngē. Lukwe d̄iy:o nmyi nuw:o dmi p:uu daa wee.

2 Kópu mu ngmidi nmye n̄nē póópóó. Ló kópu mbēmē Chóó Lémi u Ghē Dmi nmyinē pyw:ee ngópu? Dēēp̄i kópu dyuu cháachâa mbēmē nmyinē pyw:ee ngópu, ó Yesu ka kēlím̄i mbēmē nmyinē pyw:ee ngópu?

3 Angēté, nuw:o nmyi mēnē mēdaa tóó? Chóó Lémi u Ghē Dmi ngē kam̄i ngē pyódu nmyoo, lukwe d̄iy:o u yi nmye a kwo, Nmyi chóó nmyi wēdēwēdē mbēmē pi mb:aa ngē nmyi pyaa dmi.

4 Kópuni nmye pyaa dniye, lukwe, nmyinē nmye módó nmye pyaa dniye? Kēle, daa módó nmye pyaa dniye.

5 Nmyinē nmye ló kópu u l:ēē d̄iy:o Chóó Lémi ngē u Ghē Dmi nmye a kpo, mbwudu nmyi vy:o u ngwo dp̄i chaa té? Lukwe, nmyinē nmye dēēp̄i kópu dyuu cháachâa u l:ēē d̄iy:o, ó Yesu ka kēlím̄i u l:ēē d̄iy:o?

6 Ep̄ilaham p:uu nga a nuw:o mbē dmyeno. Puku yedē alanté a tóó, Ep̄ilaham Chóó Lémi ka dp̄imo a kēlím̄i,

pi mb:aa ngē u ngwo u kwo a pyodo. *

7 Yi kópu u l:ēē d̄iy:o ala kópu nmyi lama choo a ya, N:i kn̄i y:oo dēēp̄i kópu dyuu a cháachâa tumo, k:omo tp̄ile yi kn̄:âa Ep̄ilaham, ngmēnē nm̄i Lémi ka daadnyi kēlím̄i knomomē, ye daa Ep̄ilaham ntee yéli. Yélini nm̄i Lémi ka a kēlím̄i té, vȳlo yi yéli Ep̄ilaham ntee yéli.

8 Ep̄ilaham u dye ghi ngē, Chóó Lémi u lama doo a ya, apē, Yélini daa Ep̄ilaham u tii nédē yéli, d̄iyó a ka adnya a kēlím̄i, pi mb:aa ngē u ngwo a ka wa pyaa dmi. Yi kópu u l:ēē d̄iy:o Chóó Lémi ngē Ep̄ilaham ka ló dini a v̄yu, kwo, Dyámē mbēmē pi dyēēd̄i yintómu kn̄i y:oo l:ēē d̄iy:o mb:aamb:aa wa a pyw:ee ngmē. *

9 Ep̄ilaham Chóó Lémi ka doo a kēlím̄i, mb:aamb:aa u ngwo a pyw:āngo. Yélini yinté a kēlím̄i té, mb:aamb:aa yinté amyedē pyw:ee ngmē. *

10 N:i kn̄i y:oo u yi a kwo, Dēēp̄i kópu dyuu cháachâa mbēmē Chóó Lémi ka pi mb:aa ngē nm̄i pyaa dmi, yi yéli wa dēē dmi, Chóó Lémi ngē d̄iyó wa dyēnē té. Yi kópu nm̄i lama a tóó, mu kópu u d̄iy:o puku yedē alanté a tóó, N:i ngē dēēp̄i kópu yintómu daad̄i cháachâa,

Chóó Lémi ngē d̄iyó wa kpada. *

11 Nyáa, dēēp̄i kópu dyuu cháachâa mbēmē, pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngē d:uudp̄i pyódu, mu kópu u d̄iy:o puku yedē alanté a tóó,

Pini n:i ad̄i kēlím̄i,

Chóó Lémi ka pi mb:aa ngē u ngwo wa pyódu. *

12 Dēēp̄i kópu dyuu cháachâa daa kēlím̄i u pee, ngmēnē pini n:i ngē dēēp̄i kópu dyuu d:ud:umbiy:e ad̄i cháachâa, yi pini ngē u ghē njini u ngwo wa a pyw:oo. *

13 Ngmēnē nmo d̄ipedipe nyédi, dēēp̄i kópu dyuu dnyinté nmo cháachâa ngē, u l:ēē d̄iy:o nm̄i kpadakpada nmo t:âât:âa. Ngmēnē Yesu Kédisu ngē nm̄i kpadakpada tēdē nm̄i d:aa dmi a kâad̄i ngē. Yinté kópu puku yedē alanté a tóó,

* 3:6: Gen 15:6 * 3:8: Gen 12:3; Dpodo 3:25 * 3:9: Lóma 4:16 * 3:10: Deut 27:26 * 3:11:

Pi knî y:oo pini n:ii dpî vya ngmê,
 yi pee p:uu dpî t:ee ngmê,
 yi pini daa Chóó Lémi u nuu u pi,
 u kpadakpada tédê dpî lê. *

14 Nyââ, Yesu Kédisu ngê nmî kpadakpada tédê dyé nmoo, mu kópu u díy:oo u yi u ngwo doo kwo, Kópuni M:aa ngê Epilaham ka a vvyu, pi dyêédî yintómu knî yi l:êê díy:oo nî d:uu, myenté yélini a ka adnya a kélímî, M:aa u Ghê Dmi yi ménê adí ya.

Dêêpî kópu dyuu cháâcháâ ngê Chóó Lémi u ndê danê u d:aa dêpê kââdí ngê

15 A tídê mbwó yoo, dyimê pywuu nmye ngmêninê kuwo. Dini ghi n:ii ngê pi ngê dy:âma ndîi dpî y:oo, yi ngwo naa dpî yé ngmê, yi nááli d:uudpî téd:aa, doo u ntââ pi ngê yi pini cha daawa chámê dé.

16 Chóó Lémi ngê Epilaham yinté u kwo a kââdí ngê, u kwo doo a ndê danê, u tii nédê pini ngmê p:uu myedoo a ndê danê. Doo u tii nédê yéli yintómu yi p:uu doo a ndê danê, ngmênê u tii nédê pini ngmîdi p:uu doo a ndê danê, Yesu Kédisu. *

17 Kópuni d:a d:êê té, yi nt:u kópu ala. Chóó Lémi ngê Epilaham u kwo a kââdí ngê, u kwo myedoo a ndê danê. M:ââ podo yono y:a mê pyolo y:a mí loo, Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu u ngwo a d:êê too. Doo u ntââ yi dêêpî kópu dyuu ngê Chóó Lémi u ndê kópu dyuu daawa ngmêê, wunê myedêpê ngmêê too. *

18 Epilaham ngê dêêpî kópu dyuu cháâcháâ mbêmê mb:aamb:aa wodê pyw:ângo, ye daa Chóó Lémi u ndê danê mbêmê pèdê pyw:ângo. Ngmênê Epilaham Chóó Lémi u ndê danê ka a kélímî mbê wo, mb:aamb:aa u l:êê díy:oo a pyw:ângo. *

19 A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe díy:oo Chóó Lémi ngê dêêpî kópu dyuu Mósisi ka a y:ângo? U nt:u kópu nmye nînê tpaépê, pi knî y:oo dono kópu daamupaa d:uu y:e, u dí Yesu Kédisu paan:aa taa we, pini n:ii p:uu Chóó Lémi Epilaham ka doo a ndê danê. Myenté Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu pi knî ye chóó dêpê vvyu, Mósisi ngê enjel knî yi kwo a ny:ee too, pi knî ye u nkwo mí vvyi too. *

20 Ngmênê Chóó Lémi Epilaham ka chóó doo a ndê danê, pi yi kèlê daangmê ghê wo.

Kópuni u l:êê díy:oo Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu Mósisi ka a vvyu

21 A ka anmyinê póó dmi, a ka nye, Lukwe, Chóó Lémi Epilaham ka doo a ndê danê, u kuwó dini ghi ngê yi kópu k:omodanê kópu ngê pyódu ngê, u mo kópu Mósisi ka m:uu a vvyu? Kéle. Doo u ntââ pi ngê dêêpî kópu dyuu cháâcháâ mbêmê ghê kamí daawa a pyw:oo. Yinté dêêpî kópu dyuu wodnya a kwo, ye yi dêêpî kópu dyuu mbêmê yoo Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pí pyaa dniye. *

22 Ngmênê pi yintómu yi dono knî yi l:êê díy:oo, Chóó Lémi ngê yi maa dmi nkoko ngê, doo u ntââ módó u kwo daawa lee dmi. U yi u ngwo a kwo, Yélini a tp:ee Yesu Kédisu ka a kélímî té, a ka pèdê lee dniye. U yi u ngwo a kwo, Epilaham ka kópuni wunê nê vvyu, vyílo yi yéli yi l:êê díy:oo ní d:uu, a kèê k:oo u ngwo p:aa kaa té. *

* 3:13: Deut 21:22-23; 2 Kódin 5:21 * 3:16: Luuki 1:54-55; Gen 12:7 * 3:17: Dpodo 7:6 * 3:18: Lóma 4:14; 11:6 * 3:19: Lóma 5:20 * 3:21: Lóma 8:2-4 * 3:22: Lóma 3:9-19

²³ Dini ghi n:ii ngê Yesu ka kêlîmî kn:ââ ghêlî k:ii pi daangê chópu, yi ngwo dêêpî kópu dyuu cháachââ ngê a ngîmî nmoo. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, A tp:ee dini ghi n:ii ngê ye wamî t:aa, u kwo paa kêlîmî mbê dniye.

²⁴ Nyââ, dêêpî kópu dyuu u maknopwo nnee a ya, u dí Yesu Kédisu mî ta. Chóó Lémi ngê u yi doo a kwo, A tp:ee ka paa kêlîmî mbê dniye, pi mb:aa ngê u ngwo a ka paa pyaa dniye.

²⁵ Ala Yesu Kédisu ka kêlîmî u dye ghi, doo u ntââ dêêpî kópu dyuu u maknopwo mêdaanmî ya.

Epîlaham u yoo vy:o yéli

²⁶ Yesu Kédisu ka nmyinê kêlîmî té, u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo. *

²⁷ Dini ghi n:ii ngê u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye, yi ngwo mbápitísîm kalé nmyoo, u kwo a kââdí nmyoo. Ntee a tóó, yinté nmyi pyaa dniye. *

²⁸ Nyââ, Yesu Kédisu u k:ii ngmîdi ngê nmî pyaa dniye. Nmo Nju tpémi dp:oo u mo yéli, kn:aa yéli doo u mo yéli, pyââ yoo doo u mo yéli, mââ yoo doo u mo yéli, yélini yi pi dmi ndî dé doo u mo yéli, yélini yi pi dmi têdê dé doo u mo yéli. Kêle, Yesu Kédisu ngê nmo yintómu yoo ngmîdi ngê a pyódu nmoo. *

²⁹ Yi kópu u l:êê díy:o, Epîlaham u yoo vy:o mye kaa nmyoo. Chóó Lémi ngê Epîlaham u l:êê díy:o kópuni u pi u kwo a vyyu, nmyi l:êê díy:o kêdê d:uu, kóó k:oo dê kaa nmyo.

4

Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo

¹ Nyââ, Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo. Yi kópu p:uu dyimê pywuu nmye m:uunîné kuwo. Tpémîni u pye mî dpî pw:oo knî, k:omo tpile u mî u tpile yilî díyoo u ngwo dp:uu ghay dmi, ngmênê dini ghi n:ii ngê tp:ee têdê ngê a ya yédi, u tpile ndapî pyile njini ngê a ya yédi, u mî u pywopwo u kîghê ngópu a kwo yédi.

² Yi tpémi u kîghê u ngomo k:oo a kwo yédi, u kîghê u dnye a nyêmî ngê, u dí u mî ngê m:aani n:ii dpo kêma, tp:oo mââwe ngê u ngwo dp:uu pyódu.

³ Yinté tpémi ntee pini ngê nnee a ya. Dyámê u dêêpî kópu dyuu u maknopwo nnee a ya. *

⁴ Ngmênê Chóó Lémi ngê m:aani n:ii mwiyé a ngmîdi ngê, yi ngwo Tp:oo dyámê mbêmê nmo a dy:ââ ngê, pyââ ngê tpyó, Mósisi u dêêpî kópu dyuu u maknopwo doo a ya. *

⁵ Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yélini dêêpî kópu dyuu u maknopwo a pyede, Tp:oo ngê nwi pw:ii tène, tp:oo módó tp:oo mââ ngê u ngwo paa pyódu tène.

⁶ Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo, u l:êê díy:o Tp:oo u Ghê Dmi nmyi mênê yó. Yi Ghéni Dmi ngê u ntââ ngê dpî pyódu nmyo, Chóó Lémi ka kwonmyimo, Munmíkó M:aa. *

⁷ Yi kópu u l:êê díy:o mēdp:ee módó dpodo pyu yoo, ngmênê tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmyi pyaa dniye, Chóó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nmyo. *

Nkalásiya tpémi yi nuw:onuw:o Póól ngê u ngwo ghê wo

* **3:26:** Njon 1:12   * **3:27:** Lóma 6:3-4; 13:14   * **3:28:** 1 Kódin 12:12-14   * **4:3:** Kílosa 3:20-23

* **4:4:** Njon 1:14; Lóma 8:3-4   * **4:6:** Lóma 8:15-16   * **4:7:** Lóma 8:17; Nkal 3:29

⁸ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi nmyi lama ghêlî k:ii daangê yaa wo, yi ngwo k:omo yâpwo knî yi p:uu módó nmyimo a dpodo, *

⁹ ngmênê ala ngwo Chóó Lémi nmyi lama a tóó, u kwo a kââdî nmyoo. Lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, Dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmyi yaa dmi. Lukwe dîy:o módó dpodo pyu ngê nmye pyodopyodo té.

¹⁰ Wiki yintómu knî yi k:oo, wo piini ngê, lukwe dîy:o Nju tpémi yi l:êê ghi yilî nmye cháâcháâ tumo. Myénté d:ââ knî yi k:oo yi mwiyéwmyé wéni nmye cháâcháâ tumo, m:ââ knî yi k:oo yi mwiyéwmyé wéni nmye cháâcháâ tumo. Myénté m:ââ k:oo, yi naa u wo ndîi dé nmye cháâcháâ tumo. *

¹¹ Nmyi nuw:onuw:o a nga da ghê. Mumdoó nmyi vy:o módó noon:aa dpodo?

¹² A tídê mbwó yoo, nîné kwunokwuno nmyo, a nt:anê a yaa dmyeno. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a kn:ââ yoo yi l:êê ghi dmi nê kuwo too. Ntee nmyee a ya, nmyi vy:o yinté myenoon:aa kwo. Yi lémi ghi dmi namé cháâcháâ dé. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, dono kópu a nga dpîp:engmê d:uu ngópu.

¹³ Nmyi lama kíyedê tóó, noo a mbii, u l:êê dîy:o nmyi vy:o noon:aa kwo, nmî Lémi p:uu nmye noon:aa danê. *

¹⁴ K:omo tpile a mbii u l:êê dîy:o dpodo ndîi nmyinê pyw:ee ngópu, ngmênê a wépi dpîp:e pwaa ngópu, a kópu dyuu k:omo tpile ngê nmye myedaa pyodo. Nyââ, a kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, Chóó Lémi u enjel k:ii nmyinê chápu noo, myénté Yesu Kédisu ntee pini ngê myenmyinê chápu noo.

¹⁵ A kópu dyuu u l:êê dîy:o w:aa n:ii nmyinê pyw:ee ngópu, ala ngwo lukwe u ngwo ngmêdê pyódu? A lama ka tóó, a kópu dyuu u l:êê dîy:o w:aa nmyinê pyw:ee ngópu, mu kópu u dîy:o yi ngwo kópuni nmye wonî dmy:ee ngê, a ka pênmyinê kê ngópu, a ka daap:ee w:êê ngópu. Nmyi ngwolo dmi nmye w:aa dmy:ee too, ye a ka pênmyinê kê tumo.

¹⁶ Kópu dyuu ndéndê n:ii nmye n:uu vyu, mumdoó yi kópu knî yi l:êê dîy:o daa nmyi nuu u pi ngê d:a pyódu? *

¹⁷ Nmyi ndiye kígha pyu knî y:oo wunê paapaa nmyo, u yi y:e a kwo, Nmî pee nmî kaa té, ngmênê daa kópu mb:aa ye d:uud:uu ngmê. U yi y:e a kwo, Ala yéli nê kwulo nmo puwâ, nmî yi dmi y:e vyîlo yichoo kwo.

¹⁸ Ngmênê dye ghi yintómu a yi nmye choo kwo. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, a yi nmye doo a kwo. Ala ngwo kuughê nîné tóó, a yi nmye myechoo a kwo.

¹⁹ A tp:ee yoo, ala ngwo nmyi l:êê dîy:o dpodo ndîi mêd:a pyw:oo. Mbwili wupwo tédê ntee a mgîní vyîmî yédi, yinté nmyi l:êê dîy:o my:aanîné mgîní vyîmî, u dí Yesu Kédisu ntee pini ngê anmyi pyaa dmi.

²⁰ Nmyi vy:o wonîné kwo, ye mb:aamb:aa ngê nipi pono danêmbum té. D:oongê w:ee nmyoo.

Kââdî te mbeee, kââdî te kamî, yi kópu dyuu

²¹ Nmyi vy:o yéli n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Dêêpî kópu dyuu u maknopwo nmî ya, kópuni puku yedê a tóó, lukwe dîy:o daa nuw:onuw:o ngmê.

²² Yi kópu ala. Epilham tp:oo miyó, woni u kpâm Sela ngê tpyó, woni wop dpodo módó Heka ngê tpyó. *

* **4:8:** 1 Kódin 8:4-6   * **4:10:** Kílosa 2:16   * **4:13:** 1 Kódin 2:3   * **4:16:** Njon 8:45   * **4:22:** Gen 16:15; 21:2

²³ Epílaham ngê u dpodo módó mbwili ngê, daa kópu ndîi yi d:uu ngê, ngmênê m:ââ yilí yi k:oo u kpâm Sela ka tpete doo u ntââ ngê doo a ya. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kópu ye ngma a vuu, u ntââ ngê u ngwo a pyódu doo, tp:ee u ngwo tpyé ngópu. Kópu ndîi yila. *

²⁴ Kópuni y:e a pyodo, dyimê pywuu ngê nmye nînê pyépi. Yi pyópu dê yi nt:u kópu alanté, kââdí te mbwee, kââdí te kamî. Wop dpodo módó Heka u nt:u kópu, kââdí te mbwee. Mósi ngê kââdí te mbwee u dêêpî kópu dyuu Sainay mbwini mbêmê nya too. Heka wop ntee doo a dpodo, yélini yi dêêpî kópu dyuu u maknopwo a pyede, yinté wop dpodo pyu ntee pini ngê a pyede. *

²⁵ Nyââ, Heka u nt:u kópu, Sainay, mbwini n:ii Alépiya Wee u kwo a kwo. U nt:u kópu m:uu a tóó, Njedusalem, p:aani n:ii Njuda Wee u kwo a tóó. Nju tpémi yi p:aa ndîi Njedusalem. Yi kópu u l:êê díy:o, Heka wop ntee doo a dpodo, Nju tpémi mye yinté dé, wop dpodo pyu ntee pini ngê a pyede.

²⁶ Ngmênê dp:oo yinté yéli, nmí Njedusalem ndêndê mbóó p:uu wunê tóó. Nmí pye Sela daa wop dpodo módó ngê doo a ya. Yi kópu u l:êê díy:o wop dpodo pyu ntee pini ngê dpino pyede. *

²⁷ Njedusalem n:ii mbóó p:uu wunê tóó, yi p:aani p:uu ala kópu puku yedê a tóó,

Pyópuni daa tpete módó, ala kópu nyeni,
nga mb:aamb:aa ngê choo ya.

Tp:ee choongmê tpyó,
ngmênê w:aa anyinê pyw:oo,
u l:êê díy:o chi kââkââ.

Pyópuni u moo ngê dêpê kuwo ngê,
yi pyópu wanyi t:ee kwolo.

K:omo tpile moo ngê a kuwo nyoo,
ngmênê dini ghi n:ii ngê nga amêdê diyé,
tp:ee yilí anyi tpyé. *

²⁸ A tidê mbwó yoo, Chóó Lémi u kópu mbêmê Sela ngê Yisak ntee a tpyó, nmyo mye yinté dé, Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbêmê tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo.

²⁹ Epílaham u dye ghi ngê Heka tp:oo ngê Sela tp:oo u vye u yi u ngwo dpîmo a kwo. Nyââ, tpémîni Chóó Lémi u Ghê Dmi u kópu mbêmê a pyodo, yi tpémi daa Heka tp:oo u nuu u pi ngê doo a ya. Ala ngwo mye yinté.

³⁰ Ngmênê puku yedê ala kópu a tóó,

Wop dpodo módó ghee dpî dy:ââ dé,
mu kópu u díy:o ñmile dyuu tp:oo ngê daapaa ghay we.

Pyópuni daa wop dpodo módó, yi pyópu tp:oo ngê Epílaham u tpile dé ghay dniye. *

³¹ A tidê mbwó yoo, dp:oo wop dpodo módó u yoo, ngmênê nmo Sela u yoo.

5

Póol ngê u ngwo ye vuu, yepê, Wop dpodo pyu ngê mênangmê pyódu

1 Wunê wop dpodo pyu ngê nmee a ya, ngmênê Yesu Kédisu ngê yi a pw:ii nmoo, y:i mênangmê diyé, wop dpodo pyu ngê mênangmê pyódu. *

* 4:23: Lóma 9:7-9 * 4:24: Lóma 8:15 * 4:26: Hipîlu 12:22; Tpyuu 21:2,10 * 4:27: Is 54:1

* 4:30: Gen 21:10; Njon 8:35 * 5:1: Njon 8:32,36; Dpodo 15:10

² Nê Póól, ala kópu nmye nîné tpaépê. Pi ngmê ngê Chóó Lémi u l:ii nmyi too pee p:uu angmê t:ee knomomê, ye kópuni Yesu Kédisu ngê nmî l:êê dîy:o d:uu ngê, k:omo tpile ngê nmye wa pyódu, daawa ngee nmyo.

³ Kópuni wunê nmye n:uu vyu, nmye mênîné tpaépê, pini n:ii too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii dê kaa knomomê, dêêpî kópu dyuu yintómu choo cháâcháâ dé.

⁴ N:ii ngê u yi adî kwo, Dêêpî kópu dyuu cháâcháâ mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nî pyódu, yi pini Yesu Kédisu kóó k:oo wa a pwii, u yikî Yesu Kédisu u pwo daa ghay wo.

⁵ Ngmênê Yesu Kédisu ka nmo kélímî té, u l:êê dîy:o nmî lama a tóó, u Ghê Dmi mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu nmo.

⁶ K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:a, ó daa t:a, ngmênê Yesu Kédisu ka nmî kélímî mbê dniye, u ngwo u kwo a kââdí nmoo, ala ngwo yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó.

⁷ Nmî Lémi u maa ndéndê mb:aamb:aa ngê kînmeye a kîgha. N:ii knî y:oo yi máádi p:uu a y:ee nmyoo, lukwe dîy:o ye nmyi ng:aa mbê dniye.

⁸ Chóó Lémi ngê yi máádi p:uu mwiyé kaa nmyoo. N:ii knî y:oo nmyi nuw:o dmi ngmêê tumo, doo u dpodo pyu yoo.

⁹ Nmyi lama kíyedê tóó, yis knî tp:oo daa ndîi anyiné ngî, kpo ndîi u mênê anyi yé, anyi pwiyé, kpo yintómu dpî mbwó. Yi yéli y:oo yinté kîngê dyênê nmyo.

¹⁰ Nmî Lémi mbêmê nê w:ee ngê, yi yéli y:oo daawa dyênê nmyo, a ka anmyinê ng:aa mbê dmi. N:ii knî y:oo nmyi némi dmi a dyede ngmê, nmî Lémi ngê wa kpada té.

¹¹ A tîdê mbwó yoo, pi knî ye ala kópu wunê tpaépê ngê, Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu choo kelekele, ye Nju tpémi y:oo daapidnye kpakakpaka nê, kópuni Yesu Kédisu u kîdosi p:uu n:aa tpaépê ngê, yi kópu p:uu daapêê lvêêdîlvêêdí té. *

¹² N:ii knî y:oo u yi a kwo, Ala yéli yi pi njini too nmo a ngêêpî dé, kópu dono ye d:uud:uu ngmê, yi yéli y:oo yi chóó yi vyóó w:uu dmi dny:oo a ngêêpî dé.

Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono vyápê

¹³ A tîdê mbwó yoo, dpodoni wunê wop nmyimo a kîgha, nmî Lémi ngê y:i a pw:ii nmyoo, ngmênê nangê vyi, Pi ngmê u maknopwo dp:ono pyede, kópuni yilî yi yi dmi nmo a kwo, nmo d:uud:uu dé, yi kwódu yé u kópu daa tóó. Yi kópu nangê vyi, ngmênê nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, numo p:uu wop dmyinê dpodo. *

¹⁴ Dêêpî kópu yilî yintómu ala kópu u mênê a pyede, ñyóó ñuu ghi ñódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi ñódo yinté myechoo ya. *

¹⁵ Numo ka namê dnyepéli, numo ka myenamê peede tpaépê, kminté d:ud:umbiy:e wanmyi numo dyênê té.

¹⁶ A tîdê mbwó yoo, Chóó Lémi u Ghê Dmi u pono dmyinê vyápê, nmyi chóó nmyi pono namê vyápê. *

¹⁷ Nuw:o dono n:ii nmyi mênê a tóó, Chóó Lémi u Ghê Dmi p:uu a d:uu yédi, myenté Chóó Lémi u Ghê Dmi yi nuw:o dono p:uu a d:uu yédi. Nmî Mî ngê u yi u ngwo daa kwo, A yoo yi chóó yi pono dny:oo vyápê. *

18 Nmî Mî u Ghê Dmi u pono anmyi vyápê knomomê, ye Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu u maknopwo daanmyi kwo. *

19 N:ii yoo yi chóó yi pono a vyápê nyédi, yi l:êê ghi dono dé nmî lama dé. A pyââ ti mââ ti nyédi, yi gha tupwótupwó dé, pi u dnye daa yi ng:aa.

20 Kn:aa yâpwo dé a chââchââ tumo, a nkwépinkwépi nyédi. Noko a diya nyédi, numo p:uu a d:uu nyédi, a ñ:ee kapî nyédi. A nod:enod:e nyédi, yi chóó yi p:uu a nuw:o nyédi, yoo dpî chaa t:oo, yi chóó yi pee a kapî tumo.

21 A ñ:ee kapî nyédi, a mbwaa ndani nyédi, a ghétighéti nyédi, yinté kópu yilí dpî d:uu ngmê. Yinté kópu dé nmye wunê ntee n:uu kwódu too, ala ngwo nmye myed:a kwódu té. N:ii knî y:oo yi kópu yilí a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi kóó k:oo daamî ghê dmi.

22 N:ii yoo nmî Mî u Ghê Dmi pono a vyápê nyédi, yi nuu ghi dmi numo nódo a ya nyédi, w:aa dpo pyw:ee ngmê, pi knî yi k:ii mb:aamb:aa ngê nipi a ya nyédi. Límîlímî ngê daa nod:enod:e nyédi, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa dé, pi knî ye mb:aamb:aa ngê a vuywo nyédi. Daa pi dóó nyédi, *

23 daa mbodo ndîi mbodo ndîi nyédi, nuw:o dono ka daa ng:aa nyédi. Doo u ntââ yinté yéli ye pi daadî kwódu yé.

24 Yesu Kédisu kídosi ñedê ntee pwene, yélini u kwo a kâadî too, yi nuw:o dono yinté mye pwene, dono u yi y:e mēdaa kwo. *

25 Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ngê u kwo a kâadî nmoo, u Ghê Dmi ngê ghê kamî nmo a kpo, yi ghéni dmi u pono vyápê kmêle.

26 Doo u ntââ nmî chóó nmî pi dmi daanmî kmîmî dé, doo u ntââ yoo daanmî nod:enod:e kîgha dé, doo u ntââ numo ka daanmî ñ:ee kapî. *

6

Póól ngê u ngwo yepê, Numo ngêêpi kmêle

1 A tidê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê angmê kn:aadi knomomê, yélini nmî Mî u Ghê Dmi pono a vyápê té, yi yéli y:oo yi pini moo wáti y:e. Gheteghete ngê u kwo nangmê mbwólu, nmyi chóó nmye myedmyina a vuywo, yinté kópu kídmyengmê d:uu ngmê. *

2 Pini n:ii ka kópuni dîngídîngî ngê adî pyodopyodo, dmyinê ngêêpî, Yesu Kédisu u dêêpî kópu u ngwo anmyi chââchââ. Yi kópu ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. *

3 Pini n:ii ngê dé vyi knomomê, Nê pi ngmê, ngmênê u pi tédê, yi pini ngê chóóchóó dpî dóó.

4 Nmyi chóó nmyi l:êê ghi dmi ntênê dmyinê mumu dé, kn:aa yéli yi dono knî yi mbêmê nmyi chóó nmyi pi dmi namê kmîmî dé. N:ii u l:êê ghi dmi mb:aamb:aa dé, vyílo yi pini ngê choo tpapê, Nê pi mb:aa. *

5 Pi ngmê ngê kîngê vyi, Yoo yi dono ndîi, a dono tédê, Chóó Lémi ngê daawa kpada nê. Kêle, nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, u ngwo daawa kpada nmyo. *

6 N:ii knî y:oo nmî Lémi u kópu dyuu nmye a tpapê ngópu, dmyinê yeedey-eeede dé. *

* 5:18: Lóma 6:14 * 5:22: Mát 7:16-20; Espo 5:8-9 * 5:24: Kílosa 3:5 * 5:26: Pilipay 2:3

* 6:1: Mát 18:15 * 6:2: Lóma 15:1-2 * 6:4: 2 Kódin 13:5 * 6:5: Lóma 14:12 * 6:6: 1 Kódin 9:11,14

⁷ Ntênê dmyinê nuw:o. Doo u ntââ Chóó Lémi daanmyi dóó ngmê. Ntini n:ii anyi ntówo, vyílo yi ntini nt:u yuu kaalí.

⁸ Pini n:ii nuw:o dono u pono a vyápê yédi, nt:u dini ghi n:ii ngê wa kaalí, Chóó Lémi ngê wa dyênê. Pini n:ii nmî Mî u Ghê Dmi u pono a vyápê yédi, nt:u dini ghi n:ii ngê wa kaalí, ghê kamî wa a pyw:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.*

⁹ Kópu mb:aa d:uud:uu kîdmyengê yé ngmê, doo u ntââ nmo d:uudpî diya, mu kópu u dîy:o kópu mb:aa n:ii nmo ntówo too, yi nt:u dmi dini ghi n:ii ngê wa kaalí, mb:aamb:aa u ngwo anmo pyw:oo.*

¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o yélini yi k:ii Yesu ka nmo kêlîmî té, mb:aamb:aa ngê dmyinê ngêêpî dé, wo yélini myedmyinê ngêêpî dé. Ala pi ngêêpî u dye ghi.

Kuwókuwó kópuni Póól ngê chóó kîlî d:êê ngê

¹¹ A tîdê mbwó yoo, a kuwókuwó kópu a chóó d:a d:êê. A d:êê ndîi nga a m:uu yó.

¹² Yélini knî y:oo u yi a kwo, Ala yélini yi too pee p:uu Chóó Lémi u l:ii nmî t:oo, u yi y:e a kwo, Nju tpémi ye yoo mb:aa ngê u ngwo nmî pyaa dmi. Nmî lama ka tóó, Kópuni Yesu Kédisu ngê u kídosi nédê d:uu ngê, yi kópu ka kêlîmî mu ngmîdi mbêmê nmî Mî kóó k:oo anm:uu ghê dmi. Yi yélini y:oo yi kópu nmye wodnye tpapê, ye Nju tpémi y:oo pî kpaka tumo.*

¹³ K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii yi too pee p:uu a t:a, ngmênê u dêêpî kópu dyuu daa cháâcháâ tumo. U yi y:e a kwo, Chóó Lémi u l:ii ala yélini yi p:uu nmî t:oo, mu kópu u dîy:o u yi y:e a kwo, Nmî pi dmi ndîi ngê u ngwo paa pyaa we.

¹⁴ A chóó a pi dîni kmîmî ngê, ngmênê kópu ndîi mu ngmîdi pi knî ye n:aa tpapê ngê, kópuni Yesu Kédisu ngê kídosi nédê d:uu ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê u kópu dé tédê kópu ngê a ka pyaa dniye, myenté dyámê mbêmê tpémi ye k:omo tpile ngê nî pyodo.*

¹⁵ K:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:a, ó daa t:a, yi kópu daa ndîi kópu, ngmênê Chóó Lémi ngê kamî ngê mê pyódu nmoo, yi kópu yi ndîi kópu.*

¹⁶ N:ii yoo yi nuw:o dmi yinté a pyede, Chóó Lémi ka dny:oo ch:anêch:anê, kóó k:oo dpî kaa téne, u yoo yintómu knî yi k:ii.

¹⁷ A kuwókuwó kópu ala. U ya a nga daa kwo, Pi ngmê ngê a kópu dyuu u wépi a pwaa ngê, mu kópu u dîy:o Yesu u l:êê dîy:o kwéli a p:uu yilî a t:a. Yi kwéli knî yi l:êê dîy:o nmyi lama choo a ya, Nê Yesu p:uu ndéndê ngê a dpodo.*

¹⁸ A tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu nmyi ghê dmi knî ye mb:aamb:aa ngê choo a vuyuo.

Wu u dî.

* **6:8:** Njon 3:6; 6:63; Lóma 8:13   * **6:9:** 2 Tes 3:13; 1 Kódin 15:58   * **6:12:** Nkal 5:11; Pilipay 3:18
 * **6:14:** Luuki 14:27; Nkal 2:20-21   * **6:15:** 2 Kódin 5:17   * **6:17:** 2 Kódin 4:10

EPEso

Dini ghi n:ii ngê Póól Njedusalem ngîmî ngópu, kóté kalê ngópu, Lóma lede knî y:oo Lóma ñuw:o ngópu, mbwa k:oo y:i doon:aa kwo. (Dpodo 28) Yi ngwo ala pweepwee pee y:i a d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye dy:ââ ngê, yélini Esiya Wee u kwo p:aani p:aani dnya a kwo. Nmîné nmo ala pweepwee pee u pi Epeso, mu kópu u dîy:o Esiya Wee u kwo p:aani n:ii u pi ndîi, Epeso.

¹ Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu Kédisu ka dpodombiy:e myenmyinê kélîmî té, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. *

² Nmî Mî Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpi nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyyuwo.

Póól ngê nmî Mî u ngwo doo kwunokwuno

³ Nmî Yâpwo ndêndê kwunokwuno koo, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî. Yi pini mye nmî Mî, yinê a ngmidi nmoo, Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê a pyódu nmoo. Nmî ghê dmi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê a yeede nmoo, kópu mb:aa nmo dêpêngmê wópu ngê.

⁴ Dyámê pê ghêli dêpêngê l:âmo ngê, u ngwo a ngmidi nmoo, apê, Yi dyâape anî pwaa té, a tp:ee u k:ii ngmidi ngê wanî pyódu té, a yoo mb:aa ngê wanî pyódu té, mb:aamb:aa ngê a ngîma adnyin:aa ya. *

⁵ Nyââ, yi ngwo a ngmidi nmoo, nmî nuu ghi dmi nódo doo a ya. Dini ghi n:ii ngê nmî yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, nmî Mî ngê a lama nmoo, tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o vyîlo yi kópu u yi u ngwo yidoo kwo, Nî d:uu.

⁶ Yi kópu u l:êê dîy:o chaa kîgha koo. Kópu ndîi nmî l:êê dîy:o ngmê d:uu ngê, Tp:oo nmo a kpo, pini n:ii u nuu ghi nódo ntênê a tóó.

⁷ Yesu Kédisu u pwo nmî yikî dmi ghay wo, nmî l:êê dîy:o pwene, u wêê ngê nmî dono chedê too, Setan kwulo u ngwo a pwaa nmoo. *

⁸⁻⁹ Nkéli kópu nmî l:êê dîy:o yi d:uu ngê. Yi kópu chóó wunê a vyyu, chóó u nuw:o ndîi mbêmê pi knî ye a ngmo ngê. Ala ngwo yi kópu nmî lama kêdê kwolo.

¹⁰ Nmî lama ka tóó, nmî Mî ngê Yesu Kédisu tpile yintómu yi kada a kââ. Tpileni mbóó p:uu a pyede, myenté tpileni dyámê mbêmê a pyede, yi kada pini ngê dê pyódu.

¹¹ Yi kópu yilî nmî Mî ngê wunê a vyi too, yi ngwo myedê ngmidi nmoo. Kópuni dpî vyi, ntênê dpî d:uu.

¹² A ngmidi nmoo, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo nmî l:êê dîy:o nmî Mî pidny:oo chaa kîgha. Nyââ, yi kópu u l:êê dîy:o a ngmidi nmoo, Yesu Kédisu u yoo vy:oo mwyé a kaa nmoo, u ngwo nmo t:âât:ââ.

¹³ Myenté dini ghi n:ii ngê nmî Mbwámê p:uu kópu mb:aa nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye, Chóó Lémi ngê u l:ii nmyi gha vy:oo t:ângo. Yi l:ii, chóó u Ghê Dmi. Yi ghéni dmi p:uu wunê ala kópu a vyyu, apê, Yélini a tp:ee ka adnyi kélîmî, a Ghê Dmi yi mênê wanî yé. *

* 1:1: Dpodo 18:19-20:38

* 1:4: Njon 15:16; 2 Tes 2:13; Epeso 5:27

* 1:7: Epeso 2:7

* 1:13:

14 Pi ngê dy:âma ndîi ntee dpî y:oo, nmî Mî ngê u Ghê Dmi yinté nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî lama ka tóó, dîyo ntênê wa ngee nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o pi knî y:oo pîdny:oo chaa kîgha, u pi ndîi ngê paa pyódu y:e. *

Póól Yesu u yoo yi l:êê dîy:o ntee doo ngêpê

15 A tídê mbwó yoo, kópu mb:aa nmyi p:uu ngmênê nyongo. A lama ka tóó, nmî Lémi Yesu ka ntênê nmye kélímí té, u yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo mye tóó. *

16 Dye ghi yintómu nmî Mî nmyi l:êê dîy:o n:aa kwunokwuno ngê, u kwunokwuno d:oo ngê yó. Nmyi l:êê dîy:o myenínê ngêpê yédi.

17 U ya a nga a kwo, Nmî Lémi Yesu Kédisu u Yâpwo, Chóó Lémi, pini n:ii u pi ndîi, myenté pini n:ii nmî Mî, vyílo yi yâpwo ngê choo a ngêépí nmyo. U ya a nga a kwo, U Ghê Dmi ngê nmyi nuw:o dmi a népwi téne, u kópu yílí nmye myedê kêma téne, Chóó Lémi nmyi lama u ngwo wa yââ.

18 Nyââ, u ya a nga a kwo, Chóó Lémi nmyi lama choo ya, ala kópu nmyi lama myechoo ya, wunê a ngmídi nmyoo, daawa dóó nmyo, kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo. U ya a nga mye kwo, Ala kópu nmyi lama chóó a ya, yélini yi k:ii Yesu ka nmo kélímí té, kóó k:oo wa kaa nmo, nmî pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, nmî ya d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wamí pyódu.

19 U ya a nga mye kwo, Ala kópu nmyi lama choo a ya, nmî Mî u wêdêwêdê n:ii nmî mênê a tóó, mu daa mu tp:ook:omo.

20 Vyílo yi wêdêwêdê mbêmê nmî Mî ngê Yesu Kédisu kpêêní a pyidu ngê, mbóó p:uu kmungo, u ché p:ââ pee ngê pyódu ngê. *

21 U pi ndîi ngê pyódu ngê, u wêdêwêdê ndîi ngê mye pyódu ngê. Kada pini yintómu, king yintómu, yâpwo ghi yintómu, kmêna mbwee yintómu, myenté nkwépi yintómu yi pi dmi tédê dé, yi wêdêwêdê mye tédê, ngmênê Yesu Kédisu u wêdêwêdê yi ndîi. Doo u ntââ pi ngmê ngê Yesu Kédisu ala ngwo d:uudpí t:ee kwolo, mu dini ghi ngê myedaawa t:ee kwolo, Yesu Kédisu mu ngmídi u pi yi ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi. *

22 Tpile yílí yintómu nmî Mî ngê Yesu Kédisu yu yodo u maknopwo yé too, nmî l:êê dîy:o tpile yintómu yi kada pini ngê pyódu ngê. *

23 Nmî kada pini ngê mye tóó, nmî mbodo ngê a tóó, nmo, kóó kpâlí dé. Yinê a mbêpê kîgha nmo, u dpodo yuno dódó, myenté tpile yílí yintómu yinê a yenê té.

2

Nmî Mî ngê kamî ngê u ngwo pyódu nmo

1 Mbwee ntóó ngê dnye ntee daa nyêmi ngê, yinté tpile ngê nmyee a ya, nmî Mî u dnye dênmyee a nyêmi, myenmyee a dono. *

2 Yi ngwo mgídí u yoo vy:oo nmyee a kwo, dono u maa p:uu nmyee a paa. Kmêna yoo yi kada pini u dnye yinmyee a nyêmi. Yoo dono knî y:oo yi pini u dnye ala ngwo myeye nyêmi ngmê. *

* 1:14: 2 Kódin 1:22 * 1:15: Kílosa 1:4-11 * 1:20: Hipílú 1:3,13 * 1:21: Kílosa 2:15; Pilipay 2:9-10 * 1:22: Kílosa 1:18 * 2:1: Kílosa 2:13 * 2:2: Epeso 6:12

³ Nmo yintómu wunê yinté kînmeë a ya, nmî chóó nmî pono nmeë a vyápê, kópuni u yi nmo dpîmo a kwo, nmîmo d:uud:uu dé. Dyámê mbêmê pi yintómu knî yi k:ii nmî kpadakpada u maa p:uu nmeë a kwo. *

⁴ Ngmênê Chóó Lémi ka ntênê nmî ch:anê dniye, nmî nuu ghi dmi nódo a tóó.

⁵ Dini ghi n:ii ngê mbwee ntóó ntee tpile ngê nmeë a ya, u dnye dênmeë a nyêmi, Yesu Kédisu kpêeni ntee a pyidu ngê, yinté myedê pyidu nmoo, ghê kamî nmo a kpo. (U módó yeede yeede mbêmê kóó k:oo kaa nmyoo.)

⁶ Nyââ, Yesu Kédisu u k:ii a kââdî nmoo, mbóó p:uu ntee kmungo, kmêna mbwee nkwépi knî yi pwo nmî pi dmi yinté mye kmungo. *

⁷ U kwo nmo ch:anê dniye, Yesu Kédisu ka a kââdî nmoo. Dnyinté daa yeede nmoo, kópu ndîi nmî l:êê dîy:o ngmê d:uu ngê. U yi u ngwo doo kwo, Pi knî y:oo yi kópu m:uu y:e, dye ghi yintómu yi lama pîchoo ya, chedê ngê daawa pyódu. *

⁸⁻⁹ Nyââ, nmî Mî ngê a yeede nmyoo, dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka nmyi kêlimî mbê dniye, kóó k:oo kaa nmyoo. Daa kópuni nmyee a d:uud:uu dé yi l:êê dîy:o kóó k:oo kaa nmyoo, ngmênê Chóó Lémi ngê módó a yeede nmyoo, doo u ntââ nmyi chóó nmyi pi dmi daanmyi kmîmî dé. *

¹⁰ Nmî Mî ngê kamî ngê yinê a pyódu nmoo, Yesu Kédisu u k:ii ngmîdî ngê pyódu nmoo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, A tp:ee u yoo yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa dniye, kópu mb:aa yilî pîdny:oo d:uud:uu. Yi kópu mb:aa ló dini a m:uu too. *

Yesu ngê Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii ngmîdî ngê u ngwo pyódu too

¹¹ A tidê mbwó yoo, nmyi vy:o yélini daa Nju tpémi, nmye nîné danê. Ntee nmyee a ya, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o. Nmo Nju tpémi, nmî mî knî y:oo Chóó Lémi u l:ii nmî p:uu a t:ee ngópu. Daa nmî nuu u yoo ngê nmyee a kwo, mu kópu u dîy:o yi l:ii nmyi p:uu dèpê t:ee ngópu.

¹² Yi ngwo Yesu Kédisu dênmyee a t:âât:ââ, yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdî ngê, yi yéli yi vy:o dênmyee a kwo. Chóó Lémi ngê wunê nmî kn:ââ yoo u kwo a kââdî too, yepê, Nmyi yoo knî ye mb:aamb:aa ngê ana a vyuwo. Ngmênê nmyo kuu dé, kóó kuwa nmyee a kwo. Mgîdî u yoo vy:o nmyee a kwo, Chóó Lémi nmyi lama dèpwo a ya, nmî Mbwámê dênmyee a t:âât:ââ. *

¹³ Yi ngwo kóó kuwa nmyee a kwo, ngmênê nmyi yikî dmi Yesu Kédisu u pwo ghay wo, nmyi l:êê dîy:o mye pwene, ala ngwo kóó k:oo nmye wee.

¹⁴ Nmî kêlî ghê d:êê yinê a y:ângo, numo ka diya n:ii nmeë a kîgha, yi kópu chedê ngê, numo ka a kââdî nmoo, yoo ngmîdî ngê pyódu nmoo. *

¹⁵ Dini ghi n:ii ngê pwene, Nju tpémi yi dèépî kópu yintómu yi d:aa dmi a kââdî ngê, yoo miyó dè u kwo a kââdî doo, yoo ngmîdî ngê pyódu nmoo.

¹⁶ Nyââ, dini ghi n:ii ngê kîdosi íedê pwene, numo ka diya n:ii nmeë a kîgha, yi kópu chedê ngê, numo ka a kââdî nmoo, Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmoo, u kwo myedê kââdî nmoo. *

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê dyámê mbêmê a loo, u maa nkîgh:ê nmeë a kwo, ngmênê u maa nkîgh:ê dênmyee a kwo. Dini ghi n:ii ngê pwene, Chóó Lémi ka nipi a kââdî nmoo.

* **2:3:** Taitas 3:3   * **2:6:** Lóma 6:8   * **2:7:** Lóma 2:4   * **2:8-9:** Lóma 3:24; 2 Tim 1:9; Taitas 3:5

* **2:10:** Taitas 2:14   * **2:12:** Lóma 9:4; 1 Tes 4:13   * **2:14:** Kílosa 1:20; 1 Kódin 12:13   * **2:16:** Kílosa

1:20,22

18 Nyââ, yoo ngmidi ngê pyódu nmoo, nmî Mí u Ghê Dmi nmî mênê yó, nmî Mí ka maa komo yinê kpêmi ngê. *

19 Wunê nmî yoo vy:o dênmyee a kwo, pi my:oo ngê nmyee a ya, ngmênê ala ngwo nmo p:aa ngmidi tpémi, Chóó Lémi u yoo vy:o nipi nmo wee, tp:oo módó tp:oo mââ ngê dê pyódu nmo.

20 Myenté u ngomo ntee tpile ngê dê pyódu nmo. U komo kapí pyu kní y:oo, Yesu u dyépi yoo yi k:ii, ngomo k:ââ pââ dyuu kaa tumo, ngomo pywuu l:âmo ngópu. Yesu Kédisu chóo pw:eni ngê a tóó. *

21 Ngomo ch:oo yintómu yinê a tpyé. Chóó Lémi u ngomo ntee tpile ngê dê pyódu nmo, chóó nmî mênê a tóó. *

22 Nyââ, nmî Lémi ngê yoo ngmidi ngê pyódu nmoo, dêpê kuwo nmyoo, Chóó Lémi u Ghê Dmi nmî mênê a tóó. *

3

Póól u dpodo p:uu u ngwo ye doo dané

1 Nê Póól, mbwa k:oo aní kwo, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê a dpodo kalé noo, yélini dp:ee Nju tpémi, nmye a dy:ââ noo, nmyo ntee yéli u yoo vy:o noo a kapí dé. *

2 Yi dpodo u pi nmyinê ny:ee ngópu, apii? Nmyi lama kíyedê tóó, Chóó Lémi ka nê ch:anê wo, nmyi l:êê díy:o a dpodo kalé noo,

3 kópuni wunê a ngmo ngê a ka myedê vyyu. (Yi ngmee u kópu ala ngwo pee tp:oo nmye kíd:a d:êê. *

4 Dini ghi n:ii ngê amênmyinê kp:aa ngmê, Yesu Kédisu p:uu ngmee u kópu ntee nê w:ee ngê, yinté amyenmyinê w:ee ngmê.)

5 Yi ngmee u kópu ala ngwo nmî dye ghi ngê da pywáí, nmî Lémi ngê u dyépi kní ye, u komo kapí pyu kní ye da vyi. Nyââ, nmî Lémi u Ghê Dmi mbémê da w:ee ngmê, ngmênê n:ii kní y:oo u komo wunê dnyimo a kapí, yi ngmee u kópu dnyinté a w:ee ngópu, mgo mwáâ vy:o a m:uu ngópu.

6 Yi ngmee u kópu ala. Nmî Mí ngê ala kópu wunê a vyyu, apê, Yoo yi l:êê díy:o a Tp:ee wa pw:onu, wamêní pyídu, Nju tpémi, kn:aa yéli yi k:ii, numo ka yinê wa a kâádi té, yoo ngmidi ngê wa pyódu té, a kêê k:oo nipi wa kaa té. Ala ngwo yi kópu mb:aa dmyi ny:ee ngmê, nmî Lémi u yoo vy:o dmye ghê dmi. *

7 Yi kópu mb:aa tpapê u l:êê díy:o, nmî Mí ngê a dpodo kalé noo. Dpodo ndíi yila, u pi mye ndíi. Chóó u wêdêwêdê mbémê u ntââ ngê a pyódu noo. *

8 K:omo tpile nmî Lémi u yoo vy:o dênnoo a kwo, ngmênê yinê a ngmidi noo, dpodoni u pi ndíi, yi dpodo íedê a kaa noo, a ka pè, Yélini daa Nju tpémi, a pi ye chin:aa tpapê. Ala ngwo yi dpodo íedê aní kwo, pi kní ye yenímo, Yesu Kédisu ka nmî ch:anê dniye, ntênê nmo wunê vyyuwo yédi, doo u ntââ yi kópu mb:aa yilí daanmí chedê. *

9 Yi dpodo tédê Chóó Lémi u ngmee u kópu kwédi pi kní ye nîmo pywáípywáí ngê. Dyámê pè pini n:ii ngê l:âmo ngê, yi tumu kópu yi ngwo a ngmo ngê. *

* 2:18: Epeso 3:12 * 2:20: Mát 16:18; 1 Kódin 3:11 * 2:21: 1 Kódin 3:16; Kílosa 2:19 * 2:22:

2 Kódin 6:16 * 3:1: Epeso 4:1; Pilipay 1:13 * 3:3: Epeso 1:9; Kílosa 1:26 * 3:6: Epeso 2:13,19

* 3:7: Kílosa 1:25 * 3:8: 1 Kódin 15:9-10 * 3:9: Kílosa 1:29

¹⁰ U yi u ngwo doo kwo, Yesu u yoo knî y:oo yi tumu kópu kwédi y:oo paan:aa pywáli y:e, mbóó p:uu yélini kada a wee, enjel yoo yi k:ii, yi tumu kópu yi lama paa yaa we. Yi tumu kópu u mênê Chóó Lémi u nuw:o ndîi u kópu yintómu a pyede.

¹¹ Yi kópu wunê a nuw:o kwólu, ala ngwo nmî dye ghi ngê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yi kópu dê d:uu.

¹² Yélini yi k:ii u kwo nmo kélímî té, Chóó Lémi ka nmî maa komo yinê kpêmi ngê. Nkîngê ngê kêê daanmo t:oo, yi máádi u ngwo anmî kwolo. *

¹³ Ala ngwo pi knî ye myenamê nkîngê. Dononi nîné vyímî, p:uu nuw:o ngê kêê nangê t:oo, k:omo tpile ngê nmye choo ya, mu kópu u díy:o a dpodo u l:êê díy:o nmyi ya mb:aamb:aa ngê amí pyódu. *

Póól Esiya Wee u kwo tpémi yi l:êê díy:o u ngwo doo ngêpê

¹⁴ A tidê mbwó yoo, nmyi l:êê díy:o nmî Mî ka n:aa ngêpê yédi.

¹⁵ Yinê a l:âmo nmo, mbóó p:uu yélini wunê pyede, mye l:âmo too, ntênê nmo wunê vuywo yédi.

¹⁶ U pi ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi. U ya a nga a kwo, U Ghê Dmi ngê nmyi gha dmi a wêdêwêdê kalê ngê.

¹⁷ Nmyi kélímî u l:êê díy:o Yesu Kédisu nmyi mênê píchoo ya. U ya a nga a kwo, Nmî Mî u nuu ghi nmyi nódo choo ya, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo myedny:oo ya, yi kópu ngê yinê choo mbêpê kîgha nmyo. *

¹⁸ U ya a nga a kwo, Nmî Lémi u yoo yintómu knî yi k:ii, ala kópu nmyi lama píchoo ya, Yesu Kédisu nódo nmyi nuu ghi dmi ntênê a tóó, daa kede wo, nmyi l:êê díy:o doo mgínî vyímî, u pi ka vuywo mu daa mu tp:ook:omo, u dí anyi wunê tóó.

¹⁹ Doo u ntââ yi kópu nmî lama d:ud:umbiy:e daawa yââ, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmyi lama píchoo ya, nmî Mî ntee a tóó, yintê paa pyaa dmyeno.

²⁰ Nmî Mî chaa kîgha koo. Wêdêwêdêni nmî mênê a dpodo, nmî Mî u wêdêwêdê ye tóó. Ló kópu u kwo ngmanmî dmyinê, ló kópu p:uu nmî nuw:o dmi adí kwo, u ntââ nmo wa a d:uu té, myenté kópuni yi kópu dé yi pwo a pyede, u ntââ nmo amyedê d:uu té. *

²¹ Yélini yi k:ii Yesu Kédisu ka nmo kélímî té, dye ghi yintómu nmî Mî chaa kîgha koo, chedê ngê kîngê pyódu. Ndê kópu yila.

4

Yesu ngê u kwo u ngwo a kââdi nmo

¹ A tidê mbwó yoo, nmî Lémi p:uu dpodo u l:êê díy:o, mbwa k:oo al:ii anîné kwo. Yi kópu u l:êê díy:o nîné kwunokwuno nmyo, mááadini p:uu nmî Mî ngê kaa nmyoo, yi máádi mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. *

² Dye ghi yintómu kídmyengê lémilémi, pi knî ye nuw:o ngê dmyinê mbumu, lîmîlîmî ngê kídmyengê nod:enod:e. Pi lîmîlîmî ngê nangmê kéé, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. *

³ Nmî Mî u Ghê Dmi ngê numo ka a kââdi nmyoo, numo ka mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, kídmyengê numo kéé t:oo. *

* **3:12:** Epeso 2:18; Hipîlu 4:16   * **3:13:** 2 Tim 2:10   * **3:17:** Kílosa 2:7; Njon 14:23   * **3:20:** Kílosa 1:29   * **4:1:** Kílosa 1:10   * **4:2:** Kílosa 3:12-13   * **4:3:** Lóma 12:16-18; 1 Pita 3:8

⁴ Yesu Kédisu ngê numo ka a kââdí nmoo, nmî mbodo ngê a tóó, nmo kóó kpáli dé, u Ghê Dmi mu ngmidi nmî mênê ye tóó. Kópu mu ngmidi yinmye t:âât:ââ ngmê, n:i ngê a ngmidi nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo. *

⁵ Nmî Lémi mu ngmidi, kn:aa pini ka dpîno kêlîmî té, vyîlo u pi mbêmê mbâpitisîm kalê nmoo, daa kn:aa pini u pi mbêmê.

⁶ Nmo yintómu nmî Mî mu ngmidi, Chóó Lémi. Yinê a yenê nmo, nmî mênê a tóó, u wêdêwêdê mbêmê nmo dpodo nyédi.

⁷ Nyââ, nmî mbodo mu ngmidi, ngmênê nmî dpodo u mo u mo dé, Yesu Kédisu ngê chóó u nuw:o mbêmê nmî dpodo ñedê dpodo ñedê kaa nmoo. Yi dpodo knî yi l:êê dîy:o u ntââ ngê pyódu nmoo. *

⁸ Yinté kópu nmî Mî u puku yedê alanté a tóó,

Yélini nmî Lémi p:uu dnye d:uu,

yu yodo u maknopwo yé too,

tââ u ngwo kee wo,

u ngwo a yeede nmoo. *

⁹ Tââ u ngwo kee wo, u kakêmê nmye nînê chámêchámê. U nt:u kópu alanté. Mwiyémwiyé dyámê mbêmê a loo, p:ââ y:i mê ghêpê wo.

¹⁰ Nyââ, pini n:i a ghêpê wo, vyîlo yi pini mbóó p:uu mêyi kee wo, nmî Mî u nkîgh:ê mî yaa wo, mbóó dyámê yi mbêmê tpile yîlî yintómu yinê a yenê té.

¹¹ Yinê a yeede nmoo, nmî dpodo dpodo nmo a kpo, yi dpodo dé yi l:êê dîy:o u ntââ ngê mye pyódu nmoo. Knî ngmê u dyépi ngê pyódu too, knî ngmê u komo kapî pyu ngê pyódu too, knî ngmê u kópu y:eñey:eñe pyu ngê pyódu too, knî ngmê kada pini ngê pyódu too, knî ngmê dêêpî pyu ngê pyódu too. *

¹² U yi u ngwo a kwo, A yoo yintómu wêdêwêdê ngê pyaa dniye, a dpodo u ntââ ngê pyaa dniye, a l:êê ghi dmi ntee a tóó, yi l:êê ghi dmi yinté paa pyaa dniye. *

¹³ Yi dpodo knî yi mbêmê nmî nuw:o dmi ngmidi ngê wa pyódu, Chóó Lémi Tp:oo ka mb:aamb:aa ngê anmî kêlîmî, nmî lama ntênê wa yââ. Tp:ee ntee dpî k:aa, mââwe ngê dpî pyódu, yinté anmî kaa dmi. Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté anmî pyaa dmi. *

¹⁴ U yi u ngwo daa kwo, A yoo tp:ee ntee tpile ngê dny:oo ya, u yi u ngwo myedaa kwo, Yópu ng:oo ntee tpile ngê dny:oo ya. U yi u ngwo daa kwo, Pi dódó pyu knî y:oo dny:oo dódó dé, yi nuw:o dmi miyó miyó ngê dny:oo pyépi dé. *

¹⁵ A tîdê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, numo ka paa ndê danê kmêle, nmî mbodo Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté pyaa kmêle. *

¹⁶ Nmî Mî ngê pi p:uu tpile yintómu ntee a kââdí too, Yesu Kédisu ka yinté a kââdí nmoo, numo ka myedê kââdí nmoo. Nmî dpodo dpodo nmo a kpo, yi dpodo knî yi mbêmê nmo numo ngêêpî nyédi, nmî Lémi ntee a tóó, yinté nmo numo pyépi nyédi, mu kópu u dîy:o nmî nuu ghi dmi numo nódo a tóó. *

L:êê ghi dono kéké, maa mb:aa u kîgha

¹⁷ Nmî Lémi u pi ngê kópu nmye munîné tpapê, dpo ny:ee yó. Yélini y:oo nmî Lémi daa chââchââ ngmê, yi nt:anê mênangmê yââ. Yi nuw:o dmi k:omo tpile knî yi p:uu a kwo. *

* **4:4:** 1 Kódin 12:12-13 * **4:7:** Lóma 12:3,6 * **4:8:** Psalm 68:18 * **4:11:** 1 Kódin 12:28 * **4:12:** 1 Kódin 14:12 * **4:13:** Kílosa 1:28 * **4:14:** 1 Kódin 14:20 * **4:15:** Epeso 4:25 * **4:16:** Kílosa 2:19 * **4:17:** Lóma 1:21

18 Yi nuw:o dmi mgîdí vy:o a mbêpê, yi ngópu dmi nkoko tumo, nmî Lémi u kópu dé yi lama daa pyede. Ghéni n:ii kamî nmî Mî ngê nmo a kpo, dêpê pyw:ee ngópu.

19 Dye ghi yintómu a dono nyédi, dono dyêêdí daa ngmídi a d:uud:uu ngópu, yi gha dmi tupwótupwó dé, ngmênê mywene y:e daa kwo yédi.

20 Yesu Kédisu u kópu knî yi p:uu yinté kópu dpîp:e ndê ngópu.

21 A lama ka tóó, dini ghi n:ii ngê u pi nmyi ny:ee ngópu, u yoo vy:o nmyi ghê dniye, pi knî y:oo Yesu u ndê kópu dyuu nmye vyi tumo.

22 Nmyi nuw:o mbwee knî y:oo maa dono p:uu dnyimo a mbêpê kígha nmyo, dnyimo a dódó nmyo, u l:êê díy:o dono u yi nmye dpîmo a kwo. Yi máádi u dí ndiya. Ala ngwo nmyi nuw:o mbwee dpî kée tóó. *

23 Nmyi nuw:o dmi kamî ngê dny:oo ya, nmyi gha dmi kamî ngê myedny:oo ya.

24 Pi ngê kpídi mbwee ntee dpî kée, kpídi kamî u mbwo dpî t:oo, nmyi nuw:o mbwee dmi yinté dpî kée tóó, nuw:o kamî p:uu dmyinê mbêpê. Nmî Mî ntee a tóó, nmyi nuw:o kamî dmi yinté yinê dpo pyódu té. Nyââ, yi nuw:o kamî p:uu dmyinê mbêpê, dmyinê mb:aamb:aa, nmî Mî ntee a tóó, yinté ndêndê ngê dmyinê ya.

25 Yi kópu u l:êê díy:o noko kídmýengê k:omodanê, numo ka dmyinê ndê danê, mu kópu u díy:o yoo ngmídi ngê nmî pyaa dniye. *

26 Pi ngmê ka ngmêdmye nod:e knomomê, dono nangmê d:uu, nod:enod:e ngê kâádi nmye kingê ghîi.

27 Nod:enod:e tédê dye ghi daadí ngê nangê pyódu, kminté Setan ngê wa dóó nmyo, ntââ anmyinê vy:ee ngmê.

28 Nmyi vy:o pini n:ii kpáapi ngê doo a ya, kpa a ngê kêê kédêm:uungê t:oo, chóó kóó dé y:e choo dpodo, dpodombiy:e choo dpodo, pinté yoo choo yeedeeyeede dé. *

29 Danêmbum tédê dono kópu nmyi kwo kí dangmê pwii. Kópu mb:aa yidmyinê tpaépé dé, yoo u ngwo dmyinê ngêépi dé, yi kélímí wédêwédê ngê u ngwo paa pyaa dniye. *

30 Nmî Mî u Ghê Dmi nangê mywenemywene kwolo. Dini ghi n:ii ngê pi ngê dy:âma ndîi dpî y:oo, yoo yi lama dpî yââ, naa díyo wa kê ngmê, daawa téd:a. Nmî Mî u Ghê Dmi, dy:âma ndîi ntee tpile ngê a tóó, nmo a kpo. Yi dy:âma ndîi wanmyi diyédiyé kalé ngmê, ye naa wa téd:a, Chóó Lémi ngê kóó k:oo daamí kaa nmyo. *

31 Kópuni nmyi nódo a kaa dniye, dpî kée tóó, kídmýengê nuu mbumu, nod:enod:e, dnyengi, peede tpaépé, pi u pi dyede. Dono n:aam:uungê d:uu, *

32 ngmênê noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, numo ka dmyinê vyuwo, numo ka myedmyinê ch:anêch:anê. Chóó Lémi ngê Yesu Kédisu u l:êê díy:o nmyi dono yilí ntee u kuwó kée too, nmyi tídê mbwó yoo yi dono yilí yinté nmyi kuwó myoo kée tóó, mênangmê ngí. *

5

W:êêní u kópu dé yi dauduu

* 4:22: Kílosa 3:9-10; Lóma 12:2   * 4:25: Epeso 4:15   * 4:28: Dpodo 20:35   * 4:29: Epeso 5:4;
Kílosa 4:6   * 4:30: Epeso 1:13-14   * 4:31: Kílosa 3:8   * 4:32: Kílosa 3:12-13

¹ Nmî Mî ntee a tóó, yinté dmyinê ya, mu kópu u dîy:o tp:oo módó tp:oo mââ ngé a pyódu nmyoo, nmyi nuu ghi dmi nódo a tóó.

² Yesu Kédisu nódo nmyi nuu ghi dmi ntee a tóó, nmyi tídê mbwó yoo yi nuu ghi dmi yinté nmyi nódo myedny:o ya. Chóó Lémi u nuu u kópu yi d:uu ngê, nmî l:êê dîy:o chóóchóó y:ângo, chóóchóó kpêê ngê yó. *

³ Nmî Mî u yoo vy:o nmyi ghê dniye, u l:êê dîy:o kídmyengê pyââ ti mââ ti, nmyi gha dmi tupwótupwó ngê mêkingê pyaa dmi, tpile ndapî yi mb:aami ngé nangmê pyódu. Pi knî y:oo nmyi pi dmi yi kópu knî yi p:uu kíngmê ny:ee ngmê.

⁴ Myenté doo u ntââ dono kópu dé nmyi kwo kídangmê pwii, pyââ p:uu danêmbum ngé kêê nangê t:oo, yinté pi nkwitinkwiti ngé kêê myenangê t:oo, ngmênê nmî Mî p:ee dmyinê kwunokwuno. *

⁵ Ala kópu nmyi lama choo ya, pyââ ti pyu, ó pini n:iu u gha tupwótupwó, ó tpile ndapî yi mb:aami, yinté pini nmî Mî Mupwo yi kêê k:oo daangmêwa ghê, mu kópu u dîy:o tpile ndapî yi mb:aami ngé u tpile dé u yâpwo ngé dpî pyódu té. U nuw:o u tpile knî yi p:uu a kwo yédi, nmî Mî p:uu daa kwo yédi. *

⁶ Pi ngé k:omodanê kópu knî yi mbêmê kíngê dóó nmyo. Yélini nmî Mî ka daa ng:aa nyédi, yinté kópu a d:uud:uu tumo, vyílo yi kópu knî yi l:êê dîy:o wa kpada té. *

⁷ Yinté yéli yi vy:o nangmê ghê.

⁸ Wuné mgídi vy:o nmyee a kwo, ngmênê nmî Lémi ngé u kwo a kââdi nmyoo, u wo nmye pyede. Wo u yoo yi kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé, *

⁹ dmyinê mb:aamb:aa, nmî Mî u nuu u kópu dé dmyinê d:uud:uu dé, pi nangmê dóó.

¹⁰ Nyââ, nmî Lémi u nuu u kópu dé dmyina a pyw:êmi dé, myedmyinê d:uud:uu dé. *

¹¹ Mgídi u kópu knî y:oo yoo daa ngêêpi tumo, nangmê d:uu, ngmênê nmyi wuu yi kópu dono yilí yi pwo dny:oo ya, pi knî ye dmyinê kwódukwódu dé.

¹² Kópuni tumutumu a d:uud:uu tumo, mywenemywene u kópu dé. Ala pweepwee pee yedê daanê d:êê té, kminté mywene nmye amí ghê.

¹³ Nyââ, nmyo lam ntee tpile dé, kópu yilí yintómu yi pwo nmyi wuu dmi choo ya, pi knî y:oo u ngwo pêdê w:ee y:e, yi kópu daa mb:aamb:aa dé, dono dé. *

¹⁴ W:êêní tpile yilí yintómu mb:aamb:aa ngé anyi m:uu té. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî wéti ngmê k:oo ala kópu a tóó,

Yélini mbwee ntóó ntee tpile dé,
a pii dmyeno,

Yesu Kédisu u wuu nmyi pwo wa kée.

¹⁵ Dp:ee mgídi u yoo, ngmênê Yesu Kédisu u wuu nmyi pwo a tóó. Yi kópu u l:êê dîy:o u maa mb:aamb:aa ngé dmyinê kígha. Yélini yi lama nmî Lémi daa tóó, yi nt:anê mênangmê yââ, ngmênê nmî Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê.

¹⁶ Ala ngwo yoo dono yi vy:o nmye wee. Módó kídmyengê ya, ngmênê kópuni mb:aamb:aa u ntââ ngé nmye dpî pyaa dmi, dmyinê d:uud:uu dé. *

¹⁷ Mbodo podo ngé nangmê pyódu, ngmênê nmî Lémi u nuu u kópu dé dmyina a pyw:êmi dé, myedmyinê d:uud:uu dé. *

* 5:2: Nkal 2:20 * 5:4: Epeso 4:29 * 5:5: 1 Kódin 6:9-10 * 5:6: Lóma 1:18 * 5:8: Kílosa 1:13;
1 Pita 2:9 * 5:10: Lóma 12:2 * 5:13: Epeso 2:1 * 5:16: Kílosa 4:5 * 5:17: Kílosa 1:9

18 Mbwaa ndanî têtê kîdmyengê ghétighéti, yi kópu ngê wa dyênê nmyo. Ngmênê nmî Mî u Ghê Dmi nmyi mênê ntênê choo ya, yinê choo mbêpê kîgha nmyo. *

19 Wéti n:ii nmyi lama a kîgha too, myenté wéti n:ii nmî Mî u puku yedê a pyede, myenté wéti n:ii Yesu u yoo knî y:oo ala ngwo dê vyi t:oo, yi wéti knî y:e nmî Lémi nmyi gha knî yi vy:o yinté dmyinê chaa kîgha. *

20 Tpile yintómu knî yi l:êê díy:o, dye ghi yintómu nmî Lémi Yesu Kédisu u pi mbêpê nmî Mî Chóó Lémi dmyinê kwunokwuno. *

21 Numo dnye dmyinê nyêmî dé, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u dnye nmye nyêmî ngmê, my:ee chââchââ ngmê.

Yéé yepe yoo yi danêmbum

22 Yepe yoo, nmî Lémi u dnye ntee nmye nyêmî ngmê, nmyi moo yoo yi dnye dmi yinté myedmyinê nyêmî dé, *

23 mu kópu u díy:o Yesu u yoo yi mbodo ngê ntee a tóó, mââ mye yinté, u kpâm u mbodo ngê yinté a ya yédi. Yélini yi k:ii Yesu ka nmo kélîmî té, nmî mbodo ngê pyodo, mu kópu u díy:o nmî Mbwámê ngê mye pyodo, nmî l:êê díy:o u ngwo pwene. *

24 Nyââ, Yesu Kédisu u dnye ntee nmo nyêmî ngê, yepe knî y:oo dye ghi yintómu yi moo yoo yi dnye dmi yinté dny:oo nyêmî dé.

25 Yéé yoo, ala kópu a ny:ee yó. Yélini yi k:ii Yesu Kédisu ka nmo kélîmî té, nmî nuu ghi dmi nódo a tóó. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u díy:o chóóchóó nmî l:êê díy:o y:ângo. Ntee nmo wunê vyuwo, nmyi kpâm knî ye yinté myedmyinê vyuwo, yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya. *

26 Yesu Kédisu ngê u yi doo kwo, A yoo yi dono mbwaa ngê nî ghêê té, a kópu dyuu mbêpê a kede paa nî t:ee té. *

27 U yi u ngwo a kwo, A chóó a yoo ngê nî pyódu té, yoo mb:aa ngê nî pyódu té, dyââpe yi p:uu daadî ya, dono yi mênê myedaadî ya. *

28 Mââ yoo, nmyi chóóchóó nmyi nuu ghi dmi nmyi nódo ntee a tóó, nmyi kpâm yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo yinté myedny:oo ya. Pyââ mbodo mââ, u l:êê díy:o n:ii u kpâm ka a vyuwo yédi, chóó u pââ ka a vyuwo yédi.

29 Pi chóóchóó u kwo daawa diy:a, ngmênê a mbonombono ngê, u kwo a vyuwo yédi. Myenté pi ka u kpâm kîngî diy:a, u kpâm ka mb:aamb:aa ngê choo vyuwo. Yinté Yesu Kédisu nmo wunê vyuwo yédi, *

30 nmî mbodo ngê a tóó, nmo u yoo.

31 Nyââ, pini n:ii u kpâm ka a vyuwo yédi, chóó u pââ ka a vyuwo yédi, mu kópu u díy:o puku yedê alanté a tóó,

Mââ u pye mî yi kélê dpo pwii,

u kpâm k:ii ngmîdi ngê dpî pyaa knî.

*

32 Yi kópu u mênê tumu kópu ndîi ngma tóó, na a ka u nt:u kópu ala, Yesu Kédisu ngê u yoo u kede paa t:ângo.

* 5:18: Lóma 13:13; 8:6   * 5:19: Kílosa 3:16   * 5:20: Kílosa 3:17; 1 Tes 5:18   * 5:22: 1 Pita 3:1
 * 5:23: 1 Kódin 11:3   * 5:25: Kílosa 3:19   * 5:26: Hipílu 10:10; Njon 15:3   * 5:27: 2 Kódin 11:2
 * 5:29: 1 Kódin 12:27   * 5:31: Gen 2:23-24

³³ Yi kópu u dínê mye yinté, pi ngê u kpâm u kede paa dpí t:oo, ngmídi ngê dpí pyaa kní, ntênê u kwo choo vuyuwu, myenté yi pyópu ngê u moo ntênê choo chááchââ.

6

Ƨp:ee dmââdîma yi kópu dyuu

¹ Ƨp:ee dmââdîma, yélini Yesu ka nmye kêlîmî té, nmyi pye mî yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmi dé, yi kópu vyílo yidmyinê d:uud:uu. *

² Puku yedê alanté a tóó,

Nmyi pye mî yoo dmyinê chááchââ dé.

Yi kópu ndîi kópu. Yélini y:oo yi pye mî yoo a chááchââ tumo, yi yéli ye nmí Mí ngê ala kópu myedê vyu, yepê, *

³ yed:oo mb:aamb:aa ngê anmyin:aa ya,

myenté dye ghi daadîi amyenmyin:aa ya.

⁴ Mââ yoo, nmyi Ƨp:ee dmââdîma yi p:uu ala kópu a ny:ee yó. Kídmýengê nod:enod:e kalé t:oo, ngmênê mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuyuwu, nmí Lémi u kópu dyuu yi lama dmyinê kígha dé, u l:êê ghi dmi mbêmê dêêpi ye myedmyinê yémi. *

Wop dpodo pyu yoo yi danêmbum

⁵ Wop dpodo pyu yoo, n:ii kní y:oo wop a dpodo kígha nmyo, yi dnye dmi dmyinê nyêmi dé, ye myedmyinê nkíngê. Yesu Kédisu p:uu nuw:o ngmídi mbêmê ntee nmye dpodo té, nuw:o ngmídi mbêmê yinté yi p:uu myedmyinê dpodo. *

⁶ Nmyi kada pini yoo yi ngíma ntee nmye dpodo nyédi, yi kuwó yinté myedmyinê dpodo. Daa dyámê mbêmê tpémi yi ngíma nmye dpodo té, ngmênê Yesu Kédisu ngíma nmye dpodo té, dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, nmí Mí u nuu u kópu dé dmyinê d:uud:uu dé.

⁷ Nmyi mâáwe kní yi p:uu dpodo tédê kídmýengê nuu mbumu, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Alanté dmyinê nuw:o, apii, Daa pi ngmê p:uu nmo dpodo té, nmí Lémi p:uu nmo dpodo té.

⁸ Ala kópu nmyi lama choo ya, Pini n:ii ngê kópu mb:aa dpí d:uu, k:omo tpile yi pini u pi ndîi, ó u pi tédê, ngmênê nmí Lémi ngê yi kópu mb:aa u pyuwu u kwo wa y:oo. *

⁹ Kada pini yoo, yélini wop nmye dpodo kígha tumo, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuyuwu, namê nkíngê kígha dé. Nmyi lama choo ya, nmyi dpodo pyu kní yi k:ii, nmyi kada pini mu ngmídi, mbóó p:uu wunê tóó. Yi pini daa kedekede pyu, kwodonkwodo ntênê wa kóté kalé nmo. *

Setan u yoo kní yi p:uu l:êê

¹⁰ A tidê mbwó yoo, nmí Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê choo a wêdêwêdê kígha nmyo, mu kópu u dîy:o u kwo a kâádî nmyoo.

¹¹ Lede kní y:oo yi káped:ê ntee a tpyé tumo, kópuni yilí nmyi w:êêw:êê u l:êê dîy:o nmí Mí ngê nmye a kê too, nmyi p:uu yinté myoo t:ee tóó, mu kópu u dîy:o Setan ngê kíngê dóó nmyo, myekíngê dyênê nmyo. *

* **6:1:** Kílosa 3:20   * **6:2:** Ex 20:12   * **6:4:** Kílosa 3:21; Prov 22:6   * **6:5:** Kílosa 3:22-23; Taitas 2:9

* **6:8:** Kílosa 3:24-25   * **6:9:** Kílosa 4:1   * **6:11:** Njems 4:7; 1 Pita 5:8-9

12 Daa pi knî yi p:uu nmo l:êê té, ngmênê Setan p:uu nmo l:êê té, u dpodo pyu knî yi p:uu myeno l:êê té. Nyââ, kmêna mbwee nkwépi knî yi p:uu nmo l:êê té, yélini yi wêdêwêdê ndîi, myenté n:ii knî y:oo mgîdî u kópu dé a d:uud:uu tumo, vyîlo yi yéli yi p:uu nmo l:êê té.

13 Nyââ, kópuni yilî nmyi w:êêw:êê u l:êê dîy:o nmî Mî ngê nmye a kê too, nmyi p:uum dpî t:ee tóó, Setan u dpodo pyu yoo u ngwo pèdê t:ââ tóó. Dini ghi n:ii ngê nmyi p:uu adnyi l:êê, wa dêê dmi, daawa dyênê nmyo, ngmênê p:ee wanmyi dyênê t:oo, yi pwo wanmyi lee dmi. *

14-15 Dpodombiy:e dmyinê vyyuwo. Lede knî y:oo yi kpîdî dmi knî yi pwo mbalêti dpî t:ee t:oo, yu dópo dmi yi yiyé dpî t:ee t:oo, nkichi pee yi yodo p:uu dpî t:ee t:oo. Nmyi w:êêw:êê u tpile dé nmyi p:uu yinté myoo t:ee tóó, dmyinê ndê danê, dmyinê mb:aamb:aa, dyââpe nmyi p:uu kíngmê ya, nmî Lémi u kópu dyuu u tpaê ngê u ntââ mbêmê dpî yaa dmyeno. *

16-17 Lede knî y:oo kápedê a tpyé tumo, dídí ka u ngwo dpî w:ono dmi, myenté yi mbodo dópó yi mbêmê dpî kaa t:oo, dpo, Taa ngê angmê vya nmo. Nmyi w:êêw:êê u l:êê dîy:o nmî Mbwámê ka dmyinê kélîmî, Setan ngê daapaa dyênê nmyine. Kópuni dyuu nmî Mî u Ghê Dmi ngê nmye wunê kuwo ngê, nmyi mênê choo ya, taa ntee tpile ngê nmye wa pyaa dmi. *

18 Setan p:uu l:êê u l:êê dîy:o, dpodombiy:e dmyinê ngêpê. Nmî Mî u Ghê Dmi ngê choo a ngêêpi nmyo, dye ghi yintómu nmî Mî ka u ngwo dmyinê ngêpê. Kîdmyengê kede dmi, dmyinê vyyuwo, dye ghi yintómu nmî Mî u yoo knî yi l:êê dîy:o myedmyinê ngêpê. *

19 A l:êê dîy:o myedmyina a ngêpê. U ya a nga a kwo, Dini ghi n:ii ngê pi knî ye anî mbumu, nmî Mî ngê u kópu dyuu a ka pèdê vyi ngê. U ya a nga daa kwo, Nî nkîngê mb:anê, u ya a nga a kwo, Nmî Lémi u tumo kópu ntênê ye ní vyi. *

20 K:omo tpile yi kópu dyuu u l:êê dîy:o mbwa k:oo n:aa kwo, ngmênê u ya a nga a kwo, Yi kópu dyuu pi knî ye ní vyi, daap:aa nkîngê mb:anê.

Póól u nd:uu tpaê

21 Pini n:ii ngê ala pweepwee pee nmye wunê néne, Tikikas, nmî Lémi ka a kélîmî, mb:aamb:aa ngê p:uu mye dpodo. Yi pini a nuu u pi, a kópu yilî yintómu nmye yinê aminê nt:oo. *

22 Yi kópu u l:êê dîy:o nmye nîné dyede. Kópuni a nga a pyodopyodo té, nmyi lama pídný:oo a ya, myenté Tikikas ngê nmyi nuw:o dmi yinê amî l:âmo té.

23 A tídê mbwó yoo, nmî Mî mupwo y:oo nmyi kélîmî ndîi ngê dpo pyódu y:e, mb:aamb:aa ngê nmye dny:oo a vyyuwo, myenté yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dpo yé y:e.

24 Yélini yi k:ii nmî Lémi Yesu Kédisu u nuu ghi nmyi nódo a tóó, nmye mb:aamb:aa ngê choo a vyyuwo, chedê ngê daawa pyódu.

Wu u dí. *

* 6:13: 2 Kódin 10:4

* 6:14-15: 1 Tes 5:8; Is 40:9

* 6:16-17: Hipîlu 4:12

* 6:18: Luukí 18:1

* 6:19: Kílosa 4:3-4

* 6:21: Kílosa 4:7

* 6:24: 1 Pita 1:8

PILIPAY

Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, m:ââ myoy:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Póól p:uu Pilipay lee dniye, p:aani n:ii Másídóniya Wee u kwo a tóó. Y:i Yesu u yoo vy:o pi knî ngmê kaa ngópu. (Dpodo 16:9-40) Yi yéli yi vy:o Nju pi pyile njini ghê wo, Lóma tpémi Másídóniya Wee u kwo tpémi u yoo vy:o yi ghê dniye.

U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Pilipay a kuwo ngê, p:aani p:aani doon:aa dpodo, yed:oo Njedusalem loo. (Dpodo 21) Nju tpémi y:oo y:i a mgîmî ngópu, Lóma lede knî y:oo mbwa k:oo km:êê ngópu, Lóma u nkwo dy:ââ ngópu. (Dpodo 27)

Dini ghi n:ii ngê Pilipay tpémi y:oo ny:ee ngópu, apê, Póól mbwa k:oo wumê kwo, Lóma, yi ngwo yi nuw:o dmi dono ngê pyodo, u l:êê dîy:o ndapî a ngee ngópu, Epapîdodaitas ka y:ee ngópu, Póól ka yinê núwo, u kwo mî y:ângo. Dini ghi n:ii ngê Epapîdodaitas Pilipay modoo diyédiyé, Póól ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u kwo y:ângo, kwo, Pilipay tpémi ye dpî núw:o ngi.

¹ Nê Póól, Timoti k:ii Yesu Kédisu p:uu nye dpodo mo. Yélini Yesu Kédisu u yoo vy:o myinê ghê dniye, Pilipay, nmyi kada pini yoo, yi ngêêpî pyu yoo mye yi k:ii, ala pweepwee pee nmye nyinê dyede.

² Nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuywo.

Póól Pilipay tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo doo ngêpê

³ Dini ghi n:ii ngê nînê nuw:o kîgha nmyoo, nmî Mî nmyi l:êê dîy:o n:aa kwunokwuno ngê.

⁴ Dini ghi n:ii ngê nmyi l:êê dîy:o n:aa ngêpê yédi, a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu,

⁵ mu kópu u dîy:o nmî Lémi p:uu dpodo tédê munmyee a ngêêpî nê, kn:ââ dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o mwiyé noon:aa kwo, nkoo ala ngwo mbwa k:oo anî kwo.

⁶ Nmî Mî n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o a lama a tóó, nmyi vy:o dpodo mb:aa kn:ââ yinê a chópu, wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, yi dpodo ndêndê ngê wa chedê. *

⁷ Nmyi l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi a nódó a tóó. Dpodoni ríedê nmî Mî ngê a kaa noo, u ntââ ngê mye pyódu noo, yi dpodo tédê nmyee a ngêêpî nê, kn:ââ nmî Lémi u kópu dyuu pi knî ye noo a tpaépê, ndê kópu ngê y:e myenooon:aa a pyépi, nkoo ala ngwo mbwa k:oo anî kwo.

⁸ Nmî Mî ngîma ntênê nmye nînê mbumu, nmyi nuu ghi dmi Yesu Kédisu nódó ntee a tóó, nmyo yintómu nmyi nuu ghi dmi a nódó yinté mye tóó.

⁹ Nmyi l:êê dîy:o alanté n:aa ngêpê yédi, u ya a nga a kwo, Nmyi nuu ghi dmi numo nódó ntênê dny:oo ya, nmyi nuw:o dmi ndîi ngê pyaa dniye, nmî Lémi u kópu dé nmyi lama ntênê dny:oo a ya. *

¹⁰ U ya a nga a kwo, Kópu mb:aa ntênê dmyinê myeme dé, myedmyinê d:uud:uu dé. Wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, dyââpe nmyi p:uu daapaa m:uu ngê, mywene nmye daapaa ghê we. *

11 Yesu Kédisu u wêdêwêdê mbêmê nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya. Yi kópu u l:êê díy:o pi knî y:oo nmî Mî adnyi chaa kígha, u pi amyednyi kmîmî.

Nmî Lémi u kópu dyuu Lóma ntee doo kaaka

12 A tídê mbwó yoo, u ya a nga a kwo, Ala kópu nmyi lama choo a ya, kópu dono yilí n:ii a nga pyaa dniye, yi kópu knî yi l:êê díy:o nmî Lémi u kópu dyuu pi yilí knî yi lama dê yââ. *

13 Lóma tpémi yi king ndîi u lede yoo yi lama yi kópu dê yââ, myenté yélini al:ii a pyede, ala kópu yi lama dê yââ, Nê Yesu Kédisu p:uu a dpodo, u l:êê díy:o mbwa k:oo a kwo.

14 Myenté yélini Yesu u yoo vy:o al:ii ghê dniye, pi knî ye mēdaa nkíngê té, nmî Lémi u kópu dyuu ye a tpapê tumo. Mēdaa nkíngê té, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê mbwa k:oo ayedê ngêêpî nê.

15 Woni knî y:oo n:ee a ka a kapî ngópu, u yi y:e daa kwo, Nê u pi ndîi ngê pyaa we, u l:êê díy:o Yesu u pi pi knî ye yi chóó wumê tpapê ngópu. Ngmênê woni knî nê yi pee pini, u l:êê díy:o Yesu u pi pi knî ye mye tpapê ngópu.

16 Yi yélini yí nódó a nuu ghi a tóó, yi lama a tóó, Nmî Mî ngê nê yinê a dpodo kwólu, nmî Lémi u kópu pi knî ye ndê kópu ngê yinê dpî pyódu.

17 Yélini y:oo n:ee a ka a kapî ngópu, Yesu Kédisu u kópu dyuu pi knî ye a tpapê ngópu, ngmênê u yi y:e daa kwo yédi, Yoo nmî ngee té, u yi y:e a kwo yédi, Nmî pi dmi nmî kmîmî dé. U yi y:e mye kwo yédi, Nê u mgínî vyímî ndîi ngê nmî pyódu, mbwa k:oo.

18 K:omo tpile yoo yi ngêêpî u l:êê díy:o nmî Lémi u pi pi knî ye a tpapê ngópu, ó yi chóó yi pi kmîmî u l:êê díy:o, yi kópu a ka daa ndîi kópu. Kópuni ndîi kópu ngê a tóó, Yesu Kédisu u pi pi knî ye a tpapê ngópu. Yi kópu u l:êê díy:o a gha mb:aamb:aa ngê dpî pyódu.

Póol ngê u ngwo ye vuu, yepê, Aní ya, ó aní pw:onu?

19 W:aa nínê pyw:émî ngê, mu kópu u díy:o a lama ka tóó, nmyi ngêpê mbêmê, myenté Yesu Kédisu u Ghê Dmi u dpodo mbêmê, mbwa k:oo waní pwii. *

20 U ya a nga daa kwo, Pi knî ye ní nkíngê mb:anê, mywenemywene u kópu u ngwo ngmênê d:uu. A dpodo u l:êê díy:o Yesu Kédisu u pi ntee ní kmungo, u ya a nga a kwo, Ala ngwo u pi yinté ní knî. K:omo tpile aní ya, ó u l:êê díy:o aní pw:onu, ngmênê u ya a nga a kwo, U pi ndîi ngê ní pyódu. *

21 Dyámê mbêmê n:aa tóó, Yesu Kédisu a ka wunê yuwo, dini ghi n:ii ngê aní pw:onu, kóó k:oo an:uu ghê, yi kópu a ka yi mb:aamb:aa. *

22 Ngmênê al:ii aní ya knomomê, ye u ntââ nmî Lémi u dpodo amênê dódó. Yi kópu a ka mb:aamb:aa. Nmî Lémi ka aní lê, yi kópu a ka mye mb:aamb:aa. Yi máádi komo miyó dê a ka mb:aamb:aa dê, doo u ntââ a chóó daaní chámê dê.

23 Maa komo miyó yi kélí n:aa kwo, u ya a nga a kwo, Dyámê nê kuwo, Yesu Kédisu ka ní lê, yini a ka yi mb:aamb:aa, *

24 ngmênê ghêlí k:ii daanê kuwo nmyo, a dpodo nmyi vy:o d:oongê kélí ngê.

* 1:12: 2 Tim 2:9 * 1:19: 2 Kódin 1:10-11 * 1:20: 1 Pita 4:16 * 1:21: Nkal 2:19-20 * 1:23: 2 Kódin 5:8

²⁵ Yi kópu u l:êê dîy:o a lama ka tóó, ala dini ghi ngê daanî pw:onu, nmyi vy:o anîn:aa dpodo, nmyi kêlîmî wêdêwêdê ngê an:uu pyódu, w:aa u ngwo anmyinê pyw:ee ngmê.

²⁶ Dini ghi n:ii ngê nmye amîní lee knomomê, a dpodo u l:êê dîy:o Yesu Kédisu ntênê anmyi chaa kígha.

Nuw:o dono p:uu l:êê

²⁷ Kópuni a nga wa pyódu, yi kópu daa ndîi kópu. Kópuni yi ndîi kópu, ala. Nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka mywene kíngê ghê, u pi nangê dyênê. K:omo tpile nmye anê lê, ó kópu nmyi p:uu ngmanê ny:oo, ngmênê u ya a nga a kwo, Ngmîdi ngê dmyina a ya, kópu mu ngmîdi p:uu dmyina a dpodo, nmî Lémi u kópu ndêndê. Lede yoo ntee a l:êê nyédi, nuw:o dono p:uu yinté myedmyinê l:êê. *

²⁸ Yélini nmyi p:uu a d:uu nyédi, ye kídmýengê nkíngê, nmî Lémi p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo. Yi yélini y:oo u ngwo wa a w:ee ngmê, awo, Yâpwo ndîi ngê wa dyênê nmo, kí yélini wa ngee té.

²⁹ Kópu miyó yi l:êê dîy:o Yesu Kédisu ngê a ngmîdi nmyoo, u kwo kêlîmî, ngmê, u l:êê dîy:o mgîní vyîmî, myomo. *

³⁰ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, a p:uu ntee dnya a d:uu, yinté nmyi p:uu mye d:uu té. Kópuni a p:uu nmyinê ny:ee ngópu, ndê kópu, a p:uu myeka d:uu té. *

2

Póól ngê yi pi kmîmî u ngwo ye kwódu ngê

¹ Nmyi nuu ghi dmi Yesu Kédisu nódo a tóó, nmyi nuw:o dmi yinê dpo l:âmo té, nmî Mî u Ghê Dmi u kii ngmîdi ngê nmyi pyaa dniye, numo ka nmye ch:anêch:anê nyédi.

² Yi kópu knî yi l:êê dîy:o, nmyi nuw:o dmi ngmîdi ngê a pyódu yó, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo a ya, numo ka dmyina a ng:aa, numo ka kídmýengê kwopwepe. Yinté anmya a ya knomomê, ye a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê wa a pyódu.

³ Nmyi chóó nmyi pi dmi kídmýengê km:êê ngmê, kídmýengê kadakada, nmyi tídê mbwó yoo dmyinê chââchââ dé. *

⁴ Nmyi mo kídmýengê ya, pi knî ye myedmyinê vyyuwo. *

Yesu u yoo yi wéti ngmê

⁵ A tídê mbwó yoo, Yesu Kédisu ntee doo a paa, yinté myedmyinê paa.

⁶ Chóó Lémi ntee a tóó, Yesu Kédisu mye yinté.

U lama doo a ya, M:aa k:ii ngmîdi ngê nye tóó mo, *

⁷ ngmênê chóó u pi a ghîpî ngê,

pi ngê pyodo, wop dpodo pyu ngê doo ya. *

⁸ Nyââ, chóó u pi a ghîpî ngê,

u Mî u nuw:o u pono doo vyápê,

u dí mî pwene, kídosî nêdê t:ee ngópu. *

⁹ Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê mêdê pyidu ngê, u che p:ââ pee ngê pyódu ngê,

* 1:27: Epeso 4:1 * 1:29: Dpodo 5:41 * 1:30: 1 Tes 2:2 * 2:3: Lóma 12:10,16 * 2:4: 1 Kódin 10:24,33 * 2:6: Njon 1:1-2 * 2:7: 2 Kódin 8:9 * 2:8: Hipîlu 5:8; 12:2

u pi ndîî ngê mye pyódu ngê,
kada pini yintómu yi pwo kmungo. *

10 U pi ndîî ngê pyódu ngê, mu kópu u díy:o pi yintómu yi yi mbodo dmi ngê k:ame u kwo dny:oo wowo.

Yélini mbóó p:uu a pyede, dyámê mbêmê a pyede, myenté yélini pw:oo dnye,

k:ame u kwo dny:oo wowo. *

11 U pi ndîî ngê pyódu ngê,
mu kópu u díy:o pi yintómu knî y:oo pídný:oo tpaépê, Yesu Kédisu nmî Lémi ndêndê,

nmî Mî Chóó Lémi myedny:oo chaa kígha. *

Chóó Lémi ngê dpodoni nmî mênê a dódó ngê

12 A tidê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o noo a kwo, mb:aamb:aa ngê a ka ntee nmyee a ng:aa, ala ngwo yinté a ka myedmyina a ng:aa. Komo tpile kuughê nmye nîmo tóó, ngmênê ntênê a ka dmyina a ng:aa. Nmî Mî ntênê dmyinê chááchââ, kóó k:oo wowo u l:êê díy:o dpodombiy:e dmyinê dpodo,

13 mu kópu u díy:o dye ghi yintómu chóó nmyi mênê a dpodo, nmyi nuw:o dmi dpo ngmêê té, chóó u pono vyápê u l:êê díy:o u ntââ ngê dpí pyódu nmyo.
*

14 Mb:aamb:aa ngê dmyina a ya, kídmýengê nuu mbumu, myekídmýengê kwopwepe,

15 yipe te kópu nmyi p:uu daapaa kaa we, dyââpe nmyi p:uu myekíngmê ya. Nmî Mî tp:oo módó tp:oo máâ ngê nmyi pyaa dnye. Komo tpile yélini yi vy:o nmye pyede yi l:êê ghi dono dé, ngmênê dono nangmê d:uu. Mbóó p:uu pudu ntee a wee, yi vy:o yinté dmyinê dnyednye,

16 ghê kamî u kópu dyuu yinté ye dmyinê tpaépê. Yinté anmyi d:uud:uu knomomê, nmî Lémi Yesu Kédisu dini ghi n:ii ngê wa a diyé, nmyi l:êê díy:o wa chaa kalé nê. Yi ngwo dpodoni nmyi vy:o noo a dódó, nt:u u ngwo anîmo pyw:oo.

17 Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o n:uu kaa nmyoo, u kwo nmyi kélîmî mbê dnye. Pi ngê tpile tp:oo kpêê ngê ntee a yiyé ngê, yi ngwo nmyi chóóchóó yinté Yesu ka nmyi y:ee nmyoo. Ndoó apê yi dpodo u l:êê díy:o a ghê wanî y:oo, kpêê ntee tpile ngê wanî pyódu, ngmênê a gha mb:aamb:aa ngê a tóó.

18 Nmyo myentee dé, a l:êê díy:o nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpo pyaa we.

Timoti pini dé Epapíðodaitas yi p:uu Póól u ngwo doo déê

19 A tidê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu ngê a ka wa a vyi knomomê, ye Timoti daa kêmakêma nmye nîné dyede. U ya a nga a kwo, Nmyi kópu a ka ngmêpêdê núw:o ngê, a gha mb:aamb:aa ngê u ngwo wa pyódu.

20 Ntee nîné nuw:onuw:o nmyoo, ala pini ngê yinté myewunê nuw:onuw:o nmyoo. Yinté pini a p:uu daam:uu a t:a.

21 Wo yéli yi chóó yi kópu knî yi p:uu a nuw:o nyédi, Yesu Kédisu u kópu knî yi p:uu dnyinté a nuw:o nyédi. *

22 Timoti u dí nmyi lama kíyedê tóó, a tp:ee ntee pini ngê pyodo, nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo.

* 2:9: Epeso 1:20-21; Hipílu 1:3-4 * 2:10: Lóma 14:11 * 2:11: Lóma 10:9 * 2:13: 1 Tes 2:13

* 2:21: 2 Tim 4:9-10

²³ Kópuni a nga wa d:uu ngmê, dini ghi n:ii ngê a lama wa yâa, ye Timoti u ngwo nmye anê dy:ââ.

²⁴ Alanté anî nuw:o, Nmî Lémi ngê daa kêmakêma a pw:iipw:ii nê, ye u ngwo nmye anê lê.

²⁵ Ala ngwo nmî mbwó Epapîdodaitas nmye nîné dyede. Ndapîni u kwo nmyinê y:ee ngópu, a ka a núwo, a nté u ngwo n:aa pywupwi ngê. A p:uu doo ya, doo ngêépî né, nmî Lémi p:uu nipi nyipu dpodo, Setan p:uu nipi myenyipu l:êê. *

²⁶ Ala ngwo nmye mênîné dyede, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo a kwo, M:aan:aa m:uu té. Dini ghi n:ii ngê u mbii u pi nmyinê ny:ee ngópu, u nuw:o dono ngê pyodo.

²⁷ Nyââ, ndêndê ngê kîdoo mbii, daa kêmakêma pí pwene, ngmênê nmî Mî ka a ch:anê wo, yinê mê piyê. Myenté nê, nmî Mî ka my:aa ch:anê wo. Wo pwene, a gha d:ud:umbiy:e dono ngê pí pyodo.

²⁸ Nyââ, dye ghi yintómu wunê nuw:onuw:o nmyo, u l:êê dîy:o u ya a nga a kwo, Nmye mênîné dyede. Ngîdp:uu m:uu yó, u mbii machedê. Dini ghi n:ii ngê anmy:uu m:uu ngmê, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu, a gha mb:aamb:aa ngê amyimê pyódu.

²⁹⁻³⁰ Dini ghi n:ii ngê nmye d:uu taa knomomé, mb:aamb:aa ngê dpo chipé yó, mu kópu u dîy:o Lémi mu ngmîdi p:uu nmye dpodo té. Doo u ntââ nmyi chóo daanmyi ngee nê, mu kópu u dîy:o kuughê nmye nîné tóo, ngmênê yinê mî ngee noo, Yesu Kédisu p:uu dpodo tédê pwopwo kêpa doon:aa kwo. Yinté pini dmyinê cháâchââ dé.

3

Kópuni mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê anmî pyaa dmi

¹ A tidê mbwó yoo, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, mu kópu u dîy:o nmî Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo. Kópuni wunê nmye n:uu vyu, a ka daa dpodo ndîi, nmye mênîné d:êêd:êê. Yi kópu ngê yinê wa ngee nmyo. *

² Nmyi chóo nmye dmyina a vyyuwo. Yélini yoo dono, w:ââ ntee yéli, kîngê dóo nmyo. U yi y:e a kwo, Yoo yi too pee nmî châpwo té.

³ Yi yéli y:oo dpo, Chóó Lémi u l:ii nmî too pee p:uu a t:a, u l:êê dîy:o nmo u yoo. Ngmênê Yesu Kédisu ngê u l:ii nmî gha vy:o t:ângo, u Ghê Dmi nmî mênê yó. Yi kópu u l:êê dîy:o nmo u yoo ndêndê, yi Ghéni dmi mbêmê nmî Mî ka ntênê nmo ngêpê nyédi. Kópuni nmî chóo nmo d:uud:uu too, daa yi kópu knî yi mbêmê nmî Mî ka nmo kââdí dniye, ngmênê Yesu Kédisu ngê u kwo yinê a kââdí nmo. *

⁴ Nju tpémi yi dêêpî kópu dyuu p:uu a nuw:o nyédi, yinê ye, Yi dêêpî kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi ka anmo kââdí dmi. Yi kópu wo ndé kópu, ye nmî Mî ngê ntênê u kwo pèdê kââdí noo.

⁵ Yélini Chóó Lémi ngê a ngmîdi ngê, Yisiléli tpémi, ndêndê ngê nê yi yéli yi vy:o pini ngmê, nê Yisiléli tp:oo Mbenjîmîn u tii nédê pini ngmê. Nyââ, ndêndê ngê nê Hipîlu pi, a kn:ââ yoo yintómu Hipîlu tpémi, kuwa pini yi vy:o dêpwo ngmê kwo. Dini ghi n:ii ngê nê ta, dêêpî kópu dyuu a châpu ngópu, wo woloni ngê Chóó Lémi u l:ii a p:uu t:ee ngópu. Pádisi yoo yi vy:o noo a kwo, dêêpî kópu yilî a k:ii nmee a cháâchââ. *

* 2:25: Pilipay 4:18

* 3:1: Pilipay 4:4

* 3:3: Lóma 2:28-29

* 3:5: Luukí 1:59; 2 Kódin 11:22

⁶ Dênoo a mgeemgee, u ya a nga doo a kwo, Yesu u yoo yi kwee nê châpwo, nê ngmênê apê, Pi ntee pi yi yâpwo ngê ngmêdê pyódu ngmê. Yi ngwo dêêpî kópu yilí yintómu noo a chââchââ dé, doo u ntââ pi ngê daapî ndyíko noo. *

⁷ Alanté noo a nuw:o, Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê waní pyódu, ngmênê ala ngwo yi kópu yilí a ka k:omo tpile dé, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ka nî kélímî mbê wo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu noo. *

⁸ Dini ghi n:ii ngê a Lémi Yesu Kédisu a lama yaa wo, a ka ndiî kópu ngê pyodo, kópuni mwiyé nîmo a chââchââ dé, tédê kópu ngê a ka pyaa dniye, k:omo tpile ngê a ka mye pyaa dniye. U ya a nga doo a kwo, Yesu Kédisu u yoo vy:o nî ghê, u l:êê díy:o yi kópu yilí k:omo tpile ngê a ka pyaa dniye, yintómu dny:ii ní d:ii too.

⁹ Dini ghi n:ii ngê dêêpî kópu dyuu chââchââ ndiî kópu ngê a ka doo a ya, alanté noo a nuw:o, Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê waní pyódu, ngmênê ala ngwo yinté mêtîné nuw:o, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ka n:aa kélímî, a dono yinê chedê too, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê yinê pyódu noo, chóó u kwo myedê kâádí noo. *

¹⁰ Ala ngwo kópu mu ngmídi u ya a nga a kwo. U ya a nga a kwo, Yesu Kédisu a lama yaa we, u k:ii ngmídi ngê nyi pyaa knî, wêdêwêdê n:ii ngê kpêênî a pyidu ngê, a mênê myechoo dpodo. Ntee doo mgíní vyímî, u ya a nga a kwo, Yinté my:aa mgíní vyímî. U l:êê díy:o a vyeë u yi y:e adí kwo knomomê, ntee daa kede wo, u ya a nga a kwo, Yinté myedaanî kede. *

¹¹ Nyââ, u ya a nga a kwo, U k:ii ngmídi ngê nyi pyaa knî, mu kópu u díy:o mu dini ghi ngê chóó mêtêdê pyidu nêne. *

Mbêpê u dyimê pyuwu

¹² Nmye dênîné t'papê, Yesu Kédisu u kópu yilí yintómu a lama a pyede, myenté nmye daanî vyi, Doo u ntââ dono daangmanî d:uu. Ngmênê mbêpê tédê yoo dpodombyi:e ntee a mbêpê nyédi, dpodombyi:e yinté myenî mbêpê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê yi mbêpê tédê kaa noo. *

¹³ A tîdê mbwó yoo, a mbêpê u dí d:oongé yó. A nuw:o mbêpê p:uu a kwo. Kópuni d:a kuwo té, mêtîné nuw:oonu:w:o té, kópuni a kada a pyede, yi díy:o n:aa kadakada.

¹⁴ Mbêpê u dí yiyé tédê kwéli wunê tóó, a nuw:o y:i a kwo. Dpodombyi:e n:aa mbêpê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê Chóó Lémi kóó k:oo paan:aa kaa nêne. *

¹⁵ Yélini y:oo Yesu u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a w:ee tumo, u nuu u kópu myeye d:uud:uu tumo, yi yélini yi nuw:o dmi mbêpê p:uu dny:oo kwo. Nmyi nuw:o dmi kn:aa adí kwo knomomê, ye Chóó Lémi ngê yi kópu nmye wa a kêma, *

¹⁶ ngmênê máádini p:uu nmyinê ghê dniye, yi máádi p:uu dmyinê paa.

¹⁷ A tîdê mbwó yoo, a nt:anê dpî yaa dmyeno. Nmyi vy:o ntee nmeen:aa paa, n:ii yoo nmyi vy:o yinté a paa té, yi nt:anê myedmyinê yââyââ. *

¹⁸ Ngmênê pi yilí knî ye nmo diya té, kópuni Yesu u p'wopwo p:uu ye nmo t'papê ngê, daa yi nuu u kópu ngê ye dpî pyódu. Wunê kópuni yi p:uu daa ng:êéntómu nmye n:uu vyi too, ala ngwo mb:uu nmye mênîné t'papê.

* **3:6:** Dpodo 8:3 * **3:7:** Mát 13:46 * **3:9:** Lóma 3:21-22 * **3:10:** Lóma 6:3-5 * **3:11:** 1 Kódin 15:23 * **3:12:** 1 Tim 6:12,19 * **3:14:** 1 Kódin 9:24 * **3:15:** 1 Kódin 2:6 * **3:17:** 1 Tes 1:7

¹⁹ Mááđini p:uu a wee té, u dí ndiya. Yi chóó kópuni u yi y:e a kwo nyédi, yinê ye ndií kópu dé. Yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee. Mywenemywene u kópu a d:uud:uu tumo, yinê ye, Kópu mb:aa yidpî d:uu. *

²⁰ Ngmênê dp:oo yinté yéli, nmî nuw:o dmi daa dyámê mbêmê a kwo, nmî p:aa ndêndê mbóó p:uu wunê tóó. Nmî Mbwámê y:i wunê tóó, vyílo yino t:âât:ââ, pini n:ii nmî Lémi Yesu Kédisu. *

²¹ Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, mgîni vyîmî u too pee n:ii nmî p:uu a t:a, wa ngmê té, kamî ngê wa pyódu nmo, chóó ntee a tóó, yinté wa pyódu nmo. Wêdêwêdê n:ii mbêmê wa ngmê nmo, yi wêdêwêdê mbêmê tpile yilî yintómu yu yodo u maknopwo wa yé té. *

4

Póó yi nuw:o knî yi p:uu u ngwo doo d:êê

¹ A tidê mbwó yoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ka tóó, u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Nmyi l:êê díy:o nmî Lémi ngê wa chaa kalê nê, w:aa u ngwo anê pyw:oo. A tidê mbwó yoo, nmî Lémi u nuu u yoo ngê dmyinê kwo, a kópu dyuu mbêmê mb:aamb:aa ngê dmyinê paa. *

² A tidê dê, Yuwódiya pyópu dê Sintíki, nîné kwunokwuno dp:o, dpî nuw:o dê ngmîdi ngê dpî pyódu dóó, mu kópu u díy:o Lémi mu ngmîdi p:uu dpo dpodo mo.

³ Sisikas a mbwó, ntee nyoo a ngêêpî nê, u ya a nga a kwo, Yinté mêtê ngee nédi, yi pyópu dê modo kâáđi dé. Yi pyópu dê y:oo dpodombiy:e dpîmo a ngêêpî nê, nmî Lémi u kópu yi k:ii pi knî ye nmeen:aa tpaépê. Pi ngmê Kîlemên, pi knî m:uu mye yi k:ii nmeen:aa dpodo, yélini yi pi dmi nmî Mî ngê u puku yedê mbóó p:uu a d:êê too, mu kópu u díy:o ghê kamî ye a y:ângo. *

⁴ A tidê mbwó yoo, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê u kwo a kâáđi nmyoo. Yi kópu nmye mênîné tpaépê, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya.

⁵ Yoo maa p:uu kyedekyede dmyinê kapî dé, nod:enod:e ngê ye nangmê mbwólu. Nmî Lémi daa kêmakêma mêtunê diyédiyé. *

⁶ Kópu ngmê nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngmê pyódu, ngmênê yi kópu knî yi p:uu nmî Mî ka dmyinê ngêpê, myedmyinê chaa kîgha. Kópuni u yi nmye adî kwo, u kwo dmyinê dmyinê. *

⁷ Yinté anmyi d:uud:uu, nmî Mî ngê nmyi nuw:o dmi wa l:âmo té, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u k:ii ngmîdi ngê nmye pyede. Yi ngwo doo u ntââ kópu ngmê ngê nmyi nuw:o dmi daawa dyênê té. Kópuni nmî Mî ngê yinté dpo d:uu, kópu ndîi, doo u ntââ pi ngê daawa a w:ee. *

⁸ A tidê mbwó yoo, kópu m:uu ala. Kópuni mb:aamb:aa dé, nmyi nuw:o dmi y:i dny:oo kwo. Nyââ, kópuni knî yi l:êê díy:o nmî Mî ngê pi dpo chaa kwolo, kópuni ndê kópu dé, kópuni p:uu dyââpe daa t:a, yi kópu knî yi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo.

⁹ Kópuni a p:uu nmyinê ndê tumo, kópuni a kwo nmyinê ny:ee tumo, kópuni a p:uu nmyi m:uu tumo, yi kópu dmyina a d:uud:uu dé. Yinté anmyi d:uud:uu knomomê, ye nmî nuw:o l:âmol:âmo pyu Chóó Lémi nmyi p:uu adî ya, daawa a kuwo nmyo.

* **3:19:** Lóma 16:18 * **3:20:** Epeso 2:6,19 * **3:21:** 1 Kódin 15:28 * **4:1:** 1 Tes 2:19-20 * **4:3:** Lóma 10:20 * **4:5:** Hipîlu 10:37; Njems 5:8-9 * **4:6:** Mát 6:25; 1 Pita 5:7; Epeso 6:18 * **4:7:** Njon 14:27

Póól ngê ndapí u l'éê díy:o u ngwo kwuno too

10 Dini ghi n:ii ngê nê kuwo nmyoo, ndapí a ka nmyee a dyede, u kuwó dini ghi ngê doo u ntââ ngê nmye pyodo, kuughê nmye noo a ya. Ala ngwo ndapí a ka kímêdmyinê dy:ââ ngmê, u l'éê díy:o nmí Lémi n:aa kwunokwuno ngê, a gha mb:aamb:aa ngê kîmyaa pyódu.

11 Ndapí kní nmye dênímo dmyinê, mu kópu u díy:o k:omo tpile ndapí ndíi a ngópu a tóó ó daa tóó, ngmênê u ntââ mbêmê n:aa tóó.

12 Dye ghi kní ngmê ngê doo u ntââ ngê nîmo a ya, dye ghi kní ngmê ngê u ntââ mbêmê nîmo a ya, yoo myenoo a yeedeyeede dé. Dye ghi kní ngmê ngê nîmo a dómudómu, dye ghi kní ngmê ngê nîmo a pilepile, ngmênê yi kópu kní y:oo a nuw:o daa dyênê ngópu, a ka u ntââ mbêmê noo a ya.

13 Kópuni a nga dpí pyaa dmi, nmí Lémi ngê u wêdêwêdê mbêmê dpo ngee nê, yi vyími tédê u ntââ ngê dpo pyódu nê. *

14 Nyââ, ndapí nmye dipíngmê dmy:ee ngê, ngmênê kópu mb:aa a nga ngmênmyi d:uu ngópu, dini ghi n:ii ngê a ndapí doo u ntââ ngê doo ya, kní a ka ngmênmyinê dy:ââ ngópu.

15-16 Pilipay tpémi, nmyi lama kíyede tóó, ndapí daa ng:êêntómu a ka nmyinê dy:ââ ngópu. Dini ghi n:ii ngê nmí Lémi u kópu nmye mwiyé n:uu vyu, nê kuwo nmyoo, Tesalonika noon:aa dpodo, ndapí a ka nmyee a dyede. Myenté dini ghi n:ii ngê Másídoniya Wee nê kuwo ngê, ndapí ngê my:ee ngee noo, Yesu u yoo kn:aani kní y:oo mēdaa ngee noo.

17 Ndapí nmye dênínê dmyinê, ngmênê u ya a nga a kwo, Nmí Lémi ngê choo a ngêêpí nmyo, mu kópu u díy:o nmyee a ngêêpí nê.

18 Dini ghi n:ii ngê Epapíododaitas ngê nmyi ndapí a ka a núwo, d:ud:umbiy:e u ntââ ngê ní pyodo. Pi ngê tpile tp:oo kpêê ngê ntee Chóó Lémi ka dpí yé, yi ndapí yinté u dpodo u l'éê díy:o a ka nmyinê dy:ââ ngópu, tpileni tuu mb:aa ntee tpile ngê u kwo pyodo, u nuu u kópu yinmyinê d:uu ngópu. *

19 Yâpwni p:uu n:aa dpodo, ndáápi pââ ndíi. Kópuni u l'éê díy:o doo u ntââ mbêmê anmyi ya, nmye wa a kê, mu kópu u díy:o Yesu Kédisu u yoo vy:o nmye wee. *

20 Dye ghi yintómu nmí Mí Chóó Lémi u pi ndíi ngê pyépi koo. Yinté choo ya.

Póól u nd:uu tpapê

21 Yélini Yesu Kédisu u yoo vy:o y:i a ghê dniye, a mb:aamb:aa ye dpí y:ee yó. Nmí mbwó yoo, yélini a p:uu a t:a, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

22 Yesu u yoo yélini al:ii a pyede, yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê, myenté u yoo vy:o yélini Lóma tpémi yi king ndíi p:uu a dpodo té, yi mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ ngmê.

23 Nmí Lémi Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyyuwo. Wu u dí.

* 4:13: 2 Kódin 12:9-10

* 4:18: Epeso 5:2

* 4:19: 2 Kódin 9:8

KÎLOSA

P:aa ngmê, u pi Kilosa, Esiya Wee u kwo p:aani ngmê. Pi ngmê, u pi Epapîdas, Kilosa loo, pi knî ye Yesu p:uu y:i dpîmon:aa danê. Pi yilî u kwo kêlîmî mbê wo, Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê dniye.

Yi ngwo Póól p:aani myedpîmo lêpî, pi knî ye Yesu p:uu myedpîmon:aa danêmbum. Yi kópu u l:êê dîy:o, Nju tpémi y:oo mgîmî ngópu, kóté kalê ngópu, Lóma lede knî y:oo Lóma núw:o ngópu, mbwa k:oo y:i doon:aa kwo. (Dpodo 28) Yi ngwo Epapîdas Póól ka loo, Kilosa tpémi yi mdoo u kwo núwo, kwo, Pi knî ngmê y:oo Kilosa tpémi ye nté knî ngmê a kwódukwódu tumo, ala kópu ye a tpapê ngópu, yîpu, Ala déêpî kópu dmyinê cháâcháâ dé, enjel yoo myedmyinê cháâcháâ dé.

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Kilosa tpémi yi kêlîmî nî wêdêwêdê kwolo, u l:êê dîy:o ala pwepwee pee ye dy:ââ ngê. Chóó daa d:êê ngê, ngmênê kópuni doo tpapê dé, u pyipe ngmê ngê doo d:êêd:êê dé. Yi kópu dyuu ala.

1 Nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmidi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Yélini Yesu u yoo vy:o myinê ghê dniye, Kilosa, nmî mbwó Timoti k:ii, ala pwepwee pee nmye nyinê dyede.

2 A tîdê mbwó yoo, nmî Mî ngê choo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myechoo a vuywo.

Póól Timoti y:oo Kilosa tpémi yi l:êê dîy:o nmî Mî u ngwo dpîmo kwunokwuno

3 Dini ghi n:ii ngê nmyi l:êê dîy:o nyinê ngêpê nódó, dye ghi yintómu nmî Lémi Yesu Kédisu u Mî Chóó Lémi nyinê kwunokwuno ngê. *

4 Nmyi l:êê dîy:o nyinê kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o nyi lama ka tóó, Yesu Kédisu ka nmye kêlîmî té, u yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódó mye tóó. *

5 Yinté nmye pyede, mu kópu u dîy:o nmyi lama kîyedê tóó, Nmî Mî ngê daawa dóó nmo, kóó k:oo wa kaa nmo, u k:ii mb:aamb:aa ngê anmîn:aa ya. Yi kópu ndê kópu ngê nmye pyodo, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlîmî mbê dniye.

6 Yi kópu dyuu ntee nmyi ny:ee ngópu, dyámê wope wope pi knî y:oo yinté myemîné nyêmi ngmê. Yi kópu dyuu u l:êê dîy:o, pi yilî pi mb:aa ngê mîné pyodopyodo té, myenté nmî Lémi u yoo ndîi ngê mye pyodopyodo. Nmyi vy:o mye yinté, nmî Lémi u yoo mb:aa ngê a pyodopyodo nmyo, kn:ââ wéni n:ii ngê yi kópu dyuu nmyinê ny:ee ngópu, nmî Mî ngê ndê ka u ngwo a w:êê nmyoo, nkoo ala ngwo.

7 Pini n:ii u kwo yi kópu dyuu nmyinê ny:ee tumo, Epapîdas, nyi nuu u pi, Yesu Kédisu p:uu mye dpodo. Nmyi l:êê dîy:o mb:aamb:aa ngê a dpodo.

8 Yi pini ngê nyepê, Nmî Mî u Ghê Dmi ngê Kilosa tpémi kîyedê ngêêpî té, yi kópu u l:êê dîy:o yoo yi nuu ghi dmi yi nódó a pyede.

Póól Timoti Kilosa tpémi yi l:êê dîy:o u ngwo dpîmo ngêpê

9 Dini ghi n:ii ngê nmyi pi dmi nyinê nyongo, yi ngwo ngêpê kn:ââ nyi chópu, dye ghi yintómu nmî Mî ka nmyi l:êê dîy:o nye ngêpê nódó. Kwonyimo, Nuu u kópu dé yi lama mb:aamb:aa ngê dny:oo a ya, myenté Ngê Dmi ngê yi nuw:o dmi choo a íepwińepwi dé.

* 1:3: Epeso 6:18 * 1:4: Epeso 1:13,15; 1 Pita 1:3-4

¹⁰ Kwonyimo, Yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê a pyódu té, yi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê paa kaa we, nuu u kópu dé yidny:oo a d:uud:uu dé. Kwonyimo, Yi lama ntênê cha a yââyââ, *

¹¹ ngwêdêwêdê mbêmê cha a wêdêwêdê kîgha dé, dono yintómu pêdê vy:ee y:e, daapêdê mb:ii nyine, ngmênê w:aa pêdê pyw:ee y:e.

¹² Nyi tîdê mbwó yoo, nmî Mî dmyinê kwunokwuno, mu kópu u dîy:o u ntââ ngê a pyódu nmyoo, wo u yoo vy:o kaa nmyoo, kóó k:oo wamye kaa nmyo. *

Póól Yesu Kédisu u dpodo p:uu u ngwo doo danê

¹³ Nmî Mî ngê ngîdí u yoo yi kada pini kwulo a pwaa nmoo, Tp:oo kóó k:oo kaa nmoo, pini n:ii u nuu ghi nódo a tóó. *

¹⁴ Nyââ, Tp:oo ngê kópuni d:uu ngê u l:êê dîy:o, yinê dyé nmoo, nmî dono yilí u kuwó kée too, mēdaawa a ngí té. *

¹⁵ Doo u ntââ ala ngwo nmî Mî daanmî m:uu, ngmênê ntee a tóó, Tp:oo yinté doo a ya, nmî lama u ngwo yaa wo. Tp:oo u che p:ââ pee ngê a tóó, tpileni yilí yintómu l:âmo tumo, u maknopwo a pyede. *

¹⁶ Tpileni mbóó p:uu a wee, tpileni dyámê mbêmê a pyede, nmî Mî ngê yi pi dmi doo tpapê dé, Tp:oo ngê u nkwo doo l:âmol:âmo dé. Tpileni nmo y:enê té, tpileni dpîno y:enê té, myenté enjel yoo kada pini yoo yi k:ii, yintómu l:âmo too. Wu tpile daa l:âmo ngê, daa tóó. Tpile yilí yintómu yinê l:âmo too, chóó u l:êê dîy:o l:âmo too. *

¹⁷ Dyámê pé ghêlí k:ii dêpwo a kwo, ngmênê Yesu Kédisu doo a ya, tpile yilí yintómu u máló a yé too, u wêdêwêdê mbêmê yinté a pyede. *

¹⁸ Yélini yi k:ii u kwo nmo kêlímí té, nmî mbodo ngê a tóó, nmo kóó kpálí dé. Nmî kada ghê wo, kpêêní a pii wo, pyidepyide u maa komo yinê nmo kpêmí ngê, nmî ghê kamí kn:ââ ngê u ngwo pyodo. Yi kópu u l:êê dîy:o tpile yilí yintómu yi kada pini a tóó. *

¹⁹ Nyââ, Nmî Mî ntee a tóó, Tp:oo yinté doo a ya, u pi ntoo, Tp:oo u pi mye yintoo. *

²⁰ Tp:oo nmo yinê a dy:ââ ngê, nmî l:êê dîy:o kídosi nédê pwene, nmî Mî ngê tpile yilí yintómu u ngwo u kwo a kââdí too. K:omo tpile dyámê mbêmê tpile dé, ó mbóó p:uu tpile dé, ngmênê nmî Mî ka yi kââdikââdí pyu mu ngmídi Yesu Kédisu, daamu a tóó. *

²¹ Nmyo myentee dé, nmî Mî ka yinê a kââdí nmyoo. Mwiyémwiyé dini ghi ngê kóó kuwa nmyee a kwo, mu kópu u dîy:o p:uu nmyimo a d:uu, nmyi nuw:o dmi dono p:uu dnyimo a kwo, dono kópu yilí nmyimo a d:uud:uu. *

²² Ngmênê nmyi l:êê dîy:o pwene, u kwo a kââdí nmyoo. U yi u ngwo doo kwo, Yi dyââpe ní pwaa té, M:aa u nuu u yoo ngê ní pyódu té, u ngîma n:uu kaa té. *

²³ Yi kópu u l:êê dîy:o ntênê u kwo dmyinê kêlímí, u maa kídmyengê kn:aadi ngmê. Kópuni nmyi l:êê dîy:o wa d:uu, nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, kn:aa kídnyingê kwo. Yinté anmyi m:ii knomomê, ye kóó k:oo wa kaa nmyo. Yi kópu dyuu nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kêlímí mbê dniye, nmyi nuw:o dmi kídmyengê ngmêê ngmê. Kópuni nmyi ny:ee ngópu, dyámê wo pe wo pe pi

* **1:10:** Pilipay 1:27; Epeso 2:10 * **1:12:** Epeso 1:18-19 * **1:13:** Epeso 6:12 * **1:14:** Epeso 1:7-8

* **1:15:** Njon 1:18 * **1:16:** Njon 1:3 * **1:17:** Njon 1:1 * **1:18:** Epeso 1:22-23 * **1:19:** Kilosa

2:9 * **1:20:** Epeso 2:16 * **1:21:** Epeso 2:3 * **1:22:** Epeso 2:14-16

knî y:oo kîmyaan:aa ny:ee t:oo, kn:aa kópu ka namê ng:aa. Nê Póól, yi kópu pi knî ye vyílo yinoon:aa tpaépê. *

Dpodoni Póól ngê doo dódó

²⁴ Yélini daa Nju tpémi, yi yéli ye nmî Lémi u kópu dyuu noon:aa tpaépê, u l:êê díy:o mbwa k:oo ní kee wo, al:ií anímo mgíní vyímí. Ngmênê a gha dono ngê daa pyodo, mb:aamb:aa ngê a tóó, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê kópuni a ka a vuu, ala ngwo a nga a pyodopyodo. A ka pê, A yoo yi l:êê díy:o anyin:aa mgíní vyímí. Yi yéli kóó kpálí ntee tpilé ngê a pyede.

²⁵ Nyââ, nmî Mî ngê a ngmídi noo, u dpodo pyu ngê a pyódu noo, yélini dp:ee Nju tpémi, nmye a dy:ââ noo. U kópu ala ngwo aní ntiyentiye,

²⁶ kópuni wunê a ngmo ngê. Yi kópu pi knî ye wunê dépê vuu, ngmênê ala ngwo u yoo yi lama dê yââ. *

²⁷ Yi kópu ndíi nmî Mí ngê wunê a ngmo ngê, u yi u ngwo doo kwo, Tp:oo u yoo knî y:oo paan:aa m:uu y:e. Yi kópu ala, yélini yi k:ií dp:ee Nju tpémi, nmî Mí ngê u yoo vy:o a kapí nmyo, Tp:oo Yesu Kédisu nmyi ménê a tóó. Yi kópu u l:êê díy:o nmyi lama kíyedê tóó, nmî Mí ngê díyo kóó k:oo wa kaa nmyo. *

²⁸ Nyââ, pi dyêêdí yintómu knî ye Yesu Kédisu u pi nmímo tpaépê ngê, nmî Mí u nuw:o mbêmê yi kpadakpada p:uu yi ng:aa dmi nmímo t:emí ngê. U yi nno a kwo, Pi yintómu Yesu Kédisu u yoo vy:o nmî kââ, yoo mb:aa ngê yinê paa pyódu téne, u Mí ngíma yinté paan:aa kaa téne. *

²⁹ Yi kópu u l:êê díy:o u wêdêwêdê ndíi mbêmê dpodombiy:e n:aa dpodo yédi, yinê a wêdêwêdê kígha noo. *

2

Kópuni u l:êê díy:o Póól ngê Kilosa tpémi doo nuw:onuw:o dé.

¹ A tidê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo a ya, nmyi l:êê díy:o dpodom-biy:e n:aa dpodo yédi, myenté Leyodisiya tpémi yi l:êê díy:o, myenté yélini y:oo d:aa yi kpêê, yi l:êê díy:o dpodombiy:e myiní dpodo yédi.

² U ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê choo a wêdêwêdê kígha dé, yoo ngmídi ngê paa pyódu téne, yi nuu ghi dmi numo nódo pídný:oo ya. U yi nga a kwo, Yesu Kédisu p:uu nmî Mí u tumu kópu yi lama píchoo ya, daapídný:oo nuw:o miyó miyó. *

³ Nmî Mí u nuw:o ndíi u kópu dé, u ngmee u kópu ndíi dé, Yesu Kédisu ngê nmo yinê dpo kêma té. *

⁴ Yi kópu nmye d:a vyi, mu kópu u díy:o pi ngê k:omodanê kópu knî yi mbêmê kíngê dóo nmyo. *

⁵ Komo tpilé nmyi vy:o dênínê kwo, ngmênê a nuw:o nmyi vy:o yiwunê kwo. A gha mb:aamb:aa ngê da pyódu, mu kópu u díy:o a lama ka tóó, yoo ngmídi ngê nmyinê pyede, Yesu Kédisu ka dpodombiy:e nmye kélímí té.

Nuw:o dmi kamí ngê pyépi, u danêmbum

⁶ Nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmyi kélímí mbê dniye, u nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé.

* 1:23: Hipílu 6:11 * 1:26: Epeso 3:3-6 * 1:27: Epeso 1:18-19 * 1:28: Epeso 4:13 * 1:29: 1 Kódin 15:10 * 2:2: Epeso 3:3-4,16-19 * 2:3: 1 Kódin 1:30 * 2:4: Lóma 16:18

7 Nmyi nuw:o dmi dpodombiy:e p:uu dny:oo kwo, choo a wêdêwêdê kîgha nmyo. Kópuni dyuu mwiyé nmyinê ny:ee tumo, dpodombiy:e ye dmyinê kêlîmî. Nmî Mî dpodombiy:e myedmyinê kwunokwuno. *

8 Nmyi chóó nmye dmyina a vyyuwo, pi ngê kîngê dóó nmyo, chóó u dêêpî kópu dyuu u maknopwo kîngê yé nmyo. Kópuni dyuu pi ngê chóó dpo pyw:oo, k:omodanê kópu dyuu. Daa Yesu Kédisu u kópu dyuu ye tpapê tumo, yi kn:ââ yoo yi dêêpî kópu dé, yi kwódu yé kópu dé ye tpapê tumo.

9 Nyââ, pi ngê u dêêpî kópu dyuu u maknopwo kîngê yé nmyo, Yesu Kédisu u maknopwo p:ee dmyinê ya, mu kópu u dîy:o nmî Mî ntee a tóó, dyámê mbêmê d:ud:umbiy:e yinté myedoo ya. *

10 Vyîlo yi pini u k:ii ngmidi ngê nmyi pyaa dniye, nmyi mênê mye tóó, pini n:ii kada pini yintómu yi pwo a tóó. *

11 Nju tpémi y:oo yi tp:ee mââ knî yi p:uu Chóó Lémi u l:ii dpî t:ee t:oo, yinê ye Chóó Lémi ngê kóó k:oo u ngwo dpî kaa té, ngmênê Yesu Kédisu ngê nmyi nuw:o dono chedê too, kóó k:oo u ngwo kaa nmyoo. Vyîlo yi l:ii nmyi p:uu yi t:ângo. *

12 Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka nmyi kêlîmî mbê dniye, u k:ii ngmidi ngê nmyi pyaa dniye. Yi pini ntee pwene, nmyi nuw:o dono yinté pw:oo dniye, ntóó ntee kmênê ngópu, mbwaa lêê u kwo yinté mye kmênê nmyoo, mbápitisîm u ngwo nmyinê ngee ngópu. Ntee a pii wo, mbwaa lêê u mênê yinté myenmyinê pii dniye, nmyi nuw:o dmi kamî ngê u ngwo pyaa dniye, mu kópu u dîy:o nmî Mî ka nmyi kêlîmî mbê dniye, pini n:ii ngê Yesu kpêênî a pyidu ngê. *

13 Mbwee ntóó ngê dnye ntee daa nyêmi ngê, yinté tpile ngê nmyee a ya, nmî Mî u dnye dênmyee a nyêmi, nmyee a dono, u yoo vy:o dênmyee a kwo. Ngmênê Yesu kpêênî ntee a pyidu ngê, ghê kamî yinté nmye a kpo, nmyi nuw:o dmi kamî ngê pyódu too, nmyi dono yilî u kuwó kéé too, mēdaawa a ngî té. *

14 Nyââ, nmî puku dmi a kêlî ngê, nmî kn:aadi te kópu dé, u puku yedê n:ii dnye ya, vya too, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu nmî l:êê dîy:o kîdosi ñedê pwene. Dini ghi n:ii ngê kîdosi ñedê t:ee ngópu, na a ka yi puku dmi u kîdosi ñedê mye t:ee ngópu. *

15 Ngmênê nmî Mî ngê Yesu kpêênî mēdê pyidu ngê, kada pini yoo yi némi dmi u ngwo dyênê ngê, Setan u yoo yi némi dmi mye dyênê ngê, yi wêdêwêdê tēdê ngê mye pyódu ngê. Nyââ, yi kópu mbêmê nmî lama a tóó, Setan u yoo yu yodo u maknopwo yé too. *

Yesu nmî mbodo, kn:aa pini u dnye namungê ny:oo

16 Yesu Kédisu ka dmyinê ng:aa, pi ngmê u kwódu yé u kópu knî ye nangmê ng:aa mb:anê. Nté mbwaa nmye kîngmê kwódu ngmê. Nju tpémi y:oo líme wo ngê kópuni yilî a chââchââ tumo, nangmê châpu. Myenté d:ââ knî yi k:oo yi mwiyémyiwé wéni nangmê châpu, m:ââ knî yi k:oo yi naa u wo ndîi dé myenangmê châpu. *

* 2:7: Epeso 3:16-18 * 2:9: Njon 1:14,16 * 2:10: Epeso 1:21-22 * 2:11: Lóma 2:28-29 * 2:12: Lóma 6:4-5 * 2:13: Epeso 2:1,4-5 * 2:14: Epeso 2:14-16 * 2:15: Kilosa 1:13 * 2:16: Lóma 14:1-12

¹⁷ Kópuni Yesu Kédisu ngê nmî dye ghi ngê d:uu ngê, Mósisi ngê u kââ wunê a módó, u dêêpî kópu dyuu u ngwo a d:êê ngê. Ala ngwo daa yi dêêpî kópu dyuu u dye ghi, Yesu Kédisu u dye ghi. *

¹⁸ Pi ngmê knî y:oo nmye a tpaépê ngópu, nmye dpo, Nmyi pi dmi a ghîpî tóó, enjel yoo dmyinê cháâcháâ dé. Ye namê ng:aa, yinté kîngê dyênê nmyo. Yi yéli daa yi lama a mbumu nyédi, kópuni knî yi p:uu a danê nyédi, daa yi kpêê dé. Yi chóó yi pi dmi módó a kmîmî tumo. Daa nmî Lémi u kópu ye tpaépê tumo, dyámê u kópu dé ye tpaépê tumo. *

¹⁹ Yi yéli yi nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu daa kwo, pini n:ii nmî mbodo ngê a tóó. Nmo kóó kpâlî dé, yinê a mbêpê kîgha nmoo, nmo wunê vuywo yédi. Tpa:ee ntee dpî k:aa, yinté a kaakaa nmo, nmî Mî u nuu u yoo ngê u ngwo a yépi nmo. *

Yesu Kédisu u k:ii nipi nmî pw:oo dniye

²⁰ Mbwee ntóó ngê dêêpî kópu dyuu ntee daa cháâcháâ ngê, dêêpî kópu dyuu u maknopwo yinté dpa:ee pyede, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:ii nmyinê kââdí ngópu. Dini ghi n:ii ngê pwene, na a ka yi ngwo my:ee pw:oo dniye. Lukwe dîy:o dyámê u dêêpî kópu dyuu nmye cháâcháâ tumo. *

²¹ N:ii knî y:oo nmye dpo, Wu tpile ngê kêê nangê t:oo, wu ntini nangmê ma, lukwe dîy:o yi yéli ye nmye ng:aa nyédi.

²² Pi knî y:oo tpileni nmye a kwódukwódu tumo, chedê ngê dpî pyaa dmi. Yi kópu dé pi knî yi chóó yi kópu dé, daa nmî Mî u kópu dé. *

²³ Yi yéli y:oo nmye dpo, Nmyi chóó nmyi pi dmi a ghîpî tóó, enjel yoo dmyinê cháâcháâ dé, nté mbwaa nmyi chóó nmye dmyinê kwódukwódu dê. Pi ngmê knî ye yinê ye, Nuw:o ndîi u kópu dé nmo ye tpaépê tumo, ngmêni ye dêêpî kópu dyuu dpî dîpî, doo u ntââ pi u nuw:o dono yinê daawa chedê.

3

Póól ngê u ngwo yepê, Nmyi nuw:o dmi mbóó p:uu dny:oo kwo

¹ Nmî Mî ngê Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, kamî ngê yinté mye pyódu nmyoo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu dny:oo kwo. Yi pini mbóó p:uu wunê tóó, nmî Mî u wéni pee a tóó, u che p:ââ pee ngê mye tóó. *

² Nmyi nuw:o dmi mbóó p:uu kópu dyuu p:uu dny:oo kwo, dyámê mbêmê kîdnyengê kwo, *

³ mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u k:ii nipi nmyi pw:oo dniye, nipi mênmyinê pii dniye, nmî Mî ngê ghê kamî nmye a kpo. Yi ghéni dmi kuwa yéli yi lama daa tóó. *

⁴ Nmyi ghê kamî u kn:ââ, Yesu Kédisu, dini ghi n:ii ngê wa a diyé, kuwa yéli y:oo u nkîgh:ê wa m:uu nmyo, awo, Yi pi dmi ndîi ngê kêê pyódu té. *

L:êê ghi mbwee u ngmêêpî

⁵ Ala ngwo nuw:o dono n:ii nmyi mênê a pyede, dpî kée tóó. Namê pyââ ti mââ ti, nmyi gha dmi tupwótupwó ngê mékîngê pyódu. Namê nuw:o dono, myenamê pyââ mââ yi p:uu nuw:o. Tpile ndapî yi mbaami ngê nangmê

* 2:17: Hipîlu 10:1 * 2:18: 1 Kódin 4:6 * 2:19: Epeso 4:15-16 * 2:20: Nkal 4:3-5,9 * 2:22: 1 Kódin 6:13 * 3:1: Mak 16:19 * 3:2: Mát 6:33 * 3:3: 2 Kódin 5:17; Lóma 6:6-7 * 3:4: 1 Njon 3:2

pyódu, mu kópu u díy:o tpile ndapî yi mb:aami ngê u tpile dé u yâpwo ngê dpî pyódu té. *

⁶ Yélini nmî Mî ka daa ng:aa nyédi, yinté kópu a d:uud:uu tumo, vyîlo yi kópu knî yi l:êê díy:o nmî Mî ngê wa kpada té. *

⁷ Dini ghi n:ii ngê nmî Mî ka yinté dp:ee ng:aa nyédi, yi dono yilí yinté nmyimo a d:uud:uu.

⁸ Ngmênê ala ngwo yi kópu yilí nmyi kuwó dpî kée yó, ala kópu yilí myenamê d:uud:uu dé, namê nod:nod:e, nmyi mbodo l:âmo dmi lîmilîmî ngê kîdangmê ngêpa. Yoo yi pi dmi nangmê dyênê, yi p:uu namê d:uu, myenamê peede tpaépê. *

⁹ Numo ka kîdmyengê k:omodanê, mu kópu u díy:o nmyi nuw:o dono yilí nmyi kée tumo, nmyi l:êê ghi mbwee dé my:ee kée tumo.

¹⁰ Pi kamî ngê nmyi pyaa dniye, nmî Mî ntee a tóó, yinté pini ngê a pyépi nmyo, mu kópu u díy:o u yi u ngwo a kwo, A yoo yi lama ntênê nî yââ.

¹¹ Yi kópu u l:êê díy:o yoo ngmîdi ngê nmyi pyaa dniye. Nmyi vy:o yélini Nju tpémi, doo u mo dé, yélini dp:ee Nju tpémi, dp:ee u mo dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmîdi ngê a pyódu nmyoo. Myenté k:omo tpile Chóó Lémi u l:ii nmyi p:uu a t:a, ó daa t:a, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmîdi ngê a pyódu nmyoo. K:omo tpile nmyo p:aa tpémi, ó pi my:oo dé, ó nko pi dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmîdi ngê a pyódu nmyoo. K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé, ó tédê dé, ngmênê Yesu Kédisu ngê ngmîdi ngê a pyódu nmyoo, u kwo kêlîmî yi ndîi kópu.

¹² Nmî Mî ngê a ngmîdi nmyoo, u yoo ngê a pyódu nmyoo, nmyi nuu ghi dmi nódo a tóó. Yi kópu u l:êê díy:o yoo nmye dny:oo ch:anêch:anê, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vyyuwo, nmyi pi dmi nangmê knî. Lîmilîmî ngê nangmê nod:e, pi knî ye dpodombiy:e nangmê mbwólu. *

¹³ N:ii ngê dono kópu nmye ngmêdê d:uu knomomê, yi dono kópu nmyi mbodo kn:ââ vyyuwo dpî kée yó, nmyi nódo kîngê kaalí. Nmî Lémi ngê nmyi dono kópu yilí u kuwó ntee kée too, numo dono kópu yintómu nmyi kuwó dmyinê kéké dé. *

¹⁴ Yi kópu knî yi pwo kópu ala, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, ndêndê ngê yoo ngmîdi ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. *

¹⁵ Yesu Kédisu, pini n:ii ngê numo ka a kââdi nmoo, u pono dmyinê vyápê. Yi kópu u l:êê díy:o numo ka a kââdi nmyoo, yoo ngmîdi ngê pyódu nmyoo. Nyââ, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, nmî Mî dmyinê kwunokwuno. *

¹⁶ Nmî Lémi Yesu Kédisu u kópu dyuu ndêndê ngê nmyi gha vy:o dny:oo kwo, u nuw:o ndîi mbêmê dmyinê numo ndiye kîgha, numo kuwó myedmyinê mbumu. U Ghê Dmi ngê wéti n:ii nmyi lama a kîgha too, myenté wéti n:ii nmî Mî u puku yedê a pyede, myenté wéti n:ii Yesu u yoo knî y:oo ala ngwo dé vyi t:oo, yi wéti knî y:e nmî Lémi nmyi gha knî yi vy:o dmyinê kwunokwuno. *

¹⁷ Kópuni anmyi d:uud:uu, ó anmyi tpaépê, nmî Lémi Yesu u pi mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, u pi mbêmê nmî Mî Chóó Lémi myedmyinê kwunokwuno. *

Pi mupwo mupwoma yi danêmbum

* 3:5: Epeso 5:3-5   * 3:6: Lóma 1:18   * 3:8: Epeso 4:25-32; Lóma 12:2   * 3:12: Nkal 5:22-23
* 3:13: Mát 6:14   * 3:14: Lóma 13:8-10   * 3:15: Njon 14:27   * 3:16: Epeso 5:19   * 3:17: Epeso

18 Yepe yoo, nmyi moo yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê yi kópu u yi ye kwo. *

19 Yéé yoo, nmyi kpâm yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, dnye dii ngê ye namê mbumu. *

20 Tp:ee dmââdîma, dye ghi yintómu nmyi pye mî knî ye dmyinê ng:aa, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté dny:oo kwo. *

21 Mââ yoo, kn:aadi te kópu tédê u l:êê díy:o, nmyi tp:ee dmââdîma ye dpodobiy:e nangmê mbwólu, kminté awo, Doo u ntââ kópu mb:aa daanmî d:uu. *

Wop dpodo pyu yoo yi danêmbum

22 Wop dpodo pyu yoo, n:ii knî y:oo wop a dpodo kîgha nmyo, dye ghi yintómu yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé. Nmyi kada pini yoo yi ngîma ntee nmye dpodo nyédi, yi kuwó yinté myedmyinê dpodo. Nuw:o ngrmidi mbêmê yi p:uu dmyinê dpodo, mu kópu u díy:o nmî Lémi nmye cháâcháâ ngmê.

23 Kópuni anmyi d:uud:uu dé, dpodobiy:e dmyinê d:uud:uu dé. Alanté dmyinê nuw:o, apii, Daa pi ngmê p:uu nmo dpodo té, nmî Lémi p:uu nmo dpodo té.

24 Nmyi lama kîyedê tóó, nmî Lémi ngê kópuni mb:aa u yoo yi l:êê díy:o wunê a nuw:o kwólu, nmyi l:êê díy:o wa d:uu. Daa dyámê mbêmê pi p:uu nmye dpodo té, nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu nmye dpodo té.

25 N:ii ngê dono adî d:uud:uu, Chóó Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u. K:omo tpile yi pini u pi ndîî ó u pi tédê, ngmênê Chóó Lémi ngê u ntââ u ngwo wa a vy:u.

4

1 Kada pini yoo, yélini wop nmyi p:uu a dpodo té, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuuwo, dono kópu y:e namê d:uud:uu dé, mu kópu u díy:o nmyi Lémi mbóó p:uu wunê tóó, yinê a y:enê nmyo.

Nmî Lémi p:uu danê u kópu dyuu

2 A tidê mbwó yoo, namê mgeengee, dpodobiy:e dmyinê ngêpê, Chóó Lémi myedmyinê kwunokwuno. *

3 A l:êê díy:o myedmyinê a ngêpê, Chóó Lémi ngê u ntââ ngê pèdê pyódu nêne, Yesu Kédisu u tumu kópu dyuu pi knî ye u ngwo p:aa vyi. Yí kópu dyuu u tpaép u l:êê díy:o, mbwa k:oo a km:êê noo. *

4 Nmî Lémi ngê yi dpodo a ka a kpo, u kwo dmyina a ngêpê, u ya a nga a kwo, U kópu dyuu pi knî ye ntênê ní vyi. *

5 Kuwa yéli yi vy:o nuw:o mbêmê dmyinê paa, dye ghi yintómu nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê ye dmyinê danê. *

6 Nmyi kópu dé pwópwó ngê kîngmê pyódu. Pini n:ii nmî Lémi p:uu nmye adî póó, u kakémê ntênê u kwo dpî chámê yó. *

Póól u nd:uu tpaép

* 3:18: 1 Pita 3:1-2 * 3:19: 1 Pita 3:7 * 3:20: Epeso 6:1-3 * 3:21: Epeso 6:4 * 4:2: Epeso 6:18 * 4:3: Epeso 6:19; Kilosa 1:27 * 4:4: Epeso 6:20 * 4:5: 1 Tes 4:11-12 * 4:6: Epeso 4:29; 1 Pita 3:15-16

⁷ Pini n:ii ngê ala pweepwee pee nmye wunê ñeñe, Tikikas, nmî Lémi ka a kélîmî, mb:aamb:aa ngê p:uu mye dpodo. Yi pini a nuu u pi, a kópu yilí yintómu nmye yinê aminê nt:o. *

⁸ Yi kópu u l:êê dîy:o nmye nîñê dyede. Kópuni a nga a pyodopyodo té, nmyi lama pídný:oo a ya, myenté Tikikas ngê nmyi nuw:o dmi yinê amî l:âmo té. *

⁹ Tikikas p:uu Onésimas nîñê t:emî. Yi pini nmyi chóó nmyi p:aa pi, nmî Lémi p:uu mb:aamb:aa ngê a dpodo, a nuu u pi ngê mye tóó. Kópuni yilí a nga a pyodopyodo té, nmye y:oo aminê nté t:oo. *

¹⁰ Adistakas, pini n:ii k:ii mbwa k:oo nipi nye kwo mo, u mb:aamb:aa nmye da dy:ââ. Mak ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Yi pini Mbanapas u ngmênêni ngmê. Mak nmye wa lee knomomê, mb:aamb:aa ngê u kwo dmyinê vyyuwo. Yi kópu wunê nmye kîñê vyyu. *

¹¹ Yesu u pénta, Pini n:ii u pi Njastas, u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Nju tpémi yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi vy:o yi pini pyile knî y:oo y:oo a ngêêpî nê, Nju pi ngmê ngê mēdaa ngêêpî nê. Yi pini pyile knî yi k:ii nmî Mî kóo k:oo yoo nipi nmo kapî too.

¹² Nmyi p:aa pi Epapidas ngê u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. Yi pini Yesu Kédisu p:uu ntênê mye dpodo, dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o dpodombiy:e a ngêpê yédi, dpo, Yi kélîmî ndîi ngê a pyaa dniye, dpo, nuw:o ngmîdi mbêmê pídný:oo nuw:o, nuu u kópu dé yi p:uu pídný:oo nuw:o.

¹³ Nmyi p:uu dpodombiy:e wunê nuw:o yédi, Leyodisiya p:aani dê Hidapolis tpémi yi l:êê dîy:o myewunê nuw:o yédi. Yi kópu a chóó p:uu kîñê módu, u ngwo nmye d:a vyi.

¹⁴ Luukî, pini n:ii kpeede ngê a tóó, a nuu u pi ngê mye tóó, Dimas k:ii yi mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ ngmê. *

¹⁵ Yesu u yoo yélini Leyodisiya a pyede, nmî mb:aamb:aa ye dpî y:ee yó, myenté yélini Nimba u ngomo k:oo nipi wumê ngêpê nyédi, nmî mb:aamb:aa ye myoo y:ee yó.

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê ala pweepwee pee anmyinê kp:aa ngmê, Yesu u yoo yélini Leyodisiya a pyede, ye u nkwo dpî dy:ââ yó, myepêdê kp:aa y:e. Myenté pweepwee pee n:ii yi yélini y:oo nmye wa a dy:ââ ngmê, u nkwo dpo kp:aa yó.

¹⁷ Akipas ka ala kópu dpî vyi yó, kwipi, Nmî Lémi ngê dpodoni nga a kpo, dpî chedê ngi.

¹⁸ Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê. A l:êê dîy:o dmyina a ngêpê, mu kópu u dîy:o mbwa k:oo anîñê kwo.

Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyyuwo.

Wu u dí.

1 TESALONIKA

Yesu dini ghi n:ii ngê pwene, m:ââ myoy:a mî loo, u kuwó dini ghi ngê Póól Sailas Timoti Tesalonika lee dniye, p:aani n:ii Másídóniya Wee u kwo a tóó. Y:i dnyen:aa dpodo, yoo wo yéli Yesu u yoo vy:o kaa tumo. (Dpodo 17:1-9) Nju pi daa yilí Yesu u yoo vy:o ghê wo, woni kní y:oo Póól ngm:ii kalê ngópu, wod:oo Mbédiya loo, yi ndini mê yó, Aténi mî tee wo. (Dpodo 17:10-15) Dini ghi n:ii ngê Timoti Aténi Póól ka loo, Póól ngê myombó Tesalonika mê dy:ââ ngê, kwo, Yesu u yoo m:ii wêdêwêdê kalê té.

U kuwó dini ghi ngê Póól ngê Aténi a kuwo ngê, Kódin loo, Yesu p:uu y:i ye doon:aa danêmbum. (Dpodo 18:1-18) Wiki kní ngmê y:i doo ya, Sailas pini dê Timoti y:oo y:i mî m:uu ngópu, Póól ka kwo, Nju pi n:ii dé Tesalonika wunê pyede, Yesu u yoo kní ye mî kídnya a dyede. Yélini Yesu ka dnye kélímí, Tesalonika, Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Ní wêdêwêdê kalê té, u l:êê díy:o ala pweepwee pee d:êê ngê, ye dy:ââ ngê.

¹ Mw:ââkó a tidê mbwó yoo, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Tesalonika. Nê Póól, Sailas pini dê Timoti yi k:ii, ala pweepwee pee nmye nmîné dyede. Nmî Lémi Yesu Kédisu ngê nmî Mí Chóó Lémi ka a káâdí nmyoo. Yi Lémi mupwo y:oo dny:oo a ngêêpi nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vuywo.

Póól p:uu y:oo Chóó Lémi u ngwo dnye kwunokwuno

² Dye ghi yintómu Chóó Lémi nmyo yintómu nmyi l:êê díy:o nmo kwunokwuno ngê, myenté dye ghi yintómu nmyi l:êê díy:o u kwo myeno ngêpê nyédi.
*

³ Nyââ, nmî Mí ntênê nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o nmyi kélímí u díy:o dpodombiy:e nmyee dpodo, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê a pyede, nmyi nuw:o dmi nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntênê a wee.

⁴ Nmî tidê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, nmyi nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ntênê a tóó, yiné a ngmídi nmyoo.

⁵ Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u díy:o nmî Lémi u kópu dyuu daa módó nmye nm:uu vyyu. Nmî Lémi u wêdêwêdê mbêmê mbwudu yilí nmyi ngópu nm:uu chópu, u Ghê Dmi ngê yi kópu dyuu ndé kópu ngê nmye yiné pyódu too. Nmyi lama ka tóó, daa nmî chóó nmî l:êê díy:o nmyi vy:o nmeen:aa dpodo, ngmênê nmyi l:êê díy:o nmeen:aa dpodo. *

⁶ Nmî nt:anê nmyi yaa dniye, nmî Lémi u nt:anê my:ii yaa dniye. K:omo tpile mgíní vyímí ndíí nmyimo a pyw:émí, ngmênê u kópu dyuu u wépi dpîp:ee pwaa ngópu, u ghê Dmi mbêmê w:aa nmyinê pyw:ee ngópu. *

⁷ Yélini p:aani p:aani Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Másídóniya Kídiki wee yi kwo, ala ngwo nmyi nt:anê a yââyââ té. *

⁸ Nmî Lémi ngê kópuni nmyi vy:o d:uu ngê, wee wee p:aani p:aani kî ny:ee ngópu. Másídóniya Wee u kwo kî ny:ee ngópu, Kídiki Wee u kwo mye ny:ee ngópu, wee kní mu yi kwo myekí ny:ee ngópu, yi lama a tóó, Tesalonika tpémi nmî Mí ka kî kélímí mbê dniye. Yi kópu pi kní ye dpíno tpapê ngê, *

⁹ Yi chóó nmo a tpapê ngópu, nmo dpo, Tesalonika tpémi y:oo nmyi dnye dmi wumu ny:ee ngópu, yi kópu kînmí nyongo. Nmo dpo, Yâpwo kní ye ngêpê

* 1:2: Pilipay 1:3-4 * 1:5: 1 Kódin 4:20 * 1:6: 2 Tes 3:9 * 1:7: 1 Pita 5:3 * 1:8: Lóma 1:8

kí yé ngópu, nmî Mî ka kî diyé dniye, yâpwoni ghê a t:a. Yi lama a tóó ala ngwo yâpwo ndêndê p:uu nmye dpodo té, u mo u kwo nmye ngêpê té, *

¹⁰ Tp:oo nmye t:âât:ââ ngmê, mbóó p:uu wa a ndê, pini n:iî kpêênî a pyidu ngê, Yesu. Vyílo yi pini ngê nmî kpadakpada tédê wa dyé nmo. *

2

Póól p:uu ntee dryen:aa dpodo, Tesalonika

Dpodo 16:11-17:9

¹ Nmî tídê mbwó yoo, nmyi lama kíyedê tóó, nmî dpodo nt:u nmyi vy:o mí kele.

² Nmyi lama mye tóó, nmye ghêlí k:iî dpîp:e lee dniye, Pilipay tpémi y:oo Sailas k:iî mywenemywene kalé nyópu, mye kpaka nyópu, ngmênê nmî Yâpwo ngê a wêdêwêdê kalé nmoo, u kópu dyuu nmye nm:uu vyu. K:omo tpile yoo woni nmî p:uu dnye d:uu, ngmênê ye dênmee nkíngê. *

³ K:omo tpile nmî pi dmi ala ngwo nmye a dyede ngmê, ngmênê nmyi lama kíyedê tóó, Dp:oo pi dódó pyu yoo, dpîno k:omodanê nyédi, dp:oo dono pyu yoo.

⁴ Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî pyaa dniye, u l:êê díy:o yinê dpodo kalé nmoo, u kópu dyuu vyílo yinmo tpapê ngê. U yi nmo daa kwo, Pí kní ye pi mb:aa ngê nmî pyaa dmi, ngmênê u yi nmo a kwo, Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê nmî ya, pini n:iî ngê nmî gha dmi dye ghi yintómu a y:enê. *

⁵ Nmyi lama ka tóó, nmyi gha dmi dênmeen:aa ngêêpí dé, nmyi tpile kní yi pyinê tumutumu dpîp:o ngwódu, ngmênê ntênê nmye nmeen:aa danêmbum. Chóó Lémi ngê dpo kpa dmi. *

⁶ U yi nmo dêpwo kwo, Nye chaa kalé nmédi, u yi nmo myedêpwo kwo, Kn:aa yéli y:oo myenye chaa kalé nmîne. *

⁷ Yesu Kédisu ngê u dyépi ngê a pyódu nmoo, nmyi kada kaa nmoo, u l:êê díy:o u ntââ nté ndapí nmye p:oo dmy:ee doo, u kópu daapodoo ya. Ngmênê tpile nmye dpîp:e dmy:ee ngê. Pyââ tpómu mbópó ka nuw:o ngê ntee a vuywo yédi, nmyi vy:o yinté nuw:o ngê nmeen:aa paa.

⁸ Nmî tp:ee ntee tpile ngê nmyi pyaa dniye, nmî Mî u kópu mb:aa nmye nm:uu vyu, myenté dononi nmyi l:êê díy:o pi kní y:oo nmo wo d:uu ngópu, u ntââ ponmo vy:ungo. Nmyi nuu ghi dmi nmî nódo d:ud:umbiy:e yaa wo.

⁹ Nmî tídê mbwó yoo, nté ndapí nmye dênmee a dmyinê, apii? Nyââ, nmyi lama kíyedê tóó, w:êênî ngídí vy:o nmee a dpodo, nmî ndapí nmî chóó nmee a kmênêkmênê, yi ngwo nmî Mî u kópu mb:aa nmye myenmee a tpapê. *

¹⁰ Dini ghi n:iî ngê nmyi vy:o nmeen:aa ya, nmî Lémi ka u ngwo nmyi kélímí mbê dniye, ngmee u kópu dpîpíngmê d:uu ngê, dye ghi yintómu nmyi ngópu nmeen:aa dpodo, nmî Mî ngópu myenmeen:aa dpodo. Nmyi vy:o mb:aamb:aa ngê nmeen:aa dpodo, dpîpíngmê kn:aadi ngê, doo u ntââ pi ngê yipe tee kópu nmî p:uu daawa vyi.

¹¹ Pi ngê tp:oo módó tp:oo mää yoo maa p:uu ntee a kapí too, maa p:uu yinté nm:uu kaa nmyoo. *

¹² Nmî chóó nm:uu dêêpí kê nmyoo, nmyi nuw:o dmi nmî chóó nm:uu l:âmo ngê, nmî Mî u maa p:uu paa nmî chóó nmyi nuwo nm:uu kwólu. Yinê a

ngmidi nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo, nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu té.
*

Tesalonika tpémi yi kélîmî u lêê dîy:o nmî Mî u ngwo kwuno ngópu

¹³ Ala kópu u lêê dîy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi myeno kwunokwuno ngê, dini ghi n:ii ngê nmî Mî u kópu dyuu nmye daa pi u kópu dyuu vy:ii ny:ee tumo, ye nmyi kélîmî mbê dniye. Nmyinê nmye daa pi u kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu, ngmênê Yâpwo Ndêndê u kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu. Nyââ, nmî Mî u kópu dyuu vy:ii ny:ee ngópu, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye, ala ngwo yi kópu dyuu yi nt:u dmi nmyi vy:o kíyedê kelekele. *

¹⁴ Nmî tidê mbwó yoo, yi kópu dyuu ngê u vyîmî pyu ndîi ngê dê pyódu nmyo. Njuda Wee u kwo Yesu Kédisu u yoo vy:o yélini a ghê dniye, dononi dnya a vyîmî, yinté dono myenmyee a vyîmî. Nju tpémi y:oo ntee dnyimo a kpakakpaka dé, nmyi chóó nmyi dyámê tpémi y:oo yinté myednyimo a kpakakpaka nmyo. *

¹⁵ Yi Nju tpémi yi kn:ââ knî y:oo Chóó Lémi u komo kapî pyu yoo wunê a vya tumo, nmî dye ghi ngê nmî Lémi Yesu vya ngópu, myednye kpakakpaka nmo. D:ud:umbiy:e Chóó Lémi ka doo u nuu u yoo ngê dê pyaa dmi, pi yintómu yi p:uu a d:uu té. *

¹⁶ U yi nmo a kwo, Pi dyêêdî yintómu nmî Mî kóó k:oo nm:uu kaa té, ngmênê Nju tpémi y:oo nmî maa a nkokonkoko ngópu. Yi kn:ââ knî y:oo dononi dnya a d:uud:uu dé, nmî Mî nódo kaa dniye, nmî dye ghi ngê Tp:oo mb:ii ngópu, yi dono nódo nye kele, wod:oo nmî Mî ngê u nkwo mb:ii too, ntênê wa kpada té, ye daawa kedede. *

Póól ngê u yi u ngwo doo kwo, Tesalonika tpémi m:aan:aa m:uu té

¹⁷ A tidê mbwó yoo, lukwe dîy:o pi knî y:oo a pi nmye a dyede ngópu, nmyedpo, Nmyi yi dmi u ngwo daa kwo. K:omodanê kópu yila. Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o a ngm:ii kalé nmo, nmyi lêê dîy:o nmea a tpyóó. U yi nmo ntênê a kwo, Daa kêmakêma monon:aa mumu nmyo. K:omo tpile ala ngwo nmyi vy:o dênminê wee, ngmênê nmî nuw:o k:oo anmînê nuw:onuw:o nmyo.

¹⁸ Nê, Póól, ndê kópu nmye ngmênê tpaépê, daa ng:êêntómu nê, Ngîn:uu m:uu té, ngmênê Setan ngê a maa nkoko ngê.

¹⁹⁻²⁰ Nyââ, ndêndê ngê u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu wa a diyé, ngîma anmîn:aa kwo, daanmyi mywenemyewene kalé nê, nmyi lêê dîy:o w:aa anîmo pyw:oo, myenté nmyi lêê dîy:o wa chaa kalé nê, mu kópu u dîy:o ntênê u kwo nmye kélîmî té, nmyi lêê ghi mb:aamb:aa dé. *

3

Kópuni u lêê dîy:o Póól ngê Timoti Tesalonika dy:ââ ngê

¹ A tidê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Aténi noo a ya, noo a nuw:onuw:o nmyo, nmyi lêê dîy:o tpyóó ngê y:a y:a nê pwiyé wo, doo u ntââ ngê a ka pyodo. Dini ghi n:ii ngê Timoti a ka a loo, nmye nê dy:ââ ngê, a mo Aténi noo a ya. *

* 2:12: Pilipay 1:27 * 2:13: Nkal 1:11-12 * 2:14: Dpodo 17:5 * 2:15: Dpodo 2:23 * 2:16: Lóma 1:18 * 2:19-20: Pilipay 4:1 * 3:1: Dpodo 17:15

² Nmyi lama kîyedê tóó, nmî mbwó Timoti k:ii nmî Mî p:uu nipi nye dpodo nódó, Yesu Kédisu u kópu dyuu nipi nye tpaépê too. Nmye nê dy:ââ ngê, kwonê, Yi kélímí p:uu nyi wêdêwêdê kalê té. *

³ Kwonê, Nmî Lémi u maa p:uu dononi wunê vyímí tumo, yi dono kní yi l:êê díy:o yi máádi kídangê kuwo ngmê. A tídê mbwó yoo, nmyi lama kîyedê tóó, nmî Lémi ngê p:uu ndiye pyu kní ye yepê, Pi dono kní y:oo adnyi kpakakpaka nmyo.

⁴ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o nmee a kwo, munmyenê, Adnyi kpakakpaka nmyo. Nmyi lama kîyedê tóó, vyílo yi kópu nmye yidoo pyodopyodo. *

⁵ Yi kópu u l:êê díy:o noo a nuw:onuw:o nmyo, nê, Lónté wunê kélímí té. Nê, Apê Setan ngê dpodombiy:e da tókó té, nmî Lémi u maa da kuwo ngmê, yi vy:o módó nmeen:aa dpodo. U ya a nga doo kwo, Nmyi p:uu kópu ngmêní ny:oo, u l:êê díy:o Timoti nmye nê dy:ââ ngê. *

⁶ U kuwó dini ghi ngê Aténi nê kuwo ngê, ala ngwo Kódin anîmo dpodo. Dini ghi n:ii ngê Timoti pini dê Sailas y:oo al:ii mínê pyw:ee noo, a gha mb:aamb:aa ngê pyódu ngópu. Timoti ngê a ka pê, Nmî Lémi ka ntênê kîyedê kélímí té, myenté yi nuu ghi dmi numo nódó mye tóó. A ka pê, Kîyedê cháâcháâ ngi. A ka pê, U yi nga ntee a kwo, N:uu m:uu té, a ka pê, yinté u yi y:e myewunê kwo, Nmî m:uu. *

⁷ A tídê mbwó yoo, yi kópu u l:êê díy:o a nuw:o kîmêd:a l:âmo. K:omo tpile dono vy:o aní kwo, ngmênê dini ghi n:ii ngê nmyi kélímí p:uu n:aa nuw:o yédi, a gha mb:aamb:aa Ndîi ngê dpí pyódu.

⁸ Nmî Lémi ka dnyinté anmyi kélímí knomomê, ye aní nuw:onuw:o nmyo, a ya dono ngê wa pyódu.

⁹ Nmyi l:êê díy:o nmî Yâpwo Chóó Lémi dpodombiy:e n:aa kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o w:aa ndîi a ka a kpo.

¹⁰ W:êêní ngídí vy:o dpodombiy:e n:aa ngêpê yédi, u ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo. Kópuni kní yi l:êê díy:o nmyi kélímí doo u ntââ ngê da pyaa dmi, u ya a nga a kwo, Ndîi ngê n:uu pyódu té.

¹¹ Nmî Mî Chóó Lémi ka nmo ngêpê nyédi, myenté nmî Lémi Yesu ka myeno ngêpê nyédi, nmî maa y:oo wa yé ngmê, nmye u ngwo anmo lee dmi.

¹² Nmyi l:êê díy:o myeno ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê nmyi pi ka vyuwo ndîi ngê a pyódu ngê. Nmyi nuu ghi dmi ntee nmî nódó wunê tóó, yoo yi nuu ghi dmi yinté nmyi nódó myechoo a ya, myenté nmyi nuu ghi dmi numo nódó ntênê dny:oo ya.

¹³ U yi nmo a kwo, Nmî Lémi Yesu ngê a wêdêwêdê kalê nmyine. Wéni n:ii ngê wa a diyé, u yoo wa danê té, nmî Mî Chóó Lémi ngîma nipi wamí kaa nmo. U yi nmo a kwo, Yi ngwo dyââpe nmyi p:uu daapêdê pyw:ee ngê. *

4

Chóó Lémi u nuu u yoo ngê dmyinê kwo

¹ A tídê mbwó yoo, kuwókuwó wéni ngê dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya, nmî Mî u nuu u yoo ngê dmyinê kwo. Yi máádi wunê nmye kînm:uu kéma ngê, mb:aamb:aa ngê nmye kîgha ngmê. Nmî Lémi Yesu u l:êê díy:o nmîné kwunokwuno nmyo, yi máádi dpodombiy:e dmyinê kîgha.

* 3:2: Dpodo 16:1; 2 Tim 3:12   * 3:4: Dpodo 14:22   * 3:5: Pilipay 2:16   * 3:6: Dpodo 18:5

* 3:13: Pilipay 1:9-10

² Dêêpîni nmî Lémi Yesu u pi mbêmê nmye nmo kpo, nmyi nuwo kîdangê kuwo.

³ Nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Ntee n:aa tóó, a yoo yinté myedny:oo ya, pyââ ti mââ ti yi vy:o kîngê ya. *

⁴ Nmyo ngmêngmênté nmyi chóó nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngê dmyinê y:eñey:eñé dé, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya, mywene nmye kîngê kwo. *

⁵ Yélini yi lama nmî Mî daa tóó, pyââ ti mââ ti yi yélini yi nuu u kópu ngê ntee a ya yédi, yinté kîdmyengê ya. *

⁶ Nmyi vy:o pini ngmê u mbwó u kuwó kîngê pwiyé, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê yi pini ka ntââ wa a vy:u. Yi kópu wunê nmye kînm:uu kwódu ngê.

⁷ Daa pyââ ti mââ ti yi l:êê díy:o nmî Mî ngê a ngmîdi nmoo, ngmênê yoo mb:aa u yi u ngwo ye kwo. Ntee a tóó, u yi u ngwo a kwo, Yinté myedny:oo ya. *

⁸ Pini n:ii ngê yi kópu dyuu u wépi wa puwâ, daa pi ntee pi u kópu u wépi yuu puwâ, ngmênê nmî Mî u kópu u wépi yuu puwâ, pini n:ii ngê u Ghê Dmi nmye a kpo. *

⁹ Nmî tídê mbwó yoo, nmî lama ka tóó, yélini yi k:ii Yesu ka nmyinê kêlímî té, nmyi nuu ghi dmi numo nódo wunê tóó, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê yi kópu nmyi nuwo chóó a kwólu. Doo u ntââ yi kópu p:uu kópu nmye daamu anmo d:êê. *

¹⁰ Nmî lama ka tóó, Yesu u yoo yélini Másídóniya Wee u kwo p:aani p:aani wunê pyede, yi nuu ghi dmi nmyi nódo wunê tóó. Nmî tídê mbwó yoo, nmîné kwunokwuno nmyo, yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya.

¹¹ Nuw:o ngê dmyinê paa, kópuni p:uu nmyi pi dmi daa pyede, yi kópu p:uu kópu nangmê vyi. Kîdmyengê líme, nmyi chóó kîlí dmyinê dpodo. Yi kópu dé wunê nmye kînm:uu vyi too. *

¹² Yinté anmyi ya knomomê, ye pi knî ye yoo mb:aa ngê anmyi pyaa dmi, nmyi nté ndapí u ntââ mbêmê adí ya, doo u ntââ pi knî ye mēdaanmyi dmyinê dē. *

Yesu u yoo vy:o yélini pw:oo dniye, kópuni y:e wa pyódu

¹³ Nmî tídê mbwó yoo, Yesu u yoo vy:o yélini nmyi vy:o pw:oo dniye, yi p:uu kópu nmye ngmênminê tpaépê. Kuwa yélini yi vy:o pini n:ii dpí pw:onu, u l:êê díy:o yoo dpodombiy:e a mbê nyédi, mu kópu u díy:o yi lama a ya yédi, dpo, Nmî mbwó daamunmî m:uu. U yi nmo daa kwo, Nmyi gha dmi yinté dono ngê choo pyodopyodo. *

¹⁴ Ala kópu ka ntênê nmî kêlímî mbê dniye, Yesu ntee pwene, ntee mēdê pii wo, u yoo vy:o yélini a dpí té, díyo nmî Mî ngê yinté wamêdê pyidu té.

¹⁵ Nmî Lémi u kópu dyuu nmye ngmênminê tpaépê. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, u yoo vy:o yélini mwiyé dpí dniye, daawa a kuwo té. Nyââ, mwiyé wa a pyidu té, kóó k:oo wa kaa té. Yélini yi k:ii yi ngwo anmî ya, kóó k:oo nipi wa kaa nmo. *

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê maadí ada a kwo, dpodombiy:e nmo wa a mbwólu, enjel yoo yi kada pini ngê Chóó Lémi u nkéli dpuwó wa a wuu, nmî Lémi mbóó p:uu u ngwo wa a ghî. U yoo vy:o yélini wunê pw:oo dniye, mwiyé wa a pyidu té,

* 4:3: 1 Pita 1:16 * 4:4: 1 Kódin 6:13,15 * 4:5: Lóma 1:24-28 * 4:7: 1 Pita 1:15 * 4:8: Luukí 10:16 * 4:9: Njon 13:34 * 4:11: Epeso 4:28 * 4:12: Kílosa 4:5 * 4:13: 1 Kódin 15:20; Epeso 2:12 * 4:15: 1 Kódin 15:51-52

17 u yoo vy:o yélini yi kii yi ngwo anmî ya, yi yéli yi kii kwodonkwodo wa a dané nmo, mbóó p:uu wa km:êê nmo, nkalí too pee dmi u mênê nmî Lémi ngé y:i aminé pyódu nmo. Yi ngwo nmî Lémi ngé daawa a kuwo nmo, nipi anmîn:aa ya, dye ghi yintómu.

18 Nmî tidê mbwó yoo, yi kópu knî yi l:êê díy:o nmyi nuw:o dmi moo l:âmo tóó.

5

Nmî Lémi u diyédiyé u t:âât:ââ

1 Nmî tidê mbwó yoo, wéni n:ii ngé nmî Lémi wa a diyé, yi wéni p:uu kópu nmye daanmo d:êê, *

2 mu kópu u díy:o ala kópu wunê nmyi lama ka a yaa wo. Kpáápi ngé ngomo chóó ntee dpî ngwéti, nmî Lémi wéni n:ii ngé wa a diyé, yoo yinté wa ngwéti té. *

3 Kuwa yéli nmî Lémi p:uu daadnyi nuw:o, awo, Mb:aamb:aa ngé nmo pyede, kópu nmo daangmêwa pyódu, ngmênê yi ngwo nmî Lémi ngé wa ngwéti té, wamye dyênê té. Doo u ntââ daawa mbêpê dmi. Mbwili ngé pwopwo ntee dpî kaalí, yinté y:e wamye pyódu. *

4 Nmî tidê mbwó yoo, dp:ee yinté yéli. Dp:ee mgídi u yoo, w:êênî nmye pyede. Kpáápi ngé ngomo chóó ntee dpî dyênê, nmî Lémi ngé yinté daawa dyênê nmyo.

5 Nmyo yintómu wo u yoo, w:êênî nmye pyede. Dp:oo mgídi u yoo, mgídi vy:o dp:ono pyede. *

6 Yi kópu u l:êê díy:o doo u ntââ daanmî líme, myedaanmî dpî. Kuwa yéli daa yi lama a pyede, a dpî té. Nuw:o dono ngé kíngmê dóó nmo, mb:aamb:aa ngé paa vyyuwo kmêle, nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngé kîgha koo.

7 Yoo w:êênî daa dpî nyédi, mgídi vy:o a dpî nyédi, myenté mgídi vy:o ndee pyu yoo a ghétighéti nyédi.

8 Ngmênê nmo wo u yoo, nmî Lémi u maa nuw:o mbêmê kîgha koo. Lede knî y:oo yi káped:ê ntee a tpyé tumo, yi mbodo u dópó yi mbêmê ntee a kwo nyédi, yinté nmo pyede, nmî Lémi ka nmo kèlímî té, nmî tidê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó, myenté nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngé kóó k:oo díyo wa kaa nmo. *

9 Nmî Mî ngé daa nmî kpadakpada u l:êê díy:o a ngmídi nmoo, ngmênê u yi u ngwo a kwo, Nmî Lémi Yesu Kédisu ngé kóó k:oo kaa nmîne.

10 Nmî l:êê díy:o pwene, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, A yoo kamí ngé nî pyódu té. Dini ghi n:ii ngé wa a diyé, k:omo tpile mwiyé anmî pw:oo dmi, ó yi ngwo anmî ya, ngmênê kóó k:oo wa kaa nmo, mb:aamb:aa ngé nipi anmîn:aa ya. *

11 Yi kópu mbêmê nmyi nuw:o dmi moonumo l:âmo tóó, dpînumo wédêwédê kalé tóó. Yi kópu ala ngwo ntee nmye d:uud:uu ngmê, yinté dmyinê d:uud:uu. *

Póól p:uu yi kuwókuwó kópu

* 5:1: Mát 24:36 * 5:2: Mát 24:42-44 * 5:3: Luukí 21:34-36 * 5:5: Epeso 5:8-9 * 5:8: Epeso 6:14,17 * 5:10: Lóma 14:7-9 * 5:11: Njuda 1:20-21

12 Nmî tîdê mbwó yoo, nmîno kwunokwuno nmyo, nmî Lémi ngê yélini nmyi vy:o a dpodo kalé too, dmyinê chááchââ dé. Nmyi kada a wee, nmyi kuwó vyílo yiwunê mbumu nyédi. *

13 Nyââ, ntênê dmyinê chááchââ dé, yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, mu kópu u díy:o y:oo a ngêêpî nmyo. Mb:aamb:aa ngê noko dmyinê ya.

14 Nmî tîdê mbwó yoo, nmyi vy:o yélini a mgeemgee nyédi, yi kuwó dmyinê mbumu. Yélini a nkíngê té, dmyinê wêdêwêdê kígha dé. N:ii knî ye kópuni doo u ntââ ngê adí ya, dmyinê ngêêpî dé. Pi knî ye nmyi mbodo l:âmo dmi límílmí ngê kídangmê ngêpa. *

15 Ntââ vyími ngê kêê nangê t:oo, ngmênê numo ka dmyinê mb:aamb:aa, pi knî ye myedmyinê mb:aamb:aa. *

16 Dye ghi yintómu w:aa nmyi mênê choo ya, *

17 dye ghi yintómu dmyinê ngêpê. *

18 K:omo tpile ló kópu ngmédê pyaa knomomê, ngmênê nmî Mî dmyinê kwunokwuno, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Yesu u yoo vy:o yélini a wee, yinté dny:oo ya. *

19 Yélini nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê a dpodo té, ye nangê kwódu, ndyuw:e k:ii nangê nt:ââ. *

20 Kópuni dyuu yi ghéni dmi mbêmê adnyi tpaépê dé, k:omo tpile ngê nmye kíngê pyaa dmi.

21 Kópu yintómu dmyinê myeme dé, kópuni mb:aamb:aa, dmyinê d:uud:uu, *

22 kópu dono yintómu yi wépi dmi dpî pwaa yó.

23 Nmî Mî ngê u kwo a kââdi nmo, nmyi l:êê díy:o u kwo nmo ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Ntee a tóó, yinté pyódu nmyine, d:ud:umbiy:e. U yi nmo a kwo, Nmyi ghê dmi knî ye choo a vyyuwo, nmyi nuw:o knî ye choo a vyyuwo, nmyi pââ knî ye myechoo a vyyuwo, u dí, wéni n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé, yi ngwo dyâape nmyi p:uu daapêdê pyw:ee ngê.

24 N:ii ngê a ngmídi nmyoo, daawa dóó nmyo, yinté mb:aamb:aa ngê wa pyódu nmyo. *

25 Nmî tîdê mbwó yoo, nmî l:êê díy:o nmî Mî ka myedmyina a ngêpê.

26 Yélini yi k:ii Yesu ka nmye kélímí té, nmyi chóóchóó dponumo chipé tóó.

27 Nmî Lémi u pi mbêmê ala kópu nmye nínê tpaépê, ala pwepwee pee Yesu u yoo yintómu yi ngêêdí dpo kp:aa yó.

28 Nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê nmye choo a vyyuwo.

Wu u dí.

2 TESALONIKA

Dini ghi n:ii ngê Póól Kódin mwiye doon:aa dpodo, Yesu u yoo yélini Tesalonika dnya a ya, Póól ngê pweepwee pee ye ngmê dy:ââ ngê, u pi 1 Tesalonika. Wiki knî ngmêmi loo, pi knî ngmê Tesalonika a ndê dniye, Kódin a lee dniye, Póól ka mdoo y:oo a núw:o ngópu. Yi kópu u l:êê díy:o Póól ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Tesalonika tpémi ye dy:ââ ngê. Ala yi pweepwee pee.

¹ Mw:ââkó a tidê mbwó yoo, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, Tesalonika. Nê Póól, Sailas pini dê Timoti yi k:ii, ala pweepwee nmye nmínê dyede. Nmí Lémi Yesu Kédisu ngê nmí Mí Chóó Lémi ka a kââdí nmoó.

² Yi Lémi dê y:oo dny:oo a ngêêpî nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vyuwó.

Póól p:uu y:oo nmí Mí u ngwo dnye kwunokwuno

³ Nmí tidê mbwó yoo, dye ghi yintómu nmyi l:êê díy:o nmí Mí nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u díy:o ala ngwo nmyi kélímí ndíi ngê a pyodopyodo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ndêndê ngê nye tóó. *

⁴ Yi kópu u l:êê díy:o Yesu u yoo knî yi vy:o nmyi pi dmi nmí chóó nmo kmímí too. Yenmímo, Tesalonika tpémi, yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, k:omo tpile dono yilí wunê vyímí ngópu, ngmênê nmí Lémi daa mb:iimb:ii ngópu, ntênê u kwo a kélímí té. *

Chóó Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u

⁵ Ala ngwo nmí Lémi u l:êê díy:o dono yilí nmyinê vyímí ngmê, ngmênê nmí Mí ngê yoo ntênê yinê dpí kóté kwolo. Ntââ ye wa a vy:u, ngmênê ala kópu nmye wa vyi, nmyewo, Ú ntââ ngê dmye pyaa dmi, a kêê k:oo anyi ghê dmyeno. *

⁶ Nyââ, kópuni pi knî y:oo a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi ngê ntênê wa pwila té. N:ii knî y:oo a mgíní vyímí kîgha nmyoo, ntââ ye wa a vy:u, *

⁷ ala ngwo nmye mgíní vyímí nyédi, díyo mb:aamb:aa nmye wa a kê, nmo amyeda kê. Yi kópu wa d:uu, dini ghi n:ii ngê nmí Lémi Yesu, u enjel wêdêwêdê knî yi k:ii, mbóó p:uu wa ndê dmi. *

⁸ Yi ngwo ndyuw:e wa t:aa ngmê, yélini yi lama Chóó Lémi daa tóó, myenté n:ii knî y:oo nmí Lémi Yesu u kópu dyuu mb:ii ngópu, yi ngwo wa kpada t:oo. *

⁹ Ntââ ye wa a vy:u, d:ud:umbiy:e wa dyênê té, wa kéeé té, u nkîgh:ê daadnyi ya. Yi ngwo u pi ndíi ngê wa pyódu, u wêdêwêdê ndíi ngê amye pyódu, ngmênê yi yéli y:oo daamuwa m:uu ngmê. *

¹⁰ Yi ngwo u yoo knî y:oo adnyi chaa kîgha, n:ii yoo u kwo a kélímí té, u pi ndíi ngê wa pyódu ngmê. Nmyo myentee dé, amyenmyin:aa chaa kîgha, mu kópu u díy:o Yesu p:uu kópuni nmye nm:uu vyi too, yi kópu knî ye nmyi kélímí mbê dniye. *

Póól p:uu Tesalonika tpémi yi l:êê díy:o u ngwo dnye ngêêpî

* **1:3:** 1 Tes 1:2-3 * **1:4:** 1 Tes 2:19-20 * **1:5:** Pilipay 1:29 * **1:6:** Lóma 12:19 * **1:7:** Mát 25:31 * **1:8:** Mát 25:41; Lóma 2:8 * **1:9:** Mát 25:41,46; 2 Pita 3:7 * **1:10:** Kílosa 3:4

¹¹ Yi kópu u l:êê dîy:o dye ghi yintómu nmyi l:êê dîy:o nmo ngêpê nyédi. U yi nmo a kwo, Nmî Mî ngê u nuu u yoo ngê a pyódu nmyine, mu kópu u dîy:o u yoo vy:o kaa nmyoo. U wêdêwêdê mbêmê choo a ngêêpî nmyo, kópuni mb:aa nmyi kêlîmî mbêmê u yi nmye adî kwo, Nmî d:uu, u ntâa ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. *

¹² Yi kópu knî yi mbêmê nmî Lémi Yesu u pi ndîi ngê anmyi pyódu ngmê, amye chaa kalê nmyo, mu kópu u dîy:o nmî Mî, nmî Lémi Yesu Kédisu k:i: mb:aamb:aa ngê nmye wunê vuyuo nódó. *

2

Setan u Pi Dono u ngwo wa t:aa

¹ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî Lémi u wo ndîi p:uu nmye nmînê danê té. Nmyi lama kíyedê tóó, kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi Yesu Kédisu wa a diyé, nipi u kwo wa a danê nmo. *

² Ngmênê pi woni knî y:oo ala kópu nmye a tpaépê ngópu, nmyedpo, Nmî Lémi u wo ndîi wunê kî dyimê wo. K:omodanê kópu yila. Yi kópu nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngê pyódu, nmyi nuw:o dmi miyó ngê myekîngê pyódu. K:omo tpilê pi ngmê ngê yi kópu dêêpî tédê nmye vyu, ó ngmênê u kwo Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê nmye vyu, ó yinê ye pwepwee pee yedê yi kópu nmye nmo d:êê ngê, ngmênê k:omodanê kópu yila, ye namê ng:aa.

³ Pi ngmê ngê kîngê dóó nmyo. Yi wéni ghêlî daawa d:ii, pi yilî knî y:oo Chóó Lémi mwiyé wa mb:i: ngmê, u yi y:e daadî kwo, Choo y:enê nmo. Yi ngwo Pi Dono wa t:aa, pini n:i: ngê Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu wa kée té. Yi pini u pi ndîi ngê wa pyódu, ngmênê nmî Lémi ngê kuwó d:ud:umbiy:e wa dyênê. *

⁴ Yi pini nmî Mî p:uu adî d:uu, tpilêni yilî pi knî ye yâpwo dé, yi p:uu amyedî d:uu. Chóó u pi yi pwo wa knî, yâpwo ghê amî ghê, pi knî ye wa vyi, yewo, Nmyi yâpwo u d:aa d:a kâadî, yewo, yâpwo daamu a tóó, dmyinê chââchâa nê. *

⁵ Dini ghi n:i: ngê nmyi vy:o noon:aa kwo, yi kópu dyuu nmye kîn:uu vyi too, apii?

⁶ Kópu m:uu nmyi lama a tóó. Yi pini ala ngwo ghêlî daawa t:aa, u dye ghi ngê wa t:aa, mu kópu u dîy:o kópu ngmê ngê u maa da nkoko.

⁷ K:omo tpilê yi pini doongê ta, ngmênê pi knî y:oo u nuu u kópu dé ala ngwo a d:uud:uu tumo, Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu tumutumu a kéké tumo. N:i: ngê Pi Dono u maa a nkoko ngê, dini ghi n:i: ngê yi máadi wa kpêmî,

⁸ Pi Dono yi ngwo wa t:aa, chóó u pi wa knî, ngmênê nmî Lémi Yesu yi ngwo wa a diyé, u kópu mbêmê yi pini wa dyênê. Doo u ntâa yi pini nmî Lémi ngîma daadî kwo.

⁹ Yi pini dono dini ghi n:i: ngê wa t:aa, Setan u wêdêwêdê ndîi mbêmê kópu ndîi yilî wadî d:uud:uu dé, pi yilî wa dóó, yi kópu dé yi nyepênyepê u kópu ngê wa pyaa dmi. *

¹⁰ Yi pini d:ud:umbiy:e dono. Yoo ntênê wa dóó té, yi kpadakpada u maa p:uu wa kaa té. Ndêndê kópu dyuu wodaa mb:i: ngópu, ye nmî Lémi ngê kóó k:oo pê kaa too.

* **1:11:** Kílosa 1:10 * **1:12:** 1 Kódin 10:31 * **2:1:** 1 Tes 4:13-17 * **2:3:** 2 Tes 2:8 * **2:4:** Mát 24:5; Dan 11:36 * **2:9:** Mát 24:24; Tpyuu 13:13

11 Nyââ, ndêndê kópu dyuu mb:ii ngópu, wod:oo Chóó Lémi ngê kópu dyuu u myeme ngê doo u ntââ ngê pyódu too. Yi kópu u l:êê dîy:o k:omodanê kópu knî ye a kêlîmî té.

12 Kópu ndêndê ka daa kêlîmî mbê dniye, u yi y:e doo kwo, Dono kópu nmî d:uud:uu dé. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê wa kpada té.

Ntênê kêlîmî

13 Nmî tidê mbwó yoo, dye ghi yintómu nmî Mî nmyi l:êê dîy:o nmo kwunokwuno ngê, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi nmî Lémi nódó a tóó. Doo u ntââ tumu daanmî ya. Mwiyémwiyé dini ghi ngê nmî Mî ngê a ngmîdi nmyoo, apê, A kópu ndêndê ka wa kêlîmî mbê dmi, a kêê k:oo wanî kaa té, a Ghê Dmi yi mênê wanî yé. Apê, Ntee n:aa tóó, yi Ghéni Dmi ngê yinté wa pyódu té. *

14 Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu dyuu nmye nm:uu vyyu, nmî Mî ngê a danê nmyoo, kóó k:oo kaa nmyoo, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu ntee a tóó, yinté paa pyaa dmyeno.

15 Nmî tidê mbwó yoo, yi kópu u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi miyó ngê kîngê ya, kópuni nmye nm:uu vyi too, myenté kópuni pweepwee pee yedê nmye nmo d:êê too, yi kópu ntênê dpî mgîmî tóó, ye ntênê dmyinê kêlîmî. *

16 Nmî Mî nódó nmî nuu ghi dmi a tóó, ntênê nmo wunê vyyuwo yédi, dye ghi yintómu nmî nuw:o dmi yinê dpo l:âmo. Nmî lama ka tóó, daawa dóó nmo, kóó k:oo wa kaa nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o u kwo nmo ngêpê nyédi, nmî Lémi Yesu Kédisu ka nmyi l:êê dîy:o myeno ngêpê nyédi, *

17 yennîmo, Yi nuw:o dmi choo a l:âmol:âmo dé, myechoo a wêdêwêdê kîgha dé, kópu mb:aa yilî u ngwo pîdny:oo d:uud:uu dé, u ngwo myepîdny:oo tpaépé dé.

3

Póól p:uu y:oo u ngwo ye vyi ngópu, yepê, Nmî l:êê dîy:o dmyina a ngêpê

1 Nmî tidê mbwó yoo, nmî l:êê dîy:o dmyina a ngêpê. U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê choo a ngêêpî nmo, pi yilî knî y:oo u kópu dyuu u ngwo paa ny:ee y:e. Myenté, u kópu dyuu ka ntee nmyi kêlîmî mbê dniye, ala wee u kwo pi yilî yinté u kwo myepaa kêlîmî mbê dniye. *

2 Nmî l:êê dîy:o myedmyina a ngêpê, nmî Lémi ngê yoo dono yi kêlê paa dyé nmîne. Nmyi lama ka tóó, pi yilî nmî Lémi ka daa kêlîmî té.

3 Ngmênê nmî Lémi ka nmye kêlîmî té, ntênê daawa dóó nmyo. Nmyi gha dmi wa wêdêwêdê kalê té, Setan kwulo wa dyé nmyo. *

4 Nmî lama ka tóó, nmî Lémi ngê wunê ngêêpî nmyo, kópuni nmye nm:uu vyi too, yi kópu nmye d:uud:uu t:oo, kópuni ala ngwo nmîné d:êêd:êê té, yi kópu amyenmyin:aa d:uud:uu dé.

5 U yi nmo a kwo, Nmî Lémi ngê ala kópu nmyi lama a kalê ngê, nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódó ntênê a tóó. Myenté, Yesu Kédisu ngê dono yilî ntee doo a vyîmî, u vyîmî pyu ngê yinté paa pyódu nmyine. *

Yélini dêdnyimo dpodo, Póól p:uu u ngwo ye dnye kwódu yé

* 2:13: 1 Tes 1:4; Epeso 1:4-5; 1 Pita 1:2 * 2:15: 1 Kódin 16:13; Lóma 8:30 * 2:16: Hipîlu 13:21; 2 Kódin 1:3 * 3:1: Lóma 15:30-31; Epeso 6:19 * 3:3: Njon 17:15 * 3:5: Hipîlu 12:2

⁶ Nmî tîdê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u pi ngê ala kópu nmye nmînê tpaipê. Yesu u yoo vy:o yélini a líme nyédi, myedaa dpodo nyédi, yi yéli yi vy:o a pwii dmyeno, nmî dnye dmi daa nyémî t:oo. *

⁷ Nmyi lama ka tóó, nmyi vy:o dênmeee a mgeemgee. Nmyi vy:o ntee nmee a dpodo, yinté myedmyina a dpodo. *

⁸ Nmyi ntépînâ knî yi k:oo dênmeen:aa kmaapî, ngmênê w:êênî mgídí vy:o nmeen:aa dpodo. Yi dpodo tédê nmî chóó nmî ndapî nmee kmênêkmênê, mu kópu u díy:o u yi nmo dêpwo kwo, Nté ndapî nmo dny:oo a kuwo.

⁹ U ntââ nté ndapî nmye p:oo dmy:ee doo, u kópu daapodoo ya, ngmênê tpile nmye dpîp:e dmy:ee ngê, mu kópu u díy:o u yi nmo doo kwo, nê, Nmî p:uu pídný:oo a mtyímwe ngêêpî.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê nmyi vy:o nmeen:aa kwo, munmyenê, N:ii daachoo dpodo knomomê, nté kímê pîpî.

¹¹ Yi kópu dé nmye dp:o vyi té, mu kópu u díy:o ala kópu kud:o ny:oo, nmyi vy:o pi knî ngmê daa dpodo nyédi, a líme nyédi, daa yi k:oo ghê wumê mbumu nyédi.

¹² Nmî Lémi Yesu Kédisu u pi ngê yi yéli yi kuwó dmyinê mbumu, yipi, Nuw:o ngê dmyinê paa, kilí dmyinê dpodo, nmyi ndapî nmyi chóó dmyinê kmênêkmênê. *

¹³ Nmî tîdê mbwó yoo, dmyina a mb:aamb:aa, kîdmyenêngê yé ngmê. *

¹⁴ N:ii ngê nmî kópu dyuu daawa ny:ee knomomê, dpî mya yó, kpeme u kwo dpî yaa dmyeno, mywene u ngwo paa ghê we.

¹⁵ Dpodombiy:e u kwo nangmê nod:e, mu kópu u díy:o nmyi mbwó, ngmênê u kwo dmyinê kwódu yé.

Póól p:uu yi kuwókuwó kópu

¹⁶ Nmî Lémi, n:ii ngê u kwo dpo kââdí nmo, dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyyuwo. K:omo tpile ló kópu nmye ngmêdê pyaa knomomê, nmye myechoo a vyyuwo, kîdangê kuwo nmyo. *

¹⁷ Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êêd:êê. A d:êê a mya yó, alanté n:aa d:êê yédi. *

¹⁸ Nmyo yintómu, nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê nmye choo a vyyuwo.

Wu u dí.

* 3:6: 1 Tes 5:14 * 3:7: Dpodo 18:3; 1 Tes 2:9 * 3:12: 1 Tes 4:11 * 3:13: Nkal 6:9; 1 Kódin 15:58
* 3:16: Njon 14:27 * 3:17: 1 Kódin 16:21

1 TIMOTI

Timoti Lisitída pi ngmê, p:aani n:ii Nkalásiya Wee u kwo a tóó. Dini ghi n:ii ngê Yesu ka kêlímí mbê wo, Póól p:uu kele, (Dpodo 16:1-3) p:aani p:aani nipi dpimon:aa dpodo. Dye ghi kní ngmê ngê Póól ngê Timoti kn:aa p:aani kn:aa p:aani dpimo dyede, Yesu u yoo y:i dpimon:aa wêdêwêdê kîgha dé. (1 Tesalonika 3:1-3, 1 Kódin 4:16-17) Dini ghi n:ii ngê Póól Lóma mbwa k:oo doon:aa kwo, (Dpodo 28:30-31) Timoti k:ii nipi dpimon:aa ya.

Dini ghi n:ii ngê Póól mbwa k:oo pwii wo, Timoti k:ii p:aani p:aani mēdpimon:aa dpodo. Epeso yi taa knopwo, Póól ngê y:i a kuwo ngê, kwo, Yesu u yoo chi wêdêwêdê kîgha dé. Yi ngwo Póól Másídóniya Wee u kwo loo, ala pweepwee pee Timoti ka y:i mîné d:êê ngê.

U kuwó dini ghi ngê Timoti ka pweepwee pee m:uu a d:êê ngê, u pi 2 Timoti.

1 Mw:ââkó Timoti, nê Póól, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Nmî Mbwámê Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo, Yesu Kédisu p:uu myini dpodo, pini n:ii p:uu nmî nuw:o dmi a kwo. *

2 Timoti, dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o ní kaa nyoo, a tp:ee ntee pini ngê ní pyódu nyoo. Nmî Mí Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii mb:aamb:aa ngê nga dny:oo a vyyuwo, ye chi ch:anêch:anê, nuw:o ngmídi ngê dny:oo a pyépi.

K:omodané pyu yoo yi kópu dyuu

3 Dini ghi n:ii ngê Epeso nê kuwo nyoo, ala Másídóniya Wee u kwo nê loo, yi ngwo kópuni nga nê vyyu, chi d:uud:uu, Epeso chi ya, yélini y:oo k:omodané kópu kní yi mbémê yoo a ndiye kîgha tumo, yi kópu ye chi kwódukwódu.

4 Ala kópu ye chi tpaépê, yipi, W:êê tpémi yi k:omo danêmbum dé nama a nj:ii dé, myenté yipi, yoo yi kn:ââ yoo yi pi dmi namê dówodówo dé. Numo ka kwopwepe u kn:ââ yi kópu kní yi p:uu a kwo. Kópuni nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Ní d:uu, y:i daawa a w:ee ngmê. Yi kópu kêlímí mbémê nmî lama a tóó, daa kwopwepe mbémê. *

5 Yinté danêmbum ye chi kwódukwódu, mu kópu u díy:o nmî Lémi ka ntênê pídný:oo kêlímí, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê píchoo ya, yi gha vy:o tupwó daapíchoo ya, yi nuu ghi dmi numo nódo myepídný:oo ya.

6 Pi ngmê kní y:oo yi l:êê ghi dmi mb:aa a kuwo tumo, maa ndêndê kn:aadi ngópu, módó a danêmbum nyédi.

7 U yi y:e a kwo, Dêêpí kópu dyuu yoo yi lama nmî kwolo, ngmênê yi kópu dyuu d:uuwodê w:ee t:oo. K:omo tpile dpodombiy:e a mbumu nyédi, ngmênê daa yi lama a mbumu nyédi. *

8 Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi u dêêpí kópu dyuu mb:aamb:aa, ngmênê pi ngê doo u pee ngê kîngê vyi té.

9 Nyââ, daa yoo mb:aa yi l:êê díy:o yi dêêpí kópu dyuu nmo a kpo, ngmênê yoo dono yi l:êê díy:o, yélini yi mênê dêêpí daa tóó, yélini y:oo nmî Mí daa cháâchââ ngópu, kn:aadi te pyu yoo, yélini yi nuw:o dmi dyámê mbémê a wee, nmî Mí p:uu daa nuw:o nyédi. Nyââ, yoo dono yi l:êê díy:o yi dêêpí kópu dyuu nmo a kpo, n:ii kní y:oo yi pye mí daa cháâchââ tumo, ó pi dpí vya ngmê,

10 Ó a pyââ ti nyédi, ó a numo kpêépí nyédi, ó yoo dpí t:âmo t:oo, wop dpodo pyu ngê dpí pyódu t:oo, ó a k:omodané nyédi, ó k:omodané mbémê pi dpí

* 1:1: Kilosa 1:27 * 1:4: 1 Tim 4:7 * 1:7: 1 Tim 6:3-4

ndyiko t:oo. Nyââ, yinté yéli yi l:êê dîy:o dêêpî kópu dyuu nmo a kpo, mu kópu u dîy:o ndéndé kópu dyuu daa yi nuu u kópu ngé a tóó.

¹¹ Yi kópu nê w:ee ngé, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngé a ngmidi noo, u kópu dyuu tpaê u l:êê dîy:o a dpodo kalé noo. Yi kópu mb:aa u l:êê dîy:o nmî Mí u pi nmo kmîmî ngé.

Póól nmî Lémi ka u ngwo ch:anê wo

¹² Nmî Lémi Yesu Kédisu n:aa kwunokwuno ngé, n:ii ngé a dpodo u ntââ ngé dpo pyódu nê, mu kópu u dîy:o u lama doo ya, d:aa pi dódó pyu, u ngwo a ngmidi noo, u dpodo íedê a kaa noo. *

¹³ K:omo tpile mwiyé u pi noo a dyede, u ya a nga doo kwo, U kwee nê chápwo, u yoo knî yi p:uu myenoo a dono, ngmênê u kwo nê ch:anê wo, mu kópu u dîy:o daa a lama noo a m:ii, u ngwo u kwo dênnoo a kêlîmî. *

¹⁴ Nyââ, nmî Lémi ka ntênê nê ch:anê wo, kópu ndîi a nga ngmê d:uu ngé, a kêlîmî ndîi ngé a pyódu ngé, Yesu Kédisu u yoo yi nuu ghi dmi a nódo u ngwo yaa wo.

¹⁵ Ala kópu dyuu ndê kópu dyuu, yoo u kwo dny:oo kêlîmî, Yesu Kédisu pi dono yoo yi dono chedêchedê u l:êê dîy:o dyámê mbêmê a loo. Nê pi dono yoo yi vy:o pini ngmê, dono kópu d:uud:uu tédê pi yintómu nî t:ee kwólu, *

¹⁶ ngmênê Yesu Kédisu ngé pi knî ye dyimê pywuu ngé pyódu noo, a dono yilí ghêê too, apê, Pi knî y:oo yi kópu nê p:uu paa m:uu y:e, apê, a ka pêdê kêlîmî mbê dniye, ghê kamî u ngwo pêdê pyw:ee y:e, ghéni n:ii chedê ngé daawa pyódu.

¹⁷ King n:ii daawa pw:onu, chedê ngé myedaawa pyódu, chaa kígha koo. Yi pini mu ngmidi yâpwo ndéndê, doo u ntââ daanmî m:uu. Dye ghi yintómu u pi kmîmî koo, yinté choo ya.

¹⁸ Timoti, a tp:ee, kópuni nga d:a d:êê, chi d:uud:uu. Chóó Lémi u komo kapí pyu knî y:oo kópuni wunê m:uu a vyi tumo, nuw:o íedê dny:oo ya, Setan p:uu l:êê tédê dny:oo a wêdêwêdê kígha ngi. *

¹⁹ Nmî Lémi ka mb:aamb:aa ngé chi kêlîmî, dono kópu nangmê d:uu. Pi knî ngmê dono p:uu a nuw:o té, yi kêlîmî ntóó ngé u ngwo pyódu tumo.

²⁰ Yi vy:o pi miyó, Haimeneyas pini dê Aleksándê, Setan kóo wunê nî kaa doo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u pi daapídný:oo dyede. *

2

Ngêpê p:uu kópu dyuu

¹ Timoti, a tp:ee, ndîi kópu ngma ala. Yesu u yoo pi yintómu yi l:êê dîy:o dny:oo ngêpê. Dpodombiy:e dny:oo ngêpê, nmî Mí myedny:oo kwunokwuno.

² Myenté king yoo yi l:êê dîy:o dny:oo a ngêpê, kada pini yintómu yi l:êê dîy:o myedny:oo a ngêpê, mu kópu u dîy:o ntênê pêdný:oo a tpyuu nmo, mb:aamb:aa ngé u ngwo anmî ya, yoo nmî p:uu daapêdný:oo l:êê. Dnyinté adnya a tpyuu nmomomê, angénté anmî chápwo té, nmî Mí cháâcháâ dpodo ndîi ngé nmo amye pyódu.

³ Yinté ngêpê mb:aamb:aa, nmî Mbwámê Chóó Lémi ngé u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté a ka dny:oo a ngêpê.

4 U yi u ngwo mye kwo, Pi yintómu a yoo vy:o ghê dniye, ndê kópu yintómu yi lama myepaa yaa we. *

5 Yesu u yoo pi yintómu yi l:êê díy:o dny:oo ngêpê, mu kópu u díy:o Yâpwo ndêndê mu ngmidi a tóó, pi mu ngmidi u ntââ yoo u kwo yinë dpo kââdí, yi pini Yesu Kédisu.

6 Chóochóó u ghê y:ângo, pi yintómu yi l:êê díy:o pwene, nmî yikí dmi u pwo ghay wo. Yi ngwo nmo w:ee ngê Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu a kêê k:oo nî kââ.

7 Yi kópu tpapê u l:êê díy:o a ngmidi noo, u dyépi ngê a pyódu noo, yélini daa Nju tpémi, ye dy:ââ noo, a ka pè, Chin:aa ndiye kígha dé, ndê kópu dyuu ye chin:aa tpapê, a ka pèdny:oo a kélímî. Pi ngê kídangê vyi, Nê wunê k:omodanê. A tp:ee, dênîné k:omodanê, nmî Lémi u ngópu nîné ndê danê, ndêndê ngê a ngmidi noo. *

Pyââ mââ yoo yi kópu dyuu

8 Mââ n:ii knî y:oo yi gha dmi nmî Mí ka y:ee tumo, u pono mye vyápê nyédi, p:aani p:aani yi yéli y:oo yi kêê dmi ntênê dny:oo kapí dé, nmî Mí ka u ngwo dny:oo ngêpê. Yi yéli daa nod:enod:e pyu ngê dny:oo ya, myenté kwopwepe pyu ngê kídnyingê ya.

9 Myenté, u ya a nga a kwo, Pyââ yoo nuw:o mbêmê dny:oo taataa, kídnyingê pyââ mb:aa pyââ mb:aa, myekídnyingê a mââ kââ. Yi mbodo dyimédyimé ndîi kópu ngê ye kíngê ya, kpile u tpile knî yi l:êê díy:o myenté yi kpídî knî yi l:êê díy:o ndapí ndîi daapí dny:oo kéké, *

10 ngmênê pi ka vyuuwo ndîi kópu ngê ye choo ya. Pyópu n:ii knî y:oo dpo, Nmî Mí nmo chââchââ, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê yinté dny:oo ya. *

11 Nmî Lémi p:uu ndiye tédê pyââ yoo tumu dny:oo ya, kada pini yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmî dé.

12 Pyââ knî y:oo mââ yoo kídnyingê ndiye kígha dé, myenté ye myekídnyingê dy:oo, ngmênê tumu dny:oo ya.

13 Yinté a tóó, mu kópu u díy:o nmî Mí ngê Adam mwiyé a l:âmo ngê, Ivi kuwó a l:âmo ngê. *

14 Myenté, Setan ngê daa Adam yi dóó, Ivi yi dóó. Yi pyópu p:uu dono u kn:ââ wunê kwo, *

15 ngmênê nmî Lémi ngê pyââ yoo kóó k:oo myoo kaa té, mu kópu u díy:o pyââ ngmê ngê nmî Mbwámê yinë tpyó. Pyópu n:ii yoo u kwo a kélímî té, yoo yi nuu ghi dmi yi nódó a tóó, yi gha dmi nmî Mí ka dpí y:ee t:oo, yi nuw:o mbêmê u pono a vyápê nyédi, yi yéli kóó k:oo wa kaa té.

3

Yesu u yoo yi kada pini yoo yi kópu

1 Ndê kópu ngma ala. Nmî Lémi u yoo yi kada yélini a wee, dpodoni u pi ndîi ye dódó ngmê.

2 Yi kópu u l:êê díy:o n:ii ngê u yi adí kwo, Nmî Lémi u yoo yi kada pini ngmê ngê ní pyódu, yi pini u dono kíngmê ya. Yi pini u kpâm ngmidi choo ya, nuw:o mbêmê choo m:ii, chóochóó mb:aamb:aa ngê choo a tpyuu, pi knî ye pi mb:aa

* 2:4: 2 Pita 3:8-9 * 2:7: Dpodo 9:15 * 2:9: 1 Pita 3:3-4 * 2:10: 1 Tim 5:10 * 2:13: Gen 2:7,22 * 2:14: Gen 3:6

ngê choo ya. Pi my:oo ka vuyuwu u lama choo ya, yoo yi ndiye kîgha u lama myechoo ya. *

³ Yi pini ndapî u mb:aami ngê kîngê ya, daa mbwaa ndanî pyu ndîi ngê choo ya, daa kwopwepe pyu, daa gheteghete pyu ngê choo ya. Yoo yi dyââpe nuw:o ngê choo pwapî dé.

⁴ U kpâm ghee knî mb:aamb:aa ngê choo y:enê dé, tp:oo módó tp:oo mââ knî y:oo u dnye dny:oo nyêmi, myedny:oo chââchââ.

⁵ N:ii ngê u kpâm ghee knî dnyinté adi y:enê dé, nmî Lémi u yoo lónté adi y:enê dé?

⁶ Yesu u yoo vy:o pi kamî ngmê kada pini ngê kîngê pyódu, kminté adi mbodo ndîi mbodo ndîi, Setan u nt:anê u ngwo wa yââ, nmî Mî ngê kópuni u l:êê díy:o Setan kpada ngê, yi pini yinté amye kpada.

⁷ Pini n:ii kada pini ngê dpî pyódu, kuwa yéli ye pi mb:aa ngê myechoo ya, kminté daa yi nuu u pi ngê wa pyódu, Setan ngê u ngwo wa ngîmî. *

Kada pini yoo yi ngêêpî pyu yoo yi kópu

⁸ N:ii knî y:oo kada pini yoo a ngêêpî tumo, pi knî ye pi mb:aa ngê myedny:oo ya, yi dêê nkoo miyó ngê kîdnyingê kwo. Daa mbwaa ndanî pyu ndîi ngê dny:oo ya, myenté tpile ndapî yi mb:aami ngê kîdnyingê ya.

⁹ Ngmee u kópu n:ii Yesu Kédisu ngê nmo a pywáli ngê, u kwo ntênê dny:oo kélîmî. *

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê pi knî ngmê yinté ngêêpî pyu ngê anyi pyépi té, yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê mwiyé chi mumu dé. Yi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya knomomé, myenté pi ngê dono kópu yi p:uu daadi tpapê knomomé, ye nmî Lémi u yoo vy:o yinté dny:oo dpodo.

¹¹ Myenté pyópu n:ii yoo nmî Lémi u yoo vy:o a dpodo nyédi, pi knî ye pyââ mb:aa ngê dny:oo ya, yi chóochóo mb:aamb:aa ngê dny:oo a tpyuu dé, kîdnyingê pi p:uu danê, myekîdnyingê pi dódó. *

¹² Pini n:ii knî y:oo kada pini yoo a ngêêpî tumo, yi kpâm ngmêngmênté dny:oo ya, yi kpâm gheegheema mb:aamb:aa ngê myedny:oo y:enê dé.

¹³ Pini n:ii nmî Lémi u yoo vy:o mb:aamb:aa ngê adî dpodo, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê adnyi chââchââ, u kwo adnyi ng:aa, dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka kélîmî p:uu ye adî danê, mywene u ngwo daawa ghê.

Nmî Lémi u yoo ntee dny:oo kwo

¹⁴ Timoti a tp:ee, u ya a nga a kwo, Ala ngwo n:uu m:uu ngi, ngmêné ala pweepwee pee nga mwiyé ninê dyede,

¹⁵ mu kópu u díy:o kópu ngmê ngê a maa wa a nkoko knomomé, a nuw:o u ngwo any:uu m:uu. U ya a nga a kwo, Nmî Mî u yoo ntee dny:oo kwo, yi kópu lama ntênê choo ya. Ngomo k:ââ ghi dyuu mbêmé ntee a kwo, nmî Mî u ndê kópu dyuu u yoo knî yi pwo yinté mye kwo. U yoo woni wa tpalé dmi, u kópu dyuu pi knî ye angênté wa pyódu.

¹⁶ Yi kópu dyuu daa tédê kópu yuno dnyinédnyinê, yintoo kópu dyuu w:êê tpémi y:oo daangmê ny:ee ngópu. Nyââ, nmî Lémi p:uu kópu alanté a tóó,

Pi ngê pyodo,

Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê pi knî ye pi mb:aa ngê pyódu ngê.

Enjel knî y:oo m:uu ngópu,

Dyámê wo pe pi knî y:oo u pi mîné nyêmi ngmê,

u kwo a kélímí té.

Ala ngwo nmí Mí u nkígh:ê wumê tóó, u pi ndíi ngé myaa pyódu. *

4

Pi dódó pyu yoo yi p:uu kópu

¹ Nmí Mí u Ghé Dmí u pono ala kópu nmo w:ee ngé, mu dini ghi ngé pi kní ngmê nmí Lémi u kópu dyuu ka mēdaadnyi ng:aa, kmēna mbwee kní yi pono amēdnyi vyápê, Setan u enjel kní ye amyidnyi ng:aa. *

² Yi yéli adnyi k:omodanê, yoo adnyi dódó, yi dono kní yi l:êê dîy:o mywene y:e daadí kwo.

³ Pi kní ye yéyéé adnyi kwódukwódu, nté woni ye amyednyi kwódukwódu dé. Ngmênê nmí Mí ngé nté yintómu nmí l:êê dîy:o yiné l:ámo ngé, u ntáa anmí pípí dé. Nyââ, u kwo nmo kélímí té, u ndé kópu dyuu nmí lama a kwo. Yi kópu u l:êê dîy:o ntini n:ii u dîy:o nmo kwunokwuno ngé, u kwódu yé u kópu daangma a tóó, u ntáa anmí pípí dé. *

⁴ Tpile yilí yintómu nmí Mí ngé mb:aamb:aa ngé l:ámo too, yi kwódu yé u kópu daangma a tóó, yi l:êê dîy:o paa kwunokwuno koo, u ngwo paa pípí téme, *

⁵ mu kópu u dîy:o nmí Mí u kópu mbêmê myenté u kwo ngêpê u l:êê dîy:o, yi ntini dé mb:aamb:aa ngé nmo dpî pyaa dmi.

Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu mb:aa

⁶ Kópuni dyuu d:a d:êê té, yi kópu dyuu mwó kní ye wanyi tpapê knomomé, ye Yesu Kédisu p:uu dpodo pyu mb:aa ngé anyi ya. Ndêndé kópu dyuu n:ii ka nyi kélímí mbê wo, p:uu chi nuw:o, yiné wa wêdêwêdé kalé ngi.

⁷ W:êê tpémi yi danêmbum kní ye nama a ng:aa, nmí Mí u pi y:i daa t:a, yi kn:ââ anyi wunê kwo. Nmí Mí p:uu dpodo u l:êê dîy:o u ntáa ngé chi ya. *

⁸ Mbêpê pyu n:ii mbêpê p:uu a ndiye yédi, mbêpê tédê kada dp:uu ghê, dyámê mbêmê u pi ndíi ngé u ngwo dpí pyódu, ngmênê nmí Mí p:uu ndiye ndíi kópu ngé a tóó, pi ngé ghê kamí u ngwo dpo pyw:oo, nt:u ala ngwo dpí kaalí, mu dini ghi ngé myoon:aa kaalí.

⁹ Ndé kópu yila, pi yintómu yi lama choo ya. *

¹⁰ Yi kópu u l:êê dîy:o dpodombiy:e nmo dpodo nyédi, dpodombiy:e myino mgíní vyímí nyédi. Yâpwni ghê a t:a, vyílo yi pini p:uu nmí nuw:o dmi a kwo, pini n:ii pi yintómu yi Mbwámê ngé pyodo. Yélini yi k:i:i u kwo nmo kélímí té, kóó k:oo wa kaa nmo.

¹¹ Yi kópu p:uu chi ndiye kígha dé.

¹² K:omo tpile nyi pi kamí, ngmênê pi kní y:oo mbwódo kíngê m:uu ngi. N:ii yoo nmí Lémi ka a kélímí té, yi yéli y:oo l:êê ghi mb:aamb:aa m:uu dny:oo mumu dé. Mb:aamb:aa ngé ye chi danê, yi nuu ghi dmi nódó dny:oo ya, nmí Lémi ka ntênê chi kélímí, dyâape m:uu kíngmê ya, mu kópu u dîy:o pêdny:oo a n:ii ngi.

¹³ Wunté al:ii nínê tóó, nmí Mí u puku pee pi kní yi ngêédí cha a kpââ dé, yi kakêmé ye chi chámêchámê dé, ye myechi dêêpí, u dí nmye anê lé.

* 3:16: Njon 1:14; Mak 16:19

* 4:1: 2 Tim 3:1; 2 Pita 3:3; 1 Njon 2:18

* 4:3: Gen 9:3; Lóma 14:6

* 4:4: Gen 1:31; Dpodo 10:15

* 4:7: 1 Tim 6:20

* 4:9: 1 Tim 1:15

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê kada pini knî y:oo yi kêê dmi mêmê a yé tumo, ngmê ngê Chóó Lémi u kópu dyuu nga a vuu, dpodoni u l:êê díy:o Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê u ntâa ngê yi ngwo a pyódu nyoo, yi dpodo ntênê chi dódó. *

¹⁵ Yi kópu knî yi p:uu nuw:o dpodombiy:e choo kwo, yoo yi ngópu myechi d:uud:uu dé, ala kópu m:uu paa vyi y:e, Kí pini nmî Mî p:uu dpodo pyu mb:aa ngê ka pyodopyodo.

¹⁶ Nyóó nga cha a vuyuwu, yi ndiye kîgha tédê nangmê kn:aadi. Yinté kópu chi d:uud:uu dé, nmî Mî kóó k:oo u ngwo any:uu ghê, myenté yélini nga adnya a ng:aa, kóó k:oo amyimî ghê dmi.

5

Yoo dyêêdí dyêêdí yi cháâcháâ

¹ Nmî Lémi u yoo vy:o pi mbwee ngê ngmêdí kn:aadi knomomê, dnye ndíi ngê u kwo nangê mbwólu, ngmênê mî k:ii dpî chápu ngi, nuw:o ngê dpî wáti ngi. Pi kamî yoo mwó ngê dpî pyódu té, *

² pyáawe yoo nye ngê dpî pyódu té, pyáa kamî yoo ñídê ngê dpî pyódu té, yi p:uu nuw:o dono ngê kêê nangê t:oo.

Kuknwe knî ye vuyuwu

³ Kuknwe n:ii yoo yi ngêêpî pyu daa pyede, chi cháâcháâ dé, nmî Lémi u yoo ye dny:oo vuyuwu.

⁴ Ngmênê kuknwe n:ii tp:oo módó tp:oo mâa yoo a kwo, ó u kee yoo nye kwo, yi yéli u kwo dny:oo vuyuwu, ndíi kópu ngê ye choo ya. Dini ghi n:ii ngê tédê ngê dnya a ya, ye ntee doo a vuyuwu, yinté u nkwo u kwo dny:oo vuyuwu. Nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, Yi kópu dny:oo d:uud:uu.

⁵ Kuknwe n:ii u ngêêpî pyu daa tóó, u nuw:o nmî Mî p:uu a kwo, w:êênî mgídí vy:o u kwo a ngêpê yédi,

⁶ ngmênê kuknwe n:ii dnyinté a ya yédi, chóó u nuu u kópu knî yi p:uu a nuw:o yédi, k:omo tpile ghê a t:a, ngmênê u ghê dmi wunê dé pw:onu.

⁷ Yinté kópu ye chi kwódukwódu dé, kminté daa yoo yi nuu u kuknwe ngê wa pyaa dmi.

⁸ Yélini nmî Lémi u yoo vy:o a wee, yi yoo knî ye dny:oo vuyuwu, yi yoo njini knî ye ntênê dny:oo vuyuwu. N:ii ye daa vuyuwu yédi, dono kópu ndíi yu d:uu, nmî Lémi u kópu daa nyêmî ngê. Yélini u kwo daa kélímî té, yintoo dono daa d:uud:uu ngópu.

⁹ Daa kuknwe yintómu nmî Lémi u yoo vy:o dny:oo dpodo, ngmênê kada pini knî y:oo dny:oo myeme dé. Alanté pyópu u ntâa. U m:âa wonoy:a u pwo, pi ngmidi p:uu yéé wo,

¹⁰ pi knî y:oo alanté kópu p:uu dny:oo tpaépê, Tp:ee dmáâdí knî ye dpîmo a vuyuwu, pi my:oo knî ye dpîmo a vuyuwu, nmî Lémi p:uu dpodo pyu knî ye dpîmo a vuyuwu, ngópuch:anê knî ye myedpîmo a vuyuwu, dye ghi yintómu kópu mb:aa dpîmo a d:uud:uu dé. *

¹¹ Ngmênê kada pini knî y:oo kuknwe lvulu yoo kîngê dpodo kalê t:oo, mu kópu u díy:o yéyéyé u yi y:e m:uu adí kwo knomomê, nmî Lémi p:uu dpodo wa kpîpî ngmê,

¹² kópuni u kwo mwiyé wa vyi ngmê, k:omo tpile ngê ye wa pyódu, yoo yi p:uu u ngwo adnyi dané.

* **4:14:** 2 Tim 1:6; Dpodo 8:17 * **5:1:** Lev 19:32 * **5:10:** Hipîlu 13:2

13 Myenté ngomo k:oo ngomo k:oo módó adnyin:aa koko, dono ndîi amyednyin:aa d:uud:uu, pi knî yi p:uu adnyin:aa danê, daa yi k:oo ghê ye adnyin:aa mbumu, daa yi kópu knî yi p:uu ye amyednyin:aa mbumu. *

14 Yi kópu u l:êê díy:o u ya a nga a kwo, Kuknwe lvulu yoo mēdny:oo yéyéyéé, myedny:oo tpetpe, yi chóó yi p:aa knî ye mēdny:oon:aa vuuwo, mu kópu u díy:o yélini nmî p:uu a d:uu nyédi, kópu dono nmî p:uu daapaa vyi y:e. *

15 Yi kópu nga d:a d:êê, mu kópu u díy:o kuknwe lvulu ngmê knî y:oo maa ndêndê wunê a kuwo ngópu, Setan u maa p:uu kêdê ghê dmi.

16 Pyópu n:ii nmî Lémi ka a kēlîmî, u yoo vy:o kuknwe ngmêchoo kwo knomomê, ye vyîlo yi pyópu yi kuknwe ka yichoo vuuwo, ndapîni nmî Lémi u yoo knî y:oo wiki k:oo a kéké ngópu, yinté kuknwe ka d:uudpî nî. Kuknwe n:ii u ngêépî pyu daa tóó, yinté kuknwe knî ye yi ndapî choo lēpî.

Kada pini yoo yi myeme

17 Nmî Lémi u yoo vy:o kada pini n:ii knî y:oo yoo mb:aamb:aa ngê a y:enê tumo, pi knî y:oo mb:aamb:aa ngê dny:oo cháâcháâ dé. N:ii yoo dye ghi yintómu a dēépî nyédi, yoo mye ndiye kîgha tumo, pi knî y:oo ntênê dny:oo cháâcháâ dé, ndapî ye myedny:oo yémî.

18 Yinté kópu puku yedê alanté a tóó,

N:ii ngê u pudumakó choo dpodo kîgha,
komo kîngê kudu.

Choo dpodo, choo kmaapî.

Kópu m:uu ala,

Pi módó daa dpodo yédi,

u dpodo u pywuu dpo ngee. *

19 Pi ngmê ngê nmî Lémi u yoo vy:o kada pini ngmê p:uu yipe tee kópu angmê t:ee knomomê, u kwo ng:aa ngê kêê nangê t:oo, ngmênê pi miyó pyile knî y:oo yinté kópu mu ngmîdi yi pini p:uu angmê vyi knomomê, ye ye dpî ng:aa mb:anê.

20 Kada pini n:ii ngê yinté ngmêdê kn:aadi knomomê, nmî Lémi u yoo knî yi ngîma dpodombiy:e dpî ghâa kwéli, pi yintómu u ngwo paa nkîngê mbê dniye. *

21 Timoti a tp:ee, yi kópu nkéli ndîi kópu. Chóó Lémi u ngîma, Yesu Kédisu u ngîma, yi enjel yoo mye yi ngîma, yi kópu nga d:a d:êê, a dnye ntênê dpo nyeni. Ghêlî k:ii pi nangmê ghâa kwolo, ngmênê yi kópu ntênê dpo pyw:eeni, yi pini ndêndê ngê u ngwo dpî wáti ngi. Myenté yoo ñyóó nangê chámê, ngmênê l:êê ghi ngmîdi mbémê chí y:enê dé.

22 Pi ngmê u pwo ngêê dē limîlimî ngê kidingê yé dē, nmî Lémi u yoo yi kada pini ngê limîlimî ngê kidingê pyódu. Yi pini u l:êê ghi mwiyé daanyi mumu knomomê, u kuwó dini ghi ngê dono kópu angmêmî d:uu, ye nyi kn:ââ. Kn:aa pini u dono yinté m:uu kîngmê kaali, d:ud:umbiy:e pi mb:aa ngê chí ya.

23 (Ngmênê ala kópu nangê vyi, u ya a nga a kwo, Pi mb:aa ngê nî pyódu, u l:êê díy:o mbwaa ndanî ngê kêê daanê t:oo. A tp:ee, mbwaa ntee mbwaa nye ndanî ngê, wain knî my:oochi ndanî, mu kópu u díy:o ngm:oo dnyinté a ya yédi, yinê píchoo wêdêwêdê kîgha ngi.)

* 5:13: 2 Tes 3:11

* 5:14: 1 Kódin 7:9

* 5:18: 1 Kódin 9:9-11

* 5:20: Epeso 5:11

²⁴ A tp:ee, pi ngmê kada pini ngê limîlimî ngê nangmê pyódu, mu kópu u díy:o pi knî ngmê yi dono kópu yoo yi lama a pyede, yi myeme daa dpodo ndîi, ngmênê woni yoo tumutumumu a dono nyédi, díyo yoo vy:o tââ wa kaa dmi.

²⁵ Myenté yoo woni knî y:oo kópu mb:aa yoo yi ngópu a d:uud:uu tumo, woni knî y:oo kópu mb:aa tumutumumu a d:uud:uu tumo, ngmênê díyo tââ wa kaa dmi.

6

Wop dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

¹ Nmî Lémi u yoo vy:o yélini wop a dpodo té, yi kada pini yoo ntênê dny:oo chááchââ dé, mu kópu u díy:o yi l:êê díy:o pi ngê nmî Mî u pi daapaa dyênê ngê, nmî Lémi Yesu u pi myedaapaa dyênê ngê. *

² Yi kada pini n:ii Yesu ka wa kélímî mb:anê, u pi tédê ngê ye kîngê pyódu, kîngê vyi ngmê, Nmî kada pini nmî mbwó ngê dê pyódu, mēdaanmî chááchââ. Ngmênê dpodombiy:e p:uu dny:oo dpodo, mu kópu u díy:o yi pini nmî Lémi ka mye kélímî, u nuu ghi yi nódo a tóó. Yi kópu dyuu pi knî ye chi tpaépê dé, yi p:uu myechi ndiye kîgha dé. *

K:omodanê pyu yoo yi kópu dyuu, yélini ndapî p:uu a nuw:o nyédi

³ Pini n:ii ngê yoo kn:aa kópu p:uu adî ndiye kîgha dé, nmî Lémi Yesu Kédisu u ndê kópu dyuu u wépi wa puwâ, yi pini k:omodanê pyu. Kópuni nmî Mî p:uu nmo tpaépê too, yinté pini ngê yi kópu u wépi myoo puwâ. *

⁴ Yinté pini ngê chóó u pi a kmîmî ngê, ngmênê kópu d:uuwodê w:ee. U nuw:o kwolo ngmê, kópu knî yi nt:u kópu knî yi p:uu a kwopwepe yédi. Yi kópu u l:êê díy:o yoo dpî numo chámê té, numo ka a í:ee kapî nyédi, numo ka a peede tpaépê nyédi, alanté a nuw:o nyédi, dpo, Wu yéli y:oo a dódó nmo.

⁵ Yi k:omodanê pyu knî y:oo pi knî ye ndê kópu daa tpaépê tumo, yoo yi nuw:o dmi u ngwo dpo kwele dmi, dye ghi yintómu numo ka a kwopwepe nyédi. Nyââ, yi nuw:o dmi kwolo ngmê dé, dpo, Ndáápi ngê wanmî pyaa dmi, mu kópu u díy:o Yesu u yoo vy:o nmî ghê dniye. *

⁶ Nmî Lémi Yesu ngê ndáápi ngê d:uuwodê pyódu nmo, ngmênê kópu mb:aa nmî l:êê díy:o dpo d:uu, nmî nuw:o dmi dpo ngmêê, u l:êê díy:o nmîmo, Tpileni nmî ngópu a pyede, nmo u ntââ ngê a pyede. *

⁷ Dyámê mbêmê kn:ââ mbwii módó ntee nmî taa dniye, tpile dpîp:ongmê núwo, dini ghi n:ii ngê anmî pw:oo dmi, yinté módó amoo lee dmi, tpile daangmanmî núw:o.

⁸ Yi kópu u l:êê díy:o nté nmî ngópu adî ya, kpídî nmî ngópu amya ya, ye u ntââ mbêmê anmî ya. *

⁹ Ngmênê n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo, Ndáápi ndîi ngê nmî pyaa dmi, yi kópu ngê yi yéli dpo lvêédî té. Dnyinté a nuw:o nyédi, u yi y:e a kwo yédi, Tpile yilî nmî pwila. Yi tpile knî yi p:uu yi nuw:o dmi a kwo nyédi, yi l:êê díy:o a kpa nyédi, maa ndêndê u ngwo dpî kn:aadi ngmê, yi chóó ndiya dp:uu ghîpî dmi.

*

* 6:1: Taitas 2:9-10 * 6:2: Pilimon 1:16 * 6:3: 2 Tim 1:13-14; Nkal 1:6-9 * 6:5: 2 Tim 4:3-4

* 6:6: Pilipay 4:11-13; Hipîlu 13:5 * 6:8: Prov 30:8 * 6:9: Prov 28:22

¹⁰ Nii knî y:oo u yi y:e a kwo, Ndáápi ngê nmî pyaa dmi, dono yilî dpî d:uu ngmê. Yi kópu u l:éê díy:o woni yoo nmî Lémi u yoo vy:o pwii dniye, u kwo médaa kélîmî té, yi ya dono ngê dê pyódu. *

Póól ngê Timoti ntee dpodo kwólu

¹¹ Timoti a tp:ee, nmî Mî p:uu nye dpodo, u l:éê díy:o yinté pini ngê nangê pyódu. Pi mb:aa ngê chi ya, nmî Mî p:uu nuw:o choo kwo, u kwo chi kélîmî, yoo yi nuu ghi dmi nódoo choo ya, nmî Lémi u l:éê díy:o dono cha a vyîmî dé, mî nangê knî.

¹² Nmî Lémi p:uu dpodo tédê dpodombiy:e chi dpodo, u l:éê díy:o ghê kamî nga wa a kê, ghéni n:iî chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu u l:éê díy:o nmî Mî ngê a ngmîdi nyoo, nmî Lémi ka nyi kélîmî mbê wo, pi yilî yi ngîma yenye, Yesu Kédisu ka dí kélîmî mb:anê, vyílo yi pini nmî Lémi ndéndê.

¹³⁻¹⁴ Nmî Mî ngîma nga nîné danê, u dnye mb:aamb:aa ngê chi nyêmi. Wodaa tóó, tpile yintómu yi ghê dmi daapê t:a, ngê myedaapê t:a. Tp:oo Yesu Kédisu ngîma nga myenîné danê, p:uu ntênê chi dpodo, nangê mywenemy-wene kwolo. Dini ghi n:iî ngê Pontiyas Paléti ngê doo a kóté kîgha, u kwo ntee doo a ndê danê, yinté myecha a ya. Nyââ, nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu ntênê chi dpodo, u dí wéni n:iî ngê wa a diyé. *

¹⁵ Nmî Mî ngê yi wéni wunê a ngmîdi ngê, yi ngwo Yesu nmo amêdê dy:ââ. Yi kópu daawa téd:a, mu kópu u díy:o nmî Mî kada pini ndéndê, yintoo pini daamo a tóó. Kada pini yintómu u maknopwo a pyede, king yintómu yi king ngê a tóó. Yi kópu u l:éê díy:o nmo chaa kîgha ngê. *

¹⁶ Ntee a tóó, pi yinté daamo a tóó. Doo u ntââ daawa pw:onu, chóó u wuu ndîi a pil:apil:a, doo u ntââ pi ngê daadî y:enê. Pi ngmê ngê doongê módu, doo u ntââ pi ngê myedaawa m:uu. U pi ndîi ngê pyépi koo, dye ghi yintómu choo a y:enê nmo. *

Nmî Lémi u yoo vy:o ndáápi knî yi kópu

¹⁷ Yesu u yoo vy:o yélini yi nté ndapî ndîi, ala kópu ye dpî vyi ngi, yipi, Yoo nmyi maknopwo nangê ngmâno. Yipi, Nmyi nuw:o dmi nté ndapî yi p:uu kîngê kwo, kminté wa dóó nmyo. Yipi, Nmyi nuw:o dmi nmî Mî p:uu dny:oo kwo, pini n:iî ngê a yeede nmo. Yipi, Daa mtíkó pyu, u yi u ngwo a kwo, A yoo yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. *

¹⁸ Yipi, Nmyi nté ndapî ndîi ngê ntee a tóó, nmyi pi ka vyyuwo ndîi ngê yinté myechoo ya. Yipi, Dmyinê mb:aamb:aa, yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê yeede yeede dé.

¹⁹ Yinté adnyi d:uud:uu knomomê, ye nmî Mî ngê mbóó p:uu ghê kamî ngê ye amîmê wumo, daawa dóó té. *

Póól u nd:uu tpapê

²⁰ Timoti a tp:ee, kópuni dyuu nmî Mî ngê nga a kpo, ntênê chi d:uud:uu dé, yoo mb:aamb:aa ngê chi ndiye kîgha dé. Nii knî y:oo pi knî ye a tpapê ngópu, yipu, Tumu kópu ngmê nmyi lama choo ya, yi yéli ye namê ng:aa. Daa nmî Mî u kópu dyuu ye tpapê ngópu, k:omodanê kópu dyuu ye tpapê ngópu. *

²¹ Yélini yi nuw:o dmi yi tumu kópu p:uu a wee, nmî Lémi u maa da kuwo ngmê.

* **6:10:** Epeso 5:5   * **6:13-14:** Njon 18:36-37; 19:11   * **6:15:** Tpyuu 17:14   * **6:16:** Ex 33:20
* **6:17:** Luuki 12:20   * **6:19:** Mát 6:20   * **6:20:** 1 Tim 4:7; 2 Tim 1:14

Nmî Mî mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyyuwo.
Wu u dî.*

---

* 6:21: 2 Tim 2:18

2 TIMOTI

Póól ngê Timoti ka pweepwee pee ngmê dy:ââ ngê, u pi 1 Timoti. Póól modoon:aa dpodo, Yesu u pi pi knî ye modoon:aa tpaépê. U kuwó dini ghi ngê Lóma lede knî y:oo mbwa k:oo myombó mê km:êê ngópu. Yi ngwo Póól ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Timoti ka mye dy:ââ ngê. Ala yi pweepwee pee. Póól ngê pweepwee pee daam:uu d:êê ngê, ala u kuwókuwó pweepwee pee.

¹ Mw:ââkó Timoti, nê Póól, Chóó Lémi ngê a ngmídi noo, Yesu Kédisu u dyépi ngê a pyódu noo. Kópuni wunê a vvu, Yesu Kédisu ngê ntiye ngê, yélini yi k:ii u kwo nmo kélímí té, ghê kamí nmo a kpo. Yi kópu dyuu tpaépê u l:êê díy:o pi knî ye dy:ââ noo.

² Timoti a tp:ee, nuu ghi ntênê a nódo a tóó. Nmî Mí Chóó Lémi, nmî Lémi Yesu Kédisu u k:ii, mb:aamb:aa ngê nga dny:oo a vvyuu, ye chi ch:anêch:anê, nuw:o ngmídi ngê dny:oo a pyépi.

Póól ngê Timoti u ngwo mēdê wēdēwēdē kwólu

³ Timoti a tp:ee, Chóó Lémi n:aa kwunokwuno ngê. A kn:ââ knî y:oo ntee dnyimo a cháâcháâ, yinté myinê cháâcháâ, u maa d:oo kn:aadi ngê. L:êê díy:o n:aa kwunokwuno ngê, myenté w:êêní mgîdí vy:o l:êê díy:o u kwo myinê ngêpê yédi. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê munê kuwo nyoo, a l:êê díy:o munyoo a mbê. Yi kópu n:aa nuw:onuw:o, u ya a nga a kwo, M:aa m:uu ngi, w:aa u ngwo anê pyw:oo.

⁵ Yesu Kédisu ka munyinê kélímí mbê wo, yi kópu mye anînê nuw:onuw:o. Ngêpyââ Lówisi, mye Yunisi k:ii ntee a kélímí mbê knopwo, a lama ka tóó yinté my:ee kélímí. *

⁶ Yi kópu u l:êê díy:o nga méninê tpaépê, dini ghi n:ii ngê a kêê dē mēmē nē yé doo, dpodoni u l:êê díy:o nmî Mí ngê u ntââ ngê a pyódu nyoo, yi dpodo ntênê chi dódó. Ndyuw:e k:ii dpî wídi, kíngê pw:onu.

⁷ Nmî Mí ngê chóó u Ghê Dmi nmî mēnē yó. Yi Ghéni Dmi ngê daa nkíngê pyu ngê dpî pyódu nmo, ngmēnē u wēdēwēdē nmî mēnē dpî yé, yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo u ngwo dpî yââ, nmî chóochóó myenmínê tpyuu nmo. *

⁸ Nmî Lémi p:uu dpodo tédê nama a nkíngê, pi knî ye u pi cha a tpaépê. K:omo tpile u pi tpaépê u l:êê díy:o mbwa k:oo km:êê noo, ngmēnē a l:êê díy:o kídangê nkíngê mb:anê. Nmî Lémi p:uu dpodo tédê ntee n:aa mgíní vyímí yédi, yinté myecha a mgíní vyímí, nmî Mí ngê u ntââ ngê u ngwo wa a pyódu ngi. *

⁹ Yinê a ngmídi nmoo, kóó k:oo kaa nmoo, chóó u yoo ngê pyódu nmoo. Daa nmî chóó nmî l:êê ghi dmi yi díy:o a ngmídi nmoo, ngmēnē u kwo nmo ch:anê dnyie, chóó u nuw:o ngê a ngmídi nmoo. Dyámé pē ghêli dēpēngē l:ámo ngê, yi ngwo doo a nuw:onuw:o nmo, apê, A Tp:ee ngê a kêê k:oo yinê amí kaa té. *

¹⁰ Ala ngwo yi kópu nmî dye ghi ngê dē pyódu, nmî Mbwámé Yesu Kédisu nmî l:êê díy:o pwene, mēdê pii wo, pwopwo u wēdēwēdē u ngwo chedê ngê, ghê kamí nmo a kpo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

* 1:3: Dpodo 24:16   * 1:5: Dpodo 16:1   * 1:7: Lóma 8:15   * 1:8: Lóma 1:16   * 1:9: Epeso 2:8-9; Taitas 3:4-5   * 1:10: Hipílu 2:14-15

¹¹ Yi kópu tɔpâpê u l:êê dîy:o nmî Mî ngê a ngmidi noo, pi knî ye dy:ââ noo, a ka pê, Chin:aa ndiye kígha dé. *

¹² Yi kópu u l:êê dîy:o n:aa mgîní vyîmî, ngmênê dîní nkîngê, mu kópu u dîy:o pini n:ii p:uu a nuw:o ní kââ, a lama pini, daawa dóó nê. Dpodoni ñedê a kaa noo, chedê ngê daawa pyódu. A lama ka tóó, Nmî Lémi u yoo knî ye ada a vyuwu, u dî, wéni n:ii ngê wa a diyé.

¹³ Kópuni dyuu a kwo nyinê ny:ee too, ñuw:o ñedê ntênê dny:oo ya. Ntee noo a dpodo, yinté myecha a dpodo. Yesu Kédisu ngê u kwo a kââdî nyoo, u kwo chi kêlîmî, u nuu ghi nódo choo ya. *

¹⁴ Kópu dyuu ndêndê n:ii lama a kwo, nangmê ngmêê, pi knî ye ntênê chi tɔpâpê dé. Nmî Lémi ngê ghéni n:ii dmi nmo a kpo, u wêdêwêdê mbêmê yi dpodo chi dóó.

Pi pyile knî yi p:uu kópu dyuu

¹⁵ Lama kíyedê tóó, Esiya Wee u kwo tɔpêmi yintómu kpeme a ka dé yaa dmi, Paikilas pini dé Hêmokenes yinté a ka myaa pyaa knî. *

¹⁶ Ngmênê Onésipódas kpeme a ka daa yaa wo. K:omo tpile mbwa k:oo n:aa kwo, ngmênê a l:êê dîy:o mywene u ngwo daa ghê wo, daa ng:êéntómu ngee noo. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Lémi ka yi pini mupwoknî dny:oo ch:anêch:anê.

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê Lóma a loo, a nmy:uu kn:ââ u ngwo a chópu, u dî mbwa k:oo mîné pyw:ee noo.

¹⁸ Myenté dini ghi n:ii ngê Epeso nipi nyipu a dpodo, lama kíyedê tóó, mb:aamb:aa ngê yi doo a ngêêpî nê. U ya a nga a kwo, Kuwókuwó wéni ngê nmî Lémi ka ntênê paa ch:anê we.

2

Mgîní vyîmî u kópu dyuu

¹ Timoti a tɔ:ee, Yesu Kédisu p:uu dpodombiy:e chi dpodo, mu kópu u dîy:o vyîlo u wêdêwêdê mbêmê nye dpodo.

² Pi yilî knî ye ngópu munoo a dêêpî. Pi knî ngmêdpo ngmidi ngi, n:ii knî y:oo daawa dóó ngi. A kópu dyuu yi nuwo dpî kwéli, yoo pêdny:oon:aa ndiye kígha dé.

³ Yélini yi k:ii Yesu Kédisu ka nmo kêlîmî té, u lede ntee tpile ngê nmo pyede, Setan p:uu nmo l:êê té. Yi l:êê tédê nangmê mbêpê, myecha a mgîní vyîmî.

⁴ Ledeni u nuw:o chóó u kópu knî yi p:uu a kwo yédi, doo u kada pini u nuu u pi ngê dpî pyódu, ngmênê n:ii u nuw:o l:êê p:uu a kwo yédi, u kada pini ka pi mb:aa ngê dpî pyódu.

⁵ Dini ghi n:ii ngê tɔ:ee dmââdîma a mbêpê nyédi, n:ii ngê mbêpê u kópu dyuu dpî pwââ, k:omo tpile kada dp:uu ghê, ngmênê u mbêpê u pywuu d:uudodê ngee. *

⁶ Pini n:ii yâpwo tédê dpodombiy:e a dpodo yédi, vyîlo yi pini ngê yi ntini nt:u mwiyé dpî d:uu. *

⁷ Yi dymê pywuu pyile knî yi p:uu cha a nuw:o, nmî Lémi ngê u ntââ ngê wa pyódu ngi, kópu yintómu u ngwo anyinê w:ee té.

⁸ Yesu Kédisu dyimê pywuu ngê nga myenîné pyépi. King Dépidi u tii hédê pini ngmê, ngmênê doo mgîni vyîmî, mye pwene. U kuwó dini ghi ngê kpêênî mêtê pii wo. Yi kópu pi knî ye noo a tpaépê. *

⁹ Yi kópu u l:êê díy:o mbwa k:oo anî kwo, yiné ye, Nê ngê dono ndîi ngmê d:uu ngê. K:omo tpilê mbwa k:oo km:êê noo, ngmênê nmî Mî u kópu dyuu daa mgîmî ngópu, p:aani p:aani pi knî y:oo mîné nyêmî ngmê. *

¹⁰ Yi kópu u l:êê díy:o dono yintómu nîné vyîmî too. Yélini nmî Mî ngê myedê ngmîdi too, u ya a nga a kwo, Yesu Kédisu u pi mye ny:ee ye, u kwo kélîmî mbê dniye, kóó k:oo nipi paan:aa ghê kmêle, dye ghi yintómu u k:ii nipi paan:aa ya kmêle. *

¹¹ Ndê kópu ngma ala,
Yesu Kédisu ntee pwene,
nmî nuw:o dono yinté mye pwene.
Ntee a pii wo, yinté améno pii dmi,
u k:ii nipi anmîn:aa ya. *

¹² U l:êê díy:o dono vyîmî daanmî yé knomomê,
ye u pi ntoo, nmî pi dmi yintoo ngê wamî pyódu.
Anmo wópu knomomê, u nkwo wa wópu nmo. *

¹³ K:omo tpilê wanmî dóó knomomê,
ngmênê daawa dóó nmo,
mu kópu u díy:o kópuni wunê a vyyu,
daawa têt:a. *

Nmî Mî p:uu dpodo pyu mb:aa

¹⁴ Nmî Mî ngîma pi knî ye ala kópu dpî vyi ngi, yipi, Kópu nt:u kópu knî yi p:uu numo ka namê kwopwepe. Yi kwopwepe ngê yoo d:uudpî ngee, ngmênê dpî dyênê té. *

¹⁵ Dpodombiy:e chi dpodo, nmî Mî ka pi mb:aa ngê paa pyédi, ala kópu m:uu paa vyi ngê, A dpodo pyu mb:aa, ndê kópu dyuu ntênê a tpaépê ngê. Yi kópu u l:êê díy:o mywene nga daawa ghê. *

¹⁶ N:ii knî y:oo k:omodanê kópu a tpaépê tumo, kpeme ye chi yââyââ. Yinté kópu knî y:oo yoo nmî Mî u maa p:uu daa kapî tumo, kn:aa máádi p:uu dpî kaa t:oo.

¹⁷ Ghîmî péé pi p:uu ntee a kmaapî yédi, yi kópu dyuu ngê yoo yinté dpî dyênê. Yélini yi kópu knî yi p:uu a danê nyédi, yi vy:o ala pini dê a kwo mo, Haimeneyas pini dê Piletas.

¹⁸ Yi tpódu y:oo maa ndéndê kn:aadi ngópu, pi knî ye yipu, Dini ghi n:ii ngê Yesu ka nmo kélîmî mbê dniye, yi ngwo nmo pii dniye, kn:aa pyidepyide daamu a tóó. Yi kópu mbêmê yi tpódu y:oo pi woni yi kélîmî dyênê tumo.

¹⁹ Ngmênê nmî Lémi u yoo daawa dyênê t:oo, wa dêê knî, mu kópu u díy:o nmî Lémi ka u yoo u ngomo ntee tpilê ngê a kwo. Dini ghi n:ii ngê u ngomo wó, k:ââ pââ dyuu wêdêwêdê ngê kaa too, doo u ntââ pi ngê u dinê daawa ghodo. Yi ngomo p:uu kópu miyó a t:a, ngmê alanté,

Nmî Lémi u lama u yoo a kwo,
myomoni alanté,
N:ii ngê dpo, Nê nmî Lémi u yoo vy:o pini ngmê,

yi pini ngê dono kópu kîngmê d:uu. *

²⁰ Dyimê pywuu ngma ala. Mâawe ndîi u ngomo k:oo d:âa mwee dêdê ghêdê, dyêêdî daa ngmidi. Woni silîpê ngê l:âmo tumo, woni nkól ngê l:âmo tumo, naa ndîi u dye ghi ngê yi tpile u ngwo dpî pwii dmi. Woni yi pee ngê l:âmo tumo, woni têpê ngê l:âmo tumo, yi pi dmi daa ndîi. *

²¹ Nmo yintê tpile dé, nmî Lémi u d:âa mwee ntee tpile ngê nmo pyede. Pini n:i:i yi kn:aa di te kópu knî yi p:uu daadi nuw:o, d:âa mb:aa ntee tpile ngê wa pyódu, nmî Lémi ka pi mb:aa ngê wa pyódu. Dpodoni u pi ndîi nmî Lémi ngê u yi u ngwo adî kwo, Yi pini ngê choo dódó, u ntâa wadî dódó.

²² Yintê pini ngê chi ya, kópuni pi kamî knî yi nuu u kópu ngê a pyede, nangmê d:uu. Nmî Lémi ka pi mb:aa ngê chi ya, u dpodo p:uu nyi kele, nangê dóó. Yoo yi nuu ghi dmi nódo choo ya. Yélini yi p:uu tupwó daa t:a, nmî Lémi ka mye ngêpê nyédi, yi yéli yi k:i:i mb:aamb:aa ngê nipi dmyinê ya.

²³ Kópu knî yi nt:u kópu knî yi p:uu kwopwepe ngê kêê nangê t:oo. Lama kîyêdê tóó, yi kópu u l:êê díy:o numo p:uu a d:uu nyédi.

²⁴ Nmî Lémi p:uu nye dpodo, kidingê kwopwepe, nuw:o mbêmê chi ndiye kîgha dé, lîmilîmî ngê ye nangê nod:e. *

²⁵ Yélini m:uu adnyi d:uu, nuw:o ngê chi wátíwátí dé. Ndoop apê nmî Mî ngê yi nuw:o dmi wa a ngmêê té, u ndê kópu dyuu yi lama u ngwo wa yâa.

²⁶ K:omo tpile Setan ngê wunê a mgîmî too, u pono a vyápê té, ngmênê ndoo apê ala ngwo kwulo amênynîê pwaa té, mb:aamb:aa ngê amêdnyi nuw:o.

3

Yoo dono ngê u ngwo wa pyaa dmi

¹ Timoti a tp:ee, ala kópu lama choo a ya. Dini ghi n:i:i ngê kuwókuwó wéni adî dyimêdyimê, yoo dono ngê wa pyaa dmi. *

² Yi ngwo yi chóó yi kópu knî yi p:uu adnyi nuw:o, nté ndapî yi mb:aami ngê wa pyaa dmi, yi chóó yi pi dmi adnyi kmîmî dé, adnyi chaa, yoo yi pi dmi adnyi dyede dé, yi pye mî knî ye daadnyi ng:aa, nmî Mî daadnyi kwunokwuno, myedaadnyi châachâa. *

³ Pi ka vyuu yi lama daadî ya, pi ye daadî ch:anêch:anê, adnyi pi p:uu danê, gheteghete u yoo ngê adnyi ya, numo p:uu adnyi l:êê, kópuni mb:aamb:aa dé, daa yi nuu u kópu ngê adnyi ya.

⁴ Adnyi pi dódó, daa nuw:o mbêmê adnyi m:i:i, adnyi mbodo ndîi mbodo ndîi, yi chóó yi pi dmi adnyi kmîmî dé. Yi chóó yi pono adnyi vyápê, nmî Mî u nuu ghi dnyintê yi nódo adî ya.

⁵ Yi komo knî y:oo nmî Lémi adnyi chaa kîgha, ngmênê u wêdêwêdê yi gha vy:oo daadî ya. Yintê yéli ye kpeme dpî yey. *

⁶ Yintê pini knî ngmê p:o dpî lee dmi, pyâa knî ngmê yi pee dpî kaa t:oo. Pyópuni yi pee dpî kaa t:oo, nuw:o yi mênê daa tóó, yi dono yilî yi p:uu a nuw:o nyédi, dono kópu yilî yi nuu u kópu ngê a pyede.

⁷ Yi pyópu yoo dye ghi yintómu a ndiye nyédi, ngmênê doo u ntâa ndê kópu dyuu yi lama daawa yâa.

⁸ Yichip pi miyó, Njanen pini dé Njambîdes, pipi kópu mbêmê mbwudu ngma a chaa ngópu, Mósisi p:uu u ngwo ntee dnya a d:uu, pi dódó pyu yoo

* 2:19: Njon 10:14-15 * 2:20: Lóma 9:21 * 2:24: 1 Tim 3:3 * 3:1: 1 Tim 4:1 * 3:2: Lóma 1:29-31 * 3:5: Mát 7:15,21; Taitas 1:16

yinté ndê kópu dyuu p:uu mye d:uu nyédi. Dnyinté a nuw:o té, nmî Lémi ka daa kèlîmî té.

⁹ U yi y:é a kwo, Pi yintómu nmî pee nmî kaa té, ngmênê wa dêê dmi, mu kópu u dîy:o pi yintómu knî y:oo yi l:êê ghi dmi wa m:uu t:oo, awo, Yi mbodo dmi podo dé. Njanes pini dê Njambîdes Mósisi ka mbwudu chapî ngê ntee daa nî knopwo, yi yéli yinté wamye dêê dmi.

Póól ngê Timoti ka u ngwo a vyu, D:aa pi dódó pyu, pi dódó pyu ngê kidangê pyódu

¹⁰ Lama kîyedê tóó, d:aa pi dódó pyu ngmê. Dye ghi daadîî ngópu noo a dpodo, yoo myenoo a ndiye kîgha dé. Kópuni u l:êê dîy:o n:aa dpodo yédi, lama wunê a yaa wo. Lama kîyedê tóó, nmî Lémi ka ntênê n:aa kèlîmî, yoo yi nuu ghi dmi a nódó mye tóó. Lama kîyedê tóó, nmî Lémi p:uu dpodo tédê dono yilî noo a vyîmî, u dpodo u wépi dîpî puwâ.

¹¹ Kópuni dono Antiyóka, Yikóniyêm, Lisitîda a nga a pyaa dniye, lama kîyedê pyede. K:omo tpile yi dono kópu ndîî a nga a pyaa dniye, ngmênê nmî Lémi ngê yi kèlê mède dyé noo. *

¹² Nyââ, n:ii ngê u yi adî kwo, Yesu Kédisu u yoo vy:o nî ghê, Yesu ntee pini ngê nî pyódu, yi pini p:uu yoo adnyi d:uu, p:uu adnyi dono. *

¹³ Pi dono yoo, pi dódó pyu yoo yi k:ii, kópu dono yilî adnyi d:uud:uu, y:ay:a wa pwiyé dmi, Setan ngê adî dódó dé, yoo u nkwo adnyi dódó.

¹⁴ Timoti a tp:ee, yinté pini ngê kidangê pyódu. Kópuni nyinê ndê too, yi kópu knî ye nyî kèlîmî mbê wo, ndê kópu ngê nga dny:oo ya, mu kópu u dîy:o yélini yi k:ii nmeé a ndiye kîgha ngi, dpîp:o dóó nyoo, k:omodanê kópu nga dpîp:o vyu. *

¹⁵ Nuw:o mê diyé we, dini ghi n:ii ngê tp:ee tédê ngê nyoo a ya, nmî Mî u kópu dyuu p:uu nyoo a ndiye. Yi kópu dyuu ngê nmî Mî ka maa nmo yinê dpo kéma, Yesu Kédisu ka u ngwo nmo kèlîmî té, u l:êê dîy:o kóó k:oo wa kaa nmo.

¹⁶ Yi kópu yintómu nmî Mî u wêdêwêdê mbêmê a d:êê tumo. Yi kópu dyuu mbêmê yoo nmo ndiye kîgha too, yélini dnyinté a nuw:o nyédi, yi kópu dyuu mbêmê nmo wátíwátí too. Yi kópu dyuu mbêmê yoo yi dyââpe myino pwapî too, maa mb:aa p:uu nmo kapî too. *

¹⁷ Pini n:ii nmî Mî p:uu a dpodo yédi, yi kópu dyuu choo a kpââ, kópu mb:aa yilî yintómu, u ntââ yi pini ngê u ngwo adî d:uud:uu dé.

4

Póól ngê Timoti u dpodo u l:êê dîy:o u ngwo wêdêwêdê kwólu

¹ Timoti a tp:ee, nmî Mî ngîma myenté Tp:oo Yesu Kédisu u ngîma, kópu nga ngmênîné tpapê. Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, u pi ndîî ngê wa pyódu, wa kóté kalé nmo. Yélini mwiyé pw:oo dniye, wa kóté kalé té, yélini yi ngwo adnyi ya, wamye kóté kalé té. *

² Yi kópu u l:êê dîy:o u kópu dyuu pi knî ye chi tpapê. K:omo tpile nga adnya a ng:aa, ó daadnya a ng:aa, ngmênê ye chi tpapê. Yélini dnyinté a nuw:o nyédi, chi wátíwátí dé. Yélini a dono nyédi, yi dono ye chi kwódukwódu dé. Yélini mb:aamb:aa ngê maa p:uu a wee, chi wêdêwêdê kîgha dé, chi ndiye kîgha dé, mudo l:âmo lîmîlîmî ngê kidangê ngêpa. *

* **3:11:** Dpodo 13:50; 14:5,19-20   * **3:12:** Njon 15:20   * **3:14:** 2 Tim 2:2   * **3:16:** 2 Pita 1:21

* **4:1:** Dpodo 10:42; Lóma 14:9-10   * **4:2:** Dpodo 20:20,31

³ Ala ngwo dpodombiy:e chi dpodo, mu kópu u díy:o mu dini ghi ngê yoo ndê kópu dyuu ka daadnyin:aa ng:aa, u yi y:e adí kwo, Kn:aa kópu kní m:uu nmí nyêmi. Yi ngwo n:ii kní y:oo yi nuu u kópu dé ye adnyi tpaépé dé, vyílo yi yéli ye adnyi ng:aa. *

⁴ Nmí Mí u ndê kópu dyuu u wépi wa pwaa ngmê, w:êê danêmbum kní yi p:uu adnyi nuw:o.

⁵ Ngmêné yinté pini ngê nangmê pyódu. Dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê chi nuw:o, dono cha a vyími dé, pi kní ye nmí Lémi u kópu dyuu chin:aa tpaépé dé, ntêné p:uu chi dpodo.

Póól, Timoti ka u pwopwo p:uu u ngwo doo déê

⁶ A chóo a p:uu kópu nga ngmêninê tpaépé. Pi kní y:oo tpile tp:oo kpêê ngê ntee dpí yé t:oo, Chóo Lémi u ngwo dpi chàpu ngmê, daa kêmakêma dyámé ninê kuwokuwo, yinté n:aa pyodopyodo, Chóo Lémi u pi u ngwo aní kní.

⁷ Mbêpê tédê dpodombiy:e noo mbêpê, dípi kede wo, u ndê kópu dyuu d:oo ngê ngmópu.

⁸ A dpodo u pywuu ngê mbóo p:uu kíyedê t:âât:ââ nê, Chóo Lémi ka d:ud:umbiy:e pi mb:aa ngê u ngwo an:uu pyódu. Kuwókuwo wéni ngê nmí Lémi ngê ntêné wa kóté kalé nmo, a pywuu u ngwo a ka wa a kê. Ngmêné daa a mo. Yélini yi k:ii nmo t:âât:ââ, nmí pywuu dmi kwodonkwodo nmo wa a kê. *

Póól ntee doo mgíni vyími

⁹ Timoti, u ya a nga a kwo, Límílimí ngê a ka dpo pwiyé.

¹⁰ Dimas ngê a kuwo noo, Tesalonika loo, mu kópu u díy:o u nuw:o dyámé u kópu kní yi p:uu a kwo. Kidesens Nkalásiya Wee u kwo loo, Taitas Dalímesiya Wee u kwo loo.

¹¹ Luukí mu ngmídi a p:uu ayedê t:a. Mak amím:aa dpo ngépi, u k:ii nipi dpo lee cho, mu kópu u díy:o a dpodo tédê yinê píchoo ngêépi nê. *

¹² Tikikas Epeso kíni dy:ââ ngê. *

¹³ Dini ghi n:ii ngê Tídowas nê kuwo ngê, a nkuwo kpídí puku dmi péé Kapas u ngomo k:oo nê kuwo doo, u kwo dpo ngee dé, a ka dpo núw:o dé. A puku dmi n:ii tpile tp:oo too pee ngê l:âmo tumo, yi yi dmi a nga mb:aamb:aa ngê a kwo. *

¹⁴ Pini n:ii ngê nkéli chéépí pee ngê tpile a l:âmol:âmo too, Aleksándê, a pi yono dyênê ngê. Nmí Lémi ngê ntââ u ngwo wa a vy:u. *

¹⁵ Nga cha a vyuwo, kíngê dyênê ngi. Kópuni noo tpaépé dé, d:ud:umbiy:e doo u nuu u kópu ngê pyaa dniye, a ka doo a kwopwepe.

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê kada pini ngê mwiyé a kóté kalé noo, pi a nkígh:ê dèpwongmê kwo, a pyipe kní y:oo a mo a kuwo noo. U ya a nga daa kwo, Nmí Mí ngê ntââ ye dpo vy:ee ngê.

¹⁷ Pi a nkígh:ê dèpwongmê kwo, ngmêné nmí Lémi a nkígh:ê vyílo yidoo kwo, yinê doo wédêwédê kígha nê. U yi u ngwo doo kwo, Yélini daa Nju tpémi nê ngê a kópu dyuu ye vyi ngê, yi yéli y:oo ny:ee y:e. Nmí Lémi ngê wodêpê ngee noo, ye a vyee tédê pí dy:ââ noo, layóni kní y:oo pí ma noo. *

* **4:3:** 1 Tim 4:1   * **4:8:** Tpyuu 2:10   * **4:11:** Dpodo 15:37-39   * **4:12:** Epeso 6:21-22   * **4:13:** Dpodo 20:6   * **4:14:** 1 Tim 1:20; Lóma 2:6   * **4:17:** Dpodo 23:11; 27:23

18 Yi ngwo ntee a ngee noo, dono yintómu yi kélê yinté amye dyé nê, kóó k:oo amí kaa nê. Yi kópu u l:êê díy:o dye ghi yintómu u pi kmímí koo, chedê ngê kîngê pyódu. Yinté choo ya.

Póól u nd:uu tpapê

19 Akwila cha Pídisila ye a mb:aamb:aa dpî yéni, Onésipódas mupwoknî ye a mb:aamb:aa myoo yéni. *

20 Edastas Kódin nê kuwo ngê, Tídopimas Militas nê kuwo ngê, mu kópu u díy:o doo a mbii. *

21 Yópu ndîi u dye ghi ghêlí k:ii kîngê d:ii, u ngwo dpo pwiyé.

Yupulas, Pudens, Lainas, yi pini pyile knî yi k:ii nmî mb:aamb:aa nga dpo dy:ââ, nmî tidê Kílódiya ngê u mb:aamb:aa nga myeda dy:ââ. Yélini nmî Lémi ka al:ii wunê kélímí té, yi mb:aamb:aa nga myedê dy:ââ ngmê.

22 Nmî Lémi nga choo a vuywo, nmî Mî ngê choo a ngêépî nmyo.

Wu u dí.

---

* 4:19: Dpodo 18:2-3   * 4:20: Dpodo 19:22

TAITAS

Taitas daa Nju pi ngmê, ngmênê Póól p:uu dpîmo dpodo. Njedusalem nipi lee knopwo, (Nkalásiya 2:1-3) u kuwó dini ghi ngê p:aani nipi dpîmon:aa paa. Dini ghi n:ii ngê Póól Epeso doon:aa ya, Taitas Kódin tpémi ye dy:ââ ngê, u yi u ngwo doo kwo, Taitas ngê a ka mêtê kââdí téne. Taitas ngê yi kópu d:uu ngê, u kuwó dini ghi ngê Póól ka mêtê diyé wo. (2 Kódin 7:6)

U kuwó dini ghi ngê Póól mbwa k:oo doon:aa kwo, Lóma. (Dpodo 28:30-31) Dini ghi n:ii ngê pwii wo, p:aani p:aani dpîmon:aa dpodo. Yi ngwo Taitas Póól p:uu mêtê kele, dyámê ngmê mbêmê nipi lee knopwo, u pi Kíditi. Póól ngê y:i a kuwo ngê, kwo, Yesu u yoo chi wêdêwêdê kîgha dé, yed:oo kn:aa p:aani doon:aa dpodo. U kuwó dini ghi ngê Taitas ka ala pweepwee pee y:i mîné dy:ââ ngê.

¹ Mw:ââkó Taitas, nê Póól, Chóó Lémi p:uu n:aa dpodo, myenté Yesu Kédisu ngê u dyépi ngê a pyódu noo.

Yiné a ngmídi noo, a ka pê, Yélini nê ngmídi ngê, a Tp:ee u pi ye chin:aa tpaépê, a kópu dyuu ndêndê ye chin:aa tpaépê,

² ghê kamí u ngwo wa a pyw:ee ngmê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. Mwiyémwiyé dini ghi ngê nmí Mí ngê yi ghéni dmi u pi nmí l:êê díy:o a vuu. Dêpwo a k:omodanê,

³ u dye ghi ngê u kópu dyuu mbêmê yi ghéni dmi u pi nmí nyongo. Yi kópu dyuu tpaépê u l:êê díy:o nmí Mbwámê Chóó Lémi ngê a dpodo kalê noo.

⁴ Taitas a tp:ee, nmí Lémi ka ntee n:aa kêlímí, ndêndê ngê yinté u kwo my:ee kêlímí. Nmí Mí Chóó Lémi, nmí Mbwámê Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê nga dny:oo a vuuwo, nuw:o ngmídi ngê dny:oo a pyépi. *

Kada pini pyw:êmi u kópu dyuu

⁵ Ala kópu u l:êê díy:o Kíditi nê kuwo nyoo. Dpodoni dip:e chedê ngê, úyóó moo chedê ngi, p:aani p:aani Yesu u yoo vy:o kada pini dpo pyw:ee té, yi kada dpí kaa té. Yi kópu p:uu kópuni nga nê vuu, chi nuw:onuwo.

⁶ Pini n:ii kada pini ngê anyi pyépi, u dono kópu kîngmê ya, u kpâm ngmídi choo ya, tp:oo módó tp:oo máâ yoo yi p:uu pi kní y:oo alanté kópu dny:oo tpaépê dé, Daa ndapí chedêchedê u yoo, myedaa ngópu dé, nmí Lémi ka a kêlímí té. *

⁷ Nyââ, pini n:ii nmí Mí u dpodo p:uu kada pini ngê anyi pyépi, u dono kîngmê ya, yoo mbwódo kîngê m:uu té, mbodo l:âmo límílimí ngê kédangê ngépa, daa mbwaa ndaní pyu ndíi, daa gheteghete pyu, nté ndapí yi mb:aami ngê myekíngê ya. *

⁸ Yi pini u mênê dêêpí choo ya, pi my:oo kní ye mb:aamb:aa ngê choo vuuwo, kópuni mb:aamb:aa dé, u nuu u kópu ngê dny:oo ya. Chóóchóó mb:aamb:aa ngê choo a tpyuu, kópu mb:aa yichoo d:uud:uu dé, nmí Mí u nuu u pi ngê choo ya.

⁹ Ndêndê kópu dyuu n:ii nmye n:uu vuu, yi kópu p:uu u nuw:o ntênê choo kwo, yoo yi ndiye kîgha u l:êê díy:o u ntââ mbêmê u ngwo wa yââ, n:ii kní y:oo u yi y:e adí kwo, Yi kópu dyuu nmí ngmêê, yi pini yi pwo paa lee we.

Pi dódó pyu yoo yi kópu dyuu

* 1:4: 2 Kódin 8:23 * 1:6: 2 Tim 2:24-26 * 1:7: 1 Tim 3:2-7

10 Yélini yi lama ndê kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, vyílo yi yéli kada pini ngê chi pyépi dé, mu kópu u díy:o pi dódó pyu yilí a m:ii. Yi yéli yi vy:o woni Nju tpémi, ndê kópu dyuu ka kpeme a yaa dniye, daa yi lama a mbumu nyédi, u yi y:e a kwo, Nmí Lémi u yoo kní y:oo nmí dêêpí kópu dyuu dny:oo cháácháá dé.

11 Yi yéli ye yi kópu dpí kwódu yó, mu kópu u díy:o daa ndêndê kópu dyuu pi kní ye a tpaépê tumo, kn:aa máádi p:uu myaa kaa t:oo. U yi y:e a kwo, Nmí pee nmí kaa té, ndapí ndíi nmo pêdny:oo a kuwo. Mywenemywene u kópu ye d:uud:uu ngmê.

12 Wunê Kíditi pi ngmê ngê ala kópu yi p:uu a d:êê ngê, apê, Kíditi tpémi dye ghi yintómu a k:omodanê nyédi, a mgeemgee nyédi, a núknweñuknwe nyédi, chíi w:ââ ntee tpile ngê a pyede.

13 Kópuni a vuu, ndê kópu. Yi kópu u l:êê díy:o pi dódó pyu yoo ntênê mîcha a wátíwátí dé, nmí Lémi ka ndêndê ngê mēpaa kēlímí mbê dniye.

14 Yipi, Nju tpémi yi w:êê danēmbum dé mēnamē nyepēnyepē dé. Yipi, Nmyi dêêpí kópu dyuu mēnamē cháácháá dé. Yipi, N:ii kní y:oo a vyi tumo, ndê kópu dyuu ka kpeme a yaa dniye.

15 Yi yéli y:oo pi kní ye nté woni a kwódúkwoúdu tumo, yinê ye yi ntini kní y:e Chóó Lémi ka pi tupwótupwó ngê dpí pyaa dmi, ngmênê k:omodanê kópu yila. N:ii Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpí pyódu, doo u ntáá nté ngmê ngê yi pini Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê daawa pyódu. Ngmênê yoo dono, yélini nmí Lémi ka daa kēlímí té, Chóó Lémi ka tupwótupwó ngê a pyede. K:omo tpile nté woni dpí kpípi t:oo, ngmênê yi kópu ngê Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê daawa pyódu té, mu kópu u díy:o yi nuw:o dmi dono dé, l:êê ghi dono yinê ye mb:aamb:aa dé.

16 Yi yéli y:oo dpo, Chóó Lémi nmí lama a tóó, ngmênê yi l:êê ghi dmi mbêmé nmo w:ee ngê, Chóó Lémi yi lama daa tóó. Doo u nuu u kópu yilí a d:uud:uu ngmê, u dnye daa nyêmi ngópu, doo u ntââ kópu mb:aa daangmêwa d:uu ngmê.*

2

Pyâawe mâawe yoo yi kópu dyuu

1 Taitas a tp:ee, ndê kópu dyuu lama a kwo. Yi kópu mbêmé yoo chi ndiye kígha dé.

2 Mâawe kní ye yipi, Nmyi chóóchóó mb:aamb:aa ngê dmyina a tpyuu dé, mbwaa ndaní tédê namé ghétighéti, pi kní ye pi mb:aa ngê dmyinê ya, nuw:o mbêmé dmyinê m:ii. Yipi, Nmí Lémi ka mb:aamb:aa ngê dmyinê kēlímí, yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, nmí Lémi u l:êê díy:o dono dmyina a vyímí dé.

3 Myenté pyâawe kní ye yipi, Nmyi lama choo ya, dye ghi yintómu nmí Lémi ngíma nmye m:ii té, namé pi u pi dyede, wain ndaní nmyi nuu u kópu ngê kíngé pyódu. Yipi, Yepe kamí yoo mb:aamb:aa ngê dmyinê ndiye kígha dé,

4 yi moo mupwo mupwoma yi nuu ghi dmi yi nódo dny:oo ya,*

5 mb:aamb:aa ngê ye dny:oo vyyuwo, nuw:o mbêmé dny:oo m:ii, dono kópu yi p:uu daapíchoo ya, yi moo yoo yi dnye dmi dny:oo nyêmi dé. Yinté mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu kópu u díy:o pi kní y:oo nmí Mí u kópu dyuu p:uu dono kópu daapaa vyi y:e.

* 1:16: 2 Tim 3:5; 1 Njon 1:6; 2:4 * 2:4: Epeso 5:22

Pi lvulu yoo yi kópu dyuu

⁶ Myenté pi lvulu kní ye yipi, Nmyi chóochóó mb:aamb:aa ngê dmyina a tpyuu nmyo.

⁷ Taitas, kópu mb:aa yi ngópu yilí chi d:uud:uu, u nkwo adnya a nj:ii ngi. Mb:aamb:aa ngê chi ndiye kígha dé, nangmê kn:aadi, yi ndiye kígha, tédê kópu ngê nga kíngê pyódu. *

⁸ Dye ghi yintómu ye chi ndê danê, mu kópu u díy:o yélini nmí p:uu a d:uu té, kópu dono nmí p:uu daapaa vyi y:e, mywene y:e paa ghê we. *

Wop dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

⁹ Wop dpodo pyu yoo yi kada pini kní ye dny:oo ng:aa, yi nuu u kópu dé myedny:oo d:uud:uu dé, yi dnye dmi kímídný:oo vyeé, *

¹⁰ yi tpile kíngmê t:âmo ngmê, ngmênê mb:aamb:aa ngê yi p:uu dny:oo dpodo, kíngê dóó t:oo. Kópuni yilí a d:uud:uu tumo yi l:êê díy:o, nmí Mbwámê Chóó Lémi u kópu pi kní ye kópu mb:aa ngê dny:oo pyépi.

Mb:aamb:aa ngê ya kmêle, Yesu u ngwo t:âât:ââ koo

¹¹ Nmí Mí ngê kópu ndíi nmí l:êê díy:o ngmê d:uu ngê, u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu nê diyédiyé kalé té, a kêê k:oo ní kaa té.

¹² U yi u ngwo a kwo, A yoo kní y:oo yi dono yi kuwó kée téne, ngídí u yoo yi nuu u kópu dé dny:ii d:ii téne. U yi u ngwo a kwo, Ala dini ghi ngê a yoo yi nuw:o dmi a p:uu dny:oo a kwo, yi chóochóó dny:oo a tpyuu dé, kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. *

¹³ Yinté ya kmêle, kuwókuwó wéni u ngwo t:âât:ââ koo. Yi wéni ngê nmí Mbwámê Yesu Kédisu u pi ndíi ngê wa pyódu, pini n:ii nmí Yâpwo ngê a tóó. *

¹⁴ Nmí l:êê díy:o chóochóó a y:ângo, dono kwulo a pwaa nmoo, tupwóni nmí p:uu doo ya, a ghêê ngê, chóó u yoo ngê u ngwo pyódu nmoo. Ala ngwo u yi nmo a kwo, Kópu mb:aa yilí nmí d:uu. *

¹⁵ Yi kópu yilí yi lama chi kígha. Yi kada pini ngê ní pyódu nyoo, mbwódo kíngê m:uu ngi, chi wêdêwêdê kígha dé, chi wátíwátí dé. *

3*Yesu Kédisu ngê kamí ngê ntee pyódu nmoo*

¹ Taitas a tpe:ee, pi kní ye kópuni ny:uu vyi too, ye moo vylí té, yipi, Kada pini kní ye dmyinê ng:aa, kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé. *

² Yipi, Pi u pi nangmê dyênê, kwopwepe ngê kêê nangê t:oo, pi yintómu kní ye dmyinê mb:aamb:aa, nmyi chóó nmyi pi dmi nangê kmímí. *

³ Nmí Lémi u yoo vy:o ghêlí k:ii dpíp:o ghê dniye, yi ngwo nmí Lémi nmí lama dêpwo a ya, u dnye dênnee a nyêmí, nmí nuw:o dmi kwolo ngmê ngê dnya a ya. Nmí chóó nmí pono nmímó a vyápê, nmí chóó nmí kópu kní yi p:uu nmí nuw:o dmi dnya a kwo. Dono ngê nnee a ya, nmímó a n:ee kapí, pi kní ye nnee a diya, nmo myednya a diya. *

⁴ Yinté nnee a ya, ngmênê nmí Mbwámê Chóó Lémi ka nmo ch:anê dniye, *

* 2:7: 1 Pita 5:3 * 2:8: 1 Pita 2:15 * 2:9: 1 Pita 2:18 * 2:12: 1 Njon 2:16; Epeso 1:4 * 2:13: Pilipay 3:20 * 2:14: 1 Pita 2:9; Epeso 2:10 * 2:15: 1 Tim 4:12 * 3:1: Lóma 13:1-7; 1 Pita 2:13-14 * 3:2: 2 Tim 2:23-25 * 3:3: Epeso 5:8-9 * 3:4: Njon 3:5-7

⁵ kóo k:oo u ngwo kaa nmoo. Daa nmî kópu mb:aa knî yi l:êê dîy:o kóo k:oo kaa nmoo, ngmênê u kwo nmo ch:anê dniye, nmî dono yilî ghêê too, chóó u Ghê Dmi ngê kamî ngê mê pyódu nmoo, ghê kamî nmo a kpo.

⁶ Nmî Mbwámê Yesu Kédisu ngê mb:aamb:aa ngê a yeede nmoo, chóó u Ghê Dmi nmî mênê yó.

⁷ Yi yeede yeede mbêmê Chóó Lémi ka yoo mb:aa ngê pyódu nmoo, ala ngwo nmî lama ka tóó, ghê kamî nmo wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

⁸ Ndê kópu yila. Yi kópu dyuu pi knî ye ntênê chi tpaépê dé, ntênê yi lama paa yaa dniye. Yélini Chóó Lémi ka a kélímî té, u ya a nga a kwo, Kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. Yi kópu dyuu ye chi tpaépê dé, yoo mb:aa ngê u ngwo wa pyaa dmi.

⁹ Ngmênê kwopwepe tédê yi vy:o kidingê ghê, n:ii knî y:oo yoo yi kn:ââ yoo yi pi dmi a dówodówo tumo, nuw:o kédangê y:ee ngmê. Yélini yoo dèépî kópu dyuu p:uu a kwopwepe nyédi, ye namê ng:aa, mu kópu u dîy:o yintê kópu knî y:oo yoo daawa wédêwédê kalé t:oo, noko módó a kwopwepe nyédi.

¹⁰ N:ii ngê u yi u ngwo adí kwo, Yoo ní chaa, woni yoo a pee nê kaa té, yi pini ka dpí kwódu ngi. Nye daawa ny:ee knomomê, myombó u kwo moo kwódu ngi. Nye myedaawa ny:ee knomomê, yed:oo kpeme u kwo dpí yey. *

¹¹ Lama u ngwo wa yââ, anye, Kî pini u nuw:o kwolo ngmê, u dono knî yi l:êê dîy:o chóochóó ka ndyíkondyíko. *

Póól u nd:uu tpaépê

¹² Daa kêmakêma Nikopolis n:aa lèpî, yópu ndîi dye ghi ngê y:i anîn:aa ya. Dini ghi n:ii ngê Atimas pini dè Tikikas nga angmênê dy:ââ, yi ngwo límílimí ngê y:i a ka dpo pwiyé. *

¹³ Pini n:ii u lama dèépî kópu dyuu mb:aamb:aa ngê a kwo, Sinas, Apolosa k:ii tpileni u yi y:e maa p:uu adí kwo, dpo ngee dé, u ngwo modo dy:ââ dé. *

¹⁴ Nmî Lémi u yoo mb:aamb:aa ngê dny:oo a dpodo, u ntââ mbêmê yi chóó u ngwo adnyi ya, ngópuch:anê yoo myedny:oo ngêépî dé. Módó kîdnyinga a líme, dny:oo a dpodo. *

¹⁵ Yélini a p:uu wunê pyede, yi mb:aamb:aa nga da dy:ââ ngmê. Nmî pyipe yoo yélini nmî Lémi ka y:i wunê kélímî té, nmî mb:aamb:aa ye dpí yéni.

Nmî Mî mb:aamb:aa ngê nmye choo a vuywo.

Wu u dí.

* 3:7: Mát 25:34 * 3:10: Mát 18:15-17 * 3:11: 1 Tim 6:3-5 * 3:12: Epeso 6:21-22 * 3:13: Dpodo 18:24 * 3:14: Epeso 4:28

PILIMON

Dini ghi n:ii ngê Póól ngê Yesu u kópu pi kní ye doon:aa tpaépê, pi ngmê u pi Pilimon, Póól u kópu dyuu ka kélímí mbê wo, Yesu u yoo vy:o u ngwo ghê wo. U kuwó dini ghi ngê Póól p:aani p:aani loo, myenté Yesu u kópu pi kní ye doon:aa tpaépê. Dpodoni doo dódó, Nju tpémi daa yi nuu u kópu ngê pyodo, wod:oo Póól mgímí ngópu, u yi y:e doo kwo, Nmí vy:a. Lóma lede kní y:oo yi kélé dyé ngópu, mbwa k:oo km:êê ngópu, u kuwó dini ghi ngê Lóma dy:ââ ngópu. (Dpodo 21-28)

Dini ghi n:ii ngê Póól Lóma doon:aa ya, pini n:ii Pilimon p:uu wop dpímo dpodo, Onésimas, yi pini mbêpê wo, Lóma loo. Póól y:i minê pyw:ângo, u kópu dyuu ka kélímí mbê wo, Yesu u yoo vy:o mye ghê wo. Póól ka yimí vvyu, kwo, Pilimon ka kímí mbêpê wo, wod:oo Póól ngê pweepwee pee ngmê d:êê ngê, Onésimas ka y:ângo, kwo, Pilimon ka dpí nuw:e.

Yi dini ghi ngê yi l:êê ghi alanté doo a ya, wop dpodo pyu n:ii dpímo mbêpêmbêpê, u kada pini ngê mēdpímo mumu knomomê, u ntââ d:ud:umbiy:e pi vyá. Póól ngê u yi u ngwo dēpwo kwo, Pilimon ngê Onésimas vya ngê, u yi u ngwo doo kwo, U dono mbodo kn:ââ vvyuwo kée ngê, u lama choo ya, Kí nmí mbwó.

Pweepwee pee n:ii u kwo dy:ââ ngê, ala yi pweepwee pee.

¹ Nê Póól, Yesu Kédisu p:uu dpodo u l:êê dīy:o mbwa k:oo al:ii anínê kwo, nmí mbwó Timoti k:ii al:ii anyinê tóo mo. A mbwó Pilimon, ala pweepwee pee nga nínê dyede. Yesu Kédisu p:uu ntee n:aa dpodo, yinté p:uu my:ee dpodo.

² Nmí tidê Apiya ka a mb:aamb:aa dpí yéni, nmí mbwó Akipas ka a mb:aamb:aa myoo yéni, pini n:ii u k:ii Setan p:uu nipi nmo l:êê té. Yesu u yoo yélini ngomo k:oo wuné wuwó ngê, a mb:aamb:aa ye myoo yéni.

³ Nmí Mí Chóó Lémi, nmí Lémi Yesu Kédisu u k:ii, dny:oo a ngêêpí nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myedny:oo a vvyuwo.

Pilimon u l:êê dīy:o Póól ngê nmí Mí u ngwo doo kwunokwuno

⁴ A mbwó Pilimon, dini ghi n:ii ngê n:aa ngêpê yédi, l:êê dīy:o nmí Mí n:aa kwunokwuno ngê, *

⁵ mu kópu u dīy:o a lama ka tóo, nmí Lémi Yesu ka dpodombiy:e nye kélímí, myenté u yoo yi nuu ghi dmi nódó mye tóo.

⁶ L:êê dīy:o alanté nínê ngêpê yédi, yélini yi k:ii nmí Lémi ka nmye kélímí té, u ya a nga a kwo, Yesu Kédisu u kópu mb:aa yintómu nmyi lama dny:oo ya. *

⁷ A mbwó, nmí Lémi u yoo yi nuu ghi dmi nódó a tóo, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê nye pyépi ngê. Yi kópu u l:êê dīy:o w:aa nê pyw:ângo, a nuu u kópu yinyinê d:uud:uu too.

Kópuni Póól ngê Pilimon ka dmy:ee ngê

⁸⁻⁹ Yesu u yoo yi k:ii nmí nuu ghi dmi nódó a tóo, u l:êê dīy:o kópu nga ngmênínê dmyinê. Yesu Kédisu ngê kada pini ngê a pyódu noo, u l:êê dīy:o kópuni yi kópu mbêpê nga anê vyi knomomê, doo u ntââ a wépi daanyinê puwâ. Ngmênê yi kópu mbêpê kópu nga dênínê tpaépê. Nê Póól, vy:enevy:ene kēpa n:aa kwo, myenté Yesu Kédisu p:uu dpodo u l:êê dīy:o mbwa k:oo anínê kwo. Yi kópu u l:êê dīy:o nínê kwunokwuno ngi,

* 1:4: Lóma 1:8-9 * 1:6: Kílosa 1:9

10 Mw:ââkô, a tp:ee Onésimas dpodombiy:e nangê kpada. Yi pini mbwa k:oo a ka a loo, u mî ntee pini ngê u ngwo nî pyodo, Yesu u yoo vy:o nî kââ. *

11 Wunê dnyinté m̄:uu doo a dpodo, ngmênê ala ngwo u nuw:o kédê ngmêê, a p:uu mb:aamb:aa ngê ka dpodo, u ntââ mb:aamb:aa ngê m̄:uu amyedîn:aa dpodo.

12 U nuu ghi a nódo dnyinté daa tóó, ngmênê nga mênínê dyede.

13 U ya a nga doo kwo, Nê ngîmî, a p:uu pîchoo dpodo, dinî ghi n:ii ngê nmî Lémi u kópu dyuu u l:êê dîy:o mbwa k:oo anî kwo. Al:ii w:iin:aa tóó, ntee p:ee ngêêpî nê, u ya a nga doo kwo, Onésimas ngê yinté pèdoo ngêêpî nê.

14 Ngmênê kêle, daanê ngîmî, myenté u l:êê dîy:o dyaa nga daanê chedê. Yi kópu ñyóó lama a tóó, a ka dpo vyî ngi, a ka anyinê dy:ââ, ó daanyinê dy:ââ? *

15-16 Onésimas ngê kópuni d:uu ngê, ndoo apê kópu mb:aa ngê nga wa pyódu. Mwiye n̄modo pyu ngê doo a ya, dye ghi daa daadîi m̄:uu dépwo a dpodo, ngmênê ala ngwo m̄wó ngê dê pyódu, m̄:uu amaan:aa dpodo, u k:ii nipi adpîn:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. A nuu u pi ngê ntee dê pyódu, nuu u pi ngê yinté amyimî pyódu, mu kópu u dîy:o m̄:uu adîn:aa dpodo, nmî Lémi u yoo vy:o m̄wó ngê amyedîn:aa ya.

17 A mbwó, nmî Lémi p:uu nipi nyipu a dpodo. Yi kópu u l:êê dîy:o, nga wanê nî knomomê, ntee a ka anyin:aa a vuywo, Onésimas ka yinté myecha a vuywo.

18 Apê dono nga ngmê d:uu ngê, ó ñapî ngmê t:âmo ngê, yi kópu a chóó wanî l:âmo.

19 Nê Póól, ala kópu dyuu a chóó a kêê ngê n:aa d:êê:d:êê, yi ndapî a chóó m̄iy:e am:aan:aa wumo. Ngmênê a mbwó, kópu ndîi l:êê dîy:o wunê nga ngmênê d:uu ngê, nmî Lémi u yoo vy:o n:uu kaa nyoo, ghê kamî u ngwo nyinê pyw:ângo. *

20 Nyââ, a mbwó, kópuni nga d:a dmyinê, dpo d:uu ngi, mu kópu u dîy:o nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu nipi nye dpodo mo. Yi kópu u l:êê dîy:o a gha mb:aamb:aa ngê wa pyódu.

21 Ala pweepwee pee nga d:a d:êê, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, kópuni nga d:a dmyinê, ntênê wanyi d:uu, kópu mê yilî amy:ii d:uu té.

22 Myenté ngomo k:oo ngomo ghi a l:êê dîy:o ngmêdpô l:âmo ngi, mu kópu u dîy:o a lama a tóó nmî Mî ngê nmyi ngêpê wa a ny:ee té, mbwa k:oo wa pw:ii nê, nmye wa a dy:ââ nê. *

Póól u nd:uu tpapê

23 Pini n:ii k:ii Yesu Kédisu u l:êê dîy:o mbwa k:oo nipi nye kwo mo, Epapîdas, u mb:aamb:aa nga da dy:ââ, *

24 myenté yélini yi k:ii nipi nmo dpodo té, Mak, Adistakas, Dimas, Luukî, yi tpókni y:oo yi mb:aamb:aa nga myeda dy:ââ ngmê. *

25 Nmî Lémi Yesu Kédisu nmyi gha dmi knî ye mb:aamb:aa ngê choo a vuywo.

Wu u dí.

* 1:10: Kílosa 4:9 * 1:14: 2 Kódin 9:7 * 1:19: Nkal 6:11 * 1:22: Pilipay 1:25 * 1:23: Kílosa 1:7; 4:12 * 1:24: Kílosa 4:10; 2 Tim 4:10-11; Dpodo 16:10

HIPÎLU

Yesu p:uu kópu dyuu Nju tpémi ye

Nkéli dnye ngê ala puku dmi u pi Hebrews, nmîné nmo Hipîlu. Ala puku dmi pini n:ii ngê d:êê ngê, chóó u pi daa d:êê ngê. Wunê Yesu u yoo vy:o yélini a ghê dniye, yi nuw:o dmi alanté doo a ya, apê ngmênê, Póól ngê yiné d:êê ngê. Yélini ye ala puku dmi dy:ââ ngê, yi yélini Nju tpémi, n:ii dé Yesu u yoo vy:o ghê dniye. Yi ngwo Nju tpémi y:oo enjel yoo dnyimo cháâcháâ dé, Mósisi u kópu dyuu dnyimo cháâcháâ, Chóó Lémi ka kpêê yiyé ndîi kópu ngê ye myedpîmo ya. U yi y:e dêpwo kwo, Yoo Yesu ka dny:oo kélîmî. N:ii ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u yi u ngwo dêpwo kwo, Nju tpémi y:oo Yesu u yoo mêdé diyédiyé kalé téne. Yi kópu u l:êê dîy:o ala pweepwee pee ye dy:ââ ngê. Lóma lede knî y:oo Njedusalem ghêlí dêpê pw:oo ngópu, yi ngwo ye dy:ââ ngê.

Kópu kamî n:ii Chóó Lémi ngê nmî dye ghi ngê d:uu ngê

¹ A tidê mbwó yoo, nmî lama ka tóó wunê n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapi, yi yélini y:oo nmî kn:ââ knî ye daa kópu ngmîdi dnyimo a tpapê, ye dnyimo a mgongo, ntênê ye myednyimo a danê,

² ngmênê nmî dye ghi ngê Chóó Lémi ngê Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, u Mî komo nmo yiné mî kââ. Vyílo yi pini Chóó Lémi k:ii tpile yintómu nipi l:âmo ngópu. Kuwókuwó wéni ngê tpile yilí yintómu yi kada pini ngê vyílo ayi pyódu. *

³ Tp:oo p:uu nmo w:ee ngê, nê, Chóó Lémi u pi ndîi, dyââpe p:uu daangma a ta. Chóó Lémi ntee a tóó, Tp:oo ndéndé mye yinté. Tpile yilí yintómu knî ye vyílo yiwunê vyyuwo, chóó u kópu mbêmê wunê mbêpê kígha té. Dini ghi n:ii ngê nmî dono chedê too, u Mî ka mê diyé wo, u che p:ââ pee ngê mî pyodo. *

Enjel yoo yi pwo, Chóó Lémi Tp:oo a tóó

⁴ Pi woni knî y:oo enjel yoo mb:aamb:aa ngê a cháâcháâ tumo, ngmênê nmî Mî Tp:oo u pi ndîi, enjel yoo yi pi dmi tédê. Nmî Mî Tp:oo kada mê tóó, enjel yoo kuwó mê pyede. *

⁵ Chóó Lémi ngê Tp:oo u pi ndîi ngê pyódu ngê, kwo,

Nyi a tp:ee,

ngmênê enjel ngmê ka daa vyyu,

Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dí pyódu.

Myenté enjel ngmê p:uu daa vyyu,

A tp:ee ngê wa pyódu, u mî ngê aní ya. *

⁶ Tp:oo Kaa dyámê mbêmê ghêlí dêpê dy:ââ ngê, Mósisi ngê komo alanté a kââ, ala kópu a d:êê ngê, apê,

Chóó Lémi u enjel knî y:oo ntênê dny:oo cháâcháâ.

⁷ Chóó Lémi u kópu enjel knî yi p:uu puku yedê alanté a tóó,

Yópu límî ntee a dpodo nódó,

enjel yoo Chóó Lémi p:uu yinté a dpodo nyédi. *

⁸ Ngmênê Tp:oo p:uu Chóó Lémi u kópu puku yedê alanté a tóó,

Yâpwo ndéndê, dye ghi yintómu nyoo anyi y:enê, chedê ngê daawa pyódu.

Nyoo ntênê anyi y:enê. *

* 1:2: Njon 1:3; Kílosa 1:16   * 1:3: 2 Kódin 4:4; Kílosa 1:15   * 1:4: Pilipay 2:9   * 1:5: Psalm 2:7;
Hipîlu 5:5   * 1:7: Psalm 104:4   * 1:8: Psalm 45:6-7

9 L:êê ghi mb:aa nuu u l:êê ghi dé, yoo dono u yi nga daa kwo. Yi kópu u l:êê dīy:o yâpwo ndêndê, nyâpwo ngê a ngmidi nyoo, nga mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê, w:aa u ngwo nyinê pyw:ango, myipe knî y:oo yintoo w:aa dêpê pyw:ee ngópu.

10 Ala kópu mye tóó,

A Lémi, mwiyémiwiyé dini ghi ngê dyámê pê nyi l:âmo ngê, ngêê dê y:oo mbóó nyi l:âmo ngê. *

11 Yi tpile yilî yintómu chedê ngê wa pyaa dmi, ngmênê chedê ngê daanyi pyódu.

Kpídî ntee mbwee ngê dpî pyódu,

mbóó dyámê yinté mbwee ngê amye pyaa knî.

12 Pi ngê u kpídî ntee dpo kmongo, ntee myoo ngmêê,

tpile yilî yintómu yinté am:ii ngmêê té,

ngmênê ntee nye tóó, dye ghi yintómu yinté anyi ya, daanyi dyênê.

13 Chóó Lémi ngê enjel ngmê ka daa vuu,

Mi ndîi ngê n:aa pyépi, a wéni pee dpî yey, pi yintómu chi y:enê dé.

Yélini m:uu a l:êê té, dīy:o anî vya té,

nyi yodo u maknopwo wanî yé té. *

14 Tp:oo ka yi kópu u mo vuu, enjel ngmê ka daa vuu. Tp:oo kada a tóó, enjel yoo kuwó a pyede. Enjel yoo ghê dmi dé, Chóó Lémi p:uu a dpodo nyédi. Yi dpodo tédê dpodo tédê dpî dy:ââ té, yélini yi mbwámê ngê Tp:oo pyodo, y:oo a ngêêpi tumo. *

2

Ng:aa t:emî, nmî Mbwámê p:uu

1 A tidê mbwó yoo, daa enjel ngmê nmî Mbwámê ngê vyílo yi pyodo, ngmênê Chóó Lémi Tp:oo vyílo yi pyodo. Yi kópu u l:êê dīy:o kópuni ndêndê nmyi ny:ee tumo, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o dé, kminté maa ndêndê wanmyi kn:aadi ngmê.

2 Dêêpi kópuni dyuu enjel knî y:oo Mósisi ka a núw:o tumo, doo u ntââ nmî kn:ââ knî y:oo daapi kéé tumo. N:ii ngê yi dêêpi kópu dyuu dêdpîmo cháâcháâ, pi knî y:oo yi pini dnyimo kpadakpada. *

3 Enjel yoo yi pi dmi tédê, nmî Mbwámê u pi ndîi. Nmî Mbwámê daanmo chápu knomomê, ye angênté wanmî pyaa dmi. Nmî Lémi yoo vy:o dpîmo a kwo, chóó p:uu ye dpîmo a danêmbum. N:ii knî y:oo u kópu dyuu a ny:ee tumo, yi kópu dyuu ndê kópu ngê nmo y:oo pyódu tumo.

4 Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêê mbwêê mbwudu yilî nmî vy:o dnyimo chapî, Chóó Lémi ngê yi kópu dyuu ndê kópu ngê nmo u ngwo myedê pyódu ngê. Nmî vy:o n:ii yoo nmî Mbwámê ka a kélîmî té, Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêê dpodo dyêêdî daa ngmidi a dódó tumo. Chóó Lémi chóó u pono a vyápê yédi, u yoo yi dpodo ñedê dpodo ñedê dpî kaa té. *

Yesu nmî Mbwámê ndêndê, nmo ntee pini

5 Chóó Lémi ngê nmî Mbwámê nmî kada pini ngê pyódu ngê, enjel yoo nmî kada pini ngê daa pyódu too.

6 Puku yedê alanté a tóó,

* **1:10:** Psalm 102:25-27 * **1:13:** Psalm 110:1 * **1:14:** Psalm 91:11; Dpodo 12:7 * **2:2:** Hiplu 12:25 * **2:4:** Mak 16:20; 1 Kódin 12:4,11

A Lémi, tpileni nyi l:âmo too, ndîi dé, pi têtê, lukwe dîy:o yi p:uu nyinê nuw:o.

Pi têtê, lukwe dîy:o ye nyinê vuyuwu. *

⁷ Yoo yi pi dmi ndîi ngê nyi pyódu too, enjel yoo yi maknopwo chono nyi yé too.

Yoo yi pi dmi nyi km:êê too,

⁸ tpile yilî yintómu yi y:enê pyu ngê nyi pyódu too.

Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu p:uu dmyinê nuw:o, Chóó Lémi ngê yoo tpile yilî yintómu yi y:enê pyu ngê pyódu too, tpile dépêngmê kuwo ngê. Ngmênê ala ngwo yoo yi maknopwo tpile woni daa pyede, nmî dnye dmi daa yi ng:aa.

⁹ Ngmênê Yesu p:uu dmyinê nuw:o. Daa dye ghi daadii u pi têtê ngê doo a ya, enjel yoo yi pi dmi yi maknopwo, nmî l:êê dîy:o u ngwo pwene, ngmênê ala ngwo u pi ndîi ngê maa pyódu. Doo wélilî mgîni vyîmî, pi yintómu yi l:êê dîy:o pwene, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ka nmo ch:anê dniye, Tp:oo u ngwo nmo a dy:ââ ngê. *

¹⁰ Chóó Lémi ngê tpile yilî yintómu kí l:âmo ngê, yinê a mbêpê kígha té, chóó u l:êê dîy:o a pyede. Yi kópu u l:êê dîy:o u ntââ mbêmê kmungo, Yesu mgîni vyîmî têtê dy:ââ ngê. Yi mgîni vyîmî têtê Chóó Lémi ngê Yesu u ntââ mbêmê a yó, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi Mbwámê ngê u ngwo pyódu ngê. *

¹¹ Yélini yi kii Yesu ngê nmî dyââpe pwaa too, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê u ngwo pyódu nmo. Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu u k:ii nmî Mî mu ngmîdi, ngmênê u kwo nmo u tîdê mbwó yoo, doo u mywenemywene u kópu. *

¹² Yesu u kópu puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ka kwo,

A tîdê mbwó knî ye m:uu anîn:aa danê,

yi vy:o anîn:aa chaa kígha ngi. *

¹³ Myenté apê,

Yoo yi nuw:o dmi Chóó Lémi p:uu ntee a kwo,

A nuw:o yinté p:uu mye kwo.

Myenté apê,

Ala nê, tp:ee dmââdí n:ii yoo Chóó Lémi ngê a ka a kê too, yi vy:o anî kwo.

Ntee dé my:aa yinté. *

¹⁴ Nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo, mbyuu too ntee nmî p:uu a kaa knopwo, Yesu p:uu yinté mye kaa knopwo, nmo ntee pini ngê mye pyodo. Pi ntee dpî pw:onu, yinté mye pwene, ngmênê mêtê pii wo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Pwopwo u kada pini Setan ní dyênê. *

¹⁵ Dyámê mbêmê tpémi kudu ngmê u yoo, pwopwo ka a nkîngê té. Dini ghi n:ii ngê Yesu mêtê pii wo, u ngwo mêtê pywáli nmo, pwopwo ka mêtépîno nkîngê té.

¹⁶ Yesu daa enjel yoo yi Mbwámê ngê pyodo, ngmênê nmo Epilaham u yoo nmî Mbwámê ngê pyodo.

¹⁷ Nyââ, nmo u tîdê mbwó yoo, ntee nmo pyede, yinté d:ud:umbiy:e mye pyodo. U l:êê dîy:o ntênê u kwo nmo ch:anêch:anê nyédi, nmî lama ka tóó, Kí nmî kpêê yiyé pyu ndêndê, daawa dóó nmo, myedaa dípedípe yédi, Chóó Lémi

* 2:6: Psalm 8:4-6; 1 Kódin 15:24-27 * 2:9: Pilipay 2:8-9 * 2:10: Hipîlu 5:8-9 * 2:11: Mak 3:35

* 2:12: Psalm 22:22 * 2:13: Is 8:17-18 * 2:14: 1 Njon 3:8

ka ntênê wunê kââdikââdi nmo. Tp:oo u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê nmî dono u kuwó dpî kée té, mêt:uuwodê ngî té. *

18 Dini ghi n:ii ngê Setan ngê wunê tókótókó nmo, u ntââ Yesu ngê dpî ngee nmo, mu kópu u dîy:o Setan ngê Yesu myedpîmo a tókótókó, Yesu myedoo mgîni vyîmî.

3

Mósi u pwo, Yesu a tóó

1 A tidê mbwó yoo, yélini Chóó Lémi ngê a ngmidi nmyoo, nmyi dyââpe myedê pwaa too, nmî Mbwámê Yesu p:uu dmyinê nuw:o. Chóó Lémi ngê nmo a dy:ââ ngê, u dyépi ngê pyódu ngê, kpêê yiyé pyu ndêndê ngê mye pyódu ngê, u ngwo u kwo nmo kêlîmî té. *

2 Mósi ngê Chóó Lémi u dnye ntee dpîmo a nyêmi, Chóó Lémi u yoo vy:o ntee dpîmo a dpodo, Yesu mye yinté, Chóó Lémi u dnye ntênê dpîmo nyêmi, dpodoni u kwo y:ee too, mye dóó too. *

3 Pi ngê u ngomo kamî ntee dpî wó, Chóó Lémi ngê u yoo yinté myedê ngmidi ngê, yi vy:o a kwo. N:ii ngê ngomo mb:aa dpî wó, pi knî y:oo daa ngomo ye chaa kîgha ngópu, pini n:ii ngê dpî wó, yi pini ye chaa kîgha ngópu. Mye yinté. Yesu ngê Mósi mêtê kuwo ngê, vyîlo mēyi chaa kîgha koo.

4 Ngomo kamî, chóó daawa pyidu, pi ngê yinê dpî wó. Chóó Lémi ngê tpile yilî yintómu l:âmo ngê, chóó u ngomo mye wó.

5 Mósi Chóó Lémi u dpodo pyu ngê dpîmo a ya, u ngomo mb:aamb:aa ngê dpîmo y:enê, yoo yi ng:aa dmi dpîmo a t:emî, kópuni ghêlî k:ii dēdnyimo pyodopyodo, yi p:uu ye dpîmo a danēmbum,

6 ngmênê Yesu Kédisu ngomo chóó tp:oo, Chóó Lémi u ngomo ndêndê ngê yinê a y:enê. Chóó Lémi u ngomo, u yoo. Nmo yi yéli vyîlo yinmo kwo. Kópu mb:aa n:ii nmo t:âat:ââ, k:omo tpile ngê nmo daawa pyaa knomomê, dono vyîmî têtê Yesu daanmo wópu knomomê, ye Chóó Lémi ngê kuwa daawa kaa nmo, u yoo vy:o anmî kwo. *

Chóó Lémi u yoo yi ghê vyîmî têtê

7 A tidê mbwó yoo, Chóó Lémi ngê kuwa kîngê kaa nmyo, chóó u Ghê Dmi ngê kópuni a vyu, yi kópu p:uu mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:o. Yi kópu puku yedê alanté a tóó,

Chóó Lémi u dnye awêde nmye nyêmi ngmê, *

8 nmyi ngópu dmi dpî kpêmi yó, nangmê nkoko.

Nmyi kn:ââ yoo yi nt:anê nangmê yââ.

Yi ngópu dmi a nkoko tumo, yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi u pono dēdnyimo a vyápê.

Dini ghi n:ii ngê Yichip a kuwo ngópu,

Kenan ghêlî dîmî taa dniye, w:amî mbêmê dnya a paa, Chóó Lémi dnya a tókótókó. *

9 Dépidi u dye ghi ngê Chóó Lémi ngê Nju tpémi ye yepê,

Yi kêlî ghê nmyi kn:ââ knî y:oo dnya a tókótókó nê,

m:ââ podoy:a yi k:oo kópu ndîi yilî ye noo a d:uud:uu.

10 Yi kópu u l:êê dîy:o ye nê nod:e wo,

* 2:17: Hipilu 4:15; Luuki 4:1-13 * 3:1: Hipilu 4:14 * 3:2: Num 12:7 * 3:6: Hipilu 3:14; 10:23

* 3:7: Psalm 95:7-11 * 3:8: Ex 17:7; Num 20:2-5

nê, Yi nuw:o dmi a p:uu daa kwo,
a maa daa kîgha ngmê.

¹¹ Ye nê nod:e wo, a chóóchóó a nga nî kpaawo,
nê, Ghi n:ii ye nê kêma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî, ndêndê ngê y:i
mêdaamî taa dmi. *

¹² A tídê mbwó yoo, kyedekyede dmyinê paa. Nmyi gha vy:o dono kîngmê
ya, nmyi kêlîmî tédê ngê kîngmê pyódu. Yâpwoni ghê a t:a, nmyi vy:o pini ngmê
ngê kédangê kuwo.

¹³ Chóó Lémi u dnye awêde nmo nyêmi. Pini n:ii u nuw:o dono ngê wa dóó,
ngópu dê wa nkoko dê, chóó u pono wa vyápê mb:anê, mââ m:ii yi pini ngê
Chóó Lémi u dnye mêdaamowa ny:oo, Chóó Lémi u maa wa kn:aadi. A tídê
mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê yi kópu kîngmê d:uu. Yi kópu u l:êê díy:o
numo kuwó mêdmyinê mbumu.

¹⁴ Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu ka nmî kêlîmî mbê dniye, nmî nuw:o dmi
yi ngwo p:uu a ghê wo. Nmî nuw:o dmi p:uu daanmo y:ee knomomê, u dí
pwopwo, ye u k:ii kâadi ngmê u yoo ngê anmî ya. *

¹⁵ Kópuni puku yedê a tóó, a pweepwee pee yedê mwiyé d:a d:êê, myombó
mê ny:ee yó,

Chóó Lémi u dnye awêde nmye nyêmi ngmê,
nmyi ngópu dmi dpî kpêmi yó, nangmê nkoko.

Nmyi kn:ââ yoo yi nt:anê nangmê yââ.

Yi ngópu dmi a nkoko tumo, yi chóó yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó
Lémi u pono dèdnyimo a vyápê. *

¹⁶ A tídê mbwó yoo, nmyinê nmye ló yéli y:oo Chóó Lémi u dnye yidnya a
nyêmi, ngmêndê yi chóó yi nuw:o u pono yidnya a vyápê, Chóó Lémi u pono
dédnya a vyápê? Mósisi ngê yélini yintómu Yichip u ménê a pw:ii too, apii? *

¹⁷ Nmyinê nmye ló yéli ye Chóó Lémi doo a nod:enod:e, m:ââ podoy:a yi
k:oo? W:amî mbêmê yélini y:oo kn:aadi te kópu yilî dnya a d:uud:uu, yi yéli
ye doo a nod:enod:e, y:i myedê pw:oo dniye.

¹⁸ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaawo, apê,

Ghi n:ii ye nê kêma ngê, kwéli pîdnyin:aa ghê vyîmî, ndêndê ngê y:i mêdaamî
taa dmi,

a tídê mbwó yoo, nmyinê nmye ló yéli yi p:uu doo a danê? Yélini yi chóó
yi nuw:o u pono dnyimo a vyápê, Chóó Lémi ka dèdnya a ng:aa, yi yéli yi p:uu
doo a danê, apii?

¹⁹ Ala kópu nga a m:uu yó, Yi ghê vyîmî tédê kwéli dnya a lêpî, y:i dími taa
dniye, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ka dèdnya a kêlîmî.

4

¹ Chóó Lémi ngê ghê vyîmî tédê u maa komo wunê a kpêmi ngê, apê, Yi k:ii
pênmin:aa ghê vyîmî. A tídê mbwó yoo, dmyinê nkîngê, nmyi vy:o pini ngmê
ngê yi máadi kîngê kn:aadi, ghê vyîmî tédê koko ngê kîngê dípi.

² Ghê vyîmî u kópu ntee a ny:ee ngópu, yintê my:oo nyongo. Maa ntee a
kn:aadi ngópu, yintê myekud:uungê kn:aadi. K:omo tpile yi kópu mb:aa a
ny:ee ngópu, ngmêndê yi máadi yi chóó a kn:aadi ngópu, mu kópu u díy:o u kwo
dédnya a kêlîmî.

* **3:11:** Num 14:21-23 * **3:14:** Hipîlu 3:6 * **3:15:** Psalm 95:7-8; Hipîlu 3:7-8 * **3:16:** Num 14:1-35

³ Yélini yi k:ii nmo kélímí té, yi ghê vyímí tédê díyo anm:uu taa dmi, ngmêné yi yéli yi p:uu Chóó Lémi ngê apê,

ye nê nod:e wo, a chóóchóó a nga ní kpaá wo, nê,

Ghi n:ii ye nê kéma ngê, kwéli pídnynin:aa ghê vyímí,
ndêndê ngê y:i mēdaamí taa dmi.

Dini ghi n:ii ngê yi kópu a vuu, chóó doo a ghê vyímí, mu kópu u díy:o dyámê pé l:ámo ngê, tpile yilí yintómu mye l:ámo ngê, u kuwó dini ghi ngê tpile mēdaamo l:ámo ngê, ghê vyímí kn:âá u ngwo a chópu, awêde moka ghê vyímí. *

⁴ Wo piini u kópu puku yedê yinté myeka too, apê,

Chóó Lémi ngê u dpodo yilí yintómu chedê ngê, wo wéni kní yi k:oo, piini ngê doo ghê vyímí. *

⁵ Yi yéli ghê vyímí tédê dími taa dniye, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê apê,

Ghi n:ii ye nê kéma ngê, kwéli pídnynin:aa ghê vyímí, ndêndê ngê y:i mēdaamí taa dmi.

⁶ Yélini y:oo ghê vyímí u kópu mb:aa mwiyé a ny:ee ngópu, yi ghê vyímí tédê dími taa dniye, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u pono dēdnymo a vyápê, ngmêné yoo m:uu a kwo, yi yéli vyílo dé yi ghê vyímí tédê ayimí taa dmi.

⁷ M:âá yilí mí loo, yoo kamí yi l:êê díy:o wo m:uu a ngmídi ngê, nmopê, Awêde nmyi wo. Dépidi ngê yi kópu wunê mwiyé a d:êê ngê, nmí l:êê díy:o. A pweepwee pee yedê yi kópu mu ngmídi u nkwo d:a d:êê,

Chóó Lémi u dnye awêde nmye nyêmi ngmê,

nmyi ngópu dmi dpí kpémí yó, nangmê nkoko. *

⁸ Pini n:ii ngê Mósisi u d:aa a kâádi ngê, Njósuwa, yi pini ngê yoo ghê vyímí tédê njini wo núwo, ye Chóó Lémi ngê wo daamupêde ngmídi ngê.

⁹⁻¹⁰ Yi wéni kamí nmí dye ghi ngê kédê d:ii, Chóó Lémi u yoo kamí ngê dpí pyaa dmi, ghê vyímí tédê ndêndê nmo lēpí té. Dini ghi n:ii ngê anm:uu taa dmi, Chóó Lémi ngê ghê vyímí kn:âá ntee a chópu, yinté anmín:aa ghê vyímí, dpodo ndíi mēdaamonm:uu dóo. *

¹¹ A tídê mbwó yoo, d:uud:uu koo, Chóó Lémi u ghê vyímí tédê u maa dpodombiy:e kígha koo. Nmí vy:o pini ngmê yi yéli yi nt:anê kíngmê yâá, maa kíngê kn:aadi, dono u maa p:uu kíngê ghê,

¹² mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u kópu dyuu daa módó a vuu. Chóó Lémi ngê kópuni dpí vyí, ndêndê ngê dpí d:uu. Myenté Chóó Lémi u kópu neepí ntee tpile. Neepí ngê mbwêwê ntee anyi chápwo, kpadama dēma mbumu w:uu dē ntee am:ii chámê dé, Chóó Lémi ngê u kópu dyuu mbêwê pí u gha yinté myoo kpémí. Kópuni tumu nmo nuw:onuw:o té, nmí gha vy:o, yi kópu yilí Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbêwê dpí chámê té. *

¹³ Doo u ntâá kópu u kwo daangmanmí ngmo. Kópu yilí yintómu u ngíma a pyodopyodo. Yi kópu dyuu díyo u kakêwê u kwo wanm:uu chámê té. *

Yesu yi kpêê yiyé pyu ndêndê

¹⁴ A tídê mbwó yoo, ala kópu a pweepwee pee yedê mwiyé kídí d:êê, Yesu nmí kpêê yiyé pyu ndêndê. Yi pini Chóó Lémi Tp:oo. Daa dyámê mbêwê Chóó Lémi u ngomo k:oo kpêê yiyé pyu ngmê, ngmêné ndêndê ngê Chóó Lémi ka kee wo. Nmí nuw:o dmi p:uu choo kwo, nangê kée. *

* **4:3:** Psalm 95:11 * **4:4:** Gen 2:2 * **4:7:** Psalm 95:7-8 * **4:9-10:** Gen 2:2 * **4:12:** 1 Pita 1:23; Epes 6:17; Tpyuu 1:16 * **4:13:** Lóma 14:12 * **4:14:** Hípílu 10:23

15 Lîmîlîmî ngê daawa kéé nmo. Ngmanmî kn:aadi knomomê, yi kn:aadi te kópu kn:âa u lama, mu kópu u dîy:o Setan ngê ntee wunê tókótókó nmo, yinté myedoo a tókótókó, ngmênê Yesu ngê daangmê kn:aadi ngê. *

16 Yi kópu u l:êê dîy:o namê nkîngê, Chóó Lémi ka ngêpê kmêle, nmî tókótókó têtê yinê wa ngee nmo, nmî dono u kuwó wa kéé té, mêdaawa a ngî té. *

5

1 Kpêê yiyé pyu knî y:oo yi vy:o pini ngma a ngmidngmî ngópu, yi kada pini ngê a pyépi ngópu, yoo yi l:êê dîy:o Chóó Lémi p:uu a dpodo yédi. Yoo yi dono yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ka wumê kpêê yiyé yédi.

2 N:ii u lama Chóó Lémi u kópu dyuu dnyinté a kwo, dono kópu ngmêdpî d:uu knomomê, kpêê yiyé pyu u kwo dnyinté dpî nod:e, mu kópu u dîy:o yi kpêê yiyé pyu ngê dye ghi ngmê ngê my:oo dpî kn:aadi. *

3 Daa yoo yi mo yi dono knî yi l:êê dîy:o a kpêê yiyé yédi, ngmênê chóó u dono knî yi l:êê dîy:o mye kpêê yiyé yédi. *

4 Pi ngê chóó u pi daa kmîmî ngê, d:uudpî vyi, Kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê n:aa pyodopyodo, ngmênê Chóó Lémi ngê Alon ntee a ngmîdi ngê, kpêê yiyé pyu ngê a pyódu ngê, mye yinté, kpêê yiyé pyu n:ii Chóó Lémi ngê dpo ngmîdi, yi pini kada pini ngê dpî pyódu. *

5 Yesu Kédisu mye yinté. Chóó u pí daa kmungo, chóó daa vyu, Nê kpêê yiyé pyu ndêndê, ngmênê Chóó Lémi ngê kwo,

Nyi a tp:ee, awêde mî ngê dí pyódu. *

6 Myenté kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu,

Mélkisadek ntee pini ngê anyi ya. *

7 Dini ghi n:ii ngê Yesu dyámê mbêmê doo a paa, Chóó Lémi ka ngêpê têtê doo kââkââ, myedoo mbê, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo dêpwo kwo, Ghêli k:ii nî pw:onu. Chóó Lémi ngê u ngêpê a nyongo, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Chóó Lémi u nuu u kópu dé ntênê mwiye nî d:uu té. *

8 K:omo tpile Chóó Lémi Tp:oo, ngmênê Chóó Lémi daa kede wo, Tp:oo mgîni vyîmî têtê dy:ââ ngê. Yesu myedaa kede wo, u mî u kópu u wépi daa puwâ, mgîni vyîmî têtê loo,

9 pi yilî yi Mbwámê ngê u ngwo pyodo. N:ii ngê u dnye adî nyêmî, u Mbwámê ngê adî ya, chedê ngê daawa pyódu.

10 Chóó Lémi ngê kpêê yiyé pyu ngê mye pyódu ngê, kwo, Mélkisadek ntee pini ngê anyi ya.

Pi ngê maa ndêndê kîngê kn:aadi

11 A tidê mbwó yoo, u ya a nga a kwo, Yi kópu p:uu kópu yilî nmye nî vyi, ngmênê u kakémê chámêchámê nmye dpodo ndîi, mu kópu u dîy:o nmyi mbodo dmi dîngîdîngî dé.

12 Yesu u yoo vy:o ló dini munmyinê ghê dniye, lukwe dîy:o ndiye kîgha pyu ngê dmyongê pyaa dniye. Chóó Lémi u kópu n:ii nmyi ndê tumo, lukwe dîy:o dnyinté nmyi ndê tumo, woni dmyongê ndê tumo. Lukwe dîy:o nmye ngmo ndani nyédi, nté wêdêwêdê dp:ee pípi ngmê. Nmyi nuw:o pwiipwii dé.

* 4:15: Hipîlu 2:17 * 4:16: Hipîlu 10:19 * 5:2: Hipîlu 4:15 * 5:3: Lev 16:6,24 * 5:4: Ex 28:1

* 5:5: Hipîlu 1:5; Psalm 2:7 * 5:6: Psalm 110:4; Hipîlu 7:1,16-17 * 5:7: Mát 26:39-46

13 Nii a ngmo ndanî yédi, yi pini tpómu ntee tpile, kópu mb:aa u dí u lama daa tóó.

14 Nté wêdêwêdê pyââwe mââwe knî y:oo vyilo ye pîpî ngópu, yi nuw:o dmi népwi ngmê dé dono mb:aamb:aa ntênê dpî mya d:oo.

6

1 Yesu u yoo vy:o ló dini nmyinê ghê dniye, yi kópu u l:êê díy:o kópuni yi ngwo nmye ndê tumo, yi p:uu danê ngê kêê nmye daamonê t:oo. U ya a nga a kwo, Kn:aani kópu knî nmyi nuwo muninê kîgha. Kópuni nmyi lama a pyede, yi kópu ngomo k:ââ ntee tpile dé. U ya a nga daa kwo, K:ââ ghi kamî munî kââ, ngmênê ngomo nt:u p:uu n:aa dpodo. Nmye mēdaamonê vyi, Nmyi dono kópu a kuwo tóó, Chóó Lémi ka dmyinê kēlīmī, nmyi nuw:o dmi p:uu kaa yó. Yi kópu ló dini nmyinê d:uu ngópu.

2 Pi ngê pi ntee a mbápitisím kîgha ngê, kóó dē mbēmē dpî yé dē, Chóó Lémi u ghê Dmi u mēnē u ngwo dpî kee, yi kópu p:uu kópu nmye daamonê vyi, nmyi lama wunê ka a yaa wo. Myenté, nmyi lama ka tóó, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê pi yintómu wa a pyidu té, yoo dono wa kpada té, chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu nmyi lama daamonê kwolo.

3 Chóó Lémi ngê ada a ngêêpî nmo, yi k:ââmu ghi knî yi mbēmē ngomo nt:u mb:aamb:aa ngê anmî wó.

4 Chóó Lémi u maa ndêndê dpodombiy:e dmyinê kîgha, nangmê diyé, mu kópu u díy:o n:ii yoo yi máádi p:uu wa diyé dmi, kópu dono amēdnyi d:uud:uu dé, doo u ntââ daanmo diyédiyé kalê té, myenté doo u ntââ yi dono vy:o mēdaanmo y:ee té. Wunê Chóó Lémi u maa p:uu dnya a paa, u wo myednya a paa. Chóó Lémi ngê ghê kamî ye y:ângo, u Ghê Dmi yi mēnê kee wo.

5 Chóó Lémi u kópu dyuu mb:aamb:aa ngê ye mwiyé pyaa dniye, yoo kamî yi wêdêwêdê myednyimo mumu.

6 Yesu Kédisu lukwe díy:o kpîpî ngópu. Yélini y:oo kídosi nédê mwiyé a t:ee ngópu, mye yinté yéli, na a ka kídosi nédê yinté myombó mye t:emî ngmê. Pi knî yi ngîma u pi a dyede ngmê, a mywenemywene kîgha ngópu. Yi kópu u l:êê díy:o doo u ntââ mēdaanmo diyédiyé kalê té, Yesu u maa p:uu mēdaanmî kaa té.

*

7 Yi yéli tēpē ghi dono ntee yéli. Yâpwo tēdē n:ii tpii wunê ghayghay yédi, nté nt:u mb:aamb:aa ngê dpî kaalí, yi tēpē mb:aamb:aa. Yoo mb:aa mye yinté dé, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê a ngêêpî too.

8 Tpyé ngê yâpwo tēdē n:ii dpî ma, yi nté nt:u d:uudpi kaalí. N:ii knî y:oo Yesu dpî kpîpî ngmê, yinté dé, Chóó Lémi ngê ndiya wa kée té.

9 A tîdê mbwó yoo, k:omo tpile alanté nmye nîné danēmbum, ngmênê dp:ee yinté yéli. A lama ka tóó, ndiya daanmy:uu ghêpê dmi,

10 mu kópu u díy:o kópuni Chóó Lémi u l:êê díy:o nmyee d:uud:uu dé, yi kópu u nuwo daawa a kuwo dmi. Chóó Lémi u nuu ghi nmyi nódó ndêndê ngê a tóó. Yi kópu u l:êê díy:o Yesu u yoo vy:o yéli nmyee a ngêêpî dé, awêde mwo anmyi ngêêpî t:oo.

11 Mb:aamb:aa ngê u ya a nga a kwo, Yesu u dpodo p:uu mgeemgee ngê kêê kēdmyinēngê t:ee ngmê, mu kópu u díy:o kópuni u yi nmye a kwo, Pêdê pyw:ee yó.

* 6:6: Hipilu 10:26-29

* 6:10: Hipilu 10:32-34; 1 Kódin 15:58

¹² Nyââ, mgeemgee ngê kêê nangê t:oo, ngmênê yoo mb:aa yi nt:anê dpî yaa dmyeno, yêlini yi kêlîmî chedê ngê d:uudpî pyódu. Kópuni Chóó Lémi ngê yi pi dmi ye mwiyé a vyi too, yi yéli y:oo yi kêlîmî mbêmê yi kópu wunê pyw:émî t:oo.

Chóó Lémi u kópu ndêndê

¹³⁻¹⁴ Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê Epîlaham ka kópu ndêndê ngma a vyu, kwo, Dîni k:omodanê. Kwo, Mb:aamb:aa ngê ana a ngêêpî ngi, díyo nyoo yilî ngê wa pyódu. Dîni ghi n:ii ngê yi kópu u kwo a vyu, u kwo mye kpaa wo. Chóóchóó u ngwo a kpaa wo, mu kópu u díy:o u pwo pini daa tóó, n:uu ngê mêpî kpaa wo. *

¹⁵ Epîlaham yi kópu ka kêlîmî mbê wo, u kêlîmî chedê ngê daa pyodo, yi kópu myedoo t:âât:ââ, u dí yi kópu mínê pyw:ángo.

¹⁶ Pi chóó u pi ngê d:uudpî kp:aa, ngmênê nmî pwo pini u pi ngê dpî kp:aa, dnyengi dnyeng:aa machedê ngê u ngwo dpî pyódu.

¹⁷ Yi kópu ndêndê nmî l:êê díy:o Chóó Lémi ngê Epîlaham ka a vyu. U yi u ngwo doo kwo, nmî lama ndêndê ngê yaa we, Chóó Lémi ngê u nuw:o daawa ngmêê, kópuni a vyu, ntênê wa d:uu. Yi kópu u l:êê díy:o u kópu ndêndê Epîlaham ka a vyu, chóóchóó u ngwo myedê kpaa wo.

¹⁸ Chóó Lémi ngê yi kópu dê Epîlaham ka ntênê a vyi doo, doo u ntââ daawa a ngmêê dê, myedaadí k:omodanê. Vyîlo yi yâpwo p:uu nmî nuw:o dmi nmî kaa too, daawa dóó nmo. Yi kópu dê yi mbêmê nmî lama ndêndê ngê a tóó, Kópuni nmo mwiyé a vyu, ntênê wa d:uu, kóó k:oo wa kaa nmo, mēdaawa kéé nmo. *

¹⁹ Anka nt:u ngê nkéli u ché ntee wunê tpee ngê, kópuni ka nmî kêlîmî mbê dniye, yi kópu mye yintê, nmî anka, Chóó Lémi p:uu u pye wunê tóó. Yi kópu ngê nmî ché dmi kíyedê tpee, doo u ntââ daanmî ntéé dmi, Setan ngê nmî anka daawa a pêêdí, myedaawa t:âmo nmo. Chóó Lémi kwéli wunê tóó, yâpwo ghi ndêndê ghê, yi anka y:i wunê tóó. *

²⁰ Yesu nmî kada y:i ghê wo, nmî l:êê díy:o kpêê yiyé pyu ndêndê ngê mî pyodo. Mêlkisadek ntee pini ngê mî pyodo, chedê ngê daawa pyódu.

7

Mêlkisadek u danêmbum

¹ Mêlkisadek Salem tpémi yi king ngê doo ya, kpêê yiyé pyu ngê myedoo ya. Yâpwni u pi mudu y:i a tóó, vyîlo yi yâpwo ka dpîmo kpêê yiyé. Dîni ghi n:ii ngê Epîlaham u yoo knî yi k:ii king páádi knî yi p:uu dnyen:aa l:êê, yi king yoo, yi yoo knî yi k:ii, woni vya tumo. Dîni ghi n:ii ngê p:o dnye diyédiyé, Mêlkisadek ngê Epîlaham maa p:uu a pyódu ngê, Chóó Lémi u pi mbêmê wêdêwêdê kalé ngê. *

² Kn:aa lede knî y:oo tpileni mwiyé a t:âmo tumo, Epîlaham ngê l:êê têdê yi kêlê mîmênê pwaa too. Yi tpile dyuu dyuudyuu a pyódu ngê, dyuu y:a ngê pyódu too, yononi dyuu Mêlkisadek ka y:ángo. Mêlkisadek u pi u nt:u alanté, King n:ii p:uu dyââpe daa t:a. Mye Salem tpémi yi king, u nt:u alanté, N:ii ngê l:êê dpî chedê, yoo dpo kâádi.

³ Mêlkisadek u pye mî yi pi dê daa d:êê dumo, u kn:ââ yoo yi pi dmi myedaa d:êê tumo, wéni n:ii ngê a ta, wéni n:ii ngê a pwene, yi pi dê myedaa d:êê

* **6:13-14:** Gen 22:16-17   * **6:18:** Num 23:19   * **6:19:** Lev 16:2-3; Hipîlu 9:3   * **7:1:** Gen 14:17-20

dumo. Na a ka Chóó Lémi Tp:oo ntee pini, kpêê yiyé pyu ngê a tóó, chedê ngê daawa pyódu. *

⁴ Ala kópu nmyi lama choo a ya, Méلكisadek u pi ndîi, nmî kn:ââ Epîlaham u pi tédê. K:omo tpile Chóó Lémi ngê Epîlaham a ngmîdi ngê, ngmênê Epîlaham ngê tpile dyuu yononi Méلكisadek ka y:ângo.

⁵ Lipi u yoo vy:o yélini kpêê yiyé pyu ngê a pyede, yi yéli ye Yisîléli tpémi y:oo yi tpile dyuu yononi ye a yémî tumo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu yedê yi kópu a tóó. K:omo tpile kpêê yiyé pyu yoo, Yisîléli tpémi woni knî yi k:i-i, yi kn:ââ mu ngmîdi, Epîlaham, ngmênê kpêê yiyé pyu knî ye tpile dyuu yononi ye a yémî tumo. *

⁶ K:omo tpile Méلكisadek daa Lipi u tii ñedê pini ngmê, ngmênê Epîlaham ngê tpile dyuu yononi u kwo y:ângo. K:omo tpile Chóó Lémi ngê Epîlaham mwiyé a ngmîdi ngê, u l:êê díy:o u pi ndîi, ngmênê Méلكisadek ngê mê wêdêwêdê kwólu.

⁷ Nmî lama ka tóó, n:i-i ngê pi a wêdêwêdê kígha too, yi pini u pi mudu yi a tóó. Yi kópu u l:êê díy:o Epîlaham u pwo Méلكisadek u pi mîmî tóó.

⁸ Myenté kpêê yiyé pyu yoo yi pwo, Méلكisadek u pi myimî tóó. Kpêê yiyé pyu yoo a vy:enevy:ene nyédi, mye pwopwo nyédi, ngmênê Méلكisadek na a ka daa pwene, a tóó, mu kópu u díy:o u pwopwo u pi daa tóó, puku yedê. Epîlaham ngê u tpile dyuu yononi Méلكisadek ka ntee y:ângo, Yisîléli tpémi y:oo yi tpile dyuu yononi kpêê yiyé pyu knî ye yinté mye yémî tumo.

⁹ Myenté kpêê yiyé pyu yoo yi kn:ââ Lipi ngê yi kópu mye d:uu ngê.

¹⁰ Na a ka u tpile dyuu yononi Méلكisadek ka mye y:ângo, mu kópu u díy:o dini ghi n:i-i ngê Epîlaham ngê u tpile dyuu Méلكisadek ka y:ângo, yi ngwo u maka Lipi dêpwo ya, Epîlaham ngê u maka u l:êê díy:o d:uu ngê.

Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi u ngwo a kââdi ngê

¹¹ Dini ghi n:i-i ngê Chóó Lémi ngê Lipi u tii ñedê pini ngmê, Alon, a ngmîdi ngê, kpêê yiyé pyu ngê a pyódu ngê, yi ngwo Yisîléli tpémi ye dêêpî kópu dyuu mye y:ângo. Alon u tii ñedê yéli vyilo dé ye kpêê yiyé té, awêde u dí. Kpêê yiyé pyu knî y:oo yoo yi dono yilî wo chedêchedê tumo, ye Chóó Lémi ngê kpêê yiyé pyu kamî daamupêdê ngmîdi ngê. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê pyódu ngê, Alon u tii ñedê yéli yi d:aa dmi a kââdi ngê, Méلكisadek ntee pini ngê a tóó.

¹²⁻¹⁴ Nmî lama ka tóó, nmî Lémi Yesu Njuda u tii ñedê pini ngmê, ngmênê Mósisi ngê puku yedê ala kópu a d:êê ngê, apê, Lipi u tii ñedê yéli kpêê yiyé pyu ngê vyilo dé yidny:oo pyodopyodo, daa Njuda u tii ñedê yéli yi pi dmi yi d:êê ngê. Yi kópu u l:êê díy:o ala kópu nmo w:ee ngê, Chóó Lémi ngê yi dêêpî kópu dyuu dê ngmêê, Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi a kââdi.

¹⁵ Yi kópu ndêndê ngê kíd:o w:ee. Nmî Lémi Yesu Méلكisadek ntee pini ngê a tóó, kpêê yiyé pyu ndêndê ngê dé pyódu.

¹⁶ Daa yoo yi dêêpî kópu dyuu mbêmê kpêê yiyé pyu ngê pyodo, ngmênê chóó u ghê mbêmê, ghéni n:i-i chedê ngê daawa pyódu.

¹⁷ Yi kópu puku yedê alanté a tóó, Chóó Lémi ngê kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu,

Méلكisadek ntee pini ngê anyi ya. *

¹⁸ Kpêê yiyé u dêêpî kópu dyuu Chóó Lémi ngê chedê ngê pyódu ngê, mu kópu u díy:o kpêê yiyé tédê yoo yi dono dnyinté dnyimo chedêchedê.

* 7:3: Hipîlu 7:15-17

* 7:5: Num 18:21

* 7:17: Psalm 110:4

19 Mósisi u dêêpî kópu dyuu ngê yoo kamî ngê daa pyódu too, ngmênê kópu kamî mbêmê nmî lama ka tóó, díyo Chóó Lémi ka wanmî lee dmi.

20-21 Yesu ngê kpêê yiyé pyu yoo yi d:aa dmi a kââdí ngê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaa wo, Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê u ngwo a pyódu ngê. Dini ghi n:i:i ngê Lipi u tii nedê yéli kpêê yiyé pyu ngê a pyódu too, chóóchóó u ngwo dêpê kpaa wo. Ngmênê Tp:oo ka a kpaa wo, ala kópu puku yedê a tóó,

Nmî Lémi chóóchóó u ngwo da kp:aa,
u nuw:o daawa ngmêê, kwo,

Nyi kpêê yiyé pyu ngmê, chedê ngê daanyi pyódu. *

22 Yi kópu u l:êê díy:o Yesu ngê Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê a kââdí nmo.

Nmî lama ka tóó, Ntênê daawa dóó nmo. *

23 Kpêê yiyé pyu yilí a tóó. Ntee a pyede, Yesu daa yinté. Dye ghi yintómu yinté daamu ya nyédi, a vy:enevy:ene nyédi, a pwpowp nyédi.

24 Ngmênê Yesu chedê ngê daawa pyódu. Dye ghi yintómu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê adí ya, pi ngê u d:aa daawa a kââdí.

25 Yi kópu u l:êê díy:o daa dêê wo, ndêndê ngê nmî Mbwámê ngê pyodo. N:i:i kní y:oo Yesu p:uu yi nuw:o dmi dpí kaa t:oo, yi yéli dpí ngee té, Chóó Lémi u yoo vy:o dpí kaa té, mu kópu u díy:o dye ghi yintómu Chóó Lémi ka a tpapê ngê, kópu, Yi yikí dmi a pwo ghay wo, nangê kpada té. *

26 Yesu nmî kpêê yiyé pyu ndêndê, u málo a tóó. Dyââpe p:uu daa t:a, u dono myedaa tóó. Yoo dono yi nt:anê daa yaa wo, u Mí ka mê kee wo, u che p:ââ pee ngê mímí pyodo. *

27 Kpêê yiyé pyu yoo ntee dé, Yesu daa yinté pini. Yi yéli wonêwodiyédiyé yi chóó yi dono kní yi l:êê díy:o mwiyé a kpêê yiyé nyédi, yoo yi dono kní yi l:êê díy:o kuwó a kpêê yiyé nyédi. Yesu ngê yinté kópu daa d:uud:uu ngê, ngmênê kpêê ng:ngêntómu yó, chóóchóó kpêê ngê u ngwo pyódu ngê, yi kópu mēdaawa d:uu. *

28 Mósisi u dêêpî kópu mbêmê yélini kpêê yiyé pyu ngê a pyépi tumo, dye ghi kní ngmê ngê dpí kn:aadi ngmê, ngmênê Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaa wo, chóó Tp:oo kpêê yiyé pyu ndêndê ngê u ngwo a pyódu ngê, pini n:i:i p:uu dyââpe daa t:a, chedê ngê myedaawa pyódu. Mósisi ngê u dêêpî kópu dyuu mwiyé a d:êê ngê, Chóó Lémi chóóchóó u ngwo a kpaa wo. Yi kópu ngê Mósisi u kópu u d:aa a kââdí ngê. *

8

Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê

1 Kópu yilí n:i:i dí d:êê té, yi nt:u kópu ala. Nmî l:êê díy:o Yesu kpêê yiyé pyu ndêndê ngê pyodo, Chóó Lémi ka mbóó p:uu mê kee wo, u wéni pee mí yaa wo, u che p:ââ pee ngê mímí pyodo. *

2 Kpêê yiyé pyu yoo dyámê mbêmê Chóó Lémi u ngomo k:oo ntee a dpodo nyédi, Chóó Lémi kwéli a tóó, Yesu yinté y:i mye dpodo yédi.

3 Yoo yi l:êê díy:o, dêêpî kópu mbêmê kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini kní y:oo tpile tp:oo Chóó Lémi ka a yémí tumo, kpêê ngê u kwo a yé tumo. Kpêê yiyé pyu ndêndê mye yinté, chóóchóó kpêê ngê pyódu ngê.

* 7:20-21: Psalm 110:4 * 7:22: Hipîlu 8:6; 12:24 * 7:25: Lóma 8:34; 1 Njon 2:1 * 7:26: Hipîlu 4:15 * 7:27: Hipîlu 10:10 * 7:28: Hipîlu 5:1-2,9 * 8:1: Hipîlu 1:3; 10:12

⁴ Dyámê mbêmê wodoo ya, ye kpêê yiyé pyu ngê daapêdoo ya, mu kópu u díy:o kpêê yiyé pyu yoo n:i:i a pyede, Mósisi u dêêpí kópu dyuu mbêmê a kpêê yiyé nyédi.

⁵ Dpodoni Yesu ngê a dódó, mbóó p:uu, yi dpodo u kââ kpêê yiyé pyu kní y:oo ye dódó ngmê, dyámê mbêmê. Mósisi ngê Chóó Lémi u wónu ngomo daa kêmakêma doo a wuwó, mye yinté. Chóó Lémi ngê kwo, Kópu yilí yi kakême ntee nga dí chámê, mbu mbêmê, yinté dpí l:âmo ngi. *

Chóó Lémi ka kââdí te kamí

⁶ Yesu ngê dpodoni a dódó, yintoo dpodo kpêê yiyé pyu kní y:oo daa dódó ngmê. Myenté, Yesu ngê Chóó Lémi ka ntee a kââdí nmoo, kpêê yiyé pyu kní y:oo yinté u kwo dêpê kââdí nmoo. Yesu u l:êê díy:o gha kópu n:i:i nmo t:âât:ââ té, kpêê yiyé pyu yoo yi dpodo u l:êê díy:o daa yinté kópu yinmee a t:âât:ââ dé.
*

⁷ Kââdí te mbwee mbêmê mb:aamb:aa ngê w:oo pyaa dniye, ye Chóó Lémi ngê kn:aani kópu nmo daamupêdê kpo.

⁸ Kââdí te mbwee Chóó Lémi ka doo u ntââ ngê pyodo. Yi kópu u l:êê díy:o ala kópu puku yedê a tóó,

Nmí Lémi ngê apê,

Mu dini ghi ngê kââdí te kamí mbêmê Yisiléli tpémi a ka anê kââdí té,

Njuda u yoo a ka amyenê kââdí té. *

⁹ Dini ghi n:i:i ngê yi kn:ââ yoo yi kada nê ghê wo,

Yichip u mênê nê pw:i:i too,

yi ngwo a ka nê kââdí too,

dêêpí kópu dyuu ye ngmêní y:ângo.

Ngmênê yi dêêpí kópu dyuu dèdnyimo a cháachââ dé,

u nkwo ye dênimo a ng:aa.

¹⁰ Ngmênê mu dini ghi ngê kamí ngê aní pyódu té,

myombó a ka amênê kââdí té.

Nmí Lémi ngê apê,

Yi yâpwo ngê aní ya, a yoo ngê adnyi kwo.

Dini ghi n:i:i ngê yi kn:ââ yoo a ka nê kââdí too,

a dêêpí kópu dyuu chéêpí kpââ dé yi p:uu nê d:êê too,

ngmênê dini ghi n:i:i ngê ala yéli a ka anê kââdí té,

a dêêpí kópu dyuu yi mbodo mênê anê yé té,

yi gha vy:o amyidnyi ya.

¹¹ Pi ngê u mbwó ka mēdaadí tpaê, kwowo,

Nmí Lémi nuw:o rēdē choo ya,

mu kópu u díy:o yi yéli yintómu yi lama waní ya.

K:omo tpile yoo yi pi dmi ndíí dé ó yi pi dmi tēdē dé,

ngmênê yi lama waní ya.
*

¹² Yi lama waní ya, mu kópu u díy:o yi dono yilí a kuwó waní kée té, mēdaaní ngí té.

¹³ Chóó Lémi ngê kamí ngê u kwo a kââdí nmoo, yi kópu ngê daa kêmakêma kââdí te mbwee u d:aa wunê kââdí kââdí.

* 8:5: Ex 25:40; Kílosa 2:17

* 8:6: Hipilu 7:22; 9:15

* 8:8: Jer 31:31-34

* 8:11: 1 Njon 2:27

9

Kpêê yiyé mbwee, kpêê yiyé kamî, yi danêmbum

¹ Kópuni dyuu mbêmê Chóó Lémi ngê nmî kn:ââ yoo u kwo mwiyé a kââdí too, yi kópu dyuu mbêmê Chóó Lémi nmeê chââchââ, u kwo nmeê kpêê yiyé, u kwo myenmeê ngêpê. Nmî kn:ââ knî y:oo yi kpêê yiyé tédê ló dini a l:âmo ngópu.

²⁻³ Wónu ngomo ngmê wó ngópu, ghi k:oo miyó yé ngópu, woni ghi u pi yâpwo ghi, woni ghi u pi yâpwo ghi ndéndê. Yâpwo ghi u mênê lam pyudu knî yi kwo tédê kaa ngópu, mbîdédi u kapî tédê mye kaa ngópu. Mtyîmî nk:êênî tédê nkól ngê ngmê l:âmo ngópu, yâpwo ghi ndéndê u kpîdí pee u nkîgh:ê kaa ngópu. Yi kpîdí pee mwada pee yâpwo ghi ndéndê doo ya. *

⁴ Chóó Lémi u yâpwo poki ngmê l:âmo ngópu, nkól p:uu t:ee ngópu, yâpwo ghi ndéndê k:oo kaa ngópu. Yi poki k:oo tpile páádi yé tumo, ntini n:ii nmî kn:ââ knî y:oo dnyimo a pîpî, mana, yi ntini d:ââ ngmê, Alon u kiyé myomo, n:ii nkwodo yââ wiyi mwiyé a ghê wo, chêêpî kpââ dê pyolo podo, n:ii dê yi p:uu Chóó Lémi ngê u dêêpî kópu dyuu wunê a d:êê ngê.

⁵ Yi poki mbêmê enjel miyó l:âmo ngópu. Chóó Lémi y:i dpîmo ya, yoo yi dono y:i myedpîmo chedêchedê dé. Doo u ntââ ala ngwo yi kópu yilî yi kakêmê dmi nmye daanê chámê.

⁶ Nmî kn:ââ knî y:oo yi kópu yinté a yé tumo, ala ngwo Chóó Lémi u ngomo k:oo yinté a pyede, Njedusalem. Wonêwodiyédiyé kpêê yiyé pyu yoo yâpwo ghi k:oo a koko nyédi, y:i a dpodo nyédi, *

⁷ ngmênê yâpwo ghi ndéndê k:oo daa koko nyédi, yi kada pini mu ngmîdi y:i dpî kee. Daa wonêwodiyédiyé a koko yédi, ngmênê m:ââ k:oo wo mu ngmîdi ngê dpî kee. Daa módó dpî kee, ngmênê tpile tp:oo mwiyé ngmêdpî vy:a, u wêê yâpwo ghi ndéndê k:oo Chóó Lémi ka dpî ñuw:o. Chóó u dono u l:êê díy:o dpî vy:a, myenté yoo yi dono u l:êê díy:o. *

⁸ Yi kópu knî yi mbêmê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmî nuw:o dpî kwolo, ala kópu u ngwo nmîné wopwe ngê, Chóó Lémi u ngomo ghêlî k:ii chedê ngê doongê pyodo, yâpwo ghi ndéndê k:oo maa daa t:a. *

⁹ Chóó Lémi u ngomo dyimê pyuwu ntee tpile, kpêê yiyé mye yinté. Yesu ngê ndéndê kópu yi d:uu too, nmî dye ghi ngê. Kpêê yiyé mbêmê yoo yi gha dmi kamî ngê dédnyimo pyodopyodo. *

¹⁰ Kópu mbwee dé, nté p:uu kópu dé, mbwaa ndanî p:uu kópu dé, tpile ghêêghêê p:uu kópu dé, yi kópu dé too pee u kópu dé. Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Pi knî y:oo dny:oo chââchââ dé, u dî Yesu ngê maa kamî mî kpêmi ngê.

¹¹ A tidê mbwó yoo, Yesu Kédisu nmî kpêê yiyé pyu ndéndê ngê wunê kî pyodo, kópu mb:aa yilî nmo a kpo. Yâpwo ghi n:ii k:oo Yesu a dpodo, daa pi ngê yinê l:âmo ngê, myedaa dyámê pee ngmê mbêmê a tóó.

¹² Dini ghi n:ii ngê yi yâpwo ghi k:oo ng:êêntómu kee wo, daa pudumakó tp:oo wêê nunukwéti wêê ngmêyi ñuwo, ngmênê chóó u wêê yi ñuwo, nmî dono yilî u ngwo chedê ngê, kamî ngê mye pyódu nmo. Yi kópu daamuwa d:uu. *

¹³ Yesu ngê gha u kópu yi d:uu ngê, ngmênê kpêê yiyé pyu knî y:oo too pee u kópu ye d:uud:uu tumo, pudumakó nunukwéti a vyeê tumo, yi wêê ngê yoo

* 9:2-3: Ex 25:23-40; Ex 37:1-29 * 9:6: Num 18:2-6 * 9:7: Ex 30:10 * 9:8: Hipîlu 10:19-20

* 9:9: Hipîlu 10:1-2 * 9:12: Epeso 1:7

a níyéníyè tumo, pudumakó tp:oo dpí vya ngmê, dpí nk:êê ngmê, kpo dpo ngi ngmê, yoo yi pwo a kéké ngópu. Yoo yi too pee mbêmê dono kópu n:ii a pyede, kpêê yiyé pyu kní y:oo yi kópu kní yi mbêmê dpí chedê t:oo, *

¹⁴ ngmênê Yesu Kédisu ngê chóó u wêê mbêmê kópu ndíi yi d:uu ngê, nmí gha dmi kamí pyódu too. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê a ngópu, chóóchóó kpêê ngê u ngwo pyódu ngê, kpêê yiyé n:ii p:uu dyâápe dêpwo ya. Dononi nmí gha vy:o a pyede, u wêê ngê dpí chedê té, Chóó Lémi p:uu u nkwo nmo dpodo té, chedê ngê daawa pyódu. *

Yesu u pwopwo p:uu danêmbum

¹⁵ Yesu pwene, mu kópu u díy:o yélini Chóó Lémi ngê mwiyé a ngmídi too, yoo kamí ngê dny:oo pyodopyodo, Chóó Lémi u k:ii pèdê kâádi y:e, kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, pèdê pyw:ee téne. Ala kópu u l:êê díy:o mye pwene, yélini y:oo dèêpí kópu dyuu mbwee dnya a cháâcháâ dé, yi dono chedê ngê mye pyaa dniye. *

¹⁶ Ndáápi u dyimé pywuu nmye ngmênínê kuwo. N:ii u tpile yilí, u ndapí mye yilí, u tpile dyuu, u ndapí yi pweepwee pee ngmêdpí d:êê, yi yêêpí u díy:o. Dini ghi n:ii ngê yi pini dpí pw:onu, u yoo kní y:oo yi pweepwee pee mbêmê tpile a yêêpí tumo, ndapí mye yêêpí ngópu.

¹⁷ Yi pini ghêlí k:ii d:uudpí pw:oo knomomê, yi pweepwee pee u nt:u daa ya yédi, pi ngê u tpile ghêlí k:ii d:uuwodé ngí. Dini ghi n:ii ngê yi ndáápi dpí pw:onu, yi pweepwee pee nt:u u ngwo dpí pwii.

¹⁸⁻¹⁹ Wéni n:ii ngê Mósisi ngê nmí kn:ââ yoo Chóó Lémi ka a kâádi too, mye yinté. Mósisi ngê dèêpí kópu dyuu pi kní ye mwiyé vyu, pudumakó kuwó vya too, Chóó Lémi ka u ngwo a kâádi too. Yi pudumakó wêê d:ââ k:oo mbwaa yó, yimbwi nedê sipi gh:aa mtyé ngmê kââ, wêê d:ââ k:oo doo kmênêkmênê, yoo u ngwo doo níyéníyè, dèêpí kópu u puku dmi mye níyè ngê. *

²⁰ Pi kní ye yepê, Ala wêê ngê Chóó Lémi ka da kâádi nmyo, mb:aamb:aa ngê dmyinê cháâcháâ.

²¹ Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi u wónu ngomo wó ngópu, Mósisi ngê yi ngomo u tpile yilí yintómu wêê ngê níyè too, yi tupwó yilí Chóó Lémi ka u ngwo chedê too.

²² U kuwó dini ghi ngê kpêê yiyé pyu kní y:oo dèêpí kópu dyuu mbêmê tpile yilí wêê ngê dnyimo níyéníyè, yi tupwó yilí machedê ngê u ngwo dnyimo pyépi. Wêê mu ngmídi mbêmê Chóó Lémi ngê yoo yi dono u kuwó dpí kée té. *

²³⁻²⁴ Chóó Lémi u wónu ngomo k:oo tpileni dnye ya, yi tupwó tpile tp:oo wêê mbêmê chedê ngê pyaa dniye, ngmênê Yesu ngê dpodoni dóo u l:êê díy:o, tpile tp:oo wêê doo u ntââ, chóó u wêê u ntââ. Chóó Lémi u wónu ngomo n:ii dyámê mbêmê doo kwo, yi ngomo dyimé pywuu ntee tpile. Yâpwo ghi ndéndê mbóó p:uu wunê too, Yesu kwéli a too, nmí l:êê díy:o Chóó Lémi ngíma wunê kwo. Yâpwo ghi n:ii k:oo Yesu Kédisu kee wo, daa pi ngê yinê l:âmo ngê. *

²⁵ M:ââ yintómu kní yi k:oo kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê tpile tp:oo dpí vya, wêê yâpwo ghi k:oo dpí núw:o, ngmênê Yesu Kédisu ngê daa dye ghi yintómu chóóchóó kpêê ngê a pyépi ngê,

* 9:13: Lev 16:3; Num 19:17-19; Hipilu 10:4

* 9:14: 1 Pita 1:18-19; 1 Njon 1:7

* 9:15: 1 Tim 2:5;

Hipilu 8:6

* 9:18-19: Ex 24:6-8

* 9:22: Lev 17:11

* 9:23-24: 1 Njon 2:1

²⁶ kminté wonêwodiyédiyê kîdosi ñedê pèdoo pwopwo, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámé pé u ngwo a l:âmo ngê, nkoo nmo. Kêlé, dye ghi mbwee yi chedê ngê, ng:êêntómu nmî dye ghi ngê pwene, chóóchóó kpêê ngê pyódu ngê, dono yilî u ngwo chedê ngê.

²⁷ Pi ng:êêntómu dpî pw:onu, u kuwó dini ghi ngê Chóó Lémi ngê dpî kóté kwolo. *

²⁸ Myenté, Yesu Kédisu ng:êêntómu mye pwene, chóóchóó kpêê ngê yó, nmo yilî nmî dono u ngwo chedê too. Daa dono chedêchedê u l:êê díy:o amêdê diyé, ngmênê yélini y:oo adnyi t:âât:ââ, u Mî kóó k:oo wa kaa té. *

10

Yesu Kédisu nmî kpêê ngê ng:êêntómu pyodo

¹ Yesu Kédisu ngê kpêê ndêndê yinê yó. N:ii yoo dêêpî kópu dyuu mbêmê dnyimo a kpêê yiyé, dyimê pywuu ntee tpile yidnyimo a l:âmol:âmo. Ala ngwo mye yinté, m:ââ yintómu knî yi k:oo a kpêê yiyé nyédi, ngmênê yoo kamî ngê daa pyodopyodo nyédi. *

² Kpêê yiyé mbêmê yoo yi dono chedê ngê wodnyimo pyodopyodo, ye tpéé kópu daamupê vyi ngópu, kpêê mēdaamupî yé ngópu.

³⁻⁴ Ngmênê pudumakó nunukwéti yi wêê ngê doo u ntââ yoo yi dono daapi chedê tumo. M:ââ yintómu knî yi k:oo, kpêê yiyé u l:êê díy:o, pi knî y:oo yi dono a vyilîvyilî tumo.

⁵⁻⁶ Nyââ, kpêê yiyé dpî dípî, yoo yi dono d:uudpî chedê. Yi kópu u l:êê díy:o, dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu daa kēmakēma dyámé mbêmê doo taataa, yi ngwo Chóó Lémi ka kwo,

Pi knî y:oo tpile tp:oo a vyeé tumo,
kpêê ngê nga wunê yiyé tumo,
ngmênê yi kópu u yi nga daa kwo,
u l:êê díy:o yoo yi dono d:ii chedêchedê too.
Kwo, Dini ghi n:ii ngê a chóó a nt:u wanyi l:âmo,
kpêê ngê nga wanê pyódu,
u ntââ ngê nga vyílo ayi pyódu. *

⁷ Kwo, A Lémi, ala nê.
Kópuni puku yedê a p:uu ntee a tóó,
yinté n:aa d:uud:uu,
nuu u kópu vyílo yinî d:uud:uu.

⁸ K:omo tpile Chóó Lémi u dêêpî kópu dyuu mbêmê a kpêê yiyé nyédi, ngmênê Chóó Lémi ka kwo,

Pi knî y:oo tpile tp:oo a vyeé tumo,
kpêê ngê nga wunê yiyé tumo,
ngmênê yi kópu u yi nga daa kwo,
u l:êê díy:o yoo yi dono d:ii chedêchedê too.

⁹ U kuwó dini ghi ngê kwo, A Lémi, ala nê, nuu u kópu vyílo yinî d:uud:uu. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê kpêê yiyé mbwee daa kēmakēma a kéké, Yesu ngê kópuni d:uu ngê, u d:aa yinê wunê kââdikââdí.

* 9:27: Gen 3:19 * 9:28: Hipîlu 10:10; 1 Pita 2:24; Pilipay 3:20 * 10:1: Hipîlu 8:5; Kílosa 2:17

* 10:5-6: Psalm 40:6-8

10 Chóó u pono dêpwo vyápê, ngmênê Chóó Lémi u pono vyápê wo, pwopwo u wépi daa puwá, ngéêntómu pwene, chóóchóó kpêê ngé pyódu ngé, nmî dono yilí u ngwo chedê ngé, Chóó Lémi u yoo vy:o u ngwo kaa nmoó. *

11 Kpêê yiyé pyu yintómu a dpodo nyédi, wonêwodiyédiyê a kpêê yiyé nyédi, ngmênê yoo yi dono daa chedêchedê tumo.

12 Kópuni Yesu Kédisu ngé d:uu ngé, daa yinté. Chóóchóó kpêê ngé ngéêntómu pyódu ngé, mēdaamuwa d:uu. U kuwó dini ghi ngé u Mî ka mē kee wo, u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngé mî pyodo. *

13 Yélini daa yi nuu u pi ngé a tóó, Chóó Lémi ngé yu yodo u maknopwo wa yé té. Wéni n:ii ngé yi kópu wa pyódu, ala ngwo ka t:âât:ââ. *

14 Chóóchóó kpêê ngé ngéêntómu pyódu ngé, yélini yi k:ii u yoo vy:o nmo wowo nyédi, nmî dono yilí yintómu u ngwo chedê ngé, mēdaadi nuw:onuw:o dé.

15 Chóó Lémi u Ghê Dmi ngé ndê kópu ngé nmo yinë a pyépi ngé. Chóó Lémi u kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, apê,

16 Mu dini ghi ngé kamí ngé aní pyódu té, myombó a ka amênê kâadi té.

A dêêpî kópu dyuu yi mbodo mênê aní yé té,

Yi gha vy:o amyidnyi ya. *

17 Yi dono yilí a kuwó wani kéé té,

mēdaanê ngí té.

18 Kpêê daamunmî yé, mu kópu u díy:o Yesu ngé nmî dono yintómu chedê ngé.

Maa kamí u danêmbum

19-20 A tidê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngé Yesu pwene, wêê n:ii p:uu pwii wo, maa kamí u ngwo ngma a yó, máadini u dí yâpwo ghi ndêndê k:oo wunê tóó, Chóó Lémi kwéli wunê tóó. Yesu ngé ghê kamí nmo a kpo, yi máadi p:uu kaa nmoó, u ntââ kpídí pee mwada pee anmî lee dmi, Chóó Lémi ka u ngwo anm:uu taa dmi, nkíngê ngé kêê daanmo t:oo. Yi kpídí pee chaa ngmê ngé a t:a, mu kópu u díy:o Yesu nt:u kídosi íedê dmya ngópu. *

21 Chóó Lémi u yoo ndêndê yi vy:o nmî ghê dniye, kpêê yiyé pyu ndêndê nmî kada a kwo.

22 Yi máadi dpodombiy:e kîgha koo, nmî nuw:o dmi Yesu p:uu ntênê dny:oo kwo, Chóó Lémi ka u ngwo nyi taa kmêle. Chóó Lémi ngé mbwaa mb:aa u mênê kmênê nmoó, u ngwo ghêê nmoó, dononi wunê nmo d:uu too, mye chedê too, yi l:êê díy:o tpéé kópu mēdaamu anmî vyi. K:omodanê kópu nmî gha vy:o kíngmê ya, nmî nuw:o dmi Yesu p:uu ntênê dny:oo kwo, Chóó Lémi ka u ngwo nyi taa kmêle. *

23 Yesu ka kélímî dpodombiy:e mgímî koo, mu kópu u díy:o nmî lama ka tóó, daawa dóo nmo. *

24 Yoo yi nuu ghi dmi nmî nódó dny:oo ya, myepaa ngêêpî téme. Yi kópu u l:êê díy:o paa numo wêdêwêdê kîgha téme.

25 K:omo tpile yoo woni mēdêwunê wuwó ngé, ngmênê nipi dmyina a wuwó, dmyinê numo wêdêwêdê kîgha. Yi kópu ala ngwo ndíi kópu ngé dê pyódu, mu kópu u díy:o kuwókuwó wéni daa kēmakēma a dyimēdyimê.

* 10:10: Hipilu 9:12,28 * 10:12: Hipilu 1:3 * 10:13: Psalm 110:1 * 10:16: Jer 31:33-34

* 10:19-20: Hipilu 4:16; Mát 27:51 * 10:22: 1 Njon 1:7; Epeso 5:26 * 10:23: Hipilu 4:14

26 Numo kuwó dmyinê mbumu, mu kópu u díy:o n:ii ngê Yesu u ndê kópu dyuu dpo w:ee, ngmênê chóó u pono a vyápê yédi, a dono yédi, lukwe ngê u dono wa chedê té. *

27 Doo u ntââ u gha vyilêvyilê ngê daawa pyódu, adí nkîngê. Mu dini ghi ngê Chóó Lémi ngê wa kóté kwolo, yélini Yesu p:uu a d:uu nyédi, yi pini yi vy:o wa kââ, ndiia wa kéé té, ndê ngê wa ma té.

28 Mósisi u dêêpî kópu dyuu dyimê pywuu ngê nmye ngmên:aa pyépi. N:ii ngê yi dêêpî kópu ndîi ngmêdpî kn:aadi, pi miyó pyile knî y:oo yi kada pini knî ye yuu dpo y:ee ngmê, ye doo u ntââ yi pini ye d:uudpî ch:ané, dpî vya ngmê. *

29 Kópuni Mósisi ngê a d:êe too, dyámê u kópu dé. Yesu ngê n:ii d:uu ngê, Chóó Lémi ka yinê dpî núw:o nmo. Yi kópu vyílo yi ndîi kópu. N:ii ngê Chóó Lémi Tp:oo u wépi dpî puwâ, yi pini u kpadakpada ndîi. Yesu ngê chóó u wêe mbêmê Chóó Lémi ka a kââdi nmoo. Yi kópu n:ii ka tédê kópu ngê dpî pyódu, Chóó Lémi ngê dnyinté daawa kpada. Chóó Lémi ngê chóó u Ghê Dmi módó nmo a kpo. Yi ghéni dmi n:ii ka k:omo tpile ngê dpî pyódu, Chóó Lémi ngê u nkwo dpî kéé, mwap:aa ngê dpî pyódu. *

30 Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi ngê ló dini mwo a vya, apê,

Nê ntââ vyímî pyu,
ntââ a chóó ana a vyímî.

Ala kópu puku yedê mye tóó,

Nmî Lémi ngê u yoo chóó wa kóté kalê té. *

31 Yâpwoni ghê a t:a Chóó Lémi, u wêdêwêdê ndîi. Kn:aadi te pyu yoo u kwo dny:oo nkîngê. Pi kpadakpada ntênê u lama a tóó.

Dono u vyímî u danêmbum

32 A tíde mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê Yesu p:uu kópu mwiyé nmyinê ny:ee ngópu, u yoo vy:o u ngwo nmyi ghê dniye, yi dini ghi dmyinê nuw:onuw:o. Yi dini ghi ngê dono yili nmyee a vyímî.

33 Dye ghi knî ngmê ngê nmyi pi dmi dnya a dyede dé, myednya a kpakakpaka nmyo, dye ghi knî ngmê ngê nmyi pyipe knî y:oo yinté kópu dnyimo a vyímî dé, nmyi nuw:o dmi dono ngê u ngwo dpímo pyodopyodo.

34 Dye ghi knî ngmê Yesu u l:êê díy:o mbwa k:oo dnyimo a kmímî nmyo, nmyi tpile yintómu myednyimo a t:âmot:âmo dé. Nmyi tpile knî yi p:uu dênmyimo nuw:o, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê myednya a ya, mu kópu u díy:o nmyi lama doo ya, nmyimo, Ghê kamî dmi nmo pyw:ângo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

35 Nmyi nuw:o dmi Yesu p:uu kídmyinêngê y:ee ngmê, mu kópu u díy:o yi máádi u dí Chóó Lémi kóó k:oo wunê tóó.

36 Dono yintómu dmyina a vyímî dé, Chóó Lémi u nuu u kópu dmyinê d:uud:uu dé, u nkwo wa ngee nmyo, kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, nmyi l:êê díy:o wa d:uu té. *

37 Puku yedê alanté a tóó,

Dye ghi daa daadîi dmyinê t:ââ.

Pini n:ii wunê pwiyé knî, daa kêmakêma a taataa.

Mgî daawa a puwâ. *

³⁸ Pini n:ii adî kêlîmî,
 pi mb:aa ngê u ngwo u kwo wa pyódu,
 yi pini ngê ghê kamî wa a pyw:oo.
 N:ii Chóó Lémi u maa p:uu dpî ghê, díyo modo diyé,
 yi pini ka Chóó Lémi dpî nod:e. *

³⁹ Doo u ntââ daanmî nkîngê, daanmî kedekede, kminté ndiya anm:uu ghêpê dmi. Kêle. Yesu ka dpodombiy:e kêlîmî kmêle, nmî nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, kóo k:oo yinê wa kaa nmo.

11

Kêlîmî p:uu danêmbum

¹ Pini n:ii a kêlîmî, ala kópu u lama a tóo, apu, Nmî Lémi ngê kópuni u pi nmo a vyu, ndêndê ngê wa d:uu. K:omo tpile yi kópu daa y:enê, ngmênê u lama a tóo nê, yi kópu díyo a pyodopyodo. Yi kópu knî yi l:êê díy:o, kêlîmî pyu u nuw:o ngmidi ngê a ya yédi. *

² Nmî kn:ââ yoo yi vy:o yélini mb:aamb:aa ngê dnyimo a kêlîmî, yi yéli yi p:uu Chóó Lémi ngê apê, Mb:aamb:aa ngê a ka wunê ng:aa té.

³ Kêlîmî mbêmê nmo w:ee ngê, nmîmo, Chóó Lémi ngê chóó u kópu mbêmê tpile yilî yintómu l:âmo ngê. Daa mumu ngmê u tpile knî y:oo tpile yintómu u ngwo l:âmo too, ala ngwo mumu ngmê u tpile ngê a pyede. *

⁴ Epel Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo a kêlîmî, ngmênê Kéén pee tp:oo. Yi kópu u l:êê díy:o Epel Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo, tpileni u kwo y:ângo, mye mb:aamb:aa. Kéén Chóó Lémi ka dnyintê doo kêlîmî, u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê u yi dêpwo kwo, Tpileni u kwo y:ângo, Chóó Lémi ngê u yi myedêpwo kwo. K:omo tpile Epel ló dini a pwene, ngmênê u kêlîmî nmo nyepényepê ngê, yintê mye kêlîmî kmêle. *

⁵ Inóki Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo kêlîmî, u l:êê díy:o daa pwene, Chóó Lémi ngê a nyââ, pi knî y:oo dêpê pyw:ee ngópu. Puku yedê alanté a tóo, Inóki Chóó Lémi u nuu u pi ngê doo a ya. *

⁶ N:ii daadî kêlîmî, Chóó Lémi u nuu u pi ngê daawa pyódu, mu kópu u díy:o n:ii ngê u yi adî kwo, Chóó Lémi ka nî lê, ala kópu ka choo kêlîmî, nmî yâpwo Chóó Lémi, ndêndê ngê a tóo, n:ii ngê u yi adî kwo, U kwo nî lê, yi pini Chóó Lémi ngê daawa dóo, mb:aamb:aa ngê wa ngee.

⁷ Myenté, Nówa Chóó Lémi ka myedoo a kêlîmî. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Nówa u ng:aa a t:ângo, Nówa ngê yi kópu u wépi daa puwâ. K:omo tpile vyi dêpêngê ch:iy:e wo, ngmênê Nówa ngê Chóó Lémi u dnye nyongo, nkéli ngmê ndê ngê, u yoo knî yi k:ii k:oo wo dnyiye, Chóó Lémi ngê u ngwo w:êê too. Yi kêlîmî mbêmê nmo w:ee ngê, yoo wo yéli dono dé, Chóó Lémi ka dênnya a kêlîmî. Yi kêlîmî u l:êê díy:o Nówa Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo. *

⁸ Epilaham Chóó Lémi ka myedpîmo a kêlîmî. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê kwo, Nyámê pee a kuwo ngi, kn:aa dyámê pee nga ngmêwanê kê, yi ngwo Epilaham ngê Chóó Lémi u dnye a nyongo, chóó u dyámê pee a kuwo ngê. K:omo tpile yi dyámê pee u lama dêpwo ya, ngmênê yi loo. *

⁹ Dini ghi n:ii ngê yi dyámê pee p:uu mî ta, Chóó Lémi ngê ghêlî k:ii u kwo daa y:ângo, pi my:oo ngê doo ya. Ngomo daa wó, wónu ngomo k:oo dpîmo

* 10:38: Lóma 1:17 * 11:1: Lóma 4:18; 2 Kódin 5:7 * 11:3: Gen 1:1 * 11:4: Gen 4:3-10 * 11:5: Gen 5:24 * 11:7: Gen 6:13-22 * 11:8: Gen 12:1-5

dpî, p:aani p:aani dpîmo lêpî. U kêlîmî chedê ngê daa pyodo. Tp:oo Yisak mye yinté. Chóó Lémi ngê kwo, Ala dyámê pee nga wané kê, ngmênê ghêlî k:i:i u kwo daa y:àngo. K:omo tpile wónu ngomo k:oo myedpîmo dpî, p:aani p:aani myedpîmo lêpî, ngmênê Yisak u kêlîmî chedê ngê daa pyodo. Yisak tp:oo Njakóp mye yinté.

¹⁰ K:omo tpile Epílaham chóó u p:aa dêpwo a ya, u têpê ghi myedêpwo a ya, ngmênê u kêlîmî chedê ngê daa pyodo, p:aa ndêndê p:uu dpîmo nuw:o. Chóó Lémi ngê yi p:aani u nuw:o k:oo mwiyé a módu, chóó wa lâmo, chedê ngê daawa pyódu.

¹¹ Sela Chóó Lémi ka myedpîmo a kêlîmî. K:omo tpile m:ââ yilî yi k:oo Epílaham cha y:oo tp:ee daa tpyé ngópu, ngmênê dini ghi n:i:i ngê Chóó Lémi ngê yepê, Sela ngê tp:ee wangmê tpyé, yi kópu ka kêlîmî mbê knopwo, Sela u ntââ ngê a pyodo, tp:ee u ngwo tpyó. *

¹² K:omo tpile Epílaham yi ngwo d:ud:umbiy:e vy:ee ngê doo a ya, daa kêmakêma doo pwopwo, ngmênê yi ngwo tpamê wo, u yoo yilî ngê u kuwó pyodo, tédê tii, mbwaa paa ghêêpwi, mbóó p:uu pudu. *

¹³ Kópuni Chóó Lémi ngê yi yéli ye a vyi too, yi kópu knî ye dnya a kêlîmî, u ngwo a pw:oo dniye. Chóó Lémi ngê ghêlî k:i:i ye dêpê y:ee too, ngmênê mwada dini ghi p:uu ye doo a danê. Yi yéli y:oo yi kópu yilî kuughê a m:uu tumo, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê u ngwo pyaa dniye. Ala kópu myednya a tpaépê, apu, Dyámê mbêmê pi my:oo yoo yuno kwo.

¹⁴ N:i:i knî y:oo yi kópu dpî vyi ngmê, yi chóó yi dyámê pee a nmy:uu ngópu.

¹⁵ Dyámê pee n:i:i mbêmê a ndê dniye, daa yi dyámê pee p:uu dnye nuw:o. Yini p:uu wodnye nuw:o, mêpêdê diyé dniye.

¹⁶ U yi y:e doo kwo, Dyámê pee mb:aa mbêmê nmî lee dmi, Chóó Lémi kwéli wunê tóó. Yi kópu u l:êê diy:o yi wépi dmi daa puwâ, p:aa ndêndê yi l:êê diy:o ngmê lâmo ngê.

¹⁷⁻¹⁸ Dini ghi n:i:i ngê Chóó Lémi ngê Epílaham a tókó ngê, apê, U kêlîmî ngênî m:uu, kwo, Ñm:ee Yisak dpî vya ngi, kpêê ngê a ka dpo yé. K:omo tpile Chóó Lémi ngê Epílaham ka mwiyé a vyu, kwo, Nyoo njini, daa Yisímél u tii nedê yéli, ngmênê Yisak u tii nedê yéli, ngmênê Epílaham Chóó Lémi ka mb:aamb:aa ngê doo kêlîmî, tp:oo Yisak daa w:êê ngê, kpêê ngê pí yó. *

¹⁹ Epílaham u nuw:o Chóó Lémi p:uu doo kwo, apê, A tp:ee n:aa vyee, Chóó Lémi ngê ghê mê t:emî. Na a ka yinté kópu yi pyodo, Epílaham ngê tp:oo u vyee tédê núwo, daa kêmakêma pí vyâ, ngmênê Chóó Lémi ngê kwo, Muntoo. Kwo, Ñm:ee nangé vy:a. Ngmênê u kwo Chóó Lémi ngê Yisak ghê mê t:àngo.

²⁰ Kêlîmî mbêmê Yisak ngê Chóó Lémi u kópu dyuu tp:oo dê Njakóp mbwémi Yisó ye vyi too. Kópuni díyo adnyi pyodopyodo, yi kópu knî ye vyi too. *

²¹ Dini ghi n:i:i ngê Njakóp mupwoknî Yichip dnyen:aa ya, kêlîmî mbêmê Njakóp ngê u kee dê, Njósép tp:oo dê ye Chóó Lémi u kópu dyuu ye vyi too. U kiyé p:uu doo a kwo, Chóó Lémi ka u ngwo doo ngêpê, kwo, Ala tpémi dê ye mb:aamb:aa ngê cha a vyiwoo. *

²² Dini ghi n:i:i ngê Njósép vy:ene wo, daa kêmakêma doo pwopwo, kêlîmî mbêmê mu dini ghi u kópu dyuu u mbwó knî ye vyu. Yepê, Nmî kuwó dini

* **11:11:** Gen 18:10-14; 21:2   * **11:12:** Gen 15:5   * **11:17-18:** Gen 22:1-14; Njems 2:21-22   * **11:20:** Gen 27:27-29; 27:39-40   * **11:21:** Gen 48:15-16

ghi ngê, Chóó Lémi ngê M:aa u yoo yilí ngê wa pyódu. Yepê, Yichip u mênê wa a pw:ií té. Yepê, Yi ngwo a dínê dyuu myoo núw:o y:e. *

²³ Kêlímí mbêmê Mósisi u pye mí y:oo Mósisi a w:êê ngópu. Dini ghi n:ií ngê ta, a w:ee ngópu, apê, K:uuchêm u tp:ee. U yi y:e dêpwo kwo, Lede kní y:oo king u kópu mbêmê vya y:e. Yi kópu u l:êê díy:o king u kópu daa chápu ngópu, d:ââ pyile dpímo ng:uu nêñe. U kuwó dini ghi ngê king tp:oo módó ngê a nmyââ, chókó tp:oo ngê pyódu ngê. *

²⁴ Dini ghi n:ií ngê Mósisi máâwe ngê pyodo, Yichip tpémi y:oo mb:aamb:aa ngê dnyimo cháâcháâ, ngmênê kêlímí mbêmê yi cháâcháâ u wépi puwâ, yi vy:o a pwii wo, chókó u yoo vy:o mê ghê wo. *

²⁵ K:omo tpile Chókó Lémi u yoo vy:o u k:ií nipi dnye mgíní vyímí, ngmênê yi kópu u kwo mb:aamb:aa ngê pyodo. Chókó u yoo yi wépi dmi wo puwâ, Yichip tpémi yi vy:o wodoo kwo, ye m:ââ kní ngmê yi k:oo u ya pê mb:aamb:aa, u tpile myepê yilí. Yi kópu wo d:uu ngê, ye dono kópu yipê d:uu ngê, mu kópu u díy:o Chókó Lémi ngê nmí kn:ââ yoo yi l:êê díy:o mwiyé a ngmidí ngê.

²⁶ Alanté doo a nuw:o, apê, Chókó Lémi ngê yinê a ngmidí noo, Yisiléli tpémi yi kada kaa noo. Apê, K:omo tpile adnyi nkwitinkwiti nê, Yichip tpémi y:oo amyidnyi nkwitinkwiti nê, ngmênê yi kópu a ka tédê kópu, mu kópu u díy:o Chókó Lémi ngê kóó k:oo wa kaa nê. Mósisi ka yi kópu ndíi kópu ngê pyodo, Yichip tpémi yi tpile yilí tédê kópu ngê u kwo pyaa dniye.

²⁷ Kêlímí mbêmê Mósisi ngê Yichip a kuwo ngê. K:omo tpile king u yoo yi wépi dmi puwâ, ngmênê ye dêpwo nkíngê, ye mēdēpē díyē wo. Na a ka Chókó Lémi yi módu, yinê wēdēwēdē kwólu. *

²⁸ Dini ghi n:ií ngê Chókó Lémi ngê Mósisi Yichip mē dy:ââ ngê, Mósisi Chókó Lémi u kópu ka kêlímí mbê wo, Tp:ee Kaa W:êêw:êê u kópu dyuu nmí kn:ââ kní ye vyi too. Yi kópu dyuu mbêmê sipi tp:oo vya tumo, wêê yi keñe t:âmo keñe t:âmo t:ee ngópu. Yi ngídí ngê Chókó Lémi u enjel ngê Yichip tpémi yi tp:ee máâ kaa yintómu vya too, ngmênê ngomo t:âmo n:ií kní yi p:uu wêê doo ya, tp:ee yi daangmê vyâ. *

²⁹ Dini ghi n:ií ngê nmí kn:ââ kní y:oo Yichip a kuwo ngópu, kêlímí mbêmê Ntii Mtyemtye m:ââ páâ ntee tpile ngê pyodo, u ngwo ngmêê ngópu. Dini ghi n:ií ngê Yichip tpémi yi kuwó ghê dniye, ntii mēdē díyē wo, tpēpwo u pwo mēnē yó, u ngwo vy:êê dniye. *

³⁰ Dini ghi n:ií ngê nmí kn:ââ yoo Kenan Wee u kwo mí taa dniye, wo pyudu kní yi k:oo Njédikó dnya a y:eey:ee. Chókó Lémi ka kêlímí mbêmê yi p:aani u chēēpi mbwa a vyóó wo, Njédikó tpémi u ngwo vya tumo. *

³¹ Nmí kn:ââ yoo Njédikó ghélí dími taa dniye, Njósuwa ngê lede miyó dy:ââ ngê, yepê, Njédikó nye ngete nyoo. Dini ghi n:ií ngê mí taa knopwo, Njédikó tpémi y:oo u yi y:e doo kwo, Nmí vya dē, ngmênê tēli pyââ Lahap ngê w:êê doo, mu kópu u díy:o Chókó Lémi ka doo kêlímí. Njédikó tpémi y:oo Chókó Lémi dēdnyimo cháâcháâ. Yi kópu u l:êê díy:o nmí kn:ââ kní y:oo yi p:aani a pw:oo ngópu, pi yintómu vya tumo, ngmênê Lahap w:êê ngópu, u yoo kní yi k:ií, mu kópu u díy:o ngete dē yinê a w:êê doo. *

³² Dyimé pywuu nmye daamunê kē. Dye ghi doo u ntââ ngê dē pyódu, kêlímí pyu yoo yi danēmbum nmye daamunê nt:o. N:ií dé yi kêlímí ndíi, woni

* **11:22:** Gen 50:24-25 * **11:23:** Ex 1:22; 2:1-2 * **11:24:** Ex 2:10-12 * **11:27:** Ex 12:51 * **11:28:** Ex 12:31-30 * **11:29:** Ex 14:21-31 * **11:30:** Josh 6:12-21 * **11:31:** Josh 2:1-21; 6:25

yoo yi pi dmi ala, Nkidiyón, Mbadaka, Samísón, Njepîta, Dépidi, Samuwel, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u komo dnyimo a kapî, mye yi k:ii.

³³ Woni knî y:oo kn:aa lede yoo ngm:ii kalê tumo, yi chóó yi yoo mb:aamb:aa ngê dnyimo y:enê dé. Kópuni Chóó Lémi ngê ye mwiyé a vyi too, yi kópu yi l:êê díy:o mye d:uu too. Chóó Lémi ngê woni layoni knî ye w:êê too, *

³⁴ woni yoo ndê ka w:êê too, woni yoo l:êê tédê w:êê too. K:omo tpile l:êê yi lama dnyinté doo ya, ngmênê Chóó Lémi ngê modoo a wêdêwêdê kîgha dé, kn:aa lede yoo dnyimo vyeé dé. *

³⁵ Pyââ knî ngmê yi nêni yoo pw:oo dniye, yi kêlîmî u l:êê díy:o myombó mêdê pii dniye, ngmênê kêlîmî u l:êê díy:o pi woni pw:oo dniye, mêdêpê pii dniye. Dini ghi n:ii ngê pi knî y:oo dnye kpakakpaka dé, alanté dnye nuw:o, K:omo tpile a vyeé nmo, ngmênê Chóó Lémi daanmo wópu, mu dini ghi ngê amêdê pyidu nmo. *

³⁶ Kêlîmî pyu knî ngmê dnye yumuyumu dé, yedê ngê myednye kpakakpaka dé, knî ngmê yedê ñedê t:ee tumo, mbwa k:oo kalê tumo. * ³⁷⁻³⁸ Kêlîmî pyu knî ngmê chêêpî ngê vya tumo, woni taa ngê vya tumo. Yi-pââ choo ngê ntee anyi châpwo, kêlîmî pyu woni choo ngê yinté dnyimo châpwo dé, u ngwo dnyimo vyeé dé. Kêlîmî pyu woni knî y:e dono dnyimo d:uud:uu, dnyimo ngm:ii kîgha dé. Doo u ntââ nipi daapîdnye ya, mu kópu u díy:o mgîdî u yoo kêlîmî u yoo daa numo yi pee dé. Yi kêlîmî pyu yoo nko mênê dnyimo mbêpêmbêpê, kpomo t:âmo kpomo t:âmo dnyimon:aa ya, mbu knî yi mbêmê dnyimon:aa mbwolombwolo. Ngópuch:ané ngê dnyimo pyodopyodo, dini ghi n:ii ngê yi kpîdî dnyimo a chópuchópu, sipi too nunukwéti too yi paa dnyimo t:emí dé.

³⁹ K:omo tpile yi yéli yi kêlîmî mbêmê Chóó Lémi u nuu u yoo ngê pyaa dniye, ngmênê kópuni mb:aa ye a vyi too, woni knî dépê pyw:ee tumo,

⁴⁰ mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Yi yéli y:oo dny:oo t:âât:ââ nmo. Mu dini ghi ngê yi k:ii yoo ngmîdi ngê wa pyódu nmo, kópuni ndéndé ngê mb:aamb:aa, yi kópu nipi nmo wa a kê.

12

Yesu u maa kîgha

¹ Yêlini Chóó Lémi ka mwiyé a kêlîmî mbê dniye, yi yéli, yoo ndîi. Yi yéli Chóó Lémi u maa p:uu nmî kada ghê dniye, wumê t:âât:ââ nmo. Yi kópu u l:êê díy:o kópuni knî y:oo dpî dînga nmo, kée téme, dononi knî y:oo dpî mgîmî nmo, dny:ii d:ii téme, Chóó Lémi u maa dpodombiy:e kîgha koo. *

² Nmî nuw:o dmi Yesu p:uu kaa koo, myedê nji:ii koo. Nmî kêlîmî nkoo kn:ââ vyîlo yi pini p:uu a kwo mo. K:omo tpile kîdosi u maadí doo kwo, ngmênê daa kede wo. K:omo tpile dnye mywenemywene kîgha, ngmênê u kwo tédê kópu ngê pyodo. U lama doo ya, Díyo w:aa anîmo pyw:oo. Yi w:aa wuné a pyw:ângo, Chóó Lémi ka mê diyé wo, u wéni pee mî yaa wo, u che p:ââ pee ngê mîmî pyodo. *

* **11:33:** Dan 6:22   * **11:34:** Dan 3:23-27   * **11:35:** 1 Kings 17:17-24; 2 Kings 4:18-37   * **11:36:** Jer 20:2; 37:15-16   * **12:1:** 1 Kódin 9:24-25   * **12:2:** Hipîlu 1:3; 3:1

³ Máá dini kwólu, yi máá di p:uu dmyinê nuw:o. Yoo dono yi vy:o kópu dono yilí dpímo a vyímí. Dmyina a nji:i, yi máá di myedmyinê kígha, nangmê kede.
*

⁴ Dono vyímí tédê nmyi vy:o pini doongmê vya ngópu.

Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ yoo u ngwo wunê kpadakpada too

⁵ Dono vyímí tédê Chóó Lémi ngê wunê kpadakpada nmoo, mu kópu u díy:o nmo tp:oo módó tp:oo mââ yoo. Yi kópu puku yedê alanté a tóó,

A tp:ee, nmí Lémi ngê adí kpadakpada ngi, nangê vyi, Tédê kópu yila.

Dini ghi n:i:i ngê nguwo ada a mbumu knomomê, ye p:uu dpodo nangê yé,

⁶ mu kópu u díy:o yélini yi nuu ghi dmi nmí Lémi nódo a tóó, yi yélini wunê kpadakpada too,

n:i:i dé tp:oo ngê dpí pyódu té, dpí kpaka té.

⁷ Dononi nmyinê vyímí tumo, nmí Mí ngê yi dono ngê wunê kpadakpada nmyoo. Yi kpadakpada u wépi kídmymimê pwapi, mu kópu u díy:o pi ngê tp:oo módó tp:oo mââ yoo ntee a kpadakpada too, Chóó Lémi ngê yinté myewunê kpadakpada nmyoo. Doo u ntââ pi ngê tp:ee daawa tpyé, módó, ngmênê dpí dèèpi kè.

⁸ Chóó Lémi ngê tp:oo módó tp:oo mââ yintómu ntee wunê kpadakpada too, yinté wodédê kpadakpada nmyoo, ye tp:oo njini ngê daap:ee pyede, p:ee maadi tp:ee dé.

⁹ Dyámê mbêmê nmí mí kní y:oo dnyimo kpadakpada nmo, u ngwo nmímo kpadakpada, u nkwo nmo cháâcháâ too. Nmí Mí n:i:i mbóo p:uu wunê tóó, dini ghi n:i:i ngê dpo kpada nmo, ntênê paa kpada kmêle, ghê kamí u ngwo nmo pyw:oo.

¹⁰ Daa ndii la ghi tp:oo, nmí mí kní y:oo yi chóó yi l:êê ghi dmi mbêmê dnyimo kpadakpada nmo, ngmênê Chóó Lémi ngê nmí mb:aamb:aa u l:êê díy:o wunê kpadakpada nmoo. Ntee a tóó, dyââpe p:uu daa t:a, u yi u ngwo a kwo, Yinté ní pyódu té.

¹¹ Dini ghi n:i:i ngê dpo kpada nmo, nmínê nmo daa nmí nuu u kópu nmo yedê d:uu, dono kópu nmo yu d:uu, ngmênê u kuwó dini ghi ngê anyinê w:ee, u nt:u kópu anyinê pyw:oo, pi mb:aa ngê anyi pyódu, yoo yi k:i:i mb:aamb:aa ngê noko anmyi ya.

¹² K:omo tpile nmyi kèê dmi dpí wiy:a dniye, nmyi yi dmi dpí nté dniye, ngmênê Chóó Lémi p:uu dpodombiy:e dmyinê dpodo.

¹³ Nmyi yi dmi dono u maa p:uu nangmê kââ, maa mb:aa yidmyinê kígha. Nmyi yi k:aa pyââ u pono dmyinê vyápê, tpuu pyââ u pono n:uungmê vyápê. N:i:i ngê yu pyââ wunê a dèê ngê, maa mb:aa kídagê kuwo, u kwo wa mbó. Maa mb:aa yichoo kígha, mb:aamb:aa ngê moo pyaa we.

¹⁴ Pi yintómu kní yi k:i:i mb:aamb:aa ngê noko dmyinê ya. Kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé. N:i:i ngê kópu mb:aa daadi d:uud:uu dé, nmí Lémi daawa m:uu.

Mbwaa kuu yiyé u danêmbum

¹⁵ A tidê mbwó yoo, noko mb:aamb:aa ngê dmyinê vyyuwo. Máá dini Chóó Lémi ngê a yó, nmyi vy:o pini ngmê yi máá di p:uu kídagên:aa diyé. Nmyi vy:o pini ngmê ngê mbwaa kuu nmyi ménê kíngê yé, nmyi mbodo dmi kíngê vyyuwo té.

* 12:3: Mát 27:28-44

16 Pyââ ti mââ ti nmyi vy:o kîngê ya. Chóó Lémi p:uu kópu dyuu tédê kópu ngê nmye kîngê pyaa dmi, Yisó u nt:anê nangmê yââ, mu kópu u dîy:o kópuni Chóó Lémi ka ndîi kópu, tédê kópu ngê u kwo pyodo. K:omo tpile pi kaa, ngmênê nté kuu ngmîdi u l:êê dîy:o u mbwó tpuuni ka kwo, Nyi a kada pini.

* 17 U kuwó dini ghi ngê u yi u ngwo doo kwo, M:aa ngê Chóó Lémi u kópu mb:aa a p:uu ngmê t:ee ngê, ngmênê Chóó Lémi ngê a mb:ii ngê. K:omo tpile Yisó ngê u yi doo kwo, Maa mb:aa p:uu m:aa ghê, u l:êê dîy:o myedoo mbê, ngmênê doo u ntââ. *

Chóó Lémi u châachââ

18 A tidê mbwó yoo, maa kamî mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Kópuni nmî kn:ââ knî y:oo a m:uu tumo, yi kópu dpîp:e m:uu tumo. Dini ghi n:ii ngê Sainay mbwini vuywo lee dniye, Chóó Lémi ndê kii ntee tpile ngê mbu mbêmê ye a ghêpê wo, yi ndê dpudu ngê ngîdi a gh:ay ngê. Yópu ndîi doo a wupe, *

19 nkéli dpuwo u dnye dnye nyêmî, Chóó Lémi u dnye mye ny:ee ngópu. Pi knî y:oo Mósisi ka kwo, U yi nmo daa kwo, Yi dnyeni m:oo ny:oo,

20 mu kópu u dîy:o kópuni mwiyé a ny:ee ngópu, yinê ye doo u ntââ ngê pyodo. Yi kópu ala, N:ii ala mbwini paa da lee knomomê, chêêpî ngê dpî vya yó, myenté tpile tp:oo n:ii ala mbwini paa da lee knomomê, chêêpî ngê myoo vya yó.

21 Kópuni m:uu ngópu, d:ud:umbiy:e nkîngê kalê too, Mósisi mye nkîngê kwólu, yepê, Ntênê myidî nkîngê mb:anê.

22 A tidê mbwó yoo, yi mbwini vuywo dpîp:e lee dniye, ngmênê Chóó Lémi kwéli a tóó, y:i nmyinê lee dniye. Yi p:aani Njedusalem ntee p:aani. Njedusalem daa Sainai mbwini mbêmê a tóó, ngmênê Saiyon mbwini mbêmê a tóó. Enjel yilî tp:oo témi tap yi vy:o nmye wee. *

23 Chóó Lémi ka nmyinê lee dniye, pini n:ii pi yintómu yi kóté kîgha pyu ngê a tóó. Dyámê mbêmê tp:ee kaa u pi ndîi ngê ntee a tóó, Chóó Lémi ngê nmyi pi dmi ndîi ngê yinté mye pyódu ngê, nipi a danê nmyoo, nmyi pi dmi mbóó p:uu a d:êê too, w:aa u ngwo nmyinê pyw:ee ngópu. Yélini Chóó Lémi ka mwiyé dnya a kélîmî, dini ghi n:ii ngê a pw:oo dniye, Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê pyódu too, ala ngwo yi yéli yi vy:o nmye wee. *

24 Yesu ka nmyinê lee dniye, pini n:ii ngê Chóó Lémi ka a kââdi nmo, chóó u wêê ngê nmî dono yilî yinê mye chedê too. Dini ghi n:ii ngê Kéén ngê u mbwó Epel a vyâ, wêê têpê mbêmê ghîgho, Chóó Lémi ngê Epel u ntââ Kéén ngê a vy:ungo, ngmênê Yesu u wêê ngê kópu mb:aa kn:ââ yi chópu, u l:êê dîy:o nmî yikí dmi u pwo ghay wo. *

25 A tidê mbwó yoo, maa kamî mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha. Nmyi ngópu dmi dpî kpêmî tóó. Yélini Mósisi ka dyámê mbêmê dèdnyimo a ng:aa, yi ngwo dnyimo a pwopwo. Nmî Lémi mbóó p:uu nmo wunê mbumu. U dnye daanmî ny:ee knomomê, ye ntênê wa kpada nmo. *

26 Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi nmî kn:ââ knî ye a mbwolo, u dnye ngê têpê a ghêdê kwólu, ngmênê mu dini ghi ngê daa têpê u mo wa a ghêdê kwolo, ngmênê mbóó amye ghêdê kwolo. Yi kópu puku yedê mye tóó. *

* 12:16: Gen 25:33-34 * 12:17: Gen 27:30-40 * 12:18: Ex 19:12-13,16-20; Ex 20:18-21 * 12:22: Tpyuu 21:2; 5:11 * 12:23: Luukí 10:20 * 12:24: Hipilu 8:6; Gen 4:10 * 12:25: Hipilu 2:1-3; 10:28-29 * 12:26: Ex 19:18

²⁷ U nt:u kópu ala, dyámê u tpile dé adnyi ghêdê, chedê ngê wa pyaa dmi, ngmênê tpile ndêndê dé chedê ngê daawa pyaa dmi.

²⁸ Chóó Lémi kwunokwuno koo, mu kópu u díy:o yélini yi vy:o kaa nmoo, yi yéli yi kii chedê ngê daanmî pyaa dmi. Chóó Lémi u nuu u yoo ngê pyaa kmêle, mb:aamb:aa ngê chââchââ koo, u kwo mye nkîngê kmêle,

²⁹ mu kópu u díy:o nmî yâpwo, yoo dono ndiya yinë dpî kéé. *

13

Maa kamî u kópu mb:aa dé

¹ A tîdê mbwó yoo, maa kamî nmye kîgha ngmê, kópu mb:aa yidmyinë d:uud:uu dé. Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. *

² Pi my:oo knî ye dmyinë vyuwo. Nmyi lama ka tóó, nmî kn:ââ yoo pi my:oo knî ye dnyimo a vyuwo, woni yoo daa yi lama enjel knî ye myednyimo a vyuwo. *

³ Yélini mbwa k:oo a wee, mb:aamb:aa ngê ye dmyinë vyuwo. Mbwa k:oo yi k:ii w:ee wee, tpileni u yi nmye choo kwo knomomê, yi tpile ye dmyinë yémî dé. Yélini a mginî vyímî té, ye dmyinë vyuwo, mu kópu u díy:o nmyo yoo mu ngmîdi. *

⁴ Yéé yepe yi nuw:o dê numo p:uu dny:oo kwo, yi tumu mââ yi tumu pyââ kîngmê ya. N:ii pini n:ii u kuwó wa pwiyé, Chóó Lémi ngê wa kpada. Pini n:ii adî pyââ ti, pyópuni adî mââ ti, Chóó Lémi ngê amye kpada dê.

⁵ Nmyi nuw:o dmi ndapî p:uu kîngê kwo. K:omo tpile ndapî têdê nmyi ngópu ye tóó, yi ntóo mbêmê dmyinë ya, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê ala kópu a vyu,

Nmye ana a vyuwo,

nmyi mo daanê kalê nmyo. *

⁶ Yi kópu u l:êê díy:o nkîngê ngê kêê nangê t:oo, ala kópu dpî vyi yoo, apii,

Nmî Lémi ngê wunê ngêépî nmo,

pini n:ii ngê dono kópu nmo adî d:uud:uu, u kwo daanmî nkîngê,

yi pini wa dpî, daawa dyênê nmo. *

⁷ Yélini nmyi kada a wee, dmyinë nuw:onuw:o dé, myedmyina a nj:ii dé, n:ii knî y:oo Chóó Lémi u kópu dyuu nmye dnyimo tpapê dé. Ntee dnyimo ya, ntee dnyimo kélímî, nmî Lémi u yoo ntee dnyimo wêdêwêdê kîgha dé, yi kópu knî yi p:uu dmyinë nuw:o, myedmyina a nj:ii dé.

⁸ Yesu Kédisu wunê ntee doo a ya, ala ngwo mye yinté, mu dini ghi ngê mye yinté, chedê ngê daawa pyódu. *

⁹ Nuw:o ghi kamî knî y:oo kîngê dóó nmyo, kn:aa máadi p:uu kîngê kaa nmyo. N:ii ngê nté knî ngmê nmye dpî kwódu té, yi pini ka ng:aa ngê kêê nangê t:oo. Yi kwódu yé kópu knî yi mbêmê pi u gha wêdêwêdê ngê d:uudpî pyódu, ngmênê Chóó Lémi ngê pi u gha wêdêwêdê ngê yinë dpî pyódu. *

¹⁰ Yesu nmî l:êê díy:o pwene, chóóchóó kpêê ngê pyódu ngê, Chóó Lémi ka maa kamî nmo a yó. N:ii knî y:oo tpile tp:oo kpêê ngê dpî yé t:oo, Yesu ngê daawa ngee té.

* 12:29: Deut 4:24 * 13:1: Njon 13:34 * 13:2: 1 Pita 4:9 * 13:3: Mát 25:36 * 13:5: 1 Tim 6:8-10; Josh 1:5 * 13:6: Psalm 118:6 * 13:8: Tpyuu 1:17-18 * 13:9: Lóma 14:17; 1 Kódin 8:8

¹¹ Dono chedêchedê u l:êê dîy:o kpêê yiyé pyu yoo yi kada pini ngê tpile tp:oo wêê yâpwo ghi ndêndê k:oo a ñeñe ngê, ngmênê yi tpile tp:oo ntóó kn:aa wumê nk:êênî tumo. *

¹² Yi kópu u l:êê dîy:o Yesu daa p:o vya ngópu, kn:aa ñuw:o ngópu, y:i mí vya ngópu, nmî dono yilí yintómu chedê ngê u ngwo pyaa dniye. *

¹³ K:omo tpile yoo mbwee kní y:oo adnyi nkwitinkwiti nmo, ngmênê yi vy:o a pwii kmêle, Yesu ka kuwa lee kmêle.

¹⁴ Dyámê mbêmê nmî p:aa ndêndê daangma a tóó, nmî p:aa ndêndê nmo t:âât:ââ. *

¹⁵ Tpile tp:oo kpêê ngê daamunmî yé, ngmênê Yesu u pi mbêmê dye ghi yintómu Chóó Lémi chaa kîgha koo, pi kní ye u pi myedmyinên:aa tpapê. *

¹⁶ Pi ngêêpî nangê yé, pi ka vyyuwo myenangê yé. Yi kópu dê Chóó Lémi u nuu u kpêê yiyé u kópu dê. *

¹⁷ Nmyi kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmî dé, mu kópu u dîy:o daa mgeemgee nyédi, dye ghi yintómu nmye wunê vyyuwo nyédi, mu dini ghi ngê Chóó Lémi ye adín:aa póó, yi dpodo u p:êê u kwo amínê nté t:oo. Ye mb:aamb:aa ngê anmyi ng:aa, yi dpodo tédê yi gha dmi mb:aamb:aa ngê adnyi pyodopyodo. Ye daanmyi ng:aa knomomê, ye yi dpodo tédê yi gha dmi dono ngê adí ya, adnyi mgeemgee, dnyinté u nkwo adnyi ngêêpî nmyo. *

¹⁸ A l:êê dîy:o dmyina a ngêpê, mu kópu u dîy:o a lama ka tóó, Yesu ngê a dono yilí ló dini a chedê too, ala ngwo mēdaamunî dono. Ndêndê ngê u ya a nga a kwo, Dye ghi yintómu kópu mb:aa nî d:uud:uu dé.

¹⁹ Chóó Lémi ka dpodombiy:e dmyina a ngêpê, lîmîlîmî ngê nmye mēpêdê dy:ââ nêne.

Wêdêwêdê kîgha u kópu

²⁰ Nmî yâpwo ndêndê, pini n:i ngê yoo dpo kââdî, choo a ngêêpî nmyo. Ntênê ada a ngêêpî nmyo, mu kópu u dîy:o chóó Tp:oo nmî Lémi Yesu nmo a dy:ââ ngê, mēdê pyidu ngê. Yi pini sipi y:ey:ee pyu ndêndê, nmî l:êê dîy:o pwene, Chóó Lémi ka u ngwo a kââdî nmoo, mēdaawa kée nmo.

²¹ Kópuni mbêmê Chóó Lémi u nuu u kópu anmyin:aa d:uud:uu dé, Chóó Lémi ngê yi kópu nmye choo a kuwo dé, chóó u nuu u yoo mb:aa ngê myechoo a pyépi nmyo, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ngê yinê a w:ee nmoo, pini n:i anmî chaa kîgha, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Kuwókuwó kópu dyuu

²² A tidê mbwó yoo, nmyi wêdêwêdê kîgha u l:êê dîy:o kópuni dyuu nmye d:a d:êê té, mb:aamb:aa ngê dmyinê nuw:onuw:o dé. Daa kópu yilí nmye yed:a d:êê.

²³ Kópu mb:aa ngmêdí ny:oo, nmî mbwó Timoti mbwa mênê kî pwii wo. Lîmîlîmî ngê a ka wa a lee knomomê, ye y:i nipi any:uu m:uu nmyo.

²⁴ Nmyi kada pini kní ye a mb:aamb:aa dpí y:ee yó, myenté Yesu u yoo kní ye myoo y:ee yó. Yitali tpémi yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yi mb:aamb:aa nmye myedê dy:ââ ngmê.

²⁵ Chóó Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpî nmyo.

Wu u dí.

* **13:11:** Lev 16:27   * **13:12:** Njon 19:17   * **13:14:** Hipilu 11:16   * **13:15:** Psalm 50:14,23
* **13:16:** Pilipay 4:18   * **13:17:** 1 Tes 5:12

NJEMS

Nmî Lémi Yesu m:aani n:ii ngê pwene, m:ââ y:a mê limi mî loo, u kuwó dini ghi ngê u mbwó Njems ngê ala pweepwee pee u ngwo a d:êê ngê, Yesu u yoo p:aani p:aani kwéli dnya a ya, y:i ye dy:ââ ngê. Yi yéli mye Nju tpémi. Yélini daa Nju tpémi Yesu u yoo vy:o ghêli daangê ghê dniye. Yi dini ghi ngê Njems Njedusalem doo ya, Yesu u yoo yi kada pini ngmê ngê doo ya.

¹ Nê Njems, Chóó Lémi u dpodo pyu ngmê, myenté nmî Lémi Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, ala pweepwee pee nmye até d:a dy:ââ, p:aani p:aani yélini Yesu u yoo vy:o a ghê dniye.

Dono u vyîmî

² A tidê mbwó yoo, dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u l:êê dîy:o yoo nmyi p:uu a d:uu nyédi, dono nmye a d:uud:uu ngópu, yi ngwo nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê mîchoo pyodopyodo, *

³ mu kópu u dîy:o nmî lama ka tóó, dono vyîmî têdê n:ii u kêlimî chedê ngê d:uudpî pyódu, yi pini u vyîmî pyu ndîi ngê u ngwo dpî pyódu.

⁴ Ghêli k:ii kêdmyongê kede dmi, dpodombiy:e dmyina a vyîmî, mu kópu u dîy:o nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê paa pyaa dniye, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya.

⁵ Dono vy:o n:ii u nuw:o doo u ntââ ngê dê pyaa knomomê, Chóó Lémi ka moo dmy:ee ngê, u nuw:o yinê wa a ñepwi, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi daa mtíkó pyu, myedaa kmungo pyu, módó u kwo wa a y:oo. *

⁶⁻⁷ Ngmênê yi pini u nuw:o ngmîdi ngê choo ya, ntênê choo kêlimî, u ngwo choo ngêpê, mu kópu u dîy:o n:ii u nuw:o daa ngmîdi ngê a tóó, n:ii ngê apu, Kópuni Chóó Lémi ka dî dmyinê, a ka wa a kê, ó daawa a kê, yi pini ka Chóó Lémi ngê kópu daangmêwa a y:oo. Yi pini yópu ng:oo ntee pini, daa kópu ngmîdi p:uu a nuw:o yédi. *

⁸ Yi pini nuw:o miyó miyó pyu.

Ndáápi pini dê pinté yi danêmbum

⁹ A tidê mbwó yoo, k:omo tpile nmyi pi dmi daa ndîi, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê choo ya, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê chóó tp:oo módó tp:oo mââ ngê a pyódu nmyoo. *

¹⁰ K:omo tpile ndáápi yoo yi pi dmi ala ngwo ndîi dé, ngmênê dny:oo nkîngê, mu kópu u dîy:o ponoch:aa nêê ntee dpo mtiti dmi, yi yéli yinté wamyedé mtiti dmi. *

¹¹ K:omo tpile ponoch:aa nêê mb:aa dé, ngmênê limî k:ii dpo mtiti dmi, yópu ngê limîlimî ngê myedpo gh:ay té. Ndáápi yoo mye yinté dé, ndapí kmênêkmênê p:uu a nuw:o nyédi, Chóó Lémi p:uu daa nuw:o nyédi, limîlimî ngê yinté amyé pw:oo dmi.

Nuw:o ghi dono u danêmbum

¹² Nmî Lémi u l:êê dîy:o, pi knî y:oo dini ghi n:ii ngê dono nmye adnyi d:uud:uu, n:ii ngê nmî Lémi daawa kée, yi pini u gha mb:aamb:aa ngê a ya yédi. Yi tókótókó têdê n:ii daawa dípi, nmî Lémi ngê ghê kamî díyo u kwo wa

* **1:2:** Lóma 5:3-5; 1 Pita 4:13-14 * **1:5:** Mát 7:7 * **1:6-7:** Mak 11:24; Luukí 16:13 * **1:9:** Njems

2:5 * **1:10:** 1 Tim 6:17; Luukí 12:16-21

y:oo, mu kópu u díy:o ala kópu ló dini a vyu, apê, N:i:i nódo a nuu ghi adí ya, ghê kamî u kwo wanî y:oo. *

13 Yi dono vyîmî têtê n:i:i ngê dpî vyi, Dono ngmênî d:uu, ó daanî d:uu, yi pini ngê kîngî vyi, Chóó Lémi ngê yi nuw:o ghi dono a nuw:o k:oo yinê da kée, u l:êê díy:o yi kópu dono n:aa d:uud:uu, u nkwo daawa kpada nê. A tîdê mbwó yoo, yinté daa tóó, mu kópu u díy:o doo u ntââ pi ngê Chóó Lémi u nuw:o k:oo nuw:o ghi dono daangmêwa a kée, myenté Chóó Lémi ngê pi u nuw:o k:oo nuw:o ghi dono myedaawa a kée. *

14 Daa Chóó Lémi ngê nuw:o ghi dono u nuw:o k:oo yinê dpo kée, ngmênê chóó u nuw:o dono ngê yinê dpî dóó.

15 N:i:i dono p:uu a nuw:o yédi, u gha dono ngê dpo nt:ono. Mbwili km:oo ntee dpî km:ee, yi pini u gha mye yinté. Dini ghi n:i:i ngê mbwili km:oo pââ ndîî ngê dpî pyódu, dpî ghîî, tp:ee dpî tpyé. Yi tpémi dini ghi n:i:i ngê dpî k:aa, u nkwo dp:uu tpamê. Dono mye yinté. N:i:i dono p:uu adí nuw:o, u kuwó dini ghi ngê yi dono dpî d:uu. Yi pini u dono dpî k:aa, dono yilî dpî d:uu, u dí pwopwo, ndê ngê u nkwo wa ma.

16 A tîdê mbwó yoo, nangê vyi, Chóó Lémi ngê a nuw:o k:oo yi nuw:o ghi dono yinê da kée.

17 Daa nuw:o ghi dono nmo yiwunê kuwo too, ngmênê nuw:o ghi mb:aa vyîlo nmo yiwunê kuwo too. Kópuni yilî Chóó Lémi ngê nmo wunê kuwo too, yintómu mb:aamb:aa dé, dyââpe yi p:uu daangma a t:a. Mgîdí u kópu dé daa Chóó Lémi u nuu u kópu dé. Mgîdí u l:êê díy:o d:ââ kââdí l:âmo doo, pudu mye l:âmo too. K:omo tpile d:ââ dpî pw:onu, ntaa modpo tpâlî, ngmênê Chóó Lémi daa yinté. Dye ghi yintómu u kópu yilî mb:aamb:aa dé, d:uudpî ngmêê té. *

18 Dini ghi n:i:i ngê nmî nuw:o dono dpî tpamê, dono u ngwo nmo d:uud:uu ngê, ngmênê Chóó Lémi daa yinté. Dini ghi n:i:i ngê Chóó Lémi u nuw:o mb:aa tpamê wo, Yesu p:uu ndêndê kópu mbêmê kamî ngê yinê pyódu nmoo. U yi u ngwo a kwo, Nmî tîdê mbwó mê yilî ngê paa pyaa we. *

Chóó Lémi u kópu dyuu u nyêmi

19 A tîdê mbwó yoo, mb:aamb:aa ngê mwiyé dmyinê ng:aa, u nkwo kuwó dmyinê danêmbum, ghêlî k:i:i nangmê nod:e, *

20 mu kópu u díy:o doo u ntââ Chóó Lémi u nuu u kópu nod:enod:e mbêmê daangmanyi d:uu.

21 Dononi nmyi mênê a pyede, dpî kée tóó. Chóó Lémi ka dmyinê ng:aa, p:uu dmyinê ndiye. Nmî Mbwámê Yesu p:uu kópuni nmyi ny:ee ngópu, nmyi gha vy:o mb:aamb:aa ngê choo ya. Yinê wa ngee nmyo. *

22 Nmî Lémi u kópu dyuu k:omo ngê namê nyêmi dé, ngmênê ndêndê ngê dmyinê nyêmi dé, myedmyinê d:uud:uu dé. *

23 N:i:i ngê u ngópu dê y:oo nmî Lémi u kópu dyuu dpî ny:ee té, ngmênê daa d:uud:uu too, límîlímî ngê yi pini u nuwo modo kuwo dmi. N:i:i ngê kwodo ng:oo dmi kââyikuu yedê dpî m:uu, mye yinté pini.

24 Kwodo ng:oo dmi límîlímî ngê dpî m:uu, límîlímî ngê l:âmo u kwo modo ngêpa.

* 1:12: 2 Tim 4:8; Luukí 6:22-23
Njon 1:12-13 * 1:19: Mát 5:22

* 1:13: 1 Kódin 10:13
* 1:21: Kílosa 3:8

* 1:17: Mát 7:11
* 1:22: Lóma 2:13

* 1:18: 1 Pita 1:23;

²⁵ Nmî Lémi ngê Setan kwulo a pwaa nmoo, kóo k:oo kaa nmoo. Pini n:i u kópu mb:aa kní yi p:uu a nuw:o yédi, mb:aamb:aa ngê mye cháâchââ ngê, yi pini u nuwo yi kópu dyuu daawa a kuwo, Chóó Lémi ngê yi pini amyaa ngêépi.

²⁶ N:i ngê dpí vyi, Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê n:aa cháâchââ ngê, ngmênê a peede tpapê yédi, yi pini a k:omodanê yédi, Chóó Lémi dnyinté a cháâchââ ngê.*

²⁷ N:i ngê nmî Mí Chóó Lémi mb:aamb:aa ngê a cháâchââ ngê, yi pini ngê tpyêmi tp:ee kuknwe a ngêépi too, mgídi u yoo yi tupwó yi pini p:uu daa ya yédi.

2

Too pee mbêmê yoo chámêchámê

¹ A tidê mbwó yoo, mgídi u yoo kní y:oo ndáápi yoo a cháâchââ tumo, pinté yoo daa cháâchââ tumo, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê yoo yinté dédpímo a chámêchámê. Yi pini ka nmyi kélími mbê dniye, vyilo yi pini mu ngmidi u pi ndíi, dmyina a nji:i, yoo yi too pee mbêmê kédmyinêngê chámêchámê dé.*

² Pi miyó nmyi vy:o wa ghê kní, woni ndáápi ndíi, u kpídí mb:aa dé, u pi mye ndíi, woni pinté, u kpídí mbwee dé, lukwe, yi tpódu kpíle mbêmê wanmyi chámê d:oo?

³ Ndáápi mb:aamb:aa ngê anmyi châpu ngmê, ghi mb:aa anmyi núw:o ngmê, y:i amí yââ, ngmênê pinté daanmyi châpu ngmê, u yââyââ tédê mb:aa daanmyi núw:o ngmê, ye lukwe, yi tpódu yi too pee mbêmê wanmyi chámê d:oo, apii?

⁴ Apuu! Yinté daadí ya. Lukwe díy:o dnyinté nmye nuw:o té, lukwe díy:o yi too pee mbêmê wanmyi chámê d:oo. Miyó dè dpí châpu dóó.*

⁵ A tidê mbwó yoo, daa ndáápi yoo Chóó Lémi ngê a ngmidi too, ngmênê pinté yoo yedé ngmidi too. Yélini yi ndapí daa ndíi, yi tpíle myedaa yilí, Chóó Lémi ngê u yi doo kwo, Kópu mb:aa ye ngmêní y:oo, wod:oo a ngee too, nmî Lémi ka u ngwo kélími mbê dniye, kóo k:oo u nkwo wa kaa té. Ala ndéndé kópu mwiyé ye a vyu, N:i kní yi nódo a nuu ghi wadí ya, yi yéli yi pi dmi ndíi ngê waní pyódu.*

⁶ A tidê mbwó yoo, lukwe díy:o pinté yoo dnyinté nmye cháâchââ t:oo. Daa pinté kní y:oo y:oo a kóté kígha nmyoo, ngmênê ndáápi kní y:oo y:oo a kóté kígha nmyoo,

⁷ nmî Lémi Yesu u pi y:oo mye dyede ngópu.

⁸ Pi kní yi p:uu dêépí kópu n:i nmî Lémi ngê ndíi ngê pyódu ngê, mb:aamb:aa ngê dmyinê cháâchââ. Yi dêépí kópu Mósisi ngê puku yedé ló dini mwiyé a d:êê ngê, apê, N:yóó nuu ghi nódo ntee a tóó, yoo yi nuu ghi dmi nódo yinté myechoo ya.

⁹ A tidê mbwó yoo, n:i ngê yoo yi too pee mbêmê a chámêchámê too, yi dêépí kópu daa cháâchââ ngê, dono a d:uud:uu ngê.

¹⁰ K:omo tpíle dêépí kópu yilí anyi châpu té, mu ngmidi anyi kn:aadi, ye nyi mye kn:aadi te pyu, dêépí kópu dyuu yi cháâchââ ngê chi dípi.

¹¹ Mósisi ngê Chóó Lémi u dêépí kópu daa ngmidi a d:êê ngê, yi vy:o miyó nmyi ngópu n:aa tpyuu dé, ngmê, Pi nangmê vy:a, woni, Pi u kuwó nangmê pwiyé. K:omo tpíle pi u kuwó daanyi pwiyé, ngmênê pi ngmanyi vy:a, ye nyi

* 1:26: Psalm 141:3 * 2:1: Dpodo 10:34; 1 Tim 5:21; Njems 2:9 * 2:4: Njon 7:24 * 2:5: 1 Kódin 1:26-28

kn:aadi te pyu, dêêpî kópu dyuu chââchââ ngê chi dîpî. Myenté, n:ii ngê yoo yi too pee mbêmê a chámêchámê too, yi pini kn:aadi te pyu, nmî Lémi u dêêpî kópu ndîi daa chââchââ ngê. *

¹²Nmî Lémi u dêêpî kópu kamî nmyi nuw:o nêdê choo ya, nmopê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, mb:aamb:aa ngê noko dmyinê vyyuwo. A tidê mbwô yoo, mb:aamb:aa ngê noko dmyinê vyyuwo, mb:aamb:aa ngê dmyinê danê, mu kópu u díy:o vyílo yi dêêpî kópu mbêmê nmî Lémi ngê wa kóté kalé nmo.

¹³N:ii ka yoo woni daa ch:anê dniye, yi pini u kóté kígha tédê nmî Lémi ka myedaawa ch:anê, ngmênê n:ii ka yoo a ch:anêch:anê nyédi, yi pini u kóté kígha tédê daadi nkíngê, mu kópu u díy:o nmî Lémi ka u nkwo wa ch:anê. *

Módó kélîmî u danêmbum

¹⁴A tidê mbwô yoo, lukwe díy:o nmyi vy:o yéli woni knî y:oo ala kópu a tpaépê ngópu, apu, Pi ka vyyuwo daa ndîi kópu, Yesu ka kélîmî yi ndîi kópu. N:ii daa pi ka vyyuwo yédi, ala kópu chóó a tpaépê ngê, apu, Yesu ka n:aa kélîmî, yinê wa ngee nê, yi pini u kélîmî nmyinê nmye angénté. Mumdooyinté kélîmî mbêmê yi pini Chóó Lémi kóó k:oo wamî ghê?

¹⁵Dyimê pywuu nmye ngmênîné kuwo. Nmyi tidê nmyi mbwô ngmadî ya knomomê, nté u ngópu daadi ya, u kpídî myedaadi ya, ye lónté wanmyi ngee ngmê. *

¹⁶Ala kópu u kwo wanmyi vyi knomomê, kwonye, Chóó Lémi ngê a ngee nyine, nkuwo ngê kíngê ngee ngi, nté yilí chi pîpî, ngmênê nté ó kpídî u kwo daangmanmyi y:ee knomomê, ye yi pini daanmyi ngêêpî, komo ngê u kwo ananyi tpaépê. Yi pini ngê ló ntini ngmadî pîpî, ló kpídî ngê u pââ wa wópu.

¹⁷Pi ka vyyuwo nmyi lama daadi ya knomomê, ye nmyi kélîmî ntóó, ghê daa t.a.

¹⁸Kélîmî pyu. Ndoó apê pi ngmê ngê ala kópu nga wa vyi, awo, Nê ngê kópu mb:aa yilí a d:uud:uu ngê, nyi Yesu ka a kélîmî. Yi pini ka ala kópu nîné tpaépê, Pini n:ii pi knî ye daa vyyuwo yédi, ló kópu mbêmê u kélîmî nmo wa a kéma. Pi knî ye n:aa vyyuwo yédi, a kélîmî u ngwo nmye nîné kêmakêma ngê.

¹⁹Kélîmî pyu. Ala kópu ka nye kélîmî, nyimo, Yâpwo ndéndê mu ngmîdi a tóó. Ndê kópu yila, ngmênê k:omo tpile kmêna yoo yi kópu yi lama a tóó, ngmênê a nkíngê nyédi, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê díyo wa kpada té, yi dono yilí yi l:êê díy:o. K:omo tpile yâpwo ndéndê yi lama a tóó, ngmênê kópu mb:aa daa d:uud:uu tumo. Nyi myenté. Módó anyi kélîmî, kópu mb:aa daanyi d:uud:uu dé, ye ngélîmî ntóó.

²⁰Nuw:o nêdê mb:êê a ngépi, ala kópu ndê kópu ngê nga nîné pyépi, n:ii Yesu ka módó adi kélîmî, kópu mb:aa daadi d:uud:uu dé, yi pini u kélîmî ntóó, yinté kélîmî mbêmê Chóó Lémi kóó k:oo daawa ghê.

²¹Nmî kn:ââ Epílaham dyimê pywuu ngê nga n:aa pyépi. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Epílaham a tókó ngê, kwo, Nm:ee Yisak dpî vya ngi, dp:uu nk:êê ngi, dpudu a ka pêdê kee we, yi ngwo Epílaham ngê Chóó Lémi u dnye nyongo, tp:oo mbu mbêmê núwo, chéêpî kaa mbêmê y:i pîmî vyâ. Yi kópu mbêmê Chóó Lémi ngê a w:ee ngê, apê, Ndéndê ngê Epílaham ngê a dnye a nyêmi, wod:oo Epílaham Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê pyodo. *

* 2:11: Ex 20:13-14   * 2:13: Mát 5:7; 6:14-15   * 2:15: Mát 25:41-45; 1 Njon 3:17   * 2:21: Gen 22:9-12; Hipílu 11:17

²² Daa módó doo kélímî, kópuni Chóó Lémi ngê u kwo a vuu, mye d:uu ngê, u kélímî u ngwo nmî módu.

²³ Kópuni puku yedê a tóó, yi kópu Epilaham ngê yi ngwo ntiye ngê. Yi kópu ala, Epilaham Chóó Lémi ka dpîmo a kélímî, pi mb:aa ngê u ngwo u kwo a pyode. Puku yedê ala kópu mye tóó, Epilaham Chóó Lémi u pyipe.

²⁴ A tidê mbwó yoo, ala kópu nmyi lama choo ya, daa kélímî mu ngmidi mbêmê pi Chóó Lémi ka pi mb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yi pini ngê Chóó Lémi u dnye myechoo nyémî, kópu mb:aa myechoo d:uud:uu dé.

²⁵ Epilaham u dyimê pywuu ntee, téli pyââ Lahap u dyimê pywuu mye yinté. Daa módó Chóó Lémi u yoo vy:o ghê wo, ngmênê kópuni d:uu ngê, yi kópu mbêmê u ngwo ghê wo. Ngete n:ii dê Njósuwa ngê Njédikó dy:ââ doo, Lahap ngê Njédikó tpémî ye w:êê doo, ngídî vy:o kn:aa máádi p:uu kaa doo, Njósuwa ka u ngwo mê dy:ââ doo. Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi u yoo vy:o ghê wo, Chóó Lémi ka pyââ mb:aa ngê mye pyodo. *

²⁶ N:ii u ghê daa t:a, yi pini ntóó. N:ii u kélímî pi ka vuywo tédê nt:u d:uudpi kaalí, yi pini u kélímî mye ntóó, ghê daa t:a.

3

Pi komo p:uu danêmbum

¹ A mbwó yoo, nmyi vy:o daa yilí dêêpî pyu ngê dpî pyaa dmyeno, mu kópu u díy:o nmî lama ka tóó, dêêpî pyu n:ii ngê wa kn:aadi, nmî Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada, ngmênê n:ii daa dêêpî pyu, yi pini ngê yinté wamye kn:aadi, nmî Lémi ngê yi pini kyedekyede wa kpada. *

² Nmo yintómu kn:aadi te pyu yoo. Pi ngmê u ntââ ngê wo tóó, kn:aadi te kópu d:uuwodê vyi, ye yi pini p:uu dyââpe daapê t:a, kópuni yintómu dpî d:uu, pê ndê kópu dé. K:omo tpile pi komo daa ndîi, ngmênê kópu ndîi yilí dpî d:uu. Kópuni dpî vyi, yi kópu ngê pi yilí yi némi dmi dpî dyênê.

³ Hósi tpyuu mye yinté. K:omo tpile hósi ndîi, ngmênê yedê ngê anya a tpyuu.

⁴ Nkéli tpyuu mye yinté. K:omo tpile nkéli ndîi, vuywó yópu ndîi vy:o a mbêpê yédi, ngmênê nkéli knâpwo tpii n:ii wunê kwo, daa ndîi. Tpiipi ngê pee n:ii nkéli wunê tpyuu ngê, yi pee dpî nkeñe.

⁵ Pi komo mye yinté. K:omo tpile daa ndîi, ngmênê kópu ndîi yilí dpî d:uu. Kópuni dpî vyi, yi kópu ngê pi yilí yi némi dmi dpî dyênê.

K:omo tpile ndyuw:e puu daa ndîi ngmanyinê ngî, ngmênê chââ ndîi u ngwo anyinê vuywó.

⁶ Pi komo mye ndyuw:e ntee tpile. Ndyuw:e ngê tpile yilí yintómu ntee dpî ma té, pi komo ngê yinté yi pini d:ud:umbiy:e dpî dyênê. Yélini yi vy:o yi pini a kwo yédi, yi yéli yi némi dmi myoo dyênê. Dyámê mbêmê kópu dono yilí n:ii a tóó, pi kní y:oo a nyepênypê tumo, u nkwo a d:uud:uu tumo, mu kópu u díy:o Setan ngê yi nuw:o k:oo yinê wunê kéké too. *

⁷ Chií tpile tp:oo dyêédî daa ngmidi ngmanya a t:emî, dono ye anya a kwódukwódu, yi dono mēdaadnyi d:uud:uu,

⁸ ngmênê doo u ntââ ngomo ka dono mēdaanyi kwódu. Dono kópu yilí chóó a tpaépê too, u kópu yilí ló ntee tpile dé, pi yilí u ngwo dpî loko té. *

* **2:25:** Josh 2:4-16; 6:25; Hipîlu 11:31

* **3:1:** Luukí 12:47-48

* **3:6:** Mát 15:11,18-19

* **3:8:**

⁹ A tíde mbwó yoo, nmî komo knî y:oo nmî Mî nmo chaa kîgha ngê, ngmênê yoo yi pi dmi nmî komo knî y:oo nmo dyede too. Apuu! Yinté daadí ya, mu kópu u díy:o nmî Lémi ntee a tóó, yoo mye yinté l:âmo too. Pi p:uu anyi peede tpaépê, n:ii ngê yi pini l:âmo ngê, p:uu am:i:ii peede tpaépê. *

¹⁰ Lukwe díy:o peede tpaépê kópu dyuu, chaa kîgha kópu dyuu, komo puu ngmídi ngê a tpaépê too. Yinté daadí ya.

¹¹ Doo u ntââ dpuwó nuu ngmídi u mênê ntii mbwaa nipi daadp:aa a mbêpê.

¹² Kéme nkwodo chikini kîgha daawa kaalî, kwee nkwodo kéme kîgha daawa kaalî. Nt:ee anyi nî, doo u ntââ mbwaa y:i daanyimo vy:ââ. A tíde mbwó yoo, nmî komo knî y:e Chóó Lémi nmo chaa kîgha ngê, doo u ntââ nmî komo knî y:e yoo yi pi dmi daanmî dyede.

Dêêpî ndêndê u danêmbum

¹³ Dêêpî pyu yoo. Dêêpî nmyi mênê ndêndê ngê choo ya, kópu mb:aa yili dmyinê d:uud:uu, nmyi chóó nmyi pi dmi kídmyinêngê kmímí dé. *

¹⁴ N:ii ngê u yi adî kwo, Yoo ní chámê, kn:aa yoo dyêédí vy:o n:ii a wee, yi nuw:o dmi dpodombiy:e ní ngmêê té, yi yoo dyêédí nê pwaa té, a yoo vy:o ní kaa té, yi pini kîngê k:omodanê, kîngê vyi, Nê dêêpî pyu ndêndê.

¹⁵ Yinté kópu daa dêêpî ndêndê, daa Chóó Lémi ngê yinê a dy:ââ ngê, ngmênê yi pini ngê yi dêêpî kópu chóó u mênê dpo ngî, chóó u nuw:o k:oo Setan ngê yinê kée ngê.

¹⁶ N:ii ngê yoo yi nuw:o dpodombiy:e dpî ngmêê té, chóó u yoo vy:o dp:uu kaa té, yi pini dnyepéli pyu ndîí, dono kópu yili dpî d:uu.

¹⁷ Ngmênê dêêpîni Chóó Lémi ngê nmî mênê dpî yé, dyââpe p:uu daa t:a. Yi dêêpî ngê yoo dpo kâadí. N:ii u mênê yi dêêpî a tóó, yoo yi dyââpe kyedekyede a pwapi too, yoo yi dnye dmi u ngwo mye nyêmi ngê. Yi pini ka yoo a ch:anêch:anê nyédi, kópu mb:aa yili a d:uud:uu ngê. Yi pini u nuw:o ngmídi, daa k:omodanê pyu, u gha ntee, u kópu yili yintómu mye yinté dé.

¹⁸ N:ii ngê kópu limílimí ngê a l:âmol:âmo too, yoo mb:aamb:aa ngê yinê dpî pyódu. *

4

Noko muwómuwó p:uu danêmbum

¹ A tíde mbwó yoo, l:êê n:ii nmyi vy:o a wowo nyédi, yi kn:ââ nmye nîné kêmakêma.

² Kópu yilí yi yi dmi nmye a kwo, ngmênê doo u ntââ daanmyinê pyw:ee t:oo. Yí kópu u l:êê díy:o numo p:uu nmye l:êê nyédi. Nmyi tíde mbwó yoo yi tpile dé yi yi dmi nmye a kwo nyédi, ngmênê doo u ntââ yi kélê daanmyinê pwaa t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o yi vye u yi nmye a kwo yédi. Tpileni yi yi dmi nmye a kwo, nmyi ngópu daa pyede, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ka dp:ee dmyinê tumo.

³ Dini ghi n:ii ngê ló kópu u kwo ngmêdmye dmy:ee knomomê, nmye dêwunê kuwo too, mu kópu u díy:o doo u dpodo u l:êê díy:o u kwo nmye dmyinê tumo. Nmyi chóóchóó nmyi l:êê díy:o u kwo nmye dmyinê tumo.

* 3:9: Epeso 4:29 * 3:13: Epeso 4:12 * 3:18: Mát 5:9

⁴ Lukwe dîy:o Chóó Lémi nmyi kpîpî ngópu, dyámê u tpile yilí yi yi dmi nmye a kwo. Dmyinê nkîngê. N:ii ngê dyámê u tpile dé u nuu u kópu ngê dpî pyódu té, daa Chóó Lémi u nuu u pi ngê dpî pyódu. *

⁵ Yinté kópu puku yedê mye tóó, mye ny:ee yó. Yi kópu alanté a tóó. Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê nya nmoo, u yoo vy:o kaa nmoo, chóó u Ghê Dmi nmo a kpo, yi ngwo u kpâm ngê pyódu nmoo. Yepeni kn:aa mópu p:uu a nuw:o yédi, u moo ntee u kwo dpî nod:e, Chóó Lémi u Ghê Dmi mye yinté. U yoo vy:o pini, pini n:ii u nuw:o dyámê u kópu kní yi p:uu a kwo yédi, Chóó Lémi u kwo dpî nod:e.

⁶ Ngmênê Chóó Lémi ngê u yi daa kwo yédi, Yi pini ní kéé. U yi u ngwo a kwo, Kópu mb:aa u ngwo ngmêní d:uu, u nuw:o ní ngmêê, a yoo vy:o m:aa kââ. Puku yedê alanté a tóó,

Yélini y:oo yi chóó yi pi dmi a kmîmí tumo,
yi yélini yi p:uu Chóó Lémi u nkwo a d:uu yédi,
ngmênê yélini daa lémilémi nyédi,

Chóó Lémi ngê a ngêêpi too. *

⁷ A tidê mbwó yoo, yi kópu ka dmyinê ng:aa, namê lémilémi, Chóó Lémi u dnye dmyinê nyêmi. Setan u wépi dmyinê pwapî, u nkwo mēdaada a tókótókó nmyo. *

⁸ Chóó Lémi ka modo diyé dmyeno, u ngwo mēdaawa mb:ii nmyo. Pi dono ngê kîmmyi pyaa dniye, nmyi kēê tupwótupwó dé, ghêê tóó. Yoo nmye dódó tumo. K:omo tpile kópu mb:aa yilí nmye tpapê ngópu, ngmênê kópu dono yilí nmye d:uud:uu ngópu. K:omo tpile nmyi too pee mb:aamb:aa dé, ngmênê nmyi gha dono dé. Nmyi gha dmi ghêê tóó.

⁹ Nmyi dono yilí yi l:éê dîy:o tpéé kópu vyi yó, dmyinê mbê. Mywene nmye dé ghê, yumu ngê kēê kēdmyinêngê t:ee ngmê, dmyinê mbê.

¹⁰ Nmyi dono yilí yi yuu dmi nmí Lémi ka dpo y:ee tóó, u dnye dmyinê nyêmi, yed:oo nmyi dono yilí yinê wa chedê té, nmyi mywenemywene wamey chedê.

Pi u kéké p:uu danêmbum

¹¹ A tidê mbwó yoo, numo pi dyede mu yé yó. Nmí Lémi ngê ala dêêpi kópu nmo a kpo, nmopê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo choo ya, ngmênê n:ii ngê u mbwó u pi dpî dyênê, p:uu a danê yédi, yi pini ngê yi dêêpi kópu daa cháachââ ngê, dpî kéé. Daa módóm nmí Lémi ngê yi dêêpi kópu nmo a kpo. N:ii ngê yi dêêpi kópu dpî kéé, daa cháachââ ngê, yi pini ngê u yi u ngwo a kwo yédi, nmí Lémi u d:aa nê kâádi.

¹² Doo u ntââ. Chóó Lémi mu ngmídi ngê dêêpi kópu dyuu nmo a kpo, yinê amye kóté kalê nmo. Yinê wa chámê nmo, woni kóó k:oo wa kaa té, woni wa kéé té. Lukwe dîy:o u yi nmye a kwo, Chóó Lémi u d:aa nmo kâádi. Lukwe dîy:o nmyi tidê mbwó yoo nmye kéké tumo. Yinté daadi ya. *

Pi chóó u pono vyápê u danêmbum

¹³ Nmyi vy:o yélini daa Chóó Lémi u pono a vyápê nyédi, ngmênê yi chópé yi nuw:o u pono a vyápê nyédi, ala kópu a ny:ee yó. Alanté kópu nmye tpapê tumo, nmyimo, Máâ m:ii kn:aa p:aaní wanmí lee dmi, stówa yi ngmanm:uu pyidu, m:ââ ngmê yi anm:uu ma, ndapí yilí u ngwo anm:uu kmênê. *

* 4:4: 1 Njon 2:15 * 4:6: 1 Pita 5:5; Njópi 22:29 * 4:7: 1 Pita 5:8-9; Espeso 6:11-12 * 4:12: Lóma 2:1; 14:4 * 4:13: Luukí 12:18-20

¹⁴ Lukwe dîy:o nmyi nuw:o dmi yi pono nmye vyápê nyédi. Kópuni mââ wa pyódu, nmyi lama daa tóó, kí m:aani u kópu dé nmyi lama myedaa pyede. Yópu ngé mgo mwââ límílímí ngé yi l:âmo dê ntee dpo ngee dê, my:ii yinté dé, nmyi ya daa daadîi.

¹⁵ Chóó Lémi u nuw:o u pono w:ee vyápê té, ala kópu w:ee tpaépê ngópu, Nmî Lémi ngé wa a vyi knomomê, ye ghêlí k:ii daanmî pw:oo dmi, kópuni u yi u ngwo adí kwo, yi kópu wanmî d:uu. *

¹⁶ Chaa pyu yoo. Lukwe dîy:o nmyi pi dmi nmye kmîmî tumo. Yinté pi kmîmî dono.

¹⁷ N:ii u lama kópu mb:aa a ya nyédi, ngmênê daa d:uud:uu too, yi pini a dono yédi. *

5

Ndáápi knî yi kpadakpada u danêmbum

¹ Ndáápi yoo, a kópu a ny:ee yó. Dmyinê mbê. Daa kêmakêma dono nmyinê pywêmi ngmê. *

² Lukwe dîy:o kpídí yilí nmyi pwila tumo, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo módó a pyede. Tpile we ngé a pîpî too. Pinté knî ye w:ee yémî tumo. Nmyi tpile woni knî mye yinté dé, nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo módó a pyede, dono ngé myoo pyaa dmi. *

³ Nmyi tpile yilíni módó nmyi ngópu a pyede, kwétikwéti ngé pyaa dniye. Yi kwéti u l:êê dîy:o Chóó Lémi ngé wa kóté kalé nmyo, nmyewo, Nmyi tpile yilí pinté knî ye w:ee yee tumo. Ndê ngé u nkwo wa ma nmyo. Kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimédyimé, ngmênê ndapí yilí nmyinê ghada ngópu, tpile yilí myenmyinê ghada ngópu.

⁴ N:ii dé nmyi p:uu a dpodo nyédi, lukwe dîy:o yi pywuu ye dp:ee yémî ngópu. Nmyi yuu dmi nmî Lémi ka wuné yémî ngópu. N:ii ka nmyi yuu dmi wuné yémî ngópu, nmî Lémi ndîi, daawa dîpí, ntââ nmye wa a vy:u. *

⁵ Tpileni u yi nmye a kwo, nmye pywupwi tumo, kópuni u yi nmye a kwo nmî d:uu, nmye d:uud:uu tumo. Mbwêmé mtâlâmtâlâ ngé ntee dpí pyódu, pi knî y:oo u ngwo dpí vya ngmê, my:ii yinté dé, daa kêmakêma nmyi vye u wo a dyimédyimé, u ngwo wa kpada nmyo.

⁶ K:omodanê kópu knî yi mbêmé pi mb:aa woni nmyi kóté kalé tumo, my:ii ndyíko tumo, yi vye tédê u nkwo nmyi dy:ââ tumo, yi tpile ye my:ii t:âmo tumo. Dmyinê nkîngê.

Dono vyîmî u danêmbum

⁷ A tîdê mbwó yoo, k:komo tpile pi knî y:oo dono nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê nmî Lémi kêdmyengê mb:ii ngmê, dmyinê t:âât:ââ. Yâpwo tédê awêde anyi yé, doo u ntââ máâ m:ii daanyi ma, anyi t:ââ, nté nt:u u dye ghi ngé any:uu ma. *

⁸ Nmî Lémi u t:âât:ââ mye yinté. Nmî Lémi ka ntênê dmyinê kêlími, mu kópu u dîy:o daa kêmakêma wuné diyédiyé. *

⁹ Noko namê nuu mbumu, awêde nmî Lémi ngé wa kpada nmyo. Nmyi kóté kígha pyu daa kêmakêma a taataa, keñe t:âmo wuné ka kwo. *

* 4:15: Dpodo 18:21 * 4:17: Luukí 12:47 * 5:1: 1 Tim 6:9-10 * 5:2: Mát 6:19-21 * 5:4: Deut 24:14-15 * 5:7: Nkal 6:9; Hipilu 10:36-37 * 5:8: Lóma 13:11-12; 1 Pita 4:7 * 5:9: 1 Kódin 4:5

10 A tidê mbwó yoo, n:ii kní y:oo nmí Lémi komo mwiyé dnyimo a kapí, dmyina a n:ii dé. Dono yilíni pi kní y:oo y:e dnyimo a d:uud:uu dé, dnyimo a vyími dé, myedédnyimo a peede tpaépê.

11 Yi vyími u l:êê díy:o yi pi dmi nmo kmímí too. Njópi u danêmbum nmyi lama ka too. Dini ghi n:ii ngê Setan ngê doo a tókótókó, dono yilí Njópi p:uu doo t:emí, ngmênê Njópi ngê doo a vyími dé, Chóó Lémi ka dêpoo peede tpaépê, u dí Chóó Lémi ngê yi dono chedê too, Njópi u ya mb:aamb:aa ngê mē pyódu ngê. Yinté nmo myoo pyódu. Dini ghi n:ii ngê dono nmonê vyími ngê, Chóó Lémi ka daanmí peede tpaépê, ye u kwo anmí ch:anê dmi, yi dono vy:o wa ngee nmo.

Nmí Mí u pi ngê kpaá u danêmbum

12 A tidê mbwó yoo, ndíi kópu ngma ala. Nmí Mí u pi ngê n:uungmê kp:aa, dyámê u tpile ngmê ngê myen:uungmê kp:aa. Dye ghi yintómu dmyinê ndédanê. Yinté kpaá ngê kêê nangê t:oo, awêde nmí Mí ngê wa kpada nmyo. Dmyinê ndédanê. Kópuni p:uu nmye adnyi póó, nyââ knomomê, yipid:o, Nyââ. Kêle knomomê, yipid:o, Kêle. K:omodanê ngê kêê nangê t:oo, ntênê ye dpí vyi. *

Nmí Lémi ka ngêpê u danêmbum

13 Nmyi vy:o n:ii ngê u nuw:onuwo u kópu wunê vyími ngê, nmí Lémi ka choo ngêpê. N:ii u gha mb:aamb:aa ngê a ya yédi, wéti ngê nmí Lémi choo chaa kîgha. *

14 N:ii ngê mbii ndíi wunê vyími ngê, yi pini ngê nmí Lémi u yoo yi kada pini yoo dpo danê téne. U l:êê díy:o dny:oo ngêpê, nmí Lémi u pi mbêmê km:ii wáali mbii pyu mbêmê dpí dy:ee ngmê. *

15 Nmí Lémi ka kélími mbêmê n:ii kní y:oo u kwo wa dmy:ee ngmê, yi mbii pyu u ngwo wa pyi ngmê. Nmí Lémi ngê yi pini modo pyidu, yi pini ngê dononi mwiyé a d:uu too, nmí Lémi ngê moo chedê té. *

16 Yélini yi vy:o numo l:êê díy:o nmyo ngêpê nyédi, nmyi chóó nmyi dono ye n:aangmê wópu, yi yuu ye dmyinê a yémí, yed:oo nmí Lémi ngê u ngwo wa pyi nmyo. N:ii ngê kópu mb:aa yilí a d:uud:uu ngê, nmí Lémi ka kópuni dpí dmyinê, nmí Lémi ngê u kwo dpo y:oo. *

17 Dini ghi n:ii ngê Chóó Lémi ngê Ilacha king Ahap ka dy:ââ ngê, Ilacha ngê kwo, Nmyi dono yilí yi l:êê díy:o, tpii daadi ghayghay, m:ââ miyó pyile kní yi k:oo. Yi ngwo Ilacha Chóó Lémi ka dpodombiy:e doo ngêpê, m:ââ pyile n:êê m:uu, tpii dêpa ghay wo. *

18 U kuwó dini ghi ngê mē ngêpê mbê wo, tpii u ngwo mēdê ghay wo, tēpê mbêmê nté nt:u yilí mē kele. Ilacha daa yâpwo ngmê tp:oo, dyámê mbêmê pi. Ntee doo ya, nmo my:oo yinté dé. Nmí Lémi ngê nmí ngêpê dmi myewunê nyémí ngê. *

Pi dono u diyédiyé kîgha, ndê ka

19 A tidê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê maa ndéndê wa kn:aadi knomomê, ye pi ngmê ngê modo diyédiyé kalê ngê. *

* 5:12: Mát 5:34-37; 12:36 * 5:13: Kílosa 3:16 * 5:14: Mak 6:13 * 5:15: Mak 16:18; Dpodo 28:8

* 5:16: 1 Njon 1:9; Dpodo 19:18 * 5:17: 1 Kings 16:29-17:1 * 5:18: 1 Kings 18:42-45 * 5:19: Mát 18:15; Luuki 17:3; Nkal 6:1

²⁰ N:ii ngê pi dono u dono u maa p:uu dpo y:oo, yi pini ngê pi dono ndê ka dpî w:ono, nmî Lémi ngê u dono yilí mbodo kn:ââ vuyuwo wa kée té, mēdaawa a ngî té.

Wu u dî. *

---

* 5:20: 1 Pita 4:8

1 PITA

¹ Nê Pita, Yesu Kédisu u dyépi ngmê. Yesu Kédisu u yoo n:ii dé p:aani p:aani wunê pyede, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. Esiya Wee u kwo p:aani p:aani dpo kp:aa yó, myenté Kapadosiya Wee, Pontos Wee, Nkalásiya Wee, Mbitiniya Wee, yi wee kní yi kwo p:aani p:aani myedo kp:aa y:e. Chóó Lémi ngê a ngmídi nmyoo, Tp:oo u yoo vy:o a kaa nmyoo, ala ngwo dyámê mbêmê pi my:oo ngê nmye pyede, nmyi p:aa njini daa dyámê mbêmê a tóó.

² Nmí Mí ngê ló dini a ngmídi nmyoo, Tp:oo Yesu Kédisu u wêê mbêmê nmyi dono a chedê too, chóó u Ghê Dmi nmye a kpo, u yoo mb:aa ngê yinê a pyódu nmyoo. U dnye mb:aamb:aa ngê dmyinê nyémí. Nmí Lémi ngê mb:aamb:aa ngê choo a ngêêpi nmyo, mb:aamb:aa ngê nmye myechoo a vuyuo. *

Chóó Lémi ngê kópuni a d:uud:uu

³ Nmí Lémi Yesu Kédisu u mí, Chóó Lémi, chaa kîgha koo. Dnyinté u kwo dpípi ch:anê dniye, kamí ngê pyódu nmoo, u ngwo m:oo pyaa dniye. U kwo nmo kêlímí té, daawa dóo nmo. Yesu Kédisu kpêêní ntee a pyidu ngê, yinté amyedê pyidu nmo.

⁴ P:aa mb:aa u pyinê nmye ng:uu ngmê, p:aani n:ii Chóó Lémi ngê nmyi l:êê díy:o a l:âmo ngê. Yi p:aani daa dono u p:aa, daawa dyênê, chedê ngê myedaawa pyódu. *

⁵ Chóó Lémi, chóó u wêdêwêdê mbêmê, nmye wunê vuyuo yédi, mu kópu u díy:o ntênê u kwo nmye kêlímí té. Kuwókuwó wéni ngê kóó k:oo ntênê wa kaa nmyo.

⁶ Yi kópu u l:êê díy:o w:aa nmyinê pyw:ee ngópu. K:omo tpile dye ghi kní ngmê ngê nmye mgîní vyímí nyédi, pi kní y:oo dono kópu nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê a ya nyédi. *

⁷ Chóó Lémi ngê dpo tókó nmyo, mu kópu u díy:o nmyi kêlímí wêdêwêdê ngê pîchoo pyodopyodo. Ndê ngê nkól mb:aamb:aa ngê ntee dpí pyódu, nmyi tókótókó tédê nmyi kêlímí ndíi ngê yinté myoo pyódu. Kuwókuwó wéni ngê nkól chedê ngê wa pyódu, ngmênê nmyi kêlímí chedê ngê daawa pyódu. Yi kópu u l:êê díy:o nmyi kêlímí d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê choo pyodopyodo. Wéni n:ii ngê Yesu Kédisu wa a diyé, nmyi kêlímí ndêndê u l:êê díy:o wa chaa kalê nmyo, nmyi pi dmi ndíi ngê wa pyódu, kóó k:oo wa kaa nmyo.

⁸ K:omo tpile Yesu dmy:ongé m:uu ngópu, ngmênê u nuu ghi ntênê nmyi nódó a tóó. Dp:ee y:enê ngmê, ngmênê u kwo nmye kêlímí té. U l:êê díy:o w:aa ndíi nmyinê pyw:ee ngópu. Yintoo w:aa kuwa tpémi yi lama daa tóó, doo u ntââ myedaawa a w:ee ngmê. *

⁹ W:aa nmyinê pyw:ee ngópu, mu kópu u díy:o nmyi kêlímí u nt:u myenmyinê pyw:émí ngópu, Chóó Lémi ngê wunê ngêêpi nmyo, kóó k:oo mye kapí nmyo.

¹⁰ Nmí Mbwámê dyámê mbêmê ghêlî daa ta, Chóó Lémi u komo kapí pyu kní y:oo yi nuw:o k:oo mwiyé a m:uu ngópu, ngmênê mb:êê yi ngîma doo a ya, pee tp:oo dnyinté a m:uu ngópu, p:uu u ngwo dnya a d:êê. P:uu myednya a nuw:o, u yi y:e doo kwo, Ntênê nmo w:ee. *

* **1:2:** Lóma 8:29; 2 Tes 2:13; Epeso 1:4; Hipílu 12:24
1:2-3; Hipílu 12:10-11

* **1:8:** Njon 20:29; 2 Kódin 5:7

* **1:4:** Kílosa 1:12   * **1:6:** 1 Pita 5:10; Njems
* **1:10:** Mát 13:16-17; Is 53:1-12

11 Yesu Kédisu u Ghê Dmi yi p:uu doo a ya, chóó u mgîní vyîmî ye dpîmo a kêmakêma, u pi kmîmî ye myedê kêma ngê. Yi gha vy:o dnya a nuw:o, apê, Chóó Lémi ngê lónté pini ayedê ngmîdi, ló dini ghi ngê anmî m:uu. *

12 Yi ngwo a w:ee ngópu, daa yi chóó yi l:êê dîy:o dnya a d:êê, ngmênê nmyi l:êê dîy:o dnya a d:êê. Kópuni a d:êê tumo, Yesu ngê ntiye too, wunê kînmî ny:ee tumo. N:ii knî y:oo yi kópu dyuu nmye mî vyi tumo, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê nmye yinê a dy:ââ too. Yi kópu woni dé, enjel knî y:oo doongê w:ee tumo. Ntênê u yi y:e a kwo, Nmo w:ee té. *

Chóó Lémi u nuw:o u pono dmyinê vyápê

13 Chóó Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo, u l:êê dîy:o nmyi nuw:o dmi p:uu dny:oo kwo, daa nté ndapî yi p:uu dny:oo kwo. Yesu Kédisu mb:aamb:aa ngê dmyinê t:âât:ââ. Wéni n:ii ngê wa a diyé, kóó k:oo wa kaa nmyo. Yi kópu p:uu ntênê dmyinê nuw:o.

14 Chóó Lémi ka dmyinê ng:aa, mu kópu u dîy:o tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu nmyoo. Nmî Lémi u kópu dyuu wunê ghêlí kii dpîp:e ny:ee tumo, yi ngwo kópuni nmyi nuu u kópu ngê dnya a ya, yi kópu knî ye mênangmê diyé. *

15 Kópu dono nangmê d:uu, ngmênê kópu mb:aa yidmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o n:ii ngê a ngmîdi nmyoo, u kópu yilí yintómu mb:aamb:aa dé. *

16 U kópu dyuu puku yedê alanté a kwo, u yoo knî ye yepê,

Dyââpe a p:uu daa t:a,

nmyi p:uu myekîngmê ya. *

17 N:ii ngê tp:oo módó tp:oo mââ ngê pyódu nmyoo, daa kedekede pyu, pi yintómu yi dpodo knî yi dîy:o wa kóté kalé té. Yi kópu u l:êê dîy:o dyámê mbêmê mb:aamb:aa ngê dmyinê chââchââ, u kwo myedmyinê nkîngê.

18 Nmyi lama ka tóó, nmyi Mî ngê nmyi pywuu ndîi yinê kée ngê, u ngwo pwila nmyoo, nmyi kn:ââ yoo yi d:aa u kwo u ngwo a y:ee nmyoo. Kópuni nmyimo a d:uud:uu dé, yi nt-u dmi Chóó Lémi ka dépwo kelekele. Nmyi pywuu ngê daa silîpê nkól yi kée doo, myedaa dyênê ngmê u tpile yi kée ngê, *

19 ngmênê chóó Tp:oo u wêê ngê pwila nmyoo. Daa sipi tp:oo nmyi l:êê dîy:o yi pwene, ngmênê Yesu Kédisu nmyi l:êê dîy:o vyîlo yi pwene, pini n:ii p:uu dyââpe dépwo ya, dono myedaangmê d:uu ngê.

20 Chóó Lémi ngê dyámê pê ghêlí daa l:âmo ngê, u pwopwo yi ngwo u nuw:o k:oo a módu. Yi pini nmî dye ghi ngê nmî ngwolo knî y:oo nmî módu, nmî l:êê dîy:o pwene.

21 U pwopwo mbêmê Chóó Lémi ka nmyi kélîmî mbê dniye. Vyîlo yi pini ngê Yesu kpêênî yinê a pyidu ngê, u pi ndîi ngê mye pyódu ngê. Yi kópu u l:êê dîy:o Chóó Lémi ka nmye kélîmî té, nmyi lama ka tóó, yinê wa ngee nmyo, daawa dóó nmyo.

22 Kópu ndêndê nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kélîmî mbê dniye, nmyi dono yilí chedê ngê u ngwo pyaa dniye. Yi kópu u l:êê dîy:o nmyi tidê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo ntênê dny:oo ya. Yi kópu ntênê dmyinê d:uud:uu, ye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyuwo, *

* 1:11: Luukí 24:26-27 * 1:12: Epeso 3:10 * 1:14: Lóma 6:19; 12:2; Epeso 4:17-18 * 1:15: 2 Kódin 6:16-7:1 * 1:16: Lev 19:2; Mát 5:48 * 1:18: 1 Kódin 6:20 * 1:22: Njon 13:34

²³ mu kópu u díy:o myombó m:ii pyaa dniye, nmyi ghê kamî chedê ngê daawa pyódu. Daa nmyi pye mí knî y:oo kamî ngê a pyódu nmyoo, ngmênê Chóó Lémi u kópu ngê kamî ngê yinê pyódu nmyoo. Yi kópu chedê ngê daawa pyódu, *

²⁴ mu kópu u díy:o puku yedê alanté mye tóó, apê,
Pi yintómu ponoch:aa nêñê ntee tpile dé.
Ponoch:aa nêñê ntee a kpile nyédi,
yoo yinté mye lémilémi nyédi.

Nêñê daa kwo nyédi, dpo mtiti dmi, yópu ngê límílmí ngê dpo gh:ay té, *

²⁵ ngmênê nmî Lémi u kópu dyuu chedê ngê daawa pyódu.

Vyílo yi kópu ngê kamî ngê yinê pyódu nmyoo. Dini ghi n:ii ngê nmyi ny:ee ngópu, u kwo nmyi kélímí mbê dniye.

2

Nmî Lémi dmyina a nj:ii

¹ A tídê mbwó yoo, kamî ngê nmyi pyaa dniye, u l:êê díy:o dono nmyi mênê kíngmê ya. Pi nangmê dóó, kêémí nangmê kââ, myenangê k:omodanê. Pi u tpile u yi nmye kíngmê kwo, pi u pi módó nangmê dyênê. *

² Tpómu ngê ngmo ndanî u yi ntee a kwo yédi, Chóó Lémi u kópu dyuu mu ngmídi yinté u yi nmye choo kwo. Wonêwodiyédiyé myedmyina a kpââ, mu kópu u díy:o nmyi pi ka vuyuwu ndíi ngê paa pyaa we, u dí Chóó Lémi ngê kóo k:oo paan:aa kaa nmyine.

³ Nmî Lémi dmyina a nj:ii, mu kópu u díy:o u pi ka vuyuwu u n:uu nmyi kpêê, nmyi lama ka tóó, u pi ka vuyuwu ndíi.

Chóó Lémi ngê u yoo ndêndê ngê wunê pyépi nmyo

⁴ Lémíni p:uu nmyi nuw:o dmi a kwo, ngomo pw:eni ntee tpile, ngmênê ghê a t:a. K:omo tpile kada pini knî y:oo mb:ii ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê daa mb:ii ngê, u nuu u pi ngê a tóó.

⁵ Nmî Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi a kwo, u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê u ngomo ch:oo ntee tpile ngê dê pyódu nmyo, u ngomo kamî u ngwo ka wuwó. Chóó Lémi u ngomo chedê kpêê yiyé pyu knî y:oo tpile tp:oo ntee u kwo a yémí tumo, Yesu Kédisu u pi mbêmê nmyi gha dmi yinté u kwo myenmye yémí tumo. Kpêê yiyé pyu knî y:oo yi too pee knî yi mbêmê Chóó Lémi a chaa kígha ngópu, ngmênê nmyi gha knî yi vy:o ntênê nmye chaa kígha ngópu. *

⁶ Nmî Lémi ngomo pw:eni ntee tpile ngê a tóó, mye chêêpí kpiyé ntee tpile.

Yi pini p:uu ala kópu puku yedê a tóó. Chóó Lémi ngê apê,

Yísílélí tpémi yi maa p:uu chêêpí kpiyé ngmên:aa kapí.

Yi chêêpí kpiyé a nuu u chêêpí kpiyé,

a chóó nê ngmídi ngê.

N:ii knî y:oo yi chêêpí kpiyé wa mya ngmê,

u kwo wa kélímí mbê dmi,

p:uu daawa a lvêédí dmi, myedaawa a ghay dmi. *

⁷ Yi chêêpí kpiyé ka nmyi kélímí mbê dniye, u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê kóo k:oo wa kaa nmyo, ngmênê n:ii dé u kwo daa kélímí té, yi chêêpí kpiyé p:uu

* 1:23: Njon 1:13; Hipílu 4:12 * 1:24: Is 40:6-8 * 2:1: Epeso 4:22; Njems 1:21 * 2:5: 1 Kódin 3:11; Lóma 12:1 * 2:6: Is 28:16

wa a lvêêdí dmi. K:omo tpile nmî Lémi mb:ii ngópu, ngmênê u pi ndîi ngê mê pyodo. Yinté kópu puku yedê alanté mye tóó, apê,

Yi páâni ngomo wuwó pyu kní y:oo kéé ngópu,

yi yini páâ pw:eni ngê vyílo méyi pyodo. *

⁸Nmî Lémi kéé ngópu, ngmênê p:uu a lvêêdí dniye, mu kópu u díy:o u kópu u wépi pwaa ngópu. Myenté, p:uu a lvêêdí dniye, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê yi kópu ló dini a vvu, puku yedê alanté a tóó, apê,

P:uu pèdê lvêêdí dniye,

u ngwo pèdê ghay dniye. *

⁹Nmî Lémi kéé ngópu, p:uu a lvêêdí dniye, ngmênê dp:ee yinté yéli. Chóó Lémi ngê kópu mb:aa yilí yi p:uu ló dini a vyi too, ngmênê dèê dniye, yi kópu kní nmyi chóó dmyi ntiye t:oo. Chóó Lémi ngê a ngmídi nmyoo, u nuu u yoo ngê pyódu nmyoo. Dyámê pê u king ndêndê, Chóó Lémi, p:uu nmye dpodo té. Chóó Lémi, kuwa yéli yi kélí ghê nmye wee. U yoo vy:o kaa nmyoo, mu kópu u díy:o kuwa yéli yi ngíma Chóó Lémi pênmyi chaa kígha. Nmye chaa kígha ngópu, mu kópu u díy:o mgídí u yoo vy:o nmyee a kwo, ngmênê a danê nmyoo, chóó u wo mí kaa nmyoo. *

¹⁰Myenté, wunê Chóó Lémi u yoo kuwa nmyee a kwo, ngmênê ala ngwo nmyo u yoo. Wunê u kwo dênmyee a ch:anêch:anê, ngmênê ala ngwo u kwo nmye ch:anêch:anê nyédi, nmye mb:aamb:aa ngê wunê vvuwo yédi. *

Chóó Lémi p:uu dpodo

¹¹A tídê mbwó yoo, nmî Lémi ngê u yoo vy:o kaa nmyoo, nmyo dyámê mbêmê pi my:oo dé, nmyi p:aa ndêndê mbóó p:uu wunê tóó. Mw:áákó nmyo, nuw:o dono u wépi dmyinê pwapí, mu kópu u díy:o ghê kamîni nmyinê pyw:ee ngópu, kíngê dyênê. *

¹²Dmyinê l:êê ghi mb:aamb:aa, mu kópu u díy:o kuwa yéli y:oo ka y:enê nmyo, nmyi l:êê ghi mb:aamb:aa yi l:êê díy:o Chóó Lémi pèdny:oo chaa kígha. K:omo tpile daa yi nuu u yoo ngê anmyi pyaa dmi, nmyi pi dmi adnyi dyede dé, ngmênê nmyi kópu mb:aa yilí yi l:êê díy:o, Chóó Lémi paa chaa kalé y:e, wéni n:ii ngê ye wa t:aa. *

¹³Pi kní y:oo nmî Lémi u pi kíngê dyênê ngmê, u l:êê díy:o dyámê u dèêpi kópu dyuu dmyinê chââchââ dé. Lóma tpémi yi king ndîi dmyinê chââchââ, mu kópu u díy:o pi yintómu yi kada a tóó. *

¹⁴Kada pini dyêêdí n:ii u maknopwo a pyede, myedmyinê chââchââ dé, mu kópu u díy:o kada pini ngê yinê yé too, yedpo, Pi dono yoo dmyinên:aa kpadakpada dé, pi mb:aa yoo dmyinên:aa chaa kígha dé.

¹⁵Yi dnye dmi dmyinê nyémí dé, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo dny:oo l:êê ghi mb:aamb:aa. Ala ngwo mbodo podo mbodo podo u yoo kní y:oo nmyi pi dmi daa yi lama a dyede tumo, ngmênê nmyi l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adí ya knomomê, ye doo u ntââ nmyi pi dmi mèdeadnyi dyede dé, tumu adnyi ya. *

¹⁶Nmî Lémi ngê nuw:o dono kwulo a pwaa nmyoo, dono p:uu dp:ee dpodo té, nmyi chóó nmye pyede. Ngmênê nangê vyi, Nmí chóó nmo pyede, u ntââ

* 2:7: Psalm 118:22 * 2:8: Is 8:14 * 2:9: Is 9:2; 1 Pita 2:5; Taitas 2:14; Dpodo 26:18; Epeso

5:8 * 2:10: Hos 2:23; Lóma 9:25 * 2:11: Nkal 5:17,24 * 2:12: Mát 5:16 * 2:13: Lóma 13:1-7

* 2:15: 1 Pita 3:15-17

dono anmî d:uud:uu. Apuu! Nmî Lémi ngê nuw:o dono kwulo a pwaa nmyoo, Chóó Lémi u dpodo pyu ngê a pyódu nmyoo. *

¹⁷ Pi yintómu dmyinê cháâcháâ dé, nmyi tídê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo choo ya, Chóó Lémi ka dmyinê nkíngê, dyámê u kada pini ndîi dmyinê cháâcháâ.

Dpodo pyu yoo yi kópu dyuu

¹⁸ Wop dpodo pyu yoo, nmî Lémi ntee nmye cháâcháâ ngópu, nmyi kada pini yoo yi dnye dmi yinté myedmyinê nyémî dé. Nmyi kada pini mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyuuw knomomê, ye dmyinê cháâcháâ, dono ngê nmye ada a vyuuw knomomê, ye myedmyinê cháâcháâ. *

¹⁹ Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê wa chaa kalé nmyo. Pini n:ii Chóó Lémi u nuw:o u pono a vyápê yédi, ngmênê u l:êê díy:o a mgîní vyímî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini dpo chaa kwolo.

²⁰ N:ii ngê dono dpî d:uu, u l:êê díy:o a mgîní vyímî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini d:uudpî chaa kwolo, ngmênê n:ii ngê kópu mb:aa dpî d:uu té, u l:êê díy:o a mgîní vyímî yédi, Chóó Lémi ngê yi pini dpo chaa kwolo. *

²¹ Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê a ngmîdi nmyoo. Yesu Kédisu nmyi l:êê díy:o ntee doo a mgîní vyímî, yinté myedmyina a mgîní vyímî, dmyina a nj:ii. *

²² Dono daangmê d:uu ngê, k:omodanê kópu myedaangmê vyyu. *

²³ Dini ghi n:ii ngê p:uu dnye peede tpaépê, peede kópu yi p:uu myedaa vyyu. Dini ghi n:ii ngê doo mgîní vyímî, u ntáá vyímî u pi ye daa vyyu, ngmênê u lama doo ya, Chóó Lémi ngê ntênê yinê wa kpada té. *

²⁴ Nmî dono knî yi l:êê díy:o Chóó Lémi ngê pêdê kpada nmoo, ngmênê nmî yikî dmi Tpoo u pwo ghay wo, kídosi nédê nmî d:aa dmi yinê a kâádi ngê. U yi u ngwo doo kwo, A yoo nuw:o dono kwulo nê pwaa té, maa mb:aa p:uu ní kaa té. U vyye tédê, kamî ngê u ngwo pyódu nmoo. *

²⁵ Maa mb:aa mwiyé kamî ngê nmyi kn:aadi ngópu, ngmênê nmyi Lémi ngê mêdê diyédiyé kalé nmyoo, nmye wunê vyuuw yédi. *

3

Yéé yepe yoo yi kópu dyuu

¹ Yepe yoo, nmyi moo yoo yi dnye dmi dmyinê nyémî dé, mu kópu u díy:o nmyi moo yoo, n:ii dé nmî Lémi ka daa kélímî té, díyo paa kélímî mbê dniye. Nmyi moo knî ye nmî Lémi p:uu danê ngê dyaa kídmyengê chedêchedê, kminté yi ngópu dmi nmye wa nkoko t:oo, ngmênê yi dnye dmi dmyinê nyémî dé, *

² dono kópu nangmê d:uu, nmî Lémi ka dmyinê nkíngê. K:omO tpiHA nmî Lémi p:uu ye myedaanmyi danê, ngmênê kópu mb:aa yilî n:ii nmye d:uud:uu tumo, yi l:êê díy:o u ngwo wa kélímî mbê dmi.

³ Kpile ndîi kópu ngê nmye kíngê ya, nmyi gha knî yi p:uu dmyinê nuw:o, vyílo yi kópu ndîi kópu ngê nmye choo ya. Nmyi mbodo dmi kmongokmango myenté, ndîi kópu ngê nmye kíngê ya, kpídî mb:aa t:emî myenté, ndîi kópu ngê nmye myekíngê ya. Yi kópu dé chedê ngê wa pyaa dmi. *

* **2:16:** Nkal 5:13 * **2:18:** Epeso 6:5-7 * **2:20:** 1 Pita 3:14,17 * **2:21:** Mát 16:24 * **2:22:** Is 53:9 * **2:23:** Is 53:7; 1 Pita 3:9 * **2:24:** Is 53:5-6; 2 Kódin 5:21 * **2:25:** Njon 10:11 * **3:1:** Taitas 2:4-5; Mát 5:16; 1 Kódin 7:12-16; Epeso 5:22-23 * **3:3:** 1 Tim 2:9-10

⁴ Ngmênê nmyi gha dmi yi p:uu dmyinê nuw:o, chedê ngê daawa pyaa dmi. Kwopwepe ngê kêê kêdmyinêngê t:ee ngmê, kópu yilí nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngê pyaa dmi. Chóó Lémi ngê u ngwo wa chaa kalê nmyo.

⁵ Wunê Chóó Lémi u nuu u pyââ yoo mye yinté dé, pyópuni yoo u kwo dnyimo a kélímí. Kpile daa ndîí kópu ngê ye dpîmo a ya, yi gha kní yi p:uu dnyimo a nuw:o, yi moo yoo yi dnye dmi dnyimo a nyêmi dé.

⁶ Naaangê p:eení kópu Sela ngê Epílaham u dnye dpîmo a nyêmi, kópu, A Lémi. Nmyo mye yinté dé, kópu mb:aa yilí nmye d:uud:uu tumo, myedp:ee nkîngê nyédi.

⁷ Yéé yoo, nmî Lémi u kópu dyuu nmyi lama a kwo. Yi kópu kní yi mbémê nmyi kpâm kní ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vyuwo, mu kópu u díy:o nmyi wêdêwêdê ntoo, yi wêdêwêdê daa yintoo. Dmyinê cháâcháâ dé, mu kópu u díy:o nmî Lémi ngê nmyi kpâm kní yi k:ii ghê kamí dmi nipi nmye a kpo. Dnyinté ye anmyi vyuwo, ye Chóó Lémi ngê nmyi ngêpê dmi dnyinté u nkwo wa a ny:ee té. *

Dmyinê mb:aamb:aa, namê dono

⁸ A tídê mbwó yoo, nipi ya p:uu a kuwókuwó kópu nmye nîné tpapê. Nmyi nuw:o dmi ngmídi ngê dny:oo ya, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, noko dmyinê ch:anêch:anê, nmyi pi dmi nmyi chóó nangê km:êê té.

⁹ N:ii ngê dono nmye adí d:uud:uu, ntââ u ngwo nangê vy:u. N:ii nmye adí peede tpapê, u kwo peede tpapê ngê kêê nangê t:oo, ngmênê Chóó Lémi ka yi l:êê díy:o mēdmyinê ngêpê. Yi kópu u l:êê díy:o nmî Lémi ngê a ngmídi nmyoo, wamye ngee nmyo. *

¹⁰ Yinté kópu puku yedê a tóó, apê,

N:ii ngê u yi adí kwo, Dye ghi yintómu mb:aamb:aa ngê ní ya,

yi pini daadí peede tpapê, myedaadí kēêmí kapí. *

¹¹ Dono u wépi choo pwapí, choo mb:aamb:aa,

u yi u ngwo choo kwo, Noko mb:aamb:aa ngê nmî ya.

¹² Mu kópu u díy:o nmî Lémi pi mb:aa kní ye mb:aamb:aa ngê wunê vyuwo yédi,

yi ngêpê wunê nyêmi too,

ngmênê n:ii kní y:oo dono a d:uud:uu ngópu,

nmî Lémi kpeme ye dpí yââ,

yi yéli díyo wa kpada té.

L:êê ghi mb:aa u l:êê díy:o mgîní vyîmí

¹³ N:ii kní ye kópu mb:aa yilí nmye d:uud:uu tumo, dono kópu nmye daawa d:uu ngmê. *

¹⁴ Ngmênê kópu mb:aa kní yi l:êê díy:o kópu dono nmye adnyi d:uud:uu knomomê, ye Chóó Lémi ngê wa a chaa kalê nmyo, amyedê ngee nmyo. Pi kní ye namê nkîngê, dono kópuni nmye adnyi d:uud:uu dé, nmyi nuw:onuw:o u kópu ngê kîngê pyaa dmi. *

¹⁵ Nmî Lémi Yesu Kédisu ntênê dmyinê cháâcháâ, u dnye ntênê myedmyinê nyêmi. Kópuni ka nmo kélímí té, dye ghi yintómu u kakémê cháméchámê u ntââ mbémê dmyinê ya. Pini n:ii kélímí p:uu nmye dé póó knomomê, kakémê u kwo dpí chámé yó.

* 3:7: Epeso 5:25-30; Kílosa 3:19

* 3:9: Mát 5:44; 1 Tes 5:15

* 3:10: Psalm 34:12-16

* 3:13:

16 Ngmênê yi pini dpî châpu yó, gheteghete ngê u kwo nangmê mbwólu. Kópu dono nangmê d:uu, mu kópu u díy:o n:ii yoo nmyi p:uu adnyi danê, u nt:u kópu daadnya a pyw:êmî. Nmî Lémi Yesu Kédisu u nuu u kópu anmyi d:uud:uu dé, n:ii ka ngmênê u kwo dono yinmye d:uud:uu ngmê, yini ngê mywene paa ghê we. *

17 Dono ngmanmyi d:uu knomomê, pi knî y:oo u nkwo wa kpada nmyo, Chóó Lémi ngê daawa chaa kalê nmyo. Ngmênê kópu mb:aa anmyi d:uud:uu dé, pi knî y:oo módó adnyi kpadakpada nmyomomê, ye Chóó Lémi u nuu u kópu ayinmyi d:uud:uu, *

18 mu kópu u díy:o Yesu Kédisu ngê vyílo yinté kópu yi pyodo. Dononi u l:êê díy:o pwene, daa chóó d:uu ngê, nmî chóó nmî dono knî yi l:êê díy:o pwene. Dono daa d:uu ngê, ngmênê yoo dono yi l:êê díy:o ng:êêntómu pwene, mu kópu u díy:o Chóó Lémi ka pèdê kââdí nmyine. Pi knî y:oo vya ngópu, ngmênê Chóó Lémi ngê mède pyidu ngê. Nt:u ghêlí dèpè pyidu ngê, u ghê dmi mwiyé a pyidu ngê.

19 Yi ngwo pi dono yoo yi ghê dmi n:ii dé mbwa k:oo dnyen:aa t:ââ, Yesu u ghê dmi ye loo, kópu kamí ye mí vvu. *

20 Yi yéli y:oo wunê Chóó Lémi u dnye dèdnyimo a nyêmî, u l:êê díy:o Chóó Lémi ngê u yi u ngwo doo kwo, Vyi ngê paa vya téne. Dini ghi n:ii ngê Nówa ngê nkéli doo ndínî, Chóó Lémi ngê doo t:âât:ââ, u dí Nówa ngê dpodo yedê kélí ngê, vyi ngê yoo dono vya too. Nówa mupwoknî némi knî yi mo wááli njini nkéli ngê w:êê too. *

21 Nkéli ngê ntee w:êê too, mbápitísím mye yinté. Daa nmî too pee p:uu tupwó yu ghodo, ngmênê nmî nuw:o dono yu ghodo. Chóó Lémi ka nmo tpaépè ngê, kwonmímo, Nmî nuw:o dono a chedê ngi, mb:aamb:aa ngê mède pyódu nmédi. Nmî wépi dmi d:uudpî puwâ. Yesu Kédisu kpêênî ntee a pyidu ngê, nmî dono yilí yinté dpî chedê té. Doo u ntââ daawa dóo nmo. *

22 Nyââ, Yesu Kédisu kpêênî a pii wo, mbóó p:uu kee wo, Chóó Lémi u wéni pee mí yaa wo, u che p:ââ pee ngê mímí pyodo. Enjel knî y:oo u dnye a nyêmî ngópu, kada pini knî y:oo u dnye mye nyêmî ngópu, Setan u yoo yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. *

4

Yesu u nt:anê yaa dmyeno

1 Yesu daa kede wo, Chóó Lémi u nuw:o u pono doo a vyápè, dono vyími u wépi daa puwâ. Yesu u nuw:o ntee doo a ya, nmyi nuw:o dmi yinté myedny:oo ya, mu kópu u díy:o pini n:ii Chóó Lémi u nuw:o u pono a vyápè yédi, dono wunê vyími ngê, doo u ntââ yi pini ngê dono d:uudpî d:uu.

2 Dye ghi daadí dyámê mbêmê daanmyi ya. U l:êê díy:o yoo dono yi nuw:o u pono mênámè vyápè, ngmênê Chóó Lémi u nuw:o u pono dmyinè vyápè. *

3 Dye ghi daadí dono p:uu nmyee a mbêpè, kuwa yéli yi nuu u kópu dé nmyimo a d:uud:uu dé. Nmyimo a pyââ ti mää ti, nmyi nuw:o dmi y:i dpímo a mbêpè. Dye ghi yintómu nmyimo a ñuknweñuknwe, nmyimo a mbwaa ndanî,

* 3:16: 1 Pita 2:12,15   * 3:17: 1 Pita 2:20   * 3:19: Epeso 4:9-10   * 3:20: Gen 7:7   * 3:21: Lóma 6:3-4; Njon 3:4-5   * 3:22: Epeso 1:20-21   * 4:2: 1 Njon 2:16-17

myenmyimo a ghétighéti. Chóó Lémi dênmyimo a chââchââ, kn:aa yâpwo yinmyimo a chââchââ dé. *

⁴ Ngmênê ala ngwo kuwa yéli yi wépi dmi nmye pwapî tumo, yi vy:o mēdp:ee wowo nyédi, kópuni a d:uud:uu tumo, dp:ee d:uud:uu tumo. Daa yi nuu u yoo ngê dmye pyaa dmi, u l:êê dîy:o nmye a peede tpapê nyédi.

⁵ Wéni n:ii ngê nmî Lémi ngê wa kóté kalé té, k:ame wa ghê dmi, tumu adnyi ya. K:omo tpile mwíyê wa pw:oo dmi ó yi ngwo adnyi ya, wamyé kóté kalé té, ye daawa kede.

⁶ Nmî Lémi p:uu kópu dyuu wunê kédê ny:ee ngmê, ngmênê u wépi dê pwaa ngmê. Yélini vyi ngê a vyâ, mye yinté dé. Pi yintómu ntee dpî pw:oo dmi, yi dono knî yi l:êê dîy:o yinté mye pw:oo dniye, ngmênê nmî Lémi Yesu Kédisu ngê chóó u kópu dyuu ye mí vyu, mu kópu u dîy:o yi ghê dmi knî y:oo Chóó Lémi u ghê kamî myepêdê pyw:ee y:e. *

Chóó Lémi p:uu ntênê dmyinê dpodo

⁷ A tidê mbwó yoo, kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê, tpile yilî yintómu yi ngwo chedê ngê wa pyaa dmi. Yi kópu u l:êê dîy:o namê ghétighéti, mb:aamb:aa ngê nmye dmyina a vvyuwo, u ngwo dmyinê ngêpê. *

⁸ Ala kópu yi ndîi kópu, nmyi nuu ghi dmi numo nódo ntênê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o pini n:ii u nuu ghi nmyi nódo adî ya, dono nmye wa d:uu knomomê, ye ntââ u ngwo daanmyinê vy:ee ngmê, u dono nmyi kuwó wanmyi kée ngmê.

⁹ Yesu u yoo yélini nmye adnya a lèpî, nmyi ngomo knî yi k:oo dny:oo dpî, nmyi ntépînâ knî yi k:oo dny:oo kmaapî, yi p:uu nuu mbumu ngê kêê nangé t:oo.

¹⁰ Dpodo n:ii knî yi l:êê dîy:o Chóó Lémi ngê u ntââ ngê a pyódu nmyoo, yi dpodo ntênê dmyinê dódó dé, u yoo u ngwo dmyinê wêdêwêdê kîgha dé. *

¹¹ N:ii a dêêpî yédi, Chóó Lémi u kópu dyuu yinê choo tpapê. Pini n:ii a pi ka vvyuwo yédi, Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê ye choo vvyuwo. Nmyi kópu yintómu Chóó Lémi u wêdêwêdê mbêmê dmyinê d:uud:uu dé, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pi u l:êê dîy:o pi knî y:oo Chóó Lémi paa chaa kalé y:e. Dye ghi yintómu Chóó Lémi chaa kîgha koo, u wêdêwêdê chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Yesu u pi u l:êê dîy:o dono u vyîmî

¹² A tidê mbwó yoo, pi knî y:oo dono nmye a d:uud:uu tumo, ngmênê yi kópu knî y:oo kîngê ngwéti nmyo, nmyi nyepênyepê u kópu ngê nmye myekîngê pyódu, yinté a tóó.

¹³ Nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ntee doo a mgîni vyîmî, yinté my:ee mgîni vyîmî té. Dini ghi n:ii ngê wa a diyé, pi knî y:oo wa a w:ee ngmê, awo, U pi ndîi ngê dê pyódu, yi ngwo w:aa nipi u k:ii wanmyinê pyw:ee ngmê.

¹⁴ Yesu Kédisu u l:êê dîy:o nmye adnyi peede tpapê knomomê, ye nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya, mu kópu u dîy:o nmyi lama ka tóó, Chóó Lémi u Ghê Dmi nmyi p:uu a t:a. *

* 4:3: Epeso 2:2-3; Taitas 3:3 * 4:6: Lóma 8:10 * 4:7: Lóma 12:9-13 * 4:10: Lóma 12:6-8; 1 Kódin 12:4-7 * 4:14: Mát 5:11; 1 Pita 2:19-20; Dpodo 5:41

¹⁵ Dono nangmê d:uu. Daa dono u l:êê dîy:o mgîni vyîmî p:uu nînê danê. Pi nangmê vy:a, pi u tpile nangmê t:âmo. Kópuni p:uu nmyi pi dmi daa pyede, yi kópu p:uu kópu nangmê vyi.

¹⁶ Ngmênê pi knî y:oo awo, Kîdistiyên yoo yi kwee châpwo koo, u ngwo adnyi kpadakpada nmyo, ye mywene nmye kîngê wowo, ngmênê Chóó Lémi mêmdayinê kwunokwuno, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u yoo vy:o kaa nmyoo.

¹⁷ Chóó Lémi ngê u yoo yi kpadakpada kn:ââ mwiyé da chaa. Chóó Lémi daa kedekede pyu, wunê kpadakpada nmoo, yélini y:oo u kópu dyuu daa ny:ee ngópu, dnyinté daawa kpada té.

¹⁸ Yinté kópu puku yedê a tóó, apê,

Pi mb:aa ngê maa mb:aa daa kêmakêma dpî kn:aadi,

ngmênê pi dono ngê d:ud:umbiy:e dpî kn:aadi,

n:ii ngê Chóó Lémi daa châachââ ngê, anyi dpî pwiyé. *

¹⁹ Chóó Lémi u nuw:o u pono nmye vyápê nyédi, u l:êê dîy:o nmye mgîni vyîmî nyédi. Kópu mb:aa yilî dmyinê d:uud:uu, Chóó Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo. Yinê l:âmo nmyoo, kóó k:oo wa kaa nmyo, daawa dóó nmyo.

5

Kada pini knî ye kópu dyuu

¹ Yélini nmî Lémi u yoo vy:o kada a pyede, kópu nmye ngmênê tpaépê. Nê my:aa kada pini ngmê, Yesu Kédisu mgîni vyîmî tédê a chóó a ngwolo dê y:oo kînê módu, dini ghi n:ii ngê u pi ndîi ngê wa pyódu, u nkîgh:ê an:uu yââ.

² A mbwó yoo, nînê kwunokwuno nmyo, yélini yi kada Chóó Lémi ngê kaa nmyoo, mb:aamb:aa ngê ye dmyinê vuyuwu. Chóó Lémi ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo yi kada pini knî y:oo yi dpodo mb:aamb:aa ngê dny:oo dóódó, yi nuw:o dmi yi dpodo p:uu dny:oo kwo, kn:aa kîdnyingê kwo. Ndapi p:uu namê nuw:o, ngmênê u yi nmye choo kwo, Nmî Lémi u dpodo mb:aamb:aa ngê nmî dóódó. *

³ Yélini yi kada nmye wee, ye namê dyaa chedêchedê, ngmênê nmî Lémi u maa mb:aamb:aa ngê dmyinê kîgha, nmyi nt:anê u ngwo wa yaa dmi. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê nmyi kada pini wa a diyé, nmyi pi dmi ndîi ngê wa pyódu té, chedê ngê daawa pyódu.

⁵ Pi kamî yoo, nmye myenînê danê, nmyi kada pini yoo yi dnye dmi dmyinê nyêmi dé. A mbwó yoo, namê lémilémi, numo ka dmyinê vuyuwu. Puku yedê ala kópu a tóó,

Yélini y:oo yi chóó yi pi dmi a kmîmî tumo,

yi yéli yi p:uu Chóó Lémi u nkwo a d:uu yédi,

ngmênê yélini daa lémilémi nyédi,

Chóó Lémi ngê a ngêêpî too. *

⁶ U l:êê dîy:o namê lémilémi, Chóó Lémi dmyinê châachââ, dîyo chóó u wêdêwêdê mbêmê nmyi pi dmi wa km:êê té.

⁷ Nmyi nuw:onuw:o u kópu dé yi p:uu u kwo dmyinê ngêpê, yi kópu knî yi p:uu mênâmê nuw:o, mu kópu u dîy:o nmye wunê vuyuwu. *

* **4:18:** Prov 11:31   * **5:2:** Dpodo 20:28   * **5:3:** Taitas 2:7; Pilimon 1:14; 1 Tim 4:12; 5:1; Njon 13:14-15   * **5:5:** Prov 3:34   * **5:7:** Mát 6:25-30

⁸ Dmyinê t:ââ, dpodombiy:e dmyinê vuywo. Setan ngê kîngê dóo nmyo. Layóni ntee a kââ yédi, u yi u ngwo a kwo yédi, Pi ngmênî ma, Setan u l:êê ghi mye yinté, u yi u ngwo a kwo, Nî dyênê té. *

⁹ Nmî Lémi p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo, Setan u wépi u ngwo dmyinê pwapî. Daa nmyi mo nmye mgîni vyîmî nyédi. Dyâmê wope wope yélini Yesu u yoo vy:o ghê dniye, yinté mye mgîni vyîmî nyédi, yoo dono knî y:oo a mgîni vyîmî kîgha tumo. *

¹⁰ Ngmênê daa dye ghi daadîi nmye mgîni vyîmî té, Chóo Lémi ngê mb:aamb:aa ngê amê pyódu nmyo. Yinê a ngmîdi nmyoo, Yesu Kédisu ka a kâadî nmyoo, yi k:ii ngmîdi ngê anmyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu. Kópu mb:aa yilî yintómu yi kn:ââ ngê a tóo, yinê wa wêdêwêdê kalê nmyo, u ntââ ngê wa pyódu nmyo, u l:êê dîy:o nmi Lémi Yesu daanmyinê wópu ngmê.

¹¹ U wêdêwêdê mudaamu tp:ook:omo, chedê ngê daawa pyódu. Ndê kópu yila.

Pita u nd:uu tpaê

¹² A tidê mbwó yoo, nmî mbwó Sailas ngê ka ngêêpî nê, ala pweepwee pee tp:oo nmye u ngwo dnyinê d:êê. K:uuchê m u pi, nmî Lémi p:uu ntênê a dpodo. Ala pweepwee pee nmye d:a d:êê, mu kópu u dîy:o u ya a nga a kwo, Nê wêdêwêdê kalê nmyo, nmyi lama choo a ya, Lémini ka nmyi kêlimî mbê dniye, vyîlo yi Lémi yi ndêndê. Nangê wópu.

¹³ K:omo tpile ala p:aani Mbápilon ntee p:aani, ngmênê nmî Lémi u yoo al:ii mye kwo. Yi yéli y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê. Pini n:ii a tp:ee ntee pini, Mak, u mb:aamb:aa nmye myeda dy:ââ. *

¹⁴ Mb:aamb:aa ngê Dpo numo chipé tóo, mu kópu u dîy:o nmyi nuu ghi dmi numo nódo a pyede.

Yélini yintómu knî yi k:ii Yesu Kédisu u yoo vy:o nmyi ghê dniye, Chóo Lémi mb:aamb:aa ngê nmye choo a vuywo.

Wu u dî. *

* 5:8: Tpyuu 12:3,9,17

* 5:9: Epeso 6:11-13; Njems 4:7

* 5:13: 2 Tim 4:11; Lóma 1:7

* 5:14:

2 PITA

¹ Nê Saimon Pita, Yesu Kédisu u dyépi ngmê, myenté u dpodo pyu. Yélini Yesu u yoo vy:o myinê ghê dniye, ala pweepwee pee nmye nîné dyede. Nmî Mbwámé Yesu Kédisu ka ntee nmî kélímî mbê dniye, yinté u kwo my:ee kélímî mbê dniye. Ndê ka ntee a w:êê nmoo, yinté u kwo mye w:êê nmyoo. Dini ghi n:ii ngé u yoo vy:o kaa nmoo, dépê kuwo nmyoo, u yoo vy:o mye kaa nmyoo.

² Chóó Lémi mupwo nmî Lémi Yesu yi p:uu dmyinê ndiye, nmye mb:aamb:aa ngé u ngwo adpa a vuywo, mb:aamb:aa ngé amyedpa a ngêépi nmyo.

Chóó Lémi ngé a ngmidi nmyoo, dmyina a nji

³ N:ii ngé a ngmidi nmoo, nmî lama a tóó. Nmî dono yilí yinê chedê too, u k:ii ngmidi ngé pyódu nmoo. Chóó u wêdêwêdê mbêmê u ntââ mbêmê pyódu nmoo, ghê kamí nmo a kpo, mb:aamb:aa ngé ntee a tóó, yinté mye pyódu nmoo.

⁴ Kópuni mb:aa yi pi dmi mwiyé a vyi too, u wêdêwêdê mbêmê nmî l:êê díy:o a d:uu too, mu kópu u díy:o ntee a tóó, u yi u ngwo a kwo, A yoo yinté myedny:oo ya. Mgídí u yoo yi nuw:o dmi kwolo ngmê dé, u yi y:e a kwo, Dono nmî d:uud:uu, ngmênê nmî Lémi ngé yi máádi p:uu a y:ee nmyoo. *

⁵ Dini ghi n:ii ngé nmî Lémi ka nmyi kélímî mbê dniye, chóó u yoo vy:o kaa nmyoo. Yi kópu u l:êê díy:o u yoo mb:aa ngé dmyinê kwo, p:uu dmyinê ndiye. *

⁶ Dono dmyina a vyîmî, u wépi dmyinê pwapî. Chóó Lémi dmyina a nj:ii,

⁷ nmyi tidé mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmyi nódo dny:oo ya, pi yintómu yi nuu ghi dmi nmyi nódo myedny:oo ya.

⁸ Yi kópu dé mb:aamb:aa ngé anmyi d:uud:uu dé, ye nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu dpodo tédê, nmyi nt:u dmi mb:aamb:aa ngé adí kekelele.

⁹ Pini n:ii ngé yi kópu dé daadi d:uud:uu dé, yi pini my:oo a tóó, kópuni nmî Lémi ngé u l:êê díy:o wunê a d:uu ngé, u dono u ngwo chedê too, yi kópu u nuwo wunê a kuwo wo.

¹⁰ A tidé mbwó yoo, yi kópu u l:êê díy:o yi kópu mb:aa dmyinê d:uud:uu dé, pi kní yoo pèdê w:ee y:e, awo, Chóó Lémi ngé a ngmidi too, u yoo vy:o mye kaa too. Yi kópu mb:aa anmyi d:uud:uu dé, ye maa mb:aa daanmyi kn:aadi ngmê, myedaanmyinê lvéédí dmi.

¹¹ Nmî Mbwámé Yesu Kédisu ngé daawa mb:ii nmyo, kóó k:oo wa kaa nmyo, nmî Lémi u k:ii anmyin:aa ya, chedê ngé daawa pyódu.

¹² K:omo tpile yi kópu yilí nmyi lama ntênê a pyede, ngmênê nmye mêninê vyílívyílí té.

¹³ Doo u ntââ módó daanê kuwo nmyo, ngmênê yi kópu kní nmye mêninê vyílívyílí té, nmyi dpí dmi u ngwo n:aa ny:ââny:ââ.

¹⁴ Nyââ, daa kêmakêma dyámê pé nîné kuwokuwo, kópuni nmî Lémi Yesu Kédisu ngé wunê a ka a vyyu, daa kêmakêma n:aa ntiyentiye. A pwopwo u maa ntênê a ka yinê a kêma ngé. *

* 1:4: Njon 1:12; 2 Kódin 3:18 * 1:5: Nkal 5:22-23 * 1:14: 2 Kódin 5:1; Njon 21:18-19

¹⁵ Ala kópu dyuu nmye nîné dyede, mu kópu u dîy:o u ya a nga a kwo, U ntââ mbêmê né kuwo nmyo, a kuwó ala kópu dyuu dye ghi yintómu pênmyi nuw:onuw:o dé.

Chóó Lémi ngê Yesu u pi nmî ngópu u ngwo kmungo

¹⁶ Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu u pi pi knî ye nmî vyu, u wêdêwêdê p:uu ye myenmee danêmbum. Danêmbum n:ii pi knî y:oo yi chóó yi nuw:o mbêmê dpo pyw:ee t:oo, daa yinté danêmbum ye yinmeen:aa tpaépê, ngmênê kópuni ye nmeen:aa tpaépê, nmî chóó nmî ngwolo knî y:oo nmî módu. *

¹⁷ A mbwó dê yi k:ii nmî ngópu nmî Mí Chóó Lémi ngê Yesu u pi kmungo, u dnye mbóó p:uu nmî nyongo, nmopê, Kí a tp:ee njini, pini n:ii u nuu ghi a nódo a tóó, dye ghi yintómu a nuu u kópu ye d:uud:uu too.

¹⁸ Yi dnyeni mbóó p:uu nmî chóó nmo nyongo, dini ghi n:ii ngê mbu mbêmê Yesu u k:ii nmee a ya.

¹⁹ Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, Yesu ngê nmî ngópu ntiye too. Yi kópu knî ye ntênê u ngwo nmî kèlimí mbê dniye. Yi kópu dyuu ntênê dmyinê nuw:onuw:o dé, mu kópu u dîy:o pywápê ngê mgídí ntee dpí chaa, yi kópu dyuu ngê nmyi gha dmi yinté myoo chaa ngê. Ala ngwo mgídí vy:o nmo pyede, u dí mywe anmí m:uu, kââdí u nkwo wa a kee.

²⁰ Ndíí kópu ngma ala, nmyi nuwo kídangê kuwo. Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, pi ngmê ngê chóó u nuw:o mbêmê yi kakêmê dmi kîngê chámê,

²¹ mu kópu u dîy:o yi yéli daa yi chóó yi nuw:o mbêmê dnyimo a d:êê, ngmênê Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê ye yiné dpímo a tpaépê dé, Chóó Lémi u komo u ngwo dnyimo a kapî. *

2

Pi dódó pyu yoo

¹ Nmî kn:ââ yoo yi vy:o pi knî ngmê y:oo Chóó Lémi u komo k:omo ngê ntee dnyimo a kapî, pi ngmê knî y:oo yinté adnyi dódó nmyo. Ndiye tédê kamí angmê kpémí ngmê, yélini tumutumumu yi p:uu adnyi ndiye, maa ndéndê wa kn:aadi ngmê. K:omo tpile yi pi dódó pyu yoo yi yikí dmi nmî Lémi u pwo ghay wo, ngmênê u pi wa dyênê ngmê. Nmî Lémi ngê mgí daawa a puwá, ayi ngwéti té, ntênê wa chedê té. *

² Pi yilí wa dódó t:oo, yi l:êê ghi dmi wa ngmêê t:oo, yoo dono ngê wa pyódu t:oo, pyââ ti pyu ngê wa pyódu t:oo, nmî Lémi u pi kuwa yéli ye dono ngê u ngwo wa pyódu ngmê.

³ Tpile u mb:aami dé, k:omodanê kópu knî yi mbêmê adnyi dódó nmyo, ngmênê pini n:ii ngê wa kpada té, maadí kiyedê kwo, dpí doo u tpile. Daa kedekede pyu, ntênê wa dyênê té. *

⁴ Dini ghi n:ii ngê enjel woni yoo dnya a dono, ye daa kede wo, mbwa k:oo km:êê too. Mgídí vy:o y:i a wee, y:i a ngíni vyími nyédi, yi kpadakpada ndíí y:i a t:âât:ââ ngmê. *

⁵ Yélini wunê dnya a dono, Chóó Lémi ye myedaa kede wo, ngmênê vyi ngê vya too. Pi mb:aa yi vy:o ngmíni doo kwo, Nówa, pini n:ii ngê dono ye dpímo kwódukwódu. Yi pini mupwokni ní:eemi knî wááli vyílo dé yi w:êê too. *

* **1:16:** Mát 17:1-5 * **1:21:** 2 Tim 3:16; 1 Pita 1:10-11; Dpodo 3:21 * **2:1:** Deut 13:1-5; Mát 24:24; Njuda 1:4 * **2:3:** Lóma 2:24; 16:18; 1 Tes 2:5 * **2:4:** Mát 25:41 * **2:5:** Gen 6:11-8:19

⁶ Myenté, Chóó Lémi ngê Sodom p:aani dê Kímoda ndê ngê myedê vuuwo doo. Yélini yoo yi p:aani dê y:e dnye kwo, yi dono yíli yi l:êê díy:o yi ngwo kpada too, apê, Yoo dono p:aani p:aani yi kópu paa m:uu y:e, yi lama paa yaa we, n:ii ngê dono dpî d:uu, ndê ngê wa ma. *

⁷ Pi mb:aa ngmídi yi vy:o doo kwo, Loté, ndê ka vyílo yi w:êê ngê,

⁸ mu kópu u díy:o mââ knî y:oo dye ghi yintómu numo kpêêpî n:ii dnya a kigha, u ngíma kaa dniye.

⁹ Yi dyimé pywuu dê yi nt:u kópu ala, nmî Lémi u ntââ, pi mb:aa yoo yi tókótókó tédê dpî ngee té, pi dono yoo dpî kpada té, u dí kuwókuwó wéni ngê ntênê amî kpada té. *

¹⁰ Yoo kwolo ngmê dé, n:ii knî y:oo nmî Lémi u dnye daa nyémî ngópu, dono yi nuu u kópu ngê a ya yédi, yi yéli dnyinté daawa kpada té.

Pi dódó pyu yoo daa nkíngê nyédi, k:omo tpile dono a d:uud:uu tumo, ngmênê mywene ye daa kwo yédi. Yélini yi pwo a pyede, daa cháâcháâ tumo, ngmênê yi pi dmi a dyede tumo.

¹¹ K:omo tpile enjel yoo yi pi dmi ndíi dé, yi wédêwédê mye ndíi, ngmênê nmî Lémi u ngíma pi dódó pyu yoo yi pi dmi daa dyede tumo. Lukwe díy:o yi yéli yi pwo yéli yi p:uu a peede tpapê nyédi. *

¹² Pi dódó pyu yoo, chii w:ââ ntee tpile dé. Chii w:ââ u lama daa tóó, Kí pi u tpile tp:oo, u ngwo dpî vy:a. Yi yéli mye yinté dé, daa yi lama a peede tpapê nyédi. Chii w:ââ ntee anyi vy:a, nmî Lémi ngê yinté wamye vya té,

¹³ yélini yi némi dmi a dyede tumo, nmî Lémi ngê yi ntââ dmi ye wa a vy:u. U yi y:e a kwo yédi, Kmaapî ngê wo nmo a vyímî dé. Pi dódó pyu yoo nmî Lémi u kmaapî tédê nmye dpî taa dmi, a mywenemywene kigha nmyoo.

¹⁴ Pyââ ti ngwolye yi ngíma a kwo nyédi, dono tédê daa pilepile nyédi, yoo kamîni nmyi vy:o a wee, a lvêêdi tumo. Tpile u mb:aami yoo, nmî Lémi ngê wa dyênê té.

¹⁵ Maa ndéndê kn:aadi ngópu, u ngwo vyiti dniye, Mboso tp:oo Mbalaam u maa p:uu mí pwii dniye. Yi Mbalaam ndapî ndíi p:uu doo nuw:o, u l:êê díy:o dono u maa p:uu ghê wo, apê, Yisiléli tpémi yi p:uu kópu dono ngmên:uu t:oo, Chóó Lémi ngê u ngwo pèdê vya téne. *

¹⁶ Ngmênê Chóó Lémi ngê u enjel ngmê dy:ââ ngê, Mbalaam u maa yi nkoko ngê, u ndonki u ntââ ngê pyódu ngê, dnye u ngwo pw:ii ngê. Yi kópu u l:êê díy:o kópuni Mbalaam ngê u yi doo kwo nî d:uu, mēdaa d:uu ngê. Yi kópu mbodo podo mbodo podo u kópu.

¹⁷ Dpuwó nuu n:ii u kwo mbwaa chedê ngê dpî pyódu, yoo ntee a dódó too, pi dódó pyu yoo mye yinté dé, gha kópu yi mênê daa ya yédi. Myenté, dini ghi n:ii ngê kâádi ndíi dpî kee, tēpê wédêwédê ngê dpî pyódu, pi knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Tpii a ghay we. Dini ghi n:ii ngê nkali ndíi dpî m:uu ngmê, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê dpî pyódu, ngmênê yópu ngê nkali ntee dpo y:oo, yoo u ngwo dpî dóó, yi yéli mye yinté dé, yoo dpî dóó t:oo. Chóó Lémi ngê daawa kn:aadi, mgídi ndíi vy:o wa kée té.

¹⁸ A chaa nyédi, yi pi dmi yi chóó a kmîmi tumo. Pi kamî yoo dpî dóó t:oo, n:ii yoo yoo dono yi vy:o da pwii dmi, Yesu u yoo vy:o dê ghê dmi. Dono kópuni yi nuw:o nédê a pyede, daa kwódu yé kópu ngê dé pyódu t:oo.

* 2:6: Gen 19:12-13,24; Njuda 1:7

* 2:9: 1 Kódin 10:13; Njuda 1:6

* 2:11: Njuda 1:9

* 2:15:

19 Pi kamî knî ye yipu, Dêêpî kópu dyuu u mbwa k:oo nmo pw:iipw:ii nmyo, ngmênê dono u mbwa k:oo yi chóó a wee, mu kópu u díy:o doo u ntââ dono u wépi d:uudpî pwaa ngmê, dye ghi yintómu a dono nyédi. *

20 Yélini dpî dóó t:oo, dono dpo pyw:ee ngmê. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi Yesu Kédisu ka mwiyé a kélímî mbê dniye, yi Mbwámê ngê pyodo, mgîdî u yoo yi dono vy:o a y:ee too, ngmênê ala ngwo yi dono ngê maa mgîmî té, yi ya dono ngê dê pyódu. *

21 Wunê yi kpadakpada pê tédê, mu kópu u díy:o maa mb:aa yi lama dêpwo ya. Ala ngwo yi kpadakpada ndîi ngê dê pyódu, mu kópu u díy:o nmî Lémi u dêêpî kópu dyuu u wépi dê pwaa ngmê.

22 Lukwe díy:o yi dono knî ye maa diyé dmi. W:ââ ntee tpile ngê dê pyaa dmi. Ntini n:ii w:ââ ngê dpî kwada kwolo, myombó moo diyé, moon:aa ma. Myenté mbwêmê. Tupwóni p:uu a t:a, doo u ntââ daanyi ghodo, u mgî lêê u kwo moon:aa kudu. *

3

Mbóó dyámê ndê ngê u ngwo wa ma dê

1 A tidê mbwó yoo, pwweepwee pee n:ii mwiyé nmye nê dy:ââ ngê, alani mye yinté. Nmyi nuw:o wátiwáti u l:êê díy:o d:a d:êê dê.

2 Kópuni Chóó Lémi u komo kapî pyu knî y:oo wunê a d:êê tumo, nmye mýyed:a vyílî té. Nmî Lémi u dêêpî kópu nmyi dyépi knî y:oo n:ii nmye mî vyi ngópu, nmye mýyed:a vyílî.

3 Mwiyéwiyé ala kópu nmyi lama choo a ya, dini ghi n:ii ngê kuwókuwó wéni daa kêmakêma adî dyimédyimé, yoo dono ngmêwa chaa, yi chóó yi pono adnyi vyápê, adnyi nkwitinkwiti nmyo, *

4 nmyewo, Nmyi lémi Yesu ngê yepê, Mu dini ghi ngê wamênî diyé. Nmyewo, Angênê yi pini. Nmyewo, Nmî pye mî yoo wunê mwo a pw:oo dniye, ngmênê yi pini doongê diyé wo, kn:ââ Chóó Lémi ngê dyámê pê mwo a l:âmo ngê, nkoo nmo, tpile yintómu ntee munté muka tóó. Nmyewo, Yi pini mēdaawa a diyé.

5 A tidê mbwó yoo, n:ii dé yinté a nuw:o té, Nówa u danêmbum yi mbodo kn:ââ vwuwo dê yé ngmê, p:uu daa nuw:o té. Nmî lama ka tóó, mwiyéwiyé dini ghi ngê Chóó Lémi ngê kópu yi vyu, dyámê pê l:âmo ngê, mbóó mye l:âmo ngê. Ntii mwada yi nuwo, dyámê a kmungo. *

6 U kuwó dini ghi ngê ntii mēdê diyédiyé kwólu, yoo dono dyênê too, yi tpile mye dyênê too. *

7 Ngmênê Chóó Lémi ngê wo ngmê ngmidi ngê, wéni n:ii ngê kópu m:uu wa a vyi, yi ngwo ndê ngê mbóó dyámê wa ma dê. Yi wéni ngê yoo dono wa kóté kalé té, amye kpada té. *

8 A tidê mbwó yoo, nangê vyi, Nmî Lémi ngê mgî da puwâ. Ala kópu nmyi lama kídangê kuwo, nmî Lémi ka m:ââ yono yono y:a daa dye ghi daadîi, ngmênê u kwo wo ngmidi. *

9 K:omo tpile yoo woni yi nuw:o alanté a pyede, apu, Nmî Lémi ngê mgî da puwâ, kēma wa a diyé, ngmênê mgî daawa a puwâ, a t:âât:ââ nmyo, u yi u

* 2:19: Njon 8:34; Lóma 6:16-17

* 2:20: Mát 12:43-45; 26:24; Hipilu 6:4-6

* 2:22: Prov 26:11

* 3:3: 1 Tim 4:1; Njuda 1:17-18

* 3:5: Gen 1:2,6-9

* 3:6: Gen 7:11-23

* 3:7: 1 Kódin 3:13

* 3:8: Psalm 90:4

ngwo daa kwo, Ghêli nî dyênê té. Dye ghi ka dówodówo, u yi u ngwo a kwo, Pi yintómu knî y:oo yi dono a kuwo téne, a yoo vy:o ghê dniye. *

¹⁰ Pi doo u lama kpáápi ntee dpî t:aa, nmî Lémi u wo yinté wa d:ii. Yi wéni ngê dnye ndîi vy:o mbóó anyi wa pwiyé, tpileni mbóó p:uu a wee, ndê ngê wa ma té, dyámê mbêmê tpile yintómu wanye ma té. *

¹¹ Yi tpile yili yintómu chedê ngê wa pyaa dmi, u l:êê diy:o nmyi nuw:o dmi yi p:uu kîngmê kwo, nmî Lémi mu ngmîdi p:uu dny:oo kwo.

¹² Chóó Lémi u wo nuw:o ngmîdi mbêmê dmyinê t:âât:ââ, pi yili knî ye u pi dmyinê:aa tpaê, u yoo vy:o paa ghê dniye, yi wéni lîmîlîmî ngê u ngwo paa dyimê we. Yi wéni ngê ndê ngê mbóó dyámê wa ma dê, tpile yili yintómu wa nkîl:a dmi,

¹³ ngmênê Chóó Lémi ngê kópuni a vyyu, yi kópu mbêmê mbóó dyámê kamî dê nmo t:âât:ââ dê, yoo mb:aa kwéli adnyin:aa kwo.

¹⁴ A tidê mbwó yoo, yi wéni ghêli doongê dyimê wo, mb:aamb:aa ngê dmyinê ya, dyââpe nmyi p:uu kîngmê ya. Nmî Lémi wéni n:ii ngê wa a diyé, mb:aamb:aa ngê nmye paa taa we.

¹⁵ Nmyi lama choo ya, nmî Lémi ngê dye ghi a dówodówo, mu kópu u diy:o u yi u ngwo a kwo, Pi yili a yoo vy:o paa ghê dniye. Nmî Lémi u nuw:o ndîi mbêmê nmî mbwó Póól ngê vyílo yi kópu nmye yedê d:êê ngê. *

¹⁶ U pweepwee pee yedê yi kópu knî yi p:uu u mo kópu nmye dêpê d:êê ngê. U pweepwee pee knî yi yedê kópu woni knî yi wopwe dpodo ndîi ngê nmye dpî pyaa dmi, ngmênê pi ngê kîngê dóó nmyo. Yélini yi ndiye daa ndîi, n:ii knî y:oo maa dpî kn:aadi ngmê, Póól u kópu dé dpo kp:aa t:oo, ngmênê yi kakêmê chámêchámê tédê kn:aa kópu knî y:i ngmêdpî kaa ngmê. Chóó Lémi u Puku yedê kópu dyuu yinté u mo ngê myoo pyódu t:oo, yoo kn:aa máádi p:uu u ngwo dpî kaa t:oo. Yi kópu u l:êê diy:o Chóó Lémi ngê wa dyênê té. *

¹⁷ A tidê mbwó yoo, yi kópu p:uu nmyi ng:aa dmi yed:a t:oo, nmye mb:aamb:aa ngê dmyina a vyyuwo. N:ii knî y:oo nmî Lémi u kópu dyuu dnyinté a cháâcháâ tumo, kîngê dóó nmyo, kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo.

¹⁸ Nmî Lémi Yesu Kédisu p:uu dmyinê ndiye. Nmî Mbwámê ngê pyodo, yinê choo a ngêêpî nmyo. Chaa kîgha koo, u chaa kîgha daanmî yé.

Wu u dí.

* 3:9: 1 Tim 2:4

* 3:10: Mát 24:43-44

* 3:15: Lóma 2:4; 10:21

* 3:16: Hipîlu 5:11

1 NJON

Pini n:ii ngê ala pweepwee pee d:êê ngê, u pi Njon, Sepédi tp:oo, Yesu u dyépi ngmê. Dini ghi n:ii ngê pi vy:ee ngê doo ya, ala pweepwee u ngwo d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye dy:ââ ngê.

Pi ngmê knî y:oo yi yéli kn:aa máádi p:uu dnye kapî dé, yipu, Doo u ntââ Chóó Lémi Tp:oo pi ngê daapî pyodo. Yipu, Chóó Lémi mupwo d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa dé, dono yi p:uu daa t:a. Yipu, Dyámê u kópu dé dono dé, dyámê mbêmê tpémi mye dono dé. Yipu, Doo u ntââ Chóó Lémi Tp:oo pi ngê daapî pyodo. Yipu, Yesu pi ntee pini, dini ghi n:ii ngê Njon Baptist ngê mbápitisím kwólu, yi ngwo Chóó Lémi Tp:oo Yesu p:uu kele, yipu, Yesu ghêli daa vya ngópu, Chóó Lémi Tp:oo ngê mwiyé a kuwo ngê. K:omodanê kópu pi knî ye yidnyimo tpapê. Myenté k:omodanê kópu ye m:uu dnyimo tpapê, yipu, K:omo tpile Yesu u yoo adnyi dono, ó daadnyi dono, u kópu daa tóó.

Njon ngê yoo yi wátiwáti u l:êê díy:o ala pweepwee pee u ngwo d:êê ngê.

Kêli Pini p:uu kópu dyuu

¹ Nmî Kêli Pini p:uu nmye nmîné d:êê té, pini n:ii ghê njini u kn:ââ. Mwiyé mwiyé dini ghi ngê yi pini doo a ya, nmî dye ghi ngê u kwo nmea a ng:aa, nmî chóó nmî ngwolo knî y:oo nmî módu, nmî kêê dmi p:uu my:oo yó.
*

² Yi ghéni kn:ââ nmî Mî k:ii nipi dpîmo a ya, myenté chedê ngê daawa pyódu. Dini ghi n:ii ngê pi ngê pyodo, nmî módu. Yi kópu u l:êê díy:o u pi ntênê nmye nmo tpapê ngê, dpîno k:omodanê té. *

³ Pini n:ii nmî módu, kópuni u kwo nmo ny:ee too, nmye vyílo yinmo tpapê too, mu kópu u díy:o nmî nuw:o dmi ntee a tóó, nmyi nuw:o dmi yinté myedny:oo a ya. Nmî Mî mupwo Yesu Kédisu yi k:ii ngmídi ngê ntee nmo pyede, u yi nmo a kwo, Yi k:ii ngmídi ngê yinté myednyinê a ya.

⁴ Nmye nmîné d:êê té, mu kópu u díy:o w:aa pêdé pyw:ee yó, myenté myepono pyw:oo.

W:êênî paa

⁵ Ala kópu dyuu nmî Lémi u kwo nmo ny:ee too, nmye vyílo yinmo tpapê too, Chóó Lémi kâádi ntee tpile ye tóó, mgídi knî p:uu daangma a t:a. *

⁶ Ala kópu anmî tpapê knomomê, Nmî Mî k:ii ngmídi ngê nmo pyede, ngmênê mgídi vy:o anmî m:ii knomomê, ye anmî k:omodanê, daa nmî Mî u pono anmî vyápê. *

⁷ Nmî Mî w:êênî ntee a tóó, w:êênî yinté anmî m:ii knomomê, ye u k:ii ngmídi ngê anmî ya, u yoo knî yi k:ii ngmídi ngê amyenmî ya, Tp:oo Yesu u wêê ngê nmî dono yilí yintómu dpî ghêê té.

⁸ Ala kópu anmî tpapê knomomê, Dono nmî mênê daa tóó, ye nmî chóó nmî nuw:o knî y:oo adnyi dódó nmo, nmî Mî u ndê kópu dyuu nmî mênê daadnyi ya.

⁹ Ngmênê nmî dono yilí yi yuu dmi nmî Mî ka anmo y:ee knomomê, daawa dóo nmo, kópu mb:aa nmo angmê d:uu, nmî dono yilí u kuwó wa kée té, mêdaawa a ngí té, wa ghêê nmo, kamî ngê wa pyódu nmo.

10 N:ii ngê dpo, Dono d:ongmê d:uu ngê, yi pini ngê nmî Mî u kópu dyuu dpî vy:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî ngê dpo, Pi yintómu a dono nyédi. Yi pini u mênê nmî Mî u kópu dyuu daa ya nyédi.

2

Yesu Kédisu nmî Mbwámê

1 A tp:ee yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u dîy:o dono kópu daangmêpaa d:uu yó, ngmênê dono ngmanmî d:uu knomomê, Yesu Kédisu ngê nmî Mî ka amî kwódu nmo, kwowo, Nangê kpada té, *

2 yi yikí dmi a pwo ghay wo. A tp:ee yoo, Yesu Kédisu ngê chóó dono daangmê d:uu ngê, ngmênê nmî dono yintómu yi l:êê dîy:o pwene. Daa nmî mo nmî l:êê dîy:o pwene, ngmênê pi yintómu yi l:êê dîy:o mye pwene. *

3 Nmî Mî ka anmî ng:aa knomomê, ye ala kópu nmî lama ntênê wa yââ, Nmî Mî nmî lama pini ngê a tóó, u yoo vy:o nmo wee.

4 N:ii ngê dpî vyi, Nmî Mî a lama pini ngê a tóó, u yoo vy:o n:aa kwo, ngmênê yi pini u kwo daa ng:aa yédi, yi pini k:omodanê pyu, ndê kópu dyuu u mênê daa ya nyédi. *

5 N:ii u kópu dyuu ka adî ng:aa, vyílo yi pini nódo nmî Mî nuu ghi d:ud:umbiy:e a tóó. Yi kópu mbêmê nmî lama dpî yââ, nmî Mî k:ii ngmîdi ngê nmo pyede. *

6 N:ii ngê dê vyi knomomê, nmî Mî k:ii ngmîdi ngê nye tóó mo, Tp:oo Yesu Kédisu ntee doo a m:ii, yi pini yinté myechoo m:ii. *

Dêêpî Kópu kamî

7 A tp:ee yoo, daa dêêpî kópu kamî nmye yinîné d:êêd:êê, ngmênê dêêpî kópu mbwee. Dini ghi n:ii ngê Yesu u yoo vy:o wunê nmyinê ghê dniye, yi dêêpî kópu yi ngwo yinîné ny:ee ngópu, nmyepê, Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. *

8 Ngmênê yi dêêpî kópu kamî ngê mo tóó. Yesu Kédisu ngê yi dêêpî kópu nmî ngópu ntênê dpîmo a cháâcháâ, yinté my:ee cháâcháâ ngmé. Mgídí machedê ngê ka pyodopyodo, pywápê ndêndê wunê ka dnyednye. *

9 N:ii ngê dpo, Pywápê u wuu n:aa m:ii, ngmênê u mbwó u kwo a diya yédi, yi pini mgídí vy:o mo m:ii. *

10 N:ii nódo u mbwó u nuu ghi a ya yédi, yi pini pywápê u wuu a tóó, pi d:uudpo lvêêdí. *

11 Ngmênê n:ii ka u mbwó a diya yédi, yi pini mgídí vy:o a kwo, mgídí vy:o mye m:ii. Doo u lama a paa yédi, ngmênê u kwo, Ló y:i n:aa lèpî, mu kópu u dîy:o mgídí ngê ngwolo dê dpî dyênê dê. *

12 Tp:ee dmâádima, nmye nîné d:êê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu u pi mbêmê nmî Mî ngê nmyi dono yilí u kuwó kéé too. *

13 Mâáwe yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u dîy:o pini n:ii dye ghi yintómu doo a ya, nmyi lama a tóó. Pi lvulu yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u dîy:o

* 2:1: Hipílu 9:24 * 2:2: Lóma 3:25; Njon 1:29; 11:52 * 2:4: 1 Njon 1:6,8 * 2:5: Njon 14:21,23; 1 Njon 4:12,17; 5:3 * 2:6: Njon 13:15 * 2:7: 2 Njon 1:5-6 * 2:8: Njon 1:9; Lóma 13:12 * 2:9: 1 Njon 3:10,15; 4:20 * 2:10: Lóma 14:13 * 2:11: Njon 12:35 * 2:12: 1 Kódin 6:11

dpodombiy:e nmyi ghê dniye, Setan nmyi yi yodo u maknopwo nmyi yé ngópu.

¹⁴ Tp:ee dmââdîma, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o nmî Mî nmyi lama a too. Mâawe yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o pini n:ii dye ghi yintómu doo a ya, nmyi lama a too. Pi lvulu yoo, nmye nîné d:êê, mu kópu u díy:o nmyo wêdêwêdê dé, nmî Mî u kópu dyuu nmyi mênê a kwo, Setan nmyi yi yodo u maknopwo nmyi yé ngópu.

¹⁵ Dyámê nangê kâpu, dyámê u tpile knî yi p:uu nmyi nuw:o dmi kîngê kwo. Dyámê anmyinê kâpu knomomê, nmî Mî u nuu ghi nmyi nódo daadi ya, *

¹⁶ mu kópu u díy:o nmyi nuw:o dmi nmî Mî p:uu dny:oo kwo, dyámê mbêmê kîdnyingê kwo. Yélini yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee, nuw:o dono u pono a vyápê nyédi, tpileni dpî m:uu ngmê, yi tpile u yi y:e a kwo yédi, dyámê u tpile dé dpo kâpu tumo. Yinté lémi ghi nmî Mî ka d:uungmêdpo ndê, dyámê mbêmê pi knî y:oo yi chóó dpî néti t:oo.

¹⁷ Pi knî y:oo tpileni yilí yi yi dmi a kwo, chedê ngê wa pyaa dmi, dyámê pê chedê ngê amye pyódu, ngmênê n:ii nmî Mî u pono adí vyápê, chedê ngê daawa pyódu. *

Pini n:ii Yesu Kédisu p:uu adí d:uu

¹⁸ A tp:ee yoo, kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê. Ala kópu wunê nmyinê ny:ee ngópu, Díyo pi ngmê Yesu Kédisu p:uu adí d:uu. Yi kópu ala ngwo kêdê pyódu, pi yilí Yesu Kédisu p:uu ka d:uu té. Yi kópu u l:êê díy:o nmî lama ka too, kuwókuwó wéni daa kêmakêma a dyimêdyimê. *

¹⁹ Yi yéli k:omo ngê nmî yoo vy:o ghê dniye, u kuwó dini ghi ngê mê pwii dniye. Nmî yoo vy:o ntênê wodnye kwo, ye nmî vy:o pê wee, ngmênê a kuwo nmo, ntênê u ngwo nmo w:ee ngê, nmîmo, Daa nmî yoo vy:o yéli. *

²⁰ Dp:ee yinté yéli, Yesu Kédisu ngê u Ghê Dmi nmyi mênê a yó, u ndê kópu dyuu nmyi lama u ngwo a yaa wo.

²¹ Nangê vyi, Nê nmo wunê d:êê, mu kópu u díy:o ndê kópu dyuu nmî lama daa kwo. Kêlé, ndê kópu dyuu nmyi lama wunê kwo, myenté ala kópu nmyi lama kîyedê too, k:omodanê kópu u kn:ââ ndê kópu dyuu p:uu dèdèngmê kwo.

²² N:ii ngê ala kópu a tpapê ngê, Yesu daa Chóó Lémi Tp:oo, yi pini k:omodanê pyu, Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi, Yesu ka kpeme dpî yââ, u mí Chóó Lémi ka kpeme myoo yââ. *

²³ N:ii ngê Yesu dpî mb:ii, u mí Chóó Lémi myoo mb:ii. N:ii ngê Yesu a cháâcháâ ngê, u mí Chóó Lémi mye cháâcháâ ngê. *

²⁴ Nmî Lémi p:uu kópuni mwiyé nmyinê ny:ee ngópu, yi kópu p:uu nmyi nuw:o dmi dny:oo kwo, nangê ngmêê. Yi kópu daanmyinê ngmêê knomomê, ye dye ghi yintómu nmî Mî k:ii ngmídi ngê anmyi ya, Tp:oo u k:ii ngmídi ngê amyenmyi ya.

²⁵ Kópuni u pi wunê nmo a vyu, daawa dóo nmo, yi kópu ntênê wa d:uu, ghê kamí nmo wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

²⁶ N:ii knî y:oo kn:aa máadi p:uu a kapi nmyoo, yi kópu yi yéli yi l:êê díy:o nmye d:a d:êê.

* **2:15:** Lóma 8:7; Njems 4:4 * **2:17:** Mát 7:21 * **2:18:** Mát 24:5,24; 2 Njon 1:7 * **2:19:** Dpodo

20:30 * **2:22:** Mát 10:32-33; 1 Njon 4:3; 2 Njon 1:7 * **2:23:** Mát 10:32-33; Njon 5:23; 2 Njon 1:9

* **2:25:** Njon 3:15; 6:40

²⁷ Dp:ee yinté yéli, Yesu Kédisu ngê u Ghê Dmi nmyi mênê a yó. Yi ghéni dmi ngê kópu yilí yintómu yi p:uu a ndiye kígha nmyoo, doo u ntââ pi ngmê ngê mēdaadi ndiye kígha nmyo. Yi ghéni dmi ngê ndê kópu nmye ye tpaê too, k:omodanê kópu nmye daangmêwa vyi. U kwo dmyinê ng:aa, Yesu Kédisu u k:ii ngmidi ngê dmyinê ya. *

²⁸ Nyââ, a tpe:ee yoo, u k:ii ngmidi ngê dmyinê ya, mu kópu u díy:o wéni n:ii ngê wa a diyé, u kwo daapídmí nkíngê, mywene nmye myedaapaa ghê we. *

²⁹ Nmyi lama kíyedê tóó, Yesu Kédisu p:uu dono daangma a t:a. Ala kópu nmyi lama myechoo a ya, n:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, yi pini nmí Mí tpe:oo ngê mye tóó. *

3

Chóó Lémi tp:oomódó tp:oomâ yoo

¹ Ndíi kópu ngma ala. Nmí Mí nódo nmí nuu ghi dmi ntênê wunê tóó, u l:êê díy:o tpe:oo módó tpe:oo mââ ngê a pyódu nmoo, u pi nmí p:uu t:ângo. Yi kópu u l:êê díy:o dyámê mbêmê tpémi y:oo daa myeme nmoo, nmí Mí yi lama myedaa tóó. *

² A tídê mbwó yoo, nmí Mí ngê tpe:oo módó tpe:oo mââ ngê a pyódu nmoo, ngmênê nmí lama daa tóó, mu díni ghi ngê lónté pini ngê anmín:aa ya. Nmí lama ka tóó, Yesu Kédisu dini ghi n:ii ngê wa a diyé, yinté pini ngê anm:uu pyaa dmi, mu kópu u díy:o yi ngwo ntênê anm:uu m:uu. *

³ Yélini yi k:ii yi kópu nmí lama a tóó, nmí nuw:o dmi Yesu Kédisu p:uu a wee. Dono ntee p:uu daa t:a, yinté nmí p:uu kíngmê ya.

⁴ N:ii a dono yédi, yi pini nmí Mí p:uu a d:uu yédi, u dêêpi kópu dyuu daa cháâcháâ ngê.

⁵ Nmyi lama kíyedê tóó, Yesu Kédisu pi ngê pyodo, nmí dono chedêchedê u l:êê díy:o. Nmyi lama mye tóó, chóó u dono daa tóó. *

⁶ Yélini yi k:ii Yesu u k:ii ngmidi ngê nmo pyede, dpíno dono nyédi, ngmênê n:ii a dono yédi, yi pini ngê nmí Lémi doongê módu, u lama myedaa tóó. *

⁷ A tpe:ee yoo, pi ngê kíngê dóó nmyo. Yesu Kédisu nmí Mí ka pi mb:aa ngê ntee a tóó, n:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, vyílo yi pini pi mb:aa ngê u kwo a ya yédi. *

⁸ Pini n:ii a dono yédi, yi pini Setan u pono a vyápê yédi. Mwiyémiwiyé dini ghi ngê Setan ngê dono u kn:ââ a chópu, ala ngwo yinté mye dono. Yi kópu u l:êê díy:o nmí Mí Tpe:oo dyámê mbêmê a loo, u yi u ngwo doo kwo, Setan u némi ní dyênê, yélini dyênê ngê, m:aa l:âmo té. *

⁹ Chóó Lémi ngê n:ii tpe:oo módó tpe:oo mââ ngê dpí pyódu, mēdaa dono yédi, mu kópu u díy:o kamí ngê dpí pyódu. U mí Chóó Lémi ntee a tóó, yinté pini ngê dpí pyódu, doo u ntââ mēdaadi dono. *

¹⁰ Chóó Lémi u yoo, Setan u yoo, yi myeme alanté. Pini n:ii nódo u tídê mbwó yoo yi nuu ghi dmi daa tóó, myenté kópu mb:aa daa d:uud:uu too, yi pini daa Chóó Lémi u yoo vya:oo pini ngmê.

* 2:27: Njon 14:26 * 2:28: 1 Njon 4:17 * 2:29: 1 Njon 3:10 * 3:1: Njon 1:12-13; 16:3 * 3:2: 2 Kódin 3:18; Pilipay 3:21 * 3:5: 2 Kódin 5:21; 1 Pita 2:22-24 * 3:6: Lóma 6:1-2,14 * 3:7: 1 Njon 2:29 * 3:8: Njon 8:44 * 3:9: 1 Njon 5:18

Nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

¹¹ Kópuni mwiyé mwiyé nmyinê ny:ee ngópu, alanté a tóó, Nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. *

¹² Doo u ntââ Keen ntee pini ngê daanmî ya. Yi pini Setan u pono doo a vyápê, u mbwó u ngwo a vyâ. Nmyinê nmye lukwe dîy:o a vyâ? Mu kópu u dîy:o Keen ngê kópu dono yilí dpîmo a d:uud:uu, u mbwó ngê kópu mb:aa yilí dpîmo a d:uud:uu. *

¹³ A tídê mbwó yoo, mgídí u yoo nmyi p:uu adnyi d:uu knomomê, yi kópu nmyi nyepênypê u kópu ngê kíngê pyódu. *

¹⁴ Pwopwo u maa nmo kuwo ngê, ghê kamí u maa p:uu nmî ghê dniye. Yi kópu nmî lama a tóó, mu kópu u dîy:o nmî tídê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó. Pini n:ií nódo yoo yi nuu ghi dmi daa tóó, pwopwo u maa p:uu mo kwo. *

¹⁵ Pini n:ií ka u mbwó a diya yédi, Chóó Lémi ka ngmênê u kwo yi pini ngê u mbwó wunê dé vy:a. Nmyi lama kíyedê tóó, N:ií ngê pi dpî vy:a, ghê kamí u mênê daa ya yédi. *

¹⁶ Yesu Kédisu ngê chóóchóó u ghê a y:ângo, nmî l:êê dîy:o pwene, nmî lama u ngwo yaa wo, Nmî nuu ghi dmi ndéndê ngê nódo a tóó. Nmo mye ntee dé, nmî tídê mbwó yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo dny:oo ya. Daa nmî chóó nmî kópu kní yi p:uu nuw:o kmêle, nmî tídê mbwó kní ye vuyuwu kmêle. *

¹⁷ Pi ngmê, u nté ndapí u ntââ mbêmê adí ya, u mbwó doo u ntââ mbêmê adí ya, ngmênê yi pini ka u mbwó daawa ch:anê knomomê, doo u ntââ yi pini ngê daawa vyi, Nmî nuu ghi dmi Chóó Lémi nódo ntee wunê tóó, yoo yi nuu ghi dmi yinté a nódo mye tóó. *

¹⁸ A tp:ee yoo, Nmyi komo ngê noko módó namê mbumu, ngmênê yi kópu ndéndê ngê dmyinê d:uud:uu, pi kní ye mb:aamb:aa ngê dmyinê vuyuwu.

Nmî Mî k:ií ngmídi ngê pyodopyodo

¹⁹ Pi kní ye mb:aamb:aa ngê anmí vuyuwu knomomê, ye nmî lama u ngwo wa yââ, Pini n:ií Pi Ndéndê, u pono nmo vyápê té. Yi kópu u l:êê dîy:o nmî Mî u ngíma daanmîn:aa nkíngê.

²⁰ Ngmênê nmî l:êê ghi dmi nmîno nmo dono ngê adnyi ya knomomê, ye nmî Mî ka d:ud:umbiy:e dono ngê adnyi ya, mu kópu u dîy:o nmî kópu yilí yintómu u lama dé.

²¹ A tídê mbwó yoo, nmî l:êê ghi dmi mb:aamb:aa ngê adnyi ya knomomê, ye nmî Mî ngíma daanmîn:aa nkíngê.

²² Kópuni u kwo nmo dmyinê too, nmî l:êê dîy:o wunê d:uud:uu too, mu kópu u dîy:o u dnye nmo nyê mí ngê, u nuu u kópu nmo d:uud:uu too. *

²³ Nmî Mî ngê u yi u ngwo a kwo, A yoo alanté dny:oo ya, a tp:ee Yesu Kédisu ka dny:oo kélímí, yi nuu ghi dmi numo nódo myedny:oo ya. Yi kópu nmo a vyu, yinté d:uud:uu koo. *

²⁴ N:ií ngê nmî Mî u kópu dyuu a chââchââ too, yi pini nmî Mî p:uu a ya yédi, nmî Mî yi pini p:uu mye ya yédi. Nmî lama a tóó, Nmî p:uu a t:a, mu kópu u dîy:o chóó u Ghê Dmi nmo a kpo. *

* 3:11: Njon 13:34-35 * 3:12: Gen 4:8 * 3:13: Njon 15:18-19; Mát 5:11-12 * 3:14: 1 Njon 2:11

* 3:15: Mát 5:21-22 * 3:16: Njon 13:1; 1 Tes 2:8 * 3:17: Deut 15:7; Njems 2:15-16 * 3:22: Mát

21:22 * 3:23: Njon 6:29; 13:34 * 3:24: Lóma 8:9

4

Ghê dmi myeme u kópu dyuu

¹ A tídê mbwó yoo, pi knî ye módó namê kêlîmî, ngmênê dmyinê myeme dé. Ghê dmi n:ii mbêmê nmye a mbumu nyédi, myedmyinê myeme dé, mu kópu u díy:o pi yilî knî y:oo Chóó Lémi u komo k:omo ngê a kapi ngópu. Yi yéli daa Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu nyédi, kn:aa ghéni dmi mbêmê a mbumu nyédi. *

² Ala kópu mbêmê dmyinê myeme dé. N:ii ngê choo tpaépê knomomê, Nmî Mî Tp:oo Yesu Kédisu ndêndê ngê pi ntee pi ngê pyodo, yi pini Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu yédi, *

³ ngmênê n:ii ngê yi kópu Yesu p:uu d:uudpî vyi, yi pini daa Chóó Lémi u Ghê Dmi mbêmê a mbumu yédi. Ghéni dmi n:ii mbêmê a mbumu yédi, yi ghéni dmi Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi. Yi kópu u pi wunê nmyinê ny:ee ngópu, nmyepê, Díyo wa t:aa. Ala ngwo nmî vy:o wunê ka m:ii. *

⁴ A tp:ee yoo, nmyo nmî Mî u yoo ndêndê, yi yéli yi pwo nmyi lee dniye, mu kópu u díy:o ghéni dmi n:ii nmyi mênê a tóó, u wêdêwêdê ndîi, wo yéli yi mênê n:ii a tóó, tédê.

⁵ Dyámê u kópu knî yi p:uu a mbumu nyédi, yoo ye dpî ng:aa mbê dmi, mu kópu u díy:o yi nuw:o dmi dyámê mbêmê a wee. *

⁶ Ngmênê nmo nmî Mî u yoo. N:ii u lama nmî Mî a tóó, nmo wunê ng:aa yédi. N:ii u lama nmî Mî daa tóó, nmo dêwunê ng:aa yédi. Yi kópu knî yi mbêmê ghê dmi dê nmo myeme doo, woni ndê kópu dé yi ghéni dmi, woni k:omodanê kópu dé yi ghéni dmi. *

Nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi a tóó

⁷ A tídê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya, mu kópu u díy:o nmî Mî ngê vyílo yi kópu u yi u ngwo ye kwo. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, nmî Mî tp:oo ngê dpî pyódu, nmî Mî u lama a ya yédi, nmî Mî wunê nj:ii ngê.

⁸ Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi daa ya yédi, yi pini u lama nmî Mî daa tóó, nmî Mî dêwunê nj:ii ngê, mu kópu u díy:o nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi ntênê a tóó.

⁹ Nmî lama a tóó, Nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo ntênê a tóó, mu kópu u díy:o chóó Tp:oo mu ngmîdi dyámê mbêmê a dy:ââ ngê, ghê kamî nmo yinê mínê kpo. *

¹⁰ Nmî Mî nuu ghi nmî nódo dnyinté a tóó, ngmênê nmî nuu ghi dmi u nódo ntênê a tóó, Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmî yíkî dmi u pwo ghay wo. *

¹¹ A tídê mbwó yoo, nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo dnyinté daa tóó, nmî nuu ghi dmi numo nódo yinté myedny:oo ya. *

¹² Pi ngmê ngê nmî Mî doo u kpêê, ngmênê nmî nuu ghi dmi numo nódo adí ya knomomê, ye nmî Mî nmî p:uu adí ya, u nuu ghi nmî nódo ntênê adí ya. *

¹³ Nmî lama a tóó, Nmî Mî p:uu nmo pyede, myenté nmî p:uu mye t:a, mu kópu u díy:o chóó u Ghê Dmi nmo a kpo. *

* **4:1:** Mát 24:11   * **4:2:** 1 Kódin 12:3   * **4:3:** 2 Njon 1:7   * **4:5:** Njon 15:19   * **4:6:** Njon 8:47

* **4:9:** Njon 3:16   * **4:10:** Lóma 5:8-10   * **4:11:** Mát 18:33   * **4:12:** Njon 1:18   * **4:13:** 2 Kódin

14 Myenté pi yintómu yi l:êê dîy:o Tp:oo nmo a dy:ââ ngê, nmî Mbwámê ngê a pyódu ngê. Yi pini nmî chóó nmî módu, pi kní ye u pi u ngwo nmo tpaépê ngê. *

15 N:ii ngê dpo, Yesu nmî Mî Tp:oo, yi pini p:uu nmî Mî a ya yédi, myenté nmî Mî p:uu yi pini mye ya yédi.

16 Nmî lama a tóó, Nmî nuu ghi dmi nmî Mî nódo a tóó. Yi kópu p:uu nmî nuw:o dmi a kwo. Pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi adí ya, yi pini nmî Mî p:uu a ya yédi, myenté yi pini p:uu nmî Mî a ya yédi. *

17 Pini n:ii ntênê yinté a tóó, kuwókuwó wéni ngê u kóté kígha tédê daadi nkíngê, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ntee a tóó, dyámê mbêmê yinté myeno pyede.

18 Nyââ, pini n:ii nódo yoo yi nuu ghi dmi a tóó, doo u ntââ daadi nkíngê. Pini n:ii nmî Mî ka a nkíngê yédi, yi pini nódo yoo yi nuu ghi dmi dnyinté a tóó, u kpadakpada p:uu a nuw:o yédi.

19 Yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó, mu kópu u dîy:o nmî Mî nódo nmî nuu ghi dmi mwiyé doo a ya. *

20 Pini n:ii ngê dê vyi knomomê, Nmî Mî nuu ghi a nódo a tóó, ngmênê yi pini ka u mbwó adí diya, yi pini k:omodanê pyu. U mbwó u nuu ghi nódo daadi ya knomomê, pini n:ii u kpêê, ye nmî Mî u nuu ghi nódo angénté amaa ya, pini n:ii doo u kpêê?

21 Yesu Kédisu ngê ala dêêpî kópu nmo a kpo, nmopê, N:ii nódo nmî Mî nuu ghi a tóó, u mbwó nuu ghi nódo myechoo ya. *

5

Setan u wépi pwapi

1 Nmî lama ka tóó, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo. Pini n:ii yi kópu ka a kélímî, Chóó Lémi tp:oo ngê myoo pyódu. N:ii nódo nmî Mî nuu ghi a ya yédi, tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi nódo mye ya yédi.

2 Nmî lama a tóó, Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo yi nuu ghi dmi nmî nódo a tóó, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u nuu ghi nmî nódo a tóó, u kwo nmo ng:aa nyédi.

3 Nyââ, Chóó Lémi u nuu ghi nmî nódo ntênê adí ya knomomê, ye u dêêpî kópu dyuu anmî cháâcháâ. U dêêpî kópu dyuu nmo daa dîngídîngî, *

4 mu kópu u dîy:o yélini yi k:ii Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ ngê nmo pyede, u ntââ mbêmê nmo pyede, Setan u wépi u ngwo nmo pwapi ngê. Dononi u pi nmo adí tpaépê, daanmî d:uud:uu, mu kópu u dîy:o Yesu Kédisu ka nmo kélímî té. *

5 Pi ngê Setan u wépi módó d:uudpî puwâ, ngmênê pini n:ii u lama a tóó, Yesu Kédisu Chóó Lémi Tp:oo, yi pini u ntââ Setan u wépi dpî puwâ. *

Yesu Kédisu ka kélímî

6 Yesu Kédisu dyámê mbêmê a loo, kópu u mti p:uu miyó kele, mbwaa ngê mbápitísím kalé ngópu, u vyeé tédê wêê p:uu pwii wo. Nyââ, doo u mbápitísím kígha u l:êê dîy:o u mo a loo, ngmênê u vyeé u l:êê dîy:o myedê loo. Chóó u Ghê Dmi ngê yi kópu ndê kópu ngê nmo dpî pyódu, doo u ntââ daawa dóó nmo. *

* 4:14: Njon 3:17 * 4:16: Njon 6:69 * 4:19: 1 Njon 4:10 * 4:21: Mát 5:44-45; Mak 12:29-31

* 5:3: Njon 14:15,23-24; Mát 11:30 * 5:4: Njon 16:33 * 5:5: Lóma 8:37 * 5:6: Njon 1:29-34

7 Kópu pyile knî yi mbêmê Yesu nmo myeme ngê, *

8 Chóó Lémi u Ghê Dmi ngmê, u mbápitísím kîgha myomo, u yee tédê wêe n:ii p:uu pwii wo, pyolo. Yi kópu pyile knî yi nt:u mu ngmidi, Yesu Kédisu ndéndê ngê Chóó Lémi Tp:oo.

9 Yi kópu pyile knî nmî Mí ngê Tp:oo p:uu nmo wunê tpaépê too, k:omodané kópu yi p:uu daangma a t:a. Pi knî ye ntee nmo kélímî nyédi, nmî Mí u kópu dyuu ka yinté myedmyinê kélímî. *

10 Pini n:ii Chóó Lémi Tp:oo ka a kélímî, yi kópu pyile knî yi p:uu a nuw:o yédi. Pini n:ii Chóó Lémi u kópu dyuu ka daa kélímî, yi pini ngê Chóó Lémi u kópu dpî vy:a, kópuni Chóó Lémi ngê Tp:oo p:uu a vyi too, yi pini yi kópu ka daa kélímî yédi. *

11 Yi kópu u nt:u kópu ala, Chóó Lémi ngê Tp:oo ka a kâádí nmo, ghê kamí nmo a kpo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

12 Pini n:ii u nuw:o Chóó Lémi Tp:oo p:uu a kwo, yi pini ngê ghê kamí dpo pyw:oo. Pini n:ii u nuw:o Chóó Lémi Tp:oo p:uu daa kwo, ghê kamí d:uudpo pyw:oo. *

Ghê kamí, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu

13 A tídê mbwó yoo, yi kópu dyuu nmye d:a d:êê, mu kópu u díy:o Chóó Lémi Tp:oo ka nmye kélímî té. Ú ya a nga a kwo, Nmyi lama a yaa we, Ghê kamí wunê nmyinê pyw:ee ngópu, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. *

14 Nmî lama ka tóó, nmî Mí ka u nuu u kópu n:ii u kwo anmî dmyinê, nmî ngépê dmi wa a ny:oo, yi kópu wa a d:uu. *

15 Nyââ, pini n:ii u pono a vyápê, kópuni u kwo dpî dmyinê, nmî lama ka tóó, u ngépê dpo ny:oo, yi kópu dpî d:uu.

16 A tídê mbwó yoo, nmyi vy:o pini ngmê ngê dono nmyi ngópu angmê d:uu knomomê, u l:êê díy:o dmyinê ngépê, nmî Mí ngê ghê kamí u kwo paa y:ee ngê. Pini n:ii nmî Mí ka kpeme dpî yââ, yi pini maa dono p:uu a kwo, máádi n:ii u dí ndiya. Daa yinté pini p:uu nmye nîné danê. Yinté pini u dono u l:êê díy:o namê ngépê. Nmî Mí ka daawa diyé knomomê, ye doo u ntââ u dono chedê ngê daawa pyódu. *

17 Dono kópu yintómu kn:aadi te u kópu dé, ngmênê kn:aadi te kópu woni knî yi l:êê díy:o nmî Mí pi ka kpeme d:uudpi yââ.

18 Nmî lama ka tóó, Pini n:ii Chóó Lémi tp:oo ngê a ya yédi, daa dono yédi, mu kópu u díy:o nmî Mí Tp:oo u kwo wunê vyyuu yédi, doo u ntââ Setan ngê daawa dyênê. *

19 Nmî lama ka tóó, Nmo Chóó Lémi tp:oo módó tp:oo mââ yoo, ngmênê Setan ngê mgídí u yoo a mbêpê kîgha too.

20 Nmî lama ka tóó, Chóó Lémi Tp:oo nmo a loo, u Mí nmî nuwo yinê mí kwólu, pini n:ii Yâpwo Ndéndê. Nyââ, Yâpwo Ndéndê p:uu nmo pyede, myenté Tp:oo Yesu Kédisu p:uu myino pyede. Yi pini Yâpwo Ndéndê, mye ghê kamí u kn:ââ. *

21 A tp:ee yoo, nmyi nuw:o dmi k:omo yâpwo knî yi p:uu kîngê kwo.

Wu u dí. *

2 NJON

Njon ngê pweepwee pee m:uu d:êê ngê, Yesu u yoo knî ye p:aa ngmê dy:ââ ngê, ngmênê yi p:aani u pi daa d:êê ngê. Yi p:aani pyââ ngê pyódu ngê, ala kópu yi d:êê ngê, yepê, Mw:ââkó a ch:am ghee knî. Ala pweepwee pee yedê nd:uu dini ghi n:ii ngê doo tpaépê, kwéli doo ya, Yesu u yoo yélini y:i doo kwo, yi p:uu doo d:êê, ngmênê ala kópu d:êê ngê, Mwó tp:oo módo tp:oo mââ knî y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê.

Ala pweepwee pee yedê Yesu u yoo yi ng:aa dmi t:ângo, yepê, Pi dódó pyu yilí a m:ii, kîngê dóo nmyo, kn:aa máadi p:uu kîngê kaa nmyo. Ala Njon u pweepwee pee myomoni.

¹ Mw:ââkó a ch:am ghee knî, nê pi vy:ee. Nmî Mî ngê a ngmidi nmyoo, nmyi nuu ghi dmi a nódo ntênê a tóo. Nmyi nuu ghi dmi a mo a nódo dêdê tóo, ngmênê yélini yi lama ndê kópu dyuu a kwo, nmyi nuu ghi dmi yi nódo mye ayedê tóo,

² mu kópu u dîy:o yi ndê kópu dyuu nmî mênê a kwo, chedê ngê daawa pyódu.

³ Nmî Mî Chóó Lémi, Tp:oo Yesu Kédisu u k:ii, nmo adpo a vuyuwu, ye anmî ch:anê dmi, yi kêê k:oo wa kaa nmo. Ndê kópu dyuu nmî lama choo kwo, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya.

Nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya

⁴ Nmî Mî ngê kópuni nmo a vyu, nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo a d:uud:uu ngmê, ndê kópu dyuu u maa p:uu a m:ii té. Yi kópu u l:êê dîy:o w:aa d:a pyw:oo.

⁵ A ch:am ghee knî nîné kwunokwuno nmyo, nmyi nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. Daa dêêpî kópu kamî nmye yed:a d:êê. Yi dêêpî kópu wunê kînm nyongo.

⁶ Nmyi nuu ghi numo nódo adí ya knomomê, ye nmî Lémi u kópu dyuu anmyi cháachââ. Dêêpî kópuni p:uu nîné danê, u nt:u kópu alanté, nmî nuu ghi dmi numo nódo dny:oo ya. Mwiyémwiyé dini ghi ngê yi dêêpî kópu nmyinê ny:ee ngópu, ntênê dmyinê cháachââ.

Pi dódó pyu yoo yi kópu dyuu

⁷ Pi dódó pyu yilí dyámê mbêmê a m:ii, kîngê dóo nmyo. Yi yéli y:oo d:uudpî vyi ngmê, Nmî Mî Tp:oo pi ngê pyodo. Yinté pini pi dódó pyu ndîí, Yesu Kédisu p:uu a d:uu yédi.

⁸ Nmyi chóo nmye dmyina a vuyuwu, dpodoni p:uu nmye dpodo té, yi dpodo daapaa dyênê yó, nmyi dpodo u pywuu d:ud:umbiy:e pèdên:aa ngee yó.

⁹ Pini n:ii ngê Yesu Kédisu u kópu dyuu dpo kuwo, kn:aa kópu knî m:uu wumê nyémî ngê, yi pini p:uu Chóó Lémi daa t:a. N:ii ngê kópu d:uum:uudpo pyw:oo, Yesu Kédisu u kópu dyuu ka a kélímî yédi, yi pini p:uu nmî Mî mupwo a ya nódo.

¹⁰ Pini n:ii nmye dê lee knomomê, Yesu Kédisu u kópu dyuu ndêndê nmye daadin:aa tpaépê, yi pini nmyi ngomo k:oo ngomo k:oo kêngên:aa koko, kóo myenangê mgîmî,*

¹¹ mu kópu u dîy:o yélini yi pini u pyipe ngê dpî pyaa dmi, lémi ghi n:ii u mênê a ya nyédi, yi mênê dpî yé té.*

* **1:10:** Mát 10:13-14; Lóma 16:17   * **1:11:** 1 Tim 5:22

Njon u nd:uu tpapê

¹² U ya a nga a kwo, Kópu mê yilí nmye nê vyi, ngmênê u ya a nga daa kwo, Pweepwee pee yedê nê d:êê té. U ya a nga a kwo, N:uu m:uu nmyo, numo ngîma nipi paan:aa danêmbum kmêle, w:aa mb:aamb:aa ngê u ngwo anmo pyw:oo.

¹³ M̀wó tp:oo módó tp:oo mââ kní y:oo yi mb:aamb:aa nmye da dy:ââ ngmê. Wu u dí.

3 NJON

Pi ngmê, Nkayas, Njon ngê ala pweepwee pee u kwo dy:ââ ngê. Ala Njon u pweepwee pee pyoloni.

¹ Mw:ââkó Nkayas, nê pi vy:ee, nuu ghi a nódo ntênê ayedê tóó. *

² L:êê dîy:o nîné ngêpê yédi, u ya a nga a kwo, Nmî Lémi ngê nya mb:aamb:aa ngê a pyódu ngê. Nmî Mî p:uu nuw:o ntee a kwo, u ya a nga a kwo, Mââ mb:aamb:aa ngê yinté choo a ya, mbii m:uu daapíchoo ya.

³ Nmî mbwó ngmê knî y:oo a gha mb:aamb:aa ngê mí pyódu ngópu, a ka pê, Nyi ndê kópu dyuu ka mb:aamb:aa ngê a kélímî, mb:aamb:aa ngê myeka m:ii.

⁴ Dini ghi n:ii ngê yinté kópu n:aa nyêmi ngê, a ka dpo, Nîm:ee yoo maa ndêndê p:uu mb:aamb:aa ngê a m:ii té, yi ngwo a gha d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa ngê dpî pyódu. *

Njon ngê Nkayas u ngwo chaa kwólu

⁵ Nkayas a tp:ee, nmî Mî p:uu dpodo pyu yoo mb:aamb:aa ngê nye ngêêpî too. K:omo tpile daa lama yéli, ngmênê my:ee ngêêpî too. *

⁶ Dini ghi n:ii ngê nga a ndê dniye, yélini yi kii Yesu ka nmo kélímî té, yi paa u danêmbum nmo a nté ngópu, nmopê, Nyi mb:aamb:aa ngê nmo doo a vyyuwo. Yinté yéli muchi ngêêpî dé, mu kópu u dîy:o nmî Mî p:uu a dpodo té. *

⁷ Nyââ, nmî Lémi p:uu p:aani p:aani wumê dpodo nyédi, daa kélímî pyu knî ye nté d:uudpî dmy:ee ngmê. *

⁸ Paa ngêêpî téme, ndê kópu dyuu p:uu nipi u ngwo paa dpodo kmêle. *

Dayotídepes u danêmbum

⁹ Yesu u yoo yélini yi kii y:inmyinê pyede, pweepwee pee ye ngmênê dy:ââ ngê, ngmênê Dayotídepes ngê a dnye d:uudpî ny:oo. Yi pini ngê u yi u ngwo a kwo yédi, Yoo yi kada nî kwo. *

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê nmye anê lê, u kópu yilí yintómu nmyi ngêêdî anîmo nt:o. Kópu dono knî yi p:uu a pi a dyede ngê, ngmênê yi kópu ngmênê u kwo tédê, u yi u ngwo a kwo, Kópu knî m:uu nî d:uu. Nmî mbwó yoo, yélini nmye nîné dyede too, yi wépi dmi dpî puwâ, myenté n:ii knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Ye nmî vyyuwo, yi pini ngê yi yéli nmî Lémi u yoo kuwa dpî kaa té.

¹¹ A tp:ee, yinté pini dono u nt:anê nangê yââ, ngmênê pini n:ii u l:êê ghi mb:aamb:aa dé, yinté pini u nt:anê dpî yey. N:ii ngê kópu mb:aa a d:uud:uu too, Chóó Lémi tp:oo ngê dpî pyódu, ngmênê pini n:ii ngê kópu dono a d:uud:uu too, yi pini u lama Chóó Lémi daa tóó.

Dîmitídiyas u danêmbum

¹² Pi yintómu knî ye Dîmitídiyas pi mb:aa ngê a tóó, ndê kópu dyuu mb:aamb:aa ngê ye a tpapê ngê. Nê myenté, dîni k:omodanê, a ka mye pi mb:aa.

Njon u nd:uu tpapê

* **1:1:** Dpodo 19:29   * **1:4:** 1 Kódin 4:14-15   * **1:5:** Lóma 12:13   * **1:6:** Dpodo 15:3   * **1:7:** Dpodo 20:33,35   * **1:8:** Hipílu 13:2   * **1:9:** Mát 20:27

¹³ U ya a nga a kwo, Kópu mê yilî nga nê vyi, ngmênê u ya a nga daa kwo, Pweepwee pee yedê nê d:êê té.

¹⁴ U ya a nga a kwo, N:uu m:uu ngi, numo ngîma nipi paan:aa danêbum knî.

¹⁵ Nmî Lémi mb:aamb:aa ngê nga choo a vyuwo. M̄yipe knî y:oo yi mb:aamb:aa nga da dy:ââ ngmê. A pyipe ngmêngmênté knî ye a mb:aamb:aa dpî yéni.

Wu u dí.

NJUDA

Njuda, Yesu u mbwó, ngmênê u pweepwee pee yedê yi kópu daa d:êê ngê. U yi u ngwo dêpwo kwo, A pi ní knî. Ala kópu yi d:êê ngê, Nê Njuda, Njems u mbwó.

Pweepwee pee n:i Njuda ngê d:êê ngê, ala yi pweepwee pee.

¹ Nê Njuda, Yesu Kédisu u dpodo pyu ngmê, myenté nê Njems u mbwó. A tidê mbwó yoo, nmî Mî Chóó Lémi nódo nmyi nuu ghi dmi wunê tóó, yiné a ngmídi nmyoo, Yesu Kédisu kóó k:oo kaa nmyoo.

² U ya a nga a kwo, Nmî Mî ka dmyinê ch:anêch:anê, mb:aamb:aa ngê nmye choo a vyyuwo, nmyi nuu ghi dmi d:ud:umbiy:e nódo dny:oo ya.

Pi dódó pyu yoo yi danêmbum

³ A tidê mbwó yoo, u ya a nga doo kwo, Nmî Lémi kóó k:oo wowo p:uu pweepwee pee nmye ngmênê d:êê, ngmênê ala ngwo kópu ngmê ndîi kópu ngê a ka dé pyódu. Kópuni dyuu ka nmyi kêlímî mbê dniye, dpodombiy:e dmyinê tpyé. Yi kópu dyuu Chóó Lémi ngê nmo a kpo, pi ngmê ngê kîngê ngmêê té.

⁴ Yinté pini knî ngmê nmî Lémi u yoo vy:o tumutumu a ghê dniye. Yi yéli y:oo nmî Mî dnyinté a cháâcháâ ngópu, u módó yeedeyeede p:uu kópu dyuu dpî ngmêê ngmê, yiné ye, K:omo tpile kópu dono yilí anmî d:uud:uu, nmî Mî ngê daawa kpada nmo. Nmî Lémi mu ngmídi Yesu Kédisu ngê kópuni d:uu ngê, k:omo tpile ngê u ngwo dpî pyódu ngmê. Nmî Mî ngê yi yéli ló dini a m:uu too, ntênê wa kpada té. *

⁵ A tidê mbwó yoo, pi kpadakpada u kópu dé nmyi lama a pyede, ngmênê nmye mênínê vylêvylê té. K:omo tpile nmî Lémi ngê Yisiléli tpeími Yichip u mênê a pw:i too, ngmênê yélini kuwó u kwo dêdnyimo kêlímî, yi yéli a vya too. *

⁶ Enjel yoo yi p:uu myedmyinê nuw:o. N:i yoo yi chóó yi pono dnyimo a vyápê, yi chóó yi pi dmi dnya a kmímî dé, yi enjel yoo Chóó Lémi ngê mbwa k:oo km:êê too, puwóma té yi kêlê t:ee too. Mgídí vy:o yi a pyede, doo u ntâa daawa pwii dmi, u dí kuwókuwó wéni ngê Chóó Lémi ngê d:ud:umbiy:e wa dyênê té. *

⁷ Myenté Sodom p:aani dé Kímoda yi p:uu dmyinê nuw:o, yi nkígh:ê p:aani knî yi p:uu myedmyinê nuw:o. Enjel yoo ntee dnya a dono, yi yéli yinté myednya a dono. Máá dini p:uu Chóó Lémi ngê a kaa too, yi máádi a kuwo ngópu, dnyimo a numo kpêêpî. Yi p:aani dé dyimé pywuu ngê a pyódu doo, n:i ngê yinté kópu dono adí d:uud:uu dé, ndiya wa ghîi, yi chedé ngê daawa pyódu. *

⁸ Pi dódó pyu yoo n:i nmî Lémi u yoo vy:o tumutumu a ghê dniye, mye yinté yéli. Kópuni yi wóó k:oo dpî m:uu t:oo, yi kópu knî yi l:êê díy:o yi pâa dmi dpî dyênê t:oo. Yélini kada a wee, daa cháâcháâ tumo, enjel yoo yi p:uu mye peede tpaépê nyédi.

⁹ K:omo tpile enjel yoo yi kada pini Maikel u pi ndîi, ngmênê yinté dêpwo peede tpaépê. Dini ghi n:i ngê Mósisi pwene, Maikel Setan y:oo ntóó numo

* **1:4:** 2 Njon 1:9-10; Lóma 6:15   * **1:5:** 1 Kódin 10:5-10; Num 14:32-35   * **1:6:** Gen 6:1-2   * **1:7:** Gen 19:1-10,15-16,24-25; 2 Pita 2:6-9

kwulo dpîmo a pwapî, ngmênê Maikel ngê Setan ka peede kópu daangmê vyu, kwo, Nmî Lémi ngê paa kpada nyine. *

¹⁰ Ngmênê pi dódó pyu knî y:oo kópuni dèdê wopwe tumo, yi kópu knî yi p:uu a peede tpapê nyédi. Chii w:ââ ntee yéli. Kópuni chii w:ââ w:uu yi lama a pyede, yi yéli yi lama yi kópu mye pyede, a d:uud:uu tumo, u l:êê dîy:o yi kpadakpada tédê wa lee dmi.

¹¹ Dny:oo nkîngê. Keen u nt:anê dê yaa dmi. Ndapî kmênêkmênê u l:êê dîy:o Mbalaam u nt:anê dê yaa dmi, pi ka daa ng:aa nyédi. Kóda ngê u yi u ngwo ntee dêpwo kwo, Mósisi nmî kada choo kwo, yi yéli mye yinté dé, u yi y:e daa kwo, Pi nmî kada ngmêchoo kwo. Nmî Mî ngê ntênê wa kpada té. *

¹² Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi u mgamê u l:êê dîy:o nipi nmye kmaapî nyédi, yi yéli nmyi vy:o dpî ghê dmi, a ñuknweñuknwe nyédi, ngmênê mywene y:e d:uudpî ghê. Kii wulu ngê kpîdí ntee dpî dyênê, yi yéli y:oo yinté myoo dyênê nmyo. Yi chóo ye a vyyuo nyédi, yoo daa ngéêpî tumo. Dini ghi n:ii ngê kâádí ndîi dpî kee, tépê wêdêwêdê ngê dpî pyódu, pi knî y:oo u yi y:e a kwo yédi, Tpii a ghay we. Dini ghi n:ii ngê yópu ngê nkali dpî t:âmo té, tpii d:uudodê ghay, yoo daa yi nuu u kópu ngê dpî pyódu. Pi dódó pyu yoo mye yinté yéli, yoo daa ngéêpî tumo. Ntê kn:ââ n:ii nkwo do nt:u d:uudpî kaali, yópu ngê u nkwo dpî tpa, ntóo ngê dpî pyódu, pi dódó pyu yoo mye yinté yéli, yi nt:u dmi d:uudpî kaali. *

¹³ Myenté, ntii mênê tupwóni a tóo, mg:êênî ngê tii vyyuo ntee dp:uu t:oo, yi yéli mye yinté yéli, mywenemywene u kópu dé pi knî yi ngîma a tpyuu tumo. Myenté, mye pudu ntee tpile dé, Chóo Lémi ngê yi p:aa wunê ka a l:âmo ngê, mgîdí vy:o yi adnyin:aa ya, chedê ngê daawa pyódu.

¹⁴ Adam u mēêdupu Inóki ngê yi k:omodanê pyu knî yi p:uu wunê ala kópu a vyu, apê,

Nmî Lémi dini ghi n:ii ngê wa a lê,

u enjel yilî tp:oo témi tap knî yi kii wa a lee dmi,

¹⁵ pi yintómu amí kóté kalê t:oo.

Yélini yintómu nmî Lémi pono daa vyápê nyédi,

yi kpadakpada tédê wa dy:ââ t:oo,

mu kópu u dîy:o a dono nyédi,

nmî Lémi p:uu a peede tpapê nyédi.

¹⁶ Pi dódó pyu yoo a nuu mbumu nyédi, kada pini yoo yi p:uu a danê nyédi. Yi chóo yi pono a vyápê nyédi, yi chóo yi pi dmi mye kmîmî tumo. Ndáápi yoo k:omo ngê a chaa kígha tumo, dpó, Tpile knî nmo ngmêpêdê kê y:e.

Njuda ngê yoo u ngwo wêdêwêdê kalê too

¹⁷ A tidê mbwó yoo, nmî Lémi Yesu Kédisu u dyépi knî y:oo wunê kópuni nmye a vyi tumo, yi kópu dmyinê nuw:onuw:o dé.

¹⁸ Ala kópu nmye mwo a vyi ngópu, nmyepê, Mu dini ghi ngê nmyi vy:o yoo angmê chaa. Nmyepê, Nmî Mî cháâcháâ yi yéli ye tédê kópu ngê adí ya. Nmyepê, Kópu dono yilî adnyi d:uud:uu, yi chóo yi pono adnyi vyápê. *

¹⁹ Yi yéli y:oo dpî chámê nmyo. Yi chóo yi nuw:o mbêmê a mbumu nyédi, nmî Mî u Ghê Dmi yi mênê daa tóo.

* **1:9:** Dan 10:13; Deut 34:6; Tpyuu 12:7-8

* **1:11:** Gen 4:8; 1 Njon 3:12; 2 Pita 2:15-16; Tpyuu 2:14;

Num 31:15-16; 16:1-33

* **1:12:** 1 Kódin 11:20-22; 2 Pita 2:13

* **1:18:** 1 Tim 4:1; 2 Tim 3:1-2

²⁰ A tíde mbwó yoo, yi nt:anê nangmê yââ. Nmî Lémi p:uu ntênê dmyinê ndiye, ntênê u kwo myedmyinê kélímí. U Ghê Dmi u wêdêwêdê mbêmê dmyinê ngêpê. *

²¹ Nmyi nuu ghi dmi nmî Mî nódo mudny:oo ya, nmî Lémi Yesu Kédisu u ngwo dmyinê t:âât:ââ. U kwo nmyi ch:anê dniye, ghê kamî nmye yinê wa a kê, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu.

²² Yélini a nuw:o miyó miyó nyédi, nmye dny:oo ch:anêch:anê, *

²³ ndê u nkígh:ê a wee. Modo diyédiyé kalê tóó, maa ndêndê p:uu dpí kaa tóó. Yélini a dono nyédi, nmye myedny:oo ch:anêch:anê. Mb:aamb:aa p:uu modo diyédiyé kalê tóó, ngmênê dmyinê nkíngê, yi l:êê ghi nangmê d:uu, kminté wa dyênê nmyo, nmî Mî ka tupwótupwó ngê wanmyi pyaa dmi.

Chóó Lémi u chaa kígha

²⁴⁻²⁵ Chóó Lémi chaa kígha koo. Kn:aa yâpwo daamu a tóó, d:o mu ngmídi. Tp:oo Yesu Kédisu nmo a dy:ââ ngê, nmî Mbwámê ngê pyódu ngê, nmî Lémi ngê mye pyódu ngê. Nmye wunê vyyuwo yédi, doo u ntââ daanmyinê lvêêdî dmi. Nmyi dono chedê too, ngíma amí kaa nmyo, w:aa ndîi u ngwo anmyimo pyw:ee ngmê. Nyââ, ntênê chaa kígha koo, mu kópu u dîy:o dono p:uu daa t:a, u pi ndîi ngê a tóó, u wêdêwêdê mye ndîi, pi yintómu u maknopwo a pyede. Dye ghi yintómu yinté doo a ya, dye ghi yintómu yinté amyedín:aa ya, chedê ngê daawa pyódu.

Wu u dî. *

* **1:20:** Kílosa 2:6-7; 1 Kódin 3:9-11

* **1:22:** Lóma 15:1; 1 Kódin 15:33

* **1:24-25:** 2 Pita 3:14; Hipílu

13:8; 1 Pita 1:5

TPYUU U KÓPU DÉ

Nmí Mí ngê Njon u ngópu kópuni dyuu tpyó

Dini ghi n:ii ngê Yesu Kédisu a pwene, a pii wo, u Mí ka kee wo, yi ngwo m:ââ podoy:a mí loo, Lóma lede kní y:oo Njedusalem u ngwo a pw:oo ngópu, Chóó Lémi u ngomo myedê pw:oo ngópu, Nju pi yilí tp:oo témi tap vya ngópu.

U kuwó dini ghi ngê m:ââ myoy:a mê limi mí loo, Lóma tpémi Yesu u yoo yi p:uu dnye d:uu. Yi ngwo yi yéli y:oo Yesu u dyépi Njon mgîmî ngópu, dyámê w:uu ngmê mbêmê dy:ââ ngópu, u pi Patímos. Njon y:i doo ya, nmí Mí ngê kópu ndíi yilí y:i u ngópu tpyé too. Njon ngê yi kópu yilí m:uu too, kópu yilí mye ny:ee too, u ngwo d:êê too. Dépwo dpí, daa wóó k:oo yi kópu yilí m:uu too. Yélini Yesu ka yi ngwo dnye kélímí yi l:êê díy:o d:êê too, nmí l:êê díy:o mye d:êê too. Mgongo danêmbum ntee anyinê w:ee, Njon ngê kópuni m:uu too, yinté dpo w:ee tooó.

U kakême chámêchámê u kópu dyuu

¹ Kópuni daa kêmakêma adnyi pyodopyodo, nmí Mí ngê Yesu Kédisu ka a kéma too. Yesu ngê u dpodo pyu Njon ka enjel ngmê dy:ââ ngê, yi kópu yilí u kwo u ngwo mínê kéma too. Yesu ngê u yi doo kwo, A dpodo pyu yoo yi lama yi kópu dny:oo ya.

² Chóó Lémi mupwo Yesu Kédisu y:oo kópuni Njon ka a kéma tumo, Njon ngê u nkwo d:êê too, dépwo k:omodané.

³ Nmí Lémi u kópu dyuu ala, daa pi ngmê u kópu dyuu. N:ii kní y:oo yoo yi ngêédí adnya a kpââ dé, n:ii kní y:oo adnyi nyêmí dé, yi gha vy:o adnyi yiyé dé, yi kópu dyuu ngê yi yéli wa ngee té, yi gha dmi wa pywáíí té. Wa ngee té, mu kópu u díy:o ala kópu dé daa kêmakêma a pyodopyodo té.

Njon ngê Yesu u yoo u ngwo kwuno too

⁴ Né Njon, Yesu u yoo kní ye nínê d:êê, yélini p:aa pyudu kní yi kwo a pyede, Esiya Wee u kwo.

Nmí Mí nmye choo a vuyuwu, nmyi nuw:o dmi ngmídi ngê myechoo a pyépi. Yi pini ala ngwo a tooó, dye ghi yintómu doo a ya, chedê ngê daawa pyódu. U Ghê Dmi nmye myechoo a vuyuwu, ghéni dmi n:ii u ngíma wunê kwo, myenté dpodo pyudu a dóóó ngê.

⁵ Yesu Kédisu nmye myechoo a vuyuwu, pini n:ii ngê nmí Mí u kópu dyuu ntênê nmo a núwo. Yi pini nmí Mí ngê kpêêní mwiyé a pyidu ngê, dyámê mbêmê king yintómu yi kada pini ngê pyódu ngê.

Nmí nuu ghi dmi nódo a tooó, wêê n:ii p:uu pwii wo, nmí dono chedê too.

⁶ Kóó k:oo kaa nmoo, nmí king ngê pyodo. Kélí pini ngê pyódu nmoo. U Mí Chóó Lémi wéni pee ngê a tooó, mgídí u yoo t:anê pee ngê a pyede, yi kélí kaa nmoo. U yi u ngwo a kwo, A yoo kní y:oo kn:aa yéli a ka myedê diyédiyé kalé tnee. Pi kní y:oo dny:oo chaa kígha, u wêdêwêdê myedny:oo chaa kígha, chedê ngê kingé pyódu. Yinté choo ya.

⁷ Ngí m:uu yó. Nkalí too pee dmi mbêmê kíyedê pwiyé kní. Pi yintómu kní y:oo yi ngwolo kní y:oo wa m:uu ngmê, pi kuwa daangmêwa ghê. U yoo yintómu kní yi k:ii wanmí m:uu, n:ii kní y:oo kídosi nêdê vya ngópu amye m:uu

ngmê. Dyámê mbêmê yoo yintómu u l:êê dîy:o adnyi mbê. Yi kópu daawa tê:da, ndêndê ngê wa pyódu. *

⁸ Kada pini ndêndê, Chóó Lémi, dye ghi yintómu doo a ya, ala ngwo a tóó, chedê ngê daawa pyódu. Yi pini u wêdêwêdê mo daa mu t̄p:oo komo, apu, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé.

Njon ngê nmî Lémi u ngwo módu

⁹ Nê nmyi mbwó Njon, Yesu kóó k:oo a k:ii nmo wee. U l:êê dîy:o a k:ii myino ngîni vyîmî té. Chóó Lémi u kópu dyuu pi knî ye noon:aa t̄papê, Yesu p:uu kópuni nî m:uu too, ye myenoon:aa t̄papê dé. Yi kópu u l:êê dîy:o Lóma lede knî y:oo mgîmî noo, ala dyámê w:uu Patîmos mbwa k:oo até mî km:êê noo.

¹⁰ Nmî Lémi u wo ngê u Ghê Dmi mbêmê nmî Lémi noo chaa kîgha. Yi ngwo dnye ndîi ngmêni nyongo, a kuwó a mbwolo. Dpuwo dpodombiy:e ntee anyi wuu, yi dnyeni yinté nî nyongo,

¹¹ a ka pê, Kópuni nye mumu té, dpî d:êê té, yi puku dmi a yoo knî ye dpî dy:ââ ngî, yélini ala p:aani pyudu knî yi kwo a pyede. A ka pê, Epeso ngmê, Sîmêena myomo, Péêkamîm pyolo, Taiyataida podo, Sadis limo, Piladélîpiya wono, Leyodisiya pii.

¹² A kuwó nî diyé wo, nê, Pini n:ii a ka wunê mbumu, nî m:uu. Y:aa vyu wo, lam pyudu nî módu, yi kwo têdê kwo têdê dnye kwo. Yi lam pyudu knî nkól ngê l:âmo tumo.

¹³ Yi kèlî ghê pi ntee pini ngmêni módu, u kpîdí u mbwo ngmêdo o ya, u dí yu dmyeno doon:aa ya. U mbalêti yodo p:uu ngmêdo o t:a, nkól ntee t̄pile.

¹⁴ U mbodo gh:aa dmi d:ud:umbiy:e kpaapîkpaapî, koo ntee kpaapîkpaapî, nye yinté. Ngwolo dê ndiya ndyuw:e puu ntee t̄pile dê.

¹⁵ Nkéli chêêpî pee ntee wunê wuu mbele yédi, yu dê yinté myedpîmo a wuu mbele. Mbwa paa t:ââ ntee wunê dpudu yédi, u dnye nye yinté.

¹⁶ U wéni pee kóó ngê pudu pyudu doo t̄pyé. L:êê taa u kwo ngmêdo o kwo, wope núwo, wope nye núwo. Káâdi dpodombiy:e ntee a pil:apil:a yédi, kwodo ng:oo dmi nye yinté.

¹⁷ Dini ghi n:ii ngê nî módu, yu km:ee nî dyimê wo, mbwee ntóó ntee t̄pile ngê nî pyodo. Kóó wéni peeni a p:uu yó, a ka pê, Namê nkîngê. A ka pê, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé.

¹⁸ A ka pê, Nê Ghê u Kn:ââ. A ka pê, K:omo t̄pile nî pwene, ngmêni a ghê mê t:a, mêdaani pw:onu, dye ghi yintómu anî ya. A ka pê, Pwopwo a yi yodo u maknopwo nî yó. A ka pê, A yoo yélini a pwopwo té, amêni pyidu té, a ka pê, Kwéli a pyede, yi ghi u keñe u kii a ngópu a tóó, keñe y:e wanî kpêmî.

¹⁹ A ka pê, Kópuni nye mumu té, dpî d:êê té. A ka pê, Yi kópu woni ala ngwo a pyodopyodo té, woni dîyo wa pyaa dmi.

²⁰ A ka pê, Pudu pyudu knî n:ii a wéni pee kêê yedê chi m:uu té, lam pyudu knî n:ii yi kwo têdê kwo têdê chi m:uu té, yi nt:u kópu dê nga n:aa t̄papê dê. A ka pê, Lam pyudu knî yi kwo têdê yi nt:u kópu ala, a yoo pyudu, yi p:aani pyudu knî yi kwo a pyede. A ka pê, Pudu pyudu knî yi nt:u kópu, yi kada pini yoo.

2

Nmî Lémi ngê Epeso t̄pémi ye kópuni dy:ââ ngê

* 1:7: Mát 24:30; Dpodo 1:11

¹ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Epeso wunê pyede, ala kópu dyuu dpí d:êê ngi, ye dpí dy:ââ ngi. Yipi, N:ii ngê pudu pyudu knî u wéni pee kóó ngê a tpyé té, lam pyudu knî yi vy:o a m:ii, yi pini u kópu dyuu ala. *

² Yipi, Kópuni nmyinê d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, U lama a tóó, dpodombiy:e nmyinê dpodo nyédi, u l:êê dîy:o dono myenmyinê vyîmî tumo. Yipi, Yoo dono yi wépi dmi nmyi pwaá ngópu, k:omo dyépi yoo nmyi mya tumo, nmyimo, Ka k:omodané té. *

³ Yipi, U l:êê dîy:o dono nmyee a vyîmî dé, dpîp:e kede dniye.

⁴⁻⁶ Yipi, Nikólas u yoo knî y:o kópuni a d:uud:uu tumo, doo u nuu u kópu ngê ntee a pyede, daa nmyi nuu u kópu ngê yinté mye pyede. Yipi, Ngmênê nê ngê nmyi dono kópu ngmêda pyw:oo, u nuu ghi nmyi nódo mwiyé ntee doo a ya, ala ngwo mêdaa yinté. Yipi, Kwéli dmyinê ghay dmi, y:i dmyinê nuw:o. Yipi, Nmyi dono a ka wóó, mwiyé ntee nmyee a paa, yinté myedmyinê paa. Yipi, Nmyi dono daanmyinê kuwo t:oo, ye nmye wa a lé, nmyi lam u kwo tédê wa a y:oo, nmyi lam mêdaadî dnyednye.

⁷ Yipi, U mí u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpí vyí, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpí ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, nê ngê yi yéli u ntââ ngê wa pyódu té, Chóó Lémi u myângo vy:o adnyin:aa ya, yini n:ii Ghê u Kn:ââ, kígha adnyin:aa pípi dé. *

Nmî Lémi ngê Sîmêêna tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

⁸ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Sîmêêna wunê pyede, ala kópu dyuu dpí d:êê ngi, ye dpí dy:ââ ngi.

Yipi, N:ii ngê kn:ââ a chópu, nkoo amîmî yé, pwene, mêtê pii wo, ghê mêt:a, ala u kópu dyuu. *

⁹ Yipi, Dononi nmyinê vyîmî tumo, u lama dé. Yipi, K:omo tpile nmyi nté ndapí pyile njini, ngmênê kópuni d:ud:umbiy:e mb:aamb:aa, nmyi p:uu a t:a. Yipi, Yélini y:oo yiné ye Nmo Nju tpémi, u lama a tóó, yi yéli nmyi p:uu a peede tpapê nyédi, ngmênê yi yéli daa ndêndê ngê Nju tpémi, Setan u yoo vy:o a wee. *

¹⁰ Yipi, Kópuni yilí yi l:êê dîy:o daa kêmakêma anmyi mgîní vyîmî, yi kópu knî yi p:uu nkîngê ngê kêê kîdangê t:ee ngmê. Yipi, Ala kópu dpí ny:ee yó. Yipi, Setan nmyi p:uu adí d:uu, wa tókó nmyo, knî ngmê mbwa k:oo wa km:êê té, wo y:a anmyin:aa mgîní vyîmî. Yipi, K:omo tpile nê u l:êê dîy:o wa vya nmyo, ngmênê nangê mb:ii, ghê kamí ngê wa pwila nmyo. *

¹¹ Yipi, U Mí u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpí vyí, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpí ny:ee ngê.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, yi yéli myombó mêdaawa pw:oo dmi. *

Nmî Lémi ngê Pêêkamîm tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹² Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Pêêkamîm wunê pyede, ala kópu dyuu dpí d:êê ngi, ye dpí dy:ââ ngi.

* **2:1:** Tpyuu 1:16-20 * **2:2:** 1 Njon 4:1 * **2:7:** Gen 2:9; Tpyuu 22:1-2,14 * **2:8:** Tpyuu 1:17-18

* **2:9:** Njems 2:5; Lóma 2:28-29; Tpyuu 3:9 * **2:10:** Mát 10:28; 2 Tim 4:8; Njems 1:12 * **2:11:** Tpyuu 20:14; 21:8

Yipi, Pini n:ii u ngópu l:êê taa a tóó, wope núwo, wope mye núwo, ala u kópu dyuu. *

¹³ Yipi, Kwéli nmye pyede, u lama, Setan u pi ndiî ngé y:i dê pyódu. Yipi, Nê ka ntênê nmye kélímí té. Yipi, K:omo tpile Setan kwéli a tóó, nê u dpodo pyu ndêndê Antipas nmyi vy:o vya ngópu, ngmênê yi ngwo dpî:p:e mb:ii noo.

¹⁴ Yipi, Ngmênê nê ngé nmyi kópu knî ngmékêda pyw:oo. Yipi, Mbalaam ngé Mbalak ló dini ntee a ndiye kwólu, Yisiléli tpémi u ngwo a lvéêdí too, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo ka a y:ee tumo, ma tumo, pyââ ti tédê mye núw:o tumo, yipi, nmyi vy:o pi knî ngmê yinté kópu knî yi p:uu a ndiye té. *

¹⁵ Yipi, Myenté nmyi vy:o pi knî ngmê Nikólas u yoo knî yi p:uu a ndiye té.

¹⁶ Yipi, Nmyi dono a kuwo tóó. Yipi, Daanmyinê kuwo t:oo, ye limlílmí ngé nmye wa a lê, l:êê taa n:ii u kwo a kwo, u ngwo amí vya nmyo. *

¹⁷ Yipi, U Mí u Ghê Dmi ngé u yoo knî ye kópuni dpí vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpí ny:ee ngé.

Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yipi, yi yéli kóó k:oo wa kaa té, ngmee u nté, ntini n:ii u pi mana, ye amí y:oo. Yipi, Yi yéli ye ngmêngmênté chêêpí kpaapíkpaapí knî ye angmê y:oo, chêêpíni knî yi p:uu yi pi dmi kamí ngé wa d:êê té. Yipi, Yi pi kamí dmi pi ngmê u lama daadnyi ya, yi mo yi lama adnyi ya.

Nmí Lémi ngé Taiyataida tpémi ye kópuni dy:ââ ngé

¹⁸ Nmí Lémi ngé a ka pê. A yoo yélini Taiyataida wunê pyede, ala kópu dyuu dpí d:êê ngi, ye dpí dy:ââ ngi.

Yipi, Ala Chóó Lémi Tp:oo u kópu dyuu, pini n:ii ngwolo dê ndiya ndyuw:e puu dê, nkéli chêêpí pee ntee wunê wuu mbele yédi, yu dê yinté myewumê wuu mbele mo. *

¹⁹ Yipi, Kópuni nmyinê d:uud:uu tumo, u lama. Yipi, U lama a tóó, u kwo nmye kélímí té. Yipi, U lama mye tóó, nmyi nuu ghi dmi numo nódo a tóó, pi knî ye mb:aamb:aa ngé nmye vuywo té. Yipi, U lama a tóó, nmyi pi ka vuywo mwiyé ntee doo a ya, ala ngwo mēdaa yinté, ndiî ngé dê pyódu.

²⁰ Yipi, Ngmênê nê ngé nmyi kópu ngmêda pyw:oo. Yipi, Pyóponi u pi Njesípel, pyóponi ngé ngmênê u kwo Chóó Lémi u koma a kapí ngé, yipi, lukwe díy:o yi pyópu ngé nê u yoo a ndiye kígha té, u ngwo a pyââ ti nyédi, tpile tp:oo n:ii k:omo yâpwo u l:êê díy:o dpí nk:êê ngmê, myoo ma ngmê.

²¹ Yipi, Nê ngé dye ghi ka dówodówo, yi pyópu ngé u dono u ngwo a kuwo téne, ngmênê u yi u ngwo daa kwo, Mââ ti ní yé.

²² Yipi, Mbii ndiî u ngwo ngmêwunê t:emí. Yipi, Yélini u maadí a kwo nyédi, yi dono daawa a kuwo t:oo, ye mgíní vyímí ndiî myewunê pyw:emí ngmê.

²³ Yipi, Nê ngé yi pyópu u yoo mye vyeé té. Yipi, Dini ghi n:ii ngé a pwopwo té, pi yintómu yi lama wa yââ, a wo, Nê ngé yoo yi gha dmi u lama dé, yi nuw:o dmi mye u lama dé. Yipi, Nmyo ngmêngmênté nê ngé nmyi dpodo knî yi díy:o wa pwila nmyo.

²⁴ A ka pê, Yélini yi pyópu p:uu a ndiye té, yinê ye Setan u tumu kópu ndiî dé yi p:uu a ndiye té. A ka pê, Taiyataida tpémi yélini yi tumu kópu knî yi p:uu dēdnyimo a ndiye, a ka pê, ala kópu ye dpí vyi ngi, yipi, Nê ngé nmyi dpodo ndiî ngé dēwunê pyépi, u kwo ntênê dmyinê kélímí,

²⁵ u nuu u kópu dé yidmyinê d:uud:uu dé, u dí wéni n:ii ngé wa a diyé.

* 2:12: Tpyuu 1:16; Hipílu 4:12

* 2:14: Num 25:1-9; 31:16

* 2:16: Tpyuu 1:16; 19:15

* 2:18:

26-27 A ka pê, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, a nuu u kópu dé adnyi d:uud:uu dé, u dí wéni n:ii ngé anê diyé, a ka pê, M:aa ngé wêdêwêdêni a ka a kpo, yi wêdêwêdê ye amy:aa y:oo. A ka pê, Pi dyêêdí yintómu yi kada pini ngé wanî pyódu té. A ka pê, King knî y:oo kiyé ntee a tpyé tumo, nkéli chêêpî u kiyé yinté amyednyi tpyé dé. A ka pê, Y:amî d:ââ nkichi pee ngé ntee anyi pwââ, yoo dono koo dyuu ngé yinté wa pyódu t:oo.
*

28 A ka pê, Mywe dpodombiy:e ntee a dnyednye, yi pi dmi ndîi ngé yinté wanî pyódu té.
*

29 A ka pê, M:aa u Ghê Dmi ngé u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngé.

3

Nmî Lémi ngé Sadis tpémi ye kópuni dy:ââ ngé

1 Nmî Lémi ngé a ka pê, A yoo yélini Sadis wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii ngîma Chóó Lémi u Ghê Dmi a kwo, ghéni dmi n:ii ngé dpodo pyudu a dódo ngé, myenté pini n:ii ngé pudu pyudu a tpyé, ala u kópu dyuu. Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, Pi knî ye yinê ye nmyi ghê dmi a pyede, ngmêné wunê nmyi pw:oo dnyie.
*

2 Yipi, Nê u Yâpwo ngé dpodoni nêdê kaa nmyoo, u lama a tóó yi dpodo têdê nmye mgeemgee té. Yipi, A pii dmyeno. Yipi, Nmyi kélîmî daa kêmakêma a pwopwo. Yipi, Mê wêdêwêdê kalé yó.

3 Yipi, Kópuni nmyinê pyw:ee ngópu, kópuni nmyinê ny:ee tumo, dmyinê nuw:onuw:o dé, myedmyinê d:uud:uu dé, nmyi dono a kuwo tóó. Yipi, Nê u kópu daanmyi ny:ee knomomê, ye daa nmyi lama kpáápi k:ii nmye wa t:aa, wa ngwéti nmyo, wamye kpada nmyo.
*

4 Yipi, Sadis tpémi, nmyi vy:o pi ngmê knî y:oo yi gha dmi tupwótupwó ngé daa pyódu tumo. Yipi, Yí yéli ye kpídî kpaapíkpaapî wanî y:ee té, yi k:ii anmî m:ii, mu kópu u díy:o a nuu u kópu ye d:uud:uu tumo.
*

5 Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yââ, yi yéli kpídî kpaapíkpaapî dmi kélê adnyi m:ii. Yipi, Yí yéli yi ghê dmi a t:a, yi pi dmi mbóó p:uu myewunê pyede. Yipi, Nê ngé yi yéli yi pi dmi daawa vya té. Yipi, M:aa u ngîma, u enjel yoo mye yi ngîma, nê ngé yi wépi dmi daawa puwâ.
*

6 Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngé u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngé.

Nmî Lémi ngé Piladelîpiya tpémi ye kópuni dy:ââ ngé

7 Nmî Lémi ngé a ka pê, A yoo yélini Piladelîpiya wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, N:ii p:uu dono daa t:a, k:omodanê kópu myedaa t:a, ala u kópu dyuu. Yipi, Yí pini king Dépidi ntee pini, keñe u kii ka tpyé. Yipi, Keñe dpî kpêmî, doo u ntââ pi ngmê ngé mēdaawa kuwo, dpî kuwo, doo u ntââ pi ngmê ngé mēdaawa kpêmî.
*

* 2:26-27: Psalm 2:8-9 * 2:28: Tpyuu 22:16
Njuda 1:22-23 * 3:5: Tpyuu 7:9; Luukí 10:20

* 3:1: Tpyuu 1:4,16 * 3:7: Is 22:22

* 3:3: 1 Tes 5:2 * 3:4:

⁸ Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu t:oo, u lama dé. Yipi, K:omo tpile nmyi wêdêwêdê daa ndîi, ngmênê u dnye nmye nyêmî ngópu, dpîp:e mb:ii ngópu. Yipi, Keñe nmye da kpêmî, doo u ntââ pi ngê daawa kuwo.

⁹ Ala kópu dpî ny:ee yó. Yipi, Yélini y:oo yinê ye, Nmo Nju tpémi, a k:omodanê té, daa ndêndê ngê Nju tpémi, Setan u yoo vy:o a wee. Yipi, Yi yéli nmyi yi yodo u maknopwo wa yé té, yi yi mbodo dmi ngê k:ame nmye wa ghê dmi, yi lama u ngwo wa yââ, awo, Nê nódó yi nuu ghi dmi a tóó. *

¹⁰ Yipi, Nê u dnye nmye nyêmî ngópu, u l:êê díy:o dono nmyinê vyímî tumo, yipi, yi kópu u l:êê díy:o dono ndîi vyímî tédê wada a ngêêpî nmyo, dîni ghi n:ii ngê Setan ngê dyámê mbêmê pi yintómu ada a tókótókó.

¹¹ Yipi, Nê daa kêmakêma wunê diyédiyé. Yipi, Kópuni nmyi ny:ee tumo, dmyinê tpyé dé, mááadíni p:uu nmye wee, nangê kn:aadi. Yipi, Pi ngê kn:aa máádi p:uu kîngê kaa nmyo, kminté p:aa mb:aa daanmy:uu taa dmi.

¹² Yipi, Yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu yi wa yââ, yipi, nê ngê yi yéli k:ââ pââ ngê wa pyódu té, u Yâpwo u ngomo p:uu wa kaa té, yi yéli y:oo yi ngomo mēdaawa a kuwo ngmê. Yipi, Nê ngê u Yâpwo u pi yi yéli yi p:uu wa d:êê, chóó u pi kamî yi p:uu wamye d:êê. Yipi, U Yâpwo u p:aa, Njedusalem kamî, mbóó p:uu wa a ndê. Yipi, Nê ngê yi p:aani u pi yi yéli yi p:uu wamye d:êê. *

¹³ Yipi, U Mî u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dé a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

Nmî Lémi ngê Leyodisiya tpémi ye kópuni dy:ââ ngê

¹⁴ Nmî Lémi ngê a ka pê, A yoo yélini Leyodisiya wunê pyede, ala kópu dyuu dpî d:êê ngi, ye dpî dy:ââ ngi.

Yipi, Pini n:ii p:uu k:omodanê kópu d:ud:umbiy:e daa t:a, ala u kópu dyuu. Yipi, Yi pini ngê u Mî u kópu dyuu ntênê nmye a ñuwo, daangmê kn:aadi ngê. Yipi, U Mî ngê tpile yintómu l:âmo ngê, yi kada pini ngê pyódu ngê. *

¹⁵ Yipi, Kópuni nmye d:uud:uu tumo, u lama dé. Yipi, Ntii nmyi mênê daa tóó, kuu nyi nmyi mênê myedaa tóó, u kwo pwópwó ngê nmye pyede. Yipi, U yi u ngwo daa kwo, Pwópwó ngê nmyi ya. *

¹⁶ Yipi, Yi kópu u l:êê díy:o wamê kwada kalê nmyo.

¹⁷ Yipi, Ala kópu nmye tpapê ngópu, nmyimo, Nmo ndáápi dé, mb:aamb:aa ngê nmo pyede, tpile yilî u ntââ mbêmê myino pyede. Yipi, Nmyi lama daa tóó, dnyinté nmye pyede, nmyo ngópuch:anê yoo, nmyo pinté yoo, kn:ââ mbwii nmye pyede, nmyi ngwolo dmi kâpwe dé. *

¹⁸ Yipi, Ala kópu a ny:ee yó. Yipi, Nkól n:ii p:uu dyââpe daa t:a, u kwo ngmê pwila yó, ndêndê ngê ndáápi ngê u ngwo anmyi pyaa dmi. Yipi, Kpídî kpaapíkpaapî knî u kwo ngmê pwila yó, kn:ââ mbwii mēdaapîdmyinê m:ii, mywenemywene tédê pi knî y:oo mēdaapaa m:uu nmyinê. Yipi, Yi komo knî u kwo ngmêdpî pwila yó, nmyi ngîma pêdê vyilê tóó, yélî u ngwo paa m:uu yó. *

¹⁹ Yipi, Yélini yi nuu ghi dmi nódó a tóó, a kpadakpada too, a wátiwáti too. Yipi, Nmyi dono a kuwo tóó, dpodombiy:e p:uu dmyinê dpodo, nmyi nuu u dpodo ngê choo ya. *

* 3:9: Is 60:14 * 3:12: Tpyuu 14:1 * 3:14: Tpyuu 19:11; Kilosa 1:15 * 3:15: Lóma 12:11

* 3:17: Luukî 12:21; Njems 2:5 * 3:18: Is 55:1 * 3:19: Hipîlu 12:7; 1 Kódin 11:32

²⁰ Yipi, Ala kópu ny:ee yó. Yipi, Nê keñe t:âmo ka kwo, ka depedepe. Yipi, N:ii ngê u dnye wa ny:oo, keñe u kwo wa a kpêmî, yi ngomo k:oo wa kee, nipi adpî ya kmaapî. *

²¹ A ka pê, Dono a yi yodo u maknopwo ntee nî yó, M:aa u nkîgh:ê ntee n:uu yaa wo, yélini dono p:uu adnyi l:êê, yi mbodo dmi mudu y:i wa yâa, yi yéli a nkîgh:ê yinté amî yaa dmi. *

²² A ka pê, M:aa u Ghê Dmi ngê u yoo knî ye kópuni dpî vyi, n:ii ngópu puu dê a t:a mo, yi kópu dpî ny:ee ngê.

4

Nmî Mî u ngwo a chaa kîgha ngópu, mbóó p:uu

¹ U kuwó dini ghi ngê y:aa vyu wo, keñe kpêmî ngmê mbóó p:uu nî módu. Pini n:ii u dnye dpuwo k:ii mwiyé nî nyongo, myombó u dnye m:aa nyongo, a ka pê, Al:ii a kee. A ka pê, Kópuni dño a pyodopyodo té, ngópu n:aa tpyuu té.

² Yi ngwo nê, Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê até dê ngímî nê. Yi ngwo nmî Mî kwéli a tóó, mbóó p:uu, u ya tédê nî módu. *

³ Pini n:ii y:i doo ya, kwodo ng:oo dmi doo dnyednye, mtyemtye mye yi kuu yâa. Yi kêlî ghê ntii ghi ngê a yina ngê. Yi ntii ghi yi kuu yâa. *

⁴ Nmî Mî u yoo yi kada pini myoy:a mê páádi nmî Mî a yina ngópu, yi ya tédê dmi yi mbêmê dnye ya. Yi kpídî dmi kpaapíkpaapî dé, yi mbêmê kidon knî ngmêdoo kwo, nkól ngê l:âmo too. King ntee pini ngê u ngwo pyaa dniye. *

⁵ Nmî Mî kwéli doo ya, límî y:i doo kílíkílî, mwini y:i myedoo mbumu, dnye ndîi yilî nî nyongo. Nmî Mî u kada pywápê k:ii ntee tpile pyudu nî módu. Yi pywápê pyudu knî, nmî Mî u Ghê Dmi.

⁶ Nmî Mî u kada tpile m:uu nî módu, ntii ntee tpile, kââyikuu yidoo kwo, tpile p:uu dèpwo pyodopyodo.

Nmî Mî kwéli doo ya, tpile tp:oo páádi knî y:oo a yina ngópu. Yi tpile tp:oo páádi knî yi p:uu ngwolo daa ngmîdi doo kwo, yi kada yilî, yi kuwó mye yilî. *

⁷ Mwiyé mwiyé tpile tp:oo layóni ntee tpile, myomoni pudumakó ntee tpile, pyoloni kwodo ng:oo dmi, pí u kwodo ng:oo dmi ntee yinté, podoni maali ntee tpile, doo mgalê.

⁸ Yi tpile tp:oo páádi knî yi ñuupée wéniwéni dé. Yi ñuupée knî yi p:uu ngwolo yilî doo kwo, k:oo ntee, kuwa mye yinté. W:êênî mgídî vy:o dye ghi yintómu a wéti nyédi, daawa yé ngmê, apu,

Nmî Yâpwo Lémi ndîi,
u wédêwédê mu daamo tp:ook:omo.

Dyââpe p:uu daa t:a,
dono p:uu daa t:a,
k:omodanê p:uu myedaa t:a.
Dye ghi yintómu doo a ya,
ala ngwo a tóó,
chedê ngê daawa pyódu. *

* 3:20: Njon 14:23 * 3:21: Mát 19:28 * 4:2: Is 6:1 * 4:3: Ezek 1:28 * 4:4: Mát 19:28; Luukí 22:30 * 4:6: Ezek 1:5-10 * 4:8: Is 6:2-3

⁹ Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, nmî Mî, dini ghi n:ii ngê yi tpile tp:oo páádi knî y:oo a chaa kígha ngópu, a kwunokwuno ngópu, u pi a kmímî ngópu,

¹⁰ yi ngwo kada pini myoy:a mê páádi knî kwodokwodombiy:e k:ame u kwo dpî ghê dmi. Yi mbêmê kîdon dpo y:ee t:oo, u kada dpî kée t:oo, dpo, Dp:oo king yoo, pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, vyílo yi pini yi king ndêndê. A wéti nyédi, kwodpo,

¹¹ Nmî Lémi, nmî Yâpwo,
U p:o dpî yé, nmo chaa kígha ngi,
mî nmo kmímî,
mu kópu u díy:o ngwêdêwêdê ndîi.
Tpile yilí yintómu ñyóó nyi l:âmo ngê,
ñyóó l:êê díy:o a pyede,
yi ghê dmi mye pyede.

5

Kópuni dyuu nmî Mî ngê wunê a ngmo ngê Njon ngê u ngwo módu

¹ Yi ngwo nmî Mî u wéni pee kóó yedê puku pee daadîi ngmênî módu, kmongo ngmê. K:oo d:êê ngmê, kuwa mye d:êê ngmê. Châa vyi ntee anyi kâa, yi puku pee p:uu châa u l:ii pyudu doo ya, doo u ntâa pi ngê yi puku pee daapi pywáli ngê.

² Yi ngwo enjel wêdêwêdê ngmênî módu, dpodombiy:e mbwóo wo, apê, N:uu ngmê u ntâa, châa u l:ii wa pwaa té, puku pee wa pywáli?

³ Ngmênê u pi dêpwo ya mbóo p:uu, dyámê mbêmê dêpwo ya, têpê u maknopwo myedêpwo ya. Pini n:ii puku pee pywálipywáli u ntâa, u kpâa ngê mye u ntâa, yinté pini dêpwo ya.

⁴ Wod:oo mbê nê puwâ, mu kópu u díy:o pi ngmê ngê yi puku pee daapi pywáli ngê, myedaapêdê kp:aa ngê.

⁵ Yi ngwo kada pini ngmê ngê a ka pê, Namê mbê. A ka pê, Ngî vyu. A ka pê, Layoni ntee pini, pini n:ii Njuda u tii ñedê mî chópu, Dépidi ntee pini, yi pini mbodo mudu y:i dé yâa, u ntâa châa u l:ii pyudu knî yinê a pwapî té, yi puku pee u ngwo a pywálipywáli.

⁶ Yi ngwo nmî Mî u nkígh:ê sipi tp:oo ngmênî módu, tpile tp:oo páádi knî y:oo a yina dumo, kada pini knî y:oo myedê yina dumo. Yi sipi tp:oo wunê mwo a vya ngópu, mêdê pii wo. Mbêmê dp:anê pyudu doo kwo, ngwolo mye pyudu. Yi dp:anê pyudu knî yi nt:u kópu, u wêdêwêdê ndîi, mu daamu tp:ook:omo. Yi ngwolo pyudu knî, nmî Mî u Ghê Dmi, n:ii dyámê wo pe wo pe a dy:âa ngê. *

⁷ Yi sipi tp:oo nmî Mî ka loo, u wéni pee kóó yedê puku pee a ngópu.

⁸ Dini ghi n:ii ngê yi puku pee kwulo a ngópu, tpile tp:oo páádi knî, kada pini myoy:a mê páádi knî yi k:ii sipi tp:oo ka kwodokwodombiy:e k:ame ghê dnyie. Mtyîmî kuu ngmêngmênté dnye tpyé dé, n:ii nkól ngê l:âmo tumo. Yi mtyîmî dpudu teee doo a koko, nmî Mî u yoo yi ngêpê dmi yinté a koko yédi. Kada pini knî y:oo wéti u tpile dé ngmêngmênté myednye tpyé dé, dnye vyee dé, nmî Mî u ngwo dnye chaa kígha. *

⁹ Sipi tp:oo dnye chaa kígha, wéti kamî ngmêdnya a ng:êênî, kópu,
U p:o chí yé, puku pee cha gnee,
u ntâa châa u l:ii nye pwapî té,
mu kópu u díy:o a vya nyoo,

* 5:6: Zech 4:10 * 5:8: Tpyuu 8:3-4; 15:2; Psalm 141:2

wêê n:ii m:uu a pwii wo,
 yoo dyêêdî yintómu knî yi vy:o
 pi yilí u ngwo nye pwila too,
 nmî Mî u yoo vy:o nyi kaa too.
 Yi yéli yi kn:ââ daa ngmidi,
 yi dnye daa ngmidi,
 yi too pee daa ngmidi,
 yi dyámê pee daa ngmidi. *

¹⁰ Nmî Yâpwo kóó k:oo nyi kaa too,
 u dnye a nyêmi ngópu.
 Kêlî pini ngê nyi pyódu too.
 Nmî Mî wéni pee ngê a tóó,
 mgídî u yoo t:anê pee ngê a pyede, yi kéli nyi kaa too.

Dyámê u tpile yilí yi yi yodo u maknopwo a pyede. *

Enjel knî y:oo nmî Mî mupwo u ngwo dnye chaa kîgha dé

¹¹ Myombó m:aa vuu wo, enjel yilí tp:oo témi tap ní módu, yono yono yono yono y:a dé. Nmî Mî a yina ngópu, tpile tp:oo páádi knî a yina tumo, kada pini yoo myedé yina tumo.

¹² Dpodombiy:e dnye wéti, apu,
 Sipi tp:oo n:ii a vya ngópu, nmo chaa kîgha,
 doo u ntââ tumu daanmî ya.

U wêdêwêdê ndîi, u nuw:o ndîi, tpile yilí yintómu u nêni dé.

U pi ndîi, nmo cháâcháâ, myeno chaa kîgha.

¹³ Noo ng:aa, nê, Tpileni yintómu mbóó p:uu a tóó, dyámê mbêê a tóó, dyámê u maknopwo a tóó, ntii u mênê a tóó, nê, tpileni yintómu dyámê wope wope a tóó, ka wéti té, apu,

Nmî Mî nmo chaa kîgha,
 sipi tp:oo myino chaa kîgha.

Apu, Yi pi dê ndîi dé, yi wêdêwêdê mye ndîi,
 nmo cháâcháâ dé, myino chaa kîgha dé,
 chedê ngê daawa pyódu.

¹⁴ Yi ngwo tpile tp:oo páádi knî y:oo apê, Yinté choo ya, wod:oo kada pini yoo nmî Mî ka myenté sipi tp:oo ka kwodokwodomby:e kame ye ghê dniye.

6

Njon ngê Yesu u dpodo u kââ u ngwo módu

¹ Chââ u l:ii pyudu knî n:ii dé puku pee p:uu dnye ya, sipi tp:oo ngê mwiyéni a ngópu pwââ. Yi ngwo yi tpile tp:oo páádi knî yi vy:o mwiyéni u dnye ní nyongo, mwini k:ii mbwolo, apê, A pwiyé. *

² Yi ngwo y:aa vuu wo, hósí kpaapíkpaapî ngmêní módu. Pini n:ii pyipwo doo ya, u kaa taa kumo doo tpyé dé. Nmî Mî ngê yi pini mbêê kidon ngmê kââ, u ngwo nê w:ee ngê, nê, Mbodo mudu y:i dé yââ. L:êê têdê dy:ââ ngê. A lama doo ya, Mbodo mudu y:i amí yââ. *

³ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê cháâ u l:ii myomoni pwââ, tpile tp:oo myomoni u dnye ní nyongo, apê, A pwiyé.

⁴ Hósi kuwa m:uu a pwii wo, mtyemtye. Pini n:ii pyipwo doo ya, nmî Mî ngê taa ndîi u kwo ngmê y:ângo, kwo, Dyámê mbêmê yoo chin:aa chámêchámê dé, numo p:uu dny:oon:aa l:êê. *

⁵ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê cháâ u l:ii pyoloni pwââ, tpile tp:oo pyoloni u dnye ní nyongo, apê, A pwiyé. Y:aa vyu wo, hósi kpêdêkpêdê ngmêni módu. Pini n:ii pyipwo doo ya, yi pini ngê tpile pywupwi u skél kumo ngmêdoó tpyé.

⁶ Yi tpile tp:oo páadi knî yi vyo: o dnye ngmêni nyongo, yi pini ka kwo, Dyámê mbêmê m:uu nyi ghêê we. Kwo, Witi u pywuu d:ud:umbiy:e dp:uu km:êê ngi, deeté u pywuu pee tp:oo dp:uu km:êê ngi, ngmêni olipi wulu wain yi pywuu dê nangê km:êê dê. *

⁷ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê cháâ u l:ii podoni pwââ, tpile tp:oo podoni u dnye ní nyongo, apê, A pwiyé.

⁸ Y:aa vyu wo, hósi m:uu ní módu, u pââ k:ii ch:i yââ. Pini n:ii pyipwo doo ya, u pi Pwopwo. Yi hósi pyipwo pi m:uu doo ya, u pi, Pi ntóó kmênêkmênê. Nmî Mî ngê yepê, Dyámê mbêmê pi yintómu yoo páadi ngê dî pyódu té, yoo ngmê dpî yi yodo u maknopwo dî yé té, woni yoo pyile knî yi p:uu kêê nangê yé. Yepê, Yélini dpo d:a kê té, taa ngê woni dp:uu vya tóó, woni knî dómudómu tédê paa pw:oo dniye, woni knî mbii ngê paa nt:ââ téne, woni knî kiye u tpile tp:oo knî y:oo paa ma téne. *

⁹ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê cháâ u l:ii limoni pwââ, yélini nmî Lémi u l:êê dîy:o vya tumo, ní m:uu too. Pi knî y:oo vya tumo, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi u kópu dyuu dnya a tpaépé dé, Yesu p:uu danêmbum myedaa yé ngópu. Mtyími nk:êêní tédê u nkígh:ê dnye kwo,

¹⁰ dpodombiy:e dnye kââ, nmî Mî ka kópu, Nmî Lémi ndîi, dono m:uu daa t:a, k:omodané m:uu myedaa t:a. Kópu, Angêntoo dye ghi anmî t:ââ, u dî dyámê mbêmê tpémi u ngwo wanyi kóté kalê té, n:ii knî y:oo a vya nmoo, nmî ntââ dmi y:e anyiné vy:u? *

¹¹ Yi ngwo kpídi kpaapíkpaapí ngmêngmênté ye y:ângo, yepê, Daa ndîi la ghi tp:oo dmyinê t:ââ, dmyinê ghê vyími. Yepê, Pi knî y:oo ntee a vya nmyoo, nmyi tídê mbwó woni wamye vya t:oo. Yepê, Yi yéli yintómu dmyinê t:âât:ââ dé, nmyi ntââ dmi u ngwo anê vy:u.

¹² Sipi tp:oo ngê cháâ u l:ii wononi a ngópu mye pwââ. Yi ngwo dyámê pè dpodombiy:e doo ghêdê, kâádi dèpwo pil:apila, mgdí a ghay wo. D:ââ d:ud:umbiy:e mtyemtye ngê pyodo, wêê kuu ngê pyodo. *

¹³ Yópu ndîi ngê kéme vyi ntee dpo kpê, mbóó p:uu pudu yinté a ghay dniye, dyámê mbêmê mé dyimé dniye.

¹⁴ Kmaapí u pala ntee anyiné kmongo, mbóó yinté anyi pwiyé wo. Mbu mbodo yintómu, dyámê w:uu yintómu yi kwo tédê dmi a kuwo tumo.

¹⁵ Yi ngwo pi yintómu nkíngê mbê dniye, king yoo, kada pini yoo, lede yoo yi kada pini yoo, ndáapi yoo, lámo dy:ââ yoo, yélini yi pi dmi ndîi dé, yélini yi pi dmi tédê dé, pi yintómu nkíngê mbê dniye, mbu mbodo knî yi maknopwo kpomo knî yi ménê dnyen:aa mbwolombwolo,

¹⁶ mbu knî ye dnye kââ, chêépí kpiyé knî ye myednye kââ, yipu, Nmî pwo a ghay dmyeno, ngmo nmédi, yipu, Yâpwo ndîi ngê kíngê m:uu nmo, sipi tp:oo ngê myekíngê kpada nmo.

* **6:4:** Mát 10:34 * **6:6:** Luukí 6:20; Njems 2:5 * **6:8:** Ezek 14:21; Luukí 21:9-11 * **6:10:** Tpyuu 16:5-7; Deut 32:43 * **6:12:** Mát 24:29-31

17 Yipu, Yi wo ndîi atédê d:ii, ntââ nmo wunê vyîmî ngmê, u vyîmî nmo doo u ntââ.

7

Nmî Mî ngê chââ u l:ii u yoo knî yi p:uu u ngwo t:ango

1 U kuwó dini ghi ngê enjel páádi ní módu, dyámê mbêmê woqe woqe dnye kwo. Ngmê ngê nt:eeemi doo a tpyé, myomoni ngê mbyw:a doo a tpyé, pyoloni ngê chaa yópu doo a tpyé, podoni ngê kpâpu yópu doo a tpyé. Dnye tpyé dé, mu kópu u díy:o apê, Yi yópu knî y:oo dyámê pé ghêli k:ii wa dyênê ngmê, nti ghêli k:ii wa dyênê ngmê, kpî yi ghêli k:ii wa dyênê t:oo.

2 Yi ngwo enjel m:uu ní módu. Kâádi kwéli dpo kee, yi kêténi a kee wo, chââ u l:ii t:emí u tpile kumu ngmêdoo tpyé. U yi u ngwo doo kwo, Yâpwni ghê a t:a, u yoo knî yi p:uu u chââ u l:ii ní t:oo. Enjel páádi knî ye dpodombiy:e mbwolo, yepê, Chóó Lémi ngê u ntââ ngê dé pyódu nmyo, u ntââ dyámê pé yópu ngê anmyi dyênê ngmê, nti anmyi dyênê ngmê, kpî yi amy:ee dyênê t:oo,

3 ngmênê ghêli k:ii nangê dyênê té. Yepê, Nmî Yâpwo p:uu dpodo pyu yoo yi kêpa u chââ u l:ii mwiyé t:ee téme. Yepê, Yi l:ii u l:êê díy:o yópu ndîi ngê daapaa dyênê téne.*

4 Yélini yi kêpa nmî Mî u l:ii t:ee ngópu, Yisiléli tpémi yi yoo dyêédí y:a mé miyó knî yi vy:o yéli. Pi yilí tp:oo témi tap, 144,000.

5 Njuda u yoo vy:o 12,000

Lupen u yoo vy:o 12,000

Nkadí u yoo vy:o 12,000

6 Ase u yoo vy:o 12,000

Napítali u yoo vy:o 12,000

Manasa u yoo vy:o 12,000

7 Simiyón u yoo vy:o 12,000

Lípi u yoo vy:o 12,000

Isaka u yoo vy:o 12,000

8 Sepulun u yoo vy:o 12,000

Njósép u yoo vy:o 12,000

Mbenjîmîn u yoo vy:o 12,000

Yi yéli yi kêpa nmî Mî u chââ u l:ii t:ee tumo.

Njon ngê nmî Mî u yoo u ngwo módu

9 U kuwó dini ghi ngê pi yilí tp:oo témi tap ní módu, doo u ntââ pi ngê daapêdê kp:aa too. Pi dyêédí yintómu yi yéli yi vy:o doo kwo, yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi. Kpídí kpaapíkpaapi dmi yi mbwo yedoo ya, dpumo nkoo dmi kumo dnye tpyé dé, yi gha dmi mb:aamb:aa ngê doo ya, nmî Mî mupwo yi kada dnyen:aa kwo, u ngwo dnye chaa kîgha dê.*

10 Dpodombiy:e dnye kââ, apu, Nmî Yâpwo chaa kîgha koo. Apu, Pi yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. Apu, Sipi tp:oo u k:ii kópu ndîi ngmê d:uu ngópu, Setan kwulo y:oo a pwaa nmoo.

11 Tpile tp:oo páádi knî y:oo nmî Mî a yina ngópu, kada pini myoy:a mé páádi knî y:oo a yina ngópu, enjel knî yi y:oo myedê yina ngópu. Kwodokwodombiy:e k:kame u kwo ghê dnye, nmî Mî dnye chaa kîgha,

* 7:3: Ezek 9:4,6; Epeso 1:13-14; Tpyuu 9:4; 14:3-5

* 7:9: Tpyuu 5:9

¹² apu, Nmî Yâpwo ntênê nmo chaa kîgha, nmo chââchââ, myeno kwunok-wuno. Apu, U pi ndîi, u nuw:o ndîi, u wêdêwêdê mye ndîi. Apu, U chaa kîgha daanmî yé, chedê ngê daawa pyódu. Apu, Ndê kópu yila.

¹³ Kada pini ngmê a ka póo wo, a ka pê, Kî yéli kpídî kpaapíkpaapî dmi kélê ka ngeme, a ka pê, nangê lónté yéli, anyi da ndê dmi? *

¹⁴ Kwono, A lémi, lama ka tóo, daa a lama yéli. A ka pê, Kî yéli y:oo dono ndîi dnya a vyímî dé, dèpê kede dniye. A ka pê, Yi kpídî dmi sipi tp:oo u wêê ngê a ghêê tumo, kpaapíkpaapî ngê u ngwo pyaa dniye. *

¹⁵ A ka pê, Yi kópu u l:êê díy:o Chóó Lémi ngîma a wee, u yâpwo ghê, a ka pê, w:êênî mgídî vy:o a chaa kîgha ngópu. A ka pê, Nmî Mî ngê kóo k:oo wa kaa té, ye adî vuywo.

¹⁶ A ka pê, Dómu ngê mēdaawa ngee té, mbwaa ngê myedaawa ngee té. A ka pê, Kââdî ndîi vy:o mēdaadnyi m:ii, myedaawa dyênê té,

¹⁷ mu kópu u díy:o sipi tp:oo ngê yinê adî yenê dé, yi kada wa ghê, ye adî vuywo, dpuwó nuu mb:aa ye amîné kēma té, mbwáani n:ii ghê a t:a, yi adnyin:aa ndani. A ka pê, Yinté ye adín:aa vuywo, nmî Mî ngê yi ngemi pwo dmi yi ngîma wa pyi té. *

8

Sipi tp:oo ngê châa u lii piini u ngwo pwâa

¹ Dini ghi n:ii ngê sipi tp:oo ngê châa u lii piini pwâa, yélini mbóo p:uu ní módu, tumu dnye ya. Kââdî liy:aa n:êê ngmê, tumu dnye ya.

² Yi ngwo enjel pyudu ní módu, nmî Mî u ngîma dnye kwo. Dpuwo pyudu ye y:ângo.

³ Enjel m:uu ní módu, nmî Mî ngîma mtyímî nk:êênî tédê doon:aa kwo. Nkól ngê mtyímî d:ââ kumu ngmêdoo tpyé. Nmî Lémi ngê mtyímî kuu ndîi u kwo ngmê y:ângo, kwo, Ala mtyímî kuu dpi nk:êê ngi, a yoo yi ngêpê dmi mb:aamb:aa ngê u ngwo paa pyaa we. *

⁴ Nmî Mî ngîma doo kwo, yi mtyímî doo nk:êênî. Dpudu doo koko, nmî Mî u yoo yi ngêpê dmi myedoo koko.

⁵ U kuwó dini ghi ngê enjel ngê mtyímî d:ââ a y:ângo, mtyímî nk:êênî u ndyuw:e puu dyuu k:oo ntówo, dyámê mbêê a pii ngê. Yi ngwo mwini dnye mbumu, límî doo kílíkílí, dnye ndîi yilí ní nyongo, tēpê myedoo ghêdê.

Enjel knî y:oo dpuwo u ngwo wêê tumo

⁶ Yi ngwo enjel pyudu knî y:oo yi dpuwo pyudu knî a ngî tumo, yi wupî u l:êê díy:o kumu mbee tumo.

⁷ Dini ghi n:ii ngê mwiyémiwiyé enjel ngê u dpuwo wóo, ghêêpwima ntee tpile yilí dyámê mbêê a ghay dniye, ndyuw:e wêê kwodonkwodo myedê ghay knopwo. Dyámê pee ngmê dyênê wo, woni pee dē daa dyênê knopwo. N:ii dyênê wo, ndê ngê kpî yi yintómu ma too, mbiye kuu mye ndîi. *

⁸ Dini ghi n:ii ngê enjel myomoni ngê u dpuwo wóo, mbu ntee tpile ngmêni módu, ndyuw:e k:ii doo pípi. Yi tpile nt:ee mí dyimê wo, ntii ghi mí dyênê ngê, woni dē daa dyênê doo. N:ii dyênê ngê, wêê ngê pyodo, *

* 7:13: Tpyuu 7:9 * 7:14: Mát 24:21 * 7:17: Tpyuu 21:4; Njon 10:11; Psalm 23:2; Is 25:8 * 8:3: Tpyuu 5:8; 9:13; Ex 30:1-3 * 8:7: Ex 9:23-26; Joel 2:30 * 8:8: Ex 7:20-21

⁹ tpileni ntee a m:ii té u ngwo pw:oo dniye, nkélini y:i dnye mbêpê, mye dyênê dniye.

¹⁰ Dini ghi n:ii ngê enjel pyoloni ngê u dpuwo wóó, pudu ndîi ngmênî módu, pywápê k:ii doo pipî. Mbóó p:uu a ghay wo, dyámê mbêmê mí dyimê wo. Yi dyámê pee u ngwo dyênê ngê, woni dê daa dyênê doo. N:ii dyênê ngê, mbwaa dyênê too, dpuwó nuu mye dyênê too.

¹¹ Yi mbwáani dmi ló ngê pyaa dniye, pi yilí u ngwo loko too. Yi pudu u pi, Ló.

¹² Dini ghi n:ii ngê enjel podoni ngê u dpuwo wóó, d:ââ kâádi, pudu kní yi k:ii, pee tp:oo dyênê dniye. W:êênî u ghi ngmê, kâádi dêpwo pil:apil:a, wo ghi woni dê yi kwo, doo pil:apil:a. Mgídí vy:o myenté. Mgídí ghi ngmê ngê d:ââ dêpwo dnyednye, pudu kní myedêdnye dnyednye. Woni ghi dê yi kwo d:ââ pudu kní dnye dnyednye.

¹³ U kuwó dini ghi ngê y:aa vyu wo, maalí mbóó p:uu tââ ngmênî módu, doo mgalê. Dpodombiy:e doo mbumu, apu, Ayi! Ayi! Apu, Dyámê mbêmê tpémi. Apu, Dini ghi n:ii ngê wu enjel pyile kní y:oo yi dpuwo dmi wa wêê t:oo, nmyi ya d:ud:umbiy:e dono ngê wa pyódu. Apu, Ayi! *

9

Setan u ngwo a ghay wo

Luukí 10:17-18

¹ Dini ghi n:ii ngê enjel limoni ngê u dpuwo wóó, pudu ngmênî módu, n:ii mbóó p:uu mwiyé mwo a ghay wo, dyámê mbêmê mwiyé mí dyimê wo. Kmêna dono mbwa k:oo kwéli dnye kwo, mgí k:oo, keñe u kii yi pudu ngê a ngêédí, kumu doo tpyé.

² Yi keñe yi kpêmí ngê, dpudu ndîi u mênê a pwii wo, mbóó p:uu kee wo, kâádi dnyinté doo pil:apil:a, mbóó mgídímgídí ngê pyodo.

³ Kpele ntee tpile yilí yi dpudu w:uu u mênê dyámê mbêmê a ghêpê dniye. Té tpuu ngê pi ntee dpí kiye, yi kpele ntee tpile kiye u ntââ ngê yinté mye pyaa dniye. *

⁴ Yi kada pini ngê mbiye ye kwódu ngê, kpí yi ye kwódu doo, nté wo yi wo ye mye kwódu too. Yepê, Yélini yi kêpa Yâpwo ndîi u chââ u l:ii daa t:a, dmyinên:aa kiyekiye dé. *

⁵ Nmí Lémi ngê yi vyee ye kwódu ngê, ngmênê yi kiyekiye ye daa kwódu ngê, d:ââ limi pidny:oo mgíni vyími. Mg:ee ngê pi ntee dpí kiye, ó té ngê pi ntee myoo kiye, yi dpududpudu mye yintoo.

⁶ Yi d:ââ limi kní yi k:oo, yélini adnyi kiyekiye dé, u yi y:e adí kwo, Nmí pw:oo dmi, ngmênê doo u ntââ daawa pw:oo dmi. Adnyi mgíni vyími, ala kópu adnyi tpaép, awo, U yi nmo a kwo, Nmí pw:oo dmi, ngmênê wa dêê dmi, daawa pw:oo dmi.

⁷ Pi kní y:oo l:êê u l:êê díy:o hósi ntee dpí kpílê t:oo, yi kpele dé yinté dnye kwo, hósi kní yi nâmo a ghê dniye. Yi mbodo dmi, pi mbodo ntee tpile dé, yi mbêmê kidon dnye kwo, nkól ngê l:âmo tumo.

⁸ Yi mbodo yââ vyi ndîi dé, yi nyóó dmi mye ndîi dé, layóni nyóó dmi ntee dé.

⁹ Nkéli chêêpí kápêd:ê yi yodo p:uu dnye ya. Yópu ndîi ntee dpo pwópu, yi kpele dé yi nuupee dmi yinté myednye dpudu.

* 8:13: Tpyuu 9:12; 11:14 * 9:3: Ex 10:12,15 * 9:4: Epeso 1:13-14; Tpyuu 7:3

¹⁰ Té tpuu ngê pi ntee dpí kiye, yi tpuu mye yinté dé, yoo u ngwo adnyin:aa kiyekiye dé, d:ââ limi knî yi k:oo.

¹¹ Mgí k:oo kwéli a ndê dniye, yi ghi u kada pini ngê yi kpele dé yiné a dy:ââ too, yi king ngê a tóó. Yi pini enjel dono ngê doo a ya, Hipílu dnye ngê u pi Apadono. Kídiki dnye ngê u pi Apoliyon, u nt:u kópu, Pi dyede pyu.

¹² Wu nkíngê u kópu ngmê, mê miyó maadi kiyedê kwo. *

Nmí Lémi ngê pi knî ye l:êê u ngwo daa kwódu ngê

¹³ Dini ghi n:ii ngê enjel wononi ngê u dpuwo wóó, dnye ngmênî nyongo. Mtyímí nk:êênî tédê n:ii nmí Mí u kada a kwo, dp:anê páádi knî yi kélí ghê yi dnyeni yi kêténi a ndê wo.

¹⁴ Enjel wononi, n:ii ngê u dpuwo wóó, yi dnyeni ngê yi enjel ka kwo, Mbwa ndíi n:ii Mbápiilon kee wo, Yupídétis, nmí Lémi ngê enjel dono páádi knî y:i wunê a kudu too. Kwo, Nyi pywálí té, dny:oon:aa dpodo.

¹⁵ Nmí Lémi ngê wunê a kudu too, apê, Yoo l:êê tédê ghêlí k:ii wa dyênê t:oo. Apê, M:aani n:ii k:oo adnyin:aa dpodo, d:a ngmídi, myenté d:âmu n:ii k:oo adnyin:aa dpodo, wéni n:ii ngê adnyin:aa dpodo, káádi liy:aa n:ii ngê adnyin:aa dpodo, yi dini ghi knî d:a ngmídi té. Apê, Dpodo kn:ââ dini ghi n:ii ngê wa chaa ngmê, dyámê mbêmê yoo wa chámê t:oo, yoo pyile ngê wa pyódu t:oo, yoo ngmê l:êê tédê wa vya ngmê, yoo woni dè daawa vya d:oo. Yi ngwo enjel wononi ngê yi enjel dono páádi knî mî pywálí too. Yi dpodo kn:ââ chaa ngópu, lede yilí tp:oo témi tap l:êê tédê dy:ââ tumo.

¹⁶ Yi lede yoo hosi pyipwo dnyen:aa l:êê, yilí tp:oo témi tap. N:ii ngê a kp:aa too, a ka pê, my:oo yono yono, yono yono yono, yono yono y:a. (200,000,000)

¹⁷⁻¹⁸ Yi ngwo yi lede yoo ní m:uu too, káped:é yi yodo p:uu dnye ya, mtyemtye dé, k:ii chíi yââ k:ii ntee dé, myenté mbóó káámi kígha ngê ntee dpí pyódu, yinté dé. Layóni mbodo ntee a kwo, hosi knî yi mbodo yinté dnye kwo. Yi kwo ndê dóó dpudu kwodonkwodo dpodombiy:e dnya a pyuwowopyuwu, yoo u ngwo dnye nk:êênî dé. Yoo dyêédí ngmê mî chedê ngópu, yoo woni dè daa vya dumo.

¹⁹ Yi hosi knî yi wédêwédê yi komo t:âmo doon:aa ya, yi tpuuwo myedoon:aa ya, mu kópu u díy:o yi tpuu tpile pé ntee tpile dé, yi mbodo dmi myednye kwo, pi u ngwo dnye kiyekiye dé, u ngwo myednye pwo pwo.

²⁰ Yélini yi l:êê tédê daa pw:oo dniye, yi dono dépê kuwo tumo. Kmêna ka ngêpê daa yé ngópu, k:omo yâpwo knî ye myednye ngêpê. Yi yâpwo dé yi chíó woni nkol ngê l:âmo tumo, woni silípê ngê l:âmo tumo, woni nkichi pee ngê l:âmo tumo, woni chêépí ngê l:âmo tumo, woni yi pee ngê l:âmo tumo. K:omo tpile yi yâpwo dé daa vyuwo nyédi, dnye daa nyêmî ngópu, myedaa paambwi nyédi, ngmênê yi yéli y:oo a cháâchââ tumo, ye a ngêpê nyédi. *

²¹ Yi dono daa yé ngópu, pi vye nkwépinkwépi daa yé ngópu, pyââ ti mââ ti daa yé ngópu, kpaa myedaa yé ngópu, yi dono knî yi l:êê díy:o tpéé kópu myedaa vyi ngópu.

10

Njon ngê nmí Mí u puku pee u ngwo ndíi

¹ Yi ngwo enjel m:uu ní módu, u wédêwédê ndíi. Mbóó p:uu a ndê wo, p:ââ p:ââ doo a wupwo. Nkalí too pee dmi u kpídí ngê pyódu ngê, ntii ghi u pwo

* 9:12: Tpyuu 8:13 * 9:20: Tpyuu 16:9,11; 1 Kódin 10:20

ngmêdoo kwo, kwódo ng:oo dmi kââdí ntee tpile, yu dê ndyuw:e k:ii dpîmo dnyednye.

² Puku pee kumu ngmêdoo tpyé, daa kmongo ngmê. Dini ghi n:ii ngê a ghêpê wo, yu wéni peeni ntii mbêmê kââ, t:anê peeni dyámê mbêmê kââ.

³ Layóni dpodombiy:e ntee a kââ yédi, yi ngwo dpodombiy:e yinté ka wo. Yi ka wo, mwini pyudu knî y:oo u dnye dpodombiy:e a péli ngópu.

⁴ Nê, Yi kópu ní d:êê, ngmênê pi dnye mbóó p:uu ngmênî nyongo, a ka pê, Mwini pyudu knî y:oo kópuni dê vyi ngmê, nangê d:êê, tumu kópu ngê choo ya.

⁵ Enjel n:ii ntii dyámê yi mbêmê doo kwo, kóó wéni peeni mbóó p:uu kââ,

⁶ nmî Mî u pi ngê kpaawo, apê, Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, myenté pini n:ii ngê mbóó dyámê lâmo doo, ntii lâmo ngê, tpileni yi ghê a pyede mye lâmo too, apê, yi pini u pi ngê n:aa kpaawo, apê, Chóó Lémi mēdaadi t:ââ,

⁷ ngmênê dini ghi n:ii ngê enjel piini ngê u dpuwo wa wuu, Chóó Lémi ngê u tumu kópu dyuu yi ngwo wa pywáí. Apê, Yi tumu kópu dyuu u komo kapî pyu knî ye wunê a vyi too, yélini p:uu dnaya a dpodo.

⁸ Pini n:ii mbóó p:uu mwiyé a ka a mbwolo, myombó u dnye m:aa nyongo, a ka pê, Enjel n:ii ntii dyámê yi mbêmê a kwo, puku pee n:ii kumu a tpyé, kwulo nyinê ngépi.

⁹ Wod:oo yi enjel ka ní loo, kwono, Ye puku pee a ka a ki. A ka pê, A kélê a ngépi, ma ngi. A ka pê, Ngwo mty:aamty:aa ngê a pyodopyodo, ngmênê díyo nga a dpududpudu kígha.

¹⁰ Enjel kwulo puku pee yini ngópu, ní ndíi. A kwo mty:aamty:aa ngê pyodo, y:aa nt:uu ngê, ngmênê díyo a km:oo dpududpudu kwólu.

¹¹ Yi ngwo a ka pê, Chóó Lémi u komo ntee nyoo a kapî, myombó mēchin:aa kapî. A ka pê, King knî yi p:uu chin:aa mbumu, yoo yilí yi p:uu myechin:aa mbumu. A ka pê, Yélini yi dnye daa ngmídi, yi dyámê pee myedaa ngmídi, yi yéli yi p:uu myechin:aa mbumu.

11

N:ii knî y:oo nmî Lémi u komo a kapî ngópu

¹ Nmî Lémi ngê kiyé a ka ngma a kpo, a ka pê, Chóó Lémi u ngomo angēndy:ââ, ye kiyé ngê u mti nyinê ngépi, kpêê yiyé tédê u mti myedo ngépi. A ka pe, Yi ngomo k:oo yélini a ngêpê té, dpo kp:aa ngi.

² A ka pê, Ngomo kuwa ghini n:ii mbwa kalé ngmê, u mti nangê ngee, mu kópu u díy:o M:aa ngê yi ghi mgídí u yoo knî ye dê y:oo. A ka pê, P:aani n:ii u nuu u p:aa, ye myedé y:oo, m:ââ pyile n:êê m:uu yi p:aani yi yí yodo u maknopwo a tóó.*

³ A ka pê, Yi dini ghi ngê a komo kapî pyu dê u ntââ ngê ana a pyépi dê, m:ââ pyile n:êê m:uu pi knî ye a p:uu ntênê adpín:aa danê. A ka pê, Kpídí chaa ngmê dê yi kélê adpí m:ii, yoo yi l:êê díy:o adpí mbê, yewo, Tpéé kópu vyi yó, nmyi dono a kuwo tóó.*

⁴ Yi tpódu nté kn:ââ olipi ntee tpile dê, myenté lam ntee tpile dê, n:ii dê dyámê u kada pini u ngíma a kwo mo.*

⁵ N:ii ka yi tpódu a díya mo, u yi u ngwo a kwo, Ní vya dê, ndê dóó yi kwo dpo pwii, yi pini u ngwo dpî vya ngmê.

* 11:2: Luukí 21:24; Tpyuu 12:6; 13:5

* 11:3: Mak 6:7; Luukí 10:1

* 11:4: Zech 4:11,14

6 Ilacha ngê Chóó Lémi u wêdêwêdê mgîdî u yoo yi ngópu ntee a tpyó, yi tpódu mye yinté dè, u ntââ ngê a too mo, mbóó ka dpî kwódu ngmê, kópu, Tpii kîdangê ghay, yed:oo d:uudpo ghay. U ntââ ngê mye too mo, dini ghi n:ii ngê u yi y:e adî kwo knomomê, Mgîdî u yoo nyi kpada té, ye Mósisi ngê Yichip tpémi ntee kpada too, yinté amye kpada t:oo. Mbwaa wêé kuu ngê wa pyódu ngmê, kpadakpada u kópu yilî wamye d:uu ngmê. *

7 Kiye u tpile tp:oo n:ii mgî k:oo a pwii wo, yi tpódu yi p:uu adî l:êê. Dini ghi n:ii ngê nmî Lémi p:uu danê machedê ngê wa pyódu ngmê, yi tpile tp:oo yi pwo wa lê, wa vya dè. *

8 Yi Lémi p:aani n:ii kîdosi ñedê t:ee ngópu, yi ntóó dè kââ puu ghê yi p:aani adpî ya. Yi p:aani ndîi Sodom ntee p:aani ngê pyodo, myenté Yichip ntee p:aani ngê mye pyodo. Chóó Lémi ngê yi p:aani tpémi dnyinté daawa kpada té.

9 Wo pyile n:êê m:uu pi knî y:oo adnyi y:enê dè, adnyi yumuyumu dè, numo ka wa kwódu ngmê, yewo, Nangê kmênê dè. Yi yéli yi kn:ââ daa ngmîdî, yi dnye daa ngmîdî, yi too pee daa ngmîdî, yi dyámê pee daa ngmîdî.

10 Yi tpódu yi pwopwo u l:êê diy:o dyámê wope wope pi yintómu yi gha dmi mb:aamb:aa ngê wa pyódu, adnyi numo yeedeeyeede, noko yewo, Kî tpódu y:oo mgîni vyîmî ndîi nmî pwo a kalé ngópu, ala ngwo dè pw:oo knî.

11 Yi kópu dè noo y:enê dé, yi wéni pyile knî n:êê m:uu chedê ngê pyaa dnye, Chóó Lémi ngê yi tpódu yi mênê ghê mē yó, mēdē pyidu doo, ghēemî ghê knopwo. N:ii knî y:oo dnye y:enê dè, nkîngê ngê y:a y:a pwiye dnye.

12 Yi ngwo yi tpódu y:oo nmî Lémi u dnye mbóó p:uu ny:ee ngópu, yepê, Al:ii a kee cho. N:ii knî ye dpîmo diya, yi ngópu mbóó p:uu kee knopwo, apê, Nkalî too pee dmi yi mênê ad:uu t:y:e knî ó! * *

13 Yi ngwo tēpē dpodombiy:e doo ghêdê, yi p:aani pee ngmê vyâ, chēêpî ngomo y:i a vyóó dnye, pi pyud:o yono yono y:a vyâ, ngmênê pee mē chu daa vyâ. Yoo wo yéli nkîngê ngê y:a y:a pwiye dnye, yâpwoni mbóó p:uu wunê too, u wêdêwêdê ndîi ngê y:e pyodo.

14 Nkîngê u kópu myomoni machedê, pyoloni maadí chono kîyedê kwo. *

Enjel piini ngê u dpuwo u ngwo wóó

15 Dini ghi n:ii ngê enjel piini ngê u dpuwo wóó, mbóó p:uu yéli yi dnye dmi dpodombiy:e nî nyongo, apu, Chóó Lémi ngê king yintómu yi d:aa dmi da kâádî. Apu, Pini n:ii a ngmîdî ngê, king ngê myaa pyódu, dyámê wope wope pi yintómu yi kada pini ngê dè pyódu, dye ghi yintómu adî y:enê dé, chedê ngê daawa pyódu. *

16 Yi ngwo kada pini myoy:a mē páádi knî y:oo yi ya tédê dmi a kuwo tumo, nmî Mî ka kwodokwodombiy:e k:ame ghê dnye, dnye chaa kîgha, kwo, *

17 Nmî Lémi, nmî Yâpwo ndéndê,
ngwêdêwêdê ntâkopádi.

Kwo, Ntênê nye too,

dye ghi yintómu wunê myenyoo a ya.

Kwo, Nmo kwunokwuno ngi,

mu kópu u diy:o ngwêdêwêdê ndîi mbêmê

* 11:6: 1 Kings 17:1; 18:1; Njems 5:17-18; Luukî 4:25; 18:8 * 11:7: Tpyuu 12:17; 13:1,7; 17:8

* 11:12: 1 Tes 4:16-17 * 11:12: 2 Kings 2:11 * 11:14: Tpyuu 9:12 * 11:15: 1 Kódin 15:24-25;

Dan 7:13-14 * 11:16: Tpyuu 4:4,9-10

pi yintómu nyi yodo u maknopwo chi yé té. *

18 Kwo, Mgídi u yoo nga a nod-enod:e nyédi,
ala ngwo ye u nkwo chi nod:e.

Kwo, Yélini pw:oo dniye,
ala yi kóté kígha u dye ghi.

Kwo, Nuu u yoo, ngomo kapí pyu yoo,
nmodo pyu yoo, n:ii kní y:oo a cháâchâa ngi,
yi pywuu dmi ala ngwo ye nye yémí,
k:omo tpile yi pi dmi ndîi dé ó tédé dé.

Kwo, N:ii kní y:oo dyámê dnye dyede,
ala ngwo u nkwo nye dyede té.

19 Yi ngwo Chóó Lémi ngé u ngomo mbóó p:uu kpémí ngé, u yâpwo poki
k:oo ní módu. Yi ngwo límí dnye kílikíli, mwini dnye mbumu, dnye ndîi yíli ní
nyongo, tépê doo ghêdê, ghêêpwima ndîi yíli myedê ghay wo. *

12

Setan nmí Mí u yoo kní yi p:uu u ngwo doo l:êê

1 U kuwó dini ghi ngé nyepênyepê u kópu mbóó p:uu ngmêní módu. Pyââ
ngmêní módu, kpídini u mbwo doo ya, kââdí ntee tpile. D:ââ yu yodo dé yi
maknopwo doo ya, pudu y:a mé miyó kní y:oo mbodo a yina ngópu.

2 Yi pyópu mbwili doo kwo, daa kêmakéma doo wupwo, u l:êê díy:o doo
mgíní vyímí, myedoo kââkââ.

3 Nyepênyepê u kópu mbóó p:uu m:uu ní módu. Tópukada pââ ndîi ngmêní
módu, u wédêwédê ndîi, u pââ mtyemtye, mbodo pyudu, dp:anê y:a. Kídon
mbodo pyudu kní yi mbêmê ngmêngmênté doo kwo.

4 Mbóó p:uu ghi ngmê pudu woni kní tpuu ngé a gh:ay too, dyámê mbêmê
mí dyimê dniye, mbóó p:uu ghi woni dé yi p:uu pudu dépê gh:ay too. Pyââ u
nkígh:ê doo kwo, u yi u ngwo doo kwo, Tpémíni a tpyuu, ní ma. *

5 Wod:oo yi pyópu tparamê wo, tp:ee ngmê tpyó, tpémíni pi dyêédí yintómu
yi kada pini ngé wa pyódu, u nkichi pee kiyé kumu adí tpyé, yoo u ngwo adí
y:enê dé. Chóó Lémi ngé yi tpémí tópukada ka dyé ngé, kwulo a pwââ, u p:o
núwo, u che p:ââ pee ngé mí pyódu ngé. *

6 Yi pyópu mbêpê wo, w:amí mbêmê wumê tóó, nmí Mí ngé u p:aa kwéli a
gh:ii ngé. Yi u kwo wunê vyyuwo, m:ââ pyile n:êê m:uu.

7 Dini ghi n:ii ngé yi pyópu mbêpê wo, l:êê ndîi mbóó p:uu ngma a pwaa
ngópu. Enjel n:ii nmí Mí u yoo kní ye a vyyuwo yédi, Maikel, u enjel kní yi k:ii,
tópukada p:uu dnye l:êê, u enjel kní yi p:uu myednye l:êê.

8 Tópukada doo l:êê, u enjel yoo myednye l:êê, ngmênê dêê dniye, doo u ntââ
mbóó p:uu daapídnya a ya.

9 Maikel p:uu y:oo dyámê mbêmê a kée tumo. Yi tópukada, mw:ee ngé wunê
doo a ya, u pi Setan, u pi mye Dono u Kn:ââ. Dyámê wo pe pi yintómu
yinê dpí dóó té. U enjel yoo yi k:ii dyámê mbêmê mí dyimê dniye. *

10 Yi ngwo mbóó p:uu dnye ndîi ngmêní nyongo, apê, Ala ngwo nmí Yâpwo
ngé u yoo kóó k:oo a kapí té, u wédêwédê mbêmê yoo a y:enê té, pini n:ii a
ngmidí ngé u pi ndîi ngé myaa pyódu. Apu, W:êêní mgídi vy:o Setan nmí tídê

* 11:17: Tpyuu 1:8; 20:11-13; 2 Kódin 5:10 * 11:19: Hipílu 9:4 * 12:4: 2 Pita 2:4; Njuda 1:6

* 12:5: Psalm 2:9 * 12:9: Luukí 10:18; Gen 3:1; Tpyuu 20:2-3

mbwó yoo yi p:uu a d:uu yédi, nmî Lémi ka dpo, Yi dono knî yi l:êê dîy:o chi kpadakpada dé, ngmênê nmî Lémi ngê ala ngwo dny:ii kêdê d:ii. *

¹¹ Apu, Nmî tîdê mbwó yoo u pwo dé lee dmi, mu kópu u dîy:o yi yikí dmi sipi tp:oo u pwo ghay wo, myenté u pi pi knî ye dnyen:aa tpaépê, yí chóó yi p:uu dédnye nuw:o, pwopwo p:uu myedédnye nuw:o.

¹² Apu, Nyââ, Nmî Lémi ngê pi dono dny:ii kêdê d:ii. Apu, Yi kópu u l:êê dîy:o yélini mbóó p:uu nmo pyede, nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê dny:oo ya. Apu, Ngmênê yélini dyámê mbêmê nmye pyede, ó nt:ee nmye pyede, dmyinê nkîngê, mu kópu u dîy:o Setan nmye dé lê, dnyinté doo nod:e wo, u lama a tóó, Daa ndîi la ghi tp:oo aní ya.

¹³ Dini ghi n:ii ngê tópkada u lama yaa wo, apê, Ala dyámê mbêmê da d:ii nê, pyópuni ngê tp:oo tpyó yi ngwo doo a kpêênî.

¹⁴ Ngmênê nmî Mí ngê yi pyópu núupee dé kaa doo, maalí ntee a mbêpê, yinté mbêpê kwólu, u p:o w:amí mbêmê mî ta. M:ââ pyile n:êê m:uu nmî Mí yi i kwo wuné vyuwu, doo u ntââ, tópkada u kwo daawa nî.

¹⁵ Yi ngwo tópkada kweñe wo, t:ââ ntee tpile u kwo doo a mbêpê, apê, Yi pyópu paa t:âmo ngê.

¹⁶ Ngmênê déê wo. Têpê ngê yi pyópu ngópu, mye kweñe wo, tâmuni tópkada u kwo doo a mbêpê, têpê u mênê a ghê.

¹⁷ Wod:oo tópkada ka yi pyópu d:ud:umbiy:e diya wo, yi pyópu tp:oo módó tp:oo máâ woní knî ye loo, yi p:uu doon:aa l:êê. Yélini yi p:uu doon:aa l:êê, yi yéli y:oo nmî Mí u déépí kópu dyuu a cháâcháâ tumo, Yesu u pi pi knî ye mye tpaépê ngópu. *

13

Yélini Setan u wêdêwêdê mbêmê a l:êê nyédi

¹ U kuwó dini ghi ngê tópkada m:aa módu, ntii chedê doon:aa ya. Yi ngwo tpile tp:oo ngmênî módu, ntii u mênê a kee wo. Mbodo pyudu, dp:anê y:a. Kídon dp:anê knî yi mbêmê ngmêngmênté doo kwo. Chóó u chaa kígha u pi dmi mbodo knî yi p:uu dnye ya, mu kópu u dîy:o u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u d:aa nê kâádí, u pi d:ud:umbiy:e nî dyênê. *

² Tpile tp:oo n:ii nî módu, lepíd ntee tpile, kóó yu mbeyê kóó kpâlî ntee tpile dé, komo layóni komo ntee tpile. Tópkada ngê u wêdêwêdê u kwo y:àngo, u pi ndîi u kwo mye y:àngo, kwo, Pi yintómu yi kada chi kwo, a pi mbêmê chi yenê dé.

³ Yi tpile tp:oo mbodo ngmê p:uu kwéli ndîi ngmênî módu, nê, Wunê a vya ngópu, u ngwo pwene, ghê mé kele. Dyámê mbêmê tpémi yintómu yi nyepényepê u kópu ngê pyodo, yi tpile tp:oo u kuwó ghê dnyie.

⁴ Pi yintómu knî y:oo yi tpile tp:oo dnye chaa kígha, apu, Kí tpile tp:oo u wêdêwêdê ló myentoo? Apu, N:uu ngmê u ntââ, p:uu adí l:êê? Tópkada myednye chaa kígha, mu kópu u dîy:o yi kada yinê kââ.

⁵ Yi tpile tp:oo ngê Chóó Lémi u pi dyênê ngê, pi knî ye mye vya, yepê, Yâpwo ndîi u d:aa d:a kâádí. Nmî Mí ngê yi kópu u kwo daa kwódu ngê. Yi ngwo nê w:ee ngê, nê, Kí tpile tp:oo m:ââ pyile n:êê m:uu yoo yi kada a kwo.

⁶ Komo yi kpémî ngê, nmî Mí p:uu doo peede tpaépê, u p:aa p:uu doo peede tpaépê, yélini mbóó p:uu a pyede, yi p:uu myedoo peede tpaépê.

* **12:10:** Njópi 1:9-11; Zech 3:1 * **12:17:** Tpyuu 11:7; 14:12; 1 Pita 5:8 * **13:1:** Tpyuu 12:3; 17:3,7,12

⁷ Nmî Mî u yoo knî yi p:uu doo l:êê, mbodo mudu y:i yaa wo, pi dyêêdi yintómu yi pwo mbodo mudu y:i myedoo ya, doo y:enê dé, yélini yi kn:ââ daa ngmîdi, yi dnye daa ngmîdi, yi too pee daa ngmîdi, yi dyámê pee daa ngmîdi. Yi kópu yilî nmî Mî ngê yi tpile tp:oo ka daa kwódu ngê. *

⁸ Dyámê wo pe wo pe pi yintómu knî y:oo yi tpile tp:oo adnyi châachââ, ngmênê yoo mu ngmîdi, yi yéli knî y:oo daadnyi châachââ. Yi yéli nmî Mî ngê ló dini a ngmîdi too, dyámê pê ghêlî k:ii daangê l:âmo ngê, yi pi dmi yi ngwo a d:êê too. Sipi tp:oo n:ii a vya ngópu, u puku yedê yi pi dmi a d:êê too, ghê kamî y:ooowa a pyw:ee ngmê. *

⁹ N:ii yi ngópu dmi a pyede, ala kópu a ny:ee yó.

¹⁰ Yélini yi p:uu nmî Mî ngê dpî vyi, apu, Yesu u l:êê díy:o mbwa k:oo wa kee dmi, yi kópu daawa têd:a, pi dono knî y:oo mbwa k:oo wa km:êê t:oo. Myenté yélini Yesu u pi u l:êê díy:o wa vya t:oo, yi yéli nmî Mî u lama a kwo. Yi kópu daawa têd:a, pi dono knî y:oo wa vya t:oo. Yi kópu u l:êê díy:o nmî Mî u yoo knî y:oo yi dono dny:oo a vyímî dé, yi nuw:o dmi nmî Mî p:uu ntênê dny:oo kwo. *

¹¹ Tpile tp:oo m:uu ní módu, têpê u mênê a pwii wo. Dp:anê miyó, têdê dê, sipi tp:oo dp:anê dê ntee tpile dê, ngmênê u dnye tópukada u dnye, u l:êê ghi nye tópukada u l:êê ghi. *

¹² Mwiyémwiyé tpile tp:oo u pi mbêmê a dpodo, dyámê mbêmê pi yintómu knî ye yipu, Tpile tp:oo n:ii vya ngópu, ngmênê u yimo mê pyipó wo, yi tpile tp:oo dmyinê châachââ, u kwo myedmyinê ngêpê.

¹³ Tpile tp:oo myomoni ngê pi knî yi ngópu mbwudu yilî dpî chaa, ndyuw:e mbóo p:uu a ny:ee too, dyámê mbêmê dpî taa té. *

¹⁴ Tpile tp:oo mwiyéni u pi mbêmê yi mbwudu yilî dpî chaa, dyámê mbêmê pi yilî u ngwo dpî dóo. Yi kópu nmî Mî ngê u kwo d:uudpî kwódu. Tpile tp:oo myomoni ngê pi knî ye yepê, Yâpwo u tpile ngmê l:âmo yó. Yepê, Tpile tp:oo n:ii taa ngê vya ngópu, ngmênê daa pwene, yi tpile tp:oo ntee tpile ngmê l:âmo yó, u kwo dmyinê ngêpê.

¹⁵ Tpile tp:oo myomoni ngê yâpwo u tpile tp:oo u mênê ghê yó, dnye u mênê nye yó, kwo, N:ii nga daachoo ngêpê knomomê, dpî vya ngi. Nmî Mî ngê yi kópu u kwo myedaa kwódu ngê.

¹⁶ Tpile tp:oo myomoni pi yintómu knî ye mbwolo, yepê, Tpile tp:oo n:ii u pi ndîi, u l:ii nmyi kêpa dpî t:ee yó, ó nmyi wéni pee kéli knî yi p:uu myoo t:ee yó. Yepê, K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé ó têdê dé, ngmênê yi tpile tp:oo u l:ii nmyi p:uu dpî t:ee yó. Yepê, K:omo tpile nmyo ndáapi yoo ó pinté yoo, k:omo tpile pi p:uu wop nmye dpodo té ó ndapi p:uu nmye dpodo té, ngmênê yi tpile tp:oo u l:ii nmyi p:uu dpî t:ee yó.

¹⁷ Yepê, N:ii p:uu yi l:ii daadi ya, doo u ntââ yi pini ngê tpile daawa pwila, myenté pi knî y:oo tpile u kwo daangmêwa pwila ngmê.

A tidê mbwó yoo, n:ii knî y:oo yi tpile tp:oo u l:ii yi p:uu wa t:ee ngmê, u pi yi p:uu ayi d:êê ngmê. *

¹⁸ U pi p:uu dmyinê nuw:o. N:ii u mênê nuw:o a tóo, u nt:u kópu wa a w:ee. U pi d:êêd:êê alanté, wono yono y:a mê wono y:a mê wéni (666), u nt:u kópu, pi ntee pi.

* 13:7: Tpyuu 11:7 * 13:8: Tpyuu 3:5 * 13:10: Tpyuu 14:12 * 13:11: Mát 7:15 * 13:13: Mát 24:24; 2 Tes 2:9-10 * 13:17: Tpyuu 14:9-11; 16:2; 19:20; 20:4

14

Sipi tp:oo u yoo u ngwo dnye wéti

¹ Yi ngwo sipi tp:oo nî módu, Saiyon mbwini mbêmê u yoo yilí tp:oo témi tap kní yi k:ií dnye kwo. Yélini yi k:ií dnye kwo, yintómu 144,000. Yi yéli yi kêpa u pi doo ya, u mî u pi myedoo ya. *

² Dnye ndîi ngmênî nyongo, mbóó p:uu a ndê wo. Mbwaa paa t:âa ntee wunê dpudu yédi, mwini ntee a mbumu yédi, yi dnyeni mye yinté. Pi kní y:oo wéti u tpile ntee a vyeé tumo, dnyeni n:ií nî nyongo, mye yinté.

³ Yélini nî módu, yintómu 144,000, nmî Mî u kada dnye kwo, tpile tp:oo páádi kní yi kada dnye kwo, kada pini yoo yi kada myednye kwo. Wéti kamî yi ngîma ngmédnya a ng:êênî, doo u ntââ pi ngmê ngê daawa nd:o. Yi yéli nmî Lémi ngê Setan kwulo dyámê mbêmê a pwaa too.

⁴ Pi ngê u kpâm ntee d:uuwodê kuwo, kn:aa pyópu p:uu kêê d:uuwumê yé, yi yéli y:oo nmî Mî yinté dépê kuwo ngópu, kn:aa yâpwo ka dédnyen:aa ngépê. Yi nuw:ó dmi nmî Mî p:uu doo kwo, kn:aa dépwo kwo. Sipi tp:oo kwéli doo lèpi, u kuwó dnye kwo. Dyámê mbêmê pi yintómu kní yi vy:ó nmî Mî ngê yi yéli a ngî too, chóó u momu yoo ngê pyódu too, sipi tp:oo u yoo ngê mye pyódu too. *

⁵ K:omodanê kópu yi komo t:âamê dépê pwii wo, yi dono myedêpwo ya.

Enjel pyile kní y:oo dyámê mbêmê tpémi ye mbwó u ngwo yé ngópu

⁶ Yi ngwo enjel m:uu nî módu, mbóó p:uu doo mgalê. Nmî Mî u kópu dyuu pi kní ye doo tpapê, kópuni dyuu wunê ntee doo a kwo, dye ghi yintómu yinté amyaa kwo, chedê ngê daawa pyódu. Pi dyêédí yintómu kní yi l:êê díy:o yi kópu dyuu doo tpapê, yélini yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi too pee daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi.

⁷ Dpodombiy:e ye doo mbumu, yepê, Chóó Lémi dmyinê cháâcháâ, myedmyinê chaa kígha, mu kópu u díy:o daa kêmakêma a kóté kígha nmyo. Yepê, Mbóó dyámê yinê lâmo doo, ntii mbwaa yinê mye lâmo doo. Yepê, Ntênê dmyinê cháâcháâ.

⁸ Myombó enjel m:uu nî módu, mwiyéni doo yâmuyâmu, dpodombiy:e myedoo mbumu, apu, Mbápilon tpémi y:oo yoo ntee dyênê tumo, yoo m:uu ngê wo yéli yintómu yinté myaa dyênê t:oo. Pyââ ti máâ ti u mbwaa kuu yi ménê dê yé ngmê, ngmênê yi yéli yi pi dmi daa kêmakêma wunê ghayghay. Yi pi dmi ndîi ngê ntee doo ya, mēdaa yinté, daa kêmakêma tédê ngê wunê pyodopyodo té. *

⁹ Enjel pyoloni ngê doo yâmuyâmu dê, dpodombiy:e myedoo mbumu, apu, Tpile tp:oo n:ií ntii u ménê a pwii wo, n:ií kní y:oo adnyi cháâcháâ, ó u yâpwo tpile adnyi cháâcháâ ó u l:ií yi kêpa adí ya ó yi kêê p:uu amyaa ya, *

¹⁰ apu, yi yéli Chóó Lémi ngê dpodombiy:e wa kpada té. Apu, Dpodombiy:e ye wa nod:e, yi kpadakpada u mbwaa wa nda ngmê. Apu, Chóó Lémi u enjel yoo yi ngópu, sipi tp:oo u ngópu, ndiya adnyin:aa mgîní vyîmî. Apu, Mwááli dyuu d:ud:umbiy:e kíikíí ngê ntee dpí pyódu, yinté kwéli ghê adnyin:aa mgîní vyîmî. *

¹¹ Apu, N:ií kní y:oo tpile tp:oo a cháâcháâ ngmê, ó u yâpwo tpile a cháâcháâ ngmê, ó u pi u l:ií yi p:uu dpí t:ee ngmê, apu, w:êênî ngídí vy:ó yi yéli ndiya

* 14:1: Hipilu 12:22; Tpyuu 7:3-4; 3:12 * 14:4: Epeso 5:27; Njems 1:18 * 14:8: Tpyuu 18:2-3

* 14:9: Tpyuu 13:11-17 * 14:10: Tpyuu 19:20; 20:10,15; 21:8

adnyin:aa mgîni vyîmî. Apu, Ghê daadnyi vyîmî, ndê dpudu y:i adî koko, chedê ngê daawa pyôdu.

¹² Apu, N:ii knî y:oo Chóó Lémi u dnye a nyêmî ngmê, Yesu ka a kêlîmî té, dny:oo a vyîmî, yi tpile tp:oo kingê châpu ngmê. *

¹³ Yi ngwo dnye ngmênî nyongo, mbóó p:uu, a ka pê, Ala kópu d:êê ngi. A ka pê, Yélini Yesu ka dpodombiy:e ala ngwo a kêlîmî té, u dí amîmê pw:oo dmi, yi yéli y:oo w:aa wa a pyw:ee ngmê. Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê yinté a ka mye vyu, a ka pê, Ndê kópu yila. A ka pê, Yi dpodo wa yé ngmê, yi ghê vyîmî tédê wa lee dmi, yi Lémi ngê yi dpodo yi ngwo amî pwila. *

Njon ngê yoo mb:aa yi ghada u ngwo módu

Mátiyu 13:24-30,36-43

¹⁴ U kuwó dini ghi ngê nkali too pee kpaapíkpaapî ngmênî módu, pi ntee pini mbêmê ngmêdoo ya. King ngê doo ya, kîdon mbêmê ngmêdoo kwo, nkól ngê n:ii l:âmo ngópu. Taa ñepwi ngmê kumu ngmêdoo tpyé.

¹⁵ Yi ngwo enjel m:uu ní módu, Chóó Lémi u ngomo k:oo a pwii wo, yi pini ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Dyámê mbêmê witi yâpwo tédê kédê kyopwo. Kwo, Ñaa ala ngwo ñuw:o ngi, nyinê chepwe.

¹⁶ Nkali too pee mbêmê pini n:ii doo ya, u taa yi ngwo dyámê mbêmê dyîngo, u dpodo pyu yoo nté mgîpî tédê dy:ââ too, nté nt:u u kwo ghada ngópu.

Njon ngê yoo dono yi kpadakpada u ngwo módu

¹⁷ U kuwó dini ghi ngê enjel m:uu ní módu, Chóó Lémi u ngomo k:oo mbóó p:uu myedé pwii wo, taa ñepwi ngmê kumu my:oodoo tpyé.

¹⁸ Enjel m:uu, n:ii ngê ndyuw:e a t:âât:ââ, mtyîmî nk:êênî tédê a ndê wo. Enjel woni ka dpodombiy:e mbwolo, kwo, Dyámê mbêmê wain kpê kédê kyopwo. Kwo, Ñaa ñuw:o ngi, wain kpê nyinê chepwe, kîgha mtyé dpo ghada ngi.

¹⁹ Wod:oo u taa dyámê mbêmê dyîngo, wain kîgha mtyé a châpwo too, yi vyilêvyilê tédê d:ii too, mu kópu u díy:o Chóó Lémi d:ud:umbiy:e ye nod:e wo, u yi u ngwo doo kwo, D:ud:umbiy:e ní kpada té. *

²⁰ Yi vyilêvyilê tédê p:aa kuwa a tóó. Yi yéli yi wêê yilî y:i pwii wo, doo mbêpê ee, t:ââ k:ii doo a mbêpê, u mti, pi u ndy:ââ, yintoo t:ââm pââ ndîi, u dí chono dêpwo ya. (300 km)

15

Kpadakpada u mbwaa kuu pyudu knî yi kópu dé

¹ Nyepênyepê u kópu ndîi u danêmbum m:uu ala, kópuni mbóó p:uu ní módu. Enjel pyudu yi danêmbum, n:ii knî y:oo yoo yi kpadakpada u mbwaa d:ââ pyudu a tpyé t:oo, Chóó Lémi yélini ye a nod:enod:e yédi, yi ngwo d:ud:umbiy:e wa kpada t:oo, Chóó Lémi u nod:enod:e chedê ngê u ngwo amê pyôdu ngmê. *

² Enjel yoo ghêlî k:ii dîpî m:uu too, yi ngwo ntii ntee tpile ngmênî módu, kââyikuu yedoo kwo, ndê dóó u mênê dnye kwo. Yoo my:oonî módu, yélini tpile tp:oo ngê daa dyênê too. Tpile tp:oo n:ii u pi wono yono y:a mê wonoy:a mê wéni (666), ala yéli u pwo lee dnyie, u yâpwo tpile ka myedédnye ngêpê.

* **14:12:** Tpyuu 13:10; 12:17 * **14:13:** Hipîlu 4:10 * **14:19:** Mát 13:39-42; Tpyuu 19:15 * **15:1:** Tpyuu 15:6-7

Ntii ntee tpile u nkîgh:ê dnye kwo, nmî Mî chaa kîgha u l:êê dîy:o wéti u tpile dnye tpyé dé.

³ Dinî ghi n:ii ngê nmî Mî u dpodo pyu Mósisi ngê Yisiléli tpémi Yichip u mênê a pw:ii too, Ntii Mtyemtye mî ngmêê ngópu, yi ngwo ntee dnya a wéti, yélini nî módu, yinté myednye wéti. Sipi tp:oo u pi mbêmê nmî Mî dnye chaa kîgha, kópu,

Nmî Lémi, nmî Yâpwo,
ngwêdêwêdî ntâkopádi.

Kópu, Kópu ndîi n:ii nye d:uud:uu too,
nyepênyepê u kópu dé.

Kópu, Nyi pi dyêêdî yintómu yi king.
Kópu, Ngópu yilî yintómu ndê kópu dé,

dono kópu choongmê d:uu ngê. *

⁴ Kópu, Nmî Lémi, pi yintómu knî y:oo adnyi chââchââ ngi,

mî mudu y:i adnyi kmîmî,

mu kópu u dîy:o nyi ntee pini daa m:uu a tóó,
nyi mu ngmidi Yâpwo ndêndê.

Kópu, Pi dyêêdî yintómu ngîma amî ghê dmi,
yi yi mbodo dmi ngê k:ame nga wa ghê dmi,

mu kópu u dîy:o dipi kn:aadi ngê,
pi yintómu knî y:oo ngópu dyuu mb:aa dê m:uu t:oo.

⁵ U kuwó dinî ghi ngê nmî Mî ngê u yâpwo ghi ndêndê mbóó p:uu a ngópu a kpêmi ngê,

⁶⁻⁷ enjel pyudu y:i a pwii wo. Yi kpîdî dmi kpaapikpaapî dé, myednya a wuu mbele. Yi mbalêti dmi yi yodo p:uu dnye ya, nkól ntee tpile dé. Tpile tp:oo páádi knî n:ii nmî Mî u nkîgh:ê dnye kwo, ngmê ngê kpadakpada u mbwaa kuu pyudu ye y:ângo. Yi mbwááni d:ââ pyudu knî nkól ngê l:âmo tumo. Pini n:ii chedê ngê daawa pyódu, nmî Mî, u nod:enod:e u mbwaa kuu yi ntówo too.

⁸ Yi ngwo nmî Mî u wuu ndîi ngê pyodo, u wêdêwêdê ndîi ngê nye pyodo. Yi kópu dê yi l:êê dîy:o u yâpwo ghi k:oo dpudu ndîi ngê pyodo, kóó a ngêêdî. Nê w:ee ngê, nê, Doo u ntââ pi y:i daawa kee, u dí wéni n:ii ngê enjel pyudu knî y:oo kpadakpada u mbwaa kuu pyudu knî dyámê mbêmê wa a pii t:oo.

16

Enjel knî y:oo kpadakpada u mbwaa kuu pyudu knî u ngwo a pii tumo

¹ Yi ngwo nmî Mî u dnye ndîi yâpwo ghê nî nyongo, enjel pyudu knî ye yepê, A nod:enod:e u mbwaa kuu dyámê mbêmê nyinê pii tóó.

² Mwiyémwiyé enjel ngê u mbwaa kuu dyámê mbêmê mîné pii ngê. Yi ngwo yélini yi p:uu tpile tp:oo dono u l:ii yi p:uu doo ya, u yâpwo tpile ka myednye ngêpê, yi yélini yi p:uu lââ yilî ghê wo, mgîni vyîmî ndîi a pyw:ee ngópu. *

³ Enjel myomoni ngê u mbwaa kuu nt:ee mîné pii ngê, wod:oo ntii mbwee ntóó u wêê kuu ngê pyodo, ntii mênê tpile yilî n:ii a m:ii, yintómu pw:oo dniye. *

⁴ Enjel pyoloni ngê u mbwaa kuu mbwaa knî yi paa a pii ngê, dpuwó nuu knî yi kwo myedê pii ngê, wêê kuu ngê pyaa dniye.

* 15:3: Ex 15:1; Tpyuu 16:7 * 16:2: Ex 9:10; Tpyuu 13:11-17 * 16:3: Ex 7:17-21

⁵ Enjel m:uu u dnye nî nyongo, n:ii ngê mbwaa a t:âât:ââ té. Nmî Mî ka kwo, Nmî Yâpwo, ntênê nye tóó, dye ghi yintómu wunê myenyoo a ya. Kwo, Choo kn:aadi ngê, yoo ntênê chi kpada té.

⁶ Kwo, Nyoo a vya tumo, ngomo kapî pyu yoo myedê vya tumo, yi wêê a pw:ii tumo. Kwo, U p:o chi yé, yi ntââ dmi ntênê ye che vy:u, yi mbwaa wêê ngê chi pyódu, vyílo ye ndanî ngmê. *

⁷ Yi ngwo mtyîmî nk:êênî tédê dnye ngmênî nyongo, nmî Mî ka kwo, Nmî Lémi, nmî Yâpwo, ngwêdêwêdê ndîi. Kwo, Choo kn:aadi ngê, ntênê nyiné ntââ vyîmî. *

⁸ Enjel podoni ngê u mbwaa kuu kââdí mbêmê a pii ngê, u kîikî ndîi ngê pyódu ngê, yoo yi pââ u ngwo nk:êê too.

⁹ Kââdí ngê yélini nk:êê ngê, nmî Mî p:uu dnye peede tpapê, mu kópu u díy:o u kópu mbêmê dnye ngínî vyîmî. Dono u maa dêpê kuwo ngópu, u pi myedêdnya a kmîmî. *

¹⁰ Tpile tp:oo dono ngê u yoo kwéli doo y:enê, enjel limoni ngê u mbwaa kuu y:i mínê pii ngê, yi ngwo mgídî y:i a ghay wo. Tpile tp:oo dono, u yoo knî yi k:ii, mgídî vy:oo dnye m:ii, ngínî vyîmî ndîi a pyw:ee ngópu, yi kpéngi ti dmi kekelele dnye paa. *

¹¹ Yâpwo ni mbóó p:uu wunê tóó, p:uu dnye peede tpapê. Lââ n:ii yi p:uu dnye kwo yi l:êê díy:o, mgínî vyîmî ndîi a pyw:ee ngópu, ngmênê yi dono dêpê kuwo tumo.

¹² Mbwaa ndîi n:ii Mbápiilon kee wo, Yupidétis, enjel wononi ngê u mbwaa kuu y:i mínê pii ngê. Yi mbwááni yono wo, lede yoo yi maa u ngwo a yó. Kââdí kwéli wunê koko, king yoo n:ii y:i wunê pyede, yi lede yoo yi k:ii yi maa u ngwo a yó.

¹³ Yi ngwo kma tupwótupwó pyile nî módu. Tópukada u kwo ngma a pwii wo, tpile tp:oo dono u kwo myomoni a pwii wo, yi tpile tp:oo u komo kapî pyu u kwo pyoloni a pwii wo.

¹⁴ Yi kma pyile knî, Setan u kmêna dono yoo. U wêdêwêdê mbêmê kópu ndîi yilî dpî d:uu ngmê, dyámê wope king knî ye dpî lee dmi. Yâpwo ni wêdêwêdê ndîi u wo ndîi dini ghi n:ii ngê wa d:ii, yi kmêna knî y:oo king yoo yi mbodo dmi wa vuywo t:oo, kwodonkwodo wa a danê t:oo, Yâpwo ndêndê p:uu adnyi l:êê. *

¹⁵⁻¹⁶ Kwéli adnyi l:êê, Hipîlu dnye ngê u pi Amakedon.

Nmî Lémi u kópu ala. Apu, Kpáápi k:ii wanî t:aa. Apu, N:ii ngê adî t:âât:ââ nê, u kpídî knî ye mb:aamb:aa ngê adî vuywo, dini ghi n:ii ngê anî t:aa, yi pini ngê w:aa ndîi wa a pyw:oo, yoo yi ngópu kn:ââ mbwii daadî paa, mywene u ngwo daawa ghê. *

¹⁷ Enjel piini ngê u mbwaa kuu yéli vyââ yi kêli a pii ngê. Yi ngwo nmî Mî u dnye yâpwo ghê nî nyongo, apê, Machedê. *

¹⁸ Yi ngwo límî dnye kilikilî, mwini dnye mbumu, têpê dpodombiy:e doo ghêdê. Kn:ââ nmî Mî ngê yoo mwo a l:âmo ngê, nkoo nmo, têpê dpodombiy:e yintê doongê ghêdê mbê wo. Kópuni nî módu, yini ndîi. *

* **16:6:** Tpyuu 17:6; 18:24   * **16:7:** Tpyuu 19:2   * **16:9:** Tpyuu 9:20-21   * **16:10:** Ex 10:22

* **16:14:** 1 Tim 4:1; Tpyuu 19:19   * **16:15-16:** 1 Tes 5:2; Tpyuu 3:3; Luukî 12:37-40   * **16:17:** Tpyuu

16:1   * **16:18:** Tpyuu 8:5

19 P:aa ndîi d:ud:umbiy:e dyênê wo, pee pyile ngê pyodo, dyámê wope wope p:aa yintómu mye dyênê dniye. P:aani n:ii dono Mbápileon, nmî Mî u nuwo dépê kuwo wo. Yi yéli ye u nod:enod:e u mbwaa kuu y:ángo, nda ngópu. *

20 Dyámê w:uu yintómu anyi pwiyé dniye, mbu mbodo yintómu anyi mye pwiyé dniye.

21 Chêêpî ndîi mbóó p:uu dnya a ghayghay, yi dîngîdîngî limoy:a. Yoo dono yi mbêmê dnye dyimêdyimê, u l:êê díy:o nmî Mî p:uu dnye peede tpaépê, mu kópu u díy:o dpodombiy:e dnye mgîni vyîmî. *

17

Dono kópu n:ii knî y:oo yoo dpo lvêédî t:oo, yi kópu dyuu

1 U kuwó dini ghi ngê enjel a ka ngma a loo, n:ii ngê kpadakpada u mbwaa kuu mwiyé ngmêdoo tpyé. A ka pê, A p:uu kááli. A ka pê, Mââ ti módu ndîi u kpadakpada nga nîné kêmakêma. A ka pê, p:aani n:ii mbwaa yilî yi nkîgh:ê a tóó, yi pyópu u pi ndîi ngê y:i a tóó.

2 A ka pê, Dyámê wope wope king yintómu u maadí a wee, myenté mgîdí u yoo u maadí mye wee. A ka pê, Yi kópu mbwaa k:ii ye yipê wo. *

3 Yi ngwo nmî Mî u Ghê Dmi mbêmê yi enjel ngê w:amî ndîi mbêmê núw:o noo. Yi pyââ ngmênî módu, tpile tp:oo pyipwo doo ya. Yi tpile tp:oo mtyemtye, mbodo pyudu, dp:anê y:a. U chaa kîgha u pi dyuu p:uu dnye ya, mu kópu u díy:o u yi u ngwo doo kwo, Yâpwo ndîi u d:aa nê kâádi, u pi d:ud:umbiy:e nî dyênê. *

4 Yi pyópu chaa módu, mb:aamb:aa ngê kpîlé wo, u kpîdí mtyemtye dé, yi pywuu ndîi dé. U kpîle u tpile dé yi pywuu dmi mye ndîi dé. Woni nkól ngê l:âmo tumo, woni kêmê pee ngê l:âmo tumo, woni chêêpî pee mb:aa ngê l:âmo tumo. Kapî kumu ngmêdoo tpyé, n:ii nkól ngê l:âmo ngópu. Dono yilî yintómu yi kapî k:oo dnye ya, u mââ ti u kópu dé, kópu tupwótupwó dé yi k:ii, y:i myednye ya.

5 Yi pyópu kêpa u pi nî módu, Mbápileon. Mgongo ntee kópu, u nt:u kópu, pyââ ti mââ ti u kn:ââ, dono yilî yintómu yi kn:ââ.

6 Yi pyópu ngê mbwaa ndâ, ghétighéti têdê nî módu. Mbwaáni n:ii ndâ, nmî Mî u yoo yi wêê, n:ii knî y:oo Yesu daa mb:ii ngópu, u l:êê díy:o pi knî y:oo vya tumo. *

Dini ghi n:ii ngê nî módu, ghê d:ud:umbiy:e a mênê ghipé wo.

7 Enjel ngê a ka pê, Lukwe díy:o ghê mênê dê ghipé? A ka pê, Kî pyópu u nt:u kópu nga n:aa tpaépê, tpile tp:oo n:ii mbêmê a tóó, u nt:u kópu nga myîni tpaépê, tpile tp:oo n:ii mbodo pyudu, dp:anê y:a.

8 A ka pê, Yi tpile tp:oo wunê doo a ya, ala ngwo mêdaa tóó, díy:o mgî k:oo wa a kee, u kuwó dini ghi ngê nmî Lémi ngê amî dyênê. A ka pê, Nmî Mî ngê dyámê pê ghêli k:ii dépê l:âmo ngê, pi knî ngmê yi pi dmi yi ngwo u puku yedê a d:êê too, apê, Díyo ghê kamî ye wanî y:oo, ghéni n:ii chedê ngê daawa pyódu. A ka pê, Yélini yi pi dmi yi puku yedê dépê d:êê too, yi tpile tp:oo ayi m:uu ngmê, yi nyepênypê u kópu ngê wa pyódu, awo, Lónté kópu ndîi ngma ala. Awo, Yi tpile tp:oo wunê doo a ya, ala ngwo mêdaa tóó, díyo amê t:aa. *

* 16:19: Tpyuu 14:8,10 * 16:21: Ex 9:24; Tpyuu 16:9,11 * 17:2: Tpyuu 18:3 * 17:3: Tpyuu 13:1 * 17:6: Tpyuu 18:24 * 17:8: Tpyuu 13:8

⁹ Enjel ngê a ka pê, Nuw:o ndîi knomomê, ye ala kópu mb:aamb:aa ngê nnyiné wopwe. A ka pê, Yi tpile tp:oo mbodo pyudu knî, yi nt:u kópu, kpâpu pyudu knî. A ka pê, Lóma kpâpu pyudu knî yi mbêmê a tóó. A ka pê, Yi kpâpu pyudu knî yi mbêmê yi pyópu a tóó. A ka pê, Tpile tp:oo mbodo pyudu knî yi nt:u kópu m:uu a tóó, king pyudu.

¹⁰ A ka pê, Limi dê pw:onu, wononi a tóó, piini doongê ta. A ka pê, Dini ghi n:ii ngê wa t:aa, daa ndîi la ghi tp:oo king ngê adî ya.

¹¹ A ka pê, Tpile tp:oo n:ii wunê doo a ya, ala ngwo mēdaa tóó, u nt:u kópu mye yinté, king pyudu knî yi woloni, nmî Lémi ngê wamye dyênê.

¹² A ka pê, Dp:anê y:a knî n:ii p:uu chi m:uu té, yi nt:u kópu, king y:a. A ka pê, Doongê taa dniye. A ka pê, Dyámê pee y:a knî yi mbêmê yoo yi kada adnyi kwo, daa dye ghi daadîi tpile tp:oo u k:ii yi pi dmi ndîi ngê adnyi ya.

¹³ A ka pê, Yi pini y:a knî yi nuw:o ngmidi ngê adî ya, tpile tp:oo ka yi wêdêwêdê wa y:ee ngmê, yi pi knî yi mbêmê adî dpodo.

¹⁴ A ka pê, Sipi tp:oo p:uu adnyi l:êê, ngmênê yi pwo wa lê, wa vya té, mu kópu u dîy:o vyílo yi Lémi ndêndê, king yintómu yu yodo u maknopwo a pyede. A ka pê, Sipi tp:oo p:uu u yoo amyidnyi ya, yélini wunê a ngmidi too, kóó k:oo kaa too, u dnye ntênê a nyêmi ngópu.*

¹⁵ Enjel ngê a ka pê, Mbwááni n:ii chi m:uu té, yi nt:u kópu nga n:aa tpaê. A ka pê, Mbwááni n:ii knî yi nkígh:ê yi pyópu a tóó, yi nt:u kópu pi yilí tp:oo témi tap, yi kn:ââ daa ngmidi, yi dnye daa ngmidi, yi dyámê pee daa ngmidi.

¹⁶ A ka pê, Dp:anê y:a knî n:ii chi m:uu té, yi tpile tp:oo u k:ii, dîyo yi pyópu ye wa diya, tpile yilí n:ii u ngópu a tóó, wa t:âmo t:oo, u kpídí u mbwo wa a ngee t:oo, kn:ââ mbwii wa yé ngmê, mbyuu wa ma ngmê, dîné dyuu ndiya wa kée ngmê.*

¹⁷ A ka pê, Yi pyópu yinté wa dyênê ngmê, mu kópu u dîy:o Chóó Lémi ngê kópuni wunê a vyu, yi ngwo wa ntiye ngmê. A ka pê, Nyââ, yi nuw:o dmi ngmidi ngê wa pyódu ngmê, yi wêdêwêdê tpile tp:oo ka wa y:ee ngmê, u dí Chóó Lémi u kópu dyuu wa ntiye ngmê.

¹⁸ Enjel ngê a ka pê, Pyópuni chi m:uu, u nt:u kópu, p:aani n:ii u pi ndîi. A ka pê, Yi p:aani u king dyámê mbêmê king yintómu yi pwo a tóó.

18

Lvêê kpí té u kwee châpwo

¹ U kuwó dini ghi ngê enjel m:uu nî módu, mbóó p:uu a ndê wo, p:ââp:ââ doo a wupwo. U pi d:ud:umbiy:e ndîi, dyámê woep woep u wuu ndîi kée ngê.

² Dpodombiy:e mbwolo, apê, P:aani n:ii u pi ndîi Mbápilon, da pw:oo ngmê. Apê, Ngomo dê dyênê t:oo, pi y:i mēdaa tóó. Apê, Kmēna mbwee dono yoo ala ngwo y:i a pyede. Apê, Nmê dono, n:ii tupwótupwó dé, y:i a m:ii té.

³ Apê, Yi p:aani mye mää ti módu ndîi. Apê, Pyââ ti mää ti u mbwaa kuu dyámê mbêmê pi yintómu knî yi mênê wunê a yó. Apê, Yi kópu u l:êê dîy:o ala ngwo yi pyópu dé vya ngmê. Dyámê mbêmê king yoo u maadî dnye kwo. Apê, Yi pyópu tpile yilí yi mb:aami, n:ii knî ye tpile yilí doo pywupwi dé, ndáápi ngê u ngwo pyaa dniye.

⁴ Yi ngwo nmî Lémi u dnye mbóó p:uu nî nyongo, apê,
A yoo ndêndê, yi pyópu a kuwo yó,
yi p:aani u mênê a pwii dmyeno.

* 17:14: Tpyuu 19:11-16,19-20 * 17:16: Tpyuu 18:8

Apê, U dono kópu nangmê d:uu,
ntee adî mgîní vyîmî,
kmin té yinté amyenmyi mgîní vyîmî.

Apê, Chóó Lémi ngê yi pyópu ntênê wa kpada, *

⁵ mu kópu u díy:o u dono u pwo mye u pwo a tóó,
u dí mbóó p:uu wumê tóó ó!

U dono yilí Chóó Lémi u nuwo daawa a kuwo dmi,
ntênê wa kpada.

⁶ N:ii knî y:oo yi pyópu dyênê ngópu, yi yéli ye yepê,

Yi pyópu ngê a yoo ntee dyênê ngê,

yinté u nkwo myoo dyênê yó,

ngmênê dpodombiy:e dpî dyênê yó.

Yepê, Kpadakpada u mbwaa kuu n:ii a yoo knî ye y:ângo,

yinténi miyó u kwo myoo y:ee yó. *

⁷ Yepê, U pi ndîi ngê ntee chóó pyódu ngê,

yinté dpî mbê kalé yó.

Yepê, Tpile u mb:aami ngê ntee dpîmo a ya,

yintoo kpadakpada u kwo myeyuu y:ee yó.

Yepê, Yinté dpî kpada yó,

mu kópu u díy:o u gha vy:o dpo,

Nê kwin ngmê, d:aa kuknwe,

pi ngmê u l:êê díy:o daanî yii.

⁸ Yi kópu u l:êê díy:o wo mu ngmîdi ngê u kpadakpada u mbwaa kuu yintómu wa nda té. Dómudómu wa a pyw:oo, adî yii, amye pw:onu, ndê ngê wa ma, mu kópu u díy:o n:ii ngê wa kpada, nmî Lémi Chóó Lémi, u wêdêwêdê ndîi.

⁹ King n:ii u maadí dnye kwo, u k:ii mb:aamb:aa ngê myednya a ya, dini ghi n:ii ngê ndê ngê yi pyópu adî pípî, dpudu adnyi y:enê, yi ngwo adnyi mbê, amyednyi yii. *

¹⁰ Pyópuni mââ ti módu, mye p:aa ndîi ngmê, u pi Mbápilon. Yi p:aani wa a kuwo ngmê, daa chono adnyin:aa kwo, u kpadakpada u l:êê díy:o adnyi nkîngê. Adnyi mbê, awo, Ayi, Mbápilon. Awo, U pi ndîi ngê a tóó, u yoo yi wêdêwêdê ndîi, ngmênê ala ngwo da ghay dmi, yi kpadakpada u mbwaa kuu limîlîmî ngê dê nda ngmê.

¹¹ Yi p:aani tpémi y:oo n:ii knî ye tpile yilí dnyimo pywupwi dé, amyednyi mbê, mu kópu u díy:o pi knî y:oo tpile ye daamuwa pwila ngmê.

¹² Pi ngmê ngê nkól ye daamuwa pwila, silîpê ye daamuwa pwila, chêêpî pee mb:aa ye daamuwa pwila, kêmê pee ye myedaamuwa pwila. Pi ngmê ngê kpîdí mb:aa ye daamuwa pwila, kpaapîkpaapî dé ó mtyemtye dé ó n:ii yi pywuu dmi ndîi dé. Pi ngê l:âmo ngmê u tpile ye daamuwa pwila, mywápê pee ngê l:âmo ngmê dé ó pywopwo dp:anê ngê l:âmo ngmê dé ó nkichi pee ngê l:âmo ngmê dé ó chêêpî kpaapîkpaapî ngê l:âmo ngmê dé. Adnyi mbê, mu kópu u díy:o yi tpile yilí yi l:êê díy:o ndapî ndîi kée ngópu, ngmênê pi ngmê ngê ye daawa pwila té.

¹³ Yi p:aani tpémi y:oo mtyîmî ntee tpile dnyimo pywupwi, tpileni tuu mb:aamb:aa dnyimo pywupwi dé, píðánkînsens dnyimo pywupwi, mêê myednyimo pywupwi, ngmênê mēdaamuwa pwila ngmê. Wain mēdaamuwa

pwila ngmê, olipi wulu mêdaamuwa pwila ngmê, witi mêdaamuwa pwila ngmê, kpo mêdaamuwa pwila ngmê, pudumakó sipi hósí mêdaamuwa pwila t:oo, chádiyót mêdaamuwa pwila t:oo, wop dpodo pyu yoo mêdaamuwa pwila t:oo.

¹⁴⁻¹⁵ N:ii kní ye yi tpile yilí mwiyé dnyimo pywupwi dé, yi yéli ndáápi ngé u ngwo pyaa dnyie. Yi yéli daa chono adnyin:aa kwo, yi kpadakpada u l:êê díy:o adnyi nkíngê, adnyi mbê, amyidnyi yii, yi p:aani tpémi ye yewo, Ayi. Yewo, Nmyi nuu u tpile dé chedê ngé dê pyaa dmi, nmyi chaa u tpile dé chedê ngé myaa pyaa dmi, anyi myaa pwiyé dmi.

¹⁶ Yewo, Ayi. Yewo, Kí p:aani tpémi. Yewo, Ch:am ndíi ngé nmyee a ya. Yewo, Yi ch:am ngé ndapí ndíi dpímo kéké, kpídí mb:aa u ngwo dpímo pywupwi dé, woni kpaapíkpaapi dé, woni mtyemtye dé. Yewo, Yi pyópu ngé kpíle u tpile mb:aa dé u mbwo dpímo t:emí dé. Yewo, Woni nkól ngé l:âmo tumo, woni kêmê pee ngé l:âmo tumo, woni chêêpí pee mb:aa ngé l:âmo tumo.

¹⁷ Yewo, Yi tpile yilí límílimí ngé chedê ngé dê pyaa dmi.

Yélini nkéli k:oo a dpodo té, yi ngwo ní m:uu too. Tpiipi yoo ní m:uu too, paambwi pyu yoo my:aa m:uu too. Daa chono dnyen:aa kwo,

¹⁸ dpudu yi ngópu doo a koko. Dpodombiy:e dnye káá, apu, Kí p:aani u pi ndíi, u nkígh:ê yintoo p:aani daamu a tóó.

¹⁹ Dnye mbê, dpodombiy:e myednye yii, apu, Ayi. Apu, Kí p:aani u pi ndíi. Apu, Yélini yi k:ii ntii mbémê nmo dpodo té, yi p:aani tpémi y:oo tpile yilí nmo dnye pywupwi dé, ngmênê yi tpile yilí límílimí ngé chedê ngé dê pyódu.

²⁰ Yélini mbóó p:uu wunê pyede, nmí Mí u yoo yi k:ii, komo kapí pyu yoo yi k:ii, dyépi yoo mye yi k:ii, nmyi gha dmi mb:aamb:aa ngé dny:oo ya. Yi p:aani tpémi y:oo kópuni dono nmye dnya a d:uud:uu dé, nmí Mí ngé nmyi ntáá dmi dpodombiy:e ye da vy:u.

²¹ Enjel táákpaá yi ngwo ngmênê módu, chêêpí kpiyé ngmê dnyinê ngé, nt:ee a kée ngé, apê, Chêêpí kpiyé nt:ee dpodombiy:e ntee dí kée, Mbááilon dpodombiy:e yinté wamye dyênê, pi ngé mêdaamuwa m:uu.

²² Apê, Yi p:aani tpémi mêdaadnyi wéti, yi wéti u tpile mêdaadnyi vyeé dé, nkéli dpuwo mêdaadnyi wupi dé, nkéli mbywuu páá myedaadnyi wupi dé. Apê, Yi p:aani tpémi y:i mêdaadnyi dpodo. Apê, Km:ii ch:iich:ii u dnye pi ngé y:i mêdaamuwa ny:oo.

²³ Apê, Yi p:aani lam mêdaadí pípi. Apê, Yoo y:i mêdaadnyi yéyééé, dnyengi dnyeng:aa y:i myedaadí kwo. Apê, Dyámê wofo wofo, pi kní y:oo yi p:aani u ndáápi yoo dnyimo cháâcháâ dé. Apê, Yi p:aani tpémi y:oo pipi kópu kní yi mbémê pi yilí dnyimo dódó dé.

²⁴ Apê, Yi p:aani tpémi y:oo pi yilí vya ngópu, Yápwo ndíi u komo kapí pyu yoo vya tumo, u yoo yilí mye vya tumo.

19

Mbóó p:uu u ngwo dnye wéti

¹ U kuwó dñi ghi ngé mbóó p:uu pi yilí yi dnye dmi ndíi ní nyongo, nmí Mí dnye chaa kígha, apu, Nmí Yápwo chaa kígha koo.

Apu, Nmí Yápwo ngé u yoo kamí ngé dê pyódu té,

kóó k:oo dê kaa té.

Apu, U pi ndíi, u wêdêwêdê mye ndíi.

² Apu, Yoo dnyinté daa kóté kígha too,

pi dono kní ye ntáá ntênê dpo vy:u.

Apu, Mââ ti módu ndîi,

n:ii ngê dono u mbwaa kuu pi dyêêdí yintómu yi mênê yó,
nmî Yâpwo ngê d:ud:umbiy:e dê dyênê.

Apu, Dê dyênê,

mu kópu u díy:o u dpodo pyu yoo yinê a vya too.

Apu, Yi ntââ dmi ntênê da vy:u. *

³ Myombó dnye chaa kîgha, apu,

Nmî Yâpwo chaa kîgha koo.

Apu, Yi pyópu u kpadakpada u ndê dpudu adî koko,

chedê ngê daawa pyódu. *

⁴ Yi ngwo kada pini myoy:a mê páadi, tpile tp:oo páadi knî yi k:ii, nmî Mî
ka kwodokwodombiy:e k:ame ghê dniye, apu, Yinté choo ya. Apu, Nmî Lémi
chaa kîgha koo. *

⁵ Chóó Lémi kwéli doo ya, pi ngmê u dnye y:i nî nyongo, apê,

Nmî Yâpwo p:uu dpodo pyu yoo.

Apê, Nmî Lémi dmyinê chaa kîgha.

Apê, N:ii knî y:oo a chââchââ ngópu, a dnye ny:ee yó.

Apê, K:omo tpile nmyi pi dmi ndîi dé ó tédê dé,

ngmênê dmyinê chaa kîgha.

Sipi tp:oo ngê u yémî p:uu u ngwo wa a y:oo

⁶ Yi ngwo pi yilî yi dnye dmi nî nyongo, t:ââ páâ ndîi ntee wunê dpudu yédi,
mye yinté. Mwini dpodombiy:e ntee a mbumu yédi, yi dnye dmi mye yinté.
Apu,

Chóó Lémi chaa kîgha koo,

mu kópu u díy:o nmî Lémi, nmî Yâpwo,

king ndîi ngê dê pyódu,

u wédêwédê mu daa mu tp:ook:omo. *

⁷ Apu, Nmî gha dmi mb:aamb:aa ngê pyaa we,

w:aa myedê pyw:ee koo.

Apu, Chaa kîgha koo,

mu kópu u díy:o sipi tp:oo ala ngwo a yéyéyé,

u yémî p:uu ngê yéyéyé u kpídî dmi u mbwo dê t:oo,

u yoo knî yi k:ii ngmîdi ngê a pyodopyodo té. *

⁸ Apu, Kpídîni u mbwo dê t:oo,

Chóó Lémi ngê u kwo dê y:oo.

Apu, Yi kpídî dmi kpaapíkpaapî dé,

tupwó yi p:uu daa t:a.

(Yi kpídî dmi kpaapíkpaapî dé yi nt:u kópu, kópu mb:aa n:ii nmî Mî u yoo knî
y:oo a d:uud:uu tumo.)

⁹ Enjel ngê a ka pê, Ala kópu d:êê ngi. A ka pê, Sipi tp:oo ala ngwo a yéyéyé.
A ka pê, Chóó Lémi ngê yélini yi kmaapî tédê a dóó kalê too, yi yéli y:oo w:aa
wa a pyw:ee ngmê. A ka pê, Chóó Lémi ngê yi kópu dyuu ndêndê ngê dê vyi
té, daa k:omodanê kópu dyuu. *

¹⁰ Yi ngwo enjel yu dmyeno kwodokwodombiy:e k:ame nî ghê wo, ngmênê
a ka pê, Apuu! A ka pê, Nangê châpu nê. A ka pê, Nîdê mbwó yoo, yélini yi

* 19:2: Tpyuu 6:10 * 19:3: Tpyuu 14:11 * 19:4: Tpyuu 4:9-11 * 19:6: Tpyuu 11:15-18; 14:2-3

* 19:7: Tpyuu 21:2,9; Epeso 5:32 * 19:9: Luuki 14:15

k:ii Yesu u kópu dyuu nmyi mgîmî ngópu, Chóó Lémi p:uu ntee nmye dpodo té, yinté p:uu myinî dpodo. A ka pê, Nangê châpu nê, Chóó Lémi p:ee vyílo yu châpu ngi, mu kópu u díy:o Yesu u kópu dyuu Chóó Lémi u komo kapî pyu kní y:oo wunê a m:uu tumo. *

Yesu ngê tpile tp:oo dono u ngwo dyênê ngê

11 Yi ngwo mbóó a ngópu a kpêmî ngê, hósi kpaapîkpaapî ngmênî módu, pi pyipwo ngmêdoo ya, k:omodanê kópu p:uu dêpwo ya, myedaangmê kn:aadi ngê. Yoo ntênê a kóté kígha too, yi p:uu u ngwo a l:êê yédi.

12 Ngwolo dê ndê dóó ntee tpile dê, dyámê pee yilî yi kîdon dé mbêmê dnye kwo. U pi kêpa nî módu, ngmênê u nt:u kópu pi ngmê u lama daa too, chóó u mo u lama a too. *

13 U pi alanté nmo tpaapê ngê, Chóó Lémi u Kópu Dyuu. Kpîdîni u mbwo doo ya, d:ud:umbiy:e wêê vyi. *

14 Chóó Lémi u lede kní y:oo dnye yâmuyâmu, hósi kpaapîkpaapî kní yi pyipwo dnye ya, kpîdî kpaapîkpaapî dmi yi mbwo yidoo ya, tupwó yi p:uu dêpwo ya.

15 Yoo dyêêdí dono yi vyeë u l:êê díy:o taa népwi ngmê u kwo ngma a pwii wo. Nkichi pee kiyé ngê adí vyeë dé. Yoo dono wain kígha mtyé ntee tpile ngê wa pódou té, adí vyilévylê dé, yi wêê adí pyuwowopyuwuwo, mu kópu u díy:o Chóó Lémi dpodombiy:e ye nod:e wo. *

16 U pi u kpîdí p:uu doo ya, kpâlî kn:ââ dê yi p:uu myedoo ya, apê, King yintómu yi King, Lémi yintómu yi Lémi. *

17 Yi ngwo enjel m:uu nî módu, kââdí mbêmê doo kwo. Wââ ntee níméni, n:ii kní yi lama tpile tp:oo ntóó pîpî a too, dpodombiy:e ye mbwolo, yepê, A pwiyé dmyeno. Yepê, Chóó Lémi ngê kmaapî ndîi nmyi l:êê díy:o ngmêwunê pwapî.

18 Yepê, Pi dyêêdí yintómu yi ntóó dmi dpî ma too. Yepê, King yoo, kada pini yoo, lede yoo yi k:ii, l:êê têdê a pwopwo té, yi ntóó dmi dpî ma too. Yepê, Hósi dé, yi tpiipi yoo yi ntóó dmi dpî ma too, pi dyêêdí yintómu, wop dpodo pyu yoo, ndapî p:uu dpodo pyu yoo, yélini yi pi dmi ndîi dé ó têdê dé, yintómu yi ntóó dmi dpî ma too.

19 Yi ngwo tpile tp:oo dono nî módu, dyámê mbêmê king yoo, yi lede yoo yintómu yi k:ii, p:uu dnye ya. U yi y:e doo kwo, Pini n:ii hósi kpaapîkpaapî pyipwo a too, u lede yoo yi k:ii, nmî vya té. *

20 Ngmênê dêê dnye, p:ee vya tumo, tpile tp:oo dono mgîmî ngópu, u komo kapî pyu mye mgîmî ngópu, n:ii ngê mbwudu yilî u pi mbêmê mwiyé dpîmo a chapî dé. (Yi mbwudu chapî mbêmê yoo dono mwiyé a dóó too, tpile tp:oo u l:ii yi p:uu u ngwo a t:ee ngópu, u yâpwo tpile ka myednyimo a ngêpê.) Yi tpile tp:oo dono, u komo kapî pyu u k:ii, mgîmî dumo, yi ghê dê dpîmo ya, ndiya u ngwo d:ii dumo. Mwâáli dyuu d:ud:umbiy:e kîikî ngê ntee dpî pyódu, yinté kwéli ghê dpîmo mgîni vyîmî. *

21 Pini n:ii hósi kpaapîkpaapî pyipwo doo ya, yi tpódu yi lede yoo vya too. Taa n:ii u kwo doo kwo, u ngwo vya too. Wââ ntee níméni kní y:oo yi ntóó dmi ma tumo, d:ud:umbiy:e pile dnye. *

* 19:10: Tpyuu 22:8-9   * 19:12: Tpyuu 1:14   * 19:13: Njon 1:1,14   * 19:15: Tpyuu 1:16

* 19:16: Tpyuu 17:14   * 19:19: Psalm 2:2   * 19:20: Tpyuu 13:11-17; 20:10   * 19:21: Tpyuu 19:17-18

20

Yesu ngê u yoo u ngwo a y:enê

1 Enjel ngmênî módu, mbóó p:uu a ndê wo. Mgî k:oo mbwa keñe u kii kumu doo tpyé, puwóma té ndîi kumu my:oodoo tpyé. *

2 Tópukada n:ii mw:ee ngê wunê doo a ya, u pi Setan, mye Dono u Kn:ââ, yi enjel ngê yi tókukada mgîmî ngê, puwóma té ngê kudu ngê. M:ââ yono yono y:a yinté kudu ngmê ngê adî ya. *

3 Yi enjel ngê mgî k:oo dyíngo, keñe u kwo kuwo ngê, kii yipe ngê, cháâ u l:ii keñe p:uu mye t:ángo, apê, Yoo dyêêdí yintómu daamuwa dóó té, u dí m:ââ yono yono y:a mbwa k:oo wa ma. Apê, U kuwó dini ghi ngê amé pwii, daa ndîi la ghi tp:oo kuwa adî m:ii.

4 Yi ngwo yoo ngmênî módu, pi knî y:oo n:ii dé a vya tumo, mu kópu u díy:o Yesu daa mb:ii ngópu, nmî Mí u kópu pi knî ye dnyimo a tpapê. Yi yéli y:oo tpile tp:oo dono dédnya a cháâcháâ, u yâpwo tpile ka myedédnya a ngêpê. Yi tpile tp:oo u l:ii yi kêpa dêpwo ya, yi kélê myedêpwo ya. Yi kópu u l:êê díy:o mgîdí u yoo knî y:oo vya tumo, ngmênê yi ghê dmi dé Yesu Kédisu ka lee dnyie, u che p:ââ pee ngê pyódu too, yi ya tédê dmi knî yi mbêmê dnye ya, Yesu u k:ii yoo dnye y:enê dé, u dí yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu. *

5 Yi pyidepyide, mwyémwiyé pyidepyide. (Wo yéli n:ii pw:oo dnyie, yi ghê dmi mēdaa kele, u dí yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu.)

6 Yélini mwyémwiyé wunê pyidepyide nyédi, Chóó Lémi u nuu u yoo, w:aa dpo pyw:ee ngmê. Pwopwo myomoni ngê mēdaawa dyênê té, ngmênê Chóó Lémi Mupwo yi kada adnyin:aa kwo, adnyi chaa kîgha dē, kélî pini ngê adnyi ya, Yesu Kédisu u k:ii yoo amyednyi y:enê dé, u dí yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu. *

Nmî Lémi ngê Setan u ngwo wa kpada

7 Dini ghi n:ii ngê yi m:aani yono yono y:a chedê ngê wa pyódu, Setan mbwa k:oo wa pwii,

8 dyámê wope wope wa lê, yoo dyêêdí yilí wa dóó, u pee wa kaa té. Yoo miyó ngê wa pyódu, ngmê u pi Nkok, woni u pi Mankok. Setan ngê l:êê u l:êê díy:o nipi wa a danê té, tédê tii ntee mye yinté.

9 Yi yéli yi ngwo nî módu, dyámê wope wope a ndê dnyie, nmî Mí u yoo teli k:oo kaa ngópu, u yi y:e doo kwo, Nmî vya té. Kwéli dnye ya, nmî Mí u nuu u p:aa. Ngmênê yoo dono dē dnyie, ndyuw:e mbóó p:uu ngma a ndê wo, yi yéli d:ud:umbiy:e dyênê too.

10 N:ii ngê a dóó too, Setan, nmî Lémi ngê mgîmî ngê, ndiya dyíngo. Mwááli dyuu d:ud:umbiy:e kíkíí ngê ntee dpí pyódu, yinté kwéli ghê doo mgîní vyímí. Tpile tp:oo dono, u komo kapí pyu u k:ii, yi pyile knî y:i nipi dnye mgîní vyímí. W:êênî mgîdí vy:o y:i adnyi mgîní vyímí, chedê ngê daawa pyódu.

Pi yintómu yi kóté kîgha

11 Yi ngwo nmî Mí nî módu, u ya tédê kpaapíkpaapí mbêmê tââ doo ya. Mbóó dyámê mbêpê knopwo, mye y:aa knopwo.

12 Myenté yélini pw:oo dnyie, my:aa m:uu too, woni yi pi dmi ndîi dé, woni yi pi dmi tédê dé, nmî Mí u kada dnye kwo. Yi puku dmi pywáíí too. Kópuni mwyé a d:uu tumo, yi pi dmi yi puku dmi yedê dnye ya. Yi kópu knî yi l:êê

* 20:1: Tpyuu 9:1 * 20:2: Mát 12:29; Mak 3:27 * 20:4: 1 Kódin 6:2; Tpyuu 6:9; 13:16-17; Dan 7:27

* 20:6: Tpyuu 2:11; 1 Pita 2:9

dîy:o nmî Mî ngê kóté kalê too. Puku dmi m:uu mye pywálfî ngê. N:ii knî y:oo ghê kamî a pyw:ee ngópu, yi pi dmi yi puku yedê doo ya. *

¹³ Yélini kóté kalê too, woni nt:ee mwiyé a pw:oo dniye, woni dyámê mbêmê mwiyé a pw:oo dniye. Yi kópu knî yi l:êê dîy:o yintómu kóté kalê too. *

¹⁴ Pwopwo ndiya kéé ngê, kmêna mbwee kwéli dnye ya, yi kéli ghi ndê ngê mye ndîi. Yi ndyuw:e u pi pwopwo myomo. *

¹⁵ Ghê kamî u yoo yi puku yedê, yélini yi pi dmi y:i dèdnye ya, ndiya mye kéé too. *

21

Mbóó dyámê kamî dê yi danêmbum

¹ U kuwo dini ghi ngê mbóó dyámê kamî dê nî m:uu doo. Mwiyéni dê y:aa knopwo, ntii mye y:aa wo. *

² Yi ngwo nmî Mî u p:aa Njedusalem kamî nî módu, mbóó p:uu u kwo a ndé wo. Kwodo ngê yéyéyé u kpídî u mbwo ntee dpî t:oo, u moo k:ii u ngwo dpî yéé knî, yi p:aani yinté l:âmo ngmê ngê doo ya. *

³ Nmî Mî kwéli doo ya, pi ngmê u dnye ndîi y:i ngmêni nyongo, apê, Chóó Lémi ala ngwo u yoo knî yi vy:o a kwo, u k:ii nipi adnyi ya. Apê, Chóó u yoo ngê adnyi ya, yi Yâpwo ngê amyaa ya.

⁴ Apê, Yi ngemi pwo dmi yi ngîma wa pyi té. Apê, Médaadnyi pwopwo, médaadnyi mbê, médaadnyi yii, médaadnyi wélifî mgîni vyîmî. Apê, Yi kópu mbwee dé chedê ngê kèdê pyaa dmi. *

⁵ Yi ngwo nmî Mî ngê apê, Tpile yilî yintómu kamî ngê n:aa pyépi té. Myenté a ka pê, Ala kópu dyuu d:êê ngi, mu kópu u dîy:o ndê kópu dyuu, ndèndé ngê daawa têda dmi.

⁶ A ka pê, Dye ghi mbwee machedê. A ka pê, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé. A ka pê, Pini n:ii adî mbwaambwaa, mbwaa u kwo wanî y:oo, a ka daawa pwila. A ka pê, Yi mbwáani dpuwo nuu k:oo wunê mbêpê, u nt:u, ghê kamî. *

⁷ A ka pê, N:ii dono p:uu adî l:êê, mbodo mudu y:i wa yâa, yi mbwáani vyîlo ayi ndani. A ka pê, Yi pini u Yâpwo ngê anî ya, a tp:ee ngê wanî pyódu. *

⁸ A ka pê, Ngmêni yélini adnyi nkîngê, ye Yesu ayi mb:ii ngmê, u nkwo anî mb:ii té. A ka pê, Daa kélîmî pyu yoo, yoo tupwótupwó dé, pi yee pyu yoo, pyââ ti pyu yoo, mââ ti módó yoo, nkwépi yoo, mbwee ka ngêpê pyu yoo, k:omodanê pyu yoo yintómu, a ka pê, yi yéli pwopwo myomoni ngê wa nt:ââ té, ndiya adnyin:aa mgîni vyîmî.

Njedusalem kamî u kópu dyuu

⁹ Enjel a ka ngma a loo, n:ii ngê kpadakpada u mbwaa kuu mwiyé ngmêdoo tpyé. A ka pê, A p:uu káali. A ka pê, Sipi tp:oo u kpâm nga nîné kêmakêma. *

¹⁰ Yi ngwo nmî Mî u Ghê Dmî mbêmê yi enjel ngê mbu ndîi ngmê mbêmê km:êê noo. Nmî Mî u p:aa Njedusalem y:i a ka a kêma ngê. Nmî Mî ka mbóó p:uu a ndé wo, doo a wupwo.

* **20:12:** Dan 7:9-10; Mát 25:31-46; Tpyuu 20:5; 13:8; 2 Kódin 5:10; Dpodo 17:31 * **20:13:** Lóma 2:6; 1 Pita 1:17; Tpyuu 22:12 * **20:14:** 1 Kódin 15:24-26,54-55 * **20:15:** Mát 25:41 * **21:1:** 2 Pita 3:13 * **21:2:** Hipîlu 11:16; Tpyuu 3:12 * **21:4:** Tpyuu 7:17; 1 Kódin 15:24-26 * **21:6:** Tpyuu 1:8; 22:13,17; Is 55:1; Njon 7:37 * **21:7:** Lóma 8:14-17 * **21:9:** Tpyuu 15:1; 21:2; Epeso 5:27

11 Yi p:aani kââyikuu ntee tpile yedoo ya, nmî Mî u wuu ndîi y:i doo dnyednye.

12 Chêêpî mbwa ndîi ngê yina ngmê, tââ u dî chono dêpwo ya. Koko têtê y:a mê miyó doo ya, enjel y:a mê miyó knî y:oo dnye t:âât:ââ dé. Yi koko têtê dmi yi pwo Yisiléli tpémi yi dyêêdî y:a mê miyó yi pi dmi doo ya.

13 Yi p:aani u koko têtê dmi dmi pyile pyile doo ya, wope pyile, wope pyile, amêpe pyile, mwada pee pyile.

14 Koko têtê y:a mê miyó yi maknopwo chêêpî ndîi y:a mê miyó doo kwo. Sipi tp:oo u dyépi y:a mê miyó knî yi pi dmi yi p:uu doo ya.

15-16 Enjel n:ii a ka doo danêmbum, kiyé kumu ngmêdoo tpyé, nkól ngê l:âmo ngmê. Yi kiyé ngê yi p:aani u mti a ngópu, chêêpî mbwa u mti a ngópu, koko têtê dmi yi mti dmi myedé ngópu. Yi p:aani chêêpî mbwa wope wope wondy:ââ wondy:ââ dé, d:ud:umbiy:e daadîi mu ló wee ól Tââ mye yindy:ââ, my:oo yono yono y:a mê podo yono y:a. (2,400 km.)

17 Chêêpî mbwa u ntumuntumu u mti kóo mêtê ngê myedé ngópu, yono y:a mê podo y:a mê páádi. (144) Pi kóo ndy:ââ, yi enjel kóo mye yindy:ââ.

18 Yi p:aani nkól ngê l:âmo ngmê, kââyikuu ntee tpile yedoo ya. Chêêpî mbwa mye kââyikuu ntee tpile, u pi njasîpê, myedoo a wuu mbele.

19 Chêêpî mbwa u maknopwo chêêpîni dnye ya, kpilê ngmê dé. Chêêpî pee n:ii kuuchêem mb:aamb:aa dé, yi p:uu knî ngmêdoo ya. Ngmê kââyikuu ntee tpile yedoo ya, u pi njasîpê, myomoni u pi sâpaiya, pyoloni u pi ákétî, podoni u pi emîdîl,

20 limoni u pi oniks, wononi u pi kaniliyên, piini k:ii chii yââ, u pi kîdaisîlaitî, woloni u pi mbedîl, tówoni u pi tópas, yononi u pi kálsedoni, mê ngmêni u pi têtêkwoys, mê myomoni u pi amîtîs. Yintómu k:uuchêem mb:aamb:aa dé, dnya a wuu mbele.

21 Keñe y:a mê miyó knî kêmê pee pââ ndîi ngê l:âmo ngmê dé, keñe ngmê, kêmê pee pââ ndîi ngmê. Yi p:aani kââ puu ghê nkól ngê l:âmo ngmê dé, mye kââyikuu ntee tpile yedoo ya.

22 Chóó Lémi u yâpwo ngomo y:i dîpî módu, mu kópu u dîy:o p:aani pee p:aani pee yintómu yâpwo ghi dé. Nmî Lémi Chóó Lémi, pini n:ii u wêdêwêdê ndîi, sipi tp:oo k:ii, yi p:aani wope wope a tóo mo.

23 Yi p:aani kââdî daa pil:apil:a, d:ââ myedaa pil:apil:a, mu kópu u dîy:o nmî Mî u wuu ndîi y:i a dnyednye, sipi tp:oo yi p:aani u lam ntee tpile ngê a kwo.
*

24 Dyámê mbêmê pi yintómu yi p:aani u wuu adnyi paa, king yoo y:i wa lee dmi, nmî Mî wa châpu ngmê, kwowo, Dp:oo king yoo, nyi mu ngmidi king ndêndê.

25 Yi p:aani u keñe y:a mê miyó knî dye ghi yintómu adnyi kweñe, daawa kuwo t:oo, mu kópu u dîy:o mgîdî daada a ghayghay, dye ghi yintómu w:êênî adnyi ya.

26 Dyámê wope wope yoo wa a ndê dmi, nmî Mî adnyin:aa chââchââ, amyednyi chaa kîgha.

27 Tpileni Chóó Lémi ka tupwótupwó dé, yi p:aani daangmêwa kee. Pi dono yoo, k:omodanê pyu yoo, yi p:aani myedaangmêwa kee. Ghê kami u yoo yi puku yedê, yélini yi pi dmi sipi tp:oo ngê y:i a d:êê too, vyílo yi yélini yi p:aani ayi kee dmi. Kn:aa pini daangmêwa kee. *

* 21:23: Is 60:19-20; Tpyuu 22:5

* 21:27: 1 Kódin 6:9-10; Tpyuu 3:5; 13:8

22

¹ Mbwááni n:ii u nt:u, ghê kamî, yi enjel ngê a ka myedê kêma ngê. Nmî Mî sipi tp:oo k:ii kwéli a too mo, yi mbwááni y:i wunê mbêpê, myewunê wuu mbele. *

² Yi p:aani núknínuknî p:uu wunê mbêpê. Yini n:ii u nt:u ghê kamî, yi mbwááni nkígh:ê woqe woqe a wee. Yi yini knî d:ââ yintómu knî yi k:oo a dââ nyédi. M:ââ k:oo y:a mê myontómu dpí da dmi. Yi p:aani tpémi y:oo kígha a pípí tumo, u l:êê díy:o yi ghê kamî chedê ngê daawa pyódu. Pi dyéédí yintómu knî yi vy:o yélini y:i wa lee dmi, yi yini yââ wa a ngí t:oo, yi chóóchóó adnyi piyipi dé.

³ Tpileni daa Chóó Lémi u nuu u tpile dé, yi p:aani daangmêwa kee. Nmî Mî, sipi tp:oo k:ii, yi p:aani adpí ya, yi dpodo pyu yoo y:i adpí y:enê dé, nmî Mî u nkwo adnyi chaa kígha. *

⁴ U pi yi kêpa adí ya, kwódo ng:oo dmi wa m:uu ngmê. *

⁵ Yi ngwo mgídí daadí ya, lam daadnyi kwo, kâádí mēdaadí pil:apil:a, mu kópu u díy:o nmî Mî Chóó Lémi vyílo ayi pil:apil:a. Nmî Mî k:ii king ngê adnyi ya, chedê ngê daawa pyódu. *

Yesu u diyédiyé u kópu dyuu

⁶ Enjel ngê a ka pê, Kópuni chi ny:ee té, ndê kópu dyuu, daawa tēda dmi. A ka pê, Nmî Lémi Chóó Lémi, pini n:ii ngê komo kapí pyu knî ye u Ghê Dmi a y:ângo, yi pini ngê nga atedê dy:ââ nê, mu kópu u díy:o kópuni daa kēmakēma a pyodopyodo té, u dpodo pyu yoo yi lama pídný:oo ya.

⁷ A ka pê, Yesu Kédisu u kópu dyuu nyeni. Apu, Daa kēmakēma nîné pwiyé knî.

Ala puku yedê nmî Lémi u kópu dyuu ye kwo, daa pi ngmê u kópu dyuu. N:ii knî y:oo adnyi nyēmí dé, yi gha vy:o adnyi yiyé dé, w:aa wa a pyw:ee ngmê. *

⁸ Nê Njon. Ala kópu dyuu a chóó nî módu, a chóó my:aa nyongo. Dini ghi n:ii ngê yi kópu yilí nî m:uu too, my:aa ny:ee too, yi ngwo enjel n:ii ngê a ka a kēma too, yu dmyeno kwodokwodombiy:e k:ame nî ghê wo,

⁹ ngmênê a ka pê, Apuu! A ka pê, Nangê châpu nê. A ka pê, Nîdê mbwó yoo, yélini yi k:ii Chóó Lémi u komo nmye kapí ngópu, Chóó Lémi p:uu ntee nmye dpodo té, yinté p:uu myiní dpodo. A ka pê, Yélini y:oo ye kópu dyuu adnyi chââchââ, Chóó Lémi p:uu ntee adnyi dpodo, yinté p:uu myiní dpodo. A ka pê, Nangê châpu nê, Chóó Lémi p:ee vyílo yu châpu ngi.

¹⁰ A ka pê, Nmî Lémi u kópu dyuu n:ii ye puku yedê chi d:êê té, nangê mgímí té. A ka pê, Ye puku dmi pi knî ye nangê kwódu, mu kópu u díy:o kópuni yi pi dmi y:i a pyedê, daa kēmakēma a pyodopyodo té.

¹¹ A ka pê, Yélini dono, mídný:oo dono. A ka pê, Yélini nmî Lémi ka tupwótupwó dé, tupwótupwó ngê dny:oo ya. A ka pê, Yélini mb:aamb:aa dé, kópu mb:aa dny:oo d:uud:uu dé. A ka pê, Yélini nmî Lémi u nuu u yoo, u nuu u yoo ngê dny:oo kwo.

¹² Enjel ngê a ka pê, Yesu Kédisu u kópu dyuu nyeni. Apu,

Daa kēmakēma nîné pwiyé knî.

Apu, Pi yintómu knî ye yi pywuu dmi anê núw:o,

kópuni a d:uud:uu tumo, ye an:uu pwila té. *

* 22:1: Gen 2:9 * 22:3: Tpyuu 7:15 * 22:4: Mát 5:8; Tpyuu 14:1 * 22:5: Tpyuu 21:23,25

* 22:7: Tpyuu 1:3 * 22:12: 2 Kódin 5:10

13 Apu, Kn:ââ nê chópu, nkoo an:uu yé. *

14 Apu, N:ii kní y:oo yi kpídi dmi a ghêê tumo,
w:aa ndíi wa a pyw:ee ngmê,
mu kópu u díy:o u ntââ ngê wa pyaa dmi,
p:aa mb:aa wa lee dmi,
koko tédê wamí kee dmi,
ghê kamí u yi kíggha adnyin:aa pípi dé. *

15 Apu, Ngmênê w:ââ ntee yéli yi p:aani daawa ní dmi.

Apu, Nkwépi yoo,
pyââ ti pyu yoo, mââ ti módó yoo,
pi vyee pyu yoo,
mbwee ka ngêpê pyu yoo,
yi yéli yintómu yi p:aani daawa ní dmi.
Apu, Yélini a k:omodanê nyédi
ó k:omodanê yi nuu u kópu ngê a tóó,
yi p:aani myedaawa ní dmi. *

16 Yi ngwo nmí Lémi u dnye ní nyongo, a ka pê, Nê Yesu. A ka pê, A enjel nga kîd:a dy:ââ, mu kópu u díy:o a yoo yintómu kní yi k:ii yi kópu yilí nmyi lama píchoo ya. A ka pê, Nê Dépidi ntee pini, u tii nédê nê chópu. A ka pê, Nê mywe, a wuu ndíi. *

17 Chóó Lémi u Ghê Dmi ngê Yesu ka kópu, A pwiyé. Sipi tp:oo u yémí p:uu ngê kópu, A pwiyé. N:ii kní y:oo ala kópu dyuu wa ny:ee ngmê, ala kópu dny:oo tpaapê, A pwiyé.

N:ii adí mbwaambwaa, dpo pwiyé we. Mbwaáni n:ii u nt:u ghê kamí, n:ii ngê u yi adí kwo, Ní nda, yi pini ngê choo ndaní, u pywuu daa tóó. *

U kuwókuwó kópu

18 Nê Njon. Kópuni dyuu ala puku yedê a kwo, nmí Lémi u kópu dyuu. Daa pi ngmê u kópu dyuu. Kópu ngmê p:uu nmyi ng:aa dmi nîné t:emí, p:uu dmyinê nuw:o. N:ii ngê chóó u kópu dyuu ala puku yedê m:uu wa d:êê, Chóó Lémi ngê u kpadakpada ndíi ngê wa pyódu. Kpadakpada u kópu dé n:ii ala puku yedê a pyede, Chóó Lémi ngê yintoo kpadakpada u kwo ayi y:oo. *

19 N:ii ngê ala puku yedê kópu woni kní wa a kuwo, kóó k:oo daawa kââ. P:aa mb:aa n:ii u pi ala puku yedê a tóó, y:i daawa ní, ghê kamí u yi kíggha daamí ma. *

20 N:ii ngê ala kópu dyuu a ka vyi too, a ka pê, Ndêndê ngê daa kêmakêma nîné pwiyé kní. Kwono, U p:o yila, a nuu u kópu yichi vyi. Kwono, Nmí Lémi Yesu, a pwiyé. *

21 A tídê mbwó yoo, nmí Lémi Yesu ntênê nmye choo a vyyuwo.
Wu u dí.

* 22:13: Tpyuu 1:8; 21:6 * 22:14: Tpyuu 22:1-2 * 22:15: Tpyuu 21:27 * 22:16: Lóma 1:3-4;

Tpyuu 1:1 * 22:17: Tpyuu 21:6; Is 55:1 * 22:18: Deut 4:2; Tpyuu 15:1 * 22:19: Tpyuu 22:2

* 22:20: Tpyuu 3:11; 1 Kódin 16:22

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mátiyu 1:1-2:12
2	Mátiyu 2:13-3:6
3	Mátiyu 3:7-4:11
4	Mátiyu 4:12-25
5	Mátiyu 5:1-26
6	Mátiyu 5:27-48
7	Mátiyu 6:1-24
8	Mátiyu 6:25-7:14
9	Mátiyu 7:15-29
10	Mátiyu 8:1-17
11	Mátiyu 8:18-34
12	Mátiyu 9:1-17
13	Mátiyu 9:18-38
14	Mátiyu 10:1-23
15	Mátiyu 10:24-11:6
16	Mátiyu 11:7-30
17	Mátiyu 12:1-21
18	Mátiyu 12:22-45
19	Mátiyu 12:46-13:23
20	Mátiyu 13:24-46
21	Mátiyu 13:47-14:12
22	Mátiyu 14:13-36
23	Mátiyu 15:1-28
24	Mátiyu 15:29-16:12
25	Mátiyu 16:13-17:9
26	Mátiyu 17:10-27
27	Mátiyu 18:1-22
28	Mátiyu 18:23-19:12
29	Mátiyu 19:13-30
30	Mátiyu 20:1-28
31	Mátiyu 20:29-21:22

February

date	Scripture
1	Mátiyu 21:23-46
2	Mátiyu 22:1-33
3	Mátiyu 22:34-23:12
4	Mátiyu 23:13-39
5	Mátiyu 24:1-28
6	Mátiyu 24:29-51
7	Mátiyu 25:1-30
8	Mátiyu 25:31-26:13
9	Mátiyu 26:14-46
10	Mátiyu 26:47-68
11	Mátiyu 26:69-27:14
12	Mátiyu 27:15-31
13	Mátiyu 27:32-66
14	Mátiyu 28:1-20
15	Mak 1:1-28
16	Mak 1:29-2:12
17	Mak 2:13-3:6
18	Mak 3:7-30
19	Mak 3:31-4:25
20	Mak 4:26-5:20
21	Mak 5:21-43
22	Mak 6:1-29
23	Mak 6:30-56
24	Mak 7:1-23
25	Mak 7:24-8:10
26	Mak 8:11-9:1
27	Mak 9:2-29
28	Mak 9:30-10:12

date	Scripture
1	Mak 10:13-31
2	Mak 10:32-52
3	Mak 11:1-26
4	Mak 11:27-12:17
5	Mak 12:18-37
6	Mak 12:38-13:13
7	Mak 13:14-37
8	Mak 14:1-21
9	Mak 14:22-52
10	Mak 14:53-72
11	Mak 15:1-47
12	Mak 16:1-20
13	Luuki 1:1-25
14	Luuki 1:26-56
15	Luuki 1:57-80
16	Luuki 2:1-35
17	Luuki 2:36-52
18	Luuki 3:1-22
19	Luuki 3:23-38
20	Luuki 4:1-30
21	Luuki 4:31-5:11
22	Luuki 5:12-28
23	Luuki 5:29-6:11
24	Luuki 6:12-38
25	Luuki 6:39-7:10
26	Luuki 7:11-35
27	Luuki 7:36-8:3
28	Luuki 8:4-21
29	Luuki 8:22-39
30	Luuki 8:40-9:6
31	Luuki 9:7-27

date	Scripture
1	Luuki 9:28-50
2	Luuki 9:51-10:12
3	Luuki 10:13-37
4	Luuki 10:38-11:13
5	Luuki 11:14-36
6	Luuki 11:37-12:7
7	Luuki 12:8-34
8	Luuki 12:35-59
9	Luuki 13:1-21
10	Luuki 13:22-14:6
11	Luuki 14:7-35
12	Luuki 15:1-32
13	Luuki 16:1-18
14	Luuki 16:19-17:10
15	Luuki 17:11-37
16	Luuki 18:1-17
17	Luuki 18:18-43
18	Luuki 19:1-27
19	Luuki 19:28-48
20	Luuki 20:1-26
21	Luuki 20:27-47
22	Luuki 21:1-28
23	Luuki 21:29-22:13
24	Luuki 22:14-34
25	Luuki 22:35-53
26	Luuki 22:54-23:12
27	Luuki 23:13-43
28	Luuki 23:44-24:12
29	Luuki 24:13-53
30	Njon 1:1-28

date	Scripture
1	Njon 1:29-51
2	Njon 2:1-25
3	Njon 3:1-21
4	Njon 3:22-4:3
5	Njon 4:4-42
6	Njon 4:43-54
7	Njon 5:1-23
8	Njon 5:24-47
9	Njon 6:1-21
10	Njon 6:22-40
11	Njon 6:41-71
12	Njon 7:1-29
13	Njon 7:30-52
14	Njon 7:53-8:20
15	Njon 8:21-30
16	Njon 8:31-59
17	Njon 9:1-41
18	Njon 10:1-21
19	Njon 10:22-42
20	Njon 11:1-53
21	Njon 11:54-12:19
22	Njon 12:20-50
23	Njon 13:1-30
24	Njon 13:31-14:14
25	Njon 14:15-31
26	Njon 15:1-27
27	Njon 16:1-33
28	Njon 17:1-26
29	Njon 18:1-24
30	Njon 18:25-19:22
31	Njon 19:23-42

date	Scripture
1	Njon 20:1-31
2	Njon 21:1-25
3	Dpodo 1:1-26
4	Dpodo 2:1-47
5	Dpodo 3:1-26
6	Dpodo 4:1-37
7	Dpodo 5:1-42
8	Dpodo 6:1-15
9	Dpodo 7:1-29
10	Dpodo 7:30-50
11	Dpodo 7:51-8:13
12	Dpodo 8:14-40
13	Dpodo 9:1-25
14	Dpodo 9:26-43
15	Dpodo 10:1-33
16	Dpodo 10:34-48
17	Dpodo 11:1-30
18	Dpodo 12:1-23
19	Dpodo 12:24-13:12
20	Dpodo 13:13-41
21	Dpodo 13:42-14:7
22	Dpodo 14:8-28
23	Dpodo 15:1-35
24	Dpodo 15:36-16:15
25	Dpodo 16:16-40
26	Dpodo 17:1-34
27	Dpodo 18:1-21
28	Dpodo 18:22-19:12
29	Dpodo 19:13-41
30	Dpodo 20:1-38

date	Scripture
1	Dpodo 21:1-16
2	Dpodo 21:17-36
3	Dpodo 21:37-22:16
4	Dpodo 22:17-23:10
5	Dpodo 23:11-35
6	Dpodo 24:1-27
7	Dpodo 25:1-27
8	Dpodo 26:1-32
9	Dpodo 27:1-20
10	Dpodo 27:21-44
11	Dpodo 28:1-31
12	Lóma 1:1-17
13	Lóma 1:18-32
14	Lóma 2:1-24
15	Lóma 2:25-3:8
16	Lóma 3:9-31
17	Lóma 4:1-12
18	Lóma 4:13-5:5
19	Lóma 5:6-21
20	Lóma 6:1-23
21	Lóma 7:1-14
22	Lóma 7:15-8:6
23	Lóma 8:7-21
24	Lóma 8:22-39
25	Lóma 9:1-21
26	Lóma 9:22-10:13
27	Lóma 10:14-11:12
28	Lóma 11:13-36
29	Lóma 12:1-21
30	Lóma 13:1-14
31	Lóma 14:1-23

date	Scripture
1	Lóma 15:1-21
2	Lóma 15:22-16:7
3	Lóma 16:8-27
4	1 Kóðin 1:1-17
5	1 Kóðin 1:18-2:5
6	1 Kóðin 2:6-3:4
7	1 Kóðin 3:5-23
8	1 Kóðin 4:1-21
9	1 Kóðin 5:1-13
10	1 Kóðin 6:1-20
11	1 Kóðin 7:1-24
12	1 Kóðin 7:25-40
13	1 Kóðin 8:1-13
14	1 Kóðin 9:1-18
15	1 Kóðin 9:19-10:13
16	1 Kóðin 10:14-11:1
17	1 Kóðin 11:2-16
18	1 Kóðin 11:17-34
19	1 Kóðin 12:1-26
20	1 Kóðin 12:27-13:13
21	1 Kóðin 14:1-17
22	1 Kóðin 14:18-40
23	1 Kóðin 15:1-28
24	1 Kóðin 15:29-58
25	1 Kóðin 16:1-24
26	2 Kóðin 1:1-11
27	2 Kóðin 1:12-2:11
28	2 Kóðin 2:12-17
29	2 Kóðin 3:1-18
30	2 Kóðin 4:1-12
31	2 Kóðin 4:13-5:10

date	Scripture
1	2 Kódin 5:11-21
2	2 Kódin 6:1-13
3	2 Kódin 6:14-7:7
4	2 Kódin 7:8-16
5	2 Kódin 8:1-15
6	2 Kódin 8:16-24
7	2 Kódin 9:1-15
8	2 Kódin 10:1-18
9	2 Kódin 11:1-15
10	2 Kódin 11:16-33
11	2 Kódin 12:1-10
12	2 Kódin 12:11-21
13	2 Kódin 13:1-14
14	Nkalásiya 1:1-24
15	Nkalásiya 2:1-16
16	Nkalásiya 2:17-3:9
17	Nkalásiya 3:10-22
18	Nkalásiya 3:23-4:20
19	Nkalásiya 4:21-5:12
20	Nkalásiya 5:13-26
21	Nkalásiya 6:1-18
22	Epeso 1:1-23
23	Epeso 2:1-22
24	Epeso 3:1-21
25	Epeso 4:1-16
26	Epeso 4:17-5:2
27	Epeso 5:3-33
28	Epeso 6:1-24
29	Pilipay 1:1-26
30	Pilipay 1:27-2:18

date	Scripture
1	Pilipay 2:19-3:6
2	Pilipay 3:7-4:1
3	Pilipay 4:2-23
4	Kilosa 1:1-20
5	Kilosa 1:21-2:7
6	Kilosa 2:8-23
7	Kilosa 3:1-17
8	Kilosa 3:18-4:18
9	1 Tesalonika 1:1-2:9
10	1 Tesalonika 2:10-3:13
11	1 Tesalonika 4:1-5:3
12	1 Tesalonika 5:4-28
13	2 Tesalonika 1:1-12
14	2 Tesalonika 2:1-17
15	2 Tesalonika 3:1-18
16	1 Timoti 1:1-20
17	1 Timoti 2:1-15
18	1 Timoti 3:1-16
19	1 Timoti 4:1-16
20	1 Timoti 5:1-25
21	1 Timoti 6:1-21
22	2 Timoti 1:1-18
23	2 Timoti 2:1-21
24	2 Timoti 2:22-3:17
25	2 Timoti 4:1-22
26	Taitas 1:1-16
27	Taitas 2:1-14
28	Taitas 2:15-3:15
29	Pilimon 1:1-25
30	Hipilu 1:1-14
31	Hipilu 2:1-18

date	Scripture
1	Hipilu 3:1-19
2	Hipilu 4:1-13
3	Hipilu 4:14-5:14
4	Hipilu 6:1-20
5	Hipilu 7:1-19
6	Hipilu 7:20-28
7	Hipilu 8:1-13
8	Hipilu 9:1-10
9	Hipilu 9:11-28
10	Hipilu 10:1-18
11	Hipilu 10:19-39
12	Hipilu 11:1-16
13	Hipilu 11:17-31
14	Hipilu 11:32-12:13
15	Hipilu 12:14-29
16	Hipilu 13:1-25
17	Njems 1:1-18
18	Njems 1:19-2:17
19	Njems 2:18-3:18
20	Njems 4:1-17
21	Njems 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Njon 1:1-10

date	Scripture
1	1 Njon 2:1-17
2	1 Njon 2:18- 3:2
3	1 Njon 3:3-24
4	1 Njon 4:1-21
5	1 Njon 5:1-21
6	2 Njon 1:1-13
7	3 Njon 1:1-14
8	Njuda 1:1-25
9	Труу 1:1-20
10	Труу 2:1-17
11	Труу 2:18- 3:6
12	Труу 3:7-22
13	Труу 4:1-11
14	Труу 5:1-14
15	Труу 6:1-17
16	Труу 7:1-17
17	Труу 8:1-13
18	Труу 9:1-21
19	Труу 10:1-11
20	Труу 11:1-19
21	Труу 12:1-18
22	Труу 13:1-18
23	Труу 14:1-20
24	Труу 15:1-8
25	Труу 16:1-21
26	Труу 17:1-18
27	Труу 18:1-24
28	Труу 19:1-21
29	Труу 20:1-15
30	Труу 21:1-27
31	Труу 22:1-21